

2ålla f. **1** avlång fördjupning i terrängen **a** fåra, ränna el. spricka i mark el. berg Blek Smål Västg Östg Närke. *Dä b*£*i alti e ålla där hästen går* Östg. **b** dalgång; svacka, sänka Skåne Blek Smål Hall Västg Östg. **2** djupt ställe i sjö el. vattendrag Smål Västg Närke Värml. **3** liten bäck, rännil Skåne Smål Västg. *Han kavlade upp böksena u jekk u plaskade i ålla* Smål. **4** urtagen ränna el. skåra i trä Smål Västg Östg. *(När kreaturen blev sjuka skulle) di ta en levanes orm å hugga e ålla i tröskla å lägga ner-n där* Östg. **5** hålighet i trädstam Östg Närke.

2ampa **ampas v.** **1** **ampa** (sig) vara besvärlig; krångla, konstra; kinka, jämra sig Boh Dalsl Värml; *ampa* sig krångla, trassla, vara motigt Dalsl Värml. *Ho* (dvs. kon) *ampa säj ve mjô*£*kinga* Dalsl. (Det ville bara) *ampe sä, när ja skulle ränne väven* (dra på varpen) Värml. **2** **ampa**, **ampas** ha besvär, möda sig, kämpa Boh Jämtl. *Je ha amp*es* mâ de henn jârân heile vuku* (det här görat hela veckan) Jämtl. **3** **ampa**, **ampas** bli upprörd över (ngt), misstycka; äv.: ondgöra sig; äv.: gräma sig över (ngt), gräma (ngn), förarga Häls Jämtl Ång. *Dä ampe mä så, att ja inte sa åt-n* Ång. **4** **ampas** bekymra el. bry sig, (av omtanke) ängslas el. oroa sig Norrl. *Dä va-t nô*n* sô*m* amp*es* ti v*ô* ma jo`o*£**, det var inte någon som frågade efter vad vi barn gjorde Jämtl. *Jâ amp*es* för ått hö inte sk*ô** (ska) *række te vâ*r*n* Ång. **5** **ampas** vara (oroligt) ivrig, anstränga sig ivrigt (och överdrivet), ävlas Häls Med Ång.

2avhålle n. [åhålle o.d.] person som bär sig felaktigt, dumt el. bakvänt åt; "olycka", tok, drummel; otäcking Östg Sörml Närke. *Ho ä så a*£*versam, å sänn har o e syster sâ*m* ä ett sånt åhålle* Östg.

a adv. **1** redan Boh Dalsl. *Ä du a här ijänn?* Boh. **2** allt; nog, väl Boh Dalsl Dal ; i bekräftande el. förstärkande anv. i förb. *nu, då, fulla, sedan* sannerligen, minsann, verkligen Dal. *Jä* (jag) *får a plass* Boh. *De kann a gå* Dalsl. *An ir a *£*iðug*, han är väl ledig Dal. *An ska a då anndel dann-da nu*, han ska minsann börja med handel, den där nu Dal.

ä f. [e, ei, äi] tacka, honfår Gotl . *Men så tou han* (dvs. räven) *e äi*.

åända **åänd(e)s adv.** upp och ned, på huvudet; omkull, över ända; i upprätt ställning; rakt upp Öland Smål Västg Östg; i uttr. som *resa sig* el. *stiga* stegra sig (om häst) Smål. *Håret sto åänne på-n* Smål. *Vi ställde-t* (dvs. linet) *åänna mot stänger* Östg.

abårvink se **abravink**.

abba v. **abbas v.** **1** **abba** reta (ngn); vanl. i förb. *upp* (ngn el. sig) reta upp (ngn el. sig), hetsa upp Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Lat bli å abba åpp honn* (hunden) ! Smål. *Abba hanam inte*, reta honom inte Hall. *Stå inte å abbe ôpp da* (dig) ! Östg. **2** **abba** i förb. *upp* (ngn) egga (ngn), locka Smål Östg. *Te abbe ôpp dôm te åte* Östg. **3** **abbas** retas; retsamt skämta, driva; äv.: gnabbas; kivas i sht Götal. *Sinn jinge dâj* (sen gick de) *å abbades, få* (för) *bäjge velle ha rätt* Blek. *Ho abbas mä-n te han b*£*e arjer* Västg.

abborr-blad n. **1** näckrosblad Ång Västb Lappl. **2** gäddnate Västm Västb.

abborr-gräs n. 1 nateväxt, i sht gäddnate el. ålnate Västg Östg Sörml Uppl Västn Dal Gästr Häls Häls Härj Med Jämtl Jämtl Ång Västb Västb. 2 växten vattenmöja el. sköldmöja Dal Häls Jämtl Lappl.

abborr-kammaren m. bf. sing. sjöbotten; i olika uttr. för att drunkna, bl.a. *ramla ner i el. ligga i* Sörml Uppl Gästr Med Jämtl Västb. *Ha piga vâri me, sô ha ho luggâ* (legat) *i abbôrkammâr n ho me* Uppl. *Akt-e sa-nt* (akta dig så inte) *du komm ti abbôrkammarn!* Med.

abbovink se abravink.

abbrovink se abravink.

abedank adj. [-da`nk, -då`nk o.d.] 1 ekonomiskt (o. socialt) förfallen; utfattig; äv.: ruinerad Skåne Hall. *Han hade bleed* (blivit) *abedank se han maotte* (så han måste) *sälja gaoren* Skåne. 2 uttröttad, utmattad, "slut"; slapp, slö Skåne Smål Hall. *Bå fölk å krietue va så abbedank å fubi`* (förbi) Smål.

abelvink se abravink.

aber adj. [a`bår, a`vår o.d.] 1 i fråga om lukt el. smak: stark; skarp, frän; bitter Skåne Blek Smål. *Da osa abåt* Skåne. *En abå ost* Smål. *Brännevinned e litt för avert* Skåne. 2 om person: amper, skarp; som har skinn på näsan Skåne Smål. (Läraren) *va rätt abe, na han höade hå daolet glöttana* (hörde hur dåligt barnen) *konne sina läxe* Skåne.

abergap n. [även: a`vegav o.d.] 1 öppning; tomrum; ofta: mellanrum mellan två huslängor Skåne. *De blesår* (blåser) *ijinåm avegabed*. 2 gaphals, skrikhals Skåne.

åblika v. [även: -e-] i neg. sats 1 låtsas om, låta sig bekomma Häls Härj; sig Ång. *Han åbEika assent* (ingenting) Häls. 2 sig dra blickarna till sig; röja sig Gästr. *An villa-nt* (han ville inte) *åbEikk sä*.

abravink m. [även: abbro-, habra-, habba-, abbo-, abår-, abel-, appel- o.d.] 1 hastig o. oförmodad rörelse el. släng (med armar, ben el. hela kroppen) t.ex. då ngn slinter o. med rörelsen hindrar fallet; "saltomortal" Skåne Smål Hall Gotl Värml. *Han slant å joEe en abelvink, så han höllde på å falla iköll* Hall. 2 (provocerande el. egendomlig) gest el. handrörelse Blek Smål Västg. *Gör inge abbravinkar för då strykar* (slår) *ja te dä* Smål. 3 kraftigt slag, smäll; örfil, hurril Skåne Blek Västg. *Ja fekk ain abervenk au slibestainsvengen* (slipstensveven) Skåne. *De va vârsjyllt* (välförtjänt) *att han fikk sa* (sig) *en abbravink* Blek. 4 vid kortspel: överraskande el. djärvt bud el. utspel Smål Västg Gotl.

åbrott n. [även: a-, -bråt, -brot, -brat o.d.] underlag för hävstång vid brytning Ång Västb Lappl Norrb.

ack n. gammal o. utsliten el. utmagrad häst; hästkrake Hall Västg. *Aitt gammelt udsledet akk* Hall.

äcka f. [ättj- o.d., äj-, aj- o.d.] 1 körsla som utförs av dagsverksskyldig e.d.; (längre) resa (till stad) med häst och vagn, i sht för att forsla ngt s Götal; i dativ i förb. *köra (i) äcke* Skåne. *(De) tjörde äkke ätte tömmer* (efter timmer) Skåne. *Ja ska tjöra åjn* (en)

äkka te Malmö hanäst (härnäst) Smål. **2** spår efter i sht skidor el. medar Häls Härj Med Jämtl Ång. *Dâ ä sô jup n snö sô dâ b*l*i ähtjä ähtä* (efter) öra Härj. *Hân få fell å`åk* (får väl åka) *på ettjäm* Jämtl.

äcka v. **1** utföra körsla osv. jfr **läcka 1** Skåne. **2** åka iväg, avresa; ge sig av, sticka; äv. *a`v* i samma bet. Skåne Blek Hall. *Så ekka karen ifron-a* (henne) *ti Amerika* Skåne. *Sau foat gäbben va fäan* (hade farit) *te sett aabette sau äjkade tjäringna au* Blek. **3** fara omkring, flacka runt Skåne Blek. *Han ä ude å aikkar färr jämnan* Skåne. *Han äjkka som ajn tosin* (en galning) Blek. **4** rasa, leka vilt Skåne. **5** syssla; uträtta småsysslor Smål; krångla, mixtra Skåne. *Håddant di* (hur de nu) *ajkkade mä-at, sa fink di äpp da te bå??* krona Skåne.

äcka v. **1** ångra (ngt), gräma sig över, sörja över Ång Västb Lappl Norrb; äv. *opers.:* gräma (ngn) Ång Västb Norrb. *Ja äkk atte ja inte rofft* (ropade) *in vevstofn* Västb. **2** sakna (ngn el. ngt), vilja ha tillbaka Västb Norrb. *Ji* (jag) *ekk hästn ji såld i fjohl* Västb. *Wä* (vi) *äckä den prestn längj* Västb.

äcker-blom(ma) el. **äckre-** s. prästkrage, baldersbrå o. likn. arter Dalsl Värml.

ackla sig se **ankla sig**.

ackordera v. [även: *aggedera, aggu-* o.d.] **1** överenskomma, avtala, göra upp; äv.: underhandla om pris, lön o.d., köpslå allm. (De fick) *ackordere ôm di feck såge ikull trät* Östg. *Nå* (nu) *har ja vart ste* (åstad) *u ackuder um präsä* (priset) Gotl. **2** samtala ivrigt; överlägga, resonera, språkas vid; äv.: prata (strunt), orera nästan allm. *De satt å aggde`er* Värml. *Han ä bra tell å äkkädär* Ång. **3** högljutt (o. häftigt) samtala, tvista, träta, gräla Skåne Smål Västg Östg Sörml Närke Västn. *Han stog å ackårdera å va ovetti på-na* (mot henne) Västn. **4** stämma överens, passa ihop Smål Närke Häls Med Jämtl Ång. *Dä dänn bitan* (de där bitarna) *akäderär int mä vöra`än* (varandra) Med.

äckra f. [även: *äkr-, äg(g)r-, egr-, äjr-* o.d.] åker som lagts i vall; igenlagd åker Götal Värml Dal Härj Jämtl; vall som ska plöjas el. plöjts upp Hall Bohus Dalsl; smalt, gräsbevuxet parti intill åker, mellan tegar, utefter å e.d. Smål Västg; mindre åker, åkerlapp Skåne Smål Västg Värml Härj; åker med mager jord Västg Värml.

ackurat adj., adv. **1** som adj. **a** om person: noggrann, ordentlig, punktlig Skåne Smål Sörml Närke Värml Uppl Dal Jämtl Norrb; äv.: pålitlig, rejäl, hederlig, redlig, rättvis, präktig Skåne Smål Sveal Gästr Häls Västb Lappl; äv.: som står på sig, frimodig, rakt på sak Ång Ång Västb Norrb. *Han e jo så akkerat me såddent* (sådant) Skåne. *Dä är no jussôm akkerat ä kâra* (redliga karlar) Lappl. **b** om sak el. ngt sakligt: som är gjord med noggrannhet, som passar precis; fullkomlig Skåne Smål Värml Västn. *Dänna e akkorat*, den där passar precis Värml. *Hä* (det) *ä akkorat sanning* Västn. **2** som adv. **a** alldeles, fullkomligt, precis; noggrant, ordentligt, oklanderligt allm. *Akkurat omöjjelit* Boh. *D-e akkorat de sammå* (det samma) Jämtl. *Han komm akkurat oppa k*l*åcksjlage* Norrb. **b** just nu, alldeles nyss; just Boh Dalsl. *Ho ä akkerat gått* (gick alldeles nyss) Boh. **c**

prompt, nödvändigt Dalsl. *Dä kan jä väl jära, om de* (jag väl göra, om ni) *akorat vell dä.*

äd pron. se **2hä**.

åd-buk vanl. **åda-** m. om glupsk individ, storätare; äv.: girigbuk Smål. *Dä fresta på fô en åabuk mä tökka målabetå* (sådana avstånd mellan måltiderna) .

åden adj. [även: *åg-*] Smål Västg ådig, -ug adj. [även: *adu, ada, ara* o.d.] Blek Öland Smål Hall Västg Gotl Östg Närke Värml Västb Norrb matfrisk, glupsk; (ofta) hungrig; utsvulten Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Västb Norrb; äv.: begiven (på mat el. dryck) Blek Öland Smål Östg. **1** duktig, styv (på att äta) Smål Östg Närke. *Heän* (pojken) *ä åän te å äta* Smål. *Va svina ådige te äte så gLuffse di i sej jäms-å* Östg. **2** angelägen, ivrig; hågad Blek Smål Västg Gotl Östg. *Han ä inte auän pau å gau å a`beta* Smål. **3** om sig; närig, snål Smål Västg Östg Närke Värml. *Åiere bonne fens* (finns) *inte* Smål. **4** förskräckt, uppskrämd Gotl. *Ja blai så adu, så ja had naug sväime* (nära på svimmat) .

åder-bill m. [även: *år(e)-, -bil, -bild*] snäppare för åderlåtning Västg Dalsl Värml Härj Jämtl.

ådra v. [även: *a-*] åderlåta (ngn el. sig) Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Då hästane få lera* (ett slags sjukdom) *i benene ska dôm ådras, för dä ä ondan b£o* Häls. *Hon jekk å lätte* (lät) *åder se* Ång.

ädru adj. [ä: `dry:a, äddru o.d.] nykter i sht s Götal. *Slaitaren* (slaktaren) *behöva nack o va* (nog vara) *ädrya* Skåne.

åfäcker se **affekter**.

affekter s. pl. [även: *a:f-, å:f-, anf-, eff-, fä`kter* o.d.] **1** egendomliga, överdrivna el. tillgjorda kroppsrörelser, åtbörder el. gester; äv.: grimaser, "tics" Götal Sveal Gästr Häls Ång Västb Lappl. *Hästän haa atia efåktå få se* (har konstiga rörelser för sig när han springer) Smål. *Han ha sia fäcker bara fô te skrämma fô£k* Östg. *Han har så mytje åfekte me ögåne* Uppl. *Han ä lik farn ti affäkta* (i gesterna) Lappl. **2** konstiga tilltag, upptåg, fasoner Skåne Smål Hall Västg Boh Östg Närke Värml Uppl Dal Gästr. *Dän har så fu£a affäcker för se* Västg.

affeltag n. [även: *ha-*] **1** tag som inte ger ngt grepp el. gör att man slinter; äv.: felsteg, snedsteg Skåne. **2** duktigt tag, krafttag; vanl. i förb. *ta* ; äv. bildl. om anfall av svårare huvudvärk Skåne. *Pauga* (pojkar) *ska ju saj vekka* (se vilka) *som kan ta di varste affeltagen. De tar sånna affeltag i mitt ho* (huvud) *så, jag har sådan huvudvärk så.*

åflog s. oböjl. [*å f£o* o.d.] i uttr. *ligga för* ligga redlöst berusad Boh Dalsl; äv.: ligga och skräpa; vara trasig Värml.

afrönting m. **1** förkrympt o. vanskapt människa el. djur; missbildad varelse Skåne Blek; nedsättande missfoster Skåne. *Öin* (en) *gris i kullen va öin redi aufrönting* Blek. **2** missbildad frukt Skåne Blek.

äfsing m. el. f. [även: *äps-*, *öfs-* o.d.] **1** äfsing, trådända i slutet av varp ej s och vGöta, i övrigt allm. **2** krabat, parvel Öland Smål. (*De hade*) *ein litten effsing pa it pa aoe* (på ett par år) Smål.

afton-råd m. f. [*aften-*, *afta-*, *-rå*, *-rô* o.d.] Smål Gotl Östg -råda f. [*aftanråa*, *aftarôa*] Västg -råde el. **aftons-** m. [även: *afta-*, *âftarn(s)-*, *-rôd-*, *-rud-*, *-rod-* o.d.] Smål Östg Sörml Uppl Jämtl Västb Lappl Norrb aftonrodnad. *Aftarôa bådar stôrm* Västg.

afton-röd el. **aftons-** m., äv. f. [även: *afta-*, *aften-*, *aftan(s)-* o.d.] Smål Östg Härj Jämtl Ång -röda f. [vanl. *aftanrôa*] Skåne -rött n. [vanl. *afta-*] Smål Östg Uppl Västb aftonrodnad. *Aftarött e vakker natt, mârarött* (morgonrodnad) *en våter hatt* Östg.

ag(a)ren se **akarn(e)**.

aga f. [även: *aja*, *awwa*, *awwa* o.d.] Göta Sörml Värml Uppl Västb Dal age el. **aga** m. [även: *aji*, *ave*, *awwe*, *ôgô* o.d.] täml. allm. **1** fruktan, rädsla, respekt, vördnad Smål Västg Uppl Västb Dal Norrb. *Je hadd agan ti a*, jag hade satt mig i respekt hos honom Jämtl. *Dôm bar sôrnn* (hade sådan) *âga för prässn* (prästen) *pa denn tiin* Ång. **2** (i fruktan bottnande) oro el. spänning el. ängslan äv.: omsorg (i förening med oro), omtanke, ambition, ansvar(skänsla) Dal Gästr Härj Med Jämtl Ång Norrb; äv. i uttr. som *ligga på aga(n)* sova lätt el. oroligt i fruktan för att försova sig, sova med ett öga Uppl Dal Norrb. *Hân ha injin agâ* (ambition) *i sä* Dal. *Ja låg på agâ helô natâ* Dal. *All agen* (ansvar) *liggje på mäg* Gästr. **3** ordning, tukt, pli Västg Dalsl Sörml Uppl Härj Med Jämtl. *Han har age på sina barn* Västg. *Dôm skâ haldes i ôgô* Härj. *Håll agâ mâ barnâ din!* Jämtl.

aga v. [vanl. *aj-*, *av-*, *aw-*]opers. dra ihop sig; visa tecken till regn; mulna Smål Hall Västg. *Dâ awa i väster* Smål. *Dâ börja awa på*, det börjar mulna på Smål. *Dâ awar te rängn*, det drar ihop sig till regn Västg.

äga s. äge s. [äjj- o.d.] även: i uttr. som *lägga på* el. *till ngt lägga* märke till ngt, fästa sig vid ngt, lägga ngt på minnet Skåne Hall. *De e inte nåd* (något) *å leddja eje po* Skåne.

äga v. nästan allm., sälls. i Jämtl [även: *äj(j)-*, *(j)eg-*, *ig-*, *aig-*, *e`a*, *i`a*, *ä`äig*, *aj* o.d.; i pret. även: *ätte*, *âg(g)de*, *âkkte* o.d.] **äga** v. täml. allm., sälls. i s och vGöta [även: *aug-*, *ag-*, *â`âg* m.fl.; i pret. även: *ätte*, *âkkte*, *âg(g)de*, *og* o.d.] **1** rå om (ngt), äga; ha allm. *Han âg no i rimpä västa* (äger nog en jordrensa väster om) *sjön* Med. **2** vara far (el. förälder) till (ngn); ha (barn) Smål Gotl Dal Gästr Häls Jämtl Ång Norrb. *Ockân* (vem) *âger stinta* (flickan)? Gästr. *Han âtte många barn* Smål. **3** oftast om man: vara gift med (ngn); gifta sig med Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Jämtl Ång. *Han og e syster te me* Östg. **4** i förb. *äga hem(ma)* bo, vara bosatt; komma ifrån Värml Dal Norrb. *Har* (var) *âg du heima?* Dal. **5** vara skyldig (ngn) (ngt) Göta. *Han autte min stöfar pänga* Skåne. *Hu mö`ökk* (mycket) *âge du?* Öland. *Ja äjje höumen* (honom) *en riksdale* Smål. **6** i uttr. *skola* lära; böra Häls. *Han skâ âga våra katug* (duktig) *te lesa*.

ågådas ågåda sig v. [även: a-] jämra sig, klaga (över småsaker) Västb. *Hon agådas da för se* (då för så) *lite*.

ågådasam adj. [även: a-] som väsnas för småsaker, sjåpig Västb Lappl.

ågall s. oböjl. i uttr. i ihärdigt; oavbrutet; äv.: på pin kiv Värml. *Han skriker i ågall. Dätta jär* (gör) *han allt i ågal*.

agalös el. **ag-**, **age(s)-** adj. [även: aje-, awwes-, ôgô-, åggå-, åga- o.d.] **1** som inte har fruktan för ngn el. ngt; respektlös; självrådig Västg Boh Häls Härj Jämtl Ång. **2** obekymrad, ansvarslös, vårdslös; äv.: liknöjd i sht Häls Härj Med Jämtl Västb. **3** självsvåldig el. ostyrig (i brist på tuktan); illa uppfostrad; Norrl; f.ö. spridda st. i Götal Sveal. *Dän ajalös levå, han lajalös dö Smål. Ågalösst e bårn* (barn) *je lågalös n kår Ång*.

ägande(s) oböjl. adj. [även: aignes, äj(j)ane(s) o.d.] **1** i förb. om el. till ngt ägare till ngt Blek Smål Hall Västg Östg Närke. *Ho ä då äjjanes öm en fämti tusen Smål. 2* som attribut ägd Hall Västg. *Min äjjannes gåf Västg. 3* som attribut egen; gårdens egen, som tillhör gården; äv. subst. gårdens eget folk Gotl. *Di har int någ aignäs ban.. Aignes tak yvar hudi* (över huvudet). *(Det var en billig tröskning) för di gick me aignes folk. Aignes u laignes* (och lejt folk) .

agare se **akarn(e)**.

agasam el. **ag-**, **agan-** adj. [även: ôgô- o.d.] **1** som inger fruktan, vördnad el. respekt; sträng, fordrande Norrl. *En agsam hussbonne Gästr. Lantmätarn sôm ja ska hantlanga at* (åt) *är så agsam så då går int gör-an i lag* (göra honom till lags) Häls. **2** som fordrar vaksamhet o. försiktighet; ansvarsfull, (betydelsefull o.) krävande; äv.: farlig, riskabel Norrl. *(Fäbodkullan) har e rektet tongt å agsamt järä* (göra) Häls. *De sy`ynnt agasamt, det* (företaget) *verkade riskabelt Jämtl.*

äge se **2äga**.

äge se **2äga**.

age se **1aga**.

agg se **1agga**.

agg adj. [även: eigg, ag, ak, äg o.d.] **1** avig; vänd ut o. in; bakvänd, felvänd Ång Västb Lappl Norrb. *Hänna va£ sä akkt, det där blir så bakvänt Västb. Tröjja ä agg* Lappl. *Sti`ikk åkkt o rett* Norrb. **2** avog, vrång, vred Västb Norrb. *Han je-sjo ägg at me*, han är så vred på mig Norrb.

ägg-bal(e) el. **ägga-**, **ägge-** m. **1** värprede i sht Blek Smål Östg. **2** äggstock och äggledare hos höna Smål Östg Sörml. *Nu har dän are* (andra) *höna värpt ut äggbalen ögg* (också) Östg.

ägg-baldos(a) bara **ägge-**, **ägga-** s. [även: -b(l)adosa] äggröra Smål Hall Västg; hackat kokt ägg med irört smör Hall.

ägg-blomma el. **ägga-**, **ägge-** f. , äv. n. Götal Sörml äv. -pl- o.d.] -blomme el. **ägga-**, **ägge-** m. Öland Smål Västg Östg Sörml Närke äv. -pl- o.d.] äggula.

ägg-blomster s. maskros Blek Smål.

ägg-bubba el. **ägga-** f. ett slags äggpudding el. -pannkaka; äggröra Smål.

ägg-dopp bara **ägga-**, **ägge-** n. Smål Västg, -doppa el. **ägga-** s. Blek Smål Hall äggröra.

ägg-gille bara **ägga-** n. kalas då ägg som samlats in av "äggsjungare" åts Skåne Hall.

ägg-gryn n. gryn gjorda av fr.a. råa ägg och vetemjöl och på vilka gröt el. välling kokas Smål Östg Sörml.

ägg-hacka el. **ägge-** f. äggröra Smål Boh.

ägg-kaka el. **ägga-** f. **1** ett slags fluffig, tjock pannkaka gräddad i stekpanna e.d. Skåne Blek Smål Hall. **2** sockerkaka Jämtl Västb Norrb.

ägg-kass(e) el. **ägga-** m. äggstock och äggledare hos höna, gås el. anka Skåne Smål Hall.

ägg-mjöl el. **ägga-**, **ägge-** s. [även: -*melk*, -*målk* o.d.] stärkande rätt bestående av uppkokt mjölk med ivispat ägg Götal Uppl.

ägg-ost el. **ägga-** m. vanligen till kalas tillagad, ofta stjärnformad el. -mönstrad, färskost bestående av sötmjöl, ägg och surmjöl e.d. i sht Västg Boh Dalsl.

ägg-pick(a) el. **ägge-** s. [-*pe-*] äggröra Västg Dalsl. *Um di sjLo* (om de slog) *sônder ägg, då joLe di en äggpekk* Västg.

ägg-sjungare bara **ägga-** s. person som på valborgsnatten gick runt i gårdarna och sjöng för att få ägg Skåne Smål Hall.

ägg-skena bara **ägga-** f. äggröra Hall Boh.

ägg-smörsel s. [-*smiss-*, -*smyss-*] **1** = -**olja** Gotl. **2** äggröra Gotl.

ägg-stek bara **ägga-** f. äggröra, äggstanning Hall.

ägg-stjärna el. **ägga-** s. = **äggost** Blek Smål Sörml Dal; äv. om själva formen av bleckplåt Dal.

ägg-stomme m. holk för knipor av ihålig stockbit e.d. Lappl.

ägg-tylla f. [-*till*] = **äggstomme** Norrb.

ägga v. [även: *äjj-*, *eggj-*, *ä`ägg*, *a`aigg*, *eg* o.d.] **1** lägga ägg, värpa i sht Norrl. *Höna sôm kakkle mäst, ägge minst* Med. **2** samla in ägg av sjöfågel till föda Sörml Närke Uppl. *Vi äggade ute på skären på våraner* (vårarna) Uppl.

agga f. Gotl Norrl [även: *e`eigg* o.d.] **1**agg f., äv. m. Gotl Häls Med Ång Lappl Norrb i älv el. å: (ställe med) bakvatten, bakström; eda; äv.: (ställe med) vattenvirvel, strömvirvel Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Timmre går runt ti aggen* Västb. **1** våg (i fors el. ström) Jämtl Ång Lappl. *Båtn håppe sôm i* (ett) *äggska£ på aggôm* Jämtl. **2** strömdrag (i älv el. å) Häls Ång. *Hä* (det) *gå tongt ôm-n ror emot agga* Häls. **3** tillbakaströmmande vatten (från vågor el. vågkam) vid strand el. ute på hav i sht Gotl Häls Med Ång Västb. *Aggu drägar äutat* (drar utåt) Gotl.

agga v. [även: *ha-*] **1** ro (båt) baklänges (genom att ta årtagen i motsatt riktning) Västg Dalsl Värml Västb. *Han agga båtn fram te näte* Värml. *Agga nu så ja kommer inte`mä bakäen* (intill med bakänden) Västb. **2** hejda el. sakta av farten (vid rodd, gång, i arbete o.d.); äv.: röra sig sakta framåt (vid rodd, i arbete o.d.); gå makligt (o. vaggande) i sht Värml. *Han agger å går*.

agga v. aggas v. [även: ägg- o.d.] **1** agga oroa (ngn); plåga; förarga, gräma; gnaga el. gro i Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Västn Dal Häls Jämtl Ång. *De aggar-n farlit atte han inte lätt-en* (lät honom) *få mårna* Hall. *De ha itt agge me e:rn gang*, jag har inte ångrat det en enda gång Ång. **2** agga värka, göra ont Smål Västg Gotl Sörml Jämtl. *De aggâr sa gubben då han hadde tretumspik i stövvLa* Sörml. *Dä a`agg ti tännrôm* (i tänderna) Jämtl. **3** agga egga (ngn); driva på; äv.: reta upp, förarga; ofta *agga upp* Smål Hall Västg Östg Sörml Värml Uppl Västn Dal Härj Västb; retas (med ngn) Smål Hall Dalsl Östg. **4** aggas retas (med ngn) Smål Hall Dalsl Östg. *Da* (de) *barra stoe å aggas mä-en* (honom) Hall. **5** agga kälta, gnata; vara otålig Västn Dal. *Han åggar å tjåltar* Västn.

ägga- i ssgr, se **ägg-**.

ägge- i ssgr, se **ägg-**.

aggedera se **ackordera**.

agghändes adv. som är bakvänt, avigt el. obekvämt att hantera el. utföra Västb Lappl. *Jär bâkkuborlä oppa högersida om ommärn da jär-ä ägghennes bå baka a grä`ädd*, är bakbordet på höger sida om ugnen då är det bakvänt både att baka och grädda Västb.

aggom(t) adv. än på det ena sättet, än på det andra; varannan gång på visst sätt; växelvis; äv.: om vartannat Ång Lappl. *Man jett* (måste) *lägg timmrä aggomt* (så att storända växlar med lillända i knuten) *då man timmär* Ång.

aggsvalt adj. kolsvalt, becksvalt Ång.

aggudera se **ackordera**.

äglig se **eglig**.

aglig el. **age-** adj. [även: *aj(e)-*] förskräcklig, hemsk, ryslig, förfärlig; äv. allmänt förstärkande Blek Öland Smål; äv.: farlig, vådlig i sht Smål. *De va en ageliô kâô* (karl) *te o sypa* Blek. *Dä ä ajlit å lätta dâkan* (låta flickan) *ha kniven* Smål. *Gå inte te baggen, då kan va ajelitt* Smål. *Ajlit finnt vädå* (väder) Öland.

agn f., äv. n. **1** från kärnan utgående mörkstrålar i trä (som klyvning av stam lättast sker efter); äv.: lager el. skikt i sten; ofta i förb. *på en* el. *et* längs med mörkstrålarna (o. tvärs över årsringarna) *Kluva ätter* (utefter) *angna* Västg. *D-ä bätter når* (när) *angna står rätt åpp än når ho legger* Västg. **2** riktning som trä lättast klyvs i el. sten spricker i äv.: klyvbarhet *D-ä fint agn i dänne sten* Boh.

ägn(e) n. [även: *äng, äjn, ä:n, änge, äjne* o.d.] agn v Götal.

ägna v. [även: *äjna, äna, änga, e`engn, egen, e`än, än* o.d.] agna (med ngt); sätta agn på (krok, rev e.d.) Skåne Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Härj Jämtl Västb Lappl Norrb; äv.: lägga ut långrev Värml; i uttr. (*åt*) *räven* o.d. lägga ut bete för att fånga räv Ång Västb Lappl. *Dau* (då) *ängden vi mä färsk sill* Hall. *Nôr en* (när man) *ängner äter fesk å en tar öpp reva ...* Värml.

ägna v. i förb. *åt sig tillskansa sig* (ngt) Dal Jämtl.

ågom adj. ängslig, orolig; som känner ansvar el. visar omsorg Uppl Västn Dal Gästr Häls; äv.: angelägen, begiven Västn Dal. *Vä-nt* (var inte) *ågom du, hä re sä* (det

reder sig) *nog* Dal. *Takka ä så ågôm i lamma* Dal. *Nå* (när) *grönfodrä ä vått ä-nt kritra* (kreaturen) *nå ågôma i ä* Dal.

ågro v. gräma (ngn) Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl; grubbla, gräma sig Med Jämtl. *De ä no ittna* (inte något) *te augro öve* Jämtl. *Va dä ågrodd me e dänne* (det där)! Ång.

åhåge el. **åhåga** m. [även: *a-*, *-ho-* o.d.] Dalsl Dal Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb åge el. **åga** m. Dalsl Värml Västn Dal Gästr Häls åga f. Uppl Västn Dal **1** omsorg, omtanke; bekymmer; ansvar Dalsl Värml Uppl Västn Dal Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv. i uttr. som *ligga på* (*n*) sova lätt el. oroligt i fruktan för att försova sig, sova med ett öga i sht Uppl Västn Dal Gästr Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. (*Det är*) *ingän sôm har nân åga i n här gârn, öm int farfargubbän vorä* Dal. *Hon ha ohôgan ôm bâna* (barnen) *sine* Ång. *Ja sov se dåLet i natt för ja låg på åhôgan* Västb. **2** håg, lust Dalsl Värml Uppl Västn Dal Jämtl Norrb. *Han har sôddn* (sådan) *åge för å läsa* Dalsl. *Hân ha ingen åhågå te å jârâ* (göra) *någå* Jämtl.

åhang n. anhang Boh Värml. *Skatera ä tå* (av) *fa`ans åhang* Värml.

ahång adj. [även: *aha`ng* o.d.] som aldrig får nog; girig, sniken Skåne. *Han e sau* (så) *ahang o hagalen, sau han faur väll allri nåkk* (får väl aldrig nog).

åhärden åthärden adj. [*â`hâ£n*, *a`t-* o.d.] enträgen, ihärdig; efterhängsen Jämtl. *De ha ingen vö`ö* (varit) *så åhâ£n i friingen sôm han, ånnârs had han inte fått-â* (fått henne).

åhava sig v. bete sig olämpligt, bära sig åt Smål Östg Uppl. *Han åhar sa* (sig) *sâm an vurre full* Smål.

aja v. oja sig; jämra sig (högljutt), kлага; vanl. i förb. *sig* Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Uppl Västn Dal. *Va ajar du däk* (dig) *ätter?* Västg. *Han bär lag u* (bara låg och) *ajädä* Gotl.

aja se laga.

ajusterad adj. [även: *asjistere*, *asisteirar*] uppklädd, uppsnyggad; äv.: klädd Gotl Västb Norrb. *Deil härtas jer-n* (till helgdags är han) *aschustere* Västb. *Han va dåLet* (dåligt) *åssjustere* Västb.

åk f. Häls Med Jämtl åka f. [även: *a-*] Gotl Häls **låke** m. Jämtl = **äk**.

åk n., äv. m. i sht Smål Västg Östg Sörml Närke Värml åke n. Öland Smål Östg Sörml åkdon; vagn. *Ja jekk fö dä måste jämte åke* Östg.

äk f. Jämtl Ång Västb Lappl Norrb åka f. Uppl Ång Västb Norrb *e(i)k*, *egg*, *eka*, *e`ek*, *egge* o.d. ] smutsigt fett i otvättad fårull. *Skrâpa e`gga tå ka£ern* (av kardorna) Ång.

åk-dyna el. **åke-**, **åku-** f. [även: *age-*, *aku-* o.d.] lös dyna av tyg (med vävt el. broderat mönster) el. skinn för vagnssäte Skåne Blek Smål Hall Gotl. *Di fittj sida å vöva* (de fick sitta och väva) *i fjortan da po en agedyna* Skåne.

åk-puta el. **åke-** f. [även: *agepuda* o.d.] lös dyna för vagnssäte Skåne Blek Smål Hall.

åk-rede el. **åke-**, **åku-** n. [även: *a-*, *ô-*, *-re(d)* o.d.] **1** (förspänt) åkdon; skjuts; körredskap i sht Värml Ång. *Di hadde häst å släe te åkree* Värml. **2** seldon i sht Västb Lappl. *Ha de* (du) *tjört sunt* (sönder) *åkree?* Västb.

åka f. ej hållbar skarv på lingarn; trassel el. knut på garn o.d. Sörml Närke Uppl Västmdal.

åka f. [även: *aga* o.d.] **1** ett slags åksläde Värml Uppl Gästr Häls Med. *Marra hade sj¶let* (mårren hade slitit) *s¶j ifrå åka å kåm hemmôt* Värml. **2** (släng)gunga Smål. **3** (litet) lass på vagn Skåne. *En aga hö.*

aka *jaka* v. [även: *åka, ôkô, jåka*] vicka (ngt) fram o. åter; rucka, jämkä ; äv. *upp ngt* under ruckande få upp ngt Boh Härj Jämtl. (Ena hässjestolpen) *ha åkas nedi bakken* Jämtl.

akarn(e) n. [även: *akan, akôn, aken* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg *agare* vanl. n. Skåne Hall *ag(a)ren* n. Skåne ollon, vanl. ekollon. *Bogållen* (bokollon) *å agare å brända bröskårper* (användes som kaffesurrogat) Skåne. *Kry såm ett aken, frisk som en nötkärna* Smål.

akarneskrik n. [*agane-*] Skåne Smål -skrika el. **akarna-** f. [*akane-, agane-, akkärna-* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg fågeln nötskrika.

åkast n. avredning (till välling, sås o.d.) Härj Jämtl. *Nur dâm foLe ti åkaste så vårt e tjukkâr*, när de höllde i avredningen så vart det tjockare Jämtl.

akava adv. **1** plötsligt, tvärt; brådstörtat; oväntat, överraskande Skåne. *Ja bler så akave dålli i ryttjevis* (häftigt sjuk alltemellanåt). *De komm så akava po.* **2** bakvänt, avigt; tokigt Skåne Hall. *Hon jårr* (gör) *allting så akava* Skåne.

akavet adv. = **akava** **1** Skåne Hall. *Ja kâmm så akaved åsta* (brådstörtat i väg) Skåne.

åkavt adj. i n., adv. ansträngande, tungt; äv.: jäktigt, fullt upp av arbete; bråttom Härj Jämtl; äv.: energiskt, häftigt Härj. (*Det vart*) *fôr åkafft fôr e:n tô ro hele sjön* Härj. *Gå på' åkafft* Härj. *Hu ha hadd* (hon har haft) *åkafft heile tiå* Jämtl.

åker-and f. gräsand Härj Jämtl.

åker-bär n. [även: *akke-, aka-, ager-* o.d.] hallon i sht Blek Smål.

åker-bonden m. bf. åskan Härj. *Hånj* (han) *hörås åkerbon no* (nu) . *Åkerbon går.*

åker-fall n. [*aker-, ager-* o.d.] åker som ligger i vall Hall Västg.

åker-höna f. -höns s. pl. [även: *aker-, ager-* o.d.] **1** -höna rapphöna i sht Skåne Smål Hall Västg; -höns rapphöns spridda st. i Götal Sveal sNorrl. **2** -höna nyckelpiga Skåne Blek Blek Smål Hall. *Agårhöna flöj flöj, i måren bler då grant vär* Hall. **3** -höna, -höns fågeln ljunpipare i sht Norrl.

åker-knarr m. [även: *aker-, ager-, akur-* o.d.] fågeln kornknarr i sht Smål Hall Västg Gotl Östg.

åker-ros f. [även: *ager-*] **1** klätt Skåne Sörml Närke Gästr. **2** blåklint Sörml Närke Västmd.

åker-silke n. blåklint Blek Öland Smål. **1**

åker-skära f. fågeln kornknarr Smål Östg Närke.

åker-skrat n. fågelskrämma på åker; äv.: ovårdad person Jämtl.

åker-snärpä f. [även: *-sna-* o.d.] fågeln kornknarr Öland.

åkläde n. [vanl. *å`k(k)£ä, å`k£äe* o.d.] **1** grövre täcke vävt av trasor, hårgarn e.d i sht Öland Smål Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml. *Di darå* (de där) *åkk£äa di va lite tô£iare å pasa* (tåligare att slita) *på* Västg. **2** (mönstrad) yllevävnad fastsydd på skinnsidan av fäll Dal Jämtl.

aksissa f. Närke Västn Dal aksis f. Östg Närke pingstlilja, narciss. *Va akksiserä doftär juv£itt!* Närke.

akt f. n. **1** obetydlighet; grand, smula, aning Blek Smål Östg. *Vri ett akt* Smål. (Soppan ska vara) *ett litet akt sötare* Smål.

äkt(a)-sjal s. (köpt) sjal av dyrare, vackert mönstrat tyg Smål Hall Västg Ång Västb Norrb.

aktus s. oböjl. el. adj. oböjl. **1** som s. aktsamhet, försiktighet, varsamhet Sörml Närke Västn Dal. *De va aktus me-n* (dvs. surdegen) , *han ville gärnä mög£ä* Sörml. **2** som adj. **a** aktsam; varsam; på sin vakt, försiktig; i förb. *om*, rädd om Sörml Närke Uppl Västn Dal. *Va du ä aktus ömm däj* (till en som tagit på sig mycket kläder) Västn. **b** sparsam Sörml Uppl. *En får allt lôv te varä aktus ifall dä ska gå ihop* Sörml.

ål m. täml. allm. [även: *a-*] åle m. Smål Östg Närke Värml Häls Jämtl Västb även: *a-*] grodd på i sht potatis el. säd. *Dä få intâ va fô langa åla på perânne nâ en sätâ damm* (potatisen när man sätter dem) Smål. *D-e snart bå rota å å`å£n* Jämtl.

ål m. Skåne Smål Hall Östg Sörml Närke Häls Jämtl åle m. Jämtl mörk rand utmed ryggen på häst Skåne Smål Hall Östg Sörml Närke Häls Jämtl. **1** smal ränna i botten av älv; äv.: strömfåra i vattendrag Jämtl.

al m. Öland Smål Smål Östg Sörml Uppl 1ala f. Öland Smål Uppl Häls alfågel. *De va fullt åv al i fjärn* (fjärden) Uppl.

al vanl. m. i sht Sörml Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb 2ala f. Ång Västb Lappl urin (o. upplöst spillning) efter nötkreatur; gödselvatten. *He sig åla bårte hövda*, det sipprar ut urin ur gödselstaden Ång.

al adj. äkta, genuin; verklig, riktig; äv.: själva Skåne. *En al tosing* (tok) . *På ala hösten. Mitt i ala vintårn. Han kâam au aelt fårrovede* (av ren nyfikenhet).

äl n. [även: *(j)e£, äjl, ja£* o.d.] äld f. **1** (kraftig el. häftig) skur el. by av nederbörd Skåne Västg Dalsl Värml Härj Jämtl Ång; häftig vindby, vindstöt, stormby Smål Västg Närke Värml Jämtl. *Dä kôm e riktut e£* Härj. **2** tillfällig sinnesstämning; utbrott (av vrede o.d.); ryck, infall Smål Härj Jämtl. *De satt at a i e£* (det kom plötsligt för honom) *att han skulle fåra tvårt* Jämtl. **3** anfall av sjukdom el. känning av kroppsliga besvär; hastig förnimmelse av värme el. kyla i kroppen Västg Värml Jämtl. *Dä geck ett å£ övver ma* (mig) Värml. **4** kort stund, ögonblick Jämtl. *I di dân je£ân*, i det ögonblicket.

äl s. Smål Västg Gotl Värml äld s. Östg Värml trädet al Smål Västg; klibbal Västg Gotl; gråal Östg Värml.

ål-bakad adj. om häst: som har en mörk rand utmed ryggen Öland Smål.

ål-drätt bara åla- s. strandområde med rättighet att fiska ål Skåne.

ål-flod bara **åla-** s. högt vattenstånd om hösten pga regn då ålen anses gå; äv.: stört-skur Skåne Smål Hall.

ål-ger m. , äv. f. [även: *å`ljeL* o.d.] ålljuster Öland Smål Östg Sörml.

ål-homma

ål-järn el. **åla-** n. ålljuster Skåne Blek.

al-kil el. **ale-** m. [även: *åL(e)-*] lögn, hopdiktad historia; vanl. i uttr. *slå i (ngn) en* blek Öland Smål Närke Värml. (Han tänkte visst han) *skulle slô i mâ-n aletjil, män då jekk-nte si* Smål.

ål-kråka el. **åla-, åle-** f. [även: *a-*] storskarv Blek Smål Hall Boh Gotl Sörml Uppl.

al-kula el. **ale-** f. fisken elritsa Boh Dalsl Östg.

äl-kula **åle-** **älle-** fisken elritsa Skåne Västg Dalsl Östg Värml.

ål-kupa el. **åla-** f. [även: *-kyba, -kyva, -tjiva* o.d.] av vidjor e.d. flätad mjärde för ålfiske Skåne Blek Hall Västg Boh Östg.

ål-kusa -kussa el. **åla-, åle-** f. [även: *-kossa* o.d.] fisken tånglake el. lake Skåne Blek Smål Hall Boh.

al-kuva bara **ale-** f. = **alkula** Dalsl.

ål-kvabba bara **åla-** f. = **ålkusa** Skåne.

ål-mask el. **åla-** m. [även: *-mak, -mark* o.d.] (stor) daggmask (lämplig att agna ålrev med) Blek Smål Östg Sörml. *Nô dä bLët* (när det blivit) *redit skumt sa* (ska) *vi ut å pLåka åLamask* Smål.

äl-mete el. **åle-** n. **1** agn att fiska älingar med; litet mete då man fångar älingar Smål. **2** om klen, mager el. tafatt person Smål. *Du ä ett åLemete te å äta lite.*

äl-pinne bara **åle-** m. sädesgrodd Bohus Dalsl Värml.

ål-putt m. litet ålljuster Gotl.

ål-svabba bara **åla-** f. = **ålkusa** Skåne.

åla ålas v. [även: *a-*] **1** *åla* (av) avlägsna groddar från (potatis) i sht Skåne Öland Smål Hall Östg Närke. *Ho sat ner i tjällan* (källaren) *å åLade jorrpän* (potatis) Smål. **2** *åla* (sig), *ålas* bilda(s) groddar (på potatis el. säd) i sht Skåne Blek Öland Öland Smål Hall Västg Östg Värml Västb. *Vi sa* (ska) *ta inn jorpåra* (potatisen) *vi sa sätta i lagåän så da* (de) *få åla se* Smål.

ala v. 1 alas v. [även: *åLa(s), åLa, ôLô* o.d.] **1** *ala* låta fortplanta o. föda upp (djur); avla; äv.: uppfostra (barn); äv. ibland: avla (barn); äv. i förb. *upp* uppföda; uppfostra i sht Norrl; äv.: låta (löss, loppor) föröka sig o. frodas Härj Jämtl Lappl. *ÅLa öpp en hel hop mâ bân* (barn) Med. *ÅLa hästân* Jämtl. *ÅLa lusa* Lappl. **2** *ala* (sig), *alas* om (vilda) djur, i sht om ohyra el. skadedjur, äv. om människor: fortplanta sig (ofta); föröka sig ymnigt; yngla av sig; öka i antal Dal Norrl; äv. i förb. *ala ut sig* föröka sig ymnigt; äv.: sprida sig, breda ut sig, föröka sig i sht Häls Härj Norrb. *Ogråse åLer då ut sä* Häls. *Rôttene* (rättorna) *ha aLas vâldit i år* Häls. *Att lusa kan åLa se oförvinnerlit* (så förskräckligt) ! Ång. *Uttärn ha nästan börjä åLa* (öka i antal) Lappl.

ala 2alas v. i fråga om svag eld, glöd o.d. **a ala, alas** (åter) flamma upp el. ta fart; ta sig; i förb. *ala upp (sig)* el. *alas upp* Blek Öland Smål Västg Östg. *Dä sir inte mö* (mycket) *ut i spisen, män an* (han, dvs. elden) *ala noj öpp sä* Smål. *Di aLe åpp*, de (dvs. de glödande kolen) tar eld Öland. *Glöra* (glöden) *aLes åpp* Öland. **b ala, alas** brinna med svag låga; glöda; pyra i sht Blek Öland Smål. *Dä ligger å ala* Blek. *Kolen ligge o alas* Smål.

ala se 1al.

ala se 2al.

äla v. om sädeskorn: gro, skjuta brodd Bohus Dalsl Värml. *Mälta* (dvs. malkornen) *äLer* Värml.

äla v. i förb. *av* el. *igen* el. *upp* ösa upp (ngt, t.ex. bitar ur soppa, fisk ur lake, bär ur vatten); skumma av (grädde o.d.) Ång Västb Norrb. *Han äL bâ`â* (bara) *ijänn tsjöte bårte* (köttet ur) *sôppa* Ång. *El å gräddn vä sjea* (med skeden) Västb.

äla v. se 2ärla.

alamoden alamodig adj. [även: *alla-*] ur form; olustig, trött, dåsig; modlös; "låg", nedstämd Västb Lappl. *Ja vaL* (blir) *då se alamode ti* (i) *den här värmen* Västb.

alamunk se almycke.

älas v. **1** göra narr, retas, driva Sörml Häls Härj Med Jämtl; roa sig, leka (med farliga saker) Smål Häls Ång Norrb. *ÄLas mä ell* Häls. **2** hålla på; sträva, ävlas Häls Med Jämtl Norrb Ång. *Je* (jag) *eLes mâ-n atin* (med honom att) *hân skul lån me nå pâning* Jämtl. **3** vänslas, kela; göra sig till Dal.

albarkare bara *ala-* m. [även: *åLa-*] **1** baddare, hejare Med Ång Västb Norrb. *Hä* (det) *vâ n aLabârkar del* (till) *å ha höge mytje* (huggit mycket) *timmer* Ång. **2** vårdslös el. hänsynslös person Norrb.

albarkat, albarkade adv. **1** oerhört, rysligt, förfärligt Öland Smål. *Han sprang sô albarkat* Smål. *Hon va sô albarkade dumm* Smål. *Han hör allbarkat illa* Smål.

alborre el. *ale-* m. alkotte Öland Smål Västg Östg.

albrok(el) m. Sörml Uppl albräck m. Smål albräcka f. Östg albräkt m. Smål Östg strand-skata.

ald åld f. trädet (busken) al; äv.: virke av al Dalsl Värml.

äld se 1äl.

äld se 2äl.

älda-gäst objuden gäst Smål Hall Västg.

äldas v. dep. [ä~~ll~~(a)s, *elles* o.d.] åldras Bohus Hall Västg Norrb.

älde n. Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb äldre n. Häls Härj Jämtl även: *a-*, *å-* o.d.; även: *-der*] **1** avkomma av djur; yngel Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hâ* (det) *bLi no bra aLdde unna-n dân mâra* (efter den där märren) Med. **2** kull av sjö- eller skogsfågel Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **3** släkte el. familj med dåligt rykte; pack Med Ång Norrb. *Jaså, ä-n tå* (är han utav) *då åLdde* Ång. **4** avelsmaterial; (gott)

anlag Med Jämtl; om så många djur av en besättning el. stam att fortplantning kan ske Jämtl Lappl Norrb; äv. om liten mängd av ngt som sparas för att den beräknas förmera sig Jämtl. *De e bra i â`âEd ti n dânn grisâ*, det är bra anlag i den där grisen Jämtl. *Hån hâ ânt lemmt* (han har inte lämnat kvar) *ârddn* Norrb.

älde n. gråal Västg Östg; klibbal Gotl.

älde(r)s-vân Härj Jämtl Ång älde- [a-] Häls utsikt till el. hopp om fortplantning (av husdjur el. nyttoväxter) el. tillväxt av pengar; äv. konkret om ngt (sarat) som beräknas förmera sig. *De e då så mytsjy* (mycket, dvs. slantar i börsen) *de e âEddesvonâ* Jämtl.

ålder se **alder**.

älde se **alder**.

alder älde älde åller öller f. , äv. **m. 1** trädet (busken) al, i sht gråal Dalsl Värml Uppl Västn Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **2** alträ, alvirke Dalsl Värml Uppl Västn Dal Norrl.

alder-kil el. **älde-** m. = **alkil** Värml Dal.

alder-kuva f. = **alkula** Dalsl Värml.

alder-sparr el. **älde-** m. Ång Västb Lappl Norrb -sparv **m.** Dal Gästr Västb fågeln gråsiska. *På worvintern kan e komma oräknelige hopa tå* (av) *årdderspâr* Ång.

alder-teta f. fågeln entita Med.

äldras v. åldras Ång Västb Norrb. *Hon ha ällrese falet* (åldrats väldigt) Ång.

äldre se **lälde**.

aldrig-ingen pron. adv. [vanl. *all(d)ringen, allingen, ar(r)ingen, a`ingen* o.d.] **1** som pron. aldrig någon; ingen; alls ingen, inte en (enda) i sht Smål Västg Östg. *Dä va allringet ont ôss imälla* Smål. (För det) *vesste a`ingen nô-Ei* (när de) *kåmme hemm ijenn* Västg. **2** som adv. aldrig, inte någonsin Smål Östg. *Dä fikk en allringen betaEt för* Östg.

aldrig-mäss(a) el. **aldrigs-** f. [även: *aller(s)-, a`i-*] i ironiska el. skämtsamma uttr. om ngt som aldrig kommer att ske, vanl. *till* el. *om* Hall Västg Boh Närke Jämtl. *De bEer la te alldrismesse, når di kEöper* (när de klipper) *swina* Hall.

aldrigmässdag m. [även: *allermess-*] = **aldrigmäss(a)** Värml Dal Jämtl.

ale n. i sht Götal Närke alle n. Skåne Blek Smål Hall bestånd av al, aldunge; äv.: alträ, alvirke.

äle- i ssgr, se **äl-**.

åledes adv. [årss o.d.] i uttr. *komma (sig)* komma sig för Värml. *Jä kåm ite årss te järe dä*, jag kom mig inte för att göra det.

aleka se **alika**.

åleke s. oböjl. [även: *ô-, a-* o.d.] i el. som svordom fan ; äv. i uttr. *den* Smål Hall Västg; ibland äv. som skällsord. *De va då alike!* Smål. (Fy) *dän åleke för skôrv å skoskav* Hall. *Sa (se) upp din ôleke!* Hall.

ålen ålägg adj. [även: *å`å£n, å£a* o.d.] om sto: brunstig Boh Dalsl Värml. *Mara* (märren) *ä å£eg* Dalsl.

älg m. [*ä-, e-, â-, a-, å-, ô-* o.d. ; *-j, -g; ä`£i, ä`£e* o.d.] älg allm. (utom Bohus Gotl).

älg-brodd el. **älgs-** s. **1** älghår (använt till stoppning) Sörml Uppl Västn Dal Gästr. **2** ängsull, älggräs m.fl. växter (använda till stoppning) Sörml Uppl Västn Gästr.

älg-drag el. **älgs-, älge-** n. ett slags giller för älgfångst Häls Med Jämtl Lappl Norrb.

älg-grav el. **älgs-** f. fångstgrop för älg Dalsl Dal Häls Jämtl Ång.

älg-kål m. växten torta Jämtl Ång Lappl. *Gå å riv nan å£jkå£ åt grisen!* Ång.

älg-näver el. **älgs-** om vissa lavar el. mossor, såsom lunglav, vattenlungmossa el. lavar av släktena Peltigera el. Sticta Västn Jämtl Ång.

älg-rams bara **älge-** m. [även: *hå`£jeranns*] -stjälk el. **älge-** m. [*-ste£k, -stô£k* o.d.] växten mjölke Dalsl Värml.

älg-stånd el. **älga-** n. **1** område där älgar ofta uppehåller sig Smål Västg Dalsl Östg Närke Häls. **2** grupp av älgar som går tillsammans Smål Västg Västb Norrb.

älg-sto(l) = **älgkål** Med Jämtl; björnfloka Jämtl; spirea? Med.

älga f. älgko Dal Härj Jämtl.

älga- i ssgr, se **älg-**.

älge- i ssgr, se **älg-**.

algräs n. till trädet *al* älggräs Uppl.

älgs- i ssgr, se **älg-**.

alig adj. **1** om växt el. växtlighet (i sht säd, gräs o.d.): frodig Smål Hall Västg. *Havern ä raint* (havren är rent) *för a£ier* Hall.

alika aleka f. [även: *-itja* o.d.] kaja Skåne Blek Smål Hall.

äling gäl(n)ing m. [*e-, je-, jä-, jå-, jö-* o.d.] kastvind, kraftig vindby (med regn, snö el. hagel); skur, by Jämtl Ång. *De gaur e£ingan pa sjön* Jämtl. *N dânn* (den där) *jå£ingen gå no* (nog) *förbi* Ång.

äling m. [även: *äll-, e£-* o.d. , *-inge*] **1** liten fisk i allmänhet (anv. som agn); koll. el. i pl. småfisk, fiskyngel; äv.: elritsa Smål Hall Västg Östg. *Ja få lôv å skaffa mä lite ä£ing te angne* Östg. **2** litet barn Smål Västg. *Ja, ja va bara en liten ä£ing då* Västg.

älja äljas v. [även: *e£e(s), ä£i(s), â`å£, ärs* o.d.] **1** *älja* avla fram (ngn), föda upp Härj Jämtl; med samma bet. äv. *till* Jämtl, *upp* Med Jämtl. *De henn hestân ha je ård opp*, de här hästarna har jag avlat fram Jämtl. **2** *äljas* ofta i fråga om ohyra o. skadedjur: föröka sig (i stor mängd); alstras, bildas Härj Med Jämtl Västb. *De ha å£ddes mårssen ti tsjötin* (bildats mask i köttet) Jämtl.

aljuver el. **als-** n. [vanl. *-jur*] till **2al** yttre könsdelar hos ko (el. sto); könsorgan Sörml Uppl.

alka v. gå i dyig mark el. mycket våt jord; äv.: arbeta i dyig el. våt jord Boh Dalsl.

alkig alkot adj. [även: *-kete* o.d.] i fråga om väg(lag): blöt o. smutsig; slipprig, halkig Boh Dalsl. *De e så a£kete å gå* Boh.

åll m. [vanl. *ål* o.d.] lålla f. träda Skåne. *Kregen e ude po* (kreaturen är ute på) *ållan*.
De synnra stittjed liddjar (det södra stycket ligger) *i ål*.

all f., äv. m. trädet al; ofta: klibbal Skåne Blek Hall.

all adj. [även: *å-*, *ô-*] nästan bara predik. **1** om förnödenhet, förråd e.d.: förbrukad, slut; förtärd Smål Västg Närke Värml Dal Norrl. *Mjöle e allt* Dal. **2** förbi, över, slut, till ända; slutförd Östg Sveal Häls Västb Lappl Norrb; i förb. *det är t (med ngn)* det är till ända (med ngn), dvs. ngn är död Smål Östg Västm Dal Med Jämtl Ång Västb; i fråga om tid: förliden, gången Blek Smål Västg Sörml Uppl Västm Dal Häls Jämtl. *Sømmarn ä all* Dal. **3** om människa: död Smål Västg Sörml Uppl Västm Dal Häls Härj Med Jämtl; om djur: självdöd Sörml Närke Uppl Västm Gästr Häls Härj. *Ho låg däri tjitta* (kätten) *å va åll, tåkka* (tackan) Härj. **4** utmattad, slut; kraftlös, matt Sveal Norrl. *SoLen sijn se ja bir se* (så jag blir så) *all* Häls. *No e i* (nu är jag) *så all sått i o`ork int meir* Jämtl.

all adv. [även: *al*, *åll*, *ôll*] **1** alldeles, helt Västm Dal Norrl. *Hä* (det) *lys all rött å linnber* (lingon) Ång. (Det) *kröLä mårtjän* (krälade mask) *all fullt* Lappl. **2** ända, helt, allt; i förb. som *i ett alltsammans*, *ner till* ända ner till, *över* överallt Boh. **3** allt, nog, väl, säkerligen Boh. *Ja får all plass*. **4** redan Västg Boh Värml. *Ä du al på bena?* Boh.

äll n. äll-gång el. **älla-, älle-** s. stark källåder (som aldrig fryser till) Västg.

alla f. Öland Jämtl Västb **1alle m.** Öland Gotl Sörml Uppl Norrb = **1al**.

allade allde adj. **1** i utrop el. fråga: hela; all Uppl Norrb. *Va i allade vården*, vad i hela världen Uppl. **2** i kraftuttr.: själva; bara Blek Smål Västg Sörml Närke Uppl Västm; äv. i elliptisk anv. Uppl Västm Dal. (Tidigt uppe) *såm allde rakkaren* Blek. *Dä jekk utåv allåde* Västm.

allahanda-karl el. **allahands-** m. man som sysslar med litet av varje; tusenkonstnär; mångsysslare; diversearbetare Smål Hall. *Allehannakar ä sjit te kar* Hall.

allahanda-makare m. = **allahandakarl** Skåne Blek Smål.

allande adj. **1** all (möjlig), hel; stor, väldig Skåne Smål Dalsl Östg Sveal Jämtl. (Vi sådde) *en allande hoper* (med spenat) Sörml. *Va i allande vaL* (värld)? Värml. **2** som adv. väldigt Skåne Värml. *Åjn* (en) *allande stoå* (stor) *gris* Skåne.

ällar pron. adv. **1** som pron., vanl. oböjt annan Dal. *Ä finns då inggan ellär jän*, det finns då ingen annan här. *I såg jena ellör kullu dar*, jag såg en annan flicka där. *Bårt i ellä bya*, bort till andra byar. **2** som adv. annan stans Dal. *An wa någär äller* (han var någon annan stans).

allde se allade.

alle se alla.

älle n. koll. al; alträ, alvirke Gotl .

alle n. se **ale**.

älle-buk äla- Skåne Hall **älle-pyta** Hall även: **ällen-**] om viss mindre fisk i vattendrag, såsom elritsa el. ett slags spigg.

allen adv. [*a`llen, a`len, ö`lln* o.d.] alltid, ständigt, jämt; vid varje tillfälle Skåne Blek Smål. *Allen gnöla du fa* (för) *nåt* Skåne.

åller se **aider**.

allesedan adv. prep. konj. [även: *ölle-, -sin, -sinn*] **1** som adv. ända sedan dess Skåne Smål. *Hon ha gaued* (hon, dvs. klockan, har gått) *bra öllesin* Skåne. **2** som prep. o. konj. ända sedan Skåne Hall. *Hon ha vad* (varit) *där allesin jul* Skåne.

älling m. unge av anka el. and Skåne Blek Smål Hall Västg. *Hödjen teo* (höken tog) *flere ellenga frôu våss* (från oss) Skåne. *Foll* (full) *såm en elling* Skåne.

allmänskad el. **alla-** adj. i förstärkande anv. som väcker förundran; mycket; ofantlig; väldig; äv. i kraftuttr.: förbaskad, förgjordad Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Västn. *Din allmenskåde rakkäre!* Sörml. *De va ett allmenskade bråk!* Uppl. *En allmenskade brôte mä krissfolk* (soldater) Närke. *Dä va då e allmänskade männisja te kunna arbeta!* Västn. *Dä snöe* (snöar) *så allmänskat i da* Smål. *En almänskåde stor hög* Västn.

allna v. [även: *aln-, ôlln-*] **1** om nötkreatur: (tyna bort o.) självdö; äv. *av* Uppl Dal. *O skä föl ålln åv*, hon ska väl dö Dal. **2** i förb. *av* el. *till* förlora sina krafter, tröttna, bli utmattad Dal. *Ve* (vi) *aln å*, *sô ve vartt liddjon* (liggande) *alihop*.

allo adv. [även: *alle, ålle, ölle* o.d.] alltid i sht Skåne. *Han brugar alle å villa prada* (vilja prata). *Dä siår* (säger) *du ölle*.

allom adv. alltför, alldeles; i förb. *galet* Västn Dal. *Ä va föl allom gaLi, hôr du sir ut*, det var alldeles fasligt, hur du ser ut Dal.

allomlundom adv. [även: *ållo(m)-, -lånnåm, -lååndo, -loto*] på alla möjliga sätt; äv.: på olika sätt; litet si och så Västb Norrb. *He jer* (det är) *såm allåmlånnåm ve* (med) *årdninga i den gaLåm* (gården) Västb.

allsinte pron. adv. [*assint(e), åssint, åsit* o.d.] **1** som pron. ingenting, inte det minsta, inget som helst Östg Sveal Norrl. *Dä går sôm assint* Västn. *Bätter nå* (bättre något) *än assint* Gästr. **2** som adv. alls inte, inte, ingalunda; äv.: nog inte Hall Östg Sveal Norrl. *Han kåmmär assent* (nog inte) Dal.

allskuss n. [även: *ôll-* o.d.] kortare stund av trötthet o. matthet; äv.: tupplur Med. *Hå* (det) *komm över me e tókke* (sådan) *allskuss*.

allt prep. genom, via; längs; åt (ett håll) till Uppl. *Vi kan gå allt hagen. Vi tjöyrde alt den dâir Tiårpsvåigen*.

allteno adv. [*ålltåjno, alltenô, alltena, alltinna* o.d.] **1** alltid, oupphörligt, ständigt Dal. **2** nog, helt säkert Dal. *Alltena skä ja hinn mä tögä* (tåget) .

alltförett el. **allför-** adv. ständigt, oavbrutet; äv.: ideligen i sht Skåne Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Uppl Västn Västb. *Dä ha rängnå alltförett sän i mârsi* (morse) Närke.

alltut adv. alltid Gotl. *Han vidde* (ville) *alltot ha an halvør kåpp kaffe*.

alltväl adv. [även: *ôlltvæ*] alldeles, fullständigt Dal. *No e ä* (nu är det) *ôlltvæ slut*.

alm m. hårt lager (av grus, lera o.d.) under matjord, alv Skåne Blek Östg.

älm f., äv. m. trädet alm; almträ, almvirke Smål Västg Gotl Östg.

älma f. Västg Boh Dalsl Värml Dal **alma f.** Bohus Värml Dal **ulma f.** Bohus Dalsl Värml även: *ämmēa, jāēma, hôēma*] ett slags (fjärils)larv.

alma v. **alma sig** om råg: skjuta flera skott från samma rot Smål; i förb. *ut sig*, om växt: bli stor o. frodig, breda ut sig Östg. *Dä ä förfälit va dä här ha aēmat ut sâ* Östg.

älme n., äv. m. almträ, almvirke; almdunge; koll. alm Blek Smål Hall Västg Gotl Östg.

almig adj. **1** om växt el. växtlighet (i sht säd, gräs o.d.): som växer ymnigt; frodig Smål Västg Östg. *Klövern ä aēmir* Västg. **2** som har god aptit, matfrisk; glupsk; vanl. om nötkreatur Smål Hall. **3** om soppa, sås o.d.: kraftig, mäktig Smål.

almycke n., äv. m. almocke n. **alamunk m.** [även: *åē-*, *-myttje*, *-mettje*, *-mekk*, *-mök* o.d.] **1** växten mjölke Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Napp na* (plocka litet) *aēmekk åt grisen* Lappl.

älsk adj. blodig, vek, ömhjärtad; feg, rädd; svag, kraftlös, lat Häls. (*Hon*) *va älsk um alle slaks jur.*

älska v. **1** om tupp: para sig med (höna); para sig Skåne Öland Smål Hall Västg Östg Värml. (*Tuppen*) *älskar hönena ållt* (allt) *wa han hinner* Smål. **2** ofta i negerad sats vanl. om tacka: ta sig an (unge), vilja kännas vid Sörml Uppl Västb Gästr Med Ång Norrb. *Takka arskä-nt lammä* Med. **3** (genom vänlig behandling) få (husdjur) att bli tam, tillgiven, lydig el. trygg Gästr Med Ång Västb Lappl. *Du vōē* (måste försöka) *ärsk hunn sä han int sprang bort* Lappl. (*Hästarna*) *ä snell pa kōmma då man börj å årsk dām vâ sōkkere* (med socker) Ång.

älskad perf. part. Skåne Smål Uppl älskande **pres. part.** Smål Hall Västg Bohus Närke i förb. *vara i ngt tycka om ngt*, *vara förtjust i ngt*. *Vi ä inte sa älskade i ost* Skåne. *Han e farlit elskane i brennevin* Hall.

älske m. el. n. äggvitesträngar i hönsägg, vilka håller gulan på plats (och som troddes bestå av tuppens sperma) Skåne Hall Västg. *De ä ingenting falet* (farligt) *de ä bara älsken* Hall.

älsken adj. [även: *arsk-*, *ärstj-*, *ässj-* o.d.] om djur: tillgiven, folkkär, tam Gotl Uppl Västb Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Je takkunä* (tackorna) *salt, sō bir dōm årskna* Dal.

alster n. [även: *ärster* o.d.] **1** avkomma; äv. ibland om växt Dal Gästr Häls Ång Lappl. *Hadd-o nô âstôr ättō sä?* hade hon någon avkomma efter sig Dal. **2** ämne (t.ex. utsäde, blomsått) till fortplantning el. fortsatt utveckling Dal. *Vi skä lätt* (ska låta) *årstrō va kvar* (i fråga om potatis) .

ält-sten el. **älte-**, **älta-** s. sten som ska bota mot "älta", när den hängs e.d. på den sjuke Blek Östg Sörml Västb.

älta f. **1** något hopprört o.d., röra, massa Skåne Smål Hall Östg Närke Värml. **2** degstycke lagom stort att knåda Öland Hall Sörml Värml Uppl Västb. **3** sats av murbruk el. ler-massa till klining Skåne Öland Smål Hall Västg. **4** massa av indränkt torvjord som ska

beredas till bränntorv Bohus Skåne Hall Västg. **5** lervälling, sörja Skåne Smål Hall Västg Värml.

älta f., vanl. i bf. sing. olika sjukdomstillstånd hos barn, vilka ofta innefattar frossa; äv.: engelska sjukan Skåne Blek Öland Smål Smål Västg Östg Sörml Uppl Västn Dal Gästr Häls.

älta f. brunst hos bock Ång Västb Norrb.

älta v. [även: *hå-*] driva (ngn) till hårt arbete, mana på, uttrötta; jaga; ansätta, förfölja Dal Häls Jämtl. *Han hull på elta me lenjâ* (mig länge) Häls.

älta- i ssg, se **ält-**.

ältas v. oftast om bock: vara brunstig, vilja para sig Ång Västb Lappl Norrb.

älte n. årsskott i ring runt stammen på träd Sörml.

älte- i ssg, se **ält-**.

alterera anterera v. [även: *antilera, atterera* o.d.] **1** skrämma upp (ngn), oro; äv.: uppröra (ngn), förarga; i perf. part. uppskrämd, uppskakad; upprörd täml. allm *De antererar me så o sai pao, naor dai slajta* (att se på, när de slaktar) Skåne. *Ja ble så antrered på dåm får* (för) *de va ovettii på mäj* Öland. *Wå i vartt* (vad jag vart) *alterere da i sag* (då jag såg) *biln kamma mot me* Västb. **2** i perf. part. ivrig, entusiastisk, angelägen Sörml Uppl Västn Dal Gästr Häls Jämtl. *An* (han) *va antererst när de gällde fruntimmer* Uppl. *Han ärbeta så vådli anterert* Uppl. **3** sig åbäka sig; jämra sig; vrida sig av och an (i smärta) Västg. *Han antilerar säk så fort han sa jära nôt nôttit* (ska göra något nyttigt) . *Han antelera säk sum en orm i en murestakk*.

älug adj. Häls gälug adj. Jämtl [även: *je-*] **1** om bläst: byig; om väder: ostadig, ombytlig Jämtl. *Ve're* (vädret) *e jeËet*. **2** om person: rastlös, orolig, ivrig; om barn äv.: kinkig, retlig Häls.

älv f. [även: *a-, ô-, öv, ev* o.d.] *även*: **1** å, större bäck i sht Boh Dalsl Värml. **2** avlopps-dike, grävd mindre kanal el. ränna; vattenfylld, grävd grop Smål Östg. **3** mystiskt, underjordiskt strömdrag Smål Östg.

älv-bläst m. spridda st. -bläst m. täml. allm. [även: *älva-, älve-; äËj-, äËi-, äË-, ä-, -bËässter, -bËöss, -bËässter, -bËäs* o.d.] hudutslag o.d. som troddes vara förorsakade av älvor täml. allm.; äv.: förkylning, influensa; frossa i sht Gästr Häls. *Nô-Ëi* (när de) *hadde äËvabËässten, då sulle di ta äËvanävera å röka sä mä* Västg. (*Det gick väl an förr*) *då had dôm bârô lerhakkan* (hudsprickor) , *rânnsjettan* (diarré) *å äbËässtôn* Gästr.

älv-brott n. brant älvstrand Värml. (*Han*) *tu`ull uttfer* (trillade utför) *äËvbrôt å rakkt neri äËva*.

älv-dans m. bar el. tät och frodig ring i gräset där älvor tros ha dansat Skåne dal sörml västg västm öland östg. *När en går över âËvedansâ, då får en svårt te bËi å mä urin* Östg.

älv-dansen el. **älva-** m. bf. förtrollad melodi som spelas av näcken (el. som spelman lärt av näcken) Skåne Blek Smål. (*Han*) *konne spela älvadansen sa själve de döe tingen konne dansa* Blek.

älv-eld s. utslag el. häftigt påkommande klåda Västg.

älv-kors el. **älva-**, **älve-** [ella-, elle-] silverkors e.d. vilket bars till skydd mot onda makter Skåne.

älv-land n. älvstrand Västg Dalsl Värml Västml Dal. *Han kutter å metter bårtmä* (springer och metar utmed) *älvlan* Värml.

älv-leken el. **älva-** s. bf. = **älv-dansen** Skåne.

älv-mun m. älv- el. åmynning Värml Västml Dal.

älv-näver el. **älva-**, **älve-** s. lav el. mossa där röken från den brända laven el. mossan sades kunna bota älvblåst Skåne Öland Smål Hall Västg Dalsl Dalsl Närke Uppl Västml Härj Jämtl. *Di rökte alle onde makter ifrån sä me svinhår å tsjäre å älvnäver* Smål.

älv-ring el. **älva-**, **älve-** m. = **älv-dans** Skåne Öland Sveal.

älv-såg n. vårtor e.d. på barns fingrar och tår, vilka troddes ha uppkommit genom att älvor diat Närke Västml. *Om di bada en barnunge å inte hade värme i vattne, då skulle di få tække där älv-såg* Västml.

älv-stråket bara **älva-** n. bf. -stråken bara **älva-** n. bf. pl. [ella-, -strog-, -strug- o.d.] **1** som bf. sing. = **-dansen** Skåne. *Når han ble foll spilla ¶ han elvastråged* (när han blev full spelade). *De retta elvastråged de va såm di gamle spelemennen di spela.* **2** i uttr. som komma i spela som förtrollad; bli uppspelt; komma i arbetstagen Skåne.

älva f. [även: a- o.d.] i sht Götal Sveal Gästr alv s. i sht Smål **1** ett slags kvinnligt naturväsen (som ansågs kunna bringa sjukdom) i sht Götal Sveal. **2** djur som ansågs kunna bringa sjukdom **a** ett slags larv el. mask i sht Uppl Dal Gästr. **b** större myra i sht Smål. **c** ett slags ödla Uppl. **3** vanl. i bf. pl. om själva sjukdomen (i sht med hudutslag o.d.) Smål Västml Dal. *Älvunner ... då hadde mi mor när ho va litn, jussôm pappar* (spenar, där älvorna troddes ha diat) *på fingrar* västml.

älva- i ssgr, se **älv-**.

alvån el. ala-, als-, ales- f. till **3**ala möjlighet till förökning el. tillväxt; vanl. i fråga om fortplantning av husdjur el. nyttoväxter el. höjning av inkomst; äv. konkret: (avels)djur el. peng som förväntas förmera sig Häls Härj Med Ång Lappl. (Vi ska väl) *inte slakta sa vi-nte får asjvonang ijän* (kvar) Häls.

älve- i ssgr, se **älv-**.

älven m. bf. [även: e'llen] näcken Skåne Smål. *Åm hystekvellânâ* (höstkvällarna) *kunne man hörâ ellen hår* (hur) *han spilede så grant så* Skåne.

alvigge el. ale- m. = **alkil** Smål Västg Östg. *Du ska inte försöke å sjlô älvigge i mä* Östg.

åm adj. Sörml Häls åmig -ug adj. Sörml Uppl Dal Gästr i fråga om matvaror, ofta kött: unken, skämd; illaluktande; täckt av slem. *Då smakâr åmut* Sörml.

am konj., efter negation mer än, annat än; efter komp. än Hall. *D-ä inte am löngn å jävelskap.*
Han va inte mair am älva mana (mer än elva månader) .

åma f. [även: *amma, omma, umma, vama* o.d.] **1** ett slags stor (o. luden) larv Skåne Smål Hall Västg Östg Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl. *Då lihle sôm vahrt* (det lilla som vart) *åt åman opp* Härj. **2** om stor, fet kvinna Öland Smål Västg Östg Värml. *Sånne åmmar dä bLedde utå hass gräbbar* (blev av hans flickor) Smål.

ama v. [*amma* o.d.] i förb. *på* mana el. *driva på* (ngn, i sht häst) Västg Boh Dalsl Värml. *Han stog å amme på gubben att han skulle öse forttere, dä va mö`ö* (mycket) *vattn i båten* Värml. *Åm en ammer på-n litt se lonker-an* Värml.

ama se **amma**.

ämbets-karl m. Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml -man m. spridda st. hantverkare, i sht skraddare el. skomakare. (*Förr*) *skolle alla ha embesmän te jul* Smål.

amböst adj. [-by`ss] Skåne andböstad el. **anda-, ande-** adj. [*a-, å-*] Hall Västg Boh andbösten el. **ande-** adj. Västg Boh andpust adj. Värml Jämtl andpusten el. **ande-** adj. [*a-, å-*] Västg Boh Dalsl Värml andtruten, andfådd.

amelera v. **1** bättra på (ngt); renovera, reparera; äv.: förnya, ändra om i sht Skåne Smål Västg Boh. (Jag måste) *ammelera letta i spiskammarn* (lite i skafferiet) Skåne. **2** uppfostra (ngn) till belevethet; om djur: dressera; äv. *upp* Västg Närke. *Dänn ongen ammelerar di så upp* (så han blir så lillgammal) Västg.

ämlig, -ug, -ot adj. **1** om person: som ser glåmig, blek el. sjuklig ut; klen, späd, svag; ömkansvärd Hall Västg Dalsl Sörml Värml Dal Gästr Häls. *Hu va du si* (ser) *ämLu ut i da* Dal. **2** om mat: smaklös Dal.

åmm **amma** f.

amma v. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Västb även: *a-* o.d.] **åma** v. Uppl Västb **1** ånga, ryka Smål Hall Västg Östg Sörml Uppl Västb. *De åmâr ur stalln åm môrna* (mornarna) Uppl. **2** fläkta, blåsa sakta Blek Smål Västg Östg Västb. **3** lukta (gott el. illa) Öland Smål Västg Östg. *De åmmå lång väjj åm-et* (dvs. det skämda köttet) Öland. **4** mulna på, dra ihop sig (till regn) ; äv. *upp* Skåne.

amma 2ama v. ånga; ryka Uppl Gästr. *Ån amâr* (vid köld) Uppl. *Hä* (det) *amâr i grytân* Gästr.

ammug ammot adj. [även: *amu(t)*] om tacka: brunstig Västb Lappl.

ämn(es)-ved s. [även: *ämm(s)-, ämbe(t)s-* o.d.] virke avsett för snickeriarbete, slöjd-virke Dalsl Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Ång Västb Lappl Norrb.

ämna v. **1** forma ämnen Hall Västg; hugga till (ämnen till träskor) Skåne ; i förb. *till a* grovt forma till (ngt) spridda st. ; måtta till (ngt), ta till Ång Västb. *Här e dejjen, emna nu!* Hall. *Han ämn te en me`e* (mede) Värml. *Hon ämne dell n bra bit* Ång. **2** i förb. *till* försöka Västb Lappl. *He* (det) *er aldri vert du emmen till* Lappl. **3** i uttr. *med munnen* göra läpprörelser utan att få fram något ljud Smål Västg. *Dä bLe inte nô å* (något av, dvs. med visslandet) , *utan han bara ämna mä männ* (munnen) Västg.

ämne n. [även: ö:wne] **1** mäsk Häls Med Jämtl. **2** tillstymmelse Öland Smål Hall Dalsl Sörml Värml Uppl. *Jå ha inte sett ämne te fesk på länge* Dalsl. **3** i uttr. *ful* el. *stygt* otäckt tillbud Östg Närke Värml; i uttr. *efter ont* efter omständigheterna Västg. *Må bra ätter ont ämne*. **4** ändamål Sörml. *Te sammâ ämne*. **5** förmåga Skåne. **6** i uttr. *ta sig ämnom när ta ut det sista , ta det ämnom när följa sin* (o.d.) föresats Jämtl.

amöla adj. oböjl. **amöl** adj. duktig; trägen; arbetsam o. sparsam; äv. om djur: mat-frisk Skåne. *De ha alltid vad* (varit) *ett amöla liv*. *En amöla ko*.

amp f. Smål Västg Östg Närke Värml **1**ampa f. Dalsl Värml (vattensjuk) håla, svacka el. sänka i marken; äv.: grävd el. naturlig håla (i mosse) fylld av vatten el. dy Smål Västg Dalsl Östg Närke Värml. **1** fördjupning (o. utvidgning) i vattendrag, hölja Värml. *Du tar däj nåk* (nog) *över bækken nerôm ampa*. **2** mindre (o. dyig) vattensamling, pöl Västg Värml. *Då ha rä`ängn sö* (det har regnat så) *då va sto`or amper på vägen* Värml.

ampen adj. **1** kinkig, grinig; vresig, lättretlig; arg; upprörd Jämtl Ång. *Du hörss så ampen i da* Jämtl. **2** orolig, bekymrad; ängslig Härj Med Jämtl Ång Lappl; äv.: förskräckt, bestört; häpen Jämtl Ång Lappl. *I* (jag) *e så ampin når pöjtjen hi* (när pojken har) *börssa me se te skokks* Jämtl. *Je va no int ampen på den tin, satte* (så att) *je åtog må ne* (det, dvs. det krävande arbetet) Jämtl. *Jag vartt fäl* (ju) *så ampän då ja fikk tökke främmän* (sådant främmande) Lappl. **3** (oroligt) ivrig, angelägen; "het" Häls Med Jämtl Ång. *Ampän tä få inn hö* Med. *Ampen ti stassjum* (flickor) Jämtl.

ån m. [även: an, onn, (v)orn o.d.] **1** sträcka av odlad mark som någon åläggs el. åtar sig att skörda, så, gallra e.d. Blek Smål Hall Västg Östg Jämtl Ång. *Då va mönna raå* (många rader) *i den aunen* Smål. **2** så bred sträng som en slätterkarl slår med lie i sänder i sht Smål Västg Östg; äv.: så brett stycke som vid golvskurning skuras åt gången Smål Östg. *Då ä inte värt å ta fö bre* (för bred) ån Smål.

än konj. [även: änne o.d.] **1** eller Öland Dalsl Värml Dal Gästr Häls Härj Ång. *Tå* (utav) *hônnom får en då varken ta£ änne svar* Dalsl. *Går du mä, än hôss* (hur) *ska du jä`är* (göra) ? Värml. **2** utan i sht Smål Östg Värml. *Mesost då ska inte koke hårt än stå så där å gôse* (sjuda) Östg. *Han höfse säj int* (rengör sig inte) *än lortn får gro fast på å-n* Värml. **3** utan att Värml Dal; som inte Östg Värml *Då finns inte en fLäkk på dän här pö£n ¶ än ja ha vatt på* (dvs. Vänern) Östg. **4** efter negerad huvudsats att i sht Östg Värml. *Då va int langt ifrå än de ha fått svô`ölt* (svälta) Värml. **5** annat än Smål Östg Värml. *Här ä inte än bärj å sten* Östg. **6** även om, fastän Skåne Blek Smål. *(Han vill neka till det) än ja sau mä mina ene uen naur an jore da* (såg med mina egna ögon när han gjorde det) Skåne.

ånas v. [även: o-] nännas; förmå sig (att undvara ngt) Jämtl Ång. *Nôr då e hu ôm å jara då åns-n nog*, när det gäller henne då är han inte njugg Jämtl. *Orntäs hurn* (hon) ... *je då na tå* (dig något av) *mjukbröä*? Ång.

anbatas v. [an-, am- o.d.] **1** vara oregerlig; väsnas, leva om; slåss, bråka Öland Smål Östg. *Å si sôm an ambatedes nôr an va full* Smål. *Hästa anbates* Östg. **2** anstränga sig

hårt, kämpa Öland Smål Östg. *Han anbatas å sto i fö te häv opp en säck på röggen* Öland. (De förmanade sonen att bättra sig) *å ambatedes mä-n på alle visa* Smål. *Hunnen annbates för te kämme löss* Smål.

anböle n. [annbyle, ammbyl(e)] **1** ämnesträ Gotl. **2** oordnad samling (av diverse saker, t.ex. virke, kläder); skräp, bråte Gotl.

and se **ann**.

änd(a)-fram äv. **ända fram** adj. adv. rättfram, uppriktig, rakt på sak; enkel, okonstlad; enfaldig Västg Boh Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Norrb. *Ja ve`est* (visste) *int var då va nô avträde, hälle sjethus, änne framm te säjje* Värml. *Hu ä rätt änne fram i ahlt va hu sägg* (allt vad hon säger) Jämtl.

änd-av äv. **ända av** adv. [ä`nnå o.d.] rentav, rakt; nästan Värml Dal Jämtl; utan vidare Värml. *(Jag tror han) ä ännå stållut* (tokig) Värml. *Ho ä`änn å kām å slogg säj te* (slog sig ned) Värml. *Dä va ännå dä si`ist han ha`add* Dal.

and-bar el. **ande-** adj. som gör att andedräkten syns (som rök) Boh Dalsl Härj Jämtl. *Här ä kallt, här ä ju anebart inne* Boh.

änd-blånor el. **ände-, ända-** s. pl. grövre linblånor från linstjälkens nederdel Östg.

änd-botten el. **ända-, ände-** m. bf [även: -bô-, -bö-, -buttn o.d.] Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Dal -byttan el. **ände-** f. bf [-bötta] Dalsl Värml Dal på slaktat kreatur el. svin: blindtarmen ; ibland: ändtarmen; sporad. i uttr. *s bror* i samma bet. el. om blindtarmens bihang.

and-drått m. **1** andhämtning, andning Jämtl. *Va stutt* (kort) *i anndråtta. Han ha så tong en anndrått.* **2** utandad luft, andedräkt Härj Jämtl. *Il-n* (dålig) *anndrått* Jämtl.

and-fång el. **anda-** n. [ånna-, åna- o.d.] **1** andhämtning, andning Skåne Blek; andningsbesvär, andtäppa Skåne. *Ja fau sa stakket* (så kort) *aunnafang* (när jag går) Skåne. *Ja ha sont ånafång* Skåne. **2** utandad luft, andedräkt Blek. **3** andetag Skåne Blek. (Det känns) *såm ja hadde en knåiv åi bröstet för vatte* (varje) *aånnaafaång ja tar* Blek.

and-föda sig v. få (tillräckligt med) luft, andas Uppl Västn Dal. *Han har svært å annfö se* (om astmatiker) Uppl.

and-förtagen bara **anda-** adj. [ä`nnafårtan, å`na- o.d.] andfådd Skåne. *Ja sprant så ja ble så ånnafortaen.*

and-full adj. [ât-, end- o.d.] andfådd Dal Norrb. (Man) *bLä atföul opet bakku*, man blir andfådd uppför backen Norrb.

änd-gård bara **ända-** m. gärdesgårdssände som går ut i sjö Smål.

änd-gärdesgård bara **ända-** m. **1** = **ändgård** Smål. **2** gärdesgård av korta, nästan upprättstående störrar Smål.

änd-igenom äv. **ända igenom** adv. **1** hela tiden, jämt Öland Smål Sörml Västn. *Han ha le`eg* (legat) *ne ve sjönn å`änd ijönåm* Öland. **2** helt och hållet Öland Smål. *Ve juL hadd de danse i himma* (hemmen), *men de bLe nytt senn ändijönåm* Öland. **3** rakt igenom, tvärs igenom Smål Västg Östg Uppl. *EppLe va rutti end ijinnåm* Uppl.

and-kall bara **ande-**, **anda-** adj. [även: *ånne-*] kall så att andedräkten syns Hall Västg Boh Dalsl.

änd-klämd bara **ända-** adj. orolig, ängslig; ivrig, otålig i sht Skåne Blek Smål Hall. *Han va ännaklämder ingan han fekk ji se åsta* (innan han fick ge sig åstad) Hall.

and-kövd el. **anda-**, **ande-** adj. [*ånn(a)-*, *ånne-* o.d.] som har svårt att andas, andtäppt Skåne Smål Västg Närke.

änd-lag n. ände på byggnad; gavel Sörml. *I endera ånnlage åv stuga.*

änd-lång(e)s el. **ända-**, **ände(s)-** adv. **1** i längdriktningen, på längden; från ända till ända; längs(med), utefter Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal; i uttr. som *kors (och tvärs) och huller om buller*; härs och tvärs i sht Blek Öland Smål Västg. (*Åskan*) *få`åld* (följde) *granen ainalaongs* Smål. *Jåssgå å jekk ånnalangs må lannsvåjen* Smål. *Vi för lôv te ta bofe* (att ta bordet) *ånlånges um vi ska ha ut-e jynum döra* Närke.

and-låt n., äv. f. dödskamp (då de sista andedragen dras); vanl. i uttr. *ligga i andlåtet* el. *andlåten* o.d., ligga på sitt yttersta Västg Boh Dalsl Närke Värml Dal. *Ja mener* (tror) *gôbben ligger i anlåte* Värml.

and-mäten bara **anda-** adj. [även: *ånna-*] andfådd Smål Hall Västg. *Hu va så annamäten så hu kunne inte si ait of* (säga ett ord) Hall.

änd-noppor bara **ända-** f. pl. = **ändblånor** Smål.

änd-nupen bara **ända-** adj. [*-nivven* o.d.] = **ändklämd** Skåne. *Hon e så ånnanivven ad di inte ska fårrstå.*

änd-rygg bara **ända-** s. vändteg vid plöjning Skåne Hall.

änd-stam el. **ända-**, **ände-** m. gavel på kärra, säng o.d. Blek Smål Västg Boh Dalsl Östg.

and-tjock bara **anda-** adj. [vanl. *ånna-*, *aunna-*, *-tjykk* o.d.] andfådd Skåne Blek.

änd-trängd bara **ända-** adj. = **ändklämd** Blek Smål. (*Han var så*) *ånnatrångd innan han kåmm ivâj* Smål.

and-tråt bara **anda-** vanl. n. [även: *ånna-*, *aunna-*, *-tröd* o.d.] andfåddhet; andnöd, andtäppa Blek Smål Hall Västg. *Han hade ont å annatråd* Hall.

and-trött el. **anda-**, **ande-** adj. [även: *aung-*, *ånn(a)-*, *ånne-*] andfådd Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Värml Västn.

ända v.opers., ofta i negerad sats gå framåt, ta sig i sht Häls Härj Med Jämtl Ång Norrb. *Hå ånner assint*, det tar sig inte alls Med. *De ånne mer då han nåppe snatterbera* (man plockar hjortron) *ån bLåbera* Ång.

ända v. [även: *hå-*] uträtta (ärende) Skåne Smål Hall Västg .

ända adv. **1** alldeles, helt; rent; precis, just; nästan, rentav; riktigt i sht Smål Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Västn; i uttr. *inte så* inte så (värst), inte vidare Västg. *Han sprang nåt ånna feskräklit* Smål. *Ja e ånna kåmmen* Hall. *Det är så kållt* (kallt) , *så en kunne ånna gå åt* Västg. *Då ä inte ånna så stådat* Västg. *Å du ånna ga`aEn?* Dalsl. *Blogen* (blodet) *sir ånna ut som tjära* Närke. *Ja fekk ånne skåpLit må fesk* Värml. **2** rakt, rätt;

ofta i uttr. *i vädret rakt upp, rätt upp* Värml Västml Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Norrb. *Dä hä`äll ä`änn ner*, det ösregnade Värml. *Då komme kuann kutn* (korna kutande) *mä rômpa e`enn i vere* Jämtl. *Han vråLe enn ut* Ång. *Stirr i:nd öut*, stirra oupphörligt Norrb. **3** i uttr. *med ett genast*, med det samma Dalsl Värml. *Du ska kå`åmm ännmett när ja ropper på dä!* Värml.

ända v. även:även: döda (ngn), göra slut på Blek Hall Västg Jämtl; *av* i samma bet. Smål; *sig ta livet av sig* Blek Västg. *Du je dä fell it* (väl inte) *föran du ha änne na* (honom) Jämtl.

ändå konj. Skåne Blek Smål Värml ändån konj. Skåne fastän, trots att. *Vi jinge* (gick) , *endao de räjna* (regnade) Skåne.

anda- i sammansättningar se **and-**.

ända-till äv. **ända till adj. adv. 1** som adj. **a** rättfram; framfusig; naiv Värml. **b** predikativt enkelt, lätt Värml. *Dâ int se â`ân te â ka`amm över öLva, nâ-ri flôtâ* (det är inte så lätt att komma över älven, när de flottade) *sôm vårst*. **2** som adv. **a** genast, omedelbart; direkt i sht Västg. *Bröra* (bröderna) *di töckte dä va dôn* (döden) *änna te, um ho sulle te* (skulle till) *â jefta säk*. *Du ä tvongen â kâmma änna te*. **b** till och med Skåne. *Enna ti en gris kan summa* (simma) .

ändad adj. 1 utmattad, slut; avmagrad; äv. om sak: utsliten Värml. **2** i uttr. *bli* förgås, omkomma Västg Värml.

ändamåls adv. ovillkorligen, till varje pris, prompt Skåne Blek Smål Västg Östg. *Han skolle ännamåuls mä* Blek.

andären adj. angelägen; äv.: brådskande, bråttom Boh Dalsl. (De sydde kläder åt tomtten,) *de va no andärne om â få-n te â stanne på gârñ* Dalsl. *Dä ä väll ente se andäLe* Dalsl.

ände m. ända f. i vissa uttr. som **1 bli** el. *komma om* dö; omkomma; förolyckas Öland Smål Östg Sörml Närke. (Det var på ett hår när) *att han skull ble omäänd där uut i sjöa* Öland. *Dä va en hel hopper* (dvs. bin) *sôm kom ôm än när di vakne i förti* Östg. **2** i el. *på* el. *â* på benen; uppe Smål Östg Uppl Västml Dal Gästr. *Han ä lite krasli män an ä* (han är) *â änne änn* Smål. *Senest kLåckan fyra skulle man vara på ände* Västml. **3** *â ände(s)* från början till slut; i tur och ordning, en efter en Med Ång Norrb. *Han les it* (läser inte) *â ennâ der i boka* Ång. *Hân* (han) *Sjwen Duva tåo* (tog, dvs. dödade) *dom a etes* Norrb. **4** *tvärt* el. *tvärs* *â* el. *av ända* rubb och stubb, utan urskillning Dal Häls. *Hâstn äte tvärs av änna* Häls. *Dä jekk tvärs â änna på aksjon* Häls. **5** *till ändes* slutgiltigt, en gång för alla Lappl. *Han är no bårtskrämt dill ennäs*.

ande- i sammansättningar se **and-**.

ändelig, -a, -en adv. 1 till slut; äntligen Skåne Dal Härj Jämtl. *Mö* (vi) *ha då ändeLe fisk no* Härj. **2** riktigt; (så) mycket Dal. (Tack) *ska du a endeLiga!* *EndeLi mitsjiö* (mycket) .

ander se **andur**.

ander f., äv. m. el. n. [även: *å-*] skoning (av trä el. järn) under med (på meddon)
Smål Boh Östg Sörml Uppl Västml Dal Ång.

ander-färd m. adv. [*-få£* o.d.] **1** som s. i bf. andra gången Uppl. *De blev andersfå£n i häkte f  r Mo-Eskil.* **2** som adv. för andra gången; ånyo Uppl. *Ja f  r f  ll gå i:t (hit) andersf  £.*

ander-gård m. [  ven: *ader-, arr-, are-* o.d.] granngård Dalsl Sörml Uppl Västm Häls.

anderb  ttre adj. i komp.,   v. som två ord [  ven: *arb  tt  r, odör-* o.d.] **1** (mycket) bättre än vanligt, normalt el. förut o.d. Värml Dal   ng; särdeles bra Dal Jämtl. *Arb  tter skor* Värml. (Jag trodde att jag skulle ha) *no   o  ebette dupp kwer* (ngt litet bättre doppa kvar) Dal. **2** om person: som   r el. vill vara litet förmer än andra, "finare" Värml Dal Jämtl V  stb. (Han) *villa va lit   arb  tt  r* Dal. **3** i uttr. *tala (på)*, tala "fint" H  rj.

anderning se **andring**.

ander  rja el. **anders-** f. [*-yri* o.d.] skidspår Norrb; jfr **andur**.

anders se **andror(st)**.

anderst se **andror(st)**.

anderstång f. [  ven: *  nn(d)er-, ann-,   nnar-* o.d.] (tr  )skoning under med (på meddon) Östg Sveal Norrl.

anderstuga f. ofta i bf. sing. [  ven: *a(r)-, -stug(g)u, -stuva, -stu* o.d.] **1** (närmaste) grannstuga; granngård Västg Östg Sveal. **2** stuga tillhörig annan person på samma hemman Gotl. **3** grannbostad inrymd i samma hus Sörml Närke Uppl. **4** rum beläget i ena änden av parstuga, använt vid gästabud, helgdagsfirande, danstillställningar o.d.; "finrum" Smål Östg Sörml Uppl Västm Dal G  str Häls   ng. **5** i gen. sing. elliptiskt el. i obf. pl. grannarna; grannfolket Västg Gotl Östg Sörml Uppl Västm Dal G  str. *Ho bor n  r (hos)   rnstuss* Västm. *Arstun  s    uta    sl  r* (ute och slår h  ) Dal.

anderveckan el. **andre-** f. bf. [  ven: *ar-*] förra veckan Smål Östg Dal. *Han va h  r i annrevikka* Smål.

anderveds andervedsare adv. [*anner-, ann(e)-, an(e)-, ar(e)-, arr-, -vess(are)* o.d.] **1** annorlunda (ställt); på annat sätt, på annat vis Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg. *Ja har ente annervessare   n ja f  r gå    be* (gå och tigga) Västg. *Du f  r allt b  ra deg annevessare   d* Boh. **2** i adj. anv. som är annorlunda beskaffad el. inrättad; "annat" Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg. (Vid laddningen tog) *han    la i n  t annevessare i b  ssa* Västg.

andervillre adj. i komp. o. adv.,   v. som två ord [*anne(r)viller, ar-, ader-,   d  rwild  r* o.d.] **1** som adj. (mycket) bättre än vanligt, normalt el. förut o.d. Uppl Västm Dal G  str Jämtl V  stb Lappl Norrb. (F  st bandet h  r) *s   bir hatten arviller* Västm. *Nog    brorn (brodern) arvill  r* Dal. (Dagen efteråt) *kend i mi* (kände jag mig) *  te   o  ewilder* Dal. **2** som adj. om person: som   r el. vill vara litet förmer än andra, "finare" Dal Norrl;   v. subst. "bättre" el. "finare" folk G  str Häls Med. *Han tyss* (tycker sig) *vara aderveiller* V  stb. **3** som adv. i fråga om sätt att tala: "fint", herrskapsaktigt Dal G  str. *   sk  * (det ska) *l  t lit   arvill  r* Dal. *T  £ på stortt    arvill  rs*, tala förnämt G  str.

ändes prep. [även: *äns, endels*] längs(med), utefter Uppl Gästr. *Reven sprang endes vegen* Uppl.

ändes-efter prep. adv. , äv. som två ord [*än(d)s-* o.d.] änd-efter **prep.** längs(med), utefter; på längden Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls. (*Han*) *jeck änsättôr åkantrn å metâ* Gästr.

andfaslig adj. [även: *-faseli* o.d.] som väcker (starkt) obehag, förskräcklig, ryslig; som förstärkande adj. (el. adv.) ofantlig(t), faslig(t), väldig(t) Öland Smål Östg Värml. *Han va anfasli te skåde* Smål. *Tra`na* (tranbär) *di ä så anfaslit sure* Smål. *E anfaslit grann marr* (männ) Smål. *Dä va anfaslit va dä ha snöge* (snöat) *i natt* Östg.

andglätt vanl. m. andglätta f. **1** i uttr. (*mitt*) *i andglätten* el. *andglättan på* el. *för ngn*, mitt för ögonen på ngn, mitt i ngns blickfång, utsatt för ngns blickar Boh. *Vi sådder då la us* (vi sätter oss väl) *inte här, mett i angfätta på fôlk*. **2** för vinden utsatt ställe; vanl. i uttr. (*mitt*) *i andglätten* el. *andglättan* Boh. *Je sto* (jag stod) *ju mett i angfätta*.

andgulug andgulot engulug **adj.** [*-gåfu, -gôfu, -gufat*] predik. vrång, motsträvig, trilsksk; egensinnig; kinkig; äv.: försmädlig, elak Jämtl; om förhållande el. sak: vrång, motig, besvärlig Härj Jämtl.

andhäles adv. [även: *annhårs, ånnhåls* o.d.] baklänges; med ryggen före; äv.: bakvänt; motsols Smål Östg. *Annhårs kunn-an inte åke* (skridskor) Smål. (*Kalven*) *kom ånnhårs fram* Smål. *Han slo annhåls i bakken* Östg.

ändig, -ug, -ot adj. **1** ivrig, angelägen; ihärdig, enträgen; flitig Skåne Öland Smål Hall; äv.: snål, "om sig" Hall Västg; äv.: rask; driftig Smål Härj. *Du kan väl ri`ing åm du e så ändi te ta`al ve-na* (med henne) Öland. (*De*) *va sa ändia ätte tobak* Smål. *Ho ä allt änni om sett* (sitt) Smål. **2** som adv. hastigt, plötsligt, oförmodat; snabbt, fort Skåne. Bö (bli) *änned sjug* (sjuk) . *Han kom så enned ing* (in) . *Di vysår* (de växer) *så enned*.

andlid vanl. f. [även: *anne-, ånn-*] (långsluttande) uppförsbacke Smål Hall Västg. *Dä ä bra havvre dar uppe i annlia* Västg. *Naur* (när) *ja kom i annlien va ja kwongen* (tvungen) *te å pusta* Hall.

andor se **andur**.

andörja f. [även: *anndyr(a), annörj(e), ann(d)ylj, ran-* o.d.] skidspår Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *He` dä båLi anörja!* ur spår! Ång. *Ränn opp anilja*, åka upp ett spår Västb.

andöva andövas v. **1** **andöva** med årorna hålla en båt stilla (i strömt vatten o.d.) Hall Västg Boh. *No ska jä anndöva, så får du feska* Boh. **2** **andöva (sig)** (kraftigt) anstränga sig, (överdrivet) bemöda sig Boh Jämtl. *Han anndöva mä de`*. **3** **andöva sig, andövas** göra yviga kroppsrorelser, fäkta el. gestikulera kraftigt Boh Jämtl. **4** **andöva (sig)** uppträda oroligt, bråka; äv.: vara envis Boh.

andra f. [även: *änn(d)ra*, *ållra* o.d.] **1** = **anderstång** Götal Sveal Häls. *Ännrera sjliss* (slits) *varst i messföre* (dåligt före) Västg. **2** = **andur 2** Västb Lappl Norrb. *Va`all annrern*, valla skidorna Västb.

andrik m. [även: *änn(d)-*, *-rekk*, *anntrekk* o.d.] **1** hane av and el. anka, andrake Skåne Blek Smål Hall Västg Boh. **2** lymmel, kanalje; upptågsmakare Hall Västg Boh. *Å din anndrekk, du ska få!* Boh.

andring anderning f., äv. m. [även: *änn(d)ring*] = **anderstång** Götal Sveal.

andror(st) anders anderst adv. [*arôr*, *arôst*, *adärs*, *a(n)derst*, *annerst* o.d.] annanstans, annorstädes; i sht i förb. *någorst anderst*, någon annanstans Dal Norrl el. *ingerst anderst*, ingen annanstans Jämtl. *An e någôst arôst* Dal. (Tidningar) *såg je föll* (jag väl) *ingerst ännerst än härmâ prosta* (hos prosten) Jämtl. *Du få le`egg* (ligga) *nagerst aderst* Norrb.

andsöles andsyles andsönes andsynes andsols ensöles adv. [även: *änn-*, *-sjörs*, *-sjurss*, *-sjerss*, *-sjöss*, *-sörnns* o.d.] **1** motsols täml. allm. *Vänn* (dvs. veva slipstenen) *lite annsyËs!* Smål. (Han) *ga* (delade ut spelkort) *annsôËäs* Jämtl. *Val du vill* (råkar du vilse), *så gå annsörnns tri wärv kring e tre* (ett träd) Lappl. *Vöndn* (fibrernas vridning) *gâr ânsörnns* (i trädet) Norrb. **2** i motsatt riktning (än den normala, rätta el. väntade o.d.); bakfram, baklänges; åt motsatt håll täml. allm.; skafföttes Värml Gästr Härj Jämtl Lappl Norrb; bakvänt, avigt, galet täml. allm. *Du vännâ* (vänder) *brä`ä annsjörs* Värml. *Dôm bar så ânsöËes åt Härj*. (Han) *sättä* (satte) *så annsôËäs* (i färjan) Med.

andsols se **andsöles**.

andstjugg se **andstygg**.

andstock m. [vanl. *ând-*] = **andstut** Härj.

andstor adj. som talar under flämtande el. flåsande (pga upphetsning, upprördhet o.d.) Västb Lappl. (Hon kom) *å va så annstor å sa`a att* (de) *hadd förlôva se* Västb.

andstut m. holk (av ihålig trädstam) för andfågel (vanl. knipa) (uppsatt för att äggen ska kunna samlas in) Häls Jämtl Ång Lappl. (Så) *for hussbon ... ut å vittä* (vittjade) *annstuta sinä* Lappl.

andstygg andstjugg adj. [även: *änn-*, *-sjugg*, *-sjogg* o.d.] **1** i n., vanl. predikativt hemsk, ryslig, kuslig, skrämmande; vederstygglig, otäck; otrevlig, obehaglig Öland Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke. (Det såg) *annsjokt ut ättä brannän* Smål. (Liket) *loktade ... så ansjokt, att ja sprang dän* Smål. *Snoka ä annstögga å se* Västg. *Ett ånstjukt vär* Närke. **2** om person: anskrämlig, (mycket) ful Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke. (Han är så) *ansjogger så en går ur väjen för-n* Västg. **3** uppskrämd, förskräckt; kuslig till mods Västg. *Ve ena sänner sun* (syn) *kunna vem sum hâlst bËett ansjogger*. **4** som förstärkande adv. gräsligt; ofantligt, mycket Östg Sörml Närke. *Ho ä för ansjuggt vacker* Sörml.

andsvicka f. [även: *änn-*, *ång-*] (liten) tapp el. pinne som tillsluter lufthål (i tunna o.d. för dricka); äv.: lufthål i tunna o.d. Smål Östg Sörml Närke Västml.

andtäppa f. (mindre) inhägnad på träda, mindre täppa Östg Sörml Närke.

andur andor ander ondor m. **1** kort (o. undertill skinnklädd) högerskida, anv. att ta spjörn el. bromsa med (i par med en längre vänsterskida att glida på) Värml Dal Norrl. **2** skida (i allmänhet) i sht Lappl Norrb. *Gja ve andro*, åka skidor Norrb.

andvader n. **1** motvind Västg Närke Värml Västml. **2** oväder; ruskvader med blåst o. regn Dalsl Värml.

andvak adj. Med Jämtl andvaken adj. [-*vatjin* o.d.] Häls Härj Med Jämtl klarvaken (efter att ha väckts el. vaknat under natten); som inte fått sova, som legat sömnlös; äv.: yrvaken, sömndrucken Häls Härj Med Jämtl. *Jä varst sô ännvâtjin sô jä kunnjâ it sômn-ûmm att*, jag vart så klarvaken så jag kunde inte somna om igen Härj. **1** trött av brist på sömn, utvakad Dalsl Häls.

andvakst m. Lappl andvakt s. Ång Lappl i uttr. *ligga på*, sova lätt el. oroligt i fruktan för att försova sig.

andvara v. [även: -*våra*] noga el. intensivt betrakta el. iaktta (ngn el. ngt); syna, granska Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Katta sitt i fönstren* (fönstret) *å annvara sparra* (småfåglarna) Västb. (Du skulle ha sett hur) *han annvara kon inna han tjöfft a* (köpte henne) Lappl.

andvirke n. [även: -*verke*, -*varke* o.d.] Boh Värml andyrke n. [*annörss(e)* o.d.] Jämtl (björk)virke för tillverkning av redskap o.d.; ämnesträ, slöjdvirke Värml Jämtl. **1** föda **a** åt djur (hästar): kraftfoder (spannmål el. mjöl o.d.) Boh. **b** åt människor: mat, brödföda; äv.: matbit; gnutta mat, smula Boh. *Jä har-nte hatt ett annverke i mä pô fËere da`ar. Jä har-nte smakkt annvärke i da.*

andyrke n. se **andvirke**.

anfäkt se **affekter**.

anfläska interj. anfäkta; anamma Blek Smål Hall Närke. *Jäkelen anfläska!* Blek. *Jädran anfläska-t!* Blek. *Anfläska!* Hall.

anförse v. **1** anse, hålla före; äv.: påstå Skåne Blek Smål Östg Sörml Närke Uppl Västml; i förb. *kunna kunna förstå, kunna bedöma*; anse Skåne Blek Sörml Närke Uppl. *Di annförsåg att-ä va någe kvakksalveri* Östg. *Den der anförsir ja varä en rektig tok* Närke. *Ja kan-te* (kan inte) *anförsi att ja ä go-tte* (i stånd att) *köpa gåËn* Närke.

ång adj. [även: *ang*, *ong*, *öng*, *öngn* o.d.] **1** trång spr. st. **a** i fråga om klädesplagg el. skodon: (alltför) åtsittande, snäv Blek Smål Östg. *Ja ha lakkt ut på sentin* (senaste tiden) *så övaråkken börjå va ång* Smål. **b** om bössa: finkalibrig Härj Jämtl. **2** om fisknät: finmaskig Skåne Blek Öland Smål Östg Sörml Dal Härj Med Jämtl Ång. **3** om dörr el. fönster: svälld av fukt, som har slagit sig Smål. **4** i uttr. *gå t gå* trögt (att passa in i ett hål e.d.), kärva Smål Östg Sörml. *Tappen går ångt* Sörml.

ång adj. [a-] förargad, harmsen Västb Norrb; i uttr. *och svång* retlig och hungrig Västb Lappl.

ång-bett adj. [vanl. a-] om person el. häst: lättretlig, argsint el. på dåligt humör (pga trötthet) Västb Lappl.

äng-bulle el. **änga-**, **änge-**, **ängs-** m. [även: -bå-, -bö-] växten smörboll Skåne Smål Hall Östg.

äng-hoppa el. **änge-** f. gräshoppa Värml.

äng-knapp bara **änga-** m. = **ängbulle** Skåne Blek Smål.

äng-målare bara **änga-**, **änge-** m. **1** gast efter lantmätare som gjort oriktiga ägoindelningar Blek Smål. *Ängamaolaren ä ute å gaoå i kväll* Smål.

äng-snärpa el. **änga-** f. [även: -sna-] fågeln kornknarr Skåne Blek Hall ; f.ö. sporad. *De bler grant vår får* (för) *ängasnarpan hörs i kvell* Skåne.

äng-tyta el. **änge-** f. gräshoppa Boh Dalsl Värml.

änga v. **1** i fråga om klädesplagg: strama, sitta åt; äv.: sitta åt på (ngn) i sht Smål Östg. *Tröja änger me unner arma* Smål. *Böksera änger över majen* (magen) Smål. *Dä änger i armhåla* Östg. **2** i det oper. uttr. *i bröstet* o.d. trycka över bröstet Smål Östg Sörml; ofta i perf. part. i uttr. *vara ängd* (i bröstet) ha andnöd, vara andtäppt Blek Öland Smål. **3** trycka (ngn), göra ängslig; äv. som perf. part.: betryckt, ängslig Blek. *Han va aingder fö dākan* (flickan) *va sjuker*. **4** trängas med (ngn); hindra; hålla hårt ; äv. ut tränga ut (ngn); utmanövrera i sht Smål. *Du sitter bare å änger māj. Du änger ma i språnget. Han försökte änge mā på alle vis.* **5** småvärka (ihållande); ofta i uttr. *och värka* Gästr Jämtl Ång Norrb.

änga- i ssgr, se **äng-**.

änge n. [även: i-] **1** självväxande slåtteräng Gotl Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. **2** (sidlänt) äng invid sjö el. vattendrag; slåttermark på myr; (vattensjuk) utmarksäng Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **3** löväng Gotl.

änge m. [även: a`ang, â`åk, e:ngg o.d.] **1** grövre trädrot (närmast stammen) Västb Norrb; mindre rot; rottåga Dal Gästr Västb Lappl Norrb; äv.: tandrot Norrb. *Åkan uti tålln gā djiofft* (tallen går djupt) Norrb. *Tånna hādd tröi â`åk*, tanden hade tre rötter Norrb. **2** klo på grep, högaffel, ljuster o.d. Uppl Gästr Häls Norrb. *Han bröt åv ånjin på högaffeln* Uppl.

änge- i ssgr, se **äng-**.

ängel(s)torn m. n. [även: -tānn] äppelros Gotl.

angelmus angelmus angermus ångermus f. **1** (vanlig) näbbmus Skåne Smål Hall Västg Östg Östg.

ångelmus se **angelmus**.

ånger adj., ofta oböjl. [även: a-] **1** ångerfull, ångerköpt Smål Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång. *Ja ä ånger att ja sa dā* Häls. **2** ängslig, orolig Östg Sörml Värml Uppl Dal Gästr Häls.

ånger-stål n. [även: a-] av nål, yxa, lie e.d. avbruten bit som används i magiskt syfte
Skåne Smål Hall Östg Värml Härj.

ånger-udd m. [även: a-] = **ångerstål** Smål Västg Dalsl Östg Värml. *Angerôdder, körgårsljöl*
(kyrkogårdsjord) *å skav tå di döes ben använde di gamle te ladde skôta* (skotten) mä
Värml.

ångermus se **angelmus**.

ångerst adj. [även: a-, â-, -ers o.d.] = **ånger 1** Ång Västb Lappl Norrb. *No jett* (nog måste)
du vara angerst ändå sôm int tjöft farshemmarne (köpte din fars hemman) Ång.

ängla-öl n. öl som sattes fram på bordet under julnatten åt de döda Skåne Smål.

ängla-väder s. mycket vackert väder Smål. *De-e redit änglavär.*

ångren adj. **1** = **ånger 1** Med Jämtl. **2** = **ånger 2** Jämtl. *Je e sa* (jag är så) *aungren ti n*
Kal (för Karl) *sôm int ha kömme heim än.*

ängs- i ssgr, se äv. **äng-**.

ängs-dun el. **äng-, änga-, änge-** s. i sht ängsull Blek Öland Smål Gotl Östg Närke Värml Uppl
Västmn.

ängs-pipa el. **änga-** f. växten strätta Smål Hall Västg Sörml. *Vi jodâ sprutâ å wysslâpipâ*
(sprutor och visselpipor) *uttâ tökka dâra ângapipâ* Smål.

ångsen adj. [även: a-] **1** = **ånger 1** Skåne Öland Smål Hall Västg Östg Häls. *Han bËe så*
angsen fö-Ëä-nte bËe å (för det inte blev av) Västg. **2** = **ånger 2** i sht Skåne Smål Hall
Västg Östg Häls. *Va går du å ä ångsen för?* Smål.

ängsligt adv. förskräckligt, fasligt Smål Östg. *Dä jikk inte så ängslit fort* Östg. (Nu blir
det nog mildväder) *fö mina skanker kËir så ängslit* Östg.

anig adj. flitig, ihärdig; äv.: idog o. sparsam; mån om sig o. sitt Smål Västg Östg Närke.
Dä vell te å våra anier, um en sa kunna löna dräng å pija på ente stôrre ställe Västg. *Ho å*
så ani å ivri å har ô`mm (månar om) *kreatura* Östg.

änk(e)-snibb s. Smål Gotl Uppl Västmn -snip Smål Dal snibbformat hårfäste i pannan på
kvinna vilket ansågs förebåda att hon blir änka Smål Gotl Uppl Västmn.

änk(e)-vårta f. stor vårta hos kvinna vilken ansågs förebåda att hon blir änka Skåne
Blek Öland Hall Västg Gotl.

änk(er) m. änkeman, änkling i sht Smål Hall Västg Dalsl Östg. *Her ha ja bott sen ja bËe*
enker Smål. *Han har vart änk i tu aur* (två år) Hall.

änka f. **1** i uttr. som *springa* el. *kuta* el. *ränna* Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb;
äv. *leka* Skåne *leka* sista paret ut. *Vi lu po gaden* (löpte på gatan) *å lejte äntje* Skåne.
Spring änttja hä gjord ve mytje (det gjorde vi mycket) *om sundaskvällanö* Gästr. **2**
ensamsittande hasselnöt Skåne Blek Öland Smål.

änka v. [även: i-] **1** ömka (ngn), tycka synd om Värml Dal Jämtl. *Dä e ingen sôm änk dä*
(dig) Jämtl. **2** oper. låta jämrande el. klagande Jämtl; om fågel: avge hackigt läte
Norrb. *De äntje sâmm i ku* (en ko) *sâmm nyss ha kâËve* Jämtl. **3** i uttr. *på ngt ångra ngt*
Smål Hall. *Ja inker på detta så länge ja lever* Smål. **4** i förb. *sig jämra sig* (av smärta),

kvida; beklaga sig Dalsl Värml Dal Jämtl. *Du a ikknâ å äntji-râ (för)*, du har inte något att beklaga dig över Värml. (*Han var så*) sjuk, *så han låg å entje se* Jämtl.

anka v. [även: *å-*, *äi-* o.d.] oftast **anka** (ngt el. ngn) el. **anka på** (ngt el. ngn) **1 a** ångra, gräma sig över, förebrå sig Götal Närke Värml Jämtl; **anka sig** ångra el. gräma sig Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Värml. *Di sae* (de sade) *han angka si han hade sålt stället* Skåne. *Jär* (gör) *inget sum du får angka!* Västg. *Så börja jä* (jag) *nästan angka på affärn* Boh. **b** sörja, vara ledsen för, sakna Skåne Smål Hall Västg Östg Värml. *Han angkar på atte inte hu fu£de mä* (att inte hon följde med) Hall. *Dä va många sum angka hönnum* (dvs. den avlidne) Västg. **c** känna harm el. förargelse över, misstycka Götal Närke Värml; äv.: avundas, missunna Skåne Blek Hall Boh Östg. *Ankar du pau, öd* (att) *ja feck den lille förtjensten?* Skåne. **2 a anka** (sig) beklaga sig, klaga, jämra sig, sucka Smål Västg Dalsl Östg Sörml Värml Uppl Dal Ång. **b** uttrycka missnöje; klaga, anmärka; äv.: gnata; tjata, kälta Smål Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Jämtl. *Intä någä ä te lags åt a, anna* (åt henne, utan) *ho ankar på allting* Närke. *Ongera* (ungarna) *anker å vill ha* Värml. **3** ha begär, vara lysten, längta Sörml Uppl. *Ungen ankär ätter sötgröt* Sörml. *Han går å ankar på en ny tjänst* Uppl.

anka v. OBS ALTERNATIV LÖSNING **1** i förb. *anka på ngt* ; vanl. **a** ångra ngt i sht Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Värml Jämtl. *Så börja jä* (jag) *nästan angka på affärn* Boh. **b** vara ledsen för ngt; beklaga; gräma sig över Skåne Hall Västg Dalsl Värml. *Ja anka pau öd mina klakke ble sönnåsla:en*, jag grämer mig över att min klocka blev sönderslagen Skåne. *Han ankar på atte inte hu fu£de me*, han är ledsen över att inte hon följde med Hall. **c** sakna ngt; äv. i förb. *anka på ngn* , sakna ngn Skåne Smål Västg. *Ja aunkar pau den hongen sau*, jag saknar den hunden så Skåne. *Jak ankar mäst på min suring* (som jag tappade) , jag saknar mest min kniv Västg. **d** vara förargad på ngt; ta illa upp, misstycka; vara avundsjuk (o. uppretad) på Skåne Öland Hall Boh Östg Närke Värml. *Ankar du pau öd* (att) *ja fekk den lille förtjensten?* Skåne. **e** (envist) klaga på; anmärka på; kälta, gnata Västg Dalsl Gotl Östg Närke Värml Uppl Västml Jämtl. *Intä någä ä te lags åt-a, anna ho ankar på allting*, inte något är till lags åt henne, utan hon klagar på allting Närke. **f** yrka på ngt Dalsl Östg Uppl. *Ja ankar på de' at-nu ska han få p£assn*, jag yrkar på det att han nu ska få platsen Uppl. **g** åtrå; ivrigt vänta på (att få erhålla) Östg Sörml Uppl. *Han går å ankar på en ny tjenst* Uppl. **2** i förb. *anka sig* ; vanl. **a** ångra sig Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Värml. *Di sae han angka si han hade sålt stället*, de sade han ångrade sig att han hade sålt stället Skåne. *Drottninga änna anka säk for dä ho jefft säk mä kongen*, drottningen ångrade sig att hon hade gift sig med kungen Västg. **b** beklaga sig; jämra sig i sht Dalsl. **3**opers. gräma (ngn), göra (ngn) ont; vanl.: *det ankar mig* Hall Västg Östg. *De aunkar me att ja va lajj ve-en*, det grämer mig att jag var elak mot honom Hall. **4** i förb. *anka efter ngt* , längta efter ngt i sht Sörml Uppl. *Ungen ankär ätter sötgröt* Sörml. **5** ångra (ngt) Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Värml. *Pälle ankade sau rålet att han hade*

båot se sau illa öd, Pelle ångrade så hemskt att han hade burit sig så illa åt Blek. Jär inget sum du får anka! Västg. 6 djupt sakna (ngn); sörja Västg. Dä va många sum anka honum, det var många som saknade honom Västg. 7 (envist) klagat; jämnat; kvida; gnälla; (ofta) påtala ngt i gnällig, missnöjd el. ängslig ton i sht Skåne Smål Västg Dalsl Östg Värml Uppl; i förb. anka om ngt, ofta tala om ngt, tjata om ngt Smål Östg Värml. Han anker å prater dä inget bevänt mä te lyss på-n Östg. Ongeran anker å vill ha Värml. Han angker om att han sku`ull far-te sta:an, han tatar om att han skulle fara till staden Värml.

ankel-eld m. i förb. *slå*, slå sig på anklarna (under gång o.d.) Gotl.

ankel-skank el. **ankla- m.** [även: *ångkel-, ångkla-, -skångk*] i förb. *slå* el. *sparka*, slå el. sparka sig på anklarna (under gång o.d.) Skåne Hall. *Ja ha slaed ankelskank mä di nye träskona* Skåne.

änkelig adj. [även: *entjele(jen)* o.d.] 1 ömkelig, ynklig; bedrövelig Värml Jämtl *Jå ty`ykkt då ¶ va rennt äntjele* (jag tyckte det) Värml. 2 väldig, åbakig Härj; som adv. fasligt, väldigt Värml Härj. *Dagane ha kortte tå* (har blivit kortare) *nu se änkel* Värml.

ankla sig v. slå el. sparka sig på anklarna (under gång o.d.) Smål Hall Västg. *Mä annärsa* (träskomakaren Anders') *trässko angkladä en se intä* Smål.

änkling m. 1 i uttr. *springa* el. *kuta* leka sista paret ut Dal Häls Härj Jämtl Ång. 2 ej utbrunnet vedträ Västn Gästr Västb Norrb. 3 nedhängande lintåt el. trådande som uppstår när tråden brister vid spinning Västn Dal. *Du spinn bar änkelingär* Dal.

ankona interj. = **anfläska** Sörml Närke Uppl.

ankuttra interj. = **anfläska** Västg Närke Gästr Häls Med Ång.

anlott m. andel Blek Smål Gotl Sörml.

ann and onn f. (brådslande el. ansträngande) jordbruksarbete; äv. om viss typ av sådant arbete som vårbruk, slåtter el. skörd; äv.: tid för vårbruk etc. täml. allm. *Ha-£u jortt anna* (vårbruket)? Värml. *Milla andane*, mellan slåtter och skörd Uppl. *Tå ålle* (av alla) *anner ä slåttanna vårst* Ång.

ann- i sammansättningar se **and-**.

ann-gro(d)e vanl. m. Värml Dal -grone m. Dal återväxt (efter slåtter).

anna v. 1 brådska Västg. *Dä annar inte.* 2 mana el. skynda på (ngn); ofta i förb. *på* Västg Boh. *Han annar barna, så di får inga ro* Västg.

anna- i sammansättningar se **and-**.

annandags-toskan f. bf. -tosken m. bf. [*an(n)das-* o.d.] spefullt öknamn på person som stiger sist upp annandag påsk Sörml Västn Dal.

annandan annerdan pronom. adj. [även: *annår-, ann-, an-* o.d.] 1 som adj. som är av annan art el. färg el. annat utseende o.d.; annorlunda beskaffad Skåne Blek Öland Smål Hall Västg; i komp. äv. annan Skåne Smål. *Han kan inte annandan va mä dän fa:ôn* (vara med den fadern) Blek. *Denn visan kann ja påô* (på) *andanne melådi* Smål. 2 som

adv. på annat sätt; annorlunda Skåne Blek Smål Hall Värml. (Förr var) *di annårdanare kledde en nu* Skåne. *De har han jort annedant* Hall.

annangångs-foder n. (foder av) återväxt (efter slåtter) Sörml Närke.

annangångs-gräs n. återväxt av gräs (efter slåtter) Sörml Närke.

annangångs-klöver m. återväxt av klöver (efter slåtter) Öland Östg Sörml Närke Uppl Västn.

annantocken pron. adj., vanl. predik. [*ann(e)-, a`en-* o.d.] **1** som pron. **a** dylik, sådan Med Jämtl Ång. (Det var kallt och stormigt) *men anntôcke var-n van mä* (vid) Med. **b** lika mycket; vanl. i förb. *till*, lika mycket till Sörml Med Ång Västb Norrb; äv.: så pass mycket Med Jämtl Ång. *No ha i fott* (nog har jag fått) *anntôkkä sôm du* (vid fiske) Ång. *Ä du inte go för å jâra* (göra) *anntôkâ sôm sopâ tâ brorn* (av trappan) Ång. *Du liot djera* (måste göra) *ânne tuke till* Norrb. **2** som adj. lika bra el. god (som); likadan, liknande Med Jämtl Ång. *Han ä fäl anntôkkä han sôm du* Med.

annanväg annväg m. [även: *aen-, ånn-, -väjj* o.d.] **1** i förb. *i annväg*, på tillbakavägen Östg Sörml Närke. *Han tog-en mä säj tebaks i annväg* Sörml. **2** i förb. *i ann(an)väg*, en andra gång, en gång till; omigen Sörml Med Jämtl; **a** i förb. *köra i annväg*, (med plog) köra en andra gång (samma sommar) Östg Sörml Närke Uppl Västn. *Han tjöde i ånnvâjj på trää* (trädan) Östg. *Jiftâ säj i annväg* Sörml. *Du få gå dit i aenväg å bju hemm dômm* Med.

annanvar pron. [även: *ann(e)-, â`änn-, an-, -vôr-, -vånn-, -wår(n), -hôr* o.d.] (var o.) varannan Hall Västg Boh Dalsl Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; i förb. *en* (var o.) varannan person el. sak Värml Med Jämtl Ång Lappl. (Den tidningen) *läste de i annevar stôvva* (stuga) här Dalsl. *Vi feck post annvar dag på den tida* Uppl. *Dôm hette no O£-O£sa annevar e:n fôr i va£a* (förr i världen) Med. *Han lög annewårt åo£ bårti hä n seg*, han ljuger vart och vartannat ord av det han säger Norrb.

annanvorden adj. [*ann-, aen-, -vuren-, -vu£en-, -våan-, -vôrn-, -voen* o.d.] **1** som adj. olikartad, annorlunda beskaffad Skåne Blek Smål Östg. *Minna krisskå ä annvånare enn dina*, mina skridskor är annorlundare än dina Smål. **2** i komp. i adv. anv. annorlunda Skåne Smål. *Du konne fau at anvoånare om du jefte de*, du kunde få det annorlunda om du gifte dig Smål.

annars adv. **1** på annat sätt Uppl Härj Ång Västb Lappl Norrb. *Däm hä`äls* (de hälsar) *â`nnars* Västb. *He kân hitt ipa o b£yi â`nnars en do vill*, det kan hända att det blir på annat sätt än du vill Norrb. **2** som adj. på annat sätt beskaffad, annorlunda Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; om person: egendomlig, underlig Lappl. *En del o´£a* (ord) *ä no a`nnars där* (än här) Lappl. *Han ä nåltä* (litet) *â`nnars* Lappl.

ännas v. i negerad sats el. fråga nännas; unna sig; ha hjärta att Västb Lappl Norrb. *Däm entäs int sä pâss sôm eta* Lappl. *Du sov sä gôtt ja entes int vä`äkk opp de* Västb.

ännat konj. [ännna o.d.] **1** annat än; ofta i uttr. som *inget*, *inte*, *aldrig* Smål Östg. *Ja kunne inte änna skratta* Smål. *Dä ä inte stort änna lake en får* (vid vintermete) Östg. **2** utan (att) Smål Östg. *Ja tordes inte va der, änna ja sjente* (skenade) *hemm* Smål. *Ingen da änne en få läre e ra* (man får lära en rad) Östg.

annatårs adv. [antårs, annters, annders o.d.] i förb. *i fjol* i förfjol Hall Boh.

annatdera konj. [anadier, a`nter] antingen Smål Östg Värml Dal. *Anter-du vill älle inte* Smål. *Dä ska då va anter häfta än dreta*, det ska då vara antingen förstoppning eller diarré, dvs. det är aldrig lagom Värml.

annatsinn adv. [även: a`nsn o.d.] (för) andra gången; ånyo Gotl. *Ja var äut u gav kräki ansn*, jag var ute och gav kreaturen foder för andra gången.

annatvårt pron. adv. konj. [annehortt, annort, ånnô(h)rtt, annjuhrt o.d.] **1** som pron. **a** ettdera (av två) Västb Lappl Norrb. *He va£ va`a£ annehortt*, det måste bli ettdera Västb. **b** det motsatta; annat Lappl. *Ja trodd ja skull va£* (bli) rik, män hä (det) vart ånnähortt. **2** som konj. antingen, vare sig Härj Jämtl Jämtl Västb Lappl Norrb. *Te sjuksänga kömmä ja ånnort ja villä häll int* Lappl. **3** som adv. i konstruktionen *annatvårt - annatvårt* än - än Jämtl. *Ånnåt skvå£a-ne ... å ånnåt blåsst-e alldeles ravillt*, än skvalade det och än blåste det förfärligt.

änne n. [även: jä- o.d.] panna (i ansiktet) i sht Dal Norrb. *Smyri änne ve kjafen jär bra för höuevärku*, smörja pannan med kaffe är bra för huvudvärk Norrb.

anne- i sammansättningar se **and-**.

annerdan se **annandan**.

annfys(t) adj. flitig, idog; äv.: ivrigt sysselsatt (o. upptagen); som har bråttom Jämtl. *Vå int så* (så) *anfys!*

annitabråtar m. pl. [a`nnta- o.d.] obygd, avsides belägna trakter Närke Värml.

annkost m. [även: hann- o.d.] **1** uppsättning handverktyg el. -redskap (för ett visst arbete) Dal Norrb; äv.: redskap, verktyg ofta i pl. Härj Jämtl. *Jå hâdd so dåli hândkost* Norrb. **2** tingest, grej, manick Dal Härj. *Dä va n besinndeli ånnkôst de dan*, det var en besynnerlig grej det där Härj. **3** om person: prick, gynnare Härj Med. *D-ä nog enj knepû-enj ånnjkôst*, det är nog en konstig prick Härj. **4** virke lämpat för tillverkning av redskap o.d.; ämnesved, slöjdvirke Uppl Gästr Häls Med Jämtl. *Dom hade lite ankost låg uppe på källarskullen* Uppl. (Man) ska hugg *annkôsten* när än *finnör-n* Gästr.

annledes adv. adj. [-les(s), -lais, -lös, -lis(s) o.d.] **1** som adv. på annat sätt; äv.: på bättre sätt, bättre Götal Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr. (Jag kan inte) *fodra kräken* (kreaturen) *anlessere* än ja jör Smål. *Anless ha ja nog tänkt mäj live än te sitta här å ansa ungar* (sköta barn) *åt andra* Västn. **2** som adj. annan, olik; som skiljer sig (till det bättre) från det vanliga Götal Sveal Gästr. *Ta påu daj ett annlessare förklä, dåka* (flicka)! Blek. (Där) *har di annlessare språk* Närke.

annmål n. [även: hann-] uppehåll i arbete, vanl. för dagen; ofta i förb. *ta* Sörml Uppl Dal Gästr. *Dôm tog hannmå£ hökkst öton* (mitt på eftermiddagen) Dal.

annmorgon s. övermorgon Gotl Sörml Uppl. *De kan du göra i annmôrâ* Uppl.

annsamt adj. [även: *an-*] **1** flitig, idog, arbetsam; som har mycket att stå i, som har bråttom Boh Närke Värml. **2** brådslande; jäktig; ansträngande Västg Boh Dalsl Värml. *Dett ha vôrtt en ansamt da*, det här har varit en jäktig dag Dalsl. *Dä ä annsamt mä rôgen* (rågen) *nu* Värml. **3** besvärlig; egensinnig, tvär; bråkig, kinkig; kräsen Boh Närke Värml Väst. *Annsamt ongâ*, kinkiga ungar Värml.

annsyst adj. = **annfys(t)** Jämtl. (Han var) *raskaness ansyst ma arbeitän* (med arbetet) . *Hu va så annsis ti jiftingen senn*, hon var så upptagen av tanken på sitt giftermål.

annväg se **annanväg**.

ånöda v. [å`nô o.d.] besvära (ngn) om hjälp Jämtl Ång Lappl. *Je* (jag) *skul nô ha kune lännt hârva ta a* (av honom) *mân je vile-nt ånô-n* Jämtl.

anpen(t) adj. antepen(t) adj. [-pe`n(t), -pâ`n, a`nnpint o.d.] om person **1** orolig, ängslig; äv.: förskräckt, skrämmd Smål Gotl Sörml Närke Uppl Häls Västb. **2** mycket angelägen; livligt intresserad; nyfiken Smål Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Väst. Gästr Häls Västb.

anrek vanl. m. kil, i sht för fastkilning av ngt (t.ex. yxskaft) Jämtl.

anreka v. sätta kil i (yxskaft e.d.), kila Jämtl. *Ånnreik i ökks* (en yxa) .

ans s. i förb. *i* (en) i tagen, i gång; fullt upptagen; äv.: i gasen Uppl Dal Gästr Häls. (Han) *va i ansn fôr tä skaff sä e ni* (ny) *fästmö* Dal. *Han är i full anns* Gästr.

änsa v. **1** bry sig om (ngn el. ngt); lägga märke till, se i sht Boh Dal Gästr Häls ; räkna med (ngn) Boh; akta (ngn), lyda Dal. *(Har ni) ännst nå kvinnfôlk sôm gått ômm hännä* (förbi här) ? Häls. **2** sköta om (ngn el. ngt), se till, ta hand om Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Lappl. *Änns hestn* Dal. *(Jag kan) int hinn enns allting* Gästr. *Du fo* (får) *änse brasa du* Ång. **3** vidröra (ngn el. ngt); hantera (ngt); flytta, maka på Värml. *Vesst* (om) *du änsar kaka`an sô bÊir dä juÊing tâ* (stryk av) .

ansel m. **1** brådska; energisk sysselsättning Boh. *Spurvane* (sparvarna) *har sôden annsel då di ser nônn likknelse te mad* (till mat) . **2** orolig rörelse, sprittning el. ryck (i kroppen) Boh. *Han har så mange anselar fur säj*.

ansen adj., predik. **1** som iakttar allt, skarpögd, vaken Härj. **2** mycket angelägen (om ngt), ivrig Härj Med Jämtl. **3** brådslande Härj Med. *Hä va sa annsät*, det var så brådslande Med. **4** orolig, nervös Med. *Ja vartt sa annsän då-nt han kommä hem*.

anskvätten adj. **1** lättskrämmd Boh Dalsl. **2** mycket obehaglig att se; motbjudande, otäck Boh Dalsl. *Han ä sô grömm* (ful) *sô han ä anskvätten* Dalsl.

ant m. altsträng (på fiol) Skåne Smål Hall Västg Östg Sörml Gästr.

ant adj. n., ofta i förb. med *om* , äv. uttalat som ett ord *antom*, äv. *antomt* **1** predik. **a** brått(om), brådslande, angeläget Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Lappl. *Va då se antt mä dätta just nu?* Värml. *He er fell* (det är väl) *int så anttâmm heller* Uppl. **b** angelägen, ivrig Gästr Häls Jämtl Lappl. *I e* (jag är) *int så antt om å få-n dienn te* (få den där till) *måg* Jämtl. (Han) *var int na antt omm* (så ivrig) *å komma hit* Lappl. **2** adverbialt jäktigt, bråttom Smål Boh Dalsl Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Ång Västb. *Int ha du*

fäll sä anntömmt att du int hinn få de n blöytköpp, inte har du väl så bråttom att du inte hinner få dig en kopp kaffe med dopp Västb.

änt(e)lig, -liga, -ligt adv. **1** äntligen; slutligen täml. allm. (*Nu har det*) *äntelia bfeet lite juttet* (varmt) *i lufta* Västg. **2** ovillkorligen, absolut; nödvändigt; gärna Blek Smål Västg Boh Dalsl Värml Dal Häls Härj Jämtl. *Du får äntele komma Dalsl. Ho ville äntli färe te* (fara till) *Amerka ho åg* (också) Värml.

änt(e)ligen änteligens **adv.** *även:* **1** åtminstone i sht Skåne. *Vi stanna här i vintårs* (vinter) *entelin.* **2** = **änt(e)lig** **2** Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Uppl. *Sômma* (somliga) *di ville ju äntlin ha barrve te bakeve* (bakugnsved) Östg. **3** sannerligen Gotl. *Di jär* (är) *fatti som a körkråttå, män di jär äntligän haugfärdu* (högfärdiga). **4** nätt och jämnt, precis Västb. *Ja nôdd änteligen opp ti dôrahanntage.*

anta sig v. **1** väsnas, jämsra sig Värml. **2** bära sig vräkigt åt, göra sig till Värml. *Han annta säj sôm en rekti härrkä:r* (herreman) Värml.

antagen adj. [-ta(e)n, -tjen, -tejen o.d.] **1** angripen (av sjukdom o.d.); medtagen i sht Öland Smål. (Han är hårt) *annta:en, då ä på bägge longera* (lungorna) Smål. **2** upprörd, förskräckt; häpen Sörml Uppl. **3** ivrig, entusiastisk Uppl. **4** (väl) mottagen, välkomnad; väl sedd; uppskattad; ansedd, aktad, betrodd Skåne Blek Smål Östg Värml. (Hon) *va så annta:n hos mamsellårna* Skåne.

antas v. [a`nntas o.d.] **1** ivrigt önska sig, längta, tråna Blek Smål; i pres. part. *antandes* ivrig, angelägen Blek Smål. *Ja begripâ intâ va du antas ättâ* Smål. *Han ä inte anntanäs pau at längô*, han är inte angelägen om det längre Smål. **2** sköta om (ngt); bry sig, vårda sig Blek Smål. *Han anntas inte om sin gaor* (gård) Blek.

antasjack se **antrasjacks**.

antedarrad adj. förskräckt, rädd; nervös; förlägen Skåne Blek. *Ja ble så antedarrad så ja vesste nästan ente va ja skâlle ta me te* (skulle ta mig till) Skåne.

antepen(t) se **anpen(t)**.

anter vanl. **m.** **1** omsorg, omtanke Öland Smål Uppl. **2** iver, entusiasm; äv.: upprördhet, oro Smål; ofta i förb. *vara i* (n) el. *vara janter* e.d., vara ivrig, otålig el. energisk Blek Öland Smål. *Ho va så i antern åm et* Öland. *Sa sjaungd ja den hænna* (så sjöng jag den här) *granna visan me full ante fö dom* Smål. *Si så ijannten Jäppe* (dvs. en hund) *ä, nô ja kômme* (när jag kommer) *mä benfatet* Smål. *Han ä sa jantä å fa* (att få) *följa mä te stan* Smål.

anter adj. **1** driftig; energisk, arbetsam, flitig Öland Smål Östg. **2** ivrig, angelägen; mån Öland Smål Östg Uppl Gästr. *Han ä sao anter umm sett*, han är så mån om sitt Smål. *Ja var sô anter ti hindâ* (att hinna) *fram i rettn ti* Uppl. *KaEven var så annter etter mjåltjin* (mjölken) Uppl. **3** uppjagad, upprörd; nervös, orolig Smål Östg Uppl Gästr. *Ja vart då så anter når märôn* (när märren) *bar åv i sken* Gästr **4** kvick, pigg, livlig Smål Östg Uppl. *En annter häst* Smål.

änter konj. i sht Öland Smål Östg Värml äntra konj. i sht Blek änta änte konj. Västg i förb. - eller, antingen - eller; vare sig - eller; om - eller. *Änta han vell äller inte* Västg. *Änter hadde di ju e tavla* (en sorts bänk) *äller e tjista åt-en* (honom, dvs. auktionisten) *te stå på* Östg. *En kan ju inte si* (se) *änter dä ä kar älle frunntimmer* Östg.

anterera se **alterera**.

anterpesjackt se **antrasjacks**.

antlig adj. [även: -eli] **1** anskrämlig, hemskt ful, vanställd; äv.: otäck, hemsk Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Värml. (Han har slagits) *sô han ha bLe`e sô anntli i öga* (i ansiktet) Värml. **2** om person: elak, besvärlig Värml. *Antli onger*. **3** allmänt förstärkande förfärlig; ofantlig, väldig Smål Boh Sörml Närke Värml. *Han va antlit rik* Värml. *Dä bLir så anntlit mä hö i år* Värml.

äntra v. **1** hålla på (med något besvärligt), krångla, bemöda sig; stöka Boh Häls Jämtl Ång Lappl. *Han änträ längä inna han to sä opp bortte vaka* (ur vaken) Ång. **2** gräla, kivas, tvista; diskutera Östg Sörml Häls Västb.

antrasjacks antrasjackt antasjack antrisjack(t) anterpesjackt s. **1** i pl. pinaler, saker, tillhörigheter Närke Västml Dal Gästr. *PLeåkk ihop era antrischaktär*

antura anturas v. **1** **antura** (sig) anstränga sig; arbeta, knoga Boh. **2** **antura** sig, **anturas** göra sig till (med grimaser, gester o.d.), åbäka sig Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västml Dal Med; äv.: visa missnöje, vredgas, bråka; oja sig, beklaga sig Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Västml. *Å käringa neg å antura sej* (för den fina gästen) Närke. *Si hôrrä han annturäs*, se hur han åbäkar sig Med. **3** **antura** i kraftuttr. anamma; anfäktat täml. allm. *Nä så faen antura mä!* Smål. *Antura å rejera!* Västg. *Nu jädrar å anntura!* Värml. *JäkuEn antura!* Gästr.

anturingen interj., i kraftuttr., ung. motsv.: banne mig, ta mig tusan; äv.: anamma Smål Västg Värml Ång. *Anturingen trodde ja-nte jak sölle* (jag skulle) *få je upp!* Västg. *Djäken anturingen* Värml.

antvard s. [-vaL, -våL] i förb. *från*, från början; från tidernas begynnelse, i alla tider Jämtl Västb. (Bron) *ha vyry* (varit) *frå antvaL* Jämtl.

antvardning vanl. f. [även: *hannt-*] vård, omvårdnad; uppsikt; förvar; ofta i förb. som *ta* el. *ha* om ngn el. *ngt*, *ta* el. *ha* hand om ngn el. *ngt* Öland Smål Östg Sörml Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls. *Ta hantvaning åm bane* (barnet) Öland. (Silvret) *ha Lötta fôt i sin antvaening* Smål. *Han har mykke te ha anntvarning åm* Uppl.

antvårdsel antvårdsla anvårdsel anvårdsla anvårdsel anvårdsla vanl. f. = **antvardning** Västg Boh. *En släkting tog antvårsla om barnet* Västg. *Där får han go anvarssel* Boh.

ånyast adv. [även: *a-*, *-est* o.d.] på nytt; från början igen Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja jitt böre* (måste börja) *ånyäst* Lappl.

anys anyst anysa adv. [-y´] tvärt, hastigt, plötsligt, oväntat Skåne. *Vinteren har kommed så anys po.*

apeläpple n. [även: -äppe£] äpple i sht Värml.

åpen adj. glupsk, begärlig på mat o. dryck i sht Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml; ibland äv.: begärlig på pengar o. ägodelar.

appartemang vanl. n. [vanl. *porte-*, *pote-*, *påtte-*, *pårte-*, *portli-*, *pöttle-*, *pårtala-* o.d.] avträde; dass Smål Västg Boh Östg Sörml.

äppel-bo el. **äpple-** f. n. **1** kärnhus i äpple Sörml Närke. **2** gömställe där äpplen förvaras Västg Sörml Närke.

äppel-buse el. **äppla-**, **äpple-** m. kärnhus i äpple; äppelskrott Öland Smål Östg. *Lägg inte äppe£busen på bo:ert* (bordet) Smål.

äppel-grönling el. **äppla-**, **äpple-** m. [även: *eb£-*, *äbl-*, -*gröll-*, -*gryll-* o.d.] äppelkart Skåne Blek Smål Hall Östg.

äppel-gröt el. **äppla-**, **äpple-** m. [även: *eb£-*, *äbl-* o.d.] **1** äppelkräm; äppelmos Skåne Blek Smål Hall Östg. **2** gröt på risgryn el. rågmjöl med äppelklyftor i Uppl Västn Norrb.

äppel-kål m. potatisblast Värml Västn. *Äppe£kå£n ha frö`ös* (frusit) i *tôppen* Värml.

äppel-kastad el. **äpple-**, **äppla-** adj. [även: *äbl-* o.d.] om häst: apelkastad i sht Smål Hall Västg Dalsl Närke Värml Uppl Västn.

äppel-knart el. **äppla-**, **äpple-** m. äppelkart Öland Västg Dalsl Östg Värml.

äppel-knorling el. **äppla-**, **äpple-** m. [*äbl-* o.d.] litet, förkrympt äpple Skåne Blek Smål.

äppel-knort el. **äppla-** m. [även: *eb£-* o.d.] litet, dåligt äpple; äppelkart i sht Smål Hall Västg.

äppel-kota el. **äpple-** f. översta delen av lårbenet hos ko Sörml Närke.

äppel-rade m. = **äppelbuse** Gotl.

äppel-skalle el. **äppla-** m. = **äppelbuse** Blek Smål Dal.

äppel-skrabba bara **äppla-** f. [*eb(b)£-*, *äbl-* o.d.] **1** = **äppelbuse** Skåne Blek Smål. **2** litet el. skrumpet el. omoget äpple; "dåligt" äpple Skåne Blek Hall.

äppel-skräda bara **äppla-** f. [*eb£-*, *äbl-*, -*skraja*, -*skräja* o.d.] äppelskrott Skåne Hall. *Ni fau ente löw* (ni får inte lov) *å kasta eblaskrajjer pau gölled* (golvet) Skåne.

äppel-skrov bara **äppla-**, **äpple-** n. [även: *äbl-*, *eb£-* o.d.] kärnhus i äpple Skåne Västg Närke.

äppel-skult bara **äppla-**, **äpple-** m. [även: *äbl-* o.d.] = **äppelbuse** Smål Hall Västg Närke.

äppel-veke bara **äppla-** m. [*aibla-* o.d.] = **äppelbuse** Skåne Blek.

äppelvink se **abravink**.

äppla- i ssg, se **äppel-**.

äpple n. f. [även: *äppe£*] äv. koll. potatis i sht Värml. *Han har en littn jo£bet* (jordbit) *såppass så han kan sätt lit äppe£*.

äpple- i ssg, se **äppel-**.

äpplig, **-ug**, **-ot** adj. om häst: apelkastad Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Jämtl.

apynja 1pynja f. apynj(e) pynj(e) vanl. n. [även: a`pyny, å`pyni, a`pörni, å`pönj, pö`rni, py`ni o.d.] **1** (i många avseenden) irriterande, förtretlig el. besvärlig person Dal Gästr Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **2** nätt (flicke)barn Jämtl Ång.

apynja 2pynja apynjas v. [även: apy`nga, py`ni, å`pyn(j)as o.d.] **1** pynja stå o. stirra Västb. **2** (a)pynja (sig), apynjas grimasera Dal Gästr Häls; äv.: bära sig lustigt (o. skratretande) el. tafatt åt; äv.: vara ostyrig; bråka Dal. *Däm åpynjäs så i duvd int ålld mi fö skratt*, de uppförde sig så lustigt så jag kunde inte hålla mig för skratt Dal.

ar se arn.

är, ära f. ejderhona; ejder i sht Skåne Hall Boh.

år-bär adj. [även: a-] om ko: som kalvar tidigt på hösten el. vintern Ång Västb.

är-dryg el. **äre-** adj. [även: er-] som gärna vill bli ärad el. utmärka sig, högfärdig Smål Västg Jämtl Ång Lappl.

år-gång el. **äre- m.** årpar Smål Västg Östg Värml Dal. *Sjeppet hade tri årgånga* Smål.

är-kär bara **äre- adj.** = **ärdryg** Skåne Blek Smål Hall. *Han va lide äretjär å velle va vasst* (ville vara värst) *i allting* Blek.

är-peng el. **äre- m.** medalj Skåne Smål Hall.

är-sjuk bara **äre- adj.** = **ärdryg** Skåne Smål.

är-stor adj. [även: er-] = **ärdryg** Jämtl Ång.

år-väg m. årsväxt av säd; årets skörd i sht Värml Häls Härj Jämtl. *Dä vart bra n årväg* Härj. *Henân ske* (här ska) *du smakâ de mâ* (vi) *ha bakâ ta årveiâ* Jämtl.

år-visst adj. i n., bara pred. vanl. i fråga om skörd: osvikligt, som aldrig slår fel Härj Jämtl Västb Lappl. *De e årvesst tä få kônn på n hânn* (korn på den här) *åkra* Härj.

ära f. i uttr. som *ingen* med ingen nytta med; ingen reda med; inget bevänt med Blek Smål Östg Värml. *Alv* (dvs. ett slags jord) *ä röakti, då ä ingen äre mä sånn jor* Smål.

ära v. [även: ere, e`er, arra] ro baklänges Dal Härj Jämtl. *Du jätt* (måste) *e`er i lânn åm mâ ske* (vi ska) *fåo opp båotn* Jämtl.

äraktig, -ug adj. gästfri, frikostig Smål Hall Västg Jämtl.

årätta v. [även: -râte, -röte o.d.] slå i träkil i (ngt) för att hålla fast Boh Dalsl Värml Härj Jämtl.

ärätte n.

årätte n. [även: -râte, -röte o.d.] Värml Härj Jämtl **årätta** f. Boh Värml träkil som håller fast ngt, i sht skaft i yxa. *En skulle bLöte öksa så inte åröte jekk tur* (gick ur) Värml.

arbets-börg adj. [även: -bärg o.d.] **1** arbetsför, arbetsduglig Dal. **2** duktig att arbeta Dal.

arbets-flis f. arbetsam person Västg Boh Dalsl Värml.

arbets-giren adj. [-jeren o.d.] -girig -girug adj. [även: -jeri, -jeru o.d.] **1** (överdrivet) arbetsam; som arbetar mer än normalt täml. allm. (Inte har hon tid att prata) *söm är sä* (så) *årrbesjeru* Lappl. **2** om arbetsgivare: som fordrar mycket arbete av sina anställda Västg Östg.

arbets-gnista f. = **arbetsflis** Skåne Blek Smål.

arbets-snål adj. **1** = **arbetsgiren 1** Smål Västg Östg Närke. **2** = **arbetsgiren 2** Smål Västg Närke.

arbets-stråka f. [-*struko*, -*strukku*] kort, intensiv arbetsinsats, arbetsryck Västb Norrb.

arbets-träl m. arbetsvalk (i handen) Boh Dalsl Värml.

ård f. lågt grund el. låg udde; undervattensrev Gotl. *När de jär mindar* (är mindre) *vattn da jär hail* (hela) *årdi tårr*.

årda f. [*åĽa*, *aĽa*, *arda*, *ådra*, *årda* o.d.] **1** ögla, stropp e.d. i seltyg vid vilken skakel fästs och låses fast med istucken selpinne Dalsl Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl. *Tibast va säkräst te ha i ålo på sern* (selen) Sörml. **2** klave, hank e.d. av sammanvridna vidjor i sht Västg Östg Sörml Uppl.

arda se ardra.

ardra arda v. dröja, söla; dra sig, inte komma sig för Sörml Närke. *Ja ha ardra mä-t i dä längsta* Närke. *Gå å ardrâ* Närke.

äre-bult m. ejderhane Boh.

årel se arel.

arel m. Hall Västg Boh Närke Värml [även: *ale*, *are*, *a`el*, *al* o.d.] **årel m.** Boh Dalsl hårt jordlager under matjorden, alv Västg Boh Närke Värml. *Vi gräävvd ända tess* (tills) *vi kârn ner te aarn* Värml. **1** bank el. mindre ås av grus, sand o.d.; (sand)grund Boh. *Han säjla* (seglade) *på en arrel så båden* (båten) *satt fast*. **2** bakugnsbotten el. spiselhäll av tegel, sten e.d. Hall Västg Boh Närke Värml. *Di bakkte kakera på ale* Västg.

arelse n. i uttr. *inte ett* inte det minsta, inte ett dugg; inte alls Öland Smål. *Ja vet i`int ett arels va dâm e* (var de är) Öland.

aren m. Härj *are`n*] **äre m.** Dal eldstad mitt på golvet.

ären m. [vanl. *ärn*, *ärne*, *äring*, *arn*, *arne*] murad botten i bakugn Skåne Blek Smål Hall; spishäll Skåne. *Ärnen skolle va vid når* (vit när) *den va varm nåkk* Skåne.

ären se aren.

ärende n. i uttr. *enkom(s)* (s) Götal, *enaste* Skåne Hall, *ens* el. *ena* (s) i sht Skåne Blek enkom, särskilt; i ett enda el. detta enda ärende. *De fikk man tjöra e:ns ärane ettår* (efter) Skåne. (*Jag måste gå*) *aineste ärane bara får å fau fatt i deg* Hall. *Ho jekk enkåms ärne hit* Östg.

ärende(s)-vrak -vräk n. adv. **1** som s. person som inte utträttat ett ärende (ordentligt) Smål Västg. *Ja vell inte våra nô ärannevräk* Västg. **2** som adj. el. adv. i uttr. som *bli* el. *gå* få gå med oförrättat ärende Smål Västg. *Dänn gangân bla ja* (blev jag) *ârannâsvrak* Smål.

ärendes adv. enkom, särskilt Östg Sörml Närke Västml Dal. *Inte går-a* (jag) *ârnes för-et* (för det) Östg.

ärendes-för, -förd adj. **1** som är snabb och säker i att uträtta ärenden i sht Värml Uppl Gästr. **2** i uttr. *vara ärendesförd* ha ärende Västml.

ärendes-häv adj. som villigt och väl uträttar ärenden (och sedan är stolt över detta), (alltför) tjänstvillig; beställsam Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. (*Hon lär snart vara tillbaka*) så erenes hev som hu e Jämtl.

ärendes-karl m. man som friar för annans räkning, böneman Östg Sörml Närke.

ärendes-man m. = **ärendeskarl** Sörml Uppl.

arg-bena el. **arga-** f. [även: *a`rribaina, a`rrigabaina*] argsint kvinna, argbigga Skåne.

arg-billa f. [även: *-bilâ, -byl(l)â* o.d.] = **argbena** Uppl Gästr.

arg-bissa el. **arga-** f. = **argbena** Blek Smål.

arg-britta el. **arga-, arge-** f. = **argbena** Skåne Blek.

arg-sibba f. = **argbena** i sht Sörml Närke Uppl Dal .

arg-snokug adj. tvär, otrevlig Sörml.

ärge v. göra (ngn) arg, hetsa upp Gotl. *Han ärgäd upp mi så mikä* (mycket) .

argela f. [även: *â`rgil(l)a* o.d.] = **argbena**; äv.: energisk el. arbetsam kvinna Dal Gästr.

aria f. **1** vanl. i pl. skämt- el. lögnhistoria; äv.: strunt, smörja Smål Västg Boh. *Dä ä inte lönnat å läsa i gamla tästamäntet fö dä ä bara arier* Smål. *Prata arier* Västg. **2** i pl. påhitt; upptåg, spektakel; gyckel Smål Hall Västg Boh. *Hu (hon) har så manga arier för se* Hall. **3** i pl. skämtsamma el. egendomliga gester el. åtbörder Hall Boh.

äril m. [även: *eril, ärl(e), äle, ä`äl, äl(l), ale* o.d.] **1** (murad) botten i (bak)ugn el. öppen spis; eldhärd; eldstad täml. allm. *Dä grova bröet säte vi baa* (sätter vi bara) *på alen* Smål. **2** hårt lager av grus el. lera e.d. under matjorden, alv i sht Västb Lappl Norrb.

ärings-grenen m. bf. del av Vintergatan som man spådde i angående kommande skörd Smål.

ärings-nek s. sista nek som bands vid skörden (och som olika föreställningar knöts till) Smål.

ärje-mätt adj. mätt så att man inte kan böja sig (men ändå kan ärja) Smål Östg.

ark vanl. m. [även: *ärk*] **1** (stor) kista, lår el. bing (för säd, mjöl, bröd o.d.) Smål Dalsl Gotl Sörml Närke Värml. **2** lockförsett fack utmed kortsidan inuti kista el. skrin, läddika Smål Västg.

arka f. [*ar-, âr-, har-* o.d.] **1** (stor) låda el. kista, packlår Smål Östg. **2** vagnshäck för hö el. säd; äv.: hö- el. sädesvagn; höskrinda Smål Västg.

arkli n. [*arkeli`, arkuli`, arkeri`, a`rkri:, arkoliv, harkoli* o.d.] **1** nedsättande hop el. följe av människor; pack, patrask i sht Skåne Västg Ång Lappl. *Horn (mamman) ha hele årkeri vå sä*, hon har hela hopen med sig Ång. **2** stoj, oväsen, liv; bråk, uppståndelse Skåne Värml Västn Dal. *De va ett faselit arkeli di glöttana* (barnen) *håller* Skåne.

ärl(e)-vinter s. [äv.: *ale-*] vinterknäpp på våren efter att sädesärlan kommit Smål Västg Västn.

ärila f. alfågel Blek Öland.

ärsla v. [även: *arl-*, *äl-*]opers. myllra, vimla, krylla; äv. om mask o.d.: kräla i sht Skåne. *Hon e lused så de ärlar i huede po-na* (huvudet på henne) . (*Det*) *rent äla me glytta* (barn) .

ärlig adj. **1** om häst: bra, pålitlig, lugn Gästr Häls Härj Ång. **2** riktig; rejäl, ordentlig; verklig Blek Smål Västg Gotl Östg Sörml Närke Värml Västm; som adv. verkligen, sannerligen; ofta i uttr. *a värd* i sht Skåne Blek Hall Västg Värml. *Ålit bôummeulstey* (bomullstyg) Blek. *Han feck bra mä pryl å dai* (prygel och det) *va han äalega vää* (värd) Blek. *Ett arlit krek* Smål. *Ho kan inte bake e årli kake* Östg. *Han feck läv* (fick lov) *å ta sej ett ärлит rus* Sörml.

ärm-bryn vanl. n. Skåne Blek Smål -brynd(e) s. Uppl ärmlinning (på skjorta).

arm-dänga bara **arma-** f. Närke Västm -dänge el. **arma-** n. Smål Närke Värml = **armslet**.

ärm-docka f. [även: *a-*] = **ärmbryn** Smål. *Dä ä intâ grant, nâ armdåkkâne ä sjitia*.

ärm-holk m. lösärm anv. av kvinnor för att skydda armarna vid upptagning av säd Sörml Uppl.

arm-holk el. **arma-** m. **1** (stickad) handledsvärmare, pulsvärmare Dalsl Närke Värml Uppl. **2** manschett, ärmlinning Östg Sörml.

ärm-kläde el. **ärma-**, **ärme-** n. [även: *âmm-*, *ânn-* o.d.] näsduk (för kvinnor) Smål Västg Gotl Östg Dal; huvud- el. halskläde (i dräkt) Smål Dal; bård längst ned på ärmen i manströja (i dräkt) Värml.

arm-krek bara **arme-** m. n. Boh Dalsl även: *-kregg*] *-kreke* el. **arme-** m. Västg Boh även: *-kregge*] *-krik* m. f. Smål Västg Boh Dalsl *-krika* f. Västg armbågsveck Smål Västg Boh Dalsl. **1** armhåla Smål Västg Dalsl.

ärm-kvard m. [*-kvaL*; även: *a-*] = **ärmbryn** Uppl Gästr Häls Med Jämtl Ång.

ärm-lin el. **ärma-** n. [även: *a-*] = **ärmbryn** Skåne Hall Västg.

ärm-lös bara **ärma-** adj. i uttr. som *vara värre än en* el. *dra på som en (skinn)päls* arbeta mycket raskt Skåne Smål.

arm-lycka el. **arma-**, **ärme-** f. [*-lyttja* o.d.] armbågsveck Värml Dal Häls Härj Jämtl. *Ta i årmlyttja mi sô* (min så) *går du stadigâr* Härj.

ärm-rock bara **ärma-** s. kolt (för småbarn) Smål. *Ha du inte vukset u ärmaråkken änn?*

arm-slet el. **arma-** n. [även: *ärm-*, *-slett*] tungt arbete (som är ansträngande för armarna) Smål Västg Värml Dal Härj Jämtl Västb.

ärm-spjäll el. **ärme-**, **ärma-** n. [även: *a-*] fyrkantig el. kilformad tygbit infälld vid armhålan på skjorta o.d. (för att öka vidden) täml. allm.

ärm-sprund n. = **ärmspjäll** Sörml Uppl.

ärm-spruns bara **ärme-**, **ärma-** n. sprund i ärm Hall Boh; äv.: = **ärmspjäll** Boh.

arm-stål el. **arma-**, **ärme-** n. armstyrka Götal Sörml Dal Jämtl.

arm-stöp el. **arme-** n. f. **1** armhåla Boh Värml. *Sjortta ä fer trang ipuner armstöpa*, skjortan är för trang under armhålorna Värml. **2** ärmhåla Boh Värml.

arm-strump m. -strumpa f. ärmlinning Blek Smål. *Hålsöm o spetsa ... kring ... arm-strumperna* Blek.

ärm-strump m. Blek -strumpa f. Blek Smål = **ärmbryn**.

armas v. anstränga sig hårt; slita ont, sträva, möda sig Jämtl Ång Lappl. *Ji hall på ârmes vå hö, ni sliter med höet (vid slåttern) Ång.*

ärme- i ssgr, se **ärm-**.

armeja f. [även: *all-, al-, a£-, ärr-* o.d.] 1 hop el. skara (av folk); folksamling, menighet; äv.: folk, allmoge i sht Skåne Smål Västg Boh Gotl Östg Värml Dal. *Där va en faseli almäjja ve jesjivaregaoren å skolle sai* (vid gästgivargården som skulle se) *kungen* Skåne. *Dä va e hel allmäjja mä fô£k* Östg.

armest adv. nästan inte, knappt, nätt o. jämnt Norrl. (Det har frusit till i skägget så) *ja få ârmäst opp mônn* (munnen) Lappl. *Ho onn-se armäst eta sjö£v*, hon unnar sig knappt maten själv Norrb.

armskodd adj., som förstärkningsord förbannad Gästr Häls Härj. *Du din ârmskoddâ jävel* Härj.

arn ar m. örn (t.ex. havsörn, kungsörn) Gotl Med Ång Västb Lappl.

ärnig adj. [även: *arnir, ani(e)r, ani*] flitig, idog, rask; äv.: "om sig", närig Smål Västg; äv.: angelägen Dalsl. *Di hade-t bra, män så va di åkså så arnija å muna um-et* (måna om det) Västg. *Du ska-nte vôt* (vara) *så ärnige* Dalsl.

arp arpe vanl. m. [även: *ha-* o.d.] 1 skorpa av ingrodd smuts (på hud, i hårbotten o.d.); äv.: skorv (i hårbotten); hudutslag, eksem; mjäll Götal Sveal. *Di hade a:rp i hoeded* (huvudet) Skåne. *Va den grisen hade mön* (mycket) *harpe, når* (när) *vi skålla-n* Hall. 2 ytterhud, överhud i sht Dalsl Värml Västn Dal. *Dä rispa barst* (bara) *i harpen* Värml.

arpa arpas v. 1 **arpa** reta el. egga upp (ngn) Skåne Hall. *Arpa ente hongen* (hunden) *får då bis* (bits) *han* Skåne. 2 **arpas** retas, kivas Skåne Smål Hall. *Arpens inte mä tjyiren* (tjuren) ! Skåne. *Da skollâ* (de skulle) *allti arpas mä ingannra* (varandra) Smål. 3 **arpa, arpas** i förb. *på ngt* reta sig på el. gräma sig över ngt; ångra ngt Hall. *Va ja har arpats pau de manga ganger.*

arpe se **arp**.

arr f. Smål Västg även: *ar*] orr f. Boh även: *örr, ör* o.d.] trädet al.

ärra ärras v. [även: *a-* o.d.] *ärra* reta (ngn, ofta hund), göra arg; egga i sht Skåne Blek Smål Hall Västg; *ärras* retas (med ngn, ofta hund) Skåne Blek Smål Hall Västg. *Arras inte mä me* Smål. *Han erra pøjka te å s£ôss* Västg.

ärre n. [även: *ar(r)e*] koll. gråal; bestånd av el. dunge o.d. med gråal; virke o.d. av gråal i sht Smål Västg Östg. *Dar väkser fullt å arre ve åkanten* Västg.

ars m. [även: *as, ass* o.d.] 1 bak (på människa el. djur), ända, rumpa i sht Skåne Blek Smål Gotl Värml. *Han skolle ha en spak* (spark) *i asen* Blek. (Vakna) *mä aasän åpp*,

vakna på fel sida Smål. **2** ändtarmsöppning, anus Skåne Blek Smål Dalsl Gotl Värml.
Törra se (torka sig) *i asen* Blek. *Tjöss me i asân!* Smål.

ars-flo f. [även: *års-*] understa lager av sädeskärvar på loggolv (i lada) Värml.

års-gång el. *år-*, *åra-* m. **1** väderlek med tanke på dess inverkan på årsväxt, tillgång på bär o.d.; äv. om själva årsväxten i sht Skåne Blek Smål Östg Sörml Jämtl Lappl. *Dä blia dauliå* (blir dålig) *aurgaung fö den mönna töakan* (myckna torkan) Smål. *De beror på årgånjå om de bLi nå ber* Jämtl. **2** i uttr. *gå* (en) gå runt en el. flera kyrkor på jul- eller nyårsnatten för att därigenom få se vad som ska hända under det kommande året Blek Öland Smål Hall Västg Värml Västn Dal. *(De) jinge aursgangen julanatta för å se hu manga lik dä bli* Smål. **3** stycke odlad jord som växelbrukas, skifte Närke Uppl Västn. **4** årsring i träd Skåne Smål Östg. *Di kLööv ännasmä* (längsmed) *årsgånga* Östg.

ars-gata f. ofta i uttr. *åka* , åka "arskana" Sörml Västn.

ars-gnag n. [-gnav, -nav] skavsår mellan skinkorna Smål Västg. *Skoskav å asgnav di varar så länge väran* (världen) *står* Smål.

ars-kaka f. **1** rova (på is o.d.) Öland Hall Västn. *Sä`ät e aska`ak*, sätta en rova Öland. *Han joLe äj* (gjorde en) *redi askaga* Hall. **2** i uttr. *åka* , åka "arskana" Uppl Västn.

ars-kana el. *arsa-* s. **1** i uttr. *åka* , åka kana på baken Blek Smål. **2** i uttr. som *slå* , halka omkull o. falla på baken, sätta en rova Blek Öland Smål.

års-mål n. väderlek med tanke på dess inverkan på årsväxt o.d.; äv. om själva årsväxten; äv.: år med viss väderlek Skåne. *De e vissa årsmål de* (dvs. ett visst ogräs) *komår åpp. Tarrt* (torrt) *aursmaul*.

års-mot n. jämnt ett år sedan (en viss händelse); årsdag Uppl Dal Gästr Häls Härj Jämtl. *Ä* (det är) *årsmot i da sen flikkan vart te* Dal.

ars-tarm m. ändtarm täml. allm.

ars-tjunk(e) el. *arse-* m. [även: -tsjo-] = **arsball(e)** Blek Öland Smål.

ars-väska f. person som har svårt att sitta stilla Värml.

arsa v. [även: *ässje, årsa, ô`ôrss, harssa, harsa* o.d.] **1** *arsa* (sig) hasa el. gnida med baken (på stol o.d.); skruva på sig Dalsl Närke Värml Uppl Västn Dal Häls; äv.: *maka* (sig) Sörml Närke Värml. *Assja på däj!* Närke. *Han sitter å arsser sä sôm ôm han ha`add* (hade) *lus* Värml. **2** *arsa* (sig) (fram) oftast om barn: förflytta sig hasande på baken Västg Gotl Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Härj Med Jämtl; äv.: *släpa* el. *dra* sig (fram) Sveal Gästr Häls Med. *Ongen arse sä framm därpå goLve* Med. **3** *arsa* (på baken) glida, halka el. rutscha (utför ngt) Värml Västn Dal Häls Jämtl. **4** *arsa* sig masa sig, pallra sig Värml. *Jä får nåkk* (jag får nog) *arss mä iväg*.

ärsam el. *äre-* adj. = **äraktig** Skåne Hall Östg Sörml Värml Dal.

arsball(e) el. *arsa-*, *arse-* m. skinka (på människa), sittknöl Skåne Blek Öland Smål Värml. *Han satte asballana i isen*, han satte en rova på isen Blek. *En wespa* (geting) *stakk me i asballana* Smål.

arsball-före el. *arsballa-* n. [även: *ôrss-*, *hars-*] **1** halt väglag Hall Västg Värml.

arsball-korg bara **arsballa-** s. korg med utbuktande halvör på ömse sidor om handtaget Skåne Blek Smål.

arsballdrög bara **arsballa-** f. ett slags låg timmerkälke; drög Smål.

arsbleck s. i uttr. *åka* , åka "arskana" Dal Gästr. *Ja åkt årssbäck utför stugtatje* (stugtaket) Dal.

arsel- se **arshål-**.

arshål-ersson el. **arshåls-** m., äv. som två ord [*â`ssôrsersa, assôl e`sa, a`rsef ersn, a`sjöfers* o.d.] fähund, knöl; äv.: klåpare; stackare Dal Härj Med Jämtl Ång Lappl.

arshål-gata el. **arshåls-** f. i uttr. *åka* , åka "arskana" Östg Sörml.

arshål-klint m. = **arsball(e)** i sht Med Ång Lappl.

arshål-märke el. **arshåls-** n. [även: *-märtje*] fähund, knöl Skåne.

arshål-porträtt bara **arshåls-** n. fähund, knöl Skåne Hall Västg.

arshål-tarm el. **arshåls-** m. ändtarm Gotl Uppl Dal Lappl.

arsla v. [även: *assla, åssla, asla*] **1 arsla sig (fram)** släpa sig (fram) Blek Öland Smål *Han aslate sa ¶ fram te trappen o där deurate an ao ¶ (sig)* (svimmade han av) Blek. **2 arsla** i förb. *gå o. gå o. dra, släntra runt utan att göra nytta* Smål . *En går här å åssla. 3 arsla* slita, släpa Blek .

ärt-bälg el. **ärta-, ärte-, ärtu-** m. [även: *-bäl, -bel(l)*] = **ärtbock** Skåne Hall Gotl Östg Sörml . *Där ha gåd* (det har gått) *mask i ärtabälana* Skåne.

ärt-bock el. **ärte-, ärter-** m. [även: *a-* o.d.] ärtskida (med ärter i) Boh Dalsl Värml Med Jämtl Ång Lappl. *Jä feck* (jag fick) *ett par rejälle skrövmåf ... se jä vårt stinn* (som en) *artebock* Värml.

ärt-bula f. ärtsoppa Dal.

ärt-fnur el. **ärter-** m. Jämtl ärtmjölsgröt.

ärt-galge m. hässa för torkning av ärter Östg Uppl.

ärt-galt m. [även: *a-, -gôlt* o.d.] = **ärtbock** Dal Gästr.

ärt-gista f. = **ärtgalge** Sörml Uppl.

ärt-gös m. = **ärtbock** Gästr.

ärt-gryta el. **ärte-** f. [*a-*] navel Boh Dalsl.

ärt-halm el. **ärta-, ärte-, ärter-** m. [även: *a-*] **a** i uttr. som *hänga ihop* el. *hålla ihop* som vara som ler och långhalm Skåne Blek Hall Västg Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml. **b** som öknamn på sockenbor i Närtuna el. Norrby Uppl.

ärt-hane el. **ärter-** m. [*arst(er)-, ärst-* o.d.] blomma (el. ämne till skida) på ärter Häls.

ärt-kål el. **ärte-** m. [vanl. *a-*] ärtsoppa Värml Häls.

ärt-kase m. konliknande hässa för torkning av ärter Uppl.

ärt-klubb m. -klubb m. ett slags klimp gjord på ärtmjöl (vilken äts till fläsk); äv. som öknamn på sockenbor i Ovanjö Gästr.

ärt-knarr(e) bara **ärte-** m. [*a-*] fågeln kornknarr Smål Västg.

ärt-knipp(e) bara **ärte-** n. [*a-*; även: *-kne-*] arter av vialsläktet, t.ex. gökärt Dalsl.

ärt-kokaren el. **ärte-** m. bf. [a-] Västg Värml -kokerskan f. bf. [a-] Värml nattskärran (som har ett surrande läte). *Nôr artkokern börja på i sönnar ä:n* (södra änden) *på tjärn, då högg lakksöringen* Värml.

ärt-kudde el. **ärte-** m. [även: a-] Smål Östg Närke -kutt el. **ärte-** m. [även: a-] Smål Östg = **ärtbock**. *Sprite ärtkudde* Smål. *Ärtkuten skulle inte mogne för hårt för då vårt ärtera hållkokkte* Smål.

ärt-kvadd(e) m. = **ärtbock** Smål Östg.

ärt-kyrka el. **ärte-, ärta-** f. [även: a-] = **ärtgalge** Smål Boh Dalsl.

ärt-märr el. **ärte-** f. [vanl. a-] = **ärtgalge** Västg Boh Dalsl.

ärt-oxe el. **ärte-** m. = **ärtbock** Smål Dal Gästr.

ärt-pung el. **ärte-** m. [även: a-] = **ärtbock** Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västmdal. *Trinner i ägga* (trind i eggen) *sum en artepong* Västg. *Dä bir-nte myke i ärtpunga* Sörml.

ärt-rev(a) el. **ärte-, ärta-** s. [även: a-] i uttr. som *hänga ihop som (en)* hålla sig tillsammans Skåne Smål Hall Östg.

ärt-ris el. **ärte-, ärta-, ärter-** n. [även: a-] **1** ärthalm täml. allm. **2** riskvistar som sätts som stöd för växande ärter Skåne Smål Hall Västg Dalsl Uppl.

ärt-riska el. **ärter-** f. [även: a-] ärtstånd el. -stängel Värml Uppl Gästr Med Jämtl Ång.

ärt-sjuda el. **ärte-** f. [-*sjua*] Närke Värml -sjudare m. [-*sjuare*] Närke fågeln kornknarr Närke; i bf. = **ärtkokaren** Värml.

ärt-skälj(a) f. ärtskida Ång Västb Lappl.

ärt-skalma el. **ärte-** f. [även: a-] Boh Dalsl Dal -skolma f. Dal även: -*skåm(a)* o.d.] ärtskida .

ärt-skyldra el. **ärta-** f. [-*sjill-*] tunn, ej mogen ärtskida Sörml Närke. (*Man ska inte plocka av*) *årtåsjillrirå, annat än um en vill ha släpårtir* (släpärter, dvs. rätt av kokta, tunna ärtskidor) Närke.

ärt-spöke el. **ärta-, ärte-** n. [även: a-] fågelskrämman i ärtland i sht Smål Västg.

ärt-välling el. **ärta-, ärte-, ärter-** m. f. [även: a-] ärtsoppa i sht Öland Smål Uppl Gästr Häls Med Jämtl.

ärta ärtas v. [även: a- o.d.] *ärta* reta (ngn); hetsa upp, egga upp i sht Dalsl Värml Uppl Västmdal Gästr Häls Härj Med Jämtl; *ärtas* retas Västg Boh Dalsl Värml Dal Gästr Häls Härj Jämtl Västb. *Han vart se* (så) *åppårta når an fekk hôra de der* Uppl. *Jä årstås mä a sô-n varst sinnt*, jag retades med honom så han vart arg Härj.

ärta- i ssgr, se **ärt-**.

ärte- i ssgr, se **ärt-**.

ärter- i ssgr, se **ärt-**.

artig artug adj. **1** bekväm; behändig, smidig, lätt Dal Jämtl Norrb. *Arrtiga skao* (skor) Norrb. *He går so artit o tri`isk ner e jer tôrtt*, det går så lätt att tröska när det är torrt Norrb. **2** snäll, hygglig, vänlig Hall Sörml Värml Uppl Dal Ång Västb. (Det är ett) *vännlit*

å arttit fôlk Västg. (Min son) â så arti så han jâlper mâj Sörml. **3** trevlig, angenäm; rolig Härj Med Jämtl Norrb. *Hu e arttu te å hör på*, hon är trevlig att lyssna på Jämtl. *Ma (vi) hadde sa (så) artut pau kalase* Jämtl. **4** vacker, fin; nätt, prydlig Västg Västmdal Härj Med Lappl. *O i sö ... arrtin i öguma sö*, hon har ett så näpet ansikte Dal. *Visst vartt-ä artit vär (väder) i dag* Dal. *E arttu a visä*, en vacker visa Härj. **5** besynnerlig, egendomlig, underlig, konstig; egen; lustig, komisk; sinnesrubbad, inte normal i sht Götal. *Han ble arti å kom pau spetal* (på hospital) Skåne. *Da a atia tie vi leven i*, det är konstiga tider vi lever i Blek. *Wa du sar* (vad du ser) *arttiger ud i dänn hatten* Hall.

arton-bening(e) m. Västg Boh -benling(e) m. Västg **1** tusenfoting Västg Boh. **2** skämts. lus; flatlus Västg Boh.

arton-foting m. **1** tusenfoting Västg Gotl Dal. **2** skämts. flatlus Östg.

artonparskanking m. tusenfoting Smål Östg Med.

ärtu- i ssgr, se **ärt-**.

ärv-lök el. ärvs- s. schalottenlök (vilken förökar sig med smålökar) Uppl Gästr Häls.

ärv-pära el. arva- f. [även: ara-, arra-] Skåne Blek Öland Smål Västg Östg -päron bara arva-n. Blek Smål = **arvpotatis**.

arv-potatis el. arva-, arve- s. Blek Öland Smål Hall Östg Uppl självsatt potatis (från knölar, kvarblivna i jorden föregående år).

ärv-råg el. arva-, arve- m. [även: ara-] självsådd råg (från föregående års spillsäd) Götal. *Dä ä avaråj i klövålanet* (klöverlandet) Smål.

ärv-säd el. arva-, arve- f. självsådd säd (från föregående års spillsäd) Blek Smål Östg.

ärva sig v. om växt, oftast råg: skjuta flera skott från samma rot Östg Uppl Västmdal Gästr Häls. *Rôgân ârvar sä å spridâr ut sä* Dal.

ärvandsam adj. [ärven-] Norrb ärvesam adj. Västb Lappl mödosam, besvärlig, tung Västb Norrb; äv.: arbetsam Västb; äv. om barn: kinkig, besvärlig, svårskött Västb Lappl Norrb. *Ärvesamt arbit* (arbete) Västb. *Ärvesam a kêra* (karlar) Västb. *Var et* (inte) *så ärvensam!* Norrb. *Hä ha vure n ärvensam dag* Norrb.

ärvda-råg m. [även: ard(d)a- o.d.] självsådd råg från föregående års spillsäd Smål Västg Östg. *Ja fekk så bra arddaruj se ja lat-en mojjna* (så jag lät den mogna) Västg.

ärvda-säd f. [även: a-] jfr **ärvdaråg** Smål Östg.

ärved(e) n. [äred(e), ä:rde, ärve, arve o.d., i gen. äv. ä`res] begravning; gravöl Skåne. *Di jore* (de gjorde) *bra ärede ätte sin mor*. *De hade drukked arve*. *Vi ä böna* (bjudna) *ti äreds*.

ås m. [även: as o.d.] stång, bjälke o.d. **a** längsgående bärande stock el. bjälke under yttertak; äv.: stock i underlag för bro, golv e.d. täml. allm.; i uttr. som *eld (ut)i alla ar* stor uppståndelse (när ngn blir arg), ett fasligt liv Härj Med Jämtl Ång. *Dä bÊir-ä eln ti allä åsär* Med. *Hu va så lång, hu nå`ädd oppi åsan* Jämtl. **b** en av flera stänger i kökstak avsedda att lägga föremål, ofta virke, på till torkning Jämtl Ång Lappl Norrb. (*Virke till skidor måste vara*) *stugotörkä upa asan undi tâke* Norrb. **c**

liggande stör i gårdsgård Skåne Blek Smål Hall. **d** liggande stång i torkställning för nät Gotl. **e** dragstång på plog, årder e.d. täml. allm. **f** med på kälke el. drög Blek Smål. *På tjälka va åsana jånskodda man* (järnskodda men) *intâ på drôja* Smål. **g** axel till vagnshjul, slipsten e.d. i sht Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Åsen ha jedd så* (gett sig) Ång.

as-ben n. kräk, as; usling; fanskap Öland Smål Östg Sörml Värml Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb. *Ho sjä`äld* (hon skällde) *på mä de asbe`en* Öland.

as-djur n. djur (t.ex. katt, hund, häst) som ej anses lämpligt el. tjänligt till människoföda Smål Västg Östg Sörml. *Kråker å skater dä-ä asjur* Östg.

as-fora f. Ång Västb Norrb -forda **f.** Västb Norrb -fo ℓ o.d.] i sht i (bf) pl. snuskighet; oskick; slarv, slapphet. *I to ℓ et sei opa asfåoren harns*, jag tål inte se på hans smutsiga vanor Norrb.

asa v. 1 asa (sig) = arsa 2 Blek Smål Västg Gotl Östg Västml Lappl. **2 asa (sig) = arsa 3** Götal Värml Dal Häls. *Ho va så trötter så ho aste sa utfö bakken* Östg. **3 asa** om sak: glida, kasa i sht Götal. *Stien* (stegen) *asade å han ramla nair* (ner) Hall. **4 asa (sig)** förflytta sig med svårighet el. långsamt; hasa, släpa el. dra sig; åla, kravla; klättra; äv.: masa el. pallra sig; släntra; driva Götal Sörml Närke Värml Västml Häls Med Jämtl Västb. *Va ude å asa la:nt udad kvällana*, vara ute och driva långt frampå kvällarna Skåne. *Ja ska väl asa me hem* Blek. *Hynna* (hyndan) *va så illa slaija* (slagen) *att ho aste säj hem* Östg. *De va så mykki snö så en fikk asâ sei fram* Sörml. **a** hanka sig fram, nått och jämnt klara sig Skåne Smål Hall. **b** köra långsamt (med tungt lass) Skåne Smål Hall Boh. *Tåged kåm asane fram* Skåne. **5 asa** vara saktfärdig; arbeta långsamt; söla el. dröja (med ngt) Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Närke; **asa (sig)** (ligga o.) dra sig Skåne Västg Närke Värml. *Han brukte ligga å asa åm marnana* (mornarna) Skåne. **6 asa** dra el. släpa (ngt) Götal. *Asa inte rôjsäcken* (rågsäcken) *så där på gô ℓ vet utan bär an vuet* (ordentligt) Smål. **7 asa** släpa Götal. (Kjorteln var) *så langer så han aasade på gulvet* Smål. **8 asa** arbeta hårt, slita Skåne Blek Öland Östg. *En kan asa å arbäija så med en vell, lija rij e en*, man kan slita och arbeta så mycket man vill, lika rik är man Skåne.

asig asug asot adj. 1 orenlig, osnygg Häls Ång Västb Lappl Norrb. **2** moraliskt förfallen el. osedlig Västml Häls Jämtl Ång Lappl. **a** oordentlig, slarvig; äv.: lat Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **b** odygdig, bångstyrig Västml Häls Härj Jämtl Ång. **3** otäck, otrevlig, odräglig; äv.: besvärlig, vrång, motig Uppl Västml Dal Häls Härj Jämtl; förarglig, försmädlig, retfull Uppl Dal Häls. *De här va ett asut jöra* Dal. **4** elak, nedrig; retsam Västml Dal Gästr Häls Härj Jämtl. *Hu* (hon) *å sa asu emot-n* Jämtl. **5** i n. som förstärkande adv. förskräckligt, rysligt Västml Jämtl. *Han å så asut elak* Västml.

äsing vanl. **m.** äsning **f.** [även: *es(s)-*, *eis-*, *äss-* o.d.] (förstärkt) översta kant på mindre båt, reling Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl Värml Jämtl.

äsk vanl. **f.** [även: *ässj* o.d.] äv. koll. trädet ask; askträ, askvirke Blek Smål Västg Gotl Östg. *Nä eska gynna knuppes, da je* (börjar knoppas, då är) *de fisk pa grunne* Gotl.

ask-dol bara **aske-** m. Värml -dola el. **aske-** f. Västg Dalsl Värml -dolla el. **aske-** f. Värml bröd bakat i aska el. på glöd.

ask-fis el. **aske-** m. [även: *åske-*, *ôsk(e)-*] **1** väsande, vinande el. sprakande från eld el. glöd Dal Härj Med Jämtl Norrb; äv.: övernaturligt väsen (som enl. folktron finns i eld el. glöd o. åstadkommer väsande el. gör att elden flammar upp) Västg Dalsl Sörml Värml Uppl Västn Dal Med Norrb. *Hâir-te hôss askfisn pip da i älam*, hör hur askfisen piper där i elden Dal. **2** potatis el. bröd som bakas i aska el. på glöd Skåne Smål Västg Sörml Värml Uppl. **3** gråaktig nattfjäril el. mal (som vid beröring avger ett askliknande stoft) Smål Hall Västg Dal. **4** person (el. katt) som gärna sitter vid spisen (o. värmer sig) täml. allm. **a** smutsigt barn, lortgris Västg Sörml Västn Dal Ång. *Tôkke* (sådana) *askfisa bord-int få gå inôm döra* Ång. **b** person som sitter hemma o. inte gör nytta, stugsittare; äv.: bortklemad person, vekling; bortskämt barn, morsgris täml. allm. **c** blek (o. mager) person, blekfis Skåne Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Dal. **d** yngsta barn i en syskonskara Götal Uppl Lappl; sladdbarn Skåne; i folksagor: den yngste av tre bröder som anses oduglig men lyckas bäst i livet Skåne Västg Boh Dalsl Östg Sörml Uppl Dal Jämtl. *Åskfisn tjelagrisn* Lappl. **5** spefullt öknamn på person som vaknar sist på askmåndagen el. askonsdagen Östg Sveal.

ask-galt bara **aske-** m. = **askdol** Dalsl Värml.

åsk-gåva f. [-*gu-*] = **åskgubbe** Ång Lappl.

ask-grav el. **aske-** f. **1** eldstad i öppen spis Dalsl Uppl Dal Häls Med. **2** i öppen spis (vid eldstad el. ugn): murat hål där askan rakas ned Sörml Västn Dal Gästr Häls.

ask-gräva f. **1** = **askgrav 1** Västn. **2** = **askgrav 2** Närke Västn Dal.

ask-gruva el. **aske-** f. **1** = **askgrav 1** Smål. **2** = **askgrav 2** Skåne Hall Dalsl Sörml Värml Västn.

åsk-gubbe el. **åske-**, **åska-** m. åskmoln täml. allm.

åsk-hatt el. **åske-**, **åska-** s. = **åskgubbe** Skåne Smål Västg Dalsl Värml.

åsk-il n. åskskur, åskväder i sht Ång Västb Lappl Norrb. *Vi hann just sätt opp hässja mella åskila* Västb.

ask-kaka el. **aske-**, **asko-**, **asku-** f. = **askdol** Smål Västg Gotl Värml.

ask-kåpa el. **åska-**, **åskan-** f. = **åskgubbe** Öland Smål.

ask-käring el. **aske-**, **asko-** f. [-*källingg* o.d.] kvinnligt övernaturligt väsen (som enl. folktron finns i elden o. askan i spisen); äv.: påskkäring Gotl. *De var stor gamlä kalar ällar drängar sum kled äut si ti askkällingar*, det var stora gamla karlar eller ynglingar som klädde ut sig till påskkärningar.

ask-kula el. **åske-**, **åska-**, **åskan-** f. = **åskil** Skåne Blek Öland.

ask-måndag m. måndagen i påskveckan Öland Östg Sörml Värml Västn Dal Gästr.

ask-mökdyng bara **aske-** m. f. [-*mydding*, -*midding*] avfallshög av aska m.m., askkompost Skåne. *Va här lutar* (luktar), *de e vell hönsen som rör i askemiddingen*.

ask-mölja f. Smål Östg Uppl Västn Dal Dal Gästr Häls Härj Västb -mörja f. täml. allm. **1** glödblandad (el. het) aska täml. allm. **2** oren, kolblandad aska Smål Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls.

ask-mur s. = **askgubbe** Ång Lappl Norrb. *Hä ta på* (det börjar) *kåm-op åskmura* Lappl.

ask-pjäs bara aske- m. = **askfis** **3** Blek Smål.

ask-pjäsk bara aske- s. [även: -pjäks] = **askpelle** Skåne Smål.

ask-pjäsk el. aske- m. [även: -pjäks] **1** = **askfis** **3** Skåne Blek Smål Gotl. *Han a sa vehäinglia som öin askepjäsk ikring öitt jys*, han är så efterhängsen som en mal kring ett ljus Blek. **2** yngsta barn i en syskonskara; äv.: kelgris Skåne Blek.

ask-pott bara aske- m. yngsta barn i en syskonskara; sladdbarn Skåne.

ask-rum n. = **askgrav** **2** Värml Uppl Jämtl Ång Västb Norrb.

ask-stad bara aske- m. **1** = **askgrav** **1** i sht Västg. *Lener sum en askesta*, len som en asktäckt eldstad (om väl beredd jord) Västg. *Nôr jöken ga£ i askestan*, dvs. aldrig Västg. **2** = **askgrav** **2** Västg Boh.

ask-stapel m. = **askgubbe** Smål Östg.

ask-stolpe el. aske- m. högt, smalt askmoln Östg.

ask-stut m. = **askgubbe** Med Ång Lappl Norrb.

ask-tisdag el. aske- m. tisdagen i påskveckan Västg Dalsl Sörml.

ask-torn el. aske-, åska- n. = **askgubbe** Blek Smål Uppl.

ask-vigg(e) el. aske-, åska- m. sten- el. flintyxa (som troddes ha fallit ned i jorden vid åska) Blek Smål Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn.

äska f. Götal Sveal Härj även: *ässja, ä`ärss, estsja, e`esk* o.d.] **äske** n. Gotl Dal även: *estsje* o.d.] **öska** f. Dalsl Dal Härj Jämtlössja, *ösjtsje, ö`össj* o.d.] **1 a** oval (el. rund), vanl. med (löstagbart) lock försedd ask av trä el. näver i svepteknik (i vilken ofta matsäck el. smör förvarades) Skåne Blek Öland Smål Hall Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Härj; äv.: låda som gårdfarihandlare förvarade varorna el. skomakare redskapen i Smål; äv.: näverdosa för snus Västg; äv.: rund, svarvad träask Hall Västg. (*Det är bortlagt*) *å ha skolmad i äska nu* Blek. **b** skämts.: bakdel, ända Skåne Hall. *Hun lae äskan i isen så de sae klass ätte-d* (om det) Hall. **2** flatbottnad eka Gotl Östg. *Där sum de var grunt bräukt di stak* (brukade de staka) *fram äsku me än stakä* Gotl.

äska v. [*e`ers, ärss* o.d.] lägga (nejonögon) i aska, kalk e.d. (för att få bort hudslemmet); salta lätt på (fisk, t.ex. strömming) el. lägga i svag saltlake Ång Västb.

äske vanl. n. [även: *ässje*] koll. ask; askbestånd, askdunge; askträ, askvirke Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg. *Äske har en hatt te räfsepenna* (haft till räfspinnar) *å te skaft te ökser* Smål. *Dar ä mö`ö* (mycket) *äske orimmelit i ... änga* Västg.

äske-dängare el. ask- m. nedsätt. el. skämts.: gårdfarihandlare (som hade sina varor i en äska), knalle i sht Öland Smål. *Dä köm en äskedängare i gåe å ville kosja* (kurs) *bort lite skit han hadde* Smål.

askörja s. [*assjö`rja* o.d.] lut (kokt av aska) Skåne.

askpå bara *aska-*, *aske-* m. [även: *aoska-*] = **askpelle** Skåne.

askpelle bara *aska-*, *aske-* m. [vanl. *aoska-*, *åsska-*] dödfött foster (som begravs i en ask)

Skåne Blek Smål Hall. *Hun ha fått en liden åskapälle* Hall.

askrake bara *ase-* m. [även: *-krage*] **1** kräk, as; usling Boh Dalsl. **2** snål person Boh.

asktänt adj. som har kraftigt över- el. underbett Dal.

äsla v. knoga, streta, sträva Gotl. *Äslä u (och) arbetä så mik n* (mycket en) kan.

aslägg m. [även: *-läjj* o.d.] = **asben** Värml.

asnas v. jäkta, stå i Härj. *Åsnâs it i deda no, du få jär e fâlut i môrgå*, jäkta inte med det där nu, du får göra det färdigt i morgon.

äsp vanl. f. äv. koll. trädet asp; aspträ, aspvirke; asplöv Skåne Blek Öland Smål Västg Gotl Östg. *Äsp te hästa* Smål. *Äspa går på själler joL* (kan växa på mager jord) Västg.

äspe vanl. n. äv. koll. asp; aspbestand, aspdunge; aspträ, aspvirke; asplöv Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Gotl Östg. *Äspe ... döjer baLe* (duger bara) *te tännstiker* Smål. *Äspe ä stöggt mä te å sLô upp ifrå röttera* (att skicka upp rotskott) Västg.

äsping(e) m. **1** ett slags orm(art) som ofta ansågs särskilt giftig ; i uttr. som *arg* el. *ilsk som en* Blek Smål; äv. *glo som en* Blek. **a** huggormsunge; liten huggorm Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Dalsl Östg Sörml Uppl Gästr Västb Västb. **b** (ung) huggormshona täml. allm.. **c** ett slags röd el. brun liten orm; kopparödla Skåne Blek Smål. **2** ett slags (större) geting Skåne Smål Hall.

aspskrika f. fågeln nötskrika Härj Jämtl.

äss konj. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Med Ång Västb Lappl äst konj. i sht Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg är-så konj. adv. [även: *ärss(a)*, *jerss* o.d.] Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl som konj. om, ifall Skåne Blek Smål Hall Västg Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Härj Jämtl Ång Västb Lappl. *Kom an äss du töô* (törs) Blek. *Äst du jör då så går ja* Smål. *Ersa du vill* Jämtl. **1** som adv., i slutet av sats om det är nödvändigt; förstås; då Häls Härj. *Hä får fäll* (det får väl) *bli så då ärsa* Häls. *Jo, jär då ärssä* Härj.

ässa v. [även: *ärssa*] flytta (ngt) lite grann, jämka, maka; baxa ; äv. sig Västg. (*För att brödet skulle bli jämnt gräddat*) *ässa di på kaka å vre-na runt mä gressLa* (brödspaden) . *Han ärssa säk inte'-na* (intill henne) *i sôffa*.

ässle n. [även: *ärssle* o.d.] usling, kräk; rackare; äv. som skällsord om föremål el. djur som är stort, svårhanterligt e.d. Hall Västg Boh. *De ärsslet har då allte* (alltid) *tur* Hall.

astererad adj. upprörd, förargad; nervös Boh.

astyg n. sattyg; elände; äv.: besvärligt arbete Östg Sveal. *Han ä så full åv astyg* Närke. (Det är då ett) *astyg te håll på me å kaLa* (karda) Uppl.

åt n. , äv. m. [även: *at*, *åter* o.d.] koll. stickande el. bitande flygfä i sht Dalsl Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv.: ohyra i sht Värml Uppl. *Hô ôffs åtn tur sjortta*, göra skjortan ren från ohyra Värml. *Hästa fäkt*

vä rompa för åtä Lappl. ofta i bf. cancer, kräfta Västg Boh Häls Härj Jämtl. bete, åtel Dal Lappl.

ät f. [et] Jämtl Ång äta **f.** [även: (j)eta, (j)etu, jäta, (h)ettu, ätte, e`et o.d.] Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl äte **m.** Med Ång foderkrubba el. -häck (oftast för getter el. får). *Mâ* (vi) *ha`add ingâ et åt sâuâm* (fåren) , *utân dâm gatt* (fick) *âtâ höie frå gålvân* Jämtl.

åt(a)re adj. i komp. återst **adj.** i superl., **adv.** [även: åttre, å`ter, att(a)re, atterst o.d.] bakre; bortre resp. bakerst, längst bak; borterst, längst bort i sht Hall Västg Boh Dalsl Värml Dal Häls Jämtl Ång Västb. *De attre rummet* Hall. *Di fatti had si`inn* (sina) *bänker återst i tjörka* Värml. *Då jâ komme återst i byn gatt* (måste) *jâ vänne* Ång.

åt(e) n. inslag i väv Häls Med.

ät-varg m. Skåne Blek Blek Smål Sörml ätare-varg Blek Smål Västg Närke storätare, matvrak.

äta n. , äv. **f.** [även: (j)e-, ji-, jä-, jå-, ja- o.d.] **1** mat; föda; foder täml. allm. *SômmËie förällra tuggde ätet åt späbaana* Smål. *Kora* (korna) *gaper, di ä utan äte* Östg. *Äta ä i årning* Västb. *Få vi nô äta?* Dal. **a** all slags mat utom kött o. fläsk Smål Västg Östg Uppl. *Maten ä sËut å vi får leva ve bara ätat* Västg. **b** (hoprört) foder åt svin el. höns i sht Skåne Blek Smål Hall. *Rör åmm i ätat inna du jir grisen!* Smål. **2** åtel; bete Dal Härj. *Mö* (vi) *ha lakt ut äte åt räva* Härj.

äta v. [även: jä-, jå-, je-, ji-, jäi- o.d.] **a** förtala el. baktala (ngn); hacka el. träta på (ngn) ; ofta i förb. *på ngn* el. *u`pp* täml. allm.; i förb. *u`t* genom intriger försämra för (ngn) el. tränga ut (ngn) (från arbete o.d.) täml. allm. *Ho äter på gubben ifrå môre te kväll* Västg. *Han vart kËippt* (precis) *ôppäten* Östg. *Dôm vasjt* (vart) *utättn från jåbbe* Häls. **b** ofta med äldre uttalsform om kreatur: äta; om person: äta glupskt el. slarvigt, glufsa i sig Smål Dalsl Västb Norrb. *Hâ`âdd mân i sko`orp* (hade man en skorpa) *i gârn, no skul ångan* (ungarna) *jâta upp-a* Norrb. **c** i förb. *uti` sig*, råka äta (ngt olämpligt el. skadligt) Härj Med Jämtl Ång. *Hu* (dvs. kon) *ha ete ti sa spitsjn* (spik) Jämtl. **d** om barn: äta från (nappflaska) Ång Norrb.

åtal adj. matfrisk, glupsk Boh Värml Dal.

atal adj. [a`tall, a`dall, a`tôll, a`dôll o.d. , i n. å`dôlt o.d.] **1** vidrig; motbjudande; äcklig, vämjelig; äv.: osnygg, snuskig; smutsig Boh Dalsl Värml. *Å, desse atle spyffËôgera!* Dalsl. *Ta int i dän atale rôtne fesken* (ruttna fisken) ! Dalsl. *D-ä atalt i fôkse no* (fähuset nu) Dalsl. *Atel i käftn*, slipprig i sitt tal Dalsl. **2** om person: elak, otrevlig; vrång; om ngt sakligt: besvärlig; besvärande, tråkig Boh Dalsl Värml. (Om för talrika besök:) *De bËir ådôlt i längden* Boh. *En atall kani`bel* (kanalje) Värml. *Dä ä att* (allt) *ett atallt väglag nu* Värml.

åtan prep. adv. [även: ata, atta, åttå o.d.] **1** som prep. **a** bakom Värml Dal Härj Jämtl. *Skâ je napp i atta örôm?* ska jag nappa i bakom örönen (till olydigt barn) Härj. **b** hitom Ång. *Korna va åta myrern.* **2** som adv. baktill Värml Dal Häls Jämtl Västb.

ätande(s) adj.; oftast predik. som går el. duger att äta, ätbar; inte giftig, ätlig Smål Västg Boh Dalsl Värml Dal Härj Jämtl Ång Västb Lappl. *Snokebär* (bär av fläder) *di ä inte ätnes* Smål. (*Har vi*) *nô ätane i huse?* Dalsl. *Da däm slaktä för i tin to däm reda på allt ätanäs bårtti kreka* (i djuren) Lappl.

ätande(s)-vara f. -varor äv. som två ord f. pl. matvaror, livsmedel; ng't att äta Skåne Blek Smål Hall Västg. (*Han*) *hade vatt i bona* (handelsboden) *ätte ajdansvara* Blek.

ätanefter adv. prep. [även: *atta(n)-*, *att-* o.d.] **1** som adv. **a** bakifrån Värml Dal Jämtl. *Han komme åtânet* (och överföll) Jämtl. **b** i alla tider; (långt) tillbaka i tiden Häls Härj Jämtl. *Sa har-e ve* (så har det varit) *autan ätte* Jämtl. **2** som prep. i uttr. *världen förr i världen* Dal Härj. *Dier åvå fuära Eiåm a Trundem attâte wârdn*, de hade forslat liar till Trondheim förr i världen Dal.

åtanför prep. adv. [även: *atta-* o.d.] bakom i sht Västg Häls Härj Jämtl. *Då sto-n stor-n bjönn på tsjwo* (två) *fötter atta förr-a* (honom) Härj.

åtani prep. adv. [även: *attan-*, *attån-* o.d.] baki; bakpå Dal Häls Härj Jämtl. *An sit* (han sitter) *attåni båtem* Dal.

åtänk(t) adj. [även: *åtäkk(t)*] lik till utseendet Uppl Dal Häls. *Hon er då så åtenkt mor sin så* Uppl. *Dôm ä åtäkka vera:n* (varandra) Dal.

åtanmed prep. adv. [även: *atta-*, *attå-*, *åttå-*, *-min* o.d.] bakom Värml Dal. *Attamâ di der berja*.

åtanpå adv. [även: *atta-*] efteråt; bakefter; efter Häls Härj Jämtl.

åtantill adv. [även: *atta(n)-* o.d.] baktill, bakpå Hall Västg Boh Dalsl Värml Dal Jämtl. *Han står på meiåm* (medarna) *åtatä* Jämtl.

åtav adv. [*å'ta*, *a'ta*] ganska, tämligen; nästan; riktigt Västb Lappl Norrb. *Ä jer* (det är) *ata kalt i dâg* Västb. *Hon var ata full i rakkar* Västb. *Han vartt ata altarere da n* (uppskakad då han) *fikk hö`ör att bro`orn hansj ha`add tjört bårtta vejjen* (av vägen) Västb.

åtbord f. [*atbo* o.d.] utgångsläge som inte båd'ar gott, dålig förutsättning; tillbud Jämtl. *De vartt* (vart) *int så farleje sâm atbo* o.d. *va*.

åtdy konj. [*å'te*, *a'tti* o.d.] innan Ång Västb Lappl Norrb. *Kâm ein* (in) *nu åte åska bure* (börjar) *å gå* Norrb.

åter-i prep. adv. som prep. = **åttill 1** Ång Västb Norrb. *Kon jer tjure* (är tjurad) *åte ån* Västb. *Sett de ati spisen o ted* (tina) *upp de!* Norrb.

återåbak

återåt

återavug adv. [även: *atra:`vu*, *atau:`ge*, *atö:`go* o.d.] baklänges, bakåt i sht Dal Gästr Härj Norrb. *Han sta* o.d. *atravu* Dal.

återe adv. [*åte*, *atte* o.d.] stängd, tillsluten Härj Jämtl Ång Lappl. *Spjelle ä åte* Ång.

återför adv. prep. [*åt(t)för*, *attför* o.d.] **1** som adv. i vägen, till hinders Värml Härj Med Jämtl Ång. *Je* (jag) *e nå åtför allstâns* (överallt) Jämtl. **2** som prep. i vägen för; framför Värml Härj Jämtl Ång. *Maka de du sitt åtför me* Jämtl.

återfram adv., äv. som två ord [*åt-*, *at-*, *att-*] bakfram Dalsl Dal Häls Härj Jämtl. *Höffôr* (varför) *ha du vänt mössa att fram?* Dalsl.

återgånge n. gengångare; äv. föraktligt om person Blek Smål.

återi prep. adv. [*ati'* o.d.] **1** som prep. **a** bredvid, intill, vid **b 2** som adv. **a**

återkek(t) adj. **1** rak o. lätt bakåtböjd i ryggen, stram, uppsträckt Värml. *Han geck atekäkt å ste£ i nacken å fin va-n.* **2** utsträckt på rygg Gotl; även: baklänges Häls. *Ram£a åtetjäkkt* Häls. **3** bakvänd Gotl Häls.

återmed bredvid

återom adv. prep. bakom i sht Värml Dal Jämtl.

återtidender s. pl. [*-tine(r)*] återbud Häls.

återvälta f. plöjd åker andra året efter klövervall Hall Västg Dalsl.

återvid prep. adv. **1** som prep. **a** bredvid, intill, vid Hall Dalsl Värml Västb. *Jurnera* (njurarna) *ä ... där atve låra* Värml. **b** i fråga om mat o. dryck: till Dalsl. *Hô et-e atve pete'tera?* vad åt ni till potatisen. **2** som adv. i fråga om mat o. dryck: därtill, till Boh Dalsl Värml. *Han satt å åt ka`ak uta smör å hadd itnô a`an* (inte något annat) *än skômmjô£k attve* Värml.

åtfång avfång n. nödfoder (löv, bark, ris o.d.) åt boskap Dal Härj Jämtl.

åtfärd

åtforda f. uppträdande, beteende

åthäst m. häst som i par går till vänster (närmast körkarlen) Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal.

åting m. oxe el. häst som i par går till vänster (närmast körkarlen) Östg Sörml Närke.

ating m. f. kalas i samband med större arbete (i sht agtaktäckning el. slåtter), gille, anordnat som erkänsla för deltagarnas medverkan Gotl.

åtkommen adj. villrådlig, som inte vet sig någon råd, som är i förlägenhet Med Ång Västb Lappl; äv.: utsatt, drabbad Västb Lappl. *Ja va£* (blir) *alldes åtkömmen ve jänta* Västb.

åtlänges adv. [*åt-*, *at-*] baklänges Häls Med Jämtl Ång. *Han for atlänges ta låssan* (av lasset) Jämtl.

åtoxe m. oxe som i par går till vänster (närmast körkarlen) Västg Östg Sörml Närke Uppl Västml.

åträmma f. Härj Jämtl även: *at-*] åträanne n. Härj även: *-rönnje* o.d.] rännsnara (på tråd, snöre, rep e.d.).

åtseende adj. [även: *at-*, *-sien*, *-söyänd* o.d.] mycket uppmärksam, skarpögd Ång Västb Lappl Norrb; äv.: som ser till sitt, snål Norrb. *Han jer sä* (han är så) *atsien hä jer int gött jö`ömm nannteng* (gömma nånting) *fôr-n* Västb.

åtsida f. vänster sida om dragdjur (närmast körkarlen) i sht Västg Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal.

åtskild åtskilt åtskilda **adv.** [även: *ad-*, *öd-* o.d.] **1** isär; sönder i sht Skåne. *Di konne skrua* (de kunde skruva) *dåm ådsjilda. Plåkka ådsjild.* **2** i uttr. *känna (några) åtskilda* se skillnad på (några) Skåne Blek. *Da a umaijlet* (det är omöjligt) *å tjänna dåm* (dvs. tvillingarna) *ösjilda* Blek.

åtskils **adv.** [även: *ad-*, *öd-*, *å-* o.d.] **1** åtskilda, separerade spridda st. *De e nog best å hållä dåm åtsjills* Sörml. **2** isär; sönder; åt var sitt håll Skåne Blek Öland Smål Sörml Västml Dal. *Träed hade tårts* (torkats) *adsjels* Skåne. *Sårkantren jeck åtsjills* Västml. **3** i uttr. som *känna (några)* se skillnad på (några) Skåne Smål Östg Sörml. *Dai vesste nåkk å tjänna en jög* (gök) *å en hong* (hund) *ausjells* Skåne.

åtslapp **n.** [även: *at-*] det som blir över el. kvar; koll. rester, kvarlevor Häls Med Ång Västb; äv.: koll. matrester Häls Västb. *(Hon) refse at* (ihop) *atslâppe bårti bå`årn* (av höbörden när den lyfts från marken) Västb. *Vi itte* (åt) *bara atslappe den her dan* Västb.

ätte-hage el. **ätt-m.** [*-have* o.d.] familjegrav i sht Hall. *Tjörrgårn* (kyrkogården) *dän va delter åo* (avdelad) *i ... ätthava.*

åttill **prep. adv.** [även: *at-* o.d.] **1** som prep. **a** invid, vid; intill; bredvid Ång Västb Lappl Norrb. *(Vi hade) ställd nagre graner åtel bron* Ång. **b** (hemma) hos i sht Lappl. *Åttill åss vår ä int noga.* **c** i fråga om mat o. dryck: till Ång Västb Lappl. *Ja fa tjwôrjöra na* (får i all hast göra några) *vôfflen ate kaffe* Västb. **2** som adv. dessutom; därtill; till Ång Västb Lappl. *Vell du ha-n bullsjive åttell?* Ång. *Däm tjänns* (de känner sig) *snå£ åtel* Lappl.

åttling el. **-inge, -ung, -unge m.** [även: *att-*, *åt-*] **1** trämått (i sht för fisk) vilket rymmer en åttondels tunna täml. allm. ; ibland äv.: kagge för öl, dricka el. brännvin. *Kan ja få tjöva* (köpa) *en åtinj sill?* Skåne. *Ja tou fram åttingen o slääckt tösten ja me* Smål. **2** hemman om en åttondels mantal Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg. *Åttingen gifte han se te* Smål.

ättja **v.** i fråga om att ta tillvara uppväxande gröda efter höstskörden: beta; (låta) avbeta (åker el. äng); släppa kreatur på bete; föra (kreatur) på bete Häls. *(Korna fick gå och) åttja ymse täktan* (olika täkter) . *Åttja mä söene* (fåren) . *Åttja kraka* (kräken)

ättla **v.** [även: *ässla, ärssla* o.d.] **1** ämna (göra ngt), tänka, ha för avsikt att ; äv. *sig* ämna sig, tänka sig Västg Boh Dalsl Värml Dal Jämtl; äv. i uttr. *vara d till* el. *för* el. *åt ngn* el. *ngt*, vara avsedd el. tilltänkt för ngn el. ngt Dalsl Värml Dal Jämtl. *Hur ho åttlar jära* (göra) *vet ingen* Västg. *De hadde småe hyller ... i föjsa* (fähusen) , *å de va ässla för tomten* Dalsl. *Ja ärssla mäj dit* Dal. **2** ämna ge (ngn ngt); unna i sht Värml. *De där ha ja ärssle däj.* **3** tillreda (mat), laga Boh Värml. **4** spara (ngt), gömma undan Värml Jämtl.

ättling m. , äv. f. [äss-, ärss- o.d.] **1** ngn el. ngt som valts ut åt ngn; andel, lott Dalsl Värml. *Dä va så min ärssling* Värml. **2** matportion; fodergiva Värml; undansparad del av matvara Jämtl.

åtvara v. [at-, ått-] varna (ngn), varsko, förmana Jämtl. *Je* (jag) *atvârâ dâm at int dâm skul gå ut på isn.*

åttvid prep. adv. [även: ått-, at-, att- o.d.] **1** som prep. **a** = **åttill 1 a** Värml Ång Västb Lappl Norrb. *Dam sätte opp n febo åtvä tenna* (tjärnen) Ång. **b** = **åttill 1 b** i sht Lappl. *Kârana åttve åss är sôm renlâtu* (renliga) å sä. **c** = **åttill 1 c** Värml Häls Ång Västb. (*Hon*) *hadd stäkt fleske* (stekt fläsk) *åttve potatern* Västb. **2** = **åttill 2** Värml Ång Västb. *Ve fikk nalta* (vi fick lite) *sik åttve* Västb.

åva n. , äv. f. Uppl Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb åvan n. Sörml Uppl Dal även: *a-, hå-, ha-* o.d.] (långsträckt) åkerteg; åkerstycke Sörml Uppl Med Jämtl Ång Västb; äv.: så lång sträcka som plöjs innan man vänder Uppl Häls Jämtl; äv.: så lång sträcka som golv skuras innan man vänder Sörml; äv.: arbetspass, omgång Gästr Med. *He jer se kârtt e avâ he lörnsj int rakke å ha tsjwâ hesta*, det är så kort stycke att det inte lönar sig att bråka med två hästar Västb.

äva f. [även: e-] stund, tillfälle; tid spridda st.; oftast i uttr. *i samma* el. *i den n i samma* veva; i den vevan Smål Hall Västg Dalsl Östg. *I samma eva kâm hu inâm dôrra Hall.*

äva ävas v. [även: e-] **1** äva nysta, linda; hala (ngt), dra (in, upp, ut etc.); repa upp (ngt stickat e.d.) Härj Med Ång; i förb. *(i)ho´p binda ihop* ((delar av) fiskenot) Med Ång. *Evä nota* (dra in fiskenoten) *i båtn* Härj. **2** äva(s) fråga envetet, vara frågvis Härj Med Ång; äva dra ur (ngn ngt); äv. *ur* Härj Med; äva(s) tjata, lägga sig i; bråka; retas Dal Häls. *Va du äves* Häls. (*Hur*) *han eva å eva fekk-n no fram sanninga te sist* Ång. **3** ävas, äva sig arbeta smått; göra sig besvär (i onödan) Dal Häls Med; äv.: grubbla, fundera Härj. *Ska (du) ävas å gå dit?* Häls.

äväder n. [även: a(v)-] pålandsvind Blek Smål Sörml Närke Uppl.

avalas v. [å`aLas, å`äLas o.d.] **1** degenerera; förfalla; om djur, människor el. säd Ång. **2** vansläktas Med Ång. *Hâ ä ratit då bâna åaLas*, det är otäckt då barnen vansläktas Med. **3** missköta sig, bete sig illa; göra ofog; åbäka sig Ång. *Han åaLas på ållt vis för tell å fo tå så kLäija*, han åbäkar sig på allt vis för att få av sig kläderna.

avande(s) adv. [åvôndô, åvene, aven, avun, åven(s), åen, ån o.d.] avanste adv. i superl. [åvanstâ, åvänste] i förb. *tvärt* el. *tvärs*; äv. som sammansättning **a** tvärt av, tvärs av Skåne Gotl Värml Västb Dal Häls Härj Ång Västb Lappl. (*Han föll*) *å bröt benô åvôndô tvärt* Dal. **b** utan urskillning el. åtskillnad; överlag Uppl Västb Dal Gästr Västb. *Jänn åv pöykum vârrt so arg så an slo åven tvert*, en av pojarna vart så arg så han slog blint omkring sig Dal. **c** omedelbart, genast; plötsligt, tvärt Västb Dal Gästr Ång.

avåt n., äv. m. [även: åv- o.d.] **1** blodsugande insekter Smål Västg Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl. *Kriatura* (kreaturen) *få intä va ifre fôä* (för) *avåttän* Smål. *De*

bËir mytjy (mycket) *avåt når de e sisån* (när det är så här) *vårmt* Jämtl. **2** skadedjur (t.ex. gnagare, insekter); ohyra Smål Uppl Häls Härj Med Jämtl. **3** person som lever på andra; snyltare, parasit äv.: odåga, usling Uppl Dal Häls Med Jämtl.

avät n. [även: *å(v)-*] **1** samling av besvärliga el. bråkiga personer (i sht barn) el. husdjur; följe, pack; slödder Dal. *Slaikt åvåt an ska a in i stugon*, ett sådant följe man ska ha inne i stugan. **2** person som lever på andra; snyltare, parasit Boh. **3** betungande omkostnader (för person som lever på el. parasiterar på en) Boh Jämtl Ång.

avätande(s) adj. arg, ond, förbittrad; missunnsam, avundsjuk Jämtl. *Je e så avâtânes på-å*, jag är så ond på henne. *Di dånne e full intnå tå vårå avâtânes ti*, det där är väl inget att vara avundsam för.

aväte n. [även: *a`rajde*, *arå`de* o.d.] **1** = **avåt 1** Skåne Blek Smål Hall. *Bägge våra kwier* (kvigor) *ha fått så möet* (mycket) *aäte så då ä rajnt* (rent) *ryslit* Smål. **2** = **avåt 2** Skåne Blek Smål.

avbaklig avbaklug adj. **1** avsides (belägen), svårtillgänglig Dal Härj Jämtl. **2** besvärlig, krånglig; obekväm Dal Jämtl. (Det är) *sô abakkËôt te legg slik* (att ligga så här), *sô* Dal. **3** tafatt, klumpig; som adv. fumligt, bakvänt Dal Härj Jämtl. *Hân bår sä åt sô abakËe* Härj.

avbära sig v. [*å-*] *avbåras v.* [*å-*] *båra sig åt*, uppföra sig Med Ång; *åbåka sig*, göra sig till Ång. *Han åbar se-nt* (uppförde sig inte) *sôm fôËk* Med. *Han åbårss då falet*, kärn *dånna* (den där karln) Ång.

avbärande adj. [*aberand*] i förb. *inte för el. åt (ngn) inte olik* (ngn) Norrb. *He vår ånt aberand at hån*, det var inte olik honom.

avbärja v. [*a`bere*, *a`båri*, *a`bårrje*, *å`bårrje*] förtröska (råg) genom att slå sädeskärven mot vägg e.d. Härj Jämtl.

avbarkning f. [även: *å-*] (tiden för) snösmältning el. is- o. tjällossning Blek Smål. *Åjn* (man) *bruka allti bli fåtjölltå* (förkyld) *ve aobakningån* Smål.

avbatta v. [även: *å-* o.d.] förmå (ngn) att ändra sig, avstå från el. låta bli ngt (genom övertalning, avrådan o.d.) Skåne Blek Öland Smål. *Kan einte du aobatta an mä dån dåringa stassresan?* Blek.

avbragdsen adj. [*åbraksn* o.d.] hetsig, nervös; bråkig; otåligt ivrig; äv. om väder: ombytlig Härj.

avbrott n. [även: *å(v)-*] **1** skillnad, olikhet Västg Östg Närke Värml; om tal: uttalsskillnad; dialektskiftning Östg Värml Uppl. *D-e lite åbråt på skraveË å skräp* Östg. *Åbrått på tale* (i olika socknar) Uppl.

avbruten adj. [*-brôten*, *-bröden*] **1** tafatt, bortkommen Skåne Blek Smål. **2** tvär, vresig, vrång Smål.

avdags adv., ofta anv. som s. [*å(v)-*] **1** om tiden mellan solnedgång o. mörkrets inbrott; (vid) kvälldags; (sen) kväll Dalsl Värml Uppl Västn Dal; eftermiddag Dalsl

Värml; dags att sluta dagens arbete Sörml Värml Uppl Västn. *Du ska inte ta på dig ett nytt plagg ådags* Dalsl. *He* (det) *er åvdakks fô lenji sânn* (för länge sedan) Uppl. *Han hålldes på körgårn* (höll till på kyrkogården) *ätter ådags å grävde* Västn. **2** om (sen o.) olämplig tid Värml Uppl; läggdags Uppl. *Han joſe-t* (gjorde det) *i ådaggs* Värml.

avdal m. [även: *åv-*] avlägset el. avsides beläget o. svårtillgängligt ställe; avkrok, obygd; ofta i uttr. (*borta*) *i arna* el. *en* Västn Dal. *Di bor då riktit i avdaſana* Västn.

ave m. [även: *a`i, ôve, ava, åva, åvå, ôvô, age, a`ag, ôge* o.d.] **1** (avskild) del av vattendrag el. -samling; (smal el. grund) vik el. bukt; utvidgning (med lugnvatten) av vattendrag; mindre vattensamling som står i förbindelse med vattendrag el. större vattensamling Smål Västg Värml Dal Norrl. **2** (lugnt flytande) mindre vattendrag som förbinder sjö o.d. med ett större vattendrag Dal Härj. **3** mindre vattensamling (intill vattendrag el. större vattensamling); liten sjö; göl; djuphål i myr Smål Västg Värml Dal Härj Jämtl Ång Lappl Norrb Norrb. **4** sankt el. sumpigt ställe; sankmark; gungfly; sank äng; (tidvis) vattendränkt land invid älv el. sjö Öland Smål Hall Västg Värml Dal Härj Jämtl Västb Norrb.

åved m. träbeläggning på ngt, t.ex. bro el. tak i sht Dal Härj Jämtl.

avel m. smedjehärd, ässja Boh Värml Dal Jämtl.

ävelsam adj. arbetsam, flitig, idog Uppl Dal Gästr Västb. *Ho va e ävelsam mänsja* Dal.

även adj. [även: *e-*] Blek Östg Närke Härj Med Jämtl Lappl Norrb *ävig, -ug, -ot adj.* [även: *e-*] Dal Häls Härj *argsint, snarstucken; arg; het, otålig; bråkig* Dal Häls Härj Med Jämtl Norrb. *Ja vart även på pojken för han va så trollsli* (odygdig) Med. (*Getterna*) *va even på matn* Jämtl. **1** flitig, arbetsam Med Jämtl. **2** lämplig, duglig Blek Östg Närke Lappl.

aven adj. [*åven* o.d.; i n. *å`e, å`å* o.d.] bl. i predik. anv. **1** om långsträckt föremål: av; itu; avbruten Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Hårn troa hól pa våra å`ôn*, den här gårdsgårdsstängen håller på att gå av Ång. *Baſken je* (är) *å`å* Västb.

aventåta f. (liten) mullvad; äv.: näbbmus Smål. *Hu va sao uhälli sôm a* (så ogin som en) *aventaota*.

avento adv., äv. adj. Hall Boh Härj Jämtl *aventors adv.* Smål Med Ång *av o. an, hit o. dit, fram o. tillbaka* Hall Boh. **1** bakvänt, baklänges, omkastat Smål Med Ång. *Allting år sa* (är så) *aväntors idag* Med. **2** i fråga om karaktär, beteende e.d.: nyckfull, ombytlig; oviss; osäker Härj Jämtl. (Ångermanlänningar är energiska men något) *avento i homöran* (humöret) Jämtl.

aventorlig adj. **1** avig, vrång; sur, missnöjd; bråkig Härj Jämtl. **2** som adv. bakvänt, krångligt, avigt Härj. *Dôm bär-sä å`t jusôm aventole* (när de vaknat på fel sida).

äventyr n. [även: *ä`nter* o.d.] **1** oftast i pl. (uppdiktad) historia, berättelse, saga Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Gotl Värml. *Di hade så många änter ätte hånom* Smål. **2** i pl. upptåg, hyss Blek Smål Östg. *Ve jul hadde di mönna* (många) *äntä fô se* (för sig) Smål. **3** i pl. konster, underliga kroppsrörelser, miner Blek Smål. **4** uppståndelse, liv Härj Jämtl. *De va så mytjy* (mycket) *fåſk å eventyr heri fjösân* (häri fähuset) Jämtl. **5**

bestyr, göra Värml Lappl. *Dä ä et änter te ha häst* Värml. **6** (konstiga) saker, jox Smål Sörml; äv.: elände, fanstyg Sörml. *Wa ä dä fö äventyå?* Smål. *Över bLötmark å eventyr* Sörml.

avfärd vanl. f. [även: *å(v)-, -fär, -fäL, -faL* o.d.] **1** hädanfärd, död; ofta: bråd död Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Jämtl Västb; utgång, slut, i sht: dåligt el. olyckligt slut Smål Boh Dalsl Härj. *De va i hasti åfäL han fekk* (genom olyckshändelse) Hall. *De tok e dåLi åfaL* Dalsl. **2** tåg av hästskjutsar el. gående; i sht: begravningsståg Smål Västg; begravnings Västg Värml. *Nu ha ja vô`ôr* (varit) *å sett åfaLa ätter Pär Ersä* Värml. **3** lämningar, kvarlevor (efter djur); äv.: spår, märken (efter djur el. människa) Gotl Värml Dal Ång. *ÅfaLa ätter en hare* Värml. *Int såg ja nann åfäL ättär skåjjarän* (skojarna), *fast döm sa att döm ha färe fram hännä* (farit fram här) Dal. **4** olycka; olyckshändelse; missöde Smål Boh Häls Med Ång Lappl; i förb. *fara* (en el. ngn) råka ut för en olyckshändelse Med Ång. *Hå* (det) *kan gå ille då åfaLa ä framme* Med. *Han for nan åfäL då han va ong sô* (ung så) *han vartt stinnbernt* (stelbent) Ång.

avfärdig adj. [även: *å-*] färdig att ge sig av, resklar Smål Hall Gotl. *Ä du åfädiä än?* Smål.

avfaren adj. [även: *å-, -forn, -vaan, -vanå, -vaned* o.d.] avmagrad, avtärd; medtagen, matt Skåne Blek Öland Smål Boh. (Han såg) *så åfa:ern ut ätte sjukdommen* Smål.

avfärgad adj. [*afärrje* o.d.] färgad; kulört; av annan färg än svart el. vit; äv.: mångfärgad, brokig Boh Gotl Jämtl. *Afärje kLea*, kulörta kläder Jämtl.

avflöj n. [även: *å-* o.d.] = **avspring** Smål Gotl Östg.

avfraken adj. **1** tilltagsen o. kunnig; tidigt utvecklad, brådmogen; förståndig (för åldern); läraaktig, vaken Gotl. *Dei bane ier så afrakt, så dei fa nuk stakkt leiv*, det barnet är så brådmoget, så det får nog kort liv. **2** (alltför) ivrig el. hastig; flyktig; övermodig; i n. oöverlagt Gotl.

avgädslig avgädslug adj. [*åjærssLi, -rssLu, åjækksjLi, -kkslu* o.d.] **1** (otålig o.) nervös; ombytlig, obeslutsam Västg Värml Dal. **2** som klagar el. jämrar sig i onödan; sjåpig Västg Närke Värml Västm; otålig, kinkig; grinig; bråkig Västg Östg Sörml Närke Värml Västm Dal. *Barna vart så åjærslige, när di vart trötte* Östg. *Han ä så åjærsslugir, så dä ä ett sinnâstraff te ha-n i husi* (syndastraff att ha honom i huset) Närke.

avgång m. [även: *å-, -gang* o.d.] **1** utgång, slut; död Smål Västg Gotl. *Dä tok en sjeten ågång*, det fick ett snöpligt slut Västg. **2** åtgång; omsättning; avsättning Götal Sörml Uppl Dal. *I da va dä bra ågang mä betä`tera på tôrrjet* (potatisen på torget) Hall. *D-ä dåLi avgang på sten i år* Boh.

avgiftig adj. [även: *åjefti(e)r*] som ger rik el. god avkastning, fruktbar Västg. *Sää* (säden) *ä åjeftir*.

avgiva sig v. [*å`je:, a`uje:* o.d.] jämra sig (under plågor), kvida, klaga högljutt Blek Öland Smål Hall. *Du ska inte gå å åje da* (dig) *för så lite* Smål.

avgjord adj. Häls Med Jämtl Lappl *åjoL, ajoL* o.d.] **avgjort** adj. i n. Ång Västb Lappl *åjortt, ådjort, a(d)jort* o.d.] **avgjords** adj. Norrb *ådjäors, adjäors* o.d.] i sht om säd (o.

sädesåker), bär, hö o.d.: (full)mogen; äv.: övermogen. *Akern hall a vara ajort*, åkern håller på att vara mogen Västb. *He sijn da ajort*, det ser då moget ut (om åker) Västb. *Kåurnne jär adjåurss*, kornet är fullmoget Norrb.

avglömma f. [ågl-, augl-] äldre, ogift kvinna, ungmö Hall Västg. *Ho hadde gått åglömma i många år* Västg.

avgörande adj. [även: åv-, a:dje´rand] Dal Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb avgörandes adj. [-jårånes] Jämtl (rask o.) beslutsam, bestämd, resolut, handlingskraftig.

avhågad adj. [även: å-, -håiad, -håuadå o.d.] som tappat lusten Blek Smål. *Ska do resa, eller har do blett aohogad?* Blek.

avhåll n. [även: åhôle, åhuole, avuôle o.d.] avlägset el. avsides beläget (o. svårtillgängligt) ställe; avkrok; obygd Boh Dalsl Värml Dal Härj Jämtl; äv: otrevligt el. ruskigt ställe Dalsl. *Gårn* (gården) *Höllt legger i ett åhôle* Boh.

avhall n., äv. m. [även: å-, -hal] Hall Boh avhalle n. [även: å-, -hale] Hall Västg Boh Dalsl i fråga om mark: lutning (så att vatten kan avrinna). *De ä sôt* (sådant) *bra åhal på de´ åkkrane* Boh.

avhåll s. [även: å(v)-] Smål Västg Värml Uppl 1avhålle n. [även: å-] Hall Västg = **avhall** Smål Hall Västg Värml. **1** avrinning, avlopp Västg Uppl.

avhåll(n)ing f. [även: å(v)-] **1** om mark: lutning, sluttning Smål Hall Boh. *Stua lå raint i åhållninga*, stugan låg alldeles i sluttningen Hall. **2** = **avhåll 2** Smål Uppl. (Vattnet) *ha avhålling på alla håll* Smål.

avhålld adj. [även: å(v)-] Blek Smål Hall Boh Sörml Värml Uppl Västm Ång avhållig avhållug adj. [även: å-] Smål Hall Västg Gotl Värml Uppl avhållen adj. [å(v)-] Smål Västm lutande, sluttande; om mark: som lutar så att vatten lätt kan avrinna; om väg: som är hög på mitten o. sluttande åt sidorna. *Här ä så illa åhållt, så här välter ain la* (man väl) Hall. *Vägen ä tørr där han ä sôm mäst åhåli* Värml. (En rökkur hade) *snetak, som va lite avhålle åt ett håll* Västm.

avham n. [även: åhamm] avhammel n. person som i hög grad avviker från normen (i ngf avseende) Jämtl.

avhamlig avhamlot adj. avmagrad, avfallen, blek o. tård; äv.: ovårdad, sjaskig Jämtl.

avhåssla v. [å(v)-] avråda (ngn) Häls. *Ni ska avhåssla-n tä jära re*, ni ska avråda honom från att göra det.

avhopp n. [även: å(v)-] = **avsprung** Skåne Smål Västg Östg Västm Dal Jämtl.

avhovlig adj. [även: -houli(ar), -(h)åugli o.d.] **1** som adj. utan måtta, omåttlig; äv.: betydande, väldig; äv: tokig Gotl. *Avhåuli ti jeite*, omåttlig att äta. *Avhouli halmlängd*, väldig längd på halmen. *Naj, du jär ahåuli!* nej, du är tokig. **2** som adv. mycket, ofantligt, fasligt Gotl. *Så avholit me stain* (sten).

avigsyn(n)es avigsönnes adv. [även: ag-, akk-, -sannes o.d.] baklänges, bakfram; motsols; avigt Gästr Häls; åt motsatt riktning (än det vanliga) Häls. *Tvinna agsönnes* (i fråga om garn) Häls.

ävja f. [även: *e'vi, e`vi* o.d.] **1** vatten- el. dyfylld sänka el. håla (nära vattendrag) Smål Värml Dal; (dyig) vik av vattendrag Smål Värml Härj Jämtl; del av vattensamling som växer igen o. är sank Jämtl; sank del av äng Närke. *E tåkka* (en sådan) *ävje tårker ofta ut om sammörn* (sommaren) Värml. **2** myckenhet; hop, hög Smål. *Äjna faalia evvja me baan.* (En) stoa *evvja me böcka* (böcker) .

ävja ävjas v. **1** *ävja(s)* vara flitig, streta, sträva; äv.: ha bråttom Smål Västg Boh Värml Gästr Häls. *Ävvje å stå i Värml.* **2** *ävja* prata mycket och länge Smål Värml.

avkast m. n. avkasta f. avkaste m., vanl. i pl. flöte för markering av strömmingsgarns läge, vakare Gotl.

avkittlad adj. [*åkillad, aotjillad* o.d.] om kvinna: som har stor sexuell erfarenhet, men förlorat intresse el. lust för sex Hall Västg. *Hu ä lange* (för länge sedan) *åkillater* Hall.

avkrok m. [även: *å(v)-* o.d.] omväg Skåne Hall Närke Dal Jämtl. *D-e sådan akrog o gao dän väjen* (gå den vägen) Skåne.

avkusin m. [*a(v)kusäin* o.d.] syssling Gotl.

avlagad adj. [även: *å(v)-, -Lôgô, -Lågåð, -Lôgâ* o.d.] **1** som (fysiskt) är i olag; ofärdig; dålig (i magen), (lätt) illamående Dal Häls Härj Med. *So ar i weð avLågåð i iet kni*, så har jag varit ofärdig i ett knä Dal. *Ä du ålagâ idag ättô stassresa* (efter stadsresan)? Dal. **2** på dåligt humör, irriterad, arg; grinig, kinkig Härj Jämtl; trött Jämtl; orolig Härj. *Hânj varst no nesta avLôgô*, han vart nog nästan förargad (av det någon sagt) Härj.

avlägg s. Smål Västg Boh Värml Västb avlägga f. Skåne Blek Smål avläggare m. Skåne Smål Dalsl Västb blomskott, stickling (i sht av krukväxt). *För avlägg å en krukevåkkst sa* (ska) *ingen takka, fö-Lå bLi-Lä* (för då blir det) *ingen tur mä dum* Västg.

avleda f. avlede m. n. [*ale'a, alä'jja, ela'jja* o.d.; *ale'e, alä'jje, ala'je*] leda, avsmak, motvilja; agg Skåne. *Di fik alea ti maden* (maten) . *Haffor* (varför) *har du sånt alaje ti nabokvinjan* (grannkvinnan) ?

avledes adv. adj. [*avlajdäs, ala'i(e)s, åvLess, åless(t), åliss(t)* o.d.] **1** som adv. **a** avsides; avlägset; olämpligt till Skåne Boh Gotl Dal. *De lägger fale åless*, det ligger väldigt avsides Boh. **b** i oordning; sönder Skåne. *Bored e gaued alais*, bordet har gått sönder. **2** som adj. avlägsen Boh.

avledsen adj. [*ålessen, ålassen* o.d.] utled, trött Öland Smål Värml. *Ho blie så ålessen å vill iint biinn* (vill inte sticka) Öland. *En* (man) *bli ju ålessen på en* (honom) *te slut* Smål.

avleva f. [även: *å(v)-*] vanl. i pl. rest (t.ex. av mat el. kläder), lämning Smål Uppl Dal Gästr Ång.

avlig avlug adj. **1** som växer kraftigt el. ger god avkastning; om växt, i sht säd: kraftig, frodig Blek Smål Västg Dalsl Östg Närke Värml; om jord: bördig Västg Östg; om djur el. person: som (lätt) får avkomma, fruktsam Västg Östg Värml Dal. (Den karlen)

ä avvfiir å-säk Västg. *Den hä-rôgen, han ser avfiger ut* Östg. **2** av god beskaffenhet; framstående; värdefull Västg Närke; givande, lönsam Närke; utmärkt, bra, god; i sht i negerad sats Västg Östg Närke Västn; om person: dugande, duktig Västg Närke. *D-inte så avLit å vara bonne*, det är inte så lönsamt att vara bonde Närke. *Dä ä inte värst avlit mä fiske i den här sjögen* (sjön) Västn. **3** stor, väldig; som förstärkande adv. väldigt, oerhört Västg. *För en trätti år sena* (sedan) *äller så va dä en avfi hoper mä varja här. Vi fekk så avlitt mä bär. Han ä avfia* (väldigt) *snäller.* **4** om person: som går till överdrift el. går för långt Västg. *Nu ä du la fer* (väl för) *avfier.* **5** om mat: kraftig, mäktig; (alltför) fet; äcklig Smål Östg. *Årttera ä så avEua, så ja kan inte få ner däm* Östg. **ävlig, -ug, -ot adj.** **1** flitig, ihärdig Dal Gästr. *Ho va ävfu te väva* Dal. **2** tungarbetad; mödosam Värml. *Dä e ävvlet å fra`akt varâ* (varor) *dänn vägen.* **3** bråkig, orolig Häls Jämtl. **4** i sht om gröda: riklig, frodig Hall Västg. **5** i n. el. som adv. rejält, duktigt; riktigt Hall Västg. *En ävLit store häst* Hall. *Dä ä ävvLit mä petäter* (potatis) *i år* Västg. **avlojs avloj adj.** [*å`lajs, ålå`jjs, å`lajj(e)s; ålåjj*] trött, sömnig, loj Ång. *Man bfi ålajjs ti-n hânn* (i den här) *vårrmän.*

avlöpe n. [*åLöpe* o.d.] avloppsdike Uppl.

avlös adj. [även: *åv-*, *-los* o.d.] **1** om husdjur el. sak: som inte nyttjas (för stunden) (utan kan lånas ut o.d.), ledig; som kan avvaras, till övers Dal Härj. *A do märke åvlosa?* har du märren ledig Dal. *A du nön wid åvlösan?* har du någon ved att avvara Dal. **2** om person: som inte är sysselsatt el. upptagen (för stunden) (utan kan hjälpa till med arbete e.d.), ledig; sysslös Dal Härj; överflödig el. obehövlig (i arbete) Dal. *E an åvlos så an kan jöEp me?* är han ledig så han kan hjälpa mig Dal. **3** som lider brist (på ngt) el. är utan (ngt) Dal. *Ä i so åvlost jän i gardem*, det är sådan brist på allting här på gården. **4** ensam, övergiven Dal.

avmed prep. adv. [*a`mä, a`ma, a`mma* o.d.] bort, undan Jämtl. *Fo`E ammâ steinâ*, frakta bort stenen. *De e bäst te läddje amma tininja* (lägga undan tidningen). *Je ha nå stedâ ammâ heri bastusvâÊân*, jag har nu städat undan häri bastusvalen.

avmodandes adj. [*a(v)moudnes* o.d.] modfäll, nedslagen Gotl.

avmodlös bara **avmoda-** adj. [*amo-*, *åmo-* o.d.] vankelmodig, obeslutsam; ombytlig Skåne.

avnotlös bara **avnota-** adj. [*ano`da-*] **1** = **avmodlös** Skåne. **2** i n. som förstärkande adv. oerhört, måttlöst Skåne.

avofs n. [*avö`js, avy`s, ava`s* o.d.] **1** takskägg (på halmtak) Skåne. **2** = **avofsbord** **1** Skåne. **3** halmkärve (av långhalm avsedd för taktäckning) Skåne.

avofs-bord bara **avofsa-** n. **1** nedersta läkt el. flätverk (av vidjor e.d.) som håller upp takskägget på halmtak Skåne. **2** nedersta lager halm på halmtak Skåne.

avofs-läkte bara **avofsa-** n. [*-läjte* o.d.] = **avofsbord** **1** Skåne.

avpelad adj. [*å-, au-* o.d.] tård; avmagrad; utmarglad; jfr **2pela** **23** Skåne Smål Hall Västg. *Parr Tåstasen e me:ed aupelad, han ha va:ed sjug o legganes i auravis*, Per Torstenson är

mycket tård, han har varit sjuk och liggandes i årtal Skåne. *Mänssja ä så åpelater så dä ä bara ben å sjinn*, människan är så avmagrad så det är bara ben och skinn Västg.

avrad vanl. m. [även: *avred*, *ave(r)*, *avå* o.d.] **1** bete(sgång) på stubbåker, slagen äng el. vall Skåne Blek Öland Smål Hall. *Naur bajded e slut i sköven, släppa vi kregen på avrad i vangen*, när betet är slut i skogen släpper vi kreaturen på bete i vangen Skåne. **2** återväxande gröda på stubbåker, slagen äng el. vall Skåne Hall; äv.: spillsäd på avmejad åker Skåne. *Avraden väjser ye ståbben* (växer över stubben) Skåne. **3** stubbåker, slagen äng el. vall (med återväxande gröda) Skåne Hall; äv. i uttr. *stryka (en)* el. *stryka på en* gå o. beta på "avrad(en)" Skåne. *Når kräjen* (när kreaturen) *jikk po avreden ble miltjen så fed* (mjölken så fet) Skåne. *Jessna* (gässen) *strydja avrad* Skåne. **4** skördad gröda, skörd Öland. *Nu ha vi fått avô, nu får ni slepp dit koera*.

avragg m. [även: *åv*-] Sörml Uppl Västmr avragge vanl. m. [även: *å(v)*-] Uppl Västmr Gästr vid slätter el. sädesskörd: kvarstående högre stubb mellan två lieslag, stubbrygg Sörml Uppl Västmr Gästr. *Bonn tala på dä* (bonden klandrade) *om dä vart lång åvragg* Uppl. **1** (upptrampad) rågång el. gräns mellan tegar på äng Uppl.

avrätt adj. Skåne Hall avrätta adj. oböjl. Skåne Hall avrättad adj. Skåne om kreatur el. person: utmattad, kraftlös el. utmärglad (pga hårt arbete, svält, sjukdom e.d.); äv.: uthungrad, utsvulten. *Ja har ente fåd mad sin nie så ja e raint arätt*, jag har inte fått mat sedan nio så jag är alldeles utsvulten Hall.

avredo adj. [*å`raje*, *a`uråiä*, *a`ureä*, *å`re*; *årajda* o.d.] = **avfärdig** Skåne Smål.

avröra f. Värml Dal Häls Jämtl *åvryöra*, *åröra*, *årära*, *åröfa*, *åvröda*] avröre n. Smål Västg även: *å*-] vid matlagning: (av)redning.

avröra f. **1** oreda, oordning, stök; äv.: oordnad hop; äv.: oväsen, liv Skåne Blek Smål. *Da va saunna aröre i huset*, det var sådan oordning i huset Skåne. **2** spökeri; spökaktigt oväsen Skåne Blek.

avrutten adj. [även: *å(v)*-] upprutten, genomrutten; avruttnad Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Närke Värml Dal.

avryka v. avlöpa, gå Sörml. *Si dä förstår ja inte hur dä ska avrykå*.

avsägen adj. [*a`sâijen* o.d.] som överdriver el. skarvar Västb.

avsakneligt adj. i n. [även: *asa(j)ne*- o.d.] tomt (o. tyst) Skåne. *De e så asajnelet når en ente* (när man inte) *har nonn klåkka*. *Här e så asäjnelet etter gluttana når* (barnen när) *di e i skolan*.

avse v. [vanl. *åse*, *åsi* o.d.] **1** lägga undan, sätta av el. reservera (ngt) Öland Smål Hall Västg. *Vi få väll låv å åsi en da te lägg åpp stenmura på* Öland. **2** undvara el. avvara (ngt) Smål Hall Västg Boh Sörml Närke Värml Jämtl. *Allt sa di* (ska de) *ha sjôlva å kan inte åse nô* (något) Västg.

avset m. f. n. [äffset(t), ävsöt(t), häffsedd o.d.] Smål Boh Värml avseta f., ofta i pl. [i pl. (h)äffset(t)er, äffsed(d)er, ävsetår, äffsöter, ässveter o.d.] Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml äfsing. *Vi faum (får) ta ävsetår å tråkkla mä Hall.*

avsiggjord(s) adj. [å'säjo£, n. å'sejortt, a'sejårtt; a'sejårss] om säd el. gräs o.d.: mogen till skörd Ång Norrb.

avsin adj. [a'sirn, a'syin, åsi'n, åse'in o.d.] om ko: som (inför kalvning) börjat sina Västb Lappl Norrb.

avskapa sig v. [åskapa, åskåpå, åskårpå o.d.] Uppl Västn Dal Häls Med Jämtl Ång avskapas v. [å(v)skåpås o.d.] Dal **1 avskapa sig, avskapas** förvrida ansiktet, grimasera Västn Dal Häls Med Ång. *Sitt int å åskåpa då, du ä stygg nog sôm du ä* Ång. **2 avskapa sig** göra (fula el. underliga) åtbörder, gestikulera Västn Dal Med Ång. **3 avskapa sig, avskapas** bära sig illa åt Västn Dal Ång; bete sig underligt el. onormalt; göra sig till, åbåka sig Uppl Västn Dal Med Jämtl Ång.

avskäring m. [även: åsjär- o.d.] träkar (i sht för tvätt), tillverkat av avsågad tunna Boh Dalsl Värml.

avskörd f. , äv. n. [å(v)-, -stjyrd, -stsö£, -sjö£, -stjård, -sjä£ o.d.] Västn Dal Häls Med Ång avskörda f. [å(v)-, -sjö£a, -stsö£a, -sjä£a m.fl.] Västn Dal vanl. i pl. ngst bortskuret **a** spillbitar efter tillskärning (av tyg, läder o.d.) Västn Dal Ång. *Dä ä bâra na (några) årsô£er kvâr å-n hann* (av den här) *tygbitn* Ång. **b** degrester efter uttagning med kakmått Västn Dal Häls Ång. *Sist åvsjö£ä få föll jäntunä* (får väl jäntorna) *baka* Dal. **1** vanl. i pl. avfall, avskräde; (mat)rester Dal Med Ång. **2** i sing. el. pl. avsides el. oländigt liggande plats, obygd, avkrok Dal. *Han ä långt bôrtt i åsjâ£a. Vi bo längst ôpp i åsjâ£unä.*

avskutt n. [även: å(v)-] = **avspring** Östg Närke Häls.

avslapp n. [även: å(v)-] **1** det som blir över; rest(er); återstod, överskott Uppl Västn Dal Norrl; matrester Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Säg ått skrâddarn att du skô ha ijenn* (ska ha tillbaka) *åslappe* Ång. *I dag ska vä (vi) äta bara åslappä* Ång. *Hon hedd* (slängde) *allt åslapp diti grismatn* Lappl. *Int ha jä na stortt åslapp*, inte har jag något stort överskott, dvs. besparingar Lappl. **2** odugling; oordentlig el. vidlyftig person Uppl Västn Dal Med Ång Norrb.

avspring n. [även: å'spreng] Skåne Boh avsprång n. [även: å(v)-, -sprang] Skåne Smål Västg Gotl Östg Uppl sidsprång (av hare). *Harn har gärt* (haren har gjort) *ått avsprång* Gotl.

avstådd avstånden se **avstaden**.

avstaden adj. Härj avstådd adj. [vanl. å(v)-] Värml Uppl Med Jämtl Ång avstånden adj. [åständ] Dal om gräs på rot: som har stått för länge före slåtter (o. blivit näringsfattigt) Värml Dal Härj Med Jämtl Ång. **1** om dryck: avslagen; ej frisk Värml Uppl Ång. *Åvstått drikkâ* Uppl.

avstämmelse se **avstymmelse**.

avståpa avståpad avståp avståpande(s) **adj.** [även: *åstå-*, *ostå-* o.d.] **1** häftig (till humöret), hetlevrad; äv.: rasande, utom sig Skåne. *En kan inte si ett or te na* (säga ett ord till henne), *för hon bler sau* (blir så) *astoba*. **2** nervös o. otålig, "het på gröten" Skåne. *Han e så faselia åståba nar de e nåd* (när det är något). **3** vrång, trumpen, vresig Skåne Smål.

avstymmelse avstämmelse **m. n.** [även: *åstö-*, *åstå-* o.d.] **1** lämningar, rester, spår Smål. **2** tillstymmelse; grand, uns; (minsta) skymt Blek Smål. *Dä finns inte åstämmelse te arge* (till ondska) *i den hunnen* Blek. (Han har inte) *ätet ain aostömmelse pao hele daen* Smål. *Ja sau* (såg) *inte ett austämmelse au ann* (av honom) Smål.

avsudet **adj. i n.** [*a`osu*et, *å`ssu*et, *å`su*et o.d.] kallt o. fuktigt, råkallt Smål Västg. *Aosu*et *vär* (väder) Smål. *Dä blåser åsöget* Västg.

avsupen **adj.** [*asö*pen, *å(v)sup*in, *åsö*pen o.d.] redlöst berusad Värml Dal Jämtl Västb. *Dä va ett rikktit gravö£, vi sj£ogs å låg åsöpen i f£e`er dager* Värml.

avsyskonbarn bara **avsyskona-** **n.**, ofta i pl., äv. som två ord kusinbarn, syssling(ar) Blek Smål.

avtäte **n. m.** [*ate`de*] ohyra; skadedjur (i sht möss o. råttor) Skåne. *Där e så mied atede po kräjen*, det är så mycket ohyra på djuren.

avtvärt **adv. adj.** [*atwö*rtt, *atwä*rtt, *ätw*ertt o.d.] **1** utan urskillning el. åtskillnad, rakt av; allt eftersom Norrb. *Sit ät å gjallär ötan ta atwärtt*, sitt inte och gallra i maten utan ta rakt av. **2** som oböjl. **adj.** om fil el. mjölk: oskummad Norrb. *Skå* (ska) *du eta ätwörtt?*

avunds-knut **m.** [även: *aves-*, *ages-*, *åges-*, *avugs-* o.d.] knut (på tråd o.d.) som uppstått av sig själv, fnurra Smål Dalsl Östg Sveal Gästr Häls Härj Ång Västb.

avväg **m.** [även: *avä*jj, *åvä*g, *åvä*jj o.d.] avtagsväg Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Ång. *Ta dän furste* (första) *avä*jjen Västg.

avvält **s. oböjl.** [*åvä*lt o.d.] Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl avvälta **f. oböjl.** Skåne avvälte **s. oböjl.** [*åväl*te o.d.] Häls (rygg)läge från vilket det inte går att resa sig själv; i förb. (*komma, ligga* o.d.) *i* . *Kua ha kämme i åvält heri ditjan*, kon har hamnat på rygg i diket Jämtl.

avvänd **adj.** **1** avigvänd, bakvänd Skåne Smål; vanl. **i n. el.** som **adv.** bakvänt, avigt; galet, fel Skåne Blek; om person: vrång, besvärlig Skåne Blek.

avvärda sig **v.** fördärva sig, skada sig; ta död på sig Skåne. (Annars tror hon väl att) *ja har gåd* (gått) *å avärad mi* (mig) .

avvärdas **v.** väcka åtlöje, skämma ut sig; glo dumt el. nyfiket Skåne Hall. *Du ska allti va framme å aväras* Hall.

avvärding **m.** [*avä*ring o.d.] **1** person som är vresig, omedgörlig el. besynnerlig Skåne Blek Smål.

avvardsklig avvardslig **adj.** [*åvâ*(£)*sk£*in, *åvâ*slin o.d.] **1** besvärlig; "omöjlig", tokig; omedgörlig, vrång Dal. *Konan* (korna) *va åvâsslin*. *Ä sô åvâssli ä bäll bi*, det är

så besvärligt det kan bli. **2** vårdslös, obetänksam; klumpig; äv.: snuskig, otäck; oanständig, grov Dal. **3** som förstärkande adv. oerhört Dal. *Vå jä slo mä* (vad jag slog mig) *åvåssli*.

avved m. [*å(v)wið, åvvôdd, åvve, åve, åvö*] trä vars fibrer går snett el. vinkelrätt mot längdriktningen, tvärved Värml Dal. *Skaft gör åv fer dä ä åve i de*, skaftet går av för det är tvärved i det Värml.

avvillen adj. [*avill-, avel-, åvel-* o.d.] **1** motvillig, motsträvig; tvär Skåne Blek Öland Smål. **2** ovillig Skåne Smål; utled el. trött (på ngt) Skåne Smål Hall. *Ja ä avelen på å va har längår* (att vara här längre) Hall. **3** håglös, "nere" Skåne Blek Smål. *Ja ä så säuni* (sömrig) *å avelen* Smål. **4** lat, trög Skåne Smål.

avvillna adj. oböjl. Skåne *avill-, avell-* o.d.] **avvillnad adj.** Skåne Hall *avill-, avell-* o.d.] **1** motvillig, motsträvig Skåne. **2** utled el. trött (på ngt) Skåne Hall. *Ja ble avellna på fisk* Skåne. **3** = **avvillen** **3** Skåne Hall. **4** tvehågsen, vankelmodig; ångerköpt Skåne. *Ja hade tänkt å tjöba* (köpa) *hused män ja ble avellnad när ja så hårr döllit* (när jag såg hur dåligt) *de va*. **5** ängslig, orolig Skåne Hall.

avvinga v. **avvingas v.** [*å`vi-, a`uvi-* o.d.] **1** **avvinga sig**, **avvingas** jämra sig, kvida, gnälla Blek Smål. **2** **avvinga sig**, **avvingas** vrida sig (i smärta e.d.); fäktas, sprattla; äv.: anstränga sig för att nå ngt, komma åt ngt el. komma loss Blek Smål. *Åvinges inte pôjk når* (när) *ja ska k£ä på dä* Smål. **3** **avvingas** våndas; vara orolig, ängslas Blek Smål. *Han a fått så mykk å grunne på så an går dærr å åvinges* Smål. **4** **avvingas** tråna, längta Blek Smål. *Koåná auvingas åtte klövägroen*, korna längtar efter klöveråterväxten Smål.

avvising m. [*åvis-*] person som är bråkig, oförsämd el. oanständig; oeffterättlig person, "vildhjärna"; bråkstake Östg Sörml Närke; fuling, rackare Östg Sörml.

avvorden adj. [*avuren, avåren* o.d.] **1** om sak: krokig; sned och vind; ohanterlig Skåne Hall. **2** tvär, vresig; ogin Skåne Blek Smål Hall. *Han e så avuren så an kan knafft snakka te-n* (man kan knappt tala med honom) Hall. **3** i n. el. som adv. motigt; äv.: bakvänt, avigt; äv.: dåligt, illa Skåne Smål. (Det känns så konstigt i nacken) *ja måtte ha legged avured i nått* (natt) Skåne. *De e så avured mä allteng* Skåne.

avvördig avvördug adj. [även: *åva£uger*] **1** vårdslös o. liknöjd, oaktsam Smål Närke. *Inte å unnra på att an tjöde hæ£ sä* (han körde ihjäl sig) , *så avôdi sôm an va* Smål. **2** vresig, snäsig Smål. *Dä kunne ingen mä honåm, han va bara arrj å avôri*.

avvräk n. [även: *åvräk, avredj* o.d.] **1** avskum, usling Skåne. **2** stor (o. stark el. vårdslös) person; stort djur el. föremål; baddare, bjässe; åbåke Hall Västg Boh Dalsl. *De va ett åvræg sum orka kulta unna* (vältra undan) *den store stäjnen* (stenen) Hall.

avvräken avvräkt adj. i uttr. *ligga* , *ligga* kullvräkt, utsträckt el. utslagen Gotl. *Han ligur* (ligger) *avräken dar pa* (där på) *såffa*.

ax-gärd f. axbildning (hos säd); utseende el. kvalitet på sädesax Ång Västb. *He såg ja på aksjå£a at he sku va£ nalta korn i jår*, det såg jag på axbildningen att det skulle bli rätt mycket korn i år Västb.

ax-holk m. [även: *akksotjän* bf.] bladhylsa omkring (gräs- el.) sädesax (innan detta växer ut) Smål Värml Dal.

ax-löpa v. om säd: gå i ax Smål Hall Östg.

ax-lott m. [-*lôt(t)*] sädeskärvens ände där axen sitter; äv.: axände av sädesstrå Häls.

ax-lur m. = **axholk** Med Ång.

ax-skrida v. = **axlöpa** Smål Västg. *Nu börjar rujén (rågen) å akkskri:* Västg.

ax-skrika f. [även: -*skritj*, *ask-*, *hakk-*] fågeln nötskrika Jämtl.

äxa äxas v. [även: *ejs-* o.d.] **1** *äxa(s)*, *äxa sig* gå i ax Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml. *Råjen äxa saij nåkk ingte te erikadaen* (inte till Erik-dagen) Smål. *Konet* (kornet) *äjsas* Smål. *Weden* (vetet) *har äkst* Hall. **2** *äxa* (mot bock, vägg e.d. el. med slaga) slå loss lösa korn ur (kärvar el. säd) Smål Västg Boh Dalsl Närke Värml Västn Dal Med Ång Norrb. *Dän striesta säa* (tyngsta säden) *fale ut nô en äksa rôuen* (rågen) Smål. *(De) äkkste negar* Boh.

äxa v. [även: *ejs-* o.d.] **1** egga (ngn), hetsa upp, reta; äv. *upp* Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl. *De va la du som äikste-n* Hall. **2** *tjata*, *käxa* Blek Smål Hall Västg Östg Värml; äv.: tukta (ngn), tillrättavisa; äv. *upp* Smål Västg. *Dä kwettar hôr ja jör, ja bler bara äjsad* Smål. *Va äxar du ätter?* Östg.

axa v. se **taxa**.

äxe n. **1** ax; axbildning; ofta i uttr. *gå i* Västg Boh Dalsl Värml. *(Havren ska stå) sju veker i väkse å sju veker i äkse* Dalsl. **2** "äxade" sädeskärvar (som ska tröskas ytterligare) Smål Västg.

äxe n. ett slags storväxt gräs, såsom arter av släktet *Calamagrostis* Dal Häls Härj.

axel m. **axul m.** i fisknät: sida i maska, maskstolpe Smål Gotl Östg Sörml Uppl. *De e fyra akslar i en maska* Uppl.

axel-fjäl f. Häls Jämtl Ång -fjöl el. **axla-** f. Häls Härj Jämtl skulderblad.

axelbord el. **axla-** n. [*ajsel-*, *ajsla-* o.d.] = **axelträ** Skåne.

axelknut bara **axla-**, **axle-** m. hårdknut; dubbelknut Västg.

axelskav el. **axla-** n. [*ajsel-*, *ajsla-*, *äsel-* o.d.] hårdnad vagnssmörja kring hjulaxel Skåne Blek.

axelskyldra el. **axla-** f. [även: *åkksla-* o.d.] skulderblad Närke Västn . *Fast ho va lita å knubbug, så va ho bre över åxlaskillrera* Närke.

axeltand el. **axla-**, **axle-** f. **oxeltand** Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. *Han grina* (skrattade) *så akksjletännerna såss* (syntes) Västg.

äxing m. [även: *äfs-*] kvickrot Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

axul se **axel**.

axur m. [även: -*uŕ*] kvarbliven säd på åkern (efter sädesuppsättning, bärgning o.d.), spillsäd Boh. *Gå sta å rag a'pp dän där akksu:rn!* gå och räfsa upp den där spillsäden!

babb, babbe m. **babba f.** småkryp (t.ex. vägglus, skalbagge); insekt Uppl.

babba v. stirra med förundran, fånstirra Skåne. *Han gloude å babbede*, han glodde och stirrade .

babelun n. [även: *babbelu:n*] oväsen Skåne. *De va ett harrans babelun!* det var ett herrans oväsen!

back-knäppa äv. **backa-**, **backe-** f. liten, tvärbrant backe Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn. *Dä går bätter når vi kåmmer ôp på bakk-kneppa*, det går bättre när vi kommer upp på backen Värml.

back-knatt, **back-knatte** el. **backa-** m. liten (obetydlig) backe Smål.

back-knek el. **backe-** m. kort brant backe; äv.: gupp el. valk i backe Smål Dalsl Sörml Värml.

back-knipa f. liten, brant backe Västn Dal Gästr.

back-knös m. [även: *-knaus*, *-knöjs* o.d.] liten (tvärbrant) kulle el. upphöjning Uppl Gästr Häls Med Jämtl Västb Lappl. *Dä va n littn bakk-knôs ne:åmm gå:rn å där va dämm å åkt sjidär*, det var en liten kulle nedanför gården och där var de och åkte skidor Lappl.

bäcka om vattendrag o.d., i förb. *bäcka sig*, krusa sig, bilda mörk rand el. strimma på vattenyta Blek Smål Västg Boh Östg. *Nôr sjönn bækker sa b£i de rängn*, när sjön krusar sig så blir det regn Smål.

backa f. långrev Skåne Hall Boh. *På höstana feska vi tôrsk mä bakker* Boh.

backaknyst m. mindre backe i sht Skåne.

backaskurr, **backaskurre** m. [även: *-skorr-*, *-skårr-*] backkrön med mager jordmån; mindre upphöjning i terräng Skåne.

bäckel n. tafatt, fumlig person, drummel, klumpeduns Dal Ång Västb Lappl Norrb. *Hä, dä bäck£ä ska fresst ôm snikk!* Tänk, den drummeln ska försöka snickra! Lappl.

backelej n. trångmål, förlägenhet, i sht i fråga om brist på ngt; vanl. i förb. (*vara*) i *backelej* för ngt, (*vara*) i avsaknad av ngt; (*vara*) i behov av ngt i sht Boh. *De ä sunn om Joan, hasses furäller de ä då i bakkelej budde furr de ena å furr de anra*, det är synd om Johan, hans föräldrar de är då i trångmål både för det ena och för det andra. *Du ä i bakkelej furr boxer*, du är i behov av byxor. *Han står i bakkeläjj för pängar*, han saknar pengar.

backhäll, **backhälla** el. **backa-** f. Skåne Blek Smål Hall Närke Värml backhälling el. **backa-** f. [även: *-hällning*] Skåne Öland Smål Västg Gotl Sörml Närke. (brant) sluttning. *Hused liggår po bakkahellan* Skåne.

bäckla v. [*bäkk£-*, *bäkke£* o.d.] bjäckla v. 1 fara hit o. dit o. ta utrymme för andra, svänga; vingla Dal. *Stå-nnt ô bjäkk£â mä stö:rn sô där!* Stå inte och sväng med stören så där! 2 skreva med benen Dal Häls. 3 vara otymplig el. klumpig, krångla, fumla; knåpa tafatt, fippla äv. i förb. *bäckla ihop* Smål Smål Västg Östg Dal Med Ång Västb Lappl Norrb. *Vi sa la fösjöka å bäck£a ihop-et*, vi ska väl försöka att knåpa ihop det Östg. *Bäkke£ int nu sä du fall ne bårti stegan*, fumla inte nu så att du faller ner från

stegen Västb. *Hurrä-an sto å bäkkLä hadd-an knivän inn-e benä*, rätt som det var när han stod och fipplade hade han kniven in i benet Lappl. **4** i onödan krångla till ngt för ngn; ställa till förtret, bråka Smål Västg Östg Dal Ång Lappl. *Kora bäkkLar för mäk*, korna ställer till förtret för mig Västg.

bäcklas v. [bäkkL-, be:kL-, bökkL- o.d.] bjäcklas v. [bjä:k-, bjäkk-, bjikk- o.d.] EJ FÄRDIG oper. gå emot, vara motigt; krångla Uppl Häls Härj Jämtl Ång. *Når e vill bekLås så ere såm e skull vår-telljivvi*, när det går en emot så är det som det skulle vara tillgivet, dvs. när något har börjat att krångla så går allt emot Uppl. *Dä ha bäkkLes för mä hele dan* Ång.

backmån äv. **backa-**, **backe-** m. [även: -mun, -man, -môn] **1** marklutning Boh Med Jämtl. **a** konkret: (medlutande) sluttning i backe; utförssluttning Boh Dalsl Värml Jämtl. **b** medlut i backe; äv.: fördel av medlut (el. placering högre upp) i backe Boh Närke Värml Med Jämtl. (Om du tänker göra ditt behov ute i naturen:) *Sätt däj så du får bakkamôn!* Närke.

backna v. se **2battna**.

bäckre m. [bäkre, bäker, bækker, bäckar, bjäkker, bjäker o.d] hane av får, bagge Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

båd m. se **bud**.

båd n. [bô o.d.] del av förankringslina till ankare, dragg o.d. som är synlig från vattenbrynet Öland Boh Gotl Östg Värml Uppl Ång. *Tre famnars bô ska vi ha*, tre famnars "båd" ska vi ha Boh. *Släp-ud mer bô!* Släpp ut mer lina! Boh.

båda v. [bed-, bä o.d.] **1** uppvärma (vidja) över eld för att på så vis uppmjuka den, basa; bl.a. vid uppförande av gärdesgård Gotl. *Mårrga skiula vör töina teun; Halvar far beda bandar*, imorgon ska vi ingärda tunet; Halvar får basa band. **2** välla (ngt), svetsa; äv. i förb. *båda ihop* Dal Härj Jämtl. *Då dem bâdd ihop grovar saker sköll jâne äles t-ått ä sputt gnisstör*, då de svetsade ihop grövre saker skulle järnet eldas tills att det spottade gnistor Dal.

bada f. [ba:a, bâ:u o.d.] **1** omgång, **a** tidsperiod av ansträngande arbete; intensiv arbetsomgång; pass Värml Dal. *Vi ta föll e bâ:u tä?* vi tar väl en omgång till? Dal. **b** konkret: omgång säd framlagd för tröskning Dalsl Värml. *Lägga fram e ba:a* Dalsl. **c** omgång stryk el. utskällning; avbasning; duvning Boh Dal. *Dôm fekk sä e bâ:u bâ två*, de fick sig en duvning båda två Dal.

bada f. [ba:a, badu, ba:u o.d.] Hall Västg Dal badda f. [även: ba`add] Blek Öland Smål. fläck el. fördjupning (i gräs o.d.) bildad genom att ett djur (el. människa) legat el. gått där; lega.

båding m. se **buding**.

badtals äv. **bada-** adv. [bata:sj, bôrtasj o.d.] stundtals; då och då Värml. (*Hur gick tröskningen?*) *Jo batasj jekk dä bra nog*, jo stundtals gick det bra nog.

badusa f. [även: *badu`us, badussa, bardu`uss* o.d.] stor o. tjock kvinna; matrona
Öland Västg Boh Dalsl Gotl Värml; äv.: kraftigt djur av honkön Västg Boh. *Dä va e rekkti bardu`uss* Värml.

baff m. tokstolle; fjant; tölp Skåne.

baffe m. fiskrom, i sht från torsk el. långa; romsäck som omsluter el. tömts på rom Boh.

bäfta v. [*bäft-, bävt-*] andas hårt o. häftigt, flåsa, pusta, flämta Skåne Hall. *Du bävtar såm du hade vad i sjuss å säl drad vanen, du flåsar som om du hade varit i skjuts och själv dragit vagnen* Skåne.

bäg adj. 1 oresonligt envis, obstinat, motsträvig, omedgörlig; om sak: svår att hand-
skas med, besvärlig, trög Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Men Sondell-n var bäg, se de lönte inte åndre han, men Sondell han var envis, så det lönades inte att ändra honom* Ång. (Båten är) *bäg å ro vä* (med) Lappl. **2** adj.n. el. adv., ofta iopers.
konstr. svårt, besvärligt, krångligt Ång Västb Norrb. *Ja ha taLa om hörre bägt å tröllet dä ha vöre sä fort ja ha vöre ti friarfäLa, jag har talat om hur besvärligt och trolligt det har varit så fort jag har varit på friarfärd* Ång. *He va bekk å taga se fram, det var svårt att ta sig fram* Västb.

bägas v. 1 vara motsträvig el. envis; vid brottning, ordskifte o.d.: ihärdigt sätta emot, äv. i förb. *bägas emot* Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Om tjvo beges, dänn sôm tappe då, han e överkuven, om två kämpar mot varandra, den som förlorar då han är övervunnen* Ång. (Brottaren berättar:) *vi sto å begese mott varann, men sä jort ja kaste* (så gjorde jag kastet) Västb. **2** kivas, gnabbas Med Jämtl Ång Lappl. *Vi bägdäs åm hôkkän sôm sköllä diskä, vi kivades om vem som skulle diska* Ång. *Ja is int begäs vä dä, jag ids inte gnabbas med dig* Lappl.

bägd f. envishet, tjurighet; trots vanl. bf.sg. Jämtl Ång Lappl; högfärd, stolthet Dal. *I bägda joLe-n tvârtt-om sôm ja sa, i trots gjorde han tvärtom som jag sade* Ång.

bågda f. se **bugda**.

bagel n. struntprat; strunt Med. *Du pratar bageL, gösse, bära bageL!*

bägga f. hona av får, tacka; ofta i lockrop Smål Östg Sörml. *Begga ha lammme, tackan har lammat* Östg. *Bäggera bæggera bæggera, fåra!* Östg.

baggpung äv. **bagga- m.** vanl. i pl. humleblomster Smål Östg.

baggtask m. Östg baggtaska f. Västg Östg. vanl. i pl. humleblomster.

bagla v. [*ba:g-*] prata strunt; prata vitt o. brett; babbla Med.

bagne m. [även: *bagn, bångne* o.d.] Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn **1** bange **m.** [även: *bang, bång-, baggä* o.d.] Smål Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Med. **1** grövre trädgren på trädstam Smål Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal. *Ja högg åv* (av) *en bange* Uppl. **2** grövre kvist el. stjälk utan blad; grövre strå av hö o.d. Östg Sörml Uppl; kortare stjälk som uppbär sädeskorn el. bär; skaft Sörml. (Vid dillskörd:)

Di kunne p         , s   då va bare bangna kvar, de kunde plocka av, så det var bara bangnar kvar Östg. (Höet   r) bare b  ng  r Uppl.

b  gug adj. [b  j  ] som har allt för bråttom o.   r obetänksam, framfusig, burdus H  rj.
Du sk   inte v  rr s   b  j  ! Du ska inte vara så burdus!

bajur m. [baju  r] spjuver, sk  lm; filur; lymmel Jämtl. *Han va n rektu (riktig) n bajur.*
De va n bajur te p  yk (pojke) .

bak-bete m. [  ven: -bett   o.d.] Sörml Uppl Norrb bak-bett n. Med   ng V  stb. bakre tvärbalk el. sittbräde i båt.

bak-falsk adj. [  ven: -f  sjk, -fasjk o.d.] som   r insmickrande men talar illa bakom ryggen; lömsk; opålitlig

bak-grede n. [ofta -gre:e, -greje] på sele: bakl  der, hintertyg H  rj.

bak-l  ssa v. lasta (ngt) så att största el. tyngsta lasten hamnar i bakre delen; ofta i p. pf. i adjektivisk anv.: baklastad; baktung Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml   ng V  stb. *Du ha bakl  ss   tj  rra, du har bakl  ssat kärran   ng.*
Framl  sster vang    bakl  sster sj         h  stens g     , framl  sst vagn och bakl  sst sl  de   r h  stens glädje Hall.

bak-lid f. ofta i bf. sg. plats (bergssluttning el. dalgång) som vetter från solen; skuggsida Värml Dal Häls H  rj Med Jämtl   ng V  stb Norrb. *H   v  kks et så bra jena opa bakleida, h   j  r f  r skoggat, det växer inte så bra här uppe på "bakliden", det   r för skuggigt Norrb.*

bak-ol s. på sele: bakl  der, hintertyg; bakgjord H  rj Jämtl.

bak-stuga   v. **bake-** f. [bagestu:a, b  :stu o.d.] rum i bakre delen av boningshus o. i motsatt ände mot köket; spiskammare; förrådsrum Skåne.

bak-styr, bak-styre n. [  ven: ba:g-, -stur o.d.] ryggstöd på s  te, stol, soffa o.d. Skåne Öland; s  nggavel; bakre gavelbr  da el. bakstycke på vagn Skåne Hall. (Kusken) *to fatt i bagstyred    h  pp   pp me b  ude beinen, kusken tog tag i ryggstödet och hoppade upp med både benen Skåne.*

bak-val m. [b  kv  :  , b  kva:   o.d.] enklare koja bestående av två g  vlar och sluttande tak som skydd för väder o. vind; vindskydd   ng V  stb Lappl Norrb. *Vi djo:rt   ss n b  kva   s-  t int h   skull b  o  os s   myttje, vi gjorde oss ett vindskydd så att det inte skulle bl  sa så mycket V  stb.*

bak-vill adj. om plats el. hus o.d.: som vetter från solen o. ligger mot norr; belägen i skuggan; som ligger bakvänt el.   t fel h  ll (o. därför otrivsamt)   ng V  stb Lappl Norrb. *Denna vo ja all  r-sj   bo, s   bakvillt s  m       , där kunde jag aldrig bo, s   otrivsamt som det   r Lappl.*

b  ka v. [b  k-, bak-, bok-, b  k-, buk-, b  g-, bog-, b  g- o.d.] 1 trycka el. pressa (ngt el. sig) hårt mot el. in i ngn el. ngt, stöta, puffa; knuffa;   v. i förb. *b  ka till el. b  ka in* Skåne Blek Smål Hall Östg Värml Dal Med Norrb. *Ja f   v  ll f  sj  k    b  ke inn-et i l  da, jag f  r väl försöka att pressa in det i lådan Smål. Du ska int buk   mi nu mes i olld*

å skrievä, du ska inte stöta till mig nu medans jag håller på att skriva Dal. *Kåon båka dell mä vä skå`ålln, kon puffade till mig med skallen* Norrb. **2** rota i jord, böka; i sht i fråga om svin Blek Smål Hall Dalsl Östg Värml Med Jämtl Ång Lappl Norrb *Grisen bakar i jora, ¶ grisen bökar i jorden* Smål. *Di hade gått å bôket ôpp hele hagen, de hade gått och rotat upp hela hagen* Östg. **3** enträget o. med möda arbeta Skåne Smål Hall Östg Värml Dal Norrb. *Allti ha han nåd å båga mä, alltid har han något att syssla med* Skåne. *Ja fikk bare håls å bôke i utkantera, jag fick bara hållas att pyssla i utkanterna* Östg.

bakå prep. adv. [*ba`ka, bâ`ka* o.d.] på baksidan (av); bakpå Dal Ång Västb Lappl Norrb. *Hunn skrapa bâka döråm, hunden skrapade på baksidan av dörren* Västb. *Så kâstâ-an bôÊa baka ryddjån, så kastade han bördan bakpå ryggen* Lappl. *Ska du sto baka?* ska du stå bakpå? Norrb.

bakal prep. adv. [*ba`kall*] **1** prep. bakom Ång. *Han stå bakall ve:alire, han står bakom vedlidret*. **2** adv. på baksidan (av); bakpå Ång.

bakan prep. adv. [även: *ba`ka, bâ`ka* o.d.] **1** prep. bakom i sht Värml Värml Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hân bâ svärj o bruker snus, fast-n int änn är tôr baka öra, han både svär och brukar snus, fastän han inte än är torr bakom öronen* Häls. *Dôm höll tell baka byngninga, de höll till bakom byggningen* Med. **2** adv. baktill; äv.: på baksidan Värml Värml Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ho satt baka i slä:än, hon satt baktill i släden* Värml. *Råkken e sånn baka, rocken är sönder baktill* Jämtl. *Bå:tn är för myttje lässt bakâ, båten är för mycket lastad baktill* Häls.

bakan-efter prep. adv. [*bakarnette, bakanette* o.d.] **1** adv. bakifrån Med Jämtl Ång Västb Norrb. (Då) *får je me e dåvahågg bakanette, så je fläng högt i vere, då får jag mig ett bedövande slag bakifrån, så jag flyger högt i vädret* Jämtl. **2** adv. längre bak; bakefter Värml Med Jämtl Ång Norrb. *Ja höll mä bakarnätte, ja, jag höll mig längre bak, jag* Ång. (Jag) *jikk fôre å a Greta bakanätter* Med. **3** prep. bakom; äv.: efter Med Västb Lappl Norrb. *Ôkken äre sôm kvom å går bakanätter n Pälle? vem är det som kommer och går efter han Pelle?* Med.

bakan-för prep. adv. [*bakaför, bâkaför, bagaför* o.d.] bakom; äv. bildl. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Gå inte bagaför, mårra kan oppa! gå inte bakom, mårren kan gå bakåt!* Hall. *Ja fikk en abbôrre bakanför åÊatjista, jag fick en abborre bakom ålkistan* Smål. *Hu e litta bakaför, hon är lite efter* Jämtl. *Han ha djunt sä bakaför dö:rn, han har gömt sig bakom dörren* Norrb.

bakan-i prep. adv. **1** prep. längst bak i; baktill i, baki Värml Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *De ligg bakâni lassân, det ligger längst bak i lasset* Jämtl. **2** prep. tätt bakom; på baksidan; baktill; på norrsidan Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Bakarni lida hâ eint tjäÊarn slâppe, på norrsidan av liden har inte tjälen sluppit* Västb. *Spårkarn kommä bakarne be:rna, sparkstöttingen stötte mot på baksidan av benen* Ång. **3**

adv. bakom; bakefter; på baksidan Ång Västb Lappl. *Han gatt ju ha däg å kut bakani*, han måste ju ha dig att kuta bakefter Ång. *StoLida jer tjwärrare bakarni en frammarni*, Storliden är tvärare på baksidan än på framsidan Västb.

bakasare m. [även: *ba:g-*] person som blir efter i t.ex. arbete; eftersläntrare; långsam el. slö person Skåne Smål Hall. *Läseglöttana sto å vänta pau nånna bagasare*, eleverna stod och väntade på någon eftersläntrare Skåne.

bakavig, bakavug adj. bakvänd; tokig; besvärlig, motig Uppl Gästr Ång; om person: motsträvig; motvalls Uppl. *Helä dan ha vâri bakavu*, hela dagen har varit bakvänd Gästr.

bakfatt adj. [även: *bakk-*] 1 som lutar bakåt; bakåtlutande; äv.: bakåtböjd Smål Västg. *Dä dära sätet ä rajjnt fô bakkfatt*, det där sätet är rent för bakåtböjt Smål. **a** om person: som har bakåtlutande hållning (el. halvliggande ställning) Smål. *Ja har allti gaott bakfatter*, jag har alltid gått bakåtlutande. **b** i uttr. *ligga bakfatt*, ligga med huvudet lägre än fötterna Västg. 2 bakvänd; avig; obekvämt; oriktig; fel Smål Västg Östg. *Dä ä så bakkfatt å seta så*, det är så obekvämt att sitta så Västg. *Dä bli bakkfatt* (när man tar höger sko på vänster fot) Smål. 3 om person: som beter sig bakvänt; oskicklig; tafatt; valhänt Smål Västg Östg; äv.: enfaldig o. godmodig, "bakom" Västg. *Han ä så bakfatter nôr an sa jära nôt se*, han är så tafatt när han ska göra något så Västg.

bakflängd adj. [ofta *ba:g-*] 1 som lutar bakåt; bakåtlutande; äv.: bakåtböjd Skåne Blek Smål Hall. *Stolen va bagflängdô*, stolen var bakåtlutande Smål. **a** om person: som har bakåtlutande hållning Skåne. **b** i uttr. *ligga bakflängd* el. *ligga bakflängt* (med huvudet), ligga alltför lågt med huvudet Skåne. *Gamla töl ente å legga bagflängda*, gamla tål inte att ligga "bakflängda" Skåne. 2 vänd ut o. in; avigvänd Skåne i uttr. *sitta bakflängd*, sitta baklänges Skåne. 3 i uttr. *bakflängd hand* el. *näve*, handens utsida Skåne. *Hon slo na me bagflängd hänn*, hon slog henne med bakflängd hand. 4 om person: som beter sig bakvänt, dumt el. tafatt Skåne. *Hann bär se sao bagflängt ad*, han bär sig så dumt åt.

bakhun m. [*ba:gon, ba:gonn, bago:n; ba:kho, ba:ko, ba:konge* o.d.] frånsågad yttre del av timmerstock; ytbräda; sågbak Hall Västg Boh Dalsl Värml. *Du får ta bakhoâne te ve åm du vill*, du får ta sågbakarna till ved om du vill Värml.

bakikring prep. adv. 1 prep. bakåt runt Sörml Häls Ång. *Dä ä langt mella yga, om man mäte bakekring huvve*, det är långt mellan ögonen, om man mäter bakåt runt huvudet Ång. 2 prep. bakom Västg Boh Dalsl. (*Dä började jag bli rädd*) för-a töckte där *tassa non å jekk bakikring mäg*, för jag tyckte där tassade någon och gick bakom mig Dalsl. 3 adv. på baksidan; baktill Västg.

bakkek adj. [*-tjek, -tjeg, -tjig, -tjäkk* o.d.] som lutar bakåt; bakåtlutande; äv.: bakåtböjd Boh Dalsl Värml; äv. om person: som har bakåtlutande hållning Värml. *Tjarra ä baktjäkk*, kärran är bakåtlutande, dvs. baktung Värml. *An sitt se baktjäkk på sykâln nâ n åk*, han sitter så bakåtlutande på cykeln när han åker Värml.

bakmes m. [även: -*meis*] ett slags pardans där paret roterar motsols; bakmes kombineras ofta med polska Dal Härj Med Jämtl Ång. *Skô mö dânse bakmes?* ska vi dansa "bakmes"? Härj.

bakomtagen adj. [även: -*tajen*, -*tejjen* o.d.] bortkommen; enfaldig; dum; tafatt; ofta i negerad sats Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal. *För mat hadde ho* (den gamla gumman) , *så dä va inga kônst, å prinsen va inte bakumtajjen* Närke. *Han va så bakômtajen så han kunn inte hantere en lie en gång* Östg.

bakrev, bakreve m. [även: *ba:g-*, -*revve*, -*re`ev*, -*röv*, -*röve* o.d. ] varpbom (i vävstol) Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml. (*På stöttor i vävstolen*) *setter spännan sôm sa vå te hålla bakreven, nô de sa rulla på` varpen*, sitter spännan som ska vara att hålla varpbommen, när de ska rulla på varpen Smål.

bakst m. [även: -*â-*] Dal Gästr Härj Med Ång Västb Lappl Norrb **bakster m. n.** Hall Västg Värml Dal Härj Jämtl. handlingen att baka, bak; bakning äv.: omgång (bröd) som bakas el. bakats. *Bakstn jena se ut åt lukkes bra*, bakningen här ser ut att lyckas bra Norrb. *Ha du nân bakster å sâli me?* har du någon omgång bröd att sälja till mig? Jämtl.

baksta f. Härj **bakstra f.** [även: *bakster*] Härj Jämtl. kvinnlig bagare. (Vid tunnbrödsbakning:) *Dôm brukk ha tvo bakster, äi sôm kavle å äi sôm gredde*, de brukar ha två bagare, en som kavlar och en som gräddar Jämtl.

bakstare m. [även: *bakkstar*] bagare, vanl.: kvinnlig bagare Ång. *Klåcka säkks på måran var-â full fartt på bakkstara*, klockan sex på morgonen var det full fart på bagarna .

bakstra v. smörja (ngt) med tjära; ofta: valla (träskidor) med tjära Härj Jämtl. *Han ska te å bakstre sji:n*, han ska till att tjära skidorna Jämtl.

bål adj. [*båle*, *bole*, *bôle*, *bor* o.d.] **1** om sugga: brunstig Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **2** om person: kåt Värml Ång.

bål adj. [*bål*, *bol*, *bôl*, *bâl* o.d.] om egg: trubbig; oskarp, slö Blek Smål Östg Sörml Närke. *Lien ä bôler i ägga*, lien är slö i eggen Smål. *Äggjâ:rnet va bô:rt*, eggjârnet var trubbigt Östg.

bäl- förled i högsta grad; som förstärkande förled i ssgr som t.ex. *bäl-verk* , *bäl-stor*, *bäl-stark* , *bäl-stanna* Hall Västg Boh Dalsl.

bala v. [även: -*â-*, -*â-*, *ba`a* o.d.] **1** föra oljud; dåna, dundra; larma, bullra Västg Boh Dalsl Värml Lappl Norrb; äv.: plumsa el. plaska våldsamt Norrb. *Dä dunnre å baLe* Värml. *Hä bålEa ine mågann*, det bullrar i magen Norrb. *Hä bålEa då stordjädde sjlå*, det plumsar då storgäddan slår Norrb. **2** gråta högljutt; äv.: vråla Västg Värml. *Å ham baLa*, så dä kunna hurs-te gålbos, och han vrålade så det kunde ha hörts till gårdbo, dvs. grannen Västg. **3** prata högljutt Västg Värml Norrb; äv.: prata vitt o. brett; skrodera; äv.: prata strunt; babbla; sladdra Västg Boh Dalsl Värml Norrb. *Nu sa jak ente seta här å baLa längr utan gå in å jära nôtta*, nu ska jag inte sitta här och babbla längre utan gå in och göra nytta Västg. *Du bare bålEer i tilefon* Värml. **4** om får: bräka

högt Västg Boh; äv. om tjur: råma högt, bröla Värml. *Okksen ba£er* Värml. **5** utföra ngt med kraft o. intensitet. **a** arbeta intensivt (o. med buller o. brak); gå våldsamt, häftigt el. vårdslöst fram; äv. i förb. *(up)på* Boh Norrb; äv.: vräka (ngt), störta Boh. *Han ba£ar falit når han arbe:ar*, han går våldsamt fram när han arbetar Boh. *Jä ba£a stakkana udföre flåwwet*, jag vräkte stockarna utför bergsstupet Boh. *I hav aldri seitt nagen bå£a oppå å hå`agg ven som han*, jag har aldrig sett någon gå på och hugga veden som han Norrb. *Hin då e ät bå£a, än liut våra bihi:nda*, här duger det inte att "bala", man måste vara behändig, dvs. ha lätt handlag Norrb. **b** på ett överdrivet sätt betyga sin tillgivenhet; överösa med ömhetsbetygelser; pjoska intensivt (med ngn) Boh. *Di ba£a då mä-n, så han b£e alldeles burttsjkämd*, de pjoskade då med honom, så han blev alldeles bortskämd. **c** i uttr. *i sig*, vräka i sig (mat el. dryck) Västg Boh Värml. *Han ba£a i säjj en mängd mä van*, han bälgade i sig en mängd med vatten Bohopers. i fråga om nederbörd, i sht regn: vräka ner; ofta i förb. *ned*, el. *på* Västg Boh. *De ba£ar ner* Boh. **6** som hjälpverb samordnat med *och* för att betona intensiteten, ihålligheten el. myckenheten av vad som beskrivs i nästföljande verb bl.a. *och arbeta*, *och prata*, *och skrika*, *och regna*, *och dricka* Västg Boh Värml Norrb. *Ve ba£a å årbait*, vi balade och arbetade Norrb. (Det) *bå£a o vå`årk*, det balade och värkte Norrb. (Pojken) *ba£a å prata ve bo:rt*, se ena gammel mäenska fekk aej o£ imälla, pojken balade och pratade vid bordet, så en gammal människa fick inte ett ord emellan Västg.

bäla v. se **1päla**.

balagas v. [även: *barda:gas* o.d.] gorma; svära högljutt i sht Med. (Jöns Ola har friat till dottern) *män då tog hu på bardagas å domderä: du kan fäl it villa jiftä dä mâ-n kâr sôm ä dôbbärt sô gammal sôm du?* men då tog hon, modern, på att gorma och domdera: du kan väl inte vilja gifta dig med en karl som är dubbelt så gammal som du? Med.

bälga v. [*ba£j-*, *bâ£g-*, *bä`ä£* o.d.] EJ FÄRDIG se stint på ngn, blänga, glo; i förb. *bälga med ögonen*, välva med ögonen, o. *bälga ut ögonen*, spärra upp ögonen; jfr **bolga** Öland Sörml Uppl Västml Häls Härj Med Jämtl. *Vå er e du står å bâ£i ti?* Vad är det du står och blänger på? Jämtl.

bälgig, bälgug, bälgot adj. [även: *ba£g-*, *belled*, *beled* o.d.] som har stor buk, bukig, stormagad; stinn Skåne Öland Västg Närke Uppl Västml Dal Gästr Jämtl Västb. *Katta e bâ£juger*, kattan är stormagad Uppl.

balgna v. [*ba:lna*, *ballna* o.d.] svälla av fukt el. vata Skåne Blek Smål Hall. *Ludfisker ha burt å balna*, lutfisken har börjat att svälla Skåne. *Dören ha balnad se den gaur inte opp*, dörren har svällt så den går inte upp Skåne. *Bonnabönana våre stäjnlöbna å däj balnade i ma:en pau an*, bondbönorna var stenlöpna, okokta, och de svällde i magen på honom Blek.

balig balug, balot adj. om väderlek: regnig; stormig; kall o. blåsig; ruskig Skåne Hall Västg Boh. *Nöur de e västeli ving, döu e där baled*, när det är västlig vind, då är det "balot" Skåne.

balig adj. **1** förträfflig; präktig; rejäl Västg. (Han är) *ba£ir te sj£ita*, han är förträfflig till att slita. *Råjen e ente ba£ier i år*, rågen är inte katig i år. **2** som förstärkande adj. n. el. adv. oerhört; mycket; väldigt; ibland övergående i mildare kraftord Västg. *Dä ä för ba£it!* det är för jåkligt! *Dä va ba£itt va dä ä kållt i da*, det var väldans vad det är kallt idag. *Däm va ba£itt tetann däm byärann att i-nte jämsförtte byära så mö:ö*, de var oerhört täta de byarna att man inte jämförde byarna så mycket. (Det) *ä et ba£it stilit mönster*.

balig balug, balot adj. **1** besvärlig; svår; äv.: mödosam; krävande; tung; äv. om mark, jord o.d.: svårbearbetad Västg Värml. *Dä ä ba£it te å kunna få nôra öre*, det är svårt att kunna få några ören Västg. (Vägen är) *ba£ir å gå*, balig att gå Västg. *Dä blir ett ba£it arbete å stora kôstninger* Västg. **2** om person el. djur: som är besvärlig att ha att göra med; omedgörlig; bråkig; vresig; äv.: envis Smål Västg Värml Jämtl Ång; äv.: ogin; lat o. ovillig Jämtl Ång Lappl. *Ungera va så ba£ie*, ungarna var så omedgörliga Värml. *Ko:ärna ä så ba£ät att jä vet me ingän rå*, korna är så besvärliga att jag vet mig ingen råd Ång.

bälja v. [bä£j-, ba£j-, bā£e, bella o.d.] **1** om nötkreatur, i sht tjur, ox: råma starkt o. intensivt, bröla Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Ko:en bā£e sôm däm såg björn*, korna brölar som om de såg björn Lappl. **2** om får: bräka intensivt i sht Skåne. *Foured beljar når di e syllted*, fåret bräker när det är hungrigt Skåne. **3** högljutt skrika el. ropa, vråla Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Värml Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Han bā:rde änna utöver sä*, han vrålade allt vad han orkade Med. **4** högljutt gråta, storgråta, böla Skåne Västg Boh Dalsl Värml Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Edvin byna å bā£je*, Edvin började att böla Boh.

balkal adj. motig; besvärlig; äv. om väderlek: ostadig Värml. *Dä ä ba£kalt vär*, det är ostadigt väder. *Dä ä ba£kalt för-n*, det är motigt för honom.

bälkas v. [ofta: bā££tsjes, bjā£kes, bjāsjtjäs o.d.] **1** blänga ilsket; välva med ögonen av vrede, vanl. i fråga om tjur Ång Västb Lappl. *Okksn stå bā å bā££tsjäs*, oxen står bara och blänger Lappl. **2** göra fula miner, åbäka sig, grimasera Ång Västb Norrb. *Beväringgen bjā£kese åt stji:ttonna*, beväringen grimaserade åt latrintunnan Norrb. **3** gråtfärdigt grimasera, göra grimaser p.g.a. återhållen gråt Västb Norrb. *Flekka bu`urd å bā££tsjes då hon et fekk få£e vä*, flickan började att bälkas då hon inte fick följa vid Norrb.

balke m. se **barke**.

balkig, balkug, balkot adj. [även: bā-, bō-, bo-, bā- o.d.] **1** som är valkig, knölig el. ojämn Skåne Blek Hall Östg Värml Uppl Häls Västb. *Ollen ble balkie na en tvätta-at*, ullén

blev valkig när man tvättade det, dvs. täcket Blek. *När en mylde me årder, de vartt lite ba£ket*, när man myllade, plöjde, med årder, det vart lite ojämnt Östg. **2** om arbetsinsats o.d.: som utförs då o. då; ojämn; ostadig Uppl. **3** om väderlek: ostadig Värml Gästr Härj. *Dä ha vôr ba£kut vôr nu e langsam£e ti*, det har varit ostadigt väder nu en långsamlig tid, dvs. under lång tid Värml. **4** motig; äv.: besvärlig; mödosam Dalsl Värml Uppl Häls Jämtl Västb. *Dä ha vøre sô ba£kete hele dan i da*, det har varit så mödosamt hela dagen idag Dalsl. (Ska vi gå staffansgång?) *He mukkar ja mot. E ha gått så bälkutt för iblan så*, det muckar jag mot. Det har gått så motigt förut ibland så Uppl. **5** om person: som är besvärlig att ha att göra med; omedgörlig; ostyrig i sht Norrb. *Hân jer in ba£kat kanali*, han är en besvärlig kanalj.

balkom adj. adv. **1** om tillstånd med avseende på hälsa, arbete o.d.: oviss, osäker; "si och så"; ostadig; ombytlig Närke Värml Gästr Häls. *D-e ba£kôm me de där*, det är ovisst med det där Häls. (Blir alla saliga som döps?) *Dä gå-le ba£kum dä, sa Anners i Sjösjönn um saliheta*, det går väl si och så med det, sade Anders i Sjösjön om saligheten Närke. **2** om väderlek: ostadig Gästr. *Vedre e ba£kôm*.

ball-glo v. [även: *ba:l-*] stirra stort o. oavlåtligen; starrbliga; fånstirra Skåne. *Ja sto bara o ballglodde o konne inte fatta*.

ball-ögd adj. [även: *ba:l-*, *-ydd*] ball-ögd adj. [även: *-y:ad*] med utstående ögon; glosögd Skåne.

bälla v. [*bäll-*, *bä`äll* o.d.] **1** vara i stånd att göra ngt, förmå, kunna: ofta som hjälpverb Västm Dal Härj Jämtl. *Hôr skull jä bäll sôva nôr ä går ut å in âlte'tt?* Hur skulle jag kunna sova när du går ut och in hela tiden? Dal. *Hân for sô fort sô hun behlte inât fô£je mâ*, han for så fort så hon kunde inte följa med Härj. *Hân bählt it sjtjöte för dä va fô£k i väja*, han kunde inte skjuta för det var folk i vägen Härj. *Han bârske på å språng ahlit vå n belle*, han barkade på och sprang allt vad han förmådde Jämtl.

bälla v. **1** försöka göra ngt utan att verkligen ha förmågan, fumla, fippla; pyssla Västb Norrb. *Hôrre ve bälle sä jikk-e* (till slut) Västb. **2**opers. gå dåligt, misslyckas Norrb. *E hâ belle för mi*, det har gått dåligt för mig.

bälma v. dricka glupskt i stora klunkar; ofta i förb. *i sig*; jfr **2bolma** Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Uppl Västm. *Be£ma inte så, drekk lagom!* Hall.

balma v. dricka glupskt; vanl. i förb. *balma i sig*; jfr **2bolma**, **bälma** Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml. *Va du ba£mar i dâk mö:ö ö£!* vad du bälgar i dig mycket öl! Västg.

balmas v. se **bolmas**.

balot adj. i oordning; rörig; stökig Jämtl. *Je ha sa ba£ut ikring mä*, jag har så rörigt omkring mig. *Å sae hågg-n ven inne ... sae der va huskut ratut å ba£ut*, och så hugger han veden inne, så där var väldigt rörigt och stökigt.

balsa v. **1** trampa ner (gräs, säd, blommor o.d.) o. nedpressa desamma; äv.: ligga ner (ngt) o. nedpressa el. hoptrycka detsamma; ofta i förb. *ned* Skåne Blek Öland

Smål Hall Västg Boh Närke Värml (utom Östg). *Balsa inte te' säingen, onga!* stöka inte till sängen, ungar! Blek. *Ja vet-nte vem d-ä sôm vatt ô balsat ne:e sô otäckt dâ ner i ängen*, jag vet inte vem det är som varit och trampat ner så otäckt där ner i ängen Smål. **2** vada el. pulsa (i snö o.d.) Smål Västg Boh Dalsl Värml. *Nu har du balsat i snön te knäna* Västg.

balta v. skvallra; sladdra; prata skit Smål Västg Östg. *Dän där tjärnga ho ballter å prater så ho vet inte själv va ho sär*, den där käringen hon pladdrar och pratar så hon vet inte själv vad hon säger Östg.

balta v. göra el. tillreda ngt på ett slafsigt, osnyggt o. hafsigt sätt; kleta, kladda; smeta; slabba med vatten, blaska; äv.: gå i smuts el. sörja, slaska; äv. (vanl. om mat) i förb. *balta till el. ihop ngt*, hafsigt röra ihop lite av varje Smål Västg Boh Östg. *Gakk inte å balta dâe i ävjan!* gå inte och slaska där i smutsen! Smål. (Hon) *lawwade te' lite malt å vatten å baltade mä-t liksom ho sulle bryggt*, hon lagade till lite malt och vatten och slabbade med det liksom hon skulle ha bryggt Smål. *Ja sa gå in å balta te' lite äta nu*, jag ska gå in och röra till lite mat nu Östg.

balta v. bylta; vanl. i förb. *balta på sig*, bylta på sig (för mycket klädesplagg) i sht Smål Västg Boh. *Balta ingte pao de sao mö:et!* bylta inte på dig så mycket! Smål.

balta v. klumpa el. klibba ihop (till en boll), ofta i fråga om snö el. lera; äv. i förb. *sig*; jfr **bolta** Smål Västg Boh Dalsl; äv. om ull (på får): lossna fläckvis (i klumpar) Västg. *Se nu upp, för dâ kâmmar nojj te balta säk i fôttera på hästen i da*, se nu upp, för det kommer nog att klumpa sig i fötterna på hästen idag Västg.

balta v. = **balsa 1** Skåne Smål Värml; äv. om djur: vältra sig (i gräs o.d.), bala Skåne Smål. *Hunsen* (hönsen) *liggjer å baltar i askan* Skåne.

baltunge m. larv el. yngel av bi Smål Hall Västg. *Da droge ut baltonga på fŁukstert*, de drog ut bilarverna på flustret Västg.

balva v. vara rädd för, frukta; ofta i pres. part. *balvande(s)*, i adjektivisk anv.: rädd Västg. *I mô tro ja va-nte dän sum baŁva för arbett*, ni må tro jag var inte den som bangade för arbete. *Han va ente baŁvanne*, han jekk imot tju:rn å toj-en i horna, han var inte rädd, han gick emot tjuren och tog honom i hornen.

balväder äv. **bale-** n. [även: -vä:r o.d.] ihållande häftigt regnväder; riklig nederbörd i förening med stark blåst Skåne Hall Västg Boh Dalsl. *De e sônt balvär ude*, så de e bäst å hålla se i stou:an, det är sådant balväder ute, så det är bäst att hålla sig i stugan Hall.

bam m. [bamm] stam på träd el. buske; trädstam i sht Ång. *Talln ha-n groven bamm*, tallen har en grov stam.

bämma v. [bemb- o.d.] vräka i sig mat el. dryck; ofta i förb. *i sig* Uppl.

bämsot adj. [bämsed] med stor buk, bukig; stormagad Skåne. (Stoet) *fålar snart for hum e så bemsed*, stoet följar snart för hon är så stormagad.

banav. [även: -â-, bâ:rna o.d.] 1 slå ihjäl (ngn), döda Med Ång. *N björn bârna âlle jura för Gamm-Salin*, en björn dödade alla djuren för Gamm-Salin Ång. 2 slå sönder (ngt); förstöra Ång. *Hôkken ha bârna tjâhlken?* vem har slagit sönder kälken? Ång.
bändav. om hund el. katt: vara löpsk, löpa Skåne Smål Östg. *Hynna bänner*, tiken löper Smål.

bänden. 1 knippe hö, ved o.d. ombundet av band el. rep Gotl. 2 större knippe av viss mängd ospunnet lin; vanl. omfattande 40 "hällor" Ång Västb.

bändra v. [bännr-, bänner o.d.] försöka utföra ngt som är svårt; (energiskt) knåpa, fixa, greja; ta itu med; äv. i förb. *bändra på* Ång Västb Lappl. (Stolen är så dålig, jag) *gått fara bänner a laga-nä*, jag behöver ta itu med att laga den Västb. *Ja ha bännräe på' vä sjlä:an*, jag har bändrat på med släden, dvs. jag har så gott jag kan hållit på att fixa släden Lappl.

bange m. se **buding(e)**.

bänge m. se **buding**.

bänge m. se **1bange**.

bange m. se **bagne**.

bänglav. [även: *bengäL* o.d.] 1 oförsiktigt svänga hit o. dit, dingla; röra sig ostadigt, svaja, vingla Smål Västg Östg Värml Uppl Dal Gästr Häls Med Västb Lappl Norrb. *Va hänger ni dänn å bängLe ätter på stegen? Ni kan fördärva er!* Vad hänger ni där bänglar efter på stegen? Ni kan fördärva er! Smål. 2 vara ostyrig el. oregerlig o. till besvär Smål Boh Värml Jämtl Norrb. *Va ni bängLar!* Värml. 3 hantera otympligt el. klumpigt, famla, fumla, krångla; arbeta tafatt, fippla Västg Dal Härj Med Västb Norrb. *BengäL änt no, so do sla-de hålt o lemaleos*, fumla inte nu så att du slår dig halt och lemlös Norrb. 4 arbeta med ngt tungt o. besvärligt, slita, knoga i sht Värml. *Du skull int bängeL ensammen me sa to`ong säkkan*, du borde inte slita ensammen med så tunga säckar Värml. *Jä a bängeL å sjört sten he`el dagen sô jä ä rent utsle:tn*, jag har knogat och kört sten hela dagen så jag är rent utsliten Värml.

bängsa f. hona av får, tacka Sörml Närke. *Bängsa ha lamma*, tackan har lammat Sörml.

bängslav. 1 oförsiktigt svänga (ngt) hit o. dit med fara för andra Västg. *Gå-nte så å bängsjEa mä lien, du kan fördärva bå däk å andra!* Gå inte så och sväng med lien, du kan fördärva både dig och andra! 2 vara ostyrig o. till besvär; bråka Skåne Västg Dalsl Värml. *Hân bare bängsjler hele ti:â*, han bara bråkar hela tiden Värml.

bängslas v. = **bängsla 2** i sht Skåne Värml.

bänkgylta äv. **bänke-** f. [bäntje-, bäntsidjöllta o.d.] gråsugga Dal Häls Härj.

bänlägg f. [bôn-, bô:rn-, bunn-, bô-, bâ- o.d.] lårben el. frambog av slaktat nötkreatur, oxlägg Smål Västg Östg. *Sjöp hem em bôLägg te koke såppe på*, köp hem en oxlägg att koka soppa på Smål.

banna f. biff av malet el. hackat kött, köttfärsbiff Smål Östg. *Nu ha han allaredan âätett si banna*, nu har han allaredan ätit sin biff Smål. *Kâm in å jâEp fLekkera å hakka i*

kväll, så sa i få e banna, kom in och hjälp flickorna att hacka kött ikväll, så ska ni få en biff Östg.

bänsk adj. förnäm, fin; tillgjord Gotl. *Som ja aldre vare bänskur, bräukar ja u nå mitt gambla tal*, eftersom jag aldrig har varit tillgjord, använder jag också nu mitt gamla tal. (Brukade man strö kritmjöl på strumporna?) *Naj de var nuk bär* (nog bara) för bänst folk u herrskap.

bänska v. tala förnämt, fint o. tillgjort; om dialektalande: tala rikssvenska el. (i äldre tid) tala herrskapsfolkets umgängesspråk Gotl Uppl Häls Härj. *Hä va fell* (väl) *te bänkska åm en sa`a "vapenhuse"*, så dåmm jetta (måste) *vränga täll-e på nå vis* Häls. *Ho bänsker å taLe på stortt varre, ho* Häls.

bänt adv. ovillkorligen, bestämt Gästr Häls Med. *Ättesjöm han bänt villa ha dä, sa fekk han föll da*, eftersom han bestämt ville ha det, så fick han väl det då Häls. *Hunn ska bänt in i skojjen å själlä på ekkôrren*, hunden ska ovillkorligen in i skogen och skälla på ekorrarna Med.

bår m. större, cylinderformat laggkäril med lock för förvaring av tätmjölk, mjöl o.d. Häls Härj Jämtl. *Tjukkmjålkâ ha dom ti bårrom*, tjockmjölken har de i bårar Jämtl.

bära f. [berô, berû, buru, bôre, bjuru, bjåru o.d.] björnhona Dal Härj Jämtl. *Je hörde berûn skrek åt ongûm sine*, jag hörde att björnhonan skrek åt sina ungar Härj.

bära f. [bår-, bâ`âr o.d.] könsorgan hos djurhona; se även **bärande** Skåne Öland Hall Värml Västn.

bara f. [även: bôrô, buru, båru, bôru o.d.] omgång säd som läggs fram för att tröskas (med slaga), omfattande viss mängd säd el. visst antal neker; äv.: arbetsomgång vid tröskning Boh Dalsl Värml Härj Jämtl. (När barnen skött om djuren fick de) *lov å fåLe a far senn ut på lon å trösk e båru ell tvo test de vårtt jöst om mårnan*, lov att följa han far sin ut på logen att tröska en omgång eller två tills det vart ljust om morgonen Jämtl.

båra, bår f. [baur, bâ`år o.d.] våg i vatten, bölja Härj Jämtl. *De blåst vesta å båuran frå sjöa dåna å sLår doft oppi strannfjåru*, det blåste från väst och böljorna från sjön dånar och slår dovt upp i strandkanten Jämtl.

bärande n. [bårann, bårant, bâ:rne, bå:ernt o.d.] = **2bära** Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västn Jämtl.

baråtta f. vanl. i pl. [barått-, barautt-, baråstt-, baråkkst- o.d.] märkligt el. olämpligt uppförande; tilltag; fasoner Dal Härj Jämtl. *Du har-då baråttâ fôr-då du* Härj. *Kôrs beva:er ôss tôkker barautter!* Jämtl.

barbrott adv. [även: -brett, -brytt, -brött o.d.] Skåne Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Västn barbrotta [även: -brudda, -brödda, -bröttja o.d.] adv. Skåne Blek Smål Hall. i uttr. *rida barbrott*, rida barbacka, rida utan sadel. *Han räi barrbrött te kvârna* (kvarnen) Västg.

bare adv. om förtäring, i uttr. *i bare*, utan någonting till; utan tilltugg; utan pålägg el. smör Smål. *Du sa (ska) väl inte drekka dett kaffe i bare? Han åt brö:et (brödet) i bare.*

bark m. ogin person; rå, tvär o. vresig person; elak person Skåne. *Jon e oin redi bark som enn allri kan snakka nod ordentled mä*, Jon är en riktig elaking som man aldrig kan snacka något ordentligt med.

bark-kävle bara **barke-** n. [-tjevoʎe] struphuvud; adamsäpple Boh.

bark-kjule bara **barke-** n. [även: baʎk-] struphuvud; adamsäpple Boh.

barkanrot äv. **barkana-**, **barkane-** f. [även: barken- o.d.] morot Skåne Hall. *Barrke-narödderna va holliä stora i aor*, morötterna var ganska stora i år Hall. (Soppan) *ä kokt på allt slags kyd ... å så mä pantoffler å barkannerödder i*, soppan är kokt på allt slags kött, och så med potatisar och morötter i Skåne.

barke m. [även: baʎke o.d.] luftstrupe, strupe Boh.

barklak, **barklake** m. [även: -kʎa`ak, -kʎa:ttji o.d.] bar o. frusen mark; barmark med tjäle Värml Dal. *Nôr dä ä barkʎak ä dä lätt å gå*, när det är "barklak" är det lätt att gå Värml.

barma v. [även: -â-] i förb. *sig*, (högljutt) jämra sig; beklaga sig; voja el. vända över ngt Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl. *Hân bârm-se å jemmer-se ti ingenting*, han vojar och jämrar sig för ingenting Jämtl. *Inte tror jôg dâm jekk å stankâ å bârmâ seg övver hôr besverli de va te sätt upp hårruln int*, inte tror jag de gick och stänkade och beklagade sig över hur besvärligt det var att sätta upp hårrullarna inte Häls.

barnbröd el. **barna-** n. barns underhåll till förälder; ofta i olika talesätt som åsyftar det nesliga i att bli försörjd av sina barn, bl.a. i uttr. *äta barnbröd* Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Gästr Norrb. *De ä haurt å äda ba:rnrö*, det är hårt att äta barnbröd Hall. *Moås kaka ä goå, män banabrö ä best*, mors kaka är god, men barnbröd är beskt Smål. *Ja går förr åt åldedomshemmet än ja setter å äter banabrö* Östg.

bärra v. [bärr-, bär`ärr o.d.] sprärra el. breda ut armar, fingrar, vingar o.d., spreta; ofta i förb. *bärra ut* Dal Västb Lappl Norrb. *Han sat å bärre ve fingrôm*, han satt och spretade med fingrarna Västb. *Då-rem fʎyg sä bärr dôm ut style sä dä våʎ sôm en fjâʎ*, då de flyger så spärrar de ut stjärten så det blir som en skiva Lappl.

barra v. småkoka, puttra Skåne.

barsärk, **barsärka** f. [även: -sä:rtja o.d.] 1 växt med vita el. ljusrosa blommor som växer på ängsmark el. öppen, odlad mark; vanl. **a** malvväxt, bl.a. arten vit kattost Skåne. **b** ängsbräsma (ängskrasse) Skåne. **c** åkervinda Skåne. **d** mandelblomma Skåne.

barsla v. [ba:sla, bâ:sla, bâssla, bausla o.d.] föda barn el. unge i sht Skåne Smål Hall. *Söa ha bâslat i natt*, tackan har fött i natt Smål. *Ha Hanna baslad inu?* har Hanna fött än? Skåne.

bartåka f. [*ba:rtåoa, ba:rtaoa, ba:rtuoa, ba:rtåwwa, ba:rtåka* o.d.] bar fläck på snöbetäckt väg; ofta i uttr. *köra i bartåkan* Boh Dalsl.

bärvall m. se **bergvall**.

bas(e) m. **1** trefotad gjutjärnsgryta med skaft Smål Västg Östg Närke. *Gröt kokte di i basa å välling å potater mä*, gröt kokade de i "basar" och välling och potatis med Östg. *Basen sto på varmen* (värmen) Smål. **2** inmurad, större gryta el. kittel i brygghus; vanl. avsedd för byk, brygd o.d. Smål Östg Närke.

bäsa v. [*bäs-, be`es* o.d.] Med Jämtl Ång bjäsa v. Ång Lappl ta in o. tjudra (nötkreatur o.d.) i bås, båsa Med Jämtl Ång Lappl. *Gå å bes kråka*, gå och ta in kreaturen Jämtl. *Ha-!u biest koärna?* Har du båsat korna? Lappl.

bäsa v. **1** bygga bås Västg. *En sa-nte bäsa för obô:rt fä*, man ska inte bygga bås för ofött fä, dvs. man ska inte göra något i onödan.

båsa v. se **bossa**.

bäse m. [*bäse, bese, bä`äs, bäs* o.d.] Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Västml Dal Ång Västb Lappl Norrb bässe m. [*bässe, bärse, bä`äss, bess* o.d.] Västg Dalsl Värml Västml Dal Norrb. hane av får, bagge.

bäse n. [*bäse, be`es* o.d.] bjäse n. ett slags halsbandsliknande bindsle som utgörs av en järnring el. sammanvriden vidja för nötkreatur, get o.d Med Jämtl Ång. *N dell sätte bäsân på koan* (korna) Med.

baseralla f. osammanhängande el. överdriven o. dum berättelse; anekdot; skämthis-toria; "smörja" Skåne. *Va e de får en baseralla du siddår å skrivår?* vad är det för en smörja du sitter och skriver? *Han pratede såne galne baseraller.*

baska v. [även: *ba`ask* o.d.] **1** (med upprepade slag) slå (ngn el. ngt); piska; äv.: slå (lätt) med öppen hand, daska Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Sörml Närke Uppl Häls Jämtl; äv. om fågel: slå med vingarna, flaxa Skåne. **2** blaska (i el. med vatten); slabba, slaska; äv.: söla ner (o. bli våt o. smutsig) äv.: göra (el. tillreda) ngt på ett slafsigt o. hafsigt sätt äv. om arbete el. syssla i kök o.d.: stöka Blek Smål Västg Boh Dalsl Närke Värml Jämtl Västb. *Dä va te å baske på mä såpa å ta te bôsten för å få karane rene*, det var till att blaska på med såpa och ta till borsten för att få karen rena Dalsl. *Ha i baska lite meir, ha i vôrti rein*, hade jag blaskat lite mer, hade jag blivit ren Jämtl. **3** arbeta o. stå i; med iver ge sig på att göra ngt; kämpa (med ngt) Värml Jämtl. (Vi slog gräs:) *De va fer gâ!i ke me baska*, det var väl galet hur vi arbetade och stod i Jämtl. *Förre vekâ bâskâ hân mä ett dike*, förra veckan arbetade han med ett dike Värml. **4** om fågel: vältra sig el. bada i sand o.d., ofta i förb. sig Skåne Smål Jämtl. *Hönânâ baska i yatalannen*, hönorna badar i örtlanden Smål. **5** trampa ner (gräs, säd o.d.) o. nedpressa detsamma; förstöra; ofta i förb. ned Blek Smål. *Gakk int å baska ne havren!* gå inte och trampa ner havren! Smål.

bässa f. stort o. tjockt stycke av matvara; vanl. om bröd i sht Smål. *A bässa brö*, en rejäl bit bröd Smål.

bässa v. falla; sjunka igenom el. ned; äv. i förb. *bässa ned* Skåne. *Ja bass i gåled o slo me så räled*, jag föll i golvet och slog mig så hemskt Skåne. *Han ha bäst nai (ned) i myren* Skåne.

bassla v. syssla med ngt smått; pyssla; knåpa Gotl. *Vi hadd en bukk u så en unge sum vi bassle mä en summer*, vi hade en bock och en unge som vi pysslade med en sommar. *Di baslede me gråit*, de sysslade med grötomslog.

bassla v. [även: *ba:sla*] i förb. *bassla sig*, lägga sig ner (p.g.a. sjukdom); äv.: (verka) vara krasslig; vanl. i fråga om djur Skåne. *Ko:en hum bårjar å baslar si, får hum e dölli*, kon hon börjar att lägga sig ner, för hon är dålig.

bästa v. provisoriskt sy (ngt), träckla, nästa; fästa samman; äv. i förb. *bästa ihop* Smål. *Bästa ihop mä an fästenåol*, fästa ihop med en säkerhetsnål. *Ja ha bäst i knappen*, jag har träcklat i knappen.

basta v. i uttr. *få basta för ngt*, få stå för ngt; sota; plikta; betala, umgälla Skåne Blek Smål Sörml Närke Uppl Västn Dal (utom Värml). (I sin ungdom stal han en tjur) *män han fikk basta få däj i all sin ti, få di kallte hanåm få stutapällen sau länge han levde*, men han fick sota för det i all sin tid, för de kallade honom för "stutapällen" så länge han levde Blek.

bästu f. se **bakstuga**.

bate m. trilska, vresig el. elak person; drummel; tölp Smål.

batig, batot adj. trilska o. besvärlig; envis; tjurig Smål. *Du ska inte va så bati!*

bating m. [även: *bad-*] (högländ) torr, ofruktbar bit i åker, mosse el. kärr; äv.: plätt med hårt gräs (som är svår att slå med lie) Skåne Smål. *Da ble ente me:ed* (mycket) *pa badingen* Skåne.

batt m. övre, rundad del av hatt el. mössa, kulle Skåne Blek Smål. *Plomnastob kallades ain såats hatta föa; di va ronda i batten*, plommonstop kallades en sorts hattar förr; de var runda i kullen Blek.

batt s. oböjl. graviditet; om hund el. katt: dräktighet; ofta i uttr. *i batt* Skåne Smål Västg. *Tävan* (tiken) *va i batt* Skåne. *Drängen joLe-na batt*, drängen gjorde henne gravid Västg.

båtta f. ett slags flatbottnad eka Gotl.

battig, battot adj. 1 besvärlig; svår; äv.: mödosam; krävande; arbetsam; tung Skåne Blek Smål. *Lived kan va holians batted iblann*, livet kan vara ganska svårt ibland Skåne. *Da va räled battet å ta se fram*, det var hemskt besvärligt att ta sig fram Blek. *I gauå hadde vi öin battiå da, vi slet frau möanen te kwöillen*, igår hade vi en mödosam dag, vi slet från morgonen till kvällen Blek. 2 om person el. djur: som är besvärlig att ha att göra med; omedgörlig; motvillig; äv.: illmarig Skåne Blek Hall Västg.

battna v. [*batn, battn* o.d.] om sår o.d.: läka; bli bra igen Dal. (Hon körde omkull på cykeln och) *å ad fLaið arma, so eð jålt it å uil battn*, hon hade flått armarna, så det

höll på att inte vilja läka . *Ä ska för batn snat ita sår*, det ska väl läka snart detta sår

battna v. [battn-, ba:dn-, barttn-, ba:kn-, bakkn- o.d.] 1 svälla av fukt el. vata pösa; tjockna om person el. djur: lägga på sig, bli fet Skåne Blek Smål Hall Västg. *Han börjar å battna*, han börjar att bli fet Hall. *Nôr en kokar grunvälling sa en förvälla gruna vô£*, för hälles barttnar di i buken, när man kokar grynvälling ska man förvälla grynen väl, för annars sväller de i buken Västg. *Ôm en lägger trä i vann sao battna de*, om man lägger trä i vatten så sväller det Smål göra mätt, mätta Blek Smål Hall. *Atte* (ärter) *å flesk battna bra*.

båva f. spillning efter nötkreatur, komocka Uppl.

bava v. 1 dallra; skälva om vätska: vara nära att rinna över, i sht i uttr. (på) *bavande brädd*, bräddfull om smuts, lera o.d.: pösa, "jäsa" i sht Västg. (Syltan) *dän står så då* (det) *bavar*. *Gruta ä på bavanne brädd*, nu pöser ho i rappet, grytan är bräddfull, nu pöser hon snart . *De bava änna i döngepu:rn*, det nästan jäste i dyngpölen . (Säden) *ho ä så granner så ho bavar*.

båvla v. [båve£] om fisk: få vatten i häftig rörelse, slå vågor, plaska Västb Lappl.

bavs adj. stum av förvåning el. förskräckelse; häpen, förbluffad; förlägen, bestört Skåne Smål. *Do vi sa han hor de hade gåd ti´*, ble han bavs o sa inte ett or, då vi sade honom hur det hade gått till, blev han förbluffad och sade inte ett ord Skåne.

beckört m. [även: be:k-, be:g-, -urt o.d.] beckörta f. [även: be:g-, -urt- o.d.] tjärblomster Skåne Smål.

bedelkona f. [bi£-, by£-, bill-, bell-, byll-, -kônô, -kunu, -kun, bi£ka o.d.] farbrors el. morbrors fru Dal. *O i bi£kun a mig*, hon är "bedelkona" åt mig, dvs. hon är min morbrors fru .

bedle m. [bi£e, bille o.d.] bedel m. [be£, bi£, by£ o.d.] farbror; morbror; onkel Dal. *An e by£ a mi*, han är bedel åt mig, dvs. han är min farbror .

bedlund n. m. [även: be`lunn, be`lônn, belu`nn, belô`nn, bellônn, bellen, belen o.d.] 1 tålmod; fördragsamhet Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Han ha sa gött i belen*, han har så gott tålmod Jämtl. *Han ha-nt belln ti vänta*, han har inte tålmod att vänta Med. 2 lust o. fallenhet (för att göra ngt visst); håg; böjelse Uppl Gästr Jämtl. (Han var en tystlåten man, men) *då hadde n belenne te ta£a*, då de bar tell um skoginga, då hade han lust att tala, då det bar till om jakt, dvs. när det handlade om jakt Jämtl. *Han hadd fell belunn för te bråka*, han hade väl fallenhet för att bråka Uppl. 3 uppfattning el. kunnighet om ngt; begrepp; omdöme; förstånd Häls. (Johan skulle tapetsera) *men int hadde han nå belônn ôm tôkke*, så då vasjt bare tok, men inte hade han någon begrepp om sådant, så det vart bara tok .

bedonlig adj. 1 om redskap, anordning o.d.: snillrikt el. väl uttänkt; fyndigt gjord; mycket passande för sitt ändamål; behändig Ång Västb Norrb. *Hedden he vâr in*

bedåonäli uppfinningg, det här det var en fyndig uppfinning Norrb. **2** om person: trevlig; behaglig; söt o. rar i sht Ång. *Än bedo:rnälän kâr*, en mycket trevlig karl Ång. **3** ovanlig o. besynnerlig; underlig, egendomlig; äv. i fråga om beteende el. uppförande Ång Lappl. *Hon ä fögan bedornli en dännar*, hon är ganska underlig den där Ång. *Du tö fäll onnre, ätt jäg dekte sä mange nye bedonlige o£*, du tör väl undra, att jag diktar så många nya egendomliga ord Ång. **4** bedrövligh; eländig; sorglig Med Ång. *Han såg fälä* (vådligt) *bedonlig ut* Med.

bedreten adj. [även: *bedredden*] smutsig; skitig Boh Dalsl. *Dä va se bedreddet å ru£ete på dä´ stället*, det var så skitigt och rörigt på det stället Boh. *Ta å´ däjä dä bedre:tne förk£ä*, ta av dig det smutsiga förklädet Dalsl.

begla v. [även: *begg£a*, *bigg£a* o.d.] titta närgånget, bliga, stirra, glo Västml Dal Gästr Häls. *Ussj, va-n begg£a på mä!* usch, vad han glodde på mig! Gästr.

behäfte behäft n. [även: *behä´jjet*, *behä´kkt* o.d.] villkor; förbehåll; avsikt Skåne Blek Smål Hall Västg. *Va hadde da förr behäfte mä de?* Vad hade de för avsikt med det? Hall. *De va på de behäjjet han kåmm*, det var på det villkoret han kom Hall. *Ja jefte me pao da behäkkta att ja sulle fao a snäll tjä:ring*, jag gifte mig med det förbehållet att jag skulle få en snäll fru Smål.

behytta v. [även: *behu´tta*, *behö´tta* o.d.] i förb. *behytta*, reda sig, sköta sig, ta vara på sig; skydda sig Skåne Smål Hall Värml. *Te o behytta se säl o sett mod tröllkara o tröllkönå da va inga synn*, att skydda sig själv och sätta emot trollkarlar och trollkvinor det var ingen synd Skåne. *Nu kann jä behytt mâ*, nu kan jag klara mig Värml.

bekrängd adj. som är svår att ha att göra med; ogin; tvär, vresig; ovänlig Skåne. *Den pågen e så viljed å snell, nte alls bekrängd*, den pojken är så välvillig och snäll, inte alls ovänlig. *Far ha gåd å vad så arri å bekrängjd hele daen*, far har gått och varit så arg och vresig hela dagen.

bekytlig adj. bekytlen adj. [även: *betjyt:telen* o.d.] underlig, egendomlig; ömkligh; skrattretande löjlig; vanl. i fråga om utseende el. beteende Jämtl. *Han si ut betjytäle te de dänn k£äa*, han ser så löjlig ut i det där kläderna. *De va betjytelen te si´ på*, det var skrattretande att se på.

bel, bele n. **1** (viss) tidpunkt; stund; ögonblick Boh Dalsl Uppl Med Ång Västb Lappl. *Jä ska jära dä nogge be£ i mörra*, jag ska göra det något tidspunkt imorgon Boh. *Dä va i dä belärn då åska jekk så hårtt*, det var i den stunden då åskan gick så hårt Ång. *I samma bele komme n Kreturs-Håka vä n fedreft*, i samma ögonblick kom Kreaturs-Håkan med en fädrift Ång.

bela v. **1** tälja med kniv Hall Västg. *Nôr han va liden sad han allti å bela pao ain träbid*, när han var liten satt han alltid och täljde på en träbit Hall. **2** knåpa el. pyssla länge o. tafatt med ng; fippla; krångla; fumla Hall Västg Boh. (Det var svårt att få kvarnstenen att sitta rätt) *män hurre vi be£a, så jekk de*, men rätt som det var när vi fumlade, så gick det Boh. *Ja har be£at me kaffekwä:rna, men hu b£er inte bra*, jag har

grejat med kaffekvarnen, men hon blir inte bra Hall. **3** arbeta ihärdigt med ngt; knoga; träla Västg Östg Västb.

bela v. avdela ett utrymme med skiljevägg, avbalka; avskilja (ngt) i två delar; ofta i förb. *av*, el. *isär* Boh. *BeLe å' en gåLe*, dela av en gård. *BeLe isär höt*, dela isär höt.

bela v. 1 räcka till, förslå; vara nog ofta i negerad sats Ång Lappl. *Ja to ti' hä ja vâssjä ve sättjän män hä bela ingänting*, jag tog i vad jag orkade med säcken, men det förslog ingenting Lappl. **2** oper. fattas (ngn) i sht Ång Lappl. *De bela han bra lite dell å jâr ä dännä*, det fattades bra lite för honom att göra det. *Hä bela ingänting åtve' däm*, det fattades ingenting hos dem Lappl.

belta v. se **bilta**.

belyda v. [*bely*-, *beli*:-] **1** uträtta; ombesörja; bestyra Närke Värml. *Di har-sjä mykke te beli um mäjj*, de har så mycket att ombesörja med mig Närke. *Tänk va högfäla har mykke å bely*, tänk vad högfärden har mycket att uträtta Värml. **2** förtälja, berätta; skvallra Närke Värml. *Nå vad kan du ha å bely?* nå vad kan du ha att berätta? Värml.

ben adj. [även: *bein*, *bien* o.d.; komp. *beinar*, *biener* o.d.; superl. *beinest*, *bienest*, *biest* o.d.; adj. n., adv. *beint*, *bient* o.d.] **1** i fråga om färdväg o.d.: gen; rak Uppl Dal Härj Jämtl Lappl. *Goum biest a Dysbier*, låt oss gå rakaste väg åt Dysberg Dal. *Eð i bienera go dar*, det är genare att gå där Dal. *De va om en vinter je skull i Mästugu å då skull-je râ'änn som beinest at Heggsjöa*, det var en vinter jag skulle till Medstugan och då skulle jag åka skidor som genaste väg åt Häggsjön Jämtl. **2** rak; rät Jämtl. *Bein som n stöur*, rak som en stör. **3** i ordning, i stånd; bra; i uttr. *rent och bent*, rätt och slätt Jämtl. *D-e meir messtângttjele åt dân fikk râint å bâint avsflag på di dienne*, det är mer misstänkligt att den fick rätt och slätt avslag på det där, dvs. på sin begäran. *Sjö'öt så de bEi tiett å beint*, skarva så att det blir tätt och bra.

ben adj. 1 om tråd, garn el. spånad: som är grovt spunnen, grov i sht Skåne Hall. *Haor kan du jöra håså aw sao bent gan?* hur kan du göra strumpor av så grovt garn? Skåne. **2** om person: storvuxen, grov Skåne. *En stor benår kar*, en stor grov karl.

ben-dont n. pl. [*baindont*, *baindount*] skodon Gotl. *När ja tjäntä, da had ja bad kledar u mat u guttum baidont me*, män nå har ja int någä, när jag arbetade, då hade jag både kläder och mat och gott om skodon med, men nu har jag inte något.

ben-göl m. [*baingy:l*] fisken spigg Gotl.

ben-knula f. benknota Västb Lappl Norrb. *Hann var-sä skarrp att hä ly`ysst oppa benknulen jörning sjinne pa-n*, han var så mager att benknotorna lyste genom skinnet på honom Västb.

ben-knyck m. [även: *bain*-, *-knyttj*, *-knökk*] benknota Skåne.

benä v. plocka (fisk) ur fisknät, vittja; i sht i förb. *benä av* Blek Öland Smål Västg Gotl Sörml Värml Uppl Norrb. *To o benä å dättahära gornet mâ:an jo rer de onra*, ta och vittja av det här garnet medan jag reder de andra Blek.

benä v. [även: *biena* o.d.] titta noga efter; kika; spana; sikta med bössa, rikta; jfr **2pena** Dal. *O benâ e såg på nå, hon kikade och såg på något. Biena nu so itta du å!* sikta nu så träffar du också.

bening m. **benling** m. småfisk, i sht spigg Öland Smål. *Ha du sitt non bening hä, Maja?* har du sett någon spigg här, Maja? Öland.

benlös **benalös** m. [även: *bie£os, bein-, -lôus* o.d.] **1** personifikation av vinden el. hård blåst Boh Dalsl Dal Häls Härj Jämtl. *N benlôs e stâsjk i dag, blåsten är stark idag* Härj. **2** personifikation av skuggan Västml Dal.

benrasksöndag el. **benraske-, benaraske-** m. första söndagen efter Trettondedag jul då det sista av julmaten äts o. benen efter julhelgens kötträtter kokas Smål Östg.

benunge m. [*be: no`ong, be: nu`ung*] småfisk, i sht spigg; fiskyngel Öland.

benväg m. [även: *bein-*] Dal Jämtl **benstväg** m. [även: *biest-, best-*] Dal till **1ben**) genväg. *N dânn går beinvein hân, den där går genvägen, han* Jämtl.

beravlig, beravlug adj. [även: *berâveli* o.d.] **beravlen** adj. **1** duktig; utomordentlig; flitig; beredvillig; äv.: ordentlig, skötsam; äv.: kvicktänkt (o. vältalig) Västg Östg Sörml Uppl Västml Dal Jämtl; äv.: som vill framstå som belevad; skrytig; inställsam Västg Häls. *Ho ä alti så beraveli anti de behöfs älle inte, hon är alltid så beredvillig antingen det behövs eller inte* Västg. *Beravelinnare mäenska än han ä, dä finns dä dä inte på hela guss gröna jo£, för allti vet han nôka rå nôr enn a:en vet inga, mer kvicktänkt människa än han är, det finns det dä inte på hela guds gröna jord, för allti vet han något råd när en annan vet inga* Västg. **2** stor, ansenlig; ståtlig i sht Med Jämtl Västb.

berg-knalt äv. **bergs-, berga-** [även: *bâsj-, basj-*] m. mindre kulle; bergknalle Hall Västg Boh. *Där ä en lidem bärjknalt mett i jä`ärt, där är en liten bergknalle mitt i gårdet* Boh.

bergdusa f. bergtroll; bergfru Värml. *Dä va en göbbe ... sôm b£e bärjtagen åtå e bärjduse, å da jekk-an fösjt dä b£e kvä`äll bårt ifrå hustrua si te bärjdusa, å dä jord-an f£ere kväller, det var en gubbe som blev bergtagen utav en "bergdusa", och då gick han genast det blev kväll bort från sin hustru till bergdusan, och det gjorde han flera kvällar.*

bergklant m. liten brant backe, bergknalle Östg Sörml.

bergskripa f. [även: *-skreppa*] liten, smal bergskreva Smål Västg Östg. *Dä ä rektiga bärjskriper där ôppe i skogen, det är riktiga bergskrevor där uppe i skogen* Östg.

bergstöt m. [även: *bäri-, beri-, -ståit* o.d.] berggubbe Jämtl Ång Lappl Norrb. *Bäristötn lit rännå i`ill, berggubben lät rentav illa* Norrb. *Sitt bärjstöttn nära gå:rn båa n död, sitter berggubben nära gården förebådar han död* Ång.

bergsvåla f. [även: *-svô£-, -sa£v-, -sô£v-* o.d.] tornseglare Gotl Med Jämtl Ång Lappl.

bergto n. smal sänka mellan berg, bergspass Ång.

bergtov m. växten kruståtel Häls Härj.

bergulv m. berguv Boh Dalsl Värml Dal. *Bârrju£even har tre sårtesj må£føre*, berguven har tre sorters läten Boh.

bergvall m. [*bâ:rvôll, barrvall, biârrguô£* o.d.] högvuxet gräs med breda blad, ofta: blååtätel Dal Härj.

berytlig adj. [*bery:deli, beru:tele* o.d.] berytlen adj. [även: *beru:tlein*] **1** synnerligen bra; utmärkt; ansenlig, ståtlig i sht Boh Jämtl. *Di har tjöppt sôna berydelia möbler så*, de har köpt sådana ståtliga möbler, så Boh. **2** beryktad på föga smickrande vis; äv.: underlig, egendomlig; beklagansvärd Jämtl. *Då hadd n på i lappluv på huvun, så hân såg nå lite berytlein ut å*, då hade han på en lappluva på huvudet, så han såg nog lite underlig ut också.

besa v. [*besa, bisa, bessa, bissa, bä`äjs* o.d.] **1** om nötboskap: besinningslöst el. i panik rusa iväg; skena Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Uppl Häls. *Vangen välte å åkksa te å besa å då jekk räint åt hållseke*, vagnen välte och oxarna till att skena och det gick rent åt helsike Hall. *När de vassjt ohyjjele mä brôms se bruka dôm bessa från ôss*, när det vart ohyggligt med broms så brukade de, korna, rusa iväg från oss Häls. **2** springa, löpa; ränna Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Häls. *Dåu besar ja nu?* då rusar jag nu? Skåne. *De´ kan du besa ätte*, det kan du springa efter och hämta Hall. *Han besade åu te Fu:elt*, han stack av till Foglehult Smål. *Den dâkan springa jämt å besa åm nettana*, den flickan springer jämt och ränner om nätterna Smål. **3** löpa i brunst, vara brunstig Smål Västg Östg Sörml Uppl Västn Dal Gästr Häls (utom Värml) Blek. **4** tigga i sht Uppl Norrb. *Ån (han) går å beser* Uppl. *Hon bä`äjst na game£ k£edom*, hon tiggde några gamla kläder Norrb. **5** arbeta mödosamt med ngt; knoga Västg Östg.

bese m. n. [*bese, be`es, bes, biss* o.d.] bisse m. [*bisse, biss*] styngfluga; boskapsbroms Skåne Öland Smål Hall Dalsl Östg. *Nâr krita får bissen sätter-di rômpa i våret å sjener*, när kreaturen får "besen" sätter de svansen i vädret och skenar Östg. *Nâ besân hadde kommât på di gremlia stutana va då jutt å konna hålla dom*, när bromsen hade kommit på de grämliga stutarna var det som gjort att kunna hålla dem Smål.

bese m. [även: *böjse, baise, bäuse, båise* o.d.] oförvägen o. hänsynslös person; otrevlig person; buse; skojare; slyngel i sht Skåne Blek Smål Västg; äv.: stor o. stark person Västg. *Han va n baise på sett vis*, han var en slyngel på sitt vis Skåne. *Sjötten, da va äjn redija böjse te å prada!* sjutton, det var en redig jävel till att prata! Blek.

bese m. se **2bise**.

beskäl n. **1** villkor; skäl; äv.: grund, orsak Sörml Uppl Västn Dal. *Du får låna-n mä då besjå£e at du inte fösjtö:r-n* Västn. *På då besjå£a sô jekk ja dit*, av den orsaken så gick jag dit Dal. **2** besked Dal. *Nå n fekk då besjå£ä jekk ann*, när han fick det beskedet gick han.

besmid, besmide n. besvär, möda; bestyr, sjå Blek Hall Västg Boh Dalsl Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Här ha du alt hat et fa£et besmi*

ena du fik detta i årning, här har du allt haft ett farligt sjå innan du fick detta i ordning Dalsl. *Å skâ vâ et tôkkô besmi mâ kvinnfôlkan å klädâr nu fôr tida sô, det ska vara ett sådant besvär med kvinnfolket och kläder nu för tiden så* Dal.

besta f. skogsrå; skogsfru Dal.

beståning f. [även: *bestånnning*] traktering (av spritdryck); bjudning Gotl Östg Västmn Dal Jämtl Lappl. *Å skâ jussôm bi beståning då?* det ska liksom bli traktering då? Dal.

beta f. viss tidsrymd (av arbete); äv.: arbetspass (mellan två måltider), omgång Blek Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Dal. *Dä va ena stiver beta,* det var en ansträngande omgång Västg. *Ena beta va tre âlle fira timma,* ett pass var tre eller fyra timmar Västg.

bete n. [även: *be`et, bâide, baide, båide, böide, baude, bâude, bâjte* o.d.] 1 i fråga om tillryggalagd väglängd (från en punkt till nästa, eg. från en rastning till nästa): viss sträcka; bit, stycke Skåne Blek Öland Smål Hall Östg. *Än ä dä et bra bete inan vi hinne te stan,* än är det ett bra stycke innan vi hinner till staden Smål. *Di tjörde ett bede övâr auen,* de körde en bit över ån Skåne. *De bo bara et lided bede hä ifro,* de bor bara ett litet stycke här ifrån Skåne. 2 viss tidsrymd mellan två skeden, i sht tidsrymd mellan fodertider (för dragdjur), måltider el. vilopausar under en arbetsdag; ofta: omgång arbete; arbetspass; äv. ibland: vilopaus (mellan göromål); äv. i uttr. (göra ngt) *i ett bete*, (göra ngt) utan uppehåll Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke. *De ä ett laungt bâte te meraften,* det är en lång tid till meraften Smål. *Ska änn unnahâlle husa så ä dä påkôstnad i ätt bete,* ska man underhålla huset så är det påkostnad utan uppehåll Smål. *Vi har hatt oit skârrpt boide,* vi har haft ett ansträngande arbetspass Hall. *Vi ha trâskt ett bete,* vi har tröskat en omgång Dalsl. 3 obestämd (kortare el. längre) tid; stund; tag; äv. ibland: period i sht Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg. *Han ä här et bete var sjômmar,* han är här en tid varje sommar Östg. *Han va i Onnsve ett bete,* han var i Odensvi ett tag Smål. *Iblann kan en legga vagen långe bede å ente fau en blong i önen,* ibland kan man ligga vaken långa stunder och inte få en blund i ögonen Skåne. *De va itt baide sen vi råmmas!* det var ett bra tag sen vi träffades! Skåne.

bete m. [även: *be`et, bedde, bätta, bôtta, batta, biti, bättå* o.d.] 1 del av ngt, stycke, bit; stump; äv.: helt stycke av ngt, bit; ofta: matbit (i sht bröd) täml. allm. (utom Skåne Blek). *Han brud kaga i två bedda,* han bröt kakan i två "betar" Hall. *Je meg en bedde brö,* ge mig en bit bröd Boh. *Lars-Erker ... kânne allri hinna fram te tjôrka åm sôndara förr än di hade sjonge en bra bete på första salma te minstingen,* Lars-Erker kunde aldrig hinna fram till kyrkan om söndagarna förrän de hade sjungit ett bra stycke på första psalmen åtminstone Västg. *Ho ä så snâlir så ho hakkâr sâkkri i betâr sâmm intti ä mekki stârri änn ârttir,* hon är så snål så hon hackar sockret i stycken som inte är mycket större än ärter Närke. *Vå ski du ha po båtân den?* vad ska du ha på din bit, dvs. vad ska du ha på din smörgås? Jämtl. 2 (del av) viss vägsträcka;

äv. allmänne: mindre avstånd; bit Västg Boh Dalsl Närke Värml Uppl Västn Gästr Med Ång. (Apropå konstiga namn på stugor:) *E som ligger en liten bete nolföre hetter te å mä Hemmel*, en som ligger en bit nordför heter till och med Himmel Dalsl. *D-ä tradiga beten* Västn *De ä ente lang beddn å gå*, ¶ det är inte lång väg att gå Boh. *Skä vi knalla en bätta ijånn nu då?* ska vi knalla en bit igen nu då? Gästr.

bete m. [även: *bettâ* o.d.] **1** ett slags avsats i knutskåra i timmerstock (för infogning av knutar vid uppförande av timmerhus); i sht i fråga om knutskåra i en stocks översida (vari en annans stocks undersida inpassas); äv.: knuthak, knutskåra Dal Härj Jämtl Ång. **2** utskuren rundad bit på öra (för märkning av får), halvcirkelformat fårmärke Jämtl Ång Västb Norrb. *Dä ha betan på höger öre å hôlpipmärke på vänstre*, de har "beten" på höger öra och hålpipmärket på vänstra Ång.

bete m. [även: *beta*, *bite*, *bette*, *böttâ*, *bett* o.d.] **1** förstärkande tvärsant i båt; äv.: toft Smål Gotl Sörml Uppl Ång Norrb. (Det var) *fullt i fisk mila betaran*, det var fullt av fisk mellan spanten Norrb. **2** tvärbjälke i byggnad; i sht bjälke som sammanhåller väggar el. syllar; äv.: skiljestock mellan rum o.d. (i ladugård) Gotl.

bete m. [*bede*, *bide*, *bidde* o.d.] **1** kastrerad bagge Skåne Blek Smål Hall Västg. *Di slajjta en bede*, de slaktade en bagge Skåne. **2** (storvuxen) fargalt, orne Smål Hall. **3** arg, snarstucken el. vrångsint man; snål man Skåne Blek Smål Hall. *Åin arri bede*, en arg "bete" Skåne.

betlig adj. [*be:tlä*] betligen adj. [*be:tlejen*] trevlig; angenäm; bra Härj. *Dâ va tä passe på tä få opp höjje....* *dâ kân bli siregn ô då ä e ihnt betlä tä hô myhtje höj undi*, det var att passa på att få upp höet; det kan bli sidregn och då är det inte bra att ha mycket hö under .

betsked äv. **bete- n.** [*betsje*., *bäitesje*., *bessje*: o.d.] Västg Boh Dalsl Sörml Värml Västn Dal betskid el. **bete- f.** [*betsji*., *bajdeski*, *beitesji*., *bessji*: o.d.] Hall Västg Sörml Närke Värml Härj. förstärkande träfodring av dörr el. fönster; dörrpost, fönsterpost; karm. *Han skubba ryggen imot betsjie*, han skubbade ryggen emot karmen Värml.

bett n. [även: *be:t*] **1** förstärkande tvärsant i båt; jfr **4bete 1** Häls Med Ång Västb Norrb. *Sånn båtn är oppböle se ta man å måtta ut vå bette skâ våra nåsj å se då man sätte dit betta se skâ man måtta ditte förste vranga se de va£ lågômt langt*, sedan båten är uppbördad, uppbyggd, så tar man och måttar ut var tvärsantet ska vara näst och så då man sätter dit spanten så ska man måtta dit första vrangen så det blir lagomt långt Ång. **2** tvärbalk som förenar hässjestörrar (o. håller samman de olika delarna) i storhässja (kornhässja) vid en loge Ång Västb Lappl. **3** snedställd stötta som stödjer påle i pålgård (vid laxfiske) Norrb.

betalls el. **betetals**, **betatals adv.** [*be:tasj*, *bettasj* o.d.] **1** på vissa ställen, bitvis; här och där Öland Smål Västg Östg Närke Värml. *Marra kunne sprenga betatasj*, märren kunde springa på vissa ställen Östg. (Det är mycket snö) *bettasj ä då omöjlit å ta sej fram*, bitvis är det omöjligt att ta sig fram Värml. **2** stundtals; då och då Öland Smål Västg

Östg. *De här de få vi jöre lite betasj nôr vi a ti'*, det här det får vi göra lite då och då när vi har tid Smål. *Ja ha sån vark betatafs*, jag har sådan värk ibland Smål.

bettna v. [vanl. *bettn*, *bekken*, *bittna*, *bikkn*, *bikkt* o.d.] om matvara: bli gammal o. skämd; härskna om dricka, mjölk o.d.: surna Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Mandelpären ha gött för å bettn*, mandelpotatis har lätt för att härskna Västb. *Då hä jär varmt om sommarn bettn mjölka fort*, då det är varmt om sommaren surnar mjölken fort Norrb.

betussen adj. Härj Jämtl Ång betussad adj. Häls Härj Med Jämtl Västb. modfälld, nedstämd; ledsen; bedrövad. *Hång ä bære betussâ*, han är bara ledsen Härj. *Än Ni:sj ... va littä betussn då ko:ärn hadd strökä vä*, han Nils var lite nedstämd då kon hade struket vid, dvs. dött Ång.

betvis el. **betevis**, **betavis** adv. [även: *bedde-*, *bedda-*, *böide-*, *båite-*, *båita-* o.d.] **1** bitvis; styckvis Hall Boh Dalsl Värml. *Betevis va vagen tämmlet bra*, *betevis va-n dåfi*, bitvis var vägen tämligen bra, bitvis var den dålig Dalsl. *Sänna se tôr di håller inte sätte på hele brôtn anne äne i betvis, för-se skule di tänne på alt i en gang, se bfe han övvermäkteli för-dôm*, sedan törs de heller inte sätta på hela bråten annat än i bitvis, för se skulle de tända på allt i en gång, så blev han, elden, övermäktig för dem Värml. **2** stundtals; stundom; då och då Blek Smål. *Vi kunne inte hålle på än betvis för rängnet*, vi kunde inte hålla på än stundtals för regnet Smål.

bevorden adj. [*bevören*, *bevuren*, *bevåren* o.d.] **1** i förb. *vara ngn bevorden*, vara ngn välvilligt instämd; vara road av Skåne. (Han gjorde sig till) *får prässtamamsällan, men hon va vesst inte hanom reded bevuen*, han gjorde sig till för prästmamsellen, men hon var visst inte riktigt välvilligt inställd mot honom Skåne. *Ja ble inte bevuren* (av ditt uppförande mot mig) Skåne. **2** beskaffad el. funtad på bra sätt; lämpad, lämplig Skåne Smål Västg Östg. *Dä ä inte bevå:ôt u jöra nôet i da*, det är inte lämpat att göra något idag Smål. **3** i uttr. *kvitt och bevordet*, kvitt och bestyrkt; klappat och klart; avgjort, avklarat Blek Smål. *Han fek ta gå:ôn kvett ô bevu:ôt sôm dä sto*, han fick gården klappat och klart som det stod Smål. *Vi jore opp-att oss emällan så nu ä dä bå kvitt å bevô:ât*, vi gjorde upp det oss emellan så nu är det både kvitt och avgjort Smål. **4** fri från (ngn el. ngt), kvitt; i sht i förb. *bli ngn (¶ ngt) bevorden* el. Skåne Blek Hall. *Han vo sa ättarhaingsan åter dâkan sao jo treodde knafft heon skeulle blei-an bevö:arn*, han var så efterhängsen efter flickan så jag trodde knappt hon skulle bli honom kvitt Blek.

bevra v. [även: *bebbra*, *bi:vra*, *bivvra* o.d.] skälva, darra i sht Skåne Hall Boh. *Han fryser så han bebbRAR* Hall. *Hun va så redd, så hun bivvra i vår limm*, hon var så rädd, så hon darrade i var lem Skåne.

bi prep. [*bei* o.d.] vid; intill; hos; i förb. *bi sig*, tillsammans Gotl. *När man kâm bâi han så råikt han*, när man kommer intill han, dvs. svampen, så rök det om honom . *Brennvinsflasku star pa boure u glase star bei*, brännsvinsflaskan står på bordet och

glaset står bredvid . *A lairskål me áiru bái*, en lerskål med öron . *Di kunde vara langgt uppe bái Áisland*, de kunde vara långt uppe vid Ösel . *Ja var henn bi Gannar-Gunnar*, jag var hos Gannar-Gunnar . (På bete:) *Di had hestar u kour gânes bái si förr fö de meste*, de hade hästar och kor gåendes tillsammans förr för det mesta .

bibba f. [*bibba, bibbe, bi`ib*] myckenhet; mängd; bunt, hop Öland Smål Smål Östg Sörml Närke Uppl Västn. *Ja fekk e he£ bibbe me papper* Smål.

bicka f. [*bikka, bekka, bökka, bittja, bissja, bettja, bessja, bi`ittj* o.d.] **1** honhund, tik Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn Dal Härj Med Jämtl. *Hô ti b£ir dä bissja di ska vä£pe?* vilken tid blir det tiken din ska valpa? Dalsl. *Dän här bikka ha ja sjö`öt må`ång ä£jer för*, den här tiken har jag skjutit många älgar för Värml. **2** rävm- el. varghona Härj Jämtl. **3** hund av han- el. honkön; liten hund, knähund Västg Boh Dalsl Värml. **4** argsint, näsvis el. elak kvinna, bitch lösaktig kvinna Västg Värml Västn Dal Jämtl; högfärdig kvinna Boh. *N dânn bittjâ!* Jämtl.

bicka f. [*bekka, bessja, byssja, bettja* o.d.] ett slags liten träspade el. träkniv (använd ombord på fiskebåt i stället för dylik gjord av stål vid måltider el. tillredning av mat) Boh.

bicka f. [*bikk-, bekk-*] rörlig svängel i vävstol; solvpinne; nickpinne Härj. (I vävstol:) *Tjæppeng som bikkang hæng ti*, käppen som solvpinnen hänger uti .

bicka v. [*bikk-, bekk-*] **1** vicka; äv. i förb. *bicka upp ngt* , under vickande vältra upp ngt Dal Härj. (En spak stacks under mosskuven och så) *beåkkâ dômm oåpp kuven*, vältrade de upp kuven Härj. **2** stjalpa; falla omkull Dal Härj. *Låssô höll på ô bikkô*, lasset höll på att stjalpa Dal.

bickel m. [*bekk-, bittjel, bittjil, bissel, bukku£* o.d.] **1** lång stång. **a** stång försedd med trissa el. träklump i ena änden, pulsstång; använd som redskap att pulsa i vattnet för att skrämma fisk att gå på nät el. i not Härj Jämtl Västb Lappl Norrb. *Ve pomse ve beittjeln a tsjå`årt fisttjen* (på nät) , vi plaskade med pulsstången och körde fisken på nät Västb. **b** stång använd vid notdragning (o. med vilken noten hålls samman ned till botten o. hindrar att fisken kommer ut vid inhalning) Härj. **2** liten järnslev (med träskaff); använd för omrörning vid kokning av messmör Häls.

bickla v. [*bikkä£, bekke£*] vara otymplig el. klumpig; fumla; krångla, trassla Lappl Norrb. *Åj vo du bekke£!* Norrb.

bickna v. se **bettna**.

bigat m. n. [*bi`gat, bi`gatt, bi`göt, bi`gött* o.d.] **a** anrättning gjord av malet el. hackat kalv- el. fårkött i gelé; sylta, aladåb Skåne. *Di hade bigatt; ja tjypte en liden bid*, de hade sylta, jag köpte en liten bit . **1** lungmos Blek. **2** kalops Skåne.

bigräs n. **1** älggräs Smål Västg Dalsl Uppl. **2** mjölke Närke.

bil f. m. [även: -y-] grimas av återhållen gråt Ång Västb. *Va du jör-då byla*, vad du gör grimaser Västb.

bila f. läpp Ång. *Hæng bilâ*, hänga läpp . *Sur i bi:ln*, med surmulen uppsyn .

bilas v. [även: -y-] grimasera (i sht p.g.a. återhållen gråt); skjuta ut med läpparna, truta Ång Västb. *Han bildes, se jänta vortte nästan rädd, han grimaserade så flickan blev nästan rädd* Ång. *Ôm han bâre si på-n börje-n å biles å gri:rne*, om man bara ser på honom börjar han att truta och grina Ång.

bilka v. tälja i trä för nöjes skull; karva; snida Hall. *Han e så gla for o bilka*, han är så glad för att tälja, dvs. han tycker det är så roligt att tälja .

billa f. [även: -y-, bi`ill, bila, byla, bill, bölla, bö`öyll, pylla] 1 litet bo; boning, byggnad Skåne Smål Östg Sörml Uppl; getingbo Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Gästr Häls Norrb. *JoLjetinga di jorde sä biller i bakken*, jordgetingarna de gjorde sig bon i backen Östg. *Ha di billen ini tä:uo, djatningga, sö hâ bräuge veLt tö:rsjomarn*, har de bona i tuvor, getingarna, så har det brukat bli torr sommar Norrb.

billa f. flicka Dal. *Ja va ful e bra nog stor billa*, jag var väl en ganska stor flicka .

billa f. [billå] tunt dricka; svagdricka Gotl.

billfluga äv. **bille-**, **billa-** f. [även: -flu:a, -flôwa] (stor) spyfluga Skåne Smål Hall. *Tre billeflu:år di edår fortare åpp en hest en it lejen*, tre spyflugor de äter fortare upp en häst än ett lejon Skåne.

billing m. [billing, biling, beling, belling o.d.] tvilling Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Bröran ä belinger*, bröderna är tvillingar Jämtl. *Då bårnmosjka tâLa om att då hade vortte billinga så sa n Gusta: män mände ikke dätta våra enn för myttje?* då barnmorskan talade om att det hade blivit tvillingar så sade han Gusten: men mände icke detta vara en för mycket? Ång.

billra v. slå, riva el. plocka sönder (ngt) i småbitar; splittra; ofta i förb. *itu* Skåne Smål. *Hör du glött, sed ente å billra itu brö:ed pao de vised*, hör du unge, sitt inte och pillu itu brödet på det viset Skåne. *Han billrade sonner de su smått*, han rev sönder det så smått Smål.

bilta v. [även: belta, bâilta, bylta o.d.] 1 ihärdigt o. träget arbeta med ngt; envisas med, hålla på Blek Smål Hall Västg Boh Östg. *Nu ha vi biltat mä dänn länge nåkk*, nu har vi arbetat med den länge nog Blek. *De` höls di inte å bilte me*, det höll de inte på och envisades med Östg. 2 slå, bulta, hacka el. trasa sönder (ngt) i bitar; ofta: grovhugga (med yxa); grovskräda Blek Västg Boh Dalsl. *Hu belta sönner tyt så där blaj inte nânting å-t*, hon trasade sönder tyget så där blev inte någonting av det Blek. *Bilta å hågga* (hugga) Boh. *Hu måte belta lôss-en*, hon måste hugga loss den Västg. 3 träta; gnata Smål Hall Västg. *Han lau där bare å bilta å swor, för han ente fekk nyda va:rmen*, han låg där bara och trätte och svor för att han inte fick njuta värmen Hall.

bimma f. liten klocka av metall; bjällra, pingla; skälla Dal Häls Härj. *Gåkk å sett bimma på sjellkun*, gå och sätt bjällran på skällkon Häls.

bimp m. [även: bämp] pimp m. [pämp] = **bimpel** 1 Skåne. *Hâur ha du jort âu den dârnade bämpen?* var har du gjort av den där byttan?

bimpel m. [även: *bympl*, *bempel* o.d.] Skåne Gotl **pimpel m.** [även: *pämpel* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Gotl mindre laggkär!; bytta, binge; kagge Skåne Blek Smål Gotl; brännvinsflaska Smål; transportflaska för mjölk, mjölkspann Öland. *Där ä mel i pämpelen*, det är mjöl i kärlet Skåne. **1** rymdmått utgörande en halv kappa (ca 2,3 liter) Skåne. **2** liten o. trind pojke; lymmel Gotl.

birk vanl. f. [*birk*, *berk*, *bärk*, *bark*, *burk*, *bôrk*, *bork*, *bårk*, *bessjk*, *birttj*, *bårttj* o.d.] björk Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Närke Häls. *Luten dän koktes utao anten boek älla birk*, luten den kokades utav aningen bok eller björk Blek. *Bôtte ve kohajele:et stå dä nôra fina berker*, borta vid kohagen står det några fina björkar Smål. *Vi jettä hôgga ner dä dar bessjka*, vi måste hugga ner den där björken Häls.

birk n. anus; ofta i det hånfulla uttr. *mitt birk*, pyttisan, bevars, kan tänka Blek. *Doktare, mitt birk!*, vill paudyda en att en bara drömmer, doktorer, bevars, vill få en att tro att man bara drömmer.

birka f. [vanl. *bettsja*, *börttjâ*, *burttja*, *birrtsu*, *bö`ök*, *bö`öttsj*, *bö`össj* o.d.] björksav Värml Dal Ång. *Tänk fer bö`össj dä va i dänna bjârka*, tänk vad björksav det var i den här björken Värml.

birke n. [*birke*, *berke*, *barke*, *burke*, *bårke*, *börke*, *borke*, *birttje*, *bårttje*, *be`erk* o.d.] bestånd av björk, björkdunge; trä el. virke av björk Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Närke. *Dä a vokkset ôpp så pass mä berke s-att en si snat inte var dika ä äll a vatt*, det har vuxit upp så pass med björkbestånd så att man ser snart inte var diket är eller har varit Smål. *Aile i mä börke?* Eldar ni med björkvirke? Hall.

birna f. [*binna*, *bi`inn*, *binn*, *bei`ing* o.d.] björnhona Värml Ång Västb Lappl.

birnling m. [*billingg*] björnunge Norrb.

bisa f. Smål Östg Sörml Närke Uppl **1bise m.** Gotl Östg. myckenhet; mängd; hop; hög. *Dä kum biser mä fôlk*, det kom mängder med folk Smål. *Han hade en hel bise mä pänge*, han hade en hel hög med pengar Östg.

bise m. se **bisa**.

bise m. se **3bisse**.

biskägg n. [*bi:sjägg*, *bi:skägg*] fluster på bikupa Hall Västg Boh Dalsl.

bislag n. [även: *beisla*, *bâislog*, *by:hlag* o.d.] utbyggnad med tak o. bänkar vid huvudingång till hus; förstukvist; liten veranda Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Värml Jämtl Västb. *Far sedder i bislaut*, far sitter i förstukvisten Boh. *Släpp eut kattan âi bâislogat, Mons-Ogust!* släpp ut katten på verandan, Måns-August! Blek.

bissa f. [även: *bi`iss*] huvudlus; loppa Blek Öland Smål Hall Västg. *Vi sa si ôm du ha bisser i håret*, vi ska se om du har löss i håret Smål.

bissa f. [*biss-*, *baiss-* o.d.] Blek Öland Smål Hall Östg Dal **2bisse m.** Skåne Smål Västg Västm. tand (i sht hos barn). *Gapa fô vi si hu monga bisse du har i munnen*, gapa får vi se

hur många tänder du har i munnen Smål. *Ig a so sâra baissu*, jag har så värkande tand Dal.

bisse m. Boh Sörml Uppl 2**bise m.** [*bise, bese*] Hall Västg Närke gårdstomte, tomtegubbe; jfr **tomtbisse**. *Dä va fäl bisa sâm va framme*, det var väl tomten som var framme Närke. *De va en kar sum hade besa, å di va kar te å bära te hônôm både ha£m å hö*, det var en karl som hade gårdstomtar, och de var karl nog till att bära till honom både halm och hö Västg.

bisse m. se **2bese**.

bisse m. tjur; äv. i lockrop Smål. *Dä va en arjå bisse du ha`a*.

bisse m. se **2bissa**.

bissing m. [*bissing, blessing*] huvudlus Skåne Blek Öland Smål Hall.

bissing m. tand (hos barn) Skåne Blek Smål. *Stakkas liden, du har ont ij dina smao bissinga*, stackars liten, du har ont i dina små tänder Blek.

bittid-äpple n. [*bittiäppe£*] = **bittidapära** Värml. *Ta bittiäppe£ å lägg-et te di anner*.

bittidapära f. bittidapäron n. [*bittia-, bettija-, bettja-* o.d.] Skåne Blek Smål Hall bittidpära n. [*bitti-*] Smål bittidenpära n. [*bittin-* o.d.] Östg tidig potatis, nypotatis; potatis som sätts o. mognar tidigt. *Brö å smör å bittinpära* Östg.

bittiden adj. adv. [*bittin, bitten, bettin, bittjin, bettjen, bittjan, bittigen, bettigen, bittingen* o.d.] som adj.: som är tidig; äv.: morgontidig, arla; som adv.: tidigt Smål Östg Sörml Närke Dal Gästr Med Norrb. *I môra bettjen*, imorgon bitti Östg. *Han är jirier* (girig), *ja då vil sâjå att han ä bittin äm mä:rna i arbetet* Östg. *Di gri:ste* (födde kultingar) *bittin i våras* Östg. (De) *skulle arbetä bitten å sent* Sörml. *Han är bitten åv sä* (av sig) Dal.

bittna v. se **bettna**.

bixla v. [*bäcksla* o.d.] arbeta fumligt (med ngt); (i hast o.) fumlande foga el. knyta hop (ngt); ofta i förb. *ihop ngt* Boh.

bjå v. 1 i förb. *bjå för ngt*, förebåda ngt; varsla om ngt Jämtl. *Je unner just vô didanne ske bjå för?* jag undrar just vad det där ska förebåda? **2** i förb. *bjå på el. åtpå*, närma sig till att vara; äv.: påminna om, likna; äv.: brås på Jämtl. *De bjår åtpå vå dom ha spådd*, det ser ut att det blir som de har förutspått. *Dâm bjår på hu*, de brås på henne.

bjäd n. [*bjä, bjer, bjär* o.d.] liten, odlad åkerbit i trädgård, trädgårdsland; rabatt Skåne Blek Smål Hall. *Ja ha ett helt bjer me röbedår* (rödbetor) Skåne.

bjäd n. Smål bjåde n. m. Smål Västg. lägre höjdsträckning i terräng; vall, bank; tvärkant; avsats kring åker el. sjöbotten. *Dä va bjä:a ve väjsi:era, höja så di står över nava*, det var vallar vid vägsidorna, höga så de står över hjulnaven Västg.

bjäga v. [*bjega*] gå el. stå ostadigt; vingla Västb Lappl Norrb. *Han gor å bjega*, han går och vinglar Västb.

bjägla v. spreta el. sticka ut till hinder Häls. *Hagen har stô£pe kull sa hagstörane bjäg£er över väjjen*, hagen har fallit omkull så hagstörarna sticker ut över vägen.

bjala v. [*bjaɫ-*, *bja`aɫ* o.d.] prata dumheter; babbla, pladdra; äv.: skvallra Västg Boh Dalsl Värml Jämtl. *Hu bjaɫe så de va ohärrans*, hon babblade så det var oherrans Jämtl.

bjäla v. [även: *bjä`äɫ* o.d.] **1** i fråga om högljutt djurläte. **a** om får, get: bräka Dalsl Uppl Västn Dal Norrl (utom Lappl Norrb). *Takkônô stå dânn ve leddô å bjäɫâr*, tackorna står där vid ledet, dvs. grinden, och bräker Gästr. **b** om nötboskap: råma högljutt, bröla Skåne Smål Dal Ång Lappl. **c** om katt: jama utdraget Dal. **d** om hund: skälla Skåne. **2** i fråga om (mer el. mindre) högljutt tal el. skrikande. **a** skrika, gasta Östg Norrb; äv.: tala högljutt, domdera Sörml. **b** gråta högljutt, böla Smål Östg Dal Gästr Ång Västb Lappl; äv.: gnälla, jämra sig Västn. *Vafför stå jänta utom knutn å bjâɫ, ha a jort illä sä ällar va är-ä?* varför står flickan bakom knuten och bölar, har hon gjort illa sig eller vad är det? Lappl. **c** prata dumheter; babbla, pladdra Västg Boh Östg Sveal Härj Jämtl Västb Norrb; äv.: skvallra Smål Sveal Gästr Häls Jämtl Ång Norrb. *A Kari stog å bjäɫes vä n*, hon Kari stod och pladdrades med honom Härj. *En der bjeɫâr å e me åppe i alt sôm er*, en del skvallrar och är med uppe i allt som är Uppl. **d** säga emot; käfta emot; bjäbba Närke Uppl Västn Dal. *Du biäɫâ då mot!* Dal. **e** skryta, skrävla; skrodera Dalsl Östg Sörml Uppl Dal Häls.

bjälkas v. se **bälkas**.

bjälkavinter m. sträng o. kall vinter med mycket snö Skåne Blek.

bjälla f. [även: *bjä`äll*, *bjölle* o.d.] **1** klocka med kläpp; ofta: skälla; bjällra Götal (utom Östg) Sveal (utom Uppl Västn) Häls Härj Jämtl Ång. *Dä ä bra jöd i n da bjehlñ*, det är bra ljud i den där bjällran Härj. **2** växten blåklocka Skåne Västg Boh Dalsl. **3** småflicka; flicksnärta Dal. **4** hänge el. vippa hos växt; ofta: havrevippa i sht Dal. **5** pungliknande utväxt under hakan på get, svin el. får Smål Västg Dalsl Gotl Västn Dal Ång. **6** flikliknande utväxt under näbben på vissa hönsfåglar, slör Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Dal Jämtl. *Isn fugâɫn a je stur bjella*, den här fågeln har en stor "bjälla" Dal. **7** penis på pojke Dal.

bjallra v. [även: *bjaller*] prata fort o. mycket, prata i ett; prata strunt; pladdra, sladdra; äv.: skvallra Skåne Västg Boh Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Jämtl. *Han satt här hele kvä`älln å bjaller å ta`aɫ*, han satt här hela kvällen och pladdrade och talade Värml. *Dâm bjallrar i gåɫane åm-e er-nån sanning eller inte*, de skvallrar i gårdarna vare sig det är någon sanning eller inte Uppl.

bjällra v. [även: *bjäller*] Skåne Västg Sörml Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Ång Västb Lappl Norrb **pjällra** v. [även: *pjeller* o.d.] Gästr Norrb prata strunt; pladdra, sladdra; skvallra; äv.: käfta emot, bjäbba. *Här kan je sitte å bjellre dan ijöning*, här kan ni sitta och sladdra dagen igenom Ång. *Nö ha-na pjellre om dödän*, nu har hon pladdrat om döden Norrb.

bjälstra v. [även: *bjal-*] **1** streta emot, vara motspänstig; konstra Skåne. *Ögen daj bjälstra o vella änte dra lassed*, öken de stretade emot och ville inte dra lasset. **2** säga emot; käfta emot Skåne Blek. *Aijt ska ja si de, da inte vâat du staor å bjälstra mod na hann sija*

nå:åt, ett ska jag säga dig, det är inte värt du står och käftar emot när han säger något Blek. **3** småskälla; tjabba; gnata Skåne. **4** skvallra, sladdra Skåne. *De var väl ente tvånged att du skålle bjälstra om allt de for henge?* det var väl inte tvunget att du skulle sladdra om allt det för henne?

bjängla v. [även: *bjänge*£] **1** svänga (med benen); dingla; äv.: spärta el. sträcka ut med benen Dal. *Sitt int å biäng£â mâ fotar på häda vise!* sitt inte och dingla med fötterna på det viset! **2** röra sig ostadigt; svaja, vingla Dal Jämtl. *Huvve høre du bjäng£e pau; du kan ju ram£e ne!* huvaligen hur du svajar på; du kan ju ramla ner! Jämtl. **3** arbeta tafatt; fumla; krångla Härj Jämtl.

bjära övernaturligt väsen

bjärl, bjärle m. pris snus; prilla Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Uppl. *Han la:a in aijn dåktijja bjärl*, han lade in en duktig pris Blek.

bjärta v. [vanl. *bjäsjta, bjasjta, bjässja* o.d.] **1** i förb. *bjärta sig*, sträcka på sig (för att få en rak hållning) Härj. **2** i förb. *bjärta sig* el. *bjärta till sig*, snygga upp sig, piffa till sig Häls.

bjäsa v. se **1bäsa**.

bjäta v. **1** gnata; kälta; ideligen upprepa ngt i sht Smål Östg. **2** om (liten) hund: bjäbba; gnälla, gny Smål Östg.

björke n. [även: *bjöttje, bjårke, bjarke, bjerke, bje`erk* o.d.] bestånd av björk, björkdunge; äv.: trä el. virke av björk; jfr **birke** Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Närke Uppl Dal.

björksparv m. [även: *-spär*] småfågel, ofta: gråsiska Jämtl Ång Norrb.

björna v. **1** flytta in hos fästman/fästmö före bröllop; flytta ihop Härj. *Hân ha bjönnâ dit i Jo-Esj*, han har flyttat till Jo-Ers. *De ha bjönnâs ôpp i ga£a*, det har flyttats ihop uppe i gården.

björna v. falla under skidåkning; ramla omkull med skidor Dal Härj. *Hainn bjöinna sô sijnôbôkin sto*, han föll så snökaskaden stod Dal.

björnas v. fira förlovning; trolovas; lysa till bröllop Dal. *Dier old å byönnas*, de håller på att förlovas.

björnbär n. [vanl. *bjânn-*, *bjönn-*, *bjömm-*, *benn-*, *bemm-*, *bjan-* o.d.] *Anm.* ej att förväxla med standardsv. *björnbär* 'Rubus subg. Rubus' **1** blåbär Västmd Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. **2** odon Häls Med Jämtl Ång. **3** ormbär Häls Jämtl Ång Lappl. **4** ripbär Jämtl Lappl. **5** tranbär Jämtl Ång Lappl Norrb. **6** hönsbär Jämtl Ång.

björnflo m. [vanl. *bjenn-*, *bjä:n-* o.d.] **1** växten björnloka Ång Lappl. **2** växten strätta Lappl.

björnig, björnug adj. [*bjânn-*] om färgteckning på djur: med blandad färg med mörkare inslag; rödskäckig; rödfläckig; svartbrun Gotl. *De e a biânnu mer*, det är en skäckig mÄrr.

björnkål m. [*bjönn-* o.d.] växten torta Dal Ång Västb Lappl.

björnmör m. [vanl. *bjenn-, bjönn-, bjänn-, -maur, -mäur, -môger* o.d.] **1** stor, svart myra som lever i stubbar o.d.; hästmyra Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. **2** rödmyra Västb Lappl. *Ja fikk bjännmôgern på me å he sjântes sôm ja skull ha vyre opp e ellôm, jag fick rödmyror på mig och det kändes som om jag skulle ha varit uppe i elden* Västb.

bjugbent adv. [*bjobeint, bjobaint, bjobänt* o.d.] Västb Lappl Norrb **bjugelbent adv.** [även: *bjôge£-*] Jämtl Ång **hjulbent.** *Wå (vad) påjken b£ä bjobent* Norrb.

bjuge m. övernaturligt, ont väsen; används för att skrämman barn ofta i bf. sg. Norrb. *Bjo:en tâ de! "bjugen" tar dig!*

bjuglig, bjuglug adj. [även: *bjåg-, bjôg-, bjugg-*] **1** om trave, lass o.d.: rankig, ostadig Jämtl. **2** småkrokig; knagglig; ojämn Jämtl. *De jekk bjugglikt te fära gammalvägen, det gick knaggligt att fara på den gamla vägen .*

bjuktug adj. [även: *bjô-, bjo-*] som buktar, buktig; krokig; äv.: bucklig Jämtl.

bjula v. [även: *bju`u£, bjå£a, bjô£a*] om nötboskap: råma högljutt Västg Dal Jämtl Ång. *Okksen va så elakk (arg) at han bjå£e* Ång.

bjunglug adj. [även: *bjång-, bjông-* o.d.] **1** som buktar, buktig; krokig; ojämn; äv.: bucklig Härj Med Jämtl. *E rostu å bjång£u e sillbytt, en rostig och bucklig sillbytta* Jämtl. **2** som är avigt anordnat, avig, bakvänd; krånglig Härj Jämtl. *Dâ va bjonglût de hân, det var krångligt de här* Härj.

bjur, bjure m. [*bjaur, bjaurä*] stäv i för el. akter i båt; vanl. i fråga om båtbyggning Gotl. *Dä summ stammar va gärd a kalds bjauren, det som båtstammarna var gjorda av kallas "bjuren" . De där bjaurar skudd var självråkrapä u lagum kråkrapä, de där stävarna skulle vara självråkta och lagom krokiga .*

blå adj. **1** mager; snålt tilltagen; i fråga om mjölk: utan grädde, skummad täml. allm.; äv. om egenskap hos person: snål, gniden Jämtl. *Han kânne naokk fao ta mennna blao maol ... na han va ude å tidde, han kunde nog få ta mina magra måltider när han var ute och tiggde* Blek. *Hân e så b£åo te beta£ få£tsji sin, han är så snål att betala sitt folk* Jämtl. (Stuvade päron gjordes av) *kokte pära en karvede sönnner i e panna mä lite b£å mjô£k i, kokta päron som man karvade sönder i en panna med lite skummad mjölk i* Östg. **2** späd; inte fullvuxen; mycket ung; vanl. som förled i subst.-ssgr som t.ex. *blåkalv, blåkilling, blåpojke* Smål Västg Värml Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **3** förstärkande adj. el. adv. i högsta grad; mycket; ofantlig; ofta som förled i adjektiv- el. verbssgr i sht Norrl. *Vi årbetä på b£åä livä om dan för tell å ha jort ållt te lags tell (pappa kom hem) , vi arbetade för glatta livet om dagen till att ha gjort allt till lags till pappa kom hem* Ång.

blå-späd adj. alldeles nyfödd Smål Hall Västg Boh. *Dä däeninga tökker ja inte um, att dasä ta ut en blaospäer onge, det där tycker jag inte om, att dasen tar ut en nyfödd unge* Smål.

blåarbета v. arbeta hårt, slita Värml Uppl Dal Härj Med Ång Västb.

blåätare m. person som kan äta mycket utan att bli fet Smål Hall Västg Jämtl.

blåbär n. bär av odon Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Närke Värml Västn Dal Häls Med.

Anm. ej att förväxla med standardsv. *blåbär* 'Vaccinium myrtillus'.

bläbba f. mun, trut Med. *Du ha-Lå bLäbba uppe fu jämnan*, du har då truten uppe för jämnan.

blåbett n. blåaktig lus Smål Hall Västg Östg. *Dai swarta koa har fått blåbed*, den svarta kon har fått löss Hall.

blåbjälla f. 1 blåklocka Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Dal. 2 tätört Dal.

blåborre m. pärlhyacint Smål Östg.

blåbuk, blåbuke m. bär av odon vanl. i pl. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Närke.

BLåbuka ä inte så goa sôm bLåbär, odonen är inte så goda som blåbär

bläck, bläcke n. m. Blek Smål Västg Boh Östg bläcken n. Skåne Blek Smål. växt med stora blad Boh *** **Från Idre, Dal uppges att bläck är det norska ordet för växten, i Idre kallas den trösk.** vattenklöver Skåne Smål. a missne Blek Smål Västg Östg.

bläcka f. Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Uppl blacka f. [även: *bla`akk*] Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Västn stort blad; växt med stora, breda blad, t.ex. näckros, rabarber, groblad. *Pebberode har bre:e bLækker*, pepparrot har breda blad Boh. *Dä väkkses sô mykke sto`or bLækker i lanne* Värml.

bläcka f. tofsvipa Gotl. *Vaffadag da sku blekku ha full kull*, vårfrudagen då ska tofsvipan ha full kull.

blacka f. se 1bläcka.

blacka v. 1 blinka Gotl Dal. *Blakk langge, så kumma ja!* blinka långsamt, så kommer jag! ett ögonblick, så kommer jag! Gotl. *Ann bLækker min ogum*, man blinkar med ögonen Dal. 2 blänka till Gotl. (När) *stjännår blakkar fran ätt håll* (blir det blåst), när stjärnor blinkar från ett håll blir det blåst.

blackra v. [*bLækker, bLækker*] fladdra, fläkta; vifta; äv. om fågel: hastigt slå med vingarna; ryttla Dal Ång Norrb. *Fôgern stå å bLækker* (i luften), fågeln står och ryttlar i luften Ång.

bläda f. [även: *bLeia* o.d.] 1blädja f. [även: *bLeddja* o.d.] 1 tunn spåna el. (trä)skiva, tunt blad Dal Härj. *Mö jål n tjähp ô sähte e bledû på överä`än*, den hadde mö nör mö grov, vi gjorde en käpp och satte en träskiva på överändan, den hade vi när vi grävde Härj. 2 skovelblad i vattenhjul Västn Dal Häls Härj Med.

bläda v. [även: *bLä* o.d.] 3blädja v. [även: *bläjdja, bLäjje* o.d.] 1 plocka av blad el. blast (på växt); repa; äv. i förb. *av*, blada av Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Häls Västb. *Vi sku bläa lide kaol*, vi ska repa lite kål Skåne. 2 vända blad, bläddra; äv. i förb. *om*; äv.: bläddrande leta (efter ngt) Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång. *Hun ligger å bLäår i boka*, hon ligger och bläddrar i boken Öland. *Ja bLäjjde å bLäjjde men ja kunne inte hitte-t*, jag bläddrade och bläddrade men jag kunde inte hitta det Östg. *BLä ôm bLä i boka!* vänd bladet i boken! Värml.

bläda f. 2blädja f. = **2bläde** Hall Boh.

bläda v. fästa samman (ngt) med "bläde", kila Skåne Blek Smål Hall. *Sinn sätta ja dom i traiskobäinken o bläa fasst dom mä bläa*, sedan sätter jag dem i träskobänken och kilar fast dem med kilen Skåne.

blada f. [bʁydi, bʁödu, bʁö:u, bʁöjji o.d.] skovelblad i vattenhjul; jfr **1bläda 1blädja** Västb Lappl Norrb.

bladara f. [blada:ra, bladarra] stor fläck; blaffa Blek.

bladaska f. bladuska f. se **pladaska**.

bladd m. plump av snor, bläck o.d.; smutsfläck Skåne Blek Smål.

bladd- förled i hög grad; mycket; ofantlig; som förstärkande förled i adjektivssgr som t.ex. *bladdfet, bladdfull, bladdsur, bladdvacker* Skåne Smål Västg Östg.

blädda f. hög av spillning efter nötboskap, komocka Skåne Hall.

bladda f. [även: bʁa`add] **1** halvflytande massa av snor, spott, bläck o.d. stor smutsfläck; blaffa Skåne Blek Öland Smål Hall Östg Uppl; i uttr. (ligga) *i en bladda*, (ligga) i en enda röra Skåne. (Han) *sputte e stor bʁadde på gôʁvet*, han spottade en stor blaffa på golvet Smål. **2** sårskorpa; större hudutslag Smål Östg. *Dä slo ut bʁadder på ina si:a å majen*, det slog ut hudutslag på ena sidan av magen Smål. **3** stor, blöt snöflinga Skåne Öland Smål Östg.

bladdertyska f. Smål Östg Värml pladdertyska f. [även: -ty:sja o.d.] Skåne plattertyska f. Dal obegripligt tal el. språk, rotvälska. *Ha ä da fårr pladårtyska du snappar?* Vad är det för rotvälska du snappar? Skåne. *Nu taʁer-du att* (allt) *bʁaddertyska* Värml.

blädderulk m. [blär-] ohyfsad man; slyngel Skåne Blek.

bläddra f. [även: blära o.d.] urinblåsa Skåne Blek Smål Hall.

bläddra v. [blära] dricka ohejdat; ofta i förb. *bläddra i sig* Blek.

bläddra v. [även: blära o.d.] **1** prata strunt, pladdra; sladdra; skrävla, skryta Sörml Uppl Västn Dal Gästr Med Norrb. *Du bʁärer å skryt mâ-ett tå onghästn den*, du skrävlar och skryter för jämnan om din unghäst Med. **2** om får: bräka Västb Lappl Norrb. *Takka bʁäder*, tackan bräker Lappl.

bläddra bläddras v. [blära-] bilda bubblor el. blåsor, bubbla; äv. i förb. *bläddra sig* Skåne. *Vanned blärar si, de bler rajn i maren åsse*, vattnet bubblar det blir regn imorgon också Skåne. *Miltsj o grädde bläddres å varmen*, mjölk och grädde bildar bubblor av värmen Skåne.

bläddra blädra v. röra (ngt) av o. an, vifta, svänga; ofta i fråga om ormtungans rörelse; äv. utan obj.: dallra, fladdra; jfr **2bläddra** Smål Östg Värml Västn Dal Häls Jämtl Ång. *Asplöv blädra* Dal. *Långkusen bʁädra stynge*, ormen svängde tungan av o. an Häls.

bläddra blädra v. plocka av blad el. blast (på växt) Smål Närke Uppl.

bladdra f. bladra f. [även: *bŁader*] **1** bubbla på vätskeyta i sht Dalsl Dal. **2** urinblåsa; jfr **1bläddra** Gotl. **3** blåsa på hud, vattenblåsa, blodblåsa; blemma, kvissla Sörml Västml Dal.

bladdra v. bladra v. jfr **5bläddra** **1** röra (ngt) av o. an; svänga hastigt fram o. åter; vibrera; vanl. i fråga om (orm)tungas rörelse Skåne Smål Västg Närke Värml Västml Dal Häls Härj Jämtl. *Långkusen bŁadra mä gadden*, ormen svängde med tungan Häls. **2** fladdra (för vinden); ofta i fråga om löv, ljussken o.d.; äv.: darra; dallra Skåne Boh Sörml Värml Dal Jämtl. *Lakarnet bŁadra* Värml. *Låuve bŁader*, lövet darrar Jämtl. **3** om djurläte (i sht bock, älg) el. fågelläte (t.ex. enkelbeckasin): framkalla vibrerande (el. klapprande) ljud Värml Dal Häls Härj; **a** ofta i fråga om fårets läte Uppl Västb Lappl Norrb.

bladdra v. [även: *bŁaddär*] jfr **2bluddra** **1** åstadkomma bubblor, bubbla Skåne Dal. *Sidd ente där å bladdra i kaffed*, sitt inte där och bubbla i kaffet Skåne. **2** framkalla bubblande ljud Skåne.

bladdra v. [även: *bŁadder*] bladra [även: *bŁader*] v. bläddra Skåne Blek Hall Västg Boh Gotl Värml Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Du skä läsô nu ô int sitt sånnä ô bŁadrâ*, du ska läsa nu och inte sitta så där och bläddra Dal. *Ha sat bära u bladdra me sidlana*, han satt bara och bläddrade med sedlarna Gotl.

bläde n. **1** växten missne Smål. *Ble:e kan man koåka te svin* (som foder) .

bläde m. kilformigt föremål, kil Skåne Blek Smål Hall Västg.

bläding m. **1** mindre blad; i sht i fråga om de första spirande bladen el. brodden av sädesväxt Öland Smål Gotl. **2** ett slags gräs med stora blad som växer på fuktig mark Skåne Öland Smål Gotl.

blädja f. se **1bläda**.

blädja v. se **2bläda**.

bladkaka el. **blada-**, **blade-** f. smörkaka av kokt potatis, rågmjöl el. kornmjöl o.dyl. o. som gräddas på kålblad, rabarberblad el. lönnblad Smål Hall Västg.

blädkål el. **bläde-** m. avplockade kålblad; anrättning av kålblad, vanl.: kålsoppa Skåne Smål Hall Västg Dalsl Närke. *Sônndan sa vi la koka bŁä:åkåŁ?* på söndag ska vi väl koka kålsoppa? Västg.

blädra f. = **1bläda** Häls.

blädring m. **1** de första spirande bladen el. brodden av sädesväxt Öland. *Koånt stå:å i fôll blädring*, kornet står i full "blädring" . **2** vattenklöver Närke. **3** sjögräset nate Östg.

blåduva f. växten stormhatt ofta i pl. Östg Sörml Uppl Västml Dal. *Va bŁåduvera ä granne!* vad stormhattarna är granna! Östg.

blåeld m. **1** brinnande koloxid Med Jämtl Ång Norrb. *Dä brann blåeln på gŁöa då han skôt spjelle* (sköt spjället) Ång. **2** helvetets eld som spår efter djävulen Jämtl Lappl Norrb. (Då) *lysst e bŁåelln e`ett dôrn na dôrn for* Jämtl.

blåfågel m. = blåduva Östg.

blåfattig, blåfattug adj. mycket fattig; utblottad Värml Dal Ång Västb Norrb.

blåflen m. snöfri o. blank is, isgata Med.

bläfta v. 1 vifta Hall Västg. *Hu sad å bLefta me hanna för ansektet för de skulle swaLa,* hon satt och viftade med handen för ansiktet för att det skulle svalka Hall. 2 fladdra för vinden, fläkta Västg; om ljuslåga: flämta Hall. *TvättkLära bLäftar bra ida,* tvättkläderna fläktar bra idag Västg.

blaga v. [även: *bLauwa*, *bLôgô* o.d.] 1 om vinddrag: fläkta Ång. (Det) *bLaga å bLåse.* 2 fladdra för vinden; fläkta; svaja, bölja; darra; äv. om luftlager p.g.a. värme: dallra Boh Häls Härj Med Jämtl Ång. *De bLôgô dârr på åkrn,* det dallrade där på åkern Härj. 3 om ljuslåga o.d.: fladdra, flämta; ofta om norrsken: lysa med fladdrande sken, flamma Boh Häls Härj Jämtl. *Hä bLager i sjyn,* det flammar i skyn Häls. *Elln bLagâ om de bLâ`äst,* elden flämtade om det blåste Jämtl. 4 flamma till, lysa till; blixtra; äv.: blänka, gnistra, glimra; äv. i fråga om glänsande (el. vita) föremål el. blank yta Boh Dalsl Häls Härj Med Jämtl Ång. *De bLaga sô stykkt då de junge,* det gnistrar så hemskt då det blixtrar Jämtl. 5 lysa (ihållande) med starkt sken; äv.: brinna häftigt Häls Härj Jämtl. *Va då bLager hânne inne da!* vad det lyser starkt här inne då! Häls. *SoLâ bLagâ å sjin,* solen lyser och skiner Jämtl. *Gûbbûvârus då bLôgô ô brânng sô stossjt,* gud bevare oss, det "blagade" och brann så starkt Härj. 6 om stark färg el. färgranna (el.vita) kläder o.d.: lysa bjärt Dalsl Värml Häls Jämtl; äv. i fråga om person, övergående i bet.: (opassande) pråla med färgranna (el. vita) kläder; skrytsamt visa upp (klädesplagg) Boh Värml Häls Ång. (Kommentar till den nya kostymen:) *Nu kan du gå ut å lätta syna däg, då bLager på långt hôll,* nu kan du gå ut och låta visa dig, det lyser på långt håll Häls. *Tändran blaga drevande vit frå ansiktom,* tänderna lyste drevande vita från ansiktet, dvs. tänderna lyste som vita snödrivor från ansiktet Jämtl. *Han jekk å bLâga vâ nyböksärn på sä,* han gick och prålade med de nya byxorna på sig Ång.

blaga v. [även: *bLôg-*] 1 om vätska (i kopp, vid strandkant o.d.): flöda i övermått o. vara nära att rinna över (men hållas kvar av ytspänningen); vanl. i perf. part. *blaga(d)*, bräddfull Jämtl, el. i pres. part., ofta i uttr. *blagande full, blaganste full*, till brädden full i sht Häls Med. *Hu öste blâganste fullt sa hä rânn över på fate,* hon öste övermåttan fullt så det rann över på fatet Med. *Å va blagane hä bLi,* oh vad fullt det blir Häls. *Hann fekk n bLaga n kaupp ma kaffe,* han fick en bräddfull kopp med kaffe Jämtl. 2 svämma över Med.

blägd, blägede m. [vanl. *bLäjd-*, *bLäjj-* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml blägda f. [vanl. *bLäjd-*, *bLäjj-* o.d.] Boh Dalsl Värml. kilformigt föremål, kil, vigg; i sht för klyvning av vedträn el. för fastkilning. *Öksa ha lössna på skaffte sô du får sät-i e ny bLäggde,* yxan har lossnat på skaftet så du får sätta i en ny kil Dalsl. *Di fikk flekka me bläje for ti å få synnor,* de fick fläka med kil för att få sönder Skåne.

blägda v. [vanl. *bĕäjd-*, *bĕäj-* o.d.] slå in "blägde" i (ngt); fastkila; klyva Skåne Blek Smål Västg Boh Dalsl Östg Värml.

blagda v. [även: *bĕôg-*, *bĕaw-*, *bĕaj-*] **1** fläkta (för vinden), fladdra; jfr **1blaga 2** Boh Värml Häls. *Säjja bĕajder*, seglet fladdrar Boh. **2** flamma; vanl. i fråga om norrsken; jfr **1blaga 3** Häls. **3** pråla (med färgranna kläder), ståta; jfr **1blaga 6** Boh.

blägg m. se **bleg**.

blaggarnsblom f. **1** rölrika Dalsl Värml. **2** kamomill Värml.

blågräddad adj. om bröd: gräddad med för låg undervärme i ugn Uppl Ång Västb Norrb.

blågubbe m. blåklint Öland Sörml Värml Uppl Västb Gästr.

blåhalka f. svår halka; isgata Med Ång Västb. *Dä va n sjäring sôm va ute å jekk på bĕåhâĕka; hâri n utförsbakke for a omkull*, det var en käring som var ute och gick på isgatan; här i en utförsbacke for hon omkull Ång.

blåhålla v. fasthålla (ngt el. ngn) med kraft o. ihärdighet Blek Dal Gästr Häls Med Ång. *Ja fekk bĕåhålla-n ja, annârs hadd-an sprunje sin väg*, jag fick hålla honom jag med all kraft, annars hade han sprungit sin väg Gästr.

blåhals m. [-håssj-, -hässj- o.d.] **1** hane av gräsand Dal Häls Härj Ång Norrb. **2** gräsand Dal Härj Jämtl Norrb. *Jä såg fâräln i våttnä ett bĕåhåssjn*, jag såg spåret i vattnet efter gräsanden Norrb. **3** sjöfågel med mörk huvud o. hals, t.ex. bergand, stjärtand Norrb.

blåhals-and f. [-håssj-, -hässj- o.d.] gräsand Jämtl Ång Lappl.

blåhans m. skalbaggen blåhjon (*Callidium violaceum*) Ång Västb Lappl.

blåhatt m. **1** blåklocka Skåne Blek Boh Gotl Dal. **2** åkervädd el. ängsvädd Smål Boh Västb Dal. *Da dâre blåhattanna ä ett lajtt* (hemskt) *oggräs i akkranna* (åkrarna) Smål. **3** blåklint Sörml Uppl. **4** stormhatt Skåne Smål.

blåhyssjig, blåhyssjug, blåhyssjot adj. [-hyssj-, -hössj-, -yssj-, -össj- o.d.] som går åt blått, blåaktig Västg Östg Uppl Häls.

blåjakob m. = **blåhans** Jämtl Ång Västb Lappl.

bläjda v. se **2bläda**.

blåjuta f. bär av odon vanl. i pl. Västg Närke.

blak n. **1** stor o. blöt, fallande snö Skåne snöslask, snöglopp Blek. *I mars maunad bruka däj va mö:et blak*, i mars månad brukar det vara mycket snöglopp.

blak- förled i hög grad; mycket; som förstärkande förled i ssgr som t.ex. *blakfet*, *blakfull*, *blakmätt*, *blakmörk*, *blakregn*, *blaksupa* Skåne Smål Hall.

blaka f. [vanl. *blaga*] **1** halvflytande massa av snor, spott, spillning o.d. stor smutsfläck, blaffa Skåne Blek Smål Hall. *Han trampade i en blaga å höllt på o trilla*, han trampade i en blaffa och höll på att trilla Blek. **2** större hudutslag; svullnad, bula Skåne Smål. **3** stor o. blöt snöflinga Skåne Smål. *Ja e såm en räkti blaga*, jag är som en riktig "blaka",

dvs. jag är alldeles genomvåt Skåne. **4** iögonfallande (o. mindre tilltalande) pryd-
nadsföremål, huvudbonad, smycke el. medalj o.d. Skåne. (*Om en väggbonad:*) *De*
va en gränn blaga du har po veggen, det var en grann "blaka" du har på väggen . **5**
tjock o. otymplig kvinna Skåne Smål. **6** illa omtyckt person, "skitstövel" Skåne. *Hår*
kan hun dras mä den blagan? hur kan hon dras med den skitstöveln?

blaka oböjl. f. [vanl. *blaga*] Skåne Smål Hall blak n. [*blag*] Skåne Smål. myckenhet, stor
mängd. *Et redet blag kaffe*, ett riktigt stor mängd kaffe Smål. *Här ha kommed en blaga*
sny, här har kommit en massa snö Skåne. *Na blakä räjn*, en mängd regn Smål.

blaka v. [*blaka, blaga* o.d.] **1** i fråga om nederbörd (snö, regn): falla ymnigt; ösa ner,
vräka ner ofta i förb. *blaka på* , el. *blaka ner* Skåne Blek Smål Hall. *Rained riktet*
blagar pao, regnet riktigt öser på Hall. **2** om sol: skina hett, gassa, steka; ofta i förb.
blaka på Skåne Smål Hall; äv. om ugn: utstråla stark värme Hall. *De blogar so sta:rt*
ifro ongen, det värmer så starkt från ugnen Hall. *Solen blagar pau*, solen gassar på
Skåne. *Dä blakadâ på hela ättâmeddan*, det sken hett hela eftermiddagen Smål.

blaka v. [även: -o-, -â-] släthugga el. skräda (timmer) på två sidor, kanthugga Ång
Västb Lappl Norrb. *Komm å bEoka stokken jena åt mä*, kom och skräd stocken här åt
mig Norrb.

bläkbock el. bläke- m. [*bEätji-* o.d.] **1** enkelbeckasin Dal.

blåke m. Jämtl blåka f. Härj Jämtl. [även: *bEå`åk* o.d.] blånad i hud, blåmärke Härj Jämtl.
Hân fekk em-bEåk i huvupann, han fick ett blåmärke i pannan Jämtl.

blåkläder n. pl. kulörta kläder oavsett färg (i motsats till vita) Östg Uppl Dal Häls Med
Jämtl Ång Västb Norrb. *I hav än stor twett å bEåkEedom*, jag har en stor tvätt av kulörta
kläder Norrb.

blåklätt m. blåklint Blek Öland Smål Västg Värml. *De ä sa mö`ö blaoklätt i rågen*, det är
så mycket blåklint i rågen Smål.

blåknapp m. **1** åkervädd el. ängsvädd Smål Hall Västb. **2** blåmunk (*Jasione montana*)
Hall.

blåknut m. [*bEakneot* o.d.] hårt tilldragen knut, hårdknut; råbandsknut Häls Härj
Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Djer bEakneotn so lois dom önt upp än so lätt*, gör en
hårdknut så löser de inte upp den så lätt. Norrb.

blåkorn n. **1** fullmoget el. övermoget korn som ger mörkt mjöl Västb. **2** blåklint Skåne.

blaksnö äv. blake- m. [*blag-*, *-sny*, *-sni*] snö som faller i stora o. våta flingor Skåne.

bläkt m. f. bläcka f. **1** redskap el. föremål med vilket man viftar el. fläktar Ång Västb.
2 skärm på lieorv med vilken hö el. säd insamlas vid mejning, mejbåge Västg Värml
Med Västb Lappl Norrb. *Da får en te å sätte bEäkt på le:ane å kEämme te å sjäre*, då får man
sätta mejbåge på liarna och klämma till och skära Värml. **3** sädrensningssmaskin
som består av en fläkt som blåser bort agnar, sädesharpa Västg Jämtl Ång Norrb. **4**
svag vind; blåst; vindpust, fläkt Ång Västb Norrb. *He kom in litn bEekkt*, det kom en
liten vindpust Norrb. **5** hastande el. brådiskande göromål, ståhej; fart o. fläkt Ång

Västb. *A Sôfia var-ti n fale bLäkt fyre brölôppe* Västb. *Du är utt-e bLäkt n nu ijän*, du är ute i farten nu igen Ång.

bläkt v. [även: *blikta*; *bLä`äkt*, *bLi`ikt* o.d.] **1** fläkt el. vifta med ngt så att luften kommer i rörelse; vinka; med svepande rörelse få undan ngt; skaka ur; äv. med obj. Hall Västg Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hurn sto på annär sia* (av sjön) *å bLäkttä vä n hannduk*, hon stod på andra sidan av sjön och viftade med en handduk Ång. *BLäkt aväg fLyyjen vä tininga*, vifta bort flugorna med tidningen Västb. (Med en hatt stod en av jägarna vid hålet och) *bLekta rökin inni sô må`åEn skull rökes ut*, bläktade in röken så att mården skulle rökas ut Dal. **2** om vinddrag: fläkt Västg Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Dä bLäkttä fränn ymse hôld*, det fläktade från ömse håll Härj. **3** fladdra för vinden Västg Värml Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *KLäa bLekkete i bLåsväre*, klädet fladdrade i blåsvädet Ång. **4** om ljuslåga o.d.: fladdra, flämta; äv. om norrsken: flamma Hall Västg Värml Härj Jämtl Norrb. *Ljöse bLi`ikkt så*, ljuset flämtar så Jämtl. **5** blixtra; blinka; gnistra Hall Värml Västn Dal Häls; **a** äv.: hastigt skymta förbi Västg Dal Ång Lappl. *Ä bLekkta helä natta*, det blixtrade hela natten Dal. *Jä tykt dä va na sâm bLäktta fôrbi yga å da varä n kvällsfLäksä*, jag tyckte det var något som skymtade förbi ögonen och då var det en fladdermus Ång. **6** (planlöst) springa hit o. dit; ila, jakta, skynda; äv.: brådslande arbeta el. stå i Ång Västb Lappl Norrb. *A Anna bLäkte på å städa*, hon Anna stod i och städade Västb. **7** springa fort Västb Norrb. *Hân hâd in hest som vâr rikti dill att bLe`ekt*, han hade en häst som var riktigt bra på att springa Norrb. **8** avhugga bark på träd för att märka upp rågång el. väg, bläcka Dal.

blåkunt m. växten blåeld Närke Västn.

blålätt m. blå färg till färgning av garn o.d.; indigo Dal Härj Ång.

blålock m. n. [även: *-låg*, *-låg* o.d.] Skåne Västg Boh Dalsl blålocka f. Smål Hall Västg Dalsl. [även: *-lökka* o.d.] **1** styvmorsviol Hall Västg Boh. **2** blåsippa Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl.

blålums m. [-loms] blålera Dalsl Värml. *Unner myrejoLa kan dä være bLåloms*, under myrjorden kan det vara blålera Värml.

blåma f. Dal Gästr Häls blåme m. [även: *blam-* o.d.] Gotl Västn Häls. blåhet; blånad i hud, blåmärke. *Ja slau mi så de blai blam yttar*, jag slog mig så att det blev blåmärke efter Gotl.

blåmaj f. växten majviva Skåne. *Ja fittj en hel krans aw blåmajj når ja fyla aur*, jag fick en hel krans av majviva när jag fyllde år.

blåmängd adj. som drar åt blått, blåaktig; blåfärgad Skåne Blek Västg Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl. *Rujen ä bLåmängder utå bLåkLent*, rågen är blåfärgad utav blåklint Västg.

blåmåns m. 1 åkervädd el. ängsvädd Skåne Blek Smål. *Da vaise gôtt omm blaumaunsa pau agan*, det växer gott om åkervädd på åkern Skåne. 2 klintväxt, i sht blåklint Skåne. 3 blåmunk (Jasione montana) Skåne.

blamasja f. [även: *plama'sa*] 1 större fläck (av smuts, färg o.d.) Skåne Smål. 2 (fult) märke i hud; sårskorpa; hudutslag; äv.: blåmärke Skåne Smål Hall. (Lägg plåster på) *su bÊi du snat oå mä da laja blamaa:sja*, så blir du snart av med det fula märket Smål. *De va rälia plamaser han har fått i ansektet*, det var hemska utslag han har fått i ansiktet Hall.

blåmatad adj. om korn: övermogen Jämtl. (Om kornet är) *bÊåmata då ha joÊa börrje* (jorden börjat) *å tege ijänn e*.

blåmesa f. [även: *-missu*, *-môse* o.d.] mager el. tunn vassla, i sht efter ystning av skummjölkl el. surmjölkl Dal Jämtl Västb Lappl Norrb.

blämma, bläma v. [även: *bÊä`ämm* o.d.] glupskt dricka, bälga i sig Dal Västb Lappl. *Han bÊemme å drakk opp n hail hink å våttn*, han glupade och drack upp en hel hink vatten Västb.

blåmunk m. växten stormhatt Skåne Hall Västg Boh Dalsl. *Anm.* ej att förväxla med standardsv. *blåmunk* 'Jasione montana'.

blånagel m. 1 främre del av nagel där smuts samlas, nagelskära; sorgkant på nagel Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Sett-nt å tugg på bÊånagÊan!* Med.

bländ, blände n. 1 blandning; sort, slag, i sht i uttr. *av bågge bländen*, av båda sorter Skåne Blek Smål. *Da a vall ao baijge blännen blann dâm mä*, det är väl av båda sorterna bland dem också Blek. *Nu e frundömmersarbe å karaarbe i ett blänn*, nu är fruntimmersarbete och karlarbete i en blandning Skåne. 2 dryck beredd av mjölk o. svagdricka el. mjölk o. vatten Skåne Smål Närke. *Bättå dröck än blänn kann en intå få onnå höst å sjur* bättre dryck än "bländ" kan man inte få under inbärgningen av sädeskörden Smål.

blända f. 1 blandning Blek Värml Jämtl. 2 dryck beredd av mjölk o. svagdricka el. vatten Västg Häls Jämtl. 3 blandsäd Gotl Dal.

blända v. blanda; äv. i förb. *blända ihop* Skåne Blek Öland Smål Hall Häls Jämtl. *Blänna koåten å prata inte!* Blanda korten och prata inte! Blek. *Då blännade da bärk i bröjet*, då blandade de bark i brödet Smål. *Nu sô bÊänna ja hop gnarspmål å gävlemål sô ojåÊpÊet sô*, nu så blandar jag hop gnarpmål och gävlemål så ohjälpligt så Häls.

blanda f. [även: *bÊonn-*, *bÊänn-*, *bÊönn-*, *bÊâ`änn*, *bÊa`at* o.d.] 1 hopblandad massa, blandning Hall Västg Gotl Östg Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb. **a** (sommardryck av (lika delar) vatten o. mjölk el. surmjölkl Västg Boh Dalsl Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Drekk int vann, drekk bÊanda!* drick inte vatten, drick "blandan"! Dal. **b** dryck av svagdricka o. mjölk Västg. **c** dryck av kallt vatten o. havremjöl Värml. **d** blandsäd Västg Gotl Dal. 2 vassla efter ystning (med däri befintliga flockor) Ång Lappl. *Så kokå-rôm mesän tå bÊänna*, så kokade de

mesen utav vasslan Lappl. **3** messmör (berett genom kokning av vassla) Ång. *Då de hadde stått å pôttre då n stänn se vart e b£anna å då skulle ne kokes tells de vart ålldeles brun n blanne*, då det hade stått och puttrat då en stund så vart det messmör och då skulle den kokas tills det vart en alldeles brun blandning. **4** vätska i juvret (hos sto) under tiden närmast följningen Jämtl. *Når e li tä at måra ske få£å, så b£ir e b£ånnå ti jurân*, när det lider till att märren ska föla, så blir det vätska i juvret.

bländning, bländing m. f. **1** blandning Skåne Blek Smål Gotl Östg Uppl Häls Jämtl Västb. *Brännevin å drettja de e en go blänning*, brännvin och dricka det är en god blandning Skåne. *Hanses tal va non slass blänning åo skåonska o ståokkholmska* Blek. **2** blandsäd Skåne Gotl Västb. Västb.

blandom adv. **1** på flera sätt, olika, blandat; ömsom; om vartannat Östg Sörml Närke. *Då ä allt blandum*, det är allt olika Närke. **2** ibland, då o. då Sörml. (Fläskkorv hade man inte så ofta) *men nok va n bra te å ha blandom, når de kom främmände, forstås si*.

blandost m. [b£ann-, b£a:n-] mesost; messmör Ång Västb.

blandsäd f. blandsäd Skåne Blek Smål Häls. *B£ännså hä å hagra å kor elag*, blandsäd det är havre o. korn tillsammans Häls.

blänga v. [b£äng-, b£änj-, b£ä`äng o.d.] Västb Dal Häls Jämtl plänga v. [p£äng-, p£änj-, p£ajndj-, p£enndj- o.d.] Västb Dal dricka el. äta mycket o. glupskt; ofta i förb. ¶ el. ¶, bälga el. proppa i sig i uti sig. *Du ska då int p£enndj i di mer nu*, du ska då inte dricka mer nu Dal. *Ån p£änjôr ti så ti pärur vänn mi`dag*, han proppar i sig tio potatisar varje middag Dal. *Då skull int b£eng-ti dik så myttjå kåll i tjukkmo£k*, du skulle inte bälga i dig så mycket kall tjockmjölk Jämtl.

blängra v. se **blingra**.

blåning m. blå bulnad i hud; blåmärke Jämtl Ång Lappl. *I sjlo mâ så i fekk ån b£åning*, jag slog mig så jag fick ett blåmärke Ång.

blänka f. Smål Gotl Sörml Närke Uppl Dal Gästr Ång blänke n. [även: b£enttjå o.d.] Närke Med Ång blankt parti på vattenyta Smål Sörml Närke Uppl. **1** uppgrumlat vatten efter tätt stim av lekande strömning; äv. i förb. *göra*, göra vattnet blankt av (rom från) lekande strömning Dal Gästr Med Ång. **2** ljus håll under vatten, undervattensgrund Sörml Uppl. **3** klar strimma på himlen Smål Gotl Gästr.

blankig, blankug adj. [b£ånk-] om vatten, vätska: grumlig; oklar; om skummjolk: vattenblandad, blå Uppl. *Vattne ir sø b£ånkitt i brønn*, vattnet är så grumligt i brunnen.

blankskojare m. [-skôjjar] storskojare, skälm Häls Med.

blånöd f. yttersta nöd, elände; äv. som okvädingsord Jämtl Ång Västb Norrb. *No ske e vå`å£* (nog ska det bli) *b£ånöa innan je ske be däj* (om hjälp) Jämtl. *Va i b£ånöa äre nu, då du komm n hân tin på döngna?* Vad i blånödan är det nu, då du kommer vid den här tiden på dygnet? Ång.

blår f. pl. [även: *blar, blaur* o.d.] korta fibrer el. skävor av lin som blir kvar vid beredning av lin, blånor Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr. *Da tar di bLåra först å spinner dä, var sôrt för säj, sänn spinner di line, då tar de blånorna först och spinner det, var sort för sig, sedan spinner de linet* Värml.

blara v. **1** om stark färg el. färgranna kläder o.d.: lysa bjärt el. grällt Smål. *Ja tar rött i mattan, dä* (det) *blarar*. **2** om person: skrytsamt pråla (med fint klädesplagg); stolt visa upp (klädesplagg) el. låta (klädesplagg) framhävas; lysa, stoltsera med Smål. *Gao inte å blara mä dä, dä sar sao illa ut, gå inte och pråla med det, det ser så illa ut*

blåräfst m. = **blårakster** Härj Med Jämtl Ång.

blårakst, blårakster m. noggrann efterräfsning vid slåtter, finräfsning av kvarliggande hö Härj Jämtl. *Mö va ute ô rôkô bLårakkst, vi var ute för att räfsa finräfsning* Härj.

blårännmjölk f. sur skummjölk; mager filmjölk Ång Västb Norrb.

blåringärla f. [även: *-rinjil, -ringil, -ringel, -ringöLa* o.d.] sädesärla Härj Jämtl.

blarra v. [även: *-â-*] prata dumheter; prata vitt o. brett (i ett kör); pladdra; äv.: skvallra i sht Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Gotl Östg. *Han bLarrade å jekk an så te dän mildaste grad, s-att dä va inte vetit, han pladdrade och gick an så till den mildaste grad, så att det var inte vettigt* Smål. *Nu ska du va redier å inte bLarre ôm dä här, ifall du träffer nånn, nu ska du vara redig och inte skvallra om det här, ifall du träffar någon* Östg.

blarrskäppa el. **blarre-** f. [även: *-sjä`äpp*] pratsam o. skvalleraktig person Öland Smål.

blås m. **1** hård vind; blåst Smål Östg Jämtl Ång Lappl. *De våL bLåsn i dag, det blir blåst i dag* Jämtl. **2** rök av tobak, tobaksbloss Häls Norrb. *Om i ändå ha`add heint tåga mä n bLås åti möti burges, om jag ändå hade hunnit ta mig ett bloss innan mötet börjar* Norrb.

bläs m. = **2bläsa** **1** Blek Boh Östg Västn Dal Norrb.

blås-upp, blås-opp n. plats som är utsatt för vind o. blåst Västg Boh. *De e rekktit ett bLåsapp härude i desse bärria (bergen)* Boh.

blås-ut n. = **blåsupp** Västg Boh Västn.

blåsa f. blåsa f. [även: *bLais, bLå`ås* o.d.] nedsättande ömtålig person; högfärdig person Skåne Hall Dalsl Sörml Dal Jämtl Ång Lappl Norrb. *Han ha änn gammrik bLås (till fru)* Lappl.

bläsa v. [även: *bLaisa* o.d.] blåsa Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Värml Uppl. *De e bettår å blesa pu gröden en brenna si, det är bättre att blåsa på gröten än att bränna sig* Skåne. *Ja ska blåsa lössen aå-an, jag ska blåsa lössen av honom, dvs. jag ska skälla ut honom* Smål. (Hon) *bläste i ett hor (horn)* Hall. *De bLäser en kalle vinn, det blåser en kall vind* Boh.

bläsa f. se **blåsa**.

bläsa f. 1 ansikte; panna Smål Östg Uppl Västn Dal Norrb. *Du håll å bi rintju ti bLäsun*, du håller på att bli rynkig i ansiktet Dal. *Han ä soLbränd överallt utom i bLäsa* Smål. 2 skråma, reva, sår Smål Boh Uppl Häls Med Jämtl Ång. *Han fekk se n bLesâ åv kattn*, han fick sig en skråma av katten Uppl. 3 smutsfläck Uppl. 4 uthugget märke i träd, bläcka Smål Västb. *Jöra bleser i träa*, göra bläckor i trädet Smål.

bläsa f. blåsa; urinblåsa; blodblåsa o.d. Skåne Smål Hall Sörml Närke Dal.

bläsa v. visa allt för öppet vad ngn gör el. äger o.d., skrytsamt visa upp, stoltsera Smål Östg Uppl Dal. *Du ska väll inte gå ut å bLäse mä smörgåsa; då lys i öga på dôm!* Östg. *Där stogg-an* (stod han) *å bLäsa så alla skull si-n* Dal.

bläsa v. hastigt fara fram; planlöst el. oförsiktigt rusa iväg Västg Uppl Dal. *Du ska-nt bLeså sô bôrt i tok, far mera siallda sô gôr e bettôr*, du ska inte rusa så bort i tok, far mera långsamt så går det bättre Dal.

bläsa v. göra märke i (ngt); slå, stöta; med avs. på träd: bläcka Smål Västg Boh Ång. *När da brände sje:er skulle ägarn gå ut å bLäsa i*, när de brände svedjor skulle ägaren gå ut och bläcka Västg.

blåsal adj. blåsig; stormig Boh Dalsl Värml. *Dä ha vô`ôr en se bLåsall sammer* (sommar) Värml.

blåsandeväder n. [bLåsenvär, bLå:snevär o.d.] stark vind, blåsväder Boh Värml. *Dänn sôm har bLåsenvär nå an frakktes te grava ha svô`ôr på vär när an le`evd*, den som har blåsväder när han frakts till graven har svurit över vädret medan han levde Värml.

blåsibb m. koll.: blåsippor Närke Västn. *Dä väkksir bLåsibb övir allt i dänn här skogin*, det växer blåsippor överallt i den här skogen Närke.

blåsibba f. blåsippa Östg Närke.

bläsig, bläsug, bläsoth adj. om väder: blåsig Skåne Blek Smål Hall Boh Sörml. *De e bläsed vär i da* Skåne.

bläsig, bläsug, bläsoth adj. ivrig; framfusig; påflugen, näsvis Skåne Smål Boh Dalsl Uppl Dal.

blask m. f. 1 blinkning, blink Ång; äv.: blick, titt Norrb. 2 ögonblick, kort stund Lappl. *Å hânñä jör vi på n litn bLask*, det här gör vi på ett litet ögonblick. 3 blund, kort slummer Ång Västb Lappl Norrb. *Je skô legge me å ta n bLask*, jag ska lägga mig och ta mig en blund Ång.

blaska v. [även: -â-, bLa`ask, bLâ`ask] 1 klippa hastigt (med ögonen), blinka Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv.: kasta en hastig blick på ngn el. ngt Med Norrb. *Hu hade då aldrig sitt hât han hadä bLaskä ögan ôt naga n enda gång*, hon hade då aldrig sett att han hade kastat ögon åt någon kvinna en enda gång Med. *O he sä`ä-n eotan at bLâ`ask*, och det sade han utan att blinka Norrb. *Han bLaske ve ögom*, han blinkade med ögonen Västb. 2 tindra, blinka Lappl. *Sjárnän* (stjärnan) *bLask*.

blåsko m. växten stormhatt Skåne Smål Med.

bläsm m. bläsn m. [även: *br-*, *brems-*, *bressn* o.d.] om get el. får: lust till parning, brunst Jämtl Ång Västb. *Takka jer i bremsum*, tackan är i brunst Västb.

bläsma adj. bläsmen adj. bläsmot adj. [även: *br-*, *brems-*, *brassma* o.d.] **1** om får el. get: parningslysten, brunstig Boh Dalsl Värml Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *E bLessmutta jet*, en brunstig get Härj. *Djaita vår brämsn för tre vekku seda*, geten var brunstig för tre veckor sedan Västb. **2** om person: tokig, galen Häls Lappl. *E du alldeles bressma du?* Häls.

bläsmask m. bläsmark el. bläse- m. [-ma:rk] grön el. svart fjärilslarv som enligt folktron kan vålla hudutslag hos en människa genom att blåsa på vederbörande Skåne.

bläsna adj. [även: *br-*, *bresn* o.d.] **1** om får el. get: parningslysten, brunstig Dal Jämtl. *Jettrån e bresn å står å skve`eL* getterna är brunstiga och står och bräker Jämtl. **2** om person: yster, livlig Dal.

bläss m. buk, mage Skåne Blek. (Klockkedjan) *hājngde å dājngde i västen framte* (framtill) *pau dān store å tyykke blässen pau an* Blek.

blässa f. [även: *bLe`ess* o.d.] blank metallskiva; i sht i prydnad t.ex. kråsnål, ring, spänne Jämtl.

blässa f. se **2bläsa**.

blassa f. kluns av snor, spott o.d. äv.: stor smutsfläck Uppl Häls Härj; äv.: fläck el. märke i hud; fräken Uppl Häls.

bläst m. [*bLässt*, *blä:st*, *blaist* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Boh Gotl Uppl Dal Gästr bläster m. Västg Boh Dalsl Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr. [*bLässt-*, *blä:st-* o.d.] **1** stark vind, blåst Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr. *I januari va dān där bLästen dā dā stalp* (föll) *så mykke trān i skogen* Västn. **2** hudutslag; nässelfeber; jfr **älvbläst** Skåne Västg Värml Gästr.

blåst perf. part. Närke Härj Med Jämtl Ång blåst **perf. part.** Skåne Härj Jämtl. **1** andfådd Härj Med Jämtl Ång. *Je bLi bLässt nar je går oppöver n ba`akk*, jag blir andfådd när jag går uppöver en backe Jämtl. **2** välstädat Skåne Närke Härj Med Jämtl Ång. *Hon ha så fint å bLässt så man törs knafft gå in hārvā a*, hon har så fint och välstädat så man törs knappt gå in hos henne Ång.

bläst adj. se **blåst**.

blåstna v. Ång Norrb blåstnas v. Västb Norrb. genomträngas av blåst; vädras ut; i sht i fråga om torkning av hö, kläder o.dyl. el. kylning av ng; äv. i förb. *blåstna upp* el. *blåstnas upp* Ång Västb Norrb. *I bar soppa inne ytsjällarn så hon skull få bLåssnes nalta*, jag bar soppan in i utekällaren, så att den skulle få vädras ut o. avsvalna lite Norrb.

blåstol m. blåklint Skåne.

blåström m. djupt o. strömmande vattendrag utan forsande vågor Jämtl Ång Lappl.

bläsvilla f. förvirring, virrighet; ofta i uttr. *springa i bläsvillan*, irra omkring, vara vilse Västb. *Han to fel råkk i bĚesveilla*, han tog fel rock i förvirringen.

blåt n. se **blott**.

blåtopp m. [-*tupp*, -*tôpp*] blåklint Sörml.

blåtoppa f. blåtuppa f. **1** blåsippa Västml Dal. **2** blåklint Sörml Gästr. **3** blåklocka Dal.

blåvalen adj. blå av köld, blåfrusen Skåne Hall Boh. *De va faselitt va du ä blauvalen åm näjvåna*, det var fasligt vad du är blåfrusen om nävarna Skåne.

blåvecka f. arbetsvecka utan helgdag, i sht om veckan efter jul- o. nyårshelgerna Ång Västb Norrb.

blåved n. blåsippa Skåne Smål.

blåvesa f. Värml Västml blåves m. Värml blåsippa.

blåvira f. [även: -*via*, -*virra*, -*vera* o.d.] blåsippa Blek Öland Smål. *Blåvirera söns om våra*, blåsipporna syns om våren Öland.

blåviring m. [även: -*vöring*] blåsippa Blek Smål. *BĚåviringa kômme fôst å nôt ätte vitviringa*, blåsipporna kommer först och något efteråt vitsipporna Smål.

blåvis m. f. blåsippa Dalsl Värml.

blåviss vanl. f. [även: -*vess*] blåsippa Boh Dalsl Värml. *En hel koste mä bĚåviss*, en hel kvast med blåsippor Dalsl.

blåvissel m. n. [även: -*vessel*] **1** blåsippa Boh. (Ur bondepraktikan:) *Vidvessel sjĚôr kue i kne å bĚåvessel rättar-a ve*, vitsippan slår kon i knät och blåsippan rättar henne vid. **2** styvmorsviol Boh.

blåvite n. [även: -*vet*, -*vett* o.d.] blåmärke i hud Smål Östg Närke Västml.

blåvorden adj. [-*vôĚen*, -*vu:rn*, -*vå:rn*, -*vô:rn* o.d.] **1** som skiftar i blått, blåaktig Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml. *Den färrijen e bĚåvu:rn*, den färgen är blåaktig Hall. **2** om väderlek: gråmulen Västg. *Dä ä bĚåvu:rt vär* Västg.

blavra v. [bĚa:ver, bĚâ:ver] **1** fladdra (för vinden); skaka; darra Lappl. *Hä bĚåvär bâ te frösukĚänninga hannasj*, det fladdrar bara i hennes volangklänning. **2** bläddra (i bok, tidning o.d., el. med sedlar) Ång Västb Lappl. *Hann satt å bĚavre ve päninga*, han satt och bläddrade med pengarna Västb. **3** om fårets läte: (med tungan o. läpparna) framkalla dallrande ljud; bräka Ång Västb. **4** pladdra; sladdra Ång Västb Lappl. *N dän själinga bĚâver då ôm alt möjlet*, den där karingen sladdrar då om allt möjligt Ång.

bläx m. **1** redskap med vilket man viftar el. fläktar Dalsl Värml. **2** skärm på lieorv med vilken hö el. säd insamlas vid mejning, mejbåge Dalsl Värml. **3** sädrensningssmaskin som består av en fläkt som blåser bort agnar, sädesharpa Värml.

bläxa v. [även: bĚä`äks o.d.] **1** fläkta el. vifta med ngt så att luften kommer i rörelse Dalsl Värml. *Han ha`add nôr papperer å bĚä`äks mä*, han hade några papper att vifta med Värml. **2** om vinddrag: fläkta Värml. *Dä ä int sô va:rt i dag fer dä bĚäkser å bĚåser li`it*, det är inte så varmt idag för det fläktar och blåser lite. **3** fladdra för

vinden; om ljuslåga: flämta Värml. (Hon sprang) *se kjolera bläkks ikring bena på-a*, hon sprang så kjolarna fladdrade kring benen på henne. *Lôgen bLäkksâ*, ljuslågan flämtade.

blaxla v. Västg Dalsl **blaxa v.** Västg Boh Dalsl. **1** om fågel: slå med vingarna; flaxa Västg Dalsl; äv. om människa: vifta (med armarna); äv.: fläkta el. vifta med ngt (så att luften kommer i rörelse) Västg Dalsl. (Jag) *blakksa mä ärmane rônterikreng å skrek å huja*, jag viftade med armarna runt omkring och skrek och hujade Dalsl. (Hon) *kom å bLakksla mä ena tinning så hästen bLe rädder*, hon kom och viftade med en tidning så hästen blev rädd Västg. **2** fladdra (för vinden); fläkta; slå; äv. om ljuslåga: flämta Västg Boh Dalsl. (Hon stod på bergklinten och höll utkik och) *snôrre sâg rônterikreng så skalleklât blakksla sôm e vinnelika*, snurrade sig runt omkring så huvudduken fladdrade som en vindflöjel Dalsl. **3** om person: vara obestämd o. nervös, ostyrig el. ostadig o. yr i sitt beteende el. uppträdande; i förb. *blaxa av*, hastigt o. ostyrigt flänga i väg i sht Västg. *Fô:ôrn bLakksa å´ in i trägå:rn å trôdde stora huL i di nukrattate lanna*, föraren flängde av in i trädgården och trampade stora hål i det nykrattade landet.

bläxt, blaxter m. **1** redskap el. föremål med vilket man viftar el. fläktar; **2** mejbåge på lie Boh Dalsl Värml. **3** blåst; vindpust, fläkt Västg Dalsl Värml. (Pekandes på statyn:) *Den daninge detter la ikoll endara dan når de blir stiver bläkster*, den där faller väl ikull endera dagen när det blir hård vind Västg. **4** hudutslag; nässelfeber Dalsl.

bläxtra v. **1** vifta med ngt så att luften kommer i rörelse Värml Härj. *Han bLäkster mä e nåvver* (för att få i gång elden i spisen) Värml. **2** om vinddrag: fläkta Värml. **3** fladdra för vinden Värml. **4** blixtra; blinka; gnistra; äv: blinka med ngt Värml Härj. *Fa int ô bLäkstre mä fikklampen i onödn*, far inte och blinka med ficklampan i onödan Härj.

blåyssjig, blåyssjug, blåyssjot adj. se blåhyssjig.

ble n. [bLe] blär? **m.** förkänning, antydan; vanl. i fråga om sjukdomssymptom Med Jämtl Ång. *Ti ha sôppe opp all paningan sin, o va fyllsjuk o få stryk åtat, då e e litte bLe ta hållvetan då!* att ha supit upp alla sina pengar och vara fyllsjuk och få stryk dessutom, det är en liten förkänning utav helvetet det! Jämtl. *N bLär tâ lungsot*, en antydan utav lungsot Ång.

bleg m. [även: blej] **blege m.** [bLe`eg] **1** kil, vigg; i sht för klyvning (av vedträn) el. för fastkilning av ngt; jfr **blägd(e)** Värml Dal. **2** envis, motvillig el. vrång person (el. djur); tvärvigg Värml Dal. *Rör på bena* (benen), *bLegen!* Värml.

blega v. jfr **bliga**. **1** fladdra (för vinden); fläkta Ång. **2** om ljuslåga o.d.: lysa med fladdrande sken, flämta; äv. om norrsken: flamma Ång Lappl. **3** skarpt lysa till, blinka; blixtra; äv.: blänka, gnistra; äv. i fråga om glänsande föremål el. blank (vatten)yta Ång Lappl; äv.: plötsligt o. kortvarigt skymta (fram) Ång. *Hä* (det) *bLega fôr ôga* Lappl. *Dä börj på bLega*, sä då ä no bäst ve gå inn, det börjar på att

blixtra, så det är nog bäst vi går in Ång. *Jâ såg na sôm bŁega milla tr  a*, jag såg något som skymtade fram mellan tr  den Ång. **4** blinka (med ögonen) Lappl. *Han sd   e denn   d  ri ro  rn    bŁega v     ga*, han står där i vr  n och blinkade med ögonen . **5** skrytsamt el. stolt lysa (med ngt); avsiktligen visa upp; pråla Ång Lappl. *J   ha sett att h  rn ha v  re ute    bŁega i gv  tf  rrk  *, jag har sett hur hon har varit ute och pr  lat i det vita förklädet Ång. *St   int    bŁega ve hunnringa!* st   inte och vifta med hundringen! Lappl.

blegare m. [*blaigare, blaigr  , blaigr  *] kil, vigg; i sht f  r klyvning el. fastkilning av ngt; jfr **bleg** Gotl. *Um int k  iln ha fyll-up hiule   rdentlet da ha di sku slat n blaigare ijemte*, om inte kilen har fyllt upp hålet ordentligt då har de slagit en vigg i jämte .

blek adj. [  ven: -i-] Skåne Blek Öland Hall Västg Boh Dalsl Gotl Värml G  str   ng bleke **adj.** [  ven: *ble  ek*] Öland Smål Västg Uppl. **1** om vattenyta (på sj   o.d.): helt stilla, lugn Skåne Blek Öland Hall Västg Boh Dalsl Gotl Värml Uppl G  str   ng. *V  dre va s   aglet grannt se sjön l   ble  ek som en mj  lkbo  nk*, vädret var så förskräckligt grannt s   sjön låg stilla som en mj  lkbunke Öland. **2** förstärkande adv. fullkomligt, helt, alldeles; i uttr. *blek lugnt* Västg Värml; el. i uttr. *blek stilla* Skåne Blek Västg Gotl. *N   mot kv  lden lumar de av så de blejr n  st  n blik still  *, nu mot kvällen klingar det av så det blir n  st  n alldeles stilla

bleka f. vanl. bf.sg. [vanl. *bŁe  eik, blaik  *] i sht Gotl Jämtl bleke **n. m.** [  ven: *blaik  , ble  ek*] Öland Gotl Jämtl. kalkjord; kalkslam. *De ha f  nntes bŁeik   her, d  m annvonne hu, de va te bŁe  eik mu:rn*, det har funnits kalkjord h  r, de använde den, det var till att bleka muren Jämtl.

bleka f. [  ven: -ai-, *bŁe  ek* o.d.] blek ljusning på himlen; i sht **a** blek ljusning (el. ljust område) på gr   himmel   ng V  stb;   v.: ljus strimma vid horisonten på gr   himmel Östg. *D   stunner millv  r, bŁeka jekk ikring te sydväst*, det stundar mildväder, "blekan" gick ikring till sydväst Östg. **b** gr  vitt, tunt molntäcke, i sht strimformigt moln under solen (vid soluppgång el. solnedgång) Boh   ng V  stb Lappl Norrb. *He j  r i bŁe  ek   undi s  o:rn*, det är ett tunt molntäcke under solen Norrb. **c** mattgr   molnrand vid horisonten (på klar himmel)   ng V  stb. *De stig opp bŁeka*, det stiger upp moln vid horisonten   ng. **d** grått dis vid solen V  stb. **e** dis el. dimma kring m  nen vintertid Norrb. *Da bŁaika opa himelo jer t  nn, da veŁ r  inggen kr  inggo manino v  ian en da bŁaika jer tj  kk, f  r da l  is e sneivan*, d   "blekan" på himmelen   r tunn, då blir ringen kring m  nen vidare   n då "blekan"   r tj  ck f  r d   lyste det snävare .

bleka f. [*blika*] sjöfågeln knipa; i sht honf  geln Gotl.

bleke m. [*blike*] hanne av sjöfågeln knipa Gotl.

bleke m. n. [  ven: *bŁe:sje, ble  ek*] (vindstilla med) spegelblank vattenyta; stilla vatten; stiltje Blek Öland Smål Hall Västg Sörml Uppl G  str Häls;   v.: stilla, vackert väder   land. *I da    d   så ställt (stilla) , s   då    bleke på sj  nn* Smål.

blena f. [även: *blaina, blåina, bLäina*] **1** liten blåsa i hud; blemma; kvissla, finne; äv.: utslag Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Närke. *Moggen har nok stokket mäk, ja ha fått så mö bLener*, myggen har nog stuckit mig, jag har fått så mycket blåsor Västg. **2** skrubbsår, skråma Blek Smål Hall Västg.

blid adj. **1** fin; ljuvlig, vacker Boh Sörml Dal Häls. *Då hu gjoLe sej bLi å gränna, då drog mungibena sej burt te öra på a*, då hon gjorde sig fin och grann, då drog mungiporna sig bort till öronen på henne Boh. *Åi så bLeid å wa!* oj så fin hon var! Dal. **2** munter, glad; nöjd o. belåten Smål Boh Dalsl Värml Uppl Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv. i uttr. *blid i skägget*, glad, leende Dalsl Värml Uppl Häls Västb Norrb. *Ho va sô bli å sjen sôm e sol*, hon var så glad och sken som en sol Ång. *Nu kâmmmer-a vesst mennas ni ä sôm bLiest härr*, nu kommer jag visst medans ni är som muntrast här Värml. **3** alltför försynt, menlös Boh Gotl Dal. *An sir då sô bLid å enfaldig ut*, han ser då så menlös och enfaldig ut Dal. **4** om stjärnas ljus: matt Sörml. **5** om vävsked: glestandad, gles Östg Sörml. *Sjia va för bLi*, skeden var för gles Östg.

blida f. vanl. i bf. sing. [även: *bLi`i, blö`öid, bLäir* o.d.] **1** blidväder; tö Närke Uppl Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. (Förra våren) *då he håll å vara blia mitti dan å glagga om kwellan*, då det höll på att vara blidväder mitt på dagen och blankis om kvällarna Västb.

blida v. Västg Boh Gotl Östg Uppl Häls Med Västb Norrb blidas v. Ång Västb. [även: *bLö`öid, bLä:ir, blöia* o.d.] **1** blida göra (ngn el. sig) god, snäll el. lugn (igen) Boh Gotl. *No få-du all bLe dä*, nu får du allt lugna dig Boh. **2** blida el. blidas oper. om väderlek: vara blidväder; töa Västg Gotl Östg Uppl Häls Med Ång Västb Norrb. *Ner e bLö`öid o freus i april då bLö-ne maraskåran*, när det töar och fryser i april då blir det märrskare, dvs. mycket stark is Norrb. *Na blöiar e upp*, nu töar det upp Gotl.

blidel m. blide m. februari månad Skåne. *Vänta bara te bliel kommer så få vi nokk annat vär* (väder).

blidlätt adj. om ngns uppsyn: vänlig, mild glad Västg Boh Dalsl Värml. (Hon var en sådan trevlig) *gomma, blilätt å läpelätt på alle sôrts vis*, hon var en så trevlig gumma, gladlynt och pratsam på alla sorters vis Dalsl.

blidlig adj. [även: *blilen, bLillin, blilejjen* o.d.] **1** vänlig, snäll; god; om väder äv.: mild Häls. *Prosten våren sir-ut sä blilen då-n kömm-öp ti prädikstoLn*, vår prost ser så vänlig ut då han kommer upp i predikstolen. **2** ljuvlig, angenäm Häls. *Hä ä bLille*, det är ljuvligt. **3** glädjande; rolig Häls Härj. *Å vô hä ä bLilli tä få se de!* å vad det är roligt att få se dig! Häls. **4** om person: glad o. förnöjd Härj. *A Sigri ä full bLilejja då ho komm*, Sigrid är väl glad då hon kommer Härj.

blidra v. **1** plira med ögonen, kisa Uppl Gästr; blänga, stirra, glo Gästr. *Va står du å bLidrär åtôr?* Gästr.

blidska f. **1** gåva som ges som tecken på vänskap Häls. **2** blidväder, tö Uppl Häls. *Nu ar* (har) *bliska satt i gång på allvar* Uppl.

blidska v. 1 göra (ngn el. sig) god, snäll el. på bra humör (igen) Boh Dalsl Värml Härj. **a** äv.: glädja ngn (med ngt) Värml Häls. *Han b£iska öpp-en*, han blidskade upp honom, dvs. han gjorde honom på bra humör igen Boh. *Ja ska b£eska-o me en fiklur*, jag ska göra henne glad med en russinstrut Häls. **2**opers. vara blidväder, töa Västg Uppl Västml Dal Gästr Häls; **a** äv. i förb. *blidska sig* el. *blidska upp sig* Boh. *Dä ha b£iska på litä*, det har töat på lite Uppl.

blidskas v. 1 visa sig vänlig el. glad (o. inställsam) Ång Lappl Norrb. *Hon sjen b£iskäs vä ann å no må du tro ä to*, hon syntes inställsamt vänslas med honom och nog må du tro det tog, dvs. det lyckades Lappl. **2**opers. vara blidväder, töa Dal Västb Lappl. *He hall på b£iskes nalte*, det håller på att töa lite grann Västb. *Ä b£iskäs på*, det töar Dal.

blidslig adj. [*b£isjlejjen*, *b£i:sjlen*, *b£eissjli* o.d.] **1** vänlig, snäll; god; blid Jämtl Ång Västb Lappl. **2** på gott humör; glad Härj Västb Lappl. *Vå jere je prata åm, da je vara se b£eihli?* vad är det ni pratar om, då ni är så glada? Västb.

bliga v. om ljussken: blänka, glänsa till; om skarp färg o.d.: lysa bjärt; jfr **blega** Skåne Smål Häls Jämtl. *Dän blia så mykke*, den blänker så mycket Smål.

blikta f. siklöja Dal.

blikta v. se **bläкта**.

blind adj. 1 utan hål el. öppning, tät; om fisknät: finmaskig Östg Närke Uppl Ång. *Brö mä öger å blinner ost* Närke. *Sjöta e så b£indä*, fiskskötena är så finmaskiga Uppl. **2** utan innehåll, tom; ofta adv. i uttr. som *vittja* el. *dra blint*, vittja utan fångst Uppl Härj Jämtl.

blind-och-blodlös blinde-blod-lös **adj. s.** övernaturlig; ofta som personifierat subst.: vålnad, spöke; jfr **blodlös 2** Skåne Smål Västg Östg. *Ajta di fåer di blingeblolöse* (akta dig) Skåne. *B£inåb£olös kommer å tar-de!* västg.

blinda f. 1 blindhet Smål Jämtl Västb Lappl. **2** ett slags skyggslapp som fästs för ögonen på häst el. oxe o.d. Hall Boh Ång.

blinda v. 1 förblinda; blända (öga) Hall Västg; äv. i förb. *blinda igen öga* el. *ögon* Ång. *So£a b£innar öja*, solen bländar ögonen Västg. *Snön b£inne ijenn yga på mä*, snön bländar ögonen på mig Ång. **2** sluta igen (öga el. ögon), blunda; vanl. i förb. *blinda igen öga* Jämtl Ång Lappl, el. *blinda åt öga* Härj Ång, el. *blinda åter öga* Dal. *Nu skä du b£inda*, nu ska du blunda Dal. *Dä man sekkt b£inn man ijänn ett yge*, då man siktar med bössa sluter man igen ett öga Ång.

blinddike n. täckdike Öland Smål Hall Boh Gotl. *Seine grävode di blindäike runt haila kåken*, sen grävde de täckdike runt hela kåken Gotl.

blindemök n. [*blingemö:dj* o.d.] slemmig brunalg Skåne. (Fiskenäten blev) *fålla me blingemödj*, fulla med brunalg.

blindkjuka f. Härj Jämtl blindkjuk **m.** Jämtl. blindbock i lek; vanl. i uttr. *ta blindkjuka* Härj Jämtl.

blindknagg, blindknagge el. **blinde-**, äv. **blindes-** m. [även: *bling-* o.d.] 1 person med svag syn; obetänksam el. ovarsam person som inte ser sig för Skåne Blek Smål Hall. 2 efterhängsen (stickande) fluga el. broms, ofta blindbroms el. regnbroms Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke. *De måtte blai rajn fårr blingeknaggana e raint galena*, det måtte bli regn för bromsarna är rent galna Skåne.

blindkorv m. Gotl Ång Västb blindkorve m. Dal blodkorv som inte innehåller fett.

blindnäta el. **blinde-** f. nässelliknande växt utan brännhår, blindnässla (vitplister) Västg Värml. *Dä vaks-åpp ugräs, å dätta ugräse kall-di bEinnäte*, det växer upp ogräs, och detta ogräset kallar de "blindnäta" Värml.

blindpalt m. palt som inte innehåller fläskfyllning Öland Smål Västb Lappl. *Ve ha bä-rå* (bara råd) *å eta bEinnpalltn* Lappl.

blindsill f. fisken elritsa Härj Jämtl.

blindskita v. smita från arbete utan giltig orsak (med förevändning att uträtta sina behov) Skåne Smål Västg Närke Värml Dal Ång. *Drängen jikk å bEinnstjet ta på ta* Närke.

blindsopp m. röksvamp Dal Västb.

blindstirra v. oavvänt el. envist stirra, glo Dal Lappl Norrb. *Han sto å bEinnstirrä på-mä o skôda mä frôn tôpp till tå* Lappl.

blindstyle n. person som inte ser sig för, blindstyre Jämtl Ång Västb Norrb. *Du gå je-sjöm e bEinnstyl* Västb.

blindsvamp m. röksvamp Skåne Öland Smål Gotl Sörml Uppl.

blindtacka f. 1 person som inte ser sig för, blindstyre Uppl Dal Häls Härj. 2 blindbock i lek; vanl. i uttr. *ta blindtacka* Uppl Västn Dal Häls. *Vi kutä å tog bEindtakka sô sända rôk om vöss* (så sanden rök om oss) Dal.

blindticka f. 1 blindstyre Uppl Gästr. 2 blindbock i lek Uppl Gästr Häls.

blindtik f. 1 kvinna som inte ser sig för Ång Lappl Norrb. 2 blindbock i lek Jämtl Ång Västb.

blindtita f. fågeln entita Värml Dal.

blindträda f. Smål blindträde n. Västg Östg träde som inte besås under höstsådden.

blingra v. [även: *blängra*] 1 hastigt klippa (med ögonen), blinka Jämtl Ång Lappl. *Han bEinger vä öyga*, han blinkar med ögonen Ång. 2 blänka till; gnistra Gotl Jämtl Norrb. (Snön) *blängre sä obegriple fint ti måneskenan*, snön gnistrade så obegripligt fint uti månskenet Jämtl. 3 förvilla ngn (med ngt); i sht i förb. *bort* Gotl Norrb. *Do bEänggär bårt me ålldäläs*, du villar bort mig alldeles Norrb.

blink n. m. fiskedrag av glänsande metall, blänke; vanl. till vinterfiske Smål Västg Boh Östg Jämtl.

blinka f. svagt lysande lampa Smål Västg Västn Dal.

blinka v. 1 blänka, glänsa. Jämtl Västb. *De bEi'ink tå akksom*, det glänste av (sädes)axen Jämtl. 2 blixtra, ljunga Värml Häls Jämtl.

blinka v. vinterfiska med "blink" pimpla Smål Med. *På ventern, när isen höll, då jekk vi å blinkade, på vintern, när isen höll, då gick vi och pimplade* Smål.

blinka v. med yxa hugga märke i trädstam inför avverkning, bläcka Dalsl Värml Jämtl. *Vell du gå mä å jålpe mäjj å bLinke i möra?* vill du gå med och hjälpa mig att bläcka i morgon? Dalsl.

blinning, blinninge m. [*bLinning, bLinnding, bLönnding* o.d.] **1** person som inte ser sig för, blindstyre; blind person Öland Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Närke Jämtl Norrb. *Se då före din bLinninge!* Västg. **2** blindbroms; regnbroms Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Uppl Jämtl Norrb. *Ein blinning beit ma pa armen* Smål. **3** kroppkaka utan fläskfyllning Blek Öland Smål. *De bledde våra blinninga* Smål.

blint adv. alldeles, i hög grad, omåttlig Hall Västg Boh Dalsl Sörml Värml Dal Gästr Jämtl Ång. *De söp så bLint rasäne* (rasande) Sörml. *Idag nappar e bLint villt* Gästr.

blira v. [även: *bli`ir* o.d.] **1** kisa med ögonen, plira äv.: blinka hastigt Blek Öland Smål Västg Gotl Östg Sörml Uppl Västn Gästr Jämtl Ång Västb. **2** se stint; glo, blänga Blek Smål Gotl Gästr Jämtl. *Va bleira döu että?* vad glör du efter? Smål.

blirra v. om skarpt ljussken o.d.: flimra Skåne Smål Gotl Östg. *De blirrar för augu,* det flimrar för ögonen Gotl.

bliska v. [vanl. *bLæssj-, bLæssj-, bLyssj-, bLy`yssj* o.d.] plira med ögonen, kisa blinka hastigt Dal Häls Med Ång Västb Lappl Norrb. *Hon satt å bLyssje mott sofa,* hon satt och plirade mot solen Västb. *Då vant vi-nt meor än blessja sa va allesumma borste,* då hann vi inte mer än blinka så var allesamman borta Häls.

blister f. **1** bladvass Häls Härj. **2** videträdet jolster; knäckepil Häls Härj.

blisterpung m. slags kängsko el. pjäxa utan sulläder Ång Lappl.

blistra f. [även: *-y-, bLisster* o.d.] visselpipa av sälg- el. videbark e.d.; mun, i sht i uttr. *håll åt blistran*, håll munnen Boh Dal Västb Norrb. *Ho lat änt fördd-de, bListra,* hon låter inte för dig, visselpipan Norrb.

blistra v. [*bListr-, bLystr-, bLisster, bLä`isster* o.d.] vissla Boh Närke Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Pappa bListre ätt hästa fLe`eir gå`ång på sômme låga ton,* jämtl. *Dôm sått ju o bListrä e dän kôkksika,* de satt ju och visslade de där lavskrikorna Lappl.

blixa f. braxen el. björkna som inte är fullt vuxen; liten braxen el. björkna Sörml.

blixa v. [även: *-e-, bLe`eks, bLi`iks* o.d.] **1** blixtra; äv.: glimma till Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Ång. *Ja sir nô bLikkse ve skogskanten,* jag ser något glimma vid skogskanten Smål. *De bLekksar väl inna de smäller,* det blixtrar väl innan det smäller Boh. **2** blinka (med ögonen) Öland Smål Östg Närke Dal. *Du bLikkser så titt; har du fått nô i öjjna?* du blinkar så ofta; har du fått något i ögonen? Smål.

blixla v. vissla Dalsl.

blixtra v. [även: -y-] hastigt klippa (med ögonen), blinka Smål Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Gästr Med. *Han står dänne o bÿykkster me ögena*, han står där och blinkar med ögonen Uppl.

blixtra v. [även: -y-] vissla Värml Dal Häls. *En hunn bÿikkstrer em på*, en hund visslar man på Värml.

block n. [även: -ôk, -ôg, -åk o.d.] **1** stor el. kraftig person el. kraftigt djur Skåne Smål Hall Västg Boh Sörml Närke Uppl Västn Dal Jämtl. **2** duktig o. arbetsam person Östg Sörml Västn Dal. *Hä va e bÿôkk tä arbetä*, det var ett "block" till att arbeta Dal. **3** ansträngande sysselsättning; svårt o. tungt arbete Hall Sörml Uppl Häls. *De va et farlit bÿôg me å få unna den store stäjnen*, det var ett farligt slit med att få undan den stora stenen Hall. **4** trångmål, i sht i uttr. (*vara*) i blocket ; äv.: bråk, trätande Sörml Värml Dal. *Sluta mä de-ddä bÿôtje!* sluta med det där bråket! Dal. *Nu ä han allt i blôka*, nu är han allt i blocket, dvs. nu har han allt problem Värml.

block- förled mycket; ofantlig; som förstärkande förled i ssgr som t.ex. *blockfet*, *blockstor*, *blocksur*, *blockregna*, *blocksnöa*, *blocksupa* allm. *Den lille fölongen va raint blogfaida*, den lille fölungen var rent urfet Skåne. *Dä blåkräingnade sau dä komm sau möe vann*, det ösregnade så det kom så mycket vatten Smål.

blocka v. [även: -åka, -ôka, -oka o.d.] **1** grovhugga el. skräda (timmerstock) Smål Boh Jämtl Ång Lappl Norrb. **2** utföra ngt med kraft, intensitet el. med möda a arbeta hårt; slita Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Ång Västb Norrb. *Ja ha bÿôka me-t i åtte dar*, jag har slitit med det i åtta dagar Närke. **b** vada el. pulsa tungt el. med möda (i djup snö o.d.); äv.: trampa igenom (skare, is o.d.) Dal Häls Västb Lappl. *Hä va tonggått ti skojjen ... skaran höll innt sä vi bÿôka hele tin*, det var tunggått i skogen, skaren höll inte så vi trampade igenom hela tiden Västb. **c** intensivt (o. högljutt) svära, gorma el. häva ur sig; gräla våldsamt (på ngn); äv.: träta, bråka Smål Västg Uppl Västn Dal Häls Ång. (Jag har) *bÿôkå på-n fler gångär män äsint jålp*, jag har grälat på honom flera gånger men det har alls inte hjälpt Dal. (Hon) *våjjer ente på va ho bÿôkar ur-säk*, hon väjer inte på vad hon vråker ur sig Västg. **d** om hund: skälla intensivt Uppl Västn. **e** glupa i sig (mat, dryck); i sht i förb. *blocka i sig* Skåne Blek Öland Smål Uppl Dal. *Syppen den blåkade an i sä i itt inda tag*, soppan den glupade han i sig i ett enda tag Smål. **f** i fråga om snö el. regn: falla ymnigt Blek Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Dal Häls Västb. *De va hisskelit wa de bloka poå*, det var hiskeligt vad det faller Smål. **3** som hjälpverb samordnat med *och* för att betona intensiteten i nästföljande verb bl.a. *och arbeta*, *och svära*, *och hosta*, *och snöa* Smål Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Ång Västb Norrb. *Han bÿåkka å svor så enn änna kunne bÿlett rädder för-n*, han blockade och svor så man kunde inte annat än blivit rädd för honom Västg. *Dä bÿoga å lio!* du blockar och ljuger, du storljuger! Norrb.

blockande adv. alldeles; i hög grad; omåttlig Skåne Boh Värml Uppl Lappl. *Farr va da blågande mört se snart da ble kvaillår*, förr var det alldeles mörkt så snart det blev kväll Skåne.

blockarbete n. tungt, mödosamt arbete Västg Dalsl Östg Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Ång Norrb.

blockgöra n. = **blockarbete** Sörml Uppl Dal Gästr Häls. *Ussj, vikke bÊôkiera!* usch vilket slit! Häls.

blockskog m. skog med grova träd lämpliga till timmer Västg Boh Närke.

blockträd n. stort o. grovt träd lämpligt till timmer Västg Boh Dalsl Värml.

bloda v. [bÊo-, bÊog- o.d.] blöda Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Värml Dal. *Tösen ha skåred se, de bloar så rälitt*, tösen har skurit sig, det blöder så hemskt Skåne. *Di bÊogade nâsbÊo*, de blödde nâsblod Östg.

blodarbete v. [bÊo-, bÊog- o.d.] arbeta mycket hårt, slita Värml Uppl Dal Lappl. *En får bÊogarbett se my`ykk en ôrker* Värml.

blodband n. förband närmast sår Västg Häls Jämtl Ång. *BÊobanne skô sitte på tels sâre ha grödd* (läkts) Ång.

blodfärd f. [även: -faÊ o.d.] blodspår, i sht efter villebråd Västg Boh Västb Norrb. *Di så bÊofaÊa âtte-Êumm* (efter dem) Västg.

blodflen m. blodböld Västg Boh Dalsl.

blodfloe m. [-fÊoe, -fÊoge] blodpöl Västg Boh Dalsl.

blodhyssjig, blodhyssjug adj. [även: -hössj-, -yssj- o.d.] blodfläckig Östg Sörml Närke.

blodigla f. blodigel Västg Östg Sörml Dal Häls Härj Ång.

blodkaka f. **1** paltbröd Boh Dalsl Häls Med Ång Västb Lappl Norrb. **2** pannkaka i vilken blod ingår Skåne Blek Smål Hall. *Blokage ä blo å bara lide mjöl som steger pao aina panner* blek .

blodkams m. blodpalt Gästr Häls Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *BÊokams å fÊässk ä gött* Häls.

blodklubbe m. Dal Häls Härj Jämtl blodklabb m. Dal blodpalt.

blodkyling m. [-sjyÊing, -sjöÊing] blodböld Värml. *En bÊosjöÊing ... ä trinn sôm et äppeÊ*, en blodböld är trind som ett äpple .

blodlös m. **1** personifierat subst.: vålnad, spöke äv.: djävulen, fan; jfr **blind-och-blodlös** Skåne Blek Smål Västg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr. *Han råka ut för sjôÊÊve dän bÊolöse*, han råkade ut för själve fan Västg.

blodlyse n. rödfärgat norrsken Härj Jämtl Lappl. *Dä brinn bÊolyse; dä spâkes för nann ofre* (det spås ofred för någon) Jämtl.

blodmunk m. pannkaka i vilken blod ingår Smål Västg Dalsl Östg Dal. *BÊomonk, dä bakade di alt utå sâån dä tunn smet* Östg.

blodört m. Skåne Smål blodörta f. Skåne Hall växten blodrot.

blodpinne m. hos fågel: inte fullt utvecklad blodfylld fjäder, blodpenna Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl.

blodpölsa f. [-pöls-, -pulls-, -pyls- o.d.] blodkorv Skåne Blek Smål Hall Boh Gotl. *Ao all mad e bŁopöllsa rarast*, av all mat är blodkorv bäst Hall.

blodränd adj. **1** som förlorat mycket blod, förblödd Skåne Blek. *Kniven slant sau han ska`a se sau han haullde pau o ble blorända*, kniven slant så han skadade sig så han höll på att förblöda Skåne. **2** full med blod, blodsprängd Skåne Blek Ång. (Köttet) *ä aldeles bŁoränt* Ång.

blodrás n. [även: -rus-, -rôs-, -rôss] blodblandat var; halvlevrat blod Smål Boh Dalsl Östg Värml Västn. *Ja kramde u så mykke bŁorus u bôrden*, jag kramade ur så mycket var ur bölden Smål.

blodråt n. [även: -rut-, -rôt o.d.] blodblandat var Blek Smål Västg Boh Närke.

blodrunnen adj. **1** om kött: fri från blod Skåne Smål Hall. *Kal-Andes slakta så väl nôr-an sjär älla hogger å, alti ä dä väl bŁorunnet*, Karl-Anders slaktar så väl när han skär eller huggar av, alltid är det väl blodfritt Smål. **2** som ser blek o. medtagen ut Skåne Smål Hall *Han va rent blorången den stakkalen ¶* (stackaren) Skåne.

blodslita v. = **blodarbета** Smål Boh Dalsl. *Ja bevaräsväl va en fe bloslita på dänn ti:än*, ja bevare sig väl vad man fick slita på den tiden Smål.

blodsnigel m. blodigel Skåne Smål Hall Värml.

blodväg m. blodspår Västg Boh Värml Jämtl.

blodvärk m. blodblandat var i sår o.d. Smål Dalsl Gotl Värml Dal.

blöja f. [även: -ya-, -aij-, -ejj-, bŁe`ei o.d.] **1** sänglinne, lakan Skåne Blek Smål Hall Boh Östg Närke Värml Dal Jämtl. *Hu vov e bŁeje te ha deri sänjen*, hon vävde ett lakan till att ha där i sängen Jämtl. **2** svepduk till likkista; liksvepning Jämtl Ång Norrb. *He so ligg ätani tjissten he jer bŁojja*, det som ligger utanpå kistan det är svepduken Norrb.

blombulle el. **blomme-** m. blomkruka Smål.

blomgädda el. **blomme-** f. gädda som leker el. lägger rom sent på våren Smål Sörml Värml. *Ja si bŁommejäddan dä ä dän sista ao jäddånå som lekå pao vaoån* (på våren) Smål.

blomkrase m. blomklase Östg Sörml.

blommahage m. [-hage-, -have] (inhägnad) liten blomrabatt Blek. *I blåmmahaven vajse da gåbbasjäg*, i blomrabatten växte det gubbskäg, dvs. renfana.

blomme m. [även: bŁumm-, plomm- o.d.] blomma f. äggula Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke. *Ja sjlo sônner ett ägg å to bŁommen* Östg.

blommig, blomug, blomnot adj. **1** om färgteckning på djur: brokig i ljusa färger, fläckig Skåne Blek Smål Boh Gotl Uppl Västn Dal. (Kon) *BŁomma var bŁommu te färjen* Västn.

blompotta f. blomkruka Blek Smål Gotl Sörml Närke Uppl Västb. *Ja ymst nöi muld i blåmmpåttar*, jag bytte ny mull i blomkrukorna Gotl.

blomstergädda f. = **blomgädda** Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml.

blomsterpotta f. blomkruka Skåne Hall Boh.

blomstersvärm m. ett bisamhälles första svärm på våren Smål Hall Västg Boh Dalsl.

blomstra v. smycka el. pryda (ngt) med blommor, löva, maja Skåne Hall Dal Gästr Häls Härj. *Vi bÊômstra å la granris häri den dä tjälla*, vi majade och lade granris här i den där källan Häls.

blossa v. [bÊåss-, bÊyss- o.d.] blåsa v. [blås-, bÊôs-, bÊus-, bÊâs- o.d.] EJ FÄRDIG 1 lysa med blossom Skåne Blek Smål. (Enligt folktron:) *Når lanmetaren hade jort fel me metningen så jikk löjtemannen å blåsa*, när lantmätaren hade gjort fel med mätningen så gick lyktgubben och lyste med blossom Skåne. **a** signalera med blossom el. ljus; i sht till sjöss Skåne Blek Hall Boh Närke Värml Uppl. *Di vill någi för di bÊâsâr*, de vill något för de signalerar med blossom Närke. **b** fiska, ljustra el. jaga (ngt) vid ljuset av blossom under natt- el. kvällstid Skåne Blek Smål Västg Östg Sörml Uppl. *Ja har bÊôsât kråfter har-ôp i åna*, jag har nattetid ljustrat kräftor här uppe i ån Östg. **2** ståta Öland Smål Östg Sörml. *Ho bÊâser mä sina fine kÊâr*, hon står med sina fina kläder Östg.

blosshållare m. [bÊussôllare, brôss-] marskalk vid bröllop Västg. *Så re`e alla bÊussôllara å kära å prästen te dån gårn för å hämta brugummen*, så red alla marskalkar och karlar och prästen till den gården för att hämta brudgummen.

blosskrut n. äv. **blosse-** [blåss-, blå:s- o.d.] nikt av mattlummer; exploderar vid antändning Skåne Smål Hall.

blöt adj. [även: -å-, -au-, -äu- o.d.] **1** mjuk, len; lös i konsistensen Skåne Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Värml Uppl Västb Dal Gästr Häls Jämtl Västb Lappl Norrb. *Dinne gåsaffjären ska vi ha te en blöd hoedyna te morfor*, de här gåsfjädrarna ska vi ha till en mjuk huvudkudde till morfar Skåne. *Lihll-Ann kanennd i bÊât te åld-um*, Lill-Anna minsann är mjuk att hålla om Dal. (Stenen) *han hade fårspôrr, rakt sôm-n ha vuri bÊöt en gång i tidn*, stenen hade fåror precis som den hade varit mjuk en gång i tiden Uppl. **a** om järn el. stål: ej hårdad; om egg el. blad på lie, yxa o.d.: oskarp, slö Skåne Blek Smål Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Lappl Norrb. *Knäiven jer lein imi staÊe jer bÊäutt*, kniven är len om stålet är mjukt Norrb. **b** om person: mjuk till sinnes, känslig, blödig; svag, kraftlös Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl. *Då va ja inte bÊöter hälle rädder för nônting*, då var jag inte blödig eller rädd för någonting Västg.

blöt-ars m. n. Smål blöt-arsa f. Blek Smål. [även: -as-] fågeln gröngöling.

blöt-tistel el. blöte- m. Smål Västg Boh Dalsl Uppl blöt-tistla f. Gotl. [även: -tissjel o.d.] växten molke, i sht: kålmolke (mjölkttistel).

blöta f. [även: bÊå`åjt, bÊaita, bÊö`öt o.d.] **1** anrättning av tunnbröd uppblött i köttspad (buljong) el. mjölk; "dopp i gryta" Ång Västb Lappl Norrb. *E dag sko vä ita bÊåjta*, idag ska vi äta "blöta" Norrb. **2** kaffebröd som doppas, dopp Norrb. *Kaff å bÊåit*, kaffe och dopp. **3** foderblandning av agnar, halm, löv o.d. blandat med vatten, sörpa

Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Jämtl Ång. *Ha-£u gô`ô* (har du givit) *kona na b£ö`öt i dag?* Värml.

blöta f. omgång säd som läggs fram för att tröskas med slaga; omfattande viss mängd säd el. visst antal neker Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml. *Åtta neker sulle dä va i var b£öta* Västg. *En fämtån b£öder ôm dan kunne en träska* (tröska) *ôm en arbeta redit* Boh.

blöta v. [även: -ä-, -â-] slå, dunka; bulta; äv. i förb. *blöta till* Gotl Dal. *Ta å b£ät till a-nom*, ta och dräm till honom Dal.

blötägg n. ägg utan skal, ägg enbart försett med skyddande hinna Med Jämtl Lappl Norrb. *Honn-dena lägg bâ b£ötägga*, den där hönan lägger bara blötägg Lappl.

blötas v. ond göra sig över, knorra, muttra Dal. *An va å b£öttes ivi di an sköll jät öpp mu£an äjsömin an Sångar Lasse*, han var och knorrade över det att Sjungar Lasse ensam skulle få äta älgmularna .

blötbäl m. = **blötbuk** Uppl Dal Häls. *Te sjuta dôm i b£ötbä£jen räknas fö ett dåligt skött* (vid jakt) Häls.

blötbär n. övermoget hjortron Härj Jämtl Ång Lappl. *Vi åt opp b£ötbära på en gang* Ång.

blötbröd el. **blöte-** n. [även: *b£åt-*, *b£ot-*, *b£ött-* o.d.] 1 mjukt, nygräddat tunnbröd Dal. 2 anrättning av (tunn)bröd uppblött i köttspad el. vatten Smål Västg Dal Med Ång Norrb.

blötbuk m. bålens mjuka del nedanför mellangärdet, veka livet Dal Häls Jämtl. (Stören rispade hästen i ljumsken) *hadd n treft b£âutbuttjen, så hadd n tigi oppjönom mâ n gång*, hade den träffat veka livet så hade den tagit upp genom med en gång Jämtl.

blöte n. [även: -y-, *b£ö`öt* o.d.] foderblandning av agnar, halm, löv o.d. blandat med vatten, sörpa Skåne Öland Smål Västg. *Di fora me blyde*, de fodrar med sörpa Skåne.

blötfisk el. **blöte-** m. lutfisk Blek Öland Smål Hall Östg Sörml Värml Väst. *B£ötefesk sulle di ha bestämt* (på julbordet) , lutfisk skulle de ha absolut på julbordet Östg.

blötgubbe m. Uppl Väst. Dal Gästr Häls blötgumma f. Uppl övermoget hjortron. *B£ötgubbâr ä goa, dôm är så saftugâ* (saftiga) Gästr.

blöting m. Smål blötning f. Gotl. regnskur.

blötkänga f. Lappl blötkäng m. Jämtl Ång ett slags mjuk känga; näbbsko.

blötkopp m. kopp kaffe med dopp Ång Västb. *Få ja bju de på n b£öitkôpp?* *Ne takk hôr-du ja ha nyest döppe*, Får jag bjuda dig på en blötkopp? Nej tack hör du jag har nyss doppat Västb.

blötländ adj. om mark: sur o. fuktig, sumpig Värml Dal Häls Jämtl Västb Norrb. *He jär b£eotlent ipi Höusmöyrn*, det är sumpigt uppe i Husmyran Norrb.

blötlaska f. övermoget hjortron Gästr. *Vi fekk barô tag på b£ötlaskôr i da*.

blötmulta f. övermoget hjortron Värml Jämtl. *Ja ha plåkk 5 liter b£ötmulter te sylt* Värml.

blötna v. [även: -ytt-, -ött-] EJ FÄRDIG 1 mjukna av vätska; jfr **blottna** Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Väst. Dal Gästr Häls Med Jämtl.

Ja ha lagt skärpkake ti vatten sa hä ska bLöttne, jag har lagt skorpaka uti vatten så att det ska mjukna Med. **2** om is, tjäle, snö: tina upp, smälta *Nu ha fälle snön bLöttna?* nu har väl snön börjat smälta? Västn. **3** om deg p.g.a. mjölets beskaffenhet: bli lös Smål Dalsl Gotl Östg Sörml Värml Uppl Västn Dal Gästr Jämtl.

blötsketa f. diarré Värml Västn Dal.

blötsnottra f. [även: -snöttr o.d.] övermoget hjortron Med Ång Västb Norrb.

blott i sht n. [även: -åt, -at, -ött o.d.] **1** blöta, blöthet Västg Närke Jämtl. *Legga se i bLat em wa sem e*, lägga sig i blöt om vad som är, dvs. lägga sig i Västg. **2** töväder, tö Dal Häls.

blotta f. [även: -ô-, bLutå o.d.] **1** töväder, tö Häls Norrb. **2** blött väglag (efter regn el. p.g.a. snösmältning), slask Gästr Norrb. *Ta åpå dä gaLåssjen då du skåll ut uti bLutån*, ta på dig galoscherna då du ska ut uti slasket Norrb.

blotta v. [även: bLåt-, bLôt-, bLot- o.d.] **1** bli vått; äv. i förb. *opp*, blöta upp Jämtl Ång. (Pappret) *kann ett blatas opp na mer änn dä ä*, pappret kan inte blötas upp något mer än det är Ång. *De re`engn sa de bLôta*, det regnar så det blir ordentligt vått Jämtl. **2** om snö: smälta; töa Dal Häls Härj Med Jämtl Norrb. *Snin teir o våorn da e beri a bLota*, snön töar om våren då det börjar att smälta Norrb. *Ä a bLôtå så länjô sô snart erô bårt ivirållt*, det har töat så länge så snart är det bart överallt Dal.

blottas v. [även: -ô- o.d.] **1** uttrycka missnöje; vara sur o. tvär Härj Ång. **2** anstränga sig hårt Ång. *I fekk bLöttas rekkitt ina i fekk jord fårdit*, jag fick anstränga mig riktigt innan jag fick gjort färdigt.

blotte m. [även: bLåt- o.d.] **1** vanl. i bf. sg. fuktighet, blöta; ofta: töväder Jämtl Ång Norrb. *De e bLåtan i dag*, det är töväder idag Jämtl. **2** blött väglag efter regn el. p.g.a. snösmältning, slask Smål Jämtl. *Vekken kann gao i tåkken blâte, dä gaoa ju laongt åpp pao benen*, vem kan gå i sådant slask, det går ju långt upp på benen. Smål.

blottna v. [även: -ô-, -u-, bLåtn, bLattn o.d.] **1** mjukna av vätska Blek Öland Smål Hall Västg Gotl Östg Närke Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Je ha lakt ti pahltbrö ti vattne de ske littji å blåtn*, jag har lagt paltbröd uti vattnet det ska ligga att mjukna Jämtl. **2** om is, tjäle, i förb. *blottna upp*, tina upp Smål Västg Dal Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Dä a vatt fruset män dä burja blöttna ôpp nu*, det har varit fruset men det börjar tina upp nu Smål. **3** avta i styrka, vekna; mojna; bli mjuk; äv. om person: bli mjuk till sinnes Smål Västg Östg Sörml Dal Ång. *Dä bLôtner i-n*, ilskan går över för honom Östg. (Vinden) *bLötttn bårtt*, vinden blottnar bort, vinden mojnar Ång. **4** i förb. *blottna ihop* el. *ned*, falla ihop, svimma Lappl Norrb. **5** om deg (p.g.a. mjölets beskaffenhet): bli lös Smål Gotl Sörml Närke Dal Gästr Ång Västb Norrb. *Var ä dåLët mjöL välla dä bLöttna*, var det dåligt mjöl ville det bli löst Gästr.

blötunge m. nyfött barn, spädbarn Västb Lappl Norrb.

- bluddra f.** [även: -ô-, bÊôdra o.d.] bubbla (i vätska); blåsa Dal Häls. (Det) *steg opp bÊôddrer på vattne*, det steg upp bubblor på vattnet Häls.
- bluddra v.** [även: bÊudr-, bÊôdr- o.d.] **1** åstadkomma bubblor, bubbla Skåne Dal Gästr Häls. *Grötn bÊudrâ ô kokâ*, gröten bubblade och kokade Dal. **2** framkalla bubblande ljud; klucka, klunka Skåne Smål Dal Häls Västb; äv. i fråga om orre- el. tjädertupps läte Sörml Dal Gästr. *Dä bÊuddre nôr du drekker*, det kluckar när du dricker Smål.
- blundra v.** [även: bÊånner, bÊunner o.d.] blunda; blinka Västml Dal Jämtl. *Hân bÊånre augom*, han blinkade med ögonen Jämtl.
- blunk m.** [även: -å-, -o-] blinkning, blink Skåne Hall Västg Boh. *Ja ga-na en bÊånk*, jag gav henne en blink Boh.
- blunka f.** [även: -o-] svagt lysande lampa Smål Västg Boh. *Dän bÊunka duger ente, dän luser säk knappt sjäEver*, den lampan duger inte, den lyser sig knappt själv Västg.
- blunka v.** [även: -o-, -å- o.d.] **1** hastigt lysa till; flämta; blinka Västg Boh. *Lampen (lampan) bÊånkar* Boh. **2** hastigt klippa med ögonen, blinka blinka sömnigt; nicka till Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Närke Värml. *Ja stog där å bÊonka å gnidde mäg i ögene*, jag stod där och blinkade och gned mig i ögonen Dalsl. *Ho satt där å bÊonka å haÊvsôv*, hon satt där och nickade och halvsov Östg.
- blura v.** **1** plira med ögonen, kisa Blek Öland Smål Östg Sörml Värml. *Vå står du å blurär etter?* vad står du och plirar efter? Sörml. **2** halvsova, nicka till Blek Öland Smål Östg Sörml Uppl Härj. *Han va så sömni så-ann baÊe satt å bÊurade heÊe ti:en*, han var så sömnig så han bara satt och nickade hela tiden Smål.
- blurra v.** [även: -å- o.d.] tala fort o. otydligt; prata strunt; babbla, pladdra Blek Öland Smål Västg Östg. *Han baÊa (bara) bÊurra, dä ä inte gött å föstå sä på va han mena* Östg.
- blurra v.** [även: -å- o.d.] **1** åstadkomma bubblor i vätska, bubbla Blek Öland Smål. *Set inte dää å blårra mä vällingen*, sitt inte där och bubbla med vällingen Blek. **2** framkalla bubblande el. surrande el. gurglande ljud Blek Öland Smål; äv. om vissa djurs läte, t.ex. groda, orre Öland Östg. *Groera blurra i vattne, då e de vâe*, grodorna "blurrar" i vattnet, då är det vår Öland.
- blusk n.** [även: -o-] slask, i sht om slaskigt väglag Blek Öland Smål.
- bluska v.** [även: -o-, bÊu`usk o.d.] plaska, slaska Öland Smål Jämtl. *Ussj va dä bluska ner i da*, usch vad det regnade idag Smål. (Man) *for av å te mâ båtâ å bÊuske mâ årom* (för att skrämma fisken), man for av och till med båten och plaskade med årorna för att skrämma fisken Jämtl.
- bluska v.** [även: -ô-, -ussja o.d.] **1** hastigt klippa med ögonen, blinka Dal Häls Härj Med. *Hânn svuddô ahÊÊt utta ô bÊusskô*, han svalde allt utan att blinka Dal. **2** se på ngn; stirra Häls. *Oksen bÊusska varre han*, oxen stirrade värre han.
- bly n.** [även: -öy, -i, -u o.d.] blyerts i penna Skåne Smål Hall Västg Boh. *De va ett dåÊit bÊyo de ä i denne pä`än*, det var en dåligt blyerts i den här penna Boh.

blyant, blyants m. [även: *blijja'nns, bËy'garmsj* o.d.] **1** blyertspenna; blyerts Skåne Blek Hall Boh Dalsl Värml Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. (Man) *sitt å skriv mâ bËyantâ* Jämtl.

bo v. 1 förstärka o. reparera (ngt); förbättra ofta: laga (verktyg) genom att lägga på nytt stål el. trä Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Uppl Västn Västb. *Staulet i yssan va åppsletet sau sme:en fekk bo henne*, stålet i yxan var uppslitet så smeden fick reparera den Blek. *Bodde han alla fira julen po din van?* smidde han all fyra hjulen på din vagn? Skåne. **2** öka genom att lägga på ngt, ofta i förb. *bo på* Skåne Blek Smål. (Det är bäst att rensa ut skräpet) *sa da inte fao ligga å bo pao, få dao blijja da me:et varre*, så det inte får ligga och ökar på, för då blir det mycket värre Blek. *Ja bara bo pau skullän*, jag bara ökar på skulden Smål. **3** förse (fiskenet) med flöten o. sänken Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ho kan bå bo å binda*, hon kan både "bo" och binda fisknät Sörml. *Vill du bo en sjöta åt mä?* vill du "bo" en sköte åt mig? Uppl. **4** rensa (säd) med såll el. rissel Smål Hall Västg. **5** ta bort skräp, ogräs o.d. utomhus; städa (ägor el. gård) Med Jämtl; äv. i förb. *bo (ut)av* el. *bo undan*, städa undan ngt Smål Med Jämtl. *Vi jett sta bo unna littä dä-på vedonga*, vi behöver städa undan lite där på vedbacken Med. *De e åm vå:rn mâ bur*, det är om våren vi städar Jämtl. **6** bearbeta (ngt), tillreda; äv.: arbeta i el. ihop el. samman ngt (ofta med avseende på lera, murbruk el. smör) Smål Östg. *Ho sto å bodde ler*, hon stod och bearbetade lera Smål. *Du få bo i krita i sjitten* (kittet) Smål. **7** ge (ngn) stryk, klå, prygla Skåne Blek Smål. *Jag bodde dän pasen* (knölen) Smål. **8** klä (ngn el. sig) Östg Västn; äv. i förb. *bo på sig*, klä på sig, el. *bo om ¶ in sig*, svepa om resp. in sig el. Dal Häls Jämtl Ång; äv.: svepa (lik) Värml Uppl Jämtl. *Två ätt å bu lika*, tvätta och svepa liken Jämtl. **9** i förb. *bo om*, ombona; rusta upp Närke Uppl Jämtl Ång. *Jå jett bo om hâr, om jå skô hâËe hârr i vinter*, jag behöver rusta upp här, dvs. i bostaden, om jag ska uthärda här i vinter Ång.

bo-nässla f. växten hjärtstilla Östg Närke Uppl Västn.

bo-not m. slags mindre fiskenot som saknar kil; vid fiske dras noten av två båtar Östg Sörml Närke Uppl Jämtl Ång Norrb.

bo-orm m. snok Hall Boh Dalsl Dal. *Då skulle ha vört en buorm som skulle ha jort desse häre påhälsnengane* Dalsl.

bo-päl m. n. boningsplats, hemvist; bostad Skåne Hall Boh. *Där har han sin bupäË* Boh.

bo-reda f. [-rea, -raja o.d.] **1** husgeråd o. inventarier som ingår i el. tillhör en bostad Skåne Blek Smål Västg. *Na di jefte sai så fekk di lite borea*, när de gifte sig fick de lite husgeråd Smål. **2** bouppteckning Gotl Värml Uppl Dal. *Ha dôm int jot borea änn?* Har de inte gjort bouppteckning än? Dal.

bo-rede n. EJ FÄRDIG 1 lösöre som ingår i el. tillhör en bostad Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl; 2 stort o. otympligt föremål el. redskap, skrymmande möbel; åbäke. *Vi fLötter ut de där gamLe bore:et*, vi flyttar ut det där gamla åbäket Smål. 3 nedsättande storvuxen el. lång kvinna Smål Östg.

boa v. 1 om djur el. fågel: bygga bo Smål Hall Västg Sörml Uppl Västn Dal Ång. *Soggan ska vesst gräisa sna:rt, hunn boar*, suggan ska visst grisa snart, hon bygger bo Hall. 2 om höna: värpa (ägg) Öland Smål. *De har int bott ett eigg på så le`eing*, de har inte värpt ett ägg på länge Öland.

bobb m. bobbe m. [båbb-, bôbb-] 1 liten o. knubbig person, litet o. knubbigt djur Smål Västg Östg. 2 skalbagge; knubbig insekt Smål Östg Sörml Uppl. *Bôbb d-ä en skallbagge han väkser unner barken nästen sem små fluger* Östg. 3 ohyfsad person, tölp, drummel Skåne. *Kan du ente hellsa din fårbannade båbbe?* 4 halmgubbe, fågelskrämma Skåne. *Setta ud en båbbe i sän ti skremma fulana me*, sätta ut en halmgubbe i säden att skrämma fåglarna med. 5 tjockt o. mörkt moln som förebådar snö Skåne. *Där står sona båbba po loften*. 6 varblemma, kvissla, finne Smål Östg. *Han e full me båbbe i syna* (i ansiktet) Smål.

bobba f. [även: -ô-] 1 klump (av ngt slag) Skåne Smål Sörml Västn. 2 varblemma, kvissla Smål Hall Uppl. 3 klumpliknande djur (t.ex. mask, snigel) knubbig insekt, i sht skalbagge el. nyckelpiga Hall Gotl Sörml Närke Uppl Västn; lus Öland Smål. 4 fet kvinna Skåne Gotl Västn.

bock m. 1 främre kortare kälke i getdoning Smål Hall Boh Dalsl Närke Värml Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja ska by`yt båkk i jetdoningen* Värml. 2 bröstvärta hos man Jämtl Ång. *Kåra* (karlar) *ha fott bôkka på brösste för att dôm int skô gLömme va dôm ä kommen ifrån Ång*. 3 ohyra i hår; huvudlus Öland Västg Boh. *Småongar har ôfta bokkar i hå:rt*, småungar har ofta löss i håret Boh. 4 ovädersmoln, regn moln; åskmoln Gotl. *Svart bukkar pa himlen*.

bocka v. sönderdela (ngt) i bitar; bryta; kapa, klyva; ofta i förb. *bocka av*, *bocka i* el. *bocka sönder* Värml. *Ta dessa jo:äpp£an sôm ligger på fat å bôkk i panna*, ta dessa potatisar som ligger på fatet och klyv i pannan. *Jå ska bo`okk litt brö i mjô£ka at då*, jag ska bryta lite bröd i mjölken åt dig.

bocka v. [även: båk-, bo:k- o.d.] arbeta med fart; arbeta våldsamt; knoga; streta Öland Dal Jämtl. *Bå`åkk å trä`ä£*, knoga och träla Öland.

bockälta f. från odör som bock utsöndrar under brunst Ång Västb Lappl. (Om slaktaren) *sjlakkte n båkk sä* (så) *skull-n je-n n dukkti kaffekask sä tjäntes int båkkälta* Ång.

böckare m. [bökk-, bö:k-, bykk-, byttsj- o.d.] person som tillverkar laggkär, tunnbindare Götal.

bockblad el. **bocka-** n. 1 vattenklöver Skåne Hall Dalsl Närke. 2 (blad av) liljekonvalj Skåne Blek Smål Västg Sörml Närke Västn Dal Häls Jämtl Västb Lappl. *Hä väkks bôkkb£åda*

uttve åbråddn, det växer liljekonvalj vid åkanten Lappl. **3** getrams Smål Närke Västn Med. **4** tussilago Skåne Dal. **5** ekorrbar Skåne Västn Dal Härj.

bockbräk, bockbräke el. **bocka-, bocke-** n. m. bockbräken n. [även: *-bräkne*] ormbunke, bl.a. örnbräken, träjon el. stensöta Öland Smål Västg.

bockbröd el. **bocke-** n. svartgrå, hård lav som växer på berg; bl.a. arten letlav Boh.

bockbrunda f. från odör som bock utsöndrar under brunst; dålig lukt Dal Ång Lappl.
Dä låkkt bôckbrônna tå däg (utav dig) Ång.

bockfar n. om get: lust till parning, brunst Ång. *Hon ä i bôckfare*, hon är i brunst.

bockget f. brunstig get Dal Häls Ång.

bockhage m. enklare gärdesgård byggd på saxställda störrar utan band el. vidjor, korsgärdesgård; ofta använd på sank myrar Häls Jämtl Ång.

bockhorn el. **bocka-** n. bockshorn n. svampangrepp på sädax, mjöldryga Skåne Smål Hall Västg. *De bejônnte u väkksa båksho:n pu ruven*, det började växa mjöldryga på rågen Smål.

bockig, bockug, bockot adj. [även: *båkin*] **1** om get: brunstig Gästr Häls. *Jeta ä båkku*, geten är brunstig Häls. **2** om person: motsträvig, enveten; tvär, tjurig, vresig Smål Västg Boh Gotl Jämtl. *När någän välvar me augu u säir bukku äut de haitar att han käikar undar lugg*, när någon välver med ögonen och ser vresig ut, det heter att han kikar under lugg Gotl. **3** full av mörka moln, molnig Gotl. *Luftn säj bukku eut*, luften ser molnig ut.

bockla v. under möda o. besvär syssla med ngt; arbeta o. knoga med många saker; greja, pyssla Smål Västg Dal. *Bry de inte umm å båkklä mä dä'!* Smål.

böckla v. [*böckle-*, *bögl-*, *bökke-* o.d.] **1** under möda o. besvär syssla med ngt Skåne Hall Västg Ång Lappl. *Ja fekk bökke duktet ina ja fekk på lāsse*, jag fick kämpa rejält innan jag fick på lasset Ång. **2** ställa till förtret, bråka Skåne Smål Hall Västg. *Böglä nu inte, pauga!* Bråka inte nu, pojkar! Skåne.

bockna v. **1** göra stort väsen av ingenting; bråka i onödan, krångla Smål Västg. **2** göra väsen av sig; göra sig större o. märkvärdigare än vad som är fallet Smål Västg. (Sagt om piloter:) *Wa sa da baokkna förr när da ä skapta te å va pao jora* (jorden)? Smål.

bockpors el. **bocke-** m. växten skvattram Västn Dal Gästr Häls.

bockram el. **bocke-** m. [*-ramm*] bockrams m. [*-ramms*] växten mjölke Värml. *Bokkeramm vaks på jaLe på åkerrene*, mjölke växer på gården, på åkerrenar.

bocktalg el. **bocka-** m. [*-taLj*, *-taLg*, *-tâLg* o.d.] ulliga mörka moln som förebådar regn Skåne Blek Smål Hall Västg Värml Häls Härj. *Ve får-nåk rängn fer-dä ä bokktaLj på hemmeln* Värml.

bodd m. huvud; djur- el. fiskhuvud Gotl. (Rensning av torsk:) *kåir neven in i båddn u fa-an rain*, kör näven in i bodden och få den ren. *Har du åunt* (ont) *i båddn?*

bodda v. [*bådd* o.d.] boddas v. [*bôddes* o.d.] vara sur o. ovänlig; tjura Västb. *Han sto å bådese*, han stod och tjurade.

boddug adj. om får, ko el. get: som saknar horn, kullig Gotl. *A båddu ko far aldri hånn*, en kullig ko får aldrig horn.

bodhamn m. [även: -*håmn*] fäbodställe med flera fäbodar i närheten av varandra Härj Jämtl. *Dôm kom från a:re* (andra) *buhåmna å* (också) *dit å dânsâ då* Härj. *Roa å stillhejta e som bäst ti n buhamn* Jämtl.

bodrag n. härmask som enligt folktron drar lycka till en gård Smål Västg Uppl Västn.

bodsäte n. enskild ägares fäbodställe, fäbod Jämtl. *De ha komme fåttje hiti busete hâns Per-Ni:sjâ å i dag*, det har kommit folk hit till hans Per-Nilsas fäbod också idag.

boen adj. om jord, åker el. teg: lämplig el. tjänlig att brukas, möjlig att arbeta i Smål Hall Västg Sörml Uppl. *En sa så nå jora* (jorden) *ä boen så får en tjöda* (skörda) *nå sâa ä moen* (mogen) Smål.

boffa v. se **bo-föra**.

boföra v. [*bofera*, *bofför*, *boffa*, *buffera*, *buffâr*, *bufföra*, *buffra* o.d.] **1** flytta med bohag o. boskap till el. från fäbod Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Vi bruka ahlti boföra nå vekka fô mesômman* (före midsommaren) Häls. *Dôm tåg bumâtn då dôm bufföre hemmât ôm hôstn*, de tog bodmaten då de boförde hemåt om hösten Härj. **2** flytta Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Nu håll trårnern på buffer å gåLe*, nu håller tranorna på att flytta av gårde, dvs. från gården Ång. *Ve buffre ti såmmarstuwun*, vi flyttade till sommarstugan Västb.

bög m. [*baug*] ring, ögla; båge Gotl. *Av grädd bakes goråd u kringlar, svänglar, baugar u krampnosar*, av grädde bakades gorån och kringlor, svänglar, ringar och krampnosar.

bog-grej-trä n. ELLER BOG-GRED-TRÄ? [*bo:gre-*, *bo:gräj-* o.d.] bog-grejs-trä n. ELLER BOG-GREDS-TRÄ? [*bo:gels-*, *bo:gless-* o.d.] = **boggreje** Dal Härj Jämtl.

bog-greje n. ELLER BOG-GREDE? [*bu-*, *bo-*, *-grej-* o.d.] bogträ i seldon, loka Härj Jämtl.

bog-gris m. **1** yngsta o. minsta, klenaste griskultingen i en kull; den sägs dia vid suggans frambog Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Jämtl Ång Norrb; kuling som diar vid suggans bog Gotl. **2** yngsta el. minsta barnet av flera syskon; bortskämt barn, morsgris Smål Västg Boh Dalsl Östg Uppl Västn Dal Gästr Häls Ång.

boga v. [även: -*å-*] flå djur genom att dra i skinnet o. trycka med knuten hand mot djurets kropp Boh. *Nu kan du la börrja å båga*.

bogad adj. Skåne Öland Smål Hall Västg Östg Närke Värml Uppl bogen adj. Smål Värml Dal. [även: *boj-*, *bow-* o.d.] om djur: som sträckt sig i bogen, som fått bogen ur led, boghalt.

bogång m. [*-gang*, *-gjak*] betesmark, bete Västb Norrb.

bogård m. [även: -*ga£*, -*gå£* o.d.] **1** kyrkogård; stenmur som omger kyrkogård Gästr Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **2** (kringbyggd) gårdsplan Värml.

bogårdsmur m. kyrkogårdsmur Smål Uppl Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb
Så klev-en övver bogålsjmu:rn å jikk sta å sjende på sjörkdörren, så klev man över kyrkogårdsmuren och gick fram och kände på kyrkdörren Uppl.

bogfjöl f. [-fjö£ o.d.] bogfjäl f. [-fjää£, -fja£, -fjå£ o.d.] bogfel f. [-fi£] EJ FÄRDIG
skulderblad hos djur, bogblad Hall Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

bögla f. [bö£-, baijl-, böjl-, by£-, bygg£-, begg£-, bögg£-, böge£, böwe£, bögge£ o.d.] Blek
Öland Smål Östg Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl
Norrb bögel f. Öland Smål Östg bögel m. [även: bögge£ o.d.] Värml Med Jämtl Ång Västb
Lappl buckla, ojämnhet; vanl. på plåt, metall o.d.. *Dä a vurtti e böge£ på hatten,* det
har blivit en buckla på hatten Östg. *Dä vartt na bö£er på stänksjärmen,* det blev
några bucklor på stänkskärmen Ång.

bogmus f. svullnad orsakad av sele i bog på dragdjur, selbrott Skåne Smål Boh Östg.

bogräka f. skulderblad hos djur, bogblad Dal.

bogsera v. 1 ivrigt arbeta el. anstränga sig Sörml Ång Västb Norrb. *Du skô itt bôkksärä
å årrbetä mer än du rå vå,* du ska inte anstränga dig och arbeta mer än du klarar av
Ång. 2 gestikulera el. fäkta med armarna; slå sig fram med armbågarna Västg Dalsl
Dal Jämtl Västb. 3 föra busliv, väsnas Norrb. *Di fikk nestan leva å bukseir so di villt,* de
fick nästan leva och föra busliv som de ville .

bogsköt m. n. [även: -sko:t, -skôut, -skaut, -skâut o.d.] = **bogskott** Häls Med Ång Västb
Lappl Norrb.

bogskott n. vinkelböjt trästycke i seldon vari bukgjord, dragrem o. bärrem fästs;
selknä Häls Ång Västb Lappl.

bogskovel f. skulderblad hos djur, bogblad Dalsl Värml Dal. *Bogskôv£er på en okse* (oxe)
Värml.

bogskred n. sträckning av bogled på häst el. ko som framkallar hálta Skåne Västg
Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Ång. *Hästn ha fött boygskre* Ång.

bogspillra f. skulderblad, bogblad Värml. (Vid älgjakten:) *jä hell jusôm på si`i ôm
bogspellra på-ån,* jag siktade liksom på sidan om skulderbladet på honom .

böjug adj. se **bågug**.

bok n. koll.: bokollon Skåne Hall.

boka v. [även: -ô-] bulta (ngt), klappa; stöta; slå sönder, krossa; äv. i förb. *boka till
Öland Smål Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Västb.* (Det var spjälör
över hökrubban) *så inte hästen kunne bôke te-t mä nosa* Östg. (De brukade) *bokâ lin
på en bokâ* (linbråka) Gästr.

böka v. [bö£-, bö£-, bödj-] om nötkreatur: råma högljutt Skåne Blek Smål. *Tjörna böga i
skoen, daj vella ble mållkada,* korna råmar i skogen, de vill bli mjölkade Skåne.

boke n. bestånd av bok, bokdunge; trä el. virke av bok Skåne Blek Öland Smål Hall Västg
Östg.

böke n. [*böke, böge, bödje, böje* o.d.] bestånd av bok, bokdunge; trä el. virke av bok; jfr **boke** Skåne Blek Smål Hall Gotl Östg. *Stava va för da mäista au böge*, stavar var för det mesta av bokvirke Skåne. *Najanfor bjäred ha vi ed lided böge*, nedanför berget har vi en liten bokdunge Hall.

bokon n. [*bå`gen* o.d.] bokollon Skåne.

bol n. **1** inhägnad äng invid gård med mycket frodig betes- el. slåttermark Smål Hall. *De e mjukkt å gött hö i bolet* Smål. **2** liten åker intill gård, gärde Skåne Blek.

böl m. [*böl, böll*] tjur som inte längre används i avel o. som kastreras i vuxen ålder; oxen med tjurs styrka o. utseende Skåne Blek Öland Smål Hall Östg. *Böllana ble starkare en andra studa* (stutar) Skåne.

böl m. [*böl, böll*] mindre mejbåge (av träspjälor) som fästs på lieorv för att säden ska falla jämnare vid skörd Skåne. *Når di mäjede så hade di bölane po*, när de mejade så hade de mejbågarna på .

bol n. **1** rot varifrån flera stammar skjuter upp bildandes en buske el. ett tätt snår; äv.: samling av tätt växande träd el. buskar Dalsl Värml. *Grå:årda sjLôr boL s-att då bEir en kress*, gråalen slår bol så att det blir en krets Värml.

bola v. **1** om växt, i förb. *bola sig*, skjuta flera skott el. strån från samma rot Dalsl Värml. *Rôgen boLe-sjä iblann* Värml.

bola v. **1** om fågel: bygga bo Häls. *Dem boLer, måsane*.

bolackare m. person som arbetar åt skogsbolag med avverkning, timmerflottning o.d. Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Lappl. *E wa ba någâ-sjlaik buäLakker*, det var bara någon slags bolackare Dal.

boldaknagge, boldaknagg m. [*bull-, bäll-, boll-* o.d.] mindre böld; kvissla, finne Skåne Blek Smål.

bolde m. [även: *bulde, bölde, bårde, burde, bårde, bôrde, bolle, bulle, bälle, bölle, bo`ord, bå`ård* o.d.] böld, bulnad; kvissla, finne Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Bållen brast o råtet rann u*, bölden brast och varet rann ur Smål. *Petôsjôn fekk en stor bôrdâ i ä`änn så han kunânt sittâ*, Petersson fick en stor böld i ändan så han kunde inte sitta Gästr.

boldmoder el. **bolda-** f. [*bull-, bäll-, boll-, bôrd-, -mor* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Östg böldmoder el. **bölda-, bölde-** f. [även: *byll-, bö:rd-, -mor* o.d.] Skåne Öland Hall Östg. **1** gulaktig varklump i böld, varhård Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Nôr böllden ä moen* (mogen) *ä dä lätt å kram-ut bôldamora* Smål. **2** rest av blomman på äpple el. päron Skåne Smål. **3** kärnhus i äpple el. päron Skåne. *Bullamoren kunne di ente eda*, kärnhuset kunde de inte äta .

böldmoder f. se **boldmoder**.

boldspik el. **bolda-, bolde-** m. [*buld-, bäll-, boll-* o.d.] = **boldaknagge** Blek Smål. *Han fikk em bålaspik pa tjekan*, han fick en finne på kinden Smål.

bolek m. [*bolek, buleg, bolig* o.d.] 1 boställe, bostad; lägenhet i hus Smål Västg Boh Dalsl Värml Härj. (Vid skogsdungen) *sto dä-na stuva* (stuga) *mä två boleka å han så hu-£i* (hur de) *bar ut ifrå dän ena boleken å in i dän andre* Västg. 2 hushåll; familj Västg Boh Dalsl. (Huset är) *böjt* (byggt) *för två boleka* Västg.

bolekare m. [*-legåre, -leggare* o.d.] person som bebor en plats; innehavare av bostad Boh. *Po gå:rn Äggda:rn fanns förr i tia två boleggare*, på gården Ekdalen fanns förr i tiden två bostadsinnehavare .

bolga v. [*bå£ga, bô£ga, bå£ja, bô£ja* o.d.] blänga, glo; i förb. *bolga med ögonen* , välva med ögonen; i förb. *bolga ut ögonen* , spärra upp ögonen Sörml Uppl Västml Gästr Häls Häls. *Han stog å bô:rdô på mä*, han stod och blängde på mig Gästr. (Jag sade åt henne) *att on skull vri sä* (vrida sig) *bårt å int stå å bålga på en naku kar* (naken karl) Uppl.

bolgas v. se stint på ngn; blänga, glo Uppl.

bolgas v. [även: *ba£jes, böljas* o.d.] om träkärll, bräder o.d.: svälla av fukt o. bukta sig; bli vind Smål Ång Västb Lappl. *Låkke ha ba£jese sä hä jäll int få jenn*, locket har blivit vint så det går inte att få igen det, dvs. det går inte att stänga Västb.

böling m. [*bö£ing, bu£ing, bô£eng* o.d.] boskapshjord; skock, flock Dalsl Värml. (När det är mjölkdays så får man locka på korna) *da kåmme-£e snart hele bu£ingen te grinna* (grinden) Värml.

bölja v. [*bô£j-, bû£j-, bå£j-, bô´ô£j* o.d.] jfr **bälja** 1 om nötkreatur, i sht tjur: råma starkt o. intensivt, bröla Värml Västml Dal Häls Härj Ång. (Om två tjurar:) *Först bô£ja dômm å skria* (skriade) , *inna dômm rök ihop* Västml. 2 vråla Boh Värml Dal. 3 storgråta, böla Värml Dal Ång.

böljon n. [*bölen, bölån, böljen, byljen, buljen* o.d.] odon Skåne Blek Smål.

bolka v. [även: *-u-, -ô-*] i förb. *bolka i sig* , bälga i sig i stora klunkar Skåne Smål Östg Närke Västml. *Dänn otåkke ledigen* (fulingen) *han bu£ka då isse såmme* (så mycket) *brännvin som-an kan kom-åt* Smål.

bolka v. [även: *-ô-, bô£tj-, bô:tj-* o.d.] Sörml Dal Gästr **bolkas v.** [även: *-ô-, bô£tj-* o.d.] Sörml Dal Ång **bylka v.** [även: *-ö-*] Gotl. se stint på ngn blänga, glo; äv.: välva med ögonen (av vrede); ofta i fråga om djur. *Tjy:rn bô:tjer åt me*, tjuren blänger på mig Dal.

bolle m. se **bulle**.

bolle m. se **bolde**.

bollerkygla f. [*boller- bollår-, bolly-, -tjyle*] grodyngel Häls.

bolm- förled stor, kraftig; bål-; som förstärkande förled i ssgr som t.ex. *bolmgeting*, *bolmtistel* , *bolmstark*, *bolmstor* Sörml Uppl Västml Dal.

bolma f. växten bolmört Hall Västg Boh Östg Uppl.

bolma v. [även: -ô-] äta el. dricka glupskt; ofta i förb. *bolma i sig* Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Västb. *Du bôlmar å drekker så faslit* Västn. *Ja bôlmda i mâ en hoper vatten, jag bälgade i mig en hop vatten* Östg.

bolma v. vara sur o. tvär, tjura om ko, tjur: blänga hotfullt (o. vilja stängas) Blek Smål Östg Häls. *Kone bôlma imot verann, korna blängde hotfullt emot varandra* Häls. *Dä-nte te stå ô bôlm-ô glo ba`a nô di befalle utan d-ä te barka sta, det är inte till att stå och bolma och glo bara när de befaller utan det är till att ge sig iväg* Smål.

bolmas v. [ofta: ba£-] om trävirke, bräder o.d.: svälla av fukt; bukta sig; slå sig; bli vind i sht Västb. *Fjöla hå ba£mese i rave:ern, brädan har buktat sig i det råa vädret*

bolmtistel m. vägtistel Sörml Uppl Västn.

bolsa adj. Dal bolsna **adj.** Dal bolsen **adj.** Dal Gästr. [även: -ô-, båssa, bossa, bô:sjin o.d.] om sugga: parningslysten, brunstig. *Sôdda e bôlsâ, suggan är brunstig* Dal.

bolster m. [även: -o-, bússter o.d.] **1** bjälke el. stock; i sht som utgör underlag för ngt, t.ex. bro el. kvarn Skåne Blek Öland Smål. **2** grundbjälke i byggnad; golvbjälke Skåne Blek Öland Smål Hall Östg. *Där va bolstår onge gollen, det var golvbjälkar under golven* Skåne. **3** uppbärande tvärträ i arbetsvagn el. på kälke Skåne Blek Hall. **4** kort, oskodd kälke el. släde för forsling av timmerstockar el. sten Hall.

bolsterstock m. [även: balster-, bôlster-, bôsjte- o.d.] **1** tvärbjälke, ofta som underlag för ngt, t.ex. bro Smål Östg. **2** grundbjälke i byggnad; golvbjälke Öland Smål Hall Östg Sörml. *Bôlstesjtâkke d-ä di förste ståkka di lägger* (när de bygger hus) Östg. **3** golvstock som avgränsar ett bås baktill bakom ett djur; underlag som djur vilar på i bås, båspall Öland Smål Östg.

bolstervagn m. arbetsvagn där vagnskorgen vilar på sammanfästade grova stockar; grov ofjädrad arbetsvagn i sht Skåne.

bolstring f. [även: -ô-] grov träbalk som utgör underlag för bro el. golv Smål Östg.

bolta v. [även: -ô-, -u-] om snö el. lera, i förb. *bolta sig, samla sig i klumpar under sko el. fot o.d., klibba sig fast i bitar* Hall Västg Boh Dalsl. *Snön bôltar sej unner fôttera, snön klumpar sig under fötterna* Boh.

bom m. [även: -ô-] madrass (ofta stoppad med halm) Västg Boh Dalsl Värml Dal. *Bommen va bokkli sö dä b£e då£it mä sôvinga, madrassen var bucklig så det blev dåligt med sömn* Värml.

bommande, bommandes adj. [även: -o-, -u-] välmående o. fetlagd; fyllig Skåne Blek Smål. *En stor o bâmmanes gâbbe* Skåne.

bomvinda f. se **bovinda**.

bön adj. se **bun**.

bona v. **1** göra i ordning (ngt), iordningställa, rusta; reparera, laga Skåne Blek Öland Smål Västg Boh Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Härj Ång Lappl. **2** förse (fiskenät) med flöten, sänken o. telnar Smål Västg Sörml Värml Dal Häls. *Vi ha bona*

näta, vi har "bonat" näten Värml. **3** i förb. *bona sig för*, ordna logi el. liggplats åt sig Härj. *Je fekk no e klen e hôggning strast uhta Fälle mot Vikarrån tä, sô mö buna ôss för i Hälsingborg*, jag fick en klen timmerhuggning strax utanför Fallet mot Vikarrån till, så vi ordnade logi åt oss i Hälsingborg.

böna v. **1** befria (träkärl) från unkenhet el. obehaglig lukt med hjälp av enris o. hett vatten, rengöra med enlag Smål Östg. **2** behandla (ngt) med varmt vatten; äv.: kurera med varmt vatten Östg. *Lingarn bönades, då la di i bLöt Östg. Di bönte juvra på kora* (juvren på korna) *när di va onne* (ömma) *mä vårmt vatten Östg.* **3** behandla (ngt el. ngn) med varmt omslag; behandla med ångbad, t.ex. vid förkylning Östg. *Dä ä le bäst å böne bô:rden* (bölden) *så att han mogner nån gång.*

böna f. [*baun, boun, bân, bå`aun* o.d.] bunke Jämtl. *Just aller* (aldrig) *va dâm uttän mjälk å hän kunn seti fram e stor e bå`aun.*

bonad f. m. [*bone, bune, bu`un, bo:en, bu:rne, bö:rne* o.d.] **1** ordning, skick Dal Häls Härj Jämtl. *Sa berja spelmann o gnälla sa grant på fejoen o då varst-ä en a:en bone*, så började spelmannen att gnälla så grant på fiolen och då vart det en annan ordning Häls. *Hut åkken bunâ!* fy sådant skick! Dal. **2** bohag; husgeråd Dal Jämtl. **3** redskap el. verktyg; grej, don Dal Häls Härj Med Jämtl. *De va n bra n bu`un*, det var en bra grej Jämtl. *En falâ myttje bô:rne han ha`add*, en farligt mycket grejer hade han Jämtl. **4** benställning som bordsskivan vilar på; uppbärande ställning till arbetsbänk, slipsten o.d. Ång Lappl. *Sjiva ä bra män bu:rna ä rekkLe*, skivan är bra med benställningen är ostadig Ång. **5** lastflak i arbetsvagn el. släde Västg Boh Dalsl Jämtl.

bond-orre m. [även: -ôrrer, -ô:re, -orre] kråka Sörml Närke Uppl Västml. *Hann sjöt två bonnårrar*, han sköt två kråkor Västml.

bonera v. ha sin boning, bo; logera; bosätta sig Skåne Hall. *Di har ente råu å bonnera po slåtted*, de har inte råd att logera på slottet Skåne. *Var bonnerar du nu far teijen?* Var bor du nu för tiden? Hall.

bönka v. [även: -y-, -u-] enträget o. bönfallande be (ngn) om ngt, truga, krusa Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl (utom Östg). *De ä swaurt å bynka folk amm jålp*, det är svårt att be folk om hjälp Hall. *Tro-Lu ja går å bönkar däk?* Tror du jag går och krusar dig? Västg.

bons m. **1** hankatt Gotl. **2** kort o. tjockt stycke av ngt Gotl.

boppa v. om spädbarn: dia Skåne. *Glytten båppar*, barnet diar.

bor m. [även: -ô-, -a-] stenig landhöjning el. ås mellan vattendrag el. sjöar; lång o. smal bergknalle, liten kulle Uppl Västml Dal Gästr Häls Ång. *Ä va nôn litn bôr där dôm drog båtn yvy*, det var någon liten ås där de drog båten över Dal.

bord-junge m. [*boL-, -jå-, -jo-* o.d.] bords-junge m. bordskniv, matkniv Uppl Västml Dal Gästr Jämtl.

börde n. [bölä, byre o.d.] 1 träställning el. träram som tjänar som underlag för ngt, t.ex. sågblad Skåne. 2 uppbärande läkter över vilken jord, spån, lera o. halm lades i ryggåstuga, takstomme, taklag; innertak till källare o.d.; ibland äv.: golvbjälkar Skåne Sörml Uppl Västm. 3 takbeläggning av jord, spån, lera o. halm o.d. mellan yttertak o. innertak som skyddar från vind o. håller värme; ibland äv.: golvbeläggning, trossfyllning Skåne Smål Uppl.

börding m. [börding, byring, bôyring, byling, buryng o.d.] allehanda småsaker el. plock som bör bortskaffas, skräp, bråte Öland Smål Hall Västg. Å, *dä e så da:nt å byling på vinn, så, å, det är så dant av bråte på vinden, så* Öland.

börding m. [bölning, beiling o.d.] ram kring fönsterruta, inramad fönsterhalva, fönsterbåge Häls Härj.

bördning f. [börning, bölning o.d.] 1 bräder som bildar innertak; jfr **börde** 2 Gotl Närke Västm. *Börningâ de e de her sam du sir her ôpi take*, bördningen det är det här som du ser här uppe i taket Närke. 2 takbeläggning mellan yttertak o. innertak som skyddar från vind o. håller värme; äv.: golvbeläggning; jfr **börde** 3 Skåne Gotl Närke. *Dä båd bēāsār å rägnar gynum bölninga*, det både blåser och regnar genom takbeläggningen Närke.

bordtak n. [bof-] innertak i ett hus Med.

börel m. 1 höstack Ång Lappl. 2 tjurkalv; liten pojke Ång Västb Lappl.

borg adj. [börg, bôrj, bôrd, berg, berj, berd, burg, burj, burd o.d.] 1 som har goda krafter, stark, duglig; duktig, försigkommen Närke Värml Uppl Västm Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång; giftasvuxen Västb. *Han ä så bôrg tå ârbeta*, han är så duktig att arbeta Dal. 2 högmödig, dryg, mallig; stolt Värml Västm Dal Härj Med Jämtl Ång. *Hâ va no grânn n pôjkâ å, sa hu va it lite bôrj övär han a Kare, mora harnsj*, det var nog en grann pojke också, så hon var inte lite stolt över honom Kare, hans mor Med. 3 bra, väl, katig; ofta iopers. konstr.; äv. som förstärkande adv.: väl mycket, nog Närke Värml Dal Med Jämtl. *Je ske sä äj att inte vare för bört inte te börja ma*, jag ska säga att inte var det för katigt inte till att börja med Jämtl. *Tröja e bört stor*, tröjan är alltför stor Värml.

börg adj. se **borg**.

börghel n. f. [bôhll, bôssl o.d.] besvärlig syssla, bestyr, besvär; bekymmer Dal. *Ällä vârdns bôhllor*, all världens motgång. *Vâ håll du på mä för bôhll?* Vad håller du på med för syssla?

börla v. ställa till oreda o. besvär, bråka, störa, föra oväsen; i förb. *börla på* el. *börla till vägs*, gå på utan hänsyn Skåne Blek. *Dau bôala te' at sa da:nt*, du ställer till det så dant Blek. *Paugana ha vaed hä o börlad*, pojkarna har varit här och bråkat Skåne.

börnad m. se **bonad**.

borras v. [även: -ô-] 1 om djur el. fågel: burra upp sig (av vrede) i sht Ång Västb. *Hörna bôrras opp så å va ress dä fflyg på-n*, hönan burrade upp sig och var redo att flyga på

honom Ång. **2** vara tvär o. ilsken, tjura; sura; triskas Dal Ång Västb Lappl. *Va står du å bôrres ti? vad står du och tjurar åt? Ång.*

borre m. [även: -ô-, -u-] **1** kotte av tall el. gran Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Dâ sette monga bårra i toppen på granen*, det sitter många kottar i toppen på granen Smål. **2** småväxt, knubbig person, gris el. kalv; äv.: träd, vanl. tall, som knutit sig i växten Smål Västg Boh Östg Närke Västml Dal.

borst-igel m. [bôsjt-, busst- o.d.] igelkott Dalsl.

bort-annat interj. givetvis, förstås, det fattas bara Ång. *Ji la ju dit män del, bårtanne*, jag lade ju dit min del, förstås .

bort-av prep. adv. [bårtta, bortta, borsta, bålå o.d.] från, av, ur; efter; äv. om tid el. tidpunkt: strax efter Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Däm bâr sågen å ykksen sôm hä gLemma bortta sôm hä sku ha vöre gulle*, de bar sågen och yxan som det glimrade från som om det skulle ha varit guld Ång. *Hon ha draga bortta mora*, hon har drag efter modern, dvs. hon liknar modern Lappl. *Si åt du int tsjö`ör bårtta vegen!* Se upp så att du inte kör av vägen! Västb. *Hä va£ vel bortta hä££ja?* Det blir väl strax efter helgen? Västb. *Di der få£ke jer bårta Breaker*, det där paret är från Bredåker Norrb.

bort-med prep. adv. [bôrt-, bort-, bô£-, bo£-, bål£-, bosj-, bosjt- o.d.] **bort-i-med prep. adv.** **1** prep utmed, utefter; längs Dalsl Värml Dal Häls Härj. *Han jekk bål£mä å£va*, han gick utmed älven Värml. **2** prep. vid, intill Dalsl Värml Dal Häls Härj Med Jämtl. *Sätt däj här borttmä mäj*, sätt dig här intill mig Dalsl. *Jä bodde dâri vinterstuggôn bosjtmä vôi£ja*, jag bodde där i vinterstugan intill vägen Härj. **3** adv. vid sidan av ngt el. ngn, utanför; utöver Dalsl Dal Härj Med Jämtl. (Skottet) *ä gikk bô£mä´*, skottet det gick vid sidan av Dal.

bort-när prep. [även: -ô-] EJ FÄRDIG hos Värml Dal; vid, intill. *Han hadd kôsten bårtnär-a*, han hade mathållningen hos henne, dvs. han fick mat av henne Värml. *An stog bôttnä jâssgånn*, han stod vid gärdesgården Dal.

bort-sidan prep. adv. [bort-, -sinn, -si`in o.d.] bredvid Jämtl. *Hân âpservere att de va ej te´ grop bortsji`inn*, han observerade att det var en till grop bredvid Jämtl. *Kan du-nt lâti-n sâti-se bortsjinn de?* Kan du inte låta honom sätta sig bredvid dig? Jämtl.

bort-ur prep. adv. [vanl. bo´rtti, bår´rtti, bårtti´, bo££i, birtti, birtti´, bårtty´r, buttu(r) o.d.] **1** prep. ur, utur; av, från Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Däm skull jä ha kaffe å brö:e bårte all sårta*, de skulle ju ha kaffe och bröd av alla sorter . Ång. *Vattne rann bårtti k£ä:a å utpå gô£ve*, vattnet rann från klädet och utpå golvet Lappl. *Laga dâ borti väjjen sa ja släpp förbi!* Laga dig ur vägen så jag kommer förbi! Med. *He jer sjvårt o fa nâ jô£p bårti-n Helge*, det är svårt att få någon hjälp av han Helge Norrb. **2** adv. ofta partikel till verb och med betoning på sista stavelsen ur, av; utöver, i uttr. *vânta bortur*, vänta förgäves Västml Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Nu jekk an, an ha fäll vânta buttu*, nu gick han, han har väl väntat förgäves Dal. *Tjôttä ä-sjä*

våttne bårti', köttet är så urvattnat Lappl. *Ha-rdu drökke borti' nu?* Har du druckit ur nu? Med. (Hon) *svor o vräkte bål'i sä allt e ovett hon kunne hitt på*, hon svor och vräkte ur sig allt ovett hon kunde hitta på Ång.

borti prep. adv. se **bortur**.

börting m. [*börting, börsjting, börsjning* o.d.] laxöring Ång Västb Lappl Norrb. *Börting å röding, ann fisk ä he int*, laxöring och röding, annan fisk är det inte Lappl.

bös m. tjur som kastrerats vid vuxen ålder Blek Öland Smål.

bosa f. [*bo`os*] (stor) halmkärve Öland.

bosa f. bunt, packe; hög Skåne Smål Västg. *A haile bosa mä böcker*, en hel bunt med böcker Västg.

bösa f. (häftig) regnskur Skåne. *Dâr kom en redi bösa i fåremiddes*, det kom en redig skur i förmiddags.

bösa v. se **bossa**.

bosdel m. [*bostäl, bosstel, bosstall* o.d.] bröllopgåva, i sht sådan som förälder ger ett barn; hemgift Blek Smål Hall Östg. (Emil var) *enda sôn, å han fekk falia möen bostäl å sia* (föräldrar) Smål.

bosme, bosm m. [*båss-, bås-s-, boss-, bo:s-* o.d.] nätduk utan telnar o.d. i fiskenät Skåne Blek Hall.

bossa v. [*båss-, bôss-, bås-s-, bô:s-* o.d.] koka över; äv. i förb. *bossa över* Uppl Västn Dal Gästr Häls Västb. *Nu båssa grytan* Västn. *MjöLken bôsar* Gästr.

böst m. [*böst, byst, bust*] stor o. grov man; kraftigt byggd man el. pojke Skåne Blek Smål Hall Östg. *Han âi* (är) *en redi böst* Blek.

bosta v. [*bo:st-*] stöta, bulta; äv.: arbeta hårt Sörml. *Han bostâr värre*, han arbetar rejält. *Han slog å bostâ på-n*.

böste, böst n. Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal bösta, böst f. Boh Sörml Närke Dal. större fläskstycke av slaktat svin, ofta: frambog; äv.: skinka.

böstel m. klappträ använd vid handtvätt, trästöt, klubba Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg.

böta v. [*böt-, bö`öt, bött-, bytt-* o.d.] fortskaffa (ngt) i omgångar el. i mindre partier; frakta (ngt) halvvägs för att sedan hämta mer av detsamma; ofta fråga om forsling el. bärgning av ngt tungt, otympligt el. besvärligt Dal Härj Jämtl. *Jä bi föl tvungin tä bö`öt hem dândâ vâdn*, jag blir väl tvungen till att frakta hem den där veden i omgångar Dal.

boting n. enskilt husgeråd, löseegendom Smål Hall Västg Värml. *Dä fattas ente boting på dä stüelt* (stället) Västg.

botla v. [*bott-*] laga el. lappa (klädesplagg) Värml. *Ho bottler vantera mine*, hon lappar mina vantar.

boträd n. vårdträd Smål Östg Närke Västn.

botyg n. husgeråd, bohag; äv.: redskap, i sht för jordbruk Smål Hall Västg. *Ha da skaffat se möe boty?* har de skaffat sig mycket husgeråd? Smål.

botygsvirke n. trävirke ämnat för tillverkning av jordbruksredskap Smål. *Böotysvä ärk skä hoggas dao man si-att*, botygsvirke ska huggas då man ser det.

bovinda f. bomvinda el. **bomme-** f. redskap för uppvindning av garn, bobin Hall Västg Boh.

brå v. 1 bestryka el. överstryka (ngt) med tjära el. beck; breda (ngt) med ngt i sht Västg Dalsl Närke Värml Västn Dal. *Brå kvarn me sjera*, bestryka kvarnen med tjära Närke. *Johannes brådde nôa kakbeter mä margarin*, Johannes bredde några kakbitar med margarin Värml. 2 ge (ngn) stryk, klå upp Västg Närke Värml Västn Dal.

bra-så-nog bra-så-nock adv. [*brasse-, brassje-, brassji-* o.d.] något så när, ganska (mycket), någorlunda Östg Sörml Närke. *Anrå måron hade vi brasinog fäktut för mormor skulle komma te äss ifrån tjörka*, andra morgonen hade vi ganska brått för mormor skulle komma till oss ifrån kyrkan Sörml.

brack m. enklare säng Skåne. *Lidjår du i brakken å drar di inu´?* Ligger du i bracken och drar dig fortfarande?

bråda brådas v. i sht Smål brådsa brådsas v. [även: *bråss-*] Smål Västg. om sugga: vara i brunst. *Ho brå:as, di sa te one mä hånne*, hon är i brunst, de ska till orne med henne Smål.

bräda v. [även: *brä*] 1 låta smälta (smör, ister, snö o.d.); skira (smör) Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal Härj; äv. i förb. *bräda upp (ngt)*, låta smälta (ngt) Dal Härj Jämtl Västb Lappl. *SoLa brä:er snön*, solen smälter snön Västg. *Di brätte smôr å stekte i*, de smälte smör och stekte i Västg. 2 oper. el. med sakligt subj. smälta p.g.a. värme Skåne Hall Västg Östg. *Fitted brär ao vä:rmen*, fettet smälter av värmen Hall. *Jusst brär ner*, ljuset smälter ner Västg. 3 låta steka (ngt) hårt; hastigt steka upp; bräcka; bryna Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Värml Dal Med Jämtl Norrb. *Brädde du fläsket? Dä ska bräas haoåt*, Bräckte du fläsket? det ska bräckas hårt Smål. *Nå solen brä:er te´*, när solen steker till Blek. 4 bränna (tjära el. beck) in i ngt för att tätä detsamma; bestryka; jfr **brå** Blek Smål Hall Västg Närke Värml. (Om träskor:) *En kan bräa beg i sprickera för att inte vannet ska gau ijönom*, man kan bränna in beck i sprickorna för att inte vattnet ska gå igenom Hall.

bråde m. rödaktigt kvalster, sammetskvalster; vattenkvalster Västg. *Dän fösje bråen en fekk se sa en ta å gno sönnar, tu dä sa betu:a hälsa*, den förste "bråden" man fick se ska man ta och gno sönder, ty det ska betyda hälsa.

bråden adj. [*brå:i, brå:ä, brådi* o.d.] om smör o.d.: lös el. mjuk; p.g.a. värme el. dålig kärning i sht Dal. *Smörä bi brå:i når soLa sijn på ä*, smöret blir mjukt när solen skiner på det Dal.

bradig, bradug adj. betydlig, rejäl, stor; ofta om vägsträcka, i uttr. *bradiga biten*, bra bit, lång väg Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Västn Dal Västb. *Dä va ju bradigâ bitn*

te Erik-Anders, det var ju en bra bit till Erik-Anders Västml. *De b£ir fell te bôra bradiâ hô£e, det blir väl till att borra ett rejält hål* Närke.

brädsel f. brädsla f. [*bräss-, brähl* o.d.] blött kraftfoder av hackelse, agnar o.d. för djur, sörpa Sörml Närke Uppl Västml Dal (utom Värml). *Brässla ä i ett kar i fôjsä å dä sånkar dôm ihop på skullanä, hösmô£ å risslur å angnur, å stuppar i, sörpan är i ett kar i fähuset och det samlar de ihop på skullarna, hösmul och risslor och agnar, och stoppar i* Västml.

brädska f. [*bress-, bre`esk* o.d.] 1 brådska Öland Smål Östg Uppl. *Ja ha inga bre`esk fo dan e ändå spjåled, jag har ingen brådska för dagen är ändå förstörd* Öland.

braga v. [*brag-, braj-, brav-, brågå* o.d.] 1 skaka; skälva, darra Smål Västg Boh Dalsl Värml Dal Jämtl. *Ja fruser så ja brajar i hele krôppen, jag fryser så jag skakar i hela kroppen* Västg. 2 om ljussken: flimra, glimra om luftlager p.g.a värme: dallra Västg Dal Häls Jämtl. *De bragâ ta so£sjänin, det glimrar av solskenet* Jämtl. 3 göra en rörelse; röra på sig Dal. *Runn, da n fa brågå so koll djer an ynge£, då rommen börjar röra på sig kallar man den yngel*.

bräga v. [även: *-e-, bräj-* o.d.] 1 om ljussken: flimra, glimra; om luftlager p.g.a värme: dallra Dal Ång Västb Lappl Norrb. *He brega för öga, det flimrar för ögonen* Västb. 2 röra sig, motionera (ngn); ofta i förb. *bräga sig* Dal. *Ig a we aut å bräj estim litä, jag har varit ute och motionerat hästen lite*. *Ig a-nt brä:kt mi nod i dag, jag har inte rört på mig något idag*.

brägd m. [*-jd*] ett slags kortare lie för kapning av löv, kvistar o.d., skära Öland. *Ho sjä`äd säj på brejden, hon skar sig på skäran*.

bragd m. EJ FÄRDIG redskap

brägda v. [*bräjda, bräja, brä* o.d.] förebrå (ngn), klandra; pika Skåne. *Han bräde mi me-ad ja va po rus i stan, han förebrådde mig med att jag var på fyllan i staden*.

braka v. om häst: vara istadig o. gå baklänges; plötsligt stanna o. inte vilja gå vidare i sht Sörml. *Ve Stavsjöbakken där bruka hästa brakâ, vid Stavsjöbacken där brukar hästar stanna och vägra gå vidare* Sörml.

bräka v. [även: *bre:dja, breja, bräga* o.d.] skryta, skrävla; stoltsera med Skåne Blek Hall Västg Boh Gotl Sörml Närke Västml Dal Gästr Med Jämtl.

bräka v. [även: *-e-*] stå el. sitta brett med benen; skreva (skrytsamt) Västg Sörml Närke. *Å fremst skulle di sittä på husförhöra å brekä, sjelvjort fälk, och främst skulle de sitta på husförhören och skrytsamt skreva, självgjort folk* Sörml.

bräkbock äv. **bräke-** m. [även: *brâ:tj-* o.d.] Värml Dal Gästr **bräkarbock** m. Värml. enkel-beckasin. *Ja hö`örd bräkebåkken härôm kvä`äl* Värml.

bråkon m. n. [*brågånn, brågå, brågon, bråggån* o.d.] (bär av) växten brakved Boh Dalsl.

brala v. [även: *bra`a£* o.d.] **1** prata vitt o. brett, pladdra; skryta, skrävla Västg Boh Härj Jämtl Norrb. *Han gor o bralar o skränner, han går och skrävlar och skryter* Boh. **2** om får: bräka Västg Norrb.

bräla v. [även: *brâ`â£, bre`e£*] om får, get: bräka Dal Jämtl Lappl Norrb.

brälla v. [även: -ô-] prata mycket o. ljudligt; gorma, gräla, kälta; ljudligt bräka, väsnas Uppl Västn Dal Gästr. *Kåmmtä skä en dä brälla sånnä fô jämnan?* Varför ska han där bräka så för jämnan? Dal.

branda v. ljustra fisk vid skenet av bloss i brandjörn under natt- el. kvällstid Gotl. (Han) *gikk u branded etta simpar*, han gick och ljusterade efter simpor .

brandbär n. [*brann-, brânn-, bränn-, brônn-, brâmm-, brämm-* o.d.] hallon Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Fösjte åra sôm brannbära väkks på e ställe äre ingen mask ti dôm*, de första åren som hallonen växer på ett ställe är det ingen mask uti dem Ång.

brandig, brandug, brandot adj. om djurs färgteckning: med mörka strimmor, randig, brokig Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Värml Västn Dal. *E brannu ka`att* (katta) Värml.

brånge, brång m. brånga f. trädgren, grövre kvist; hård stjälk, t.ex. på hundkåx Uppl.

brank m. brant sluttnig, brink Hall Västg Boh.

branka v. [även: -å-] rosta (ngt); steka, bryna Skåne. *Får branka di kaffeböner på pan-nejärned*, förr rostade de kaffeböner på stekpannan .

bränn-nata, bränn-nat äv. **bränne-** f. Gotl Värml bränn-näta, bränn-nät äv. **bränne-** f. [även: -nä`ät] Västg Dalsl Värml. brännässla. *Förr kåukte di de där brännennatuna ti kåunar, eutmärkt fåudär*, förr kokade de de där brännässlorna till korna, utmärkt foder Gotl. *Han tulla ikull mett i brännäta*, han föll ikull mitt i brännässlorna Värml.

bränngräs n. brännässla Härj.

branog adv. äv. som två ord branock adv. äv. som två ord. ganska (mycket), något så när, någorlunda Blek Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Han ville lära mäj sjuta så han tji:lta* (kältade) *bra-nog, män ja sa ifrån mäj* Närke. *Dô jette fell vara branog såhlten nô?* Du borde väl vara ganska hungrig nu? Häls.

bränt adv. **1** utan dröjsmål, omedelbart, genast; fort Värml Dal. *Je sa dem skôll kåmmå brânt*, jag sade åt dem att de genast skulle komma Dal. **2** i uttr. *lika bränt*, likafullt, ändå Värml Dal Häls. *Lika bränt sô jo:rd-an ä*, likafullt så gjorde han det Dal.

branta v. om häst: skjuta rygg, kråma sig o. vara ivrig i sin gång; ofta i förb. *branta sig* el. *branta på sig* Uppl.

bräs m. bräsen m. om get el. får: brunst Jämtl *Jeita e i bräsa*, ¶. *Fåra e i bräsna*, ¶. geten är i brunst fåret är i brunst

bråsa v. [även: *braus-* o.d.] löda samman (ngt) med koppar el. mässing, ofta i förb. *ihop ngt* Skåne Smål. *Ja skä bråsa ihôop sje:an*, jag ska löda ihop skeden Smål. *De*

brausade pau na tönna bod pa lājblat, de lödade på en tunn lagning på liebladet Skåne.

bräsa v. [även: -â-, bräss-] **1** steka (ngt) i mycket smör el. flott så att det fräser; äv. i fråga om att laga finare mat el. rikligt med mat: slå på stort Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml. *Lätt (låt) fläsket bräse i stunn i panna* Smål. *Där inne där brässar di å steker* Östg. **2** leva överflödigt; slösa Smål Västg Östg Närke. *Di brässa, hu (hur) länge dä kan vara?* Smål. *Han har hænna pänga å brässa mä, han har hennes pengar att slösa med* Västg.

brask n. avfall av ris, pinnar o.d., skräp Västg. *Ella äpp brasket först ina i tar dän rekteje ven, elda upp skräpet först innan ni tar den riktiga veden.*

bräske n. [även: bressje, brestje o.d.] **1** blast på potatis, rotfrukt, jorgubbar o.d. Skåne Blek Smål Hall. *Han to allt bräsket o bonnen han fe pärana, han tog all blast och bonden han fick potatisarna* Blek. **2** högvuxet, kraftigt ogräs, vanl.: samling av vattenväxter, t.ex. säv, fräken; äv.: skräp i allmänhet Skåne. *De va bressje såm skolle hogges vekk, det var ogräs som skulle huggas bort.* **3** torkad lövkärve; använd som foder till får Hall.

braskom adv. i uttr. *i braskom*, i brådrasket, i en handvändning; fort, strax ofta i negerad sats Boh. *De e inte jo:rt i braskum, det är inte gjort i en handvändning* Boh.

brasm m. f. Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml brasma f. Blek Smål Västg Dalsl Östg Värml. fisken braxen.

brasm-mark f. orörd o. otillgänglig ängsmark, obygd Västg Boh. *Langt burt i brassmarkera, långt bort i obygd* Boh.

bråta f. [även: -ô-, -u-, brôdda, bråta, brôtu, brô`ôt, bruttu, brôtte, brå`ât o.d.] Boh Dal (utom Uppl, Sörml) Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Värml Västn Jämtl Ång Västb bråte m. [även: bruttu, brôtte o.d.] Ång Lappl. redskap med vilket lin bryts vid linberedning, linbråka. *Di slo å slamrade mä sia bruter så sjävera yde, de slog och slamrade med sina linbråkor så skävorna yrde* Smål.

bråta bråt f.. [vanl. -ô-] vintergatan över himlen ofta i bf. sg. Värml. *De spä`ådd på brôta förr, de spådde på vintergatan förr.*

bråta v. [även: -ô-, -u-, -â-] med linbråka bryta lin el. hampa, bråka Blek Smål Västg Boh Östg Värml Västn Dal (utom Uppl) Skåne Öland Hall Dalsl Sörml Närke. *Ôm en inte har-når baste så får em brôta i e brôtgrop, om man inte har någon bastu så får man bråka i en "bråtgrop"* Östg.

bråtta v. **1** brådska, hasta Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn Dal. *Dä bråttar inte, je dä du te fress, de brådskar inte, ge dig du till freds* Västg. **2** plötsligt skrämma (ngn) Dal. *Du få-nt brått gåmålt fôlk, du får inte skrämma gammalt folk.*

brätta v. hålla sig väl med (ngn); smeka (ngn); äv. i förb. *brätta bort*, klema bort Boh Dalsl.

brätta v. EJ FÄRDIG **1** böja (ngt), kröka; vrida; vika; ofta i förb. *brätta upp* o.d. Smål Hall Västg Dalsl Sörml Närke Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **2** räta på ryggen, sträcka på sig; äv.: svanka; ofta i förb. *brätta sig*, böja sig bakåt Värml Gästr Häls Härj Med Jämtl Västb Lappl. **3** brösta sig, kråma, sig; stoltsera; vara mallig el. skrytsam; äv. i förb. *brätta sig* Smål Hall Västg Värml Uppl Västn Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb.

brattla v. prata fort o. mycket, pladdra; sladdra Västg. *Ho har-na rekkie-Läpasmälla å kan hålla på å brattla i timmata£*, hon har ena riktiga läppsmällare och kan hålla på att pladdra i timtal.

bråttom s. oböjl. [*brått-*, *brött-*] sporsäckssvampen hjortsvamp; använd som afrodisiaka, vanl. för att påskynda brunsten hos kor Närke Uppl Dal.

bres n. f. vinkeln mellan benen på människa, gren, skrev Ång Västb Lappl. *Langskafstestöv£en räkk enna oppi brese*, långskafstövlarna räcker ända upp till skrevet Västb.

bresa v. INTE FÄRDIG [även: -ä-, -å-] sära på benen, skreva; äv.: kliva med stora steg Med Ång Västb Lappl Norrb. *Dike va int breare än jäg kunne bråsa över e*, diket var inte bredare än att jag kunde kliva över det Ång.

bresla v. breska v. EJ FÄRDIG

brike n. brik n. f. 1 hylla på spismur el. spiskåpa i öppen spis Smål Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Västn Dal Häls Med Västb. *Tännstekkeren ligger på briken*, tändstickorna ligger på "briken" Värml. **2** nisch mellan tak o. bakugnsmur i ryggåsstuga; hylla på bakugn Hall Västg Värml. **3** avbalkning el. vägg som skiljer loge från angränsande lada Västg Boh. **4** vrå med fast bänk intill öppen spis Värml Härj Jämtl Västb. **5** bänk el. sittbräde med hål i avträde, dassbänk Ång Västb. **6** avsats i terräng; utskjutande del el. vrå av slätteräng el. myr Värml Jämtl Ång. **7** avlägsen utkant, avkrok Värml. *Ja hörer koa långt bå£-i briken*, jag hör kon långt bort i avkroken.

brike n. bryderi, bekymmer, besvär; bestyr Smål Hall Västg. *De va nemmast u gu te prästen u bli vejda, nu sluppe di allt brike må u ställa te bröllåpp*, det var enklast att gå till prästen och bli vigd, nu slapp de allt besvär med att ställa till bröllop Smål.

brikot adj. på dåligt humör, tvär, butter, trilsk Ång. *N dann kê:rn å sâ briket då vellint vâra sâ myssje föränn hânn ä elakk*, den där karln är så butter det vill inte till så mycket förrän han är arg.

brim n. [-e-] axända av sädeskärve Smål Hall.

brimbär n. se **bringbär**.

brimle n. [även: -e-, -y-, *bremmel* o.d.] snår el. ris av blåbär el. lingon Skåne. *Här blär bra me krösen fårr här e så me:en brimle*, här blir bra med lingon för här är så mycket snår.

brimma v. [även: -e-] **1** skaka; skälva, darra Västg Boh. *Hästen sto å brimma*, hästen stod och skälvde Västg. **2** om luftlager pga värme: dallra äv. om ljussken: fladdra; flimra, glimra Västg Boh. *De bremmar i lufta*, det dallrar i luften Boh.

brimme n. ofta koll. el. plur. tant. [även: -e-, -ö-] 1 axända av sädeskärve Skåne Smål Hall. 2 ris av blåbär el. lingon Skåne Blek Smål Hall. (Du får rensa lingonen bättre) *da fao inte va aijn hoba bremme blann bâ:an*, det får inte vara en hop ris bland bären Blek.

brinde, brind m. [brinde, brende, brinne, bri`inn, bräinnd o.d.] 1 älgdjur Dal Härj Jämtl Ång. *Vi fikk sjute n brinne hâri Hannâshöggda*, vi fick skjuta en älgdjur här i Hanâshöjden Ång. 2 älg Dal. 3 rentjur; kasterad rentjur Norrb.

bringbär el. **bringe-** n. [bring-, breng-, bremm-, brinn-, brimm-, bryng-, brynn-, brymm-, bryngy- o.d.] Smål Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Västn Dal Härj bringelbär n. [bengel-, bryngel-, brungel-, bringele-, bröngele-, bringla- o.d.] Hall Västg Boh bringelsbär n. EJ FÄRDIG. hallon. *No ska ve ut å pLokke bringebär*, nu ska vi ut och plocka hallon Dalsl.

brinka f. [bri`ink, bre`ejnk o.d.] sittbräde med hål i avträde, dassbänk i sht Norrb.

brisk m. [även: -e-] väggfast brits el. bänk, i t.ex. skogskoja Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Lappl.

brisk adj. [även: -e-] Ång Västb Lappl briskot adj. Ång. besk, bitter; från. *Hänn bera ä brisk*, de här bären är beska Lappl. *Na hânn Liberiakaffe ä brisket*, det här Liberiakaffet är beskt Ång.

brisken adj. [brisken, bresken, brissjin, bristjin, brestjin o.d.] unken, skämd; sur Öland Smål Östg Uppl Gästr. *Grädden den e noj li`it bresken*, grädden den är nog lite sur Öland.

brismad, brisma adj. [även: -e-, -â-] unken, skämd; sur i sht Häls. *Drekka smaker bresma*, drickan smakar unket Häls.

bro v. gnugga, gnida Gotl. *Valkbredä de bror n me händarna*, valkbrädet det gnuggar man med händerna. *Iblant brâudâ di tannakyte me snaröpipur u salt*, ibland gned de tandköttet med starkpeppar och salt.

brocka v. hosta kort o. hackigt; torrhosta Skåne.

brocka v. [även: -ô-, brô:k-, bru:k-, brå:k- o.d.] 1 hårt packa (ngt), sammanpacka; proppa; ofta i förb. *brocka i sig*, vråka i sig Skåne. *Bråkka brö i se*, proppa bröd i sig. 2 arbeta med hela sin kraft; streta, slita Värml Gästr Häls Med Ång Västb Lappl. *Han brukar å årbeter dag å nått*, han sliter och arbetar dag och natt Med.

brödbilla f. [bröjbille] svart, glänsande skalbagge som lever i mjöl el. bröd Gotl.

broddel n. [bruddel] bryderi, besvärlighet, krångel Gotl. *Di har nå hatt arvskifte u de har vart ett otrolit böjtande u bruddel*, de har nog haft arvskifte och det har varit ett otroligt bytande och krångel.

brödgröt m. röra tillredd av mjölk, messmör o. (korn)mjöl o. som äts till bröd tillsammans med smör el. istället för smör Värml Dal Jämtl.

brödhand f. vänster hand vanl. i bf. sg. Öland Gotl.

brödlev m. [även: -*laijv*- o.d.] brödslev m. 1 avlångt bröd, brödlimpa Blek Smål Hall Östg. *Han behöva haijle brölaijven säl sao storaijden såm han a*, han behöver hela brödlimpan själv så storäten, dvs. stor i maten, som han är Blek. 2 helt tunnbröd, tunnbröds-kaka Boh Dalsl.

brödmaja f. anrättning av bröd som steks i fläskflott varefter mjölk slås i stekpannan vari brödet efterstecks Uppl Gästr Lappl.

brödmölja f. [även: -*mylä*-, -*môlËi* o.d.] = **brödmaja** Gotl Värml Dal Häls. *BrömôlËja å fâssje* (färsk) *fËäsk vä* (var) *alls int så tokut* Dal.

brödmosse m. [även: -*mâssa*-, -*mâ:s*-, -*mô:s*-, -*mô`ôs* o.d.] islandslav Värml Dal Häls Härj Jämtl.

brögd f. [*bröjd*] stor rund håv; vanl. använd vid pulsfiskning varunder fisk el. kräftor drivs in i håven Västg. *Fôr i vaËa hade di bröjder här sum di satte ner i vattent å pulsa i fesck å kräveker mä na pulsestång*, förr i världen hade de brögder här som de satte ner i vattnet och pulsade i fisk och kräftor med en pulsstång.

brogga v. [även: -*ô*-] gnugga, gnida; gnugga sönder i smått Häls Härj Med. (Han) *steg opp ure sänjehalmen å bråggâ sômngôbbân ure öga*, han steg upp ur sänghalmen och gnuggade sömngubben ur ögonen Häls.

brom n. [även: -*ô*-, -*u*-] Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr **bromme m.** [även: -*ô*-, -*u*-] Uppl Västml Dal **bromman n.** [även: -*ô*-, -*u*-] Dal. vinkelböjd del av liebladet som fästs i lieorv.

brom n. [*bro*-, *bru*-, *brô*-, *bËu*-, *bËô*- o.d.] 1 axända av sädeskärve Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml. 2 toppända av trädkvistar; risig toppända av sopkvast, riskvast Blek Öland Smål Västg Östg. (Om straff i skolan:) *då fekk-en ställa sä bôrte ve dôre å ha en sopekåsst framför sä å dän fekk-en hålla mä näva i brummet*, då fick man ställa sig borta vid dörren och ha en sopkvast framför sig och den fick man hålla med nävarna i riskvasten Västg. 3 blomhänge hos lövträd, t.ex. al, asp, björk Västml Dal. 4 barr av tall, en el. gran Öland.

brombär n. [*bromm*-, *brômm*-, *brumm*-, *brunn*- o.d.] hallon Häls Härj Med.

bromma v. [även: -*ô*-] svälla upp o. bli röd p.g.a. inflammation el. sjukdom, rodna; äv. i förb *upp* Sörml Uppl.

bröska v. se **bruska**.

broskbär n. [även: -*ô*-] växten hönsbär Ång Västb Lappl.

brossla v. [även: -*ô*-, -*u*-, *brôsj*-, *brôhl*-, *bruhl*- o.d.] dra fram timmer till lastplats som förarbete inför timmerkörning; förbereda o. underlätta inför timmerkörning Dalsl Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ståkka låg hovän drovån då va dåËet brôsjËä*, stockarna låg huller om buller, det var dåligt "brosslat" Lappl.

brossla v. [även: -*u*-, -*ô*-, *brôhl*- o.d.] hosta smått med skrovlig hals; harkla, rossla i sht Uppl.

brösta f. [även: -y-, -u-] kraftig dragrem i sele, bogsele; används i stället för loka Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Uppl Västn Gästr Norrb.

bröt f. [även: -o-, -u-, *braut*, *bröut* o.d.] **1** nyanlagd väg Smål. **2** (nybruten) väg i backe Smål Dal. **3** brant backe; upphöjning i terräng Blek Smål Dal Härj Jämtl.

brott-land äv. **brotta-**, **brotte-** n. [även: *brå:t-*, *brô:t-*] **1** nybruten mark el. åker, nyodling i sht Smål. **2** skogsmark lämpad för svedjebruk Värml.

brott-yxa f. [även: *brå:t-*, *brô:t-*] grövre yxa som används vid uppbrytning av ny mark; sämre el. begagnad yxa för huggning av trädrötter, buskar o.d. Blek Smål Västg Dalsl Gästr Häls Norrb.

brottla v. [även: -u-, -ô-] **1** harva lätt i en första omgång efter plöjning, grovharva Västg Dalsl. **2** föra oväsen, bullra, larma; bråka, kivas i sht Smål Västg Boh. *Ja å mor... vi ställde oss sum alla andra så vi måtte jefta oss, mân ja bruttla allri mä-t, jag och mor, vi ställde oss som alla andra så vi var tvungna att gifta oss, men jag gjorde aldrig en stor grej av det* Västg.

brottna v. [även: *brattn*, *brå'ken*] brista, bräckas; gå av Ång Västb Lappl Norrb. *Gå int sä isn brattn*, gå inte så isen brister Ång.

brugda f. [*bru:a*, *bruga*, *bru`ugd*, *bru`udd* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn Jämtl **brugde m.** [*bru:e*, *brôgde*, *brôdde*, *brôwde*, *brôjde*, *brôugd* o.d.] Smål Västg Östg Värml Jämtl. handfull mängd skäktat lin som vridits ihop till ett knippe, lindocka. *En tôte lin va sjufire brugder*, en tott lin var tjugofyra lindockor Värml.

brukning f. gödsel Med Ång. *Ha man på bra mâ brukning sô väks-ä nog*, har man på bra med gödsel så växer det nog Med.

brukt f. gödsel i sht Ång. *Ja ska môka ut brukta bårti sje:tn*, jag ska mocka ut gödseln ur kätten Ång.

brulla v. säga emot; småträta, gräla, bråka i sht Uppl. *Han går å brullâr fôsje sjôEv hela daga*, han går och grälar för sig själv hela dagarna Uppl.

brumbär n. se **brombär**.

brumla f. [*brumla*, *bromla*] humla Skåne. *Darr flö en brumla*.

brunbär n. rödbrunt körsbär, morell Smål Östg Sörml.

brunda f. 1brunde, **brund m.** [även: -ô-, -å-] frän doft som bock el. bagge utsöndrar vid brunst; äv.: brunst hos bock el. bagge Dalsl Värml Västn Dal Härj Jämtl Ång. *De va husku e bränn på n dânn bâkkâ*, det var en hemsk lukt på den bocken Jämtl.

brunda v. [även: -å-, -ô-, *brô`ônn*, *bru`unn*, *brå`ånn* o.d.] Boh Dalsl Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång **brynda v.** [även: -i-] Dal Häls. **1** genom beteende o. doft visa sig vara i brunst Boh Dalsl Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång. **2** om djur: betäcka, para sig; om människa: ha samlag Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Lappl. *Bässen brunner mä fåra*, baggen parar sig med tackan Värml.

brunde m. [*bru`unn*, *brônnje*, *brônde* o.d.] **1** rentjur Dal Härj Jämtl. **2** älgdjur Härj.

brunka v. [även: -o-, -å- o.d.] **1** gå ljudligt o. haltande framåt linka Uppl Norrb; om fordon: hoppa upp o. ner vid framförande, guppa; vicka Norrb. *He bråonke ne n tjö`öL*, det guppade när man körde Norrb. **2** med brak bryta sönder; om båtfärd: bryta igenom is med båt Lappl. *Jä sjörrd å då bronkå lassä ne´, sä jä vart sittän, jag körde och då bröt lasset ner, så jag vart sittande .*

brunnbär n. se **brombär**.

brunnjung m. [även: *brenn-*, *bronn-*, *bränn-*, *brönn-*, *-jong* o.d.] brunnsjung m. EJ FÄRDIG hävstångsinrättning för upphämtande av vatten från brunn, brunnsvängel, brunnsvippl Skåne Smål Gotl.

brunnvåg f. [även: *bronn-*, *brönn-*, *-våj*, *-vôw*, *-vôww* o.d.] brunnsvåg f. EJ FÄRDIG = **brunnjung** Skåne Blek Smål Västg Boh Värml Dal.

brunost m. **1** = **brynost** i sht Hall Västg Boh. **2** mesost Värml Dal Jämtl Ång.

bruse m. **1** (rödblommig) storvuxen o. stark karl; djärv el. framfusig karl Skåne Blek Öland Smål Östg. **2** förman för fiskelag Boh. **3** hanne av får, bagge Häls Härj Med Jämtl Ång. *Dôm hadô två brusar la mä takken*, de hade två baggar tillsammans med tackorna Häls. **4** tygbom i vävstol Häls.

bruska v. [även: -o-, -ô-, *bru`usk* o.d.] Öland Västg Sörml Närke Värml Uppl Västn Gästr Häls Jämtl Ång Västb Lappl bröska v. [även: *brâ`âusk*, *bra`ausk* o.d.] Västb Lappl Norrb. **1** framkalla brakande el. knastrande ljud genom att något hårt krossas el. brister Öland Västg Närke Värml Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; ofta i fråga om ätande: (med stor aptit) ljudligt tugga Västg Sörml Närke Värml Uppl Västn Gästr Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä bruska i rise då äLjen kâmm*, det brakade i riset då älgen kom Värml. *Kona bruskar å eter*, korna tuggar och äter Närke. *Han åt skårpkaken se he brôske bâ`â*, han åt skorpkakorna så det knastrade bara Ång. **2** ivrigt o. skyndsamt arbeta, gå på; vara flitig i sht Närke. *Ho bruskä å arbe:tä*, hon gick på och arbetade .

bruta f. [även: *brutu*, *bru`ut* o.d.] = **2bryta** Västb Lappl Norrb.

brya f. [*bröje*, *bröyje*, *bröjå* o.d.] grävd vattensamling för vattning av djur på bete Gotl.

brya adj. oböjl. [även: *bröjjå*, *bråj*, *braja* o.d.] om katt, hund: löpsk; om sto: brunstig Dal.

brygd f. [även: -ö-] broskbildning, brosk Ång. *Bröggda sörnsj utapa sjinne*, broskens syns utanpå skinnet .

brygda v. [även: -i-] i förb. *brygda upp* , vika el. kavla upp Med Jämtl. *Brygd upp böksan sa-£unt sjlava mâ-£um däri dynga*, vik upp byxorna så du inte slänger med dem där i dyngan Med.

brynost m. slags ostkaka som före servering bryns i stekpanna Öland Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr. *För te å jöra brynost behöver en mjô£k, lubber (jäst) å vedemjô£* Boh.

brysa v. steka (ngt) lätt i smör el. flott, bräcka Uppl Dal Gästr Häls. *Bryser-an en hästsjit i smör bir (blir) han go å Gästr*.

- bryta** f. redskap, bestående av en ställning med en el. flera träknivar, med vilket lin bryts vid linberedning, linbråka Skåne Smål Östg. *Vi hade många såne där bryter* Östg.
- bryta** f. [även: *bryt, bry`yt, bryttu, briö`öt* o.d.] anrättning bestående av hårt (tunn)bröd som bryts o. blandas i mjölk el. filmjölk Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Jå ha-nt anne än bryta å je ji, jag har inte annat än "bryta" att ge er* Ång.
- bryttel** m. [*bröttel*] murliknande längre stenröse i sht Öland. *Så plojed han åpp väster åm brötteln, så plogade han upp väster om stenröset* Öland. (Det är) *mô`ôkk me arbe`et te bry`yt åpp röra å bröttla*, det är mycket med arbete att bryta upp stenrören och stenrösen Öland.
- bu** m. skavjärn med ringformat bandjärn för urholkning av laggkärll o.d. i sht Östg.
- bubba** v. **1** bära (ngn) på ryggen Närke Västml Dal Gästr Häls. *Han bubba pôjken på ryggen* Häls. **2** vanl. om barn: rida på ngns rygg Västml Dal Gästr Häls. *Kåm få du bubba!* Gästr.
- bud** m. [även: *-o-, -å-, -ô-, -a-*] bålstycke utan ärm o. krage av skjorta o.d.; livstycke i kvinnodräkt Gotl Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Ja tro fögan bôn vart vi på sjortta hånna*, jag tror nästan bålstycket vart för vid på den här skjortan Med.
- buda** v. gnida fram och tillbaka, gnida mot ngt, skrubba, stryka; äv. i förb. sig Uppl. *Katta budar se mot me för ho e hungriger*, kattan stryker sig mot mig för hon är hungrig.
- budd** m. [även: *-ô-*] småfisk, t.ex. elritsa, spigg, som används som agn; fiskyngel Häls Ång.
- budgrann** adj. [även: *bju-, bö-*] bådgrann adj. [även: *bô-*] som svårligen el. under trugande låter sig bjudas, nödbedd Öland Smål Värml Dal Ång. *Du ä fell sô bögrann sô en tôr int bju däj på kaffe*, du är väl så nödbedd så man törs inte bjuda dig på kaffe Värml.
- buding, budinge** m. [*buding, boding, bôding, båding, buing, böing, båing, bôeng, bôong, bange, bånge* o.d.] bålstycke utan ärm o. krage av skjorta o.d.; livstycke i kvinnodräkt Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Västml Dal Med. *Te budinga hade en bLågga:rn*, till bålstycket hade man blaggarn Östg.
- budrik** m. [även: *bod-, båd-, -ritj* o.d.] rund svarvad träask med lock; burk Skåne. *Ta hid den bodriken ti mi! ta hit den asken till mig!* Skåne.
- budvand** [även: *bo-*] bådvand adj. som svårligen el. under trugande låter sig bjudas; jfr **budgrann** Jämtl.
- bue** m. [även: *boe, bõe, bõe, buve*] **1** inbunden, tvär o. fåordig person; enstöring Skåne Blek Smål Hall. *Den dää boen gaor allti fåa se sjelv* (för sig själv) Smål. **2** övernaturligt, ont väsen; vanl. för att skrämma barn med ofta i bf. sg. Blek Smål Västb Lappl Norrb. *Jer do ånt töst kåm buen o tåg de!* Är du inte tyst kommer buen och tar dig! Norrb.
- buffra** v. se **boföra**.
- bugda** f. [även: *-å-, -o-, bowda*] ögla; böjt handtag, öra Västg Boh Dalsl.
- buka** f. stor halmkärve sammansatt av visst antal neker Smål Hall.

bukbälta f. parti av buken där spenarna sitter hos slaktat svin Smål. *Au bukbaltan ska dä bli rôllsöllta* (rullsylta) .

bukdant m. = **bukbälta** Smål Västg Dalsl.

bukflänga äv. **buka-** f. = **bukbälta** Smål. *Å bukaflângen jora en rullsylta*, av bukflängan gjorde man rullsylta .

buklista, buklist f. [även: *-lest-*] = **bukbälta** Västg Dalsl Närke Värml Dal Jämtl. *Dâ va bra me spekk* (späck) *i na buklesta* Värml.

bula f. ärtsoppa Västml Dal. *I dag ska i kuök bu£u*, idag ska jag koka ärtsoppa Dal.

buling m. se **böling**.

bulke, bulk m. [även: *-ô-*] Öland Västg Gotl Närke Värml Dal bulka f. [även: *-å-, -ô-*] Smål Östg Sörml. buckla, ojämnhet. *De b£e e bu£ke på hatten* Smål.

bullamåndag äv. **bulle-** m. [*bull-, boll-, bäll-, bôll-* o.d.] **1** första måndagen i fastan, fastlagsmåndag Skåne Blek Smål Hall. **2** måndag i stilla veckan (påskveckan) Skåne Blek Smål Hall. (Stilla veckan:) *bullamaonda, veitatissda, dōmelonsda, sjäratorsda, laongafreda, paoskalōrda*, bullamåndag, vittisdag, dymmelonsdag, skärtorsdag, långfredag, påsklördag Smål.

bulle m. [*bulle, bōlle, bälle, bō:el, bu`ull, bō`ōll* o.d.] **1** rund skål, vanl. i trä el. lera; halvklotformigt dryckeskärl, tumlare, kopp äv.: burk, pyts Skåne Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västml Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl . *Saft brukte mamma laga te´ i en bulle*, saft brukade mamma laga till i en skål Östg. **2** porslin- el. lerkrus med handtag o. pip Skåne Smål.

bullersupa f. soppa av köttspad (buljong), korngryn, potatis, morötter o. kålrot Östg Sörml Närke Uppl.

bulsa f. [*buls-, bols-, båls-* o.d.] rotmos i sht Blek. *Tau å ko´ok båelsa te miedda, moessan*, ta och koka rotmos till middag, morsan Blek.

bulsihop n. [även: *bols-, båls-, pyls-*] **1** anrättning som består av en blandning av flera ingredienser el. mat med flera rätter, hopkok, röra Skåne Blek Smål. *Va e de fårr bålshob vi fau te mads i da?* Vad är det för hopkok vi får till mat idag? Skåne. **2** rotmos Skåne Blek Smål.

bulta v. se **bolta**.

bulut m. [*bu£u´t, bu`£u:t*] **1** surmulen, tvär o. osympatisk person; egen person Med Jämtl Västb. **2** tjurkalv Västb.

bumpa v. [*bump-, bomp-, båmp-* o.d.] frambringa el. avge dov klang vid stöt, slag el. fall; dunska, dunka Skåne. *Han bompä mäj i rydjen me knuttur nôve*, han dunkade mig i ryggen med knuten näve . *Ja hōrde dä bomp te´ naur katten ramla nôr*, jag hōrde det dunsade till när katten ramlade ner .

bumsig, bumsot adj. [*bums-, boms-, båms-*] ovig, klumpig; om tyg, klädesplagg o.d.: styv o. sträv; oformlig, bylsig Skåne Smål Hall Boh. *Inte kan du sy baenak£âe utao sao*

bomsit ty! Inte kan du sy barnkläder utav så styvt tyg! Smål. *De e ed bomsed fru:ntömmen*, det är ett ovigt fruntimmer Hall.

bun adj. [*bun, bân, bôn* o.d.] rörelsehämmande, ovigt, stel; om tyg, läder o.d.: styvt; om mage: trög Öland Smål Västg. *Ja ha blitt sa böna sa ja kan knaft knöyta skona*, jag har blivit så stel så jag kan knappt knyta skorna Smål. *De va bönt sjinn i da skona*, det var styvt skinn i de skorna Smål. (Linfrö äts när man blivit) *buner i buken utå ovaner mat* Västg.

buna v. [*vanl. -å-, -ô-*] bryta, bända; i förb. *på*, arbeta hårt, rumstera Jämtl. *Je hô`ou£-rn far va hân fjösan å bône på*, jag hörde far var i fähuset och rumsterade.

bunad f. m. se **bonad**.

bund n. [*bunn, bonn, bänn, bønn* o.d.] 1 viss mängd varpade vävtrådar till en väv för att beräkna vävens bredd; ofta: 100 varpade trådar Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. *Väven ä trättan bunn*, väven är tretton bund Hall. 2 visst antal kast runt en garnhärvel; viss mängd tråd i en härva Blek Smål Hall Västg Boh Östg Värml. *Tjufyra gånge runt då va ett bunn*, tjugofyra gånger runt, det var ett "bund" Smål. *Hôpass mange bunn ha-du i dänne harva?* Hur pass många bund har du i denna härvan? Värml. 3 visst antal tänder el. rör i en vävsked; ofta: 50 tänder Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. *Fôtiåtta* (48) *tänner räknade mamma va ett bunn* Östg. 4 viss maskstorlek i fisknät Smål Östg. *Dä va olika bänn; fjortan bänn ä då mästa vi har; då ä te sik ejäntlien*, det var olika bund; fjorton bund är det mesta vi har; det är till sik egentligen Smål.

bund- förled [*bunn-, bønn-*] bunden- förled [*bônna-, bônne-*] som är förfärdigad genom stickning, stickad, stick-; i ssgr som t.ex. *bund-halsduk, bund-sjal, bund-tröja, bund-vante* Hall Västg Boh Dalsl Värml.

bunding m. [*bønning, bønneng*] stickande, stickning; ofta konkret: påbörjad stickning av strumpa, vante o.d. Boh Dalsl.

bundingspeta f. [*bønninge-, bønnenge-* o.d.] sticka att sticka med, ofta: strumpsticka Boh Dalsl. *Farmor va flyhänt å rapp i nävane bønningespene näxten släng åv säg sjöl*, farmor var flyhänt och rapp i nävarna stickorna nästan flög av sig själva Dalsl.

bundstång f. [*bunn-, bønn-, bänn-*] Med Jämtl **bunderstång** f. [*bønner-, bönge-*] Ång Norrb bindstång som läggs över hö- el. foderlass för att därigenom hålla fast lasten på skrinda o.d. vid transport.

bunge m. [*bunge, bonger, bo`ong* o.d.] tygklädd klots el. knä som sellockor vilar på i seldon Härj Jämtl.

bunge m. se **bunke**.

bunke m. [*bunke, bonke, bânke, bunge, bonger, bånge, bu`ung* o.d.] hög, hop, packe, trave; klunga Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Sörml Närke Värml Västn. *Tjullingana de klya po i bonke*, kycklingarna de samlas ju i klunga Skåne. *Han hade tiningår mä se i stora bonka*, han hade tidningar med sig i stora travar Hall.

bunn f. [*bunn, bonn*] stort kar för ölbryggning Gotl. *Di gav öjle pa bunn, de gävade ölet på kar, dvs. de tillsatte jäst i karet .*

burg f. strandvall av klappersten, grusvall, grusås Gotl. *Han kan inte fa upp baten je neire fö de je släik föbaska haug burg, han kan inte få upp båten där nere för det är slik förbaskad hög burg .*

burka v. [*burk-, bôrk-*] i förb. *burka i sig , vräka i sig mat el. dryck Västg Östg Sörml Värml Uppl. Ät å burk i' däj så du årker å jöre någe, ät och vräk i dig så du orkar att göra något Östg.*

burkug adj. missnöjd, sur, trumpen Uppl Västml Dal Gästr. *Du sir (ser) så burku ut i dag Dal.*

bus m. häftig, framstörtande (vatten)stråle, kaskad; störtflod, skummande fors Dal Häls Med Ång Västb Lappl. *Stakka for neri vattne sa busn stog, stockarna for ner i vattnet så det uppstod en kaskad Ång.*

bus adj. adv. Värml Dal Häls Med **buss** adj. adv. Smål Värml Uppl. **1** adj. som utmärker sig över andra, överlägsen Smål Värml Uppl Dal Med. *Vi kappåkt sji:er (kappåkte skidor) å ja bËe bus övver allihopp Värml. 2 adv. verkligen bra, förträffligt; ofta predikativt Värml Dal Häls. *Dä va bus hä sôm håll, det var förträffligt det som håller Dal.**

busa v. om vatten, vätska: häftigt strömma fram, brusande o. skummande forsa, rinna ymnigt Dal Häls Härj Med Ång Västb Lappl.

busa v. **bussa** v. sjunka ner i snö, dy o.d. under gång el. färd; ofta i förb. *ner el. igenom ;* äv.opers.: sjunka undan Smål Östg Sörml Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls. *Ja busa ne i göret, jag sjönk ner i smutsen Värml. Å busa nå ja jekk på skaran, det sjönk undan när jag gick på skaren Dal.*

busa v. [*bus-, bu`us* o.d.] **bussa** v. gnida (ngt el. sig), gno, skrubba Skåne Blek Öland Smål Hall Östg. *Du fao lôve busa bätte me skurebôssten ella ble inte gölet raint, du får lov att skrubba bättre med skurborsten annars blir inte golvet rent Smål.*

busig, busug, busot adj. om potatis o. frukt: som har maskbon el. maskgångar, maskäten; försedd med skorv el. "ögon", fläckig Smål Västg Östg Värml Gästr. *Betä`tera ä busija, potatisarna är maskätna Västg.*

busk-hide el. **buska-** n. [även: *båsk-, bosk-, bôsk-, -hi:e* o.d.] **busk-yde** el. **buska-** n. [*busky:e, busku:ve, buskay:e, buskau:e* o.d.] oländig, buskbevuxen terräng; busksnår, buskage Skåne Smål Västg Östg Värml. *Ett tätt buskau:e Västg.*

busk-yde n. se **buskhide**.

buskajens m. [*busk-, båsk-, bosk-*] **1** personifikation av sömnen, John Blund Gotl. **2** personifikation av lättjan, latheten el. olusten; ofta i bf. sg.; äv.: lat person, latmask Skåne. *Har du båskajensen på röggen (ryggen) ? (Nu är det) regalt sännt att ja inte e nån boskajens, udan en räkti hajlkar, nu är det verkligen sant att jag inte är någon latmask utan en riktig helkarl .*

buskstare äv. **buska-**, **buske-** m. [även: *bosk-* o.d.] koltrast Blek Öland Smål Hall Dalsl.

Boskastaren ä swartter å har gu:rt näbb, koltrasten är svart och har gul näbb Hall.

bussa v. se **2busa**.

bussa v. se **3busa**.

bussa v. gå på alla fyra, krypa Häls. *Lihllgôssn busse*, lillpojken kryper .

bussen adj. oböjl. [*bu'ss-*, *bu's-*] Smål Östg Uppl Västml Dal Häls Jämtl **bussa adj.** oböjl. Häls Ång. verkligen bra, förträfflig, utmärkt; vanl. predikativt. *De va busn te mat!* Det var utmärkt mat! Jämtl. *Dä va busa i kârre!* Det var verkligen bra karlar! Ång.

butt m. [*butt*, *bôtt*] laggkär, kagge, kar, så; hink Värml Uppl Västml Dal Gästr Härj. *Man hadde ju runda buttar utan örån att bära mä* Västml. *Hônnt har du i däna sto`or bôtten?* Vad har du i detta stora kär! Värml.

butt adj. i fråga om skuld: löst från, kvitt, avklarat; ofta predikativt Boh. *Dä jä va sjyllôw däj, dä ä ju butt*, det jag var skyldig dig, det är ju löst . *Dä ä butt mälum ôss*, det är kvitt mellan oss . *No ä ve butt!* Nu är vi kvitt!

butta f. [*butt-*, *bått-*, *bott-*] ärt (trädgårdsärt, foderärt), ärta Skåne. *Te middesmad ska vi ha stuade båttor o fläsk*, till middagsmat ska vi ha stuvade ärtor och fläsk .

butta v. [*butt-*, *bôtt-*, *bått-*] **1** stöta till (ngn el. ngt), puffa, knuffa, skuffa; i förb. *butta emot* , stöta in i el. mot om bagge, get: stänga Smål Västg Dalsl Närke Värml Västml Dal Häls Härj Med Ång. *Vä:ern butta mäk, så jak ramLa ôveränne*, baggen stängade mig så jag ramlade över ände Västg. *Ve råkkte te å butt imot bo£kantn*, vi ryckte till och stötte emot bordskanten Värml. **2** under upprepning stöta el. slå med stör, klubba o.d., pulsa, bulta Dalsl Värml Västml. (Med pulsstång får man) *fare å butte å föse fesken på näta* Värml. **3** med spett stöta håll i marken för stolpe el. stör vid uppförandet av gärdesgård, hässja o.d.; äv. i förb. *butta upp* , spetta upp till hässja o.d. Hall Västg Dalsl Närke Värml Västml. *Di (de) butter ôpp en sto£pe* Värml. *Om du bôtte-sjö bär jä fram* stör, om du spettar så bär jag fram stör Dalsl.

byddel m. [*byddel*, *by:del*, *byddil* o.d.] större, cylinderformat träkär för förvaring av gryn, mjöl o.d.; träbalja för tvätt o.d. Uppl.

bygla v. under möda o. besvär pyssla el. mixtra med ngt, fumla, knåpa; syssla med småsaker Gotl. *Ja ha nå ståt-u bygle me den skräwen n hajl täime men de ä lyngn att han går*, jag har nu stått och mixtrat med den skruven en hel timme med det är lögn att den går .

bylkas v. se **2bolka**.

bynke, bynk n. [*bynke*, *bönke* o.d.] **1** smått avfall från hö, halm, säd, ved o.d.; fnas, boss, flis Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Närke. *När di rystade* (skakade) *ha£men så föll bynket dän* Östg.

byнна f. oböjl. [*bönna*] **1** ont, övernaturligt väsen; ofta i kraftuttryck Västb Lappl Norrb. (Talesätt:) *He gar såm för han såm baihlle bönna*, det går som för han som betslade bynнан, dvs. det går illa Västb. *He var sjölve bönna!* Det var då själva fan!

Lappl. **2** sattyg, djävulskap Västb. *Han ruve ta`ajnttj åm djära bönna bårti hammana,* han ruvade tanken om att göra något sattyg av hemmanen . **3** attans, sjutton; i lindrigare kraftuttryck som uttyck för förundran, häpnad el. beundran o.d. Västb Lappl Norrb. *He jer da bönna va he jer da£it e ver!* Det var då bynna vad det är dåligt väder! Västb. *Bönna å vo hä b£ô!* Attans också vad det blåser! Norrb.

bynna v. [*bynn-*, *bönn-*, *bö`önn*, *by`ynn* o.d.] **1** stirra med förundran el. rädsla på ngt, begäpa, glo Öland Smål Västb Lappl. *Du står å bynnâr sãm e ko på e ny dör,* du står och glor som en ko på en ny dörr Smål. **2** fundera, grunna, grubbla Öland Smål Västb Lappl. *Männ va fasi skä vi nu maula mejje? bynnade Pe`ell,* men vad fasen ska vi nu måla med? grubblade Pelle Smål. *Ja bönnä läng på hænna,* jag grunnade länge på det där Lappl.

bynnas v. grunna, grubbla; oroa sig för Med. *Ja bynnes förfä£it va hä skô b£i tå dä hânne,* jag oroar mig förfärligt över vad det ska bli utav det här Med.

byse m. övernaturligt o. ont människoliknande väsen; elak tomte, (skogs)troll Gotl. *Där sat bysn, när faffar just klaiv yvar täun ... sag äut sum n mänskä, läitn knåbbu gubbi,* där satt bysen, när farfar just klev över tunet... såg ut som en människa, liten knubbig gubbe . *Bysn, de had di för si at han halded igenn russi för dum,* bysen, det hade de för sig att han höll igen russen för dem, dvs. han hindrade russen att gå .

byssja f. fisken siklöja Häls.

bytta v. [*bytt-*, *butt-*, *bött-*] **1** i förb. *bytta sig (ner)* , sätta el. lägga sig (ner) för att vila, vila sig Skåne. *Ja ska butta mi lid får ja e så trett,* jag ska vila mig lite för jag är så trött .

byxa v. [*byks-*, *biks-*, *beks-*, *böks-* o.d.] **1** planlöst springa hit o. dit; skynda, jäkta; stoja Smål Västg; uppföra sig övermodigt, fåfängt el. dumdrigt Smål Västg. *Spring int o biksa pôjka!* smål .

då dåande adv. tryckande, kvävande Dal. *Då varmt,* kvävande varmt .

dä konj. [*dä*, *dâ* o.d.] **1** inledande bisats: att; jfr **1hä** Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Må tro de hang (han) kâmmern snart* (snart) Boh. *A mor förbu ôss ongôm, då vi fähk iht b£äktô mâ e££ôm,* mor förbjöd oss ungar, att vi inte fick vifta med elden Dal. *Si täll då du-nt ha bykkslukâ yppin, gôssô!* Se till att du inte har gylfen öppen, pojke! Gästr. *Dôm ha sakt de du va sjuk,* de har sagt att du var sjuk Ång.

då adj. **1** glanslös, matt, oklar, dunkel; otydlig; om luft: dimmig, grå; äv.: kvalmig Smål. *G£aset e dått.* Ögana (ögonen) *ha b£itt mykke dådere.* Nôr sjanera (stjärnorna) *ä då på vintern b£i de snö.* Dä här tyet (tyget) *ä så dått i farja* (färgen) .

dåbb m. dåbba f. se **dubb**.

dabb dabbe m. **1** klump av snor, spott o.d., slemklump Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Närke. *Frais eut dändärre dabbem da har i naisan!* Fräs ut den där snorklumpen du har i näsan! Blek. *Han spotta stora dabba på gölvät* (golvet) Smål.

2 på kalkon: köttig utväxt ovanför näbben Skåne Blek Västg. **3** klimp (i soppa o.d.) Smål. *De ä gött åm dabba i velling.*

dabba v. smutsa ned med slem, snor, spott o.d.; vanl. i förb. *dabba ner* Skåne Smål Västg. *Han snorar å dabbar så en kan rent spi* (spy) Skåne. *Han dabbade ner pu gålvet* Smål.

dabba v. 1 i förb. *dabba ihop*, drabba samman Dal. *Dôm dabb-ihop ô slokks* (slogs). **2** i förb. *dabba till*, slå till (ngn el. ngt) med kraft Hall Dal. *Ja dabba te-n så han snårra rånt*, jag slog till honom så han snurrade runt Hall. **3** i förb. *dabba till*, slå till el. klämma i (o. börja göra ngt) Smål. *Da dabbade tei å ballsa*, de slog till och började prata.

dåbba v. se **dubba**.

dabblinge m. barnunge, snorunge; pojke Boh.

dabe m. se **dape**.

dack m. 1 liten hög, klimp Smål Hall. *Katta har snöLe sä te en dack utå dä ma£ne tjöttet*, katten har kapat åt sig en klimp av det malda köttet Smål. **2** driva (av snö) Värml.

dack adj. trött, utmattad, slut Öland Smål. *Ho ha joåt så mö`ökk i da så ho e alles dack nu*, hon har gjort så mycket idag så hon är alldeles slut nu Öland. *Ja blejj sa dack sa ja knafft tyada asa mä fram*, jag blev så trött så jag knappt orkade dra mig fram Smål.

dacka f. hoppackad massa el. klump, hop; stor hög ofta: driva Västg Värml. *Snögen lågg i dakker*, snön låg i drivor Värml.

dacka f. hona av alfågel Gotl.

dacka v. 1 i förb. *dacka ihop*, packa ihop el. samman (ngt) Värml. *Dätta len dakker ihopp snö`ön*, det här tövädret packar ihop snön Värml. **2** i förb. *dacka ihop sig* el. *dacka sig*, packa ihop sig, samlas i klungor Värml. *Da f£ugan dakker-sä i ta`ak b£ir-da rängn*, då flugorna samlar sig i taket blir det regn Värml.

dacka v. avta i kraft el. styrka, minska; bli trött vanl. i förb. *dacka av* Smål Hall. *Kundena ha dakkat ôå*, kunderna har minskat Smål.

dacka v. 1 gå i maklig takt, lunka, lomma ofta i barnramsor Smål Hall Västg Boh Dalsl. *Di kôm å dakkade på väjjen* (vägen) Smål. (Barnramsa:) *Dakka dakka rävaskall* (skallgång efter räv), *räven ä-nte hemma, han ä bôrtti Långeskoj* (Långeskog) *å äter stekta vinga* Västg. *Vi dakkar å går* Boh. **2** gå sysslolös, slå dank Smål. *Gå hemma å dakka*. **3** med möda släpa (på ngt tungt), kånka; bära (ngn) på ryggen Västg. **4** falla Smål. *Dakka ner*. **5** hänga o. slänga, pendla, dingla Västg. **6** om sko: kippa, glappa Boh.

dacka f. [*dakk-*, *dåkk-*] Smål Dalsl Närke Värml Dal dack f. Västg Dalsl Värml liten fördjupning i terräng, svacka, grop Smål Dalsl Värml Dal. *På sjlikke stäiller där da ä göhtt om rypfa£er ô dåkker bruker n sähtt ut sjnôrer*, på sådana ställen där det är gott om ripspår och gropar brukar man sätta ut snaror Dal. **1** fuktig sänka i terräng; sankt ställe, sankmark Dalsl Närke Värml.

dackla v. klandra (ngn), kritisera, förtala, baktala; i förb. *dackla på ngn*, hacka på ngn Skåne Hall. *Du ska inte dackla-n får ded*, du ska inte klandra honom för det Skåne. *De va ingen ongård han bla krångli får alla dackla pôu-en*, det var inget under att han blev svår för alla hackade på honom Hall.

dackna v. avta i kraft el. styrka; ofta i förb. *dackna av* Öland Smål. *Å nu dakkne lampa å' får åss* (för oss) Öland.

dåda v. [dåd-, dôd-, dad-] = **2döda** b Jämtl. *Je ha dada gårne*.

dadda f. stryk, smisk, prygel, aga; vanl. yttrat till barn Skåne. *A:ta, älla faur du dadda!* Akta, annars får du smisk!

dadda f. **1** barnsköterska, amma Smål Boh Gotl Sörml Närke Värml Uppl Västn Ång. *Behöva du dadda, pajk* (pojke), *älla ska du lâra de* (dig) *å sjöta de själv?* Smål. **2** mamma Värml Västn. **3** gammelmor; farmor, mormor Värml.

dadde m. [dadde, dadda, da`add, dä`ädd o.d.] **dadd** m. [dadd, dad, däd o.d.] **1** pappa; se även **tatta** Öland Gotl Värml Uppl Västn Dal Ång Västb Norrb. *Ska-ddu gå hem te dadden?* Västn. **2** gammelfar; farfar, morfar Värml Norrb. (Vid skördetid:) *sjöEve daddn djikk ve fåEken opa äinjdjen*, själve gammelfar gick med folket på ängen Norrb.

daddel m. pappa Öland.

daddra v. [daddr-, dadder] vibrera, darra, dallra Västg Värml; skallra, skaka, skramla Värml. *Lufta daddrer* Värml. *Dä daddrer-sô jä trôr int jä ôrker si`itt på vangen* (sitta på vagnen) Värml.

dadra v. [dadr-, dader] darra Jämtl. *Hân dadre å skåEv*, han darrade och skälvde. "Nää, de ha jä i`int", *mä`änt n Ere* å *dadre på måEan*, "Nej, det har jag inte", menade Erik, och darrade på rösten.

dadra v. i förb. *dadra av*, falla ihop av trötthet, matthet o.d., svimma Häls Med.

dafsa v. **1** gå med tunga steg, lufsa, vanka Smål Hall Västg Boh. *Här har ja gått å dafsat på guEvet i älla mina da* (dagar) Hall. *E piga sum jekk å davs* *mä laggårsträsko* (ladugårdsträskorna) *var sum helst tökkte dum* (tyckte de) *inte um* Västg. **2** hantera el. göra ngt på ett slarvigt sätt Smål Västg; i förb. *dafsa till det*, röra till det Smål; i förb. *dafsa med ngt*, göra sig besvär med ngt Västg. *Dafsa te`et* Smål. (Det är bättre att köpa) *en bete ost i stan än te å dafsa mät sjölver* Västg. **3** i förb. *dafsa till*, slå till lätt med handen, daska till Västg Boh. *Ja dafsa te-en* Västg.

dafsig dafsot adj. **1** mjuk, våt o. smutsig, slabbig Smål Västg. **2** om bröd: mjuk o. degig; dåligt bakad, dödbakad Smål. *Bröt* (brödet) *bEidde inte bra*, *de bEidde så degit å dafsit*.

dagga v. [dagg-, dajjg-] gå i sakta mak, lunka, lomma; vanl. i förb. *dagga av* el. *dagga iväg* Smål. *Krestina hon dajjgade å' neråt harwven* (hagen). *Han daggade å' å saå* (sade) *intâ ett o* (ord).

dägga v. [dägg-, daigg-, degg-, däddj- o.d.] **1** ge di Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Uppl. *Dän dä faåran hon dägga så bra så lammen bli så stora* Smål. **2** föda upp

(djurunge) med nappflaska Skåne Västg Boh Dalsl. *Vi däiggde opp dām Skåne. Ja sat å dägga en lāmmonge Västg. 3 dia Skåne Smål Västg. Mora lättter pōjken dägge än, fast han ä så gammel Smål. 4 kela med, smeka; klema bort Skåne. Du ska ente dāddja så mied (mycket) me han, han bler så tjelen så. 5 i förb. dägga efter el. dägga med, följa efter, vara efterhängsen; vanl. om djur som överallt följer den person som fött upp det Boh..*

dägga v. om blod el. var: sippra, rinna (sakta), vätska Smål Östg Uppl. *Dä dāgde u såert Smål. Dä dägger bare å håller-så yppet (håller sig öppet) å vil inte läke ihop Östg.*

dägge m. [dägge, degge, deddje o.d.] Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl digge m. Hall djurunge som diar el. föds upp med nappflaska, vanl. i fråga om lamm el. griskulting Skåne Hall Västg Boh Dalsl. *Vi ha två tvillingalāmm å en deddje sām fāred (tackan) ente vill vida au (veta av) Skåne. 1 dibarn, spädbarn Skåne Hall. 2 barn el. djur som är särskilt omhuldat, kelgris; älskling Skåne Smål Hall Boh. Tökke (tycker) du inte de e skam å va morsa degge sin (när) du e sau stor? Skåne. Wems degge āā (är) du? Smål. 3 liten man el. pojke Västg. Den dāringa lelle deggen.*

daggel m. se dagvard.

dagmejna v. [da'mä:na, da'me:na, da'mājna, da'majna o.d.] töa p.g.a. solvärme; om sol: verka upptinande Skåne Smål Hall. *Kāss (kors) va solen damenar i da Skåne. Nu damejna de (det) ute Smål.*

dagmejning m. [da'mä:ning, da'me:ning, da'mājning, da'majneng o.d.] Skåne Öland dagmejing f. [da:mājeng] Boh upptining av snö, is el. frusen mark, tö, dagsmeja. *När dameningen kommår då tar ed po sni:en, när dagsmejan kommer då tar det på snön Skåne.*

dagmellan adv. [-mella, -milla] mellan skymning och dagsljus; från en dag till nästa Uppl Ång Norrb. *Sova dagmilla Uppl.*

dagom adv. 1 dagligen Gotl Västm Häls Ång Västb. 2 i uttr. *dagom lejd Västg. Ja kan jära (göra) dä ja vell fö-ja ä inte dagomlejjd. Han arrbeta sum han vore dagomlejjd. a bildl. ha ont om tid, ha bråttom Lappl. Int fo man våra dagom legd om man ske iöra tōkke (göra sådant) . b bildl. vara senfärdig el. långsam (i arbete) Ång. N dānn ä int dagôm läjd, han där är inte senfärdig . 3 i förb. gāta dagom, valla ett visst bestämt el. avtalat antal dagar Dal. Uēum (vi ska) fiē (väl) get dagum? 4 i uttr. dagom ... dagom ... , ena dagen si andra dagen så, somliga dagar, vissa dagar Häls Västb. Hä jer dagôm viller å dagôm sāmmer, det är bättre vissa dagar och sāmre andra dagar Västb. 5 i uttr. bi dagom, stundom, somliga dagar, då och då Gotl. 6 i uttr. på brå dagom, snart, strax Uppl.*

dagra v. darra (med huvud, hand o.d.), skälva, skaka Skåne Hall. *Hun dagnar mū huded, hon darrar med huvudet Hall.*

dagrot adj. [da:gred] som darrar el. skälver, darrig Skåne Hall. *Ja ha blaid sau dagred pau nāvana pau gamla da, jag har blivit så darrig på nävarna på gamla dar Skåne.*

dagsätt n. skymning, kvällning; solnedgång Västg Boh Dalsl Närke Värml Västn Dal Häls
. *Dä nte dakksät än* Västn.

dagstånd n. 1 ont väsen som orsakar sjukdom el. skada; gast el. gengångare som enligt folktron inte hunnit gömma sig för solen o. tvingas stå kvar på samma ställe tills skymningen inträder Hall Västg Boh Dalsl. *Å dajstänn dä råkkte di ut för lite vann dar* (var dag), *å b£e sjuka å ursla* (dåliga) Västg. 2 lat person, latmask Hall Västg Dalsl.

dagståndare m. [*dawstannare* o.d.] 1 = **dagstånd** 1 Boh. 2 lat man el. pojke, latmask Boh. 3 slags stickande smärta i bröstet, håll Boh.

dagstöd el. **daga-** adj. 1 om veckodag el. datum: som infaller med konstant mellanrum till varandra; ofta i fråga om helgdag o.d. Dal. *Påskdan å pingsdan e dagstödär min värodär* (med varandra). 2 om händelse l. företeelse: som infaller på en bestämd dag el. på samma dag Jämtl. *Dôm dö ö dagastö*, de dog samma dag.

dagstöd n. Västg Sörml Värml **dag-stöding** m. Västg Värml = **dagstånd** 1 Västg Sörml Värml. *Dagstö ä spöke sum förgflömt sä* (sig) *te tuppen ga£ å inte jett sä* (begivit sig) *te set rumm* Västg. 1 lat person Västg Värml. *Dä ä att* (allt) *et dagstö te kô`ôn* (kvinna) Värml.

dagstött adv. dag efter dag; dagligen Värml Dal Jämtl Ång Lappl. *Dä jekk* (gick) *dagstött mä jo£äppe£öppta:ing* (potatisupptagningen) Värml.

dagval m. se **dragval(e)**.

dagval m. se **dagvard**.

dagvard m. [*da:va£, da:vå£, da:var, da:va, da:ver, da:vre, da:re, da:g£e, da:go£, da:ge£, da:je£, da:jå£, da:jo£, da:we£, dawwe£, daggu£, duggu£, dôgge£, dåggå£, du£e* o.d.] 1 måltid på morgonen, frukost Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Uppl. *Dä fôssta målet en fe på mônân va davân*, det första målet man fick på morgonen var frukosten Smål. *K£åkka fira* (fyra) *på mô:ern* (morgonen) *åt en daj£, dä va ost å smör å brö* Västg. *Lägg er, i* (ni) *ska åpp te daww£e!* Boh. 2 måltid mellan frukost o. lunch, andra frukost, stadig måltid på förmiddagen Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Värml. *Fast ä dai* (först är det) *froköst, sijn ä da davan o sijn ä da meddan o sijn ä da me:aftan* (merafton) *o sijn ä da na:dan* (kvällsmat) Skåne. 3 måltid mitt på dagen, lunch Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Dal Med Norrb; vilotid mitt på dagen Boh. *Vi äte la* (väl) *dagô£ k£åkka tôlv?* Västg. *Vile dage£* Boh. 4 måltid på eftermiddagen Boh.

dåka v. [*dåk-, dôk-, dok-, duk-, dôkk-* o.d.] 1 slå, banka, bulta, stöta, dunka Skåne Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Lätt bli å dåka på döra!* Uppl. *Duk int å' mi!* Knuffa inte till mig! Dal. *Je* (jag) *ske dôkô te de* (till dig) *så du mins e!* Jämtl. *Dôkka ner-n darn på`årn*, slå ned den där pålen Ång. 2 plugga (för att lära sig); i förb. *dåka uti*, slå i (ngn el. sig ngt) Ång. *Han ha daka å lesä* (läst) *helä kvälln*. *Tor doka ti sä salmvärsän*, Tor pluggade i sig psalmversen. *Kan ji* (ni) *doka ti onga*

nå vett däri sko£a? 3 i förb. dåka till , dra till (med ngt), slå till Jämtl Ång. Ja doka fel (väl) till å svåra (svarade) Ång. 4 (länge o.) ihärdigt utföra el. göra ngt; gå på; ofta i förb. dåka på Uppl Dal Häls Jämtl Ång Lappl Norrb. O dôkôr på varr än nånn, hon står i värre än någon annan Dal. Hon doka å själlde så jâ vart nästan örlös (utan hörsel) Ång. 5 gå el. springa tungt o. klumpigt, klampa, trampa hårt Dal Jämtl; förflytta sig under stort väsen, larma, stoja Dal Häls. Dom ha dåkå sunn myrâ danân, krytyrâ, så de går inte sjlå, de har trampat sönder myren där, kreaturen, så det går inte att slå (gräset) Jämtl.

dåka f. [däk-, dæg- o.d.] 1 flicka; dotter Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Närke Värml (utom Gotl). *Måina du Pella deke i Kalshawa? Menar du Pelles dotter i Kalvshaga? Smål. Mi lella dåka Västg. 2 (ung) ogift kvinna Skåne Blek Smål Hall Västg Värml. 3 tjänsteflicka, piga Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Värml Uppl Västn. Hu tsjante dåka länge Smål. 4 stor o. kraftig flicka Smål Västg; storvuxen kvinna Dal. Dä ä rektia daker te töser allihop, di har Västg.*

däkan-i-båten s. oböjl. växten lötjnantshjärta Blek.

dål m. kort slummer, tupplur Västb. *Däm sām hårt oppa var-ä äint så ovånligt att däm to sä n dål, bland de som hörde på var det inte ovanligt att de tog sig en tupplur (under predikan) .*

dål adj. [dål, dól, dô£, döl, dâl, dul, du£, dol o.d.] Skåne Smål Hall Västg Östg Uppl Dal Häls Härj **dåll adj.** [dåll, dôll, dull o.d.] Skåne Smål Hall Västg Boh Värml Dal Häls Härj vacker, snygg, fin, söt; skön, behaglig Skåne Smål Hall Västg Boh. *Aj lita dål tös Smål. Här ä ju rektit dôlt! Hall. Ain sôdden liten duler pajk! En sådan liten söt pojke! Västg. 1 vänlig, snäll, trevlig Skåne Hall Västg Dal Härj; om djur: kärvänlig, som gärna vill bli kelad med Härj. Ô, sô dôller ni i sô kumi! Åh, så snälla ni är som kommer! Dal. Dä va en gumse där som va sä dól Härj. 2 präktig, duktig; bra Skåne Smål Västg Östg Värml Uppl Häls Härj; äv.: (ganska) stor el. betydlig Härj. Las han ä inte alltför dô£ Smål. De ha-et inte så dôlt, de har det inte så bra Smål. Du börr vörr dô£e kärn nå, du börjar bli stora karln nu . Härj. 3 högfärdig, högmodig, viktig (av sig) Häls. Ni skulle ha sitt hôr oharrans dól han såg ut då han la in snuskora (snusprillan) dan innafor övverläppen.*

dål adj. [dål, dul, döl, däl o.d.] Skåne Blek Öland Smål Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal **dåll adj.** [dåll, dull o.d.] Smål Gotl Sörml Uppl Västn Dal Gästr Häls som inte är riktigt kry, hängig, medtagen, trött o. olustig, matt äv.: slö; oföretagsam Skåne Blek Smål Gotl Sörml Närke Uppl Västn Dal (utom Värml) Öland Gästr. *En ble sa dule åu å ligga inge (inomhus) Blek. Ja tjänne mäj li`it dul ida, ja ska väl i`int bli sjuk Öland. Du e sô dô£ du gôsse, sô ja vet inte va de ska bli åv de Uppl. 1 som inte bryr sig, liknöjd, likgiltig; oberörd, obekymrad Skåne Blek Smål Häls. Ho e leka dull, hon är lika obekymrad Häls. 2 stilla, lugn Blek Dal Häls; (stillsam o.) dyster; ledsam Värml; tyst, tystlåten Smål Dal. Dä b£ir-sô dôrt te sit (att sitta) ennsamen på söndagere Värml. Va dôrt hâ är! Vad lugnt och stilla det är här! Dal. 3 bildl. om ljussken (från måne o.d.): matt,*

svag Blek Sörml; om ljud: dämpad, dov Värml Dal. *Maunen ä så dule* Blek. *Dä lät dôrt*, det ljud dovt Värml. **4** om väder, luft: kvalmig, kvav Öland Östg Värml. *De e så dô`ô£ väde* så Öland. *Dä dôrt å va:rt*, det är kvalmigt och varmt Värml.

däl adj. [*däl, däl, däl, dal* o.d.] Hall Västg Dal **däll** adj. [*däll, dall*] Smål Västg Dal angenäm, trevlig, behaglig; vänlig; vacker Smål Hall Västg Dal. *Hu ä så däll i rösta* (rösten) Smål. *Han spelade sao dällt pao årjelen* (orgeln) Smål. *Du i so däl tä syö ati!* Du är så trevlig att se igen, dvs. det är så trevligt att se dig! Dal. **1** lugn, stillsam; trygg Västg Dal. *Ä e sô dallt da sô!* Det är så lugnt där så! Dal.

däla f. Blek Hall Västg Boh Dalsl Gotl **dälla** f. Blek Smål bräda, planka Boh Dalsl Gotl. *Sjätta sedder på dälä*, katthonan sitter på brädan Boh. **1** viss typ av bräda el. tråg a urholkad bräda Smål. **b** kantförsedd ränna av trä, vattenränna; kvarnränna Hall Västg. *Dä rinner bra möt* (mycket) i *dälä nu* Hall. **c** slags kantförsedd hackbräda el. skärbräda med öppning i ena änden (som möjliggör avrinning) Blek. **d** tråg el. träfat (med låga kanter o. öppning i ena änden) för ystning Blek Smål. *Osten staoe* (står) i *däillan* Smål.

dala v. [*däl-, däl-, döl-, däl`a* o.d.] prata strunt, skryta, skrävla; ljuga Jämtl Norrb. *Nâ, no dälä do för me!* Nej, nu ljuger du för mig! Norrb.

dala v. gå i hastig takt, springa, löpa; i förb. *dala av*, hastigt fara iväg Skåne. *De va en hong ti dala av*, det var en hund att fara iväg.

dala v. i förb. *dala av* **a** bli matt; slumra till Hall Boh Häls Härj. **b** svimma, tuppa av Smål Hall Boh Västg. *Ja tror-du dalar å`* Hall. **c** dö Skåne Boh Västg Häls.

dålfåns m. [*dålfåns, dölufåns, dälåfuns, duåfuns* o.d.] **1** klumpig person, drummel äv.: tafatt o. osäker person Jämtl. *Dålfåns, kan du-nt si de* (se dig) för!

dålsk adj. [*dålsk, dölåsk, dölåsk* o.d.] Uppl Gästr Häls **dålsk** adj. [*dålsk, dårsk, dåsk* o.d.] Uppl **dålskug** adj. Uppl som inte är i form, trött, matt, dåsig; slö Uppl Gästr Häls. *Ho e så dölåsk, de ingen fart i na* Uppl. *Hä er se hett å ja er se dålsk sä ja rakt kan sjonke ner dä ja står* Häls. **1** tungsint, nere Häls. **2** lat, trög; försumlig Uppl.

dalbak m. se **dallbak**.

dalbunk dalbunke m. ormbunke, vanl.: träjon Östg. *Dä* (där) *hölls vi i bärja* (bergen) *å kravæde å skar dælunk*.

däle m. stor klunk Västg. *Han toj en rektir dälæ ur putä`ll* (flaskan).

dälja dälj f. [*dälj-, dälj-, dälj-, dölj-, däl`älj* o.d.] **1** mindre dalsänka Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västg Dal Häls Härj Med Jämtl Ång. *Däljer millâ bärja* (bergen) Närke. **2** grop, fördjupning (i mark) Östg Sörml Närke Dal Häls Härj Med Jämtl Ång. *I e lita dälja breve`lôå* (bredvid ladan) *hadä ve våran ellsta* (eldstad) *tå nårå lämpægå gråstena* Häls.

dälk f. **1** (fuktig) mindre dalsänka, sidlänt mark Smål Östg. *Däm tog vare på jordpælta i tjuser å dælker å så* Östg. **2** grop (i mark) Östg. **3** vik Östg.

dalk m. 1 seg klump av snor, spott, smuts o.d. Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Värml. 2 knöl, valk, svulst; förhårdnad i hud Östg Sörml Närke Västg; ojämnheter i garn, knut Värml. *Ja ha sånå stärrä dalkär på föttra så*, jag har sådana stora knölar på fötterna så Sörml. 3 ojämnheter i terräng Sörml. 4 litet barn, barnunge; pojke Västg Boh; dibarn, spädbarn Boh. 5 djurunge som diar; djurunge (vanl. lamm) som föds upp med nappflaska Västg. 6 smalt ljus av talg, talgdank Boh Dalsl Värml.

dalka v. [*dalk-*, *dâĚk-* o.d.] 1 kladda (med ngt), arbeta på ett söligt sätt Västg Boh Östg Dal. (Han) *hålls å dalke å leke mä degen*, han håller på att kladda och leka med degen Östg. *Ho dâĚka mâ fisken*, hon kladdade med fisken Dal. 2 smeta ner (sig el. ngt), slabba, söla; smeta ihop (ngt kladdigt) Skåne Västg Östg Närke Härj. *Tjör ente o dalka joren sammen*, kör inte och slabba samman jorden Skåne. 3 harkla, spotta el. snyta ut slem, äv. i förb. *dalka upp*; besudla med spott o.d., äv. i förb. *dalka ner* Skåne. *Han sad* (satt) *haila mässan å dalka opp*. *Fy, va du dalkar ner guled* (golvet).

dalka v. [*dalk-*, *da`aĚk* o.d.] 1 gå med tung, vaggande gång; vagga fram Skåne. 2 gå omkring sysslolös, slå dank Jämtl Västb Norrb.

dalka v. 1 dia Västg Boh Dalsl. 2 i förb. *dalka upp*, föda upp (djurunge) med nappflaska Västg Boh. *Låmmonga* (lammungar) *sum di för upp mä komjôĚk seje-Ěi* (säger de) *di daĚkar upp* Västg. *Vi daĚkar upp gresa* (grisar) *å deĚkar upp sör* ("dilkar" upp får) Västg. 3 visa överdriven omsorg, dalta, kela överdrivet Hall Västg Östg. *Tösa daĚkar me weĚpen* (valpen) Hall.

dall adv. i förb. *stå dall*, stå utan stöd, stå lull; vanl. i fråga om småbarn; se även 2dull Skåne Blek Smål. *Glötten* (ungen) *staur dall!* Skåne. *Hansa byssa a sa tjykka ao mög sa dij stao dall*, hans byxor är så tjocka av smuts så de står av sig själva Blek.

dall m. träbytta med lock (för förvaring av smör, mjölk o.d.) Härj Jämtl Lappl.

dåll adj. se 2dål.

dåll adj. se 3dål.

dålla f. se dulla.

dalla v. smutsa ner sig, kladda Västg Boh.

dalla f. 1 lamp- el. ljushållare a höj- och sänkbar större stång el. stake (på fot) vari ljus el. lyssticka insätts el. vari tran- el. fotogenlampa hängs; ljusknekt Skåne Blek Hall. *Sädd* (sätt) *dallan mitt på gåled* (golvet) Skåne. b från taket nedhängade ställning för tranlampa, ljus el. lyssticka Skåne Hall. 2 (från taket nedhängande) gunga för småbarn Blek. 3 slags stativ som håller fast bräda o.d. vid hyvling, hyvelställning Skåne slags lyftredskap el. primitiv domkraft för lastning av stockar el. grövre virke Skåne.

dalla v. 1 svänga el. slänga fram o. åter, gunga, vagga, vicka; dallra Skåne Dal Härj. *Ta hid en spåna o leddj ongår borbened så dallar bored ente*, ta hit ett spån och lägg under bordsbenet så vickar inte bordet Skåne. *De dallade fram å tebage*, det vaggade fram och tillbaka Skåne. *Dälle mä fota* Härj. 2 om person: gå långsamt med vaggande

gång; vackla, stappla Skåne Boh Dal; arbeta långsamt o. dåligt Boh. *Barned går enna o dallar i stuwan*, barnet går liksom och vaggar i stugan Skåne. **3** gå sysslolös, slå dank Skåne Hall Boh Dal; pyssla lite smått Jämtl. *Gau ente där å dalla udan sjöd nåd!* Gå inte där och slå dank utan sköt något! Skåne.

dallbak dallbake m. Skåne Hall Västg Boh Östg dalbak m. Västg parti av buken där spenarna sitter på slaktad gris; bukfläsk Skåne Hall Västg Boh Östg. *Dallbagen tar en å jör sölter å* (gör sylta av) Hall. **1** parti av halsen där stickhålet sitter på slaktad gris Skåne. *De allår fässta* (första) *di tar aw po grisen når di slajtar* (slaktar), *de e dallbagen*.

dallerdocka f. växten smörboll Öland.

dallergräs n. darrgräs Skåne Blek Öland Smål Västg Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal.

dalm m. [*da£m*, *dâ£m*, *dä£m* o.d.] **1** slö o. oföretagsam man el. pojke Häls Härj Jämtl. **2** ngt som är dåligt el. dumt; dumhet, strunt Häls Härj Jämtl. *Dem ha bare da£m fö-se*, de har bara dumheter för sig Häls. (Det är) *n dä£m te vär* (väder) Härj.

dalma v. [*da£m-*, *dâ£m-*, *dä`â£m* o.d.] bete sig el. uppföra sig på ett opassande, tanklöst el. vårdslöst sätt Häls Jämtl. **a** vara slö o. håglös Häls Härj Jämtl. *Du sitt bare å da£mer* Häls. *Han gekk å dä£ma å vell int jära nö* (göra något) Härj. **b** göra sig till, larva sig; vanl. i fråga om vuxen person Häls Jämtl. *De e nå nång kâr sâm fer å dä`â£m mâ kvinnfåttje*, det är nu någon karl som larvar sig med kvinnfolket Jämtl. **c** vänslas överdrivet, smeka el. kela för mycket Jämtl.

dälma v. se **dalma**.

dålmåns m. [*då£-*, *dô£-*] trögmåns, slöflock; drummel Gotl Sörml Uppl Västn Dal Med Jämtl Ång Västb. *D-e n bra då£måns du har te måg* Uppl. *Du ä sôm n a`an då£månsj, du!* Ång.

dalmig dalmug adj. [*da£m-*, *dâ£m-*] **1** vårdslös, drumlig, tölpig Häls slö o. orkeslös, håglös; långsam Häls Härj Jämtl. *De gaur-sa* (det går så) *da£mut fôr-n te arbäite* (arbeta) Jämtl. **2** tillgjord, småfjollig, fjantig Häls Jämtl. **3** som saknar kraft **a** om eld, brasa o.d.: som brinner dåligt Härj. **b** fadd, smaklös Jämtl. *De* (det) *va dä£mu n smak på tjåttan* (köttet).

dålögd adj. [*då£öjd*, *dô£öjd*, *da£öjd* o.d.] som har matta el. sömniga ögon el. trött blick Sörml Närke. *Han ä da£öjder* Närke.

dalp f. Västg Boh Östg Värml dalpa f. Boh Närke (tvär) fördjupning i terräng o.d., svacka, sänka, grop. *E da£p i vägen* Värml.

dälpa f. Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn Dal Jämtl dälp f. Smål Västg Boh Dalsl Närke Värml Dal Jämtl dälp m. Gotl svacka, sänka, grop Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Närke Värml Västn Dal. *Han ku£e* (körde) *i ena dä£pa mä lasst* (lasset) *å välte* Västg. *Ve får ta å sjör i jo£* (köra i jord) *i dä£pene i vägen* Dalsl. **1** liten dal, dalsänka Västg Dalsl Värml Jämtl.

dälpa v. (st.v och sv.v.) [*dä£p-*, *dö£p-*, *döp-*, *dep-* o.d.] **1** vända upp o. ned på (ngt), stjalpa Västg Gotl Västn Dal. *Sjô£ve inken* (själva hinken) *får en dä£p ikull* Västg. *Döllp*

je vattubitto nidå' däm, håll en bytta vatten på dem Dal. *Döp skåfär* (efter diskning) Dal. **2** falla, välla Västg Värml Dal Ång; dimpa Gotl; sjunka (ner i grop o.d.) Västg. *Lasst* (lasset) *däſpte iköll* Västg. *Vangsjurt* (vagnshjulet) *däſpte ner* Västg. *Han dahlpe kull* Ång. **3** sänka (ngt el. sig) under vatten, doppa; dyka Smål Västg Östg. *Inken* (hinken) *vell inte dälpa* Västg. **4** göra grop(ar) (i väg) Dalsl.

dälpig dälbug, dälpot **adj.** om terräng, väg, mark o.d. **a** gropig, ojämn Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västml Dal. *Där ä så deſpete så en kan knappt sjöra* Boh. *Vägin ä vårri dâſpugir* Närke. **b** backig, kuperad Västg Boh Värml.

dalpig dalpug, dalpota **adj.** **1** om terräng, väg, mark o.d.; jfr **dälpig a** gropig, ojämn Boh Dalsl Värml Dal. *Vägen ä daſpi* Värml. **b** kuperad Dalsl.

dalt dalte **m.** flöte av kork el. trä Boh.

dalt m. kladdig klump, kletig massa, kladd Smål Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Västml Jämtl. *Di varskinn skrapâr hällir bâsstâr konâ, så daltar bir håſa sâmm sten*, de varken skrapar eller borstar korna, så klumparna blir hårda som sten Närke. **a** degklimp Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Västml. *De ville inte jäse än de* (utan det) *bſidde* (blev) *dalt alltihop* Smål. **b** dåligt tillagad mat Uppl Västml.

dâm m. [*dâm*, *dâmm*] (svag o.) dov klang som hörs i fjärran, avlägset (o. bortdöende) ljud; t.ex. från koskälla, hundskall, åskmuller o.d. Jämtl Ång. *Je hö`öuſ sôm dâmen ta e bje`ell men behlt int hör at va hôll dâ va*, jag hörde liksom klangen av en bjällra men kunde inte höra från vilket håll det var Jämtl. *Dâ va så pass at jâ hôſe* (hörde) *dâmmen, män var?* Ång.

dâm adj. Västg Uppl Västml Jämtl **dâmug adj.** Jämtl som inte är klar el. skarp matt, blek; om hy: glåmig Västg Jämtl; ogenomskinlig; dimmig Västg. (*Stjärnorna*) *ä så dâmma* Västg. *Dä bſir sô dâmt fôr öja* (ögat) *på en nôr en bſir gammel* Västg. *Hân e dâmu opi syn* (i ansiktet) Jämtl. **1** om ljud: dov Uppl Västml. **2** om väder, luft: kvav, kvalmig Uppl; oklar Jämtl. *De e dâmt å vårnt* (varmt) Uppl.

dâma v. ljuda dovt o. svagt (i fjärran); om klang från koskälla, åskmuller o.d. Härj Jämtl. *Dâ dâme tâ åska langt bort* Härj.

dâmla v. dovt bullra, dåna Boh. *Nôr kwârna dâmſa å jekk*, när kvarnen bullrade och gick.

dâmma f. **1** stor mängd, myckenhet Smål Västg Sörml. *Ja har inte mält* (mältat) *saå store dâmma* (mängder) Smål. *I dâmbâ snö* Sörml. **2** storvuxen el. tjock kvinna Smål Västg. *Dâ va a rekti dâmma!* Smål. *A store dâmma* Smål.

dâmma v. [*dâmm-*, *demb-* o.d.] **1** röra upp damm, damma Västg Dal Häls Härj Jämtl; avlägsna damm (från ngt) Med Jämtl Västb. *Dâ dâmmar å ruker* (ryker) Västg. *O* (hon) *soper ô dember* Dal *Dâm biti` de hânñä mattan*, ¶ *damma* ur de här mattorna Med. *De dâmm sa huskut ta n dann bôrstn*, det dammar så mycket från den där borsten Jämtl. **2** åstadkomma rök, röka Dal.

dâmma f. se **2dumma**.

dämp m. kort o. kraftigt snöfall el. regnskur Uppl Västn Dal Gästr Häls. *Fôrut var ä bat* (barmark) *män tä ju£ kåm ä en dämp* Dal.

damp m. = **3dump** Boh.

damp m. **1** unghäst Öland. *Dampa ska£ka mä fänta på Ålvere så så`änn fôk*, unghästarna skenade med flickan på Alvaret så att sanden rök. **2** liten raggig o. grovlemmad häst av ölandstyp Smål.

dampa v. [*damp-*, *da`amp*] **1** falla tungt o. hårt, dimpa Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Sörml Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Akt da så du inte damper ner!* Smål. *Däm skôjt-an vä tommybyssa män an dampä gött*, de sköt honom med oladdad bössa men han föll ändå Lappl. **2** smälla till (ngn el. ngt), slå med kraft Smål Norrb. *Han dâmpe n ve bjârkvredan*, han slog honom med björkvredet Norrb. *Igar jire ne ini häoren a mi, sö e dampe akull mi*, igår yrade det inne i huvudet på mig, så det slog omkull mig, dvs. jag kände sådan yrsel att jag föll omkull Norrb. **3** stötvis dundra, dunsa Västg Boh; stampa Boh. *Di hörde at dä dampa* Västg. *Hästane dampar i stallt* Boh.

dämpen m. i bf. sg. i uttr. *vara* el. *stå på dämpen*, vara nära (att göra ngt), vara på vippen (att), vara färdig (att) Skåne Smål Hall. *Kona sta pau dämpen o ska kala* (kalva) Skåne.

dampen m. i bf. sg. i uttr. *vara på dampen*, vara nära att föda Boh.

dämpnot f. not som används vid fiske på djupt vatten (o. där fisken skräms att gå in mot noten genom pulsning) Smål Östg.

dån n. [*dôn*, *dun*] korta fibrer av lin (som blir kvar vid bearbetning av lin), blånor Västn Dal.

dån adj. **1** = **2dåm** **1** Blek Öland Smål Västg Östg. *Sjärnera äi daona* Blek. *Bläcket ä sô dânt sô ja kante läsa va dä ståe* Smål. *Sjön syns dânt imâlle träa* (träden) Östg. (Malmstakarna:) *di vart sjå dâne å errjige* (ärgiga) Östg. *Ja sir män d-ä dânt* Östg. **2** om ljud: dov (o. avlägsen), otydlig, dämpad Smål Smål Västg Östg; som låter ihåligt; som avger ihåligt ljud Västn. *Dä ä så dânt se en hör int va di sär* (på radio) Östg.

dan dann(e) adv. pron. se **därna**.

dånafock f. m. [*dårnafåkk*, *dônafåkk*, *dôrnafökk*, *donafokk* o.d.] **1** storvuxen kvinna el. flicka Västb Lappl Norrb. **2** gåpåig o. högljudd person; argsint person; vanl. om kvinna Västb Lappl Norrb. *Åt hä går våra djift* (gift) *vä donafokken den!* Norrb. **3** skämts. smörkärna (av trä) Ång Västb. *Ôm ja få lårn dônteln din te dôrnafökka min*, om jag får låna kärnstaven din till smörkärnan min Ång.

dandra v. **1** vibrera, skaka, darra Smål Västg Gotl Sörml. *De dandrar i finstareutar*, det dallrar i fönterrutorna Gotl. *De bär te dandra i hann*, det börjar darra i handen Sörml. **2** dundra, skramla, bullra Gotl Östg Sörml. *Han slo bainä* (foten) *i gålvä sått ä dandräd i hail byggningän* Gotl.

dänga v. [*dänj-*, *dä:rn-* o.d.] (oavbrutet o.) i hård ton befalla el. gå på, ryta, gräla på Västb Lappl. *Dänji ve bârna om lesninga* Västb. *Därni å tre`ett*, gräla och träta Västb.

dangla v. [*dangl-*, *dångl-*] **1** svänga hit o. dit, slänga; dingla; vicka Västg Boh Sörml Västn. *Dangla mä bene* Boh. *Gå å danglä med någe* Sörml. *Va står jänta å danglar må stoln ätter?* västm. **2** gå ostadigt, vingla, gå slängigt el. utan hållning; gå sakta Västg Boh Västn; om fattig person, i förb. *dangla sig fram*, hanka sig fram Boh. *Han dangla förbi mä en brännevinspetäll i flika*, han raglade förbi med en brännvinsflaska i fickan Västg. **3** gå sysslolös, slå dank Västg Boh Västn; arbeta utan fart, arbeta dåligt Västg.

dank danke n. [*dank-*, *dånk-*] **1** fuktig sänka; sankt ställe, sankmark Öland Smål Hall Östg. *Dä där dangket där ute, d-ä måsaktit* (mossaktigt) *te gå i* Öland. **2** fördjupning i terrängen, svacka, grop Smål. *Dä ä ett jypt daonke*.

danka v. [*dank-*, *dånk-*, *daunk-* o.d.] **1** gå (hållningslöst) i maklig takt, lunka, lomma, lufsa Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Uppl Västn Håls. *De e la best å danka å hem, soLa börjar gLass* (gå ned) Hall. *Han fekk danka derifrå* Boh. **2** gå sysslolös, slå dank; driva Skåne Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Uppl Västn Dal Gästr Håls Västb. *Han bårra* (bara) *gå å dankar* Skåne. *Gå ô dångka ô sjlå hela dan* Dal. **3** bära el. släpa (på ngt tungt), kånka Smål Hall Västg Boh Östg; i förb. *danka av*, kånka iväg Boh. *Han jikk* (gick) *å danka på den tonga* (tunga) *drikkaflaskan* Hall. *Räven dangka å' mä höna* Boh. *Då va ryslit va du danka på möe* (mycket) Östg. **4** slå med kraft, bulta, dunka; hamra Hall Västg Boh Gotl Sörml Närke Uppl Västn Dal Håls Ång; slå ihjäl Gotl. *Danka kattungar* Gotl. *Han slar u dånkâr äi späik* (i spik) Gotl. *Dånkä te-n, du!* Sörml. *Kansje an* (kanske han) *får låv å gå me å danka* (på trösklogen)? Uppl. *Ja ha så gaLi huvuvårk så ä dångkar* Västn. *Han dånke ne korsken* (ned korken) *mä knytnäva* (knytnäven) Jämtl. **5** överträffa (ngn), slå Blek Smål Hall. *Fast ho* (hon) *ä så ung, så ä de inte så många såm danker hänni* Smål. *Ja daunka dâm allihobb!* Hall. **6** falla tungt, dimpa Sörml Håls. *Ja danka i bakken så dä skvappa i-n* (skvätte i den) Håls. **7** hänga o. slänga, dingla Boh Dal Håls.

danka f. [*dånka*] slags tvåhjulig kärra för transport av hö, säd o.d. Uppl.

dänka v. **1** bestänka (ngt) med vätska, fukta; t.ex. inför strykning el. mangling o.d. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Värml Västn Gästr. *Du ska daingka gålet* (golvet) *mä vann* (vatten) Skåne. *Dångka kLär* Västg. *Di hade en björkkvast mä löv på sôm di dängkte på sur mjôLk på å dä satte di ôpp i taket åt flugera* Östg. *Dâm dängte på för-te dämpa elln* (elden) Västn. **2** småregna, dugga, stänka Blek Hall Västg. *De dängker litta* Hall.

danka f. **1** = **dank** **1** Smål. **2** grop; jfr **dank** **2** Smål.

dånögd adj. [*dån-*, *daun-*, *dan-*, *dôon-*, *-öjd*, *-öggd* o.d.] **1** som har trött blick el. uppsyn, dåsig Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Han va så sömnier å dånöjder* Västg. **2** som har svag syn Öland Smål Östg. *Ja ä sau daunöjdå å sia knappt å läsa skrevet* (det skrivna) Smål.

däntlös adj. **1** som bär sig dumt åt; dum, fjantig, fånig; klumpig, oskicklig; oföretagsam, ovillig Dal Härj Med Jämtl. **2** som är opassande i sitt uppträdande el. tal, otrevlig, retsam, oförsämd Härj Jämtl Ång. *Nu skä du itt vär* (inte vara) *däntlös*, *fabbro* (farbror) Härj. *Hän va dentlaus å skräv£u* (skrytsam) *å skrädd int o£e* (ordet) Jämtl. **3** som inte är som det ska el. bör; dum; förarglig, förtretlig Härj Med Jämtl. *De va däntlösst at mâ fik så stykkt i ver*, det var förargligt att vi fick så dåligt väder Jämtl. **a** menlös; utan smak Härj Jämtl. *Däntlaus e blåber, avlånet å jös* Jämtl. **b** tråkig, ej rolig Jämtl. *De va så dentlöst te vå der*, det var så tråkigt att vara där.

dape m. [*dape, dabe, dabbe*] mindre vattensamling, pöl, puss Boh Dalsl. *Han jek i en dabe å luva säj* (tvättade sig) Boh.

daper adj. duglig, bra, utomordentlig Öland. *De int så dape joe£* (jord) *här ôppe. E du li`ik så daper te ä`ät som te arbe`et?* Är du lika bra på att äta som att arbeta?

däper m. fan, satan; vanl. i kraftuttryck Skåne. *Hussbonnen, de va ain rigor snaulor däpor*, husbonden, det var en rik, snål fan. *Va dâpårren tar du de te!*

däpp n. m. Gotl dâppe n. [*de`epp*] Norrb vattenfylld grop (i terräng), myrhål, sumphål, pöl; fuktig gräsbevuxen plats.

dapp m. mindre vattensamling, pöl Öland.

där pron. [*där, dar, dä* o.d.] relativt pron., i standardsvenskan vanl. motsv.: som Skåne Smål Boh. *De va Isak där jalp na* (hjälpte henne) Skåne. *De e jo en stodent där gaor*, det är ju en student som går där Smål.

där-bi adv. [*derbi, därbäi* o.d.] därvid, så Gotl. *Jå de blai där bäi, att ja väntäd*, jo det blev så, att jag väntade. *Frågu jär fräi u svarä fa sta därbäi*, frågan är fri och svaret får stå därvid.

där-i prep. [*däre, deri, dare, dai, da-i, di* o.d.] hos Dal Häls Härj Med Ång Västb Lappl. *Dare mäg ska vi sam£as å råjåra*, hos mig ska vi samlas och rådgöra Häls.

där-med prep. jfr **här-med** **1** invid, vid Dal Häls Härj Med Jämtl. *Dôm vårde se* (värmde sig) *dâr me spissa* Härj. **2** hos Dal Häls Härj Med Jämtl. *Hemme dârme mäg*, hemma hos mig Härj.

där-när prep. [*därnär, dârnä, dännä, dännär, dänär, dänä, danä* o.d.] hos Dal Häls Med Jämtl Ång. (Mamma) *hålse hä* (att) *du skulle komma å vâra dârnär ôss fôr jämnan* Med.

dåra f. **dåre** m. **dâris** m. [*då`res, då`ris, do`ris*] flatbottnad liten eka Boh.

dårg m. se **dvärg**.

dåriga adv. [*dårige, dârga, då:rja, dâria, dârria, darria* o.d.] Skåne Smål Hall Boh Dalsl **dårika** adv. [*dårika, dâreke, därke* o.d.] Västg Boh = **dåringa**. *De ä sô lortete å snarete de dârria ongane*, de är så smutsiga och snoriga de där ungarna Dalsl.

dåringa adv. [*dåringa, dârenga, dâringa* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg **dârninga** adv. [*dârninga, dänninga, dännenge, darninga, dânnning* o.d.] Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Lappl **dârniga** adv. [*dârnege, dârnie, darnie* o.d.] Skåne

Blek Hall där; vanl. i förb. som ¶, den där den . *La va de darrnija!* Låt bli det där! Skåne. *Dä va många sum hade sônna* (sådana) *därninga stuger i skoga* (skogen) Västg. **därna** därnan adv. pron. [*dä´rna, da´rne, dä´nnä, da´nnä, di´nna, dä´nnän, dänn, dann, dâ´nen, dän, dan, din, da`ann* o.d.; i efterled i ssg äv.: *danda´n, de´nnda, doda´n, edä´nn(a), hä´dän, hädna, hi´den* o.d. , se **därna 2**] **1** som adv. där; på det stället, därborta Öland Smål Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Han boe* (bor) *strakst da`ann* Öland. *Hin säi do ställn å din jär bökustu´u*, här ser du stallet och där är bakstugan Norrb. **2** som adv. i senare led av tvåledat pron., i förb. som *den därna* , *han därna* o.d., den där, han där o.d.; äv. i förb. som *tocken därna* o.d., sådan där Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Han kone do inte sälja nod ôo de därna*, han kunde då inte sälja något av det där Skåne. *An watt djiff min dodan Indjbånä*, han blev gift med den där Ingeborg Dal. *Heden jer ellst-poiken menn*, det där är min äldsta pojke Norrb. **3** som pron. efterställt pron.: den där, den som är där Öland Smål Sörml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Kan du ta dikôt danne i ett fflöjj* (skutt) ? Smål. *Han vart int jift mä a Hulda dänna int*, han blev inte gift med den där Hulda inte Med.

därnade adv. därade adv. = **däringa** Skåne. *Sånna därnade*, sådana där . *De darrade stelled* (stället) .

därnar adv. [*dä´nnar, da´nnar, dâ´nner* o.d.] = **därna 1** Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Västn Häls. *Han går dännar* Östg. (Inbjudan till kaffedrickning:) *Var-så go dannär!* Närke. *Jâ skulle inte villâ ha fingrår imillâ dännär* Västn.

därnase adv. [*dä´nnasse, dä´nnâse, da´nnässe, dä´nnas* o.d.] Sörml Närke Uppl Västn Dal (utom Värml) Västg därnaser adv. [*dä´nnaser* o.d.] Närke Västn = **därna 1**. *Han stog dännâssi når åska slog ijäl-in* (ihjäl honom) Närke. *Ykksn* (yxan) *ligger dennas!* Uppl.

dårs adv. se **durs**.

dårt adv. se **2durk**.

dart adv. se **durkt**.

dart m. [*dart, darst* o.d.] kluns av avföring, lera o.d., klimp, klick Västg Dalsl Värml Häls Härj Med Jämtl.

dås dåss n. [*dås, dôs, döss* o.d.] **1** lat el. trög person; vanl. om kvinna Uppl Västn Dal; stor o. tjock kvinna Uppl Dal; tafatt person, våp, fjant Uppl. *E va et dôs te jäntâ!* Uppl. **2** slarvig o. smutsig kvinna (el. man) Norrb.

däs adj. **1** om röst: hes Sörml Uppl Häls. *Ho e så des så ho kan bara viska* Uppl. **2** om ljud: som ej har ren klang Sörml Närke. *Dä ä ett så däst ju* (ljud) *i kläkko* (klockan) *ida* Sörml.

dåsaknuten adj. [*dôsa-*] som inte är i form, olustig, hängig, trött; som är på väg att bli sjuk Smål Västg Östg Värml. *I da ä ja dôsaknuten* Östg.

dåse **dås** m. [dås-, då`ås] smalt ljus (som brinner dåligt), talgdank Smål Västg Östg Värml Häls Jämtl.

dåsma f. [då:sm-, du:sm-, dåssm-, dôssm- o.d.] stor, tjock (o. slö) kvinna Blek Öland Smål Östg. *Rô på lagganna (benen) din tjokka dôssma!* Smål.

dåsna v. **1** förlora kraft, avta, mattas; ofta i förb. *dåsna av* Blek Öland Smål. *Så dåssna dä visst å' litte fortare om di före den sjuke ut i vä`ärt* Blek. *Nu har så maonga timma gaott sen han fekk di däre supana, dä bruka daosna ao rätt fort* Smål. **2** om eld, glöd o.d.: falna; äv. i förb. *dåsna av* Skåne Blek Öland Smål Östg. *De dåusnar nåkk raint au i onen (ugnen) Skåne. Lægg på trålltri (ett par tre) trä, de ha dāsne å' i spisel* Smål. **3** i förb. *dåsna av*, *domna av*, *dåsa av*, slöa till Skåne Blek Öland Smål. **4** (nära nog) svimma; äv. i förb. *dåsna av* Skåne Blek Smål. **5** i förb. *dåsna ner*, om bröd o.d.: sjunka ihop Skåne.

dasna v. i förb. *dasna av*, förlora kraft, tyna av, falna, bedarra; vanl. om eld el. glöd Öland Smål. *Nu hälle illen (elden) på å dasne å'; lægg på nåe vepi`inn (vedpinne) te!* Öland. *Han va skåling nôr vi for frå Vettlanna, män dä dasnade å' på hemväjen*, han var redlöst berusad när vi for från Vetlanda, men det avtog på hemvägen Smål.

dass f. [dass, dâss o.d.] Häls Ång Västb Norrb **das** f. [das, dās o.d.] Västb Lappl Norrb hona av får, tacka; vanl. i lockrop. *Tikkä små dasa min* Västb. *Dass dass dasa, kām fåra!* Lappl. *Då i rå`åfft dase dase dase, kom fåre som än bLekkst* Norrb.

däst adj. **1** andfådd, andtruten Uppl Västb Dal Häls. **2** om röst: hes, väsande Dal (utom Värml) Sörml Uppl Västb Häls. *Dest i måfå* Uppl.

datt m. **1** lätt slag med handen ofta om leken tafatt el. kull, bl.a. i uttr. *leka datt(en)* Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Närke Värml Uppl Västb; el. *slå datt(en)* Smål Västg Östg Närke Västb. *La vöss lega datt!* Låt oss leka tafatt! Hall. *Sa (ska) vi slô datten?* Smål. **2** stöt, slag Smål Västg Häls. *O£smässehatta å Larsmässe hatt, då tå£ rugen (rågen) bå ett slag å en datt* (dvs. efter den 10 augusti är rågen seg att slå med lie) Västg. *Han fekk en datt i äen (ändan) Västg. Ja gav-n n datt* Häls.

dätta v. [dätt-, dett-, dött-, då`ätt o.d.] **1** falla Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Löven borja o detta au*, löven börjar att falla av Blek. *Bare du inte dette; du setter så ytelia*, bara du inte faller; du sitter så på yttersta kant Hall. *Ja ha dötte ikôl å brakt ma* (skadat mig) Boh. *Rågnô dähht tehtt*, regnet faller tätt Dal. *Hän jekk opp sôm i so£ å datt ne* (ned) *sôm i pannkaku* Jämtl.

datta v. **1** falla med en duns, dimpa, dratta Skåne Öland Smål Västg Dalsl Närke Värml Häls. *Gräddesneppan datt i gåled å jekk i tusen bida*, gräddkannen föll i golvet och gick i tusen bitar Skåne. *Dattå i bakkân*, dratta i backen Häls.

dätta v. [dätt-, dett, de`ett, di`itt o.d.] **1** vidröra (ngt) helt lätt; snudda, nudda Västg Östg Sörml Närke Dal Ång Västb Lappl Norrb. (Han hade skurit sig:) *Dä läkkna så sakta å smått män länge læra dä to:rt (tagit) inna han kunne dätta äen (ändan) imot nônn sto£* Västg. *Dä va så pass att ja dätte åti`n o så bördd n å grirne*, det var så pass att jag

snuddade vid honom och så började han gråta Ång. *Fast i båra* (jag bara) *dette ute bårle* (i bordet) *ramle vasn omkull* Norrb. **2** doppa (ngt) försiktigt el. hastigt Västg Ång Västb Lappl. *Hon dette ne* (ned) *tåa* (tårna) *aller se lite ti vattne* Västb. **3** sprida i små mängder, dutta Östg; åstadkomma el. sätta små fläckar el. prickar (på ngt) Ång Västb Lappl; om vätska (el. regn): stänka Ång Norrb. (De hade) *e lita flåske mä åderkolång* (eau-de-cologne) *sôm di dätte lite på sä utå* (på sig utav) Östg. *Dä ha dette na litte på fönstre* Ång. **4** gå el. trampa lätt (o. försiktigt), trippa Västg Sörml Ång Lappl. *Fåra ha vøre hâr å dette*, fåren har varit här och trippat Ång. *Han dett å' sä lett å är sä stinn*, han trippar iväg så lätt och är så rak Lappl. **5** hoppa, studsa Ång. *Stern* (stenen) *dette på vattne* (när man "kastar smörgås").

datta v. avta i kraft el. styrka, mattas av; bli trött vanl. i förb. *datta av* Blek Öland Smål Västg. *Han datta nu på arrbe:te*, han orkar inte att arbeta Blek.

datta v. 1 ge (ngn) en klapp el. stöt, dunka; ofta i fråga om leken tafatt el. kull Skåne Smål Hall Västg Östg Närke. **2** skaka o. stöta vid färd på ojäm väg Värml Dal Häls. *De datter så föfåle på den där vägen* Häls. **3** småhoppa lätt, skutta; vanl. i fråga om djur Ång Västb Lappl. *Hôppe å datte* Ång. **4** gå med vaggande ostadig gång, gå knyckigt Öland.

datta v. dia Skåne Blek Smål Hall Västg Närke. *Där liddjår* (ligger) *katten å har en onge* (unge) *sâm dattar* Skåne. *Fåa dattade ba`anen möet längå än nu få tien*, förr diade barnen mycket längre än nu för tiden Blek.

dattas v. bli matt, mattas; tröttna Blek Smål. *Han bôte* (började) *å dattas te sist* Smål.

datteligt adv. [dattelet] lämpligt, mitt i prick; i fråga om tid: rätt, lagom, precis, i sista stund Boh. *No komm du rektit dattelet!* Nu kom du riktigt i rätt tid! *Jå träffa-n se dattelet.*

dätten adj. Smål Hall Västg dättig dättot **adj.** Smål Hall Västg gedigen, bastant, tung, vanl. i fråga om ngt av god kvalitet; om levande varelse: tung o. frodig, stinn Smål Hall Västg. *Fa`alitt* (farligt) *va joån* (jorden) *å dätten i da* Smål. *D-å gôtt verke i dån kampen* (träbiten), *dån ä så dätten* Västg. *Dån långe väjen jore bufa rätt dätten*, den långa vägen gjorde bördan rätt tung Västg. **1** lätt fuktig (o. tung) Smål. (Såden) *ho ä lite dätti*.

dätten m. i bf. sg. i uttr. *vara* el. *gå* el. *stå på dätten*, vara nära (att göra ngt), vara på vippen (att), vara färdig (att); ofta om kvinna el. djurhona: vara nära att föda Boh.

dattla v. i förb. *dattla av*, avta i kraft el. styrka Gotl.

dattla v. klandra (ngn), kritisera, förtala, baktala Skåne Hall. *Di får dattla hånnåm hur di vill, men han e himma i sakår å ting*, de får kritisera honom hur de vill, men han är hemma i saker och ting Skåne.

dattlug dattlig **adj.** trött o. olustig, matt, krasslig; klen, skral, svag Gotl. *Ja kenna-mi* (känner mig) *så datli*. *Kellingge ie dattlu*, frun är krasslig.

dåttmed adj. [*dåttmâ, dauttma* o.d.] **1** häpen, mycket förvånad; bestört; rädd, förskräckt, uppskrämd Jämtl. *Je tykks si n Oskar hårre dåttmä han ske vå`ål når* (ska bli när) (jag träder in i salen) . *Je vòrt sa dauttma när je saug* (jag såg) *ätte a Kari hadde døidd* (dött) . **2** trött Jämtl.

dattna v. avta i kraft el. styrka, bli svagare; ofta i förb. *dattna av* Öland Smål. *Ja ä inte sôm fòrr, ja ha dattnat å´* (av)

datträ v. [*dattr-, datter* o.d.] **1** smattra, knäppa; ofta i fråga om regndroppar Ång Lappl. *De datter pa take* (på taket) Ång. *Hå dattre oppa kårkmatta då skaramusa* (näbbmusen) *kute över gölve* Lappl. **2** småskaka, skallra; darra Värml Dal Västb Lappl; om luftlager p.g.a. värme: dallra Dal. *Tännran* (tänderna) *datter i munn på-n* Värml. *An dattär i häjle krøppam*, han skakar i hela kroppen Dal om person **a** vara vacklande o. opålitlig Lappl. **b** syssla med flera saker på samma gång, hoppa mellan göromål Västb. *Hann datter oppa vä all dela*, han håller på och sysslar med lite allt möjligt Västb.

dave m. **1** vattenfylld sänka i terräng, vattensjukt område, vattensjuk mosse Uppl Dal Gästr Häls; pöl, vattenpuss Uppl. **2** vik med smalt inlopp vid sund el. i å o.d. Dal Häls. **3** sluttning i terräng Gästr. *Ä va gött åm herå i davån ve bättjen*, det var gott om gräs i sluttningen vid bäcken .

de pron. pl. [*de, di, då, dö, da* o.d.] ni; äv. i artigt tilltal till en person; nominativ av **deck, deckan, dere, deran, eck, eckan** Boh Dalsl Värml Dal Härj Jämtl. *De får vår så goa å kåmme in!* Ni får vara så goda och komma in! Boh. *Har de länge slut på kaka?* Har ni redan slut på brödet? Dalsl. *Førstå`rån dö vòra`re?* Förstår ni varandra? Härj. *Dö fään föll sjtjynd ekk ô ätå å tjettån hänn, om då skå bLi nô-a ny e gryte om søndån*, ni får väl skynda er att äta av köttet här, om det ska bli någon ny köttgryta på söndag Härj. *Hör då, far, er e presten de däne?* Hör Ni, far, är det prästen det där? Jämtl.

de adv. [*de, di*] jfr **te** **1** ju, desto; ofta i uttr. *de – de , ju – desto* Boh Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Härj Med Jämtl Västb. *Di fòr, di hållår*, ju förr, desto hellre Dal. *De mer han tängtä på de dånä, de vârrår vartt-å*, ju mer han tänkte på det där, desto värre blev det Med. **2** i uttr. *de – dess , ju – desto* Närke Värml Jämtl. *Di me-£u ränner däss bätter ben får-du*, ju mer du springer desto bättre ben får du Värml.

de-heller adv. [*dehällä, dehå`ll, dihå`ll* o.d.] ändå; heller; likväl Dal Häls Härj Jämtl. *Där vart n int gammå£ dehällä*, där blev han inte gammal ändå Dal. *Int frys jô om fingra dähäll*, inte fryser jag om fingrarna heller Häls. *Få je stanä här mâ då i naht?* - Nä, je trur full ihnt då dihäll, je vill no hållst ligg ensâm je, Får jag stanna här hos dig i natt? - Nej, jag tror väl inte det ändå, jag vill nog helst ligga ensam jag Härj.

de-hover adv. [*diho`ve, dio`vo, dyvo* o.d.] så pass (bra), väl så bra, lika bra Häls. *Att då varst* (vart) *dyvo å såg sanne* (så) *klent ut* (vid bärplockning) . *Ja hadde fål allre trott*

att du va dihove, jag hade väl aldrig trott att du var så pass bra. De fl dihove te gå inn å inte stå ute å frysa, det är väl lika bra att gå in och inte stå ute och frysa.

de-sider adv. [*desaider, di'ssi, dissi, dy'ssi* o.d.] 1 som utförs utöver el. vid sidan av förväntan el. förmodan o.d. Dal. *O kom i mårgo å' dissì, hon kommer i morgon också till och med, dvs. förutom idag kommer hon också imorgon. Du få dissì två, om ô vaÊôr, du kan till och med få två, om det gäller. a* ändå, i alla fall Dal. *O djikk da desaidir, hon gick där i alla fall. b* tvärtom Dal. *Å kan desaidör a we e:ma ed!* Det kan tvärtom ha varit hemma det!

deck pron. pl. er, eder; äv. i artigt tilltal till en person; objektsform till **1de** Dal Jämtl. *Få je fo`olj dekk je å! Får jag följa er jag också! Jämtl. Er e mâ dekk dåm bor? Är det hos er de bor? Jämtl.*

deckan pron. pl. er, eran; äv. i artigt tilltal till en person; objektsform till **1de**; jfr **eckan** Jämtl. *Je e int vâhl te å kalles för son dekkän, jag är inte värd att kallas er son. Åre dekkän plog? Är det er plog? D-ä vörn gåu£ å int dekkän, det är vår gård och inte eran.*

deg adj. [*daig*] mjuk, vek, ömtålig; öm (i kroppsdel); om metall: som inte är tillräckligt hårdad, vek Gotl. *Daigar i baini, öm i benet. (Man) jär läit daigar ällar stäivar i kruppän um mårgnar, man är lite öm eller styv i kroppen om morgnarna.*

degbent adj. [*daigbaint*] öm i ben el. fot, ömfotad, ömbent; vanl. i fråga om sjukdomstillstånd hos nötkreatur Gotl. *Förr nä di inte kunde fa skåua ukksana, da svaipte de um valmâslappâr fö-t-e-nte skude blei daigbainta, förr när de inte kunde sko oxarna, då svepte de om vadmalslappar för att de inte skulle bli ömbenta.*

degla v. [*degl-, digl-, deggl-, dejjl-, degel, dige£* o.d.] dregla Blek Öland Smål Boh Dal; i förb. *degla sig, dregla Blek Öland Smål; i förb. degla ner sig, söla ner sig med dregel Blek. Deggla neâ sa Blek. Ligge de ent ejn leije fyllbult okksa pa golvet o deggla sä, ligger det inte en ful fyllbult också på golvet och dreglar Smål.*

degna v. [*deggn-, dâjn-, dejn-, dain-, daign-, dingn-* o.d.] 1 bereda deg, sätta i deg; blanda vatten o. mjöl till surdeg Skåne Blek Smål Hall Västg. *Dä ä väll bäst ja dâjna i kväll sao ja kan baka i månnbettia (morgon bitti) Smål. Havrabrö (havrebröd) kânne dâjnas å mörenen å bagas åm åttemeddan Hall. 2* bereda kliröra (till hönsfoder) Gotl. *Ja skall upp ättar kläi u daignä till hynsnar, jag ska upp efter kli och bereda kliröra till hönsen. 3* bilda en degig massa, bli degig; vanl. i fråga om rå säd vid malning el. fuktigt mjöl Skåne Blek Smål. *Myllan hadde a:tt sjau næe de dâinade i kväen, mjölnaren hade allt ett sjå när det degnade i kvarnen Smål.*

degtânt adj. [*daigtent*] öm i tänderna; öm i munnen; vanl. ifråga om sjukdomstillstånd hos gris el. nötkreatur Gotl. *Men fik int brug u gi dum pera fö di blai daigtente, men rouar u muröttar de fik men gi, man fick inte lov att ge dem potatis för de blev ömtandade, men rovor och morötter det fick man ge.*

deka v. [*dek-, dik-, dekk-*] 1 slå el. hugga upprepade gånger med hammare, yxa o.d. Ång. *Han deka å hagg* (hugger) *hele kvälln.* 2 ideligen prata om ngt, tjata, kälta, gnata Ång Lappl; i förb. *deka i ngn ngt*, slå i el. inbilla ngn ngt Dal. *Dikå i' dem sjlakt*, slå i dem något sådant Dal. *Va du deka ôm e dänne!* Vad du tjarar om det där! Ång.

dela f. muntlig tillrättavisning, upptuktelse, tillsägelse, åthutning Häls Härj Jämtl. *Je fikk deilâ tav å far*, jag fick en åthutning av far Jämtl.

dele del m. Blek Smål Västg Boh Gotl Östg Närke Värml del n. f. [*de£, dæ£, di£* o.d.] Hall Boh Dalsl spene. *Dä ä fyra de£a på et kojuver*, det är fyra spenar på ett kojuver Östg.

dele n. gräns mellan ägor el. skiften o.d., rågång Boh Dalsl Värml. *Sö ä dä nåkk likaså nôa* (några) *gångar som dä ha brônne* (brunnit) *på Höjevarn i Kjôlvikane i dele mella Nössemark å Tôrske* (Torrskog) Dalsl.

dele m. [*dilä*] 1 kärna inuti horn på nötkreatur el. får, kvice Gotl. *De bagghånnä* (bagghornet) *sitar diln äi.* 2 inre del i mitten av hov el. klöv, stråle, klövspalt Gotl. (Kon skenade:) *klautana hade ha ränt burt u laupte på dilanar*, klövarna hade hon sprungit bort och hon löpte på klövspalterna.

den-däringa pron. se **däringa**.

den-därna pron. se **därna** 2.

dera-far m. [*dara-, darra-, dêarra-, dêarra-* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg deras-far m. [*dêrras-, darras-, derases-* o.d.] Smål Västg Värml far el. husbonde i granngården, (gift) granne. *Darrafa duâ intâ möet te nu lânge*, grannen duger inte mycket till nu längre Smål. *Där komer dêrrafar settane*, där kommer grannen springande Hall.

dera-mor f. [*dara-, darra-, dêarra-* o.d.] Blek Öland Smål Hall Västg Östg deras-mor f. [*derâs-, dêrras-, darras-, derases-* o.d.] Smål Västg Värml Gästr mor el. husmor i granngården, grannfru. *Hu välte höjle stâane kaffikâppen i fanget på dêrramor*, hon välte hela stående kaffekoppen i famnen på grannfrun Hall.

dera-stuga f. [*dara-, darra-, dêarra-, -stuva, -stâva, -stôuva* o.d.] Smål Hall Västg deras-stuga f. [*dâ:rstôva*] Boh grannens hus, grannstuga. *Sa sto darra Pettenilla alla fram-marst i darrastua a inte henne sto vânn Ingebör*, så stod grannens Petternilla allra längst fram i grannstugan och bredvid henne stod vår Ingeborg Hall.

deran pron. pl. er, eran; äv. i artigt tilltal till en person; objektsform till **1de** Dalsl. *Mor deran*, er mor.

deras substantiverat pron. [*dêras, dêrras, darras, dôrras, dêrras, dêjras, de:ers, dê:rs* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Närke Värml Dal Gästr dera substantiverat pron. [*dera, derra, dêarra, darra* o.d.] Skåne Öland Smål Hall Västg Östg närmaste granne, grannen(s); grannfamilj, granngård; ofta i uttr. *till deras*. *Gau* (gå) *te deras o dansa* Blek. *Våra darra*, våra grannar Smål. *Farbronn i dêarra va födder attanhunnraträttisäks* (1836) Smål. *Dêrras ä bôtte* (borta) *i da* Hall. *Darra Anners*, grannen Anders Västg.

Je ha vartt in te dāras Boh. Anm. I kärnområdet Smål, Hall, Västg, Boh använder man gärna **domses** e.d. för betydelsen 'deras'.

dere pron. pl. Boh Dalsl **der** pron. pl. Boh er, eder; äv. i artigt tilltal till en person; objektsform till **1de**. *Jä rår där, bränn öpp-et*, jag råder er, bränn upp det Boh. *No får de ji dere mä badinga för i da, ongar*, nu får ni ge er med badningen för i dag, ungar Dalsl.

desa v. **1** slöa, dröna, söla o. inte få ngt gjort Västg. *Du går bara å desat*. **2** i förb. *desa av*, dåsa till, somna Dalsl. *Nä dä le om e stönn ble björn sömnögde å te slut desa han å'*, när det gått en stund blev björnen sömning och till slut somnade han. **3** röra sig hit o. dit utan att få ngt väsentligt uträttat; göra ngt med klen resultat Västg. *Ho sprenger å desat som ena höna som letar ätter en nuer raie* (efter ett nytt rede).

deve m. [*dāve, dāvvā, divi* o.d.] imma, immig fuktighet, ånga Dal Härj. *D-ä dāvvā på rutôm* (fönsterrutorna) Härj.

di adv. se **2de**.

di pron. se **1de**.

dibbla v. se **dyvla**.

dibblas v. se **dyvlas**.

dicka v. [*dikk-, dekk-, di`ikk*] **1** springa, löpa, gå raskt; i förb. *dicka med*, hastigt ge sig av; ofta i förb. *blek*, följa med, hänga med Smål Hall Västg Östg. *Han försjô:kt å dikke mä' fast han va så litin*, han försökte följa med fast han var så liten Smål. *Ho dekkat å' mä å kôperkruka ner-ôta skojen*, hon gav sig hastigt av med en kopparkruka ner åt skogen Västg. **2** springa hit o. dit utan att få ngt väsentligt uträttat äv. i uttr. *springa och dicka* Blek Öland Smål Värml; syssla med mindre viktiga saker (utan att bli färdig), uträtta småärenden, gå omkring o. göra ingenting Blek Smål Dalsl Värml. *Däkena* (flickorna) *ska haula se* (hålla sig) *hemma å sy ô nte springa å dekkat rontenom anras stuknuta* (andras stugknutar) Blek. *De e väl i`int lönt å di`ikk me den dä li`ill muåsleva*, det är väl inte lönt att ränna omkring med den där lilla mursleven Öland. *Di* (de) *springer å dekkat å vet inte va di går ätte* (efter) Smål. **3** gå i maklig takt, lunka, lufsa; strutta; gå med haltande gång Smål Västg Dalsl.

dicka v. [*dikk-, dekk-*] röra sig fram o. åter, svänga hit o. dit, pendla, dingla; vicka (med fot e.d.), vippa Smål Västg Östg. *Han hang* (hängde) *å dikkte på jarsgårn* (gårdesgården) Smål. *En långer snôrtamp* (snorslamsa) *hängde å dekkat unner näsa på-n* (honom) Västg. *Pänndecken* (pendeln) *dekkat* Västg.

dickärende n. [*dikk-, dekk-*] obetydligt ärende, småärende Blek Öland Smål. *Du kan ha ti* (tid) *te å springo mä dekkäranne* Smål.

diddra v. [*vanl. deddr-*] vibrera, darra, skälva, skaka; om luftlager p.g.a. värme: dallra Västg Boh Dalsl Värml; ovarsamt skaka ngt så att innehållet spills, skumpa, knycka Smål Västg. *Gå int å deddre me mjôlkkruka, du skvimper ju ut!* Smål. *Wa:rt* (varmt) *sa de deddrar i löfta* (luften) Boh. *En vinnbremma sôm deddra i vasskôrpen*,

en vindkåre som krusade vattenytan Boh. *Hân stog där å deddrâ när vi stöckâ ä£jen*, han stod där och darrade när vi styckade älgen Värml.

difs m. [deffs] liten mängd, klick, grand Västg. *Han kôm mä en liten deffs*.

difsa v. [deffs-] göra ngt i onödan; springa hit o. dit utan att få ngt ordentligt utträttat Västg. *Ta lite på en gång så du sj£epper å springa å deffsa*.

digge m. se **dägge**.

dike m. [dikô, däikä, daike o.d.] liten myr, litet sumpmarksområde Dal.

dikt f. [vanl. dekt] mindre sänka i terräng, svacka Smål Östg. *F£o:e? Dä ä ôm dä samla se* (sig) *vatten i e dekt* Smål. *Åkkern lå i e dikt* Östg.

dil dile m. Häls Ång Västb Norrb **dil f.** Lappl **dila f.** Smål knöl el. knota på trädstam Häls.

1 mindre böld; kvissla, blemma, prickigt el. fläckigt hudutslag Smål Häls Västb Lappl Norrb; knölig (o. sårig) utväxt på lår hos nötkreatur till följd av liggsår Häls. (Hon hade) *mittsji dilâm oppi ögâm*, hon hade mycket kvisslor i ögonen, dvs. i ansiktet Västb. **2** grodd på potatis; grodd av sädesväxt Ång Lappl. *Å försjekkte da du sätt pärärn s-ätt du hä a' dila*, var försiktig då du sätter ut potatisarna så att du inte har av groddarna Ång. **3** tagg, gadd Ång. *At jâ skô götta ha tannvårsjen te dä stâkkarsj dila jâ ha kvâr*, att jag måste ha tandvärk i de stackars gaddarna jag har kvar.

dil m. [deil, дәil] dimjolk, di Gotl. (När suggan vill ha galt:) *da bläir int дәiln bra för gräisar* (kultingarna).

dila f. se **1dil**.

dila f. Hall dile **m.** Hall Närke spene (vanl. hos sugga).

dile m. se **1dila**.

dilja f. [di£j-, de£j-] mindre dalsänka; svacka Västg Boh Närke . *Gräse dännâ nere i di£ja ä långe* (sedan länge) *hopâräfsât* Närke.

dilk m. [de£k] **1** kläpp i klocka, bjällra o.d. Värml. *E bjälle utta de£k ho e ju jämt te inga nôtta*, en bjällra utan kläpp den är ju aldrig till någon nytta . **2** spene; bröstvärta Västg. (Gissa gåtan:) *Lelle lelle unner, store store på, sätter de£ken i da£ken* ("dalken", dvs. den diande) , *låter rumpesjlängen gå* (låter svansen gå) , - (Svar:) *nôr lammöngen pôppar*, när lammet diar . **3** djurunge som diar; djurunge som föds upp med nappflaska Västg. **4** barn, barnunge Västg.

dilka v. [vanl. de£k-] **1** dia Västg Boh Närke. **2** ge (djurunge) mjölk med nappflaska, föda upp med flaska; ofta i förb. *dilka upp* Västg. **3** visa överdriven omsorg om djur, kela Västg. *Dä b£ir a:ej nô* (aldrig något) *mä-ränn kattonga-stakkarn um barna sa* (ska) *få gå å de£ka mä-n jamt* (förjämnan) .

dill dille m. Östg Närke dill dilla **f.** [dill-, дәll-] Skåne Hall spene. *Dän soen kan ji bra patte får hon ha stora dilllår*, den där suggan kan ge bra di för hon har stora spenar Skåne..

dillra v. [dillr-, dellr-, diller o.d.] **1** darra, skälva, skaka Smål Hall Västg Boh Närke Värml Jämtl; om luftlager p.g.a. värme: dallra Skåne Västg Jämtl. *Han va sa fåjta sa han redät dellrada*, han var så fet så han riktigt skälvde Smål. *Dä va så va:rt sj-att lufta änna*

dillra, det var så varmt så att luften liksom dallrade Västg. *Jårtte diller som i assblöuv*, hjärtat darrar som ett asplöv Jämtl. **2** svänga fram o. åter (med ngt), vifta Västg. *Dellra mä rumpen*, vifta med svansen .

dimma v. [*dim-*, *dimb-*, *demm-*, *de`eimb* o.d.] **1** ånga, imma; bilda dimma; om vätska: dunsta Uppl Västml Dal Häls Ång Västb Lappl Norrb; i förb. *dimma sig* , bilda el. vara dimma Västg. *Dä demmar-säk* Västg. *Änjen* (ängen) *dimbar* Uppl. *Hä di`imm frå vattnä*, det ångar från vattnet Västb. **2** småregna, dugga Västb Lappl Norrb. *Hä håll å dimm nåltä*, det håller på och småregnar lite Lappl. (Regnar det?) *Na he de`eimb båra*, nej det duggar bara Norrb. **3** komma rök, ryka Dal. *Äð dimber up autur skrauvän*, det kommer rök upp ur skorstenen . **4** damma Dal Häls; genom att skaka (ngt) befria från damm Häls. *Ä dimb ut å väjim*, det dammar ute på vägen Dal. *De dimmde fulla hä:sjen på mä*, det dammade halsen full på mig, dvs. jag fick halsen full av damm Häls. *Dimma säkkana*, skaka säckarna Häls.

dimpen m. i bf. sg. i uttr. *vara* el. *stå på dimpen* , vara nära (att göra ngt), vara på vippen (att), vara färdig (att) Skåne Blek Smål. *De va på dimpen att ja a trille ner* Smål.

din(a) adv. se **därna**.

dindra v. vibrera, skaka, darra; om luftlager p.g.a. värme: dallra Västg. *Dä ä så va:rnt* (varmt) *så dä dindrar*.

dink m. krokförsatt blänke använt vid vinterfiske, pimpel Västg Värml. (Då) *trodde jäddera dä va en fesk å s£uk* (slök) *dändare dinken* Västg.

dinka v. [*dink-*, *dinttj-*] **1** svänga fram o. tillbaka, pendla, slänga hit o. dit; svänga uppåt o. nedåt Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Dal; om klocka: ticka Skåne Smål. *Han hängår å dinkar där po en hanaspilke*, han hänger och dinglar där på en hanbjälke, dvs. vågrät bjälke i takstol Skåne. *K£åkka ho dinker å går*, klockan hon tickar och går Smål. (Vid sökande efter boskap:) *dinka dinka vallsjåpp* (vallkäpp) , *visa mäk* (mig) *min fänad* (boskap) *rätt* Västg. **2** i förb. *dinka med ngt* , (oförsiktigt) röra ngt av o. an, slänga el. dingla med ngt Skåne Smål Hall Västg. *Han sad å dinttja me benen*, han satt och dinglade med benen Skåne. *Du går å dinkar mä spannen så du slänger ud de sãm e i en* (ut det som är i den) Hall. **3** böja el. gunga med knäna, niga Dal. *Sjå-tte kôlla, hôss o stannd å dingk*, se på flickan, hur hon står och gungar (i takt med musiken) . **4** röra sig framåt med svängande el. slängande rörelser; lunka Skåne Smål Västg Östg. *Fulsingen å studana dinttja åsse me ti ma:rkads*, fölet och stutarna lunkade också med till marknaden Skåne. *Då hank dä fämm stor örme o dinkede över hälla*, då dök det upp fem stora ormar och slingrade sig över hällen Smål. **5** bära el. släpa på ngt tungt, kånka Skåne Smål Östg. *Di går å dinker mä en ink* (hink) *åller e ve:by£* (vedbörda) Östg. **6** stöta till (ngn el. ngt), lätt slå till; ofta i förb. *dinka till* Skåne Västg. *Äjta, så du ente dinttjar ti flaskan*, akta, så du inte slår till flaskan Skåne. **7** arbeta ned mjölk i spene Hall Västg Boh. *Du kan börja å dingka*

ner myöLka Boh. **8** i olika kastlekar: kasta (ngt) mot ett mål för att träffa detta; ofta i fråga om leken *dinka pengar* Västg. *Dingka mä knappar. Dingka i pötta.*

dinka v. **1** fiska (ngt) vid öppen vak vintertid, pimpla; meta Västg. *Dinka abbörra* (abborrar) .

dinkig dinkug adj. om bröd: kompakt o. degig, dåligt jäst Smål Östg Sörml Närke Uppl.

dinkrand f. om bröd: rand som uppkommer vid dålig jäsning, degrand, stålrand Sörml.

dinsa v. [*dings-*, *dins*, *di`ins*, *dei`ins* o.d.] **1** svikta, gunga Ång Västb; gunga i lekgunga Västb. *GôLve dins*, golvet sviktar Ång. *Han sitt å dins på bre:a*, han sitter och gungar på brädet Västb. **2** skaka, stöta el. guppa upp o. ned Västb Lappl. *Hä dins ti feta på a*, det skakar i fläsket på henne Lappl. **3** gå med vaggande el. gungande gång; dansa fram Ång Västb Lappl. *Hon dinse på tå då hon jikk* (gick) Västb. *Hon dinsä å` utät myra*, hon vaggade av utöver myren Lappl. **4** svänga fram o. tillbaka, pendla, dingla Västg Boh.

dippa v. [*dipp*, *depp*, *di`ipp*, *de`epp* o.d.] **1** snudda lätt Västb Norrb. *Hä var sä mått att n dippä ti ä*, det var så pass att han snuddade vid det Västb. **2** sticka finger, tå o.d. försiktigt i ngt, doppa Västb Lappl Norrb. *I deppe ne fåotn ini vattne, män åjj, så kallt hä var*, jag doppade försiktigt ner foten i vattnet, men oj, så kallt det var Norrb. **3** trippa, gå lätt o. försiktigt Västb Norrb; gå haltande Gotl. *Hon de`epp opa tåna* (på tårna) Norrb.

dippa f. se **1dyppa**.

dirra v. [*dirr-*, *derr-*, *de`err*, *dir-*, *dei`ir* o.d.] **1** darra, skälva, skaka; om luftlager p.g.a. värme: dallra Skåne Blek Smål Västg Boh Dalsl Gotl Östg Värml Jämtl Lappl Norrb; darra el. skaka så att ngt spills ut Öland Smål. *Dä va kôvâna longt å löftân sto å derradâ*, det var kvävande lugnt och luften stod och dallrade Smål. *Han va så rädd så an* (han) *derrde* Smål. *Dira sm et aspelöv* (asplöv) Värml. **2** flimra Smål Norrb. *Dä dirra för öjat* (ögat) Smål. *He dei`ir uti lampen*, det flimrade i lampan Norrb. **3** planlöst fara hit o. dit, yra omkring, vimsa Smål. *Ja hinner inte bli färdi.* - *Dä ä väl inte unnlit* (underligt) *sôm du springer å derre.*

dise m. se **diss(e)**.

diskug adj. [*disk-*, *däisk-*] om väder o.d.: mulen; disig, dimmig Gotl.

disparat adj. [*dispora`t*, *disbora`t*] **1** kavat, pigg, glad o. framåt Jämtl. **2** påstridig, självmedveten, uppblåst, "viktig" Jämtl. *N disporat n rakkar*, en uppblåst rackare .

dispas v. [*disspas*, *dissbas* o.d.] tvista med ord, gnabbas, munhugga, småträta, kivas Skåne. *De e inte nåed* (något) *o dissapas om, vi fau sai* (får se) *längor frammad vem som ha rättast* (mest rätt) . *Di sto i gaur å dissbas om ongana*, de stod igår och gnabbades om ungarna .

diss disse m. [*diss-*, *dess-* o.d.] Blek Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Västml Dal Västb Norrb **dise m.** Dal spene; bröstvärta, bröst; ofta i olika uttryck för digivande.

Soa (suggan) *hade inte dessa te alla grisera Smäl. Så lenji unjin fekk dissn var mo`orn barnbunden, så länge ungen fick bröstet var modern barnbunden* Uppl.

dissa f. [*diss-*, *di`iss*] gunga, barnvagga (som hängs i taket); gungbräde Med Jämtl.

dissa v. [*diss-*, *di`iss*] **1** svikta Med Jämtl Norrb. *Dôm danse sa de diss ti gô£ve*, de dansade så att det sviktade i golvet Jämtl. **2** gunga fram o. tillbaka, vagga, svänga Med Jämtl Norrb; gunga upp o. ned (på bräda) Jämtl. **3** guppa upp o. ned, gump, skaka Jämtl. (Uppmaning till person som står still:) *Oh, du må di`iss på röuva* (röven) *lite meir!*

dit-å prep. [*dita, ditta, dia, dya* o.d.] **1** prep. som anger riktning upp på ngt, vanl.: på, dit på, där på Häls Härj Västb Lappl. *Ga ditte kalltjälla etter-na vattn å ställ ä ditta bron*, gå till kallkällan efter lite vatten och ställ det på farstubron Västb prep. som anger riktning mot ngt, vanl.: till, ut på Ång Västb Lappl. *Han to se dita bron män int länger*, han tog sig till bron men inte längre Ång. *Du jett fera ditta affärn å tjö`öp na gro:psalt at mä*, du måste åka till affären och köpa lite grovsalt åt mig Västb.

dit-därna adv. *ditna adv.* [*ditten(e), dittan(e), dittna, dittne, ditene, daiten, di:tn, daine, deinä, dain, dein* o.d.] direkt utpekande: dit, där (borta); ditåt, däråt, åt det hållet Sörml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dittne bårtt i lyso går vårå kriter*, där borta i öppningen går våra kreatur Uppl. *I kum däjn i rappä!* Jag kommer dit strax! Dal. *Ôm du går dittene borst ôm storsten hitter du mytje bär*, om du går dit bortom den stora stenen hittar du mycket bär Häls. *Å hôrre dôm jo£e då, då dôm fånge in n dänn lakksen sôm hade gått in dittan hä kan ja då-nt rikt it sâge int*, och hur de gjorde då, då de fångade in den lax som hade gått in där det kan jag inte säga Med.

dit-efter adv. [*di`târ, di`tter, de`ttâr, daite, daiter, däjtar, di`tet, di`tätt* o.d.] dit, ditåt Dal Härj Jämtl Ång Västb. *Ig ar wärið daiter iässn*, jag har varit dit en gång Dal. *Näj, f£yttan däjtar, innt jättâr!* Nej, flytta den dit, inte hit! Dal. *De hânne når je for ditet*, det hände när jag for dit, det hände på ditvägen Jämtl.

dit-i prep. [*diti, ditti, ditte* o.d.] **1** prep. som anger riktning fram mot ngt, vanl.: till Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *A Mårgreta va diti n grånnjga£ mä e ku sôm skulle hô uxe*, Margareta var till en granngård med en ko som skulle ha tjur Härj. *Ja ha tängt ôm ga ditte grannarsj e skôv*, jag har tänkt gå till grannen en stund Västb. **2** prep. som anger riktning in i ngt, vanl.: i Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Fråsstä få n ditti hô£ä nu då*, försök att få den i hålet nu då Härj. *He e ditti gryta*, lägg det i grytan Ång. **3** prep. som anger befintlighet intill ngt, vanl.: vid, intill Härj Jämtl. *Sô sett dôm fje£a diti kâko ô sô skôkô dôm dit a på fje£a*, så satte de brödspaden intill brödkakan och så skakade de dit den på spaden Härj. **4** prep. som anger befintlighet i el. inuti ngt, vanl.: i Jämtl Ång Västb Lappl. *Jig ha fatt n aiterong ditti ôge*, jag har fått en vagel i ögat Västb.

ditna adv. se **dit-därna**.

ditt m. [ditt, dett o.d.] liten klick el. klimp, liten fläck, prick, punkt Med Ång Västb Lappl Norrb. *Dä va n littn ditt smör* Ång. (Jag tittade mot solen utan skydd för ögonen) *sä ja jikk läng vä än svartt dett på näsan, sôm ja tykkt*, så jag gick länge med en svart prick på näsan, efter vad jag tyckte Lappl.

divelbast m. se **dyvelbast**.

divilera v. [divile´ra, divele´ra, divelö´ira, divela´ira, dibbele´ra, divle´ra, divile´r, dyvele´ra, dybbele´ra o.d.] diskutera högljutt o. energiskt, dividera, gräla, tvista, munhuggas Skåne Blek Öland Smål Hall Boh Dal Gästr Häls Jämtl Ång Västb Norrb. *Vi steo å divilera länge om dä*, vi stod och diskuterade länge om det Skåne. *Ei du to`osi såem ståur å diveleirar me ein fyellehunn miett påu gautan*, är du galen som står och diskuterar med en fyllehund mitt på gatan Blek.

divla v. se **dyvla**.

dixa v. [dikks-, dekks-, dajs-, di`ikks, dy`ykks o.d.] **1** springa hastigt, rusa, kila Skåne Blek Hall. *O sin deksa ja hem mä kageknyded*, och sedan sprang jag hem med brödknytet Skåne. **2** hetsa (hund) på ngn, bussa; se även **dux** Skåne Västb; i kommando till hund: buss (på) Skåne Hall Västb. *Han ha sådan lost u deksa hånen mod svinen* Skåne. *Ô, diks au!* Åh, buss iväg! Skåne. *Dikks a tag-en!* Spring och ta honom! Västb.

djärg m. [djârg, djörg, dyerg, järg, jâr v o.d.] (eg. *dvärg*) **1** spindel; jfr **dvärg** Uppl Västb Dal Häls. *Ä krypa* (det kryper) *en jâr v på gôlvä* Dal. **2** liten varelse, dvärg Dal.

djärgnät el. **djärgs-** n. [djärgnet, djörgnet, järgnäit, jâr vnet, järgsnet, jâr vsnät, järsnät, järinät o.d.] (eg. *dvärgnät*) spindelnät; se även **dvärgnät** Uppl Västb Dal Häls. *Ä hängd jâr vnett i höna* (hörnen) Dal.

djunk adj. [ju-] **1** utan lyster, glanslös, matt; vanl. i fråga om yta el. beläggning på ngt Östg. *Väska* (väskan) *bËir junk âm* (om) *ho bËir vât* Östg. **2** om ljussken: matt, ej klar Östg Närke. *Âm måen ä luen* (om månen är luden) *å junker då ä sjärnera* (stjärnorna) *dä mä, å då ä däsamme, så då bËir o:vâr* (oväder) Östg. *Sjárnirâ* (stjärnorna) *ä så junkâ i kväll* Närke. **3** immig, fuktig Östg Närke. *Dä ha stått jungt i lufta* (luften), *dä bËir rengn* Östg. *GËasögera ä junke* Östg.

djunkna v. [ju-] om väder: bli gråmulet, mulna Östg. *Dä junkne te´*, det mulnar på .

do v. överträffa, besegra; ofta i förb. *do av* Skåne Hall. *Han blai dodd au*, han blev besegrad Skåne. *Han dodde ao vem sôm*, han överträffade vem som helst Hall.

dobb m. se **dubb**.

dobba v. se **dubba**.

död-bakad adj. [dö:bakad, dö:bagad, döbbakad o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg
död-bakt adj. [dö:ba:kt, dö:bakkt, dö:bait, dö:böit o.d.] Skåne Blek Öland Smål Västg Östg jfr standardsv. *dödbakad*) **1** om bröd: som är degig o. tung i konsistens; som är dåligt gräddad el. dåligt jäst Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Haile baged brö blai döbagad*, de hadde faued får lided varme Skåne. *En döbakt lev* Smål. **2** om person: försoffad; loj, dåsig; trög Skåne Blek Öland Smål Hall. *De va ju ryselit va en blar döbagad*

ao å groba Skåne. En tökkân döbbakad männska ä ingât nôjjâ å ömgåss mä Smål. **3** om eggjärn: som inte är härdad; oskarp, slö Smål Hall. *Dä va åjn döbakada lie* Smål. **4** som är utan kraft Skåne Smål. *Faseli kaffe så döbagad hun ha* Skåne. (Det är) *döbakat i kakkelongän* Smål.

död-bär n. 1 (bär av) brakved Närke. **2** (bär av) besksöta Västg.

död-blöda f. [döud-, deod-, deo-, däü-, -b£öd, -b£ö o.d.] blod- eller vätskefylld blåsa (p.g.a. klämskada) Norrb. *Än fik i däub£ö opa fäinggrän*, han fick en blodblåsa på fingret.

död-kälke m. skridsko Dal (utom Värml) Smål Sörml Uppl Västml Häls. *Ja, ä-nt ä riktiga dötsjå£kä kangsje?* Ja, är inte det riktiga skridskor kanske? Dal.

döda f. [döy, döya, döyda, doida, daida, dåida, döjja, do`oid, dâ`äijj, dö`öyjj o.d.] kraftfoder av kokta agnar, halm, löv o.d. åt kreatur; varm sörpa Västb Lappl Norrb. *Go nu ope fuse å djiv kåoen dåidda*, gå nu till fähuset och ge korna sörpa Norrb.

döda v. [döda, döa, döe, dö, deä, dö`ö, dâ`äid, do`oid, dâ`äijj, dö`öjj, döjj o.d.] **1** behandla med kokhett vatten, i sht **a** rengöra (kläder, tråg o.d.) med kokhett vatten Smål Härj. *Mö skö* (vi ska) *ta ô döe undibre:e* (sängkläderna) *ti vårmvååttñ* Härj. **b** doppa (garn) i vatten för att göra garnet slätt o. förhindra att det uppstår knutar (vid spinning e.d.); garnet får sedan torka på ett härvelkors el. en bobin Öland Uppl Dal Häls Härj Jämtl Ång Norrb. *Nyst gårne på e låkk sa då b£i spännt ina du dö-e!* Ång. **2** koka agnar, hö, halm, löv o.d. för att bereda kraftfoder åt kreatur; slå kokhett vatten på kraftfoder; bereda varm sörpa Västb Lappl Norrb. *I skol båra dâ`äid åt kåoen så kåmm i ein*, jag ska bara bereda sörpa åt korna så kommer jag in Norrb. **3** ge (ngt) ett kort uppkok, förvälla Öland Smål Västb. *En dö nätlera* (nässlorna) *inna en hakka dôm te nätlekå£* Smål. **4** inte uppvärma ordentligt; halvkoka; halvsteka Smål Härj. *Potatera ä inte dödde ens å silla ä knappt dödd* Smål. *Du bäre döyå matn* Härj. **5** avliva (löss) genom stark hetta; i fråga om att befria sängkläder o.d. från löss genom upphettning i torkstuga e.d. Dal. **6** rengöra (kläder) genom skakning Jämtl.

dödbärs-buske m. 1 brakved Östg Värml Västml. **2** besksöta Västg.

dodde m. [dôdde, dådde] Häls Jämtl **dudde m.** Häls **dudd m.** Uppl Dal **tott**, i sht **a** skäktat o. häcklat lin som vrids ihop till en knut (för förvaring på spinnrock), lindocka Dal Häls Jämtl. *Når-dôm skule tåll å spinna då så ... tog dôm ut n då dôddn å sätte fast vi försk£äsbanne* (vid förklädesbandet) Häls. **b** hopvriden o. bunden tott av hö, halm e.d. Uppl.

doffa f. se **duffa**.

döft f. se **2dyft**.

döger n. 1 tid, period; i uttr. (i) *sista* el. *rätta dögre*, (i) *sista* el. *rätta stund* Värml. *Han va ute i rätte dögre*, han var ute i rätt tid. (Vill man leja folk till slåttern så är det) *inte vart å vänte te siste dögre*. **2** humör, lynne, sinnesstämning; ofta i pl. Närke Värml Västml. *Han e nte i di dögerå*, han är inte på humör Närke. *Nu e-an i dögerå!*

Nu är han i farten! Närke. *Ôm han ä på di dögera*, om han är på det humöret Värml. *Han ä i di goe dögera*, han är på bra humör Väst. 3 i pl.: nycker, infall Värml *Han har sina döger ebŁan ¶* (ibland).

dögergod adj. 1 ombytlig, nyckfull, lynnig Värml. *Han ä allt* (alltid) *sô dögergo*. 2 självgod, "sig själv nog", egennyttig Värml. 3 riktigt bra, utmärkt Närke. *E dögergo männisjâ* (människa).

dögersam adj. 1 ombytlig, nyckfull, lynnig; opålitlig Värml Väst. *Ho ä sô dögersam sô en vet allri va ho vill* Värml. 2 svår att vara till lags, kinkig Värml Väst. *Hun ä dögersam mä matn* Värml.

döja v. [dö:j-, dö:g-, döjj-, dyjj- o.d.] 1 utstå, uthärda; lida; stå ut (med) Skåne Blek Smål Hall. (Jag blir) *oppröada na`a ja täinka pau ho me:et ont daj fattiga folket fekk döja*, jag blir upprörd när jag tänker på vad mycket ont det fattiga folket fick lida Skåne. *Ja döjde te ja ente konne barja mi längår*, jag härdade ut tills jag inte kunde bärga mig längre Skåne. *Ja ha faått dôjja möet få hans sjyll*, jag har fått stå ut med mycket för hans skull Smål. *Hunn fekk dôia fôrr äwfôrrätt*, hon fick lida för oförrätt Hall. *Ja döjer sôo faselit ao heden* (av hettan) Hall.

dökt f. se 2dyft.

dol n. [dol] 1 kladdig o. smutsig syssla; kladd, söl, röra Värml Dal. *Dä e et rektit dol inna en bŁir fäŁi* (färdig) *mä dän här röfärjinga* (rödfärgningen) Värml. *Åkket* (sådan) *dol!* Värml. 2 arbete som inte blir bra, slarv Värml. 3 (smutsiga) föremål som ligger huller om buller Värml. 4 don, redskap el. verktyg Väst. *Laga att* (se till att) *du har dina dol i årning* (ordning).

dola v. 1 utföra en nedsmutsande (o. bödig) syssla (på ett mindre noggrant sätt), kladda, slabba, söla, stöka; slarvigt röra ihop Västg Dalsl Värml Väst. *Dola i joŁa*, bödig gräva i jorden Västg. *Ho kan int å årn mä nônn mat, ho ba`ar doler ihopp e rö`ör*, hon kan inte ordna med någon mat, hon bara slabbar ihop en röra Värml. *Di sitter å doler me vattne* Värml. 2 tumla runt (i gräs, halm, sand o.d.) Västg. *Hönsa dolar i rujen* (rågen). 3 arbeta lite smått, pyssla Värml Väst. *Hônna* (vad) *doler du mä?* Värml. 4 vara sysslolös el. lat, slå dank; slöa Västg Värml Ång Västb Lappl. *Ente vela gå åpp utan lega å dola i sängera te kŁåcka älva* Västg. *Han jikk måste å dola å lätte annren arrbeit*, han gick för det mesta och slöade och lät andra arbeta Västb. 5 gå långsamt, lomma, lufsa Västb Lappl. *Hör bara hur gamgubben* (den gamla gubben) *gå där å do`ol i stromplästa oppi vinn* (uppe på vinden) Västb. *Hon dola e väg*, hon lommade iväg Lappl.

dolga v. [dålj-, då`ålj o.d.] 1 föra oväsen, stoja, stimma prata högljutt, gorma, skrika; Blek Öland Smål; festa (o. suppa), rumla Blek. *Ma`afa`a* (morfar) *hade vatt i staen* (varit i staden) *å dåljat* Blek.

dölja f. 1 vattenfylld grop el. sänka; göl Gästr Häls. *E tåkkô dôŁjâ ä ha vurti ätter väjen!* En sådan grop det har blivit efter vägen! Gästr. 2 dalgång, sänka Sörml Närke.

dolk dolker m. tölþ, dumbom, fjant Dal Jämtl Norrb. *De va n besynnerle dålk* Jämtl.

dolka v. [dôlk-] dricka mycket; i förb. *dolka i sig*, bälga i sig Boh. *Dôlka å suba* (supa) . *Dôlke i sä*.

dolm adj. [dôlm] dorm adj. [dârm, dôrm] dunkel, matt; skum, oklar; om hy: glåmig; om ljud: dov Västg. *Ett dôlmt ju*, ett dovt ljud . *Dä dôrmt i råmmt*, det är halvmörkt i rummet . *D-ä så dôlmt vär i da, dä ä lite mu:rt å tongt, d-ä sum nô-l-ä skadda*, det är så oklart väder idag, det är lite mörkt och tungt, det är som när det är dimma .

dolma v. [dâlm-, dôlm-, då`dôlm o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg **dulma** v. [dulm-, dolm-] Skåne Blek Smål Hall jfr **1dorma**, **dylma 1** halvsova, slumra lätt, dåsa; slöa i förb. *dolma till*, slumra till, nicka till Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Ja dâlmade te i tvaltre menuter*, jag slumrade till i två eller tre minuter Blek. *Ja sôv inte ja baLe lå å dôlmede*, jag sov inte jag bara låg och slumrade lite lätt Smål. *Han ligger å dôlmer därinne på sôffa* Östg. **2** svimma, tuppa av; ofta i förb. *dolma av* Blek Smål Hall Västg Gotl Östg. *De va så varmt så ja höll på å dôlme å'* Smål.

dolpa v. [dôlp-] doppa (ngt, ngn el. sig) under vatten Östg. *Du to:rdes ju inte dôlpa då!* Du vågade ju inte doppa dig! *En kunne inte dôlpa inken* (hinken) *för dä va inte så mykke vatten så dä räckte te dä* (till det) .

dölpa f. se **dylpa**.

dölpig adj. se **dylpig**.

dolve m. [dôlve, dô`ôlv] Närke Värml Västn dolving m. [dôlv-ing] Västn **1** jätteexemplar, bjässe Närke Västn. *Ja jorde ostär å dä vart sekks* (6) *storä dôlvär å en liten skrulter* (skrutt) Närke. *Si tåkkn dôlv-ing te abôre* (abborre) ! Västn. **2** stor o. stark man Närke Värml.

domdicka domedicka v. [domde`kk-, dommedekk-, dommedittj-, dommededdj- o.d.] Skåne Hall domdicksa v. [dânde`kks-, dumde`kks- o.d. ] Smål dombicksa v. [dumbä`kks-, dombä`kks- o.d.] Smål prata högljutt, skrika o. väsnas, gräla, domdera Skåne Smål Hall. *Så sude de å dommededja te de komme ihovv å slåss*, så satt de och grälade tills de kom ihop för att slåss Skåne. *Vå dombäkkade Laes ôm?* Vad väsnades Lars om? Smål. **1** prata strunt, sladdra; dividera Skåne. *Näj då, här har vi ståd o domedittjad en hel time*, nej du, här har vi stått och sladdrat en hel timme .

domt f. m. [dâmt, dômt, domt, dâmpt, dompt, domp o.d.] **1** stoft, damm; boss Värml Dal Jämtl Västb Lappl Norrb. *Så kom tsjåringa bortt å såog verken domt hâl røyk te-n meir*, så kom karingen bort, och man såg varken damm eller rök efter henne mer Jämtl. *Sop ut dompta bårtti lon*, sopa ut bosset ur logen Lappl. **2** obetydlig mängd av mjöl o.d., gnutta, nypa Dal Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä å bâra en littn domt kvâr* Ång. *Ta n litn domt å mjöL*, ta en liten nypa mjöl Västb.

domt dont n. [dâumt, dåunt] koll.: redskap, verktyg, don, ofta: fiskeredskap Gotl. (Vid fiske:) *När ja far dâumte pa sin plass i netakistunar, där iär e pa me hangklen*, när jag får fiskredskapen på sin plats i nätkistorna, då är det på med vantarna .

dömt f. m. se **1domt**.

dön m. [*daun*] lukt, odör, stank; utdunstning, ånga Gotl. *De va n sän feul daun. Nä malte ä mik vat* (mycket vått) , *e bläir n ouskapli* (förfärlig) *daun*.

döna f. [*döna, dyna, duna, dynna, dunna* o.d.] åska, åskknall; äv.: blixst Skåne. *Nu e dönan nämmår* (närmare) , *de kan en höra. Där va två ulla träjj* (tre) *dynår po hummelen* (himlen) *den gången hum slo ner här i byen*.

döna v. [*daun*] ånga, dunsta; ge lukt Gotl. *Pruppän jär ör* (är ur) *dråppflasku u de jär därav de daunar. Kaffiburk me tet bra luk* (lock) *pa sått kaffibönår far int daun av*.

dop n. dyk, dykning; vanl. i förb. *slå dop* , dyka Blek Öland Smål. *Presi:s nô ja sulle te å sjuta slo ånna dop* , precis när jag skulle till att skjuta dök anden Smål.

dop s. oböjl. i förb. *ta dop* , ta slut, ta stopp Smål Östg. *Han hadde sykklén* (cykeln) *å va ute mä, män nôr-an* (när han) *kôm te dän stora li:a* (liden) *to dä dop diräkk* Smål.

döpa f. [*döba, deva*] stor regniskur, skyfall Skåne Boh. *Har* (här) *kåm en bra döba* Skåne.

döpel m. [*dypyl, dypil, dipil* o.d.] djupt ställe el. djup grop i vattendrag, sjö el. i myr Dal. *Ä i fullt i dypylom i isom bettjem* , det är fullt av gropar i den här bäcken .

doppa f. n. [*dåpp-, dōpp-, dupp-, dô`ōpp* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Värml Uppl Västn Dal doppe **m. n.** [*dōpp-, dupp-*] Västg Gotl sås att doppa föda i, vanl.: tjock mjölsås, vitsås. *Kanhänd att duppän va fö lensaltar* (lite saltad) ? Gotl.

dör adv. se **dyr**.

dörane adv. se **dyrande**.

dordi f. [*dårddi, dōrddi, då:rdi, dō:rdi, do:rdi, dôdi, dô:drâ* o.d.] (av *Dorotea*) nedsättande kvinna el. flicka som i något avseende är lat, klumpig, tjock, osympatisk, obehaglig el. oberäknelig Smål Västg Östg Uppl Dal Härj Jämtl Norrb. *Uku stigg* (vilken hemsk) *dordi!* Dal. *Hu sir ut som i dårdi* Jämtl..

dorg n. [*dårg, darg, dårj, darj, dårj, dōrj, då`ri, da`ri* o.d.] **1** koll.: kvistar med barr, ofta: granris; barr Uppl Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hå vå fullt å darje därre bakken* , det var fullt av barr på marken Lappl. *Förr var-e vannlit lä`ägg dårge neför bråonn* , förr var det vanligt att lägga granris nedanför farstubron Norrb. **2** koll.: smått avfall, skräp; spån, stickor, boss o.d. (i hög) Uppl Med Jämtl Ång Västb.

dörg m. se **dvärg**.

dorga v. [*dårg-, dōrg-, dårj-, darj-, dōrj-, durj-, dô`ōrj* o.d.] **1** föra oväsen, stoja, stimma prata högljutt, gorma, skrika Blek Smål Gotl Östg Sörml Uppl Västn Dal Gästr Ång Västb; festa (o. supa), rumla Med Jämtl. *Pōjka dōrja sat* (så att) *ja höre inte va du sä* (säger) Smål. *Han fär å durjer alle dar* , han festar alla dagar Med. **2** gräla, skälla, tjata, gnata, bråka; läxa upp Smål Gotl Östg Uppl Västn Dal Gästr Häls Ång Västb Lappl. *Ja dōrjade mä dōm fö di hade slatt* (slagit) *spik i min hoggekubb* (huggkubbe) Smål. *Ån bârâ dōrgâ på ån* , han bara skällde på honom Uppl. **3** energiskt el. ivrigt gå på; ofta i förb. *dorga på* Gotl Uppl Västn Dal Gästr Häls Ång. *Jussôm då n* (liksom då man) *var te brölles* (bröllops) *förtåss, då var e te dōrjâ å dōrjâ på mä pålsken barre* (polskan bara)

Häls. *Prästen dårjä på å predike n hel n timme* Ång. **4** studera flitigt, plugga; vanl. i uttr. *dorga och läsa* Uppl Västn Gästr Häls. *Hur du dörgar! Vad du pluggar!* Uppl. *Hon sittje dân* (sitter där) *å dörgar å läser* Gästr. **5** (med upprepade slag) slå (ngn) hårt, puckla på; ofta i förb. *dorga på* Gotl Uppl Västn Gästr Häls Ång. *Då var då int så vanlet* (vanligt) *at dôm skull håll på dörga å slô barônô* (slå barnen) *jämt* Gästr. *Han darje på å sjlog a se de va rakt öngsjelit*, han pucklade på och slog henne så det var rakt fasligt Ång.

dorgnål f. [*dårg-*, *dårj-*, *darj-*, *dârj-*, *då'ri-*, *da'ri-* o.d.] barr, vanl.: granbarr Ång Västb Lappl Norrb. *Då ha fölle darjnåfen bårtta kangen*, det har fallit barr av kvisten Ång. *Ja stakk me* (mig) *på n darenåf* Västb.

dörgvapel n. se **dvärgvad**.

dörja v. se **dorga**.

dörk m. se **1durk**.

dörke adj. se **durke**.

dorm adj. se **dolm**.

dorma v. [*dårn-*, *dôrm-*, *dorm-*, *durm-* o.d.] jfr **dolma** **1** halvsova, slumra lätt, dåsa Skåne Öland Smål Hall Västg Dalsl Värml. *Han ligge då* (där) *å durme å ska såmnâ* Öland. *Ja ha föll dô`orm et tag män när ja vakkna stog mila i jus lô`og*, jag hade väl slumrat ett tag men när jag vaknade stod milan i ljusan låga Värml. **a** i förb. *dorma till*, slumra till, nicka till, falla i lätt sömn Öland Smål Hall Boh Ång Lappl. *Han dôrmade te i sjörka*, han nickade till i kyrkan Smål. **b** i förb. *dorma av* el. *utav*, somna (tvärt); jfr **1dorma** **2 1dorma** **3** Smål Närke Värml Uppl Dal Häls Med Jämtl Ång. *Ja va så dödstrött så när ja själpte mej* (lade mig) *så dorma ja åv så di har kunna bure* (kunnat burit) *bort mej* Uppl. **2** förlora medvetandet, svimma, tuppa av; ofta i förb. *dorma av* el. *utav* Smål Hall Västg Gotl Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *En dôrmer tå ellak lukt*, man svimmar av dålig lukt Värml. *Han dôrma åv å slage* Västn. *Hân sjlo nakken mot tsjörsmura så hân dårme*, han slog i nacken mot kyrkmuren så han svimmade Jämtl. **3** om kroppsdel, i förb. *dorma av* el. *utav*, domna bort, "somna" Västg Värml Ång Lappl. *Arrmen ha dôrm åttå påmmäj*, armen har domnat bort på mig Värml.

dorma v. [*dårn-*, *dôrm-*, *då`arm* o.d.] slå (ngn el. ngt) hårt; vanl. i förb. *dorma till*, drämma till Öland Smål Gotl Närke Dal Gästr Häls Härj Jämtl. *Ja dôrmde te-n så art ja kunne*, jag slog till honom så hårt jag kunde Smål. (En fiskemetod kallas:) *då`arm lakân*, slå lake Jämtl.

dorma v. [vanl. *dôrm-*] **1** föra oväsen, bullra prata högljutt, gorma, skrika, domdera Öland Smål Boh Gotl Östg Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj. *Han gårmâr u dårmâr u skellâr*, han gormar och skriker och skäller Gotl. *Han dårmar å dânderar* (domderar) Västn. *Du dôrmar å gar ann* (går an) *så du kan ta örune å-me* (öronen av mig) Gästr. **2** gråla, träta, tvista Gotl Östg Uppl Västn Dal Gästr. *Dâm kâm inte åmsams* (överens)

uta börja dôrma Uppl. 3 i hast störta fram Öland Smål; ofta i uttr. *komma dormande(s)*, *fara fram med buller o. bång* Smål. (Värphönan har blivit) *rent stället* (stollig), *tror inte* (tror du inte) *ho kumm dôrmanes öppifrå laggåsslinnera* (ladugårdsvallen) Smål. *Å då kumm atuleri:et* (artilleriet) *dôrmene* Smål.

dormeväder n. [dôrme-, durme-, -vär] kvalmigt, mulet o. disigt väder Boh.

dörra v. i förb. *dörre sig*, gå ut själv (för att uträtta sina behov e.d.), reda sig själv; vanl. om barn el. sjukling Boh. *I môra kan-n vä£ døre sä sju£*, imorgon kan han väl klara sig själv.

dörrabänk m. [döra-, dôra-, -bänk, -bäkk, -bekk, -baikk o.d.] tröskel Ång Västb Lappl. *Ja snava på dôrabäkken o föl rätt in i tsjöke* (köket) Västb.

dörrför el. **dörre-** adj. som kan öppna en dörr; vanl. om småbarn Boh. *Han e inte döreför*.

dörrskammel ofta **dörre-** m. [dö:rskammel, da:rskammel, då:rskammel, do:rskammel, döraskammel, dåraskammel o.d.] tröskel Skåne Blek Hall Boh. *La blaj o tröv pau döraskammelen, du sar väl ad den e nyströgen*, låt bli att gå på tröskeln, du ser väl att den är nymålad Skåne.

dörrstock el. **dörre-** m. tröskel Dal Härj Jämtl. *En dan dörastöttjen ha bongne*, den där tröskeln har svällt av fukt Jämtl.

dörs adv. se **durs**.

dört adv. se **durkt**.

dort adv. se **durkt**.

dorv dorve m. [dårv-, dôrv-, durv-, dô`ôrv o.d.] Skåne Blek Smål Ång Västb durve m. Smål förmåga, kraft, energi, fart, drift Skåne Blek Smål Ång; intresse, håg; arbetsförmåga Västb. *Der e son dårv i den karen* (karln) Skåne. *Att hannlann va ain kâe me durve i, de sie se sjâl*, att handlaren var en karl med drift i, det säger sig självt Smål. *Ja ha miste dôrvon* Västb. 1 mod, kurage Blek Smål. *Han ha dôave te å saj ifreå*, han har mod att säga ifrån Blek. *Durve te å åstaka:mma* (åstadkomma) *allri så lide ännring* (liten ändring) Smål.

dorva v. [dårv-, dôrv-, durv-, dô`ôrv o.d.] 1 slå (ngn el. ngt) hårt, prygla; i förb. *dorva till*, slå till, smocka till Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Närke Värml Uppl Västb Häls Västb Lappl. *Ja ska dô`ôrv te de* (dig)! Öland. *Han dôrva å slog hestane* (hästarna) *hela tidn* Uppl. 2 om åska: slå ned Uppl. 3 i förb. *dorva på*, skynda på Uppl. *Då får ân* (han) *dôrvâ sjlämt på om ân ska hinda te Kristmahô£m på en tima*.

dörve m. se **dyrve**.

dorvla v. [dårvl-, dôrvl-, dorvl-] slå till hårt, puckla på; ofta i förb. *dorvla till* el. *dorvla på* Blek Smål. *Di steo där o dorvlate påå varannra sa mö di teydde*, de stod där och pucklade på varandra så mycket de kunde Blek. *O dårvlada opp mä jore on me*, och klådde upp mig gjorde hon med Smål.

döss n. se **dås**.

döss n. se **1doss**.

döss m. se **2doss**.

döss m. se **4doss**.

doss n. [*dåss, döss, dos, dôs, duôs, dius, dus* o.d.] **1** boss av hö el. halm, strö Gotl Dal Härj. **2** smått avfall, spån, skräp Gotl Dal Härj. *Skôn dô int rôk onda dôse på vâdâbakka?* Ska ni inte kratta undan skräpet på vedbacken? Härj.

doss m. n. [*dåss, döss* o.d.] **1** större (fyrkantig) stack av hö el. halm o.d. Uppl. *Vi lag (lade) ihop se:dn (säden) i ett döss på odlingen.*

doss dost m. **1** knippe (av gräs o.d.); bukett Gotl. *An stâur dåss, en stor bukett . Än dåst mäirian, en knippe mejram .*

doss m. n. [*dåss, döss, dâs* o.d.] mindre sankmark el. sumpmark; liten myr el. mosse, myrhål, sumphål Jämtl Ång. *Dâ va dåssn hela strâkka, det var sankmark hela sträckan Jämtl. Mâ va deri de dân dôssa, vi var där i de där myrhålen Jämtl. De e na dåssa vâe'tt dar denne, det är några sumphål jämt där Ång.*

dott m. [vanl. *dôtt*] **1** liten mängd av garn, strå, hår o.d., tuss, tapp, tott, tofs, knippa Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Västn Dal Jämtl Ång Lappl. *Je-mme (ge mig) en dôtt å den bommulla Hall. (Kommentar vid slätter:) derr a-£u spa£ åt en dûtt, där har du lämnat kvar en tuss (gräs) Värml. 2* litet moln, molntapp Boh. **3** liten mängd av mjöl, säd, snö o.d., smula, gnutta Västg Boh Dalsl Värml Västn Ång Västb Lappl Norrb. *Dâ va enget stort feske, de fek nure (några) dôttar Boh. Fekk du nô mjö£ åttå havvern? - Ja då b£e föll (väl) en litten dôtt. Värml. 4* propp, stopp, plugg Dalsl Närke Värml Västn. *N dôtt i öre, en plugg i örat Västn. a* spjäll för skorsten (i ryggåsstuga) Boh Dalsl. **b** i uttr. *slâ dott för ngt, slâ lock för ngt, vanl. öronen el. örat Närke Värml. Mykkâ kan en fälle (väl) få höra här i vâ£a (världen) förrn Bôr Olle (förrän Döden) slâr sista dôtten för örerâ, men tôkkâ (detta) ! Närke. Slô dôtt förr öra (örat) Värml. (Vi brände tjära) å da-va då en kväll sôm då sjlog dôtt före pipen s-at sjära (tjäran) ville inte rinne Värml.*

dotta v. [vanl. *dôtt-*, *dô`ôtt*] **1** sätta igen (ngt) så att det blir tätt, täta, täppa, plugga Dalsl Närke Värml Västn. *Han dôtta hô£e (hålet) i eka (ekan) Västn. 2* fylla (ngt), stoppa Värml. *Ja tar å dôtter kudden mä fjâr (fjädrar) .*

dötta v. se **dotta**.

dötta v. se **1dätta**.

dotra v. [*döttär* o.d.] skaka, darra, huttra; hoppa o. stöta (vid färd); avge el. åstad-komma hackande, klapprande el. skramlande ljud Lappl. *Hä dôttär då an sykkâl på hân stenu vägân, det skramlar och hoppar då man cyklar på den steniga vägen . Ja hördd henâ då dôttrâ ättâ vägen da fåra kômmâ, jag hörde hur det klapprade efter vägen då fåren kom . Ja fikk stå denna å dôttär epå å frys helâ dagân, jag fick stå där och hålla på att skaka och frysa hela dagen .*

dova v. [*dåv-*, *dôv-*, *dov-* o.d.] ånga, imma, ryka Västml Jämtl. *De dôva pau gľasan*, det immar på fönsterglasen Jämtl. *De dåva ta hästâm*, det ångar av hästarna Jämtl.

döva v. [*döv-*, *däv-* o.d.] **1** = **2döda b** Värml Dal. *Döv ganne* (garnet) Dal. **2** rengöra (sängkläder o.d.) genom att lägga i snö (el. i stark kyla) el. genom upphettning ovan glöd o.d. Västg Västml. *Ta ut å döva dum* Västg.

dove m. [*dåva*, *dåvå*, *dåvå*, *dôva*, *dava*, *dågå* o.d.] ånga, imma Med Jämtl. *Når hân slå på gľyvattne ti e by`ytt stig-e opp dåvån*, när man slår varmvattnet i en bytta stiger det upp ånga Jämtl. *Da e tôkken dôva pau fönstre, sa je kan int si ut jônôm e*, det är sådan imma på fönstret så jag kan inte se ut genom det Jämtl.

dove s., vanl. m. [*dåve*, *dåvå*, *dåva*, *dövå* o.d.] **1** vattenfylld sänka i terräng, mycket sank mark; sumphål; stillastående vatten utan utlopp Skåne Blek Häls Västb; gungfly Skåne Blek Smål Västb. *Där ä inga doa i dän skon*, det finns inga gungflyn i den skogen Skåne. *Ja åkte skrisskor på dôvan nå ja va bar* (barn) Häls. **2** tät samling av växter, buskar o.d.; ofta: tät bestånd av vass, säv el. kaveldun Blek Smål.

dövelkatt m. se **dyvelkatt**.

dövlas v. [*do:v-*] vantrivas, ha långtråkigt Häls Härj. *De vore nog int sa bra om ho skulle börja på dovľas å illtrivas* Häls. *Dovľas du?* Härj.

dövlig dövlug adj. dövlén **adj.** [*dö:vľ-*, *du:vľ-*, *do:vľ-*, *dô:vľ-*, *däuvľ-*, *dôvvľ-* o.d.] **1** tråkig, trist; långsam hemsk, bedrövlig; otrevlig Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl; om plats: ödslig, tom, kuslig Dal Häls Härj Med Jämtl. *Dâ här va eht duvľe ställe* Dal. *Dâ va sô dûvľe ô sjå hôss* (att se hur) *dôm bar säg åt* Dal. *An spiľä so dovľigan ien ľåt so*, han spelar en så trist låt så Dal. *De varst dovľe för dôm att vôra ensammens* Häls. *Du må sta* (måste iväg) *å tröste n dan, dâ e dôvľe åt n* Härj. *Tyttje du dôvľe?* Har du tråkigt? Härj. *Han va sa däuľen emot dôm* Jämtl. **2** om väder: tryckande, kvav o. tung Häls Jämtl. *De va dovľe så ja vart aldeles tong i hugge* (huvudet) Häls. *Så dövľut i ver!* Jämtl. **3** i n. som adv. mycket, oerhört; förfärligt, hemskt Häls Härj. *Då komm-ä en dag en dôvvľe grovan kar* (karl) Häls. *De va dôvľe gôått kaffe!* Härj.

dövra v. [*döver*] **1** vibrera, skaka, darra Västb Lappl. *He dövre uti hann da je håg yksa nedi kâbben*, det darrade i handen då jag högg yxan i huggkubben Västb. **2** genljuda starkt, dåna, dundra Lappl. *Han rofft sä hä dövrä bâ te bärrja*, han ropade så att det dundrade i bergen.

dräbba v. Skåne dribba v. [*dribb-*, *drebb-*] Skåne fumligt låta (ngt) falla, släppa ur händerna, tappa, spilla Skåne. *Nu dräbbar hun taleken i gåled*, nu tappar hon tallriken i golvet. **1** vara tafatt o. långsam (i ett göromål), söla Skåne. *Du staur å dräbbar å blar allri färi*, du står och sölar och blir aldrig färdig. *Gå nu ente å dribba udan la de ble ti nåd* (låt det bli till något).

drabbot adj. [*drabbed*] Skåne drabbig **adj.** Smål om ko: som är nära att kalva. *Tvau sjör* (två kor) *va drabbeda* Skåne.

dräcka v. om större fågelhane: betäcka (hona); se även **dränka** Boh.

dradda v. 1 spilla (ngt) lite här o. lite där, tappa, drälla Skåne Blek Smål Hall. *E ed du såm har draddad vann po goled?* Är det du som har spillt vatten på golvet? Skåne. *Du går å draddar bort dinna pänga, te du har inga ijän* (tills du inte har några kvar) Skåne. *Du gårr å draddar mä halm övver haula göuren* (hela gården) Hall. 2 släppa avföring, bajs; vanl. om barn utan blöja Skåne Blek Smål Hall; i förb. *dradda på sig*, bajs på sig Hall. *Ongen gauo* (ungen går) *å dradda på gölvät* Smål. 3 vara senfärdig; komma långt efter, släntra efter Skåne Blek. *An jekk dää å draddade*, han gick där och drog sig efter de andra Blek. 4 falla, stupa Skåne. *Han va så trett* (trött) *så han dradd*.

dråen m. [drå:en, drån o.d.] fan, satan; vanl. i kraftuttryck Skåne Blek Hall. *Fi få dråen ja bårrijar vesst fau tannavarrk*, fy för satan jag börjar visst få tandvärk Skåne. *Da va ain dråen te å aida sakkår*, det var en fan till att äta socker Skåne. *Ja blar nåkk sjug fårr snusen smaugar sau dråens räli*, jag blir nog sjuk för snusen smakar så satans illa.

drafsa v. 1 bete sig el. handskas vårdslöst el. slarvigt med ngt, hafsa; genom slarv förstöra, slarva (bort), slösa Skåne Smål Hall Östg; i förb. *drafsa ihop ngt*, röra ihop ngt lite vårdslöst, hafsa ihop Skåne Smål Östg. *Drafse mä foart* (fodret) Östg. *Drafse ihop klära* (kläderna) Östg. 2 oaktsamt tappa, spilla el. strö omkring sig o. därmed smutsa el. skräpa ner (med ngt) ofta i förb. *drafsa ned* Skåne Öland Smål Västg Östg. *Dä ä le* (väl) *bäst å aktä sä* (sig) *så en inte drafसार ner över helä gölvät* Östg. 3 äta på ett vårdslöst el. slarvigt sätt; söla, glufsa, slabba Skåne Blek Smål Hall; tugga långsamt o. likgiltigt Skåne Hall. *Sed änte o dravsas mä bröed glötta, fårr ad smau smålor e osse brö*, sitt inte och "drafsa" med brödet barn, för små smulor är också bröd Skåne. 4 arbeta sakta o. slarvigt Boh. 5 gå klumpigt el. släpigt; äv. i förb. *drafsa av*, lufsa iväg Boh. *Han drafsa å´* (av) *mä de han fek*.

dråg f. [dråg, draug o.d.] låg o. grov arbetskalke (för forsling av sten, timmer o.d.), drög Västg Värml Dal Härj Med Jämtl Ång. *Dom to ut sten då* (på vintern), *för då va ju lehtår tä tjöre* (lättare att köra) *fråm n på snörföre mâ* (med) *dråg* Härj.

dråg n. [dråg, drög, dråj] Smål Västg Dalsl Sörml Närke Västn Norrb dråg f. [dråg, dråw, drög, drôu, drug, dråj, druj o.d.] Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västn Dal dråga f. [dråg-, drôo- o.d.] Västg Boh Närke långsmal, fuktig, sumpig el. vattensjuk sänka i terräng; sank dalgång Smål Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn Dal Norrb Norrb; kärr Västn; sänka med rinnande vattendrag (t.ex. bäck, källåder) Västg Boh Dalsl Närke Värml Västn Dal. *Fuljer du denne dråga sô kåmmer du rätt* Värml. 1 dalsänka, smal dalgång; sluttning i dal Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västn Dal. *Där ä e jube* (djup) *drôu* Boh. 2 stråk i terräng, sträcka; passage; öppning Västg Dalsl Närke Med. *Dä va ena dråj över a:kern dar havvern va lite bä´ter*, det var ett stråk över åkern där havren var lite bättre Västg. *Här ä e dråga mäd barästa knaperjo£* (baraste knaperjord, dvs. stenjord) Närke. *Hä va frôvækstn skog på vissä drågär*, det var frodigt växande skog på vissa stråk Med.

dräg n. 1 dragning med not vid fiske, notdrag Närke. 2 plats där man drar not Östg Närke.

dråg f. se 1drög.

drågan n. [*drågan, dråugan, drugun, draugan*] hög av hopräfsat hö; höstack (av viss storlek) Jämtl. (De räknade) *tri tje`em ti e drågan*, tre höhögar till en höstack .

dragbind dragbinde n. f. vanl. koll. [*drabin, drabing, drabinje, drabinge* o.d.] dragbinda f. [*drabinga* o.d.] dragbända dragbänd f. [*drabänna, drabenn* o.d.] dragbände n. [*drabänne*] slingerväxt som betraktas som ogräs; vanl.: åkervinda, äv. t.ex. linsnärja, snärjmåra, revfingerört Skåne. *Där e så mied drabinje i hören; de e itt rälet ogres*, det är så mycket åkervinda i linet; det är ett hemskt ogräs .

dragblad n. [*drabla, drågbfåå, dråbfåå* o.d.] Skåne Smål Uppl Västb Lappl Norrb dragblacka f. [*drablakka, drabfåå* o.d.] Boh växten groblad. *Di lar opa be`ke ål drablara för åt-e skul drå öut ilska*, de lade på beck eller groblad för att det skulle dra ut det onda (vid inflammationer) Norrb.

dragel m. [*draveå, drögåå, drugåå, drågåå* o.d.] sträng av kvarblivet hö efter höbärgning, liten hötapp Häls Härj. *De va bårre nô små e lappstyggå här ô dår, sô dôm va jussôm drögåå, sô dôm må ållder få nônn tsjembhåå*, det var bara några små brottstycken här och där, så de var precis som små hötappar, så de kan aldrig få någon höstack Härj.

dragna v. [*drangna, drangen, dranggen, drangern, drå`gen, dra:en, drå:in* o.d.] 1 ge efter för sträckning, gå isär, dras ut, töjas; vanl. i fråga om strängar el. trådar i tyg, rep, nät o.d. Dal Häls Med Västb Lappl Norrb; släppa från ngt, lossna Västb. *Da ulla drangen laus*, då ullen släpper loss . Västb. *Måska drå:ån*, nätmaskan går isär Norrb. *Sei e`et så ne åt draen*, se efter så det inte töjs Norrb. 2 om tyg, läder i sko o.d.: dra ihop sig, krympa, dra sig; äv. i förb. *dragna ihop* Dal Norrb. 3 om tätmjolk: bli seg Dal . 4 om mjolk: surna o. bilda klumpar, koagulera Dal Norrb . 5 draga el. släpa (ngt) Dal Västb Lappl; ofta med avseende på timmerstockar, äv. i förb. *dragna ihop* Västb Lappl. *Å drangne nanting ått om då han tsjå`årt*, någonting släpade efter då han körde Västb. *Dem drongne ihop timre* (i högar) Västb. (Höet körs in på släpbår:) *så få ä väl drangen hä såm vill*, så får man väl släpa det som går Lappl. 6 om person el. djur: bli efter vid färd, komma på släptåg Dal. 7 röra sig i sakta mak, lunka, masa; ofta i förb. *dragna av*, sakta dra sig iväg Dal Västb. *Koen had drangne å` ånda opp i Storsteinsånje*, korna hade lunkat iväg ånda upp till Storstensånget Västb. 8 rinna el. droppa sakta; om nederbörd: falla långsamt (o. i liten mängd) Dal.

drägsle n. [*dräksjåå, drässjåå* o.d.] Smål Västg Östg drägsle f. [*drässla* o.d.] Smål Östg dragsle n. [*drassjåå*] Västg drögsle n. [*drössjåå, dröggsjåå*] Västg litet lass, liten börda. *Då va et lite dräksjåå, då va inte lönt å sjåå* (köra) *då* Västg.

dragsle n. se drägsle.

dragval dragvale m. [*drava£, drava£e* o.d.] Sörml Närke Uppl dagval m. Uppl lat man el. pojke, latmask. *Din förbannade drava£!* Sörml.

draka f. **1** ljus rand längs ryggen på djur, ål Skåne. *Där va draga pau koårna, dai va vida övår röggen, det var ål på korna, de var vita över ryggen .* **2** strimma Skåne. *Där va dragår po veddjen (på väggen) . Darr va röa dragår po himmelen, det var röda strimmor på himlen .*

dråkeren m. bf. [*dråkår-, dråger-, drågår-* o.d.] dråkelen m. bf. [*dråkel-, drågel-, drogel-* o.d.] fan, satan; vanl. i kraftuttryck Skåne. *Dä vette dråkelen!* Det vete fan! (Han) *satte i vaj såm åm säla dråkåren hade vaed ätte-nåm, han satte iväg som om själva fan hade varit efter honom . Hår drågelen ska du hen? Vart fan ska du någonstans?*

drakig adj. drakot adj. [*draged* o.d.] **1** om djur: försedd med ljus rand längs ryggen, försedd med "draka" Skåne Smål Hall. *Åin dragedô stud (stut) Smål.* **2** randig, strimmig Skåne. (Fönstret) *de va draged, så man konne ente få sitt, fönstret det var så strimmigt, så man kunde inte se ut . Tvetten bler så draged åw soda, tvätten blir så randig av tvättsodan .*

drakt f. ok varmed hinkar bärs över axlarna; äv.: två hinkar (vätska) Östg. *Te tömme i (mjölk) hade en mjö£kbytter mä hanntag på lôkket o bars in mä drakta. Gå ätter (efter) e dragt vatten.*

drall m. kvarblivet hö el. kvarbliven säd efter bärgning, strögräs, strösäd Häls. *Utä på sjifftä jekk rästn tå fô£sjä å räfsa drall, ute på skiftet gick resten av folket och räfsade strögräs .*

drälla v. se **drolla**.

dralla v. i förb. *dralla av* , somna Värml.

drällen drällug adj. se **drollen**.

dralta v. [*dralt-, drålt-, dråhlt-, dra`alt* o.d. ] **1** vårdslöst tappa (ngt) lite här o. där, drälla Hall Västg Dalsl Häls Ång Västb Lappl. *Där går ongen (ungen) å draltar å slepper (släpper) Hall. He drålte bårta sle:an, det drällde från släden Västb. Döu dra`alt å speill haije (spiller höet) Västb.* **2** smutsa ned, söla Smål Boh Dalsl. **3** bära el. släpa på ngt tungt, kånka Ång Norrb; i förb. *dralta med sig* , onödigtvis släpa med sig Jämtl. *Komme-n drahlte himm vå ..., kom han och släpade hem med ... Ång. Polisa hôdôm draltå å slet vå nan (med någon) då å då bortåt kôrra (finkan) tell Ång. Han jikk å dralte ve veska, han gick och släpade på väskan Norrb.* **4** dra ut på tiden, arbeta långsamt, söla Smål Dal Ång Norrb. *Hå (hur) länge ska du gao å dralta mä dä dära? Smål. Vo dralt du opå vå som aldri komm? Vad sölar du med som aldrig kommer? Norrb.* **5** röra sig med tunga steg, lomma, lunka Dalsl Västm Gästr. *An (han) draltå iväg tä slut, sa dôm Gästr.* **6** planlöst springa omkring, ränna Häls; arbeta planlöst (lite här o. där) Värml. *Drahlta häri dâran, ränna här i dörrarna Häls.*

drälta v. [*drålt-, dråhlt-, dre`elt* o.d.] . **1** vårdslöst tappa (ngt) lite här o. där, spilla, drälla Värml Västm Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ho drålte ut måst (mest)*

alltihop Väst. *Wa dö* (du) *a drälte haije* (höet) *darna* (där) Västb. **a** i förb. *drälta bort*, *slarva bort* Värml Ång Västb. *Är-e du sôm ha drählte bort yxa?* Ång. **b** släppa avföring, skita Västb. **2** bära el. släpa (ngt tungt), kånka; äv. bildl. Ång Lappl. *Han drälte n dann tonge bôla* (tunga bördan) *änna him* (ända hem) Ång. *Anna kommä å drältänäss vå onga sirnä ne tä sjöstranna*, anden kom med sina ungar i släptåg ned till sjöstranden Ång. **3** knoga, slita Ång. *Ja vä få drähltä pa nu då dö är sö hârn rângnet*, ja vi får knoga på nu när det är så här regnigt. **4** dra ut på tiden, arbeta långsamt, söla Ång. **5** planlöst fara hit o. dit Värml Ång; arbeta planlöst Värml Dal. *Han fär å drälter*, han far omkring och får inget gjort Värml. *Int âre fôla na lörnt dä skaff sä pa tókke*, *döm sôm skâ drählte å fâra överahlt*, inte är det väl lönt att hålla på så där, de som ska ränna omkring och fara överallt Ång.

dråma v. [*drå:m-*, *drô:m-*] slå (ngn el. ngt) med kraft Gotl Dal. (Han) *fikk tag i ykse u dråmde han ett tag yvär nasana*, han fick tag i en yxa och slog honom ett slag över näsan Gotl.

dråmer m. [*dråm-*, *drom-*, *drôm-*, *dråmm-* o.d.] fan, satan; vanl. i kraftuttryck, ofta i bf. sg. Skåne Smål Hall. *Dråmår sa sta:rt* (starkt) *kaffe!* Skåne. *Ha dråmôren va ad da hede?* Vad fan var det det hette? Skåne.

dramm m. dålig lukt, odör Boh.

drämna v. [*drämmän*, *dremmn*, *dremm*, *drä`ämn* o.d.] smälta; vanl. i fråga om salt, socker, is, smör o.d. Med Ång Västb Lappl Norrb. *Hå ä sô värnt sa smôrä dremnä*, det är så varmt att smöret smälter Med. *Sökkre drämmn ti kaffeköppen*, sockret smälter i kaffekoppen Västb.

drånan m. fan, satan; vanl. i kraftuttryck; se även **dråen** Skåne. (Ska du inte gifta dig?) *Nä`ä, drånan, ja har ju inte nån festeman.*

drangel m. n. [*drangäla*, *drångäla*, *draungeäla*, *drännjiäla* o.d.] **1** om person, vanl. man el. yngling **a** m.: lång o. smal, gänglig person, drasut Värml Dal Gästr Jämtl Ång. *Ha du sitt n tókken draungeäla sôm staur dan* (står där)? Jämtl. **b** m. el. n.: lättjefull person, latmask Dal Jämtl Ång Norrb. *Han jär* (är) *som e riktit dranggeäla* Norrb. **c** n.: fumlig el. slarvig person, drummel Väst. Ång Västb. **2** om sak **a** m.: litet o. smalt ljus, vanl. av sämre kvalitet; talgdank Värml. **b** m.: litet lass av hö e.d., ej fullt lass Västg Boh. *Han komer mä en liden drangeäla* Boh.

drangel n. tunnflytande tätmjölk som ännu inte blivit till tjock Ång Lappl. *Mjåla* (mjölken) *ha vortte* (blivit) *sôm e drangeäla* Ång. *Finns ingä rektet fil?* *Ja et-int* (äter inte) *drangäla!* Lappl.

drångel m. se **1drangel**.

drångel m. se **2drangel**.

drangla v. [*drangla-*, *drångla-*, *drangla-*, *drångla-* o.d.] **1** gå vårdslöst med slängande steg, ragla, snubbla, vingla Väst. Jämtl Ång. **2** röra sig långsamt, i sht **a** gå långsamt o. lättjefullt, söla, planlöst driva el. dra omkring Väst. Dal Gästr Härj Jämtl Ång Västb

Lappl Norrb. *Vo du ha drangfe sän le`eng!* Vad du har gått och sölat länge! Jämtl. (Hon) *drangge omkreing vä än kar*, hon drog omkring med en karl Norrb. **b** arbeta sakta Västg. **c** i förb. *drangla sig fram*, sakta o. med möda ta sig fram Boh.

dranglug dranglot adj. [*drang-*, *drång-*] **1** långsam, trög, senfärdig; som blir efter andra (i arbete e.d.) Jämtl Ång Lappl. **2** klumpig, tafatt, drumlig Västm.

dranglug dranglot, dranglig adj. **1** om mjölk: seg o. trådig, tät Dal Ång. **2** om mjölk: som blivit tjock utan tillsatt täte Ång. **3** om tätmjolk: tunnflytande Ång.

drängna v. vara hängig, matt el. krasslig Gotl. *Han gar u drängnar u wait inte um han jär fräiskår ällar sjaukår*, har går och är hängig och vet inte om han är frisk eller sjuk

drangsla v. **1** göra ngt som drar ut på tiden, ta lång tid på sig, dröja Öland. *Hustrua, ho ha`ad vä`änt bå läng o väl ... te slut så tökkt ho* (tyckte hon) *han drangsled for lä`äng o ränd him* (gick hem). **2** driva omkring utan mål Öland. *Ja vill i`int gå å drangsle länger i stan* (staden).

drängsol äv. **dränga-**, **dränge-** f. måne; månsken; se även **pigsol**, **pojksol** Blek Smål Västg Boh Närke Värml Uppl Västm Dal Gästr Med Jämtl. *Drängsofa ä app* (uppe) *i kväll* Värml.

dränka v. om större fågelhane (tupp, gåskarl, andrik): betäcka (hona); se även **dräcka** Skåne Blek Smål Närke. *Gåsen har burt* (börjat) *å dränka* Skåne. *Taukken an* (tuppen han) *dräingte hönena* Blek.

dränke n. **1** äggvitesträng i ägg; enl. folktron: fågelhanens sperma; jfr **älske** Skåne Blek Smål. *De syns de e en dåkti tåkke* (duktig tupp) *får dår* (för där) *e så me:en* (mycket) *dränke i äggen* Skåne. **2** embryo i befruktat ägg Skåne.

dråp dråpe m. [*dråp*, *drôp*, *drop*, *drup* o.d.] Smål Östg dråpel m. Östg slagklump på tröskslaga, slagval. *Farfar brukte ha-t* (dvs. ålskinnet) *te binne ihop dråpen å hännva:rn* (handvalen) *på slagera* (tröskslagorna) Östg.

dråp n. se **dropp**.

drape m. drapel m. slagklump på tröskslaga, slagval; se även **2dråp** Närke.

dräska v. **1** i förb. *dräska till*, slå till hårt, klippa till Smål. *Du dräskade ju te påjken så han trellade*. **2** plötsligt falla tungt, dråsa, ramla, dimpa Smål. *Han drask i isen så te dän* (till den) *grad s-att en trodd-an slo sekk* (sig) *födarvad*. *Han drask ikull*.

dräss drass interj. s. oböjl. **1** interj. schas; i förb. *dräss ut* Boh. *Dräss ud!* Ut härifrån! **2** subst. reson, hut, i uttr. *veta hut och dräss*, veta hut Boh. *Vedde hud ô drass*.

drass interj. s. se **dräss**.

drassa v. vara senfärdig el. långsam el. obenägen att snabbt ta itu med ngt, söla Skåne. *Nu ha du gåd* (gått) *o drassad så länge så nu e ed vl får* (är det väl för) *sent!*

drassla v. [*drassl-*, *drassjl-* o.d.] **1** vårdslöst spilla (ngt), tappa Skåne Smål Västg Östg Dal Gästr Häls. **2** slarva bort, vanl. i förb. *drassla bort* Västg Östg Närke Värml Uppl Dal. *Drassjla nte bört-e!* närke. *Han drassjla bårt allt han hadd* Värml. *Drassl int sta knivôn fö mäg!* Slarva inte bort kniven för mig! Dal. **3** droppa; vanl. om regn Västg

Dal Gästr. *Dä drasslar å rängnar* Dal. **4** bringa i oordning, ställa till oreda, krångla, trassla Östg Närke Värml Uppl.

drassla v. [*drassl-*, *dra:sl-* o.d.] **1** släpa, dra Smål Västg Häls. **2** dra benen efter sig, masa; vara långsam (i arbete), söla Smål Östg Norrb; dra sakta (o. planlöst) omkring Smål. *Gå inte si så der å drasle på bena, utan lag* (laga) *så de går unna* (undan) ! Smål. *En drasler så tiden går väjj* (bort) Smål.

drassmark f. ljungbevuxen (otillgänglig) mark, stenig o. tuvig utmark, dålig betesmark Boh.

dräta v. **drätta** v. om tupp: betäcka (höna) Blek Smål. *Täppen dråiter hönan* Blek. *Nu ä hönan drätt* Smål.

drått f. m. Smål Hall Västg Boh Häls Härj Jämtl **drätta** f. Häls Jämtl anordning för anspänning av dragdjur **a** dragstång; parstång, tistelstång, skakel Smål Hall Västg Boh. *Dråtten va fäst me bolta* (bultar) *i sjärran* (kärran) Hall. **b** dragrem i sele Häls Jämtl. **c** dragring el. kedja på skakel Härj.

drätt f. m. [*drätt*, *drät*, *dratt* o.d.] (eg. *dragande*) **1** i fråga om fiske: **a** dragning med not el. vad, notdrag Skåne Smål Boh Dal. *Vi dro tre dretter me o:en*, vi drog tre notdrag med fiskevaden Skåne. *Så fekk di et svärane* (rejält) *drätt* Boh. **2** plats där man drar not Skåne Smål Närke Uppl Dal; område med fiskerättighet Skåne. *Han har arende´rad* (arrenderat) *hela dretten ve Osbroen* Skåne. *Ve Biörnsjtörpa lykka ha di allt hatt dre-itta* Närke. **3** avstånd mellan två vindplatser för framdragning av not, använt som måttenhet för notvarps storlek Uppl. *Bultvarpet e bara fyra drätter*. **4** i fråga om jordbruk **a** så mycket som plöjs o.d. före vändning; drag, omgång; äv. allmännare Skåne Smål Hall Västg. *Kan du plöjja fauren* (fåran) *i ain drätt?* Skåne. *Dä´ får vi jära* (göra) *i fLere drätte* Västg. **b** smal bit av fält som tillryggaläggs från ena änden till nästa vid plöjning o.d., sträcka, stråk; fåra Skåne Smål Västg. *Han jek drätta i änne mä si skår*, han gick hela sträckan med sin lie Västg. **5** lång o. smal teg, (avgränsat o.) avlångt område Skåne Smål Hall Västg. *Där e långa drättår ifrå husen å enna* (ända) *där åpp* Skåne. **6** grov arbetsläde, drög Skåne Blek Smål. *De va en a`atiå vain, de le:gne ju maist na dräitt*, det var en konstig vagn, den liknar ju mest en drög Skåne. *Sau hade da ju fjäglat lide pau nöttena sau drättena jekk lätt*, så hade det ju snöat lite på nätterna så drögarna gick lätt Blek. **7** anordning för anspänning av dragdjur; se även **drått** **a** dragstång; parstång, tistelstång, skakel; Skåne Blek Smål Hall Boh Dalsl Gotl Sörml Närke Uppl Härj (utom Dal) Öland Västg Östg Värml Västb. **b** dragrem (i sele) Närke Värml. **c** dragring el. kedja på skakel el. svängel (till dragstång på arbetsfordon) Värml. **8** tøm varmed kälke el. båt dras (för hand), draglina, dragrep Västb. **9** slags släpbana el. ställning varpå man drar upp ag på agtak vid takläggning Gotl. **10** större linnebonad; använd som prydnad i innertak, på vägg el. bänk o.d. Skåne Smål Hall. *Dar va drätter på väggana om jylateijen* (under jultiden) Hall. **11** foder i klädesplagg Skåne. *Ja har ente nåd tøj* (tyg) *te drätt*. **12** blomma av råg, ofta koll.:

rågblommor; äv. i förb. *stå i drätt*, stå i blom Skåne. *Faller dretten aw fårr snart så blör darr ingen tjärne i ruwen*, faller blommorna av för tidigt så blir det ingen kärna i rågen. *De va når han* (rågen) *sto i drett*.

dratta v. (jfr standardsv. *dratta*, ramla p.g.a. fumlighet) **1** falla ned; äv. i förb. *dratta ned* Skåne Smål. *Hesten dratta lid po knä*, hästen föll ned lite på knä Skåne. *Dâ* (det) *drattadâ ne dâ ena äpplât ättâ dâ annra* (efter det andra) Smål. **2** spilla el. skvätta lite här o. där, tappa Skåne Blek Smål Hall Västg Häls; äv.: släppa avföring, bajs; vanl. om småbarn utan blöja Smål Hall Häls. *Va ho än bär sa* (ska) *ho jamt dratta ut* Västg. *Dratta ätte häfan*, släppa efter hälarna, dvs. göra på sig Häls. **3** droppa Smål. *Tänk va dâ rengna å dratta*. **4** förflytta sig **a** gå långsamt, gå med tunga släpande steg, lunka Skåne Blek Hall; stulta Skåne. *Pär kâmm drattane la:nt ätte* (långt efter) Skåne. **b** gå raskt, springa Smål Västg. **c** komma el. fara en o. en el. några stycken i sänder, troppa, droppa Skåne Smål. *Da drattadâ å ättâ inga'nnsa en helâ ra*, de troppade av efter varandra en hel rad Smål. *Dâ kamm dänn enâ ättâ dänn annrâ drattanâs*, de kom den ena efter den andra indroppandes Smål.

drätta v. se **dräta**.

drätta v. **1** sätta foder i (klädesplagg), fodra Skåne. **2** om råg: stå i blom, blomma; äv.: avge frömjöl Skåne. *Ruen* (rågen) *drättar så grant*.

drätta v. **1** om person: falla handlöst, ramla, dratta Skåne Smål Hall Västg. *Han dratt på ännen* (ändan) Skåne. **2** falla i mängd, drösa, drypa Skåne Blek Västg. *Då bruka di bôrsta barna mä lusabôrsten su lössa dratt å dum*, då brukade de borsta barnen med lusborsten så lössen dröp av dem Västg. **3** droppa, lacka, rinna Västg. *Svätten han rektit drätter å-n su fort han lägger mangken te ai* (aldrig) *su lite*. **4** spilla (ngt) i småportioner, tappa Skåne Västg Östg. *Han jittj å drätte höed y:ôr hela gauren*, han gick och spillde höet över hela gården Skåne. **5** släppa avföring, bajs; vanl. om barn utan blöja Västg. *Ongen drätta mä ä:en* (ändan) *var-an går*.

drätte n. = **drätt 2** Västg.

drattla v. [*drattl-*, *drahl-*, *dra`ahl*] **1** spilla i småskvättar; vårdslöst spilla, tappa Blek Smål Hall Västg Värml Uppl Gästr Norrb. *Vem ä de samm har gautt å drattlat här?* Hall. *Han går å drahlâr litô hân å litô dân*, han går och spiller lite här och lite där Gästr. *Skå du dra`ahl å le`emn bake'i de?* Ska du spilla och lämna bakefter dig? Norrb. **2** släppa avföring, bajs; vanl. om barn utan blöja Hall Västg. *Ongen ä sänner så han sa* (ska) *drattla mä ä:en* (med ändan) *var-an går* Västg.

drattla v. **1** falla **a** om person: falla el. ramla (handlöst), dratta Hall. (Han) *blai sau rädd*, så han *drattla pau ä:en* (på ändan). **b** om sak: falla ned Skåne Smål. *Dâ va en fali* (väldig) *massa stennperâ* (stenpäron) *dâ ha drattlat ne i natt* Smål. **2** förflytta sig **a** gå med stapplande steg (o. bli efter) Smål. **b** springa fram o. tillbaka (utan mål), fara omkring, ränna Smål Värml. **3** syssla med oväsentligheter; arbeta slarvigt o. planlöst Värml.

drättla v. [*drättl-*, *drettel*, *drähl*, *drâ`âhl* o.d.] 1 spilla el. tappa ut Östg Västb Lappl. *Nu drättler du ikring så!* Östg. 2 släppa avföring lite i sänder, bajs; vanl. om barn utan blöja Norrb. (Om magsjukt djur:) *he drettel o rinn bårt-ö'-ne*, det droppar och rinner ur det Norrb. 3 strö ut (ngt), sprida Östg Norrb *Drettel djöngdja ve i ålsläiv*, ¶ sprida dynga med en alslev Norrb.

drav vanl. n. grötliknande röra av vatten o. kli, mjöl, potatis o.d.; blötfoder för höns el. svin; se även **dräv** Skåne Blek Öland Smål Hall Östg Sörml Närke Uppl.

dräv n. [*dräv*, *dröv* o.d.] grötliknande röra av vatten o. kli, mjöl, potatis o.d.; blötfoder för höns el. svin; se även **drav**, **2drävja** Skåne Blek Smål Hall.

dräva v. [*dräv-*, *dröv-*] 1 bereda blötfoder till höns el. svin, röra ihop vatten o. kli, mjöl, potatis o.d. till foder Skåne Blek Smål Hall. *Dräve ått hönsa* Smål. 2 hastigt röra el. blanda ngt till mat Skåne. *Ja ved ente ha* (vad) *de va hun* (hon) *drävde i hob*. 3 äta mellan måltider, ständigt småäta Skåne. *Et di* (ät dig) *nu mett, sô du slipper å gå här å dröva!* 4 peta (i mat) Skåne Smål. *Sedår* (sitter) *du å drävår innu* (ännu) ? Skåne.

drava v. 1 bereda blötfoder till höns el. svin, röra ihop vatten o. kli, mjöl, potatis o.d. till foder Skåne Blek Smål Hall Östg. *Ta utå sågera* (sädesskalen) *å drava ått hönsa* Östg. 2 peta (i mat) Skåne. *Aid reded å sed inte å drava i maden!* Ät ordentligt och sitt inte och peta i maten!

draval m. se **dragval(e)**.

dråvel m. se **drovel**.

dravel m. se **dragel**.

dravelklubbe m. slags palt beredd av vassla, "dravle" o. kornmjöl Härj.

drävja v. [*drä:vj-*, *drevvj-*, *drä`ävj* o.d.] 1 bereda blötfoder till höns el. svin; röra ihop vatten o. kli, mjöl, potatis o.d. till foder Skåne Blek Öland Smål Västg Gotl Östg. *Gak ätte kle:et o drävj löytte drävja te tsöyllingana*, gå efter kliet och bered lite blötfoder till kycklingarna Blek. 2 äta mellan måltider, ständigt småäta Smål Östg. 3 kräset plocka åt sig de bästa bitarna ur matportion e.d., välja o. vraka Blek Smål Östg; peta (i mat) Blek Smål. *Tro du, du kan drävja i sågel* (sovel) ? Blek. *Sett inte o drävj i maten, utan äit pojk!* Blek.

drävja f. se **2drevja**.

drävja f. [*drä:vj-*, *drevvj-*, *drä`ävj* o.d.] Blek Öland Smål Sörml Närke Västn drävj drävje n. [*drävvoj*, *drävi* o.d.] Öland Smål Östg grötliknande röra av vatten o. kli, mjöl, potatis o.d.; blötfoder för höns el. svin. *Je* (ge) *hönsa de-dä drävit e du dokti* (duktig) Öland. *Lava* (laga) *te litä drävvoja te sjynän* (svinen) Smål.

dravle m. [*dra:vle*, *dravele* o.d.] 1 vid beredning av messost o. messmör: rester av ostmassa i vassla vilka flyter upp o. skummas av när vasslan kokas; används bl.a. som pålägg på bröd el. till efterrätt Härj. 2 anrättning av ystad (får)mjölk i grädde; tärnad ostmassa el. ost (av fårmjölk) som kokas i grädde el. sötmjölk Jämtl. 3 färskost Dal.

dreppla v. se **dröppla**.

drepplig adj. se **dröpplig**.

dret m. n. [*dret, drit, drätt, dredd* o.d.] Boh Dalsl Värml Dal Gästr Härj Ång drit m. n. [*drit, drait, drid, dritt* o.d.] Boh Dalsl Närke Värml Dal Med skit **a** avföring, spillning, dynga Boh Dalsl Närke Värml Dal Gästr Med Ång. *Dä va dret på spa:skafft nä jä skul mök tur-ġaggårn*, det var skit på spadskäftet när jag skulle mocka ur ladugården Värml. **b** smuts, lort, skräp Boh Dalsl Närke Värml Dal. *Två åv di dritn!* Tvätta av dig smutsen! Dal. **c** strunt, undermålighet, oduglighet, besvärlighet, otrevlighet Boh Dalsl Värml Dal Härj. *De härke, sôm tökkes de nogge ä, män ente ä a:ent än plur drid*, de grabbar, som tycker att de är något, men inte är annat än ren skit Boh. *En ska nåkk ente tru* (nog inte tro) *atte dä va sô lätt å lure på Nössongane hô* (vad) *fôr dritt som helst* Dalsl. *Hônne an djär sô få n baro dret fe ä*, vad man än gör så får man bara skit för det Dal.

dret- el. **dreta-** förled drit- el. **drita-** förled skit-, mycket, i högsta grad, synnerligen; som förstärkande förled i ssgr som t.ex. *dretfull*, *dretled*, *dretnoga*, *dreträdd*, *dretsnål* Boh Dalsl Värml Dal. *Dä va en dre:tle' gô`ôbb*, det var en mycket elak gubbe Värml.

dreta f. [*dret-, dredd-*] diarré; magsjuka Boh Värml Dal. *Mä hannum* (honom) *ä dä anti* (antingen) *fôrstôppneng äle dredda* Boh. *Ja ä`ät nô`ô* (åt något) *sô ja ha hatt tåken dreta på môra'an* (morgnarna) Värml. *Ja ha hatt dretâ i tvo* (två) *dar nu* Värml.

dreva f. [*drev-, drevv-, dröv-, drivu* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dal dreve m. [vanl. *dreva*] Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb *driva* (av snö o.d.). *He djikk da tongt tsjör i dag, he va-sje drevan*, det gick tungt att köra idag, det var så mycket drivor Västb.

dreva v. [*driv-*] duggregna Gotl. *No drivar de!*

drevel m. upp trampad smal stig (i skog), kreaturstig Smål. *Frao härasväjän å nea te di tôapån va dä knappt drevla å gao pao*, från häradsvägen och ner till de torpen var det knappt stigar att gå på.

drevel m. n. obetydlig regnskur, duggregn, stänk Jämtl. *De e bâre nå dreveL*, det är bara någon skur.

drevja drevj f. [*dre:vj-, drevvj-, drövvj-, dröj-* o.d.] Smål Hall Västg Östg Närke Dal Häls drivja f. [*dri:vj-, drivj-, drivvj-, drivi* o.d.] Smål Östg Dal *driva* (av snö o.d.). *Snön ä dreven i drövvjer*, snön är driven i drivor Västg.

drevja f. [*drevvj-, drävvj-*] fint regn, dimregn, disregn; duggregn Boh. *De bġir al sunnavinn* (sunnanvind) *å drävvja*.

drevregn n. [*drevv-, driv-*] fint regn, duggregn Boh Gotl.

dribba v. se **dräbba**.

drila v. vara senfärdig (med en syssla), vara långsam o. inte bli färdig i tid, söla, såsa Boh. *No ä de tili môra, no får du inte driġa*, nu är det tidig morgon, nu får du inte söla. *Driġa drar inte te nôa* (någon) *wiġa*.

drinsla v. [*drinsl-*, *dringsl-*, *dränsel-* o.d.] **1** med möda bära, dra el. släpa (ngt el. ngn); kånka Blek Smål. *Hele dan fikk ja geau o drinsla pa dän förgrommate eungen*, hela dagen fick jag gå och släpa på den förgrymmade ungen Blek. *Ja va tvungen te å drinsla itt ämme vatten me mä*, jag var tvungen att kånka ett ämbar vatten med mig Smål. **2** gå o. dra sig, söla Öland. *Nu fåe du i`int gå dæ (där) å dränsle länge (längre) !*

drippla v. se **dröppla**.

driplig adj. se **dröplig**.

drit m. se **dret**.

drittla v. [*dritt-*, *drett-*, *drött-*, *dre:tl-*, *dritt*, *drett* o.d.] **1** vårdslöst spilla vätska, spilla lite här o. där, skvätta Blek Öland Smål Hall Östg. *Si ätte, dæka, va du jöe, du drittla jo låangs hela gålvet*, se efter, flicka, vad du gör, du spiller ju längs hela golvet Blek. *Kan du bära ner mjå£ka (mjölken) te tsjällan (till källaren) utan å drettla ut-a?* Smål. **2** hålla droppvis, hålla upp i små skvättar Öland Smål Östg. *Han foe (for) där å drittled me puttällen (buteljen)*, men de va i`int må`ång drå`åpp han slo åpp i glasa Öland. **3** urinera stötvis, urinera ofta o. lite i sänder Smål Östg. *Hunna (hundar) springer här å drettla* Smål. **4** bajsas lite i sänder el. här o. där; vanl. om barn utan blöja Smål Östg. **5** strö halm, frön o.d. i tunt lager el. litet i taget Smål Östg. *Stalldrängen han går å drättle å jer alle tjöa (ger alla korna) salt ifrå nypa nôr han like vä£ kunnä je dåmm var sinn saltsten* Smål. *Drettlä ut ärter åt hönsa (hönsen)* Östg. **6** spilla halm, frön o.d., tappa ut Smål Hall Östg. *Här går du å dröttlar å sleper (släpper) smu£er* Hall. **7** ta el. bära ngt i alltför små portioner el. lite i sänder (o. därför tvingas gå flera gånger), ta onödigt lite åt gången Blek Öland Smål; göra ett arbete i omgångar (o. inte på en gång) Smål Östg. *Du kan väll ta lite me:e (mera) i höbôu:an (höbågarna) å ingte springa å drettla mä ain tökken liten pjått (fjutt) ?* Smål. *Ta allt pau en gang å gau inte å drettla mä dä!* Smål. **8** syssla med ngt som saknar egentligt värde el. som inte ger resultat; småpyssla, småsyssla Smål Östg. **9** fara omkring hit o. dit, irra Blek; vara ombytlig el. nyckfull Smål. *Han språång där o drettlade* Blek.

driv n. [*driv*, *drev*, *drivv*, *drevv*] = **dropp** Skåne.

driva f. en portion snus, prilla Uppl. *Ån ar (han har) en stor drivå i truten*.

drivja f. se **1drevja**.

drö n. se **1drög**.

dröba v. se **2dröpa**.

dröback m. Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Sörml **dröbak m.** Västg Sörml Uppl **trög o.** långsam el. slö person, slöflock. *Han va dän vârstå dröbakk en konnå (kunde) tångka se (sig)* Smål.

dröddja v. se **dröppja**.

drog m. [-o-] Östg Sörml Uppl **drog n.** [-o-] Blek Smål Sörml Närke **droga f.** [-o-] Sörml Närke långsmal fuktig sänka i terräng, sank dalgång; sank ängsmark, kärr Smål Sörml Närke; sänka varigenom mindre vattendrag (t.ex. bäck, källåder) rinner Blek

Sörml. **1** dalgång; låglänt pass; passage Östg Sörml Närke Uppl. *De e bra me gres* (gräs) i *drogana* Uppl. **2** källdrag, källåder Närke.

drog n. se **1drov**.

drög f. [*drög, dröj, dröjj* o.d.] Smål Västg Östg Närke Västn Dal **drög n.** Västg Gotl Närke Värml Uppl Dal Häls **drö n.** Skåne **dråg f.** Värml **trög o.** långsam el. lat el. klumpig person. *De e et rekted drö!* Skåne. *E sån drög, ho iss* (hon orkar) *inte kĕå säj* (klia sig) Östg.

drög m. [*drôug, drâug, drâu, dröu* o.d.] **1** övernaturlig företeelse el. förnimmelse Jämtl; i sht **a** underjordiskt väsen, gengångare. *Ha du sitt* (sett) *nå drâug?* **b** föraning, förkänsla, varsel. *Hân ha`add drögen ta di*, han hade en föraning av det. **2** halvt löfte, löfte som troligen inte kan infrias Jämtl. *Hân drog a drôun*, han gav honom ett halv löfte.

drog n. se **1drog**.

droga v. se **drova**.

droga f. se **1drog**.

drögja **dröja f.** [*dröj-, dråj-, dräj-* o.d.] **1** grov arbetssläde för transport av timmer o.d. Dal. **2** litet lass Härj. *E lita dröje*.

drögsle n. se **drägsle**.

drol n. [*droĽ*] **1** fuktig sänka i terräng, sank slätteräng, myräng; mindre myr Härj Med Jämtl Ång; liten bäckdal Lappl. **2** mindre vattendrag, källdrag, liten rännil, bäck Med. *Hâ ä jussôm i droĽ västanpå sjiftä hassj*, det är liksom ett litet vattendrag västerut på hans skifte. **3** busk- o. mossbevuxen öppen gräsmark, mindre äng, slätteräng Härj Jämtl; mindre markområde, kil, flik Jämtl; stenig o. otillgänglig mark Med.

dröl f. n. m. [*dröĽ, dråĽ* o.d.] Ång Västb Lappl Norrb **dröla f.** [*drö`öĽ*] Jämtl Västb Lappl Norrb liten bäck, rännil Västb Lappl Norrb. **1** sumpig mark, sankt ställe, sumphål Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; sumpig vattensamling, kärr Norrb. *Do sko äkt de för at gå so do fäsn ini någar drö`öĽ rnä do gå ve kaon a mörno*, du ska akta dig för att gå så att du fastnar i något sumphål när du går med korna i morgon Norrb. **2** pöl, puss Västb Lappl Norrb. **3** liten vik av myr el. sjö Västb.

dröla v. = **drula** **2** Blek Smål Östg Närke Värml Uppl Gästr Häls Jämtl Norrb. *De` jekk an å drörde mä heĽe dan*, det gick han och såsade med hela dagen Smål.

dröla v. prata strunt, skämta, skoja; ljuga Värml. *Han dröĽer å prater*.

droll m. [*dråll*] yttersta del av fisknät i fisknätsräcka på drivgarn vanl. i bf.sg. Gotl. (Det var strömt vatten:) *Nå jär dä dän förrbann Gläves-Pällä sum liggat u haldar äi* (håller i) *drållen!*

drolla v. [*dråll-*] tyna av o. dö, självdö; äv. i förb. *drolla av*; vanl. i fråga om nyfött djur Gästr. (Kalven) *vinglâr å sjlânjer å rätsjôr mä hugu å te sjlut så drållâr han åv*. *Hä ä sällân ât-n gamĽârô kâĽv drållâr*, kalven vinglar och slänger och rycker med huvudet och till slut faller han ihop och dör; det är sällan att en äldre kalv självdör.

drölla v. sova lätt, slumra; vara tankemässigt frånvarande, "drömma"; i förb. *drölla av* el. *drölla till*, somna till, nicka till Smål Hall Västg. *Ja tror du står å dröller* Hall. *Gumma sôt å nekka å rässum dä-va drölldde ho å´ ve spunaråkken*, gumman satt och nickade och rätt som det var somnade hon till vid spinnrocken Västg. *Ja drölldde te´ ena stunn* Västg.

drollug adj. [*dråll-*] krasslig, smått sjuk Gästr.

drömpel m. se **drump**.

drömta v. se **drymta**.

dröna v. [*drön-, dryn-, dren-, drin-, drörn-, drönn-, drunn-, drynn-, drenn-, drö`ön* o.d.] **1** om nötboskap: råma sakta el. svagt o. långdraget, småråma; råmande stöna Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja tjände me litta ångsen nôr tjören drönde ätte mä*, jag kände mig lite ängslig när korna råmade efter mig Hall. *Koô drynôr ätter sin kâËv* Gästr. **2** om människa **a** tala släpigt el. långsamt, dra på orden Skåne Smål Västg Boh Östg Värml Västn. *Va dän där prästn dröner på präddiksto:rn* (predikstolen) Värml. **b** tala otydligt, mumla; mullra Skåne Västg Boh Gotl Östg. **c** stöna o. klaga, klanka Skåne Smål Västg Gotl Värml. *Va dröenar du får* (för) ? Skåne. **3** om vind: vina, dåna Gotl. *Nä de snåiböiar* (snöbyarna) *kummar da jä de* (då är det) *så de drynar ätte* (efter) .

drönja v. [*drö:nj-, drönnj-, drynnj-, dröni, dryni, drini, drörni* o.d.] **1** = **dröna 1** Skåne Smål Hall Dal Häls Härj Västb Lappl Norrb. *Du faur ji koårna får di drönjor så* Skåne. **2 a** = **dröna 2 a** Blek. **b** = **dröna 2 b** Skåne. *Han sto å dröngde en hel timme ingan* (innan) *han vesste ha* (vad) *han skålle* (skulle) . **c** = **dröna 2 c** Skåne. *Hö* (vad) *staor du o dröjnår får?*

drönt m. se **1drunt**.

drönta v. se **drunta**.

dröp n. [*dröb*] Boh dröpe n. Uppl slö o. likgiltig el. trög person.

dröp n. se **dropp**.

dröpa v. [*dröp-, dräp-, dröyp-, drö`öp* o.d.] **1** låta droppar falla, droppa, drypa Dal Jämtl. *I ska dräp-o lit*, jag ska droppa på lite Dal. *Je dröft ti någer dråpå ti håggsåre at-â*, jag droppade i några droppar i hans huggsår Jämtl. **2** mjölka (ko); ofta i förb. *dröpa av* Öland Smål. *Ja ha vatt ute o dröpe å´ mi ko* Öland. *Dröpa tjöna*, mjölka korna Smål. **3** släppa ur händerna (o. tappa bort) Västn.

dröpa v. [*dröp-, dröb-*] vara långsam, söla, vara lat; arbeta sakta Västg Boh Sörml Uppl Västn Dal. *Gå å dröpå* Uppl.

dröpel m. [*dröpel, dröbel, drövel, drybel, dribel, drivet, drevel, dröppel, dryppel, drivvel* o.d.] **1** tungspene Skåne Blek Smål Hall Värml. **2** på get, svin el. får: spenliknande utväxt under hakan, hudflik Skåne Smål. *Et fôur* (får) *har tvôu* (två) *drivola* Skåne. **3** på tupp: slör Skåne *Takken ha faued fröst i dröbelen*, ¶ tuppen har fått frost i slöret. **4**

liten ärtstor utväxt i huden på människa el. djur Västg. 5 struphuvud, adamsäpple Skåne Blek Hall. *Han slo an* (honom) *pa dröpel* Blek.

dröpel m. [*dröpel, dröbel, dröppel* o.d.] idissling; ofta konkret: uppstött fodertugga som idisslas i förb. *tappa dröpel*n , förlora förmågan att idissla; se även **dropp, dröppje, dröppjel** Skåne Smål Hall Västg Östg Närke. *Koen ha tabad* (tappat) *dröbel*en Skåne.

dropp n. [*dråp, dråb, drop, drob, dröpp, dröp* o.d.] 1 idissling; ofta konkret: uppstött fodertugga som idisslas i uttr. *tugga dropp* , idissla i förb. *tappa, mista* ¶ *droppet* , (p.g.a. sjukdom) förlora idisslingen, förlora sin förmåga att idissla, upphöra att idissla o.d. äv. bildl. om människa: förlora fattningen, "stå och gapa" Skåne Blek Öland Smål Boh Östg. *Nu bjynna kona å togga dråb sa nu krynna honn naokk te, nu börjar kon att idissla så nu piggnar hon nog till* Blek. *O så ble ja ståans* (stående) *som ja tafft* (tappat) *dropet* Blek ¶ *to di dråpet å får å ga ko:a*, ¶ (Som botemedel) som botemedel tog de idisslingen från får och gav kon Smål.

droppfallen äv. **droppa-** adj. [*dröppfallen, dråpfallen, dråpafällen* o.d.] om nötkreatur, får o.d.: som (p.g.a. sjukdom) slutat idissla el. förlorat förmågan att idissla; se även **drypfallen, drövfällen** Smål .

dröppja v. [*dröppj-, dröbbj-, drövvj-, dröddj-, drö:pj-, drå:pj-, drö:bj-, drö:vj-* o.d.] idissla Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn. *Bå B£omma å Rølla lå mitt inni trä:a å dröppte nô vi kumm ôm mônen*, både Blomma och Rølla låg mitt inne i trädan och idisslade när vi kom om morgonen Smål. *Når ja jekk ut u fäjset då sto stuta å dröppjede*, när jag gick ut ur fähuset då stod stutarna och idisslade Östg.

dröppje m. n. [*dröppje, dröppsje, dröbbje, drövvje, drö:bje, drö:vje* o.d.] idissling; ofta konkret: uppstött fodertugga som idisslas i förb. *tappa, mista, släppa* ¶ *dröppjen* , förlora förmågan att idissla, sluta att idissla o.d. i förb. *skjuta* ¶ *ta* ¶ *upp dröppjen* , ta upp idisslingen, börja idissla; el. o.d. se även **dropp, dröppjel** Öland Smål Hall Västg Boh Östg Närke. *Koa ha sj£äppt dröppjen* Västg. *Får ho inte tebaka dröppjen då går ho i skrinet* (dvs. kon dör) Östg.

dröppjel m. [*dröppjel, druppjel*] = **dröppje** Västg Boh. *Koa har mest* (mist) *druppjel* Boh.

droppla v. [*dråpp£-, dröpp£-, dröppe£* o.d.] Boh Dal Gästr Häls Jämtl **dröppla** v. [*dröpp£-, drypp£-, drepp£-, dripp£-, drippe£, dröppel* o.d.] Sörml Närke Värml Uppl Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **droppa** Boh Uppl Dal Gästr. *Hå dröpp£år åv ta:tje* (taket) Gästr. 1 spilla (i droppar), stänka, fläcka Sörml Närke Värml Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Däm dripp£ä vägga då däm må£ä* (målade) Lappl.

dröpplig dröpplug adj. [*dröpp£-, drypp£-, drepp£-, dripp£-* o.d.] prickig, fläckig, spräcklig Gotl Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *A Rosa ha fått n drepp£ut n ka£v* Västb.

dros n. [-o-] grumlig massa som blir kvar vid beredning av sylt, mos, saft o.d.; bottenfällning, slagg, grums Skåne Smål Östg.

drös dröse **m.** Skåne Blek Smål Hall Västg Sörml Jämtl drös dröse **n.** Västg Västml Ång senfärdig el. trög o. liknöjd person, sölkorv; efterslänrare. *Du ä då et drös!* Västml.

drös **n.** skämt, skoj, tokprat, dumheter Jämtl. *D-e bâri dröse ahlt vå han sei*, det är bara prat allt vad han säger. *Vå* (vad) *e tåkki* (sådant) *för drös!*

drös **m.** 1 dumbom, dumsnut; person som skämtar opassande; jfr **3drös** Jämtl.

drös **adj.** Öland Smål Östg drösig, drösot **adj.** Smål om materia: lätt sönderfallande, porös, grymig; om snö o.d.: lös (o. lätt) om väglag o.d.: lös, grusig. *Snönn e drös* Öland. *Våjen ä så drös sen de tjöde på sånn* (sedan de körde på sand) Smål. *Körven ä drös* Smål.

drösa **v.** vara långsam el. senfärdig, söla; röra sig långsamt el. med släpig gång; gå o. driva Skåne Blek Smål Västg Boh Jämtl Ång. *Rappa de* (dig) *nu tebags ijen* (tillbaka igen) *å gau inte å drösa pau vajen* (vägen) Skåne. *Du så inte gå å drösa i bôjda!* Du ska inte gå och driva i bygden! Västg.

dröss drösse **m.** [*dröss-*, *dryss-*, *druss-*] senfärdig person, sölkorv Skåne Hall. *Lämna ente papéred te hanåm de e en sån dröss så han jör allri ve ed*, lämna inte pappret till honom det är en sådan sölkorv så han gör aldrig något med det Skåne.

drössa **v.** vara långsam el. senfärdig, söla; röra sig långsamt el. med släpig gång, lunka, lomma Skåne Blek Hall. *Du går å drössar, fig* (skynda) *fortare!* Hall.

drossel **m.** [*drossel*, *drössel*, *droksel*] koltrast Blek.

drössig drössot **adj.** [*drössed*, *dryssed* o.d.] Skåne drösot **adj.** [*dröset*] Västg långsam, senfärdig, sölig, slö. *Han e leta drössed au se*, han är lite slö av sig Skåne. *Han gaur sau drössed te skolan sau han kåmmor fårsajnt vare:velia da*, han går så långsamt till skolan så han kommer för sent vareviga dag Skåne.

drössla drösla **v.** [*drössl-*, *drö:sl-*, *drössjl-*, *dryssl-* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg drussla drusla **v.** [*drussl-*, *drussjl-*, *dru:sl-* o.d.] Skåne Hall Västg Boh falla i mängd, dråsa om säd (i sht råg): falla ur axen Skåne Blek Smål Hall. *Da blaisår se aiblagryllingana drösla naj*, det blåser så att äppelkartan dråsar ned Skåne. *Sjettefall de e ded sām druslar aw når en sjettår*, skäktfall är det som faller ur när man skäktar (lin) Skåne. *Ruen* (rågen) *dröslar au alla veppena* (vipporna) Hall. 1 om nederbörd: falla (sakta) fint o. tätt, droppa Skåne Västg Boh; falla ymnigt el. våldsamt i skurar Skåne. *Da kan nokk vara öd da* (att det) *kan drösla lide au da' målned* (lite av det molnet) Skåne. *Räjjned* (regnet) *dröslar au boskana* Skåne. *Dä drussjlar å snögar* Västg. 2 om dimma: sänka sig Skåne Hall. *Tôugan drösla*, dimman sänker sig Hall. 3 ramla, stupa Skåne. *Han drösla pe änna* (på ändan). *Drussla i kull*. 4 förekomma i mängd, krylla Skåne Smål. *Däffö* (därför) *ble hæe* (här) *ägg i bouna* (bona) *te sist så de dröslade* Smål. 5 spilla genom slarv el. oaktsamhet, tappa; vanl. i fråga om torr vara (t.ex. halm, säd) Skåne Blek Smål Hall Dalsl. *Jikk han öynte o dröslate boet hälten a peta'tena pa vaien jönom stan?* Gick han inte och spillde bort hälften av potatisarna på vägen genom staden? Blek. *Gå ente å drössla me hôt!* Dalsl. 6 slösa, slarva bort,

förslösa Skåne Blek Smål Västg Boh Östg. *Då drösslas fô mäst mä gussgåvânnâ, då slösas det som mest med gudagåvorna* Smål. *Han druslar burt de han har* Boh. *Han vill le (väl) inte drösle å´ (av) mä sina pänge* Östg. **7** förspilla tid; söla, slöa; vara långsam el. senfärdig Skåne Smål Hall Boh. *Janne Parsen drösla pau bänken* Skåne. *Va går du å drösle mä ätter* (eftersom) *du allri bÊi fardi* (färdig)? Smål. **8** strö el. sprida ut (ngt), sprida tunt, beströ Skåne Blek Smål Hall Västg Boh. *Di hade dröslad mög* (dynga) *där* Skåne. *Drussla lete* (lite) *sokker å kanel på gröden* (gröten) Hall. (Frö) *dä kunne en drussjÊa mä nupa* (nypan) Västg. **9** rensa (säd, bär o.d.) genom sållning, sålla Smål Västg.

drösslig adj. om väderlek: ombytlig, ostadig (med regn o. sol om vartannat) Östg. *Dä ä dröslit i väret.*

drössling m. [dröss-, drössj-] Skåne Smål Hall drussling **m.** [druss-, drussj-, dross- o.d.] Hall Västg kortvarig regnskur, skur. *Har* (här) *kom en liden drössling räjn ijåns* (regn nyss) Hall. *Dä va bra:die drussjlingen sem kåmm,* det var en rejäl regnskur som kom Västg.

drov n. [dro, drov, drog, dråug o.d.] **1** grummel, grumlighet Gotl. *Vänt läit* (lite) *ti däss drogån sinkar* (sjunker) *ti buttnän, så bläir ä klart.* **2** grönaktig slembildning (av alger, sjögräs o.d.) i vattensamling Blek Smål. *De ä saå mö* (så mycket) *dro å farlihet saå vi faår rensa innan vi kan drikka* Smål.

drov m. [-o-] skock, mängd Öland Smål. *Hele droven,* hela mängden, hela skocken, alltihopa Smål.

dröv n. [dröv, dru] = **dropp** Skåne Hall.

dröv n. se **dräv.**

drova v. [druo-, droug-, dråug- o.d.] **1** visa tecken på regn, mulna på; dra ihop sig (till oväder), äv. i förb. *drova ihop* Smål Gotl. *De ha dråug nå i flair dagar så de bläir nuk rängn,* det har mulnat på nu i flera dagar så det blir nog regn Gotl. *De drougar ihoup til uvedar* Gotl.

dröva v. om råg: blomma Skåne. *Nu e ruen* (rågen) *så lant* (långt) *kummen så han drövar.*

drovel m. drover **m.** [dråv-, drov-] djävulen, fan, satan; vanl. i bf. i kraftuttryck Skåne. *Fårr dråvelen! För satan! Dråvåren mä, nu ha ja glemt hotangen!* Fan också, nu har jag glömt hovtången!

droven adv. se **hoven.**

drövfällen adj. [dröffullen, dröfållen, drövfollen o.d.] = **droppfallen** Hall. *Hun hai vatt dröfållen hoile ugan* (hela veckan).

drovla adj. (jfr drovel) jäkla, jävla, satans Skåne. *Ja sjörde* (körde) *en drovvla omväjj* (omväg).

drovna v. [drovn-, drogn-, dråugn-] 1 grumla (vatten); ofta i förb. *drovna till* Gotl. *Däu fart int lug u vad i vattnä u drognä till ä*, du får inte lov att vada i vattnet och grumla till det ..

drubb m. [drubb, drôbb, dråbb] drubbe m. 1 stor o. grov spik utan huvud, plugg, dubb, sprint, bl.a. för att fasthålla stockar vid timmerkörning Hall Närke Värml Uppl Västn Dal. *Dä en drubb i ä`änn* (änden) *på var line* (under timmerkörningen) Värml. 2 brodd Smål. *Ha:a* (har) *du dråbb pau tjäppen* (käppen) ? 3 spetsigt mejselliknande verktyg, dorn Skåne.

druff m. 1 kraftig stöt el. knuff, kraftigt slag Sörml Västn Dal; bildl.: (stark) sup Östg. *Han fekk säi* (sig) *en druff* Sörml. 2 smäll (från vapen) Sörml Dal. *Dôm sjöt riktiga druffar* Dal.

druffa f. [druff-, dråff-] 1 tjock o. klumpig kvinna Västg Värml Västn Dal; stort föremål Västn. *E stora tjäkka druffe* Värml. 2 vårdslös el. slarvig kvinna Västg Närke Värml.

druffas m. druffe m. tung o. klumpig el. slö man Västg.

druffing m. stor o. grov man el. pojke Gästr.

druffug druffot adj. [druff-, dråff-] tjock, klumpig, otymplig; som rör sig tungt o. sävligt Västg Dal. *A* (han) *ä så fet å druffu* Dal.

drufs drufser m. [drufs, drofs, dråfs, drôfs, dröws o.d.] 1 man som är ovig, tung o. klumpig Öland Smål Hall Västg Dalsl. 2 senfärdig man, slöfock, latmask Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg. *Här ska gå unna* (undan) , *din drofs!* Smål. *Dä ä en riktie drufs, han uträttar-nte mö`öt um dan* (mycket om dagen) Västg. 3 vårdslös, slarvig el. ohyfsad man, tölp Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. *Nä, dän däre drufsen vel ja* (vill jag) *inte ha te dräng* Smål. *Seken drufs!* *Nu har-n sjetnat näjj* (smutsat ner) *på den räjjna matta* (rena mattan) Hall.

drufsa v. [drufs-, drofs-, dröfs-, dru`ufs, drö`öfs o.d.] 1 röra sig med tunga oviga steg, lufsa, lunka, vanka Skåne Öland Smål Hall Västg Boh Östg Uppl; söla Smål Hall Boh Östg. *Han drufser å går sum* (som) *ena gamel ko* Västg. 2 bära sig klumpigt o. tanklöst el. ohyfsat åt Smål Västg Boh. *Han drofsa då på utan hâjld å åtåhållsamhet* (hejd och återhållsamhet) Smål. 3 falla omkull, i förb. *drufsa kull* Dalsl.

drufsug adj. om väg: täckt med lös snö, moddig Uppl. *He e drufsut på vejin* (vägen) *i da*.

druggla v. småregna, dugga; vara grådisigt Gotl. *De rängnar int, de bär* (bara) *drugglar*.

drul m. 1 butter, tystlåten el. inbunden o. tvär man, tvärvigg; enstöring Smål Hall Västg Närke Värml Uppl Västn Lappl (utom Dal) Östg. *Den dru`en jer ju inte ens ett svar på e fråje* (en fråga) Smål. 2 håglös, slö el. långsam man, latmask Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl Västb Lappl. 3 man som uppträder ohyfsat; klumpig, slarvig el. drumlig man, drummel, drulle Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Med Jämtl

Ång Västb Lappl Norrb. *Han ä en rekkti dru£ te sladder å pra`at* Värml. (En sådan karl som) *ha spåla bort broka* (spelat bort byxorna) *å e vär än den värste dru£* Jämtl. **4** ovig el. otymplig man Skåne Öland Smål Västg Östg Närke Ång; tjock man Närke Ång; grov o. stark man Boh; lång man Skåne. **5** valk i tyg el. ojämnhet i trä o.d., knut, bula, knöl Värml Uppl. *Ta bårt di där dru£era!* Värml.

drula v. [*dru£-*, *dru`u£* o.d.] **1** vara svårtillgänglig el. butter o. tvär, sura, tjura Blek Smål Västg Boh Östg Sörml Uppl Gästr. *Han går å dru£ar om han ä långmälter te svara* (tar lång tid på sig att svara) Östg. **2** vara långsam el. slö el. lat, söla; röra sig långsamt, lunka Blek Öland Smål Västg Boh Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Jämtl Västb Lappl Norrb. (Oxarna) *jekk där å dru£a å dä flötte säk* (flyttade sig) *inte fort* (när man plöjde) Västg. *Ga pa de väisä* (viset) *u drulä u aldri kumm ör fläkk!* Gotl. *Kômmer du äntligen dru£andes?* Västn. **3** vara klumpig el. slarvig o. göra fel el. uppträda opassande, drumla, drulla Smål Boh Värml Uppl Västn Gästr Häls Jämtl Ång Västb. *Dåm dru`u£ å fis bakstrân* (bagerskorna), *dåm ha mau£e* (torrätit) *för myttje* (mycket) *mjukbrö* Jämtl.

drulsa v. **1** skaka (vid färd i åkdon), knycka (till), stöta Dal Gästr. *Vi sått* (satt) *å drullsâ i tsjârra* (kärren) *helô väjgin* (vägen) Dal. *Å drulsa nå tjarrju:£ä slog ner i e grop*, det knyckte till när kärrhjulet slog ned i en grop Dal. *Vi drullsâ fram ättôr* (efter) *en-dä stenugâ väjen* (den där steniga vägen) Gästr. **2** gå med tunga steg Västg.

drulsug adj. om väglag: knagglig, ojämn Uppl Dal.

drulta v. [*drult-*, *druhlt-*] **1** skaka (vid färd i åkdon), guppa, hoppa, skumpa Dal Häls. *De druhlta äte* (efter) *vägen där, för dä va så då£igan väg* Häls. **2** gå med korta stötiga steg, strutta; i förb. *drulta av* Dal. *O drult-å` bô£ätt väjjam*, hon struttade iväg bort längs vägen.

drum drumme m. [*drumm*, *dromm*, *dråmm* o.d.] Skåne Smål Hall Västg Närke trum m. [*tråmm*] Blek mycket stor o. vid säck (för skrymmande gods, t.ex. hö, ull, humle). *Di brukte å stoppa ulla* (ullen) *i en drumm allt såm di k£eppe seöena* (klippte fåren) Smål.

drum s. oböjl. [*drumm*, *dråmm*] i uttr. *slå drum*, *slå dank*, vara sysslolös, lata sig Västg. *Dä ä en sj£unt* (slusk) *sum bara går å sj£ôr drumm*.

drumma v. [*drumm-*, *dråmm-*, *drômm-*, *drumb-* o.d.] **1** slå med kraft; vanl. i förb. *drumma till*, *drämma till* Västg Gotl Sörml Närke Värml Västn Dal Häls. *Drumb till bättar så gar späikän äi!* Gotl. *Ja drômma tell dä ja ôrska*, jag drämde till allt jag orkade Häls.

drumma v. [*drumm-*, *drumb-*] **1** dåna, dundra, mullra, brumma Gotl Dal Gästr Häls. *Hä drummâr i öra* Gästr. *Nâr* (när) *trômslagârn slôr på bastrômmâ så drummâr ä* Gästr. **2** tala så att åhörare inte hör el. förstår vad som sägs, mumla, muttra gnola, småsjunga Gotl. *Han gar der u singgar u drumbar fö iemn*, han går där och sjunger och gnolar för jämnan. *Han bär* (bara) *drumbäd äut ârdi* (ut orden).

drumme m. [*dråmm*, *dromme*] bi av hankön, drönare Skåne.

drumme m. se **1drum**.

drump m. [*drump, dråmp, drômp* o.d.] Öland Smål Östg Närke **drumpel m.** [*drump-, dråmp-, drômp-, dromp-* o.d.] Blek Öland Smål slagklump på tröskslaga, slagval. *Drömpelen ä ao böök* (av bok) Smål.

drungen adj. [*drung-, drunj-*] fuktig; om luft el. väderlek: dimmig o. tung, kall o. rå; om jord, mark: sur, sumpig Uppl. *Ja de e drungi veder* (väder) *dâfôrre* (därför).

druns m. [*druns, drons, dråns* o.d.] slagklump på tröskslaga, slagval Skåne Blek Smål. *Dronsen då va då di slo mä* Smål. *Slaja mä hanngel å druns*, tröskslaga med handval och slagval Smål.

drunsa v. förhandströska (säd) genom att slå sädeskärven mot logbalk o.d. så att kornen faller ur axen Uppl.

drunsa f. fyllig kvinna Uppl. *En tsjåkker drunse*.

drunt m. [*drunt, dront* o.d.] slagklump på tröskslaga, slagval Smål Västg Östg Närke Värml.

drunt m. [*drunt, dront, drönt, drynt* o.d.] **1** senfärdig, oföretagsam, trög el. lat man el. pojke Skåne Blek Öland Smål Hall Gotl Östg Sörml Närke Dal. *Dän drönten e då allri framme i rättan ti!* Skåne. **2** klumpig el. ovig man el. pojke Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Närke. *De ä ain rekti dröunt te paug* (till pojke) Hall. **3** tjock el. storvuxen man el. pojke Öland Smål Östg Närke; grov o. ohyfsad man Sörml.

drunta v. [*drunt-, drönt-, drynt-* o.d.] **1** röra sig långsamt, lunka; dra benen efter sig, söla, slå dank Skåne Smål Västg Boh Gotl Östg. (Om parhästar:) *e darr en sām e longn så får den annre drunta mä*, är det en som är lugn så får den andra lunka med Skåne. *Han går å druntar å jär* (gör) *inte et skapanes grånn* (skapandes grand) *så långer dan* (dagen) *ä Västg. Han gar u druntar täiden burt*, han går och sölar bort tiden Gotl. **2** röra sig klumpigt, lufsa; vara tafatt, drumla, fumla Skåne Smål Östg; falla p.g.a. klumpighet, dratta, drulla Skåne Smål. *Dä va så halt ute på väjen* (vägen) *så rätt va ja jekk* (gick) *så druntede ja i Smål*.

drunta v. [*drunt-, dront-* o.d.] slå (ngn el. ngt) med kraft Blek Smål Östg Sörml. (Hon) *tou ejn butaknyla o druntada an pa härakassen me närre gaunge*, hon tog en träklamp och slog honom på skuldrorna med några gånger Smål.

drunta v. [*drunt-, trunt-*] hastigt avge ett kort o. dovt ljud; ofta: hörbart fjärta Öland Smål Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl Västb Lappl. *Så du druntâr ur dâj når fôlk hör!* Sörml. *Hann truntä dill* (till) *o snöt-sä* (sig) Lappl.

drunta f. [*drunt-, drönt-* o.d.] Skåne Smål Hall Västg Boh Östg Närke Värml **trunta f.** [*trunt-, tront-, trönt-* o.d.] Hall Boh Lappl **trutta f.** [*trott-*] Dal tjock o. fyllig el. kraftig kvinna el. flicka Smål Västg Boh Östg Närke Dal Lappl. **1** slö, lat el. senfärdig kvinna el. flicka Skåne Smål Hall Västg Östg Närke; slarvig kvinna Värml. **2** smeksamt liten flicka, stumpa Hall Boh. *Min lilla trönta* Hall. *De ä e lida drunta* Boh.

drup- förled se **dryp-**.

drupande adv. drupandes adv. alldeles, fullkomligt, helt Härj Jämtl. *E edô, vattnje står-stihllt, de stå drupende stihllt*, det är eda, vattnet står stilla, det står alldeles stilla Härj.

drupen adj. nedslagen, dystert, fundersamt, brydd Jämtl. *Je tytjy* (jag tycker) *du sir så drupen ut*.

drusa v. [*drus-*, *dräus-*] **1** springa, löpa Gotl Dal. (Han) *drusäd iväg* Gotl. **2** fara fram med buller o. bång, stoja, larma Gotl. *Löiden* (ungdomen) *drusar u dansar*. **3** arbeta hårt, knoga, streta Gotl. *Nå har vör gat* (vi gått) *u slep u arbet u drusä hail* (hela) *dagän*.

druska v. slå, vanl. i förb. *druska i* Västml. *Inte får du druskâ i' sâna där spikâ*.

druska f. [*drusk-*, *dråsk-*] **1** stor, tjock o. klumpig kvinna Smål Östg Närke Värml. *Grannfrua dâ* (grannfrun det är) *allt i stoa* (stor) *dråske* Smål. **2** tung o. trög, långsam el. lat kvinna Smål Närke Värml Uppl.

druskel m. långsam el. trögfattad el. klumpig man, drulle, drummel Skåne Blek Smål.

drussa v. röra sig tungt o. långsamt; hasa fram Sörml.

drussla v. se **drössla**.

drussling m. se **drössling**.

druta f. [*druda*] senfärdig (o. klumpig) el. trögfattad, håglös el. loj kvinna Skåne.

dryb n. se **3dryp**.

dryb m. se **1dryp**.

drygt f. [*drykt*] roande tidsfördriv, något som får tiden att gå Västb Lappl; leksak Lappl. *Lillbåne jenna he jern bra drykta*, det här lilla barnet är ett bra tidsfördriv Västb. *Frest om let-ann nann drykta*, försök hitta någon leksak åt honom Lappl.

drygta v. [*drykt*, *drökt*, *dry`ykt*, *drö`ökt*, *dru`ukt* o.d.] **1** fördriva (tiden); ofta i uttr. *drygta bort tiden* Ång Västb Lappl Norrb. *Drökt bårtt tin ve å lesa*, fördriv tiden med att läsa Lappl. **2** sysselsätta, roa el. underhålla (ngn el. sig) för att därigenom fördriva tiden Ång Västb Lappl Norrb. *Will du ta å drö`ökt ba:rne jernna mern i go ut?* Vill du leka med barnen här medan jag går ut? Västb. *Je stinta e le`ek se hon ha nångting å drykt-se ve*, ge flickan en leksak så hon har något att roa sig med Västb. **3** vänta, dröja en stund Norrb *Du få dru`ukt än stånd dell*, ¶ du får vänta en stund till.

dryka v. slå (ngn el. ngt) hårt, drämma; vanl. i förb. *dryka till* Smål Östg Sörml Närke Västml. *Ja sa* (ska) *dryka te' de* (dig) *ôm du inte tar reso'n!* Östg. *Han drök en veð örâ* (honom vid örat) Närke.

drymta v. [*drymt-*, *drömt-*] gå hit o. dit utan mål, driva omkring Smål Västg Östg; gå omkring sysslolös Smål Västg Östg; söla Boh. *Kriatura* (kreaturen) *går å drömtar nô-Êi* (när de) *går å driver å ente går stadit å åter* Västg. (Han) *går å drymter* Östg.

dryna v. se **dröna**.

drynka v. [*drynk-, drönk-*] dränka (ngn, ngt el. sig) Hall Västg Boh. *Han har drynkt själlinga* (kattungar) *i kwäll* Hall. *Ja vell ha riktier mat sum i (ni) inte har dryngt in mä brännevin* Västg. *Han jek å dryngkte* se Boh.

dryp m. [*dryp, dryb, drip*] liten mängd vätska, droppe, skvätt, tår Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Jämtl Ång Lappl. *En dryb mjôlk* Boh. *Dänn dripinn ja fekk nâsstâ dâmm*, den skvätt jag fick hos dem Närke. *Barä en litn dryp* Dal.

dryp m. **1** spillkråka Gästr Häls. *När drypen skriker bir-e* (blir det) *rängn* Häls. **2** storspov Blek. **3** enkelbeckasin Blek.

dryp adv. alldeles, helt, fullkomligt Dalsl Värml Häls Jämtl. *Kan du begri:p att dä bLe* (blev) *dryp langt* (lugnt) Värml.

dryp n. [*dryb, dröp, dröb*] **1** = **dropp** Skåne Blek Smål Hall Västg. *Fåred ha to dryb men kowen bara et*, fåret har två idisslingar men kon bara en Skåne. *Fåred har ta:pt drybed* Skåne.

dryp- förled Dalsl Värml Dal Gästr Häls Jämtl Ång **drup-** förled Härj Jämtl alldeles, fullkomligt, helt; förstärkande förled i ssgr som t.ex. ¶ *drypstilla, drypsäker, dryptyst*. *Ja stôgg* (jag stod) *drypstille å rôrde ente e fena* Dalsl. *Han va drypsäker på han skull vi`inn* (vinna) Värml. *E du drupseker på-din?* Är du helt säker på det? Jämtl.

drypa v. slå (ngn) hårt, ge en örfil; vanl. i förb. *drypa till* Smål Västn Häls. *Ja ha lust å drype te`da* (dig) ! Smål.

drypare m. spillkråka Dalsl; fågel som förebådar regn Boh.

drypare m. gonorré Boh Värml Häls Härj Ång. *Di säj an a fått dryparn*, de säger han har fått gonorré Värml.

drypfallen adj. [*dröbfullen*] = **droppfallen** Hall.

drypkråka f. Med dryppkråka f. Dal spillkråka.

dryppla v. se **dröppla**.

drypplig drypplug adj. se **dröpplig**.

dubb m. [*dubb, dobb, dåbb, dôbb, dåb* o.d.] Smål Gotl Häls Med Ång Västb Lappl Norrb
dubbe m. [*dubb-, dôbb-, dåbb-*] Västg Boh Gotl **dubba** f. [*dåbb-*] Gotl flöte för markering av nät o.d., vakare. *Millum föst* (mellan förste) *u andre gane* (fiskgarnet) *ha vi e dåbbe* Gotl.

dubba v. [*dubb, dåbb, dôbb, do`obb, dô`ôbb* o.d.] **1** dyka, doppa sig under vatten Ång Västb Lappl Norrb; om sjöfågel: (vid födointag) ligga med huvudet under vatten o. stjärten upp ovan vattenytan Norrb. *Törs du dubb?* Lappl. *B£ahåssjan lag* (gräsänderna låg) *o dobbe* Norrb. **2** sjunka under vatten Ång. *Ståkken dôbb*.

dubbel n. [*dubbe£, dåbbe£, dôbbe£* o.d.] = **dubb** Jämtl.

dubbelig adj. [*dobb-, dåbb-*] som har fyllig kroppsform, frodig, rund Skåne. *Hon e dobbeli å ser så rede ud* (redig ut) så.

dubbelsovla v. [*-såvv£-, -sugg£-, -sô:v£-, -så:gl-, -så:jl-, -sô:jl-* o.d.] **1** ha mer än ett pålägg el. både smör o. pålägg på bröd o.d.; se även **tvesovla** Skåne Smål Västg Sörml Uppl Häls. *Du får äta så mö* (mycket) *du vell pôjker* (pojkar) , *män du får ente*

dubbelsuggfa! Västg. *Bredde vi smör på bröt å sen lag en sillbit ovanpå så var dä te å dubbelsåvfa* Uppl.

dudd(e) m. se **dodde**.

dudda v. [*dudd-*, *dôdd-*, *dådd-*, *dodd-* o.d.] **1** misstänkliggöra (ngn), beskylla; misstänka Smål Hall Västg Östg. **2** antyda, insinuera, prata om i förbigående; i förb. *dudda på ngt*, *mena på* Smål Hall Västg Östg. *Joan vell nokk* (vill nog) *dudda på att dä va Erika skull* (Eriks fel) Smål. *Fölk ha dåddat ammet* (om det) *män ain kånne* (en kunde) *inte tro de va sant* Hall. **3** gissa Västg Boh. *Sumt tror-a, sumt duddar-a mä te*, somligt tror jag, somligt gissar jag mig till Västg. **4** i förb. *dudda ihop*, i hemlighet komma överens om (ngt), "koka ihop" (en historia) Smål. *Dä' doddä di ihop!* **5** tveka, fundera länge Hall. *Han stu* (stod) *å dodda i de längsta*. **6** lätt vidröra (ngt el. ngn), snudda; badda Smål Hall Västg. *Hun dodda dän syge* (den sjuke) *me en vauder honndug* (våt handduk) *po pannan* Hall. (Vid stensprängning:) *summa* (somliga) *di bruka ha en eneförk* (enstör) *mä glö`ör i ä`än* (glöd i änden) *på å durdda te på tönnert* (fnösket) *mä* Västg.

duddas v. [*dudd-*, *dôdd-* o.d.] ryktas Smål Hall Västg. *Dä dôddadâs åm att han själv hadâ tänt på* Smål. *Ja har hurt* (hört) *durddas um-et* Västg.

duffa f. [*duff-*, *döff-*] Västg Boh *doffa f.* [*dôff-*] Boh Dalsl **1** rosett Västg Boh Dalsl. (Flickorna har) *bre silkebann rönt livet, knöten* (knuten) *te e stor dôffa* Dalsl. **2** tofs Västg Boh. **3** frans (på duk e.d.) Boh. **4** halsduk Boh.

dufsa v. [*dufs-*, *döfs-*] **1** lufsa Boh. *Kåmmer du döfsanes?* *Gå å dufsa*. **2** i förb. *dufsa till*, *slå till lätt* (med handen), *daska*; *knuffa till* Boh. *Han dufsa te-n*.

dul adj. se **2dål**.

dul adj. se **3dål**.

dula v. om båt: röra sig (framåt) Uppl. (Skutan) *sjâr int åpp på rore* (rodret), *o* (hon) *bârâ duÊâr rakt fram*.

dull adv. [*dull*, *doll* o.d.] Blek Smål Östg *dulle adv.* Smål Östg i förb. ¶, *stå utan stöd*, *stå lull*; *vanl.* i fråga om småbarn; *stå dull(e)* se även **2dall**. *Han stå dull så grannt*, *pajkân* Smål.

dull adj. se **2dål**.

dull adj. se **3dål**.

dull m. **1** hoprullad o. mjuk tingest, "bylte" Dal. **2** = **2dulla** **1** Dal.

dulla f. [*dull-*, *dåll-*] **1** smörgås av hoprullat tunnbröd Dal. **2** liten o. knubbig kvinna el. flicka, rulta, tulta Gotl.

dulla f. [*dull-*, *dyll-*, *döll-* o.d.] **1** beslag el. hylsa (av järn) för träskäft (på övre änden av spade, grep, tröskslaga o.d.) Skåne. *De va en dylla såm di satte skäfted i*. **2** ögla på rep Skåne.

dulla v. [*dull-*, *doll-* o.d.] *stå el. gå för sig själv utan att falla*, *stå lull*; om småbarn Smål. *De va me nö* (nöd) *han kunne dulla* Smål.

dullra v. förhandströska (säd) genom att slå kärven (mot vägg o.d.) så att kornen faller ur axen; äv. i förb. *dullra ur* Häls.

dullra v. bullra, dundra, mullra Värml Dal. *Dâ dullrâ tå tömmer*, det bullrade av timmer under flottningen.

dullra v. = 3dulla Västg.

dullrig dullrug adj. som har huvudvärk; som är trött o. tung (i huvudet); omtöcknad, yr Sörml Uppl. *Tung å dullrug i huvve* Sörml.

dulp f. m. [*du£p-, då£p-, dô£p-* o.d.] Smål Västg Dalsl Värml Dal Härj Jämtl **dulpa f.** [*du£p-, då£p-, dô£p-, dô`ô£p-* o.d.] Hall Västg Boh Värml (tvär) fördjupning, svacka, sänka, grop Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Dal Härj. *Tjör inte sô fort i desse du£perâ* Värml. **1** liten dal, dalsänka Värml Härj Jämtl; myrmark, mosse Värml. **2** vattenfylld hålighet, vattenpuss, pöl Dalsl Värml Jämtl. **3** djup vattensamling utan till- el. avlopp, liten tjärn, surhål, träskhål Värml Dal Jämtl.

dulpa v. [*du£p-, då£p-, dô£p-, du`u£p-* o.d.] **1** stälpa Smål Hall Västg Värml. *Kåmm å du`u£p tå* (av) *säkkâne här* Värml. **2** sänka (ngt, ngn el. sig) under vatten, doppa; ofta i förb. *dulpa ned* Blek Smål Hall Västg Östg. *Når ho då£pte ner ressel* (risslet) i *själla* (källan) *så kum då fullt mä ydler* (ödlor) Östg.

dulpig dulpug, dulpot adj. [*du£p-, då£p-, dô£p-* o.d.] om terräng, väg, mark o.d.: (stor)gropig, ojämn Smål Hall Västg Boh Värml Dal. *Ä då du£pit så ä då nog bäst att nôjjen* (någon) *går ve sija* (sidan) *å stur i lasst* (styr i lasset) Västg.

duls m. gemensam bädd för flera personer; syskonbädd Häls Med.

dulsa v. [*duls-, dôls-*] i förb. *dulsa på*, ta på (ngn el. sig) många klädesplagg, bylta på Östg Värml Dal; äv. i förb. *dulsa av sig*, ta av sig (kläder) Västg. *Nu får-ak å jära inna ja får dulsat-åmmäk alla palta*, nu får jag att göra innan jag får tagit av mig alla paltor Västg.

dult m. Uppl **dulte n.** Boh **dulta f.** Boh bylte, packe; rulle. *Dä va e redi dulta bann* (band) *du har* Boh.

dulta v. **1** om fordon: stöta (vid färd), skaka; skramla Värml Dal Häls Med. *Tjârra* (kärran) *dultä så ja går hällär* (hellre) *än ja åkär* Med.

dulta v. **1** tulta; gå som småbarn Västb Lappl; gå med (klumpig o.) vaggande gång Boh. **2** röra sig långsamt o. utan brådska Lappl. *Hon jikk å dultä e på vä nanting*, hon gick och arbetade slött med någonting.

dulta v. i förb. *dulta på sig*, ta på sig (många klädesplagg), bylta på sig Uppl.

dumla f. [*dum£-, dumb£-*] **dumra f.** [*dumr-, dumbr-*] större tuva av starr el. gräs Uppl.

dumle m. [*dom£e*] **dumling m.** [*dom£eng, dom£ing*] (djup) vattensamling i torvmosse; öppet ställe i grässvål (över gungfly); fördjupning i mindre vattendrag Boh.

dumlug adj. om väderlek: oklar, mulen Härj Jämtl. *Dom£ut i ver* Jämtl.

dumma f. [*dumba, dômba, domba, dômm* o.d.] dimma; imma Värml Dal. *Ä står domma*, det är dimma Dal.

dumma f. [*dumb-, dumm-, domm-, dåmm-* o.d.] finfördelat stoft, damm Hall Västg Boh Dal. (De stod i ladan och tog emot halm:) *de va inte allti så rolekt för-de swåi i öwene* (sved i ögonen) *å näsa rann å all domma* Hall.

dummug adj. [*dumb-, domm-* o.d.] om väderlek, luft o.d.: dimmig, disig; oklar Dal Jämtl. *En dommu måro* (morgon) Dal.

dump f. m. [vanl. *domp*] Värml Dal *dumpa* f. [*domp-*] Boh fördjupning i terräng, sänka, svacka, grop. *Ve har e kallsjälle* (kallkälla) *neri dompa där* Värml.

dump m. [*dump, domp, dômp, dåmp* o.d.] **1** slagklump på tröskslaga, slagval Öland Smål Hall Närke Värml. **2** redskap för bultning av lin, linstamp Med. **3** tung (o. rundad) del el. ytterända av redskap, verktyg el. skjutvapen (t.ex. gevärskolv, viktklump) Värml.

dump m. [*dump-, domp-, dåmp-* o.d.] i uttr. *gå* (el. *vara*) *på dumpen*, *gå* (el. *vara*) på nattfrieri, uppvakta en kvinna nattetid; vanl. sommartid när ogifta unga kvinnor el. flickor sov ute på logen el. i höladan o.d.; se även **3damp** Boh Dalsl Värml; äv. i uttr. *ligga på dumpen*, *vara på nattfrieri* Värml. *Jä tänker på e brök* (spektakel) *som ongdomane hadde; då va då nôr gôssane jekk på dompen* Dalsl.

dumpa f. se **1dump**.

dumpa f. [vanl. *domp-*] **1** grov o. ovig kvinna Skåne Smål Västg Västml Dal. *En tökkân dompa ble snat annatrôtân å trôttâ* (andfådd och trött) Smål. **2** stor o. stark kvinna Ång.

dumpa v. [*dump-, domp-, dåmp-, dômp-* o.d.] **1** hårt o. stötvis dundra, duns; bullra, väsnas; stötvis slå, dunka, bulta Blek Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Västml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä dumpa å dumpa så-n trodde åska jekk* (gick) Dal. *Ja slog i dôran* (dörren) *sa re* (så det) *dompa* Häls. **2** ha samlag Boh. **3** röra sig med tunga steg, trampa hårt, klampa, stampa; skumpa Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Västml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Han jekk å dompe opå vinn så då hôLes* (hördes) *änna ne hitte ass* (hit till oss) Ång. *Vars* (vart) *ska nu a Kars domp iväg?* Lappl. **4** falla med en duns, dimpa Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Sörml Värml Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl; i förb. *dumpa ikull*, få (ngn) att falla, kasta omkull Lappl. *Han domp nör* (ner) *i brönnen* (brunnen) Skåne. *Få-si öm du rå vä-an å ä:rsä domp ekull-an*, få se om du rår på honom och orkar kasta ikull honom Lappl. **5** bestämma sig hastigt, slå till; ofta i förb. *dumpa till* Ång Lappl. *Funder int, domp dill!* Lappl. **6** i perf. part.: (oåterkalleligen) färdigt, avklarat, bestämt Ång Västb Lappl. *Nu jer ä* (är det) *dompe* Västb.

dumpekurs m. (till **3dump**) uppvaktning (av unga kvinnor) sommartid, nattfrieri Dalsl.

dumpen adj. [*dump-, dômp-* o.d.] **1** inte fullt frisk, olustig, matt, orkeslös Häls Härj Med Jämtl Ång. *Ja ä sa dômpen ja tror hä bli na fulvär* (dåligt väder) Med. **2** nedstämd, svårmodig Jämtl. (Han är) *dumpen å lu`urn ta se*.

dumpjakt vanl. **dumpe-** f. (till **3dump**) nattfrieri, vanl. sommartid; äv. dels om ungdomars nattliga kringflackande (på nöjestillställningar o.d.), dels om dans-el. nöjestillställning Smål Västg Boh Östg. *Han ränner på dompejakt Boh. No (nu) ä de ude på dompejakt ijän (igen) Boh.*

dumra f. se **2dumla**.

dumsen adj. som är en aning inskränkt till förståndet, smådum Västg. *Han ä lite dumsen, pöjkastakkarn.*

dun m. [*döun, däun, du:rn* o.d.] Ång Västb Norrb **duna** f. [*du `urn*] Lappl stim (av fisk). *N durn löjj, ett löjstim Ång. Bräksn går i däon, braxen går i stim Norrb.*

duna f. växten gråbo; ofta använd som medicinalväxt Gotl. *Dunå u libbastukk (libsticka) skall kokäs i hop u gis konar in, när di kalvar.*

duna f. se **dun**.

duna v. småregna, dugga Blek Smål.

duna v. **1** slå Västm; i förb. *duna ner*, slå ned (ngn el. ngt) Västm Häls; i förb. *duna om*, grundligt ge (ngn) stryk Västm Dal. **2** i förb. *duna ikull*, falla omkull Uppl. **3** i förb. *duna på*, (plötsligt) flyga på (ngn), ryka el. rusa på, slå ned på Västm Dal. (Tuppen) *fflög å fflaxa å duna på däm Västm. Många går olycka unna, andra dunar-o på*, för många går olyckan förbi, andra slår hon ned på Västm. **4** om sjöfågel, i förb. *duna ner*, slå ner (ngnstans), landa Häls. *Dem duna ner i vattene.*

dunderlök m. [*dunda(r)lauk, dundalöik* o.d.] växten kärleksört Gotl.

dundra v. [*dunnr-, dännr-* o.d.] **1** (vanl. i en första omgång) tröska (säd) genom att slå kärven (mot logbalk o.d.) så att kornen faller ur axen; äv. i förb. *dundra av*, *ur* el. *ut* Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Västm Dal. *Råjen (rågen) ska föst dännras sen tröskas mä pläjel* (tröskslaga) Smål. *Di brukte allt å dunnre nekkera i baßen om di va utan sä Östg.* **2** tröska (säd) med slaga **a** en första omgång Östg. **b** en andra omgång; vanl. för att få ut de sista kvarvarande kornen ur axen Närke Västm.

dundradöd interj. äv. som två ord [*dunnradö', dunnrade', dunneradö', dunnerade'* o.d.] lindrigare svordom för att ge eftertryck åt medgivande, konstaterande, förnekande, förvåning o.d. Västg Värml Dal. *Dunradö! Hade äljen komme här skulle vi ha rappe hōmen* (skjutit honom) Värml.

duneman m. [*dune-, done-, dōne-, dunne-, donner-, dōde-* o.d.] Skåne Hall **dunemar** m. [*dune-, dōne-*] Skåne **dunemad** m. [*dune-, dyne-*] Skåne **dunemass** m. [*dōne-*] Skåne **dunemark** m. [*dōne-*] Skåne (fröhus på) kavelkun. *Dönemanna e bruna når da blai* (de blir) *mona* (mogna) Skåne.

dung m. mörk mullhaltig jordart (på lerbotten) Östg. *När dungen ä för bLöter då bare pakker han sä* (sig).

dunga f. koll. [*donga*] Hall Västg **dung** s. Smål (tjockt lager av) damm; vanl. i kvarn.

dunga v. [*dong-* o.d.] småregna, dugga Blek Smål. *Dä böaja* (börjar) *å donga sau dä ä nåkk bäst å gau i sjula* Smål.

dunga v. **1** runga, dåna, dundra Blek Västg. *Han sjongde* (sjöng) *så då redit dongade i bakken* Blek. **2** slå (till), banka Smål Västg Närke. **3** slunga (ngt), dänga Västg. *Han donga en sten* (i logedörren) .

dunga v. i förb. *dunga ihop* , samla ihop (ngt), hopa Värml. *Han donger ihopp pEoger å harver å all möjle resskap på bo:gå'ärn* (gårdsplanen) . *Dän kä'ärn* (karln) *donger ihopp pänningar*.

dunge m. [dung-, dång-, dong-, do`ong, dunni o.d.] **1** dynga, gödsel; äv.: hoptrampad (o. brunnen) strö- o. gödselbädd (i kätte, stia o.d.) som underlag för boskap Uppl Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Dä är myssje donga i kaEvsjittan* (kalvkätten) Häls. *Dö ha vöi* (det hade varit) *bättär för hova* (hovarna) *ôm ja ha fott ha-n* (hästen) *pa dongän* Ång. **2** gödselstack, gödselhög Häls Härj Med Jämtl Ång. **3** sophög, skräphög, avfallshög; äv.: skräp, sopor Värml Häls Härj Med Jämtl Ång. *Masjin* (maskinen) *sjlår sunt* (sönder) *håEmen så de bEi bâri dongen* Jämtl. **4** stor hög, stack, hop, trave Värml Dal Härj Västb. *Han a lakkt temmer* (timret) *i en do`ong noEmä* (nordmed) *vägen* Värml. **5** klunga Värml. *AppeläppEa* (apeläpplena) *hang i donger*.

dungen adj. [dung-, dong-] (lätt) fuktig; om väder, luft o.d.: (tung o.) disig, rå; kvav o. instängd Smål Gotl Sörml Uppl. *Rôjen* (rågen) *ä dongen änn* Smål. *Dunget veder* Sörml. *Grese* (gräset) *va vått å byksener vart dungna på jemvegen* (hemvägen) Uppl.

dunkas v. [donk-, dontj-] = **dunkna** Värml Ång Västb Lappl. *Då han ha möEe båEi rå en spannmåE då dongkese*, då man har malt ur rå spannmål då möglar mjölet Ång. *Sea* (säden) *dongkes för meg* (mig) Ång. *Deill-omä einni husom vaE ä rarnä a får lukt dontsjäsä*, till och med inne i husen kommer det regn och börjar lukta unket Västb.

dunkel m. [dongk-] (liten) kagge, dunk Öland Smål Värml.

dunken adj. ofta i n. el. i n. som adv. [dunk-, donk-, dänk-, duntj-, dôntj-, dântj- o.d.] **1** fuktig Västg Boh Dalsl Sörml Värml Gästr Häls Västb; om väderlek o.d.: fuktig, dimmig, rå Västg Sörml Värml Häls Lappl. *Du ä så dongken um fôttera* Västg. *Dä sjänns* (känns) *lite dongket i vä:rt* (vädret) Västg. *Strompene* (strumporna) *ä donkene* Dalsl. **2** skadad av fukt; möjlig; lätt skämd; ofta i fråga om mjöl, säd, hö o.d. Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; om luft, lukt, smak: unken Värml Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Norrb. *Dä smaker do`ongk tå mjöE* (av mjölet) Värml. *Säa ä duntsjin* Västb. *Hä löftâ* (luktar) *så duntjit i tjällân* (källaren) Gästr. **3** om livsmedel (som kött, smör o.d.): härsken Värml Uppl Ång; om dryck o.d.: avslagen, kraftlös Västb Gästr Häls. *Drikka e dungke* Häls.

dunkig dunkug, dunkot adj. [dunk-, donk-, dântj- o.d.] **1** = **dunken 1** Sörml. *De ä dunki i wäðre*. **2** = **dunken 2** Västg Värml Ång Lappl Norrb; om lukt, smak: unken Värml Ång Lappl Norrb. *Itt* (inte) *vet jäg, män jä tykkt att ko:rnä* (kornet) *smâka dongkât* Ång. *Håje jer dåintsjat*, höet är möjligt Norrb.

dunkna v. [dunkn-, donkn-, dôkn-, dunken o.d.] Närke Värml Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Jämtl Västb Lappl Norrb **dunknas v.** [dонтn-] Norrb ta skada av fukt, bli skämd,

mögla, ruttna; vanl. i fråga om hö, säd, mjöl o.d.; om luft, lukt: bli unken. *Sää ligger å dungknar* Västn. *Kåmm ihågg, eppfen ha rakt dungknâ bårt fårr me, tänk då, äpplena har rakt ruttnat bort för mig* Uppl. *Emillanat skullä hö ströss övver mä grovsahlt, annars kônna hö dōngkna* Häls. *Hä lååkt dongkne bårti kēda som du ha haft u`ut i rāngginvā`ri je`na*, det luktar unket av kläderna som du har haft ute i det här regnvädret Norrb. *Miålä* (mjölet) *hå dontnäsä* Norrb.

dunknas v. se **dunkna**.

dunregna v. småregna, dugga Smål. *De ha dunringnat he`eil dan*.

duns m. [*duns, dôns* o.d.] **1** tvåvåningssäng, högsäng, skåpsäng Västb Lappl. *Han ligg å snustär* (sover) *inne dunsn* Lappl. **2** övre liggplats (i högsäng), översäng Ång Västb.

duns m. (stor) klump, (jord)koka; stor knut (på lina e.d.) Uppl. (Talesätt:) *De e bārra en snuva mot den eviga dunsen*, det är en obetydlighet mot det stora hela.

dunsa f. [*duns-, dôns-, dāns-, du`uns* o.d.] stor o. fet kvinna el. flicka Skåne Öland Hall Jämtl Ång Lappl. *Tje:ringa att n Olle sir ut fala tjukk å stor, e rektu e dōnse*, Olles fru ser så väldigt tjock och stor ut, en riktig tjockis Jämtl.

dunskeridon interj. äv. som tre ord [*dunskerido`n, dunskrido`n, dunskridan* o.d.] = **dundradöd** Värml Västn. *Dä va dunskeridon te vang* (vagn) Värml. *Jo dunskeridon nog ska ja låta si att ja kan röra på bena* Västn.

dunskerisäck interj. [*dunskerisä`kk, dunskrisä`kk* o.d.] = **dundradöd** Värml.

dunskradöd interj. äv. som två ord = **dundradöd** Värml. *Dunskra dö`va dä loa å`fôr hômen!* Tusan vad det gick undan för honom!

dunt m. [*dunt, dont, dōnt, dānt* o.d.] **1** slagklump på tröskslaga, slagval Blek Smål Västg Östg Närke Värml Västn. *Han slogg dunten i neka sô dä dompe* Värml. **2** lätt slag (i rygg o.d.), stöt, dunk Smål Västg Gotl Östg Västn Häls. *Ja ga-a en dont* Smål. **3** dovt ljud (vid fall el. slag o.d.), duns, dunk; dov knall Smål Östg Häls. *Ja höade en dont; va dä nåe som trellade ne?* Smål.

dunt m. [*dunt, duhnt, dōnt* o.d.] **1** högsta del på berg, topp Häls. **2** stup (i hoppbacke), tvärstup, brant Härj.

dunt m. (sprängt) håll el. grop vari grundvatten samlas (i gruva); reservoar, sänkning Västn Gästr.

dunta f. [*dunt-, dōnt-, dont-, du`unt* o.d.] Smål Hall Värml Härj dynta f. [*dōnt-*] Smål Hall fet kvinna el. flicka, rulta. *De e äj rekti dunta den lela tösa, hu e så tonge* Hall.

dunta v. [*dunt-, dōnt-, dont-, dānt-* o.d.] **1** dundra, bullra el. smälla, duns, dunka Blek Smål Hall Västg Dalsl Närke Värml Häls. *Dä dōntade nä han föll ne i trappen* Smål. *Dä dunte som åska* Hall. **2** falla tungt o. hårt, falla med en duns, dimpa Smål Hall Härj Västb; i förb. *dunta röv*, dratta på ändan Härj. *Sekken dunta näjj ifrå rennet*, säcken damp ned från uthusloftet Hall. *Je dōntâ rôvv ô sjlo rompetanjjen*, jag drattade på ändan och slog i svanskotan Härj. **3** slå (så att ett dovt ljud uppstår), dunka, bulta; stöta Smål Västg Gotl Östg Närke Värml Västn Häls. *Ja dontade te`-a sao hu glammer-et inte*

snaet, jag slog till henne så hon glömmer det inte så fort Smål. **4** förhandströska (säd); tröska (med slaga) Smål. *Räunen* (rågen) skulle allti duntas engan da lavade eng en (innan de bärgade in den) . **5** skaka, stöta, knycka, guppa Häls Härj Ång Västb Lappl. *Hä dônt sä jag tô£ int sitt på* (kärran) Västb. **6** gå tungt, klampa Smål Ång. *Hon dônt iväg uteve* Ång.

dupp m. Med Jämtl *duppa f.* [*dupp-*, *dôpp-*] Häls *dyppa f.* Häls tofs Häls Med Jämtl. *N fôge£hunnn* (fågelhund) *ske ha n vit n dupp ytterst på rômpa* (svansen) Jämtl blom-samling på klöver el. humle Häls Med; årsskott på gran el. tall Häls.

dur m. = **1dur** Dalsl Värml Dal Jämtl. *Ve ä nåkk snart ve ä£va nu, ja hörer du`urn tå a* Värml. *En duä fö ôrom å mä*, ett surrande i mina öron Dal.

dur m. **1** i uttr. *i en dur a* i en följd Dalsl. *Bäst va dä om dä nästen kunne gå i en dur uta nôe oppehôll.* **b** i en skock Värml. (Skatorna) *di hell säj* (höll sig) *i en dur.* **2** i uttr. *i samma dur*, i samma stil, på samma sätt Uppl. *Veva härveln i samma dur så dä inte trasslar opp sej.*

dur m. [*dur*, *deor* o.d.] **1** kort slummer, blund, tupplur Smål Dal Västb Lappl Norrb. *Ja töo em due e`et meddan*, jag tog en tupplur efter middagen Smål. **2** yrsel- el. svimningsanfall Dal.

dur m. **1** dimma, dis Uppl Ång Västb Lappl. **2** smått el. fint regn, duggregn Uppl Västb. *Nu ha e kåmme opa n annan dur* Västb. **3** tjock rök av damm, snö o.d. Västb Lappl. *Han piska opp gammkôddvara* (de gamla kuddvaren) *sä de sto som en dur i lufta* Lappl.

dur adv. se **dyr**.

dura v. **1** sova lätt, slumra, nicka Öland Smål Hall Västg Dalsl Närke Värml Uppl Västm Dal Västb Lappl Norrb; somna till, i förb. *dura till* Skåne Blek Öland Smål Hall Värml Uppl Dal, *dura (ut)av* Skåne Smål Värml Uppl Dal Västb Lappl Norrb, el. *dura åstad* Västb Norrb. *Män nu haâ han durat nåkk å ska sti åpp*, men nu har han sovit färdigt och ska stiga upp Smål. *Han sat å dura ätter* (efter) *supen* Värml. *Je a dure asta´ nalta*, jag slumrade till lite Västb. **2** i förb. *dura av*, förlora medvetandet, svimma, tuppa av Skåne Blek Öland Smål Hall Värml Lappl. *Han slo se i hutet* (huvudet) *sao han durade ao* Smål. **3** dö Västg; i förb. *dura av*, dö Skåne Smål Hall Västm Norrb. *Därr kom en hasti smetta i bôjiden o möinga dura au*, det kom en hastig smitta i bygden och många dog Hall. *Fåra di dura, dän ena äter dän andre*, fåren de dog, den ena efter den andre Västg.

dura v. [*dur-*, *dôr-*] **1** dovt o. entonigt genljuda, brumma, dåna, dundra, mullra, väsnas, brusa el. surra dovt; tjuta, vina Boh Dalsl Värml Dal Härj. *Åkke ä dä åska än* (eller) *en bil sôm durer?* Dalsl. *Nu kåmmer dä ett tåg för ja hörer nô`ô sôm durer* Värml. *Dä durer frå fôrsen* Värml. **2** rumla, festa, svira Sörml Västm Dal. *Gå å supâ å durâ* Västm.

dura v. [*dur-*, *däur-* o.d.] **1** småregna, dugga Sörml Uppl Ång. *Dä ha durat i tri dar* Uppl. **2** om väder: vara grådisig Uppl Västb. **3** om snö: yra Gotl.

duradam m. [*duradamm*] någon (el. något) som är ovanligt bra, överdängare, baddare Värml. *Dätta dä va at* (allt) *duradamm!* *Dä va at* (allt) *n duradamm te kär* (karl) !

durande adv. se **dyrande**.

durantera v. [*durante´r*] Västb duransera v. Norrb leva i överflöd, leva om, festa, rumla.

Än ha snart duransere op henn ha, han har snart festat upp det han har Norrb.

durera v. [*dure´r*] **1** föra oväsen, väsnas; högljutt bråka el. gräla Västb Lappl. *Sup å durer* Västb. *A moster skrekkt* (skrek) *å durere sä hä galle* (så det ekade) *ti stugun* Lappl. **2** leva i sus o. dus Västb.

durig durug, durot adj. [*dur-, daur-* o.d.] **1** om väder: dimmig, grådisig, gråmulen; regntung; ruggig Sörml Uppl Västml Dal Gästr Häls Ång Västb Lappl. *De e durut i våre* Västml. **2** som inte är riktigt kry, olustig, matt, trött o. yr, hängig; smått frusen Västml Dal Gästr Västb. *Ja tror måst ja får frösen för ja ä så duri* Västml. *Ja tjänô mä litô duru* Gästr. **3** sömnig Smål Västml Gästr Med.

durk m. [*durk, dörk, dårk, dork, durttj* o.d.] duvhanne, handuva Skåne Hall Västg. *De e durken såm kårrar* Skåne. *Du faor väll ha lia monga durka som duer, du får väl ha lika många handuvor som honduvor* Hall.

durk adv. [*durk, dursk* o.d.] Smål Västg Boh Östg Sörml Värml Uppl Västml Dal Häls Jämtl
durkt adv. [*durt, dort, dårt, dart, dört, durst* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Värml Jämtl Ång Västb Norrb alldeles, helt o. hållet, fullständigt, precis Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Sörml Värml Västml Dal Häls Jämtl Västb Norrb. *Sjönn ä durkt ijännvuksen* (igenvuxen) Östg. (Han är) *durk pressiss ga:ern*, han är alldeles precis galen Sörml. *Dä ä durk omöjligt te kåmma över åa* Västml. *Å djikk durk bra e-åa!* Det gick riktigt bra det där! Dal. *Ja ä dursk uta snus* Häls. *Vi stog dursk uttmä väjjen*, vi stod precis utmed vägen Häls. **1** bestämt, ovillkorligen, prompt; genast Smål Västg Östg Värml Uppl Dal Häls Jämtl Ång Västb. *Å han villa ha-at durkt jortt*, och han ville ha det gjort genast Värml. *Han sejer durk ifrån* Uppl. *Ja ska dursk ta å fråga* Häls. **2** enbart *durkt* rent av, faktiskt Jämtl Västb Lappl; i förb. *durkt av*, verkligen, rent ut (så), äv. i svarsreplik som uttryck för överraskning Västb.. *Nä, jä tror durst de va i Ovitjen* Jämtl. *Durt a!* Jaså, verkligen! Västb. *Ja ble durt rik*, jag blev faktiskt rik Lappl. **3** enbart *durkt* ständigt, hela tiden; äv. i förb. *durkt till* Gotl. *De rängnär durt va iviän* (var eviga) *dag*. *Undar vägän så pratäd E. u ja durt till, föstas, um bad dain u dannä* (om både det ena och det andra).

durkblöt adj. genomblöt Häls Med Västb.

durke adj. oböjl. [*durke, dörke* o.d.] Hall Västg Boh Dalsl durge adj. oböjl. [*dörje, durje* o.d.] Boh som förstärkande adj. i uttr. ¶ (el. ¶) ¶ o.d., hela dagen, vägen o.d. igenom *hela durke durge dagen, vägen*. *Di har hõlt på häjje dörke da`an*, de har hållit på hela långa dagen Hall. *Hele durke kväln*, hela kvällen igenom Västg. *Hele durje wäjjen* (vägen) Boh. *Han har vört sjug* (sjuk) *hele dörje vintern* Boh.

durkt adv. se **2durk**.

durr vanl. m. [*durr, dôrr, dorr* o.d.] (starkt) entonigt el. enformigt buller, brummande, dån, mullrande, dovt brus el. surr Smål Värml Västml Jämtl Ång Lappl Norrb. *Ja har-n dôrr för öre* (örat) Ång.

durr m. [*durr, dårr, dorr* o.d.] i uttr. *på durren*, (lindrigt) berusad, på snusen Skåne Smål. *Ja mötte Jakkob o han va lide pau dorren sau han va me`e* (mycket) *snakkesam* Skåne.

durr adv. se **dyr**.

durra v. 1 duggregna Blek Uppl Häls. 2 om väder: vara blåsig o. gråkallt Gästr Häls.

durra v. [*durr-, dôrr-, dårr-* o.d.] 1 dovt o. entonigt genljuda, dundra, mullra; brusa, surra, brumma Skåne Öland Smål Boh Gotl Värml Dal Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja vet ingit varr* (värre) *än nôr di står å durrer mä sine jitârrer* (gitarrer) Smål. *De gynna på durr u tourne*, det börjar mullra och åska Gotl. *No jett ä fäll våra na fel på motorn då han dô`ôrr sä*, nog måste det väl vara något fel på motorn då den bullrar så Ång. *Än gamm-stor hommä` kömmä dôrrän*, en gammal och stor humla kom surrande Lappl. 2 skallra, skaka, vibrera Blek Smål Västml Dal Häls Härj Ång Västb Lappl Norrb. *Hä dôrrä te fönstra då ä vå jo`bävninga*, det skallrade i fönstrena då det var jordbävning Lappl. *He b`lå`ås so heose dô`ôrr*, det blåser så huset skakar Norrb. 3 tala högt o. strängt, gräla, träta, bråka Ång Lappl Norrb. *Hôkken är-e han nu dôrrer på?* Vem är det nu han grälar på? Ång. 4 föra oväsen, skråla, stoja; festa (o. supa), rumla, leva om Skåne Smål Gotl Östg Västml Med Jämtl. *Di söp å durrade å va katia* (kaxiga) Smål. *Han e galn ti durre*, han är galen i att festa Gotl. *Di ha vatt ute å durrat i natt* Östg. 5 leva i sus o. dus el. över sina tillgångar; slösa Smål Västg Med Jämtl Ång Norrb. *Han ha no snart dôrrä ôpp ârven sen* (arvet sitt) Med. *Dôm ha-nt sâ myssje dä dôrrer vå nu*, de har inte så mycket att slösa med nu Ång. 6 stå i o. arbeta, envist hålla på, gno; äv. i förb. *durra på* Ång Norrb. *Å n Jonke han dôrrer på sôm varnlit* (vanligt) *han* Ång. *Om do hâ worka so hâ do hin i sisäl at du`urr ve*, om du har arbetsförmåga så har du här en syssla att gno med Norrb.

durra v. [*durr-, dôrr-* o.d.] 1 anstå, bero Boh. *Dä fekk durra mä dä` tess ja komm hemm*, det fick anstå med det tills jag kom hem. 2 i förb. *durra av*, dö bort, upphöra Boh. *Rängnät dôrra å*. 3 i förb. *durra över*, gå över Västg Boh Dalsl. *Har de durrat över no?* Har det gått över nu? Boh.

durrig durrug, durrot adj. 1 om väder: dimmig, grådisig, gråmulen; regntung; rug-gig Gästr Häls Med. *Vart hä durret länje* (länge) *valt hä int fô ro`et; o än kånna-nt ju bârô va inna* (inomhus) *hellör* Gästr. 2 olustig, hängig; småfrusen Skåne Närke Västml Dal Gästr Häls; yr Skåne Dal Häls. *Ja ä durru i huvvu*, jag är yr i huvudet Dal. 3 sömnig Skåne Närke Dal.

durs adv. [*durs, dårs, dôrs* o.d.] 1 tvärs (igenom), tvärt, rakt; vanl. i förb. med *igenom* Skåne Blek. *Där va håll dors ijönom* Skåne. *Tjyllena va vass å sta`amen blajste dårs jenåm pjältana pau na*, kylan var skarp och stormen blåste rakt igenom kläderna på henne

Blek. **2** = **2durk** **1** Hall. *De e dors begmôrt*, det är alldeles beckmörkt . *Han fekk tag i en näve som va dors iskall*, han fick tag i en näve som var alldeles iskall . **3** = **2durk** **2** Skåne. *Han flö durs pu han*, han flög direkt på honom . *Ja sa durs ti han*.

durva v. se **dorva**.

durväder n. [-veder, -vädur, -vär o.d.] Gotl Uppl Häls Västb Lappl durrväder n. [-vär] Häls väder med duggregn, dimma el. dis; tungt o. kvavt väder Uppl Häls Västb Lappl. *He je sôm e durver e dag* (idag) Västb. **1** väder med snöyra; blåsig väder Gotl.

dusa v. **1** sova lätt, slumra, dåsa Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Närke Värml Västm Dal. *Jä satt å dusa i tjörka* (kyrkan) Dalsl. **a** slumra oroligt (p.g.a. sjukdom o.d.), ligga halvvaken o. inte kunna somna Västg Boh Dalsl Närke Värml Västm; andas högljutt i sömnen, sucka o. pusta, flämta Boh Värml. *Han leger å dusar* Boh. **b** somna till, i förb. *dusa av* Hall Västg Boh Dalsl Gotl Värml, el. *dusa till* Skåne Hall Västg Dalsl Närke Värml Västm. *I otte* (ottan) *dusa ho å´ et soLagrånn* Västg. *Jussôm en ska dusa te´ så kåmmer de en fLugjevel å sätter-sä på nesa på-en* Närke. **2** sova tungt Västg Värml Västm.

dusa v. [dus-, dös-, dôs-, dô`ôs o.d.] **1** susa (starkt), vina Skåne Smål Hall Västg Boh Sörml Närke Värml Uppl Västm Dal Gästr; brusa, dåna Smål Hall Värml. *Vannt* (vattnet) *dusar i fallet* Hall. *Då dôser för öra sö ja hörer int sö bra* Värml. *Hä dusa i skalln på mä* Gästr. **2** rusa (fram el. iväg) Skåne Boh Gotl Uppl Dal Gästr Häls. *Han dusade jenast i väj* Skåne. *Dusa sta*, rusa iväg Häls. **3** i pres. part. *dusande*, i adjektivisk anv.: mycket snabb, rasande, flygande Skåne. *Han kom i dusene spring*. *Där kommår en i dusene fart*.

dusa f. **1** gunga Västm Dal Gästr. *O sått i dusu såm hängd i e trä*, hon satt i gungan som hängde i ett träd Dal.

dusa v. **1** = **3dussa** Västm Dal Gästr. *Ann sått* (han satt) *på e brädå å dusa* Dal. **2** svikta (vid gång i gungfly el. myrmark) Smål Dal Gästr.

dusemang adj. **1** trött, matt, slut Västb Norrb. *I jär så dusemangg i da*, jag är så trött idag Norrb. **2** modfälld, nedstämd, nere Västb Norrb. *Ja vart sä dussemang etter allt hä sôm ha`add hånne* (hade hänt) Västb.

dusk vanl. n. [dusk, dåsk, dôsk o.d.] **1** fint regn, duggregn Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Värml Uppl Västm Dal Gästr Ång Västb Lappl Norrb. *Dusket hänger säk* (sig) *på* Västg. *Int rängnä-nä, hä vâ bâ na dusk* Lappl. **2** liten regnskur Skåne Smål Hall Västg Sörml Närke.

dusk m. samling (av föremål), bunt, hop, parti Härj Jämtl. *Je mä* (ge mig) *n dusk bLanketter sa ska je sôrtere dôm* Jämtl.

dusk adj. se **duskig**.

duska v. [dusk-, dôsk-, do`osk o.d.] **1** regna med små fina droppar, duggregna Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västm Dal Gästr Häls Ång Västb Lappl Norrb. *NåoLavere o da-ne do`osk o regen smatt, da jer e besta fiskvere*, nordanvåder och då det duggar och regnar smått, då är det bästa fiskvädret Norrb. **2** regna

(smattrande o.) ihållande; vara ruskväder Smål Hall Västg Sörml Häls. **3** skvätta, stänka Boh. *De duska litt i dän bratte* (korta) *sjönn*.

duska v. **1** röra sig långsamt (o. tungt) Boh Dalsl Uppl; gå utan bestämt mål, lufsa Boh. **2** arbeta långsamt, söla Smål Dalsl Uppl Gästr. **3** vara opasslig el. känna sig olustig el. krasslig Smål Östg. *Gå å duska* Smål.

duska v. [*dusk-, dosk-, dôsk-* o.d.] **1** slå (ngn el. ngt) (lätt), daska; ofta i förb. *duska till* Blek Hall Dalsl Värml Dal Häls; äv. bildl., i förb. *duska till*, slå till (att göra ngt), ta sig för Värml. *Han duska me i rögen* (ryggen) Hall. *Han duska te' mä mä knytnäven mit i bröste* Värml. *Ho ha dosk sönn* (sönder) *fåaska* Värml. *Ôm jâ sku dusk te å tjör övver* (den isbelagda) *sjö:n i môra* (imorgon). **2** i förb. *duska på*, driva på Öland Västml Ång. **a** bildl. i förb. *duska på*, vara användbar ännu en tid Västml. (När hästen dog behölls selen om den kunde) *duska på nå år te*. **b** driva upp (pris e.d.) Västg. **3** energiskt göra ngt; ivrigt arbeta Dal. *An duskä å supä så gåliga* (förskräckligt). **4** i förb. *duska till*, hastigt o. hafsigt göra ngt Värml Dal. *Jä dôske te i en bråhast* Värml. *Dusskt-til ä nåle's*, hafsa till det på något vis Dal. **5** röra sig raskt, gå fort, småspringa Skåne Västg Uppl Dal. *Märrän duska på rät bra* Uppl. **a** skynda på, raska sig Ång. **b** i förb. *duska på*, färdas på knagglig väg (till häst el. i fordon), skaka fram Häls.

duska v. byta (en vara) utan att granska bytesvaran, byta jämt om jämt, byta osett, slumphandla Dal Häls Jämtl; i förb. *duska åt sig*, byta åt sig, slumpa åt sig Jämtl; i förb. *duska ihop* (ngt), samla ihop (ngt) i hast Jämtl. *Duska kÊôkker* Häls. *Je duske at-me* (åt mig) *ahltiho:p* Jämtl.

duska f. [*dusk-, dåsk-, dôsk-, dosk-, du`usk* o.d.] tofs, vippa, knippe Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Värml. *I Ôppsala ha studentena ain doska i hättan* (mössan) *me* (men) *de' ha dai ingte i Lonn* (Lund) Smål.

duskig duskug, duskot **adj.** Blek (utom Skåne) Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västml Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **dusken** **adj.** [*dusk-, dursk-* o.d.] Skåne Öland Smål Hall Västg Boh Östg Jämtl Ång **dusk** **adj.** Skåne Gotl Norrb fuktig, slaskig; om väderlek: regnig (o. kall), ruskig Blek Smål Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västml Dal Gästr Häls Med Ång Västb Lappl Norrb; om väderlek: disig, tung o. mulen Blek (utom Skåne) Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västml Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *D-ä duskete i da* Boh. *När soli rannt upp i märräs* (i morse) *så var de så där läit duskt älla tjåkt* Gotl. *Röken* (från skorstenen) *slôr ner när dä ä duskit vär* (väder) Östg. *H-â duskit å bÊött å gå* Med. **1** oklar, matt, dunkel Smål Västg Gotl. *Stiennar* (stjärnorna) *iär duskuge* Gotl. *De vänsträ augä* (ögat) *de jär mair duskt* Gotl. **2** som inte är riktigt kry, olustig, hängig; smått frusen Skåne Öland Smål Hall Östg Västml Jämtl Ång. *Ja ä så dusken i da så, å tasken* (ruggig) Östg. **3** tung o. sömnig, dåsig, slö Skåne Smål Hall Norrb. *En bler så duskôr i ditta väred* (vädret) Skåne. **4** nedstämd, tyst o. nedslagen, tungsint Smål Hall.

duslig duslen adj. [*dusli-*, *duhli-*] nedstämd, modfälld; dåsig; om väder: tryckande Häls.

dussa f. **1** gunga, slänggunga Värml Västml. **2** vagga (upphängd i en stång under taket) Smål Västg. *Så snat ja byu te å lägga-n i dussan så burja han å skriga* (skrika) Smål. **3** gupp (i skidbacke e.d.) Dal.

dussa v. [*duss-* *dô`ôss* o.d.] **1** gunga (på gungbräda el. i en slänggunga) Värml Västml Dal. **2** knycka, guppa, stöta; studsa Smål Närke Värml Dal Gästr. *Bollen dussa* Smål. *Dussa fot*, guppa på foten och därigenom gunga ett barn Närke. *Dôm får åkå på hölassôn å dôm tjör övver broâr å ditjôn* (diken) *så ä dussâr rikktitt* Gästr. **3** vagga (ngn) till sömns, vyssja Skåne Blek Smål Hall Gotl Östg Västml. *Dussa lellen ett litet slaj* Smål. *Mori dussar banä* Gotl. **4** om el. till barn: sova Skåne Blek Smål Gotl. *Nu ska vi gå å dysse* Skåne.

dust n. m. f. [*dust*, *döst*, *dåst*, *dyst* o.d.] fint stoft (av mjöl o.d.), damm Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh. *De syns ad du ha vaed i möllan* (varit i kvarnen) *fårr du har dust pau råkken* Skåne. *Sann* (sanden) *va fin såm dust* Smål.

dust m. f. [*dust*, *döst*, *dåst* o.d.] dunst, fläkt, pust; doft, lukt Skåne Smål Västg. *Vikka dôste då kâm ifrao dônngestaen* (dyngestaden) Smål. *Dä kom in en dust jönnâm yppne fånstert* (öppna fönstret) Smål.

dust m. [*daust*, *däust*] palt, blodpalt Norrb.

dusta v. [*dust-*, *döst-*, *dåst-*, *dyst-*, *dost-* o.d.] **1** damma, ryka, yra; vanl. om fint stoft, mjöl o.d. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl. *De dustar nô en sällar* (siktat mjöl) Hall. *Dusta nte mä kLäne* (kläderna) *å rör opp jöv i stôva* (stugan) Dalsl. **2** pudra (ngt el. ngn) Skåne Blek Smål Hall Västg Boh. *Glötten va saur sa ja fekk dösta-nom*, ungen var sårig så jag fick pudra honom Skåne. *Dusta li`ite mjyl pu pleåten* Smål.

dusta v. [*dust-*, *döst-*, *dyst-*, *du`ust* o.d.] **1** bestänka (ngt) (med vatten), stänka Skåne Smål. *Di dusta tvetten* Skåne. *Je me skopa så sa ja dôsta på vatten på bia så sa du si att di longna nokk på se*, ge mig skopan så ska jag stänka på vatten på bina så ska du få se att de nog lugnar sig Smål. **2** duggregna; stänka Skåne Östg Värml Dal. *Dä du`ust å rä`ängn he`el dagen i går* Värml.

dusta v. [*dust-*, *du`ust*, *dö`öst* o.d.] i hast bege sig, rusa, störta Öland Smål Boh. *Ho dösted ut jönâm dåra såm ellen hadd vatt ettå-na*, hon störtade ut genom dörren som om elden hade varit efter henne Öland. *Han duste snart himm* (hem) Öland. *Mônen ätteråt dustad o å` te Ståkkhô£m*, morgonen efteråt gav hon sig av till Stockholm Smål.

duste s. oböjl. [*dåste*, *doste*] i uttr. *åka duste*, åka utför en backe med kälke Hall. *Ongana ä ude å aga dåste*, ungarna är ute och åker kälke.

dustelid m. [*dåstelei*, *dostelai*, *dösteli* o.d.] utförsbacke för kälkåkning o.d., kälkbacke Hall.

duten adj. [*dutn, dôtn*] som inte är riktigt kry (i kroppen), olustig, matt, trött; dåsig, loj Värml.

dutt m. se **dott**.

dutt dutte m. [*dutt-, dott-*] **1** (digivande) kvinnobröst, bröstvårta; tutte Smål. *Nu ska lellen fau dotten*, nu ska lillen få bröstet Smål. **2** di Öland Smål.

dutta v. se **dytta**.

dutta v. [*dutt-, dôtt-*] **1** luta (p.g.a. tyngd) nicka (med huvudet) äv.: slumra till, halvsova Smål. *Dutta ud de hållet*, luta åt det hållet. (Hon) *satt å duttade mä huet* (huvudet). *Han sat å duttade i tsjörka* (kyrkan). **2** falla Smål Hall Närke Värml; trilla, stupa Hall Västg. *Sinn skaulen* (vågskålen) *hade duttat ne* Smål. *Du kan dutta i bakken* Hall. **3** skaka o. stöta (vid färd), småhoppa, guppa Värml Häls. *Vägbana va både stenu å gropu, sa ve dutta å hôppa branog där ve sått på trillflakä* Häls. **4** stöta el. knuffa (ngt el. ngn) Värml. *An dutt te-mmâ sâ jâ hell på å sta£p*, han knuffade till mig så jag höll på att falla omkull. *Dûtt ne hässjbokkan*, stöta ned hässjestolparna i hål.

dutta v. [*dutt-, dott-, du`utt* o.d.] om barn: dia Öland Smål.

duttla v. se **dottla**.

duva f. [*du`uv, duv*] (anrättning av) tunnbröd doppat i köttspad Ång Västb.

duva v. [*duv-, duv, däu-, du`uv*] **1** doppa (ngt el. ngn) Blek Smål Västn Jämtl Västb; ofta: doppa (tunnbröd) i köttspad el. i grädde Ång Västb Lappl. *He smaka ända fåge£ sâ tsjälînga* (sade käringen) *da hon duve ni spâde* (i spadet) Lappl. **2** plötsligt glida (ner i hålighet o.d.), dyka Gotl. *Var gang de däuäd ner när n kârd me göisl-lass äi hulur väg sâ...*, var gång det gled ner när man körde med gödsellass i hålig väg så...

duva v. våga, töras Häls Jämtl Ång Lappl; i förb. *duva sig (till)*, våga sig (till), drista sig (till) Härj Jämtl Ång Lappl. *Mân je skö duvâ mä te ä?* Härj. *Duv du gå him ti mörkrä?* Törs du gå hem i mörkret? Ång.

duva v. **1** dricka; vanl. i fråga om fågel Dalsl Värml. *Höna duva vatten e lång stönn* Dalsl. *Duve i sâ* (sig) Värml. **2** hålla (vatten), kasta (hink e.d. med vatten) Boh. *Han duva en span van äver-t*, han kastade en spann vatten över det.

duvägg n. i pl. växten smällglim Närke.

duvan-drar-vagn s. oböjl. = **duvvagn** Dal.

duvan-i-arken s. oböjl. = **duvvagn** Skåne Smål Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl.

duvel m. se **2dyvel**.

duven adj. (jfr **3duva**) modig, dristig, orädd, djärv; våghalsig; pigg (på), villig Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Du e bra duven sâm târs je de* (törs ge dig) *ut på isn nu* Jämtl. *Han va bra duven sôm tog fast n dânn elakkokksn* (arga oxen) Ång. *I je int sâ duven oppo hä*, jag är inte så pigg på att göra det Västb.

duvustol m. [*du`u-, duve-* o.d.] Skåne Blek Smål **duvstol** m. Blek blåklint. *Da ä gött om du`ustola i saina* (säden) Skåne.

duvvagn m. växten äkta stormhatt Dalsl Värml Uppl.

duxa v. [dukks-, dokks-, dåkks-, du`ukks o.d.] 1 busa (hund) Skåne Hall Lappl Norrb; i kommando till hund: buss (på) Skåne Hall Lappl Norrb.. *Ja dokksa hongen* (hunden) *pau han* Skåne. *Da dåkksa höungen ätte fôuren*, de bussade hunden efter fåren Hall. *Dukks opå-n!* Norrb.

dvärg m. [dvârg, dvarj, tvârg, värg, vârg, dvârg, dârg, dôrg, dôrj, vårg, vörg o.d.] Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal Gästr Häls **dvärqs m.** [vârs, vârs] Uppl spindel; jfr **djärg.** *Aktä vergen så du inte har ijärn då går lökka tekos för äss*, akta spindeln så du inte har ihjäl honom då går lyckan bort från oss Sörml. *Ja såg en brunan dôrg* Häls.

dvärgel m. [dwiril, dweril, vergel, vôrvel, varvel o.d.] 1 småväxt person, dvärg; liten pojke Västb Norrb. *In lilhl dwiril* Norrb. 2 övernaturlig (dvärgliknande) varelse Västb Lappl. 3 spindel Häls.

dvärgnät n. [dvarjnät, dôrjnät, värgnet, värjnät, vörgnät o.d.] **dvärqsnät n.** [dvârsnät, tvârsnät, tvârsnät, vârsnät, varjsnät o.d.] spindelnät; se även **djärgnät** Smål Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls. *Vârjin beggir vârsnät*, spindeln bygger spindelnät Närke. *Förr lag di på vârsnät på sår för å stilla blon* (blodet) Uppl. *År ä tvârsnät på buskârnu på môu:n* (morgonen) *sa bir hä* (så blir det) *vakkurt inpå dan* Gästr.

dvärqsbuse m. [vârs-, vârs-] spindel Uppl. *De ä fullt me vârsbusar i fâuse* (fähuset) .

dvärqsgubbe m. [vârs-, vârs-] spindel Uppl. *Usch en vârsqubbe!*

dvärqvad el. **dvärqga- n.** [dvârg-, dârg-, dôrg-, dôrj-, vörg-, -va, -vadd, värgvar o.d.] **dvärqvadel** el. **dvärqga- n.** [dôrg-, vârg-, vörr-, -vage£ o.d.] spindelnät Häls. *Hä ä fulla tatje* (taket) *mä dârgva*. *Törska bort dôrgavage£e*, torka bort spindelnätet .

dväven adj. [dweven, dwivin, weven, wäven o.d.] Västb Norrb **dväv adj.** [dväv, väv] Häls fuktig; svettig. *Dö* (du) *är väv om fôttne* (fötterna) Häls. *Hästn vårt wäven då i tsjå:rt ut* (jag körde ut) *legda i mårse* Västb.

dvift f. [dweft] fukt, fuktighet; fuktig luftström el. andedräkt Norrb. *He kom i tukar dweft bårtö`no*, det kom sådan dålig andedräkt från honom .

dvifta v. [dwe`eft] avsätta fuktighet, vara fuktig; ånga Norrb. *Måila dwe`eft*, milan är fuktig (efter tändningen) . *He dweft in roiken*, det ångar in rök (vid regnväder) .

dviftot [dweftat] adj. **dviftug** [dwefta] adj. fuktig Norrb. *Stråmpån tsjånnäs dwefta*, strumporna känns fuktiga . *He jer so dweftat nedi tjällarn*, det är så fuktigt i källaren

dy n. naturlig källa (med rinnande vatten), kallkälla, källsprång; gungfly Boh.

dyft f. [dyft, dôft, deft o.d.] djup, utsträckning i djupled; i fråga om längd på fiskesköt: 125 maskor(s djup) Häls. *Då en ha tåjje* (tagit) *dôfta* (släpper man ut fiskreven) . (Har ni mycket snö?:) *Ja, int så mytje på dyfta men på vidda*.

dyft f. m. [dôft, dôkt, dykt, dikt, ôft o.d.] våd Härj Med Jämtl. *Ättersöm du står å höll fast dä* (dig) *i ôften på Segrä sôm n lillpöjk* Med. *Jåra dôktan på sårsa*, göra våder på

särken Jämtl. *De va lång dö`öft på n dänn överba´n*, det var långa våder på den där överbåden Jämtl.

dygga v. [*dygg-*, *dögg-*, *dyddj-*, *dyjj-* o.d.] **1** småregna, dugga Smål Hall Västg Dalsl. **2** bestänka (ngt el. ngn) med vätska, fukta Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl. *Dögg ty´yrt lete grann ena du stryger-t*, fukta tyget lite innan du stryker det Hall. *Du får döggå fora:st* (fodret) *et kran* (grand) *når de ä så tørt* Boh.

dyka v. **1** gorma, skälla, ryta, gräla högljutt, domdera Blek Öland Smål Östg Jämtl; i förb. *dyka med ngn*, kommendera, gräla på el. förmana ngn Blek Smål Hall. *Du ska inte hålls å dyke me barna* Smål. *Han dyker å svär, så dä oser svave£* Östg. **2** föra oväsen, stimma Skåne Blek Öland Smål Östg. *Dä va aldeles va annera* (änderna) *skrike å dyke i dänne kväll* Smål. **3** vara på nöjen el. nöjestillställningar (om kvällarna), ränna Boh Uppl. *Vârâ ute å dykâ åm nettra*, vara ute och ränna om nätterna Uppl. **4** springa fort Sörml Uppl Väst. *Ho dykte sta*, hon sprang iväg Sörml.

dylla f. [*dyll*, *döll*, *dyll-*, *dill-*, *dy`yll*, *dö`öll* o.d.] **1** föremål som rullats ihop el. som ser hoprullat ut Ång Västb. **a** hoprullad näverbit, vanl. som flöte på fiskenät Västb. **b** kardad ullsträng Ång Västb. **c** getingbo Med Jämtl Västb Lappl. *Jettinga ha kruppe inne dylla*, getingarna har krupit in i boet Lappl. **2** flicka Västb Lappl. *He håå å va£ gode dölla*, det är bra att vara en snäll flicka Västb.

dylma v. [*dylm-*, *dölm-*] **1** slumra lätt, dåsa; somna; i förb. *dylma till*, slumra till, nicka till Skåne Blek Smål Hall. *Ja hadde presis dylmad å spratt ti nårr du to i daren*, jag hade precis somnat och spratt till när du tog i dörren Skåne. *Ja dölmade te´ ij jaons lide fån du kåm*, jag nickade till en stund lite för än du kom Blek. *Ja lôu* (låg) *å döлма* Hall. **2** svimma; i förb. *dylma av*, tuppa av Skåne Smål Hall.

dylpa f. [*dy£p-*, *dö£p-*] (tvär) fördjupning (i terräng o.d.), svacka, sänka, grop Smål Västg Värml.

dylpa v. [*dy£p-*, *dö£p-*, *du£p-*] **1** stjälp (ngt) Smål Hall Västg. **2** sänka (ngt, ngn el. sig) under vatten, doppa Smål Hall Västg Östg. *Ja sa* (ska) *dyllpa me* Smål.

dylpig dylpot adj. [*dylp-*, *dölp-*] om terräng, väg, mark o.d.: (stor)gropig, ojämn Skåne Smål Västg Värml. *Väjjen va dölped* Skåne.

dyngmalder m. dyngmalla f. dyngmallra f. [*dyng-*, *ding-*, *dindj-*] = **dyngstavar** Dal.

dyngorm m. [*dyng-*, *ding-*, *dynj-*, *dyngi-*, *dynjy-*, *-orm*, *-ôrm* o.d.] snok Västg Boh Sörml Uppl Väst. Dal.

dyngstavar m. [*dyng-*, *dynj-*, *döyn-*, *donj-*, *-stavar-*, *-stöver-* o.d.] växten svinmålla vanl. i bf. sg. Ång Västb Lappl Norrb.

dyngstör m. ofta i bf. sg. **1** = **dyngstavar** Dal Jämtl Ång Lappl. *Dyngstörn ä ä ogräs som trivs bra ti pärlanna* (potatislandet) Lappl. **2** gårdsskräppa Jämtl Ång Lappl. *Dä vart bårre dyngstörn över hele täjjen* (tegen) Ång. **3** åkerfräken Ång. **4** växt av släktet Gyllen, bl.a. sommargyllen Ång.

dyngtrast m. [*dönj-* *döyn-*] Västb dyngetrost m. [*dynj-*] Häls björktrast.

dynka v. [dynk-, dök-, dy`ynsj o.d.] **1** = **dänka** **1** Hall Västg Boh Dalsl Värml. *Ja skulle ha dyngka klära* (kläderna) *män ja får ju nte reda på vespen* (vispen) *vet ja Dalsl.* **2** fabulera, berätta skrönor, dikta ihop Värml. *Hönna* (vad) *sitter ne å dyngkär om?* *Tänk, hös* (hur) *du sitter å dynsjer!*

dynken adj. [dynk-, dök-, dyntj-, döntj-, dönts- o.d.] **1** fuktig, våt Boh. **2** skadad av fukt, möjlig; om luft, lukt: unken Jämtl. *Dynty i mjöl.* *Då sta`amm dynty,* det luktar unket.

dynt m. se **1dunt**.

dynta f. se **1dunta**.

dynta v. [dynt-, dönt-, dö`önt o.d.] **1** = **2dunta** **1** Skåne Blek Smål. *Dä döntö i täppet* (täppan) Smål. **2** = **2dunta** **2** Skåne Västb. *Bringaren döunt i gåled* (golvet) Skåne. **3** = **2dunta** **3** Skåne Gotl Härj. *Åm nån döntade i vaiggana sau jekk Jon o yppnade,* om någon bankade i väggarna så gick Jon och öppnade Skåne. *Dönte nönn i knejje,* stöta någon i knäet Härj. **4** = **2dunta** **5** Härj Västb Lappl. *Att sjuss ti tsjærssjeppa jer int na rofet för he dönt se,* att skjutsa i en kärrskäppa, dvs. fjädringslös kärra, är inte roligt för det skakar så Västb. *Köntn dönt epå på ryddjån,* konten studsar på ryggen (när han går) Lappl. **5** = **2dunta** **6** Blek Hall Västb Lappl. *Elak vart-on å nu dönt-on å hem,* arg blev hon och nu knallar hon hem Lappl. **6** gå o. småstöka; slå dank Västb. *Han gar å dö önt å engenteng jör.*

dyntel m. [döntel] kärnstav som används vid kärning av smör Västb.

dype n. [döipe] fördjupning (i terräng), håla, djup Gotl. *De jær* (det är) *ett djaupt döipe mitt äut i väte; ga inte däit!*

dyppa f. se **dupp**.

dyppa f. n. [dypp-, döpp-] Skåne Blek Smål Hall dippa f. [dipp-, depp-] Skåne sås att doppa födoämne i; vitsås, gräddsås; se även **doppa**. *Ta dyppa ti tyjded!* *Ta sås till köttet!* Skåne. *Dä va nön sauts* (sorts) *fisk mä dippa te* Skåne. *Du faur kåga letta döppe te jorpärna,* du får koka lite sås till potatisarna Hall.

dyppe n. [dypp-, dipp-] Uppl Gästr Häls dyppje vanl. n. [dyppj-, döppj-, dippj-] Gästr Häls flöte (på metrev el. metspö). *Ä nappâ mesammâ så dyppô fôsvann!* Gästr.

dyppla f. [dy:plå] håla, vanl.: sumphål Gotl. *Pa västra kanten inat land dar jeir* (där är) *a dyplå.*

dyr adv. [dyr, dir] Smål Västg Boh Dalsl Värml Västn Dal Jämtl dör adv. Hall Boh dur adv. [dur, dôr] Boh durr adv. [durr, dârr, dôrr o.d.] Blek Boh absolut, helt o. hållet, alldeles, fullkomligt; vanl. i förb. med ¶ (äv. som förled i ssg ¶) *stilla dyrstill.* *Inte öitt löv röade se, låften va dârr stilla,* inte ett löv rörde sig, luften var helt stilla Blek. *MjôLka e dyr söt* Värml. *Ä va dir-Longt,* det var alldeles lugnt Dal.

dyrande adv. [dyrande, dyrane, dyrene, duranne, dörane, dörne o.d.] alldeles, fullkomligt, helt; ofta i förb. med *stilla* el. *tyst* Skåne Smål Hall Västg Boh Värml. *Dyrane töst,*

alldeles tyst Smål. *Jeddan* (gäddan) *sto dyrane stella* Hall. *Dä ä då så dyrane longt* Västg.

dyrve m. n. [*dörve, dö`örv* o.d.] **1** mod, kurage, djärvhet Blek Smål. *Ja ha`a int döav te å lätta ta dän tannän* (låta ta bort tanden) Smål. **2** förmåga, kraft, energi, fart Blek Smål; om dryck: styrka, sting Smål. *De va dö`örv i de* (det) *drikkat* Smål. *De ä minnsjäkksen* (minsann) *dö`örv i den pöjken!* Smål.

dysing m. boss av halm, ag o.d.; smått skräp av mossor, stickor o.d. Gotl.

dyss dysse m. gris, spädgris; vanl. i lockrop el. som smekord Boh.

dyssja f. [*dysa, dysi, dysse, dyssi, dyssu, dössje, dö:ssji, døyssja, dissj, dessj, dyssj, dyssji, dy`yssj, du`se, di`si* o.d.] **1** hop el. hög av kvistar, ris, boss, halm o.d. Gotl Häls Med Västb Norrb. *I* (jag) *hav ållt hoj* (hö) *e ein du`se* Norrb. **2** sammanräfsad hösträng (för torkning) Med Ång Västb Lappl Norrb. *Du kân eint rä`äffs i dissjen a eint kân du braj ut hajje* (breda ut höet) *jamt heller* Västb.

dyssla f. [*dysse£, dyrse£*] **dyssel n.** [*dyrsl, dyrsl*] blöt o. sumpig terräng, (tuvig) sankmark; vattensamling i kärrmark Värml. *Vå kamm bå£i ett dyrsl*, vi kom ut i sankmark. *Ä££jen ha ställt säj i dyrsla*. *Gå övver dän där dyrsla* ä du strakks fra`amm.

dytta v. [*dytt-, dött-, dutt-, dö`ött*] **1** sätta igen (ngt) så att det blir tätt, tät, täppa, plugga Hall Boh Dalsl Värml. *En får dötta ijenn sjellarehört så inte snyn ryger in*, man får sätta igen källaröppningen så inte snön ryker in Hall. *Ha du dötta g£uggen?* Dalsl. **2** stoppa (ngt) (i håll o.d.) Boh Dalsl Värml. *Dötte filler i hô£e*, stoppa trasor i hålet Värml. **3** i förb. *dytta sig*, sätta sig Boh. *Jå fekk no dött mä ner ett gran*, jag fick nog sätta mig ner ett grand.

dyttja f. [*dyttjå, dyssja* o.d.] gyttja, dy Uppl.

dyttla v. [*döttl-, duttl-* o.d.] **1** ta el. göra ngt lite i sänder; ofta i fråga om att supa: dricka titt som tätt, hutta Västg Boh. *Han går å duttlar å super* Västg. *De ä la inget å gå å döttla mä, de kan la våra lagom te eng gang* (till en gång) Boh. **2** slösa; vanl. i förb. *dottla bort* Boh. *Duttle bårt pängar*.

dyvel m. f. [*dyvel, döve£, dyvve£* o.d.] **1** (djup) mindre vattensamling, kärr, göl, tjärn Dalsl Värml Med Jämtl Norrb. *Tjarne va ju bare en svart dyvvel borti åävola*, tjärnen var ju bara en svart vattensamling borta i vildmarken Värml. **2** vattendrag med lugn ström, lugn å; lungt ställe i vattendrag; fördjupning i vattendrag Häls. *Ska vi gå i dövern å bada?*

dyvel m. [*dövve£, devve£, duvve£*] **dyvle m.** [*dövv£e*] **dyvling m.** [*dyvv£ing, duvv£ing, dövv£ing* o.d.] träplugg, dymling Värml. *Å sô dövv£ingar ä-rä isjluggne* (är det is-lagna) *se inte vägga ska ji säj* (ge sig).

dyvelbast m. [*dive£-*] tibast Uppl Dal Häls. (Skogsrået om botemedel:) *Dive£bast å sivillarat, fy vå£e mäj som lärde däj bot* Uppl.

dyvelera v. se **divilera**.

dyvelkatt dyvelskatt m. [*dyve£-, dövel-, dyvvel-, dövvel-, duvvel-* o.d.] lussekatt, lussebulle Hall Västg Boh. *Överst lå e wedde£låtta (veteflåta) å e ross, en sorts ju£kuse åtte wedde (utav vete), ib£ann könne en okså ha en dövvelkatt mä Boh.*

dyvla v. [*dy:vl-, di:vl-, dyvvl-, divvl-, dibbl-, döivl-, divel* o.d.] **1** (häftigt) diskutera (med ngn); smågräla, träta, tvista, gnabbas, kivas Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; prata vitt o. brett, prata dumheter Skåne Öland Smål Västg Värml Uppl Västn Dal. *Når han da blåir arg da svårar han u döivla sa de ä åuskaplit Gotl. De ä la inget å divvla åm Boh. Gõbba satt å divlå om politi'ken helä föremeddan Ång. 2* slå; örfila; äv. i förb. *dyvla på*, puckla på Blek Smål Östg Sörml Närke Västn Dal Gästr. *Han divlå te påjkin så han föllt i kull Närke. Han dyv£a på-n så b£on rann Sörml. 3* svänga (med ngt), fäkta Smål. *Hålls inte å div£e mä piska i lufta! Va står du å div£e me årma för?*

dyvlas v. [*dy:vl-, di:vl-, divvl-, dibb£-* o.d.] = **dyvla 1** Skåne Smål Västg Dalsl Dal Gästr Häls. *Han ä intå nemm (lätt) å divvlas mä! Smål. Då sa (ska) ja inte dibblas mä då (dig) um Västg.*

dyvling m. se **2dyvel**.

dyxa v. se **dixa**.

e adv. [*e, i, ä* o.d.] **1** alltid Dalsl; vanl. i förb. med (el. mer el. mindre sammansmält med) *någon (något)* el. ssgr därtill; övergående i pleonastisk anv. Blek Smål. *Då brõka-n (brukade han) i skõje bort-et Dalsl. Mora o går på mä e-nået Blek. 2* nog, allt, väl Smål; emellertid Smål. *Då vet en e hå då gauô (hur det går) . Då ä e noj (nog) fö honom. 3* i förstärkande bet.: allt; äv. pleonastiskt Ång Lappl Norrb. *Vehuggarhjälpa vart e mer å e mer kaffelängten (kaffesugen) Lappl. 4* i uttr. *e - e* och *e - ju ju - desto* Bohus Dalsl. *E mer ho mol (malde) , ju svartare ble de (dvs. grynen) Dalsl. 5* i jämförelser (där det ibland är underförstått vad det jämförs med) **a** (bra) mycket; ännu; nästan Blek Smål. *D-ä i bätte o gåo än sykla Blek. De bla bara i vårre Smål. b* i förb. *e så* (minst) lika; väl så Blek Smål Hall Västg; (Hon är) *e sa go som (h)an* Blek. *Då ä e sao bra hää* Smål.

e adv. se **ej**.

ebbe-fot(a), ebba- smål hall, ebbe-fru, ebba- hall dalsl ång s. jfr no. dial. *ebbel-, ebbenfru* i tåramså: tån närmast lilltån el. närmast stortån.

eck pron. 2 pers. (pl.) er, eder; äv. i artigt tilltal; objektsform till **1de** Härj Jämtl. *Je jehtt fråge ehkk, jag måste fråga er Härj. Je ske fell komma dit å jå£p ekk i sjlute på vòkku, jag ska väl komma och hjälpa er i slutet på veckan Jämtl.*

eckan pron. jämtl *ecken ecker* pron. [*e'kkan* o.d. ; *i'kken, i'kker* e.d.] er, eder *Då ni ha båt'n eckan no£a norr om sjön Jämtl. På ikker gravhålle .*

ed pron. se **2hä**.

effekter se **affekter**.

efter-bak(a)t perf. part.. om bröd: som gräddats länge i svag eftervärme (och därigenom fått hårdare skorpa) Västg Östg. *Di sem har goe tanner tykker bäst om då ätterbakte* Östg.

efter-bete n. bete på mark där ny växtlighet kommit upp efter det att gräset el. grödan slagits el. avbetats; höstbete Skåne Smål Hall Östg. (Fåren) *fikke stau pau ätterbajde* Hall.

efter-bör m. medvind Härj Jämtl.

efter-brå n. påbrå, arvsanlag Bohus Värml. *Han har etterbrå etter far sin* Bohus.

efter-brud f. brud som besöker kyrkan (i särskild klädsel) söndagen efter sitt bröllop Öland Smål.

efter-dag se **eftundarn**.

efter-dradd skåne blek -dratt skåne smål m. sladdbarn Skåne 1800-t. Blek Smål; person som kommer efter (i arbete e.d.) Skåne.

egende egend ege n. *äj-* 1 lite grand Smål Hall Västerg Boh Dalsl i uttr. *inte ett e. inte ett dugg* Smål Hall *Ett litet äjene salt* Hall *Longna dek ¶ ait äjene* (lugna dig) Hall **guy-tuytuytu** sädesbrodd Hall Västerg Boh Dalsl Värml *Dä ä långt imälla äjjenna* Västerg ögonblick Smål Hall Västerg *Dä jör han på et äjene* Hall *Stanna et äjene*

egennyttig adj. jämtl adv. f. m. n. prep. pron. räkn. s. v. interj. konj. *ej-* värml ; jfr ty. dial. jfr ty. dial. [*ej-*] äv. 1 om dragdjur el. person a lat täml. allm otjänstvillig Östg Närke Värml Norrl i uttr. *vara Hästen ä så egennyttigr* Närke envis egensinnig Värml i övr. spridda bel. 2 om person gnällig kinkig kräsen vad gäller mat Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Med Lappl Norrb kommer från tyskans geheimlich (Flickan måste väl) *vara sjuk* (är så) Västerb °*Egennytte på matn* kräsen med mat

egennyttig adj. äv. 1 om dragdjur el. person a lat otjänstvillig Österg Närke Värml *Hästen ä så egennyttigr* Närke envis egensinnig Värml i övr. spridda bel. 2 om person gnällig kinkig kräsen Västerb Lappl ¶ *vara sjuk* (Flickan måste väl) (är så) Västerb *Egennytte på matn*

egenrådlig adj. självägande

egg m. f. äv. 1 stadkant på vävnad Skåne Blek Smål Hall Västerg Dalsl Österg *Ha du kleppt bort eggen på blusatöjed ¶? blustyget* Hall *Väven ä ojamner ¶ i äggera* ojämn Västerg kant på bräda Skåne Hall *vass* el. smal ås brant sluttning

egg s. se **ärg**

egg-bröst m.el. f.el. n. spricka el. hack i eggen på skärverktyg

egg-sten m. (mindre) brynsten

egg-svarv m.el. n. västm dal häls -varv s. värml härj -svall s. närke dal -val m. hall västerg härj sned slipkant som bildar eggen på eggverktyg

eglig(en?)

em m. , äv. n. [även: *imm* o.d.] fjäll och slem på fisk Värml Dal Häls; äv.: (små) fiskfjäll Dal Häls.

ena f. mindre fisknot utan kil

ena f. *je`na* boh *je`en* norrb resligare en, enträd; enbuske

ena adj. oböjl. ensam; enda Götal. *Ja va ena hele kväl Dalsl De e better å va ene barn en ene öj ¶ ök*

ena v. 1 beströ golv, väg o.d. med enbarr el. hackat enris vid högtidliga tillfällen ;
äv. utan obj. i sht Skåne Hall rengöra tränkärle med enlag Härj; i förb. □ *ur*

ena v. refl. äv. i förb. *ena sig på (ngt)* gå in för, vinnlägga sig om (ngt)

ena v. fiska med ena

enamo

enannan skåne smål värml västerg dalsl enandra skåne blek **pron.** varandra *Di konne göra hä vad som hälst mod en anra*

enare se **en**

enaste se **en**

enbart adv. äv. ifråga om mat, dryck o.d.: oblandat, rent, som det är, utan tillsats av ngt annat Smål Hall. *Han åt bröet ennbart* dvs. utan smör på Smål *De ska tas enbart ¶* om medicin

enbett adv. med endast en dragare förspänd framför en vagn e.d.; som ensam förspänd
Täml. allm; ofta i förb. *köra enbett Oksen går bra enbett*

ene s. 1 dunge av enar, enbestånd spridda st. 2 enträ, envirke

ene s. se **ena** 1

enfald adj. *jefält* neut. norrb , *ainfäll* västm enkel

engulug se **andgulug**.

ening f. 1 i förb. *i eningen* utan uppehåll, oupphörligt; ideligen Smål Värml. *Han trampade i eninga* Smål i förb. *litet i eningen* litet i sänder Smål i förb. *när det kom* el. *gällde i eningen* när det kom till kritan, när det verkligen gällde

eningdags adv. i förb. *när det blir eningdags* el. *när eningdags är* o.d. när tiden är inne att utföra ngt Skåne *När då ainingadajs va, så ble dar ente nåd å nåd ¶* så blev det inte något av något

enka se **enkom**

enka adj. adv.

enka v. refl. enkas v. dep. i förb. *enka sig på (ngt)* vinnlägga sig om, noga se till (ngt) Gästr Häls Ång *Ja måta ink mä på tä få ihop tjolen tä kväls*

ensöles se **andsöles**.

eva vanl. s. *e/e* (jfr no. *eining*) Hall Bohus 1800-t.

fabbel f. m. Blek Öland Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västm Dal Gästr Häls Jämtl Västb Lappl Norrb **fabel** m. n. Skåne Hall Västg Östg Värml Uppl Gästr Härj Jämtl Ång Lappl Norrb skrockfull handling, skrock; vidskepelse Dalsl Östg Värml Uppl Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dôm rökte själla* (koskällan) *mâ enris innan dôm for ti boan* (fäbodarna) , *hå va tōkke fabler dôm hadde* Med. 1 löst prat el. snack,

osanning Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Döm säg dä (att) kongen skâ£ kömmâ täll sökkna at sömmârn, män ja höll för dä ä är bare i fabbe£* Häls. **2** konkret arbete som vill ge sken av att vara bättre än det är, fuskverk Smål. *Dä ä bara falst fabbel.*

fabbel fabel **adj.** som det är ringa el. dåligt bevänt med; äv.: lönlös, dum; värdelös Värml. *Dä ä att fabbelt mä snög,* det är allt dåligt med snö, dvs. det är lite snö. *De va fabbel betalning.*

fabus m. [*fabu's, fâbbu's* o.d.] **1** ohyfsad man; buse, tölp; rackare Västb Lappl; äv.: underlig el. besynnerlig man; filur Lappl. *Hä va fabusn för dem,* det var busen framför andra Västb *Hä ä än könste ¶fabus hænna ¶* (konstig) (den här) Lappl baddare; ngn (el. ngt) som är storslagen i något avseende Ång Västb. *Fabus dill kar* (karl) Västb. **2** björn; används som noanamn Västb. *Hä dra int om sä länj inna vi råk å fabusen,* det dröjer inte så länge innan vi träffar på björn.

fackel n. [*fakke£, fâkke£* o.d.] ngt som är av föga el. ringa värde; strunt, struntsak; äv.: odugligt, obetydligt el. onödigt arbete Västb. *Tjöp ent na fakke£ nu!*

fackla v. [*fakke£, fâkke£* o.d.] syssla med ngt som man inte klarar av, fuska; äv.: syssla el. pyssla lite smått Västb. *Han fakko£ å skâ mâ`â£ take inne tjöken,* han fuskar i målning och ska måla taket i köket. *Han fakklä vä dy* (med det), *men hä vart int.*

fackla v. flacka, flänga; resa el. fara mycket omkring; fara av o. an Dalsl Västn Gästr. *Han bare far å fak£er* Dalsl. *Fakklä å fara* Västn.

fag m. koll.: nedblåsta kvistar, visset löv, gammalt gräs o.d. som hopräfsas till högar; eldas vanl. upp om våren Gotl. *Brenn fag.*

fag fage **adj.** [*fâj* o.d.] fäg fäge **adj.** [*fâjje, fâjjô* o.d.] (jfr da. *fage*) OBS: VAR INSORTERAT UNDER feg **adj.** **1** som hastar el. skyndar; rask Skåne Smål. **2** duktig Skåne. *Hon e den fejjaste au töserna.* **3** mest, viktig; huvudsaklig; enbart i superlativ Hall. *Nu e snart de fâjjea jort* (av arbetet). **4** livlig, ivrig; hetsig Blek Smål; som är hetsigt el. ivrigt lysten; het Skåne Smål. *Ja ente fâjje me dä* (att äta lingon) Blek. *Kriatuan ä fejja ätta de gröna öm vå:an* Smål. **5** nervös Skåne Smål. *Han e så fâjer i ed allti* Skåne. **6** obetydlig, oviktig; i uttr. *fag sak* Skåne. *De va en fâjj sag me-d,* det var en fag sak med det, dvs. det gjorde det samma. **7** som sbst. som superlativ; i uttr. *i sitt fâgaste*, i sitt yppersta, i sitt esse Skåne. (Hon) *va i sitt fâjjaste.*

faga v. röja (äng o.d.) från visset löv, gräs, kvistar o.d. om våren; räfsa el. kratta bort Gotl. *Da bräukäd de laigäs* (lejas) *så mang kvinnfålk, sått ängä blai fagä pa en dag.*

fager-huva f. [*-huva, -hua, -hue, -huuva* o.d.] **1** nätmage hos idisslare Häls Härj Jämtl. **2** fosterhinna som sitter kvar på nyfödd efter förlossning, segerhuva Häls Härj.

fager-mätt **adj.** som fort säger sig vara mätt; äv.: som svårligen låter sig bjudas på mat, nödbedd; kräsen (i mat) Öland Smål Östg Sörml Västn Dal Häls. *Int ä fôl du så fagämätt, ana* (än att) *du kan äta hænna* (det här)? Dal.

fagna v. [*fangn-*, *fa`angn* o.d.] mottaga (ngn) väl, välkomna; äv.: undfägna, traktera Dal Häls Härj Jämtl. *Döm fangnä mä* (mig) *bå mä mat å kaffe* Häls. *Ättäsôm dä ä du sôm ha bôä* (bjudit) *hit dôm på namndaskaffä så få du fäll ta emot å fangnä dôm litä ättä sôm dôm kom* Härj.

fagning-blomma el. **fagnings-**, **fagninga-** f. vitsippa Gotl.

faje m. [*fajje*] 1 far, pappa; husfar Öland Smål Östg. *Var är fajjen idag?* Östg. *Fajjen å moja, pappa och mamma* Östg.

fakt f. 1 luftstöt, fläkt; vinddrag Västm Gästr Häls Norrb. *KioLa sniffsä förböy heodä, so jä tsjät sjöLva fakta a-na*, kulan snuddade förbi huvudet, så jag kände själva luftstöten av den Norrb. 2 fart; äv. i förb. *ta fakt* el. *ta sig fakten*, ta sats Häls Västb Lappl. *Ja to me fakta å höppe* Västb. *Arbejtara va redia kara* (karlar) *meste allihopen å* (byggmästaren) *Strömmen könne få fakta på falke* Västb. *He gå bara uta fakta*, det går av bara farten Lappl. *Hon sättä fakta på styvra hansj*, hon satte fart på hans pengar, dvs. var slösaktig Lappl. 3 inneboende kraft; drift, framfart Östg Närke. *Dä ä ingen fakt mä-n* Östg. *Dä går åv barâ faktâ*, det går av egen kraft Närke. 4 verkande ämne i vätska, olja o.d.; doftämne, dunst; smakämne; äv.: kraft, must Västg Östg Sörml Närke. *Fakta går u fLaska âm kârken* (korken) *ä dâna* Östg. *Fakta ha gått ur brännvine* Närke.

fakt f. 1 ända, ändalykta, rumpa Västb. *Baki faktn*, i ändalyktan. 2 plats långt bort; enbart i uttr. *baki fakten* Ång. *Langt bake fakta*, ung. långt bortom all ära o. redlighet. (Jag) *la dä bake fakta*.

fakta v. i förb. *fakta sig* a bära sig åt, uppträda Värml. b arta sig väl; frodas Jämtl. *De fakt se nå bra, de henne* (det här). *De syns på hårfä:En at dom fakt se, krytyrå* (kreaturen).

fakter f. pl. 1 åthävor, åtbörder; sätt att föra el. röra sig Skåne Blek Smål Västg Östg Värml Häls Med Jämtl. (Hon var) *behagLein i all sin fa`akt* Jämtl. *Dä ä faktan at a far hans*, det är samma sätt att föra sig som hans far Jämtl. 2 fasoner äv.: upptåg, tillställningar, streck Boh Värml Med Jämtl. *Stôllar å barn har mange roLi fakter* Boh. *Va har du fôr fakter fôr däj?* Värml. *Hân ha kLein fa`akt n dân*, han har dåliga fasoner den där Jämtl.

fakul m. [*fa:kuL*, *fa:kôL* o.d.] Uppl Västm Dal Häls Härj Med fankul m. Dal Norrb fan, satan; ofta i bf. i kraftuttryck; äv. adverbialt. *Nu tar den fakuln en puss så varm* Uppl. *De va fakurn!* Häls. *Fakuln va hä ä blåsitt!* Med. *Jär du så fankuläns dâm så förlåt i dä åller!*, Är du så satans dum så förlåter jag dig aldrig! Norrb.

fal vanl. m. 1 järnhylsa el. järnholk, vari träskaft insätts; skafthylsa; används på olika verktyg el. redskap, t.ex. grepe, spade, yxa, ljuster, gryta Närke Värml Västm Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång. *Ly:sjare, hä sjluta mä e faL å i faLa sât skafte sôm va fastspika i ö:kstamn* Häls. 2 rörformigt järnhandtag på stekpanna o.d. Gotl. 3 tjockt falsparti av plog- el. årderbill Dal Jämtl; äv.: bult på tröskslaga Jämtl. 4 på penis: valk el. fals bakom ollonet Västm Härj. 5 allmänne: upphöjd kant el. rand Värml

Jämtl. **6** på fiskekrok: platt huvud som tjänar som snörfäste Smål Västg Värml. **7** på jordyxa o.d.: ten avsedd att fästa träskافت i Norrb. **8** smalt mittparti mellan bladet o. fästanordningen på åra, isbill, yxa o.d. Närke Värml.

fal vanl. **f.** Öland Smål fala **f.** [fa`a£] Öland lapp (av skinn, plåt, järn o.d.) varmed sko, stövel, lie o.d. lagas; skena, remsa. *Ja vinn kull tåffLa* (trampat omkull trätoffeln), *så ja få låv å spik på´ e fa£* Öland. *Her sjka ja slô på e fa£* Smål.

fal **adj.** **1** tillgänglig, disponibel; som står till förfogande ledig; äv. i fråga om person Skåne Blek Smål Värml Dal; äv. i förb. *till fals* Blek Smål Västg. (Talesätt:) *Den ene villiheden jårr* (gör) *den andre fal* Skåne. *Däi va inte falt få* (för) *pånga* Blek. *Hun ä fal fa håkken ka´a* (för vilken karl) *såm hålst* Smål. *Ja ha håile dan* (hela dagen) *te fals* Smål. *Kwenni i* (kvarnen är) *fal nu* Dal. *Du, som e fa£ kan bär i´nn e vatubitta* (vattenbytta) Dal. **2** som är till salu; äv. i uttr. *hålla* (ngn el. ngt) *fal* Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Uppl Jämtl; äv. i förb. *till fals* Smål Västg Gästr. *Studana hållår ja fala* Skåne. *Di böllana* (skålarna) *ä inte fala* Smål. *Ä koa fa£er?* Hall. *Dett hemman ä la inte fa:rt, kan ja tro* Hall. **3** om person: som låter sig mutas, "mottaglig" Skåne Lappl; falsk, opålitlig Blek Smål Norrb. *Fal forr granna or* (ord) Skåne. *Da a ju saudana mänsker såm a fala å hala såm aula* (ålar)

fal **n.** **1** fint stoft (t.ex. frömjöl); partikel, smått flarn Närke; äv.: falaska; jfr **falke** Östg Närke. *Inte et fa£*, inte ett smul Närke. **2** kvarliggande malm på håll Dal.

fala **f.** se **2fal**.

fala **f.** slättmark utan träd; öppen o. skoglös slätt Västg.

fala **f.** **1** bräda använd att täcka el. dölja ngt; täckbräde Gotl Sörml tvärbräde på dörr, slå, nara Sörml. **2** bräde som hindrar balkarna i gårdgårdsgrind att falla ur Gotl. **3** ribba, används som stöd till hylla o.d. Sörml. *Vi sätte åpp ett par fa£er på vägga å la sittpinnår på åt hönsa*.

fala **v.** [fa£-, fa`a£ o.d.] (till **2fal**) förse (sko o.d.) med lapp, laga Öland Smål. *Fala skou* Smål.

fala **v.** **1** bjuda att inhandla, tinga; vara spekulant; se även **1falka** Skåne Blek Smål Hall Västg. *Han fala pau de hemmaned, män de ble ingen affär* Skåne. **2** i förb. *fala på*, hitta på; få ett infall att göra, få för sig Skåne. *Nårr de va nåd di fala po, va där ente återhåll*.

fale **m.** i uttr. *sitta fale* el. *stå på falen*, sitta resp. stå på öppen is utan tillgång till koja el. skyddskur o.d. vid vinterfiske; pimpla vid öppen is Smål Östg. *Stå på fa£en* Östg.

falen **adj.** **1** om växt: vissen; som slokar Skåne Blek Smål. *Den ser så falen ud, den har vel nte fåd vann* (fått vatten) Skåne. *Nå päreblan* (när potatisbladen) *ä falena å vänna se bleå då räjn* Smål. **2** som är slapp, slak el. lös; (motsatt: styv, fast) Skåne. *De tåjjed* (tyget) *vell ja inte ha, d-e så faled*. **3** nedslagen, slokörad; känslomässigt avdomnad äv.: slagen av häpnad Skåne Smål. *Han e presi´s såm han va falen* Skåne. *Nå ja fe reda pao hå* (hur) *dä va ble ja så falen så dä kan du allri tro* Smål.

falka v. = **5fala 1** Smål Västg Östg Närke Uppl Västml Häls. *Di ha länge fa£ka på hanses gå:£ade£ (del av gården) Närke.*

falka v. [fa£k-, fâ£k-, fâ£k-, fa`a£k o.d.] spana, snoka, ivrigt titta efter; äv.: eftersträva, trå Smål Hall Västg Sörml Närke Uppl Gästr Häls Ång Norrb. *Nu fa£ka han ätter en måg sôm va åv tôkken där adel, di kallar Närke. Han går å fâ£kâr Gästr. Hon ä ute å få£ke ätä gôben män (efter min man) , jâ vet â nog Ång.*

falke m. **1** förkolnad rest; falaska äv. i liknelse om ngn (el. ngt) som är svag el. bräcklig o.d.; se även **falske, falskna, 1falsna** Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Norrb. *Han älla (eldade) papper se då f£ög fa£ke över alle bakkar Dalsl. Men skal int slå spiêd förrn de ha kum falke på glöidar Gotl. O jär (hon är) sâ in fa`a£k Norrb.*

fall-bär n. [fall-, fäll-, fäll-, föll- o.d.] **1** hallon Dal (utom Sörml) Värml Uppl Västml Gästr Häls. *Å, vâ fallbär ä va på Gnupbârje! Gästr. 2 åkerbär Häls.*

fall-blomma f. vallmo, i sht: rågvallmo Gotl Uppl.

fall-brotta f. [fallbruttu, fällbruttu o.d.] blötsnö på senvåren; äv.: svag skare som medför att skidåkare o.d. sjunker ned vid färd Västb. *Hä var fällbruttun å utvâ bottn djekk-e vattnä oppom baklära ni gråbbom dâra Knöttermirmora.*

falle m. [falle, falla o.d.] **1** far, pappa; husfar Smål Västg Dal Gästr; äv.: gammelfar Västml. *Vet-u va di sejjer um us, falle? Västg. 2 fargalt Västg. 3 eufemism fan, satan Västg. I f£åkken dansa Falle sjô£ver. (Omskrivning för självmord:) ta jenvâjen te Gam£e Falle.*

falle n. [fa`all] fallenhet, läggning Öland. (Han hade) *gått fa`all får te skri`iv alle räken (räkna) .*

faller n. [fale`r, falä`r o.d.] ngt som är fel, galet el. på tok; brist; skada, defekt; äv.: åkomma Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Ån Svänn Lâsj Jongkâ ligg sjuk i dag, män va han ha förr falä`r vet jä-tt (jag inte) Ång. Hâ vartt na fale`r på bi`iln (bilen) Jämtl.*

falling m. Öland fallning f. Östg slags väv av halvyll; tyg av bomullsvarp o. yllegarnsväft; används till underlakan (under vinter).

fallis m. [fali`s] opålitlig gynnare, filur; äv.: upptågsmakare, rackarunge Norrb. *In gorelak o grino falis, en mycket elak och grinig fallis. He vär me in råo£i falis so tsjiär ve sleda upa berlârnsjvegän! Det var mig en rolig filur som kör med släde på bara landsvägen!*

falsk-blacka f. [-b£akka, -b£a`akk o.d.] Öland Smål Östg Värml falska-blacka f. Skåne Blek Smål Hall falsk person, ofta: falsk kvinna. *Dän kâ`ärn (karln) ä at e rekkti falskb£a`akk Värml.*

falska-blacka f. se **falskblacka**.

falskas v. [falskäs, fassjikes o.d.] bete sig falskt; äv.: vara falskt inställsam, fjäska Skåne Smål Jämtl Västb Lappl Norrb. *Säj sôm ä ` å stå int å falskäs Lappl. Sei du, vo han fassjkäs vä sjefen? Ser du, vad han fjäskar med chefen? Norrb.*

falske m. [*fâŁskâ, fassjke, fâssjke, fâssjke, fa`assjk, fâ`âssjk* o.d.] **1 = falke** Östg Värml Uppl Västn Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Stå-nt så näre brâsâ du får fârsken på dâg å brânnar hôŁ på klâna* Med. *Ôm an hadd fôskan ve, då vartt-e myssjen fâssjke, om man hade rutten ved då blev det mycket falaska* Ång.

falskna f. [*fâssjknâ* o.d.] = **falke** Gästr Häls; äv.: stor gnista Uppl. *Å kâm så myttjy fârsknâ u brasâ* Gästr.

falsna v. [*fâssjnâ, fâ:sjnâ* o.d.] om glöd o.d.: falna, slockna ut; äv. i förb. *falsna ut* Uppl Västn Dal Gästr.

falsna f. [*fa:sjne, fâ:sjna, fâssjna, fâ:sna, fâ:snâ* o.d.] Västn Dal Gästr Häls **falsne m.** [*fa:Łsnô, fa:sjne, fassnä, fâ:sn* o.d.] Närke Dal Häls = **falke**.

famfyras v. famfylas v. **1** fäktas med armar, gestikulera åbäka sig; jfr **femfyras** Ång. *Han fammfyres å lev ôm, han ä sôm han inte vöre rikktet kŁok.* (Predikanten sa:) *"Hovera då Mesjel!" å då kŁev påjken fram på gôŁve å börje å fammfyres.*

famnka v. [*fank-, faunk-, fâjnk-* o.d.] omfamna (ngn el. ngt), krama; äv. i förb. *famnka om* Skåne Blek Smål. *Dâij va ôitt stoât träij, han tydde inte faunka åm-att* Blek. *Dâj stoe å faongkade inga`nnra, de stod och omfamnade varandra* Smål.

famnkas v. [*fank-, faunk-, fâjnk-* o.d.] kramas Skåne Blek Smål. *Sjänn å Sissa dâj faunkades å tjösstes* Blek.

famnsa v. [*fams-, fa`ams* o.d.] Värml Häls Härj Jämtl Ång **fjamnsa v.** [*fjams-, fja`ams* o.d.] Häls Jämtl hastigt el. ovårdsamt hoprafsa (ngt) i famn; famna; ofta i förb. *famnsa ihop* Häls Härj Jämtl Ång. *Fjamsa att se* (åt sig) Häls. *Ja famse ihop lite hö å tog vâ mä* Ång. **1** famla; famlande gripa efter Värml Häls. *Han ä ut i mörkran å famsâ ätt jäntan* (efter flickorna) Värml. *Famsa i môsjkre* (mörkret) Häls. **2** svänga, fäktas; vifta Häls. *Då varst barenâ starsk* (blev barnen starka) *å inte så klänslin sôm dôm ä nu, nå dôm får famsa sôm dôm vill mä hänner å ben.*

fampa v. **1** om deg: jäsa väl Västg. **2** i förb. *fampa sig*, arta sig väl, bli bra Västg Värml. *Dâ famper säj* Värml.

fan n. m. blad el. bladverk på storbladig växt (t.ex. rotfrukt, potatis); blast Skåne Blek Smål Hall. *Där e me`ed fan po bedârna i aur* Skåne.

fan m. n. **1** smått, fint o. lättflygande avfall; dammpartikel, flaga; smått fjun Smål Västg. *Dâ ä sau möe fan sem flyå kring* Smål. *D-e så lätt som fan* Smål. **2** mjäll (i hår o.d.), fnas Blek. *Si den äldste he`ern min* (min äldste pojke) *äj så smekk full å fan så då äj mä nö o harke* (nöd och svårighet) *hu:eschvärn* (huvudsvålen) *syns.*

fan m. n. Västg Östg fana f. Västg omhölje el. skal närmast frö (i t.ex. kärnhus); äv.: sädesagn. *Ja fekk ena fana i öjat* (ögat) Västg.

fan f. lättflygande frön (av t.ex. maskros, rågblom); äv.: frömjöl, pollen Västg Östg. (Om timotej:) *Nu sjŁäpper-n fana* Västg. *Fana flyger i lufta* Östg.

fan n. m. borst på korn el. råg o.d. i ax Närke Värml.

fan f. Hall Västg Boh Dalsl Värml fana f. Västg Dalsl Värml fånn f. [*fônn, fônnj* o.d.; äv. i pl. *fenner, fengger* o.d.] Härj fann f. [*fann* o.d.; äv. i pl. *fe`enn* o.d.] Jämtl hög av snö el. sand o.d., som är hopförd av vinden; driva. *Snö:n ha bLåst ihop i store faner* Dalsl. *Ve lär at å skôt unna dâna fana framma lo`on*, vi måste allt skotta undan den där drivan framför logen Värml. *Når je jikk jönom gLÿttâ så komme stårsâ yvy fennâ* Jämtl.

fan-sätta f. ngn som är till förtret; elak fan; ofta som kraftord Skåne. *Di fansettârna förrlis ente. A, du fansetta!*

fana f. se **2fan**.

fana f. se **4fan**.

fankul m. se **fakul**.

fannig adj. **1** som är bra, lätt el. enkelt; som sker el. görs utan svårighet Västg. *Må tro dâ va-nte så fannit å tänna upp ell. Trô (kliv) på dän dare sne:vrenne (snedvridna) aLestammen dar först, så tar du dâk fanniare upp i grana.* **2** om föremål: som passar el. lämpar sig väl för sitt ändamål Västg. *Här kan vi säta uss ena stunn, här har vi en så fannir setesten (sten att sitta på) . Dän morttarn (morteln) va rumLiare å lättare å fanniare i bôtten.* **3** om person: som är skicklig el. kunnig; äv.: som snabbt finner sig i en situation; finurlig Västg. *Ho ä fannir mä bå huve å hänner. Han sull-a vôt (skulle ha varit) fannir i näva mä kLâkkelajning (klocklagning) å lite utå vart. Han ä så fannir så, han vet hur han sa ta-t.*

fannlig fannelig adj. **1** = **fannig 1** Västg. **2** = **fannig 2** Västg. *En fannlir öks (yxa) . Sloen var en lång, slätter, fannlir stake.* **3** = **fannig 3** Västg. *En liten fannlir gubbe.*

fans m. [*fanns, fânns* o.d.] epidemisk sjukdom av lättare slag (t.ex. magsjuka, som-mardiarré) Härj. (Det är) *nân fânns sôm går.*

fant m. hög av vedrester som inte blivit uppbrända i den egentliga kolmilan; liten mila av okolade rester, liggmila Smål Västg Östg Närke Värml Västm Dal. *Di kôLa en liten fant när di kôLa ôm brännnera Östg.*

fant fante m. **1** tok, stolle Skåne Hall Boh Dalsl Östg Värml Dal Härj. *De e rekktit en fante, han fôssjtâr inte mö`öt Hall. Sett ente där som en an fant* Dalsl. **2** fattig el. utblottad stackare Boh Dalsl Värml. *Dâ ä sönn âm fanten, hân har nokk inte mat fôr dan* Värml. **3** kringströvande o. tiggande person; landstrykare, lösdrivare Hall Västg Dalsl Värml Dal Med Jämtl. *Dâ går-sjô mö fantar etter vägane no ijä`nn* Dalsl. **4** ohederlig, begdräglig man; skojare, skurk Boh Dalsl Värml Dal Härj Jämtl. **5** illfundighet, bakslughet; list; skälmaktighet; ofta i uttr. *full av fant* Jämtl. *Män pöjtjen (pojken) va full a fant hân, fôr nå hân int i hastâhejt fann ijân de rättan, tog-n når anner besa..*

fant m. [*fant, fânt* o.d.] fjädrande böj el. buktning vid fotsteget på undersidan av skida; spann Norrb. *Dom hå (har) retta fântn.*

fant adj. [*fant, fânt* o.d.] som är böjd el. buktig; svank Norrb. *Fant i rykku (ryggen) . (Skidorna) di jâra fa`ant.*

fanta v. **1** bära sig dumt el. tokigt åt; vara larvig, fjanta; äv. i förb. *fanta sig* Värml Härj; äv.: leka, stoja, skämta Boh Värml Härj. *Dä tökcker du passer dä för en stor fullvûxen kär (karl) te gå å fânte mä ett metspö på arbetstia!* Värml. **2** tigga; äv. i förb. *fanta sig (fram)* Värml. *Når dä va nö:år fekk di ji sä ut å fante.* **3** lura (ngn); bete sig ohederligt el. bedrägligt; äv. i förb. *fanta åt sig*, lura till sig Jämtl. *Hu ha fante at se de dâne. Hell, vå dom ku`unn, ein deil ta dikk (av er), fa`ant a dom någo å sjâÊ ta dom någon deil.* **4** röra sig oroligt el. planlöst av o. an; äv.: planlöst springa från en syssla till nästa Norrb. *Fâ`ânt höyt o döyt.*

fantafora f. missöde; trångmål, klammeri; bråk Hall Västg. *Han kom i fantafora mä polisen Hall. Du har fåt revet sönne råkken, du har la vört i nô fantafora?* Hall.

fanten m. bf. fan, satan; i kraftuttryck Värml. *Män hô (vad) fantn mente prostn mä dissa tavvÊane (tavlor) , du?*

fanteri n. **1** tokeri, galenskap; dumheter Skåne Boh Värml. *Å drekka så, de-e ju bara fanterij Skåne.* **2** värdelöst ting, skräp; sattyg Värml. *Dä va tordyvler å kingler å e gullko å andre kräkârer å taggeÊ å buster å benffiser å allt fanteri. Di blir bete tesjlute (går bet till slut) för atomer å sånt fânteri.* **3** lurendrejeri; bedrägligt el. ohederligt förfarande, falskhet Med Jämtl.

fantisera [fantise´r-, fantase´r- o.d.] = **fantsera** **2** Värml Gästr Lappl. *Han svängde å fantaserâ mä ârmânâ Gästr.*

fantsera v. [fanse´r- o.d.] **1** göra sig till med miner el. rörelser o.d., åbäka sig; uppträda tillgjort äv. i förb. *fantsera sig* Boh Värml. **2** gestikulera; fäkta Värml. *Ja bara satt å såg på diriktör Södesten hur han fansere å slog mä armera då han ledde sångkören.* **3** härja; bråka Värml. *Sän fansera o mä`än sat kÊära bÊe sönnusjÊ:tn å`ån, sedan härjade hon med honom så att kläderna blev sönderslitna på honom . Han har hólles å fansere o skreke så en kun ha bÊe stólili.* **4** ströva utan mål, promenera; långsamt gå o. driva Uppl. *Han er uta å fanseâr.*

fantulinge m. [fantuÊenge] fåne, fjant Boh. *Då bar de inte bädder (bättre) te än atte de va nöa (några) fantuÊengar sum mötte waranra på väjen.*

far n. [far, fâr] epidemisk sjukdom av lindrigare slag Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ho tass ti (hon lider av) de här snôrkriman (snuvan) sôm går sôm e fâr Häls. Då fare ha kömme in i gå:rn fer-e allihopen (drabbar det allihopa) Västb.*

far n. **1** i uttr. *i far*, i dräktigt tillstånd, i dräktighet **a** om sugga Skåne Blek Öland Smål Hall Häls. *Soen e i far* Skåne. **b** om get el. får Dal Häls. **2** om sugga, ko, get, sto: parningslystnad, brunst; ofta i uttr. *i far* Jämtl Ång. *Kua e på fa:rn* Jämtl. *Mâra ä i farä nu* Ång.

far n. [far, fâr] **1** farled; sträcka till lands el. till sjöss där ngn el. ngt färdas Sörml Uppl Ång Västb. *Vi låg mitt i fare så vi va rädda att vi sku bli påseglade* Uppl. **2** vadställe Lappl.

far n. **1** sôm på fiskenät el. fiskenot Uppl. *De bir ett långt far de där.*

far n. **1** vid hus- el. båtbygge o.d.: långsgående skåra el. ränna i timmerstock, urtagning; ofta i efterled i ssgr som t.ex. *mossefar* Dal Med Jämtl. **2** spår efter ngn el. ngt; avtryck, märke Dal. *Ä synns bärô farä ätt om* (efter honom, dvs. uttern) . **3** rännil; i efterled i ssgr som t.ex. *vattufar* , *vassfar* o.d. Jämtl Västb.

far f. **1** plogfåra; fåra Boh Dalsl Värml Ång. **2** urtagning i spåntad bräda; jfr **6far 1** Boh.

far-nät n. grimnät (som används vid pulsfiske varunder fisken skräms att gå in mot nätet genom pulsning i vattnet); används vid sikfiskning i Vättern Smål Västg.

far-ved m. [-ve o.d.] **1** kluvna stockar el. plankor som utgör översta slitlagret i träbro; broplank Boh Ång Västb Lappl. *Dä hall pa va£ sjlut pa farve'en hâri bron* Ång. **2** brädbeläggning i botten på båt Västb. *Vattne gå opa farven.* **3** lutande bjälkar som bildar stommen i tjärdal; bottenvirke varpå näver, jord o.d. läggs i tjärdal Västb Lappl Norrb. *Bjä£ka jena va£ no bra del farve ute da:rn* (i tjärdalen) Norrb. **4** (kluvna) stänger som fasthåller näver på nävertak Ång Västb.

far-virke n. [-värk] **1** = **farved 1** Dalsl Norrb. **2** = **farved 3** Norrb.

fara v. (till **5far**) binda (fiskenät); skarva ihop (nätslingor); äv. i förb. *fara ihop* Gotl Östg Uppl Häls Ång. (Man gör en knut) *där ve var tridje maska när man farar så inte fare går opp* Uppl. *Dôm farer ihop nätta mä snöra* Häls. *Om man ha två halvsjöt se kan man fare hop de sjötstränga se de va£ bara ett sjöt* Ång.

fara v. (jfr standardsv. *fara* 'åka') **1** börja; som hjälpverb Dal Västb Lappl. *Se (så) int kwâ:rna skul fara gå tom* Västb. *Han for trâ`all å sjo`ong*, han började tralla och sjunga Västb. *Du va£ fara rust-e nu*, du måste börja rusta dig nu, dvs. göra dig i ordning Lappl. **2** EJ FÄRDIG vara i färd med; som hjälpverb samordnat med *och* för att uttrycka pågående handling i vad som beskrivs i nästföljande verb; i uttr. *fara och* . **3** i uttr. *fara illa ngn* el. *sig* , göra ngn el. *sig illa* Med Ång Västb Lappl Norrb. *Han ha före ill-en så myssje* Ång. *Akte, du får ill dä vä ngniven* (med kniven) Ång. *Hestn hâ firi i`ill se uti i bein* Norrb. **4** i förb. *fara åt* , gå till väga, bära sig åt, förfara; äv.: bete sig Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hyre fer du at da du hav se grânn a b£ô`ômm?* Västb. *Ho får at som in kar*, hon betar sig som en karl Norrb. **5** i förb. *fara åt* , hälsa på hos ngn i förbifarten, titta in Jämtl Ång. *Kan nt du fâra åt, om dä falle sä?* Kan inte du hälsa på, om det passar sig? Ång. **6** i förb. *fara över* , rinna över Dal Härj; ofta: koka över Ång Lappl Norrb. *Gryita får ivi* Norrb. **7** om samlag: sätta på, lägga **a** i förb. *fara på* el. *å* Dal Med Jämtl Ång. *Å`ått dagâ sän hu ha ba:rne va n Annesj-Gustav dêr ijânn å for på â*, åtta dagar sedan hon har fött barn var Anders-Gustav där igen och satte på henne Jämtl. **b** i förb. *fara över* Värml Dal. *Få i (jag) far ivär de (dig) ?* Dal.

fara f. [fa`ar] fare m. [fare, fa`ar] sjöfräken Värml. *Slô fa`ar.*

fare m. **1** mars månad Skåne. **2** april månad Skåne. *Tor restar* (rystar) *o fare flaur o majj fö:e alt va han faur.*

fare m. se **1fara**.

faren m. [fa'ren] Sörml Närke Värml farne m. [fane, fan o.d.] Sörml liten braxen, braxen-panka. *Fan va en sämmermerâ braksen sôm knappist ä ma:tnytti* Sörml.

färg m. [färrj, fârg o.d.] Sörml Värml Uppl farg m. n. [farrj, farri o.d.] Värml koll.: uppsättning kluvna stockar el. slänor som fasthåller näver på nävertak. *Di la nävver fössjt, se la di farrje på' te hôle nävvera still* Värml. *Never å fârg* Uppl.

farg m. se **färg**.

farge farg m. [farg, farge, fa`arg o.d.] hangris som är okastrerad o. avelsduglig; fargalt Ång Västb Lappl.

fargel m. [fargel, färgel o.d.] = **farge** Ång.

fari m. [fa:ri, fa:re o.d.] fan, satan; i kraftuttryck Skåne Blek Smål Sörml. *Ha fari va da nu da hede?* Vad fan var det nu det hette? Skåne. *De va da väll sjä`älv fari!* Smål.

farias m. [fa:rias, fa:rjas o.d.] = **fari**; äv. adverbialt: satans Skåne. *Han e så farjas ahång* (sniken) *så ingen kan li nåm* (tåla honom). (Han) *sporde na, ha* (vad) *farias hun galnades får*.

farik m. [fa:rik, fâ:rik o.d.] fan, satan; ofta i bf. i kraftuttryck Jämtl Ång. *Fy fâriken!* Jämtl. *N dân kasken skullä n Hinnrik ha jett fariken ti drökkä* (att dricka) Ång.

faring m. = **fari**; ofta i bf. Skåne Smål Gotl Ång Lappl. *Va faringen sku vä jöra?* Ång.

faris m. [fa:ris] = **fari** Skåne Smål Hall Sörml. *Va faris va de han hide* (hette)? Skåne. *Får farisen!* Hall. *Tamme faris!* Sörml.

fark m. [fark, fasjk, fâsjk o.d.] **1** skräpföremål, struntsak; billigt tjafs Värml. **2** landstrykare; ofta (starkt nedsättande): person av resandefolket Härj Jämtl.

fark-far n. [fârk-] om sugga: brunst; ofta i uttr. *i farkfar*; jfr **3far 2** Ång. *Man skô-nt* (ska inte) *slakte n sôgga mân* (medan) *horn ä i farkfare för dä sjänns åt fLäske*.

farka v. [fârk-, fâsjk- o.d.] tigga Härj. *For å fâsjkâ*.

farke m. [farke, fârke, fâ`ârke, fâ`âsjk o.d.] = **farge** Närke Med Jämtl Ång. *Fârkn ä osnôfft* (okastrerad) Ång.

farke m. [fârk, fâsjk o.d.] = **farik**; ofta i bf.; äv. i uttr. *farken ta*, fan ta mig o.d., ta mig fan Härj Jämtl. *Dä va fâsjken!* Härj. *Når ho fikk på bonnkLæ:a, så farrkenta de va gått å se`ei om ho va bonn*, när hon fick på sig bondkläderna, så var det ta mig fan inte gott att säga om hon var bondkvinna Jämtl.

farm m. [fârm o.d.] färm m. EJ FÄRDIG **1** visst antal bröd, kakor o.d. som samtidigt ryms i ugn vid gräddning; sats Öland Smål Östg Sörml. *Ja ha bakt en farm groft brö* Smål. *Dä kunne bLi fLere fârme så store baka va* Östg. **2** omgång; uppsättning Smål Hall Östg. *En ferm gadiner* Hall. **3** kull, skock; hop Smål Västg Norrb. *Dä har många farma vokset upp på tån*, det har vuxit upp många kullar barn på allmänningen Västg.

farma f. [fârm- o.d.] fäрма f. EJ FÄRDIG (se under FÄRM-) = **2far** Smål Uppl Västb Dal Gästr. *Hä är e fârma sârm går* Gästr.

farnuttas v. [farnu'ttas o.d.] Skåne Hall färnuttas v. [färnu'ttas, fernu'ttas o.d.] Skåne Hall firnuttas v. [firnu'ttas, fyrnu'ttas] Skåne rasa; väsnas o. vara oregerlig Skåne Hall;

äv. om mage: vara orolig Skåne. *Han sprant o fanuttas liasåm n annan tosing* Hall. **1** brottas, slåss; bråka; äv.: misshandla Skåne Hall. *Han farnuttas mä ögen så de-e raint faseled* Hall. **2** sprattla el. fäkta häftigt Skåne. *Du ha ju pudan (kudden) pau gåled (golvet), grebba, leggår du å firnuttas i sömne ausså?* **3** arbeta på, ligga el. stå i Skåne.

farre m. [farre, fårre, färre o.d.] = **farge** Sörml Uppl. (När man ska köpa gris) *ska man si te att man får sugger å inte farrar* Uppl.

fars m. [fâssj o.d.] farfar Norrb.

farsa f. [fassj-, fâssj-, fa:s- o.d.] farmor Häls Jämtl Norrb. *Då farfarn dåu så lar je in slant opa vårt ölak å då sar fassja – ja e jär rett, e skå så våra, då farfar dog så lade jag en slant på varje ögonlock och då sa farmor: ja det är rätt, det ska vara så* Norrb.

farsmor f. [fassj-, fâssj-, fass-, fa:sj-, fa:s- o.d.] farmor Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl Norrb; enbart äldre (1708 i bröllopsdikt) Sörml. *Dä va fasjmoras pappa* Härj.

farsmors-tobak n. farmors-tobak n. växten rölleka Lappl. *Mor Jätträ hadd botän (botat honom) för utslag ve farmorstobakkä säm hon hadd kokä inlyktôs (övertäckt) å sen smord-n.*

farug adj. [faru, fôru, fôrô o.d.] försagd, tillbakadragen; blyg; äv.: som svårigen låter sig trugas; (motsatt: framfusig) Härj Jämtl. *Du ä då sa faru, du Jonas; kan då-nt ta nu* Jämtl.

farul m. [fa:rul, fa:rel, fâ:rel o.d.] fan, satan; i kraftuttryck Jämtl Västb Lappl Norrb. *Nä, fareln heller!* Västb. (Uttern är) *än eli'sti farul* Lappl. *Å, faruln vo i (vad jag) skar mä!* Norrb.

fas s. oböjl. i det adverbiala uttr. *med fas*, med besked; rejält, ordentligt Västb Dal Häls. *Stor takk för mat å dräkk (dryck) mä fas* Dal. *Eð ir jen est min fas*, det är en häst med besked, dvs. en duktig häst Dal. *Han joLe (gjorde) dä mä fas* Häls.

fasa adv. fasligt, förskäckligt; jåkla Smål Västg. *Å då bledde ett fasa väsen så di gamle vakknade* Smål. *Va sa då bEi fôr avvhanling du nu skriver fasa långt brev?* Västg.

fasal adj. [fa:sal o.d.] fasansfull, faslig Boh Värml. *Han ä sô stor i munn å utök (otäck) sô de ä ännå fasalt å kå`amm inå:tn* (komma i närheten av honom) Värml.

fast-galt el. fasta- m. okastrerad hangris, fargalt Gotl. *En gammäl fastgalt bräukar di skärä (kastrea) förrän di slaktan för annas luktar kytä (köttet).*

fast-gård m. [-gå£ o.d.] **1** jordfyllnad el. jordtätning mellan stenarna i husgrund; mullbänk Ång Västb Norrb. **2** tätad stensättning ovanpå husgrund; sockel Jämtl Ång Västb Norrb. *Då la-n inte fastgårn utan han börje å timre å hade bärta stalpa unner tellsättninga* (första timmervarvet) Ång.

fast-gårda v. [fastgå£-, fassgå£- o.d.] **1** fylla o. packa samman jord, sten o.d. på insidan av timmerhusgrund till skydd mot golvdrag Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Du fo fastgå£e bätter för å fo bortt våssjete gô£vdrage* Ång. **2** lägga stensockel under byggnad Ång.

fast-gårdning f. [*fastgå:rning, fassgå:rning, fâstga:rning* o.d.] Med Ång Västb Lappl fast-gårdning f. [*fastgå:ling* o.d.] Jämtl Ång Lappl = **fastgård 1** Med Jämtl Ång Västb Lappl = **fastgård 2** Ång Västb.

fast-lind f. [*fastlind, fastlinn, fasslinn* o.d.] Närke Västn Dal fast-linda f. [*fastlinda, fa:slinnâ, fasjlinnâ* o.d.] Sörml Närke Västn hård, gräsbetäckt åker som ligger i träda; obrukad gräsvall. *Hö fekk di bå (både) på fastlinna å i hålvallsänga* Närke. *När man jekk å harva så rev harven åpp grästörv åv fastlindans plogtillta* Västn.

fast-säng m. väggfast (skåp)säng Jämtl Norrb. *Je likk ini fastsäinggän så få dö likk ini de anar säinggän* Norrb.

faster-karl m. = **fasterman** Västg Dalsl. *Fastekä:rn i gårn* Västg.

faster-man m. Skåne Blek Öland Smål Boh Dalsl Härj Med Jämtl Ång Norrb fasters-man m. Närke man gift med faster; fasters make. *Fastisjmanns Erekk å ja ä likâ gamlå*

fastlags-bulle m. [*fastlaksbulle, fastla:sbülle, fasslassbülle, fasslassbölle, fastlajsbölle* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml fastlag-bulle m. [*fasslabülle, fastlabolle* o.d.] Smål Hall fastelags-bulle m. [*fastelasbülle, fastelasbölle, fastelaisbulle* o.d.] Skåne Smål Västg fastelans-bulle m. [*fastelansbülle, fastela:nsbülle, fastelangsbölle* o.d.] Skåne Hall fastlans-bulle m. [*fastlansbülle* o.d.] Skåne Hall semla; bakverk som äts under fettisdagen. *Vi fikk kaffe å vârs en fastelansbülle* Skåne. *Nôr a va lita å bodde i Vâmb baka farmor fastlaksbulla sum va sum rektia simler* Västg.

fastna f. [*fa:sn, fâssn, fastne* o.d.] Ång Lappl Norrb fastne m. [*fassni, fâstne, fâ:sn* o.d.] Norrb timmerbråte som fastnat i fors el. älv; bröt Lappl Norrb. *Hä lad in fasn bårti flyttninga* Lappl. **1** ngt (t.ex. sten, trädrot) varpå en fiskenot o.d. kan fastna på botten i vattendrag; hinder Ång Norrb. *Hä var n stor fasn opa botn äte* (eftersom) *nåota sett fast så ha:rt* Norrb.

fät n. se **fjät**.

fat-ost m. 1 slags pudding på råmjölk; kalvdans Med Jämtl Ång. *Då ko:rn ä nykåva skô kåven ha fössjte måle, så:rn kan man jâra fatostn* Ång. **2** slags ostkaka av sötmjölk, löpe, sirap, kanel o.d. Ång. *Man hedd sötmjölka te n sjeterl (kittel) å slo ostlôper te å koker hä, senn slo man ôppe te fata .. o prässer bårt vassla hell bÊana dâm kaller, då fekk man vit n ost sôm kallese för fatostn.* **3** risgrynspudding med russin Med. *Tel å mâ fatostan å brutôrta (brudtårtan) stog på hillan där.*

fät-rädd adj. Värml Jämtl fjät-rädd adj. Jämtl till **fjät 2**) som är rädd om stegen; som är ovillig el. rädd för att röra sig; lat. *Di fekk int var fäträdd, di sôm bodd sö långt ifrå fölk* Värml.

fata f. foderblandning av agnar, halm, löv o.d. blandat med vatten; sörpa Häls. *Emra* (ämbär) *sâm vi hev fato ti.*

fata v. bereda sörpa till kreatur Häls.

fata v. [*fat-, fad-* o.d.] **1** gripa, sträcka sig efter; äv. överfört: eftersträva o. söka få Skåne Smål Östg Sörml. (Giriga människor) *di fata över haÊva vaÊa* (världen) Smål.

Dä ä ju inget å fata ätter! Östg. Han fatåde ätter tömma män han fikk alri tag i-na Östg. 2 sikta Smål. Di fata äter öjja, tōppa, de siktar mot ögonen, tupparna (när de hackar). 3 famla Smål Östg. Ja jekk dår å fatade i skummet (mörkret) Smål. 4 i förb. fata på, inrikta sig på; hitta på, få för sig; äv.: få ett infall (att göra ngt) Skåne. Sin så konne di fadad po å villad hatt den store kakelo:nen (kakelugnen) me. Ungana fada po di skulle gå ti ån o bada. Når dän fadar pau, så ska de jöres! 5 samla o. packa samman (hö o.d.) med räfsa; äv. i förb. fata ihop Skåne. Fada höed. Fada mä en riva. Fada ihob halmen te ryggebu:an.

fata-lag n. [fa:talag, fa:talaj, fa:talaw, fa:delaw o.d.] Smål Boh Häls fat-lag n. [fa:tlag, fa:tlāj o.d.] Öland Smål Gästr matlag; grupp av personer som äter ur gemensamt fat el. vid samma bord Öland Smål Boh Gästr Häls; äv.: hushåll; gäng Smål.

fata-lase m. [fa:ta-] disktrasa Smål.

fäta-skifte n. [fe:tasji'ft, fe:tasje'ft o.d.] 1 = **fattaskifte 1** Västb. *Han jer uta fetasjift, han är utan omdöme.* 2 = **fattaskifte 2** Västb. 3 ordning, redighet Västb. *Se släfft a lö:tsjen a ståkk se tsjasut ått he vart einge fetasjeft ve alltiho:p, så släppte hon maskorna och stickade så slamsigt att det blev ingen ordning med alltihop.*

fatabur m. n. [fa:tabu'r, fattabu'r, fātabeor o.d.] (jfr standardsv. *fatabur*) 1 huvud, med syftning på fattningsförmåga el. förstånd; "hjärnkontor" Värml Uppl Norrb. *En får itnō i fatabu'urn ibŁann Värml. De går inte in i min fattabur Uppl. He vâr lyte (lite) ini fotabeure a hānde (på den där) Norrb. 2 fattningsförmåga, förstånd Norrb. Fåta do wo prestn sâ`â, hâ do någä fātabeor? Fattade du vad prästen sade, har du något förstånd?*

fatan m. [fa:tan, fâ:tan] fan, satan; ofta i kraftuttryck Ång. *Spōtt int fatan i yga för han kan komma.*

fätan n. [fe:tan, fe'tan, fettan o.d.] Västb Norrb fjatan n. [fjåtan] Norrb fätan m. bf [fe'tan] Norrb fotsteg på skida.

fate m. [fate, fa'at] fatte m. ränning (innan uppsättning i vävstol), varp; äv.: nätduk mellan telnar Värml.

fätt n. se fjät.

fätt-ögla f. [fättö:geŁ o.d.] rem som går över fot för fastbindning i skida; fotögla i skidbindning Ång. *FättögeŁa jekk sant (sönder). Dä gŁätt ti fättögeŁa.*

fätt-steg n. 1 fotspår, fotavtryck Ång Lappl. (Hästarna) *då dōm gå ti lōussnō:n då stig dōm fättstega* (dvs. går i samma spår som föregående) Ång. 2 fotsteg på skida Ång.

fätt-stig m. upptrampat spår, gångstig Ång. *Dōm jō:rn fättstig då dōm går.*

fatta f. [fa:ta, fâ:ta, fattâ o.d.] = **1fattan 1** Uppl Häls. *Fatta hengdes åpp på krå:ktre (i öppen spis) Uppl.*

fatta-skifte n. [fattasji'ft, fattasje'ft, fa:tasje'ft, fa:tasji'ft o.d.] 1 förstånd, vett; omdöme, urskillningsförmåga; se även **fätaskifte 1** Ång Västb Lappl. *Ha du int na fatasjift? Ång. Ha n sōm dåŁet fatasjeft drängen di'in? Västb. 2 uppfattning, grepp; sammanhang;*

se även **fätaskifte 2** Västb. *Ja fa int na fatasjeft opa e*, jag får inget grepp om det, jag har ingen uppfattning om det.

fattan n. [*fattan, fa:tan, fâ:tan, fä:tarn, fåtan* o.d.] **1** handtag för kittel, gryta, hink, ämbar o.d.; ofta: lösttagbart handtag som krokas i; se även **fatta, 2fatte 1** Dalsl Sörml Uppl Dal Gästr Häls Med Jämtl Västb Lappl Norrb (utom Värml) Västn Ång. *Fatan gʘant biti* (slant ur) *nävan på mä* Med. *Såumbʘi har i läust fåtan til hekket opa öru uti tsjittäl* Norrb. **2** dörrhandtag Gästr Norrb. *Nu djikk fåtane ute dö:rn löus* Norrb.

fattan n. [*fatan, fåtan* o.d.] fattningsförmåga, förstånd, vett Norrb. *Smagryiten hå o oira fåst dom ånt hå fåtane*, smågrytor, dvs. barn, har också öron men de har inget "fattan" (ordlek); jfr **1fattan 1**. *Men åt så hefft fåtan*, men inte så bra förstånd.

fatte m. [*fatte, fatta, fa:te, fa:ta, fa`at* o.d.] **1 = 1fattan 1** Sörml Uppl Dal Gästr Med Jämtl Ång Västb Lappl. **2** dörrhandtag; jfr **1fattan 2** Värml. **3** öra på kopp, mugg el. tillbringare o.d. Värml. *Dä va inte fa`at på en enda kôpp, a`all sô va de tå`slejen* (avslagna). **4** hänganordning för gryta över hård i öppen spis; grytkrok Uppl Jämtl.

fatte m. se **fate**.

fax n. f. 1 långt nackhår på häst; lång man Härj Jämtl. *Tomtn fʘä`ätt på faksân* Jämtl. **2** (kavel)frans på duk, kläde o.d. Värml. *Dä ä ba`ar faksâ`an kvar tå sja`aʘn min*, det är bara fransarna kvar av min sjal.

faxa v. i förb. *faxa i* el. *faxa tag i*, *fatta*, gripa el. hugga tag i Skåne. *Han fakksa tag i han å hålt han*. *De fakksa i hôurannra* (varandra).

faxa v. om tyg: fransa; gå upp i kanten p.g.a. slitage o.d.; släppa trådar Värml. *De fakksâ tå bykksan hass ne:a*, det fransar från hans byxor nertill.

fäxa f. [*fäks-, fä`äks* o.d.] Dalsl Värml **fäxe m.** [*fäkkse, fä`äks* o.d.] Värml = **faxe** Dalsl Värml. *Nôr di sår i:dli rôg å får i:dli fäkse dä ä mer märkʘit* Värml. **1** ax, vippa; ofta: havreax Värml.

faxe m. växten råglösta (rågsvingel); se även **fäxa 1** Västg Östg Värml Häls. *Mä sä:a väkkser sjå menar en le mä fäkkse mäst svendel män d-ä ogräs mä ett oʘ* (ord) *i allafall* Västg. *Å sô mö`ö fäkkse å åkkerbʘum å skrallre i-n* Värml.

feg adj. [*feg, feig, faig, fâig, fej, fäjj* o.d.] (jfr standardsv. *feg* 'rädd; mesig' som är lån från tyska) **1** som är förutbestämd att dö inom kort; dödsmärkt; förutspås enligt folktron ofta genom märkligt el. ovanligt beteende el. genom förebud, varsel o.d. Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Sörml Närke Värml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Västb Lappl Norrb (utom Skåne) Östg Ång. *Han åter sum han vøre fejer* Västg. *No tö fåll nagän hârre Sakris vâra feg, ättâ sâm än hôk fʘög in hârre bröggstuga*, nu torde väl någon här hos Zakris vara feg, eftersom en hök flög in här i bryggstugan Ång. *No jer a snaʘmajja sekärt feig ne na biod upa kaffä!* Nu är snålmajan säkert feg när hon bjöd på kaffe! Norrb. **2** som förebådar att ngn snart ska dö; ofta som förled i ssgr som t.ex. *feg-dröm, feg-fågel, feg-ljus, feg-lus, feg-märke* Smål Västg Dalsl Gotl Östg Värml Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dän sä* (säd) *sum bʘir sådder mä feger hann* (hand)

bËir alti grann Västg. Ja hade n fegdröm i nått söm var, så hä är rektet ykkt Häls. Å feg e syna (i ansiktet) Jämtl. *A Konny såg e fe:gjus innarn Ångströmen vart vådaskutte,* Conny såg ett fegljus innan Ångström blev vådaskjuten Västb. **3** olycksdrabbad; ofta i uttr. (*vara*) *feg för* , (*vara*) av ödet utvald för förestående olycka, sjukdom o.d. Värml Dal Härj Jämtl Ång. *Du ä föll feg fö nönn tinj då hössjä si så:nän* Härj. *Hu mått fel int vä feyg för nå klent?* Jämtl. **4** som sker oförutsett el. oväntat; underlig Västb. *Öm se fekk skull vara*, om något oförutsett skulle inträffa . *Öm he vaË se fekt.* **5** som har bråttom; som hastar Västb. *Ja ha föll int se fekk för me* Västb.

feg-barn n. [*fe:gbarn, fe:jbarn, faigbarn, feigban, fe:gbån* o.d.] (till **feg 1**) **1** barn som i något avseende utmärker sig o. därför förutspås att dö ungt; bl.a. åsyftande ovanligt snällt, begåvat el. läraktigt barn el. barn som växer ovanligt fort Västg Dalsl Västb Lappl Norrb. *Hä töffäl* (torde väl) *vara e fegbån hänna* Lappl.

fegd f. **1** stundande död; i uttryck förebådande ngns nära förestående död genom dennes ovanliga el. underliga beteende el. handling o.d., inte sällan avses överdriven hastighet, idoghet el. myckenhet; ofta i uttr. (*arbeta, spela, växa, äta* o.d.) *i fegden* , utmana ödet genom att arbeta, spela osv. i övermått; äv. i uttr. *mot* , *för* el. *i fegden* , inför stundande död bete sig på visst sätt Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Han sa* (såg) *freskere ut pô siste tin, men de va väl mot fe:jda* Smål. *Du skratter i fäjja* Värml. *Han bâne vaË så langkt, då väkks rakkt i fegda*, barnet blir så långt, det växer rakt in i döden Ång. *Henna jor-n ba i feggdn*, det där gjorde han bara för att han snart ska dö Västb. **2** dödsvarsel Ång Västb Lappl. *Jâ ha ju ålltigarn sakkt at då låg nân feggd ti taËe harnsj*, jag har ju alltid sagt att det låg något dödsvarsel i hans tal Ång. *Än Sälman trodd då va fegda för tjäringa hansj, då han hōrd gōken gol sōat* (söderut) *först ganga på årä* Lappl. **3** dödskamp, sista andetag Östg Sörml. *Ho lå i fegda* Östg. **4** dödstillstånd äv. personifierat: döden Smål Boh Dalsl Östg Närke Värml Gästr Häls Jämtl Ång Lappl Norrb; äv.: undergång, fördärv; slut Värml. *De li:er* (lider) *mot fäjja* Smål. *Han strir* (kämpar) *i mod fejde* Boh. (Den karltokiga) *ho leker allt te feggda te slut* Värml. *Han fäËäs i fegdä*, han färdas i närheten av döden Närke. *Gå å lägg då, anasj kan fegda komma å måËe nâsan på då* Ång. **5** vålnad Värml Ång. *Nä, da sågg du fōl feggda a Bōlla*, nej, då såg du väl vålnaden av Ingeborg Värml. *Han va sōm n fegd bara* Ång. **6** brådska; ofta i uttr. *i fegden* , i brådskan, i brådrasket; äv.: i för hög hastighet Sörml Värml Uppl Gästr. *Å, du ä i fäjja!* Värml. *Rågen väkkste i fejden* Uppl.

fege m. se **feger**.

fegen m. [*fäjjen, fäjjan, fäjjen* o.d.] fan, satan; ofta i kraftuttryck Skåne Blek Smål. *Da ska fäjjen råisa* (resa) *o så pao traktåssudställninga sa läinge en tjōa mē barra åinna ko* Skåne. *Sau fekk an syn pau dān sām skreget* (skriket) *å da va ju Fäjjan sāl* (själv) Blek.

feger m. [*feger, figer, fajer, fajer, faija, fejja* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall fege m. [*fajje, fäjje* o.d.] Skåne Blek Smål till **feg** 'dödsförebud o.d.') fan, satan; ofta i kraftuttryck; äv.

i kraftuttr. *feger i våld*, fan i våld; äv. i uttr. *feger och fan*, kreti och pleti. No`on ligare ka`a (någon bättre karl) än Hansen ha vi nakk inte hatt sinn Fäja dje klaidda i slomm (sedan Fan gick klädd i kolt) Skåne. Ska en ha dän fjaonen te att, ga`a da vall faijarivaoll mä alltijhob, ska man ha den fånen till det, går det väl fan i våld med alltihop Blek. Dä va väl fajje åm inte ja ska få daj te lya (lyda)! Blek. Dä va feger o fa`an samlade Smål.

fejelse m. [fäjelse, fajjelse, fe:jelse o.d.] fejelsa f. [fäjjelsa, fajjelsa, fä:jelsa o.d.] koll.: avfall som sopats ihop; sopor Skåne. Ta ud fajjelsan!

fejsel m. slägga; används vid stenarbete Dalsl Värml.

fel f. se fjöl.

fela f. fel f. [fel-, fil-, fjäl-, fajl-, fe`el o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Sörml Närke Värml Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb fele m. Smål Värml fiol. En låt på e fjäle kan sätte fart på bena Östg.

fela v. 1 vidröra lätt (med fingertopparna o.d.) Dal Häls. **2** kittla Häls.

feltag n. [fe:ltag, felta:g, fajltag o.d.] misstag Skåne Blek Smål Hall Boh Östg Sörml Värml Uppl Dal Gästr Jämtl Lappl. Schäkta, de va feltag, ja trodde de va min hua Skåne. Dä bero ju pau åm tökkän hannä£ (handel) va låvliä ve 1800 .. älla ä röktät (ryktet) feltak Smål. Han jord et stortt feltag nå han tog n dä männisjan (kvinnan) Gästr.

fem n. [femm] Västg fjem n. [fjäim] Hall ngt som är lätt o. poröst (t.ex. finsand, nysnö, finmalet mjöl); stoft. (Vetebrödet) dä ä lätt å mjukkt sum et femm Västg.

fem n. [faim] ngt som är klibbigt o. vidhängande Hall.

fem m. [fe:m] illaluktande odör; dålig rumslukt, skitlukt o.d. Smål.

fem adj. [femm] rask, flink Värml; enbart äldre (före 1766) Västg Dalsl. (Han var) femm i bena Värml.

fem-stena-rör n. [fämsten-, fämstain-, fämståin-, fämstöin- o.d.] gränsmarkering betående av fem rågångsstenar; rågångsmärke, råmärke Skåne Blek Västg Östg; Uppl Belägget från Uppland, i beskrivning, alltså inte språkprov; troligen inte genuint; förbigås?.

femfyras v. göra åtbörder, åbäka sig; leva om; äv.: brottas; jfr **famfyras** Skåne Blek. A`atet öd inte no`on (konstigt att inte någon) kom te skaes (kom till skada) uddan tydde begau se na`a daj fämfyrades mä kreatuat (under slakten) Skåne. (Grisarna) di håppade å läite mä (lekte med) varandra å fämfyrades pau alla di sätt å vis Blek.

femig adj. [fajjmi] (till **3fem**) **1** klibbig Smål. Ysch så fajjmit! Han har så fajjmia hännä (händer) . **2** hal, slipprig Smål.

femma f. fimma f. **1** fin sandjord; finlera rödaktig, mager blandjord Västg Boh.

femma f. [femm-, föimme o.d.] **1** plötligt utbrytande sjukdomstillstånd av lindrigare slag; äv.: lindrigare åkomma Blek Östg Sörml Närke. Män va dä va sem vällde dâm dä har-a inte årning på, anntr dä va löss äller nå ane femme på dâm Östg. Intä såg ja nåra femma på-na i går Närke. Dä ä barä e femmä, går snart över Sörml. **2** anfall av vrede o.d.

Blek. **3** plötsligt påkommande föresats el. fix idé; infall Östg. *Va ä dä för femme säm ha komme på däj nu?*

femton-lapp m. [fämtan-] Blek Öland Smål femton-läpp **m.** [fämtan-, fämtån-] Skåne Blek Smål Dal bladmage hos idisslare. *Ellist hadd di ju allti hatt så goe mat i gå`ån på julafta me kroppkako å femtanlappen å plockfinka å söttengröt Öland. Köoan ha`ad öont i femtanlepen Smål.*

femundras v. [femu`ndres, femo`ndräs, fämmô`nnräss o.d. ] **1** åbäka sig; uppträda tokroligt el. i något avseende uppseendeväckande (med grimaser o.d.); äv.: illfänas Norrb. (Det var somliga) *som kot* (kunde) *femonndräs rikktit, skrikk frâm o båkåndjäs ömslås* (ömsevis) . *Ho börd a femondräs o jiämmär ivoi na fik ly`yid för åorett, hon började femundras och jämra över hur hon fick lida för orätt . 2* rådvilligt fundera el. undra Ång. *Jâ fämmônrräss hôrä jâ skullä få tell n evihetsmassji:rn.*

fen n. [fen, fän, fân, fä:rn, fänn o.d.] **1** fnas på växt; tunt, skyddande hölje på nöt, kardborre o.d.; svepe, balja, skal; agn, borst el. spröt på sädesax (i sht korn, råg); se även **fena 1, fjen 1** Smål Östg Närke Värml Uppl Västn Gästr. *När fäna föll ner då fekk inte line* (linet) *stå längre Östg.* (Om grumligt kaffe:) *dä ä bara fän å kaffesump Sörml. Ja fekk ett fen i ögat Värml. 2* obetydlighet, grand; smula; ofta i uttr. *inte ett fen , inte ett dyft; se även fena 2, fjen 2* Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr. *D-ä sônn skadda* (sådan dimma) *s-en ser-nt ett fä:rn ifrå sä Västg. Ja fekk allri ett fen Sörml. Gumma va bra karstig å seg å värst* (vart) *inte jett fänn rädd Uppl. Inte et minstâ fen o öre Uppl. 3* med tanke på tid: obetydlig el. kort stund Västg. *Fôr bara et lite fä:rn sjina* (sedan) *kâm ho daffane å`dar på gu`vet ätter er.*

fena fen f. [fen-, fän-, fân-, fä:rn-, fänn- o.d.] **1 = fen 1** Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal. *Fenera går ifrå nôr en harpar* (tröskar med harpskördetröska) Västg. *Vi tina* (rensade) *korne för å få bort alla fener Uppl. 2 = fen 2; ofta i uttr. inte en fena , inte en smula, inte ett dyft Östg Sörml Häls. Å, e sânn lita fäne du fekk Östg.* (Jag) *loðär åv döm så gö`ve kommer te å lutå e fänå ått dörre te. Sörml Ja fekk inte e fenä på den åkern Sörml. 3* (i anslutning till standardsv. *fena* 'styrorgan på fisk') i uttr. *inte en fena ; enbart i fråga om bristande fångst av fisk Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Värml Jämtl Ång. Dä va inte e fen på näta Smål.*

fena v. 1 rensa (bär, nötter el. frön o.d.) från fnas, skal o.d., snoppa; sprita (ärtor, bönor) Smål Östg. *De sôtâ* (satt) *i skoggân å fenadâ åttô* (ärtor) Smål. *Te fena nötter Östg.*

fenas v. [fenas, fenes, fe:rnes o.d.] om frö, rot o.d.: börja gro; rota sig Västb Lappl Norrb. *Nu håll b`loms-kote* (blomskottet) *som står ine vattne burt* (börjat) *å fenas Norrb.*

feris m. [fe:ris, ferris, fe`rres o.d. ] straff; välförtjänad näsbränna Dal. *Han vø`la-nt* (vördade inte) *mor sijn, män han fekk feris nå fa:rn* (fadern) *kâm hem.*

fes-åder f. [-ader, -åra, -ôur-, -å`år o.d.] (skämmts.) ändtarm Smål Hall Västg Värml Norrb.

Han toj i´ (tog i) så fesåra brast Västg. He boga upa fesa´dra, det frestar på fesådern (med ansträngande arbete) Norrb.

fes-ball m. [fe:sball, fe:sbôll, fisbålld, fisboll o.d.] röksvamp Dal.

fes-blad n. [fe:sbŁa, fessbŁa o.d.] mindre säte ämnat för kusk bakpå åksläde; hundsvott Dal Häls.

fes-drätt m. liten o. låg kälke av enklare konstruktion; företrädesvis för barn Skåne.

Glöttane våre ude pau bakken å laue å kasa mä fesdrätten.

fes-eld m. [fe:sell] svidande skavsår, irritation el. inflammation kring anus o. mellan klinkor Smål Östg Värml. *Ja ha fått fesellen* Smål.

fes-focka f. [fe:sfôkk-, fessfôkk- o.d.] buksvamp; skålröksvamp (kärringfis) Häls.

fes-ljum adj. [fe:sjum-, fe:sjom-, fe:sjåmm-, fessjum o.d.] Blek Öland Smål Hall Östg Närke Värml Häls Med Ång fes-ljummen adj. [fe:sjum-, fe:sjom-, fe:sjåmm- o.d.] Skåne Blek Smål Hall Östg Närke Värml Dal fes-ljummig adj. [fe:sjum-, fe:sjom- o.d.] Blek Smål Dal som är knappt el. obetydligt ljum; mesigt varm; se även **fisljum**. *De va dålekt kaffe, de ä ju bare fesjommet* Skåne. *U:a, mjöŁka ä fesjommi!* Smål..

fes-ljumken adj. [fe:sjångk-, fe:sjongk- o.d.] Skåne Blek Smål fes-ljumkot adj. [fe:sjångked o.d.] Skåne = **fesljum**; se även **fisljumken**. *Dinne päran (potatisen) e bara fe:sjångked* Skåne. *Kaffet ä knappt fe:sjångket* Smål.

fes-sopp m. [fe:sôpp, fessôpp o.d.] Dalsl Värml Ång fesesopp m. [fesesåpp, fesesôpp, fesisåpp, fessesaupp o.d.] Hall Västg Jämtl fisesopp m. [fisesåpp, fissisåpp o.d.] Härj Jämtl röksvamp. *Kångronätt (spindelnät) å fissisåpp tä stille bloe mä i mender (mindre) sår* Härj.

fes-svamp äv. fese- m. [fe:svamp, fe:sjamp, fessjamp o.d.] Smål Hall fis-svamp m. [fi:svamp, fi:sjamp o.d.] Smål = **fesesopp**. *Han slo näven i en fe:sjamp å bla blinn (blev blind)* Smål.

fesetjuka f. röksvamp Jämtl Ång Lappl; ofta: svart äggsvamp Ång. *Än Artur säg då man skä läg än fesätjukä på sårä då man ha skörä säg* (skurit sig) Lappl.

fet-alder f. [-ardder, -a:rder, -å:rder o.d.] fet-al f. [-åŁ] trädet klibbal Värml. *Fetå:rder ä inte så bra te ve:brann di, sôm an å:rder (annan al) .*

fet-gadd m. fet o. kådrik furuved Med. *Vi skulla hatt n riktigan fetgadd å lakt på e:ln.*

fet-gräs n. [fe:tgräs, fe:tgräss, faitgrais, fettgrås o.d.] 1 våtarv (nate) Häls Med Ång; Uppl i Linnés Flora Suecica 1745; finns äv ett belägg från Vendel, men utan betydelseangivelse "fettgrese å revrumper eter inte kone" Hit?. 2 rundsileshår (daggört) Härj. 3 gul fetknopp Gästr. 4 svenskmålla Gotl. 5 vitgröe Smål.

fet-gröt m. [feit-] Jämtl fetagröt m. Ång = **fetgryn**.

fet-gryn f. [fäit-] Jämtl fetgryn-gröt m. [fäit-] Jämtl grötliknande anrättning tillredd av korngryn som kokas i kött- el. fläskspad; serveras med stekt fläsk. *Hu e go, fäitgrynä.*

fet-haka f. [-hakä, -hakku, -hökä o.d.] dubbelhaka Ång Västb Lappl. *Ja tro du hall a ha fethakkun* Västb.

fet-kams m. Jämtl Ång Lappl **fet-kamsa f.** Ång palt med ister- el. fläskfyllning. (Hon tog palten i handen och sade:) *tjänn hôre oherrans jesunamens go ä fetkamser jä ha jort* Ång.

fet-ord n. [feito£, feto£ o.d.] sarkasm Jämtl Lappl. *Ta du på divel mä a* (munhuggas med honom) *sô no får du dä nô feito£* Jämtl.

fet-palt m. [fet-, fäit-, fait- o.d.] palt med ister- el. fläskfyllning Smål Östg Sörml Ång Västb Lappl Norrb. *Di jorde fetpalt en del, la i ister å lök å krydder* Östg. *Tsjwå fetpalta å nann fÊâ:tpalt, då bi du dill e môran* (i morgon)

fet-patt el. fete- m. Västg fet-patta el. **fete- f.** Västg fetepattal **m.** [fede-] Boh = **fetpalt**. (Han skulle ha en) *rektit stor fetepatta å kårv å lite utå vart* Västg.

fet-pölsa f. [fe:tpöls-, fettpöls-, fe:dpöls-, fe:dpöls-, fåidpöls-, faidpöls-, faitpöls- o.d.] Skåne Blek Smål Hall Östg **fetepölsa f.** [fedepöls-, föitepöls-, faidepöls-, faidepöls-, fåidepöls- o.d.] Skåne Blek larv av ollonborre Skåne Blek Smål Hall Östg. *Fedepölsårna aude öpp pärårna, ollonborrelarverna ått upp potatisen* Skåne. *Faidpölsa aida* (äter) *höns sinn di fast* (sedan de först) *plaokat bainen ao dom* Blek. **1** fet kvinna Skåne Smål Östg. **2** fet man el. pojke Hall.

fet-seg m. [fettseg, fettse o.d.] Sörml Uppl Gästr Häls **fet-sege m.** [fettseggä] Uppl fet-sega f. ? [fettsegä o.d.] Gästr Häls **fet-sig m.** [enbart i bf. *fettsinn*] Östg Sörml **fet-siga f.** [fetsia, fetsia o.d.] Uppl sårvätska; ofta i bf. sg. *Så b£on å fettsinn rann* Sörml. *E rann så mykke fetsia ur såre* Uppl. *Hä va-nt bra når dä vart fettseg i sår int* Gästr.

fet-stek f. m. [fe:tstek, feitsteik o.d.] god vinst; kap Jämtl Lappl; äv. om person: gott gifte Jämtl. *De ska int b£i nåkå feitsteik de!* Jämtl.

fet-tagge m. våtarv (nate) Ång Västb. *Fe:taggen ha större bÊâ:a* (blad) *än vôtetaggen* Ång.

fet-tarm m. [fet-, feit-] ändtarm (o. tjocktarm) Häls Jämtl.

fet-tistel m. **1** kålmolke Uppl.

fet-tistla f. [faittissl-] molke-arter, bl.a.: åkermolke; jfr **fettistel** Gotl.

feta f. [fet-, fed-, fett-, feit, fe`eit, fa`ait o.d.] **1** fett; flott, späck, ister, talg o.d.; se även **fete 1** Västg Boh Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä va inga feta i f£äsket* Västg. *Ske du ste`eik ti smör hel ti fe`eit?* Jämtl. **2** fetma; hull; jfr **fete 2** Smål Västg Östg Värml Häls Med Jämtl Västb Lappl Norrb. *Jämräs int övär feta, du kunn få sjwält* Lappl.

feta v. [fet-, fed-, fid-, fait-, faid-, fåid-, fidd-, fe`et o.d.] göda (ngn); göra fet äv. i förb. *feta på*, el. i förb. *feta upp* Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Häls Härj. *Däj brugade å ha äjn hober au jäss å fyle såm däj fjådade åpp* Blek. *Vi ska feta pau den koen, hong ä få majå* (för mager) Smål. *Tängker-e feita da soa te ju£?* Hall. *Feta upp säk* (sig) Västg.

fetal m. fetale **m.** fetma Värml. *Dä går inte åter feta`arn mä ätinga. Dä ä inte feta£ dä ä alt en a`ann homme.*

fetal adj. fetaktig; fet Värml.

fete m. [*fete, feta, fede, fide, fette, fidde, faite, fåite, föide, fe`et* o.d.] **1** = **1feta 1** Skåne Smål Boh Värml Häls Ång Norrb. *Dôm haddä då-nt spardd varken på fetan hell saltä* Ång. **2** fetma; jfr **1feta 2** Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Dal Gästr Med Ång Norrb; äv. i uttr. (*sätta, stå* o.d.) *till fetes*, (*sätta* osv.) *till gödning*; (*sätta* osv.) *till att bli fet* Skåne. *Så satte di jessen te fedes* Skåne. *Feden frestade ju hansas jatta* (hjärta) *rälet* Blek. *Ho går å väller i fete* Östg. *Hånden, hån leot räik a se feta`an*, *den där, han måste motionera av sig fetman* Norrb. **3** bördighet; näring Skåne Smål Västg Dalsl. *Vi få lôvve ta bôrtt träna* (träden) *för di drar fetten ifrå åkkern* Smål. *Dä ä fete i joLa* Västg. **4** kådrik furuved; fetved, tjärved Smål. *Ja fekk löve å gå ette lite fåite*.

fetna v. [*fe:tna, fettnâ, fe:tn, fettn, fåittn, faitna, föidna, feitna* o.d.] bli fet el. fetare; lägga på hullet; äv. i förb. *fetna till* Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Gästr Härj Jämtl Västb Lappl Norrb. *Ho ha fettnat te´ i höst redit* Östg. *Hu ha fettne, mârâ di* (din mærr) Jämtl. *I (jag) feittne möttje* (mycket) *under semästern* Norrb.

fetnarv m. våtarv (nate) Med. *Riv nan fe:tnârø ôt grisan*, *riv lite våtarv till grisarna*.

fett-sav m. fett-sava f. [*fettsa:vu*] sårvätska Uppl. *Fettsaven rinner*.

fett-ulk m. [*fettu`lk, fittu`lk, fittu`lttj* o.d.] **1** svart skogssnigel Skåne. *Dar e fittulka pu väjjen*. **2** larv av ollonborre Skåne. **3** larv som påträffas i bröd Skåne. **4** fisken stenbit Skåne.

fetta-bod m. [*fittabo* o.d.] mindre hökeriaffär el. handelsbod för försäljning av köttvaror, tran o.d. Skåne.

fetta-gås f. [*fettagaus, fe:tagåos, fe:dagaos* o.d.] brödskiva beredd med flott el. ister o.d. (istället för smör) Blek Hall. *Vi fingen alltei fettagaosa mä våss* (oss) Hall.

fetta-mat m. [*fettamad, fittamad* o.d.] Skåne Blek Hall **fette-mat m.** [*fittemad* o.d.] Skåne = **fettagås**. *Te å så fittemad de va vår kvellsmad varinda e:veli kvell* Skåne.

fettisdags-bulle m. [*fe:ti:stassbulle, fe:tisdasbålla, fettistâsbulle, feittissdâksbulle* o.d.] Västg Östg Närke Uppl Västn Gästr Häls Med Jämtl Ång Lappl **fettisdag-bulle m.** [*fet-tistâbulle*] Sörml **fetetisdags-bulle m.** [*fetetisdassbulle* o.d.] Smål **fettisdags-bull f.** [*fe:tisdassbull, feitisdasbull* o.d.] Värml Ång Norrb = **fastlagsbulle**. *Ha du ät ôpp fetis-tassbulla di?* Värml.

fevel m. [*fe`veL*] **1** svag o. eländig el. obetydlig varelse, stackare; äv.: person som inte duger till ngt, odugling Ång Västb Lappl. *Va velle e dän fevLe för nanting?* Ång. **2** tok; ngn som bär sig bakvänt åt Ång Västb Norrb. **3** klumpig o. oskicklig person Norrb. **4** troll; spöke Ång Västb. **5** litet kryp (t.ex. mask, insekt) Västb.

fibb m. [*fibb, febb*] **1** yttersta spets; tipp; snibb; flik Skåne Sörml Uppl. **2** kort el. avstubbad svans Skåne. *Ja tror du vusår* (vaggar) *fibb i fåramånad*. **3** stjärt på säl Östg Uppl. *Fibben skulle di ju ha mä´ å nedersjäken* (att visa upp för att få skottpengar) Östg. **4** ngt som är litet el. fjuttigt; stump; bit Skåne Östg; ofta: liten tygbit; kort plagg Skåne. *Va ska du mä ajn sånn liden febb te råkk?* Skåne. *Po lasaretted måtte di ta åv pejefingjeren*

(pekfingret) *så darr e bårre en liden fibb* Skåne. **5** pojke Skåne. *Du e jo bara en liden febb.* **6** gårdstomte Skåne. *Po den samme gåuren (gården) hade di fibb.*

fibba v. [fibb-, febb-] vässa (egg på lie o.d.), bryna Skåne. *Gräsed e säjt (segt) sau en faur febba liana fårjämnan.*

fibba v. [fibb-, febb-] **1** syssla med fjuttigt el. onyttigt småpyssel; gå o. söla Skåne. **2** bära sig fumligt åt, fumla Skåne. **3** fjanta omkring Skåne. *Du går har å fibbar å vusår fibb i fåramånad.* **4** väsnas o. vara ostyrlig Skåne. *Ja tror lija ongana fibbar i da.* **5** i fråga om viss typ av lek: ömsevis slå med fingertopparna mot motståndares fingertoppar; se även **fibbas** Hall. **6** i förb. *fibba till*, slå till lätt, ge ett lätt slag Smål. **7** gå med små steg Hall. *Han febbar pau män de tar inte.*

fibbas v. = **1fibba 5** Skåne.

fibbe m. [fibbe, febbe] **1** man el. pojke utan reda el. ordning; tafatt el. slö o. oföretagsam man el. pojke Skåne. *De va en rekti fibbe, han vile-nte sjutta nodd (uträtta något).* **2** man som inställsamt uppvaktar kvinnor; "kvinnotjusare" Skåne. *Di e en fibbe ti karr (karl)!*

fibbla v. [fibbē-, febbē-, febbeē o.d.] **1** fumla Skåne Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Ång Västb. *Fôr då en ska skynna säj rektit så febbēar en nästan såm vässjt Boh.* **2** tala otydligt; staka, hacka, stamma; äv.: sluddra Boh Värml. (Han) *febble på tart (talet)* Boh. **3** stappla Dalsl. **4** snava Häls.

fibblig fibblig, fibblot adj. [fibbē-, febbē- o.d.] **1** fumlig Västg Boh Dalsl Östg Häls. **2** som stappar Dalsl. **3** som lätt snavar omkull; klumpig, ovig Häls.

fibelstuss m. [fibelstu'ss, fiblestu'ss o.d.] Västg Boh Värml **fillestuss m.** [fillestu'ss, filestu'ss, filestu:s o.d.] Skåne Smål **fibrastuss m.** [fibrastu'ss, febrastu'ss o.d.] Blek Västg tillståndet el. förhållandet att vara riktigt elegant el. fin; i fråga om klädsel: full gala, stass; ofta i uttr. ¶ el. ¶ (vara) på sin på. *Tös, nu e du räktit i din filestuss mä hånshjäfflår (manschetter) å sådden grannår krave (krage)* Smål. *Den han rijder på fibellstuss* Västg. *Dä va märkvärdigt va den ville vara finer å på febrastuss* Västg.

ficka f. interj. **1** lockrop till hanhäst Sörml Närke. **2** lockrop till får Närke. *Fikkera, fikkera, fikkera, barna!*

ficka v. [fek-, feg-, fä`äkk o.d.] **1** dra till sig (nät, rep, garn, tyg o.d.) o. vecka ihop detsamma; samla o. vika ihop äv. i uttr. *ficka till sig*; jfr **3fittja 3** Smål Hall Västg Värml. *Sôddet langt bēge vi har, de bēer te å fekka å få ihob-et* Hall. *Fekka te se et nät* Västg. **2** med avs. på klädesplagg, i förb. *ficka upp*, dra el. vika upp; samla upp Smål Hall. *Fekka opp kēännenga så hu inte släbar* Hall. **3** (innan tvinning o.d.) reda upp (hoptrasslat garn) genom att dra det till sig o. med enkla handrörelser ordna upp o. samla det i knät Skåne Hall. **4** = **4fittja 8** Skåne. *Har du fegad garned?*

ficka f. se **ficke**.

ficke fick m. n. [fikke, fäkk, fেকে, figge, fegge, fege, feg o.d.] Skåne Smål Hall Värml Dal
ficka f. [fikka, fekka, fegga o.d.] Smål Hall Häls Med hopvikt nät, garn, rep el. tyg o.d.;

ngt som har samlats in (i en hög) o. lagts i veck; äv.: veck på tyg o.d. Smål Hall. *Nösta upp fekka!* Smål. **1** utredd garnhärva (som tidigare varit hoptrasslad) Hall. **2** = **3fittja 1** Dal Häls Med. **3** = **3fittja 2** Skåne Hall Värml. *De bfe en bra fেকে á varpinga* Hall. **4** = **3fittja 3** Skåne. *Haspan smällår fárr haurt* (för varje) *feg*. *Vi hade sekksti tråua i it feg*. **5** = **3fittja 4** Skåne. *Så bant di it fege ronten ám*.

fickel n. [*fikkä£, fেকে£, fykkô£* o.d.] **1** syssla som kräver fingerfärdighet; petgöra; knåp Dal Gästr. *Tä verka ä då e fikkâ£, att virka är då ett petgöra* Dal. **2** hemlighetsmakeri, fuffens Gästr. *An ha nå fykkô£ för-se utâ dânn!*, Han har något fuffens för sig där ute! **3** ovarsamt tillvägagångssätt, fummel Lappl. **4** dålig el. sekunda vara Ång; ngt smått o. onödigt Västb. **5** person som inte behärskar en syssla fullt ut; "fuskare" Västb; äv.: person som är föga försigkommen

fickla v. [*fikk£-, fেকে£-, fykk£-, fikke£, fেকে£* o.d.] **1** plocka med ngt smått, pilla; fingra; äv.: mixtra Dal Västb Lappl. *Stå int á fikkä£ vä hä´nna dilläs du ha rive sunn ä* Lappl. *Han fikk£ä e på vä låsä* Lappl. **2** syssla med petgöra, knåpa Dal; pyssla, småpyssla Gästr. *Far sått á fikk£a á jod e träsje* (träsked) Dal. *An (han) är e smiâ* (smedjan) *á fykk£â mä nånting* Gästr. **3** fumla Dal Ång Västb Lappl. *Hon tredd ringen på hanna* (handen) *män höre hon fikk£e föll n ne* Ång. **4** syssla med ngt utan att behärska hantverket Västb Lappl; arbeta långsamt Ång. *Va ska du fikkä£ vä hä´nna? hä gå lik int* Lappl. **5** försöka sig på Gästr. *Dôm fykk£âr än mä dä enâ á än mä dä annrâ*.

fickmurk n. [ofta *fekkmôr£*] smått skräp som samlas i ficka; ludd, småpartklar o.d. Värml. (Sagt om handelsresande:) *Dä ä en tôkken-en sôm reser i kaser á fekkmôr£*.

fiddra v. fingra; ta, känna el. trycka med fingrarna Skåne. *Stå ente där á fiddra po bröd*.

fiffa v. **1** göra fin; snygga el. piffa upp; ofta i förb. *fiffa upp* Skåne Smål Hall Värml Uppl Jämtl Ång Norrb. *Ho ha fiffe opp sa* (sig) *ska ja säjje* Smål. *Tängk va n Nils ha fiffa opp gå:rn sänn* (sin gård) Ång. *I ha fiffe opp k£äningga je´nna vä n nojj kråga o då fån dogä*, jag har piffat upp den här klänningen med en ny krage och då får den duga Norrb.

fiffikus m. uppfinningsrik person; geni Skåne Smål. *Sikkän fiffikuss han ä!* Smål.

figurera v. [*figgure´r-, figere´r-, fikore´r, fekere´r-* o.d.] Skåne Smål Gotl Häls Norrb figulera v. [*figule´r-, figgele´r-* o.d.] Blek Ång Västb Lappl göra yviga gester, vifta, fäkta; gestikulera Skåne Smål Ång Västb Norrb. *Han figgerairade mä bau arma á bain* Skåne. *Du skol it stå din á figurär vä hendrin sönnä, få£ki kan ju tråo du it jär sj£ug*, du ska inte så där och vifta med händerna så där, folk kan ju tro att du inte är klok Norrb. **1** göra tecken med händerna Häls Lappl. (Den "kloka gubben" Olle) *han är mäst te läsa á figurera* Häls. *Ja figulera ått-an á håll mônn*, jag tecknade åt honom att hålla mun Lappl. **2** åbäka sig; göra åthävor Ång Lappl Norrb. (De ystra hästarna) *dôm gompä á hõppe á figuleira* Ång. *Än a:bra´jjnese* (han grimaserade) *á figurere kräinggu gå£ve så man läut* (måste) *skra`att* Norrb. **3** röra sig graciöst; göra vackra rörelser Västb Norrb. (Stoet) *sätte opp hövvõne á figulere se grant då hon jikk* Västb. *Da£gå´pen hån var ju vässjt á hån brõuke fikure´r värre et ve:n*, dalgubben han var ju värst och

han brukade figurera värre efter vägen (när han åkte skridskor) Norrb. **4** göra danssteg Skåne Blek Gotl. *Da figgurerd i så der imout si* (i kadriljen) Gotl.

fik m. binnikemask; inälvsmask Blek Smål. *Fisken har fiken* Smål.

fik-soppa f. [fi:ksôppâ o.d.] (till **1fika**) fruktsoppa med russin o. sviskon Gästr Häls Med. *Dä va mat sa uvärshlije* (omåttligt) *sa, lutfisk, kå£ '...' fiksâppa å ostkaka å târhata* (tårta) Häls.

fik-välling m. (till **1fika**) = **fiksoppa** Häls Jämtl. *Å rektut högtismat skullere vara som lutfisk å grynvälling, ja teåme* (till och med) *fikvälling jussom på bröllöpan* Häls.

fika v. [fik-, fig- o.d.] **1** skynda, hasta; äv. i förb. *fika sig* Skåne Blek Smål Hall Östg Väst. *Du fårr figa de så du kåmmer i rättan tejj* (tid) Hall. *Nu få vi figa pau allt wa ty å remma hållu* (tyg och remmar håller) Smål. *Dä fikar inte* Östg. **2** om växt: hastigt spricka ut el. gro; växa fort Blek Smål. *Dä fikâ å väkksâ allting i dä håra vâ:et* (vädret) Smål. *Nu haâ beåkelövet* (björklövet) *fikat* Smål.

fika f. [fikâ, fi`ik o.d.] (eg. *fikon*) **1** gemensam benämning för russin o. sviskon el. katrinplommon Gästr Häls Härj Med Jämtl. *Hå ä ingä fikâr hâri sôppa* Med. **2** karamell; konfekt Dal Härj Jämtl. *Dâ va goô fikôr du haddô* Dal. *Je barna e fike!* Jämtl. **3** sockerbit Jämtl.

fikas v. [figas, fi:djas o.d.] = **2fika 1** Skåne. *Nu faur ja figas hemm fårr karana* (karlarna) *skå ha mad* (mat) . *De skadar inte om du figes lett* (lite) .

fiksen adj. [fi:ksen, fi:gsen, fikksen o.d.] **1** rask, rapp; som skyndar Skåne Smål. *Hade hun vad lid figse kånne hun vad här nu* Skåne. **2** om växt: som har god växtkraft; som växer fort Smål. *Nu e gråset fikksät.* **3** som är mycket angelägen om el. pigg på ngt; lysten, begärlig Skåne Smål Västg Östg Värml. *Hon va se figse ätte å kåmma i vaj* Skåne. *Di va så fikksena å förtsjä:na lite pänge* Smål. *Han va allti fikksân på skôjj* Smål. (Hästen är) *fiksen te å springa* Västg. **4** nyfiken Skåne Smål. *Hon e så fiksen po främmada koår* Skåne.

fil n. [fil, föyl, fäil o.d.] **1** (tjock) grädde Uppl Häls Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *Vi få allri så fette fil på mjo£ka sôm nå vi bör på stille* (utfodra) *mâ vitmo:san* Med. *Å se komme svisjkansjsâppa* (sviskonsoppa) *å ätte de se var e file å stora bakelser* Ång. **2** tjock kärngrädde (syrlig grädde) som kärnas till smör; (motsatt: vassle) Smål Sörml Gästr Ång Lappl Norrb. *Ta a bårda fäilen* Norrb. **3** tätmjölk med kvarvarande grädde; (motsatt: kärnmjölk (surmjölk) utan grädde) Dal Jämtl Norrb; äv.: filbunke med grädde Boh Dal Häls Norrb. *De f£ôut opp greddâ så dåm kalle ne för file* Jämtl. **4** sötmjölk med tillsatt vegetariskt tätämne; tätmjölk, långmjölk; filmjölk Dal Ång Västb Lappl Norrb. *Miö£ka kân o stân o da b£öy-ä föylä*, mjölken kan också stanna och då blir det tätmjölk Norrb. **5** sötmjölk med tillsatt animaliskt löpämne; enbart i ssgr som t.ex. *kås-fil* Jämtl. **6** sperma Lappl Norrb.

fil-ask m. trä- el. näverask vari tjock kärngrädde (syrlig grädde) förvaras Ång Lappl. *Ti getarkôntin* (i herdekonten) *kônnä man få filaskänn, smöraskänn, mesakänn, dänn tin bönnrän hadd myttjä kräka* Lappl.

fil-böna f. [fi:lbôun, fi:lbån o.d.] anrättningen filbunke Jämtl.

fil-bryta f. [fi:lbryt, fi:lbryte o.d.] Ång Västb Lappl **fil-bråta f.** [fi:lbruttu o.d.] Västb Lappl **fil-bruta f.** [fi:lbrut] Västb anrättning av tunnbröd brutet i tätmjölk (filmjölk) Ång Västb Lappl. *Åm döw et* (du äter) *filbruttun se fort* Västb. *Filbryta ä bra än sömmarmat* Lappl. **1** anrättning av tunnbröd brutet i grädde Ång.

fil-gås f. brödbit beredd med tjock grädde el. kärngrädde; (istället för smör) Med Ång. *De var ju mytje omgdoman sôm komme å velde hå filgåsa å de jekk ju inte an te hälle på å bestå på file om de komme främmene* Ång.

fil-hök m. läckergom; gourmand Ång. *Du ä då n rekti filhök!*

fil-ovanlag n. [fi:lommala:g, fi:lômmala:g o.d.] gräddlager som bildas på oskummad mjölk Ång. *Ôm jä hadderne filommalag nu å tønnbrö skulle jä ha jort mä e go:må£.*

fil-sked f. [fi:lsji, fi:lsje o.d.] sked för ösning av grädde; ofta i olika uttryck för påfallande vänlighet el. inställsamhet, lismande o.d., som t.ex. *(vara) slät som en filsked* Jämtl Ång Lappl. *Vå sjlett sôm i filsji* Jämtl. *He:rn fo du sjläke tå filsji:a*, här får du slicka av gräddskeden Ång. *Horn såg ut sôm n filsji i yga*, hon såg ut som en gräddsked i ansiktet, dvs. hon såg snäll och beskedlig ut Ång.

fil-snyta f. [fi:lsnyt] gräddkanna, gräddsnipa; se även **filtypa** Ång.

fil-soppa f. [fi:lsopp, fyilsopp, feilsopp o.d.] soppa av färsk kärnmjölk (surmjölk), ingefära, sirap, vetemjöl o.d. Ång Västb Norrb. *I (jag) ha aldri tukkt om feilsoppa* Norrb.

fil-typa f. = **fil-snyta** Ång.

filfras m. Värml Dal Lappl villfras **m.** Värml MED? Mest äldre belägg rovdjuret järv.

filk m. n. [fi£k, fe£k, filtj o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg **filke m. n.** [filkå, fe£ke, filtje, fe£tje o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Härj Jämtl **slem**; äv.: mögel Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Sörml. *En aul ä halå fö dä ä sau mö:e felk pau ann*, en ål är hal för det är så mycket slem på den Smål. *Dä-ä fi£k på vattent i själla* Västg. *Han jekk där å hasjkade* (harklade) *å fek la öpp lite fe£k* Östg. **1** sjögräs Skåne. **2** slödder, pack; ansamling el. följe av personer som uppfattas vara obehagliga el. mindre trevliga o.d. Härj Jämtl. *Da kom e fe£tje oppi vägen* Jämtl.

filka v. [fi£k-, fe£k-, filtj-, fä`ä£k o.d.] **1** glida på ett slipprigt underlag; halka; äv. i förb. *filka omkull* Skåne Boh. *Han filtjar me benen* Skåne. *Gå nu ente å filtja omkoll, där e så filtjed po stien etter räjnede* Skåne. (Så) *fe£kar de ivä`jj på te`ernära nåk*, så glider det iväg på tjälen Boh. **2** i förb. *filka sig*, bli slemmig Öland. *Fä`ä£k si.* **3** smutsa (ngt) genom att fingra på det, solka; smeta med slem, fläcka; äv. i förb. *filka ner* Smål Hall Östg. *Akkt da så du inte felker ner bykksera!* Smål. **4** ta i el. på ngt med fingrarna; peta; fingra, tumma; krama Smål Västg. *Filka i örat*, *peta i örat* Smål. *Skräddarn han*

felka å felka å sudde (sydde) , *så näven jekk räkti som en lärkevinge* Västg. **5** om ylle el. ull o.d.: krympa o. bli hårdare i konsistens; filta el. tova ihop, ofta i förb. *filka ihop (sig)* ; äv. i förb. *filka sig* , filta sig Skåne Blek Öland Hall. *Yllet filkar ihop saj* Skåne. **6** om röst, i förb. *filka sig* , stocka sig, fastna i halsen Ång. *MåLe felkä sä*.

filkas v. [*fe£kes* o.d.] = **filka 6** Ång. *Han vort sä hä felkese te måLe för-n*.

filkig filkug, filkot adj. [*fi£k-*, *fe£k-*, *filtj-* o.d.] **1** som har slemmig el. klibbig beläggning el. hinna; slemmig, klibbig; bl.a. i fråga om fisk el. ankommen matvara (t.ex. kött, ost); äv.: som är hal p.g.a. slem Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Häls. *De hade vippad en tining åm sillen å de ena bla:ed va så filtjed å rälet* Skåne. *Va ha ni smôrje på här? de sjänns så fe£kit* Smål. *Öm di bôrjer å b£i lite gam£e då b£ir di mer fe£kige å så lukter di ille* Östg. **2** om väglag o.d.: slipprig (o. smutsig); halkig Skåne Hall Boh. *Här e så filtjed po guled* (golvet) Skåne. *Di e jo lid filtjed når de har rainad* Skåne. **3** som är betäckt med sjögräs o.d. Skåne.

filkra v. [*filkr-*, *felkr-*] **1** bilda slemmig beläggning el. hinna o.d.; bilda slem; äv. om matvara: bli möjlig, mögla; äv. i förb. *filkra sig* Blek Smål. (Mjölken) *dän kan filkra i själve halsen pao en* Smål. **2** i förb. *filkra ihop (sig)* , filta, tova el. trassla ihop (sig) Skåne Smål Hall. *De va faseled va ditt haur ha filkrad ihob se i nått, ha du vaed svettår?* Skåne.

filkrig filkrot adj. [*filkr-*, *felkr-* o.d.] = **filkig 1** Skåne Blek Smål. *De har stånd så länge så de e rent filkred* Skåne. *Den va felkriå å halå som en aul* Smål.

filla f. [vanl. *fill-*, *fi`ill* o.d.] **1** trasa; tygstycke Skåne Hall Västg Boh Dalsl Värml Dal Jämtl. *Ta e fille å tårk me!* Dalsl. *Ja har inte e fille te ta på mäj* Värml. **2** småbit, stycke; ofta i uttr. *gå i filler* Västg Värml. *Lõdda jek i ba`ar filler* Värml. **3** veck, skrynkla; rynka Skåne Hall Västg. *Lägg de inte mä røkken på, förda b£ir de filler på-n* Hall.

fille fill m. [*fell-*] trasa; äv.: persedel, plagg Västg. *Får ho en nur* (ny) *felle får-o lõvenna ut å svassa*.

fille-tyg n. **1** skört el. dåligt tyg; trasa Västg. **2** slags ylletyg; tyg av ull uppblandat med tråd från utslitna kläder Dalsl.

fillefant m. trashank Boh Dalsl Värml. *Nu kårmer dånne fillefanten* Värml.

fillot adj. äv. fillig, fillug adj. **1** som är i trasor; luggsliten, söndrig, trasig Västg Boh Dalsl Värml; äv. om person: som är klädd i trasor Värml Jämtl. *Ta inte dån fillete mössa på däj* Dalsl. *Han hade ögg mä sej en skråle mä höltomme, lortette å fillette gutongar*, han hade också med sig en skock hungriga, lortiga och trasiga pojkar Värml. **2** som har veck; skrynkelig Hall. *K£ä`ät* (klädet) *e så fillete, du bu£e* (borde) *stryga-t*.

fillra v. [*fillr-*, *fellr-*, *feller* o.d.] **1** vidröra (ngt el. ngn) ytterst lätt; kittla; äv.: fingra Sörml Värml Dal Häls Med Jämtl. *Jå kan int sjõ`ønn hõna då ä sõm fellrer mäj på ö`ör*, jag kan inte förstå vad det är som kittlar mig på örat Värml. *Han feller på fjo:ln* (fiolen) Värml. **2** om häst: gå hastigt med små steg Jämtl.

filokor f. pl. [*filo:ker, filo:kur, fillo'kkir* o.d.] **1** tillhörigheter; grejer, saker; löseegendom; se även **filonka 1** Sörml Närke Uppl Häls (utom Dal) Östg Värml. *Dä ä intä gott te hitta på dä-n vill ha bland alla filoker* Närke. **2** gömmor, gömställen; se även **filonka 2** Sörml Närke Uppl Häls (utom Dal) Värml Väst. *Han hartt i sinâ fillokkir män han vet inti vardä-ä* Närke. **3** krumelurer Med. *Krokär å filokär.*

filonka f. [*filo'ngk-, filu'nk-* o.d.] **1** i pl. = **filokor 1** Västg. **2** i pl. = **filokor 2** Västg. *Ja få-la reda på-t bara ja söker i mina filonker.* **3** i fråga om ytteröra, i pl.: öronmusslans försänkningar Västg. **4** veck el. rynka på tyg o.d. Västg. *Dä satt löss i varenda filongka.*

fil m. [*fills, fells*] bladmage hos idisslare Västg Boh Dalsl Värml.

filsk n. [*filsk, fölsk* o.d.] = **filk 1** Gotl.

fil f. [*filске, filskå* o.d.] **1** = **filk 1** Gotl Östg. **2** smuts i fårull Gotl.

filskug adj. = **filkig 1** Gotl. *Drikkbyttä kan bläi fölskua me i blant när drikkä var läng äi dum.*

filt m. **1** = **fil** Boh Dalsl Värml. **2** nätmage hos idisslare Värml. *Å sô fekk de filtebränne, kone, å da hade-rä fastna nô i filtn da sa re.* **3** löpmage hos idisslare Dalsl.

filt m. lösskuren jordrensa som uppkommer vid plöjning; vänd jordrensa, tilta Smål. *Åskar kan plöjja, si' så grant filta legger å glänser.*

filta v. (jfr standardsv. *filta*, bereda till filt) **1** ivrigt o. idogt arbeta el. bemöda sig; sträva Västg Boh Väst. *Jä filta å arbette* Boh. **2** vara i slagsmål; våldsamt brottas o.d. Smål Östg. *Filta å slöss* Smål.

filta v. Västg Boh Dalsl Värml *filta* v. [*fihl-*] Jämtl hasta; småspringa el. raskt gå; kila; äv. i förb. som *filta av*, *filta med* o.d. Västg Boh Dalsl Värml. *Filtâ å sprängâ* Dalsl. *Han filter mä'* Värml. **1** gå med små steg, stulta Jämtl. *Hân fihln på å går sjå kLent.*

filta v. [*filt-, felt-* o.d.] **1** med yxa hugga (timmerstock) för att få bort yttre barklager o.d. innan skrädnig; se även **2filtra** Smål Hall Västg. *Filta timmer* Smål. **2** hugga vårdslöst o. ivrigt Boh.

fil f. ENBART ÄLDRE BELÄGG, MED? **1** handgripligen el. muntligen bråka; jfr **1filta 2** Sörml Väst Häls. **2** tumla om el. brottas på lek; äv.: kappas, tävla Smål Uppl. **3** vänslas med ngn; äv.: klema el. skämma bort Häls.

filtra v. i förb. *filtra ihop* (ngt el. sig), *tova ihop* (ngt el. sig), *trassla* el. *sno ihop* (ngt el. sig); äv. i förb. *filtra sig*; ofta i fråga om hår o.d. Skåne. *Tösen filtrar ihob haured i äjn töra.*

filtra v. [*filtr-, feltr-* o.d.] = **3filta 1** Skåne Smål. *Dä säj dau inte ut sâm du hade vatt mä i skäuen* (skogen) *fåå å filtrat, du lämna ju dä mästa te me å skröoxan* (skrädyan) Smål.

fim m. [*fimm*] fint damm; jfr **2fem** Ång.

fim s. [*fimm, femm*] utdunstning; lukt, odör; äv.: stank; jfr **1fem** Västg.

fimla v. [*fiml-, fimme-* o.d.] **1** fumla, bära sig tafatt åt Gästr Med Ång Västb Norrb; äv.: knåpa; syssla med petigt arbete (t.ex. virkning) Ång. **2** svamla; prata osammanhängande, oredigt el. virrigt Ång. *Han fimme ti att han skulle ha na bårte. Han*

ä ingentig å hör ätte, han bara fim£e. 3 bete sig ombytligt, virrigt el. oredigt; bl.a. som tecken på ålderdomssvaghet Ång.

finlot adj. [*fin£et, femb£at* o.d.] **1** fumlig Ång Norrb. **2** som är vimsig, virrig el. oredig i tankarna el. i tal; bl.a. som tecken på åldersomssvaghet Ång. *Han ha vôtte sa gammal å fim£it sa då ä-nt na rätte sä ätte.*

fimmel n. **1** slags flottningsbom av sammanfästa stockar för bärgning o. transport av sjögräs o.d. Västb. **2** slags flottningsbom av sammanfästa stockar omkring timmer som transporteras genom flottnings Lappl.

finper adj. [*fi´mper, fe´mper* o.d.] **1** som är pigg o. kry; rask, flink; vital Härj Jämtl Ång Västb Lappl. *Göbben ä femper än Jämtl. Han e sö finper ätt åra* (efter åren, dvs. för sina år) Ång. **2** yster, livlig; uppspelt; munter Med Jämtl Ång Västb. *Femper å fäjen* (glad) Jämtl. **3** som trivs med sig själv; äv.: som är egenkär o. vill vara fin Med Jämtl Lappl. **4** skicklig Lappl.

fin-fara v. [*fära*] granska (ngt), nagelfara; noga gå igenom Lappl. *Ha du finfure pärlannä* (potatislandet)? *Ja finfär må:rninga* (målningen) *e môran.*

fin-flas n. [*-f£as, -f£os, -f£ås* o.d.] (nedsättande) person som vill uppfattas som fin el. förnäm; högfärdig person; ofta om kvinna Ång Norrb. *Hon jär e riktigt finf£os men å`sit anne* (men allsinte annat, dvs. inget mer) Norrb.

fin-gå v. [*-gå, -gau, -gja, -gå* o.d.] promenera Skåne Blek Smål Hall Dalsl Gotl Östg Närke Värml Uppl Gästr Ång Lappl Norrb. *Då ä lellålörda i da så ja ska ut å fingå* Smål. *Han va u`ut å finjekk mä fästmöa si* Värml.

fin-gårig fin-gårug, fin-gårot adj. [*-gå-, -gaur-, -gar-* o.d.] Blek Smål Dalsl Östg Värml Norrb fin-gårdug adj. [*feinga:rdu*] Gotl fin-kårig adj. Uppl fin-kårad adj. [*-kåra, -kårä* o.d.] Sörml Gästr om träd el. trä: som har täta el. smala årsringar; finådrig Blek Smål Dalsl Gotl Östg Sörml Värml Uppl Gästr Norrb. *Stekkeverkä måste va finngårirt älla duwwä* (annars duger) *då inte* Smål. **1** om kött: som är fintrådig Östg Norrb. *Kronä£jen han ha möke fingåriare sjött än b£adä£jen* Östg. **2** om väv, tyg o.d.: som är tät o. med fina trådar; äv.: som är finrandig Smål. *De va e fi:nggåri k£änning.*

fin-hand f. [*-hand, -hånd, -hann, -hånn* o.d.] höger hand; se även **finnäve** Uppl Häls Härj Jämtl Norrb. *Je finhanden!* Uppl. *Du skå bruke finhånda* (när du hälsar) Härj.

fin-hörslig adj. Östg Värml Västb fin-hörslad adj. Värml som har mycket god hörsel. *Han jer sä* (är så) *finhôsile att n hört själla langt fyre denaren* (de andra) Västb.

fin-kårig adj. se **fingårig**.

fin-låt m. [*-låt, -låd, -laut* o.d.] grannlåt Blek Boh Dalsl. *Han hade en massa finlaoter o visa* Blek.

fin-näve m. = **finhand** Häls. *Takka mä fi:nävän!*

fin-tägd adj. [*-täjgd* o.d.] fin-tägt adj. (n.) [*-täjgt* o.d.] **1** som har tunn tåga el. tunt strå; ofta om lin el. sädesväxt Smål Hall. *Havvrån ä fijntäjjdå* Smål. *Dänne hô:ern ä fintäit*

Hall. **2** om lin: som är småvuxet el. kort Hall. **3** = **fingerårig 1** Smål. *Trä:et ä finntäit. 4*
 = **fingerårig 3** Smål. *Dä va fintäijt ty i dajju klänninga.*

fin-talespråk n. [-sprôug o.d.] rikssvenska el. (i äldre tid) herrskapsfolkets umgängesspråk;
 (motsatt: dialekt, mål) Hall.

fin-talig fin-talug adj. **1** som talar fint el. har ett vårdat tal; vältalig Västg Värml
 Jämtl. **2** om dialekttalande: som talar rikssvenska el. (i äldre tid) herrskapsfolkets
 umgängesspråk Värml. *Ho ha vôr i Ståkkhô£m i tre vekker å lært sjäj b£e se finta£i.*

fin-taling m. rikssvenska el. (i äldre tid) herrskapsfolkets umgängesspråk; äv.:
 riksspråksord el. riksspråksuttal Värml. *"Tvättstuga" är finta£ing.*

finger-blomma f. [fingerblomma, fingårblåmma, finjerblomma, fengårblumma o.d.] fin-
 gerspets, fingertopp Skåne Smål Hall Västg. *Skar du de i fingorblåmman?* Skåne.

finger-böl n. [-böl, -byl, -byll, -bull o.d.] (jfr da. fingerböl) fingerborg Skåne. *Gak (gå) bårt*
å ta fingårbyled ti mi!

finger-borg f. m. n. [-bôrg, -bårj, -bô:rj, -barj, -bôrr, -bôr, -bår, -båri, -bari o.d.] **1** växten
 blålocka; i sht: liten blålocka; se även **fingerbytta 2**, **fingerhatt 2** Skåne Öland Hall
 Västg Närke Värml Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Fingerbôran ha börj*
på å blomm Värml. *Henna väkks bâ fingärbörrjån, här växer bara blålockor* Lappl.
2 fingerborgsblomma Öland Smål Hall Västg Östg Gästr. *Kring stu:a växte fingerbôrer*
 Östg.

finger-bytta f. [-bytt-, -bött- o.d.] **1** fingerborg Skåne Smål Västg Värml Uppl Gästr Häls
 Jämtl Ång Västb. *Sett pådde fingebyttan!* Uppl. **2** = **fingerborg 1** Ång Västb.

finger-fara v. noga granska (ngt), nagelfara Jämtl Ång. *Int för at jäg ha fingerföre bibla,*
o£ för o£ (ord för ord), män... Ång.

finger-hatt m. (jfr da. fingerhat) **1** fingerborg Skåne Smål. **2** = **fingerborg 1** Gotl Häls. **3** =
fingerborg 2 Skåne.

finger-kopp m. [-kåpp, -kopp o.d.] fingerspets, fingertopp Härj Jämtl Ång. *Så frödd je*
fingerkåppân, så förfrös jag fingertopparna Jämtl.

finger-smock m. [-smock, -smôck o.d.] fingerskydd av läder; äv.: förband om finger
 Hall Västg Dalsl Värml. *Han hade skôre säjj sô han fekk lôven te ha en fingersmökk* Värml.

finger-snuta f. [-sneutå o.d.] = **fingersmock** Gotl.

finger-snutt m. Skåne Dal Häls finger-snutta f. [-snutt-, -snudd-, -snytt- o.d.] Skåne
 fingerspets, fingertopp. O (hon) *stakk sä i fingasnuttn* Dal.

finger-tryta f. [-tryt-, -trytt- o.d.] = **fingersmock** Närke .

fingerera v. [fingere´r-, fengere´r-, fingeröir- o.d.] Skåne Blek Smål Hall fingrera v. [fingre´r-,
 fengre´r- o.d.] Skåne Smål Hall beröra (ngt) med fingrarna; fingra. *La blaj å stau där å*
fengerera den granne bogen (boken) Skåne. (Han) *to bössena fråo väiggena o bejynnte*
fingeröira uva`asammt påo na Blek.

fingerne s. [*fingannâ* o.d.] Blek Smål **fingran** f. n. [*finggran, finggäran, fingärâ:rn* o.d.] Dal Ång slags (bred) fingerring el. vigselring för kvinna; ofta i silver o. med infattning el. annan utsmyckning. *Mo haddâ en bre köopâring som hon kalltâ fingannâ* Smål.

fingla v. [*fingl-, fengl-, fengel, fynggeL* o.d.] **1** beröra med fingrarna; fingra; pilla, peta; äv. med objekt Smål Östg Sörml Ång Norrb. *Han fenglade pu målninga inna hu va tarr (torr) su de bla mârke pu döra* Smål. (Fnösket) *dä kunne e kvinna mullra å sjlô (banka och slå) i timmataL, åm dä va allri så lite finglât sjlo dä inte ell (eld) Östg. Lât bLî å finglê på boka! Östg. Dä ä e tispillâ (tidspilla) te finglä äpp en brakknut* Sörml. **2** i förb. *fingla om, krama om* Hall. *För att vâra arttier sô tjöste ja a fingla omma lide grann a fikk sen följa mä-a in.*

fingling m. [*fingling, fengling* o.d.] finger på vante Skåne Smål Hall. *I vanlia fall ä däå fem finglinga pao en fingåvante* Smål.

finglinga-vante m. [*finglinga-, finnlina-* o.d.] fingervante Skåne Blek Smål. *Ha`a du tjöpt finglingavanta?* Smål.

finka f. **1** slags styv, kvinnlig huvudbonad med öronlappar o. som knyts under hakan; tillverkad av papp o. beklädd med kattuntyg; ingående i kvinnlig folkdräkt (vardagsdräkt) i Hälsingland Häls Härj.

finka f. skedformigt blänke på fiskeredskap (i form av ett slags kräkla) vid fiske av lake Smål Västg Östg. *Fingkerâ di hang på stånga* Smål.

finka f. [*fink, fenk-* o.d.] **1** köttiga rester som kvarstår vid silning av smält ister; används i matlagning el. som maträtt Skåne Blek Hall. *Vi hade fingkâr o stega pantofflår i Skåne.* **2** överbliven fjälster vid korvberedning; saltas o. förtärs, stekt el. kokt, som sovel Hall. *Har döu kåggt fingkârna?* **3** kalvsylta; se även **plockfink** **1** Uppl brödtärningar el. hårda brödbitar o.d. tillagade i vatten el. buljong samt sirap; förtärs (uppstekta) med smör, stekt fläsk o.d.; se även **plockfink** **2** Västb. **4** grovt (råg)bröd, kött o. fläsktärningar, som kokas i svagdricka (till ett slags gröt); se även **plockfink** **3** Öland. **5** råstekta potatisskivor; ugnstekt, skivad el. kluven potatis med skal Skåne.

finkalur m. filur; spjuver, lurifax Häls Med.

finkelera v. [*finkele`r-, finjtjele`r-, fenkelä`r-* o.d.] Skåne Blek Smål **finkerera** v. Skåne sprätta, vifta el. fäkta; sprattla; äv.: gestikulera Skåne Blek Smål. *Han sto där o fin-gkelera mä arma o bajn* Skåne. *Han finkerairade mä den stoa stekkekniven* Skåne. **1** vara klåfingrig; på okynne fingra Skåne.

finkla v. **1** = **fingla** **1** Smål Hall Östg. *Hålls inte å fingkLê på tyt mä die loatie fingre* Smål. *Vi brukte å sitte å fingkLê mä bLäkkho:rnet* Östg. **2** krama (ngt el. ngn) med fingrarna, klämma Smål Östg. *Gå inte å fingkLâ katten* Smål.

fippel n. [*fippeL, feppeL* o.d.] **1** beröring med fingrarna o.d. Häls. **2** petigt arbete med små detaljer (o. som tar tid att utföra); petgöra, knåp Uppl Dal Gästr Häls. *Oj ett sånt fippeL!* Uppl. *Va håller dö på mä för feppeL?* Häls. **3** obetydlig sysselsättning; pyssel

Uppl. **4** fuffens Uppl. **5** vidskeplig handling, skrock; signeri Dalsl. *Han trudde på alle gamle feppel å trolldomar. Du ska-nte tru på sônt feppel.* **6** fummel; tafatthet Västg Dal Häls Västb; äv.: dåligt utfört arbete Västb.

fippla v. [fippel-, feppel-, fippeL o.d.] **1** beröra med fingrarna; fingra, tumma; känna på Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Värml Dal Häls Norrb. *Hu lå å feppLa på tåkkåt Hall.* **2** syssla med ngt smått el. besvärligt som kräver fingerfärdighet o.d. Smål Hall Västg Östg Uppl Västn Dal Gästr Häls. *Ja fek fippLa mä långrevva i dag Häls.* **3** göra ngt i smyg, smussla Smål Uppl. *Dä fins möe å fippLa mä Smål.* **4** syssla med signeri el. trolldom Dalsl. **5** gripa, beröra el. hantera ngt valhänt, otympligt el. på mindre skickligt sätt; fumla; vara släpphänt o. tafatt Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Uppl Västn Dal Häls Jämtl Västb Norrb. *Va du feppLar, kanst-e inte få tag i trä`ån? Hall.* **6** röra sig ovigt el. osäkert; stappla, snava Västg Boh Dalsl Värml Häls Jämtl; äv.: vingla Ång. *Han fepple i kôll Värml.* **7** om tal: staka el. komma av sig; hacka, stamma; äv.: sluddra Värml Norrb. *Ho feppLe inte på ett enda oL (ord) Värml. Han bLe füern (häpen) satt han feppLa på måLe Värml.*

fipplig fipplug, fipplot adj. [fippel-, feppel- o.d.] **1** petig, knepig; som kräver fingerfärdighet att utföra o. tar lång tid Uppl Dal Gästr Häls. *Et fipLut jôra Uppl. Hä ä fippLut åm e å (också) si lätt ut Gästr.* **2** fumlig, valhänt Hall Västg Dalsl Östg Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Jämtl. *Va du e feppLete me di knyding, de bLer inte mö å`åt Hall. Hu jett fôll (hon måste väl) va nervôs ättesôm hu e sau n feppLôt Jämtl.* **3** som har svårt för att gå o. lätt faller omkull; stapplig Värml Häls Jämtl. *Hån jekk sô feppLete Värml.* **4** som talar otydligt Värml.

fipsa v. [fipps-, fepps-, fi`ips o.d.] **1** slå el. knäppa till (ngn el. ngt) lätt med finger; äv. i förb. *fipsa till Skåne Blek Smål Västg. Feppsa hanom pau naijsan Skåne. Han skolle fippsa te`an (honom, dvs. getingen) na-an stakk-an Blek. O feppsade mä tommen o pegefingan dää dôi trodde da hade so`ot ôina flue Blek.* **2** om lek: ömsevis slå el. kittla fingertopparna mot motståndares fingertoppar (för att sedan snabbt rycka undan hand vid slag mot handens översida) Skåne Blek Öland Smål Västg Östg. **3** om lek: spela kula Smål. **4** i förb. *fipsa sig*, misstaga sig; göra misstag, bli beslagen med osanning Smål. *Du ha fippsat däk.* **5** snabbt vifta över; peta Skåne. *Stau ente där o fepsa udan twätta da redet!* **6** i allt för stor hast el. med nervösa el. hastiga rörelser utföra ett arbete o. därvid göra det slarvigt; arbeta dåligt Västg.

fipsas v. [fipps-, fepps- o.d.] **1 = fipsa** **2** Skåne Blek Smål Västg Sörml Värml. *Sko vi fippsas älla dra fingåkrok mä:an ti:en gauå? Smål.* **2** handskas; tas; ha att göra med Gotl. *Den had inte vat gou ti fipses me ne han va ung!*

fipsig adj. [vanl. fepps-] **1** finurlig, fiffig; som är klurig i ord el. handling; klipsk Öland Smål. *Feppsi te swara Smål. Ja ska sä (måste säga) , hon ä feppsi dän Smål.* **2** händig Smål. *Feppsi te måla.* **3** virrig; nervös Västg.

fir adv. [fir, fyr] i uttr. *ge fir*, *ge vika*; *ge efter*, *ge med sig* Smål Hall Boh. *Vi bröggdes (brottades) men han fek je fir, fast han töckte han skulle legga me* Hall.

fira v. [fir-, fi`ir o.d.] **1** vara ledig från arbete; ta ledigt Smål Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Värml Uppl Gästr Häls Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *Vi firade en kvatt* Smål. *I da firer le (väl) du sem har ont i magen* Östg. *Han firer var månda* Värml. *Mâ (vi) fire nå den dan, de va så stykt e ver* (det var så dåligt väder) Jämtl. **2** dra sig för att göra ngt; undanhålla Lappl. *Han fir int för å lö`ög* (ljuga).

firnuttas v. se **farnuttas**.

firom n. [firum, firom, firôm o.d.] **1** glatt upptåg; nöje; roligheter Ång. *Vi hadde ett faliga firum iblan om söndagsättemedägarn. Dä va rektitt ä firom på måttvärn* (marknaden) ij år. **2** mycket oväsen Ång.

firra v. ELLER FERRA? [vanl. ferr-, fe`err o.d.] **1** hastigt o. oregelbundet förflytta, fladdra el. sno hit o. dit; svirra; äv.: irra, vimsa Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Hu ferrade kreng så hu bla ör* (blev yr) *i hu:et* Smål. *Han barâ ferrâr å far å jör engi årntlitt* Närke. *FôgeLa ferre å fËyg* Ång. *Kanken brukar ferre oppet hörnern*, tuppen brukar firra efter hönorna (dvs. uppvakta med vissa rörelser) Ång. **2** darra; vibrera; dallra Dalsl Värml Häls Med Västb. *Han va sô sinni* (arg) *sô han ferr* Värml. *Dä ferr i varmen* Värml. **3** irriterande kittla; avge el. framkalla stickningar (t.ex. vid stöt i armbåge) Västg Dalsl Värml Häls. *Nô-Lä ferrar i näsa så kâmmen en näseviser ôt en* Västg. *ÔLe va se sta:rt* (starkt) *se då ferra i halsen* Värml. *De färre sa i fingra* Häls. **4** surra Värml Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Å va insäker sâmm ferrâ hânn helô nattô* Gästr. *Höre du va krankan* (myggorna) *å brômsan ferrer?* Häls. *Hä ferr ine mågan* (i magen) Norrb. **5** vara snarstucken, hetsig el. lättretlig till humöret; brusa upp; äv. i förb. *firra till el. upp* Boh Dalsl Östg Närke Värml Häls Med Ång Norrb. *Ho ferra te, män sânn va ho lika go ijänn* Värml. *E fir opp för o*, det brusar upp för honom, dvs. han börjar bli arg Norrb.

firras v. ELLER FERRAS? [ferres o.d.] om tråd: fnurra sig Västb. *Hänn trån ä svag, han färres*.

firrig firrug, firrot adj. ELLER FERRIG osv.? [ferr- o.d.] **1** virrig, vimsig; snurrig Västg Boh Dalsl Östg Värml Härj Med Jämtl Ång. *Han ä ferret n da:rn kâ:rn* Ång. **2** nervös, orolig; otålig; som nervöst brådskar Smål Västg Östg Värml Västn Härj Med Jämtl. **3** slarvig, hafsigt Boh Dalsl Värml. **4** som är snarstucken, lättstött el. hetsig till humöret Västg Östg Närke Värml Häls Med.

fis-ljum adj. [-jum] Sörml Uppl Ång fis-ljummen adj. [-jummen] Sörml fis-ljummig adj. [-jummi] Närke Dal = **fesljum**. *Inte kan-en drikka sånt fi:sjummt drikka!* Uppl. *Då jâ kome himm, sto visserligen kafepa`nna på spisen män va bare fi:sjum å knafft då* Ång.

fis-ljumken adj. [fi:sjongk-, fi:sjungk- o.d.] fis-ljumkot adj. [fi:sjungked o.d.] = **fesljumken** Skåne. *Vanned e fi:sjungked*.

fis-myl s. = **fesfocka** Häls. *Dä såg då sa ut; då var kygler å mösa, å törkvist å fismyl*.

fis-svamp m. se **fes-svamp**.

fise-sopp m. se **fes-sopp**.

fisk-and äv. **fiske-** f. [*fiska'nn, fiskå'nn, feska:n, feska'nn, feskaong, fisjteå'nd* o.d.] sjöfågeln småskrake Smål Boh Östg Närke Värml Härj.

fisk-bragd äv. **fiske-** m. [*-bragd, -brâgd, -brajd* o.d.] fiskeredskap, fiskedon Sörml Uppl Västn Gästr Häls Västb. *För i väla va di mykke likare (bättre) te fiska än di e nu för tin å ändå adde di sö dåliga fiskebragder te komma me* Uppl.

fisk-dun n. [*fiskdu'n, feiskdöun* o.d.] fiskstim Norrb.

fisk-em m. n. [*feskeim, fiskimm, fiski:m*] 1 fiskfjäll Dal. 2 fiskyngel; äv.: stim av småfisk Häls.

fisk-gan äv. **fiska-** f. [*fiskgan, fiskga:rn, feskagan* o.d.] fiskgäl Hall Jämtl Lappl. *Tog du ud feskaganera?* Hall.

fisk-gåt f. [*fesk-*] Härj fisk-gått f. Jämtl fiskstim.

fisk-gjud äv. **fiske-** m. [*fiskju:d, fiskjiod, fiskju', fissjeju', fissjejo'* o.d.] Dal Härj Västb Norrb. fisk-gjude äv. **fiska-** m. [*fiskjeodä, feskju:de, fiskaju:de, , feskajeu:e* o.d.] Blek Närke Värml Dal fiskgjuse.

fisk-gjute äv. **fiska-, fiske-** m. [*fiskjute, feskjute, feskajutä, feskajötte* o.d.] 1 = **fiskgjud** Smål Östg. 2 fiskmåås Östg.

fisk-grum äv. **fiska-** n. [*fiskgromm, fiskgrium, fiskgråm, feskagromm, feskagraomm* o.d.] fiskinälvor som tas bort vid rensning; innanmäte el. inkråm hos fisk Skåne Blek Öland Smål Gotl.

fisk-hök m. [*fiskhök, fiskhöuk* o.d.] Västg Östg Sörml Jämtl Ång Lappl fiskahök m. [*fiskahög, feskahög, fissjahö:dj* o.d.] Skåne Smål Hall fiskgjuse Skåne Smål Västg Sörml Jämtl Ång Lappl. *Fiskahögana di e stârre än fiskmåås* Skåne. 1 fiskmåås Skåne Smål Östg. *Tvallatråi ganga, som ja minns, kåm feskahögen te Mjöasjö:n* Skåne. 2 gråtrut Hall. 3 fruntimmer-skarl, kvinnokarl Hall.

fisk-iben n. [*fiski:be:rn, fiski:bein* o.d.] fiskeredskap; jfr **iben** Västb.

fisk-krycka f. insekten tvestjärt Gotl. *Män där fikk än int ro ti siv* (ro att sova) fö fiskkryckår.

fisk-kvarm m. [*-kvârm*] = **fiskgrum** Jämtl Ång.

fisk-måk fisk-måke m. [*fiskmåke, feskmåke, fiskmåug* o.d.] Smål Hall Västg Östg Närke Värml Västn fiskamåk fiskamåke m. [*fiskamåk, feskamåk, feskamauke, feskamåog, feskamaug* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Östg Närke Värml fiskemåk m. [*fiskemåk, feskemåk, feskemåg, feskemôug, feskemåw* o.d.] Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml fiskamåka f. [*feskamåka, fiskamaoka, feskamaoka, feskamaoga, fissjamauga* o.d.] Skåne Smål fiskmåås. *Feskemåkane ä nôa lomsar te fÿyge* Värml.

fisk-måns äv. **fiske-** m. [*fiskmå:ns, feskemåns, fissjmå:ns, fissjemåns* o.d.] fiskmåås Dal (utom Värml) Västg Sörml Uppl Västn Häls. *Fissjemånsar sjåm sunda övå sjö:ganä* Dal.

fisk-nämd adj. [-*nämd*, -*näm*, -*nämnd* o.d.] om fiskeredskap, metkrok, nät o.d.: som tar mycket fisk Smål Östg Västb. *Lagna je'na* (det här nätet) *jär se fisknämd* Västb.

fisk-öga f. växten förgätmigej Närke.

fisk-örn m. Östg Sörml Närke Västb Lappl fisk-ör m. Västb fiskgjuse. *Ja så en fiskö:rn, han va hökt åpi sjya å så dröp-an rät ner i sjön* Östg.

fisk-råk äv. **fiska-**, **fiske-** n. [fisk-, fesk-, fissa- o.d.] = **fiskgrum** Smål Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Jämtl. *Sjurener* (skator) *e tokiga i fiskråk* Uppl.

fisk-rämna äv. **fiska-** f. = **fiskgrum** Smål Östg. *Fiskrämna däng kan vi je grisa* Smål.

fisk-räs m. Västb Lappl Norrb fisk-räs n. Norrb fisk-räsa f. Jämtl innanmäte o. fjäll som tas bort från fisk vid rensning; fiskavskräde. *Gräv ne fiskresn ine sandn så et* (inte) *fEugen koma åt n* Norrb.

fisk-slod n. [-*slo*, -*hlo* o.d.] **1** = **fiskräs** Jämtl. *Ha du tege u' (tagit ur) fiskhlo?*

fisk-snik s. klyka el. gaffelformig kvist el. gren som träs genom gälarna el. mun på fångad fisk; används vid bärande av fisk efter fisketur; jfr **fiskesnik(a)** Jämtl.

fisk-spol äv. **fiske-** m. [fiskspo:£, feskspo:£ o.d.] **1** fiskstjärt Härj Jämtl Lappl. *Mjälkä (mjölk) va dåm fell int alldeles uttän å så va e då e dänn stakkars fiskspolän dåm skull lit på* (förlita på) (att ha som mat) Jämtl. **2** fiskfena; ryggfena på fisk Östg Sörml.

fisk-svennerna el. **fiske-** m. pl. bf. [fesksvännerna, feskesvännerna, feskesvärnane o.d.] Dalsl Värml fisk-vännerna el. **fiske-** m. pl. bf. [fesk-] Smål Dalsl Värml stjärnbilden Orions svärd Dalsl Värml. *Feskevännerna de ä åkkså tre* (vid sidan stjärnorna i Orions bälte) Dalsl. **1** stjärnbilden Orions bälte Värml; stjärnbild (Orion?) Smål.

fisk-tarmsle m. fisk-tarmsel m. [fisktassje£, fisktässje£, fesktassje£, fesktassj£ o.d.] = **tarmsle** Värml. *Dä va fesktarsell i prommen.*

fisk-tjuv m. [fisksju:v, fisktsju, fisktsjy:v o.d.] = **fiskgjud** Västb Lappl.

fisk-uv m. = **fiskgjud** Västb.

fisk-våk m. [vanl. fesk-] fiskgjuse Härj.

fisk-vån äv. **fiske-** f. [fiskvå:n, fiskvø:n, fiskvåon, fissa:vevo:n o.d.] Uppl Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb fisk-vånad m. [fiskvåuni, fista:vevo:n o.d.] Norrb fisk-våna f. [fiskvø:rne] Ång fiskeredskap, fiskedon Uppl Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Vi ha vare sta vekkt* (vittjat) *fiskvonen* Häls. *Je liut låa* (måste laga) *mi nann fiskvåuni* Norrb. **1** möjlighet el. utsikt att få fisk Häls Jämtl. *Ha du nå fissa:vevon der?* Jämtl.

fiska-grå n. [feskagreå o.d.] Blek fiska-gråe m. *fiskagrau-*, *feskagrau-* o.d.] Skåne ben i fisk.

fiska-nåpa f. [fisk-, fesk-] **1** fiskmås Smål Västg. *O inte hörde han not håller annat än fiskanåpera som skrek mer än vanlit* Smål. **2** storspov Västg. **3** kvinnlig fiskare Smål.

fiskare m. **1** stjärnbilden Orions bälte; i bf. pl. Gotl Härj Jämtl; äv. i uttr. *tre fiskare* Gotl. *Träi fiskarar* Gotl. (Av stjärnorna märks:) *sjusjä:rna, fisjaran, karlavangn, vangssjä:rna* Jämtl. **2** växten ekorrhör Gotl.

fiske m. [*fiske, fiskå* o.d.] fiskare Öland. *Men senn jekk den dä fiskån in i bon. På den tin (tiden) då va hä nu så mö`ökk å fiske å fålk.*

fiske-bonad m. [*fissjebo:ne, fistjebu:nâ, fisjebö:rn* o.d.] fiskeredskap, fiskedon; jfr **bonad** 3 Häls Härj Jämtl. *Då var-ä dam sum tog fissjeboen mä-ssä o knalla sä å´ heommevver* (sig av hemåt) Häls.

fiske-lita fiske-lit f. [*fisjtje-, fesjtje-, fisstje-, fesstje-* o.d.] 1 drillsnäppa Dal Härj. 2 strandpipare Dal Härj. 3 enkelbeckasin Dal Härj.

fiske-rås n. [*feskerôs* o.d.] fiskfjäll Värml.

fiske-snik f. fiske-snika f. [*feskesni:k, fisjtjesni:k, fesjtjesni:k, festjäsnitja* o.d.] väska el. kasse (ursprungligen av flätad näver) för förvaring av fisk; jfr **fisk-snik** Dalsl Härj.

fiske-tyg n. [*fiskety, fesketu, fisketøj, fistjetøj* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl
fiska-tyg n. [*fiskatøj, fissjatåjj* o.d.] Skåne fiskeredskap, fiskedon Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl. *Ha en inte redie fesketu så fåu en helle ingen fesk Smål. 1 fisk som föda; matfisk, fisk Skåne. Han eder fisketøj vär da, han äter fisk varje dag . Ja e glad i fisketøj!*

fissa v. 1 gnida, gnugga; skubba; äv. i förb. *fissa av* Smål Hall Västg Värml. *Katta fissa å säk såmme hår på ming sjortlasko:ning* (kjolfåll) Västg. 2 putsa (ngt), polera, skura; feja; äv. i förb. *fissa upp , snygga upp* Blek Smål Hall Västg Värml. *Du behöve-ē-nte fissa å skura så, nôr guĽvet ju-nte ä så lortit* Västg. 3 göra (ngn el. sig) fin Hall Västg Värml. *Å, va du fissar de, du vel vâra fine* Hall. *Fissa å kamma sek* Västg. 4 vara kåt el. lättsinnig o. lekfullt vidröra; hängla äv.: ha samlag med Skåne Smål Västg Värml. *Han har fissat mä-na i många år* Västg. 5 lättsamt leka med ett djur o.d. Västg.

fisse-möte n. hängel; äv.: samlag Smål Västg Östg.

fissje n. 1 gylf på byxa Ång. *Fösjte tekkne på at man ä i jämĽa* (demens) *ä, at man gĽömme å´* (av) *å hä ijänn fissje* (att stänga igen gylfen) *å siste at man gĽömm å´ å öppne-rne.* 2 byxgren Ång. *Böxern e sann dare fissje, byxorna är sönder i grenen .*

fissla v. [*fissl-, fessl-, fe:sl-, fessjĽ-* o.d.] 1 smickrande fjäska, svansa; smila, lisma; ställa sig in, äv. i förb. *fissla sig in* äv. om djur: genom visst beteende visa sig vänlig (t.ex. vifta på svans); se även **2fittla** Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl (utom Östg) Värml. *Nöu har han spronget å fesslat seg ing* Hall. *Hunnen fisslar, han vel ha mad* Hall. *Fessla mä råmpen* (svansen) Boh. *Han går å fessjler för dänn där* Värml. 2 sladdra, "tissla o. tassla"; tala illa om, förtala; äv.: sprida hemligheter, skvallra Skåne Blek Hall Boh Värml. *Maurten långa Annårs, o Annårs sprannt hem o fesla sau Maurten fikk ris* Skåne. *Du faor ente veda nåd, du bara feslar* Blek.

fissla v. [*fissl-, fessĽ-, fessjĽ-, fessjeĽ, fessel* o.d.] Boh Dalsl Närke Värml Västg Dal (utom Uppl) **fittla v.** [*fihl-, fettl-* o.d.] Västg Dalsl Uppl Jämtl sakta o. lätt vidröra (ngn el. ngt); stryka, snudda; kittla Dalsl Närke Värml Uppl Västg (utom Dal). *Han fessjĽa mäj mä ett grä:strå i munjipa* Västg. **a** kärleksfullt nojsa Värml. **b** om fisk som inte nappar ordentligt vid fiske: smånapa, snappa Värml. (Fisken) *nibbre äle fessjĽe lite.* **c** om djur: stryka tungan kring munnen, slicka sig om mun Värml. 1 vid rörelse stöta el.

snudda till litet lätt här o. där; ofta i uttr. *fara och fissa* Värml; äv. abstrakt: vara ostadigt o. vända sig än hit än dit; vela, "fladdra" Boh Värml. *Han for å fessjla hit å dit som en fôggel* Värml. **2** stryka (lie o.d.) för att vässa eggen, bryna Västg Dalsl. *Slô i da å fettla i môrn* (sade drängen som slog lie i kapp med Skam) Västg. **3** fingra, peta, pill; krafsa äv. oper. Värml. *Va ä då du ligger å fessjler mä? Då fessjler på dôrra.* **4** klia äv. oper. Värml. *Då fessjler.* **5** vara klåfingrig Dal. **6** arbeta litet smått, småsyssla, pyssla; äv.: syssla med ngt utan ordentligt resultat, arbeta dåligt Värml. *Då bËe ittne fö:rn, hânn bare jekk där å fessjlâ. Han sat å fessjla mä nôa skri:ving.* **7** vara lat, söla Boh Värml Jämtl; äv.: fumla o. söla på ett sliskigt sätt, övergående i bet. **1fissla 1** Boh. *Han sto där å fihle test-de va för sent å kunn ta ti' i rett ti,* han stod där och sölade tills det var för sent att kunna ta i i rätt tid Jämtl. **8** ha ngt hemligt el. fuffens för sig Boh Sörml Värml.

fissla v. [fissl-, fissjl-, fihl- o.d.] (eg. *fittla?*) **1** bringa (ngt) i oreda, trassla; äv. i förb. *fissla ihop* Dal. **2** sprida (hö, halm o.d.) jämt på marken för torkning; breda isär Dal. **fissle-bytta f.** [fe:slebytta, fe:slebötta o.d.] skvallerbytta Skåne Hall. *Ain redi feslebytta* Hall.

fissle-mat m. [fe:slemad] fissle-smörmat m. [fisslesmö:rmad, fe:slesmö:rmad o.d.] fiktiv smörgås, som ges som belöning till person som skvallrar el. sladdrar Skåne. *Fikk du nu en feslesmörmad får du sprannt i feslade?*

fissle-röv m. [fe:sle-] = **fisslebytta** Skåne.

fissle-tut m. [fissletud, fessletut, fe:sletud, fe:sletutt o.d.] Skåne Blek Dalsl fissle-tuta f. [fissletuda, fe:sletuda o.d.] Skåne = **fisslebytta**. *Ä du varkelien ain saun fesletuda se du inte kan haulla tätt mä nöenting?* Skåne.

fisslig adj. [fessjli o.d.] fisslot adj. [fesslete, fessjlete, fe:sled o.d.] **1** som är inställsam, fjäskig; daltig Boh Värml. **2** som är svag o. ynklig; mesig Boh Värml. *Hô (vad) littâ å fessjli ho ä* Värml. **3** som skvallrar el. sladdrar Skåne.

fisslig fisslot adj. [fessjl-] som sysslar el. pysslar med betydelselösa saker; som i brist på koncentration o.d. sysslar med oväsentligheter Värml. *Han ä fessjËier.*

fisslig adj. [fessjËi o.d.] som är motbjudande för öga el. smak; äcklig; om hud: som är full av utslag Värml.

fittelock n. [fettelåkk, fettelôkk, fettelô:k, fittelåg, fettelåg o.d.] Smål Hall Boh Dalsl Värml fittlock n. [fittlôkk, fettlôkk, fettlô:k o.d.] Värml liten braxen, braxenpanka; se även **fittlucka** Smål Hall Dalsl Värml. **1** liten skädda (oavsett art) Boh.

fittj m. [fett, fettj, fä:tj o.d.] Dal Härj Jämtl fittja f. [fittjä, fättje, fä`ättj o.d.] Dal Härj Jämtl EJ FÄRDIG OSÄKER PÅ FORMER skinn från underben (från fot upp till knä) på slaktat djur; benling; används vid tillverkning av skor, väskor, handskar o.d. nästan enbart i pl.. *De feättjân hörâ hu:a te Härj. Dâm joË-nâ hunnsjinhânskân å ta fettjâm,* de gjorde nu hundskinnhandskar också av benlingarna Jämtl.

fittj m. se **2fittja**.

fittj m. n. se **3fittja**.

fittja f. se **1fittj**.

fittja f. [*fittjâ, fättje, fäti, fä`ättj* o.d.] Gästr Härj Med Jämtl **fittj** m. [*fät, fett, fitt, fättj* o.d.; i bf. pl. *fâ:tjan, fä:tjän, fättjen* o.d.] Jämtl EJ FÄRDIG OSÄKER PÅ FORMER strandäng som översvämmas under vår el. höst; slätteräng vid vattendrag; nästan enbart i pl.. *Dôm ha sjËi boårttmâ fettjân*, de har slagit längsmed strandängarna Härj. *Opsi`in n dan âa had dâm fettjan för*, uppefter den där ân hade de strandängar förr Jämtl.

fittja v. [*fittj-, fissj-, fettj-, fete, feti, fiti, fe:dj-, fiddj-* o.d.] **1** sammanbinda (ngt), hopbinda; äv. i förb. *fittja ihop* Västb Norrb. *Döm ha fitie ihâop treve`sjtse bârdi sma tâlla til fi`tiverk*, de har bundit ihop trävirke av små tallar till fittjeverk, dvs. ett slags fiskebyggnad av slantor Norrb. **2** fläta (ngt) med slags kors- el. kedjesöm; tillverka (näverkorg o.d.) med fläteteknik; äv. i förb. *fittja ihop* Häls Med Norrb. **3** tillverka (ngt) med nålbindningsteknik, nålbinda Norrb. **4** med armarna dra (ngt) åt sig, hala; hämta in, samla upp; ofta med tanke på insamling av nät, rep, snöre o.d.; äv. i förb. *fittja ihop* el. *fittja upp*; jfr **2ficka 1** Häls Härj. *Fissja hop et tåg* (tåg) Häls. **5** hämta (andan), kippa; äv. i förb. *fittja sig*, samla sig Häls. *Jô måtte få fättja âtte aen* (andan). *Vänta târs jô få fättja mä*. **6** hastigt dra (ngt) uppåt, knycka; om fiske: rycka i met- el. pimpelspö Häls. *Ja kasta ut reven â stog där â fikkte en smöla mä spö*. (När man ordnar byxorna då) *fittjar man böxene*. **7** samla (linstrån o.d.) så att de bildar en bunt el. knippe; binda (lindocka) Dal Häls; äv.: binda upp (linband, halm o.d.) i skyl, äv. i förb. *fittja upp* Häls Med. (Då) *fitjas haËmen opp* Med. **8** binda (garndocka) med trådhand från själva garnhärvan Gotl. **9** binda samman (garntråd) till en bunt el. knippe (pasma) äv.: uppdelar (garnhärva) i knippen (pasmor); jfr **2ficka 2** Skåne Blek Smål Hall. **10** lägga rep, snöre o.d. om (sten) för fastgörning av el. förtöjning vid densamme Skåne Närke.

fittja v. [*fittj-, fissj-, fettj-, fete, feti* o.d.] **1** gå med hastiga steg; gå skyndsamt; ofta i förb. *fittja på* Häls Härj Jämtl. *Si håri han feti på!* Jämtl. **2** arbeta raskt, knoga på Häls.

fittja f. [*fittja, fettje, fettä, feti, fiddja, fe:dja* o.d.] Skåne Blek Smål Östg Närke Dal Häls Härj Med Jämtl **fittje** **fittj** m. n. [*fittsje, fittjâ, fittja, fättje, fettja, fässje, fittj, fett, fe:dj, fiddje* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Östg Sörml Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl linkärve som ryms i dubbelt handgrepp; handfull, bunden linknipa; se även **ficke 3** Dal (utom Värml) Sörml Uppl Västn Gästr Häls Härj Med Jämtl. *Å sätt âpp fettjarna på tork då hörde te kvinnfåËksysslår* Västn. *Hur många fisja har ni josjt* (gjort) *idag?* Häls. **1** samlad varp el. fläta av varptrådar före uppsättningen i vävstol; äv.: uppräning till vävstol; se även **ficke 4** Skåne Hall Östg Närke Värml. *Ingan de* (innan det, dvs. varpen) *bler sat i vöwen kallas de fiddje sin kallas de rettja* (räcka) Skåne. **2** viss mängd garntrådar bundna o. samlade i bunt, pasma; del av garnhärva, garnknippa; se även **ficke 5** Skåne Blek Smål Hall Jämtl. *Där va flere fidja i et garnstittje* (garnstycke) Skåne. *En*

behöver inte räkna trauana for dä smälle naur fedjen ä ful (i haspan) Skåne. *De jikk ait hailt fiddje bara te kraven* (kragen) Hall. **3** band el. tråd (av garn) varmed garnknippa el. pasma o.d. binds; se även **ficke 6** Skåne Blek Hall. *Vi la fi:dj naur vi haspa* Skåne.

fittla v. [fittl-, fettl- o.d.] **1** hantera klumpigt el. oskickligt med fingrarna; klåpa, fumla Blek Öland Smål. *Han sto å fettlade mä-att te da jekk sönna* Blek. *Hää sta`a du o krångla o fjomla o fettla i timmavis fo o sätta i öjn rivetinne, din bagmusade grydefod!* Blek. **2** utföra petgöra Öland. **3** sprattla el. fäkta med armar el. ben Smål. *Ungen fettledede å vilde öpp.*

fittla v. se **2fissla**.

fittla v. [fihl-] = **1fissla 1** Uppl; **1** äv. om djur: vifta (på svans) Ång. *Fihle rompa* Ång.

fittlucka f. = **fittelock 1** Östg Sörml.

fixera v. [vanl. fäkkse`r-] göra (ngn) förlägen; narra, håna, pika; driva med Smål Hall Västg Värml Västn Håls. *Prästen fäkkserade da stakkasj däkka* (den stackars flickan) *um häna* (hennes) *fästemänner så hu veste sek inga rå* Hall.

fjabba v. bete sig dumt, stolligt el. fånigt; vara fånig el. fjantig; äv. i förb. *fjabba sig* Skåne Smål. *Statt nu inte där å fjabba de laingår udan sätt fart pau skankana* Skåne. *Hon ståe å fjabba sum hon vure lemmalös* Smål.

fjabbe **fjabb m.** stolle, fåne; dumbom Skåne. *A, den fjabben, inte begribår han da!*

fjabbig adj. [fjabbi o.d.] **fjabbot adj.** [fjabbed o.d.] stollig, fånig; dum; äv. med bibetydelse: saktfärdig, fumlig el. tafatt Skåne Smål. *Da va da fjabbedasta ja ha hört* Skåne. *Du ska inte rätta de ätte nåm* (efter honom) *för han e fjabbed o raur inte för-edd* Skåne.

fjäckä v. [fjäck-, fjä`äkk o.d.] **1** röra sig med korta hastiga steg; småspringa Västg Värml Västn. **2** fara el. rusa omkring hit o. dit Smål Värml Västn Västb. **3** skynda, hasta; jakta; äv. i förb. *fjäckä på* Västg Östg Värml Uppl. *Han fjäkkar på i arbett så han kunne makka ut bå säk sjôLver å andra* Västg. *Fjäkka å sta* Östg. (Det gäller) *te fjäkk på om du ska hinn te tåge* Värml.

fjäder f. [fjär-, fjä:å, fjä:å o.d.] **1** yttertakets kant som skjuter ut över husgaveln; gavel-lutsprång Smål Östg. *Dä väst* (svårast) *ä legga ute på fjåra når en tækker* (lägger tak) Smål. **2** gavelröste; gavel Östg.

fjäder-and f. [fjä:rann, fjärran o.d.] (eg. fjäderhane) = **fjäderhane 1** Värml.

fjäder-bräde n. [fjär-] Västg Östg Sörml fjäder-bräda **f.** [fjär-] Hall Västg till **fjäder**) vid husbyggnad: gavelbräde el. gavelbräda fästad på överkanten av vindskida.

fjäder-fågel m. [fjärful, fjärfåijel o.d.] tjäder Skåne Östg.

fjäder-hane m. [fjäderhane, fjä:rhane, fje:rhane, fjärrha:n, fjä:ra:n, fjärra:n, fjä:rann, fjö:rha:n o.d.] **1** tjädertupp; tjäder; se även **fjäderand**, **fjädertocke**, **fjädertupp** Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västn Dal. *Ha`a du nåen gaung vatt mä å skotet* (skjutit) *fjäähana ve blåss?* Smål. *Dä ä int sô lätt å kåm nä`är å se nä fjäran speler* Värml. **2** orretupp; orre Skåne Smål Östg.

fjäder-höna f. [fjäderhöna, fjä:rhöna, fjö:rhöne o.d.] **1** tjäderhöna Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml. *Dåj skot åjn fjäahöna i skojen i hendan, de sköt en tjäderhöna i skogen häromdagen* Smål. **2** orrhöna Smål.

fjäder-höns n. [fjärhöns, fjärhuns o.d.] **1** koll.: tjädrar Skåne Smål Hall Boh Östg Närke. *Där e gött om fjärhöns pa få:laden* Skåne. **2** koll.: (gemensam benämning för) tjädrar o. orrar Skåne.

fjäder-tocke m. [fjä:rtåkke, fjä:rtakke o.d.] = **fjäderhane 1** Skåne.

fjäder-tupp(e) m. [fjä:rtupp, fjä:topp o.d.] Smål Västg Östg fjäder-topp(e) m. [fjåetåpp, fjå:rtåpp, fjå:rtåppe o.d.] Smål Östg = **fjäderhane 1**. *Så har ja fått tri styckna store fjärtoppe å-n å möe mer* (av honom och mycket mer) Smål.

fjagge m. fjägge m. [fjägge, fjaigge o.d.] pojke (ca 2–4 år) Smål. *Vatt sa (vart ska) då gå, du lelle fjagge? Va ä då fö en fjaigge som kåmmå te mej i da?*

fjägge m. se **fjagge**.

fjåka v. röra sig med vaggande, ostadig el. rankig gång Norrb.

fjåka v. [fjeg-, fjäg- o.d.] knoga, streta; äv.: utföra fumligt el. med möda Skåne. *Han sad i sajngen o fjågade pau se håsåna* (strumporna) . *Di sto å fjega mä ed.*

fjåla v. [fjå£-, fjô£-, fjul- o.d.] **1** bete sig fjantigt el. stolligt Med Ång; vara virrig Västg. *Fjô£a å prata* Med. **2** gå el. springa fjantigt; fjanta, lufsa Västg Jämtl. *Så fjåla å´ nu hem min lelle kosse* Västg. *Dåm fjå£å te vä:ks* (i väg) Jämtl.

fjåla v. [fjå£-, fjel-, fjä`å£ o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Närke Värml fjålla v. Skåne Blek Smål Närke jfr **2fjåla 1** stoppa (korv); förse fjålster el. korvskinn med korvmassa Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Närke Värml. *Vell du jålpa te å fjålla pölse?* Blek. *Nu ä då ingte mönna som vatt mä om å fjåla ka`ava pau gammelt vis* Smål. **2** allmänna: stoppa in (ngt) ngnstans; äv. i förb. *in* el. *ner* o.d. Skåne Blek Smål Hall Västg Östg. *Vi få fjela mer to i sekken* Skåne. (Han) *tou opp sin nåvedos o fjållade in ejn rektie dundepris i munket* (munnen) Smål. (Den mördade låg under en sten:) *di hade fjå£at ner-n sju han lå kroketer över ena stenhall* Västg. **3** gömma undan (ngt); stoppa på sig; med avs. på stöldgoods o.d. Blek Smål. *Dän ena sjå£ å dän anre fjå£* Smål. **4** fylla ut (ngt); äv.: fylla mer än nödvändigt, proppa fullt Öland Smål Hall Östg; äv. om kläder, i förb. *på ngn* el. *sig*, byta på ngn el. *sig* Skåne Smål Västg. *Hon hade fjelad så me`ed på glöttana* Skåne. *Pôsen va fjålad stinn* Smål. *En skulle fjå£e fikkera fulle å brö* (innan man gick till julottan) Östg. **5** i uttr. *i sig*, proppa i sig mat el. dryck Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Närke. *Jonka fjållade i se sau bugen ble sau spända* Blek. **6** i förb. *fjåla sig*, tränga sig in (på ett trångt utrymme o.d.) Västg. *Han fjå£a säk in ijônum hô:rt* (hållet) . **7** kränga, slita; dra; äv. i förb. *fjåla ner* Skåne. *Koen har fjelad grimman* (grimman) *au se. Hon fjela nör tjortlana* (kjolarna) (när hon cyklade)

fjåla v. [fjål-, fjô£-, fjöl-, fjul- o.d.] **1** = **fjåla 1** Skåne Hall. *Ja ska i lav me å fjöla pulsa* Skåne. **2** = **fjåla 2** Smål. *Fjô£a ner sjo:ta* (skjortan) (i byxorna) . *Han fjö£ade in snus*

så läppen sto sôm en bôlde. Fjô£ ner äpp£et i snappsäcken. **3 = fjäla 3** Hall. Hun fjula nât i tsjulen (ner det i kjolen) , ja kan ondra va de´ kone va. Hu fjå£a te se så mö där va hemma. **4 = fjäla 4** Smål Östg. Du ska inte fjö£e fikka fulle Smål. **5 = fjäla 5** Östg.

fjäle m. [fjäle, fjele] **fjälle m.** (eg. tjäle) tjäle, hårdfrusen jord; jfr **6fjäte** Skåne. Fjälén e inte gaun au joren. Nu e snart fjällen äppe.

fjälq adj. [fjell o.d.; som adj. n o. adv. fjärdd, fjardd o.d.] Med Jämtl Norrb fjolq adj. [fjå£g o.d.; som adj. n. o. adv. fjård d o.d.] Jämtl som adj.: som är rask el. snabb i rörelse Norrb. Ha´nna (den där) som ållte jär så fjell, han kan kut å´ vä breve (springa iväg med brevet) . Han jär så fjell krugom hustrun å jö£p a (hjälper henne) vä ållt måjlit. **1** som adj.: talrik Jämtl. Hu e fjå£g, gnätå (koll.: lusägg) . Dom e fjå£g på iså i dag, de är många på isen idag . D-e fjård d ta läppen, det är fullt av loppor . **2** som adv.: brått, bråttom; jäktigt äv.: mycket att göra Med Jämtl. Je ha så fjård d at je vinn int (hinner inte) låsa tidningen Jämtl.

fjäll n. (jfr standardsv. fjäll 'kalt berg som når över trädgränsen') **1** större (o. oländig, kuperad) skogsbygd el. skogstrakt; ofta utgörande gräns mellan bygder el. socknar Dalsl Värml Ång. Fåra ä nåk öst på fjälla Dalsl. Jäg låg på fjällå å kôla en vinter Ång. **2** vidsträckt skogstrakt som ligger långt från hembyn el. gården; avsides skogstrakt Med Ång. N den männisja ä rakkt sôm hon skull ha kômme bårti fjellen Ång. **3** nordligt belägen skogstrakt Ång Lappl; område som ligger i (nord)västra delen av trakt el. socken; ofta avlägset belägen från hemby el. gård Med Ång Västb. **4** fäbodställe Ång. Bôffre te fjells. Je va i fjellarn at pappesern (åt mina föräldrar) . **5** skogs- el. kärrmark belägen långt från gården Östg. **6** obebyggt el. mycket glesbebyggt område; obygd, ödemark Dalsl Värml. **7** klipp- el. bergsbrant; bergvägg äv.: berg (i skogstrakten västerut mot Bohuslän) Västg. Mångelisjö:rk d-ä et sto:rt fjäll, d-ä ta£ at då sulle (skulle) ha vôt bärjatrôll. **8** område med klippor långsträckt berg; bergsområde Boh. **9** stenbrott; brukas bl.a. vid framtagning av kvarnsten Västg.

fjäll m. **1** utjord, utmark; skogskifte, åker, äng el. hage som ligger avsides o. utanför inägorna till hembyn el. gården; jfr **2fjäll 2, 5** Sörml Uppl. Den fjelln såm ligger på Lersta järde han hör akade:men till Uppl. **2** naturlig ängsmark; sank äng Sörml.

fjäll-mus f. lämmel; se även **fjällråtta** Värml Dal Häls Västb.

fjäll-piga f. (till **2fjäll 4**) kvinna som arbetar på fäbod; se även **fjällstinta** Ång. Jäg ha lejjt fjellpiga i da.

fjäll-racka f. fjällräv Gästr Härj Jämtl Västb.

fjäll-räpe m. [-rôpe, -râpâ, -râpa o.d.] dvärgbjörk Dal Härj Jämtl Ång. Hen ä myttjen fjellrapa Jämtl. Dä vart stârke kvasta tå fjellrâpan Ång.

fjäll-råtta f. = **fjällmus** Värml Västb Norrb. Då i var ban (jag var barn) var e gott om fjällrotten Norrb.

fjäll-skjur f. [fjällstjör, fjellsjör, fjällsjär o.d.] fågeln nötskrika Jämtl Norrb.

fjäll-ställe n. (till **2fjäll** 2, 3) avsides beläget ställe; avlägsen skogstrakt Med; äv.: gård som ligger avsides (i storskog) el. vid sidan om centralbygden Ång.

fjäll-stinta f. (till **2fjäll** 4) = **fjällpiga** Ång.

fjäll-trakt f. (till **2fjäll** 1, 2) stor skogstrakt Dalsl Ång. *Där oppe på högda kunne en se boLöver (bort över) te Kappestigen den stora fjälltrakta som brann opp för .. tvo alle tre å sexti år senna Dalsl.*

fjälla v. 1 springa el. gå med korta, raska steg; trippande småspringa; äv. i förb. *fjälla iväg* Västg Östg Sörml Närke Värml Västg; äv. i förb. *fjälla på*, skynda på; vara ivrig, stå i Västg Värml Med. *Han fjälla iväg båLijömmen (bort igenom) skogen Värml. Du lär å fjäll på, du måste raska på Värml. Di fjälla å sprang Närke.*

fjalla v. Blek Västg Boh Dalsl fjala v. Västg Dalsl gå el. springa med korta, snabba steg; pallra, äv. i förb. *sig*; ofta i fråga om barn Blek Västg Boh. *Fonn än (förrän) vi ble fäadia te o fjalla voss ud Blek. 1* gå lugnt o. tyst Dalsl.

fjalla v. Hall Med fjala v. Smål Dal vidröra lätt med fingrar el. tår; treva Smål Hall; fumla Blek. *Stao nu inte å fjaolla mä da! Blek. Ligga å fjalla Hall. 1* vänslas under vidrörande; hångla Dal Med. *Dôm stog å fjaLa bakom knutn Dal.*

fjälla v. se **fjåla**.

fjaller n. 1 fjantig person; dum el. oförståndig person Jämtl Ång; äv.: skämtare, skojare; person som svamlar Norrb. *Hu ä e rektut e fjaller Jämtl. 2* stolleri; ngst som är meningslöst el. löjligt Jämtl. *De e bære nå fjaller mâ-n.*

fjallra v. [fjallr-, fjallär o.d.] 1 bete sig tokigt, fjantigt el. larvigt; vara fjantig Jämtl Ång. 2 utföra arbete bara till hälften el. på ett vårdslöst el. slarvigt sätt; arbeta utan resultat Häls Jämtl. 3 pladdra, babbla; prata strunt Jämtl Ång Norrb. *Hân ha no kute (sprungit) å fjallre Jämtl. Hân fjallär upå som töLospa´rrn, han pladdrar på som taltrasten Norrb.*

fjällra v. 1 röra lätt el. försiktigt med fingertopparna; fingra, pillra; treva Uppl Västg. *Hur han satt å fjällra på klavere sô fekk han fram en låt Uppl. 2* (med små rörelser) röra (hastigt) fram o. åter el. hit o. dit; vicka, vifta; äv.: vibrera Sörml Uppl Västg Gästr. *När di (de, dvs. hästarna) börjä å fjellrä með römptången Sörml. Örmen fjällrâr me gaddn Gästr. 3* kittla Sörml. *De fjellrâr på halsen. 4* prata enfaldigt, pladdra, svamla Ång Norrb. *Han fjeller å tâLa Ång. 5* om get o.d.: riva av o. gnaga (bark, löv o.d.) Dal.

fjallrot adj. Jämtl Ång fjallrug adj. Jämtl enfaldig, stollig fjantig; äv.: barnslig Jämtl Ång. *Fjallrut i prat Jämtl. Ä du rakt fjaltet? Ång.*

fjalt fjalter m. 1 pojke, pojkvasker Öland Smål Hall Västg Boh Östg. *En liten fjalter Östg. 2* liten, obetydlig person Värml. 3 person som är trasigt klädd; trashank Värml. 4 enfaldig, larvig el. dum person Smål Östg. *En fjalter då ä sanna där sjem håller mä ôm allting Östg.*

fjalta f. flicka Smål Östg.

fjalta v. 1 gå el. springa (raskt) med korta steg; ofta om småbarn: tulta; se även **fjalta** Öland Smål Västg Boh Dalsl Östg Värml Västb. *Småbarn di fjalter å sje:ner* (springer) Östg. *Jä fja`allt å jekk se dä vartt fot tå* (utav) *hele smalbe`en* Värml. 2 om småbarn: sparka el. sprattla med benen Öland. 3 gå sökande, långsamt o. vackligt Smål. 4 ranta; gå el. springa utan egentligt ärende Östg Sörml Värml. *Gå å fjalte å jõe-sjâ te* (göra sig till) Östg.

fjalta v. = **2fjalta 1** Västg Östg. *Du springer å fjeltar* Östg.

fjamnsa v. se **famnsa**.

fjamsa v. 1 bete sig som mindre vetande; vara fånig Smål Västg; vimsa, virra Boh. 2 vara slarvig el. vårdslös (t.ex. genom att spilla ut) Västg.

fjamsen adj. fjamsug **adj.** tjock o. klunsig; om kläder: bylsig (o. vårdslös) Jämtl. *Tsjukk å o:ska:pLein, diger i mädjen å fjamsen.*

fjamsen adj. se **fjamsig**.

fjamsig fjamsot adj. [fjamsete o.d.] Smål Hall Västg Boh Dalsl fjamsen **adj.** Boh som betar sig besynnerligt; sinnesrubbad, förryckt Smål Hall Västg Boh Dalsl; äv.: vimsig, virrig Boh. (Skogsrådet hade förtrollat mannen:) *han va sinna så där änna fjamsete åv sej länge* Dalsl. 1 förlägen Boh. *Jä fjamsen bLe furr jä inte så-n* (såg honom) *förrän jä kom så där stomse på-n.* 2 slarvig, vårdslös Västg Boh.

fjån n. 1 fån, tok, stolle Uppl Häls Jämtl Norrb. *Ett värre fjån får man leta etter* Uppl. 2 dumhet, tokeri Uppl Härj. *De va bârâ fjån te sjutâ dôm* (dvs. fasanerna) Uppl.

fjåne m. [fjåne, fjaone, fjôune, fjane o.d.] 1 = **fjån 1** Skåne Blek Hall. *Han jikk såm en fjåne å grina* Skåne. *Ska en ha dänn fjaonen te at, ga`a da vall faijarivaoll* (går det väl feger i våld) *mä alltijhob* Blek.

fjånig fjånug, fjånnot adj. [fjån-, fjaun-, fjôun-, fjan- o.d.] fånig, tokig, stollig; dum Skåne Smål Hall Sörml Uppl Häls Härj Jämtl Norrb. *Dôm e sô fjånugâ sô* Uppl. *I hav et træffe så fjanat kar förr, jag har inte träffat så dum karl förut* Norrb.

fjänsa v. 1 iordningställa (ngt) genom att ta bort ojämnheter, utväxter o.d. putsa; bortrensa, ansa; äv. i förb. *fjänsa till*, snygga till Skåne Blek Öland Smål. *Ja ska fjänsa te` trajbiden* (träbiten) Skåne. *Fjänsa ro:e* (rovor) Blek. *Fjens å`-t li`it*, putsa av det lite Öland. 2 med stor noggrannhet göra fin Skåne Blek. *Hon fjänsade å jore grant i stua* Blek.

fjära f. [fjär, fjeru, fjaru, fjåru, fjårå, fjôrô, fjôru, fjuru o.d.] Värml Dal Härj Med Jämtl Västb Lappl fjär **m.** Dal (stenig) strandbädd som kommer i dagen vid lågvatten; strandbädd vid sjö, å el. älv. *Så fäkk dâm si sju jö:skLedd sjä:pnâ* (ljusklädda skepnader) *som komme å skrei et* (skred efter) *fjårån* Jämtl.

fjära v. [fjär-, fjâr-, fjôr- o.d.] om vattenstånd i sjö, vattendrag o.d.: sjunka undan, ebba; äv.: minska; ofta i förb. *fjära ut* Med Jämtl. *Vattne ha fjära* Med. *Sjö:n ha fjôr ut* Jämtl.

fjära v. se **fjärja**.

fjärd-männing m. [fjâ£-, fjâ£-, fja£- o.d.] Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl fjord-männing m. [fjâ£-, fjô£- o.d.] Härj Jämtl Västb släkting i fjärde led. *Kussirnârn kan jäg föll hållâ nan årning på män trejmmänninga ärâ nåkt för mäg vä räkninga å fjâ£männinga ja va finns dôrn nastânjsj (någonstans) Ång.*

fjärde-var pron. [fjô£evôr o.d.] Häls fjorde-var **pron.** [fjô£evôrr o.d.] Härj var fjärde.

fjäril m. [fjâ:ril, fjâ:rel, fjö:ril o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb färil m. [fä:ril, fö:rel, fi:ril, fe:rel, fe'ril, fe'rild o.d.] Sörml Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb färil f. [fä:ril] Norrb färila f. [fä:rl-, fe:rl-, fäl-, fel- o.d.] Blek Smål Östg Sörml Närke färle m. [fe:rle, fele, fäle, fäli o.d.] Blek Sörml Närke fäling m. [fäling, fä£ing o.d.] Östg fälle m. Närke fjälle m. [fjälle, fjäle o.d.] Smål Östg Närke fjälling m. [fjälling, fjäling, fjä:£ing o.d.] Smål Östg fjäring m. Öland fjättel m. [fjättel, fjättil, fjärttil o.d.] Närke fjädåld(er) m. [fjedåldär, fjädåldôr o.d.] Dal fjäråld m. [fjäråld, fyäråld, fjöråld o.d.] Dal fjädervall m. [fjädervall, fje:derva'll, fje:dava'll, fjeidurva'll, fjedaralde, fjä:dea'll o.d.] Öland Gotl Uppl fädervall m. [fe:derva'll] Uppl fävall n. [fe:vall o.d.] Dal fädlar m. pl. [fe:dlar] Sörml fädil m. [fe:dil, fä:rdil o.d.] Dal fjärdil m. [fjâ:rdil o.d.] Gästr fjädril m. [fjä:dril, fjäddril o.d.] Dal Gästr fjöder m. f. Häls flejel m. [flejje£, flöjje£ o.d.] Häls ferver m. [fe`rvel, fi:rvill o.d.] Boh Dalsl frevil m. [frevvil, frivvil, frövvil o.d.] Värml Dal frel m. [fre:l] Häls fel m. [fel, fäl] Närke Häls fäler n. [fä'lär, fe'ler o.d.] Jämtl Norrb fäller f. [fä'llär, fä'llder o.d.] Norrb fyller m. [fy'ller] Häls fivel m. [fi:'vel o.d.] Boh Dalsl fibel m. [fi:'bel o.d.] Boh Dalsl fibbla f. Smål feffel m. f. [fe'ffel, fe'ffel, fe:'fel o.d.] Dalsl Värml feffele f. [fe:fälle, fefä'll, feffle, fi'iff£e o.d.] Värml fefferen m. [fefferä'nn, fefferä'nd, fevverä'nn o.d.] Härj febberen m. [febber'änn, febberä'nd, fe:berä'nn o.d.] Härj peveren m. [pävverä'nn, pe:verä'nn, pe:verä'nd o.d.] Härj teverende m. [te'vverände, tevere'nde o.d.] Härj jfr fsv. Vadstena *fiädhäl*, fisl. *fifrildi*, nyisl. *fiörlidi*, fär. *firvaldur*, nor. dial. *fiorelde*, *frivil*, *fivel* m.fl., feng. *fiffealde* fjäril. *Däkan* (flickan) *va sa grann som en feale* Blek. *Å fullt åv skams bösmar* (trollsländor), *fiölar å hornklokker snurra dä kreng oss Dalsl. Di ska ta e fälä mä en döskalle på huve å leggä den milla förladden å krute å skutä åv så ä bössa bra Sörml. Dä satt en gu£ir fäli på kâ£huve Närke. Dä där ä ingen feffel, dä ä en sômmerföggel* (sommarfågel, dvs. stor fjäril) Värml. *De sitter en fjedervall dennas* (där) Uppl. *Sir du en viten fel?* Häls. *Å, va vakkern förel!* Ång.

fjärja v. [fjärj-, fjä`ärj o.d.] 1 Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg fjära v. Skåne göra fåra i jord inför sådd för att märka ut där det ska besås för hand äv.: indela åker i tegar inför sådd; äv. med objekt. *När gåbbena sådde skälle där va ain paug såm jekk fåre å fjera* Skåne. *Nu ska vi fjera agoren* Skåne. *När di fjärjåde fekk di gå å dra e hakkä äller nått* Östg.

fjärje m. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Närke fjärja f. Blek Öland Smål Östg fjäre m. [fjere, fjära, fjâra o.d.] Skåne Med Jämtl Ång fjär f. Med Ång remsa el. teg (som besås) mellan två uppdragna fåror på åker; smalt, avdelat åkerstycke Skåne Blek Öland Smål

Hall Västg Östg Närke Med Jämtl Ång. *Ja saädde na fjä:aj Smål. Dä va ju en fjärje mäla fjärja* Östg. **1** linje el. fåra som dras inför sådd o. som märker ut området som ska besås för hand Skåne Blek Öland Smål Östg Med Jämtl Ång. *Då tsjöd-e e fjâ`ârr, de va e få:e men ho va int så jup* Öland. *Di sulle kasta sä:a imälla fjârrjana* Smål. **2** redskap med vilket man drar upp linje el. fåra inför sådd

fjärka v. **1** frukta, vara rädd för Dal Häls Lappl. **2** = **fjärkas 2** Smål Västg. *Han fjärkade för å ta tösa* Smål.

fjärka v. **1** röra benen snabbt fram o. tillbaka sprattla; se även **fjärkla 1** Smål. *Gåsun-gen lå på röggen å fjarkade.* **2** försöka springa, knalla; äv. i förb. *fjarka av* Öland Smål. *Då kan en fjârk å´ bra nokk* Öland. *Marran fjarkar väll män hon har inget liane mä säjj* Smål.

fjärkan m. frossa; rysning av rädsla el. köld; äv.: ängslig el. orolig förnimmelse el. föraning Norrb. *Je ha hyvi tukän fjärkan för åt do skå fåra de na`ar yvife:£, jag har haft sådan fjärkan för att du ska göra dig någon överfärd, dvs. olycka . Je ha tsjännt såm in fjärkan hela kwi:ln för dän.*

fjärkas v. **1** blygas el. rädas o. därför avhålla sig från ngt; gruva sig, dra sig Häls Ång Västb Lappl Norrb. *I fjerkes na eint för hä`rna Ång. Meklamäntä (medicinen) slank ne fast du fjärkäse åt dy (det)* Västb. *Å Elin fjärkes så mötsje för lärari`nna så hon tosje et tåLa om för a åt a sei i`ill (hon törs inte tala om för henne att hon ser illa)* Norrb. **2** inte godvilligt vilja göra ngt; tveka; äv.: vägra, neka; se även **1fjärka 2** Smål Hall. *Inte skat-e fjärkas för ain syp?* Hall. **3** våga, tordas Lappl. *Män sä fjärkäsä ja int öppän döra, men så vågade jag inte öppna dörren . Fjärkäs du eta hä ja ha baka?*

fjärkesam adj. **1** som inger fruktan el. respekt; motbjudande, hemsk; gruvsam Västb Lappl Norrb. *Han jär sä fjärkäsam att tala vä* Västb. **2** blyg, försynt Västb Lappl. *Int gå ä sjikk-an na ärän, han är söm sä fjärkäsam å sä, inte går det att skicka honom i något ärende, han är liksom så blyg av sig* Lappl.

fjärkla v. [fjarkel, fjark£- o.d.] **1** = **2fjärka 1** Öland. **2** under entonigt upprepande rörelse frambinga ett ljud Öland. *Klåcka ho fjarkled å jekk så ja konn int så`åv.*

fjärmer adj. adv., som subst.: **m.** **1** adj., adv. längre bort, avlägsnare; ifrån Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg. **2** adj. höger; ofta i uppmaning el. kommando till dragdjur Skåne Blek Öland Smål Hall Västg. *Anta Lassas änka har ju en oxe som drar te fjärmer Blek. Där går en på fjärmer sjijja (sida) nô han sjör* Hall. **3** subst. dragdjur som går på höger sida i ett spann Skåne Blek Öland Smål Hall Närke. *Mana pao fjärmen li`it* Smål. *Fjârmân ä så hårhållân så dä stå knappt te å tjöra ånn* Smål. **4** subst. dragdjur som går på vänster sida i ett spann Värml.

fjärmer-oxe m. oxe som går på höger sida av ett par i ett dragspann; jfr **fjärmer 4** Blek Smål.

fjärmer-stut m. stut som går på höger sida av ett par i ett spann; jfr **fjärmer 4** Skåne Smål Hall.

fjärn-del m. [fjä:rn-, fja:rn-, fjâ:n-, fja:n-, fjänn- o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **fjären-del m.** [fjären-, fjä:an-, fjä:ern-, fja:ern-, fja`arn-, fjâ`årn- o.d.] Blek Hall Gästr Häls Med Jämtl Lappl (utom Norrb) Skåne Smål Västg Östg Värml Ång fjärdedel. *Sa (ska) ni ha en fjânndel å grisen?* Smål. *Klôka* (klockan) *ä en fjârndel över Sörml. Nermesta grânngå:rn var isi-öiterlainsjerv* (Isi Ytterlansjärv) *isa-gresådo å he jer träi fierndail milla* Norrb.

fjärr-sporr n. [fjä:sjpôr, fjä`ssjper, fjä`ssper, fjä`sspôrr, fjaspur o.d.] galopp; se även **fjärssprång** Smål Östg. *Di sjö:rde i fjässper ifrå sjörka förr en juLera*, de körde i galopp från kyrkan förr om jularna Östg.

fjärr-språng n. [fjä:sjprång, fjärrsprunn o.d.] = **fjärssporr** Östg. *Han re i fjärrsprunn.*

fjärra v. [fjerr-, fjâ`år o.d.] röra sig snabbt hit o. dit; sno omkring Jämtl Ång. *Å då ta dom på å fjärr ä ätt stårsåm då* (efter flickor då) Jämtl. *D-e som når hönâ fjâ`år o sprek ut vingân at tsjukLingom å vill ha dom inpy:ny se* (inunder sig) Jämtl. *Lakan* (lakarna) *fjerre å for önner isn* Ång.

fjärta v. 1 gå fort med korta, knyckiga steg Värml Ång; ha bråttom, skynda Värml Med. *Fjärte å gå Värml.* (Han) *fjärte på å jekk* Ång. **2** i förb. *fjärta till*, hastigt snärta el. slänga till Lappl. *A da fjärte fisken bâra deil a for ni sjön.* **3** röra sig hit o. dit utan att komma sig för ngt; fjanta Värml Västb. *Ho ränner å fjärter* Värml. **4** gå sprättigt o. vara småviktig; gå o. stoltsera Jämtl Västb Lappl.

fjäs m. 1 = fjase 1 Västb. **2 = fjase 2** Sörml Närke.

fjäs n. se **1fjas**.

fjäs n. se **2fjas**.

fjas f. Västg Dalsl fjäs n. Östg fjassa f. Dal kvinnligt könsorgan.

fjas n. Skåne Smål Hall Boh Östg Värml Uppl Häls Jämtl Ång Västb fjäs n. Skåne Smål Västg Boh Östg Sörml Värml Uppl Västn Häls Med Ång poröst o. mjukt el. löst material bl.a. med avs. på överjäst bröd; om säd: lätt, torr o. kärnlös Hall Östg Uppl Ång; äv.: fnöske, torrt bränsle Boh. *Kaka ä sô mjuk sôm itt fjas* Östg. *Bulln e barre fjas* Uppl. **1** lätt o. flyktigt material; kringflygande partikel, fnas; smått o. torrt skräp, smulor, damm, ludd Smål Hall Östg Värml Uppl Häls Jämtl. *De va bâri nå fjas kvâr* Jämtl. **2** skräp, avfall; smolk Värml. **3** lätt skur av regn el. torr snö Uppl Häls. **4** ngt utan värde (t.ex.: löst prat, onödigt spring); äv.: värdelös grannlåt, bjäfs Västg Boh Östg Sörml Värml Uppl Västn Häls Jämtl Ång. *He e bare fjas* Uppl. *I te`engt de va bâre fjase hâns* Jämtl. **5** fjäskande, fjäsk; krus Skåne Smål Östg Västn Med. *Där ska allti sånt fjas for den karen* (karln) *som de va presten säl* (själv) Skåne. **6 = fjase 1** Häls Västb.

fjås m. [fjås, fjauss o.d.] **1** tok, narr, stolle; fjant Blek Värml Gästr Häls Ång Västb. *Dä ä n rekte fjås dän kâ`årn* (karln) Värml. **2** käresta, pojkvän; fästman Skåne Smål Hall Västg Sörml Uppl Gästr Härj Jämtl Ång. *Jähnta i grânngå`årn ha skaffâ sä n fjås* Härj. *Fjåsn menn* Jämtl.

fjås n. [fjås, fjaos, fjôs o.d.] **1** = **1fjås** Blek Uppl Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **2** tillfällig flirt; käresta (man el. kvinna); jfr **1fjås 2** Blek Smål; i sht: flickvän Blek Hall Dal; i sht: pojkvän Häls. *En får ud å ha se ed fjôs i kväll* Hall. **3** ngt onödigt el. värdelöst; strunt; tokeri Västg Västn Häls Jämtl; äv.: löst prat, sladder Värml Ång. *Dätta va fel ittnô a`ann än et fjås* Värml. *Bare na fjôs* Jämtl. **4** kurtiserande, flirtande Blek. *Du hauller pau mä ditt fjaus te höger o vänster.*

fjasa v. [fjas-, fjås-, fjås- o.d.] **1** avge ett svagt el. mjukt prasslande, frasande ljud vid rörelse Dalsl Värml Gästr; röra sig tyst, tassa Jämtl. *Dä fjasa presis sum da hade vurt nô spöke* Dalsl. *De fjåsa ti gresan*, det tassar i gräset Jämtl. **2** tala lågmält; hemlighetsfullt viska Jämtl. (Han) *fjasa å vi`isk å påstå ...* (.. att han) *ha sitt e stor e ôbbargått* (abborrstim) *innmä länn* (inåt land) . **3** ställa sig in o. visa sig vänlig mot, svansa, fjäska Häls Med Jämtl Ång. **4** velande prata hit o. dit Västg Boh. **5** bete sig dumt, larvigt el. tramsigt äv.: skämta på ett insmickrande o. löjeväckande sätt Norrb. *Än sit där å fjåsa* Norrb. **6** slå dank; inte få ngt väsentligt utträttat Ång Norrb. *Hån gja sjär* (går här) *båra å fjåsa* Norrb.

fjåsa f. [fjås-, fjaus-, fjå`ås o.d.] **1** kvinnlig tok, narr, stolle el. fjant Blek Häls. **2** käresta, flickvän; fästmö Uppl Jämtl. *Vår har du fjåsan?* Uppl.

fjåsa v. [fjås-, fjaus-, fjå`ås o.d.] **1** bete sig dumt, tokigt el. fjantigt Blek Värml Häls; äv.: arbeta hafsigt o. dumt Jämtl. *För då såväl som nu bå söp di o fjåsate o hade all guss vär lika många oforer för sej* Blek. **2** prata dumheter; sladdra, tissla o. tassa Dalsl Värml Häls Jämtl. *Han fjåse sô my`ykk sô en vet int hönna* (vad) *en ska tro* Värml. **3** göra sig till; fjäska; äv.: klema Blek Smål Västg Närke Uppl Västb. *Fjåsä mä ba:rnä* Närke. *Han har fjåsa för Kristin i flera år nu uta att de har vutte nåt* Uppl. **4** uppvakta närgånget; hångla Skåne Blek Smål Hall Västg Uppl Jämtl. *Anton satt o fjåusade mä Alfre:ens Botta* Blek.

fjåsa v. **1** göra sig till el. försöka ställa sig in hos ngn; fjäska; krusa Skåne Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb; äv.: dalta Skåne Västg. *Hon fjåsa mä sina ånga* (ungar) *frau maren te kväll männ ändau va daj laja som strygen* (var de elaka som stryk) Skåne. *Va di sams då förekåm då ôfta att di fjåsa å fjåska för varannra säskelt för sånna sum di hade nôr nôtta å* (någon nytta av) Västg. **2** inställsamt småle; äv. allmännare: fnissa barnsligt Norrb. *Så dum burdd å fjesa å skratt å dum wort rödare å rödare opet kalon.* **3** uppvakta el. kurtisera, flirta Blek Hall Närke Värml Uppl Västb; äv.: fria Närke. *Han har fjåsat för Ida på Åsen nu a ti* Hall. *Han ville fjesa te na* Närke. **4** ha samlag; jfr **1fjäska 5**, **fjåssa** Smål Sörml. **5** skynda sig, hasta; jfr **1fjäska 1** Smål Östg.

fjasalig adj. [fjasali, fjåsalı o.d.] = **fjasig 9** Norrb. *Wå du jär fjåsalı!* *Wå ne jär fjåsalı ve de.*

fjåsas v. [fjases] = **2fjåsa 1** Norrb. *Wå gja dö sjär* (här) *å fjases såm he så jär ve mäinder* (med mindre) ?

fjase **fjas** m. [*fjase, fjåsa* o.d.] **1** fjant; man som är beskedlig, enfaldig el. i ngt avseende omanlig; se även **2fjas** **7** Skåne Smål Norrb. *Dänn fjasen!* Smål. **2** käraste, pojkvän; fästman Skåne. *Hon hade fjasen me se.* **3** saktfärdig man Skåne.

fjasig **fjasug**, **fjasot** adj. **1** om material: som är porös o. mjuk el. lös i konsistens; bl.a. med avs. på bröd äv. om säd: som är tunn, lätt o. kärnlös Skåne Hall Östg Uppl Ång; äv.: fnöskig, torr; lättbränd Boh. **2** om material: som är tunn o. gles o. saknar stadga el. styvhet; bl.a. om textil Häls Med Ång. *Hann trajjårmen* (den här tröjårmen) *å sjå tønn å fjåsat* Ång. **3** om material: som inte är som det ska; dålig Smål Östg. **4** om material: som består av smått ludd el. partiklar o.d.; fnasig; fjunig, småluden Smål Östg. *De sjänns så fjasit* Smål som består av fint regn Östg. **5** som är utan värde; betydelselös Häls. **6** som pratar strunt; pratsjuk; tjatig Värml. **7** fjantig; fånig Häls Västb Norrb. **8** som inställsamt visar sig vänlig mot ngn Med. **9** tafatt; äv.: saktfärdig, sölig Skåne. *Han ha allti vad lid fjased.* **10** ohyfsad Skåne Värml; äv.: opålitlig; slarvig Boh. *De va en rektet fjased påg!* Skåne.

fjåsig **fjåsug**, **fjåsot** adj. [*fjås-*, *fjaos-*, *fjôs-* o.d.] **1** enfaldig, tokig, narraktig, dum; äv.: fjantig, våpig, larvig Blek Östg Uppl Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Norrb; äv.: tokrolig Värml. *Däj* (de) *pradade sau fjausset* Blek. *Va du ä fjåse!* Ång. **2** som pratar strunt, pladdrig Värml Häls Jämtl. **3** fjåskig Häls.

fjask **fjasker** m. **1** karaktärslös man; fjant våp; odugling; äv.: larvig el. barnslig man Skåne Smål Östg Sörml Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Västb. *Han er då en riktig fjasker* Uppl. *Je hunses titt å oftast för att je e n tuss å n fjask* Jämtl. **2** man som inställsamt krusar el. fjäskar Skåne Närke Dal Häls Jämtl. **3** enfaldig, oförargerlig man; halvtok Dal Häls Med Jämtl. **4** liten el. småvuxen karl Skåne Smål. **5** pojke Hall. *Här kåmmer en liden fjask.*

fjask n. **1** fjanteri, dumheter; tok; struntsak Dal Med Jämtl Ång Västb Norrb. *D-e så greinsam eng kar, de e it nåkå fjask me-om,* det är en så rejäl karl, det är inte något fjanteri med honom Jämtl. **2** inställsamt fjåskande, fjåsk Häls Ång. **3** = **1fjask** **1** Med Ång Västb Lappl. *Va vara ji fö fjaska, va rädd för-n ko!,* Vad är ni för fjantar, vara rädd för en ko! Västb. **4** = **1fjask** **2** Häls Med Norrb. **5** enfaldig person (man el. kvinna); tok; jfr **1fjask** **3** Med Ång Västb Lappl. *Hä är e rektet fjåsk han a fått ti* (fått tag i, dvs. gift sig med) Lappl. **6** = **1fjask** **4** Lappl.

fjaska v. [*fjask-*, *fjåsk-*, *fja`ask* o.d.] **1** fjanta vara dum, larvig el. pjoskig Skåne Smål Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Du ske* (ska) *int fja`ask nu!* Jämtl. **2** göra sig till; uppträda inställsamt, fjåska Dalsl Häls Med Ång Västb Norrb. *På bonlekstugen* (bondlekstugorna) *står dôm int å bôkkse`rer* (bockar sig) *å figurante`rer å fjasker sôm hâsjka:pe jär* (herrsskapet gör) Med. **3** kurtisera, flirta; nojsa Öland Jämtl Ång Västb. *Je fo itt tin fjaske ve de nå,* jag har inte tid att fjaska med dig nu Ång. *Han holl på å fjaske mâ ståssjen* (flickorna) Jämtl. **4** skoja, leka Ång. *Han tykk bäst ôm dä* (att) *fjaske vå bâna* (med barnen) . **5** syssla med ngt som saknar värde; småsyssla vara lat, slå dank Dalsl Dal Jämtl Ång Västb Norrb. *Edvär hade allt titt å tätt komme å fjaska än mä dä ena*

å än mä dä annra Dalsl. Han gå å fjaske bâra, han jörnt na Ång. **6** knalla, knata; gå el. springa omkring Smål Hall Värml Gästr Västb. Å du ä ude å fjaskar? Hall. Da va dä nôe som fjâsk uttom vägga å ho ut mä en enda gang '...' näera dä va inte Magnus Värml.

fjäska v. 1 skynda, hasta; brådska Smål Östg Uppl Västn. De vill te fjäske på' åm vi ska hinne Smål. Dä fjäskar ju inte mä dä, det brådskar ju inte med det Östg. **2** arbeta överdrivet ivrigt men med dåligt resultat; arbeta beskäftigt, arbeta fort o. slarvigt; äv. i förb. fjäska av, fjäska på o.d. Smål Västg Östg Sörml Gästr Häls Norrb. Han fjäsker-t ifrå-ssa, han slarvar ifrån sig det, dvs. arbetet Smål. Du fjäskar å', så du velle le sjänna däk (tjäna dig) drekkespänga kan jakk tro Västg. Han fjäska på' i ahlit möile (möjligt) Häls. **3** vara ytterst noggrann i fråga om skötsel av personlig hygien el. städning, renhållning o.d. Smål. Hu länge sa (ska) du stå framfö spe:jelen å fjäska? **4** gå med korta steg; vanka Uppl; gå sakta o. med möda Västg. **5** ha samlag; jfr **fjäsa 4**, **fjäs**a Närke.

fjäska v. [fjesk-, fjessj- o.d.] **1** krasa; äv.: känna (ngt el. ngn) med fingrarna, fingra Skåne. Hongen han fjessjar po daren, hunden han krasar på dörren. (Den kloka gumman) hon va i lav me kråppen å fjeska dâm å sôddent därna. **2** feja, putsa; damma; äv. i förb. fjäska av Skåne. Me en enekåust (kvast av en) fjeska en askan ti sjärna. Fjässja litta aw min tröjja.

fjaskas v. 1 = fjaska 1 Ång Lappl. Va fjâskas du å jör hænna? Lappl. **2 = fjaska 2** Ång Västb. (När man fått in ett slag i boxning, då tar de) å tôrk tå den stäkkarn vä hannduka opp i yga (ansiktet) å fjaskes på Ång. **3** vara blyg Västb.

fjaskig fjaskug, fjaskot adj. **1** fjantig; pjoskig; larvig o. dum Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv.: barnslig; se även **fjoskig 1** Häls Med Jämtl Ång Lappl. Va int fjaske nu e, ja kan föll få si kammarn den?, Var inte larvig nu inte, jag kan väl få se din kammare? Häls. **2** som nervöst oroar sig el. är rädd för småsaker; räddhågad; lättskrämd; äv.: blyg Med Jämtl Västb. Ongmâra hænna ä fögan litä fjaskig, ungmärren här är nästan lite lättskrämd Med. Je va så fjaskut så je behlt int såva, jag var så fjaskig så jag kunde inte sova Jämtl. Horn var så fjaskut att horn ent tortes kômma in, hon var så blyg att hon inte tordes komma in Västb. **3** som gör sig till; inställsamt fjaskig; se även **fjoskig 2** Dal Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. Vi sir va kLäa å stassn bety å, vi fåLj mä ti hopa å kryp å bukkse'r (bockar) å ä dentlôus (fåniga) å fjaskut sa – tvy! Jämtl. **4** enfaldig; tokig, stollig; som är smått sinnessjuk el. underlig; se även **fjoskig 3** Västn Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. (Hon blev tagen av Näcken men räddad av en präst:) män o vart allri riktin ättär än dä skjussen utan o var sôm litä fjasku så länge o levdä Dal. Int skä du vârâ så fjaskit jenta å tro dä fins skrömt (trolltyg) Lappl. **5** som är överdrivet intresserad av el. förtjust i ngt el. ngn; "galen" Dal Jämtl Västb. Hon je fjaskut ätter-n Västb. **6** som sysslar med ngt utan värde; som lite uträttar Jämtl Västb Norrb; äv.: som är lat el. senfärdig Skåne Dal; slarvig Smål. Han e så fjasked åu si så de bler allri ti nåd Skåne. **7** värdelös; dålig

Östg Ång. *Dä ä fjaskit allt sem inte ä bra* Östg. *Tråjjämne* (tröjtyget) *ä fali fjasket* Ång. **8** i fråga om sjukdomstillstånd: svag, skral Dal Härj.

fjäskig fjäskug, fjäskot **adj.** **1** som hastar; bråttom, brådiskande Hall Sörml Närke Uppl Västn Dal. *För nu va dä bråttom te ju£, riktitt fjäskut, om man skulle hinna mä allt* Västn. **2** som arbetar överdrivet ivrigt men med dåligt resultat; som arbetar onödigt ivrigt Västn Dal Gästr Häls. **3** som är ytterligt noggrann, petig; noga Skåne Öland Smål Hall Ång. *Ta hakked du vell, dä ä inte så fjäsked, ta vilket du vill, det är inte så noga* Skåne. *Sa en vå så fjäski b£ir en alri fadi, ska man vara så noga blir man aldrig färdig* Smål. *Du ä onödet fjäske, du är onödigt petig* Ång.

fjaskus **m.** **1** = **1fjask** **1** Ång Västb Norrb. **2** = **1fjask** **2** Västb Norrb. **3** (godmodigt) = **1fjask** **3** Ång. *Du ä n rekkte fjaskus, påjkä!*

fjäs **v.** **1** om människa: ha samlag; om djur: para sig Smål Östg Sörml Närke Uppl Västn. *Fekk du fjässe i lördasse* (lördags) ? Smål. *De e då kattena fjessär* Sörml. **2** om människa: hängla Västg.

fjassla **v.** [fjahll-] fjasla **v.** [fja:hl-, fja:sl-] **1** leka, tokas Jämtl. *Småbana ske int fjahlln mä ella* (med elden) *för då piss dôm åt se.* **2** mödosamt pyssla Jämtl. (Han) *håll på fjahlln på må knutâ dån.*

fjasslug fjasslot **adj.** [fjassjl-, fjahll-] **1** fjantig; överdrivet inställsam, fjäskig Med Jämtl. **2** som är mindre vetande; naiv Med Jämtl.

fjät **n.** [fjät-, fjäd-, fjed- o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Med Jämtl Ång Västb Norrb **fät n.** Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl **fätt n.** [fätt-, fett-, fätt-, fatt-, fött o.d.] Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl avtryck av fot; fotspår Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Tôrk å´ dä ôm fötra så du inte jôr fjät på gô£vet* Östg. *På fetta såg ja hæ ä vå än ä:£e, på spåren såg jag att det var en älg* Lappl. **1** steg; fotsteg Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja a tåje nôgrå fet pa dn er vegen, jag har tagit några steg på den här vägen* Uppl. *Senn hörde ja hur dä jekk, dä snaska å dä smet utätter bena på mäj å jekk fät ôm fät mä mäj* Västn. *Je ha gått må`ång fett oppöver bakken hän* Jämtl.

fjät-rädd **adj.** se **fäträdd**.

fjäten **v.** [fjät-, fjäd-, fjed- o.d.] Skåne Blek Smål Hall Östg Häls Västb fjätta **v.** Smål Östg fäta **v.** Häls Jämtl Västb fätta **v.** Jämtl Ång lämna fotavtryck vid gång; äv. i förb. *ner, fläcka ner, smutsa ner* Skåne Blek Smål Östg. *Gau inte å fjäten ner gålet* (golvet) Blek. *Han ha`a gautt å fjätat pau gålvet* Smål. **1** ta steg, stega; gå; äv. i förb. *upp* o.d. Skåne Smål Hall Östg Häls Jämtl Ång Västb. *Si, hur barongen* (barnungen) *fäter* Häls. *Feta på nu sa du kammer nan veg* Häls. *Feta opp n väg* Västb. **2** märka ut område genom stegning; ofta: markera var gränsen går mellan osådd o. sådd mark dra linje med fot o.d. inför sådd Skåne Blek Smål Hall Häls. *Kvingan skolle fjeda män* (medan) *mannen sadde*

Skåne. **3** maka undan Skåne Häls. *Ja spände hanom vesst, inte bara fjeda te-n mä foden letta Skåne. Fät at däg!, Maka åt dig! Häls.*

fjäta v. hugga fällskåra inför avverkning; förhugga (träd) Smål. *Fjäta träet pau denn sia, sau dä trelle därout.*

fjäte m. [*fjäte, fjäde* o.d.] **1** udd, spets el. hörn på varder sida av eggen på yxa el. bila o.d.; se även **1fjättare** Skåne Blek Smål Hall Östg. *Ja slo åu dän ene fjäten* Blek. *Ôm di högg ner fjäten så fördärvade di ju ökksa* (yxan) Östg. **2** udd på lie- el. knivblad o.d. Blek Smål. **3** hake på liebladets krökta del vari lieorvet fästs Skåne Blek Smål. **4** bakre hake på hästsko Smål. **5** bakre hake på hammare; används bl.a. till att dra ut spikar Smål. **6** endera av två delar som utgör handtag på tång el. sax; skänkel Smål. *Nu kan ja inte använda saxen sen dän ene fjäten har gaott ao.*

fjäte fjät m. på släde, kälke o.d.: vardera trästöd eller trästötta som uppbär tvärsån ("banken", "oket") o. som förenar tvärsån med medarna; se även **2fjättare**, **fjätter**, **2fjättul** Smål Hall Västg Östg. *Fjätanna va gÿyggadâ i ukânnnet* Smål.

fjäte m. [*fjäde, fjede* o.d.] Skåne Blek Hall fjäte, fjät n. [*fjede, fjed*] Hall avdelat åkerstycke som besås för hand; teg. *Sao en fjede* Skåne.

fjäte m. uppsättning hopvikt o. kardad ull; hopvikna ullkardor Östg; äv. allmänare: fårull Öland.

fjäte m. samlad fläta av varptrådar före uppsättningen i vävstol; äv.: uppräkning till vävstol Västg Östg. *Rea fjäten*, reda "fjäten", dvs. dra varpen genom redkammen Västg.

fjäte m. [*fjede*] (eg. *tjäle*?) tjäle, hårdfrusen jord; jfr **fjäle** Skåne. *Där e tsjåkk fjede i joren inu',* det är tjock tjäle i jorden ännu .

fjätt m. Skåne Blek Smål Hall Västg fjätte m. Skåne Smål Hall fjätter m. Öland Smål liten el. kortväxt man Skåne Blek Öland Smål Hall; äv.: person med ringa styrka Smål. *Di brörana* (bröderna) *ää smu fjatta* Smål. **1** pojke Smål Hall. **2** fjant; stackare; fåne; man som inte får ngt utträttat; ynkelig, tafatt el. barnslig el. i ngt avseende omanlig man Skåne Smål Västg. *Dä bÿidde ingit å-n anne än en fjätt* Smål.

fjätt adj. undermålig; som är för liten, lätt el. obetydlig Häls.

fjatta f. **1** liten el. kortväxt kvinna Smål. **2** kvinnlig fjant, stackare el. fåne; jfr **1fjätt** **3** Smål. *Ja mötte e litti fjatte på väjjen.*

fjatta v. [*fjatt-*, *fja`att* o.d.] jfr **1pjatta** **1** gå el. springa med korta, hastiga steg; trippa; äv. i förb. *fjatta på* ; se även **2fjutta** **1** Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Västb. *Ho fjatta å ha allti brått män dä bÿi inte mö jot* (mycket gjort) Smål. *Frist* (försök) *ôm du kan fjatte på e smuÿe* Östg. **2** vanka Värml. **3** glida, kana Skåne. *En fjattar mest lia lant* (lika långt) *tibaga som en trör fram*. **4** arbeta ivrigt el. i hastigt tempo utan att få ngt väsentligt utträttat; se även **2fjutta** **2** Skåne Blek. **5** arbeta smått o. fumligt el. tafatt; jfr **2fjutta** **4** Blek Smål.

fjatta v. jfr **3pjätta 1** slå med lätta slag; äv. i förb. *fjatta till* Smål. **2** smeka Blek. *Ja sau pöijken sto å fjattade däkan* (flickan) *sau däij bliå naukk öitt pa:a au dām framdöiles.*

fjättare m. = **1fjäte 1** Smål Östg.

fjättare m. [fjetare, fjättare, fjättar o.d.] = **2fjäte** Smål Gotl Östg Ång Lappl. *Dä sa va hô£* (ska vara håll) *å tappa i fjättara på sjä£ka å drôjer* (drögar) Smål.

fjätter m., äv. f. Öland Smål Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl fjätter n. Dal Häls Jämtl Ång fjätte m. Smål Ång fjättre m. Smål Gotl Östg Sörml Uppl Ång fjättra f. Smål Västg Östg Närke Härj Ång Lappl jfr standardsv. *fjättrar*, pl. 'fotbojor') = **2fjäte**. *Fjättra di där öppstånnara sem går ifrå me:a å öpp te ô:kanet* (på kälke) Östg. *Fjättre ställdes på änne mot me:en* (meden) *å tapes ne' ti me:en vä ne:erä:en* (i meden vid nederänden) *å ti bångken vä överä:en* (överänden) Ång.

fjättla v. treva; fumla; äv. i förb. *fjättla fram* o.d. Blek Smål. (Hon) *kaffsade opp verkenstjätelen o fjättlada fram sin skreft u nunntjätalumman* (nunnkjortelfickan) Smål.

fjattla v. [fjattl-, fjahl-, fjatl- o.d.] **1** = **2fjatta 1** Öland Smål Härj. *Hân fjähla ô går* Härj.

fjattla v. **1** ligga o. sparka i luften, sprattla; äv. om fluga: slå med vingarna; jfr **3fjatta** Smål. *Si sau ja, dä tjumpada din tjäring loung kull o ligge o fjattla me skänkana i vät* (vädret).

fjättul fjättule m. [fjättu£a, fjättu£, fjä:tu£ o.d.] Dal Gästr fjättal fjättale m. [fjettô£, fjä:tô£ä, fjä:tå£ o.d.] Uppl Dal = **2fjäte**. *Fjätå£anä skä va nerhuggna i me:n* (meden) Dal.

fjättul m. Dal fättel m. Härj klave el. klove som fästs runt fot på djur som ska tjudras.

fjem n. [fje:m] ngt som är mjukt o. klabbigt Ång. *Ha£men är sjôm e fjem.*

fjem n. se **2fem**.

fjen n. [fjä:n, fjänn o.d.] Sörml Uppl Västn Dal Gästr fjena f. [fjä:n-] Sörml = **fen 1** Sörml Västn Dal Gästr. **1** = **fen 2** Sörml Uppl Dal. *Allri ett fjän* Sörml. *Så de-nte smakär e fjänä sött* Sörml.

fjöl vanl. f. [fjö£, fju£, fjyl o.d.] Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl fjäl vanl. f. [fjä£, fjâ£, fjel, fja£, fjâ£ o.d.] Skåne Blek Öland Hall Gotl Sörml Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb fel f. [fe£, fi£ o.d.] Häls Norrb föl f. Smål Sörml fyl f. Östg Uppl träskiva; bräda, brädbit; vanl. bearbetad för visst ändamål, t.ex. brödspade, sittbräde, hylla Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Pa ga:an* (på gården) *va sa blött sa di måtte nötta* (nyttja) *fjåla* Blek. *En vänner kaka på fju£a* Västg. (Man kunde få) *rännsjetan* (diarré) *så man barre fekk ränna på huse å sitta på fjö:rn i ett väsen* Västn. (Vi måste) *leggjâ fy£ över tsjella* (källan) Uppl. *Män då prestn då kom däit så no spökktes he sām e bröuke, stoka opa fi£u å lambore:re ini stu'un*, men då prästen kom dit så spökade det som det brukade, stökade på hyllor och lamburerade i stugan Norrb. **1** bokpärm Skåne Smål Hall. *Där ä granna fjåla pâu den bogen* Skåne. *Nammed sto på fjelen* Skåne. *Ja läse*

bogen frau den ajne fjelen te den andre Hall. **2** vändskiva (urspr. av trä) på plog el. årder Skåne Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Plogkröppen då va hele fjöLa* Östg. *Hä va ba fjäLa å bi:ln söm va järnä*, det var bara vändskivan och plogbillen som var av järn Västb. **3** blad, skiva; bred o. flat del av ngt, t.ex. lieorv, skjortbröst, skuldra el. älghorn; ofta som senare led i ssg; jfr **axelfjäl**, **bogfjöl** Värml Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. (Söndagsskjortan hade) *wit fiL* Norrb. **4** (utvecklat ur 'sittbräde på avtråde', jfr **fjöl 1**) håll i sittbräde på avtråde; dasshål Smål Västg Östg Sörml Värml Uppl Dal Ång. *Dä finns både små å store fjuL* Värml. *Dåm hadd två fjöLa på husä* Dal.

fjöla v. Smål Västg Östg fjäla **v.** Skåne förse (ngt) med bräda el. bräder Skåne. *Pää ha`a fjälat huset å joåt da sau grant.* **1** förse (nötkreatur) med pannbräde, dvs. ett slags skyggklapp Smål Västg Östg. *Tsjuren ä fali nu, vi få löven fjöLa-n* Smål. *FjöLä arrjä* kritter Östg.

fjöla-mellan adv. [*fjölamillan*] från pärm till pärm Blek. *Ja har läst bibbelen fjölamillan.*

fjole n. fjolårets spannmål el. mjöl; fjolårets skörd Ång Västb. *No va fjoLe bätter en e hånne* (det här) Ång. *Matt* (hur mycket) *hav du kvar borti* (av) *fjoLen?* Västb.

fjolg adj. se **fjälg**.

fjoling m. Östg Värml Uppl Gästr Härj Ång fjolsing **m.** Jämtl fjoring **m.** [*fjoreng, fjöring* o.d.] Skåne fjolårsgammalt djur, t.ex. häst, tupp, älg. *Dän kalen* (kalven) *ä en fjöring* Skåne. *Vi skull få sjut nårå fjoLingår i år å hä vart åttå i Mo:laje* (Mo-laget) Gästr.

fjollra v. [*fjållr-, fjallr-, fjåller, fjoller* o.d.] **1** bete sig fjolligt, fjantigt el. larvigt Jämtl Ång Norrb. *Då ske* (ni ska) *int håll på fjåller på` på de dänn vise* Jämtl. **2** prata utan eftertanke, prata strunt, pladdra, svamla Jämtl Ång Norrb. *I tråo båra åt du fjoller då du seg sönna*, jag tror bara att du svamlar när du säger så där Norrb. **3** gå oroligt; äv. i förb. *fjollra av* Smål Västg Sörml Norrb. *Tösakräket va`a-nte vessäk, ho fjållra å` te mossji* (till sin mor) *nu på stunna* Västg.

fjollras v. [*fjållr-*] = **fjollra 1** Västg Jämtl.

fjollrig fjollrug, fjollrot adj. [*fjållr-, fjöllr-, fjollr-* o.d.] enfaldig; småtokig äv.: sjåpig, larvig Skåne Smål Västg Boh Dalsl Sörml Närke Uppl Gästr Häls Jämtl Ång Norrb. *Di ä lika fjållreta bågge två, bå ho å hann* Västg.

fjord-männing m. se **fjärdmänning**.

fjorde ordningstal [*fjoLe, fjöLe, fjå`åL* o.d.; äv. självständ.: *fjå`årn, fjörn, fjô`örn* o.d.] fjärde Dal Häls Härj Med Jämtl Västb Lappl Norrb. *D-e fjå`åL gånjen* Jämtl. *Fjô`örn i ô:rningen*, den fjärde i ordningen Jämtl. *Han jer i fjö`öL*, han är på fjärde året Västb. *Han kom som fjô`örn e mål*, han kom som den fjärde i mål Norrb.

fjorde-del m. [*fjåLedeil, fjå`åLedeil, fjöLedel, fjöLedeil* o.d.] fjärdedel Härj Jämtl Norrb. *En fjöLedels kâkô* Härj. *Han sa`a åt fjöLdeiln bårte löna djikk ute hoyra*, han sade att en fjärdedel av lönen gick till hyran Norrb.

fjorde-var pron. se **fjärdevar**.

fjording m. [*fjåling, fjöling* o.d.] Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb fjordung
m. [*fjölong, fjuLungg, fjöLung, fjöLongg* o.d.] Dal Härj Norrb fjärdedel; fjärding; ofta
som måttord, bl.a.: konkret rymdmått motsv. 1/8 tunna Dal Härj Med Jämtl Ång
Västb Lappl Norrb. *Bå`å fjölingga vo`ort fu`ull å strömingg* Norrb. **1** polisiärt biträde
åt landsfiskal; fjärdingsman Häls Härj Jämtl Västb. (De hade tjuvskjutit en älg:) *sä
snart hunn (hunden) sjä`älld fekk du tro ått fjölingen kommä* Västb.

fjordus m. [*fjö`Los, fjö`Lus* o.d.] = **fjording 2** Norrb. *MorajäroffjöLosn ståu för hela
nåri:ndu gåmalt, Morjärvfjordusen ansvarade för hela norränden förr i tiden . Nu
kåmm fjöLesn, nu kommer fjärdingsmannen .*

fjorig fjorot adj. [*fjored* o.d.] som är från i fjol, som är från föregående år Skåne Hall.
Ja täncker ja har dän fjoria almenakkan Skåne.

fjoring m. se **fjoling**.

fjös m. slags skopa varmed jord el. mull bortföses; används vid jordschaktning
Skåne.

fjös m. enfaldig, tafatt el. otymplig man; jfr **1fjås** Skåne. *Han ser ud som en fjös.*

fjös-bent adj. Skåne Smål Hall fjös-benad adj. [*-benad, -bajnad* o.d.] Skåne Smål om fågel,
ofta höns: som har fjädrar på benen Skåne Smål Hall. *Han gaur såm ain fjösbainad
höna* Skåne. *Den fjösbenade hanen (tuppen)* Skåne. **1** om människa: som har vida el.
löst åtsittande byxor; äv.: som under gång stryker benen intill varandra Skåne. *Ha
inte den fjösbajnade drekkabröggaren vaed har inu?*

fjösa v. 1 fösa (ngt el. ngn); skjuta, maka; äv. med avseende på djur: driva; äv. i förb.
fjösa av , in o.d. Skåne Blek Hall. (Plogen) *fjöste all snö:n ti sidan* Skåne. *Di hade
fjösad han åw en natt* Skåne. *Han fjöste dām ing* Hall. **2** föra (ngt) in el. undan; stoppa
Skåne. *Hon fjösa flaskan i lāmman.* **3** hölja (ngt), dölja Skåne. *Så fjösår di päreståkken
(potatisstocken) . Alla jästår fjösa graven ijå`nn.*

fjose fjos m. [-o-] Smål Dalsl Värml fjos n. [-o-] Norrb stolle, tok; lättlurad person Smål
Dalsl Värml Norrb. **1** trasa (dammtrasa o.d.) Dalsl.

fjosig fjosot adj. [-o-] **1** dum, stollig Smål Dalsl. **2** ohyfsad; näsvis, framfusig Dalsl. **3**
sjaskig Dalsl. *De ser fjosete ut i de klära* (kläderna) . **4** okammad, lurvig Värml.

fjosk fjosker m. [-å-] **1** = **1fjask 1** Dal. **2** = **1fjask 2** Västb. **3** = **1fjask 3** Smål Sörml Västb
Dal Jämtl. *De kan du väl inte lite på en sån där fjåsker* Smål. *En fjåsk för-sje sjåLv* Jämtl.

fjosk n. [-å-] **1** = **2fjask 1** Uppl Dal. *E va bârâ fjåsk e de* Uppl. **2** = **2fjask 2** Västb. **3** =
2fjask 3 Västb. **4** = **2fjask 5** Östg.

fjoskig fjoskug, fjoskot adj. [*fjåsk-, fjosk-, fjösk-* o.d.] **1** = **fjaskig 1** Smål Uppl Dal Gästr
Häls Jämtl Västb Norrb. *Han ä så fjåsku så* Gästr. **2** = **fjaskig 3** Uppl Dal Häls. **3** = **fjaskig
4** Smål Östg Sörml Västb Dal Häls Västb Norrb. *Ja tycker di ä litte fjåskie allihop* Smål.

fjöset adj. [*fjöset, fjösed* o.d.] **1** som är dum o. tafatt; äv.: ohyfsad Skåne. *Hon e så fjösed
så en kan sjäms fårr na.* **2** som har klumpig gång; äv.: saktfärdig, senfärdig Skåne. **3**
om klädesplagg o.d.: som är pösig el. löst åtsittande; otymplig; äv.: oordnad Skåne

Smål. *De e så fjösed, du får retta ti de litt Skåne. Skurrtet va vitt å fjöset*, kjolen var vid och pösig Smål.

fjucka v. [fjukk-, fjökk-, fjô`öck o.d.] **1** guppa upp o. ner; äv.: svigta el. gunga (vid språng) Värml Dal Ång Västb. *Ho sat å fjô`öck mä sjä:rnsjäppen* (när hon kärnade smör) Värml. (Han) *fjökka på å sprang* Ång.

fjucka v. [fjåkk-, fjokk- o.d.] **1** röra sig klumpigt o. långsamt; vara långsam i arbete Öland Smål. *Ho gå:å dä å fjåkkå a få ingenting u hänra* (ur händerna) Öland. **2** planlöst el. utan egentlig ordning utföra ngt Smål. *Lägg in sjortera* (skjortorna) *fint utan å fjåkke*. **3** stå o. gapa Skåne. *Va stôor du å fjokker etter?*

fjuckel n. Häls Jämtl Ång fuckel n. [fukke£, fôkke£ o.d.] Sörml Gästr Jämtl Ång Västb kuckel, fuffens; spratt Sörml Jämtl Västb. (Han hade) *haft nå âni fjukke£ för-sje* Jämtl. *Du må ful* (väl) *int jârâ nå fukke£* Jämtl. **1** smärre trollkonster, signerier Gästr Ång. **2** ngt som inte passar för ändamålet el. är obehändigt Häls.

fjuckel n. **1** hängel Jämtl.

fjuckla v. [fjukk£-, fjukke£] hängla Jämtl.

fjuckla v. [fjåkk£-] Smål Hall fuckla v. [fjåkk£-] Smål plocka med ngt smått; pilla, fingra, mixtra äv.: syssla med smått arbete el. petgöra, knåpa; äv. i förb. *fjuckla ihop* Smål Hall. *Va settâ du å fjåkkla mä?* – *ja jô bara nåra julgrannskaramällâ* Smål. *Sekket döu har stått å fjåkklat i hobett* Hall. **1** gripa, plocka el. hantera ngt valhant, klumpigt el. på mindre skickligt sätt; syssla med ngt utan att behärska hantverket Smål Hall. *Stå nu intâ å fjåkkla mä dä dâra längâ* Smål.

fjuckle-stock m. [fjåkkleståkk o.d.] Smål fuckle-stock m. [fjåkkleståkk o.d.] Smål trollknut; konstlås; pyssel som består av metallringar el. träbitar som enbart kan tas isär på ett visst sätt; se även **fjuttelstock**. *Han sat en hel timmâ å krabbadâ mä dän dârâ fjåkkleståkkân*.

fjultra v. småspringa Dalsl. *Far sa att dä ä brått mä breve å ja fjultra å sprang dä mesta tâ vägen*.

fjumla v. [fjum£-, fjoml-, fjåml-, fjömmel, fjomme£ o.d.] **1** fumla med fingrar el. hand Skåne Blek Öland Smål Hall. *Du staur dâr å fjomlar sam du allri hade saitt ain selakagge farr* Skåne. *Sett entâ å fjumla mä bössan* Smål. **2** bete sig klumpigt, otympligt el. tafatt Skåne Blek Öland Smål. **3** snava, snubbla Blek Smål; äv.: gå vingligt, vingla, vackla Smål Ång. *Nu hödes de hå nåen kom in i fastan* (farstun) *o fjumlada kring blann tråskona* Smål. *Han fjomlade koll* Smål.

fjumlig fjumlot adj. [fjum-, fjom-, fjåm-, fjôm- o.d.] **1** som är fumlig i fingrar el. händer; valhant Skåne Blek Öland Smål Hall Värml Ång. *Hon va sô fjumliter i fingrana sô dä bae sâ-nte nônting fö na* Smål. **2** tafatt Blek Öland Smål. **3** som stapplar el. är ovig i rörelse, klumpig ostadig, vinglig Blek Öland Smål. *Månskan äi ju allti fjåmli au se na hon äi liten* Blek. *Nu ä ja så fjomliå så ja fjomla va:a ja gaoå* Smål. **4** som inte är fullt klok, vimsig,

dum; senil, dement Smål Ång. *Gammälfålkä bēi fjomlit* Ång. **5** som är ohyfsad el. ohövlig Öland.

fjummel m. [fjumme£, fjomme£] fumlig, tafatt el. ovig man; drummel Öland Ång. *En redi fjomme£* Öland.

fjumsa v. [fjoms-, fjåms- o.d.] **1** oskickligt el. på felaktigt sätt hantera ngt; bringa (ngt) i oordning; äv. i förb. *fjumsa ihop* Skåne. *Nu ha du fjåmsad ihob simmana så ente attan kan redad ije´n.* **2** fumla trevande söka efter Skåne Smål. *Han sto där å fjomsa å konne ente fau håsan (byxan) pau se* Skåne. (Han) *sto å fjomsa me ny:djelen (nyckeln) å kone knappt få inj den* Skåne. **3** smussla, smyga med Skåne. *Ha (vad) står du å fjomsar me?* **4** hängla; kela Skåne Smål. *Han fjomsar mä varenda grebba (flicka) han träffar pau* Skåne. **5** röra sig klumpigt Skåne; äv.: röra sig trögt el. sävligt Smål. *I bråsjan (brådskan) hade han tatt svittjen å så fjomsa han ti´ å slo lysed omkoll* Skåne.

fjumsen adj. = **fjumsig** **3** Östg. *Han ä fjumsen å tafatt.*

fjumsig fjumsot adj. [fjoms-, fjåms-] **1** om föremål, klädesplagg o.d.: som är i oordning; klumpig o. oredig Skåne Smål. **2** tafatt, klumpig Skåne Smål. *De va en fjomsed kar (karl)* Skåne. **3** fumlig Skåne Smål. *En e jo lid fjomsed po fingrana* Skåne. **4** som vill hängla Skåne. **5** som är lite bortkommen, bakom el. bakvänd; tölpig; virrig, vimsig trög; dum Skåne Smål Hall. *Fjumsi i hu:eded (huvudet)* Skåne. *Ja tro i (ni) e lia fjomseda bäggje* Skåne. *Han ä fjumsiå den stakkan* Smål.

fjun adj. som har svårt att röra el. böja sig; stel, ovig; äv.: långsam i rörelse Västg. *Han ä för fjuner te å bokksas.*

fjuna v. tycka sig förstå, ana; förmoda; äv. i förb. *fjuna ut , lista ut* Smål Östg. *De fju:nde ja ut sja£v* Smål. *Ja fjuner dä står inte rätt te* Smål.

fjunt m. [fjunt, ffynt, fjönt o.d.] Skåne Blek Smål Västb **fjunte m.** [fjunte, fjonte, ffynte, fjönte o.d.] Skåne Blek Smål Hall **fjunter m.** Smål enfaldig man; stolle, tok, dumbom Skåne Blek Smål. *Han va öin redi fjånte såm tjöpte öin tåkken gammal åppsleten bil* Blek. **1** fjant, fåne; tönt; barnslig man Skåne Smål Hall Västb. *Sir (säger) man nåd ti han så sir han, tjyss mi i a:solled, den ffynten!* Skåne.

Fjunt ortnamn se **Fjuntarp**.

fjunt m. bakdel, ända, bak Norrb. *I ha n bå`årdd baki fjuntn*, jag har en böld i ändan .

fjunt n. Norrb fjutt s. Häls lummer, mattlummer; äv.: frömjöl, nikt (som exploderar vid antändning). *Nu sko vä tend ann fjunte jenna (här)* Norrb.

fjunta f. [fjunt-, ffynt-, fjönt- o.d.] **1** enfaldig, dum el. stollig kvinna; toka Skåne Blek Smål. *Måns, de va ente nån ohaven kar, men systoren de va en stakkass ffynta* Skåne. **2** fjantig, sjåpig el. fnoskig kvinna Skåne Blek Smål Hall. *Ja tala inte te dän fjöntan* Blek. **3** flicka Skåne. *Ja kommer så grant i hu hennas bröllopsda, ja va ju barra en liden ffynta då.* **4** knubbig kvinna Smål.

Fjunta ortnamn se **Fjuntarp**.

fjunta v. [fjunt-, fjont-, fhynt-, fjönt-, fjö`önt o.d.] **1** uppträda enfaldigt el. virrigt Skåne.

2 tala strunt el. tok Hall. **3** tramsa, fjanta; bete sig larvigt, äv. i förb. *fjunta sig* Skåne Blek Hall Västb; äv.: göra ringa nytta Västb. *Du ha väl a`at* (annat) *å jöra än te å fåra å fjönta sa laung dan äi?* Blek. **4** bära sig illa åt; vara ohyfsad Smål.

fjunta v. [fjönt, fjö`önt] hastigt o. lätt stöta el. slå till; äv. om häst el. nötkreatur o.d.: slå bakut Västb.

Fjuntarp ortnamn [fjuntarp, fjöntarp, fhyntârp o.d.] Skåne Blek Smål Fjunta ortnamn [fhynta, fjönta] Skåne Fjunt ortnamn [fjönt] Skåne fiktivt ortnamn; används skämtsamt el. sarkastiskt som namn på födelseort el. hemort för ovanligt dum, tokig el. fjantig person; ofta i uttr. ¶ *född i .* (Han är) *fudd i Fjuntarp å pålad i ed fisjaläjje* (fiskeläge) Skåne. *Han e ifrå Fjöntarp* Skåne. *Ja ä inte råint föddô i Fjöntarp* Smål.

fjuntig fjuntot adj. [fjunt-, fjont-, fhynt-, fjönt- o.d.] **1** som är enfaldig, stollig, dum el. "lite bakom" Skåne Blek Smål Hall Boh Lappl. *Så hom e fhynted men ente presi:s galen* Skåne. *De ä räled va du kan va fjönti!* Hall. **2** fjantig, fånig; sjåpig; larvig, barnslig Skåne Blek Smål Hall. *Dä va fjuntit jut* (gjort) Smål. **3** som inte är som det ska; fel; på tok Skåne. *Den skolle vara mä når pölsan skolle kogas ellår ble de fjönted. Så e de ente så fjönted når en tänkor ette.*

fjuska v. amatörmässigt utföra el. bedriva ett arbete; syssla med ngt utan rätt kompetens; fuska Skåne Smål Östg. *Så ska engen tro de passade att en ka:e je* (karl gick) *å fjoskade me tökket* (sådant, dvs. att valla kreatur) Smål. *Han fjuskâr ifrå sä arbetet* Östg.

fjuska v. småregna Smål Västg. *De ha fjuskat lite hale da:en* Smål.

fjussig adj. [fjussi-, fjossi-, fjåssi- o.d.] om buske, träd o.d.: yvig; lummig, frodig; som grenar sig Smål. *Hogg ait pæ* (hugg ett par) *fjossia berke* (björkar) *te a ha ve verandan i messomma. Fenståträn* (fönsterträden, dvs. krukväxterna) *ä fjåssia.*

fjuster n. **1** person som inte är fullt tillräknelig, tok Ång Västb Lappl Norrb. *Va je du för fjuster sôm sprint å prata tökke strunt* Västb. *Hä ä e rektet fjuster han ha fått inne gå:rn* Lappl. **2** barnslig, sjåpig person; fjant Ång Västb Lappl Norrb. **3** näpen o. rolig barnunge Ång.

fjustrot fjustrug adj. **1** dum, tokig Ång Västb Lappl Norrb. **2** barnslig, fjantig; sjåpig Ång Västb Lappl Norrb. *Du ä då fjustret, han* (man) *skâ bâra krus dä* Ång. *Var ät fjöustra nö,* var inte larvig nu Norrb.

fjutt m. [fjutt, fjött, fhytt, fjott o.d.] **1** liten (o. spinkig) man Skåne Västg. *Dä duje-£e* (duger väl) *inte dän lelle fjutten te* Västg. **2** pojke Skåne. **3** (äldre) man som är kvick el. rörlig Västg. **4** fjant valhänt, tafatt o. senfärdig man Skåne Smål Västg. *Ska du gå som en fjutt i he£e dett liv?* Västg..

fjutt m. [fjött] munstycke på pipskaft el. pipa Boh Dalsl. (För att hundarna inte skulle få vittring så) *tok ja opp pipa å drug ur fjötten å strök mä pekfengern burt lite pipôlja å smurde in näsa på hunnane* Dalsl.

fjutta f. [fjutt-, fjött-, fjott- o.d.] **1** liten kvinna; jfr **1fjutt 1** Skåne. **2** kvinnlig fiant valhänt, tafatt o. senfärdig kvinna; jfr **1fjutt 4** Skåne Smål. *Ska du fare å stä pie* (städja piga) *så kom inte hem mä e fjutte* Smål.

fjutta v. [fjutt-, fjött- o.d.] **1 = 2fjatta 1**; äv. i förb. *fjutta av* Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Uppl Lappl. *Du fjuttar å' (av) å går-sja jak hinger-nte mä* Västg. (Då) *hu fjötta mella bagskurt å swinnehuset mä skuLespan så så en hurre ellknistena levvode om bena på-a* Boh. **2 = 2fjatta 4** Uppl; äv.: arbeta skyndsamt Västg. *Fjutta på mä bäljen* Västg. **3** röra sig ryckigt, strutta Uppl. **4** arbeta futtigt el. tafatt; jfr **2fjatta 5** Skåne Västg Sörml Uppl.

fjuttel-stock m. [fjottel-] = **fjucklestock** Blek.

fjuttla v. [fjuttl-, fjöttl-, fjåttl- o.d.] **1** fumla plocka el. pilla med ngt smått som kräver fingerfärdighet (utan större framgång) Blek Smål. *Ja ståo där å fjåttlade en halltåimme* (halvtimme) *män keunne åinte fau åpp lausen ändau* Blek.

flå f. n., äv. m. [flå, flô, flå o.d.] **1** större flack yta i terräng; slätt Västg Värml Dal Härj; högslätt, plåtå, i sht: fjällslätt Jämtl. *Tängk, tåker sjto`or flåer dä ä te gå övver inna en kåmmer fram* Värml. **2** flat berghäll; jfr **flåberg** Boh. **3** flatsida Östg. *Ligga på flåa.* **4** vidsträckt moss- el. myrmark; låglänt, sank mark Västg Värml Dal Härj Med Jämtl; gungfly Norrb. **5** låglänt strand; flack, sank strand Värml Dal; långgrund strand Västg. **6** grund sjöbotten vid strand; grunt vatten Västg Dalsl Värml Jämtl; grund vik Värml. *Få feska på flå:a* Västg. **7** större flack yta i vatten Värml. *Ska ja lär å ro över dån där sto`or flåa?* **8** lugnvatten i större vattendrag Dal.

flå f., äv. m. n. [flå, flau, flå o.d.; ofta i pl. flår o.d.] **1 = flar 2** Skåne Blek Öland Smål Hall Boh Gotl Östg Närke Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Norrb. *I vattnä bjäräs kåiln* (notkilen) *upp av a flå* Gotl. **2 = flar 3** Norrb. **3** tunt spån; tunn bricka el. kil o.d.; jfr **flar 4** Värml.

flå n. **1 = flar 2** Skåne Hall Boh. *Sin så sattes där flå på* (på fiskenätet) Skåne. *Flåna velle ju flyda a`app* Hall. **2** blad på större vattenväxt, t.ex. kaveldun, svärdsilja, kalmus Skåne Hall. **3** större vattenväxt, t.ex. kaveldun, svärdsilja, kalmus; se även **flåe** Skåne. *Kan du hågga åu allt flåd?* Skåne. **4** blad på vissa gräsväxter, bl.a. klöver, ärter, sädesslag Skåne. *Flån går åw klöwåren, så tårr e han.*

flå n. m. [flå, flau o.d.] flån n. m. [flå:n, flånn o.d.] flående n. [flå:ene, flaune o.d.] hård blåst, starkt vinddrag; äv.: tvärdrag Skåne. *Farlet stårmane å flåene i denne stan. Här e såddent flå i farstun all tid. En kan knafft stå po joren* (jorden) *i dinne flån.*

flå adj. [flå, flau o.d.] **1** flat, platt; jämn; som saknar fördjupning el. djup; äv. om kärl o.d.: flatbottnad Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Dal Härj Jämtl. *Lägg en flau ståin* (sten) *breve te å stia pau* Smål. *Dä ä snart inga ije`nn* (kvar) *å de flå tallrekkerå* Smål. *Et flått fat* Öland. (Insidan av handen kallas) *flåe näven* Västg. (Vid båtbygge bör roddbåten nå en viss höjd annars) *e n flå, grønn å bLi knerodd* Jämtl. **2** om terräng: flack, plan; vidsträckt Skåne Smål Hall Västg Dalsl Östg Värml Dal Häls Härj Jämtl. *E flå ä myä* (myr) Dal. *Där ä flått n lånskap* Härj. **3** som

har horisontal utsträckning Smål. *Granrötterna ä so flåa*. **4** om strand o.d.: som har lågt vattenstånd, långgrund Hall Närke Jämtl; äv. om vattendrag: grund Skåne Smål Värml. *Auen e flau* Skåne. *Flå grunn* Närke. *Flå e strann* Jämtl. **5** om vattendränkt äng o.d.: sank Dalsl Värml. **6** i fråga om matjord o.d.: som är i tunt skikt Smål. *Dä ä flauå matjoå i den akken* (åkern) . **7** som är låg o. vars sida el. sidor lutar lite svagt; som är lätt sluttande; bl.a. i fråga om tak, kolmila o.d. Skåne Smål Västg Östg Närke Värml. *Et flått tak mä myke lå:kt röste* Östg. (Milan) *ho bLi flå på dän ena si:a* Östg.

flå v. förse (rev, not o.d.) med flöte; se även **2flå**; jfr **2flara 1** Härj Jämtl. *Tå flå reiva* Jämtl. *Reiva e flådd* Jämtl.

flå v. Skåne Härj flåa **v.** Hall = **5flå**. *Ja har flett mit garn* Skåne. *Flå täEnan* Härj.

flå-berg n. flat (o. kal) berghäll; jfr **2flå 2** Västg Dalsl Värml. *Pass däj för å gå på göbbemô:sen* (islandslaven) *på flåbärje, du kan tull iköll* Dalsl.

flå-fat n. [flå:fat, flaufad o.d.] stort o. flat fat el. serveringsfat; ofta av ler- el. stengods el. trä Skåne Smål Hall Västg Östg Närke Härj. *Ta flaufaded te me får ja ska vänna äggakagan på järnet* Skåne.

flå-hövd adj. om häst: vars hov el. hovar har platt el. flat undersida; som har platt hov Värml Jämtl. *Dä kan være mange fel på hästane äle ôg* (också) *kan de ha stökt benstall, sem bjönnebende kan de være, å bokkebente å tuppebente å flåhövde* Värml.

flå-länt adj. om mark: som är flat o. jämn; slät Västg Värml Dal Jämtl.

flå-magad adj. [flå:maga, flå:mawa, flå:majatter o.d.] **1** som har lätt för att kräkas el. få kvälningar; kråkmagad Västg Boh Dalsl Värml. *Ja ä sô ille flåmagå sô ja kânn inte tôrke åpp spyer* Värml. **2** som är noga med mat, kräsen Västg Dalsl Värml. *Ho ä då-nte flåmagater* Västg.

flå-plöja v. Hall Västg Närke flå-ploga **v.** [-plo:a] Blek Smål plöja mycket grunt; enbart plöja det översta gräs-, jord- el. torvlagret. *FlåpLö:ja dä va um en pLöjde grunt å flådde å grässt på en vall enna* (innan) *en pLöjde juppt* Västg.

flå-tälja v. [flå:täle o.d.] bila (timmerstock) slätt; slåthugga Med Norrb.

flå-tallrik m. [flå:tallrik, flå:tållrik, flå:tålldrek o.d.] flat tallrik Smål Härj Jämtl.

fläbb m. Skåne Blek Öland Hall Sörml Närke Uppl Gästr Häls flibb **m.** [flibb, flebb o.d.] Skåne Häls Västb läpp Skåne Öland Hall Häls; i sht: underläpp Skåne Hall. *Nu får de va slut me visslaned sa hin pågen når han skar fläbben åu si* Skåne. *Va ha du å hänga fläbb får?* Skåne. **1** mun; käft; äv. i fråga om djur Skåne Blek Sörml Närke. *Ti o håll fläbben pao de!* Skåne. **2** flik, snibb Skåne Uppl Gästr Häls Västb. *Va e de får en flebb såm hängår ud aw lomman?* Skåne. *Å va barô en litn fläbb åv tygô* Gästr. *En flebb på bööksene* Häls. **3** skärm på mössa el. keps o.d. Gästr.

flabba v. trycka sönder (ngt), krossa; göra flat, platta; äv. i förb. *flabba till* Skåne Smål. *Ja ska flabba te röred lide sau sedår da bådår* Skåne. *Han flabbade bå:et* (båret) Skåne. *Akta de älla flabba ja te de!* Smål.

fläbba v. Skåne Blek Smål Hall flibba v. [flebb-] Skåne Blek göra min av att vilja gråta, "hänga läpp"; vara gråtfärdig Skåne Hall. *Hon jekk där å fläbba å sau se surår ud Skåne.*

1 snyfta; äv.: gråta högt Skåne Blek Smål Hall. *Ha (vad) sidår du där å flebbar fårr?* Skåne. *Mån dän daen fekk ma`afa`a inga ro udan han jekk fåa se säla å fläbbade,* men den dagen fick morfar ingen ro utan han gick för sig själv och snyftade Blek. **2** gapa med munnen; jfr **flipa 1** Blek. *Hon sad å flebbade å vi:ste tänn (tänderna) .* **3** om stos yttre könsdelar: öppna o. sluta sig; jfr **flipa 3** Skåne. **4** om sprund i klädesplagg: öppna sig o. inte sluta åt; flika upp; jfr **flipa 4, 4fläpa** Blek. **5** om klädesplagg: sitta löst o. nedhängande; skjuta fram med en flik Skåne. *Lommeklaffen flebbar får galed.*

flack m. fläck; smutsfläck o.d.; äv.: bar fläck i skog el. fält o.d. Skåne. *Ja såde i flakka ti bårja mä. Där e så min (många) flakka po böjsårna (byxorna) . De sa:e storbrogeda når där va stora flakka. Ru:en (rågen) jik bort där po en stor flakk.*

flack m. 1 klaff; utdragsbar el. fällbar skiva i byrå el. bord o.d. Smål. *Slö öpp flakken på dän då flakkabyrån.* **2** bröstveck på skjorta; ficka Smål.

flack n. glapp (o. ofrivillig rörlighet) till följd av slitage i lagergång el. led o.d.; äv.: skakning Skåne Smål Östg. *Där ä flakk (i axeln) Skåne.*

fläck-fluga el. **fläcke-** f. [fLuge, -fLôge, -fLåga, -fLô`ôg o.d.] stickande broms; blindbroms el. regnbroms Dalsl Värml. *Dä ä sô myker fLäkkfLôger här å bite mä Värml.*

flacka f. fjäril Värml.

flacka v. 1 hastigt svänga hit o. dit; fladdra vaja Öland Smål Östg Häls. *De fLakka å slo Öland. När di (dvs. stjärnorna) gLittreer sjä (så) en tycker at di fLakker då ä dä inte långt te bLå:svär Östg. Fäjslukka (fähusluckan) flakkär för väret Östg. Vörgnätene (spindelnäten) flakka i take Häls. 2* vibrera, skaka, darra Smål Gotl Häls; äv. i uttr. *flacka fot , skaka, vippa el. darra med foten Häls. Väggera fLakka nô dä bLåser, sä di Smål. Han snor tummane å fLakker fot Häls. Ve hörde Puttä fLåsa å dä storä nä:sbörän fLakka Häls. 3* om fågel: slå med vingarna, flaxa Smål Värml. *Ja hö`örd vass han fLakka mä vingera Värml. 4* om vind, luftdrag: fläkta Häls. *Dä bôr på å fLakka lite nu. Dä flakker å blåser na lite från sjön. 5* glappa; sitta löst Skåne Smål Gotl. *Skona flakka Smål. Bakjaule flakkâr, bakhjulet glappar Gotl.*

fläcka f. [fLättsja, fLässje o.d.] **1** hjälp som ges som erbjudande el. gåva Häls Härj. *E litta fLässje Härj. 2* gåva, present Härj. *Ô så var e e fLättsje ô tä ô.*

flacka-bord n. flack-bord n. (litet) matbord med klaffar; klaffbord, slagbord Smål.

flacker-mus f. se **flakermus**.

fläckom adv. [fLäkkum, fLäkköm, fLättjåm o.d.] på vissa ställen, fläckvis; äv.: stundom Ång Västb Lappl; äv. i uttr. *fläckom till , bitvis bra, bitvis dåligt Härj Med. FLäköm äre bra Ång. Hôr ä före ätte väjen? – ja då jussen fLäkkom te´ Med. Hôre få je ve höye e jår? – ja fLäkköm jer e mer å fLäkköm minner, Hur får ni med höet i år? – ja fläckvis är det mer och fläckvis mindre Västb.*

flackot adj. [*flakked*] fläckig; som har el. består av fläckar Skåne. *De e lid flakked. Ru:en* (rågen) *han ser så därna flakkedår ud.*

flackra v. se **flakra**.

flada f. [*fladu, flade* o.d.] stor o. flat, mjuk vetekaka; serveras vid högtider t.ex. bröllop Gotl.

flada f. Dalsl Västml flad f. Uppl vidsträckt o. flackt område i terräng; slätt parti; slätt.

fladda v. [*fladd-, flâ`âdd* o.d.] göra (ngt) platt el. flat, platta; ofta i förb. *fladda till* el. *ut* o.d.; äv.: krossa Skåne Blek Öland Smål. *Ta au skrabet i trut* (tråget) *o älte ihob o fladda te-at* Skåne. *Han satte sa* (sig) *på an å fladdade an* (den, dvs. korgen) Blek. *De ska flâddes ut* Öland. *Ja fladdade flu:an* Smål.

flade m. [*flæ:e, flæda, flåra* o.d.] **1** avgränsat vattenområde med två el. flera smala inlopp o. som utvidgar sig i mitten; grund o. flat vik; liten fjärd Sörml Uppl Norrb. *På flædar går de inte å sättâ sjöta, där ä för innsnitt å grunt, strömmingen går aldri åpp å sånt grunt vatten* Sörml. **2** utvidgning av ett vattendrag Värml. **3** lugnt vatten mellan forsar Värml; lugnt vatten skyddat för öppen sjö Sörml.

flådra f. [*flå:dr-, flår-, flaor-, flâ`år* o.d.] **1** skärva, flisa; tunn skiva; bit Blek Smål Hall Västg Östg. *Dä jikk dän en sto:e flåura* Blek. *Dä va bra mä smör på smôrgåsa men baLe e flådre utå osten* Smål. **2** tunt metall- el. plåtbeslag; metallplatta, metallbricka; lamell Smål Östg Värml. *Lägg e flådre unner mutta* (muttern) Smål. **3** tunn, vibrerande metallskiva el. metallfjäder i dragspel el. orgel o.d.; stämma Värml. *Dä a* (har) *gått åv e flâ`år i dragspel met.*

flådra v. [*flå:dr-, flår-* o.d.] falla sönder i flagor, flagna; ofta i förb. *flådra sig* Smål.

flådra v. [*flåder, flodär, flora, flôrô* o.d.] om eld: flamma; blossa; äv. om eldslåga: brinna fladdrande Härj Västb Norrb; äv. överfört i fråga om rodnad Norrb. (De tände eld på granen) *sô de to på flôrô ôppjânnôm grana* Härj. *Let önt elo`gan fa uti törrdârriä, he flodär för mittji, låt inte eldslågan få tag i torriset, det flammar för mycket* Norrb. *He flora åopp ipi anseikten* Norrb.

flådra v. [*flô:dr-, flåddr-* o.d.] prata fort o. sluddrigt; babbla, pladdra Uppl; prata o. skratta; flamsa Östg. *Du flôdrer!*, ung. *Du skojar!* Östg. *Ho flåddrar så man hör knappt va ho säger* Uppl.

flädra v. [*fläre, flæder* o.d.] göra sig till; visa sig inställsam, ställa sig in; fjäska; se även **flädras** Jämtl Ång. *Horn fläre å joLe sä för, hon fjäskade och gjorde sig till* Ång.

flädras v. [*fläres, flæ:dres* o.d.] = **flädra**; ofta i fråga om hund Härj Jämtl. (En bra hund ska vara) *litte strev ta se, hä ske fell int vâra nan flæder hell, sôm flædres opppe`ett hôkken* (vilken) *sôm helst* Jämtl.

fläe m. **1** = **1flå** **3** Värml. **2** = **2flå** **1** Värml. *He`el dâna sto`or flâ`ân lær ve å slô i dag.*

fläe n. ELLER FLÄDE? FLÄJE? (Jfr SAOB) [*flä:e, flâje, flâ:dje, flä:ge* o.d.] = **1flå** **3** Skåne. *Ja gravar opp mied* (mycket) *fläe. Där va se föllt mä fläe ve bymyllan. Där e so me:en flädje i åon so en kan ente bada.*

fläen m. [fLä:en, fLe:en, fLe:n] fan, satan; ofta i kraftuttryck Blek Smål Östg. *De va fläen så stôoue* (stor) Blek. *De va fLe:en som va ut å ok* (åkte) Smål. *Dedär ä nog fLä`äen et fôgeLtrampreträ* ("fågeltrampareträd") (dvs. ett träd vars benämning är okänd för vederbörande) Östg.

flag n. [fLag, fLaj, fLaw o.d.] 1 flaga; flisa, flinga; stycke el. bit som lossnat; äv. om hud: mjäll Skåne Öland Smål Hall Västg Östg Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Ång. (Han är) *full å fLag i huvvet* Öland. *När en ellår i spisel kan dä kāmâ fLag i kôsjtēna* (skorstenen) Östg. 2 hack el. spricka i järn o.d. Västg Häls Härj Jämtl. *De vårt i fLag ti bössjn men å sâ`änn vårt å int nå tå*, det blev ett flag i min bössa och sedan dugde den ingenting till Jämtl. 3 stycke av åker el. äng; fält, gärde Västg Häls Härj. *Nu ha ja slejjä e bra fLag* Härj.

flag m. se 2flaga.

flag f. Västg Värml flaga f. Västg plan el. platt mark; stor o. platt åkermark; slätt; jfr 3flag 3, 3flag 1.

flag s. 1 i uttr. *gå flag* el. *gå på flag*, gå på friarfärd; fria Uppl. (Han) *går fLag. 2* käresta; pojkvän; fästman Gästr.

flaga f. se 4flage.

flaga f. Västg Dalsl Värml flage m. Smål Östg Sörml flag m. Östg öppet vatten utan inslag av holmar el. skär o.d.; större vattenyta; öppen sjö. *Vi la ut näta mitt utt på fLagen* Smål.

flaga f. fjärd; grunt vatten; jfr 2flage Värml.

flaga f. se 2flag.

flaga v. [fLag-, fLaj- o.d.] lossna el. släppa i små bitar el. flak; gå sönder i flagor, flagna, äv. i förb. *flaga av* Öland Smål Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Uppl Västml Häls Härj Jämtl Lappl; äv. i förb. *flaga sig*; se även **flagra**, **flagras** Smål Västg Dalsl Östg Sörml Närke Häls. *Hun flage å*, huden flagnar av Öland. *Kattgull dä ä sånt där sjem fLager sjä, sem bLängker* Östg. *De e fâle* (farligt) *ô brännje pâpper, de fLâgâ uttå di* Härj.

flaga v. [fLag-, fLâg- o.d.] 1 brinna med stark låga; brinna häftigt; blossa, flamma Häls Jämtl Ång. *Älln börjä fLâga då jä la på sjöräve:n* (tjärveden) Ång.

flaga v. flirta, kurtisera; uppvakta Gästr. *Han flaga mä henne ett helt år. Gå å fLaga.*

flaga v. se flagga.

flagda f. Dalsl Värml Härj flagd f. [fLagd, flajd o.d.] Västg Jämtl flagga; vindflöjel. *SoLa ha bLe:kt fLagda så ho ha bLe bLakk* (blek) *på fargen* Dalsl. *Dâm drog opp i fLagd utpå yttest bârgåddom, som dâm kalla fer sjingnal*, de drog upp en flagga utpå yttersta berguddarna, som de kallade för signal Jämtl.

flage m. [fLage, flaue, fLaje o.d.] vatten inslutet av holmar el. öar o.d.; bred o. grund vik; infjord, fjärd Blek Smål Östg. *Vil an segLe ska an inte hålls pô di her fLaja utan je sa ut pô yppne sjönn* Smål.

flage m. [fʌge, fʌji, fʌga, fʌga, fʌöga o.d.] Uppl Häls Härj Jämtl Ång flaga f. [fʌgu, fʌgâ o.d.] Gästr Häls Lappl Norrb (jfr standardsv. *flaga*) hoprullad bunt av blånor av lin el. kardad ull o.d.; tapp, tott. *Grovton* (grövre lin) *snödde man ihop te en flage å lag för sej* Uppl.

flage m. se **2flaga**.

flage m. [fʌge, fʌje o.d.] **1** stort stycke slätmark; slätt; stort fält el. åkerområde; öppen plats i terräng; jfr **2flag** Smål Östg Sörml. **2** vattensjuk del av mosse; kärräng Smål.

flåge m. [fʌåge, fʌåwe, fʌåbe, fʌôge o.d.] **1** = **1flo 1**; jfr **floe 1** Boh Dalsl. **2** liten sjö; göl; tjärn Dalsl.

flagen adj. [fʌgen, flajen, fʌâjen, fla:en, fla:n o.d.] **1** som är oklädd el. obetäckt; naken, bar; äv. om knäppning på klädsel o.d.: öppen; se även **flagnig, flaken 1** Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Gotl Östg Uppl. *Gå intâ så fla:en i dä hâra vâ:et* (vädret) Smål. *Dai e så flana om halsen nu får ti:en så dai kona inte bli ant än syga* (de kunna inte bli annat än sjuka) Hall. **2** som har avflådd hud el. avskavt skinn; äv.: sönderriven; äv. oeg. Skåne Blek Öland Smål Hall Gotl Uppl. *Onga dâgesnaita* (unga flicksnärtan) *som gau mä flana hosehaila* (strumphälar) *o inte ha godat o böda dom* Skåne. *Han fekk hela vinan* (ansiktet) *fla:en* Skåne. *Kalen e slajtad, fla:en o fâri*, kalven är slaktad, flådd och färdig Skåne. *Ja ha gått såu ja ä fla:en onne föttena* Blek. *Haile hânnle:en* (hela handleden) *va fla:en så röa tjudet* (köttet) *syntess* Smål.

flagga v. Blek Smål Gotl Västb Lappl flaga v. Jämtl fladdra. *Da va ingen tsjwätt sâm fekk haijng ude å flaijgga* Blek. (På gammal björk) *e ahltinn na lösusneverr* (lösnäver) *å fʌga för vinna* Jämtl. *Lillstenta flagge haren å sprant*, lillflickan flaggade håret och sprang, dvs. lillflickan sprang så att håret fladdrade Västb. *Hä fʌagg bå tå bykksbe:na på an* Lappl.

flagna v. [fʌn- o.d.] gå med uppknäppt ytterplagg; ha för lite kläder på sig; vara bar el. halvnaken Smål Västg Uppl. *Hu jekk u flanade mä ba:er hals i dânnâ tsjöldâ* Smål. *Gå-nte å fʌna så dâra, du kan va:rna dâk* (förkyla dig) Västg.

flagnig flagnot adj. [fʌn-] = **flagen 1** Skåne Smål Västg Värml. *Du e så flani âm halsen* Skåne. *Knäpp trôjjan, du ä sao flane sao* Smål. *Knäpp ije'nn um halsen, du ä så fʌa`anter se* Västg. *Ta utterrâkken* (ytterrocken) *på dej för du ser så fʌani ut hellerst* (annars) Värml.

flagra v. [fʌ:gr-, fla:wr-, flar- o.d.] = **5flaga**; äv. i förb. *flagra av* Skåne Smål Hall Östg Uppl Ång; äv. i förb. *flagra sig* Skåne Smål Östg. *Sjinnet börjer fʌagre sa* Smål. *Maulninggen bara flaurar au* Hall.

flagras v. [fla:gras, flajras, fla:vras, fla:ras, fʌa:gesj o.d.] = **5flaga**; äv. i förb. *flagras av* el. *flagras utav* Skåne Blek Öland Smål Ång. *Ja fösjtår int hur de e fatt mä barken fʌagesj å träna* Smål. *Fârjen pao dô:en flavvras ao* Smål. *Rôgärnn* (sårskorpan) *fʌagrâss tå* Ång.

flak adj. **1** platt, flat; flack Skåne Smål Gotl Östg; jämn (o. bred) Ång Lappl. *Äplarota går flakåre i jora än e pâ:enarot* Smål. *De jär flakt land* Gotl. **2** öppen, vid Häls.

flåk flåke n. [f^låk-, f^lôk] **1** = **2floke 1** Smål Värml. **2** = **2floke 3** Smål Östg Värml *D-ä inga släta f^låk* Smål. *Dä va inget då^litt f^lôk vi fekk å:släjja* Värml.

flaka f. [f^lak-, flag-, f^låkå, f^lögu o.d.] **1** flat yta av terräng; slätt terrängparti el. markstycke Skåne Hall Ång Lappl. *Du mått ha vöre oppä tidit du, ättesåm du redan ha sjlegä tå sä stor flaka* Ång. **2** tunn o. flat, sammanhängande stycke; skiva Skåne Smål Hall Gotl Östg Dal Ång; isflak Skåne Smål Hall Ång. *Isn hadd gått sånn sä dä va bårä f^låkärn* Ång. **3** flaga äv.: flinga Skåne Hall Dal. *Denne snyjen bler inte ligganes lainge fårr han kåmmår i se stora flagår* Skåne. **4** sammanfogade stockar som ändställs o. tjänar som resvirke Värml. **5** = **flake 6** Norrb.

flåka v. [f^lak, f^la`ak, f<sup>l</sup>å`åk o.d.] flåsa, flämta; andas häftigt; ofta i fråga om djurs sätt att andas Norrb. *Än (han) kåm å f^lake å tsjippe et a:ndu* (efter andan) .

flake m. [f^lake, f^laka, f^låka, f^låka, f^lôkô, flage o.d.] **1** = **flaka 2**; äv.: isflak Skåne Blek Smål Västg Gotl Östg Sörml Närke Värml Västn Dal Gästr Ång Norrb. **2** stor snöflinga Gotl. **3** träskiva; större bräda, planka Skåne Smål Västn Med Jämtl Ång. *Där lå en flage över holed* Skåne. *Mån där har e int vy`y någâ kave^lbru utân de ha vy u:tlakt f^lakân te gå på Jämtl. Flåskstyttja sôm låg där på en flåka ättâ ystervägga* Ång. **4** sammanfogade bräder el. ribbor, som nyttjas som underlag Skåne Blek Smål Med Jämtl. *De hade flaga o tarra homlen pau* Skåne. **a** flat (o. lösttagbar) träbotten i transportfordon (t.ex. kärra, vagn, släde) el. båt; lastflak Skåne Öland Smål Hall Västg Gotl Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä tjô^lê dô^m vä två hästa å haddâ sô sto:arn f^laka på vangnårn sô dô^m la på hässja i lassâ* Ång. **b** brädgolv; ofta i bås, spilta el. stia o.d. Blek Häls Norrb. **c** dansbana Blek Smål. *Där-a dans pa flaken i kväll* Blek. **d** flotte Skåne Blek Smål Närke Gästr; äv.: flytbrygga Blek Hall Västg. **5** flakvagn; arbetskärra med lastflak; jfr **2flake 4 a** Blek Öland Hall Uppl Dal Gästr Häls Med Västb Norrb. *Te kjörka å te Tälje kunn an komma åkandes i en flaka* Uppl. **6** slags sommarsläde för transport av hö; jfr **2flake 4 a** Dal Gästr Jämtl Västb Lappl. **7** på visst sätt sammanfogade stänger för brödupphängning i tak; brödställning, brödhäck Västg Närke. *Ja sa kunna vellkôra er att dä va inga trut, vanta i flaken älle i krokabolt, jag kan försäkra er att det inte var någon brist, varken i flaken eller på köttkrokarna i visthusboden* Västg. **8** slags fälla el. giller av sammanfogade smala el. kluvna stockar; stockgiller, flakgiller; används bl.a. för fågelfångst Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Än fogä^l undär vor* (varje) f^låka Lappl. *Hån så* (han som) fik öut f^låkaran å snören (snaror) fössjt hån var fössjt, då fik de a`ar le:t se p^lassan (de andra leta sig plats) Norrb. **9** på visst sätt sammanfogade bräder el. ribbor som utgör sidostycke till ngt (t.ex. vägg, vagn) el. tjänar som skärm, vindskydd, häck, stängsel o.d.; tvärbrädor, -ribbor, -stänger Skåne Blek Hall Boh Östg Dal Gästr Häls Härj; äv.: taksida på agtak Gotl; äv.: slags tak under vilket fisknot förvaras el. hänger på tork Dal. *Stigen star uppe langså*

flakan, stegen står uppe längs flaken (på agtaket) Gotl. **10** grind Skåne Öland Hall Sörml Uppl. *Flagen sto män ja töppte* (stängde) *den* Skåne. **11** ridå; teaterkuliss Skåne. *Di sydde ihopa en flage*. **12** slags spets fästad på rött tygstycke el. guldapper; ingår som del i brudkrona Dal. **13** = **2flaga** Östg. **14** = **2 flage** Blek.

flake m. [*fŁatsji* o.d.] sädesbrodd; i sht: rågbrodd Dal.

flake m. [*flage*] **1** otrevlig, vårdslös, grov, ohyfsad o. skränig man el. pojke; äv.: storskrävlare Skåne Hall. *Pär Nels paug ä dau åjn redi flage* Skåne. **2** yster o. busig pojke, busfrö Skåne Hall.

flake m. [*flage*] bladmage hos nötkreatur Skåne.

flåke m. [*fŁåke, fŁôke, flaoke* o.d.] **1** = **2floke 1** Smål Östg. **2** = **2floke 3** Smål Östg.

flaken adj. **1** = **flagen 1** Västg Östg Sörml Närke Värml. (Han är) *fŁaken i brikkå*, han är öppen i bröstet Närke. **2** om landskap: som är skogslös; kal Västg.

flaker-mus f. [*flager-, flagår-* o.d.] Skåne Hall flakre-mus f. [*fla:kre-, fla:gre-*] Blek Hall flacker-mus f. [*fŁagger-, flaggår-* o.d.] Skåne Värml fladdermus; jfr **flåkermus**. *De bler grannt vär i måren får flagårmössen di e ude o fly:år* Skåne. *Flya o flagra som flagremöss* Blek.

flåker-mus f. [*flågår-, flaugå-* o.d.] flåcker-mus f. [*flågger-, flåggår-* o.d.] fladdermus; jfr **flakermus** Skåne. *De sae ad når de kone få fatt i en flågårmus å så få blo aw-den å så je ing en tös så bö den så åppied me karen* (med karln) *så hum vile oådkorlien hålla se te-n*.

flakig flakot adj. [*flag-*] **1** som är gapig, grov i mun, ohyfsad el. vårdslös i sitt uppträdande Skåne Hall. *Män han e blajn så flagedår* Skåne. **2** som är vild o. busig Skåne Hall.

flakig adj. = **flaken 1** Smål.

flakna v. [*fŁa`ken, fŁâ`ken* o.d.] **1** i förb. *flakna ut*, breda ut sig o. bli flat äv. om person el. djur: lägga sig raklång; sträcka ut sig Jämtl. *Bröe fŁaken ut når int e teg opp se utån rinn utett pŁåtom*. (Kommentar till att hunden lade sig på rygg:) *Hån e govenner mâ de, d-e-nt at all hån fŁaken ut int*. **2** om vind, i förb. *flakna av*, avta i styrka, mojna Norrb. *He fŁaken å` i kwil* (ikväll). **3** i förb. *flakna öppen*, brista sönder, gå i sär Norrb. *fŁâken ipi*.

flakot adj. flat, platt; jfr **flak 1** Västg Östg. *fŁa:khorn dä va sånna horn sum va via å fŁaketa å sto isår uppeve* Västg.

flakra v. [*fla:kr-, fla:gr-* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Gotl flackra v. [*flakkr-, flaggr-, fŁâkkr-, fŁakker, fŁâkker* o.d.] Skåne Hall Härj Ång Norrb = **2flacka 1**; jfr **2flåkra 1** Skåne Blek Öland Smål Hall Ång. *Hon sprant så tjortelen flaggra* Skåne. *Flaggen flaggrar får vi:en* Hall. **1** om ljuslåga, ljussken o.d.: flamma, flämta; jfr **2flåkra 2** Skåne Hall Gotl Härj. *Någån täid ättar sag hannes gamm mormor ett läit jaus flakrä u brinn pa sam ställ såm tösi hadd stat* Gotl. *Ho fŁâåkrâ, lysa* Härj. **2** slå med vingarna, flaxa; göra försök att flyga; jfr **2flacka 3, 2flåkra 3** Skåne Öland Smål Hall Gotl. *Tåkken* (tuppen) *flagra mâ*

vengana naur ja skolle nakka num Skåne. *Ha* (hon) *flakrâr prisä'is sum a krakå* Gotl. **3** sväva; flyga nära marken Gotl. *U jârdi war oide* (jorden var öde) *u tomb u myrkur war a djaupi, u Guds Ande flakrade yfwur watnet.* **4** glida el. halka omkring; gå ostadigt på glatt yta Skåne Smål. *Ja du ska vall ud å flagra pau isen sau du brydå båjnen au de* Skåne. **5** irrande fara hit o. dit; flacka; jfr **2flåkra 4** Skåne Norrb. *Ska du nu ud å flagra?* Skåne.

flåkra v. [flå:gr-, flaugr-, flö:gr- o.d.] Skåne Smål **fläckra v.** [flåggr-] Skåne fladdra; jfr **flakra 1** Skåne. *Sjalen flågrede åmkring. Här kom en tjöranes å hanses ö:dj* (ök, dvs. dragdjur) *ble redda får et tätsje* (täcke) *såm hängde pu boskana å flågra.* **1** om ljuslåga el. ljussken: flämta, flamma; jfr **flakra 2** Skåne. *Juset de flågrar så, du får töppa dören* (stänga dörren). **2** slå med vingarna, flaxa; jfr **flakra 3** Skåne. *De va en vemmeli hyna te å flågra.* **3** (jfr äldre sv. *flåkas* 'bära sig enfaldigt, dumt el. tokigt åt; tokas, galnas, skämta, rasa') rusa el. fara hit o. dit (o. vara högljudd); irra; ränna; jfr **flakra 6** Skåne Smål. *Daj ä ude å flögra å ränna mä pauga åm kwaillana* Skåne. *Springa u flögra* Smål. **4** väsnas Skåne. *Där ha di taud vane å stau å flågra* Skåne.

flåkra f. [flå:gr-, flaugr-, flö:gr- o.d.] **1** flicka el. kvinna som skrattar mycket; ostyrig el. livlig o. gladlynt flicka el. kvinna Skåne. *Du faur haull ätte grebban älla bler hon ain rediår flögra.* **2** oblyg kvinna Skåne. *Hon ha allti vaed ajn flågra liasom moren fåre henge.* **3** lättsinnig kvinna, slampa Skåne Blek. **4** virrig kvinna Skåne.

fläkt m. f. flätad skärm el. bāganordning på lieorv med vilken hö el. säd o.d. insamlas vid mejning; mejbåge; jfr **bläkt 2, flykt 1** Smål Dalsl Östg Sörml Närke Med Jämtl. *Om sä:a va tunner å kôrter då hade di en fläkt för si annasj bledde ju sä:a i slajet* Östg.

fläm n. se **flömme**.

flämna v. Västn Dal fläma **v.** Dal släthugga el. slättälja (timmerstock o.d.); bila.

flämna v. se **flömna**.

flämt m. [flämt, flemt, flent o.d.] kvickdrag; i fråga om lungsjukdom som företrädesvis drabbar hästar Skåne Smål. *De e best å temma en hest i vestan ela synnan vär* (västan eller sunnan väder) *får då får han inte flemt* Skåne. *Min koxe* (vänsteroxe) *har fôtt flämtten så dant* Smål.

flan-skratt n. Smål Östg Sörml **flanad-skratt n.** [flånaskrâ'tt] Norrb till **flana 1**) hörbart o. bullrande skratt; gapskratt. (Jag råkade tappa fisken) *i däsamma slo då te' mä et flanskratt i annre ännen på jöLa* (gölen), *ett ottäkt råt skratt* Smål. *Ha la åpp ett rikktit flanskratt* Sörml.

flana v. [flân-, flân-, flân- o.d.] **1** flina; hänskratta; skratta dumt, flabba Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Uppl Dal Gästr Häls Härj Norrb. *Så sto de i e kLonga å harrjade å flanade en ättemedda i närheta å hännas, män rä'ssôm dä va kômmer ho utrusane...* Smål. *Di flana å flina å ha sia krema:ser* Östg. **2** flamsa, tramsa; bära sig fånigt åt äv.: bete sig dumt, självsvåldigt, hållningslöst, opassande el. obetänksamt Skåne Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Uppl Dal Gästr Häls Norrb; flirta Med. *Flana deg inte!* Hall. **3**

nyckfullt fara fram; rusa hit o. dit; flänga Skåne Västg Häls Härj Jämtl. *Ho for å flana sent på kvällen* Häls. **4** i fråga om arbete: ytligt överfara Häls. **5** stirra el. glo med fånig blick; fånstirra Smål Hall; äv.: gå omkring o. glo; gå omkring utan egentlig sysselsättning Västg Uppl. *Va stårr dåu å flanar ätte?* Hall.

flane m. oförskämnd man; tramsig man, tok äv.: skojare Smål Hall Västg Dalsl. *Sôdden flane, gå å ta min präjjel* (tröskslaga), *sum ja skule ha nu* Hall. *Din gamLe flane!* Västg.

fläng m. man som (till yrket) avlivar o. flår hästar; hudavdragare, flåbuse Smål Östg. *Fôrr, dän sem to sjinnet å hästa, dän kallde di fö flängen* Östg.

fläng-ögd adj. [-ögd, -öjd o.d.] som med uppspärade ögon ser sig omkring; glosögd, storögd; ofta som tecken på förvåning, skrämsel el. begär o.d. Öland Smål Västg Östg Sörml Värml; äv. som personifierat subst. i uttr. *den flängögde*, satan, fan, hin onde Smål. *Nä de va nästan fra`amm så bledd de flängö`öjd fö fram u mörkre kom i oherrans stoö so gåens fram mot ellen, när de nästan var framme blev de storögda för fram ut mörkret kom en oherrans stor sugga gåendes fram mot elden* Öland. *Di va flängögde då ja fekk så mykke penge* Smål.

fläng-ord n. [flängo:â, flängo:£, flängo:r o.d.] försmädligt ord; stickord, pikord Skåne Smål Hall Värml.

fläng-västan m. [flängvästan, flängvästa, flängvestan o.d.] hård el. stark västlig vind; västanvind Blek Smål Östg Sörml. *Du ä såm flängvestan*, du far fram som en västanvind Blek. *I da ä de redi flängvästa* Smål.

flanga f. se **flånga**.

flånga flång f. Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Uppl Västn flanga flang f. Hall Västg Boh Östg Uppl tunn o. avlång, mindre bit; spån, flisa; skärva flaga Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Uppl. *De for ner e flång ifrå taket* Smål. *Grane ä lätt å flänga, en få långa flånger* Smål. *Ja fek bara å`ena lita flånga å sten* Västg. *En kallar en ståkk hälle* (eller) *en träbedde får drowen* (dragen) *nä då ha gått e flang dur-n* Boh. *Storâ flanger av sot* Uppl. **1** snöflinga Smål Östg Uppl. **2** flak; större, sammanhängande stycke el. bit Västg Östg Uppl Västn. **3** lång o. smal träribba el. bräda Boh Dalsl. **4** trädgren som brutits av vid stammen Västg.

flånga v. Västg Östg Sörml Uppl Västn flanga v. [flang-, flå`ang] Öland Sörml Värml Uppl falla av i tunna flagor, flaga; om hud: fjälla; äv. i förb. *av* Öland Västg Sörml Värml Uppl; i förb. *sig*, *fjälla sig* Sörml. *Skinnt flångar å* Västg. *Dä kan flånga säj på e hann* Sörml. **1** skära el. riva stort stycke av (ngt); äv. i förb. *av* Västg Östg Sörml Västn. *Aj, aj, sokka sjinnflånga jag flånga å`dar på sjåka* Västg. *Flånge å`näver* Östg. **2** spricka upp; fläka; äv. i förb. *flånga upp* Västg. *Um en tar ner ett trä kan då flånga långt upp. Din häst har stått å skrattat ôt min så bågge munvikera* (mungiporna) *har flångat säk upp änna te öra.*

flanga v. se **2flånga**.

flänga f. [fLäng-, flaing-, fLä`äng o.d.] **1** reva, rispa Skåne Blek Smål Hall Dalsl Värml. *Da va en flâinga sa stoe sa en konne trä ing hele naven* (näven) Blek. *Ja fekk en stor flänga på rakken* (rocken) Hall. **2** större, franskt stycke; bit; flaga; spån; flinga Skåne Smål Hall Härj Jämtl Norrb. *Sånna stora flängår han to Hall. Dom bruk int kLÖ`öpp sâwân* (fåren) *så at ulla sitt ihop utân dom tey en tapp om sânnar, mân je veit dom kan få tä bra stor fLängâ* Jämtl. **3** harang el. ramsa av ord el. svordomar o.d. Smål Östg. *Natulevis jöv* (ljög) *han en flänga* Smål. (Han) *knappa dem på bena mä si värje å svor i e fLänge* Östg. **4** jord- el. åkerremsa; sträcka i terräng; öppet område, areal el. fält; se även **flänge** Skåne Blek Hall Härj Ång. *Ska du ha ru* (råg) *pau haila den flaingan?* Skåne. *Dâô äi stora fläingå neat sjö:n* Blek.

flänge n. Skåne Smål fläng n. Smål = **flänga 4**. *De e nânnar fâselit lânta flänge vi ha å hõra övâr* (gå över) Skåne. *De bLi nog tvåhunnre* (hässjor) *på de där sjtore fLänget* Smål. *Vi ha tatt å´* (av) *rõjen* (rågen) *på hefa fLänget* Smål.

flänge-lus f. fiktiv lus; klädlus el. huvudlus; enbart i ramsor vid uppräknings av sju el. nio sorters ohyra Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Uppl Härj Med Ång Lappl. *Sju sjlaks bet, lus, loppa å knet, hängelus å fLängelus å fLatlus å fLåtta, då jôr sju å inte åtta* Västg. *Hängelyss å fLängelyss, store lyss å små lyss, grå lyss å bLå lyss, fLatelyss å löpper* Östg.

flångra f. [fLångr-, flaungr- o.d.] Skåne Smål flangra f. Skåne Smål = **1flångra 1** Skåne Smål = **1flångra 2** Smål. *De kâmmar sjtore fLångrer dansnes i lufta.*

flångra v. [fLångr-, flaungr- o.d.] Skåne Smål flangra v. Öland Ång = **2flångra 1**; äv. i förb. *av* Skåne Öland Smål Ång; i förb. *sig*, *fjälla sig* Smål. *Då fLångrer säjj* Smål. **1** falla stora snöflingor Smål. *De fLångre å snöe.* **2** = **2flångra 2** Smål.

flangra f. se **1flångra**.

flangra v. se **2flångra**.

flångras v. Smål flangras v. Smål Ång = **2flångra 1**; äv. i förb. *av* el. *utav*. *Då flangras å´ så mö jern när en hamra denna stângan* Smål.

flangras v. se **flångras**.

flanig flanug, flanot adj. **1** som skrattar mycket el. ofta; flinig; flabbig Västg Sörml Västml Häls. (En flicka kan) *vara flanu, skratta å flabba* Västml. **2** tramsig, flamsig; äv.: som betar sig obetänksamt, opassande el. hållningslöst; dum, fånig äv.: som är narraktigt flärdfull el. prålig Öland Smål Hall Västg Uppl Dal Gästr Häls. *Ain dail frömtömmår* (fruntimmer) *hade appkammad haur, män dajj saue* (såg) *sau planeta ud* Hall.

flank m. [flangk, flaungk o.d.] **1** stor, avriven el. löshängande bit; stycke; flik, remsa Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dal Västb. *Klepp au flangk pao banet* (benet) Smål. **2** skört på klädesplagg (t.ex. rock) Smål Dalsl Östg; slag på rock Skåne. **3** trasa; tygstycke, tygremsa; äv.: trasigt klädesplagg Smål Östg. *D-å skuset* (kyligt) *å inga sjota* (skjorta) *ha, nôr en ä van ve*

ha en fLangk Smål. 4 ficka Smål. 5 snöflinga Smål. Tikkana (sådana) stora flangkä dä kommä u lufta. 6 stort område Lappl; teg, skifte Värml.

flank n. 1 bit, stycke; remsa; jfr **1flank 1** Skåne Öland Västb Norrb. *It sto:rt flangk Skåne. 2 avgränsad yta i terräng o.d.; område, fält; jfr flänk 2, flänk Öland Smål Västg Gotl Östg Uppl. De var inte någe läite flank sum brann av, anna:re (häromåret) när hä var eld laust i Näse Gotl. 3 kalkbildning på sjöbotten Häls. Vi fekk sôm e fLangk sô vi fekk traser på sjötane.*

flänk n. 1 koll.: spån som uppkommer vid huggning med bila el. yxa äv.: slänor, spänor Uppl. *Dä var rysligt rart å elda mä flänk. 2 bälte el. stråk av gungfly; jfr 2flank 2 Uppl.*

flänk n. [fLängk-, fLeingk o.d.] slätt o. jämnt fält i terräng; jfr **2flank 2** Norrb. *Do hä slo`oi (slagit) i duktit fLeingk.*

flanka f. [flangk-, flaungk- o.d.] 1 = **1flank 1** Skåne Öland Smål Hall Dalsl = **1flank 2** Smål Boh Dalsl. 2 = **1flank 3** Östg. *Dä va trasut så fLangkera hängde ikring-et. 3 lång o. vid regnkappa Smål. 4 = 1flank 5 Skåne Smål Hall. Ha kammer flaunger så stora så Hall.*

flanka v. [fLa`ank o.d.] med yxa frigöra (timmerstock) från det yttersta lagret; grovhugga yta Västb Lappl. *KLåbba sãm vara sage kLuv i fäll i mararn meda du fLa`ank statsjen sãm slåppa:t, klabbarna som var sågade klyver jag väl i morgon medan du flankar stocken som blev kvar Västb.*

flänka f. kluven, grövre timmerstock som med bila el. yxa jämnas av på den kluvna sidan; används som underlag, t.ex. till bro, golv Uppl.

flanka v. fara vida omkring el. från en plats till en annan; flacka Skåne Blek Öland Smål Hall Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal. *Å då fLangka di på sjöen i 11 vekker Värml. Han ha fLänkâ ikreng i helâ sitt liv Närke. Dôm kan vâ uta dag å natt å fLangka Dal.*

flanka v. 1 svänga hit o. dit; slänga; fladdra; jfr **2flacka 1** Smål. *Råkken va så sônner sjå trasera hängd å fLangte på-n. 2 om ljuslåga, ljussken o.d.: flamma, flämta Skåne. Blossed sto å flangka pu ett ställe. 3 vifta Smål.*

flänka v. slå med stora gester; jfr **4flanka** Dal. *Ffångka å sjlå.*

flanke n. 1 stort stycke; jfr **1flank 1, 2flank 1** Västg Dalsl. *Di hoggde upp stora krösarisatôrver (torvor av lingonris), firkantia rektia fLanke å hade leggane breve miFa Västg. 2 = 2flank 2 Dalsl.*

flanke-rock m. herrock med lång skört; bonjour; frack Boh Dalsl. *Han kom å fria vär å annevär lorda (var och varannan lördag) te Stava utklädd i svart flankeråkk Dalsl.*

flänna v. [fLänn-, fLä`änn o.d.] 1 dra upp överläppen o. visa tänderna; grina illa, grimasera; ofta om djur Ång Västb Lappl Norrb. *Hestn fLä`ännt då han lukte på tsjvå:rn (tvålen) Västb. 2 gråta Värml Västb Lappl. (Ola blev stångad:) Da kãm an ränes in OFa å ställd sä å fLänne å lipe mä den unnrare leppa vö lag ett tom framãm den åvare Värml. 3 hånle; flina; se även flännas Västb Norrb.*

flännas v. = **flänna 3** Norrb.

flans m. otrevlig, oborstad el. ohyfsad man; man som är grov i mun Skåne. *Rallebusa e får de mästa nånna flansa.*

flansa f. obetänksam, tanklös el. vårdslös kvinna Skåne Smål.

flansa v. **1** uppföra sig vårdslöst o. obetänksamt; tanklöst rusa el. fara fram; se även **3flasa** **1** Skåne Blek Smål; äv.: tramsa, flamsa Skåne Smål. *Springa tåkkän å flansa!* Smål. *Så ho far å flansa!* Smål. **2** vara otrevlig o. grov i mun; jfr **3flasa** **2** Skåne. *Statt inte där o flansa!*

flänsa v. (jfr äldre fackspråk; SAOB *flänsa*, v.2) **1** [*fläns-*, *fLe`ens* o.d.] karva el. skära av lite; tälja; äv. i förb. *flänsa av* Skåne Östg. **2** som hjälpverb samordnat med *och* för att betona intensiteten i nästföljande verb; bl.a. *och skära, och slå* Västg. *Flänsa å slå.* **3** jäkta; ha bråttom Öland. **4** ro Gotl. *Di flensed lit lenggar.*

flansig flansot adj. **1** som uppför sig obetänksamt, ohämmat, tanklöst el. vårdslöst; äv.: slarvig Skåne Blek Smål Hall. *Ordenteli ä humm* (hon) *å inte flanseder udan humm håler si te Guds or* (ord) Skåne. **2** som är otrevlig, oborstad el. ohyfsad; som är grov i mun Skåne. *Han låssas ad han ska va roli, män bär se flansed ad haur* (var) *han kommår hen.* **3** tramsig, flamsig Skåne Smål.

flänta v. **1** med yxa hugga bort tunt lager bark Blek Smål Ång Lappl. **2** toucha el. nudda nära inpå; ta utanpå, snudda Ång Lappl. *KuĽa jekk sô hurn bâre fĽänte âti`n*, kulan gick så den bara snuddade vid honom Ång. *Jâ fĽänte te be:rnä* (i benet) *vâ yksa, mä dä vart ingä sår* Ång. *Yxa fläntä da ja skull klyv veklabbän sä ja hôggä sönder skon iställä* Lappl.

flåp flåper m. man som flamsar o. pratar strunt men som inte uppfattas som rolig; dum o. larvig man Östg.

flåp n. [*fĽåp*, *fĽap*] **1** burdus, framfusig, ohyfsad el. ouppfostrad person Västb Lappl. **2** sjåp; enfaldig el. tokig person Smål Västg.

flåpa v. [*flåp-*, *flåb-* o.d.] Blek Smål Hall *flepa* v. Västb om klädesplagg: vara öppen o. inte sluta åt; vara oknäppt. *Dä flåpâ i halsân så dä haddâ vâtt göott å ha en halsklut* Smål. *Knäpp trôjjan sao den ingte hänga ao flåpa pao de viset* Smål. *Sjorrtan fläbar am halsen* Hall.

flåpa v. se **1flepa**.

flåpa v. se **2flepa**.

flåpa v. se **3flepa**.

flåpa v. [*fĽåp-*, *fĽap-*] **1** vara burdus el. framfusig (o. högljudd); äv. i förb. *flåpa till* Västb. *fĽapa deill a skra`att*, skratta högljutt (vid olämpligt tillfälle). **2** bete sig dumt o. larvigt åt; äv. i förb. *flåpa sig* Östg. *fĽåpe å fĽine.* *Han fĽåpar-sjâ å ä så dummer-sjâ.*

flar m. n. [*fĽar*, *fĽâr*, *fĽår*, *fĽer* o.d.] Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb flader m. Häls flår m. n. [*fĽår*, *fĽar* o.d.] Skåne Smål Värml Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb ytterbark, i sht: tallbark; se även **flarn** **1**, **flårn** **1** Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä va*

grovan *fĽar pa dem* (dvs. tallarna) Häls. *De tsjåkk n fĽår på n hänn tålln* Ång. *Å sôm n flar om hännrran* Jämtl. (Man) *ravĽe* (rev) *ta dôm fĽarn mä hennrran* Jämtl. *Dom skåo o' bårt fĽåre*, de skavde också bort barken (med skavjärn) Norrb. **1** flöte på not el. nät o.d.; urspr. av bark; se även **flara**, **flarn 2**, **1flå 1**, **flårn 2**, **flä**, **fläre** Skåne Smål Värml Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Då man fĽare e sjöt se behövs e etthônreåttie fĽar å de går fem tjilo kurk nu då de annvånnnes kurtjen å de är bra sjå te taĽje fĽarn* Ång. **2** tunn o. flat skiva av trä el. läder; försedd med bomärke el. ägarens namn o. bärs av tamdjur som namnbricka, adresslapp o.d.; se även **1flå 2** Med Ång Västb Lappl Norrb. *Vem sām ra åm fare* (rår om fåret) *star oppa fĽaråm* Västb. *I sko sâte opå n en fĽar* Norrb. **3** tunt spån; flaga; äv.: småbitar, fnas; se även **flarn 3**; jfr **1flå 3** Häls Västb Norrb.

flår m. se **flar**.

flar-näver n. tunnaste avlagring av näver; används som fnöske el. flöte Härj Norrb.

flar-stöta v. [fĽa:sjtöt-, fĽå:sjtoit o.d.] **1** täta (laggkärlsbotten) med krossad tallbark; se även **flarnstöta** Gästr Häls Med Ång Norrb. *FĽa:sjtötå lōgga* Med. *FĽa:rstöt fjaĽinga* (fjårdingar) Ång.

flar-stött adv. [fĽa:sjtött o.d.] Häls Ång **flar-stöpt adv.** [fĽa:rsjtöft, flarstöpt o.d.] Häls i uttr. ¶ el. ¶ o.d., vid fiske lägga el. sätta ut flöten så att de syns på vattenyta; *lågga sätta* se även **flarnstött**. *Vi lära lägga fĽarsjtöft* Häls. *Vi sätte fĽarstött* Ång.

flar-teln m. [-tå:Ľn, -tå:rn o.d.] Häls **flar-tel m.** [-tel, -tål o.d.] Med Ång Västb Norrb överteln varpå flöten (av bark) är fästade på nät el. not o.d.; se även **flarnteln**. *FĽartåla hade vi ina dä fanns kursjen* (kork) *å sjöpa* Ång. *I hav* (jag har) *slite av fĽartå:ln* Västb.

flar-vind m. [-vinn, -vend o.d.] kastvind; stötvis, stark vindil Härj.

flara flar f. Ång Lappl **flåra flår f.** [fĽår-, flöur- o.d.] Smål Lappl = **flar 2**.

flara v. 1 förse (not o.d.) med flöte; se även **flarna 1**, **2flåra** Häls Med Ång Västb. *Pa näta se var e te sätte pa näverlura å te fĽare, de var te fĽare ne sjöt de* Ång. **2** förse (tamdjur) med namnbricka el. adresslapp Västb. *Han hadd fĽåre fåra*.

flåra v. [fĽår, flôr-, fĽå`år, fĽa`ar o.d.] = **2flara 1** Smål Västb Lappl. *Flôra opp rava* Smål.

flåra f. se **1flara**.

flåra f. Skåne Hall Dalsl **flår n.** Boh knölig utväxt på hud; kula; vårta Boh Dalsl. *Dä intråffa ibĽann att kråtura fekk flårer unner buken .. dä va mest kveger å onge kor om fekk flårer* Dalsl. **1** blåsa; kvissla Skåne Hall. *Där va en flåra unge foden* (under foten) Skåne.

flåra f. se **fläre**.

fläre n. Smål Boh Dalsl **flåra f.** Smål = **flar 2**. *Nu e flåret sjongket* Smål. (Ett metspö består av) *raft, sno, fĽåre, sängke å krok* Smål.

flark vanl. m. [fĽark, fĽårk, fĽårk o.d.] **1** utvidgning av vattendrag (t.ex. å) till mindre sjö; ofta med grunt vatten Häls Härj Jämtl Ång Lappl; äv.: lugnvatten i vattendrag, sel Häls Härj Jämtl Ång. **2** mindre vattensamling; liten tjärn el. sjö Häls Med Ång Västb

Lappl. Å då vart jädde instängt dar e de dann flärka å då se var vi mang dar å sLog jädde Ång. **3** sankt ställe el. vattensamling som inte täcks av gräs el. moss på myr; vattenhål på myr Ång Västb Lappl Norrb. (Hon hotade pojken:) *Ja sku ståpp ne han ini flärkän* Lappl. **4** område i sjö el. i vattendrag som täcks av vattenväxter el. grästuvor o.d. Jämtl Västb. **5** gungfly Ång Västb Lappl Norrb.

flark-blad n. [flärkbæ:, flärkbæ: o.d.] näckrosblad Jämtl.

flarn n. [flæ:rn, flå:rn, flæn o.d.] (jfr standardsv. *flarn*) **1** = **flar 1**; jfr **flårn 1** Smål Sörml Närke Uppl Gästr Med. *Här har du flan så du kan tälja dej en flanbåt* Uppl. **2** = **flar 2**; jfr **flårn 2** Skåne Blek Smål Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västn Norrb. **3** = **flar 4** Smål Gästr Ång Norrb. *Jussôm e flærn* Ång.

flårn n., äv. m. [flån, flaun, flæn, flôn o.d.] **1** = **flar 1**; jfr **flarn 1** Östg. **2** = **flar 2**; jfr **flarn 2** Blek Öland Smål Östg Närke Dal Norrb. *Vi ha gôrck (kork) te flån på en del (ryssjor)* Öland.

flarn-hare m. ekorre Uppl.

flarn-stöta v. = **flarstöta** Sörml.

flarn-stött adv. flarn-stöpt adv. [-stypt, -styft o.d.] = **flarstött** Häls.

flarn-teln m. = **flarteln** Smål Östg Sörml Uppl.

flarna v. **1** = **2flara 1**; jfr **flårna** Sörml Uppl Norrb. *Flarna ett nät* Sörml. **2** om flöte el. flötförsedd not o.d.: flyta på vattenbrynet Smål Uppl Häls. *Sjide flænar, träflötet flyter* Uppl.

flårna v. [flån-, flaon-, flå`ån, flæ`an o.d.] = **2flara 1**; jfr **flarna 1** Blek Västg Östg Norrb.

flärpa f. [flärp-, flarp- o.d.] (jfr standardsv. *flärpa*) **1** cylinderformad visselpipa förfärdigad av tunn bark av rönn, pil o.d.; rörpipa Skåne Blek Smål. *Va e de får ain flärpa du bläsår i? – de lyddar jo raint himst* (det låter ju rent hemskt) Skåne. **2** visselpipa av ihåligt grässtrå, makrosstjälk o.d. Skåne Smål. *Da va barra te å ta aitt swinaurteskavt å bida ihob den aine ännen se hade en strais ain flärpa* Skåne. **3** mun som talorgan Skåne. *Där e flärpa som kan gau.* **4** kvinna med mycket svada; munvig kvinna Skåne. *De va e harrans flärpa!*

flärpa v. [flärp-, flarp- o.d.] **1** blåsa i rörpipa (flärpa) Skåne Smål; äv.: avge ljud som påminner om rörpipans knarrande el. vibrerande Smål. **2** fisa Skåne. **3** smågräla, käbbla; äv.: skrika Skåne. *Falia glötta te å flärpa.* **4** (låta) svänga, slå el. slänga fram o. tillbaka; fladdra; äv. om ljussken: flämta Skåne. *Sarken hängde ude å flärpa. Spreng inte å flärpa mä fastudåren* (farstudörren) *fårr jämnan, de drar kallt.* **5** om stos yttre könsdelar: = **flipa 3** Skåne.

flarra f. [flærr-, flårr-, flær`arr o.d.] **1** trästicka el. spån som med ena änden sitter kvar i stock o.d., o. som vid sågning el. huggning avger ett skorrande el. gnisslande ljud Smål Östg. **2** enkel visselpipa förfärdigad av bark från rönn el. björk o.d. Smål. *Pröva um de je å jöre flårnu å wysseelpibu.* **3** pratsam el. pladdrig flicka el. kvinna Smål Östg. **4** flicka som skrattar el. fnittrar mycket Skåne Blek Öland Smål Hall; äv.: slarvig,

ung kvinna Hall. *Hör ätte ha (vad) en siår te de, din lilla flarra!* Skåne. 5 kvinnligt könsorgan Öland.

flarra v. 1 hastigt fläka, böja el. spricka upp; slå ut; skilja sig från underlaget; äv.: gapa, vara öppen el. uppslagen; bl.a. i fråga om potatisskal under kokning el. kotte som torkas el. vissa material som plåtbeslag, papper, trä o.d.; äv. i förb. *flarra upp* ; äv. om tänder på såg o.d.: slå sig Blek Öland Smål. *Sätt fast-at redit sa dä inte flårå åpp* Blek. *Lägg nånting på boka, älla* (annars) *legger hon å flarrar* Smål. *Har du nu bundit om paketen redit sä inte papperet flarrar opp?* Smål. 2 om fågel: spärta ut vinge el. stjärt; äv. i förb. *flarra ut* Blek Öland. *Kalkontåppen han kan flarra mä stä:aten å na han gautt å flarrat öin stånn sau gal han* Blek. *Nå di flärr ut vinga, då kunn di i`int fô den e`en vingen va klipte, si* Öland. 3 om eld, ljus o.d.: blossa, flamma, äv. i förb. *flarra upp* ; äv.: flämta Smål Östg. *Jusen flårade i tjörkan* (kyrkan) Smål. *Ja trodde att dä va släkt i spisen män nu si jä att ellån flarr åpp* Smål. 4 fladdra Skåne Blek Smål Hall Östg; äv.: vibrera; dallra Smål Jämtl. *Nå se:glen flarrate sleo dä avet vär* (slog det avigt väder) *i se:glen* Blek. *Bykeklåäna* (tvättkläderna) *såm hänga ute flårå fö blåssten* Smål. (Han åkte bil för första gången:) *dä jekk så örna* (öronen) *på ma flårrede såm äspebå* Smål. 5 slå med vingarna; äv.: fladdrande förflytta sig Smål Hall Jämtl. *Felera* (fjärlarna) *fåarre i båommelajen* (blomsterlandet) Smål. *Härr va ain föul* (fågel) *samm flarra ikring* Hall. 6 fara okontrollerat hit o. dit; yra Smål Hall Östg; äv.: stoja Skåne Smål Östg. *Di flarra å far å ösla* Östg. 7 avge el. åstadkomma ett dallrande, surrande el. irriterande skarrande ljud Smål Östg. *Va ä dä sum flårå?* Smål. (Vedträt) *dä sätter sjå å flarrer mittför sjåga* (sågen) Östg. 8 skratta högljutt; gapskratta Blek Öland Smål Hall. *Di flarre åt-e* (henne) Öland. *Dä otåkkeste va ått sjörera* (skatorna) *må samma bynt* (började) *å skratt o flarre så hemsk så* Smål. *Da ku`unn ent drängen barga sä fö grin länge o han flarrada te` högt* Smål. 9 prata mycket o. otyglat; pladdra Blek Smål Östg. *Hu länge sa o sitta därinne å flarra?* Smål.

flarrig flarro adj. 1 som är obeständig el. utan stadga; fladdrig; äv.: som slarvar Skåne Smål Hall. 2 som far okontrollerat hit o. dit; stojig, bråkig Smål. *Va då inte så flårreta!* 3 som skrattar högljutt flamsig, tramsig Skåne Blek Smål Hall Östg som pratar strunt; pladdrig Smål.

flas n. [*fåas, flås, flås, fåos* o.d.] 1 flisa, flinga; liten o. tunn skiva; flaga fnas Smål Hall Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *Dä lōssna nōt smått fåas* Hall. 2 småpartiklar av torr, flagnande hud; hudavfall; mjäll; äv.: narigt hudutslag; jfr **1floss** 1 Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Värml Uppl Västml Dal Med Jämtl. *De e så mö fåas på armbuwn, de har la vōrt et sår* Hall. *Ja hade rekkitt fåas på händera* Västg. *Han ha myttje fåas ti haure* (i håret) Jämtl. 3 fiskfjäll; jfr **1floss** 2 Skåne Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Dal. 4 skal från potatis, rotfrukt, lök o.d. Smål Värml Dal Häls Härj Med Ång Västb Lappl Norrb. *Åter du flase å`* (också) , *du?* Häls. *Lägg pärofåosa opa assjä`ttin å et opa bååstjiva*, lägg potatisskalen på assietten

och inte på bordskivan Norrb. **5** (tunn) yttre bark på träd Västb Norrb. **6** stycke av åkermark o.d.; jfr **1flas 2** Uppl Dal. **7** sandrevel i hav; sandgrund Skåne.

flas m. se **2flase**.

flas n. eld som brinner våldsamt; häftig, uppflammande låga Häls Västb.

flas n. hållningslöst, oanständigt el. mindre passande uppförande under glättigt el. skämtsamt stoj, stim el. upptåg Smål Västg Östg Uppl Västb Häls Jämtl Ång Västb. *Me fflis å me fflas*, ung.: i sus och dus Uppl. *Bâri fflas å skåj* Jämtl.

fläs m. se **2fles**.

flas-bark m. **1** tunn o. slät bark; i sht: tallbark Smål. **2** grov ytterbark Ång.

flas-birk f. [-berk, -börk o.d.] = **flasbjörk** Smål Västg Östg. *Fflasberk de går lätt å kflyve* Smål.

flas-birke n. [-berke, -börke o.d.] trä el. virke av glasbjörk; äv.: bestånd av glasbjörk Smål Östg.

flas-björk f. trädet glasbjörk; se även **flasbirk** Smål Östg. *Fflasbjörk ä sjlät å vit* Östg.

flasa v. [fflas-, flâs-, flås-, flos- o.d.] **1** befria (ngt) från yttre lager; skala; hyvla; skrapa; äv. med avs. på fisk: fjälla; äv. med avs. på träd: barka äv. i förb. *flasa av*; se även **flyssja**, **flösa 1**; jfr **2flesa** Smål Hall Västg Boh Sörml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Du fau inte tälja å fflasa au allt fue möet* Smål. *Den fesken går lätt å fflasa* Hall. *Ho fflasa pälôr* (potatis) Dal. (Stocken är tung:) *Jö sko flåsa a' ne i greot so ne ånt jer sjo tångt bera* Norrb. *Nu få du lov åt lär de fflasa päron* (potatis) *sjölv då du jâr så stor* Norrb. **2** låta spänta (ngt); göra spån Östg. **3** lossna i små flagor, flagna; äv. i förb. *flasa sig* Skåne Smål Hall Västg Dalsl Gotl Närke Värml Jämtl Lappl. *Farjen ha flasad au* Skåne. *Haidnskinnä bräukt di kall någ skinn som var likt fjäll som flasar si av fyst dygni när banä jâr läitä* (barnet är litet) Gotl. **4** gå barklädd el. halvklädd Hall. *Du sprenger* (springer) *å flasar*. **5** i uttr. *flasa ut sig*, platt breda ut sig Ång. *Däjjän ä för lös, han flåsa ut sä på bakäboLä* (bakbordet).

flasa v. [fflas-, flâs-, flås- o.d.] **1** brinna med kraftig låga; blossa, flamma Öland Smål Östg Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv.: brinna ljudligt, spraka, knastra Östg Ång Norrb. *E sto:å illslå`åj* (eldslåga) *flased hökt åpp i tofta* Öland. *Lägg inte på för mykke utå tyret för då fflaser dä så da:nt* Östg. *Tsjä:lingkru`te* (käringkrutet, dvs. lummernikt) *fflasa bra öm du snör e opp i elln* Västb. *Latärstjöne* (norrskenet) *he brinn so ne flåsa* Norrb. **2** prassla, frasa Värml Dal Jämtl Norrb. *Åkkän är ä sôm går jenôm en haEmhop å int fflasär?* – (svar:) *soLa* Dal. *Fflåsa önt ve tiddninggän o pappe:rä ne den sjiokän sko sova!* Norrb. *He flåsa sjär je gja*, det frasar här jag går Norrb.

flasa v. [fflas-, flâs-, flås- o.d.] **1** = **2flansa 1**; äv.: stimma, stoja Skåne Smål Västg Dalsl Östg Uppl Västb Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja fik inte ränna o flasa* Skåne. **2** hastigt fara iväg; äv. i förb. *flasa av* o.d. Gotl Häls Ång Västb Lappl; brådska, jäkta Värml Västb. *De flast unnan*, det gick undan (vid segling) Gotl. *Dôm flåsa å gåfe* (av gårde, dvs. bort) Ång. *Hon fflasa å` sôm hon skull a hatt elln bak e e`en* (i ändan) Västb. **3** arbeta

fort o. slarvig; hafsa; äv. i förb. *flasa av* el. *till* o.d. Häls Ång Västb Lappl Norrb; fuska i arbete Dal. *An flase å ä bi-nt nå vidärä* Dal. (Kommentar om höslagning:) *Ha de flasa a' hena nu?* Har du redan hafsats av det här nu? Västb. *Hon flåsa dell å törke damme* Norrb. **4** om fågel: flaxa, slå med vingarna; flyga flaxande, äv. i förb. *flasa av*, flaxa iväg Ång Västb Lappl Norrb. *Kråka vinga å flåsa* Ång. *Såmma nat Väikifarsa dö'ödd hö£ je* (hörde jag) *såm in står kå:sjwårt få'ä£* (kolsvart fågel) *flåsa a' undi takän å öut* (under taket och ut) Norrb. **5** vara grov o. plump i mun; äv. i förb. *flasa sig*; jfr **2flansa 2** Skåne. *Han luår å flasar.* **6** skratta högljutt o. uppsluppet; gapskratta Västg Östg Med Jämtl Ång. *Horn flåsa å skratte at-ä* Ång.

flåsa v. se **1flossa**.

flåsa f. [*flås-*, *flôus-* o.d.] blåsa i hud o.d.; vattenblåsa, blodblåsa Hall Västg. *Dän (han) vel håller ha ena flåsa på se tå än ena lerpa* (rynka) *på sin sko* Västg. *En sum arbetar stivt får alldringa flåser för han har baller i näva* (knölar i händerna) Västg.

flasa-gröt m. fiktiv gröt, som har förtärts av ngn som omotiverat el. utan hejd skrat-
tar; i uttr. *äta flasagröt* Jämtl Ång. *Han mått ha ete flasagröt* Jämtl.

flasa-kåre m. [*flåsakårä*, *flåsakår*, *flåsakaur* o.d.] Jämtl Ång **flas-kåre m.** Jämtl hyvelspån.
(Draken) *hän sir ut föjjän* (nästan) *såm n famn mä flsakåråm såm lå`arr* (lågar) *å brinn å fälis opp i verän* (färdas upp i vädret) Jämtl.

flasar v. lossna från underlaget; flagna; jfr **1flasa 3** Skåne Smål Hall Gotl Härj Jämtl Norrb.
Skinnet flasar på me Hall. *Do jär då såm he så flåsas frå gröytn* (från grytan) Norrb.

flase m. [*flase*, *flause*, *flåsa* o.d.] **1** rå, ohyfsad el. otrevlig man; tölpl, knöl slusk Skåne
Blek Smål Hall. *Ja vile ente ha fulje me dām får de va nånna riktia flaså* Skåne. *Åm han inte
lår se lite vannlet folkavet* (vanligt folkvett) *su bli de en flase å en* Smål. **2** stolle, fåne;
skålm Skåne Blek Hall. *Viem kunne tro`o att de skulle bli`i ein såenn flause åu håenåm?*
Blek. **3** man som flänger fram Norrb. **4** man som skrattar el. flabbar mycket Norrb.

flase m. Sörml Uppl Dal Gästr **flas m.** Uppl Västml Gästr stycke, bit; flaga Sörml Uppl Dal
Gästr. *Vi delå på pannkakån å ja fekk störtstå flasn* Gästr. **1** större, öppet el. vidsträckt
område i terräng; stort stycke mark Uppl Västml Gästr. *He va stora flasar, som e illa nog
syndes en grön nuppa på* Uppl. *Gräsô ha vurti ilrött på en stor flas* Gästr. **2** sjöyta fri
från öar, holmar o.d.; öppet vatten Uppl.

flasig flasug, flasot **adj.** **1** som är full av småfnas; fnasig; fjällig äv.: mjällig Skåne Smål
Hall Västg Dalsl Östg Närke Värml Uppl Jämtl Lappl. **2** som har narig el. skorvig hud
Skåne Smål Hall Västg Östg Värml Uppl. *Hon va så flasi å dann i ansektåt* Smål. **3** som är
upprispad el. trasig i kanten Skåne. *Flaseda ha:vragryn.* **4** om trä: spröd, skör; lös
Skåne Smål Östg; äv. om ved, trä: som är lättklugen Smål. **5** om sådd: ojämn Gästr.

flasig flasug, flasot **adj.** **1** som uppför sig vårdslöst o. obetänksamt; som är hafsig,
slarvig el. självsvådlig; äv.: som far fram på ett våldsamt o. besinningslöst sätt
Skåne Smål Hall Västg Uppl Dal Häls Västb; äv.: som är rå, ohyfsad el. otrevlig; tölpkädd;
oförsämd, plump äv. om tal: grov Skåne. *De e en flased, rôu kar!* Skåne. *Hong va sa*

flased i mongen (munnen) Skåne. *De âe a flasi tös, hu flabbar u gormar i sällskap* Smål.

2 som är uppsluppen o. glad; yster; lekfull lättsinnig Östg Dal Häls.

flask m. **1** remsa, flik; lapp; (avskuren) mindre bit av tyg el. hud o.d. Blek Smål. *Han skar ao en stor flask pa fingern* Blek. (Hon hade) *en liten flask ne:reve´* (urringningen), hon hade en liten bröstlapp i uringningen Smål. **2** ficka på klädesplagg Blek; innerficka (ofta motsatt: lomma 'ytterficka') Skåne. *Ja har aible i flaskena* Blek. **3** flat ytlager, flatsida; i uttr. (klyva o.d.) *på flasken*, med avs. på trä: (klyva o.d.) längs med årsringarna o. frigöra ena lagret efter det andra; (motsatt: **agn 1**); se även **1flaska 2, fläss** Blek Smål Hall Västg Östg Närke Härj Ång; äv. med avs. på sten: (klyva o.d.) längs med ådringen Hall. (Det är) *lättkæuve på flasken* Närke. *Dam kæv pa bôsjt å rev på fläsk*, de klöv på borst, dvs. träfiber, och rev på flask (när de tillverkade pärtor) Ång. **4** rad av spån el. sammanbunden halm på tak vid taktäckning; skikt; varv; se även **1flaska 3** Smål. **5** utskjutande del av halmen på halmtak Blek.

fläsk-tisdag el. **fläske- m.** tisdagen i påskveckan Dalsl Värml Gästr. *Kurvemåndan, fläsketisdan, askeonsdan...* Dalsl.

flaska f. **1** stor trästicka, spån; jfr **flask 1** Smål. **2 = flask 3**; i uttr. (klyva o.d.) *på flaskan*, med avs. på trä Östg Värml Västg; äv. med avs. på sten Smål. *Kæyver en ännmä* (ändmed), *kæyver en på flaska* Östg. *Kæyvå ven på flaska* Östg. *Tälj ätter flaska* Västg. **3 = flask 4** Skåne Smål.

flaska v. **1** klyva (ngt) i långa flisor, stickor el. spån; spjälka, spänta; äv. i förb. *flaska av* Blek Smål Västg. *Flaska stikke* Blek. *Gubben i Lövatörpet ba han sölle få flask å nora stubba i skojen* (skogen) Västg. **2** daska; slå; äv. i förb. *flaska till* Västg. *Han flaska te mäk mä ba:khanna pa sjinna sa.*

fläska v. [fläsk-, fläask o.d.] **1** vid bollspel: misslyckas att ta bollen vid lyra; förlora en lyra Smål Värml Gästr Häls Norrb. **2** vid fiske: misslyckas att dra upp fisk så att den förloras; missa Smål. *Ja fekk tre å fläskade två.*

flasma f. **1** avrivet stycke; flaga, flisa Skåne Blek Smål Hall. *Ja flajte en bra flasma au töjved* (tyget) Skåne. **2** rödaktig fläck i hud Skåne Smål. *En hae ju satt männsku hae flasmu övu halva annsäitet, rött sum blo* Smål. **3** spricka el. bräcka i egg på lie o.d. Skåne. **4** barkskada i trädstam på barrträd; förorsakad av ärr el. spricka som ger kraftig kådbildning o. leder till att barken faller av Skåne. **5** kvinnligt könsorgan Skåne.

fläss m. eller FLESS? [fläss, fläss, fless o.d.] = **flask 3**; i uttr. (klyva o.d.) *på fläss* Uppl Västg. *Kævin på fläss* Uppl.

flåt m. [flåt, flaut, flaut, flåt o.d.] **1** kvalstret fästing; jfr **flåta 1, flåte 1, 2flåt 1** Blek Öland Smål Sörml Uppl Dal. *Ja tror ja har fått en flåt på mej* Uppl. *Koa va full i flåta* Dal. **2** lus; i sht på får; jfr **2flåt 2** Smål Östg. **3** pojke; jfr **2flåt 4** Östg. *Nôr han växte öpp å va n litn flåt.* **4 = 2flåt 5** Värml. *Nu kâm dänna flåten.* *En storen flåt.*

flat-äska f. [-eske, -eska o.d.] slags flatbottnad båt, som används på grunt vatten; flatbottnad eka Gotl Östg.

flat-bjugg m. = **flattring** Västg.

flat-gädda f. i uttr. *slå el. kasta flatgädda*, kasta sten på vattenyta så att stenen studsar, "kasta smörgås" Smål Hall. *Därr slo döu ain redi fladjädda* Hall.

flat-palt m. palt utan fyllning Ång Västb Lappl. *Te flê:tpaltn joL* (gjorde) *ve smörbrunnä* (hål med smör i) Lappl.

flat-tak n. innertak Dalsl Värml Dal Gästr. *Dä kun var tämEe låggt te flê:tak för* (förr) *i de gammeL bonnstôga'an* (bondstugorna) Värml.

flat-vattu-sko m. [flê:tvattu-, flê:tvâttu- o.d.] slags läderkänga utan sulläder; näbbsko Västb Lappl. *Jaa, sen var hä bara om tre in flatvattuskon heller blisterpunga som dem kallese för* Lappl.

flåta f. 1 fästing; jfr **flåt** 1 Uppl. *Ala ä fulla me flåter*. 2 flatlus; jfr **flåtta** 3 Uppl.

flata f. [flêa`at] flatlus; jfr **flåta** 2, **flåtta** 3 Västb Norrb.

fläta f. se **2flätta**.

fläta v. se **4flätta**.

fläta v. se **7flätta**.

fläta v. [fläd-] flathugga (timmerstock o.d.); ta bort ojämnheter genom att hugga bort bark o.d.; äv. i förb. *fläta av el. till*; jfr **flättja** 2, 3 Skåne. *Fläda baken au trai. Ja ska fläda te' ain traibid*.

flate m. [flêate, flade o.d.] 1 område av slät o. jämn mark i terräng Boh Närke Dal Härj; ofta: åker- el. sädesfält, teg; gärde Boh Närke. *Ja ska rogså denhär flêatn i höst* Närke. 2 grund i vattendrag Skåne. 3 stor, flat sten Skåne. 4 slags flatbottnad, mindre båt; jfr **flatäska** Uppl.

flåte m. [flêate, flêôte, flêa`ât, flêô`ôt o.d.] 1 kvalstret fästing; jfr **flåt** 1, **2flått** 1 Öland Smål. 2 flat sten Östg. *Kasta flêate, kasta "smörgås"*.

fläte n. [flêate, fläde, flêe`et o.d.] slät mark; slätt fält el. åkerstycke Skåne Smål Jämtl.

flatna v. 1 bli flat el. platt; ofta i förb. *flatna ut* Gotl Norrb. *Så flattnäd bröä äut* Gotl. 2 bli förlägen el. skamsen Smål Hall Dalsl Östg Uppl Västb Jämtl; äv.: baxna; bli häpen, förvånad el. snopen Smål Sörml Uppl. *Han lög så en kunne flêatne* Östg. *Nu tror ja alt-an flêatna* Sörml. *Å, du skulle flêatna!* Uppl. 3 om vind: mojna; äv. i förb. *flatna av* Med. 4 lugna sig, stilla sig; äv. i förb. *flatna av* Närke Norrb. *Sän tar ho ôpp en fot på mërra å höll na så ho änna* (alldeles) *flêatna, ho rörde inte på rumpa* (svansen) *en gång* Närke. *Hän flêatne å' na je sa`ar åt-o, han lugnade sig när jag sade till honom* Norrb.

flatrik m. [fla:drik] liten braxen, braxenpanka Skåne.

flatse adv. [flasse, fla`ass o.d.] i horisontalt läge på rygg; äv. i uttr. *slå el. falla flatse*, handlöst slå el. falla framåtstupa Öland. *Åm e harv lå fla`ass på en åkkå* (åker). *Baggen buffed te-n så han slo fla`ass i bakken. Han lå flêa`ass på bakken*.

flatslig flatslug adj. [flahl-, flasl- o.d.] som orsakar förlägenhet el. skam; genant, försmädlig; snöplig, neslig Dal Häls. *Hä va fäll flahle um ingen sku vett åv-ä* Häls.

flatt f. Smål Östg flatten f. Smål Östg slät o. jämn mark i terräng, i sht: åkerjord; slätt; jfr **3flått**. *D-ä e redi flatten* Östg.

flatt m. liten braxen, braxenpanka; se även **flatting** Smål. *En tåkken dära flatt kan ingte möe tya mä.*

flått m. [*flått*, *flött*] **1** man som (till yrket) avlivar o. flår hästar (stundom äv. katter o. hundar); hudavdragare, flåbuse; se även **flåttare** Västg Boh. **2** djurplågare Västg. **3** hård, obarmhärtig man Västg Boh. *Länsman hadde la kunnat tattet lognt å tårlit (tålmodigt) å inte fòert fram sum en riktir flått ifrå den ene te den are (andre) Västg.* **4** seg o. uthållig arbetare; man som arbetar hårt Västg.

flått m. [*flått*, *flött*, *flautt*, *flött* o.d.] **1** kvalstret fästing; ofta i uppsvällt tillstånd; jfr **flåt 1**, **flåte 1**, **flåtte 1** Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal. *Flöttana di bårar hoeded (huvudet) ing i kråppen på fålk å dä sidår di å suar blo så di blar stora såm nydår (nötter) Skåne. Ja har hävet i mä så ja ä så mätter å stenner sjum (stinn som) en flått Västg.* **2** lusfluga; fårlus el. häst- el. nötfluga; jfr **flåt 2**, **flåtta 2**, **flåtte 2** Skåne Smål Östg; äv.: styng Skåne. **3** gråsugga Boh. **4** (tjock) pojke; jfr **flåt 3** Boh Värml. **5** stor (o. lång) man, åbäke; äv.: stor varelse; se även **flåt 4** Värml.

flått f. [*flått*, *flött*] jämn mark i terräng, i sht: åkerjord; plant åkerstycke; slätt; jfr **2flatt** Smål Östg. *Vi har vete på dän flåtta å rôg på dän där flåtta i samme jële (gårde) Östg. Dä va e stor flått Östg.*

flått m. **1** fläck Sörml Norrb. **2** litet skär i vattenytan el. som är synlig endast obetydligt över den Blek.

flatta v. slå (ngn) lätt med handen; äv. i förb. *flatta till* Blek Smål. *Nå han bliå för ostyriå så fao en låvå flatta te' an ett slaj* Smål.

flåtta f. [*flått*-, *flått*-, *flått*- o.d.] **1** kvalstret fästing; jfr **2flått 1** Hall Västg Dal. **2** fårlus; jfr **2flått 2** Östg Sörml. **3** flatlus; se även **plåtta**; jfr **flata**, **flåta 2** Med Jämtl Ång Västb Lappl.

flåtta f. Skåne Smål Hall Västg Östg flåta f. Öland Smål Östg flät m. Öland Smål plåtta f. Härj ansikte; plyte Skåne Öland Smål Smål Västg Östg Härj; äv.: panna, i sht på djur Öland Smål Västg Östg Härj. *Ho akta säj så ja int fekk si na i fleta Öland. Ja fekk en snöbåll mitt i flåta Smål. Han va så rö:er i flåtta Västg.* **1** skalle, huvud Smål Västg Östg Härj. *Ja har fåt ont i flåtta Östg. Skå jä tru ongan ä stöllô hell gjette tru (eller behöva tro) jä ha e orôle plette Härj.* **2** i uttr. (ge ¶) ngn på flåtten, ge ngn ett slag i ansiktet el. på huvudet o.d. Skåne. *Å så dræmmde hann en på flåtten så hann styva på näsan.* **3** stycke avfladd hud från panna el. huvud på slaktat nötkreatur Smål Hall Östg. *Du kan ja:rne sjöppe hemm e flåte te ha te hælleppe te skona Smål. Dän där flåta dän skar di bört när di sate in sjinna te bere:dning Östg.*

flåtta v. Skåne Smål Västg Boh Värml Med Lappl Norrb flåta v. [*flåt*-, *fläät* o.d.] Öland Smål Östg Närke Värml Uppl Västb Dal Gästr Jämtl Ång ge (ngn) ett slag; slå, drämman; ofta i förb. ¶ *till. Ja va rädd att han skull bit kon så ja tog en spragga å fleta tä åt-n då vart-n*

elak (arg) å kom rätt emot mäg Gästr. *Hon fLättä dill vä hanna u:tarne skalln*, hon slog till med handen utanpå skallen Lappl.

flätta f. [fLä`ätt o.d.] **1** plätt, plätta Ång Västb. **2** tunn flik el. bit Västb Norrb. *I* (jag) kom vä handa mot så:gkLingga, men i såge båra (jag sågade bara) bårt än fLä`ätt bårti (av) tummen Norrb. **3** skråma, skrubbsår; ytligt sår Norrb. *Jä hâ foj i fLe`ett*, jag har fått en skråma.

flätta f. [fLätt-, fLä`ätt o.d.] **1** fläta (av hår, vetelängd o.d.) Blek (utom Öland) Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Dal Häls Härj Med Jämtl. *Dâr går åj dâga mä langa flätter*, där går en flicka med långa flätor Hall. **2** ormhona; huggormshona Smål.

flätta v. [fLätt, fLä`ätt o.d.] **1** vända (ngt el. ngn) upp o. ned; vippa el. kasta över ända; äv. i förb. *flätta upp-ned-å* Västb Lappl. *Hä lå`ât som då man flätt oppnea si`ikeln å dra`a igång julä å sätt dit n pappbit*, det låter som när man vänder cykeln upp och ned och drar igång hjulet och sätter dit en pappbit Västb. **2** falla; äv. i förb. *flätta omkull* Västb Lappl. *Hä:sin ha fLätte*, hässjorna har fallit (i blåsten) Västb. *Da han fLätte åmkull* Västb. *Han fLette barta se:tern*, han föll från sätet Västb. **3** halka Västb Lappl. *Tsjwå:rn fLätte bårtti hannum a mä*, tvålen halkade ur min hand Västb.

flätta v. fläta v. **1** dra upp överläppen o. visa (tänderna); som tecken på ilska o.d. Norrb. *fLett å tannu*. *Dâ lag en o fLeta tennen de`er*. **2** skratta så att tänderna syns; flina Norrb. *Je åndre wå di sat å fLette åt*, jag undrar vad de satt och skrattade åt.

flätta v. **1** i förb. *flätta upp*, låta vända, vika el. lyfta upp en flik (textil) Västb Lappl. *fLett opp taitsje* (tacket) Västb. *Ja skull dill å fLätt opp tsjo:ln hannasj å je on*, jag skulle till att vika upp hennes kjol och ge henne (stryk) Lappl. **2** om klädesplagg o.d.: slänga, svepa el. fladdra vid rörelse; ofta i förb. *flätta till* Lappl. *Hä fLättä bâ dill te tsjo:ln hä on for*, det fladdrade bara till i kjolen då hon for. **3** röra sig hastigt o. lätt; flänga Lappl.

flätta v. **1** ta bitvis, fläckvis el. här o. var; ta undan för undan; i fråga om att hacka el. ta loss ngt, t.ex. grästorvor, bröd o.d. Lappl Norrb. *Hon fLätt e på vä to:mtsje:kana å no törr on få lös nann bit*, hon "flättar" på med tomkäkarna, dvs. de tandlösa käkarna, och nog torde hon få loss någon bit (ur det hon tuggar) Lappl. **2** tälja el. hugga tunna spånor av stock; t.ex. vid bleckning av träd Ång. *Å se var e te å gå å flätte hell blekka te gränern å sjlå in kryne*.

flåttare m. = **1flått 1** Västg Värml.

flätte m. [fLätte, fLôte, fLô`ött o.d.] **1** = **2flått 1** Öland Östg. **2** = **2flått 2** Hall. **3** elak pojke, odåga; "spoling"; jfr **2flått 4** Hall Värml.

flatten f. se **2flatt**.

flatter n. **1** massa med lös o. vattnig konsistens Ång Västb Lappl. *Degen va så lös sôm e fLatter då hon sjlo ut n på bakuboLe* (bakbordet) Västb. *Hä snög e dag män hä ä bâ sôm e fLättär* Lappl. **2** lös avföring; diarré Värml Ång. **3** struntprat Värml. *Dä va ba`ar fLatter sôm itnô va mä*. **4** sliskig o. inställsam vänlighet; låtsad vänlighet Jämtl.

flatter n. **1** obehärskat, högljutt skratt; gapskratt Hall Värml Gästr Ång Västb Lappl. *Skratta, ja! män ait sôddet fEatter kan ja inte li:a (tåla)* Hall. **2** person som skrat-
tar mycket Värml Västb Lappl. *Horn jer sôm e fEatter, stenta danna* (den där flickan)
Västb. **3** smatter Blek.

flatting m. Smål flätting m. Blek Smål flattring m. Smål = **1flatt**. *Vi fikk en brasen å nånna
flättinga* Blek.

flätting m. se **flatting**.

flättja v. [fEättj-, flä:dj- o.d.] **1** avhugga bark på trädstam; bläcka Skåne Blek Smål. **2**
grovhugga (timmerstock) o. ta bort ojämnheter innan den släthuggs; äv. i förb.
flättja av; jfr **4fläta** Skåne Blek Hall. *Flädja au mä en ysse* Skåne. **3** flathugga el. flattälja
(timmerstock) på sidorna så att den blir fyrkantig; inför husbygge o.d.; jfr **2flicka**,
4fläta Skåne Smål Häls Härj Med. *Di hade flädjade läjter* (läkter) Skåne. *fEättjä tå stöttjän*,
tälja av stocken Med.

flattra v. [fEattr-, fEatter o.d.] **1** skratta högljutt o. obehärskat; gapskratta; flabba Smål
Hall Värml Gästr Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Ho fEattrede så dä skongde i heLe lokalen* Smål.
2 fnittra, småskratta Ång Västb. **3** avge el. åstadkomma ett dovt, tätt, smällande
ljud; smattra Öland Värml Lappl Norrb; äv. om kokande mat: puttra Lappl Norrb; äv.
om ljud som uppstår när fågel slår med vingarna: smattrande flaxa Värml Lappl.
Dä bEåsste sô dä fEattra i fEagga Värml. *Höna fEattra mä vingera* Värml. *Pånna fEättär o
kåokäs* Norrb. **4** om åska: dundra; smällande dåna Öland Värml Häls. *Så to de te å`åsk
å flattre å smattre å skrä`äll* Öland.

flattra v. [fEatträ, fEättär, fEätter o.d.] **1** släppa lös avföring; ha diarré; se även **2flottra**
2 Värml Ång Norrb. *fEatter å dyng* Ång. **2** vara vänlig på ett sliskigt o. motbjudande
sätt Jämtl.

flattring m. Smål Västg Östg flättring m. [fEättring, fEä:tring o.d.] Smål Östg Närke
sädeslaget tvåradigt korn; se även **flatbjugg**. *fEättring, älste ko:rnsôrtn* Östg.

flättring m. se **2flattring**.

flattring m. se **flatting**.

flåvis adj. [flauvis o.d.] i uttr. *på flåvis*, på tok Skåne. *Da ä ju raint pau flauvis! De
ha gaud på flauvis hails daen*, det har gått på tok hela dagen. *Da jekk pa flaovis mä
tjöranet, skageln slo nåj o haisten tå i sjen*, det gick på tok med körningen, skakeln
slog ned och hästen tog i sken.

flax m. Dalsl flaxa f. Värml fläxa f. Härj fjäril; nattfjäril. *Feflar ä ne fEakser*, "fefflar" är ett
slags fjärilar Värml. *fEakserâ drar sä te juse* Värml.

flax m. **1** löst klädstycke som fläktar Värml. **2** slags dokliknande huvudbonad av linne
för kvinna; används som solskydd Dal. *Får i vâ:rdn a dem afft jen waitan flakks sô a
rekkt enda nida årrduma*, förr i världen har de haft en vit flax som räckte ända ner
till axlarna. **3** skärm på lieorv med vilken säd insamlas vid mejning, mejbåge
Dalsl.

flax f. flaxa f. flaga, flinga; ofta: stor snöflinga Värml. *Sen tog ho tur barmen Sibylla å svartkonstboka å slängd dän i varmen mä sô pøjkan på tak fäkk ellrö flaxer på säj. Tett, sô sto`or fLakkser dä kâmmner ner.*

flax n. stadigt sällskap el. förhållande; äv.: pojkvän el. flickvän, käresta Blek Smål Hall Häls Ång. *Nesse har fatt flakks mä Anna Blek. Han e gôuen te sitt flakks Hall. N Olle ha skaffe sâ e flakks å` nu Ång.*

fläxa f. se **1flax**.

flaxa f. se **1flax**.

flaxa f. se **3flax**.

fläxa v. [fLäcks-, fLâ`âkks o.d.] **1** flaxa Smål Hall Dalsl Värml Dal Ång Västb Norrb. *Tuppen fLekksa når han skule gaLa Hall. A än den dâg i dâg jär se vara kâttöglern se ått dem ska flâ`âkks a gerp i allt he witt jär Västb. Han ståod å fLâkkse vä arme som än fogeL Norrb. 2* fara hit o. dit; flacka Ång. *Ongdommen fLäkkse pa å rönt bögda å ä vi:râkkst tå sä.*

flaxtra v. Blek Öland Smål Sörml fläxtra v. Skåne Blek Smål Sörml flaxa; vifta Skåne Blek Öland Smål Sörml. *Den fLakstre me vinga Öland. 1* fladdra Blek Smål Sörml; äv.: fläkta Sörml. *Stäng döra, juset baLe fLäkkstre Smål. De flekkstrar å drar på sjönn Sörml. 2* planlöst fara fram; flacka Blek Smål. *Han har faert o flakkstrat i sina da Blek. Håll dä still o fläkkstra int sao Smål.*

fläxtra v. se **flaxtra**.

fleda v. [fLed-, fLe, fLä o.d.] tina; äv. i förb. *fleda upp* ; jfr **flia** Sörml Uppl. *Snönn fLär bårt Sörml. Ta in fisken så han får fLeda åpp Uppl.*

fleka v. smeka (ngn el. ngt); stryka med hand el. fingrar Dalsl Värml. *Har du-nte nô anne å järe än å fLeke dän kattn? Dalsl. Dä va no lättvindekt å kamme sej då, de behövde no bare å fleke över skulten mä näven e par gånger sô va de höfsa Dalsl.*

flen m. [fLen, fLein, fLâin, fLain o.d.] glansig isbeläggning blankis, isgata Uppl Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hä jär illt (svårt) å tjsö`ör bil då hä jär fLein opa vägen Norrb.*

flen vanl. m. [fLen, fLein, fLain o.d.] **1** svullnad; svulst, knöl; böld Västg Östg Värml Uppl Ång Västb (utom Dal) Blek Smål Sörml Närke Häls Norrb. *Han hade en tåkkn där fLen i huvve Sörml. A Vakker-Gås ha fått fLein ti jure (juvret) Västb. Let banä fa tsji`ik de, ånnasj kân do fa fLein uti tsjikan, låt barnet få dia dig, annars kan du få flen i bröstet Norrb. 2* reumatisk värk; gikt Dal Jämtl Ång Västb Lappl. *Han ha fott fLeirn ti ârmen Ång. 3* (diffus) värk i kroppen p.g.a. sjukdomstillstånd, som influensa, förkylning o.d. Jämtl. **4** tandvärk Smål Östg. **5** svår kramp el. knip i magen; magkatarr; kolik Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal Häls. *Jälpa te dä vart ja allt päkker (tvungen) , för Annikâ-piga ha fått så ont å flen så ho ärkâ bus (orkade verkligen) inte någe Sörml. 6* sveda till följd av sur uppstötning från mage, "halsbränna"; äv.: magsyra Dal (utom Värml) Sörml Närke Uppl Gästr Häls Ång Västb. *Rapa fLen Närke. Gumma fekk fLen Dal. 7* i olika uttryck för skarp tillrättavisning el. utskällning av ngn; bl.a. *läsa flen ur*

skallen , "läsa lusen" av ngn Smål Västg Sörml Närke Uppl Västn Dal Gästr Ång. *Ja ska alt lesâ fLen ur ska:el* (skallen) *på-n* Närke. *Skä ja je dä fLen?* Dal. *Ja skâ ta fLen ur dä!* Gästr.

flen m. EJ FÄRDIG (kolla under flint) kal el. bar fläck äv.: bar plats

flen n. flin; skratt Boh Värml Häls Ång. *Män ho va nållitt* (inte) *full mä flen at ahltsomma för dä ho hadde fått ti skôkka va baridelia tôrre lev* Häls. *Våra full i fLen* Ång.

flen-gräs n. [fLen-, fLein-, fLain- o.d.] (jfr ä. svenska *flengräs* 'flenört, torsnässla, Scrophularia nodosa L.') rölleka; används som läkeväxt Västb Lappl. *FLeingräse va bra att kok å' å tsjvätt ve, då koen hadd fLein* Västb.

flen-höst m. (till **1flen**) höst med liten nederbörd av snö o. där kylan kommer tidigare än snön Med Ång. *N tókke dänn fLenhöst dôrn kalle, sa hä var, hä hadde fröse å, ragne å fröse, sa hä va likksôm isit å ha:Ët* Med.

flen-hus n. = **2flen 1** Smål Sörml Närke Uppl Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång. *Gummân hadd et fLenhus mitt i pannân* Gästr. *Nu ha n Joharn gått å mödd sâ* (ansträngt sig) *så han ha fott e fLernhus hâri jumsken* Ång.

flen-korn n. ansvälld (lymf)körtel; liten knuta under hud Jämtl Ång. *FLeinkorn, damm legg ini tsjötte* Ång.

flen-mask m. [fLe:nmask, fLe:nmark, fLe:nmärsk o.d.] skogssnigel Ång Västb Lappl.

flen-pust m. ansvällning under huden till följd av överansträngning; knöl, svulst; äv.: valk i hand Ång. *Ja ha fott n fLernpust, ja jett ngni en* (jag måste gnida den) .

flen-värk m. = **2flen 3** Smål. *Ja ha fått en sånn otäck fLenvark i ö:ert* (örat) .

flen-vinter m. [fLen, fLein o.d.] (till **1flen**) vinter med lite snötäcke men med ishalka; barvinter med is på mark o. väg Med Jämtl Ång.

flena v. [flen-, flain-, flâin- o.d.] **1** göra (ngt) flat el. flatare; platta el. tunna ut; äv. med avs. på smide: smida ut Skåne Smål Hall; äv. i förb. *flena sig* Smål. *Slao mä en slägga pao nalen så flainer du den* Skåne. *Koäna bara flajjnâ se å dejja se ve stajjnanna*, kornen bara flenar sig och degar sig vid stenarna (vid malningen i kvarnen) Smål. **2** med avs. på hår: strama; ofta i förb. *flena åt* Dalsl Jämtl. *Å håret hart åtflena te en store tut* (knot) *på skulten mä en hårpil på värsi sia* Dalsl. **3** göra (egg) trubbig o. oskarp Skåne Smål. *Ja flajjnte lajjen* (lien) *naur ja hågg i stajjn* (högg i sten) Skåne. **4** klämma (ngt) Smål Hall. *Ja ha flajjnt minn fengår i stajjnjäred* Hall. **5** krossa (ngt) Skåne Smål Hall. *Ja sa flajjna huät* (huvudet) *på ormän* Smål. *Sau slo ain pau bajnet imod stajnen sau ain flaintet* Hall. **6** ge (ngn) stryk Skåne Smål Hall. *Da ä så ossamms så da hadâ sammvetâ te å flajjna varannra* Smål. **7** söndra; trasa; äv. med objekt Skåne Smål. *Spedekagan har bejunt flaina* Skåne. *Akta de så du inte flajna de sum du fäe på stokk å stajjn* Smål.

flena v. [fLen, fLain, fLe`en, flä`äin o.d.] bilda isbeläggning; isa Ång Västb Lappl Norrb. (Enligt talesätt) *trörne`len, demm sku ti snjö:n i sju vikku å fLen i tri*, sädesärlorna, de skulle låta töa snön i sju veckor och flena i tre Västb. *E fLain opa aro*, det flenar på årorna Norrb.

flena v. [fLen-, fLân- o.d.] flina; hånskratta Boh Dalsl Sörml Värml Dal Häls Härj Norrb.
Hån (han) *ståod båra å fLena åt ållt hä i* (jag) *föresjLåo* Norrb.

flenig flenug adj. [fLen-, fLein- o.d.] som är betäckt av is; som är glashal p.g.a. isbeläggning; halkig Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *H-â fLenit ätä väjjän* Med. *In fLena ve* Norrb.

flenug adj. som är överdrivet efterhängsen el. närgången o. kärvänlig; obehagligt el. äckligt smeksam Jämtl.

flep-ord n. [-o:£] försmädligt ord; stickord, pikord Värml. *Han kåmm mä sô môa fLepo:£.*

flep-trut äv. **flepe- m.** **1 = fleptut** Värml. *Ta£trosten, den flepetruten, bja£e* (pladdrade) *uknakele se dä jalm* (ekade) *i höggda.* **2** inställsam person Värml.

flep-tut m. pratmakare som ironiserar, hånar el. smädar; spydig o. storordig retsticka; se även **fleptrut 1** Värml Västml Dal. *Kåmm int dâna fLeptutn O£-Larsa in i föreningsboa .. å sa te-n: "näsa dä har du lang sum n lur, ja tror on lutar åt krogen"* Värml.

flepa v. [fLep-, fLeb-, flaib-, fLeip, fLaip, fLe`ep o.d.] Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Med Jämtl Ång Norrb **fläpa v.** Smål Östg uppträda på ett förargligt, dumt el. tölpigt sätt; äv.: vara tillgjord Smål Västg Östg Sörml Värml; äv. i förb. *flepa sig till*, *göra sig till* Smål. **1** prata dumheter Smål Västg Östg Närke Värml Ång Norrb. *Ho fLeper å ta£er så kônstit* Värml. **2** göra narr av; driva, skoja el. skämta med Boh Dalsl Värml Jämtl. *Nåkk fôr de velle flepa mä na, men ho hadde ögne* (ögonen) *på skaft å örne* (öronen) *på helpänn* Dalsl. (Den trollkunnige hade kunnat bota märren) *åm inte du stött hade fLepe å dreve det skôjj mä tåkre sôm pLåkker mä läking* Värml. **3** pika (ngn), håna; tala försmädligt el. spydigt Värml. *Ja ha fülle inte fLepâ dej, ja bare stöllâ. Han fLepa hōmmen* (honom) *å ga-an dän en g£iringen ätter dän anner.* **4** överlägset flina; hånskratta Smål Västg Dalsl Värml. **5** skratta, flabba Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Med. *Han fLepär å g£iner ått allting* Närke.

fläpa v. Östg fläpa v. Smål i förb. ¶, slumpa sig, hampa sig *flepa sig. Dä fLepade så så* Östg.

fläpa v. [fLep-, fLeb-, flaib- o.d.] Hall Västg Boh Närke Häls fläpa v. [fLäb-] Smål Hall gråta. *Inte ains att tökktet lett ärbe* (hemskt arbete) *sum å hydda slatt va de nutt kwennfölk sum fläbade fue* Smål. (Säger man till henne:) *fLebar å tyder hu* Boh.

fläpa v. **1** vara närgånget (äv. sexuellt) smeksam o. kärvänlig; äv.: klema bort; se även **flepas** Med Jämtl. *Han håll på å fLeip opett n dän, han tyttsj bastemt om å* Jämtl. (Hustrun) *hu fLeipe på mä a* (honom) Jämtl. **2** vara inställsam, smickra Jämtl; enbart äldre, dvs. före 1860 Uppl Ång.

fläpa v. se **4fläpa**.

flepas v. = 4flepa 1 Jämtl. (De) *fer å fLeipes ope`ett vårâ`änn.*

flepig flepug, flepot adj. [fLep-, fLeip-, flaib- o.d.] **1** som uppträder på ett förargligt, dumt el. tölpigt sätt; äv.: tillgjord äv.: som är enfaldig el. lättrogen Smål Östg Närke.

(De är) *lite bakvända mä dä sem ä' å fŁepiga* Östg. **2** som pratar dumheter; skrävlig, munvig, pratsjuk; äv.: sladderaktig Smål Värml. *Att han kan va så flajjbättä!* Smål. **3** som är skojsfrisk; tramsig; äv.: som driver med andra Smål Dalsl Närke Värml Dal Jämtl. **4** som är retsam på ett hånfullt sätt; försmädlig, spydig; ironisk Smål Värml Jämtl. *Ho taŁer så fŁepit* Värml. *Je tyttje int ô m n fôr han e sa fŁejput* Jämtl. **5** som skrattar mycket o. ofta; flabbig Smål Västg Värml.

flepig flepug adj. [fŁep-, fŁeb-] **1** som lätt gråter; gråtmild Boh Närke Med. (När man har) *sôden fŁebo ånge* Boh.

flepig flepug, flepot adj. [fŁep-, fŁeip- o.d.] **1** som är närgånget (äv. sexuellt) smeksam o. kärvändig Jämtl. **2** som är överdrivet inställsam; som smickrar Värml Med Jämtl. **3** som är efterlåten; mesig, mjåkig, veklig Häls Med Jämtl Ång. (Ibland) *kan dom vä alldejles fôr myttje ômjärta å flejput då* Jämtl.

fler-dera pron. [fŁe:rde:r-, fŁe:de:r-, fŁe:rnjde o.d.] många; åtskilliga Dal Häls Härj. *Ja mött fŁedera på vä:in* Dal. *Ja såg fŁeder karanä, jag såg flera män* Dal. *Dä va fŁe:rnjde sômbra hânj va gôrusel, men hânj knoppu ful ô jåŁ Lite*, det var åtskilliga somrar man var urusel, men man pysslade väl och gjorde lite Härj.

flerug adj. [fŁeru, fŁäru o.d.] som är kärleksfullt el. smilande inställsam; som smickrar Härj. *N dann pôtjän ä sô olôhtlejen ô fŁerut sô snahrt hân kom ahtåt e förstjä, den där pojken är så otäck och flerug så snart han kommer i närheten av en flicka.*

fles m. f. Västg Boh Dalsl Värml Västn Dal Gästr fläs m. Smål Hall Värml Härj flis m. Hall Gästr ansikte; plyte Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Västn Gästr Härj. *Nâ han vândâ fläsen te, va han intâ grann* Smål. *Han spôtta na rätt i flisen* Hall. *Han bŁe rör i fŁesen sum ena kokter kräveka* (kräfta) Västg. *Ho drogg te-n mett i fŁesen has* (hans) Värml. **1** panna Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Gästr. *Han ä höjjä i fläsän*, han har hög panna Smål. **2** skalle, huvud Hall Dal.

fles m. lymmel; hänsynslös, grov, elak el. spydig man Västg Dalsl. *Dän darre fŁesen å Annörs fekk säk en sinkaberum å spektorn, män dä hade n älia sjännt* (ärligen förtjänat), *dän ussjŁingen!* Västg.

fles-gröt m. se **flisgröt**.

flesa f. [fŁese, fŁesu, fŁisu o.d.] flisa; liten bit, smula Dal Häls Härj Ång Västb Lappl Norrb. *I fekk än fŁeso ine handa då i skyre*, jag fick en flisa i handen då jag skurade Norrb.

flesa v. eller FLÄSA? (enbart Gästr, Hälsingland) [fŁes-, fŁäs- o.d.] Gästr Häls Ång Västb flisa v. Ång = **1flesa 1**. *Ô m vårane se skulle vi lôssas fŁäsa vispris å jöra nânn visp* Häls. *FŁesa te stâkken nâlta* Ång. *FŁisä perärn* Ång.

flesa v. se **3flisa**.

flesa v. [flis-] glida; rutscha Gotl. *A läit ban som int sitar still, de flisar u gnor u gnäidar jamt just som de har makk* (mask) *i lidar* (i kroppslemmarna).

flesad-gröt m. [fŁesagröt, fŁesägröt o.d.] = **flisgröt** Ång Lappl. *Ja tro je (ni) ha äte fŁesegrötn i kväll* Ång.

fless n. små hudflagor, i sht: mjäll (i hårbotten) Härj. *Håre ä fullt tå fLess.*

fless-gröt m. se **flissgröt**.

flessa v. eller FLÄSSA? skala (ngt); jfr **2flesa** Häls Härj. *FLässä n pottet* (potatis) Härj.

flessu-sopp m. [*fLessusöpp, fLessuså`äpp, fLessasyäpp, fLässusäpp* o.d.] vit, ätlig skivsvamp; skivling Härj.

flia v. [*fLi-, flej-* o.d.] övergå från fruset tillstånd; tina; äv. i förb. *flia upp* ; jfr **fleda**, **2flinka** Gotl Uppl Häls Västb. *De gynna fleje ne de gynna tåi i souli* (börjar töa i solen) Gotl. *De börja å fLia på fönstren* Uppl. *Båra soLa kåmer så fLiâr e fell ôpp* Uppl.

flia f. **1** liten el. ung braxen, braxenpanka Öland Smål Östg Sörml Närke Västml Häls. *Dôm där fLiera d-ä inte ane* (annat än) *ben*; *di kallte dem nåLbrev* Östg.

flibb m. se **fläbb**.

flibba v. se **fläbba**.

flicka v. om skjutvapen: trycka in hanen utan att skott går av; om skott: utebli att avfyras; klicka; äv. överfört el. bildl.: slå fel Blek Smål. *Bössan flickate tsvalltre* (två eller tre) *gaonger* Blek. *Dä pläje aldri flicka ess* (om) *en bara råkt på dä rätta* Blek. *Männ som tue va sa flickada skottet* Smål.

flicka v. [*fLittj-*, perf. *fLikte*] flyka v. [*fLy:tj-*, perf. *fLykkte*] flathugga (timmerstock) med täljyxa; plantälja till byggnadstimmer; jfr **flättja 2** Häls.

flickan-i-båten s. [*flekkanibaoten* o.d.] växten löjtnantshjärtan Blek.

flicker n. [*fLikker, fLekker* o.d.] **1** lättsinnigt skoj; skämtande, skämt; flams, trams Häls Med Jämtl Norrb. *De e ittna fLekker mâ n*, det är inte något trams med henne Jämtl. **2** skratt; fnitter, fnissande Med Jämtl Ång Norrb. *Full â fLikker* Jämtl. **3** smicker Häls.

flickra v. [*fLekkr-, fLekker, fLikker* o.d.] **1** skoja, skämta; narras Häls Jämtl. *Ein sâmfLikker å e hôgôm te bere`tt* (hågad att berätta) Jämtl. **2** småskratta; fnittra, fnissa Jämtl Norrb. *Va ere du fLekkre att?* Jämtl. **3** flirta o. nojsa; närma sig ngn på smeksamt vis Härj Jämtl. *FLeåkkre o hångLe* Härj. *Han hôll pa å fLekkre ma stôssjan* (flickorna) Jämtl. **4** försöka ställa sig in; smickra Ång Norrb. *Han flickkre vä åll dôm han såg* Norrb.

flik f. m. [*fLik, fLig, fli:dj* o.d.] (jfr standardsv. *flik*) **1** ficka i klädesplagg Öland Smål Hall Västg Värml; i sht: ficka i herrklädesplagg (motsatt: lomma ficka i damklädesplagg) Västg.. *Må hännera i flicken* Smål. *Lägg söker* (socker) *i flika, lille Adel, när du går å friâr så får du tur me dikk* Hall. *Så jekk han å to fram dän lelle kLåkka å tappa* (stoppade) *dän i fLika* Västg. **2** bladmage hos nötkreatur; äv.: nätmage Skåne. *Da ha stöppad i fligen*, det har blivit förstoppning i bladmagen. **3** kjol för vardagsbruk Dal Härj. **4** halsduk Härj Med Jämtl.

flika-bröd n. (till **flik 1**) **1** liten matsäck (urspr. bröd av finare kvalitet) som bärs i ficka Västg Dalsl. *Ta mä så fLikabrö* Västg. **2** eufemism tillhygge el. vapen som medsmusslats till försvar Västg. *Ja knuter en sten i näsduken te fLikabrö*. *För där fanns nog fLikabrö där i dän därninge vangen* (vagnen).

flina v. (jfr standardsv. *flina*) **1** om djur (häst, hund o.d.): lägga öronen bakåt o. visa tänderna; som tecken på ilska el. missnöje Skåne Östg Sörml Närke Västn Dal Gästr Lappl. *Dän varjen han flinte sa attans* Skåne. *Hästen fLinär* Sörml. *Ja törs inte gå te-n han flinar så illa* Västn. *An* (han, dvs. hästen) *fLina åt mä bare ja kām inåt-an* Gästr. **2** i förb. *flina av*, avlida, dö Skåne. *Han flina aw i hinnda:n* (i förrgård) . *Nu har Jinns flinad å*.

flingra f. [*fLingr-, fLinger, fLenger, fLeinger, fLönggär* o.d.] Öland Smål Värml Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb flindra f. [*fLindre, fLinnre, fLinner* o.d.] Härj Jämtl flinga; skärva. *De e bære lite fLinner* Jämtl. *He fäll na`ar fLeinger* Norrb.

flingra v. [*fLinger, fLeinger, fLönggär* o.d.] Värml Ång Västb Lappl Norrb flindra v. [*fLinner* o.d.] Jämtl småsnöa; falla flingor. *He fLönggär o sjniö`öd* (snöar) Norrb.

flinka v. skynda, hasta; ofta i förb. *flinka sig* Västg Boh Dalsl Östg Sörml Häls Västb. *fLingke e på nu!* Västb.

flinka v. = **2flia**; äv. i förb. *flinka upp* Gästr. *Dä har fLingkä*.

flins m. [*flins, flings, fleings, flens* o.d.] **1** ansikte Blek Smål Jämtl. *Hauken sålade* (kastade) *åjn snöball mett i flensen pau me* Smål. **2** panna Blek. **3** skalle, huvud Blek.

flip m. **1** okynnig el. busig pojke Ång Västb Lappl; äv.: tonårig slyngel Lappl. *Han va n rekkte fLip ti skoLa, påjken da* (den där pojken) Västb. *Va hä ä för fLipa sôm riv ut jillra* (fågelfällorna) ? Lappl.

flip m. gråsparv; jfr **tjuvflip** Häls Västb Lappl.

flipa v. [*fLip-, flib-, fleip-, fLy`yip* o.d.] **1** gapa; öppna munnen Skåne Blek Smål Hall. *Flibar mä möungen* (munnen) Hall. **2** flina Blek Lappl. **3** om djurhonas yttre könsdelar: öppna o. sluta sig; bl.a. som tecken på brunst el. vid långt framskriden dräktighet Skåne. *Da flibade te na hon hade pissat slut*. **4** om klädesplagg: öppna sig o. inte sluta åt; flika upp Skåne Blek Öland Smål. *Hon ä ble:en sau tsjykka sau klainingena fliba pau na* Skåne. *Kappena fliba sao lett* (fult) *dâa bag* Blek. **5** gråta, lipa Skåne Hall Västg Dalsl Gotl Uppl Gästr Häls Norrb. *Va fläipar du nå för igän da?* Gotl. *fLy`yip o djinnäs* Norrb. **6** försöka få luft; kippa Sörml.

flipesill m. [*flibesill*] person som gråter ofta; lipsill Skåne.

flipp m. [*fLipp, fLepp, fLebb* o.d.] (jfr eng. *flip* 'a mixture of beer and spirit sweetened with sugar') **1** varm dryck bestående av en blandning av öl el. svagdricka, brännvin, sirap el. honung o. ivispad ägg samt kryddor Västg Boh Gotl. *Men di kund u kok flipp, da kokäd di öl mäj sokkar u limpå ella brö sundaskär si äj bitar äj* Gotl.

flipp m. **1** filmjölsliknande dryck tillverkad av sötmjolk o. löpe; "käsfil" äv.: **putter** **2** Ång.

flira f. liten el. ung braxen, braxenpanka Skåne Smål Sörml. *Flirår å flyndrår å flalus, de e tre flada rettår* Skåne.

flira f. inälvsparasit i lever på får; leverflundra Skåne. *Där va flirår i fåred vi släjta* (slaktade) .

flira v. [fɛir-, fɛi`ir o.d.] småskratta; äv.: flina Smål Hall Östg Värml Västb Lappl. *Så setta da* (sitter de) *å flira* Smål. *Dem fɛire se at me* Västb.

flira v. [fɛi`ir, fɛä`äir o.d.] falla flingor; snöa lätt Västb Lappl Norrb. *Hä vill fɛi`ir å snjö`ö na lite* Västb. *He fɛä`äir i grö`öut i da* Norrb.

flirp n. [flirp-, flerp- o.d.] **1** eksemliknande inflammation orsakad av bakterier i hud; varfylld blåsa el. böld; ofta i spene hos djur el. under nagel på finger hos människa Skåne. *Har du flirp i fengrana?* **2** benröta Skåne. **3** slemmig o. hal, upplöst massa Östg.

flirpa v. [flirp-, flerp- o.d.] öppna sig o. inte sluta samman som sig bör; ofta i fråga om klädesplagg Skåne Blek Smål. *De flirpar i ajna kanten* Skåne.

flirpig flirpot adj. som är full av veck, uddig; om tyg: som är ojämn o. upprispad i kanten Smål; äv. om klädesplagg: som är för snålt tilltagen o. inte sluter samman som sig bör Skåne. *Va e de får ajn flirped tjote du fa`ad pau de?* Skåne. *Akän* (åkern) *ä så flirpia i kantänä* Smål.

flirra f. [fɛerr-] flisa av sten el. trä o.d. Smål Östg. *De kām e fɛerr å höll på å ta ma* Smål. *Fɛäkk dān de dera fɛerra, ho far å fɛatra, såjebɛa:et* (sågbladet) *kunne snat gå å* Smål.

flirra v. [flirr-, flerr- o.d.] **1** skratta; fnittra; jfr **3flira** Skåne Blek Öland Smål Hall. *Ho sto dāe å flirred* Öland. **2** avge el. åstadkomma ett fladdrande ljud Smål. *Dä fɛerre en papperslapp i fönstarsprynga.*

flis m. se **2fles**.

flis-gröt m. Smål Östg fles-gröt **m.** Smål Sörml fiktiv gröt, som har förtärts av ngn som skrattar mycket el. som inte kan hålla sig för skratt; ofta i uttr. ¶ *äta* ; se även **flesadgröt, flissgröt** **1.** *Du ha visst äte fɛisgröt ätte du inte kan barj-da för skratt* Smål. *Hān ha fōtt fɛesgröt i hālsen* Smål.

flisa v. [fɛis-, fɛi`is, fɛy`ys, fɛö`öys, fɛäis o.d.] Öland Smål Västg Boh Östg Värml Dal Häls Med Ång Norrb fles **v.** Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Med Ång Norrb fläsa **v.** Häls skratta smått; flina Blek Öland Smål Västg Boh Östg Värml Dal Häls Med Ång Norrb. *Pär fleste allti så fōrsmädele töckte Johanna Dalsl. Hān fɛö`öyst att me, hān ti`ikkt fäl* (tyckte väl) *at-jä vår barnsjli* Norrb. **1** om hund o.d.: visa tänderna Skåne Häls. *Hunn fɛäser tännren* Häls.

flisa v. se **2flesa**.

flisa v. [fɛi`is, fɛäis o.d.] falla flingor; småsnöa Jämtl Norrb. *De fɛi`is å snör* Jämtl.

fliska f. **1** flisa, spån; tunn o. smal skiva Smål Hall. *Dä bɛe e pa fɛisker nō ja okkshövlade* (hyvlade med oxhyveln) Smål. **2** lång rispa; långt sår Smål Östg. *E stor fɛiska skar-an öpp, pōjken, i hānna* (handen) Smål.

fliska v. [fɛisk-, flistj-, fli:sj- o.d.] **1** karva; skära med slö kniv o.d.; äv. i förb. *fliska av* o.d. Skåne Blek Smål Hall Västg Östg. *De e en farli kniv, den bidår ente, här ska en stå å flisja* Skåne. *Fɛiska å` en sjingkebede* (skinkbit) *te me* Hall. *Ja fɛiskade öpp hele tummen* Östg. **2** lösrika el. hugga loss stickor el. flisor; fläka Smål; hugga av bark på träd Uppl. *Hogg lätt så du inte fɛiska* Smål. **3** slå; ge örfil; ofta i förb *fliska till* Blek Uppl

Gästr. *Bäst han jekk så fliska han till-en* Uppl. **4** vara ivrigt el. flitigt sysselsatt med ngt Skåne Smål; äv.: styra o. ställa Blek. *Mårta hõung* (hon) *fleiska hâ* Blek. *Han fliska å fânas som åjn ivåtåjnanes tosing* Smål.

fliss-gröt m. Närke *fless-gröt m.* Dal Gästr = **flisgröt** Närke Dal Gästr. **1** obehaglig, ledsam el. sorglig påföljd av att ha skrattat för mycket; oväntat el. tråkigt slut efter glad el. uppsluppen tillställning Dal. *Akt då så du int får fLæssgröt inna kvälln. An a* (han har) *fått fô fLæssgröt an.*

flissa v. [*fLiss-, fLi`iss* o.d.] Hall Västg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Norrb *flessa v.* [*fLæss-, fLæss-* o.d.] Östg Sörml Närke Uppl Västb Dal Gästr Häls skratta; fnittra, fnissa; jfr **3flisa**. *Dåm sått dänn o fLässa o gLina* Uppl. *Jäntunä fLessa åt ny dränjin* (den nya drängen) Dal. *Titta på n dänn va hu sett å flisser* Med.

flister n. [*fLister, fLäister* o.d.] **1** snöflinga; äv.: lättare snöfall Jämtl Ång Västb Lappl. *Hä fall barra na fLister* Västb. **2** små hudflagor, i sht: mjäll (i hårbotten) Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä kLijâ oppi huuvâ för jög ha sô falit vâ fListâr* Ång. *Han ha fListre på kragan* Västb. **3** fnas; smått stoft Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *De ry fListre tå jârni når dâm smi`i* (när de smider) Jämtl.

flistra v. [*fListr-, fLister, fLeister* o.d.] **1** sakta falla flingor; snöa lätt o. fint Jämtl Ång Västb Lappl. *De fListere å snöge nälta, men då vort int na mer heller* Ång. **2** låta falla små hudflagor; fjälla; mjälla Ång Västb Lappl Norrb. *Ja fListrâ alleståss då ja had sjala:kansfe`bbärn* Lappl. **3** i förb. *flistra ut*, strö ut lätt Ång. *Dôm bârâ fLister ut na strâ att kråka* (åt kreaturen) .

flistra v. [*fListr-, fLister* o.d.] småskratta; fnittra Ång Norrb. *Hån fListre o skrâtte* Norrb.

flistra v. **1** snabbt slå till (ngn el. ngt); ofta i förb. *flistra till* Jämtl Ång. *Han fListre tell n mitt e sy:rna* (i ansiktet) Ång. **2** få plötslig värk i ben, arm el. tand o.d.; ila Häls. *Dä flistrâ å hugg.*

flistra v. om eld, glöd o.d.: sakta slockna ut; falna; äv. i förb. *flistra ut* Östg. *Ôm då vart för sjtarkt drag sa di at då låg å fListrade ut.*

flistras v. = **1flistra 2** Härj Ång Lappl Norrb. *Va du fListräs e ansiktâ* Lappl.

flittra v. [*fLittr-, fLettr-, fle:tr-, fle:dr-, fLitter* o.d.] småskratta; fnittra, fnissa Blek Öland Smål Västg Närke Värml Med Ång Västb Lappl Norrb. *Dä va väl inget å fLetre åt att ja råkede te å stöbbe mä* Smål. *Ja du vet ju att jäntern i â dån åra fLitter å skratte åt ållting, jâ sjänne bârre vâ mâ sjåLv hõr då va* (jag minns själv hur det var) Ång.

flittra v. [*fLitter*] i uttr. *flittra sten*, kasta sten på vattenyta så att stenen studsar, "kasta smörgås" Västb *fLitter sjtairn.*

flo m. Bitvis svår att skilja från FLOD f. **1** tillfällig ansamling av vätska; pöl, puss; se även **floe 1, flåge 1** Skåne Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Uppl. *BLo`on rann å de bLe en store fLo på guLv* Hall. **2** grund dammbildning el. anhopning av vatten, t.ex. vid åmynning Hall Västg Värml. **3** vattensamling på sumpig mark; mark som lätt översvämmas Västg Värml. **4** kärr Jämtl. **5** lugnt ställe i vattendrag; lugnvatten; se

även **floe** 5 Västg Värml Dal. 6 mosse; sankmark; sumpig terräng Häls Härj Med Jämtl Ång. *Å dänn båtsjen e-e som rinn på n dien fLoa noLa Brännmyrbua*, och den bäcken är det som rinner på den mossen norr om Brännmyrboden Jämtl. 7 vattensjuk myrmark; blötmyr; se även **floe** 6 Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. 8 vidsträckt, större myr; myrmark; se även **floe** 7 Härj Med Jämtl Ång Lappl. *De rängnâ i nått sô fLoân e jussôm e fLÿ* Härj.

flo f. [fLo, fLog o.d.; i pl. fLo:er, fLoder, fLoger, fLör, fLönner o.d.] 1 lager, varv, omgång; rad; bl.a. i fråga om stapling av bräder, neker, kärvar o.d.; se även **floka** Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Sörml Närke Värml Västml Dal Jämtl (utom Uppl) Öland Östg Ång. *Ja la:e ain flo törveströ över dyngan* Hall. (När man saltade in brukade man lägga) *ena fLo mä fLäsk å ena fLo mä salt* Västg. *Erik la:e i fössta floa i kraken* (höstställningen) Smål. *Nä en lör nekker lägger en den ene fLoa åppå den andre* Värml. 2 på visst sätt ordnade lager av ved; vedtrave, vedstapel Blek Öland Smål Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Värml. *Lägg e pa fLoer te, så fLoa kômer ôpp te fangnen*, lägg ett par lager till, så att traven kommer upp till en famns höjd Smål. *Di bar in store fLoder å la ôpp i vråna ve spisel* Östg.

flö n. se **flöe**.

floa v. [fLo-, fLog- o.d.] 1 lägga (ngt) i olika lager el. varv o.d.; lägga i hög; äv. i förb. *floa upp* Öland Smål Östg Ång. *Ja fLoade lövet så pass väl unne de stora berka öppôm fälla så nu töl dä möe mä rängn* Smål. *Ve davar* (frukosten) *kunn-an fLoa öpp en ôtta redia brösjiver inve si tallrik* Smål. *Vi fLoade öpp et på lo:en* Östg. 2 lägga (ved) i trave; stapla; äv. i förb. *floa upp* Öland Smål Östg. *FLoe veân väl så an tårker* Smål.

flocka v. [fLukk-, fLåkk, fLôkk, fLå`åkk, fLa`akk o.d.] plocka (ngt); ta med händer el. fingrar o. samla in; med avs. på fågel: ta loss dun o. fjädrar Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä går sjennt* (långsamt) *ô fLôkke brynjbär* (hallon) Härj. *Dä ske bEi sa tårt satte man ske få gå på bôttna däri Breihonga å fLô`ôkk fisken* Jämtl. *Hon fLakke n hönsj* Västb.

flocka v. [fLåkk-, fLå`åkk o.d.] blåsa kastvindar Uppl Lappl Norrb. *Han fLåkkar*, iblann *river han i` å iblann e de nästan stillt* Uppl. *He fLåkke å bLå`åsst* Lappl.

flod n. = **2flo** 1 Härj. *Gômmôhlt hade dôm den meddn de dôm skull vände se i nåL når dôm la ne fösjte fLode i häsa*, sedan gammalt hade de den seden att de skulle vända sig mot norr när de lade det första varvet i hässjan.

flöd f. [fLöd, fLö, fLör o.d.] högt vattenstånd, flod Dal Häls Västb Lappl Norrb. *He sto fLö* Västb. *He djik fLöra langt opet la:ten* (upp på strand) Norrb.

floda v. [fLoa o.d.] 1 flöda, rinna, strömma; äv. i förb. *floda över* Skåne Blek Hall Västg Boh Gotl Östg Närke Uppl Västml Dal Gästr Häls Ång; äv. i förb. *floda av sig*, *urinera*, *kissa* Skåne. *Va di gusige ongana floa au se om notterna* Skåne. *Erik slog se på näsan så an börja blya* (blöda) *så e riktit floa* Uppl. *Åô* (ån) *fLoâ övver* Gästr. *Hä fLoe vihlt nun ätte rängne* Häls. 2 översvämma Skåne Hall. *De floar i ma:rna* (maderna) Skåne.

flödal adj. [fLö:all o.d.] **1** som lätt svämmas över Västb. *Han jer fLöal bätjen janna* (den här bäcken) . **2** som lätt blir översvämmad Västb.

flöder-hus n. [fLö:deru:s] pratvarn; pratjsuk, pladdrande person, i sht kvinna Uppl. *Nu ar flöderuse vure framme*, nu har pratkvarnen varit framme .

flodig adj. frodig; som är fetlagd, frisk o. välmående; yppig Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Närke Värml. (Kvinnorna) *daj velle ju inte saj ud som na klau uddan hälla va tyyka o flodiga* Skåne. *Sän* (säden) *står så flodi å grann* Hall. *Han ä fEodier nä di vill sä bra* Östg.

flödra v. [fLöder] brinna hastigt; om eld: fladdra, flämta Västb Lappl. *No vet n höre törrmåsan* (torrmossan) *flöder* Lappl.

flödra v. [fLö:dr-] sladdra, pladdra; prata Uppl. *Ho flödra rent ohjälplit*.

floe m. [fLoe, fLoge, fLoga, fLoje, fEodâ o.d.] **1** = **1flo 1**; jfr **flåge** Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Sprunset jek å drekkatönna å de ran ud en stor fLoe me drekk* Hall. *Dä lå bara en fLoje kvar ätter na* (vaxdockan) , *då försto ja att ho hade smält i soLa* Västg. *Vatnet hade höjt sä så pass så dä hade bEitt en stor fLoge mitt över vägen* Östg. **2** större anhopning av stillastående vatten i terräng; naturlig damm; göl; kärr; tjärn; mindre sjö Skåne Smål Hall Västg Östg Värml Dal. *Vi åkte krissko på fLoa ner i daLen* Smål. *Di har en fLoge sum ä ruder i* Västg. **3** sankt område; sankmark; sumpmark Smål Västg Östg Sörml; äv.: kärrmark som används som slåttermark; slätteräng Östg. **4** liten bäck, rännil Skåne Östg. **5** = **1flo 5** Värml Dal. **6** = **1flo 7** Härj. **7** = **1flo 8** Häls Härj Jämtl.

flöe n. Skåne Smål Värml flö n. Västg Värml flöte på nät el. not.

flog vanl. n. [fLåg, fLôg, fLog, fLåj, fLuj, fLôw o.d.] **1** flygande; flykt Västg Sörml Värml Uppl Häls Härj Jämtl; äv. överfört: flygande fart Sörml Värml Jämtl. *Nu fekk dä fLôg* Värml. *Dôm hade sett fLôg övver la`a vår* Häls. *Hânj tsjâmm i fLôwje*, han kommer i flygande fart Jämtl. **2** språng; skutt el. hopp; äv.: ansats för flykt el. flygande; ofta i uttr. *ta flog* ; se även **4flöj 2** Blek Smål. *Koen to ett flåj öve jåasgaoen* (gårdesgården) Blek. *Ve da small teo aodan flog o försvant som ett skott* Blek. **3** vingspann; avstånd mellan vingpetsar hos fågel Blek. *Dä va en ande te o va steoar i floget*. **4** person el. djur som far fort o. ovarsamt fram el. som är svår att hålla styr på; ostyring Smål Sörml. *E sånt där fLôg ä de inte gutt å re* (hålla reda på) Smål. **5** fluster på bikupa; jfr **2flög** Smål Östg. **6** samling av fåglar el. insekter som kommer flygande Uppl. *De va ett fLåg me ådfågel* (ejder) . **7** hastigt påkommande smärta el. värk; ilning; hugg; ofta: reumatisk värk som flyttar från en del av kroppen till en annan; se även **flogvärk**, **2flög**, **4flöj 3** Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. (Gastkramningen) *kåmme över en sâm et fLåg å de gåser* (ryser) *i kråppen å en bEi-sjå behändiger i huve så en ä int gu för å stå på bena sänna mer* Östg. *Ja ha fåt nô fLôg i huvve sô dä värker sjô eländit* Värml. *Ja fikk et fLåg i ârmen* Uppl. **8** kolik; i fråga om sjukdomstillstånd hos häst Öland Smål Hall Västg Östg. *Marra ha fått fLåjet* Öland. **9** = **flogbrand** Västg Dalsl.

flog n. [fLåg, fLög, fLug, fLåw, fLôw, fLuwu, fLâug o.d.] 1 brant; brant bergvägg el. klippvägg stup Hall Västg Boh Dalsl Jämtl Lappl. I FFlökköllebärjet e et stort fLuwu, äj sjäring fal en gang udfôr Hall. Dar överfLössvattent får gå ut, gå över, ve fLô:stämma, fLuguet ä i dammbröset .. vattent gå över fLuguet Västg. 2 större bergsskred; springa Västg Dalsl.

flog n. [fLåog, flug, fLaj o.d.] 1 uppåtböjd del framtill på skida el. slädmede; böj Ång Norrb; äv.: främre del av släde Västg. (Ett antal knektar skulle bli skjutsade i långsläde) å vi säter us på säta alla fämm å skrina (matskrinen) sto dar framme i fluguet Västg.

flog n. [fLög, fLøj o.d.] käresta, flirt; flickvän, pojkvän; fästman, fästmö Dal Gästr Häls. Var har du fLôji ditt? Gästr.

flög vanl. n. [fLög, fLögg o.d.] 1 språng; hopp, skutt Blek Smål. Polisen va i hakk o häjl ätte mej men ja to ett flög ne i bauten Blek. 2 fluster på bikupa; jfr 2flog 5, 1flöjd Östg. (De unga bina är ljusa) när di börjer på å springe på fLöga. 3 hastigt påkommande smärta el. värk; ilning; hugg; ofta: reumatisk värk som flyttar från en del av kroppen till en annan; jfr 2flog 7 Uppl Västn Dal Gästr Häls Lappl.

flög f. m. [fLög, flaug o.d.] Öland Smål Gotl Östg Sörml Uppl Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb fløj f. m. Skåne Öland Smål Östg Sörml Uppl Gästr vindflöjel, vimpel. En fløj på uthused Skåne. I da viser fLöga nordväst på mäjatre:t Smål.

flog m. [fLuw o.d.] = 1fløj Boh.

flög adj. [fLög] = 3fly 1 Härj Norrb. En fLög en ärbeskär (arbetskarl) Härj. Hån jer änt (han är inte) fLög, båra nä djåll fa pe:ninggan Norrb.

flog-ängel m. [flå:gängel, fLô:gängel, fLâ:gängel, flo:jängel o.d.] ostyrig person, vildbasare, yrhätta; person som far hit o. dit Blek Smål Östg. Du ha blett en redi flågängel Smål.

flog-brand äv. flog- f. m. [fLå:gbrann, fLå:gbrånn, fLâ:gbrann, fLô:gbrann, fLô:jbrann, fLô:gbrånn, fLô:jbrann, fLôjebrånn, fLôwwebrånn o.d.] 1 elakartad skada, röta el. sjukdom som leder till kraftig kådbildning hos tall; skada i tallkrona Smål Östg Sörml Närke Uppl. (Tallen kommer snart att dö) fö dä har bLitt flögbrånn unner grenkrona på-n Östg. 2 rötsår i ben hos människa; kallbrand Sörml; häftig värk i ben Smål. 3 torr o. kådrik ved av tall; töre, torrved; ofta i fråga om vissnad talltopp Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Ång . Si ätter åm de ä nôrn fLôgbrann i ve:en Smål. FFlöjebrånn dä ä ju gräjjer de, när di ska täna öpp Östg. Ja hade hem i går en bit fLågbrand Uppl. 4 ngt (trästycke, ris o.d.) som blossar upp med stor låga Smål Östg; äv.: häftig brand Smål Sörml. Riset ä bare fLôgbrann Östg. 5 ved som inte brinner bra Uppl. Låt ingen flaggbrand ligga å byra i spisen.

flog-för adj. [flåg-, fLög-, fLøj- o.d.] som är flygfärdig Blek Smål Östg. FFlögföre unga tar smår môrt Östg.

flog-havre m. [flög-, flou-, fløj-, flug- o.d.] flyghavre Smål Boh Gotl Närke.

flog-myra f. [fLåg-, fLôg-, fLag-, flåj-, floj-, flôj- o.d.] Blek Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Västn flog-mör äv. **floge-** f. m. [fLôgg-, flôj-, flôge- o.d.] Smål Dalsl Uppl vingbärande myra, flygmyra. *Nâ flôjmyrânâ sjârrma bâ:a dâ râjn, när flygmyrorna svärmar förebådar det regn* Smål.

flog-rönn f. [fLå:grönn, fLô:grönn, flô:grönn, flô:grunn, flô:jrönn, flôjrrunn, fLû:jrann, fliugrâin o.d.] rönn som slår rot i annat träd el. på stubbe, tak, sten o.d.; flygrönn; anses enligt folktron ha magiska egenskaper Smål Västg Gotl Sörml Värml Uppl Västn (utom Dal) Östg. *Va de en sârn uta illakse:t (elakhet) sjâmde ale hâsta utâm et par sârn-an inte kunne, för di-adde fLôgrönn i seLpinna* Smål. *Fliugrâin bants pa fisknâti, da fikk man fisktâur* Gotl.

flog-sand m. [flå:gsânn, fLô:gsann, fliugsand, flo:wsann, flôjsann, fLûjsânn o.d.] flygsand Öland Smål Västg Gotl. *I sannhâolan på Stansjö ry fanns flôjsann* Smål.

flog-värk m. [fLå:gvärk, flô:gvark, flo:gvark, fLô:jvärk, flå:gvärk, flô:jvark, flôggvärk, flôwwvärk, flô:gväsik o.d.] = **1flog 7** Blek Dalsl (utom Skåne) Smål Hall Västg Sörml Närke Uppl Västn Gästr Häls (utom Dal) Öland Östg. *Vart man i fâste för flôggvärk, hâfti värk, i tândren skulle man .. sâtt sej ve heta brasan å vânda onda sin mot elln* Västn. *Ja fekk flôgvärk imilla akslaner när ja jekk hem* Uppl.

floga v. [fLôg-] flirta; kurtisera, uppvakta Gästr Häls. *Han velâ alti flôgâ mä jäntôn* Gästr.

flöga v. [flög-, flôgg-, fLôg-, flåg- o.d.] **1** med yxhugg märka träd inför avverkning o.d.; bläcka Värml Dal Häls. **2** hugga av (bark); avbarka; äv. i förb. *flöga av* Dal Gästr. *Dôm flöga i tâllane mænns dôm väkkste* Dal. *Döm flögar å bârtsjin sje dôm skâ sji vâ väjgin ä* Dal. **3** grovhugga (timmerstock); bila äv. i fråga om att förbereda till byggnadstimmer: slät- el. planhugga på två el. fyra sidor; äv. i förb. *flöga av* Dal. *Flôggan stôkkanâ faLuga, kara, grovhugg stockarna fârdiga, karlar*.

flöga v. [flö`ög] flagga; hissa flagg Norrb. *Ve flögå upa nâmsdâgân hennasj, vi flaggade på hennes namnsdag*.

flöj m. ett slags smal mindre brödspade; se även **1flog** Boh Dalsl. *Fli mäj flöjjen!* Räck mig brödspaden! Dalsl.

flöj n. **1** fart, sken; rusning; rusch äv.: uppståndelse, ståhej; jfr **2flog 1** Sörml Jämtl Ång Lappl; äv.: festlighet Jämtl. (Vid begravningen skulle de inte ställa till) *nô stort i flöy* Jämtl. *Dâ vart ä fali flöj dâ frâmmerne kommä âlldeles âförhappanes* Ång. **2** = **2flog 2** Blek Öland Smål Västg Östg Sörml. *Dâ bledd ho så antrera (förbannad) se ho to trappen i ett pae flöj å flög på tjyven* Öland. *ÂLjen la ive'g i storâ flöj* Sörml. **3** = **2flog 7** Gästr Ång. *Ja ha fott flöjja ti höfta (i höften)* Ång.

flöj m. galopp; jfr **2flog 1** Blek Öland Smål. *Hâsten tok flöjân* Smål. *Stutana to te flöjen nâa beset* (styngflugorna) kom Smål.

flöj f. m. se **1flög**.

flöjd f. n. fluster på bikupa; jfr **2flög 2** Östg.

flöjd n. språng; hopp, skutt; jfr **4flöj 2** Öland. *Men nä han fik si mejj, då to han* (dvs. älgen) *ett flöjd*.

flöjd f. vindflöjel, vimpel Hall. *Flöjda visar på sönna vinn* (sydlig vind).

flok m. Dal Gästr floke **m.** Västg floka f. Uppl = **fluka 1**. *Vattnô rann ur så hä vart en stor flök på gôlvô* Gästr.

flok m. se **1flope**.

flok n. se **2flope**.

flök n. Häls Jämtl Ång flok **n.** Häls sammantvinnad härva; trassel. *Dä va flök på gare* Häls. *Näte ä et enda flök* Ång.

flök n. se **2flope**.

flök m. = **3flök** Jämtl Lappl.

floka f. Västg Boh Dalsl flok f. Västg = **2flo 1**. *Tre flöker me ve* (ved) Västg. *Hu många flöker ha-ri* (har ni) *lakkt?* Västg.

floka f. se **flope**.

floka v. se **flöka**.

floka f. se **1flok**.

flöka v. [flök-, flök-, flē:tj-, flö:tsj-, flö`öyk o.d.] Häls Härj Jämtl Ång Lappl floka v. [flök-] Häls Härj Jämtl hoptrassla el. tilltrassla (ngt); göra oredig; ofta i förb. *ihop* el. *till* o.d.; äv. i förb. *sig*, trassla sig; äv. bildl.: förvilla (ngn), villa bort. *Nu får nästa inga menniska gå i fre för döm* (dvs. pojkarne); *int ä dä nå anna än skolen som ha floka borst dom å jorst* (gjort) *dom si sän antöslin* (grovhuggna) Häls. *Han ha flöikt otterräiva* (utterreven) Jämtl. *Tängk at jädä ha flöke hop näta ålde:les* Ång.

floka v. [flök-] **1** ta el. riva i stora stycken el. sjuk; äv. i förb. *floka utav* Värml. *Di flöka åttå granbark å la i bötten på tjärkal*.

flökas v. [flökes, flö:tsjes o.d.] Häls Härj Jämtl flokas v. Häls Härj trasslas, tilltrasslas, hoptrasslas, äv. i förb. *bort*, trasslas hop; äv.: blandas ihop; jfr **flöka**. (Om fördelningen av mjölk mellan fåbodägarna:) *dä var täll å ha reda då å, se dä inte flökes* Häls. *Lina* (linan) *ho flöyktes bort* Jämtl.

flokas v. se **flökas**.

flope flok **n.** [-o-] Västg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Jämtl Ång flöke, flök **n.** [flöke, flöge, flöjje, flö`ök o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Värml Västml stort stycke, bit; sjuk; se även **1flope 1**, **flåk 1** Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västml Dal Gästr Jämtl Ång. *Han skar å ett stot fleöke må fläsk* Smål. *Vi få le sjera å* (skära av) *stora flök* Närke. *Ä fô:rd e helt flök mä jo£ mä* Dal. **1** i uttr. *flöke av döden*, bit av döden, ngt förenat med dödsfara; ofta mer el. mindre överdrivet: svår, omöjlig el. ohygglig situation Värml. *Se fort rôva tar sjängböttn sôver han, män se äddä ett flök å dö`ön å få liv i`in*. *Dä va ett flök å dön te hör di gammel grammofonera*. **2** vidsträckt sammanhängande landstycke el. landområde; fält; se även **flåk 2**, **flåke** Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Värml Uppl. *Där va stora*

flöjje såm lau unnår vann (under vatten) Skåne. *Ja ska säta petater* (potatis) *pa hela flöket i eåur* Blek.

floke **flok** **m.** [*fŁoke, flåuke* o.d.] Smål Dalsl Gotl Värml floka **f.** Smål Gotl Sörml = **2floke**
1 Smål Dalsl Sörml Värml. **1** flinga, flaga; i sht: snöflinga Smål Gotl. *De va hemst vikka stora flåukar de jeir i kvæld* Gotl. **2** moln, molntapp Smål Värml.

flöke **n.** se **2floke**.

flokig **adj.** se **flökig**.

flökig **flökug**, **flökot** **adj.** [*fŁök-, fŁötj-, fŁetj-* o.d.] Häls Härj Med Jämtl flokig flokug, flokot **adj.** Häls Härj Jämtl hoptrasslad, tilltrasslad; trasslig; oredig Häls Härj Med Jämtl. *En fŁetjutt n pa:små* Härj. *I fŁokug i hâ`ârø*, en hoptrasslad härva Jämtl. **1** i fråga om situation: invecklad, krånglig; som är i oordning Jämtl. *Må (vi) tälå såmå måle nu å', fastn de kan vä litte bennut stånåm* (knepigt ibland); *flöutjuest vål e* (blir det) *når må* (när vi) *ha folk frå olik länn, må (vi) kan ha mellparingån* (medelpadingar) *å helsingån å båggån* (norrbaggar) *te tjenår hen på gålom*. **2** om person: oredlig; virrig äv.: drucken Häls.

flökt **m.** **f.** Värml Dal Gästr flykt **m.** **f.** Dal Häls öppen plats i terräng; vidd; stor slätt Värml Dal Gästr. *Då å att* (allt) *rekti fŁöchter bårtövvver di där môsa`an å sjö:a`an te då där bårje* Värml. *Vi slog åv en stor fŁökt* Gästr. **1** öppet vatten i sjö o.d. Häls. **2** omkrets Dal. *Hårva va tri å:rnå* (alnar) *i fŁökta*.

flom **m.** **1** vattensamling Skåne. **2** översvämning; jfr **flömme** Värml.

flömma **v.** [*fŁömm-, fŁömm-, fŁô`ömm* o.d.] Västg Boh Värml flomma **v.** [-o-] Boh Värml flämma **v.** Hall Västg flymma **v.** Västg flöda; strömma, rinna; ofta i förb. ¶ *över. Mjölka fŁämde över fatabrådden* Hall. *Va`ant* (vattnet) *fŁömma åver dämmet* Boh.

flomma **v.** se **flömma**.

flomma **f.** **1** = **flömme** Dalsl översvämning Värml.

flömme **n.** Västg Boh Dalsl flomme flom **n.** Boh fläm **n.** [*fŁemm*] Hall Västg flymme **n.** Västg flöde; ymnigt forsande; jfr **1flomma**, **flom 2**. *De e äj farli spökkting* (framvällning) *, de sprudar ud på fŁemm* Hall. *FŁömm bŁir utå rängn å åm en damm brester ålle gå sönner* Västg.

flomme **n.** se **flömme**.

flora **v.** [*flåur-, flour-* o.d.] om eld: flamma med stor låga; ofta i förb. *flora upp* Gotl. *De flåura i ve:dre*.

flore **m.** större vattenyta utan inslag av holmar, uddar o.d.; öppen vattenspegel Dalsl. *Ute på fŁo:rn*.

flös **n.** mjäll (i hårbotten); jfr **2flas 2**, **fless** Jämtl. (Du har) *fŁöse opi huvvån*. *Je vil våŁ* (bli) *fri fŁösån*.

flösa **v.** INSORTERAT under FLYSSJA **1** = **1flasa 1**, jfr **2flesa** Häls Med. *FŁöså pårån*, skala potatis Med. **2** plocka; samla enstaka bitar o.d.; äv. i förb. *flösa i* Jämtl. *FŁös ti då nô ta lutfissja dan*, försök att plocka i dig lite av lutfisken där.

flösa v. [fLøs-, fLö`ös o.d.] **1** flöda, rinna ymnigt; forsa; äv. i förb. *flösa över* Smål Dalsl Värml; (låta) ösa Skåne. *Han ha inte säl fårtjänt ad, udan daj ha ju flöst pau nåmm frau ölla haull* Skåne. *Ho fLösa bra dänna hära å:a* Smål. *Dä fLösa övver i gryta* Värml. **2** göda starkt Västg. **3** slösa; misshushålla; jfr **flussa** **5** Smål Värml Uppl Västn Ång. *Han fLöser mä dä han har se han ä nåkk snart på ba`ar ba`akk* Värml. *Huga, va du fLöse vä vattne!* Ång. **4** göra ngt fort o. slarvigt, gno, sno på; äv.: hänsynslöst tränga sig fram Värml.

floss n. [fLöss o.d.] **1** småpartiklar av torr, flagnande hud; hudavfall; äv.: eksem, hudutslag; jfr **2flas** **2** Skåne Smål Hall Västg Boh Östg. *Han ä över mä fLöss på hele sin kröpp* Västg. **2** fiskfjäll; jfr **2flas** **3** Boh.

floss n. [flåss-, flöss o.d.] **1** frans; bl.a. på tyg Skåne Hall. *Vi hade badlaken me flåss* Skåne. *Dina bökkser ä sa sjle:dna så där ä flöss på dom na te* (ner till) Hall. **2** långa, uppstickande trådar som skapar en luddig yta på tyg el. vävnad Skåne Jämtl. *Där e så mud* (mycket) *flåss po tetsjed* (täcket) Skåne. **3** ludd Skåne.

floss-hatt m. [flåss-, fLöss-] cylinderhatt, stormhatt Boh Dalsl Värml.

flossa v. [flåss-, fLöss-, floss-, fLuss- o.d.] Blek Smål Hall Värml Dal Häls Jämtl **flåsa** v. [flås-, fLôs-, fLus-, fLå`ås, fLô`ôs o.d.] Blek Öland Smål Östg **flamma**; brinna häftigt; äv. i förb. ¶ el. ¶ o.d. *upp till. Ja trode de va släkt män de fLô:ste äpp ijä`nn* Smål. *Dä fLôser å brinner* Östg. *Å fLussa tä i kakaLunnjin* (kakelugnen) Dal.

flossas v. om tyg: nötas så att ludd bildas o. lossnar; bli luddig; fransas el. luggas upp; äv. i förb. *flossas upp* Skåne Blek Hall Jämtl. *Tsjolen flåssas äpp* Skåne. *De he`nne syns såm de vil fLåssas opp* Jämtl.

flostra v. [fLo:str-] bila el. skräda (timmerstock); med yxa ta bort yttersta lagret av bark o. jämna till ytan Västn Dal.

flöt f., äv. m. n. [fLöt-, flöyt-, flöd-, flyd-, flydd-, flödd o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg **flöte** m., äv. n. [fLöte-, fLöde-, flydde-, fludde-, fLôta-, fLö`öt-, fLö`öd o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Häls Härj Ång **flöter** pl.tant., f. el. m. pl. [fLöter-, fLöuter-, fLäuter-, fLeter-, fLö`out o.d.] Dalsl Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl **flötor** pl. tant., f. pl. [fLötur-, fLöttår-, fLötôr o.d.] Uppl Västn Dal Gästr **flötar** pl. tant., f. pl. [fLötär-, fLätär-, fLâtär-, fLôtâ-, fLûtâ o.d.] Dal Härj Jämtl jfr fsv. *flötir, flöter*, f.pl., fvn. *flautir*, f.pl.) **1** grädde ofta: syrlig grädde. *Skomma å* (av) *fLöta* Västg. *Vell du ingte ha nåe flöte i kaffet?* Smål. *Unnjin fekk smak fLötur* Dal. *Ät int bryttna fLöter* (bruten grädde) *då bir ni pöjktokuga!* Uppl. *Skä n få löstjäna smôr så skä n lägga en sjlant av selver i fLötene* Häls.

flöt f. **1** timmerflottning Dalsl Värml. *Ja skâ börje i fLötâ i môrâ* (i morgon) Värml. **2** flottled i vattendrag Värml. *Vi ska ôt fLöta å fLöte temmer.*

flöt m. **1** mindre areal el. yta; fläck Värml. *En fLöt tâ gôLve ä skura. Å dä da ätterôt vaxer bätter på den fLöten, da ha denna dikegrävinga .. jort go môn.* **2** flat o. kal klippa el. stenhäll som syns i vattenbrynet; liten o. låg holme Blek. *Pass opp för flöten, vi har an i lai.*

flöt n. se **flöte**.

flöt-bröd n. [fĕäutbrö, fĕôutbrö o.d.] extra fint tunnbröd bakat av grädde el. gräddmjölk Jämtl. *Mâ* (vi) *ha vårdagsbrö, mâ ha mjâĕkstöffbrö* (kornbröd) , *mâ ha knetjebro* (knäckebröd) , *mâ ha fĕôutbrö*.

flöt-dricka f. [fĕtdrittja o.d.] dryck beredd av svagdricka, grädde o. sirap Häls. *Dä sôm såg ut sôm fletdretja å vin va bara idelia* (ideligen) *vatten*.

flöt-gås el. **flöta-** f. [fĕö:tgås, fĕö:tgåss, fĕö:kåss, fĕe:tgås, flödagåus, flödagauss o.d.] **1** grädde på väg att bli smör, halvkärnad grädde; kärngrädde Smål Uppl Dal Gästr Häls Härj Med. *Nâ dôm tjârâ smôr fekk barônô* (barnen) *âtâ flötgåss ibĕann* Gästr. **2** brödbit el. brödskiva beredd med tjock grädde el. kärngrädde; (istället för smör); se även **flötamat** Blek Smål Boh Uppl Västn Dal Häls. **3** i uttr. *kasta flötgåss* , kasta sten på vattenyta så att stenen studsar, "kasta smörgås" Uppl Västn Gästr Häls Jämtl. *Dâm stog å kasta flötgåss* Uppl.

flöt-gröt äv. **flöta-**, **flöte-** m. [fĕö:tgröt, fĕu:tgrut, fĕâ:tgröt, fĕôutgryt, fĕödegröd o.d.] gröt beredd av grädde o. korn- el. vetemjöl Smål Hall Boh Sörml Värml Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Ång. *Dôm koka ju flötgröt å´* (också) *förut å full store kassrullan* (kastruller) Häls. *Nâr mâ* (vi) *kom borti bu:an ske mâ ha åss n flöutgryt* Jämtl.

flöt-höna f. gräddkanna, gräddsnipa Dal Häls Med. *Du ha glömt bort flöthöna på boĕe* (bordet) Med.

flöt-mjölk äv. **flöta-** m. [fĕötmjôĕk, fĕöutmiâĕk, fĕâutmjâĕk, fĕödamjâĕk, flödamälk o.d.] gräddmjölk Skåne Hall Boh Häls Härj Jämtl; i sht: oskummad mjölk med tillsatt grädde för tillredning av filbunke el. "sull" Häls Jämtl. *Å så la a* (hon) *dit n stor ost å sätte e lillbytte ma flötmjâĕk å e lita treöse* (träskopa) *på bântjen* (bänken) *ova bole* (bordet) Härj.

flöt-ost m. [fĕöutost, fĕâutost, fĕûtost o.d.] **1** rund småkaka el. hastbulle av grädde, vetemjöl, smör o. socker; kakdeg klickas med sked på bakplåt för att sedan gräddas Härj Jämtl. *A Lisa koke kaffe å sätt fram flöutostn* Jämtl. **2** slags maträtt beredd av grädde, mjölk, mjöl o. kryddor Smål.

flöt-tjuv äv. **flöta-** m. [fĕöttsjuv, fĕö:tsjyv, fĕettjiv, fĕâuttsjyv, fĕötatsjyv o.d.] **1** pekfinger Uppl Häls Härj Jämtl. **2** långfinger Häls.

flöta v. [fĕöt-, fĕot-, fĕet-, fĕât-, flöd-, flyd-, fĕö`öt, fĕa`ait o.d.] **1** flotta (timmer o.d.) Skåne Smål Värml Västn Dal Härj Jämtl Lappl; äv.: låta (ngt) flyta med strömmen Västb. *Ja flöda tömmô här i Vi:eaun* Skåne. *Di ha fĕöte dä si`ist timmre nu* Värml. *Ve fĕaite raita* (rötan, dvs. myrjorden) Västb. **2** bringa (ngt el. sig) att flyta Norrb. *Treire fĕâit si opa vâtnen*, trä flyter på vatten .

flöta v. [fĕöt-, flöd-, flyd-, flâit-, fĕät-, fĕet-, fĕyt-, fĕö`öt, fĕö`öyt o.d.] **1** skumma (mjölk) genom att ta av grädde, äv. med avs. på fat o.d. vari grädde o. mjölk förvaras; ofta i förb. *flöta av* , skilja av grädde från mjölk Skåne Blek Smål Hall Västg Västg Boh Dalsl Gotl Närke Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång. *Ja ska flyda miltj* (mjölk) Skåne.

Gakk nåur å flöda at mälkafad, gå ner och skumma ett mjölkfat (i källaren) Hall. *Ffö`öyt ta file*, skumma av grädden Jämtl. **2** med slev o.d. avskilja (ngt) som flyter i vätska el. vatten; "fiska"; äv. i förb. *flöta av* Gotl Häls Härj Jämtl. *De va ti ligg u flåit etta de der* (myrfodret i vattnet) Gotl. *Fföt å´ ra:tmusa!* Härj. **3** vid sållning av säd med handen borttaga (sådant) som samlats ovanpå sållet; äv.: sila genom fingrarna; äv. i förb *flöta av* ; jfr **4flöta** Västg Häls Med Jämtl. *Ffötä tå´ lättsä:a* Med. *Te ffö`öyt ko:ne* (korn) Jämtl. **4** om mjölk: bilda grädde, låta grädde flyta upp till ytan Häls. (Mjölken) *hon ha-nte stanne å fföta längjen nog än* (tillräckligt länge ännu) .

flöta v. [flyt-, flyd- o.d.] **1** rensa (säd o.d.) med såll; sålla, jfr **3flöta 3** Skåne Hall. *En skolle flyda ru:en ingan dän skolle te möyllan* (kvarnen) Skåne.

flöta f. [flaotå, flaute, ffleot o.d.] **1** = **flöte 1** Norrb. **2** = **flöte 2** Gotl.

flöta-doppa f. [flödadöppe, flödadyppa o.d.] sås av grädde, i sht: sås av syrlig grädde Skåne Blek Hall. *Flödadyppe me greslög i* (gräslök i) Skåne. *Vi skom ha sil å peteter* (potatis) *å flödadöppe te medda* Hall.

flöta-gök m. [flöda+jög] kaffegök (dvs. kaffe o. brännvin) med grädde Hall.

flöta-mat m. [flödamad] = **flötgås 2** Skåne Smål Hall. *Glötta* (barn) *vell ni ha en flödamad?* Skåne.

flötan n. [ffleotan, ffäutan, ffotan o.d.] **1** = **flöte 2** Dal Norrb.

flötare m. [fflötere, fföta´ar, ffötar, fföter, ffäter, ffotarä o.d.] person som arbetar med timmerflottning; flottare Skåne Värml Västl Dal Härj Jämtl. *Jör iå:rning kaffe ôt ffö:trane* Värml.

flöte n. [fflöte, ffleote, flaute, ffö`öt, ffâ`aut, ffa`aut o.d.] Gotl Ång Västb Lappl Norrb flöt n. [ffâut, fföt o.d.] Västb Lappl träklots el. -stolpe som uppbär tvärsån ("banken", "okanet") o. förenar tvärsån med mede på slåde o.d.; ståndare, stöd; se även **1flöta 1** Ång Västb Lappl Norrb . (Foderskrindsläden har) *tri ffôt* Lappl. **1** (vridbar) tvärslå el. tvärbalk som uppbär botten o.d. på vagn el. slåde o.d.; manke, banke, "okane"; se även **1flöta 2**, **flötan** Gotl Ång Västb Lappl Norrb. (Man har) *skavlappar pa flautar bad undar u yvar* Gotl. *Fföute ä dä sôm ä tsjvæssj* (tvärs) *för på sjlä:arn* Ång. **2** gemensam benämning för tvärsån o. stöd på slåde o.d. Västb Lappl.

flötning f. [fflöting, fflyöting o.d.] Värml Härj Jämtl flötning f. [ffö:tning, ffö:tning, ffle:tning o.d.] Dal Härj timmerflottning. *Dä behöffs ällve* (elva) *man te ffötinga* Värml. *Nu har dôm motorbåtar övöralit sô nu ärö ingin sak å var på ffötning* Dal.

flött f. n., äv. m. [fflött, fflett o.d.] varv, lager, skikt; ofta i fråga om på visst sätt ordnade lager av hässja el. höstack Dal Härj Med Jämtl. *Ffött på fflött* Jämtl. (Grannen hade en "puke":) *Han drog-a mâ forân* (framför) *tu höyhåssjom deres, då gatt dom sjli`ipp Gamâljå:n å sâti oppi ö`öfst* (översta) *fföttâ* Jämtl.

flott-sudd m. [flå:tsudd, flå:tsodd, flô:tsudd, ffô:tsôdd o.d.] **1** raggmunk, potatisplätt Blek Smål. *Dä bfi ffôtsudde te frukkôst* Smål. **2** pannkaks- el. pösmunksliknande bakverk

som steks el. friteras i flott (o. beströs med socker) Blek Smål. **3** slags kringla el. ringformat bakverk som steks el. friteras i flott Smål Västg; klenät Smål.

flotte m. [fLôte, fLåta o.d.] Smål Östg Jämtl flåte **m.** [fLôte o.d.] Smål Östg Närke Häls flöte; på en metrev o.d.. *En fLotte han far å jippa* (vippar) Östg.

flottra v. [fLåtr-, fLöttr- o.d.] om sjö: börja bilda is på vattenyta Smål Dalsl.

flottra v. [fLöttr-, fLötter] **1** tala otydligt; sluddra Ång. *Stå-nt å fLöttre na länger nu utan sätt i gang å jär na, din fLötter-Jôsep! 2 = 1flattra 1 Ång. *Ko a:se stå å fLötter mitt a vägen.**

flubbig flubbot adj. [flubb-, flobb-, flåbb- o.d.] som är fet o. fläskig Smål. *Han bla flobbiarå å lajarå* (lojare) *må vatt år.*

fluck m. kort stund; ofta i uttr. *sova en fluck* Häls. *Sôva en litn fLukk.* (Ur dikten Buföra hem:) *Na va gång jag söver en fluck // drömer om tocke sôm väre.*

fluddra v. [fLuddr-, fLodder, fLöder, fLuder o.d.] Dal Jämtl Norrb fludra **v.** [fLū:dr-, fLō:der o.d.] Dal Norrb fladdra; äv. om fågel o.d.: slå med vingarna, flaxa Dal Norrb. *He fLuder uti löve* Norrb. **1** om eld, ljuslåga o.d.: flamma; flämta Dal Jämtl Norrb. *Vo he enda fLoder o brinn* Norrb.

fluddra v. fludra **v.** **1** pösa; äv. i förb *upp*; ofta i fråga om deg Dal. *De:djin fLudra o jä:ste.*

fluddrug adj. Dal fludrug **adj.** Dal Gästr fladdrande, fladdrig Dal. **1** som är ombytlig, ostadig till sinne el. i åsikt el. omoraliskt lättsinnig Gästr. *Dôm ä fLudruga bå två.*

fludra v. [fLū:dr-, fLō:der o.d.] pladdra, pluddra; sladdra, skvallra; prata strunt Dal Med Lappl.

fludra v. se **1fluddra.**

fludra v. se **2fluddra.**

fludrug adj. [fLū:dr-] som pöser upp; pösig Dal. *Dä sir fLudrut ut dä här smôrô* (smöret)

fludrug adj. se **fluddrug.**

fludrug adj. [fLū:dr-] som är yvig, lurvig, raggig el. krusig Dal Gästr. (De rimfrostbitna björkarna) *dôm ä sjå fLudruga åv e de heLa* Dal.

fluge-smäck m. [fLugesmäkk, flu:esmäkk, flu:usmaikk, fluwesmäkk, flojesmekk, fLôgesmäkk, fLywwesmäkk, flöu:esmäkk, flu:esmettj o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl flug-smäck **m.** [flu:gsmäkk, flu:smäkk, flu:jsmäkk, flo:jsmekk, flå:jsmäkk o.d.] Blek Öland Smål redskap varmed flugor slås ihjäl; flugsmälla. *Fly me fluesmäkken*, *räck mig flugsmällan* Smål.

flugu-sopp m. [fLugusåpp, fLugusöpp, fLugesôpp, flu:esôpp, flu:esâpp, fLågusåpp, fLågesôpp, fLåwesåpp, fLôgôsåpp, fLôgesôpp, fLôgesapp, fLöwesôpp o.d.] Hall Västg Boh Dalsl Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl flug-sopp **m.** [fLū:gsôpp, fLô:gsôpp, fLô:gsåpp, fLô:gsapp o.d.] Västg Värml Häls Ång Västb Lappl flugsvamp; ofta: röd flugsvamp.

fĒôgôsâppen sâmfĒôgô et ihâĒ sje på (äter ihjäl sig på) , dâm skar sjânn (sönder) en â la`a n på n tâllrik Jämtl.

fluka f. [fĒu:k-, fĒukk-, fĒuku o.d.] **1** samling av vätska; pöl, puss; se även **1flok** Sörml Uppl Västm Dal Gästr Häls Ång. *D-e så mykke fĒuker på vegen at man inte kan kâma fram på gropiga vegen* Uppl. **2** vattensjuk mark, sankmark Sörml Uppl Ång. **3** lugnt, öppet vatten i vattendrag Sörml Uppl Västm.

flukta v. [fĒokt-] värka o. hugga häftigt; värka pulserande Boh Dalsl. *De fĒoktar â varker i tanna* Dalsl.

flumma v. i fråga om mat: ta för mycket; slösa, ödsla Västm Dal. *fĒumman int mä bā:mosâ (lingonsylten) , pōjka!* Dal. *Vi ha fĒumma mä smōrä så ä assint (så inget är kvar)* Dal.

flumsa v. [fĒums-, fĒoms- o.d.] plumsa; gå i vatten; se även **2flunsa** **1** Smål Dalsl Östg Sörml Närke Värml. *En fikk fĒumsa te kne:na i sjârra (kärren)* Närke.

flumsig flumsot adj. [flums-, floms-, fĒåms- o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Lappl flumsen adj. [fĒoms-] Jämtl tjock o. rund; fet; ofta med avs. på ansikte; äv.: klumpig. *Han tyte dij vā:a sa rânnâ â flåmsija ij hōsen* Blek. *Han ä sjâkke â fĒåmsete*

flunka v. [fĒungk-, fĒongk-, fĒå`ångk o.d.] **1** ligga o. guppa i vatten; flytande gunga Sörml Uppl Gästr Häls Ång. *Timmōsjtōttjin (timmerstocken) låg â fĒungkâ i sjō:n* Gästr. (Lommen) *han lågg där â fĒongka i vassn* Häls. **2** svikta el. gunga vid gång; bl.a. i fråga om gång på sank el. lös mark Uppl Ång. *Myra va sje sōngk (så sank) sâ dâ bara fĒongke dâ ja jekk dârr* Ång. **3** om fett: dallra vid rörelse Ång Norrb. *Hō`den jâr sjâ fet sâ na fĒå`ångk*

flunka v. [flungk-, flongk-, flångk- o.d.] **1** om ljussken, eldslåga o.d.: lysa med fladdrande sken Skåne. *Juset de flongkar så, du får snoppad. De sprunge â flungka me lōjtâr (lyktor) .* **2** flimra Skåne. *De flongka får y:nen (ögonen) .* **3** fladdra; vifta Skåne. *Den påfulafjâren (påfågelfjädern) flånkar får vingen (vinden) .*

fluns m. [fluns, flons, fĒôns, flyns o.d.] **1** stor o. fetlagd man Smål Ång. **2** glupsk man, storätare Skåne. **3** ohyfsad man, tölp Skåne.

flunsa v. **1 = flumsa** Blek Öland Smål Västg Gotl Östg Närke. *Per han fĒunste i âa utan â si sa för* Smål. *Kora jekk â fĒunse ner i sjōkanten* Östg. **2** plaskande flyta i vatten; ligga o. vända sig i vatten Smål Östg. *Simme kunn an int, än an (utan han) lå där i vattent â fĒunste* Smål. *Di lå dâr ô flunsade i sjōnn halve da:en* Smål. **3** gå med tunga, klumpiga steg; vara ovig i rörelse Smål Västg Östg Ång Västb.

flunsa v. [fĒuns-, flöns-, flåns-, fĒo`ons o.d.] **1** slösa, i sht med mat o. dryck, misshushålla; leva i överflöd Skåne Blek Hall Häls. *Han flönsa mä ha (vad) han hade* Skåne. *Flunsa inte, gribba (flicka) , udan spara pao suled (sovlet)* Skåne. *De ä inte vā:rt â flånsa mä göussgōvâr (guds gåvor)* Hall. **2** skumma av grädde från mjölk Skåne Härj. **3** frossa; glupa, sluka; äv. i förb. *flunsa i sig* Skåne Blek Öland Västg Västm Dal Jämtl. *De va en stoâ katt hä i`inn på bo`olt (bordet) â han flonsed â flonsed i flōta*

(grädden) Öland. *Han f£unsa i säk vare:velli f£ô:tgnista* Västg. **4** dia Västg. *F£unsa å pôppa*. **5** doppa bröd i flott o.d. Skåne Blek Smål Västg Västm.

flunsa f. [f£uns-, flons-, flåns-, f£ôns-, f£o`onsj o.d.] fet, klumpig el. ovig kvinna el. flicka Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Uppl Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ho går å välter* (vaggar), *de då f£unsa* Smål.

flunsig flunsug, flunsot adj. [f£uns-, flons-, flåns-, f£ôns- o.d.] **1** som är slösaktig el. lever överflödigt Skåne Häls; ofta: som äter mycket; glupsk Skåne. *Han va flönsi mä maden å sulet häjtade inte* (sovlet räckte inte till) Skåne. **2** som har ett ohyfsat el. vårdslöst beteende Skåne. **3** som är rund o. fet Skåne Blek Öland Smål Hall Östg Sörml Uppl Gästr Häls Härj Med Ång Västb Lappl. *Horn (hon) ä f£ônse i yga* (ansiktet) *män ånnasj ä a föl inte så sjåkk* Ång. **4** klumpig, ovig Skåne Öland Smål Hall Västg Östg Häls Med Jämtl Ång Västb.

flunst adv. [flönst, flånst, flanst o.d.] Skåne Smål flumst adv. [flomst o.d.] Skåne överdådigt, överflödigt; rikligt. *Han gao flomst*, han gav mycket Skåne. *Da va flönst mä mad* Skåne. *Däe da haddet redet flanst fenge da håssen* (varsin) *kaga te ättemiddaskaffet* Smål.

flur m. n. [f£ur, f£eor, fliur o.d.] **1** hår som är i oordning; hårburr; lurv, rufs Dal Häls Härj Med Jämtl Lappl. *F£urn stå fram i vere* (vädret) Jämtl. **2** söndertrasad kant el. spets på ngt, t.ex. käpp, trästör, mejsel Norrb. **3** ngt som är lätt o. flyger för vinden; flinga, fnas Norrb. (Förbränt papper) *he jer som in f£eor*. **4** spetsar som används som utsmyckning; äv. allmänne: grannlåt Ång. *Hon ha sô mytjå f£ur på sâ*. **5** rågbrodd Häls. **6** i uttr. *komma i fluren*, komma i luven på ngn, komma i bråk Gotl. *Di kâm i fliurn pa varandra*. **7** huvud med syftning på sinne el. tanke o.d.; ofta i uttr. *få (ngt) i fluren* Smål Gotl Närke Uppl Västn Dal Gästr Häls Ång Norrb. *Sa fikk ja i fluen o titta mä li`it ikring pa stan* Smål. *De ha kummi i f£urn på-n* Uppl. *Jå hade fott de in e f£urn ått om jå skulle gå opp e byn e åran se skulle jå hå bössa vå mâ* Ång.

flur-gran f. buskig, yvig gran; äv.: risig gran; se även **fluriggran** Dal Häls.

flur-grön m. [f£u:rgråun, f£u:rgröun o.d.] växten fräken (oavsett art); jfr **fluriggran 2** Jämtl.

flur-gubbe m. [f£u:rgubbe, f£u:rgôbbâ o.d.] blomkrona på frögången maskros; maskrosboll Häls Härj.

flur-tall m. [f£u:rtall, f£u:rtåll o.d.] tall med vid o. yvig krona; se även **flurigtall** Jämtl Ång.

flura v. [f£ur-, f£u`ur o.d.] **1** bringa (hår o.d.) i oordning, rufsa till; tilltrassla; ofta i förb. *flura till* o.d. Häls Jämtl Norrb. *F£ure te haure* Jämtl. **2** göra (hår) yvigt; sätta el. burra upp; ofta i förb. *flura upp (hår)* el. *flura till sig* Häls Härj Jämtl. *Flure åpp håre* Härj. *Int behöv dom flur te se i huvvan* (för att gå i ladugården) Jämtl. **3** om djur, t.ex. katt, hund: burra upp päls för att göra sig större, resa ragg; i förb. *flura upp sig* el. *flura till sig* Häls Härj; äv. med bibetydelsen: bli arg Häls. **4** om fågel: spärra

ut fjädrar; bl.a. som tecken på ilska; i förb. *flura upp sig*, *flura till sig* el. *flura ut sig* Med Jämtl Ång. (Om en ripa:) *mä de såmma de small fLure na te se å vårt så stor som n tjåder* Jämtl. Ännars *flure n ut säg jussom råmme tell, kammen vart knak ti-n, han gräfte-n par tag ... åsse to n drev* (tog han sats) *å komme kutn* Ång. **5** grena sig mot toppen; äv. i förb. *flura ut* Jämtl Ång. **6** bli vitt utbredd; i förb. *flura till sig* Med. *Han ha fLurä tell sä bra kLövärn på n dân lägda.* **7** falla lätta flingor Västn Härj Norrb. (Ur bröllopsdikt 1779:) *Er mö- åg swen-doms el (eld) han bränne hol på takje att der må flura ner en gladje utan makje* Västn. (Det) *fLurâ på ô snör hele dan* Härj. *He fLe`eur å sniä`ååd* Norrb. **8** i förb. *flura på sig*, ta på sig grannlåt; el. *flura ut sig*, smycka ut sig, klä sig grann Ång. **9** stöka ned; göra osnyggt el. ostädat; i förb. *flura ned* o.d. Jämtl.

flurig flurug, flurot adj. **1** om hår, päls o.d.: rufsig, lurvig; trasslig; äv.: som är oborstad el. okammad; äv. om träd: risig Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Norrb. *Jä va sô fLurug i håret* Dal. *N fLurit n kar, e fLurita stinta, e fLurit bar* (barn) Häls. *Har du lega, du ä sô fLurig i huvvå?* Med. **2** yvig Häls Härj Med Ång Lappl. (Det var fisketävling) *än for enâ bene ner i e myrgrop .. å än fastnä metreva i nåra fluruga grân* Häls. *Han hade e stort e fLuret e sjägg* Ång. **3** som är utsmyckad; prålig Ång. *Hon ha sô fLurit n hatt.* **4** ovårdad, osnygg Härj Med Jämtl; äv. om plats, rum o.d.: ostädat Jämtl. *Å fluru å snusu e n Ståbb-Lars så sjäLve grisan ku`unn spy* Jämtl. *De sir ut sa fLurut där han bor* Jämtl. **5** om väder: ruskig Härj Jämtl. *Sä då vart e bra flurute vär för n Tottie tä fära hit* Härj. **6** berusad, drucken; full Häls Härj Jämtl. *Hänj va fLuru ö lönsu* (lunsig) nu Härj. **flurig-gran** f. [fLure:regrâ:rn, fLô:regrâ:rn o.d.] **1** = **flurgran** Ång. *På såmmarn går e bra, då lägg jä me önner n fLuregrâr.* **2** växten skogsfräken; jfr **flurgrön** Ång. *FfLuregrârna samLe man säkkvis åt ko:rna då dôm kome tå bete om kvälla, då va e tillskôtt då då va dåLet e bete.*

flurig-tall m. [fLuritåll o.d.] = **flurtall** Ång.

flurk m. [fLurk, fLork o.d.] **1** kalufs; hår, lugg Norrb. *Kamm dell* (till) *fLurken denn!* **2** arter av växtsläktet ull, i sht **a** ängsull Västb Lappl. **b** tuvull Lappl. **c** gräsull Lappl. *Hänn hö jä* (är) *int na bra, hä jä mästä fLorkän.* **d** polarull Lappl.

flurra f. [flurr-, florr-, fLôrr- o.d.] **1** glad o. obetänksam flicka; yrhätta Smål. **2** vimsig kvinna el. flicka Smål. **3** pratsam o. högljudd kvinna Östg.

flurra v. [flurr-, florr-, flårr- o.d.] **1** flamma, blossa; hastigt förbrinna; äv. i förb. *flurra till* el. *flurra upp* o.d. Skåne Blek Öland Smål Hall. *Hövelspane* (hyvelspånor) *dai brenne ingte länge, dai barra florra te`ait tak* Smål. *Daj däre stekkârna bara flårna män daj je ingen vä:rm* Hall. **2** om vätska: bubbla häftigt; forsa Öland; äv.: puttra Blek. *De fLurre frân taka* (efter regn) Öland. **3** prata i en jämn ström; prata mycket, pluddra Öland Smål. *Ho fLurre å skratte* Öland. **4** skratta med skorrande ljud; högljutt gapskratta Skåne Smål. **5** hållningslöst, obetänksamt el. ystert fara el. rusa hit o.

dit; yra omkring Smål Östg. **6** vara okynnig el. påflugen Smål. *Allti jekk ho å flurradä.*
7 fladdra; darra Smål.

flurre flurrer m. [*flurr-*, *florr-*, *fêôrr-* o.d.] **1** glad o. obetänksam pojke Smål. **2** vimsig man el. pojke Smål. **3** pratsam o. högljudd man; pratmakare Östg.

flus n. **1** rysch; textilremsa o.d. som används som prydnad på klädesplagg ofta: spets; flor; jfr **1flusa** Häls Jämtl. *Bêu:sn va fin ma fêus oppma ha:sjn*, blusen var fin med rysch vid halsen Jämtl. **2** hyvelspån; äv. överfört: ngst som är lätt o. löst Häls.

flus n. [*fliu:s*, *flus* o.d.] **1** tunt, skyddande hölje på nöt; svepe Gotl. *Hässelnytar* (hasselnötter) *skudd sit pa tiss di fallt ör flus, da blai di bäst.* **2** småflagor av sten, stenfnas; lös, söndervittrad håll Gotl. *När man ska klaua dam* (klyva dem) *att ä ramlar sundur u di blåir så tunt u äuselt sått di jär bära flius.*

flusa f. rosett; jfr **1flus** **1** Ång. *Å se skulle klâe lägges e vekk å våra ommarn på hårkôrjen å se skulle ne knytes se ått de skulle våra två fluser fram en ått var sie* (på dräktmössan).

fluse flus m. tölpaktig, hänsynslös man; drummel Hall Västg. *Han e dô en fêuse, trenger-sje på en å tar kôrja ifrå en!* Hall.

flusk m. [*fêusk*, i bf. sg. *fêusjn* o.d.] pannlugg på häst; äv.: yvig, rufsig kalufs Jämtl.

fluskug adj. **1** med avs. på hår: som är rufsig; lurvig; okammad, oborstad: äv. med avs. på skägg o.d.: oansad Jämtl. (Han) *e fêusku i huvân. Fêuskut e hår.*

fluss s. [*fêuss*, *fêoss* o.d.] **1** varigt hudutslag, eksem; jfr **1floss** **1** Skåne Smål Östg Närke. *Dä va fêuss i huvet, de va var i di där* Östg. *Illherâ* (skorv), *dä ä en sôrtsj fêuss i huvet* Östg. **2** orenlighet i sår; var, röta Skåne Smål Ång.

flussa v. [*fluss-*, *flåss-*, *fêôss-* o.d.] **1** rinna kraftigt; strömma; forsa; flöda; se även **1flustra** Skåne Blek Smål Dalsl. *Beje' å pompa, dä flåssa öve!*, Sluta att pumpa, det rinner över! Blek. *Bloen flôssade* Smål. **2** om sår: inte läka Skåne. **3** spotta ymnigt; äv. i förb. *flussa ut* Östg. **4** om kropp el. kroppsdel: svälla; äv. i förb. *flussa upp* Östg Ång. **5** slösa; misshushålla; jfr **2flösa** **3** Uppl. *En kunn fell förstå att e skull gå slut för de der föltji* (folket) *så som dom har flôssa.*

flussig flussug, flussot adj. [*fêuss-*, *flåss-*, *fêôss-* o.d.] om kropp el. kroppsdel: uppsvälld; svullen Skåne Blek Öland Smål Hall Östg Gästr Häls Härj Med Ång. *Han drakk så han bêedde så fêussiger å da:ner* Östg. *An* (han) *ha vurti så fêussu i ôgônô* (ansiktet) Gästr.

flust adv. mer än tillräckligt; rikligt, ymnigt Värml Härj. *Utta te å ju`ug* (ljuga) *kan en sä`äjj at dä va fêust mä äppe£ på däna appla* Värml. *Dôm hade fêust uttå järn sô dôm sjlaåpp vände se åt bôsjtja håll sko:ja*, de hade ymnigt av jorden så att de slapp vända sig åt barken och skogen, dvs. de slapp äta barkbröd Härj. *Mô* (vi) *ha fêust mä mjô£k no* Härj.

flustra v. [*fêustr-*, *fêustr-*, *fêostr-* o.d.] andas hårt äv.: frusta; ofta om häst Öland Smål Dal. (Sälarna) *di fnys å fêustre* Öland. *Mârta flustrade su hakkelset y:de i krubba* Smål.

flustra v. = **flussa** 1 Smål. *Bleo:en* (blodet) *flustrate pau me*. Nu *flustra* dä öpp i kaf-fekokaän.

flux adj. Sörml Dal Jämtl *fluxen adj.* Öland Jämtl som är framfusig, obetänksam el. brådstörtad Sörml Jämtl; äv.: yr, vild Öland. "*Bardus*", *ein såm e fŁukksn å håll se fra`amm* Jämtl. 1 ivrig, angelägen; som är "het på gröten" Dal Jämtl.

fluxa v. [fŁukks-, fŁokks-, flåkks- o.d.] 1 flamma, blossa lysa hastigt, glimta Dalsl Uppl. Jelln (elden) *flåkksa upp på nytt* Uppl. 2 utföra el. sätta igång med ngt i all hast; hastigt fara iväg; äv. med bibetydelse: vara oförsynt Skåne Smål Uppl Häls Ång. *Han e så där han, frågar aldri etter, bara fŁokksar sta å därför bir de som de bir* Uppl. 3 äta fort o. glupskt Uppl. *fŁokksa inte i dej maten som en hunгри hunn, heller!* 4 flaxa, fladdra äv.: flaxande hoppa Smål. *Du fŁokksar så da:nt nôr du ska danse. Når han floksede ner så jekk dä inte likere än han brôt å sä ene benet.* 5 gå med obalanserad, vinglig el. slängig gång Smål. 6 vara ostadig (o. opålitlig), t.ex. om häst Skåne.

fluxig fluxot adj. [fŁoks- o.d.] 1 som flaxar hit o. dit äv.: som rör sig slängigt el. obalanserat Smål. 2 om klädesplagg: som är löst åtsittande; vid Blek Östg. (Kappan) *ho ä så vi` å fŁoksi* Östg. 3 som är allför storslagen; t.ex. om ekonomiska förhållanden Skåne. (Det) *va får floksi*.

fly n. [fŁy, fŁi] stenrös; samling av större stenar i brant bergvägg el. stup Härj.

fly n. ngt litet; grand, uns, smula Jämtl. *Ô int kan jä fösjtå, ätt dom fäkk ä fŁy ti sä ta* (i sig av) *gåsfŁôtån dän* (när de åt med gaffel) . *Var e nå kvâr? Nâ`ä, int i fŁy*.

fly adj. [fŁy, fŁi, fŁojj, fŁöy, flöi o.d.] 1 kvick, rask, snabb; se även **2flyt 1**, **3flög** Skåne Blek Smål Närke Värml Uppl Västb Häls Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Han har fŁy gång* Uppl. N Jonke *han ä fŁi tell å arbete, han Med. Hä var-n fŁojj häst hä`nna* Norrb. 2 som försvinner el. går åt fort; flyktig; ovaraktig, odryg; se även **2flyt 4** Dal (utom Värml) Skåne Gotl Östg Närke Uppl Västb Gästr Häls Västb. *Flöir vid* (ved) Gotl. *Pengane e-sjå fŁya nuför ti:dn* Uppl. *Smôrô ä så fŁytt så Gästr*.

fly v. [fŁy, fŁu, flöy, fŁi, flei o.d.] 1 överlämna (ngn ngt); räcka, ge äv.: skicka, langa (ngt, bl.a. med avs. på varptråd vid solvning av vävstol); äv. i förb. *fly fram* o.d. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal Härj Med Jämtl Västb Lappl. *Fly fram granne näven!* Blek. *fŁy mä gredden, ja rækker an inte* Smål. *Näste gåung få en a:en selva* (någon annan solva) *så sa ja fly tråua* Smål. *Jå fŁidd-a hanna* (handen) *män ho tog-a inte* Dalsl. 2 i förb. *fly sig*, förse sig; skaffa sig Skåne Smål Hall; äv.: försörja sig själv Ång; äv. i uttr. (*vara*) *väl flydd*, (*vara*) väl försedd Skåne Blek. *I vintårs flydde ja me ed sätt nya klär* (uppsättning nya kläder) Skåne.

fly v. [fŁi, fŁey o.d.] 1 iordningställa (ngt); bereda; ordna, fixa; äv. i förb. *fly till* o.d. Blek Smål Hall Boh Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl (utom Norrb). *Ja ska ing ôu fŁey mad*, jag ska in och laga mat Hall. *Käran* (karlarna) *ä ute på sjlåtta, kvinjflötsja e he:me å helld i* (håller på) *ö fŁi kŁä:a* (kläder) Härj. *Han ha fŁidd stô:ge si* (sin stuga) Jämtl. (De ville) *fŁi ôm n dân böngninga*, de ville renovera om den där byggnaden

Jämtl. *Å dä n NiŁsj PåŁsj sku ja`aŁp mä ve å fŁi tell gravfesken* Lappl. **2** rengöra (ngt); städa; snygga upp; äv. i förb. *fly upp* o.d.; äv. med avs. på person Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl (utom Norrb); äv. i förb. *fly sig*, tvätta sig; snygga till sig Med Jämtl Ång. *Ta rukka* (skyffeln) *ô fŁi opp i fjöse* (fähuset) Dal. *Hânj ha fŁidd ôm sä ô rôkô sä* (rakat sig) Härj. *Je ske sta å fŁi me* Jämtl. *Män sôm sakt dä va rolit då vi häddä ut kräka å fekk fŁi borti lagårn* (ur ladugården) *vintärdongän å skurä rektit* Ång. **3** ta (ngn) i upptuktelse, läxa upp; äv. i förb. *fly upp* o.d. Häls Jämtl Ång. *Ha du vö sta sjlege sant* (slagit sönder) *gŁase nô ijän sô ske je fŁi dä, je!* Jämtl. *Han fŁidde opp n sâ* Ång. **4** hantera (ngt el. ngn) vårdslöst; illa tilltyga; äv.: orena, smutsa, stöka, ofta i förb. *fly ned* Blek Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl (utom Norrb). *De e huskut* (hemskt) *vå kârân* (karlar) *kan fŁi ne* Jämtl. *Kôrs, va ongen hänna ha flitt nö säg!* Med. *Va sa Ferste:g då han såg hôr åŁjen* (hur älgen) *hade fŁidd smotålln* (tallplantorna) ? Ång. *Han fŁi hästn så dä ä bå sönn å skam* Ång.

fly-foder n. [fŁy:foder, fly:fodår, fŁy:for, fŁy:gfor o.d.] linning längs öppning på snörsko el. känga o. vari håll o. hakar placeras; ofta: kantremsa av skinn Skåne Smål Östg Uppl. *Flyfodår mä snörhållka* Skåne. (Chagrin) *dä va te fŁygfor på sjänger* Östg.

flyg-flack m. [fŁy:fŁakk] fjäril Gästr. *En tåkkôn fin fŁyfŁakk ja såg i da!*

flyg-orm m. [fly:orm] härmask Skåne. *Får i varden sau di titt flyorma.*

flyg-sinnug adj. Värml Jämtl flyg-sint adj. Häls Jämtl som plötsligt är mycket arg; tvärarg, rasande. *De ä allt, s-att en kan bŁi rent fly:gsinnu* Värml.

flygel m. [fŁyijel, fŁöyjel o.d.] **1** hävstång vid brunn för uppföring av vatten; brunnsvind, brunnsvängel Ång Västb Lappl; äv. allmänname: hävstång Västb. (Stub-brytaren var) *sâm n fŁöyjel* Västb. **2** vippstång i viss typ av fångstsnara el. flakgiller Västb.

flygg n. [fŁygg, fŁigg, fŁiddj, fŁyddj, fŁyttj, fŁöydj, fŁöjj, fŁi:g o.d.] Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb flygge n. [fŁigge, fŁije, fŁyddje, fŁi`iddj, fŁy`yiddj, fŁö`ödj o.d. ] Med Västb Lappl Norrb flugge n. [fŁu`ugg, fŁo`oigg, fŁo`oiddj o.d.] Lappl Norrb brant berg-el. klippvägg; stup. *Bjan* (björnen) *språng ätter n män han kuta unna kring ett trä sâm stog yttesjt på fŁigge* Härj. *Ja rev ne skråppåŁste:n ne:ät fŁyddjä*, jag sparkade ned småsten nedför stupet Lappl.

flygg adj. [fŁygg, flögg o.d.] OBS: I SAOL! flygfärdig Skåne Smål Hall Östg Uppl Dal. *Svaleungana e flögga nu* Skåne.

flygga f. [fŁygg-, fŁyddj-, flögg- o.d.] **1** flicka; dotter Östg. **2** kvinnlig odåga; äv.: oanständig kvinna, hora Smål. *Du stora fŁyggba bära de sau illa aut!* **3** förklenande kvinna som flyttar el. byter anställning ofta Dal.

flykt f. [fŁykt, flökt, flöjtt o.d.] (jfr standardsv. flykt) **1** slags skärm el. båganordning på lieorv med vilken säd o.d. insamlas vid mejning; mejbåge Smål Östg. *En nöttja flökt te sä:a så dä inte sa bŁi te:harkat* Smål. **2** fläktvinge i sädesharpa el. kastmaskin Öland Smål. **3** slags trähjul (på stång) som drivs av vinden o. avger ett klappande ljud,

används för att skrämma fåglar; vindhjul Smål. **4** vinge på väderkvarn Öland Västg; arm till kvarnvinge Gotl.

flymma v. se **flömma**.

flymme n. se **flömme**.

flyssja v. [fŁysi, fŁösi, fŁisi o.d.] = **1flasa 1** Norrb. *FŁösi fiskän. FŁösi peren ve fynggra*, skala potatis med fingrarna. *FŁisi pota:tren*.

flyt vanl. f. [fŁyt, fŁöt, fŁiot, fŁyöt, fŁot, fŁit, fŁet, fŁött o.d.] **1** större vattensjuk myr Dal Häls Härj. **2** vidsträckt mosse Västn Dal Härj. **3** gungfly Dal Häls.

flyt adj. [fŁyt, fŁöt, fŁit, fŁut o.d.] **1** = **3fly 1** Närke Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hånj e fŁöt te gå Härj. Hu stikke n stråmp på daga, hu, mân så var a ovanleje fŁyt tå sti`ikk hu Jämtl. Hä va int gött öm dem söm vo fŁyt bå i`in å ti lagårn Västb. 2 om klocka: som går före; som går för fort Härj Jämtl Ång. *KŁåkka e fŁyt Jämtl. 3* som är tidig Jämtl Lappl. *Mån er e fŁyt våra se*, men är det tidiga vårar så Jämtl. (Såden) *di e fŁött i år Jämtl. 4* = **3fly 2** Dal Gästr Häls.*

flyt-färdug adj. [fŁy:tfäŁu, fŁu:tfäŁu, fŁu:tföŁu o.d.] Jämtl Västb Lappl flyt-färdig adj. [fŁy:tfâŁe, fŁö:tfâŁein o.d.] Jämtl Ång som färdas el. rör sig snabbt; skyndsamt; jfr **2flyt 1**. *Marra var flutfälu at väijen Västb.*

flytte n. [fŁytte, fŁötte, fŁutte, fŁy`ytt o.d.] **1** flytt, flyttande; förflyttning Skåne Smål Hall Västg. *I (ni) ha tur mä väret (vädret) te erat fŁötte Smål. 2 flottning av timmer äv. konkret: timmer som flottas; jfr **flyttje 1** Jämtl Ång Västb Lappl. *FŁötte va jussôm e ju:sminne* (ljusminne, dvs. fest) *på timmerhåggninga, för dä måste fekk man sjlite ont obarmhårtet, gå bŁöt å hångre* (hungrig), *våga live på bröta* (brötar) *å lika fullt var e rolet* (roligt) Ång.*

flytte-rock m. [flytteråkk, flutteråkk, flötteråkk, flötterakk o.d.] **1** stjärnbilden Orions bälte; vanl. i bf. sg.; jfr **friggarock, trerock, triggarock** Skåne Hall. *Flutteråkken dajjd e träjj sjä:rner i hob, daj gao åpp åm kwellana å najr åm mårnana* Skåne. **2** person som flyttar ofta Skåne Hall; äv.: person som byter anställning ofta Skåne. *Flötterakka såm inte stannte mon aitt ha:la`a* (halvår), *sinn sa:e daj åpp se* Skåne.

flyttja f. ister av svin Ång. *Se stekkte vi jädde ti smöre men no vare dôm sôm stekkte ti flyttjen å. Ta våra på fŁyttja!*

flyttje n. [fŁyttj, fŁöttj, fŁössje, fŁy`yttj o.d.] **1** flottning av timmer; flottningsarbete; jfr **flytte 2** Ång Västb Lappl. *Ska du te fŁöttje na åt voren?* Ång. *Karn hannasj jer* (hennes karl är) *uti fŁyttjen* Västb. **2** flöte Ång Västb. **3** ngt som flyter på vatten (t.ex. sjögräs, gytta) Västb.

fnabbatas v. [fnabba`tas] slåss; brottas Skåne Hall. *De va ju in jätans paugadråmmel som inte kan la blaj* (låta bli) *o fnabattas mä andra* Skåne. *Paogana fnabattas ingbyres*, pojkar slåss inbördes (dvs. med varandra) Hall.

fnagg s. kort hår; snagg Smål Sörml.

fnaggug adj. om strå o.d.: som är mycket kort; snaggat Östg. (Ullen under buken) *dä va så smått å fnaggut.*

fnall n. **1** smått avfall, fnas; fjäll Smål Dal; hudavfall; mjäll Uppl. **2** obetydlighet, grand, uns; ofta i uttr. *inte ett fnall*, *inte ett dyft*, *inte ett dugg* Skåne Blek Smål Hall Sörml Dal. *Ingte ett fnall fekk ja pau jakten i da* Smål. *Du väjd* (vet) *inte et fnall* Hall.

fnalla v. [fnall-, fnåll-, fnå`åll o.d.] **1** skava el. nypa (ngt) av med läppar el. tänder o.d.; gnaga; knapra; snappa; äv. i förb. *fnalla av* Blek Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Västm Gästr Häls Jämtl Ång. *Han satt da å fnallade grisatassa* (grisfötter) Blek. *Kaninera ha fnalle å´* (av) *barken på träna* Smål. *Fårene jekk å fnalla å åt* Häls. *Dä sått n ikôrr oppi talla dan å fnalle på n tjege£*, det satt en ekorre uppe i tallen där och knaprade på en kotte Jämtl. **2** plocka (ngt smått), ofta med avs. på bär; äv.: pill, peta, äv. i förb. *fnalla av* Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Uppl Gästr Häls Med. *Ja ska fnall å´* (av) *ska:£ra på peta:tra* (skalén på potatisarna) Öland. *Vart ha krusbera tatt väjjen?* – *dôm a barna fnalle*, Vart har krusbären tagit vägen? – de har barnen plockat Smål. (Grytorna hängde inte på en krok) *ån dä va te fnalle unner g£över unne skangkera på dem*, utan det var att peta under glöd under benen på dem (för att det skulle koka) Östg. **3** snatta (ngt), knycka; småstjåla, stjåla lite i taget Skåne Öland Smål Östg Sörml Uppl Gästr Häls Västb. *Ja ha noj sitt att du fnaller ve för ma*, jag har nog sett att du snattar ved för mig Smål. *Fnalle å sjå£e*, snatta och stjåla Östg. **4** i förb. *fnalla i*, fatta tag i (ngn el. ngt) Skåne. *Han fnalla i han å ville tjöra han ud*, han fattade tag i honom och ville köra ut honom. **5** klia, klå el. krafsa; ofta i förb. *fnalla sig* Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Uppl Västm Häls Ång. *Han fnallade sä* (sig) *bakôm örat* Smål. *Fnalla sä i hugge*, klia sig i huvudet Häls. **6** utföra el. göra ngt i långsam takt el. i sakta mak; småarbete el. plocka med lite av varje utan större brådska Smål Östg Sörml Uppl Västm Dal Gästr Häls. *Han fnaller å knôper sakta å stadit å säv£lit* Östg. *Han går bara å fnaller, män dä bir ändå mä ti:n* (det blir ändå något med tiden) Häls. **7** gå sakta el. långsamt lomma, lunka; äv. i förb. *fnalla av* Öland Smål Hall Östg Sörml Närke Västm Häls. *Han går å fnalla mä sia oksa* (med sina oxar) Östg. *Ja fnaller väll å´* (av) *lite sakte nu* Östg. **8** skynda, hasta; ofta i förb. *fnalla på*, raska på Skåne Smål Hall Östg Sörml Närke; äv. i förb. *fnalla sig* Smål Hall. *Han fekk lôv å fnalle på* Smål. *Fnalla de å´* (av), *luen, s-att du kômmer hem mä kreka inna dä å nermö:t*, skynda dig iväg, pojke, så att du kommer hem med kreaturen innan det är alldeles mörkt Smål. *Tilia pau ottan så fnalla tsjåringen seg öpp ud sängen*, tidigt på morgonen så skyndade kåringen sig upp ur sängen Hall.

fnaller m. [fna`ller] Häls Jämtl fnall m. Dal senfärdig, sölig el. mindre driftig man.

fnallug adj. [fnallu, fnållu o.d.] som är långsam i en syssla; sölig, senfärdig Dal Gästr Häls.

fnallug adj. [fnallug, fnallu] Sörml Gästr **fnallrug** adj. Uppl som (i ytskicket) är skorvig, skrovlig el. fläckig. *Fnallruger i syna* (ansiktet) Uppl. (Hallonen blev) *maskätna å fnalluga* (av torkan) Gästr.

fnarrig **fnarrot** adj. [fnarri, fnarred o.d.] om ytskick: skrovlig, ojämn, sträv; grovkorrig; om hud: narig; fnasig Skåne Blek Smål Hall. *Di pantofflorna* (potatisarna) *e goast som e litt fnarreda po skalen* Skåne. *Nöwana bö sa fnarreda aww vingen*, händerna blir så skrovliga av vinden Skåne. *Sjinged blar fnarred*, skinnet blir fnasigt Hall.

fnask n. **1** ngt av lite värde; smått avfall el. skräp, dammkorn o.d. Blek Dal obetydlighet, grand, uns; smula

frigga-rock el. **frigge-m**. [friggaråkk, friggeråkk, freggaråkk, freggeråkk, fröggerokk, frögdarokk, fröjderåkk, fröjeråkk o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg **frigga-rock m**. [friggråkk, freggråkk] Öland Smål Östg stjärnbilden Orions bälte; vanl. i bf. sg.; jfr **triggarock**, **trerock**, **flytterock**.

fuckel n. se **1fjuckel**.

fuckla v. se **2fjuckla**.

fuckle-stock m. se **fjucklestock**.

fynd m. ELLER FYNN? [fynn, fy:n, fing, finnj, feng, föng o.d.] (jfr dan. *fynd*) **1** verksam egenskap; kraft; must, näring Skåne Blek. *Nabomannen hade tad fingen aw messjen* (mäskan) *så vi finge ente en tår brennevin* Skåne. *Här va ra:kt ingen fyn i joren* Skåne. *Päana* (potatisarna) *våre sau sjåmpigga* (svampiga) *sau da va inte menna fyn i dåm* Blek. **2** "sprutt", fart Skåne Blek. *Vi skå säda fyn pau-at*, vi ska sätta fart på det Skåne.

gästabud? interj. [-bör, -bå o.d.] jäklar, tusan Smål Hall Västg Boh.

gitt f. [gitt] get; äv. som lockrop Värml Dal.

gjöna v. prata strunt Boh Dalsl.

gvåxik m. f. se **koxik**.

hä konj. [hä, he, hâ o.d.] **1** inledande bisats: att; jfr **dä** Uppl Dal Med Ång Västb Lappl Norrb. *A BÊå åum tâÊ änt, he nan a`ann än a Lina mjöÊk-a*, Blomma tål inte, att någon annan än Lina mjölkar henne Norrb. **2** inledande utropssats: (tänk) att, vad, som o.d. Västb Lappl. *He je set å pjaller å prata!* Vad jag sitter och pladdrar och pratar! Västb. *Hä du ärsä sitt te hetan bårtte spisn!* Att du orkar sitta i spishettan! Lappl. *Hä du ska vara sä olyde!* Tänk att du ska vara så olydig! Lappl.

hä pron. [hä, he, hâ o.d.] Gotl Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb äd pron. [ed, äð, eð, ä, e o.d.] Sörml Uppl Dal Gästr jfr standardsv. *det*) pers. el. ops. pron. i n. sg. i nominativ (o. ackusativ) o. med betonad ställning: det. *Anm.* I dativdialekter där **hä** el. **äd** används som pron. i nominativ (o. ackusativ) är dativ n. sg. med initialt **d-**: **di**, **dy**, **dyä**, **döy** o.d. *E va inte så gått för-n* Sörml. *Mn de va myttsje he å*, men det var mycket det också Uppl. *E bôrôs ôÊ ijinôm vrängra å jelâr skule i*, det borras håll igenom spanten och träpluggar skulle i Uppl. *Hur ha hä gått tä* (till) ? Västn. *Män då skulld-an wa frek wið keÊindje å', å ed Êuveð påitsjen*, men då skulle han vara

snäll mot käringen också, och det lovade pojken Dal. *An bo£ jör hä, åm ja barô fekk n täll-ä*, han borde göra det, om jag bara fick honom till det Gästr. *Män dä sum ä visst* (säkert) , *hä ä att fôrre bodde trôlla dare Klätthôle* Häls. *Hâ va nt nog mä di*, det var inte nog med det Med. (Om åker:) *He jer brâ abå£ men lite uti dy*, det är bra gröda men lite i det, dvs. få axkorn Västb.

habba v. om häst: gå baklänges, backa; äv. som befallning till häst Boh Dalsl.

habba v. 1 prata strunt; prata ivrigt (o. högljutt) Skåne. *Han habbar så en kan ente fôu en syl i väred.* **2** om hund: skälla Skåne Smål. *Va står hongen å habbar ättor*, vad står hunden och skäller efter Skåne. **3** skälla; gapa; gnata, tjata Skåne. **4 habba sig** staka sig Skåne Blek Smål. *Han habba se ofta* Blek.

habba v. äta (el. dricka) fort o. vårdslöst, glupa i sig; ofta *habba i sig* Skåne Jämtl. *Ôlla* (alla) *grisa som habba bler bra svin* Skåne. *Han habba föan i se* (födan i sig) *såm åm han vatt en hong* (varit en hund) Skåne.

habba sig v. 1 hända sig, slumpa sig, falla sig Skåne Blek Öland Smål. *Dä b£e sum* (det blir som) *dä habba se* Smål. **2** missta sig, ta fel; begå ett misstag Skåne Blek Smål. *Han skulle ju teet* (tigit) *män han habbade se å talte åm allt ihopa* Blek.

habbavink se **abravink**.

habbergasj habbergass, habbergaj, habbeldrask, habbelgrass, hammelgrass n. **1** = **habbergasja** Skåne. **2** oreda; trassel; illa utfört arbete Skåne Hall.

habbergasja f. oredigt prat, gallimatias, smörja; äv.: osammanhängande (skämt)historia Skåne. *Va e de fårr haborrgasja du snackar.*

habravink se **abravink**.

hack hacke n. 1 nyodling som hackats upp, nyuppbruten åkerlapp Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml. *Vi to åpp ett hakke i vintras* Blek. **2** torvor, rötter o.d. som hackats upp vid nyodling Skåne Hall Västg. *Dä ruker sum nä-£i* (det ryker som när de) *bränner hakke* Västg.

hackäva f. period i äldre tid då åkerjorden bearbetades genom hackning ; ofta i uttr. *i hackäva(n)s tid*, för mycket länge sedan Smål. *Dä va i hakkevas ti.*

hackbröd el. **hacke-** n. nödbröd av mjöl som blandats upp med hackad o. mald råghalm el. finhackat halmboss Värml Dal Norrb. *Dä va en dräng se fin se en kunne ha äte hakkebrö vö´ö-n i all si ti* (hos honom i all sin tid) Värml.

hackess n. s-format, skaftförsatt järn att hacka sönder kokt potatis el. rotfrukt m.m. med (till grisfoder) Smål Östg.

hackgräv n. ett slags tunn o. flat, spetsig hacka, potatishacka Jämtl Ång. *N Per slog sônt tôrv* (Per slog sönder torv) *mä e stortt e hackgrev* Jämtl.

hackkorv el. **hacke-**, **hacka-** m. korv fylld med hackmat (i bet. 1) Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Västn Dal Gästr. (Innan de hade köttkvarn) *hakkade di tyytet såm sulle* (köttet som skulle) *vaa te hakkekarv* Smål. **a** korv fylld med hackmat o. gryn m.m.

Smål Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr. **b** korv fylld med hackmat o. potatis m.m. Smål Östg. **c** isterband Blek Smål.

hackmat el. **hacke-** **m.** **1** finhackat kött, finhackade inälvor o.d. (som stoppas i korv el. används till pölsa, sylta o.d.) täml. allm. *Vi tog unna dä sum va löst å sjEirvit* (slamsigt) *te hakkemad* Hall. **2** pölsa Ång Lappl.

hackmes **m.** narig o. sprucken hud på hand el. fot Härj Jämtl. *Nôr dôrn hadde hahkkmes på hânnleôm* (handlederna) *sô va de bra ô tvåhte sä i pess* (piss) Härj.

hackpölsa el. **hacke-** **f.** **1** anrättning som innehåller el. består av hackmat **a** lungmos; pölsa Smål Västg Dalsl Östg Sörml Närke Västn. **b** korv fylld med hackmat Skåne Blek Öland Smål Hall Boh Östg. **2** om tal: obegripligheter, gallimatias Skåne Östg. *Va e da du står o snackar fårr* (för) *hackepulsa?* Skåne.

hackspik **m.** hackspett Öland Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Västb.

hadd **m.** **f.** Ång Västb Norrb hadda **f.** [(h)a-, hâ-, hô- o.d.] Hall Västg Boh Dalsl Dal Häls Härj Jämtl hadde **n.** Jämtl löstagbart handtag som placeras som bygel över gryta, spann o.d. Hall Västg Boh Dalsl Häls Härj Jämtl Ång Västb; öra på gryta (där bygelformigt handtag häktas i) Dal Ång; handtag på tillbringare, kopp, kaffekittel o.d. Boh Dalsl Jämtl Ång. *Lôt å gryda* (lyft av grytan), *hadda henger ju där!* Hall. **1 a** (nedvikt) kant på metallkärl el. kyrkklocka Ång Västb Norrb. *Hon ha gåt sånner* (sönder) *hadda der a* (där på) *grytn* Västb. **b** strandkant vid bäck Ång Västb.

hadd **m.** **1** (ull från) ängsull el. tuvull Sörml Närke. *Kuddâr filldâ mä* (fyllda med) *hadd ä mjukari än fjärkuddâr* (fjäderkuddar) Närke. **2** sankmark bevuxen med skog, snår, ris o.d. Sörml.

hadd **m.** udd, spets; nabb; tapp Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Da man sko n häst mått man vânn spiken sä hadda* (spetsarna) *gå ut å int in ti hoven* Lappl.

hadda sig **v.** snygga till sig, göra sig fin; vårda sitt yttre Skåne Smål; i uttr. *hadda sig illa*, se ovårdad ut; uppträda ohyfsat Skåne Smål. *Karen sau* (karln såg) *bra ud, om han nu barra inte hadde haddad se sau illa* Skåne. *Du foå la* (får väl) *hadda de lite nå du sa gå bort* Smål.

haddad **hadd** **adj.** använd, begagnad; sliten, nött Blek Smål Hall Östg. *Ä gryta möe* (mycket) *hadd?* Smål. *Trôjan ä inte möe haddadå* Smål.

Hades **s.** [hades, haddes, haddis] vanl. i uttr. *gå till* el. *åt Hades*, gå åt helvete, gå åt skogen Skåne Blek Smål. *De gick ti hades me hela harrligheden* (härligheten) Skåne.

haffeltag se **affeltag**.

hag **n.** [hag, ag, ha:j o.d.] **1 a** stängsel el. gårdsgård, ofta av enkelt el. provisoriskt slag Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Uppl Västn Med Ång Västb Norrb. *Va ä dä boen* (bonden) *letar ätter um vårn, sum han inte vell ha?* *Hôl på haga*. Västg. **b** rad av utlagda, sammanbundna fisknät Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Vå ha sätt ut to hag e nått*, vi har satt ut två "hag" i natt Norrb. **c** lågt stängsel av ris o.d. som döljer el. leder fram till fågelsnaror Dal Ång Västb Lappl Norrb. (Vi satte) *ni å ti snôren ti*

- hage åt fjällrypa* Lappl. **2** inhägnad betesmark, hage Öland Smål Dalsl Närke Värml Uppl Gästr. *Vi satt å mjôlke langt nof* (långt norrut) *i et hag* Värml. *KaEoen går på age* Uppl.
- hag** adj. [*hag, haw* o.d.] handaskicklig, händig; skicklig Boh Jämtl Lappl. *Hân e hag hân sâm ha jortt n hänn* (den här) *tjâEken* Jämtl. *Han ä hag å akt se å slô skalln* Lappl.
- hag-ill** el. **haga-** adj. [*hag(a)-, hôgô-*] = **hagagäng** Häls Härj Med Jämtl. (Hästen) *va hôgôillj, fôrr hânj to se inj vôrr hânj vilde* (för han tog sig in var han ville) Härj.
- hagabalk** m. [*haga-, håga-, hôgô-, -baEk, -bâEk, -bôEk* o.d.] stycke av gårdsgård (som ägs gemensamt av flera bönder o. där varje bonde är underhållsskyldig för ett stycke) Härj Med Ång Norrb. *N dan hôgôbôEtjn* (det där gårdsgårdsstycket) *e nog hundra steg* Härj.
- hagafång** el. **hage-** n. [*haga-, hage-, hawe-* o.d.] virke till gårdsgård Västg Boh Häls Ång.
- hagagäng** hagagängs adj. om häst el. kreatur: som gärna vill hoppa över el. bryta sig igenom gårdsgård Ång.
- hagasaker** f. pl. [*hava-, have-*] grönsaker Skåne. *Di sade ryddår å havesagår å såddent*, de satte rotfrukter och grönsaker och sådant.
- hagasam** adj. = **hagagäng** Ång Västb.
- hagaståd** n. [*haga-, håga-, håga-, -stå-, -stô-, -stod-, -sta* o.d.] stötta på sidan av gårdsgård Ång Västb Lappl Norrb.
- hagastängare** m. person som uppför gårdsgård Jämtl Ång.
- hägd** f. [*hôEder, ôdder, hâEder, håEder* o.d.] till ring el. båge formad vidja som spänns runt lass av hö när det ska forslas på hästrygg el. vägas Dal Härj; hank på ringnot i den ände där fisken tas upp Härj; vidjehank i seldon Uppl.
- hagelet** f. [bf. sing. *hag(e)Eetta, hageEheta, haEuta* o.d.] betesmark närmast gården el. byn; öppen samlingsplats för kreatur, fägata; utmark el. skogsmark nära byn; stenbunden (o. skogbevuxen) mark Ång Västb.
- haggård** m. gårdsgård (av trä, ris, sten el. torv) Öland Smål Hall Västg Boh Värml. *Leg opp haggårn, de e sa manga stâjna ramEa näj* (det är så många stenar som ramlat ner) Hall.
- haggvann** haggvagn haggvard haggve m. stor ho (vanl. i form av urholkad stock) Gotl. *Så rännar di ste u drickar ör n haggvann*, så ränner de åstad och dricker ur en ho (om får).
- haglig** adj. [*hag-, ag-*] **1** lämplig, passande; tjänlig; läglig Jämtl Västb. *Åkern ligg hagEäje te* (till) Jämtl. *Komma hagEe* Jämtl. *He to hagEet*, det var en träffsäker smäll Västb. **2** vacker, behaglig Dal.
- hagstod** el. **haga-** vanl. n. märke i el. rester på marken efter borttagen gårdsgård Häls Med Jämtl Ång Västb. *De sy`yn hen hagâstoe*, det syns spår efter gårdsgården här Jämtl.
- hakpåse** el. **hake-, haka-** m. [*hak-, hage-, hake-* o.d.] dubbelhaka, isterhaka Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Värml. *Han har hackepôse så dä skvabbar unner tjåka*

(hakan) på-n Västg. (Han) for te Stockhòlm strax ätter äxeringa (exercisen) å feck fint arbet' å buk å hakpôse närpå strax Värml.

haksmäck el. **hake-** m. [-smäkk, -smettj, -smakk o.d.] **1 = hakpåse** Skåne Blek Smål Hall. *Hagesmettjen ha svonged lid sin du va sjug*, dubbelhakan har minskat litet sedan du var sjuk Skåne. **2** haklapp Blek Hall. *Du behövde ming själ å ha haksmäkk* (till en med fläckar på västen) Blek.

haktång el. **haka-** m. f. ett slags mindre kniptång; plattång (att böja ståltråd med); (mindre) hovtång Skåne Smål Hall Västg. *Far to ud en tann på si sel* (tog ut en tand på sig själv) *me en hagatång* Skåne.

hala v. [ha-, hå-, a- o.d.] halka, glida, slinta Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Närke Värml Uppl Dal Härj. *Ho håla ikòll på isen utomm trappa* Dalsl. *Han haLa ner åv take* Närke. (På skافتet var det) *en knape fer ä`än sô o inte skule håle ur hanna*, en knagg vid änden så det inte skulle glida ur handen Värml.

halapadda f. [(h)âLa-, (h)aLa-, hârâ- o.d.] Dal Jämtl halapadd m. [aLa-] Jämtl grodyngel.

halare m. stor o. stark man; stort exemplar av djur (ofta fisk el. häst) el. föremål (ofta stock); bjässe, baddare Skåne Smål Hall Boh.

hale m. [hale, aLi, (h)âLa o.d.] **1** kosvans, korumpa Dal; stjärt på orm, ödla, grodyngel el. fågel Skåne Gotl Dal. **2** smal, utskjutande del av myrmark Dal. **3** på ryggen nedhängande snibb på halskläde el. huvudduk Skåne. *Där va sytt så granna rossor* (rosor) *på halen*.

halg n. [haLi, håLi] illa klädd, enfaldig människa Västb Lappl Norrb. *Do sô i eot sam i håLi*, du ser ut som en stackare Norrb.

halg halge m. Uppl hâLg(â), hâLge, hâLjä, hârje, âLje o.d.] halga f. Uppl Dal allga, âLgôr pl. , hâLja, âLjâ, âga o.d.] (stor) halmkärve.

hall adj. sned, lutande, sluttande Boh Värml Ång Västb Lappl. *Väven gå hall*, väven (i vävstolen) börjar bli sned Ång. *Sit int båtn hall!* sitt inte så att båten lutar Västb. *Hallt e lann*, sluttande terräng Västb.

halla v. **1** luta, slutta Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Jämtl. *Bo´ort* (bordet) *hallar, de står inte jemt* Hall. *Bakken haller åt sjön te* Dalsl. *Dä haller mä he`el vägen*, det är medlut hela vägen Värml. **2** luta (på ngt), hålla el. lägga på sned; hålla Hall Västg Boh Dalsl Värml; i uttr. *halla på örat*, (lägga huvudet på sned o.) se from el. skenhelig ut Boh Dalsl. *Halla vakkert, de e vest mönn somp*, håll försiktigt, det är visst mycket sump Hall. *Håll på hûvve sô ser du-t bättre* Värml. **3** **halla sig** lägga sig att vila, luta sig Västg Boh Dalsl Värml. *Ja går å håller mäj ett schlag* Värml.

halla f. **1** ögla, stropp; hålla (under foten); tårem på skida Häls. **2** anordning (i form av träklamp el. kedja e.d.) som sätts runt fötter på häst för att hindra den att hoppa Häls.

halla-kar n. liten fördjupning i berghäll (där regnvatten samlas) Blek Smål. *Dä har nock rignat ogåtelet möet* (nog regnat förskräckligt mycket) *i natt för hallakaern står smeck fulla* Blek.

hallår n. missväxtår, mindre gott år Västg Boh.

hallare m. stensänke på fiskesköt o.d. Uppl Gästr Häls Med Ång Västb.

hallbär n. hallon Närke Värml.

halle m. sänke på fiskenät i form av sten (omsluten av näver e.d.) el. inkapslat grus o.d. Öland Smål Gotl Östg Sörml Närke Uppl Dal.

halling m. hallänning Skåne Smål Hall. *Hon e halling född* Skåne.

halling f. m. sluttning Dalsl Värml. *Jä geck åffere den bratte hallinga* Värml.

hallonbråt el. **hallona-** hallonbråte n. [*hallo-*, *halla-*, *halle-*, *hallna-*, *-brôt(e)*, *-bråt(e)*] = **hallonfall** Smål Östg Sörml Närke Västb.

hallonfall n. Östg Sörml Närke Värml Uppl Västb Härj hallonfälla el. **hallona-** f. Smål Östg *halla-*, *hallen(a)-* o.d.] öppen plats (efter kalhuggning el. brand) där det växer mycket hallon.

hallonsöta el. **hallona-** f. [*halla-*, *hall(e)na-*] växten stensöta Smål Östg.

halma f. **1** stubbåker Häls Ång; halmstubb Med. *P£ôja upp en ha£ma* Häls. *Sättä päran ti ha£man*, sätta potatis i halmstubben (utan föregående beredning av jorden) Med. **2** åker som efter odling med vallväxter el. fodersäd plöjs upp Häls Ång. **3** åker som sås med samma säd två el. flera år i rad; äv.: gröda från omsådd åker Jämtl.

halmskaka f. trätjuga att skaka om sädesstrån med vid tröskning (så att kornen faller ur axen el. axen hamnar i annat läge) Värml Häls Härj Västb.

halögd adj. som ser skrämmd, häpen el. skamsen ut Smål. *Di b£idde bra ha£öggde nôr di fekk hör att ja visste åmm-ett.*

hals-meta f. kött (o. kotor) från halsen på slaktat kreatur Häls Jämtl Ång Västb. *Harss-meita vart-e meste koke sylta bårtti* (vart det för det mesta kokat sylta av) Västb.

halsa v. **1** lägga el. hålla armarna om halsen på (ngn), omfamna, krama Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Värml Dal Häls Västb. *Di tjicklada* (kittlade) *o halsada varaan o munnadas* (kysstes) Smål. **2** ge hals, skrika högt, tala el. skratta el. gråta högljutt Smål Västg Dalsl Med Ång Lappl. *Va halsa-£u ätter?* Västg. **3** dricka el. äta (ngt) hejdlöst, sluka; äv. i förb. *halsa i sig*, bälga i sig Skåne Smål. (Kreaturen) *ha halsad en räli hob vått* (en rejäl mängd vatten) Skåne. *Han kan halsa i se hå möt* (hur mycket) *som helst* Smål. **4** sträcka på halsen (för att se bättre el. komma åt ngt) Uppl Dal Häls. *Koner* (korna) *halsar å sleker* (slickar) *om dom får lite saltstick* (något som är salt) Uppl. **5** hugga ur (stock o.d.) i änden till en "hals" (för att möjliggöra hopfogning) Värml Dal Häls. *Du får halls å ståkken li`it* (lite) *sö han passer* Värml. *Hårss stöttjin*, hugga ur stocken Dal.

halsbända f. [*håsjbänn* o.d.] nackstyvhet, nackspärr Jämtl.

halsbast el. **halsa-** n. senor o. muskler i nacken, nacke Skåne Smål Sörml. *De va sont tjokt halsabast* Skåne. *Ja â ste£ i halsbaste* Sörml.

halsben n. röst(resurser), stämma Ång Västb Lappl. *Dän prästn ha då e ryslega ha£sben* Lappl.

halsdon n. Smål Västg Östg Sörml Värml halsdoning s. Västg Gotl Värml Häls lös skjortkrage med skjortbröst, slips, fluga el. halsduk.

halsflik f. halsduk (för man) Med Jämtl. *Hâ£sf£ika hadd gåbban* (gubbarna) *istelle för kragan* Jämtl.

halshugg n. Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Dal halshugga f. Smål Västg Dalsl spricka i huden under tå (el. mellan tår). *Äm* (om) *du får halshugg unner tåna når du går barfotä, knyt en ullgarnsenne äm* (om) Sörml.

halshuggen adj. om tå: som har en hudspricka på undersidan Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Västb. *Di fek halshoggna tär* (tår) *å di virade ôm en ulltrå å fyllde dän dä skripa sem b£edde* (sprickan som blev) Östg.

halskabbe m. [*ha£skabbä, hårsskåbb, -kåbb*] nedre del av halsen; avstyckad hals från slaktat djur Med Lappl Norrb.

halskappa f. löst skjortbröst med vidhängande stärkkrage Skåne Smål Hall Med Ång. *De tåg ti* (tog tid) *innan han fick pau seg halskappan* Hall.

halsklut m. [*hals-, håss-, hässj-, hörss-* o.d.] halsduk, halskläde Smål Hall Dal Härj Jämtl.

halskvadra el. **halsa-** halskvaddra f. luftstrupe, strupe, hals Skåne. *Ja hålt på o sätta-d i halskvadran. Han gol så halskvadran spräjtes* (spräcktes) . *Sätta en krave* (krage) *åm halskvadran.*

halsrev n. halsbränna; halsont Skåne Blek Smål.

halsslet halsslett n. m. halsduk, halskläde Ång Västb.

halssmog n. m. [*ha`allsmo, håssjmög* o.d.] halsöppning på klädesplagg Värml Häls.

halsstabelle m. [*håssj-, hörss-* o.d.] avstyckad hals från slaktat djur Härj Jämtl. *Håssjståbben ô sia utå renskrôtnn*, hals och sidor av slaktad ren Härj.

halstrasa f. [*hals-, als-, hassj-, hörss-, ås-* o.d.] (enklare) halsduk (av bomull) Närke Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl.

halsverk n. = **halsdon** Dalsl Gotl Östg Sörml Närke. *Dä va frunntimras göre te hjå£pe kara på mä halsvärket* Östg.

haltebolink m. [*-bolink, -polink* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Gästr Häls haltebonick m. [*-bonikk, -bonekk, -pånikk* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Gästr Häls person som haltar. *Dä va en rediå haltebolink dä blett au deij fö dä dära slajet pau skaungken* (slaget på skänken) Smål. *Jasså, halltåbonekk ä utå å gå i da* Smål. *Dä ä sinn* (synd) *umm haltibolenkâr* Närke.

halvande(s) adv. Värml Jämtl *hå£vene(s)* o.d.] halvens adv. Värml *ha£ve(n)s, ha£vesi* o.d.] halvt om halvt, en smula, nästan, närapå. *Han villa ha£vens att ja skulle b£i*

mä hōmmen (honom) *på jaging* Värml. *Je vårtt hâŕvenes rådd*, jag vart närapå rädd Jämtl.

halvbåt m. hälftenandel i fiskebåt; ofta i uttr. *ro* el. *fara på*, fiska tillsammans med ngn som man delar redskap o. fångst med Gästr Häls Ång. *Senare pa vårn se for farfarn ute Bönhamna å fiske för han lä ha halvbåtn* Ång.

halvdeles, halvdel s. till hälften, halvt; halvt om halvt, så smått, nästan Uppl Dal Ång Västb Lappl. *Ja ha haŕvdeläs mistä syna* Lappl. (Om person:) *Haŕvdeles halt* Västb.

halvdragen adj. i uttr. *(en) halvdragen ande*, en svag aning; antydning; det minsta grand Blek Smål Hall Västg Sörml Uppl. *Nu äj du så grönögd ... o inte knyster en halldraen änne om-at* Blek. *Tarttes* (talades) *dä, bŕe dä bara haŕdran änne en feck* Västg.

halvgälling m. handjur (ofta hingst el. galt) där en av testiklarna inte kunnat avlägsnas vid kastrering Öland Västg Dalsl Östg Värml Västm Dal Häls Härj Härj Med Jämtl Ång.

halvgångs halvgånges adj. i uttr. *halvgång(e)s middag*, halvvägs till middagstid, mitt på förmiddagen Smål Västg. *Nôr a-nte* (när jag inte) *kåmmer förren haŕgånges medda*, *sa ja inget kaffe ha* Västg.

halvgård m. gård om ett halvt mantal Skåne Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Västm. *Han jiffå se te en hallgård* Smål.

halvhingst m. hingst där en av testiklarna inte kunnat avlägsnas vid kastrering Skåne Blek Smål Hall Västg Sörml Värml.

halvhyppling m. person med klent förstånd o. avvikande uppträdande Jämtl Ång. *Dôm ä sôm na hâŕvhyppŕinga hele familja* Ång.

halvkarl m. 1 mansperson som i arbete inte anses göra rätt för full lön Skåne Öland Smål Dalsl Sörml Uppl Dal Gästr Häls Lappl Norrb. 2 yngre dräng, "andredräng" Skåne. *Han hade ente meed å si fårr* (inte mycket att säga till om för) *han va bara halkar*. 3 halvvuxen pojke, tonårspojke Uppl Gästr Härj.

halvkävling m. halvvuxen pojke, tonårspojke Ång Lappl. *Ja toŕ fäll vara n halvtjävling då ja feck ta-på hjaŕp dell ti tjerdaŕn*, jag torde väl vara en pojkspoling då jag fick börja hjälpa till i tjärdalen Ång.

halvklov n. [-kŕôv] Västg halvklova f. [(h)aŕv-, hâŕv-, âv-, -kŕuvu o.d.] Dal halvklove m. [-kŕâve, -kŕôve o.d.] Blek Smål Västg Jämtl halvkloving s. Dalsl halvklovning m. [-kŕâmming] Jämtl Norrb ena halvdelen av på längden kluven stock el. kubbe e.d..

halvköling(e) m. [-tjöŕ-, -tjåŕ-, -tjuŕ-] = **halvkävling** Västg Västb Lappl. (Sedan hennes man dog) *hadd a stina barra n haŕvtjöŕŕing dell jaŕpen ti* (till hjälp i) *arbeite* Västb.

halvkulsing m. halvvuxen pojke; halvstor gris el. kalv Blek Smål.

halvkväll m. ledig stund på kvällen (från arbete med i sht linspinning) då man umgås o. roar sig; ofta i förb. *göra halvkvällen* el. *hålla halvkväll* Ång.

halvmur m. låg stenmur med gårdsgård ovanpå Blek Smål; stenmur där ena sidan täcks av ett sluttande, gräsbevuxet jordlager Smål.

halvorne m. hangris där en av testiklarna inte kunnat avlägsnas vid kastrering Skåne Smål Hall Västg. *Fläsket va inte gött för de va ain halorne* Hall.

halvskita v. [*halsjida*] göra (ngt) oordentligt el. halvfärdigt, slarva Skåne Gotl. *Kveckat gaur ad* (går det), *män de blar* (blir) *halskeded*.

halvsko m. [*haLv-*, *håLv-*, *hal-* o.d.] lågsko Skåne Öland Smål Östg Uppl Gästr Norrb. *Tjöpe hâLvsko te sômmern* Smål. *Ve hadd* (vi hade) *hâlvskor sôm dä bärö* (bara) *va 3-4 par snörhöl på* Gästr.

halvstig s. [*hallsti*, *hallste*] ett halvt tjog, tio Gotl. *Da var väl sårkän* (pojken) *int stort mair n någ yvar* (något över) *hallsti ar gammäl*.

halvstilld halvstillat halvstillt **adj.** om vinterfoder: till hälften förbrukat Värml Uppl Västm Gästr Ång Norrb. *Ve tjunðôlsmäss* (vid kyndelsmäss, den 2 februari) *skull dôm ha hâLvstillt* Gästr.

halvstötting halvstödding, halvstöding **m.** [*hal-*, *hall-*] halv vuxen pojke, yngling; halvstor gris el. kalv Skåne Blek Smål Gotl.

halvsträngd adj. om tvåtrådigt garn: som har olika hårt sammantvinnade trådar Smål Västg Östg Sörml Västm. *Dä ä haLvstrannjt, dä duver* (duger) *inte* Västg.

halvstyving m. [*hallstöiving* o.d.] halv vuxen pojke, yngling Gotl.

halvsvep m. n. [*häll-*, *här-*, *-svep*, *-svöp* o.d.] (dubbelt) halvslag Öland Smål Sörml Närke Västm. *En slâr hârssvep på gremmâskaffti* (grimskäftet) Närke.

halvtjockbröd n. Gästr Häls Härj Jämtl Norrb halvtjockkaka **f.** Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb rund, en till fem cm tjock, mjuk matbröds-kaka av rågmjöl. *Halvtjäckkâkern se bâka vi te slåttanna å te peranna* (till slåttern och till potatisupptagningen) Ång.

halvullen adj. Smål Östg halvyllen **adj.** Smål Östg Sörml om person: halvtokig, fnoskig, lite underlig. *Ja di va lite haLvyllne allihop* Östg.

halvvrensk adj. [*-vre-*, *-vri-*] om hingst: som har en av testiklarna kvar efter kastrering Hall Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Dal Häls.

halvyllleherre m. Dal Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb *haLv-*, *håLv-*] halvulleherre **m.** Norrb *haLv-*, *håLv-* o.d.] man som vill verka finare än han är, uppkomling. *Han va n tukken dârn* (en sån där) *håLvylehârre sôm jek omkring te n selltjeshalsduk å komdäre* (i en silkes-halsduk och kommenderade) Ång.

hama 1 hamma **v. 1** göra fint, städa, ställa i ordning Hall Västg Boh; rengöra (ngt), putsa Västg Boh; laga (ngt), reparera Hall Västg Boh. *Hamma på tjöregåËn* (kyrkogården) Västg. (Hon kan) *je se te å nôtta e bageskiva* (använda ett bakkbord) *sôm inte ä hammad på år å da* Boh. (Kvarnen) *trängde te* (behövde) *å bËi hammat* Boh. **2 ham(m)a** sig snygga till sig, ordna sin klädsel Hall Västg Boh Jämtl. *Hamma dek, dâka* (snygga till dig, flicka), *Joan kâmmar* Hall. **3** ideligen förmana (ngn), träta på Jämtl. *Du ske-nt hamâ barnâ din sisân*, du ska inte förmana dina barn på det viset.

hamla v. famla, treva; fumla; bära sig tafatt el. drumligt åt Smål Västg Boh Dalsl Sörml Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *HammEa sä fram i môrkrä* Dal. *Höre (hur) ja hammE se tappe ja gräddsnikka* (gräddsnipan) Västb.

hamla v. ro baklänges; ro ytterst sakta Dalsl Sörml Värml Dal. *HammE litte grann, näte fassna i enn riskrake* (risig gren) Dalsl.

hamling m. aning, hum Jämtl. *Je (jag) ha såm en hamEing på din* (om det) .

hamma v. [*hamma, amma* o.d.] i uttr. *hamma dig!* flytta dig!, maka på dig! (till häst) Smål Dalsl Sörml Uppl Häls.

hamma v. se **hama**.

håmma

hammar m. f. Boh Dalsl Värml hamra f. Värml fröhus på lin. (När linet har) *törka sô ska rä repes s-en får-tå* (så man får utav) *hammerne* Värml.

hammare m. [*hammar(e), hômmôr* o.d.] bergknalle; utskjutande bergsparti; brant bergvägg el. bergskrön; brant berg Uppl Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; (skogbevuxen o.) stenig el. bergig höjd (som omges av el. skjuter ut i odlad jord) Smål Västg Närke Uppl Häls Härj Med Ång Västb.

hammarstock hammelstock m. stock mellan bås o. gödselränna i ladugård Skåne Smål Hall Västg Östg.

hammel n., äv. m. fumlig, tafatt o. drumlig person Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Han stog såm ett anna hammeE* Uppl.

hammel n. m. **1** aning, hum; vagt minne; påminnelse Värml Häls Härj Med Jämtl. *Dâ e nô hammeE ätt gammeEvaEa*, det påminner litet om hur det var förr i världen Värml. *Je ha ihnâ* (jag har inget) *hammeE ûm dâ* Härj. *Mä (vi) hadde jussom nå hammel att de skull vä älg oppi höjdom der* Jämtl. **2** spår, tecken; tillstymmelse Jämtl. *Je ha it sit nô hammeE te di*, jag har inte sett något spår av det (som tappats bort).

hammelgrass se **habbergasj**.

hammig, hammug, hammot adj. [*hami, hamu, hama(t)*] enfaldig; tafatt, fumlig; stapplande Uppl Norrb.

hamn f. **1** (inhägnad) betesmark på utmark; bete Boh Dalsl Värml Jämtl. *Där ä dâ bra hamn a kröttra* (åt kreaturen) Värml. **2** återväxt av gräs efter skörd Dalsl Värml. **3** provisorisk el. primitiv vindskärm el. koja anlagd direkt på marken, använd vid slätterarbete o.d. långt hemifrån Dal Härj.

hamn m. [*hamn, hamm*] **1** fosterhinna runt kalv el. föl; efterbörd hos ko el. sto Skåne Blek Hall Västg Dalsl Värml. *Styngåm så dö jo fulled* (stundom så dog ju fölet) *i hamnen* Skåne. *Nu ä hamna kômmen* Västg. **2** skinn som orm krupit ur vid ömsning Härj. **3** lämningar, rester; spår; tillstymmelse Värml Jämtl Ång Lappl. *De syns hamnân ätt husåm* (lämningar efter hus) Jämtl. *Man si hamna ät grava*, man ser (ännu) formen efter graven Ång.

hamna v. **1** om djur med behåring: fälla hår, håra av sig, byta päls Härj Med Jämtl Ång. *Stryk dä int mot hunn för han hamne nu* Jämtl. *Fet e hunna hamne åre omm, feta hundar* fäller hår året om Ång. **2** i förb. *hamna utav sig*, ta av sig (kläder) o. låta dem falla vårdslöst Jämtl.

hamna v. **1** avta, upphöra, sluta; vanl. i fråga om regn Uppl Häls. *Regndure* (dug-gregnet) *vill inte hamna* Uppl. *Dä a hamna nu* Häls. **2** ro baklänges, backa el. bromsa med årorna Smål Västg Gotl Östg Sörml Närke Uppl. *Hamna lite mâ höjra åra* Östg. *Hamnâ duktit för annars stötir vi på sten* Närke.

hamnbjörn m. [*hammbjenn* o.d.] man som (enligt folktron) uppträder i björngestalt Jämtl.

hamning f. m. = **2hamn** **3** Värml Häls Jämtl Lappl. *Gamme£ hamningâ ätt fû£k* (efter folk) Värml.

hampadänga f. [*ham-*, *håm-*] uppdiktad (skämt)historia; ramsa Skåne. *Ja fittj-nâm te å tala åm hampadängår får mi*, jag fick honom att berätta historier för mig. *Tösen rabla opp en lång hompadänja som hum hade fåd* (hon hade fått) *lära si*.

hampspink el. **hampe-** m. **1** hämpling Skåne Östg. **2** bofink Skåne Blek Östg Närke.

hampspöke el. **hampa-**, **hampe-** n. **1** fågelskrämma (i hampåker) Skåne Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Värml Uppl Västn. *Han hade satt ud aitt hampaspöge i jorbäralanned* (jordgubbslandet) Skåne. *Du si ut sôm ett rekktit hampaspöke* Smål.

hams m. f. n. Hall Västg Boh Närke hamsa f. Hall Östg skal, hylsa el. hölje runt frö el. nöt o.d. Hall Västg Boh Östg Närke. **1** fosterhinna (runt föl el. kalv); efterbörd Hall Västg Boh. *Ka£ven lå i hamsa* Hall.

hamsa v. **1** slarva täml. allm. ; i förb. *hamsa (i)hop*, hastigt o. slarvigt samla ihop (ngt), rafsas samman Skåne Blek Dalsl Gästr Häls Härj Ång Lappl; sy ihop (ngt) löst o. slarvigt Häls Jämtl. *Kan du-nt gör nånting skapli, bare ske* (ska) *hamsa sta jämt* Uppl. *Stjynna ji* (skynda er) *å hamsâ i hop sô vi kom å gå£å* (kommer i väg) Ång. *Hams ihop na* (litet) *hõ* Lappl. **2** trassla till (garn o.d.) Skåne Blek Hall; äv. *hamsa sig*, trassla sig Skåne. *Nu hamsa de säj ijänn* Skåne. **3** (ivrigt) gripa el. ta; famla, treva Västg Gotl Sörml Västn Dal Gästr Häls Med Västb Lappl Norrb; i förb. *hamsa åt sig*, ta för sig så mycket som möjligt för egen del, grabba åt sig Häls Jämtl Ång Västb Lappl. *Hamsâ tag* Sörml. *Va ä dä du hamsâr ätter?* Västn. *Ja hamse i môrkre inna ja kom fram tell förtteshenlampa* (fotogenlampan) *å kunne tänne-na* Med. *Hon hams ätt sä varss-on kômm* (vart hon kommer) Lappl. **4** handskas (ovarsamt); smeka alltför hårdhänt Västg Gotl. *Du ska int hams me kattu* Gotl. **5** prata strunt; tramsa, flamsa Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Närke Västn. *Hera å grebba* (pojkar och flickor) *ga å hamsa me ingannra* (varandra) Smål.

hamsa v. **1** skala bort hölje från (nöt) Västg Östg Närke. **2** i förb. *hamsa inpå* el. *intill* o.d., likna (ngn el. ngt) Värml. *Han hamse inpå-n*, han var snarlik honom. **3** *hamsa sig* klä sig; snygga till sig Smål Värml Häls. *Di hamsa se daulet* (dåligt) Smål.

han pron. [*hann, ann, en, 'n* o.d.] man Uppl Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *N häld sä våttjin helder ôm en jäspe, man håller sig vaken lättare om man gäspar Härj. Ôm han skôt hunn sin se han slâp hö`ör-n själl för jâmnen, om han skôt hunden sin så man slapp höra den skälla för jämnan Ång. Ann fär bra fort då ann kut te räddn, man rör sig ganska fort då man springer i förskräckelsen Lappl.*

handa v. [*hanna, haunna, hånna* o.d.] **1** vidröra (ngn el. ngt), ta på; ta (tag) i el. om; ha i händerna; hantera; handskas med; ha hand om Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Norrb. *Såmma dur (somliga duget) inte te o hauna pänga Skåne. Råjetân tjänne åm nâân ha hânntat hânna tjiddâ, rågeten känner om någon har rört vid hennes kid Smål. Han slå ju redit bra å han ha la alri hânntat en lie förr Smål. 2 ge (ngn), räcka Skåne Smål Hall Västg Gotl Östg. Hännä hit mi yx! Östg. 3 dela upp (lin) i knippen (lagom stora att hålla i handen vid bråkning) Skåne Hall.*

handad adj. [*handa, hånad, hånad* o.d.] händig, som har gott handlag Skåne Smål Dal. *Nåd (något) som vär å en som va litt hånad konne gjârra sâl (göra själv) Skåne.*

handareda f. [*hanna-, hånna-, -rea, -raja*] god arbetsförmåga; handlag Smål Västg Östg. *Den sôm ha munnaraja ha hannaraja, den som äter kvickt och rejält har god arbetsförmåga Smål.*

handarg adj. Gotl Västm Häls Med Jämtl Ång handargen adj. Jämtl handargug, handargig adj. Uppl Västm Dal Gästr Häls som vill ta i eller känna på allt, klåfingrig.

handball handballe el. **handa-** m. [*hann(a)-, hån(a)-* o.d.] upphöjning i handflatan nedanför tummen Skåne Blek Smål Hall Västg Västm. *Han skrapte hannaballana (när han föll) Blek.*

handbord n. [*hånn-, hån-* o.d.] **1** handflata Skåne. *Han fallt o la heila hånnbored po den hede kakkelonen, han föll och lade hela handflatan på den heta kakelugnen. 2 = handball Skåne.*

handegång handegagn m. n. [*hannegang, -gangn*] (uppsättning) handverktyg; matbestick Boh. *Kan en broge (bruka) hannegagn så ä dä sakti (väl) allti nogget å pelle mä (syssla med) hemma på gåln.*

handel m. [*hand-, hann-, hån-, haung-* o.d.] **1** handtag (på slaga, gryta, korg, dörr m.m.) Blek Hall Östg Häls Jämtl. **2** handfull lin el. säd Västm Häls.

handelsgotta f. godsaker man får på köpet i handelsboden Ång Västb Lappl Norrb. *Dam bör på va£ (de börjar på att bli) snå£ nu på hannelsgôtta på boen Ång.*

handfång m. ett slags blodpalt (som formas med händerna o. kokas i vatten) Värml.

handfallen adj. händig, handaskicklig Gotl. (Till stickning användes) *träjnålar* (tränålar) *som var snikknä (snickrade) av någän handfaln gubbä.*

handfång vanl. n. [*hann-, hån-, -fång, -fang* o.d.] **1** handtag (på dörr m.m.), skaft (på piska m.m.), grepe (på spann) Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl; räck, ledstång Västg Dalsl. **2 = handmål** Smål.

handfara v. [*hann-*, *hånn-*, *-fara*, *-fära*, *-fåra*, *-fôrô* o.d.] **1** hantera (ngn el. ngt), handskas med Skåne Blek Öland Smål Västg. *Han kan int haonnfara nånna hesta* (några hästar) Smål. *Han hånnfor-et så vant så* Smål. **2** undersöka (ngn el. ngt) med händerna, lyfta upp o. granska (ngt) Härj Jämtl Lappl Norrb. (Om häst som gjort sig illa:) *Je hannfor-n bra vâ£ mân kunn int fi`inn nå fel*, jag undersökte honom noga med händerna men kunde inte finna något fel Jämtl. **3** ta (ngn) i hand (för att hälsa el. tacka) Öland Östg Lappl. *Han jik ômkring å hånnfor allihop* Östg.

handfärd el. **handa-**, **hande-** f. n. [*hann(e)-*, *hånn(a)-*, *-fa£*, *-fä£* o.d.] färdighet i händerna, handlag Västg Boh Jämtl. *Ha go hanfa£* Boh. *De sy`ynt* (det syntes) *på hannfa£n hâns* Jämtl.

handfjöl f. brödspade med kort skaft Hall Västg Boh Dalsl Dal Häls.

handfly v. ge (ngn ngt) i handen Blek Smål. *Ja fe hannfly ann att*, jag fick ge honom det i handen (så han inte skulle glömma det) Smål.

handhæl m. [*-heil* o.d.] handtag på plog Gotl.

handhåll el. **handa-**, **hande-** n. [*-håll*, *-hall*] handtag (på dörr, byttlock, åra m.m.) Boh Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

handhävlig adj. lätthanterlig, behändig Boh Dal Häls Härj.

handhövlig adj. lätthanterlig, behändig; lämplig, tjänlig Boh Dalsl Värml Gästr Häls Härj Norrb.

handkläde el. **handa-** n. [*hann-*, *ann(d)-*, *hånn-*, *-klä(e)*, *-k£e*, *-klai*, *-k£eir* o.d.] ett slags vävnad el. duk **1** handduk Skåne Blek Öland Smål Västg Boh Dalsl Östg Värml Uppl Jämtl Ång Lappl. *Tårra de* (torka dig) *pau håunklæd* Skåne. **2** näsduk (som bärs i handen av högtidsklädd kvinna vid kyrkobesök) Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Ång Norrb. *Förr hadde tjarrngera tjørkekrydder må-ssa i hangk£æet ått tjørka*, förr hade käringarna kyrkkryddor med sig i näsduken till kyrkan Smål. **3** vit duk som präst håller i handen under predikan el. använder som servett vid nattvarden Öland Smål Dalsl Östg Västg; äv.: omgång av nattvardsgäster som ryms runt altarring Skåne Smål Västg Östg. *Där va sju hånkle å jikk ti nattvarden* Skåne. **4** lång, mönstrad vävnad som **a** sätts upp i taket el. runt väggarna vid högtidliga tillfällen Skåne Smål Hall Västg Östg. **b** hänger till prydnad på väggen (vid dörren) el. vid sidan av sängen Västg Östg Närke Uppl Västg Dal Häls Härj. **5** långt band el. långsmal duk som likkista bärs o. sänks ned i graven med Skåne Smål Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal Häls. (ull)vante Gotl. *Valkä husar u* (valka strumpor och) *hangklar*.

handkruka el. **hande-** f. kupad (o. fylld) hand Dalsl Värml. *Ta litte i hannkruka* Värml.

handlin vanl. n. ärmlinning (på skjorta) Skåne Hall Västg.

handmål el. **hands-**, **handa-** n. [*hann(s)-*, *hånn(s)-*, *haunn(a)-* o.d.] så stor mängd som kan hållas med en hand; oftast om skördat lin Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Värml. *Tre hånnsmå£ bann di ihop te ena nek mä tre ben* Västg.

handrepa handrepas v. [*hann-, hãnn-, haung-* o.d.] skaka hand, handhälsa Blek Smål Hall. *Dä va te hannrepas mä hele raen* (raden) Blek. *Du behöva inte hannrepa* Smål.

handriva f. [*hann-, hãnn-, haunn-, -riva, -räivå* o.d.] handräfsa Skåne Öland Hall Västg Boh Dalsl Gotl Sörml Närke Värml. *Ja fikk rövsa stobben* (räfsa stubben) *me hãnnriva* Skåne.

handsamma handsama v. [*hann-, hãn(n)-, ann-, -sama, -sâma, -såmma* o.d.] hantera (ngn el. ngt); handha; handskas (med); (grundligt el. flitigt el. ovarsamt) känna på el. ta i med händerna; med hjälp av händerna ordna upp el. flytta om; sköta om (kreatur) Skåne Gotl Med Jämtl. (Han) *konne hãnnsomma alla slavs værktty* (slags verktyg) Skåne. *Vi ha hãnnsammad ethondra å åtti meter bränne* (ved) Skåne. *Du få (får) int hansam me katttu pa de väise* (på det viset) Gotl. *N dann tiningjen sir ut va bra no hansama*, den där tidningen ser ut att vara rätt så välanvänd Jämtl.

handsk-vant m. vante som används inuti arbetshandske Gästr Ång Västb Lappl Norrb.

handskaka f. [*-skaka, -skaku, -sköku* o.d.] skäktkniv, skäktträ Häls Härj.

handspik m. [*hann-, haunn-, hãnn-* o.d.] hävstång av trä Smål Östg Sörml Värml Dal Härj Jämtl Ång Lappl. *Tan darn* (ta den där) *hannspikn å ja£p* (hjälp) *framm lasse* Ång.

handtamma handtama v. (ideligen el. i onödan) hantera (ngn el. ngt), handskas (ovarsamt) med Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ongan hãna ska då hõll på hanntamma reskapän menn mâ ett*, ungarna här ska då hålla på och fingra på mina redskap jämt Med. *Hanntamma int kãttongen si dãnne* (så där) Ång.

handten m. [*hand-, hann-, -ten, -tein, -tain*] slända att spinna garn med Västg Boh Dalsl Gotl Värml.

handval [*hannva£, hãnnval, hãnnol, haonnel, hannel, hãnnel, andwa£* o.d.] skaft på tröskslaga Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Jämtl.

handvass adj. som är stark i händerna Ång Västb Lappl. *Han va sä hannvass hä gall na* (det gällde nära på) *int häls på-n* Västb.

handvet, handvete m. [*hann-, hãnn-, hãn-, -vete, -ve(d), -vid(e), -vidd* o.d.] **1** handtag på plog el. årder Skåne Smål Västg. **2** = **handval** Västg Värml. **3** ledstång, räcke Västg.

hang adj. sniken, girig, lysten Skåne Hall. *Han ä sau hangår se han onnar inte ain fatti stakkale nöenting* Skåne.

hangla v. [*ha-, hã-, hao-* o.d.] **1 a** gå vacklande o. orkeslöst p.g.a. sjukdom, släpa sig fram; med möda hanka sig fram (under knappa förhållanden); ofta i förb. *hangla sig fram* el. *hangla med* Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Västb Lappl. *Bara går dår ô hangla sôm et aent åtegänge* (en annan gengångare) Smål. *Jô* (jag) *hång£e me å levve fast jô e k£eôn* (klen) Häls. *Hãn hang£å no på ô ä* (och är) *oppå* Härj. **b** driva runt, gå sysslolös, arbeta lättjefullt Blek Smål Västg Dalsl Västb. **c** vanl. i uttr. *hangla och gå, gå på något vis, gå nått* o. jämnt; knalla o. gå Västg Värml Dal Härj. *Inger pãnninger ha`add vi å li`it te föa* (lite

till föda) , *män dä hang£a å jekk* Värml. *De hang£â full* (väl) *på ô går* Härj. **2** *dröja, vänta, dra ut på tiden* Värml Dal Häls Härj. *Vô hång£e du i?* vad dröjer du för? Häls.

hångla v. se **hangla**.

hank m. [*hank, (h)ånk* o.d.] **hanka** f. [*hanka, (h)åkka* o.d.] **hånke** m. [*ånke, åkke, hôkkä* o.d.] spån (av trä), tunn, avskuren flisa (av torkat kött, talg m.m.) Dal.

hånka f. träämbar med bärhank Med. *Hänna har du na* (här har du litet) *vatten sa Greta å höll fram hånka.*

hanka v. ha bråttom, göra ngt fort o. slarvigt, hafsa, slarva Västg Dalsl Värml Med; i förb. *hanka ihop*, sy ihop (ngt) slarvigt, snörpa ihop Värml Ång. *Du behöver väll inte hanke sô ille* (ha så illa bråttom) Dalsl. *Da ä dä te hangke i sä* (slänga i sig) *matn* Värml. *Hank ihop tjohln*, sy ihop en reva på kjolen med stora stygn Ång.

hankig hankug, hankot adj. [*ha-, hå-* o.d.] **1** krasslig, skröplig, dålig Öland Smål Östg Sörml Närke Västml Dal Gästr Häls Härj Ång. *Dä ha vari hangkut mä-n på sistä tia* Sörml. *Hon jekk å va hångku* Gästr. **2** besvärlig, mödosam, kinkig, svår Smål Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Häls; som har det svårt ekonomiskt Östg Värml Dal. *Dä hangkit för dôm* Östg. *Dä b£ir hangkit te få dä där k£art* Värml. **3** bråd, jäktig Dalsl Värml Västml Dal. *Dä sô hangkete no männa slôttanna* (nu under slättern) Dalsl. *Dä b£ir sô hangkit när än ska på kalas* Värml. **4** slarvig, vårdslös Smål Västg Boh Östg Närke Värml Västb; vårdslöst o. trasigt klädd Smål Hall. *Dä va sô hankete skreve sô ja kunne inte läse-t* Värml. **5** i förb. *inte så hankigt*, inte så noga, inte så kinkigt Blek Smål Östg. *De ä inte så hangkit hur ja sir ut* Smål.

hannel se **handval**.

hänt adj. Blek Smål Västg Västg Östg Sveal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb häntad adj. Värml Dal händig, som har gott handlag, flink Smål Västg Sörml Närke Värml Uppl Dal Häls Härj Jämtl Västb Lappl Norrb. *Den sãm hva henter kunne vävå 12, ja 15 alnär äm dan* Sörml. *Han ä vä£ hännta mä smiing* (smide) Värml. *Tjôsjaskan jo£es nog tå* (kyrkaskarna gjordes nog av) *dåm sjä£v åm dåm va hänt* Härj. **1** som i arbete kommer åt med den hand man normalt använder Blek Smål Jämtl. *Ja kan knafft träffa spiken mä hamman*, ja ä sa illa hänta som ja staua (står) Smål. **2** höger- el. vänsterhänt Blek Smål Östg Ång. *Dä va la lite olika ätter sem di va hännta* Östg. *Vä ä* (vi är) *inte hännt likkt* Ång. **3** lättåtkomligt med händerna el. med den hand man normalt använder Ång Västb Lappl. *Hä* (det) *ä mer hänt från änner sia* (andra sidan) Ång. **4** behändigt, lätt, gesvint Västb Norrb. *E jer* (det är) *hennt at la* (laga) *till-n* (om maträtt) Norrb.

häntlig adj. **1** = **hänt 1** Gästr. **2** hanterlig, behändig, väl avpassad; i n. bekvämt, bra; lämpligt Jämtl. (Man späntar veden i) *henntlen e biter*. *D-e hântle te tjö`ör* (att köra (på gott före)). *De ligg hentleie tä* (om fåbod) .

hapa 1happa v. i förb. *efter*, härma efter (ngn el. ngt), efterapa Värml Värml Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Hon försökt å hapa ett he ader jol* (det andra gjorde) Lappl.

häpa v. brådska Västg Närke; skynda, jakta Västg. *Du behöve-£e (väl) inte häpa på då visst (det viset) Västg. Då häpâr inte Närke.*

hapelse happelse f. oböjl. **1** tillstymmelse, minsta grand; likhet; första försök Med Jämtl Ång. *Hâ fins ent (inte) hapels ti kâr ti dâg ent Med. Då ä ingen happälls alls Ång.* **2** ordning, stil, fason Med Ång. *Hâ ä inga hapäls på-n Med. No är ä bäst ve ta å n hänn (vi tar av, dvs. kortar, den här) råkkän omm då skô b£i nann (någon) happäls på kåstymän Ång.*

hapla happla v. i förb. *hap(p)la efter*, (klumpigt) härma efter (ngn el. ngt), efterapa Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl.

haplig adj. **1** stor, väldig Gotl *Hapliä äutgiftar ti körku u skolu.* **2** hemsk, otäck; faslig, förskräcklig Gotl. *Han fallt ner u slo sundar si, sått ä var haplit ti säi. Så bläir då ett haplit nåys (buller) u bistöyr.* **3** i n. som adv. väldigt, mycket; riktigt Gotl. *Haplit kallt. De var n haplit stäurar (stor) plog.*

happa v. (oförmodat) hända, inträffa; ofta i förb. *happa till* Smål Hall Västg Boh Östg Närke Värml Ång; äv. *happa sig*, hända sig, slumpa sig, hampa sig Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Sörml Värml Jämtl Ång Norrb. *Allti happä de sä så han fåä de te å löckes (får det till att lyckas) Öland. Då kan la happa te iblann Hall.*

happa v. om häst: gå baklänges, backa; äv. som befallning till häst; backa med häst o. åkdon Dalsl Värml. *Happe litte te sô går de lättare å få på stâkken Dalsl. Happe dâj, happe dâj Dalsl.*

happa v. se **hapa**.

happa häppja v. härma Häls. *Pôjken ä kveck tä häpjâ ätte sum jô jär, pojken är kvick att ta efter som jag gör.*

happkråka f. [-kråk, -krak o.d.] efterapare, härmapa Västb Lappl.

happmakare m. [-makar, -måkar] = **happkråka** Västb Norrb.

har m. n. Sveal Norrl *har, ar, ha£* o.d.] **hare m.** Värml Dal Gästr (*h)a-*] **harn m.**, äv. n. Västml Dal *harn, han*] **1** stengrund; klippskär Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj Med Ång Västb; stenig strand el. udde Värml Dal Häls; sandgrund el. grusbank (i vattendrag) Värml Dal Ång. **2** stenig åkerholme; stenröse Uppl Dal Häls Härj.

här adj. om potatis: som smakar skarpt o. fränt Öland Smål. *Di b£er häre ätte tôrkesômre (efter somrar med torka) Smål.*

här-med prep. jfr **där-med** **1** invid, vid Härj Med Jämtl. *Je stå härmä fönstre å g£åme på väre Med.* **2** hos Dal Häls Härj Jämtl. *Ho bor hemme ôss, hon bor hos oss Häls.*

här-när prep. [*hârnär, hännär, hännä* o.d.] hos Dal Häls Med Ång. (*Jag*) är böen (bjuden) *tä brölles henne Olpers Häls. Vägak£ôbba ä no hänä ôss, hu, vägklubban är nog hos oss, hon Med.*

harabäver m. [*hâra-* o.d.] **1** enkelbeckasin Västb Lappl. **2** pärluggla Västb.

harabracka f. [*hara-*, *hära-*] räddhågad person, feg stackare, mes Västb Norrb. *Alldri hadd i trått åt du var tuken härabrakk*, aldrig hade jag trott att du var en sådan feg stackare Norrb.

harafanan f. bf. i uttr. *ta (till) harafanan*, ta till flykten, ta till harvärjan Skåne. *Han to ti harafanan så fort han så en* (såg honom) .

harahuk el. **hare-** m. [*hara-*, *hare-*, *hära-* o.d.] **1** hare (som hukar sig av rädsla) Boh Västb. **2** feg stackare (som hukar sig el. kikar fram) Ång Västb.

haramäckra haramjäckra f. Jämtl Ång Västb Lappl*hâra-*, *hära-* o.d.] haramäcker haramjäcker m. n. Jämtl Ång *hâra-* o.d.] **1** enkelbeckasin Jämtl Ång Lappl. **2** pärluggla; liten kattuggla Jämtl Ång Västb. **3** harens parningsläte Jämtl Ång.

haraslickadbär n. [*-slikke-*, *-slek(k)a-*] blanksvart blåbär Ång.

harasugenbär n. [*-söjen-*] = **haraslickadbär** Ång.

haratass el. **hare-** haratasse m. [*hara-*, *hare-*, *hära-*, *harô-*, *hôrô-*, *erå-*] växten kattfot Skåne Blek Värml Dal Härj Jämtl.

haraved m. kråkvicker Ång Lappl. *Hâraven je bäskt e mjöl* (ger beskt mjöl) Ång.

harbragd harbragg m. n. rodnad o. värk i ögat, vagel Sörml.

haresa f. [*haresa*, *harsa* o.d.] harhona Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl. *Harsa skriker* Västg.

harfång vanl. n. Smål Västg Östg Uppl Härj Västb harafånge m. [*harå-* o.d.] Dal ett slags fågel, ofta uggla (som man bara hört lätet av) Smål Västg Östg Uppl Härj Västb; kattuggla Dal. *Nôr harfånget skriker ve sÊôttatia bÊi-Êä na* (vid slåttertiden blir det en) *långvarier tôrka* Västg. **1** läte vilket tros komma från fågel (uggla) el. vara hares parningsrop Smål Östg.

harfot el. **hara-**, **hare-** m. **1** växten kattfot Smål Boh Dalsl Värml Häls Härj Jämtl. **2** gullviva Västg. **3** växten bergsyra Närke.

harg n. m. naturlig ansamling av större stenar; stenig o. oländig mark Smål Dalsl Gotl Östg Värml; tätt busksnår, stenig småskog Smål Östg. *Ha du sett sô mö bringebär d-ä* (så mycket hallon det är) *oppi harje där* Dalsl. *Inna en kâmmar te tjôrka* (kyrkan) *ä dä et hellt harj mä såna där* (slånbär) Östg.

harga v. hosta, harkla andas häftigt, flåsa, flämta; rossla (i bröstet) Boh Dalsl Värml Dal; om räv: skrika Värml. *Dâ harjar i halsn på-n* Dalsl. *Ha`arj å ho`ost* Värml. *Räven harjer väst i bärj* (västerut bland bergen) Värml.

häriga adv. [*häria*, *härja* o.d.] Skåne Boh härika adv. [*hä:rike*, *hä`rrike*, *härka* o.d.] Boh = **häringa**.

häringa adv. [*häringa*, *härenga* o.d.] Blek Öland Hall Västg Boh Dalsl Östg härninga adv. Hall Västg Boh härniga adv. [*hä`rnia* o.d.] Skåne här; vanl. i förb. som ¶ o.d., den här den . *Dän häringa osten ä go* Blek. *Jo, han va lik dässe härninge bilera* Västg.

hark m., äv. f. [*hark*, *ark*, *hårsk*, *hårsk* o.d.] hank av hopvridna vidjor, vidjering, använd till stängning av grind, för att hålla samman visp el. kvast, som skidbindsle m.m. Värml Dal Häls Härj.

hark n., äv. f. **1** svårighet, möda, besvär; sjuklighet, krasslighet Skåne Smål Östg Östg Närke Dal Häls Jämtl Ång Norrb. *Dä ä ett falit hark å flötta vatt endesta år Smål. Åter (efter) mykke hark så jekk dä Östg. 2 föremål av dålig kvalitet el. i dåligt skick, krafs, skräp Smål Boh Värml Häls. *Ä (det är) bare hark han har te resskap Smål.**

harka 3hark f. [ha-, hâ-, hã-, a- o.d.] **1** grov kratta med (långa) järnpinnar, använd att riva ut kol ur kolmila el. arbeta i jorden med m.m. Smål Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Östg Sörml Närke Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. *När-n skul riv ut, då skul dä ful vår spadär å ... hârkur å ... kôlfat, när man skulle riva ut (ur milan), då skulle det ju vara spadar och harkor och kolfat Västn. 2* ett slags ljuster att fånga ål med Skåne Blek Öland Smål Östg.

harka f. bf. sing. [ha-, hâ-, hã-] det bästa, utmärkt; det rätta, lämpligt, lagom Ång Västb Lappl; baddare, överdängare Ång Västb. *Hä-ä hârka del kâr, det är en baddare till karl Ång. N tjärstom å snör på elln hä ha vyre harka, en tjärstubbe att kasta på elden det hade gjort susen Västb. Hä vå hârka ått-an, det var just lämpligt åt honom Lappl.*

harka v. harkla (sig), hosta; rossla (i bröstet) Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Han jekk där å harka å spotta Skåne. Ho ha le`egg (legat) å ha`ark i flê`er dager Värml.*

harka v. **1** göra ngt med möda el. svårighet, mödosamt dra sig fram, hanka sig fram vara krasslig; äv. i förb. *harka sig fram Smål Västg Dalsl Östg Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Norrb. Dä harka å går Smål. Dä ä unlit att di kan harkä sä fram när di inte har mer Östg. Han harker å ä ô`ôpp, han är uppe på benen om än med stor möda Värml. 2 i förb. *harka ihop, sy ihop (ngt) slarvigt, snörpa ihop Boh Värml Jämtl. Ja ha bare hârkâ ihop hûÊâ (hålet) på säcken Värml. De va nå ihophârske lite slamsut (om slarvigt lagade kläder) Jämtl. 3* bromsa (genom att hålla emot med hand, fot, skidstav e.d.) Ång Västb Lappl. *Hârk sä hä int bär å sä olikkÊit, håll emot med foten så det inte bär iväg så förskräckligt Lappl.**

harka v. [harsa, härstje o.d.] tigga Häls Härj. *Härstj-it nô mer no, tigg inte något mer nu Härj.*

harkalurn m. bf. sing. ngt el. ngn alldeles utmärkt, ngt synnerligen effektivt Ång. *För dôm sôm ha fotsvettn ä tårninga tå jittragg (sockar utav getragg) hârkalurn.*

harke s. oböjl. i uttr. med (nöd och) harke, med nöd och näppe, nätt och jämnt Skåne Blek Smål Hall. *De gickj men de va me harke Skåne. Dä va mä nö å hârke han konne ta sa hemm Blek.*

hârke n. [hã-, ha- o.d.] patrask, pack, sällskap av löst folk *Ja vile inte gô inn för de va sô myke hârke denne Smål. Dä kâmmet et helt hârke Östg.*

harkig harkug harkot adj. **1** sjuklig, krasslig, klen, svag, ömtålig Smål Västg Boh Dalsl Östg Värml Dal Häls Jämtl. *Ho sa o a vatt harket änna sen i tu år sen, hon sade hon har varit sjuklig ända sedan för två år sedan Smål. 2* besvärlig, svår; krånglig Skåne Smål

Östg Dal; som har det ekonomiskt bekymmersamt Smål Östg Häls. *D-ä så harkit inna en kômmer te väjjen* (till vägen) Smål. *Dä harkit å knäEt för dôm* Östg.

harkla f. **1 = 1harka 1** Blek Smål Gotl Sörml Uppl Västml Gästr. **2 = 1harka 2** Skåne Öland Smål Gotl. **3** ett slags redskap med långa, tättsittande spikar genom vilka linstjälkar dras så att fröknopparna repas av, linrepa Öland Smål Uppl Dal.

harlabb el. **hara-, hare- m. = harfot 1** Dalsl Värml Härj Jämtl.

harmoni n. m. [*har-, här-, âl-, -moni', -meni' o.d.*] **1** handklaver, dragspel, dragharmonika Skåne Boh Dalsl Uppl; munspel Uppl. *Härmeni skolle där va, ella* (annars) *konne di ente sjonga* Skåne. **2** oväsen; bråk, gräl; uppträde Skåne Sörml. *De va ett farlet harmeni i hållår har inge* (ni håller här inne) Skåne.

härna härnan adv. pron. [*härna, harna, hä'nna, he'nn, hi'na, hi'n, he:na, he:nan, hâ:nôn, hä:n, ha`ann o.d.*; i efterled i ssg äv.: *ehä'nnä* (eg. *här-härna?*) o.d.] Skåne Blek Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **hjärna, hjärnan adv. pron.** [*jä'rna, je'nna, ja'nna, je'nn, jä:ne, jä:n, ja:n o.d.*; i efterled i ssg äv.: *dömje'n, hajna* (m.) , *hojna* (f.) , *hājna* (n.) o.d., se **härna 2**] Dal Västb Lappl Norrb. som adv. *här*; *härstädes* Öland Smål Östg Sörml Närke Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja kan sätt mä* (sätta mig) *ha`ann så sitte du da`ann* (där) Öland. *Hänna ä dä sannbôtten* Östg. *Bårtterôm ja'nna jer e å' e hus*, bortom här är det också ett hus Västb. **1** som adv. i senare led av tvåledat pron., i förb. som *den* , *han* o.d., *den här*, *han här* o.d.; äv. i förb. som *tocken* o.d., sådan här Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Norrb. *Dätta hänna fekk ja emillerti lära* Blek. *Han sålde sånna härna stårttråsåll* (ståltrådsåll) Västg. *Så tengt n aten n he'nn gången skull n då bot dām*, så tänkte han att den här gången skulle han då bota dem Jämtl. *Vo jär hājna?* Vad är det här? Norrb. **2** som pron. efterställt pron.: *den här*, *den som är här* Östg Uppl Västml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja får löv å stö mä på sjäppen hänna, sôm han sir* Östg. *Ja Johan hännä nu som ja talär om låg ju i febör* Uppl. *Väm ha bukkt huse je'n?* Vem har byggt det här huset? Norrb. **3** som pron. efterställt pron.: *härom* (dagen, kvällen o.d.), i uttr. *om* (dagen, kvällen ¶) *härna* o.d. Uppl Häls Härj Jämtl, el. *en* (dagen, kvällen ¶) *härna* o.d. Härj Med Jämtl. *Var e åtti ho fyllde ôm åre hän?* Härj. *Nu fekk je brev ejn dan henn* Jämtl. **4** som pron. förställt pron.: *den här*, *denna* Lappl. *Du få bLås läng innan hänn kaffe ha swaLase* (har svalnat) .

härnade adv. *härade adv. = häringa* Skåne. *Han vu:år si så på dita härnade vised.*

härnar adv. [*hä'nnar, hâ'nner o.d.*] = **härna 1** Sörml Närke Gästr Häls. *På hä'nner siâ* (sida) *ôm sva* (svadet) Häls.

härnase adv. [*hennase, hännasse, hä'nnåse o.d.*] = **härna 1** Sörml Närke Västml. *Ho föllt ikull hännassi* Närke.

harpa v. [ha-, hä- o.d.] i förb. *harpa (i)hop*, löst sy ihop (ngt), träckla ihop, snörpa ihop Värml Uppl Ång. *Ja jett härp ihop ä hänne nahlta*, jag måste snörpa ihop det här en smula Ång.

harpen adj. [ha-, a-, â- o.d.] i fråga om hud (oftast på hand): sträv, torr o. sprucken, narig; skrynklig (av väta) Blek Smål Hall Västg; om (yta på) odlad jord: torr o. hård, ofruktsam Smål Östg. *När en plåcka putate (potatis) sô bler en sô arpen om hännena Smål. Då ä dä tôrrt å arpet i jo£a så dä ä inte tjänlit te så Östg.*

harpug adj. [ha-, hä-] fjäskig Sörml.

harska v. [ha-, hâ- o.d.] harkla, småhosta; ofta *harska sig*, harkla sig Skåne Blek Öland Smål Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Uppl Västn Med Norrb. *Han haskade sä te an fekk ôpp* (till han fick upp) *benet Smål. Han harsker å spôtter jämt Dalsl.*

harskår el. **hara-** n. kluven gom Skåne Blek Smål Hall. *Snekkarens paug* (pojke) *hade haraskaur, han konne knappt snakka Skåne.*

harsklig harsklug adj. [ha-, hâ- o.d.] faslig, hisklig, förfärlig Uppl Västn Dal. *Når alla kom åkans på väg te ju£ottan va dä ett harsk£i ping£ande Västn. He (det) var en härsk£in kär till vår* (karl till att vara) rik Uppl.

harsten m. ett slags brynsten Smål Västg Östg Sörml Närke Västn.

hart adv. [ha-, hå-] strax, alldeles, omedelbart Med Jämtl Ång. *Hårt före ju£ Jämtl. Han kômme* (kom) *hartt ätte Ång.*

haruggla el. **hara-** f. [har-, harô-, här(ô)-, erå- o.d.] **1** kattuggla Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal. *Nôr (när) harogg£a skriker b£ir dä ont vår* (oväder) Västg. *Harugg£â hôjâ* (skrek) *sôm en kar Västn. 2* berguv Dalsl Värml. **3** pärluggla Dalsl Härj. **4** hornuggla Dalsl Värml. **5** fjälluggla Västg.

harull f., äv. m. (ull från) ängsull el. tuvull Dalsl Sörml Närke Värml Uppl Västn Jämtl.

harvkam m. tvärträ (med pinnar) på räfsa Uppl Gästr Häls Härj Ång. *Akta, du räfsar å harokammen Häls.*

harvträ el. **harve-** n. härvel, haspel Västg Dalsl Värml Häls.

hasa f. vanl. i pl. nedtrampad el. utsliten sko Smål Östg Sörml Uppl Västn Dal. *Dä va gamla haser te sko Smål.*

hasa n. [ha-, hâ-, hå-] person som är långsam, slarvig el. ovårdad Västb Norrb. *Han fekk e rikktit hâsa del kwi`inn* (till kvinna) Norrb.

hasa v. [ha-, hå-, hô- o.d.] arbeta fort o. slarvigt, hafsa Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Hâsâ opp hagân* (gårdsgården) Jämtl. *Du hasa deillj e sâm e va£, du, du slarvar till det som det blir, du Västb.*

hasavarp n. stor fångst (av fisk) Västb; slumpartad vinst el. förlust, plötslig o. oväntad framgång el. motgång; självförvållad olyckshändelse el. skada Ång Västb Lappl. *Polisn djort e bra hâsavarp* (gjorde ett gott kap) Västb. *Du tö fäll stäl dill na hasavarp, du torde väl ställa till någon olycka Lappl.*

haska v. [*haska, ha`ask* o.d.] **1** följa efter (ngn), förfölja; vanl. i förb. *haska efter* Smål Sörml Västml Västb. *Ja haskå ätter unga* (ungarna) *å tjörde dän dôm* (ur jordgubbslandet) Sörml. **2** skynda på (ngn), driva på Smål Västg Östg Västml. *En hadd å jöre me hask en åsta*, man hade att göra med att få honom att komma iväg Smål. **3** i förb. *haska på*, skynda på, raska på Smål Med. *Vi ä tvongne å haske på om vi ska hinne fram i ti* Smål. **4** arbeta fort o. slarvigt, hafsa, slarva, fuska Smål Sörml Värml Västml Dal Gästr Med Ång Västb. *Han haskar ifrå säj* Västml. **5** i förb. *haska (till) sig*, snygga till sig Öland. *Gå å hask te`dä li`it* (dig lite)! **6** fördärva (ngt), förslösa, låta gå till spillo Smål Västb Norrb. *Man få ät* (inte) *hassk bårtt törrvärke* (torrvirket) Norrb.

hasklig adj. [*ha-, hâ-, a-*] faslig, hisklig, förfärlig Smål Sörml Uppl Uppl Västml Dal Dal Gästr Häls Härj Västb. *Då va ä så haskLi mä vargär* Dal. *HaskLit fuL* Gästr. *HâskLejen tur* Härj.

haskug adj. **1** hemsk, förskräcklig, obehaglig Västml Gästr. *Ja tykt han såg hasku ut* Gästr. **2** om person: ovårdad, sluskig Dal. **3** om väderlek: kylig, ruskig Gästr Häls. **4** om person: frusen (o. olustig) Häls. *Ja ha stanne ute ett skuv se* (stått ute en stund så) *ja ha vössjte* (blivit) *haskug*. **5** rädd, skraj Dal Gästr.

haspa f. **1** härvel, haspel, garnvinda Skåne Blek Smål Hall Östg. **2** pratsjuk, skvalleraktig el. osympatisk kvinna Skåne Blek Smål Hall Sörml Västml. *Dän haspan springô i alla stuå* (stugor) *å prata sa laung dan äi* (så lång dagen är) Blek.

haspel m. [*-el, -ul* o.d.] hasp Smål Gotl Östg Sörml Häls Med.

haspunge m. Smål Hall Västg **hasping m.** Skåne Smål Hall Västg **geting.** *Haspingen bed na i tongan* (bet henne i tungan) Skåne. *Haspongana ha ente vatt så rälia i aor* (inte varit så besvärliga i år) Hall.

hass n. oböjl. i uttr. som *inte säga (ett) hass*, inte säga ett knyst Skåne Blek Smål. *Han teores knaft så hass te na*, han tordes knappt säga ett knyst till henne Blek.

hasse m. luffare, landstrykare Uppl Västml Dal.

hassla v. [*hâhllel, hâ`âhll* o.d.] skala av bark från (tall) Ång Västb Lappl. *Hâ`âhl furun* Västb.

hata v. [*hata, ata, a`art* o.d.] klia, kännas klåda Öland Gotl Häls. *De ate i såre* Öland. *Han krattar si* (klier sig) *när de hatar* Gotl. *Dä âtar i hugô*, det kliar i huvudet Häls.

hatra v. Med Ång **1hattra v.** Häls i förb. *(till) sig*, snygga till sig, ordna sitt yttre Häls Med Ång, *utav sig*, nödtorftigt tvätta av sig Ång, *till*, snygga till (ngt), bättra på, reparera Med Ång. *Ho hatträ säg int å kläa sitt sa häsjut på o* (kläderna sitter så slarvigt på henne) Häls. *Hatträ tell hårhâna på dä*, kamma till kalufsen på dig Ång.

hatra v. se **2hattra**.

hattaskygge n. m. [*-slygge, -slyddje* o.d.] hattbrätte Skåne Blek Smål Hall. *Han dro hattaskygget ne få* (ner för) ögenen Blek.

hattbård el. **hatta-, hatte-** f. n. [*-bâL*] hattbrätte Östg Sörml Närke Värml Västml.

hattbrott el. **hatta-, hatta-** n. [*-brôt, -brôdd, -brut, -brod* o.d.] hattbrätte Hall Boh Dalsl Värml Dal Häls Härj Jämtl. *Dä rängner sô dä dryper tå hattbrôta* (av hattbrätterna) Värml.

hattman m. skrattnås Öland. *Dä int ant än e mass gjuser i mosen å så når hattmän*, det är inte annat än en massa fiskmåsar i mossen och så några skrattnåsar.

hattra v. [ha`tter] Jämtl Ång 2hattra v. [ha`ter] Jämtl klia, kännas klåda, sticka (i huden). *De hatter å svi`i*, det kliar och svider Jämtl.

hattra v. se 1hattra.

hattskyve n. hattbrätte Dal Gästr.

hattveck n. m. hattbrätte Härj Med Jämtl Ång Lappl.

hav-skrall n. fullkomlig stiltje på havet, bleke Blek.

haval f. n. m. [hå`vvål, hô`vvôl, ha`vel o.d.] Boh Dalsl Värml Dal Jämtl havle n. [ha`vle, ha`vøle] Dalsl Värml solv. *Ha du knöte nye hâvel?* Värml. *I dag skâ vi trå hôvôlla på vävin* Dal.

havborgen m. bf. sing. [habå`rren o.d.] strandremsan närmast havet, vattenbrynet vid havsstrand Skåne. *De droe båden åpp i hawbårren*, de drog upp båten på havsstranden. *Där kan ble oliga jud på vannet* (olika ljud på vattnet) *i habåren*.

havda f. Boh havde m. Boh Dalsl handtag, grepe, öra. *No ha havoden lôssna på bötta*, nu har handtaget lossnat på byttan Dalsl.

havglänna f. ljusning på himlen (i öster) mellan moln o. hav Västb. *Hå ha slute re`engn nu ly`ys ä oppa havglänna*, det har slutat regna nu lyser det i "havglännan".

havraskäppan f. bf. sing. 1 i uttr. *vinna havraskäppan* o.d., om häst: få en skäppa havre som belöning efter att ha visat sig stark genom att lyckas tumla runt ett helt varv Blek Smål Hall. 2 i uttr. *vända havraskäppan* o.d. slå kullerbytta (i lek); falla omkull Blek.

havredase, havredas el. havra-, haver- m. skällsord på invånare från Smålands inland (av invånare i Kalmar län) Öland Smål.

havrehäst el. havra- m. ringfinger; i fingerramsa för barn Skåne Hall Västg Boh. *Tumme tott, slecke pott, lange man, havra häst, lelle präst* Västg.

havrerisma el. havra- f. Skåne Hall vanl. *-re:sma*] havrerisme el. **havra- n.** Skåne Hall *-ri:sme, -re:sme* o.d.] havrevippa, havreax.

havrevecka el. havra- f. vecka då havren bör sås Blek Smål Västg.

havsjö el. havs- m. 1 bf. sing. (öppna) havet (i motsättning till insjö o. vattendrag) Uppl Häls Med Jämtl Ång Norrb. *Dôm få no (nog) laksn uti havsjön å* (också) Med. *Fisken ha no gått op i frårn havsjön* Ång. 2 stora vågor som slår in från havet Sörml Uppl Häls. *Sjyddåd för havsjönn* Sörml.

havgjäder m. [-tsjädar, -tsjöder o.d.] storskarv Västb Norrb.

hax m. [hakks, håkks] Uppl Västb haxa f. Med Ång haxe m. Östg Häls Med Ång enmastat litet fartyg, skuta.

heda v. [haja, haida o.d.] i förb. *upp 1 klarna upp* (efter oväder); *avta* (i fråga om oväder); *lätta* (i fråga om dimma) Gotl. *De haidar upp, åuvødre* (ovädret) . *Nå*

haidur tjäkka upp, nu lättar tjockan. **2** hägra (på himlen) Gotl. *Sandåjä hajar nå upp*, (Gotska) Sandön hägrar nu.

hedersdag m. bröllopsdag Hall Uppl Härj Jämtl. *Dänn ska ja ha på-mme* (på mig) *på min hedersda* Hall.

hederskläder s. plur. [*he:rsklä:r*] hederskläde m. [*he:rskle:* o.d.] högtidskläder, finkläder Skåne. *Hår ska du hen i da ette du ha hersklärna po?* Vart ska du bort i dag eftersom du har högtidskläderna på?

hederstyg n. [*he:rstö:j* o.d.] = **hederskläder** Skåne. *Får* (förr) *va di rädda om härstöjed*.

hedersvagn m. [*he:rsvåjn*, -*vångn* o.d.] finare åkvagn som används vid högtidliga tillfällen Skåne.

hedersvard m. [*herss-*, -*vå£*, -*vâ£* o.d.] finare mat som är framdukad (till gäster) för syns skull el. för att ätas av sparsamt Häls Jämtl. *De dånne* (det där, dvs. bröd, smör o. ost på julbordet) *skull stå där bâre tä härsvå£ ändå te tjugendan* Jämtl.

hederveta v. [*hedervoeta*, *herveta*, *håevi`it*, *hairvaida*, *hairvaia* o.d.] förebrå (ngn); näpsa, tillrättavisa; banna, skälla ut Blek Öland Smål Hall Östg Sörml Uppl Västn. *Visst hae* (har) *ho väll vatt liit oföståndi, men de behöve di väll iint häevett na föe* (henne för) Öland.

hedris n. [*he-*, *hej-*, *haj-* o.d.] ljunng Västb Lappl.

heja f. [*hä-*, *ha-*] ståhej, (överdriven) uppståndelse, fjäsk, krus Skåne Smål Hall. *Naur han va fattiår va dårr mattro inte se meen haja mä nåmm*, när han var fattig var det må ni tro inte så mycket uppståndelse runt honom Skåne.

hejaskita f. [*håjjasjida*] = **heja** Skåne. *Där ble en sådden häjaskida naur* (när) *dän tjocka stajtare tjäringen kom*.

hejd f. [*håjjd*, *håjjd* o.d.] **1** gårdsgård av ris el. stänger Smål Hall. *Bara nu inte söena* (fåren) *gå ijönåm håjjda* Smål. **2** brädvägg runt kätte i ladugård Smål. *En fekk jöra håjda så hög så inte soa kunne gå över*.

hejda v. [*håggd-*, *hå`åggd*, *hejd-*, *he`eid* o.d.] vara sparsam, hushålla, snåla Västg Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *Håggda matn ti nån*, inte unna någon maten Häls. *Ve få no håjjda vä smörä öm hä ska räkk* Lappl. *Håggde på fore* (fodret) Ång.

hejda f. [*håjd-*, *håjd-*, *håjr-* o.d.] inhägnat stycke av skog, åker el. äng Skåne Smål Hall. *Vi fickj i rapped ginnad ingj* (mota in) *koorna i håjdan* Skåne.

hejdera v. gestikulera (med stora armrörelser); väsnas, skrodera Dal Gästr. *Ja såg på långt håll hur-an stog å håjdera* Gästr.

hejdhand f. [*hejd-*, *håggd-* o.d.] måtta, sparsamhet; förmåga att hushålla el. säga stopp Jämtl Ång Lappl. *De e inga hegdhann mâ ellingen* (eldningen) Jämtl.

hektik s. [*-tik*, *-tig*, *-tiv*, *-ti* o.d.] lungsot, lungtuberkulos, tbc Skåne. *Hon hade flyane* (galopperande) *håkti*.

hel n. [*hi£*, *i£*] Dal Häls hela f. m. [*vanl. hi£a*, *i£a* o.d.] Närke Västn Dal Häls rimfrost. *Å hi£ på väin*, det är frost på vägen Dal. *Hi£a på fönstenne* (fönstren) Häls.

hel-mör m. ofta i bf. [*häll(e)-, hällj(e)-, hälljes-, älj(e)-, âli-, eLe-, -mur, -môr, -mâur, -mo* o.d.] stora, ljust färgade löss som dyker upp i stort antal på åldring el. person som ligger för döden Häls Härj Med Jämtl Ång. *Nu ha a legä mårllös* (har hon legat mållös) *i tri döngn å i dag ha a fott hällmûrn* Ång.

hela f. [*he`eil*] Jämtl **hele m.** [*heLe, he`eil*] Härj Jämtl **heller m.** [*he-, hi-*] Dalsl hjärna (på slaktat djur).

helande n. [*hålane, hålan, ålane* o.d.] mod, kurage; frejdighet, beslutsamhet Skåne Blek Smål Västg. *Dar e änte ålane i de*, det är inte besked med dig Skåne. *De skolle ja ente ha hålane te* (till någon som behandlade svårartat sår) Smål. *Ja har int hålan te å slakta grisän* Smål.

helbåt m. i uttr. *fiska* el. *ro på helbåt*, fiska med egen båt och egna redskap Gästr Häls Ång.

heldriven adj. [*hel-, heil-, -driven, -dreven* o.d.] massiv, helgjuten, som saknar öppning Skåne Smål Östg Närke Värml Jämtl Ång. *Heldrivne ju£*, hjul utan ekrar Östg. *Ja tror byksera ä heldreven, ja får int bena i dôm* Värml.

helfärdig adj. [*hel-, hail-, håil-, -färi, -fädi* o.d.] hel; fullständig, komplett; oskadad, intakt, som inte är sönder Skåne Smål Hall. *Dän va alldeles helfäri där va ente en skru fela* (det var inte en skruv som fattades) Skåne. *Han ha arma å bain häilfäria* Skåne. *Va eggjen helfärie närr du ko fram* Skåne.

helgård m. [*hel-, hail-, höjl-, -går, -gaur, -gå£* o.d.] gård om ett helt mantal Skåne Smål Hall Västg Östg Sörml.

helgskråma el. **helge- f.** [*hå£iskra´m, hälljeskråma* o.d.] sår (i ansiktet el. på halsen) som uppkommit vid helgslagsmål Häls Norrb. *Hå do viri nedi gâimestân o foi de i hå£iskram?* har du varit ned till Gammelstan och fått dig en "helgskråma" Norrb.

helhugga v. [*-hagg-* o.d.] gottgöra (ngn), kompensera för (ngt), uppväga Ång. *Ja ske fjäll helhagg dä vä nannting. Dä erne fo* (ena får) *helhagge dä annre*.

heligamän interj. [*hållmän, hillemän, hålamen* o.d.] kors, bevars Skåne Smål Boh. *Hillemän, ja tror vi faur storframman* (storfrämmande) Skåne.

helkarl m. [*hel-, hail-, -kar* o.d.] 1 fullvuxen arbetskarl (som kan göra hela dagsverken) Skåne Smål Uppl. *Nu e du snart hailkar o kan jålpa te o plöja* Skåne. 2 äldre dräng, "förstedräng" Skåne.

hell m. f. n., oböjl. [*håll, hill, hel* o.d.] lycka, tur, välgång; trevnad Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke; i uttr. *hämta hell* gå till kyrkan för att få välsignelse (efter giftermål el. över nyfött barn) Skåne. *Där ha alri vad* (varit) *nåd håll i den gauren* (gården) Skåne. *Di skolle hänta håll te glötten* (barnet) Skåne *Ja feck dau ingen håll ti bröt ¶ i da* (hade då ingen lycka med brödet)

hell f. [*haild* o.d.] Hall Gotl **hella f.** [*hålle, hä`äll, jelda* o.d.] Värml Dal Jämtl **hela f.** [*hi£a, i£a* o.d.] Dal **helle m.** [*hille*] Hall efterbörd (hos kreatur). *Fôured ha eed app* (fåret har ätit upp) *hillen* Hall.

hellig adj. [*hälli, häli, heldi, hilli* o.d.] **1** lyckosam, tursam Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Jämtl; lyckobringande; om skjutvapen: träffsäker Smål Hall. *De blerr hället på resan, katten ha satt se på vammnen* (vagnen) Hall. *De knalletöied* (den bössan) *e så hället* Hall. *Han va heldi som vann på låterin* (lotteriet) Jämtl. **2** trevlig, behaglig; om person äv.: älskvärd; som ser bra ut, snygg, näpen Skåne Smål. *Ha ha ni-et varklien hälit*, här har ni det verkligen trevligt Smål. **3** som äter allt som bjuds, matfrisk; ofta om djur Skåne Blek Smål. *Swyn* (svin) *ä i regel hillia* Smål.

helma v. [*helma, hulma, hylma* o.d.] lindra, lena; i fråga om smärta Skåne. *De helmar å stitja fingåren* (sticka fingret) *i kalt vann når en har brend si*.

helna v. [*hel-, hail-, jel-* o.d.] om sår: läkas Smål Gotl Uppl Västn Ång Västb. *Såre har-nt helna enn* Uppl.

helöring m. [*hel-, heil-*] ren utan klippt ägarmärke i örat Härj Jämtl.

helpytte n. oböjl. Ång Västb Lappl helpyttes s. oböjl. Ång Västb helpottes s. oböjl. Västb Lappl = **helskock**. *E hällpyttes du dög dill he!* i helskotta du duger till det Västb. *Hä djeck* (det gick) *ått hällpåttis!* Lappl.

helskock n. oböjl. helvete; helskotta Smål Hall Närke Värml Dal Gästr Härj Jämtl. *Ja ha`add et rekktit hällskåkk när ja arbeta i gruva* Värml. *I hällskåkk hälle!* Gästr. *Dra åt hellskåkk* Härj.

helskona n. oböjl. Jämtl Ång helskones s. oböjl. Västb Norrb = **helskock**. *I hellskona* Jämtl. *Dra ått hällskones* Norrb.

helsot f. m. [*hel-, hæf-, hal-, -sot-, -sod* o.d.] dödlig sjukdom; död (av sjukdom) Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Dal Häls. *De sar ud såm de skälle blaj henga* (bli hennes) *helsod* Skåne.

helvar adj. försynt, mycket tillbakadragen Värml. *Ongera di va helvare för* (förr).

hem-alen adj. [*-aLen, -â`âLen* o.d.] som uppträder alltför hemvant i annans hem; äv.: påträngande, oförsämd, näsvis Häls Härj.

hem-trå adj. [*hemm-, heim-, himm-*] om husdjur: som vill gå hem, som längtar hem, hemkär Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Själlkon vo`or je så heimtrå, hon köm jämt heim bårt i beitn*, vår skällko är så "hemtrå", hon kommer jämt hem från betet Västb.

hembodar f. pl. [*hemm-, heim-, jem-, -bo-, -bu-* o.d.] Dal Häls Jämtl Ång hemfäbodas f. pl. Dal Gästr fäbod som ligger nära byn el. gården.

hemfärdig adj. [*hemm-, himm-, heim-, haim-, håjm-, humm-, -färdi, -färi, -fäLi* o.d.] färdig att bege sig hemåt Skåne Blek Öland Smål Hall Sörml Närke. *Ja ble inte håjmfäriä fänn* (förrän) *kwällän* Smål.

hemföding m. [*hemm-, he:m-, häim-, himm-, hymm-, humm-, -föding, -föing, -feding, -föting* o.d.] **1** vuxen person som bor kvar i föräldrahemmet o. alltid mest hållit sig hemma (o. därför betraktas som mindre vetande) Skåne Smål Hall Västg Östg Värml Uppl Härj Västb Norrb. *Do tåLa såm do ha vete til* (du talar som du har vett till)

din hemföting Norrb. **2** infödd sockenbo el. bybo Sörml Värml Uppl Dal. *Va-ddä nôer bårta ätter* (några utifrån) *på kalase?* Nääj dä va bar hemföinger Värml.

hemledes adv. [*hemm-*, *himm-*, *hymm-*, *-le:es*, *-les*, *-laies*, *-löies* o.d.] i hemmet, hemmavid, hemomkring Skåne Blek Smål Hall Västg. *Ja hållor me hälst hemlajes i ditta rälia väjelaved*, jag håller mig helst hemmavid i det här förskräckliga väglaget Skåne.

hemlöt f. betesmark nära gården el. byn Dal Häls Härj Med Jämtl Ång; hemtrakt Ång Lappl. *Du ha kommä dä på hemlöta nu, du ha vöra borttä lännjä* (varit borta länge) Ång.

hemmadotter f. [*hemma-*, *himm-*, *humma-*, *-dåtter*, *-döttår*, *-doter* o.d.] ogift, vuxen lantbrukardotter som bor kvar hos föräldrarna Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. *De va manga ganger hemmadöttrana jifte seg mä drängen* Hall.

hemmaföding hemmafödinge m. [*-föing(e)*] = **hemföding 1** Västg Dalsl. *Dä ä en sännlara hemmaföing sum ai har vört ute i vaLa* (aldrig har varit ute i världen) Västg.

hemmafölje n. [*-fåLi* o.d.] hemgift Norrb. *Hustrun harns karl hon hadd mötje hämafåLe hon*, Karls hustru hon hade mycket hemgift hon.

hemmagjord adj. [*hemma-*, *himm-*, *-jård*, *-jord*, *-joL* o.d.] enfaldig, tafatt, ohyfsad, tölpaktig Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Närke. *Ho ä bra hemmajod, seter där å snörper mä munnen å kan just ingenting sä aent* (säga annat) *än "o ja", "o näj"* Smål.

hemmal adj. [*hemal*, *he`mmål* o.d.] Boh Dalsl hemmul [*hemu`l*, i n. *hemmhu`llt* o.d.] Skåne om plats: hemtrevlig, trivsamt Skåne Boh; om person: trevlig, positiv; som lätt gör sig hemmastadd Boh Dalsl.

hemman adv. [*hemma*, *heima*, *hema*, *himm-*, *hamma*, *jemå* o.d.] hemifrån Värml Uppl Dal Med Ång Västb Lappl Norrb. *Wo ti* (vilken tid) *for du hamma i mårse?* Västb. *He röktäs om at n hâ römmt heima*, det ryktas om att han har rymt hemifrån Norrb.

hemmanefter adv. [*hemmanätte*, *heimanätt*, *himmarnättä*, *jemåter* o.d.] hemifrån Värml Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Hân for heimanätt i gåor* (i går) Jämtl.

hemmantill adv. [*hemmante* o.d.] hemifrån Hall Västg Boh Värml. *Kåmmer du hemmânte nu?* Värml.

hemmason m. [*hemma-*, *himm-*, *humma-*, *-sån*, *-sôn* o.d.] ogift, vuxen lantbrukarson som bor kvar hos föräldrarna Skåne Smål Hall Västg Boh Häls. *De e en hemmasôn, den andre e på sjö`ön* Hall.

hemvan adj. [*hemm-*, *haim-*] som snabbt blir hemmastadd i nytt hem; som uppträder alltför hemvant i annans hem Skåne Smål Gotl Östg. *Han blai strax haimvanar när-n hadd sägt gudag u häng upp myssu, da var-n haimä* Gotl.

hemvändes adv. [*hemm-*, *himm-*, *humma-*, *-nd-*, *-nn-* o.d.] = **hemledes** Skåne Hall. *Di e hemvändes ve middestid* Skåne.

hen vanl. f. [*hen*, *hein*, *hain*, *han*, *hinn* o.d.] Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västb Jämtl he f. m. [*he*, *håj* o.d.] Smål hena f. [*hena*, *he`en* o.d.] Öland

Smål Östg hea f. Smål (mindre) brynsten (för bryning av i synnerhet lie el. rakkniv).
Glämm (glöm) *inte å ta hana mä på jâet* (gärdet) Smål. *En spöttar alti på hena* Sörml.
hen-rand f. [*hainrand, henrann* o.d.] degrand i dåligt jäst bröd Gotl Östg Sörml Närke Uppl.
henig, henug adj. [*hen-, hein-, hain-* o.d.] om bröd: som har degrand, som är dåligt jäst o. därför degigt, segt el. hårt Smål Gotl Östg Sörml Närke Uppl Gästr Häls Jämtl. *Henut brö gå-nti te* (går inte att) *bĕötâ âpp i kaffi* Närke.
heraus adv. [*harau's, harrå's* o.d.] ut, bort, väck, undan Skåne Blek; borta Skåne. *Harraus mä jär* (med er) ! Skåne. *Nu e denn haraŭs* Skåne.
herde m. [*here, he`er, he`e, he`a, haire, hâire, höre, hyre, heĚe, haiĚe, höĚä* o.d.] 1 vallpojke, vallflicka, vallhjon Skåne Smål Hall Västn Dal. *Där va bedesmark så här va höre po denn tiden* Skåne. 2 pojke, gosse; yngling; (ogift) ung man; son Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml; pojkspoling, lymmel, drummel Skåne Smål Västg Östg Närke Värml. *Ble de en here älla en dâka* (eller en flicka) Blek. *Adela* (Adolfs) *here de ä ain redie klie* (riktig skälm) Smål. *En sabla heĚe* Närke. 3 ung bonddräng Skåne Blek Smål Hall Östg.
herding(e) m. [*hōĚeng, huĚing(e)* o.d.] vallpojke, vallhjon Hall Västg Boh Dalsl Värml. *En huĚinge hade alti en lur sum han bĚäste i Hall*.
herr s. oböjl. [*herr, harr*] i uttr. *på herr*, på herrskapsvis, fint, pråktigt Blek Smål Uppl. *Tala pa harr de va de enda eon keunne* (hon kunde) Blek. *Han e på harr*, han lever herrelikt Smål.
herra sig v. [*här̄ra, harra* o.d.] spela herre, uppträda förnämt, gå och sprätta; vara sysslolös, lata sig Smål Västg Östg Sörml Uppl Västn. *Nää, ja får inte sitta å här̄ra mä längre* Östg.
herradon el. **herre-** s. oböjl. [*här̄ra-, harra-* o.d.] ngt el. ngn som är alldeles utmärkt Öland Smål Hall Västg. *De va dau rekti herradon dōu har skaffat deg* Hall. *De va herradon te kär* (till karl) ! Smål.
herrans hand herrens hand f. ofta i pl. [*här̄r-, harr-, -hann, -hånn*, i plur. *-hänner, -hännår* o.d.] jungfru Marie nycklar Skåne Blek Öland Smål Hall Västg.
herratyg n. oböjl. [*herra-, harra-, -ty* o.d.] = **herradon** Skåne Blek Smål. *Dä ä harraty te flekka* Smål. *Fekk en två öre, dä tökkte en va harraty* Smål.
herrebegravning el. **herra-** m. [*ha-*] gravkor i kyrka Skåne. *Där va en fira fäm tjistår sto nårre* (stod nere) i herrebegravningen.
herremorgon m. [*harremår̄ra, -môra*] sovmorgon Boh Dalsl. *Den som tok sej en harremôra den dan han feck stryk i bara rava* (på bara röven) Dalsl.
herresta(n) interj. [*herre-, harre-* o.d.] Häls herrestaligen interj. [*herr(e)sta-, harr(e)sta-* o.d.] Häls Ång herreste(n) interj. [*här̄re-, harre-* o.d.] Häls Jämtl Ång Norrb herregud, herre jösses. *Harstaligân va har du josjt stinta* (gjort flicka) ! Häls. *Här̄resten vå-n vär sint* (vad han var arg) ! Norrb.

herting m. självsvåldig el. elak man el. pojke, odåga Smål Västg Boh Östg Sörml Närke

Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Jämtl Ång Västb. *Du ä ma (mig) allt en harrrting du* Smål.

hesa f. [*hesa, he`es, haisa, häsa* o.d.] heshet Skåne Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg.
Dinne häsan vill allri gau väck Skåne.

hetas v. [i infinitiv: *hetas, hettas, hetts, hedes, hidas, hiddes, hessas, hess, hes, jettas, heites, haitts, håidas* o.d., i presens: *hetäs, hettås, hets, hessas, hess, jess, heites, höits* o.d.]

1 sägas, påstås; lära; anses, gälla för att Skåne Blek Smål Västg Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; i förb. *hetas för (ngt)*, anses, gälla för Skåne Blek Smål. *Lötta i Lelle-KLeva ho sulle hetas våra säker te bruta löv* (vara duktig på att bryta löv, dvs. bryta lövkvistar till foder) Västg. *Dä hets att han sa ha bLitt fömöjjen* Östg. *He (det) ske hetås att an er sjuk* Uppl. *Han hess ska ha likä mytjä pânningär hann sôm än Jon Esja* Med. *Rållä gå (skvallret går) fâsstn ingän vill hetäs bära nä* (bära det) Lappl. **2** låtsas, låta påskina Med Jämtl Ång. *Hessas du våra sjuk håll ä du ne* (eller är du det) ?

hete n. [*hede, hide, hidde, håite* o.d.] namn, benämning Skåne Smål. *Han ha inte fåd nodd hidde inn* (fått något namn än) Skåne. *Dänn agörn hade ause nöd slavs hede*, den åkern hade också något slags namn Skåne.

hetköra el. **hete-** f. [*hed(e)-*] anfall av hetta i kroppen, blodvallning Skåne. *Hedetjörorna räktit kröb i hajla skraued* (hela kroppen) .

hetnassel s. Med hetnässla f. Med hetnät m. n. Med hetnäta f. Häls brännässla. (Här) *kokte dôm hetnäte å pären å ga koôm* (brännässlor och potatis och gav korna) Med.

hetsbuss m. [*hissposs, -påss, -pass* o.d.] = **hetshund** Skåne Blek Smål. *Gakk säl* (gå själv) *ja ä inte din hissposs!* Skåne.

hetshund el. **hetse-** m. [*hisshong, hessehånn* o.d.] person som utnyttjas att gå ärenden, person som andra kör med Skåne Smål Hall. *Ja går ente där å e därres* (deras) *hisshong* Skåne.

hetsten m. i uttr. som *stå* el. *sitta* el. *ligga* (som) på hetstenen, vänta oroligt el. otåligt Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

hetta f. [*hetta, heta, he`et* o.d.] arbetstid mellan två raster, arbetspass, omgång; i fråga om ansträngande arbete, ofta tröskning Smål Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr. *Etter nesta hetta drikker vi kaffe* Sörml. *I går jord vi fâm hetur* Gästr.

hettom el. **hett om adv.** bråttom Västb Lappl Norrb. *Nu är-e hettöm ömmä ve* (om vi) *ska hinna unna rägnä* Lappl.

hia v. 1 lura, bedra, köra upp Skåne Blek Smål Hall; i uttr. *hia o. bedra* Skåne; i förb. *hia till sig*, lura till sig (ngt el. ngn); på bedrägligt sätt komma över (ngt); roffa åt sig Skåne Blek Dal. *Såmma tyttjår* (somliga tycker) *de e rolet å hia fålk* Skåne. *Dåi* (de) *bara ville hia å bedra åin stakkels* (en stackars) *arbettare* Skåne. *Så jir ed se åm han kan hija nåd aned fruwentummår* (något annat fruntimmer) *te se* Skåne. *Du ska inte la-ddam heiija sönnt lort på-dde* (låta dem lura sådant skräp på dig) Hall. **2** övertala;

tala lockande; inge falska förhoppningar Uppl Dal Gästr. *Ja vila-nt jör hä män ho hia mä*, jag ville inte göra det men hon övertalade mig Dal. *Du skä-nt hia mä-n nä du-nt vill ha-n*, du ska inte leka med honom när du inte vill ha honom Gästr. **3** göra narr av (ngn), driva med, förlöjliga Västg Häls Jämtl. **4** reta (ngn), egga Dal Häls. *Hi inte äpp unganä så dä* Dal.

hia v. flämta, flåsa Dal Häls. *Ja hier sö ja tror ja få hjärtsnörsp Häls. Hestan skullä ôvver vattnä dômm å* (de också) ... *dôm stog där å hia å frusta Häls.*

hia sig v. [*hia, hi, hei* o.d.] **1** ge sig till tåls, bärga sig; behärska sig, lägga band på sig Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Närke. *Daå kåunne ja einte hei ma lainger uttan ga an en oppsittare*, då kunde jag inte behärska mig längre utan gav honom en sittopp Blek. *Du kan väl hi de ain stonn te* (en stund till) Smål. **2** stå ut, härda ut, reda sig, finna sig tillrätta Skåne Smål Hall Östg. *Ja kånne inte hi me i hetän*, jag kunde inte stå ut i hettan Smål. *Hår könne* (hur kunde) *du hi deg dar?* Hall. **3** freda sig, värja sig, skydda sig Skåne Smål Hall. *En kan ente hi si för fluår*, man kan inte värja sig för flugor Hall.

hiad adj. 1 = hialös 1 Smål Hall. *Va inte så hiad du tyar nock mä ett* (du hinner nog med det) Hall. **2 = hialös 2** Smål Hall. **3** ivrigt intresserad, upplagd, hågad, tänd Blek Smål. *Han va så hiad för å resa* Smål.

hialös adj. 1 otålig, ivrig, som har bråttom; orolig, nervös; vankelmodig, villrådig Skåne Blek Smål Hall. *Stau inte hialös, udan hjälp te* Skåne. *Han e alltei så hialös nôr de e nôt nytt* Hall. **2** hetsig, häftig, uppbrusande Skåne Blek Smål Hall. *Han va meet häialösa å konne inte mä nån udan se säl*, han var mycket oregerlig och kunde inte med någon utom sig själv Blek.

hickra v. [*hikker, hekkre* o.d.] småskratta Härj Med Jämtl Ång. *Ho flinte ô hekkra litte* Härj.

hide n. [*hi(d)e, hi'i(d), höydä, häir* o.d.] täml. allm. **hid n.** [*hi* o.d.] Boh Dalsl Värml Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *ide, gryt, lya, bo* Skåne Blek Öland Smål Hall Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä vest grävvingar i dä hi'i i år*, det är visst grävlingar i det grytet i år Dalsl. *Hån lig o drâ se som biårn ini höydä*, han ligger och drar sig som björnen i idet Norrb. **1** plats där man är i lek är fredad Jämtl Ång. **2** otrevligt el. ruskigt ställe, tillhåll, näste; fallfärdig el. smutsig bostad, ruckel, usel koja Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Värml Häls Jämtl Lappl. *Hårr konna daj bo i aitt saudant hie?* hur kan de bo i en sådan snuskig bostad Skåne. *Dä råjnt faalit å gao fåbi dä däana hiet*, det är rent farligt att gå förbi det där stället Smål. **3** oländigt el. svårtillgängligt område, snårig el. stenig terräng; tätvuxet snår Skåne Blek Öland Smål Hall Östg Värml Västg; gård el. hemman med mager jord Smål Västg. *De e ett sånt faselit hie så en kan varken tjöra älla gau* (köra eller gå) Skåne. *Ida få vi ta i håll me* (ta itu med) *de dæ hiet me nässlra* Öland. *Ja kâm in i et tätt hi* Värml. **4** besvär, bestyr, göra; brådska, snärj Skåne Blek Smål Hall; ng som är till besvär el. obehag, otyg, sattyg, elände Skåne Blek Öland Smål Östg; bråte,

skräp Skåne Öland Smål Östg; uppståndelse, rabalder, oväsen Skåne Blek Smål. *De ä ett farlet hie här ska va ti jul* Skåne. *De va itt rälet hie di hållår* (förfärligt oväsen de håller) Skåne. *Rönsa aål, de aå* (rensa ål, det är) *ett otäckt slimmet hie* Blek. *De e bara en hopper å hie* Smål. *Dä va ett hie att julett je sönne* (gick sönder) Smål. *Nä di har spatt b£ir dä store knö£e uttå vårk å hije* Östg.

hidgran f. yvig o. tätvuxen gran med långt nedhängande grenar vilken är lämplig att ta skydd under Ång Västb Lappl. *Hå sätte dill å rångrn mân ve komme åss unner higrarna*, det satte igång att regna men vi kom oss under en "hidgran" Lappl.

higa v. [*häig-* o.d.] luta (o. hota att falla), vara nära att falla; vackla, väga, vicka Gotl. *Sårken han ståu eute pa tjelva trappakanten u heiga*, pojken han stod ute på själva trappkanten och vägde. *Dän talln, han har nå stat u häig* (nu stått och lutat) *i mang dagar, män int har n fallt kull ännu i* (inte).

hihaj n. brådska; en fart, ett huj; uppståndelse, liv, väsen Ång Lappl. *De va jorrt i hi haj de* Ång. *De va e sant hihajj* Ång.

hika v. [*hik-, hi`ik, hitj-, hetj-, häidj-* o.d.] **1** flåsa, flämta, kippa efter andan, kikna Sörml Värml Ång Västb Lappl Norrb. *Ongen skrek se han hika* Värml. *Dä är sä varmt se hunn legg å hetje* (så hunden ligger och flämtar) Ång. **2** fika, trängta Dal.

hikna v. [*hikna, hikkna, (h)igna, (h)ina, häjna* o.d.] **1** tappa andan, kikna; hisna; känna svindel Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml. *Ja ina sådant når ja titta nårr*, jag kände sådan yrsel när jag tittade ner Skåne. *Han skrek så han hulle* (höll) *på å hikkna* Smål. **2** bäva, ängslas; tveka, dra sig Skåne. *Hon ina så hon tore ente* (tordes inte) *gå övor spången. Ja ignar inte för besväred.*

hikra v. [*hek(k)r-, hegr-, hägr-, higr-, hejr-* o.d.] **1** flämta, kippa efter andan Skåne Blek Smål. *Hon hedde lued* (hadde sprungit) *så hon hägra etter ånen* Skåne. **2** darra på rösten, tala stammande Skåne Blek Smål. **3** darra i kroppen, skälva; huttra, hacka tänder Skåne Smål. *Han fros så han alldåjlås* (frös så han alldeles) *hekradä*. **4** = **hikna 2**; vara villrådig Skåne. *Da ä vall* (det är väl) *inget o hegra för. Han står å higrar, han vid nte had han ska ta si te* (han vet inte vad han ska ta sig till). **5** göra sig till, ställa sig in Skåne Blek.

hiksna v. [*hikksn-, hikknsn, hekksn-, hekksn* o.d.] = **hikna 1** Dalsl Värml Häls Ång Västb. *Ja fekk en kallsup å höll på å hikknsna* Värml.

hilka hilk f. [*hilk(a), hylka, hölik, he`elk, helik* o.d.] ett slags huvudbonad av tyg för kvinna el. barn, huvudduk, hätta Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västb Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hilke på huvet hadde bå gam£e männsker å f£ecker, unge madammer å fullvuksne f£ecker hadde-t inte, di hadde svarte schalleter* (vid kyrkfärd) Östg. *Ta på de hilka innarn du gå å mjö`ö£k så inte håre ta på lukt så lagårn*, ta på dig huvudduken innan du går och mjölkar så inte håret börjar lukta lagård Västb.

hiller m. hjärna Boh Dalsl.

hillig adj. som äter med god aptit, matfrisk, glupsk Skåne Blek. *Hansas gris va au äjd rälet raat å hillet sjinasla*, hans gris var av en mycket fin och matfrisk svinras Blek.

hillo f. rå gröt av mosade lingon (el. andra bär) o. mjöl Värml Västml Dal.

himla upp (sig) v. klarna upp (på himlen) Smål Östg Sörml Jämtl Västb Lappl. *He himmel opp önna sörn*, det klarnar upp från söder Västb.

himling f. [*himm-*, *hemm-*] (välvt) innertak (i kyrka); utrymme mellan ytter- och innertak (i kyrka); brädpanel i innertak Smål Hall Västg. *Ja ha lakkt upp et pu* (det på) *hemmlinga* Smål. *Himmlinga ska måLas* Hall.

himmelsget el. **himla-** f. enkelbeckasin Värml Häls Västb Norrb.

himmelsgräs el. **himla-** **1** mjölke, mjölkört Dal Jämtl. **2** gul fetknopp Skåne Smål Hall. *Dä va så töt* (torrt) *dänn sömmân så hemmålgräsât fönnâtås* (torkade?) Smål.

himpa v. halta Ång Lappl. *Vô-n dêrn* (vad den där) *himpe å hahlte* (t.ex. om häst) Ång.

hin pron. [*hin*, *hinn* o.d.] den andra, den där, förra Skåne Blek Smål Hall Västg. *De va då i hin ugan* (i förra veckan) Skåne. *Nä, de e po hint örad han e döv* Skåne. *Hina* (den andra) *som va hâa va hansa sösta* (hans syster) Blek. *Hint kriet*, förra kriget Blek. *Dän ene ätte hinn* Smål. *Hine ä i skâjen*, de andra är i skogen Smål. *Frå dä ena stället te hint* Smål. *Vi sa mâ hett tôwet*, vi ska med det andra tåget Smål. *Gåun hinn väjjen!* Hall.

hinannan hinandra pron. [*hinan*, *hina`an*, *hinannen* o.d. ; *hinandra*, *ingannra* o.d.] varandra Skåne Blek Smål Hall Boh Dalsl. *Di komm po ra ettår* (på rad efter) *hinan* Skåne. *Dai toe hinans luår* (de tog varandras luvor) o *kasta dâm höjt i väred* Skåne. *Dij sjyllde pao innannra* Blek. *Di ä nåaboa* (grannar) *te hing ånnra* Smål.

hindagen m. bf., äv. som två ord [*hin-*, *hinn-*, *-dan*, *-daen* o.d.] Skåne Blek Smål Hall
hinadagarna m. bf. plur., äv. som två ord [*hina-*, *hinna-*, *-dana*, *-daana* o.d.] Skåne Blek Hall i uttr. *i* , häromdagen, för ett par dagar sedan, i förrgård. *Ja snakka mä na i hindan* Skåne. *Da va i hinadana han råjste* (reste) Skåne.

hindbär el. **hinde-** n. [*hinn(e)-*, *hin(e)-*, *hing(e)-*, *heng(e)-*, *himm-* o.d.] hallon Skåne Blek Smål Hall. *Smaotösårna* (småflickorna) *kunna tjäna ain bra päng på å plåkka hingbär* Hall.

hinka v. [*hingk-*, *hingtj-*, *hengk-* o.d.] **1** fördröja (ngn el. ngt), uppehålla, sinka, hindra Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml; i förb. *hinka sig*, bli fördröjd el. försenad Skåne Blek Smål Hall Västg Närke. *Ja e feid* (fet) *men ente så de hinjtjår* Skåne. *Ja hinkade me en bra ston* (stund) Smål. *Du hingkar arbed far me* (arbetet för mig) Hall. *Han vart henkâtir där teminstingen en hel timmi* Närke. **2** hejda (ngn el. ngt), stoppa, hindra i framfart Skåne Smål. *Han hade hingkat hästen* (som sprang) Smål. **3** dröja, ta (lång) tid Skåne Blek Smål Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml. *Dä hinka-nte länge ena* (innan) *ja lappa te-n* Västg. *Nu hingker dä int fô`örn tåge ä här* Värml. **4** stanna (en stund), vänta Skåne Smål. *Dâi velle* (de ville) *bju me pa kaffe män ja velle ente hingka* Skåne. *Hengka letta* (lite) , *mor, ja ha faued saun* (fått sand) *i bägge skonä* Skåne.

hinka v. linka, halta Smål Västg Boh Dalsl Värml Ång Lappl. *Han hingk epå män hä bär å fort, han haltar på men det går fort fram Lappl.*

hinn-ta v. hinna fatt (ngn), hinna upp Smål Hall Västg. *Tjönna de (skynda dig) så kan du hinnta-n Västg.*

hinsidan f. bf., äv. som två ord [*hinn-, hin-, hi-, -sia(n), -sien, -sin* o.d.] andra sidan Skåne Blek Hall Västg Östg; som prep. på andra sidan Skåne Smål Värml. *Han komm ti å bo po hinsien long (Lund) Skåne. Ve hinsien åm väjjen Skåne. Han staoå dää (står där) hinnsian aoen (ån) å meta Smål På hi sia kanalen ä havern bätter Hall.*

hinstuga el. hina- f., ofta i bf. [*hinn(a)-, hin(a)-, -stu* o.d.] granngård, grannstuga, granne Skåne Blek Öland Smål Hall; som adj. framför sub. i granngården, grannens Skåne Smål Hall. *Gau ad hinstun o launa varme, gå till grannen och låna eld Skåne. Hinstu grebbår (pigor) Skåne. Nu sa då vesst ble smått i hinnstuan Smål. Tjåringa ä bare i hinastu ait ärane (ett ärende) Hall.*

hipa v. 1 (sitta o.) gapa av förundran; vara oföretagsam el. tafatt; dröja, vänta Skåne Smål Västg Värml Häls Härj; i förb. *hipa sig, hejda sig Hall. Han tängte han skule dräpt te-n män så hipa-n se (slagit till honom men så hejdade han sig) Hall. Ho geck å hipe å hipe (med att gå till läkare) å tia geck Värml. Hô lännjä skô jä (hur länge ska jag) gå här å hipå å väntä på matn Härj. 2 vanl. i uttr. efter (sig) andan, dra efter andan, flämta (till), andas tungt Sörml Värml Häls Med Jämtl Ång Västb Norrb. Hornn hipe ett annum, så fort hâdd a sprônnte, hon drog efter andan, så fort hade hon sprungit Västb. Dôm hipe ätte aan då dôm feck si sä mytjä fögel (så mycket fågel) Lappl. 3 snyfta, gråta; se nedslagen el. trumpen ut Smål Västg Östg Värml Uppl Västb.*

hipen adj. [*hip-, hib-, hiv-, ip-* o.d.] Öland Smål Hall Östg Sörml Värml Dal Häls Västb hippen adj. Västb Dal Gästr Häls Med Västb häpen adj. [*håp-, hâb-, âp-, hep-, ep-, hepp-* o.d.] täml. allm. 1 häpen, förbluffad; bestört, uppskrämd, rädd täml. allm.; försagd, förlägen, bortkommen, blyg Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Uppl Häls. *Han blaaj (blev) varken hiven hälla (eller) rädd Hall. Han va su (så) häpen, pøjken, nôr (när) han kâm in i stuva su han knappt våja (vågade) gå fram å hälsa Västg. Ja vart nästan häpän då sköttä småll Lappl. 2 ivrig, angelägen; begiven, pigg Öland Västg Östg Närke Värml. Nu sa vi vâra långsnåla mä brännevint å ente ta-t för häpet Västg. Hipen på dans Värml. 3 bråd, brådslande; ofta i uttr. inte så häpet Smål Hall Västg Dalsl Närke. Dä ä le-nte (väl inte) så häpet så en behöver springa så Västg. 4 som adv. oförmodat, hastigt Västg Östg Ång. D-ä-nte bra å bÊi häpet kall i sånn svättie (kall i sådant svettigt tillstånd) Västg. Dâ kum så häpet så ja baÊa sto å bÊiade (bara stod och bligade) Östg.*

hipsen adj. [*hipps-, hips-* o.d.] häpen, bestört, rädd Blek Smål Hall Västg. *Han blai hipsen norr han fekk veda-t, han blev skakad när han fick veta det Hall.*

hipsig adj. [*hipps-, hepps-* o.d.] 1 ivrig, het, nervöst otålig el. förvirrad, lättretlig Skåne Blek; begiven, glupsk Skåne. *Di va så hipsia po-d (på det) Skåne. Ja ä inte sau gromma (så förfärligt) heppsiga pau mad (på mat) Skåne.*

hira, hirra v. [*hir(r)-, her(r)-, ir-* o.d.] **1** vara yr Sörml. **2** kittla el. ila i magen (av svindel), kännas hisnande Boh Dalsl Värml Ång Västb Lappl; kännas rysning el. krypning el. stickning i kroppen Med Jämtl Ång Västb Lappl; ila el. smärta (i tand) Häls Ång Västb Lappl; svida (i magen) av hunger Jämtl. *De hi`ir ti magâ* (av hunger) Jämtl. *Jäg gunga sô dä hirâ ti mâgan* Ång. *Ja vart sä rädd att hä hire dell inne magan* (det ilade till i magen) Västb. *Hä hirä dill ti mä då ja såg neät stupä*, det ryste till i mig då jag såg nedför stupet Lappl. *Hä hir te onntânnâ*, det ilar i den onda tanden Lappl. **3 a** vara utan mat, svälta, fasta Härj Jämtl. *Je ha hire heile dan*, jag har varit utan mat hela dagen Jämtl. **b** leva sparsamt Jämtl. *Mâ jett hire*, vi måste leva sparsamt Jämtl. **4 a** vänta längtansfullt Härj Jämtl. *Ho låg ô hire ô frôs* (om flicka som väntade på sin nattfriare) Härj. **b** i uttr. *sitta o. hira*, sitta och fördriva tiden Härj. **c** vändas över otrevligheter som kommer att hända Jämtl. **5** gå el. stå ostadigt, vackla, vingla, ragla Öland Smål Hall Västg Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Västml; irra, röra sig planlöst, driva runt Hall Västg Dalsl Östg Sörml Värml Västml. *Sen o hade slajet, hera ho te ib£ann nôr o går*, sedan hon hade slaganfall, vacklar hon till ibland när hon går Smål. *Ja ä så ör i huet* (yr i huvudet) *så ja går å herar* Hall. *Han bo£e hôlla säk* (borde hålla sig) *hemma å ente hera umkring sum han jär* (gör) Västg. *Han hirrä å for hit å dit* Sörml. **6** darra (i kroppen el. på rösten), skälva, rycka nervöst Smål Västg Östg. *Ja fros* (frös) *så knäna herrade* Smål.

hirsä v. [*herss-, harss-, häas-, hess-* o.d.] flänga omkring, ha bråttom (i arbete), uppträda nervöst el. beställsamt Skåne Blek Smål Hall Östg. *Härss inte så dant, vi hinner nej!* Smål.

hirsig, hirsug, hirsot adj. [*herss-, hâssj-, hâss-, hääs-* o.d.] **1** nervös, stirrig Smål Östg Uppl Häls; beställsam, fjäskig Östg; ivrig (i arbete); hastig, obetänksam; hafsig Smål Östg Häls. **2** hetsig, häftig, snarstucken Östg Sörml; om barn: bråkig, yster Värml.

hirta v. [*vanl. he-, hä-* o.d.] **1** hejda (ngn el. ngt), stanna Blek Östg. **2** hirta sig hejda sig, lugna sig, besinna sig Blek Smål Västg Östg Närke Uppl Västml Dal. *Han va sa opp i att sa* (var så uppe i det så) *han konne inte häata se* Blek. *Ho kunne knafft härrte sa* Smål.

hisså prep. adv. [*isa*] **1** som prep. **a** (uppe el. ute) på, i Norrb. *Dom sko låga ängko bökoved isa hâggståkken*, de ska göra särskild bakved på huggkubben. *He hâ jåka isa fiä£o*, det har bildats is på fjärden. *He di`imm isa ängdje*, det dimmar på ängdet. *Hela janångdåomen jer isa dårnsn*, alla ungdomar i Jan-gården är på dansen. **b** till; (ut el. upp el. ned) på, ut i Norrb. *Ho lâmpe a bârfåot et våttne isa tjila fâste vâr so kållt*, hon trampade i väg barfota efter vatten till brunnen fastän det var så kallt. *Djå se isa synu*, ge sig ut på sjön. **2** som adv. **a** ute Norrb. *E var k£årt isa män gråumbl£at åti lantu*, det var klart (vatten) ute (på sjön) men grumligt invid land. **b** ut, utåt Norrb. *Di skäut isa batn*, de sköt ut båten.

hisset adv. Skåne *hissed*] hist adv. Jämtl Lappl *hisst, hiss, hess*] i uttr. *och här, här och där, här och var.* *De som stort e de hâng dâm opp hess å her ini kö`öyn*, det som är stort

(dvs. de stora köttbitarna av den slaktade renen) det hänger de upp här och där ini kojan Jämtl.

hissi prep. [isi o.d.] **1** (inne el. ute el. uppe) i, hos, vid, på Norrb. *Ho jer isi feose*, hon är i fähuset. *Isi Esko isi älsjerev*, hos Esko i Alsjärv. **2** (ut el. ned el. bort) till, ut i Norrb. *Ve sko fåra isi febåoden*, vi ska fara till fäboden. *Ve sko fåra isi stjera i måran*, vi ska fara ut i skärgården i morgon. *Eta såm åte våur i mäil isi båttnu*, äta som att det vore en mil till bottnen, dvs. äta sakta.

histre-om prep. [isstro(m)] på sidan om, utanför, bortanför; på andra sidan om Norrb. *Han skeot at n hära men he gik isstro*, han sköt på en hare men det gick på sidan om. *Kåon se`emd isstro sjehågan*, korna simmade utanför sjöhagen (dvs. gärdesgården som går ut i sjön).

hitan prep. [hita, häita, hitta o.d.] hitom, på den här sidan om Västg Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Norrb. *Je såg krytyrâ hitâ våln*, jag såg kreaturen hitom fäbodvallen Jämtl.

hitani prep. adv. i hitre delen el. kanten (av) Värml Härj Jämtl Ång Lappl. *Han bod* (bodde) *hitta i Värml. Jâ fann korna hitarni myrern* Ång.

hitât prep. [hitât, hitat, hidatt, idat, eta(t), jâta o.d.] (hem el. fram) till, intill Dal Häls Härj Med Jämtl Norrb. *Ja värskommen* (välkommen) *då hitat ôss Häls. Gå itât fjösân*, gå till fähuset Jämtl. *Han jikk endâ hitat hagâ*, han gick ända fram till gärdesgården (om en älg) Jämtl. *Sätt de hitat spissa* (spisen) *å värm de* Jämtl.

hite adv. [hide] framme; hitât; ofta i förb. *här hite*, här framme, här borta Skåne. *Nämmer hide*, närmare hitât. *Ja ska bara gå ing i affären här hide. Ja bode här litta längår* (lite längre) *hide*.

hitför(e) adv. prep. [hit-, hid-, -för(e), -får(e), -färr(e) o.d.] **1** som adv. hitât, åt det här hållet Skåne Hall. *De kommar hidfårr* (om åskväder) Skåne. *Där e liasåm en rö gavel såm vännår hidfår* Skåne. *De ligger letta länger hidføre* Hall. **2** som prep. hitom, på den här sidan av Jämtl.

hithärn(a) hitna, hitan adv. [hittharn, hitjârna, hitjenna, häitjen, hittna, jân(ä), jânn, hitten(e), hittan(e), hittn, itn o.d.] hit; hitât, häråt Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dôm va ända hittene* Häls. *Hitten ske du ha huvu!* (till ko som drivs in i båset) Jämtl. *Hitna ha ja aller vöre* (jag aldrig varit) Ång. *He bar å heitjen fördu* Norrb.

hiti prep. [(h)iti, (h)itti, hite, hitte] **1** (hit el. bort el. ut) till; (in el. ned) i Häls Härj Jämtl Ång Västb. *Hân to kutn hitti bährtjen ô tvåhta sä ô sähte på häldaskläa*, han sprang till bäcken och tvätta sig och satte på helgdagskläderna Härj. *Dôm skull iti nôr tje`enn*, till några tjärnar (för att fiska) Jämtl. *Han gick hitti lillstugu å la se* Jämtl. *He vå tsjugefyre hon kôme hite gåfn*, det var tjugofyra hon kom till gården Ång.

hitteligt adj. i n. lämpligt, passande; lyckosamt, turligt Jämtl Ång Lappl. *De råckt på fale hittele*, det inträffade fasligt lämpligt Jämtl.

hitten adj. [*hi-*, *he-*] Västg Dal Häls Härj Jämtl **hitterlig** adj. Härj **hittig**, **hittug** adj. Västg Sörml Uppl Dal Gästr Häls Jämtl Västb Norrb **påhittig**, **fyndig**, **rådig** Västg Sörml Uppl Dal Gästr Häls Härj Jämtl Västb Norrb. *Han ä då en rektir paringe te å vära hetten* (en riktig luring till att vara påhittig) Västg. (En av pojkarna) *va hittuger på ord å läste opp den ena långa ragaljan ätter den andra* Uppl. **1** som har gott lokalsinne Västg Härj. **2** som har lätt att hitta igen ngt borttappat Härj.

hitthugg n. oböjl. [*-hågg*, *-hagg* o.d.] lyckträff, lycklig slump Ång. *Dä var-e hitthagg dä ja fekk tag i-n* (att jag fick tag i honom).

hittordad adj. [*-oŁa*] Uppl Dal **hittordig**, **hittordug**, **hittordot** adj. [*-oŁig*, *-oŁu*, *-oŁe*, *-oŁet* o.d.] Uppl Dal Gästr Ång Västb som lätt hittar träffande ord, slagfärdig, fyndig, kvick. *N Kalle jer sä hittoŁu hä jer rennt lasstelet hö`ör oppa um*, Kalle är så "hittordug" det är rent av roligt att höra på honom Västb.

hixta v. [*hikkst-*, *hekkst-*, *häikst-*, *jä`äkkst*, *sjekst* o.d.] hicka (till); flämta, kippa efter andan Boh Dalsl Gotl Härj Jämtl Västb Lappl Norrb. (Hon) *hextar etter aen* (efter andan) Dalsl. *Han föll se he* (så det) *jekste ti-n* (i honom) Västb. *Om i bure å jä`äkkst så bruk i drekk kålvattne*, om jag börjar att hicka så brukar jag dricka kallt vatten Norrb.

hja v. [*jå*, *jå å*, *ja* o.d.] **1** flåsa, flämta, pusta Ång Västb Lappl Norrb; andas (svagt) Ång. *Han ja, int äirn döy* (inte är han död) *int* Ång. *Je ha så ont för ja*, jag har så svårt för att andas Ång. *Hunn* (hunden) *kute sä han jådd* Lappl. *I bu`urdd å ja så hämmst möttje då i sprannt bake onggkreatura*, jag började flåsa så hemskt mycket då jag sprang efter ungkreaturen Norrb. **2** med öppen mun sakta andas ut (på el. in i ngt) Ång Västb Lappl. *Öm du ja på spegeln gå e bätter törk enn* Västb. **3** blåsa mycket svag vind Ång Lappl. *De-e så pass så de ja bârâ* Ång. **4** knappt märkbart rubba ngt mycket tungt Ång Västb Lappl; om mycket tungt föremål: röra sig el. lätta ytterst litet (vid lyftning) Ång. *Stern* (stenen) *va sä tong sä hann jådde bârâ frårn bakkän* Ång. *Jå på-n nalta* (en aning) Västb.

hjala v. **1** prata, pladdra, svamla Blek Öland Smål Gotl Sörml Dal Med; i förb. *jala med*, jamsa med Jämtl. *Va står du dår å jåŁ åm?* Öland. **2** stoja, väsnas Gotl. *Skåulunggana skräia u jala*.

hjall m. beläggning på tunga el. i hår; sårskorpor el. mjäll i hårbotten; slemmig hinna på gammal färskvara el. i kärl där vätska förvarats under lång tid; spindelvävsliknande hinna på mark där snön nyligen tinat bort Ång Västb Lappl.

hjäll

hjälle **hjäll** m. hylla el. träställning under taket loft e.d. i som liggplats, för förvaring höskulle översäng i

hjäl m. stor, öppen lada i form av tak vilande på stolpar Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Sörml Uppl. *Där va en väldi stor jål*m, *män sin* (sedan) *blauste dän åmkull* Skåne.

hjalma f. vipa (på havre) Smål Hall Västg. *Dâr ä små jåŁmer på havren i år* Hall.

hjälmig hjälmug, hjälmot **adj.** [jälmi(e), jôlmi(r), jâlmug, jälmuger, jälmot, jâlmet(er), jâlmed(år), jôlmeter o.d.] om ko (el. häst): som har vitt huvud el. vitt parti i pannan (men annan färg för övrigt) Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Östg Närke Värml Uppl. *Dän jâlmeda koen hon syns bäst au allihoba sau än ved var än ha na* (så man vet var man har henne) Skåne.

hjälmning **m.** snok Skåne Smål. *Jälmingana trivas i mökullana* (gödselhögarna) *om vinten* Skåne.

hjälpaligen **interj.** [jelhpa-, jâlpä-, jôlpä- o.d.] Häls Ång Lappl hjälpanandes **interj.** [jâlp-, jâlp-, jôlp- o.d.] Uppl Dal Häls Jämtl Ång Lappl kors i all sin dar, kära hjärtanes, gud hjälpe. *Jâlpandes, barn, hur du har ställt tell* Uppl. *Å jählpanes va du e firn* (fin) ! Ång.

hjälpråd **n. f.** [jâlp-, jâlp-, jâlp- o.d.] hjälp, utväg, råd; hjälpmedel el. redskap (som krävs i viss situation) Västg Västmn Gästr Med Jämtl Ång Västb. *Ja skullä ha häsä jag å* (hässjat jag också) *män ja ha ingä jâlpåd* Med. *De fans ingä jâlpåd* Jämtl. *Ja stå här utan jâlpåd* Ång.

hjärnvälv **n.** [-vaelv, -vôelv o.d.] huvudvärk som flyttar sig i huvudet o. ger yrsel Västg Sörml Uppl. (De skulle inte slå ut någon gryta när solen gått ner) *fôr då fek di järnvälv* Västg.

hjärtad **adj.** [jä-, ja-] **1** begiven (på ngt); benägen (att göra ngt), hågad, pigg Dalsl Värml. *Dä sönn at-an ska vört sô* (det är synd att han ska vara så) *jartta på brännvin* Dalsl. *Han ä ente hjarta på å gär-t* (att göra det) Dalsl. **2** djärv, modig Boh Dalsl.

hjärtehand **s.** [järte-, jatte-, hätte-, häte- o.d.] Blek Smål Hall Östg hjärtlighand **m.** [jårtle-, jåttli- o.d.] Blek Öland Smål Gotl Östg Sörml Dal ringfinger; i fingerramsa för barn. *Tåmmtått, slekpått, långmann, jåttlihan, lille vikke viråm* Öland.

hjärthus **n.** hinna runt hjärtat (på slaktat djur), hjärtsäck Härj Jämtl.

hjärtkippad **adj.** [jårtjippad, jartjippad o.d.] ängslig, orolig; nervöst otålig, ivrig, angelägen Skåne. *Jins ble jartjippad når han fickj* (när han fick) *se fjäringsmannen.* *Den andra fruen va så jarttjippad får å tjöva en lått* (köpa en lott) .

hjässe **m.** [jårsse, jarsse o.d.] hjärna (hos djur el. människa) Dalsl Värml. *Han slogg sä se järssen rann ut* Värml.

hjonslig **adj.** [juns- o.d.] om förlovat, gift el. sällskapande par: som passar för varandra, som har äktenskapstycke i n. äv.: passande, lämpligt Ång Västb Lappl. *No tyttj i he e* (nog tycker jag det är) *garnska jurnslit åm dem djift sä* Västb. *Hä ä e junsli e par*, det är ett "hjonseligt" par Lappl.

hjonug **hjonot v.** [jô-, ju- o.d.] **1** långsam; i n. besvärligt, motigt; långsamt, enformigt Dal Gästr. **2** duktig; inbilsk, högdragen Gästr Med; om barn: försigkommen, som vill verka vuxen Dal Ång.

hjulås **m.** [juel-, jioel-, -ås, -aos, -as] hjulaxel (i kvarn el. på vagn m.m.) Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Norrb.

hjulbår hjulbör el. **hjula-**, **hjule-** f. el. m. [jul-, jyl-, jyla-, jyle-, hyl-, hyla-, hyle-, håle-, -bår, -baur, -bôur, -bör o.d.] skottkärria Skåne Smål Hall. *Ta julböuren å tsjör äta melkaspannen* (kör efter mjölkspannen) *åppe ve vejen* Skåne. *Ja lae dit tie hylebåer jö*, jag lade dit tio skottkärrior gödsel Hall.

hulkubb(e) el. **hjula-** m. [-kubb(e), -kobb, -kåbb, -kôbb o.d.] hjulnav (vanl. i vagnshjul) Öland Smål Västg Östg. *Lortit å dant va dä så vangen jek ner te ju£kubba* Östg.

hjulorm m. orm som enl. folktron biter sig i stjärten o. rullar fram som ett hjul Skåne Smål Västg Dalsl Östg Närke Uppl.

hjulslåde m. lastslåde med en el. två medar framtill och två små hjul på mitten el. baktill Jämtl Ång Västb Lappl.

hjulvård m., äv. f. **hjulvårda** f. **hjulvårde** m. [-vår(e), -vå£(e), -vaura o.d.] järnsprint e.d. som håller kvar vagnshjul på axel Blek Öland Smål Östg Sörml Närke. *Si ätte att hjulvåra setter i Smål.*

hjulved el. **hjuls-** m. n. [-ve, -väi, -vedd, -vid, -vöd o.d.] trästycken som tillsammans bildar ytterring i vagnshjul Skåne Blek Smål Hall Västg Uppl. *Järnsjenår spigades fast i julveed* Skåne. *Sätta på ju£ven* Västg.

hoa v. [hoa, ho`o o.d.] Blek Öland Smål Västg Närke Häls Norrb **hoja** v. [hojjå o.d.] Närke **hua** v. Västg med öppen mun sakta andas ut (på el. in i ngt). *En kan få ho`o i tumma f£er en enn gång*, man kan få andas i händerna fler än en gång (vid köld) Öland. *Ja hua på fingertôppa män fruser enndå* Västg.

hoball(e) håball m. Smål Boh Dalsl **hogball(e)** m. n. Boh Dalsl **högball(e)** m. n. Dalsl Värml **huvul**, **huvvul** f. m. Dal Jämtl **håvul** f. m. [håvöll o.d.] Härj **huvel**, **huvvel** f. m. Härj Med Jämtl Ång Lappl **hovel** f. m. Häls Ång Västb **åvel** f. Dal tiden mellan vårbruk och slåtter. *Då hâ b£i huvvåla ska vi ta å si ätä hängna*, då det blir "huvvel" ska vi ta och se efter hägnaderna Med. *Nâtå skull tå£es åm huvulå*, fisknäten skulle färgas under "huvuln" Jämtl.

hobb hobbe m. [håbb(e), hå`åbb, hobb(e), hôbb(e), hubb(e) o.d.] **1** (skogbevuxen) bergshöjd, bergknalle Västb Lappl; (hög) kulle, upphöjning Gotl. **2** grupp av tätt stående växter, tuva, rugge, dunge Blek Öland Smål; fläck där gräs, säd o.d. är frodigare än på omkringliggande mark Öland Smål. *Han skot fira änge pau* (han sköt fyra änder på) *en hobbe i Föllsjön* Blek. *Då e en sonn då hå`åbb me sjök£öe* (sjöklöver), så då kan du int sä`ätt näta (sätta ut näten) Öland.

hobba v. [hå-, ho-, hu-, hô- o.d.] **1** sparka Skåne Blek Smål; knuffa, stöta, slå Skåne Blek Smål. *Han håbbade te stöijnen sau* (stenen så) *träijskoen sprakk* Blek. *Hobba nåm* (honom) *i röven* Skåne. *Sa komm hon te o hobba te noot* (stöta till något) Blek. **2** flytta (åt sidan el. bakåt); ofta i el. som befallning till häst (el. ko) Skåne Blek Smål Västg Boh Dalsl. *Hobba de lid* (dig litet; till kreatur) Skåne. *Hobb onnan att*, flytta undan det Smål.

hocken pron. [håkk-, hôkk-, hokk-, åkk-, ôkk-, ukk-, okk-, hyttj- o.d.] vilken, vem, vad täml. allm. ; hur Östg Sörml Värml Uppl Västn Dal Gästr Jämtl Ång Lappl; vem som, vilken som Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Västb; vem ... än, vilken ... än Skåne Smål Boh Östg Värml; vardera Västb Lappl; den (av dem) Blek Smål. *Håkka såm kâmmme sau fekk di ain syb*, vilka som än kom så fick de en sup Skåne. *Så skolle di råka åpp fingrana, håka såm vele sjwara* (de som ville svara) Blek. *Sir du åkknâ de e?* ser du vilka det är Sörml. *Åkke ska ja koke gröt åller välling?* Närke. *Åkkens ä-ddä*, vems är det Värml. *Åkka nyttu jäntâ*, vilken liten jänta Dal. *Nu kan ja tâ£ ôm fô dä åckôn sjöt dä i benô* (tala om för dig vem som sköt dig i benet) Dal. *Titta åkken ja si ut!* (hur jag ser ut) Gästr. *Vet du ôken a jårst di hännân?* vet du vem som har gjort de här Härj. *Hôkkä tyg ä stârkäst?* Med. *Håkkn kunn tro tåkke dânn åm hu*, vem kunde tro något sådant om henne Jämtl. *En pa hõkkar sia*, en på vardera sidan Västb.

hockendera pron. [(h)åkke(n)dera, åkk(s)tra, åkkra, åkkrast o.d.] vilkendera, vilken (av två el. flera) Öland Smål Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Åkkendera kâm fôrst?* Uppl. *Åckendera vägn körd-n?* Västn. *Ta åkktra du vill* Dal.

hocket konj. [(h)åkke, (h)ôkke, ukke, (h)å`åkk, (h)åkk o.d.] i förb. *hocket* - eller el. *hocket* - *än*, vare sig - eller, om - eller Västg Dalsl Östg Närke Värml Västn Dal Härj Jämtl Ång. *Ja vet inte, åkke ja va likst* (bäst) *åller sâmst* Östg. *Nu får du hõll fre på-ddäj åkk du vill änn ann*, nu får du hålla dig lugn vare sig du vill eller inte Värml. *Han jär int hõkke hõrer än ser*, han varken hör eller ser Värml.

hofs m. se ofs.

hoft m. äv. n. [hofft, hoft, håfft, håft, håufft, hôft, hawt, håwt, hott, hot o.d.] höft Skåne Smål; i uttr. (up)på (en el. ett) hoft, på en höft, på ett ungefär Skåne Dal Gästr Häls Norrb. *Ja har ont i hawten* Skåne. *Ja såga åv brädä på hofft* Dal. *Yksa tä på en hofft* Gästr.

höft

hofta v. [håft-, håwt-, hawt- o.d.] avta, upphöra, hålla upp (i fråga om regn) Skåne. *De ser ud ti å håwta.*

hogold heg d. f. [hå£dder, hõrdder, ôdder, härder, ôrdrer, hållror o.d.] ögla av vidjor e.d. fäst vid ena änden av rep, där andra repänden dras genom öglan när repet spänns runt ngt (ofta hölass) Uppl Dal Härj.

hojt m. [håjt, hôjt] i uttr. *på en liten hojt*, på en kort stund Närke Uppl o. *på en hojt*, i ett (enda) tag Öland.

hol m. [(h)ol, uol o.d.] Värml Västn Dal Häls hole m. Boh Dal liten (skogbevuxen el. stenig) höjd(sträckning) el. kulle.

hol adj. [håul, hol o.d.] 1 ihålig; konkav; gles Gotl. *Gamblä askar, sum har vart klappnä, bräukar var så holä inäi*, gamla askar, som har fått grenar avhuggna till foder, brukar vara så ihåliga ini. *Nä de va krampa vid, da blai de så de houl*, när det var krokig ved, då blev det så där glest (vid uppstaplingen). 2 hungrig Gotl. *Da* (då) *ska gedda vara håulast*. 3 som bildar fallande vågor (om havet) Gotl.

holländare m. ett slags (stor) brödkniv Skåne Öland Smål. *De va visst inte i alle gære* (gårdar) *di hadde knive me gaffle ti* (till) , *uden bårre* (utan bara) *hollännere* Skåne.

hollo adj. tokig, från vettet Norrb. *Jer do ålldeles hollo kar!* är du alldeles från vettet karl.

holma v. **1** vid jakt inringa (villebråd) Smål Dalsl Närke Värml Västn Dal; omringa (lössspringande kreatur) Värml Västn. *Jâ ha hô£ma en räv öst på fjälle. Ska du mä å ta-n?* Dalsl.. *En gång vart di så många så de va gu te hô£ma in-a* (så de lyckades omringa henne, dvs. kon) Västn. **2** av skämtsamhet omringa (slåtterkarl) genom att slå av all kringväxande gröda Värml Dal.

holmig holmug adj. **1** som har många holmar (om sjö, vattendrag el. myr) Västg Värml Uppl Jämtl Lappl Norrb. **2** som är ojämnt bevuxen (om åker) Härj Jämtl; som växer med ojämn frodighet (om säd) Östg.

holster n. [*hårsster, hörster, horsster* o.d.] ansamling av stora stenar med håligheter mellan; stenig o. gropig terräng Med Jämtl Västb Lappl Norrb; vattensjuk mark med tuvor o. gropar Härj Jämtl.

holtdämpa f. [*hòlltdämp(e)*] morkulla Värml.

holteskrika f. [*hò-*] morkulla Dalsl Värml.

holteskryta f. [*hò-*] morkulla; spillkråka Dalsl.

holtmjäll(a) el. **holte-, holta-** f. [*hò-, hâ-, ho-*] vanl. ängskovall Dalsl Värml. *Krötterå* (kreaturen) *ä ålldeles stòllete* (tokiga) *ätter hòlltemjäll* Värml.

hom m. [*håum, (h)om*] svag vindfläkt, liten vindpust Gotl.

homeja f. [*homäija, hömäija, ho(l)mäijda* o.d.] utbyggnad på uthustak med (luckförsedd) öppning (där hö lastas in); utbyggnad med (halvrunt) fönster (över ingångsdörren) på boningshustak, takkupa Skåne Blek Smål Hall. *Övår daren där va en holmäijda*, över dörren var det en "homeja" Skåne. *Kvekka de åpp pau stainged å lä åpp dörana te homa-jan!*, kvicka dig upp på loftet och öppna dörrarna till "homejan" Skåne.

homma v. [*hå-, ho-, hu-, hö-* o.d.] flytta (åt sidan el. bakåt), maka; ofta i el. som tillrop till häst (el. ko) täml. allm.. *Håmma de, grålle!* Hall. *Homme på däjj litte* (till häst) Dalsl. *Hummå!* (till häst) Gästr. *Homma hässn*, backa hästen Ång.

honungamat m. [*haningamad, hanakamad, hanamad* o.d.] smörgås med påbredd honung Skåne Smål Hall. *Får va de stort naur glötta fe en hanamad*, förr var det stort när barnen fick en honungssmörgås Skåne.

honungsmos s. sylt el. soppa innehållande lingonsylt o. honungsvatten Smål Östg.

hopa v. [*hopa, ho`op, hâ`åop, hoba, hobba, hova, hovva, huba, huva* o.d.] **1** samla (hö) i högar (vid höbärgning) Västb Norrb. *Håopen no inan-e böri regen*, samla ihop nu innan det börjar regna Norrb. **2** kupa (planta, vanl. potatis) Skåne Öland Västg. *Daj hoba pårör*, de kupade potatis Skåne.

hopagärning f. [*hopa-, huba-, -jån-, -jan-* o.d.] = **hoparbete** Smål.

hopalägg n. Smål Västg hopalägge n. Västg (dans)tillställning där var o. en bidrar med (pengar för inköp av) mat o. dryck. *Dä ä hopalägg på våå loä* (vår loge) *i kväll* Smål.

hopäng el. **hopa-** f. äng som ägs o. slås gemensamt av by, ängsallmänning Smål Västg Sörml Uppl.

hoparbete el. **hopa-** n. [*hop(a)-, hoba-, -arbete, -arrbe, -ârbe`et* o.d.] (omfattande) arbete som utförs av flera personer (grannar, en hel by o.d.) gemensamt Skåne Öland Smål Västg Östg Sörml Värml Uppl Jämtl. *Myttjy hoparbet hadd ju foltji inom sam by ... te bå ditja å stänja å lägg broar å myttjy anna*, mycket "hoparbete" hade ju folket inom samma by ... både att dika och resa gärdesgårdar och lägga broar och mycket annat Uppl.

hopgods el. **hopa-** n. [*hop(a)-, hoba-, -goss* o.d.] maskin, redskap o.d. som ägs o. används av flera personer Blek Smål Hall Värml. *Dä-ä svåt mä hopagoss, nô dä behöfs vel alla ha at* (vill alla ha det) Smål.

hopgöra el. **hopa-** n. **1** = **hoparbete** Smål Östg Sörml Uppl Västn Gästr. *Nô bya va osjefftada hade de möe hopajöra*, när byarna var oskiftade hade de mycket "hopgöra" Smål. **2** samröre, gemensamma (skumrask)affärer Smål Östg Gästr. *Vi ha lite hopjörâ mä våran han å jag* Gästr.

hophang hophank el. **hopa-** n. [*hop(a)-, hobba-, håva-* o.d.] **1** samröre, samverkan, gemensamma (skumrask)affärer Öland Smål Hall Västg Närke. *Ja vell int ha noet hophang mä dänn karn* Öland. **2** gemensamt ägande el. arbete; egendom (vanl. mark el. redskap) som ägs gemensamt Smål. **3** sammanhållning, gemenskap Smål.

hoplag el. **hopa-** n. [*hop-, hoba-* o.d.] **1** samlag (utom äktenskapet) Härj Med Jämtl. **2** samröre, samverkan, gemensamma affärer Skåne Blek Hall. *Den ka:an vell* (den karln vill) *ja inte ha nåt hobala mä* Skåne. **3** gemensamt ägande Dal. *Vi har en masjin i hoplag*.

hopläggningsbal el. **hopa-** = **hopalägg** Dalsl Häls.

hopläggningsdans m. = **hopalägg** Gotl Uppl.

hopmark el. **hopa-** f. [*hop(a)-, hoba-* o.d.] mark som ägs samfällt av flera ägare (i by), allmänning Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl.

hoppengar el. **hopa-** s. pl. [*hop(a)-, hobba-*] pengar som innehas gemensamt av flera personer el. av hel by Smål Hall Västg Dalsl Närke Gästr.

hoppetossa f. **1** groda el. padda Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke; gräshoppa Skåne Smål Hall Västg Närke. *Väjjen va full ao håppetåsser*, vägen var full av grodor Hall. *Nôr hôppetåssera uEkte va dä ti å så vårsäa*, när grodorna kväkte var det tid att så vårsäden Västg. **2** livlig flicka, yrhätta; allmänt nedsättande om kvinna Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Uppl Gästr Norrb.

hoppstor adj. **1** (överdrivet) förhoppningsfull Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Hân va så håppstor når hân re`est* (när han reste) Jämtl. **2** högmodig Dal Gästr.

hopskog el. **hopa-** m. skog som ägs gemensamt av by, skogsallmänning Smål Västg Östg Sörml Värml Uppl.

hoptag el. **hopa-** n. [-tag, -tak, -taj] 1 minskning av maskor vid stickning; ställe på stickning el. stickat plagg där minskning av maskor gjorts Smål Västg Närke Lappl Norrb. *Ja börjar hopataket* Västg. 2 sammandrabbning, träta, slagsmål Västg Östg Sörml Uppl Västn Gästr. *Dä vart rikktigâ hopâtag når di vart osams ô m sje`eln mila åkrana*, det vart riktiga tråtor när de vart osams om gränsen mellan åkrarna Västn.

horg f. m. [hôrg, hôrj] 1 hop el. lång rad av människor el. djur Härj. *Dä va e hel hôrg å onggdomâ*.

horgel m. [hôrj-, hurj- o.d.] 1 liten, tät samling av träd el. buskar tät grupp el. tuva av gräs, vass, blommor o.d. (som höjer sig över el. är frodigare än omgivande växtlighet) Smål Västg Östg. *Di kan stå i rekktia hörjla p£antera* (plantorna; av frön från frötallar) Östg. *Säa kômmer i hörjla* Östg. 2 hopsnärjd liggsäd; trassel el. virvel i hår Östg.

horgla v. [hô-, hû-] rossla Härj. *Dä pip å hôrg£e ti halsn då ja hoste*.

hork m. [hork, hårrk o.d.] 1 fisken gärs el. storspigg Skåne. *Då rensade horkana å lae tjödet pao järnet å stäpte at*, de rensade spiggen och lade köttet på järnet och stekte det. 2 liten pojke, parvel Skåne.

hornbagge m. rem, rep el. kedja e.d. som dragok fästs med vid hornen på oxen Skåne Blek Smål.

hornknapp m. framväxande horn på kalv Blek Smål Östg Värml. *Ho ä kulli* (hornlös) *så när sôm på ett par små hornknapper* Värml.

hornknopp el. **horna-** m. = **hornknapp** Smål Hall Östg. *Han ä så vasser, honaknôppen* Östg.

hornko f. (hona av) ekoxe Skåne Blek Smål.

hornnubb(e) el. **horna-** [-nu-, -no-, -nå-] = **hornknapp** Blek Smål Hall Östg Uppl.

hornnycka v. [-nykka, -nökka, -nittja o.d.] sätta rep runt horn och ett framben (på nötkreatur) för att hindra oönskat beteende såsom hoppande över stängsel Skåne Blek. *Den koen får gâu hornökt alltid* Skåne.

hornöm adj. avskräckt, vis av skadan, "bränd" Smål. *Kan di inte je ryssen så han b£i honöm*.

hornoxe m. 1 ett slags skalbagge, t.ex. snytbagge el. timmerman Värml; (hane av) ekoxe Skåne Öland. 2 fisken simpå Öland; fisken spigg Sörml. 3 hyvel med ett tvärställt handtag i vardera änden, oxhyvel Östg. 4 julkuse med "horn" på, bakad av vörtdeg Värml.

hornsal m. skämts.: ladugård, fähus Smål Västg Värml. *Mjô£kepija ho får ta imot friara i hornsarn* Västg.

hornskalle m. fisken hornsimpå Sörml.

hornslå f. [-slo, -slao o.d.] ormslå Skåne Blek Smål.

hornsluv m. [-slu(v) o.d.] mjuk bentapp inuti horn på djur, hornkvice Smål Västg Boh Dalsl Östg. *Koa har stångat å-ssäk dä nena hornt se dä ä* (stångat av sig det ena hornet så det är) *bara hornsLuven kvâr* Västg.

hornstagg m. [hornstagg, hunnstagg, hongstagg, hostakk, onsdagg, hoernstügg o.d.] fisken spigg Skåne Blek Norrb.

hornstock m. [hånnstukk o.d.] lodrät hörnstock i skiftesverkshus Gotl.

horntåg n. rep el. rem som dragok fästs med vid hornen på oxe Sörml Närke Västml Dal.

horntistel m. vägtistel Boh Dalsl Gotl Värml Uppl; åkertistel Gotl Värml. *Ja å hadde-re en dôven* (slö) *häst sô va-rä ... te å lägg en horntistel une rompa på-n* Värml.

horntroll n. ekoxe Blek Smål.

horntygel m. [horn-, hon-, hor-, -tygel, -tyl, -töjel, -töjjel o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg horntygle m. [hontyle o.d.] Skåne Smål = **hornbagge**.

hornvipa f. tofsvipa Västg Dalsl.

hors n., äv. m. [hårss, hõrss, håss, hass o.d.] **1** häst Skåne Blek Öland Smål Hall Boh Östg. *SeLa hõrssa*, *sela hästarna* Hall. **2** sto, märr Skåne Smål Västg Dalsl Östg Värml Västml; allmänt nedsättande vanl. om kvinna el. hondjur Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Västml. *Ditt late håss* (till trög ko) Skåne.

hors interj. [hõrss, hõss o.d.] kors, nej män Smål Västg Östg Sörml Uppl Västml Dal Gästr. *Hõrss, sitter du här* Sörml. *Hõss, ja tro du bi först mätt sôm ä gammâ å tandlös* Dal.

horsa v. [hõrssa o.d.] skratta högt, gapskratta Dalsl Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Dôm hõrssâ å skratâ så ä vart ett sånt liv* Gästr.

horsafibbla f. [hårssa-, hõrssa-, håssa-, hõssa-, -fibbla, -fivola, -fila o.d.] växten slättergubbe Skåne Smål Hall Västg.

horsakjurra f. [hõrssa-, -tjurra, -tjårra o.d.] = **horsaskärra 1** Västg.

horsapära f. [hårssa-, håssa-, hassa-, -pära, -parra o.d.] kula av hästspillning, hästlort Skåne Hall. *Far naur di hade fröst i lemmerna* (förr när de hade frost i lemmarna) *la di frösna håssapärer om* Skåne.

horsapippling m. [hårssa-, hõrssa-, harrsa-, -peppl-, -pebl- o.d.] grodyngel Hall.

horsaskärra f. [hårssa-, hõrssa-, håssa-, hassa-, -sjårra, -sjarra o.d.] **1** skramla av trä som används för att driva hästar åt visst håll, skrämma bort rovdjur el. fåglar el. driva fram villebråd vid jakt Skåne Blek Öland Smål Hall Västg. **2** fågel med skrikande el. knarrande läte, såsom enkelbeckasin, kornknarr el. nattskärra Skåne Blek Smål Hall. **3** kvinna som pratar el. skrattar högt o. mycket Skåne Smål.

horsaskarra f. [hårssa-, håssa-, hassa- o.d.] = **horsaskärra 1** Skåne Smål Hall.

horsaskramla f. [hõrssa- o.d.] = **horsaskärra 1** Smål Hall Västg.

horsasmattra f. [hõrssa-, -smattra, -smadra o.d.] = **horsaskärra 1** Hall Västg.

horsbock el. horse- m. [hõrss-, hõrse-, -bõkk o.d.] = **horsgök 1** Boh Dal.

horsgök el. **horsa-**, **horse-** m. [*hårss(a)-, hørss(e)-, hørssa-, höss(a)-, håssa-, hassa-, -jök, -jög, -jödj* o.d.] **1** enkelbeckasin Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Gästr Häls; ibland: dubbelbeckasin. *På vårkwällana kan en höra hore* (hur) *hørssajögen gnäggjar* Hall. *Hørssgöken bräker sôm en spä lammong* Värml. **2** nedsätt.: ogift äldre man el. kvinna Skåne Öland Smål; ostyrig el. oredig person Smål Västg Östg Uppl.

horsk adj. **1** vresig, barsk, ovänlig Skåne. *Hänne hade oa om se o va bau* (han hade ord om sig att vara både) *hoska o stusska* (om länsman). **2** uppkäftig, fräck; karsk, modig, kavat Skåne Smål Hall. **3** förnäm i sitt tal, tillgjord; stolt, högfärdig Skåne Smål.

horskärvan bf. Blek Smål Västg Östg horskäver Skåne engelska sjukan (vilken hos barn troddes ha uppkommit genom att en lösaktig kvinna sett el. rört vid barnet el. sett modern som gravid).

horv n. f. [*hårro, hørro* o.d.] Öland Smål Östg horva f. [*hørva, hô`ôrv* o.d.] Öland Smål Östg litet åkerstycke el. gräsbevuxet område (som är inhägnat el. omgivet av skog).

horvel m. [*hørrovel* o.d.] **1** rede, bale; fågelbo på marken; säd som lagt sig så ett tomrum bildats i mitten Östg. *Di jör sä hørrole var di vill* (om höns). **2** grupp av tätt stående växter Östg.

hos f. [*hos, hös, hus* o.d.] Smål Dalsl Värml Ång hosa f. [*hos-, hås-, hös-, hus-, hös-, höss-, håss-, höss-, huss-, hyss-, höss-* o.d.] Götal Närke Värml Härj Jämtl Ång Västb Norrb **1** strumpa Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Närke Värml Dal Härj Jämtl; gammal strumpa med bortklippt skaft, strumpfot; trasig el. utsliten strumpa Smål Västg Närke Värml Häls. *Di e so fattia so di har inte hussan ti skoen* Skåne. *Stikk heusår*, sticka strumpor Gotl. *Ongen ha tappe dän ene hōsa* Värml. **2** ofta i plur. (lång)byxor (av blaggarn) Dal Häls. **3** byxben Dal Ång Västb Norrb. *Hussen uti bukksen jena våra åldeiles för ve`eid*, byxbenen på de här byxorna är alldeles för vida Norrb. **4** viljelös o. slö el. feg person, vanl. man Skåne Smål Hall Västg Boh. *Du har alla tiår vatt ain rekti hāsa*, du har alla tider varit en riktig mes Hall.

hosebenling(e) m. [*hose-, hāse-, hōse-, -benn-, -bain-, -bāin-* o.d.] strumpskaft Skåne Smål Hall Västg.

hoseföte el. **hosa-** n. [*hose-, hāse-, hōse-, huse-, hussa-, hysse-, hösse-, -föte, -föde* o.d.] **1** fotdel av strumpa, strumpfot Blek Öland Smål Hall. **2** undergiven person, mähä, odugling Smål. *Han göä va di säå* (gör vad de säger), *om dä ä allri så toset* (tokigt), *dä hōsefötet*.

hosegärning m. [*hāse-, huse-* o.d.] (arbete med) strumpstickning Skåne Blek Smål. *Hon hade lait sin hāsejärning te sies* (lagt sin stickning åt sidan) Skåne. *Husejāning annsaus inte fue nutt ärbe* (ansågs inte för något arbete) Smål.

hoselägg el. **hoso-** m. [*hōse-, hōssō-, hiuså-* o.d.] strumpskaft Boh Dalsl Gotl Värml Härj.

hosespeta f. [*håse-, hōse-, huse-, hösse-, hosse-, -speta, -speda, -spedda, -spyda* o.d.] strumpsticka Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Värml. *Dägan* (flickan) *e langsmal sôm en hâsespeda* Hall.

hossock el. **hose-** m. [*håse-, hâsse-, hōs(e)-, hösse-, huse-, husse-, hosse-, hysse-, -såkk, -sakk* o.d.] **1** strumpa med kort skaft; fotdel av strumpa, strumpfot; ofta i förb. som *på* el. *i hossock(arna)*, i strumplästen Skåne Blek Öland Smål Hall Västg. *Hon fekk ji se iväj på hâsesåkkana* Skåne. **2** stackare, ynkrygg Skåne Blek. *Heon heoller an* (hon behandlar honom) *som en redi hussesokk* Blek.

hosteplugg m. [*-plogg, -plågg* o.d.] person som hostar mycket Skåne Blek Smål.

hot n. Blek Blek Smål Västg Östg Närke Häls **hott** n. Skåne Blek Smål **hutt** n. Blek Smål stöt (med kroppen vid samlag, med spett el. ålljuster) Skåne Blek Smål Hall. **1** störpar i gårdsgård Blek Smål Västg Östg Närke Häls; avstånd mellan två störpar i gårdsgård Smål Östg. *Ja hadde säks öre hotet* Östg.

hot m. smula, bit, litet stycke Västb.

hota v. [*hota, hotta, håtta, hutta* o.d.] **1** spetta (hål) i marken (för nedsättande av stör i gårdsgård, sädesuppsättning e.d.) Skåne Blek Öland Smål Östg Närke. *Sinn* (sedan) *håttade dej hål mällan stejnana* Blek. *Joån va sau hauå sau han måtte håtta mä öitt jäanspett*, jorden var så hård så han måste stöta med ett järnspekt Blek. *Allti så hotte di di nye hōla i di gamle* Smål. *Hota tjele*, spetta hål i tjäle Närke. **2** sticka ned (stör o.d.) i (uppspettat hål i) marken; ofta i förb. *hota ned* Skåne Blek Smål Västg Östg; sätta upp (gårdsgård) Smål Östg Närke. *Sinn hottade vi nåir stavrana i joren*, sedan stötte vi ned störrarna i jorden Skåne. **3** (upprepade gånger) sticka el. trycka in (ngt) i ngt Blek Smål Hall Östg. *Håtta gaffelen i en petat* (potatis) Blek. *Huta inn en plog i rōttahōlet* (plugg i råtthålet) Smål. **4** oftast i förb. *hota upp*, bryta upp (ngt) ur jorden med spett Öland Smål Östg. *Hot åp sten* Öland. *Då fekk di hote åpp buta* (jordkokorna) *för då va de fruset* Smål. **5** stöta el. slå till (ngn el. ngt); ofta i förb. *hota till* Blek Öland Smål Östg. *Hotta inte te boôt*, knuffa inte till bordet Blek. *Ja hotade honôm* (dvs. tjuren) *i huvet* Östg. **6** fiska (ål) genom att hugga blint med ljuster i sjöbotten Blek Öland. *Han ä ute å hotta åul* Blek. **7** göra samlagsrörelser, ha samlag Skåne Smål Hall. *An lau a hottade pau na*, han låg och "hottade" på henne.

hov m. [*hōv*] jäsning i deg Västg Boh Dalsl. *De ka-nte tru va hōv de får*, ni kan inte tro vilken jäsning de får (om brödkakor som läggs i varm sänghalm) Dalsl.

hov n. [*hov, hão* o.d.] måtta; vett, förstånd, omdöme, begrepp Västg Gotl Östg Sörml Värml Uppl Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; i uttr. *ha hov i händer(na)* o.d., visa måttfullhet (oftast i ätande) Sörml Värml Uppl Västb Dal Gästr Häls; i uttr. (*up*)*på* (*en*) *hov* el. (*up*)*på hovet*, på känn, efter ögonmått Gotl Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Han ha messte hovä*, han har förlorat förståndet Ång. *Ja ha inge resefft* (recept) *ja jör e barra på hov* Västb. *Eta ve hãoen*, äta måttligt Norrb.

hova s. [*håwa, hawwa, hoa* o.d.] i uttr. *gå till hova*, *gå till hovgård* och göra dagsverken Skåne Hall.

hova av v. [*ho(v)â å(v)* o.d.] avta, minska (om nederbörd el. värk); tackla av, närma sig döden Sörml. *Ja tror han hoär åv.*

hovas v. **1** förstå (ngt), begripa; förmoda, anta, gissa sig till Jämtl Västb. *Dom kun kansje hoves ä*, de kunde kanske gissa det (dvs. att det var jag) Jämtl. **2** måtta till på fri hand el. efter ögonmått, avgöra längd, mängd o.d. på ett ungefär Ång Västb. *I veg eint men i hoves nâ*, jag väger inte men jag måttar till någorlunda Västb.

hovbära v. [*hobärâ* o.d.] Härj Ång Västb **hovdera** v. Dal Ång **hovera** v. Häls Med Lappl uppskatta el. gissa vikt, mått, antal o.d. Dal Ång. *Ja tog i handa å hovdera* Dal. *Kânj du it hobärâ hôr mångge litâr dâ ä i-ndan böttin*, kan du inte uppskatta hur många liter det är i den där hinken Härj.

hovde m. n. [*håvode, hå`åvvd* o.d.] del av sjö där älv har utlopp Jämtl. *Håvdnâtâ* ("hovdnäten") *brukt dâm ha at storfiskn ti håvdâm* (åt stor fisk i utloppen).

hoven adj. [*håven, höven, huven, hawwen* o.d.] **1** svullen, uppsvälld Skåne Smål Hall. *Åm mårnana e benen hawwna* Skåne. *Ha du tannavärk sâm ä så huva?* Smål. **2** om deg: uppjäst Västg. *Tjokker sum ena hôva lemmpa* (limpa). **3** om person: dryg, uppblåst Västg Boh Dalsl.

hoven droven adv. [*hoven droven, hovän grovân* o.d.] Smål Gotl Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **hov** om drov **adv.** [*hov åm drov, huv åm druv* o.d.] Blek Öland Smål Ång huller om buller, i ordning; utan urskillning; på lösa boliner. *Man jeck på årrspel ock sköt hoven groven* Västm. *KËea* (kläderna) *låg hovômdrov dâra* (på) *gôËve* Ång. *He djâll önt at dji e`et o leta nâ gâ* (det gällde att inte ge efter och låta det gå) *hovän drovân* Norrb.

hover n. [*hôver* o.d.] område fyllt av större o. mindre stenar; anhopning av stenar på marken Jämtl Ång Lappl.

hovgård m. [*hogår, -gaur* o.d.] stor gård, huvudgård, herrgård, säteri Skåne Blek Smål Hall.

hovliga adv. [*holia, hulia, hôwlia, holga* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Östg **hovligan** adv. [*holian, hulian* o.d.] Skåne Blek Smål Hall **hovligans** adv. [*holians, holgans* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Närke **hovligen** adv. [*holien* o.d.] Skåne Smål Hall tämligen, rätt så, ganska, någorlunda Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Närke. *De va holians bra skreved* (skrivet) Skåne. *Han va holian så räddâ* Smål. **1** ganska mycket, rätt mycket Skåne Blek Hall. *Di hållår holians po de gamla* Skåne. *Hun va hôulia te auren* Hall.

hovna v. [*høvna, huvvna, hawwna, ho`omn, hongne, ho`ongn* o.d.] **1** svullna Skåne Smål Hall Jämtl. *Dâ va falit va dâ ha hõvvnat ättâ bisstekkât* (bisticket) Smål. **2** om trä: svälla o. bukta sig (av fukt), slå sig Med Jämtl Ång.

hubbig hubbot adj. [*hobbi, hubbi, höbbi, hobbed, hubbed, håbbed* o.d.] **1** tvär, vresig, butter Skåne Hall. *Tösårna va hobbeda å rälia imod na*, flickorna var vresiga och otäcka mot henne. **2** klumpig, drumlig, fumlig Skåne Hall.

huckra v. [*hukker, hokker, hōkker, hōkkre* o.d.] **1** darra av köld, huttra Värml Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dom sto å huckre å fröus uttpå sjöa* Jämtl. **2** om fågel, vanl. orre: avge ett skälvande läte (vid parningslek) Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; om hare: avge lockande läte (i parningstid) Jämtl Ång Västb Lappl. *De hōLes om kvälla hō hārahonern spela å hāragōbba dōm huckre dōm* Ång. *Då han vännt surväre då fo han höre örren ta på hōkker å låt sō*, då man väntar surt väder då får man höra orren börja "huckra" och låta så Lappl. **3** gnägga svagt, smågnägga (av längtan el. för att få ngt att äta el. dricka) Värml Ång Västb Lappl Norrb. *Hästn han hōkker å vell ha sōkkre* (och vill ha socker) Ång. **4** småskratta, skratta dämpat el. skrockande Värml Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; smågråta, gråta tyst Ång Västb Lappl Norrb. *Int behöv du hukkär å grin övär hānna* (över det där) Lappl. *Vo* (vad) *hokker du nu åt?* Norrb.

huda sig v. Skåne Smål Hall Boh Gästr Norrb hudas v. Skåne Blek Smål Hall bildas hud (på sår), läka. *De barjar hua se rätt så bra* Hall.

hudda f. [*hodd-, hådd-, hudd-, hödd-* o.d.] **1** litet, enkelt uthus, skjul, förvaringsbod, litet hus för svin, får, höns m.m. Skåne Blek Smål Hall. *Di böjde bårra* (de byggde bara) *en hoddā te svinen* Skåne. **2** litet boningshus i dåligt skick, ruckel, kyffe Skåne Blek Hall. *Hun bor i en rekti hoddā* Skåne. **3** litet rum el. utrymme, avbalkning, vrå, skrub, krypin Skåne Blek Hall. **4** arrest, finka Skåne Blek Smål. *Palisen kom boms å sate ing me i hoddan* Blek.

hudkamp m. gammal, utmagrad häst (som inte är värd mer än sin hud) Värml Uppl Västn Dal Häls Härj. *Ha du tjöft endā* (köpt den där) *hukampān?* Dal.

hudkrake m. = **hudkamp** Smål Västg Östg.

huggdriven adj. [*hugg-, hågg-, hagg-, -driven, -dreven* o.d.] duktig på att arbeta, företagsam, oförvägen Dal Gästr Med Ång Västb Lappl. *Öm ja ha vyre nalta mer haggdriven ha ja int sōtte janna*, om jag hade varit litet mer handlingskraftig, hade jag inte suttit här Västb.

huggebod m. f. [*hogge-* o.d.] enklare bod på bondgård för snickeri till husbehov el. vedhuggning Skåne Skåne Blek Öland Smål Hall Västg. *Han hadde en hoggebo i den ena lāngan* Skåne.

huggedräng m. [*hogge-* o.d.] man anställd vid större gård för att snickra o. hugga ved Skåne Blek Hall.

hughår n. [*hågg-, hōgg-* o.d.] ögonlockshår som krökt sig inåt o. skaver mot ögat Härj Jämtl.

hugghus el. **hugge-** n. [*hogg(e)-, hugge-* o.d.] = **huggebod** Skåne Smål Hall. *Gau eng i hoggehused där e bā ysse å sav*, gå in i "hugghuset" där är både yxa och såg Skåne.

huggord n. [*hugg-, hogg-, -o£*] glåpord, stickord Västg Närke Uppl.

huggrädd adj. [*hugg-, hogg-, hågg-, hagg-* o.d.] som är rädd för hugg o. slag, strykrädd, lättskrämd Blek Smål Närke Värml Jämtl Ång Lappl. *Han ä så hoggräddä nå en ba höte åt an* (när man bara hytter åt honom) Smål.

huggram adj. [*hogg-, hågg-* o.d.] Värml Jämtl hugglam el. **hugge**- adj. [*hogg(e)-*] Boh som är ivrig att hugga för sig Värml Jämtl. **1** hetsig, vresig, som är snar att ta till nävarna Boh Värml; om djur: som är snar att sticka el. hugga Värml Jämtl. *Fêôgera* (flugorna) ä *hoggramme* Värml.

huggstark adj. [*hågg-, hagg-, -stärk* o.d.] som tål hårda törnar, som är tålig för smärta Västb Norrb.

huggtålug adj. [*hågg-, hagg-, -tölu, -tu lu* o.d.] som tål hugg o. slag Västb.

hugsa v. [*hoksa, hōkksa, hussa, husa, ukksa* o.d.] **1** tänka (ngt), tro, anse Värml Dal Jämtl. **2** minnas, komma ihåg (ngt); komma att tänka på (ngt) Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Västn Dal Gästr Häls Med. *Hōkks på va ja sa!* Värml. *Han bla så glemsker så han huste ente å äda*, han blev så glömsk så han kom inte ihåg att äta Hall. **3** tycka om (ngn el. ngt), gilla, känna lust till Dal Häls Härj. *Hōggse dô na?* tycker du om henne Häls. *Fêässje är ho int go för å tärâ, män hōkkser fissjen*, fläsk är hon inte mycket för att äta, men tycker om fisk Häls. **4** önska, gärna vilja Dal Häls. *Grannas har fått så ovonsle fine äpplen i år, så ja högser dôm vore mene* Häls. **5** tänka, ämna; ibland i förb. *hugsa sig* Västg Värml Västn Dal. *Klier den venster stortåna är det ett kvinnfolk som högser sig till mig* Värml. *Hōkkser du å far te markn* (marknaden) ? Västn. **6** i förb. *hugsa (sig) på ngt*, vara hågad på ngt, åstunda ngt, fundera på ngt Västg Värml. *Ja hōkksa mä på e ko. Han hōkksa at* (allt) *på te gå*. **7** göra (ngn) sjuk genom att tänka el. titta på denne Dal. *Må sej um i hukksät presstfrune*, jag undrar just om jag "hugsade" prästfrun. *Ho titta på-n sô-n vart hōkkst*.

hugster n. [*hu-, ho-, hå-, hô-* o.d.] Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl hugste n. [*hå-, hô-, ha-* o.d.] Ång Lappl hugst n. [*ho-, hå-, hô-, ha-*] Värml Dal Gästr Härj Ång Västb hygster n. [*hy-, hö-, ö-* o.d.] Västn Dal hygste n. Sörml. **1** ställe i skog där avverkning skett el. sker, hygge Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Dä vakks jo£bär bå£i hoggster*, det växer smultron borta på hygget Värml. **2** skog lämplig för avverkning Gästr Häls. **3** huggning av träd Häls Jämtl Ång.

hukigt hukot adj. n., adv. [*hukit, hukut, huket, huged* o.d.] i uttr. *inte så* , *inte så dåligt* Skåne Värml. *Han förtjente nock inte så huged på sitt ritanne* Skåne. *Annars ä dä inte se huket mä regnsômmer heller!* Värml.

hukruke(s) adv. [*huruke(s), huruge, hôrrôws* o.d.] på huk; hopkrupen; huvudstupa Västg Boh Dalsl.

hukt s. oböjl. [*hukt, hōkt, håkt, hokt* o.d.] i uttr. *ge* el. *gitta inte hukt (till)* , *gitta inte bry sig* (att göra ngt), *inte göra sig besvär* (att göra ngt); se även **tukt** Dal Häls Härj Med. *Jô jeôtta-nt hukt anna än låss* (låtsas) *vara dôvvle morsk* Häls. *Ho villâ omens bö*

(ovillkorligen bjuda) *me en gångg drekkâ ateminstene, män ja gatt int hôkt hör ätter a Häls. Je ga int hôkt te fråge Med.*

hula v. **1** gå el. springa framåtlutad el. hopkrupen (av rädsla, skam el. blygsel); smyga sig fram; stå o. huka Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Västn. *Han huLa etter jærssgårn så ingen skulle sejj-en* (se honom) Hall. *Höna huLar i rängne* Västg. **2** gömma sig, smita; ofta i förb. *hula sig undan* Smål Hall Östg. *Nu hula han se onnan ne en behöfve an söm bäst* Smål. **3** i förb. *hula sig intill*, sätta el. lägga sig nära (ngn), krypa intill Smål.

huld adj. **1** sparsam, hushållsam Häls Med Ång Västb Lappl Norrb. *Skull-e int pass å vara nalta hull nu töcke tider söm ve ha*, skulle det inte passa att vara litet sparsam nu sådana tider som vi har Västb. *Hon ä hull öm ven* (veden) Lappl. *Huhllt vä matn*, sparsamt med mat (i gården) Lappl. **2** i uttr. *fara hult fram vid ngn* el. *sig*, fara varligt el. skonsamt fram med ngn el. *sig* Ång. *Han får inte huhllt framm vå hästa.*

hulken adj. som har slagit sig, bågнад (om trä) Sörml.

hullmuse n. bf. ofrivilliga muskelryckningar (runt ögonen el. i slaktat djur) Västg Gästr Häls Härj.

hullsja adj. [-sja o.d.] som snabbt avmagrar vid ansträngning (om djur, ofta häst) Västb.

hullstad m. slaktplats för älg Med Jämtl Ång; plats där tamdjur dödates (av rovdjur) o. lämningar finns kvar Jämtl. *Je fann hullstan ett-n*, jag fann "hullstaden" efter henne (dvs. ko som rivits av björn) Jämtl.

hulp m. f. Öland Smål hulpa f. Öland Smål Östg grop i vägbana; håla i botten av sjö, vattendrag el. kärr; litet kärr Smål Östg. **1** ut- el. inbuktning på fel ställe på illasittande klädesplagg Öland.

hult n. m. Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Jämtl Västb Lappl Norrb hulte n. [*høhlte, hu`ult* o.d.] Ång Västb Lappl Norrb holt n. Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Norrb skogsdunge, skogsparti, skogsbacke Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Boh Dalsl Dalsl Östg Östg Sörml Sörml Närke Värml Dal Dal Gästr Gästr Häls Härj Jämtl Västb; skogsområde med (höga o.) tät stående träd Skåne Smål Västg Dalsl Östg Värml Uppl Härj; skogbeväxt höjd (mellan myrar) Dal Västb Lappl Norrb; slätteräng, ofta bevuxen med lövskog Blek Smål. *Han ha kasa ne* (huggit ned) *hele då fine höllte* Dalsl. **1** plats man gärna vistas på, bra ställe; tillhåll Ång. *Han ha rakt e høhlte där*, han har ett riktigt bra ställe där (om bärställe).

hulva v. [vanl. *ho-*] urholka (ngt); ofta i fråga om träskor el. tråg Skåne. *Sin* (sedan) *holva de den* (dvs. träbiten) *ti sko. Ja får holva et par tresko i kvell.*

humla v. [*hu-, ho-, hå-* o.d.] **1** snava, snubbla; gå osäkert Skåne Blek Smål Ång; fumla, famla, treva Skåne Västg Västb. *Han geck å homlade koll åm en stååb* (snavade omkull på en stubbe) Smål. **2** slå, piska; brottas Västg Häls; ge (ngn) stryk Skåne. *Passa di, ellor* (annars) *ska ja homla di* Skåne.

humlegrepp el. **humla-**, **hummel-** n. fult knep, bondförsök; ofog; upptåg Öland Smål Östg. *Ha inte nårra hōmŁagrep för-dä* Östg. *Di jorde et humŁagrepp för te roa* Östg.

humlig humlot adj. [*hum-*, *homm-*, *håmm-*, *-lie*, *-let*, *-led* o.d.] småfläckig (om nötkreatur) Skåne Smål Hall Västg. *Håmleda studa* (stutar) Hall.

hummelmjöd m. n. [*hommeŁ-*, *håmmeŁ-*, *håmbeŁ-*, *hōmmeŁ-*, *-mjö*, *-mö*, *-me*, *-my* o.d.] **1** humlehonung Värml Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **2** humlebo Häls Västb.

hummelsöta f. [*-söta*, *-seta* o.d.] = **humlemjöd** Häls Med.

hummelspotta f. [*håmbeŁspott* o.d.] spottliknande skum (i gräs o.d.) som omger spottstritens larv, "ormspott", "grodspott" Norrb.

hummeltuppa f. [*hummôŁ-*, *umbel-* o.d.] kotteliknande knippe av honblommor på humle Västg Västb Dal Gästr Häls Härj. *Dä si då-nt ut te bi myttje* (det ser då inte ut att bli mycket) *hummôŁtuppôr* Gästr.

humörlig adj. **1** som är vid gott humör, gladlynt, livlig, pigg, hurtig Skåne Öland Smål Hall Västg Östg Närke Uppl Västb Dal Med Ång Lappl Norrb; karsk, modig Skåne Blek Smål. *Du behöva nack aitt paa djöga sau du blea lide homöaligare*, du behöver nog ett par supar så du blir på lite bättre humör Skåne. *Den brune e en liden homarli* (modig) *hest* Skåne. **2** temperamentsfull, lättretlig, het Skåne Öland Smål Värml Uppl Dal Gästr. *Da ha allti vatt humölia i dänn släkten* Smål.

hump m. [*hump*, *håmp* o.d.] **1** litet (avsides liggande) stycke ängs-, skogs- el. åkermark, lott, skifte Smål Östg Sörml Närke. *De löner sa* (sig) *knappt å slô* (att slå) *på den där lille hampen* Smål. **2** stort stycke kött, ost o.d. Smål; träklump (avlägsnad från timmer) Dalsl.

humpa v. [(h)ump-, homp-, hå`ämp o.d.] **1** hoppa, skutta Gotl Uppl Lappl; göra svängande el. stötande rörelse med (del av) kroppen Skåne Västg Uppl; gå tungt el. linkande el. skumpande Skåne Värml Uppl Ång. *Gumsen umpa övver stiksle* (stängslet) Uppl. **2** kasta sten el. boll (i lek) mellan varandra el. för att träffa viss punkt på marken Norrb.

humpel m. [*hommp-*, *håmmp-*] Skåne Smål humpling m. [*hommp-*, *håmmp-*, *hummp-* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg stort stycke bröd, kött o.d. Skåne Blek Öland Smål Hall Östg; träklump, stort vedträ Skåne Smål Hall; stenbumling Skåne Blek; stor potatis, stort äpple Smål; ngst stort o. klumpigt Skåne Västg. *Sjäô redia sjivå a* (skär riktiga skivor av) *kakan å inga homplinga* Blek. *En håmmpel grovt brö* Skåne. **1** tjock o. ovig person; missfoster; stackare Blek Smål Västg.

humpla v. gå klumpigt el. ostadigt, linka; snava, snubbla Skåne Blek Smål Hall; i förb. *humpla mot* el. *till ngn*, (av oförsiktighet) knuffa el. stöta till ngn Skåne Smål. *Han jikk å hommplate sa an sto på huet* (så han föll framstupa) Blek. *Da bar sa inte bätter än ja raåkte te å* (jag råkade) *hompla koll paå en isfläck* Blek.

humra v. [*hum-*, *homm-*, *håmm-*, *hømm-* o.d.] smågnägga, gnägga sakta (o. förväntansfullt) Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång. *Märn* (märren) *staur å hommrar åter fölet* Hall. *Hästn hømmre ätte höjj* (hö) Jämtl.

humra v. [*hum-*, *homm-*, *håmm-* o.d.] snava, snubbla; gå osäkert Skåne Blek Smål Hall. *Ja håmrade åmm na rot, jag snavade över en rot* Smål. *Fia humrad ibLann, rässôm o jekk, sen o had-at slajet* (rättsom hon gick, sedan hon hade haft slaganfall) Smål.

humska f. [*homm-*, *håmm-*, *hø`ømm-*] Härj Jämtl humske **m.** [*homm-*, *håmm-*, *hømm-*] Härj Jämtl Ång stöv i pälsen på häst (som avlägsnas vid rykning).

hunda-to n. [*hånna-*, *honga-* o.d.] hundhår Skåne Blek Smål Hall. *Aw hongato bler däi varma hossår* (strumpor) Skåne.

hundahuva f. [*hongahua*] mössa (delvis) av hundskinn Skåne. *De e varmt me hongahua.*

hundäling(e) m. liten fisk i allmänhet; elritsa; spigg Västg.

hundaröv m. [*honna-*, *honga-* o.d.] kortspelet kasino Skåne.

hundaröv f. [*honna-*, *honga-*, *hunga-* o.d.] ett slags kortspel Skåne Smål; i uttr. som *komma* el. *bli i hundaröven*, förlora i kortspelet "hundaröv" Skåne Smål. *Di konne sidda å spilla hongaröv te klåkkar va tåll å itt*, de kunde sitta och spela "hundaröv" till klockan var tolv och ett Skåne.

hundball el. **hunda-** m., ofta i pl. [*-ball*, *-båll* o.d.] Västg Gotl Östg Sveal Med Jämtl Ång Lappl Norrb hundballa f. [*-ball-*, *-båll-*] Jämtl Ång Lappl hundballe **m.** Värml odon Västg Närke Värml Västn Dal Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *Ho blanna hunnballer i safta* Värml. **1** hönsbär Lappl. **2** humleblomster Gotl. **3** blåsuga Östg.

hundballbär n., ofta i pl. [*-ball-*, *-båll-* o.d.] **1** odon Ång Lappl. **2** hönsbär Lappl.

hundbär el. **hunds-** n. [*hunn(d)-*, *honn(d)-*, *unnd-*, *hunns-* o.d.] **1** odon Värml Västn Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl. **2** hönsbär Häls Jämtl Västb Lappl. **3** trolldruva Västb Lappl. **4** olvon Häls. **5** tranbär Häls. **6** ormbär Lappl.

hundbit el. **hunda-**, **hunde-** m. [*hu-*, *ho-*] **1** matbit som barn lämnat efter sig vid måltid Smål Västg Dalsl. **2** parti runt översta halskotan på slaktdjur, vilken skars bort; ansågs kunna göra barn till brottslingar om modern ätit av det Västg.

hundblåbär n. odon Dal.

hundbur el. **hunda-**, **hunde-** m. [*hunn(e)-*, *honna-* o.d.] hundkoja Skåne Östg Närke Värml Häls Med.

hundemoss s. [*hunnemôs*] Västg hundmossa s. Dalsl hundmosse **m.** [*hunnemåse*] Boh vitmossa; använd till upptorkning.

hundfisk el. **hunda-** m. [*hunn-*, *honga-*, *-fesk*, *-fissj*] spigg Skåne Västg.

hundflok m. **1** nordisk stormhatt Jämtl. **2** hundkåx Västb Norrb.

hundfluga el. **hunda-** f. [*hunn(a)-*, *honn-*, *-flu(g)a* o.d.] hästfluga, nötflyga Blek Smål Östg. *Du ränne pa sne* (springer på sned) *såm en hunnaflæua* Blek.

hundfröjd el. **hunde-** f., vanl. i pl. spratt, upptåg, påhitt Dalsl Värml. *Hô ä dä* (vad är det) *fôr hunnfröjjder du har fôr däi* Dalsl.

hundfukter s. pl. = **hundfröjd** Värml.

hundfyla v. skälla ut (ngn) grundligt, överösa med ovett Smål Hall Västg Östg.

hundgädda el. **hunda-**, **hunde-** f. [*hunn(e)-, honna-, honga-, hånna-* o.d.] 1 elritsa; spigg Skåne Smål Hall Västg Boh Sörml. *Glöttana jenge å vava i auen* (barnen gick och vadade i ån) *å fanga honnajäddår* Skåne. 2 vattenödlå Skåne Hall.

hundgalen el. **hunda-**, **hunde-** adj. [*honn(a)-, honga-, hunna-, hånna-* o.d.] om tik: löpsk Skåne Smål Hall Västg.

hundgryn el. **hunda-**, **hunde-** n. i uttr. *mala* , gå o. tjura el. smågråta, tala halvhögt o. argt för sig själv; smågråla Västg Sörml Värml.

hundhagg el. **hunds-** m. brakved Häls Härj Med.

hundkaffe n. 1 kaffe kokt på sump Uppl. 2 ovett, bannor Uppl Norrb. *Då i bjöud kåran opa na fisk som et var bra ... då bjöud döm mä opa hundkaffe*, då jag bjöd karlarna på någon fisk som inte var bra ... då gav de mig ovett Norrb.

hundkängsla el. **hunda-** f. [*hunn(a)-, honna-, hånna-, -tjäng-* o.d.] hundkäv Blek Smål. *Dä växte fuullt mä hånnatjängsle ve knutana* Blek.

hundkoddar el. **hunda-** m. pl. [*hånnakåddar, hunnkôdder* o.d.] odon Västg Värml.

hundkonster el. **hunda-** s. pl. = **hundfröjd** Värml.

hundkött n. i uttr. *ha hundkött*, *ha gott läkkött* Värml Härj.

hundkoxel f. hundkäv Öland

hundkropp el. **hunds-** m. 1 i uttr. *ha en hundkropp*, vara motståndskraftig mot sjukdomar; tåla hårt arbete, kyla o.d. Jämtl. *Hån ha n raktu n hunnkråpp en dån kårn*. 2 hundkräk Ång; kräk, usling Härj. *Tig dinnj hunnskröpp!* Härj. *Hunnkråppån ha etå opp matn förr katta* Ång.

hundkuk m. [*hunnkukk* o.d.] odon Värml Västn.

hundkummin el. **hunda-**, **hunde-**, **hunds-** m. [*-kumming, -kômmin* o.d.] Västg Östg Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl **hundkummil** m. [*-kummil, -komme, -kômme* o.d.] Dalsl Dal Häls Ång Norrb hundkäv .

hundkyrka f. [*hunntjörka, -tjörtja* o.d.] 1 i uttr. *göra hundkyrka*, ligga på rygg med uppdragna knän Häls Med. *Jå-nt* (gör inte) *hundkörsa fö hä* (för det) *dra sö kallt* (sagt till någon som ligger i samma säng) Häls. 2 i uttr. *som sitta i* el. *fastna i hundkyrkan*, vara el. bli fasthållen (på lek) mellan någons knän Värml Uppl Västn Dal. *Nu sitt du att* (allt) *i hunntjörka* Värml.

hundled adj. 1 utled, riktigt trött Dal Härj. *Jå ä* (jag är) *hunnle på skråLô i radion* Dal. 2 riktigt elak Dal.

hundlök el. **hunda-** m. [*-lök, -löik, -lauk, -løj* o.d.] 1 vildväxande lökart Skåne Öland Smål Östg Uppl. 2 hundkäv Gotl. 3 fetknopp Smål.

hundloka f. [*-lok-, -luk-* o.d.] hundkäv Östg Sörml Närke Uppl Västb.

hundöra n. vardera av två flikar e.d. på hjärtat hos slaktade djur vilka ansågs olämpliga till föda och skars bort Västg Boh Värml Uppl.

hundot adj. 1 oförskämnd, hänsynslös, elak Med Ång Norrb. *Dôm va no hunnät mot a på årvsjiftä*, de (dvs. arvtagarna) var nog hänsynslösa mot henne (dvs. hushållerskan) vid arvsskiftet Med. 2 som tar hutlöst betalt, skamlöst sniken; som glupskt tar för sig vid matbordet Värml Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ha int affärän vä änn dänn* (gör inte affärer med den där) *han är sä hunnut* Lappl.

hundskamligt el. **hunde-** adj. i n., adv. mycket skamligt, synnerligen oförskämt Värml. *Dä va föll hunnskammlit å ji säj på pøjken å slô hômmen* (slå honom) .

hundsop m. f. borste i form av hundsvans uppträdd på käpp; använd för att sopa bort mjöl vid bakning Ång Västb Lappl.

hundstask f. hundstaska el. **hund-** f. [-tôsk(e) o.d.] odon Härj.

hundstranden f. bf. i uttr. gå el. *kuta* o.d. *hundstranden*, (vara tvungen att) gå el. springa ytterst i strandkanten runt en sjö (i stället för att färdas över den i båt) Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä va nann sôm hadde tejje båtn, så jâ gatt kute hunnstranna*, det var någon som hade tagit båten, så jag var tvungen att springa efter stranden Ång.

hundstykke n. [*hunn-*, *hån-*, -stökke, -stykk o.d.] = **hundfröjd** Smål Hall Östg Sörml Värml. *Daför tângkte pâugen at han skåle* (pojken att han skulle) *jöra dâm-t hânstökke* Hall.

hundtunga el. **hunda-**, **hunde-** f. [-tonga, -tånga] flik e.d. på vardera av lungorna som på slaktdjur skars bort o. kastades eftersom de ansågs farliga att äta Västg.

hundvinter m. sträng vinter, vargavinter Sörml.

hungerägg n. [*honger-* o.d.] mycket litet hönsägg (som är det sista som kommer innan värpningen upphör) Hall.

hungerborra f. hungerborre m. [*honger-*, -bårr-, -bôrr- o.d.] ollonborre; ansågs förstöra grödan när de förekom i större antal Hall.

hungerklockor el. **hungers-** f. pl. [*hongerklåkk-*, -klakk- o.d.] slagor (när de användes för första gången efter skörden o. tidigare än normalt pga brist på brödsäd) Smål Hall Västg Boh Sörml Värml. *Nu ringa da mä hongerklåckena* Smål. *Nu ä hongerklåckera igang i böjjda* (bygden) Västg.

hungerknopp el. **hungers-** m. [*honger(s)knôpp* o.d.] honhänge el. kotte på al; ansågs förebåda missväxt när de förekom i större antal Västg Dalsl.

hungertittor, hungertitor f. pl. [*honger-* o.d.] Smål hungertyttor, hungertytor f. pl. [*honger-* o.d.] Östg ett slags (ofta besvärande) utväxter i munnen el. mungiporna hos kreatur. *Han har ont å små hongetyter* Östg.

hunken s. tusan, hundan Härj Jämtl. *Jä vete hungken ukken dä va*, jag vete tusan vem det var Härj. *Vå hungken va n häite* (vad tusan var det han hette) , *dåktårn?* Jämtl.

hupa v. [*hupa*, *hu`up*, *hupa*, *hyba* o.d.] kupa (potatis) Skåne Blek Öland Smål Hall.

hurra v. 1 surra, vina, dåna 2 svänga runt, snurra, virvla, vrida sig 3 glida snabbt, rutscha, svischa

hurrying m. [*hurr-, horr-, hårr-* o.d.] 1 ngt sammanvridet; virvel (i hår) Skåne Smål; virvelvind; virvelström Skåne Smål; svängom Skåne. *De kåmm en hurring å to mi mysse* (tog min mössa) Smål. 2 litet område på marken, fläck, plätt, rundel Skåne Smål; fläck med liggande gröda (i åker o.d.) el. med kvarstående gröda på för övrigt avmejad mark Skåne. *Ja har bårjad å grava åpp horringen i trågåren* Skåne. *Korned liggår i horringa* Skåne. *Bönårna di frös aw po en hårring* Skåne. 3 örfil, hurril Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Värml Uppl Dal Jämtl Ång Lappl. *Han ga en nånna* (gav honom några) *redia hårringa* Skåne.

hurvas v. [o.d.] skälva av köld, rysa av obehag Ång Västb Lappl Norrb. *Han hurvåse då han fikk sei den där fuŁa masken* Västb. *I hurves båra då i kåmm ut*, jag ryser av köld bara jag kommer ut Norrb.

hurvel m. örfil, hurril

husa v. gråta högljutt, oja sig, klaga högt Västml Dal Gästr. *Tjårringa husa övå ålåndå* Dal.

husare m. person som äger mindre boningshus utan tillhörande jordbruksmark Skåne Hall. *Somma au husarna ginje po dalön hos bunnerna å somma vi gåren*, en del av "husarna" gick på daglön hos bönderna och en del vid (herr)gården Skåne.

husårla f. sädesårla Sörml Närke Dal.

husbärge v. 1 ge (ngn) husrum (över natten), inhysa, härbärgera Västg Värml Dal Ång. *Han jek inn dar å velle* (gick in där och ville) *låna hus, mån di velle-nte husbärja-n* Västg. 2 bärga in skörd i lada Ång Västb. *Då då för vål de ve ha fott ahlting husbårtt inna hösträngne å tjøŁdda ha kōmme*, det är då för väl att vi har fått in hela skörden innan höstregnet och kölden har kommit Ång.

husbärgera v. 1 = **husbärge** 1 Blek Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Med Ång. *Bo`on husbärjera luffån på vinn*, bonden hyste in luffaren på vinden Dal. 2 inrymma (ngt), få rum med, förvara Blek Östg Närke Värml Uppl Ång. *Fruntimra sōm hadde sjale på sej kunne bättre hussbärgere e kvarters kruke* (fylld med bryggjäst) Östg.

husbonddräng el. **husbonda-, husbonde-** m. [*hussbonn(e)-, heosbånd-, hōsspen(e)-, hāsspånna-* o.d.] dräng som i husbondens ställe har uppsikt o. befaller över övriga drängar, fördräng Smål Östg Sörml Närke Värml Värml Uppl Västml Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

husbonddryg el. **husbonda-, husbonde-, husbonds-** adj. [*hussbon-, hōsspen(s)-, hussbonna-, hussbonne-* o.d.] överlägsen, dryg, befallande Västg Östg Värml. *Då ä en hussbendrygen kär* (karl) *når han får nô te säj te ôm* (något att säga till om) Värml.

husbondera v. [*hussbonera, hōssbonera, huspenera* o.d.] bestämma el. befalla över (ngn el. ngt); (med självpåtagen rätt) kommendera, styra och ställa Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Närke. *Han hōssbondere sām an råde åmm alltihop* Smål. *Ho ville hussbonnerå drängen* Östg.

husfisk m. [*heus-* o.d.] fisk för hela vinterns behov i ett hushåll Gotl.

husgården el. **husa-** m. bf. [*heus(a)garden* o.d.] den öppna platsen vid uthusen på en gård Gotl. *Når ja da kām pa heusagarden, da kām båunden eut.*

hushållare m. [*hus(s)-, -(h)ållare* o.d.] brödkniv Smål. *Ta hit husållan!*

husk m. [*husk, hosk* o.d.] stort stycke av matvara (smör, bröd, fläsk m.m.) Blek Öland Smål. *Je gamlan* (den gamla kvinnan) *en hosk brö* Blek.

husk m. ett slags smal åksläde Värml.

huskula el. **husa-, huse-** f. [*-kula, -kulla* o.d.] litet, torftigt hus Skåne Boh. *Sa slo ja åpp en liden huskula* Skåne.

husly el. **husa-, huse-** n. Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Värml Uppl Häls Ång huslyn(e) el. **husa-** n. Skåne husrum, tak över huvudet. *Han har fåd* (fått) *husaly po fattihused* Skåne. *Te sist fekk di husly i öin gammal stöinstua* (en gammal stenstuga) Blek.

husmosse m. 1 mossor som används som tätning mellan timmerstockar i husväggar, vanl. husmossa el. väggmossa Dalsl Värml Västg Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb mossor som används att torka sig med på dass Värml Häls.

husplats el. **husa-, huse-** m. 1 hustomt Skåne Hall. *Ja, dar e inte mar änn husaplassen ijänn,* ja, där är inte mer än tomten kvar Skåne. 2 utrymme el. förvaringsplats inomhus Skåne Hall; husrum, logi Smål Västg. *Ja ha ente husplass får halmen* Skåne. *Vi e så maunga så har e knappt husaplass te alla* Hall.

husrent adv. i uttr. *göra husrent* 1 köra ut alla ur huset, rummet e.d.; slå sönder allt i en lokal Med Ång Västb Lappl. *Han komme himm i fylla å joLe husrernt* Ång. 2 städa rent i alla utrymmen Sörml Västg.

huss interj. [*huss, håss, hōss*] Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Uppl Häls hus interj. Västg hussa interj. [*hussa, hossa, håssa, hōssa*] Skåne Hall till svin: undan, ur vägen; skynda på. *Hōssa gris!* Hall. *Hus ifrå bötta* Västg.

hussa v. 1 gunga Dalsl Värml; skaka, guppa Uppl; vyssja (ngn) Värml; med gungande rörelser väga upp (ngt) med hävstång e.d. Värml. *Jä ha gått å hussa denna ongen i all natt*, jag har gått och vyssjat den här ungen hela natten Värml. *Dä va jämt se bil husse idäsamme han satte sä ve ratten, se mjuke fjärer va dä*, det var alldeles så bilen gungade i detsamma han satte sig vid ratten, så mjuka fjädrar var det Värml. 2 halka, slinta, glida Uppl. *Dä hussa i dike för-n.* *Lasset hussa åt sidan.* *Oxa hussar mä klöva.* 3 hasa (sig fram) Värml Uppl. 4 kasta, slunga Sörml.

husta v. gunga; vagga, vyssja Häls. *Husta du nu, te unjen sōmmne* (till ungen somnar) !

husvara el. **husa-, huse-** f. n. Smål Hall Västg Östg Närke husvåra el. **husa-, huse-** f. Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml husrum, tak över huvudet. *Ho sa* (ska) *få husavara hos me* (mig) Smål. *Dä va gött å få husavåra nå-ēe rängnar så ute* Västg.

husvarelse el. **husa-** Skåne Smål Hall husvarelse el. **husa-** m. n. Skåne Hall = **husvara**. *Han hade sitt husavarelse i stallen* Skåne.

husvarm adj. [-*varm*, -*vârm*, -*värm*] hemmastadd, hemtam Smål Värml Uppl Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; som snabbt gör sig hemmastadd i ny miljö; som uppträder alltför hemvant i annans hem Gotl Häls Jämtl Ång Norrb; om djur: tam Jämtl. *Varst (vart) han rektet husvarm, va han ej go å tas me* Häls. *Kattan bLi fort husvarm* Jämtl. *Piga våre ha vortte (blivit) så husvarm åt a (att hon) bjud kamrata sein opa kaffe våre (på vårt kaffe)* Norrb.

husvarning el. **husa-** m. Skåne Smål Hall husvärning el. **husa-** m. Skåne = **husvara**.

husväv s. vävbindningen rosengång el. gåsögon Härj Jämtl.

husvist f. bostad, boningsrum Härj Ång Västb Lappl Norrb.

hutt m. n. [*hutt*, *hott* o.d.] Smål Västg Östg Sörml Närke **huttande** n. Västg Östg kort stund, ögonblick; ofta i uttr. *i en (ett) hutt, på en (ett) hutt, i ett huttande*, i ett huj, i ett nafs; i ett enda tag Smål Västg Östg Sörml Närke. *Får ja låne din spae (spade) ett hutt* Smål. *Dä va jort på ett litet hutt* Östg. **1** litet o. lätt föremål; liten stack av hö el. otröskad säd; liten byggnad; småväxt person Skåne. **2** bit, smula, aning Smål Östg. *En hutt längre* Smål. *Han ä n bra hutt större* Östg.

hutta v. [*hutt-*, *hott-*, *hått-* o.d.] **1** kasta (ngt el. ngn el. sig), slänga; vräka Skåne Blek. *Tösärna hotta bäll* Skåne. *Hotta hid min hua!*, kasta hit min mössa Skåne. *Ja hotte mi på tåged å for te Longa sta (staden Lund)* Skåne. *Han hotta ôlt brauted i ain bongke (allt bråtet i en hög)* Skåne. **2** i förb. *hutta sig*, sätta sig, slå sig ned; huka sig; vila sig Blek Smål; i förb. *hutta ned ändan* o.d., slå ned ändan Blek Östg. *Hong hadde knafft ti å hotta sa, fann ongen skrek*, hon hade knappt tid att sätta sig, förrän ungen skrek Blek.

huva interj. [vanl. *huvva*, *hovva*, *hôvva*] hu, usch, fy Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Huvâ sô fâ£fus du ä*, usch så ivrig du är att komma iväg Härj. *Hovva se huskut e ver ve hava*, fy så ruskigt väder vi har Västb. *Hôvva sâ onasklitt*, hu så motbjudande Lappl.

huva f. **1** kuddvar, örngott Häls Härj; broderat mönster el. virkad (mellan)spets i kortändan på kuddvar (el. lakan el. handduk) Gästr Häls Härj. *En långkudd mä huva sôm va sydd älle virka* Häls. **2** nätmage (hos ko el. ren) Västg Västb Lappl.

huvaligen interj. [vanl. *huvva-*, *hovva-* o.d.] = **huva** Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Huwwâligen ho va sahlit n hânnej silda (den här sillen)* Härj.

huvd adv. [*håvvd*, *havvd*] huvudstupa; helt apropå, utan förvarning; direkt, rakt; alldeles, helt Jämtl. *Hân vrä`äkt se havvd ät sjöa*, han kastade sig direkt i sjön. *Rengn-skura komme håvd öve me. Reis du håvd te ståkkhå£m?*

huvd m., äv. f. [*huvvd*, *hövvd*, *håvvd* o.d.] **1** två bräder fästade i vinkel mot varandra över takås Smål Östg Närke. **2** rad av högre stubb efter ojämn slagning med lie Smål Östg Närke. *Hugg å dän där håvvdä ätter dä!* Östg.

huvda f. [*huvvoda*, *håvoda*, *hövoda*, *hådda* o.d.] huvudända i säng, huvudgård Smål Hall. *Stappa naur lageded öunge hövvdana*, stoppa ner lakanet under huvudgården Hall.

huvda v. [*huuv-, hôvv-, hävv-* o.d.] **1** ta huvudet av (strömming el. nors) Sörml Häls; nacka (höna) Sörml. *Dä va ett sinksamt görä te å hävdä en sän skrelldus* (av nors) Sörml. **2** slå säd el. hö ojämnt med lie så att stubben på var sida om lieslagen blir högre Västg Östg Sörml Närke.

huvdamål el. **huvde-**, **huv-** n. [*håv(v)da-, håvde-, håv-* o.d.] minnesmärke på grav, gravvård Öland Smål.

huvde adv. Östg Närke **huvden** adv. Närke **huvdes** adv. Närke **huvdstupa**, på huvudet; upp och ned(vänd). *Ja ska je däj så du står hôvde* Närke. *Ja spände te* (sparkade till) *ba£ja så ho vart stånes hôvoden* Närke.

huvra v. [*huver*] Jämtl **huvras** v. [*huv-, hôv-, håv-* o.d.] Härj Jämtl skälva av köld el. feber, huttra. *Han frys sa han hôvres* Jämtl.

huvudåker m. [*huuvåker, huåger*] vändteg Boh Dalsl.

huvudlände m. n. [*huuvvelänne, hulläne* o.d.] vändteg Boh Dalsl.

huvudmål m. n. **huvudlag** el. **betsel** (till häst) Jämtl.

huvudred n. [*hò`vvre-, hu`vv(e)re-*] begåvning, förstånd, "huvud" Värml. *Dä ä gôtt hôvvre på dänn pôjken*.

huvudrik adj. äv. som två ord [*hue-, ho(e)-, heu-, -rik, -rig, -rij, -räik* o.d.] mycket rik, riktigt förmögen Skåne Blek Smål Gotl. *Di e hoeria, di har pängja som gres* Skåne.

huvudringel m. n. [*heod-, hâvvu-, -r(ö)ynnggä£, -reinge£* o.d.] Västb Norrb **huvudringla** f. [*hugge-, huuvu-*] Häls Härj yrsel Häls Västb Norrb; sjukdom hos får som ger yrsel Härj. *Jä jer da so besjwerä a diher kryimän o heodrynggärn*, jag är då så besvärad av den här snuvan och yrseln Norrb.

huvudrod f. [*hugg(e)-, huuvu-*] Häls Jämtl **huvudroda** f. Dal överst liggande stång i gärdesgård.

huvudröd **huvudröda** f. [*hugg(e)-, huggu-, -rö(a)*] Häls **huvudrödja** f. [*hugguröjå*] Gästr = **huvudrod**.

huvudryck(e) n. [*huuv-, hyvv-* o.d.] linfäste i spinnrock, rockhuvud Uppl.

huvudsmut n. [*huvu-, huuve-, hu-, åvu-, -smut, -smot, -småt, -smått* o.d.] **1** halsöppning på klädesplagg Smål Dal Häls Jämtl Ång. **2** söm överst i hjässbenet Jämtl Västb Lappl Norrb. *He jer sām e vo`or* (det är som det vore) *uti sjö£ve hövvusmotern* (om huvudvärk) Västb.

huvudstark adj. [*huuvä-, huggu-* o.d.] som inte har anlag för svindel Dalsl Jämtl Ång Västb Lappl. *N Sallmon* (Salomon) *va huuvästârk han, fôr han må£ä tjörktornä* Ång.

huvudstol m. [*huvu-, huuve-, hugge-, hue-, hoe(d)-, ho-* o.d.] **1** = **huvudmål** Skåne Blek Smål Hall Västg Boh. **2** vanl. i bf., huvudsaken, det väsentliga Häls Jämtl; i uttr. som *brödet är huvudstolen* (i födan) Skåne Blek Smål Hall.

huvudsvag adj. **1** lätt sinnesrubbad, halvtokig, förvirrad Östg Sörml Närke Dal Norrb. **2** som har anlag för svindel Smål Dal Ång Västb Lappl.

huvudsvim adj. [*huuve-, hôvv-, huv-, -svimm, -svemm* o.d.] yr i huvudet Värml.

huvudtag n. [hue-, ho(e)-, hude- o.d.] huvudbonad Skåne Blek Smål Hall. *Ska du gå udan hotag i dinne tjyllen* (denna kylan) Skåne.

huvudträ n. [huve-, huvvu-, hugge- o.d.] tvärså som förbinder medarna längst fram på kälke el. släde Dal Häls Härj Jämtl.

huvudvek adj. [huvuveik, hugguveik, huveg] = **huvudsvag** 2 Boh Jämtl.

huvudvidja f. [huv(v)u-, (h)uvve-, -via, -vidjâ o.d.] översta vidja på störpar i gärdesgård Uppl Dal; lång o. jämn vidja till bindning av kvast el. tvaga Västb.

huvudvill adj. [huv(v)u-, hugg(e)-, hug-, hu(ä)- o.d.] 1 yr i huvudet, som känner svindel, vimmelkantig; snurrig, vimsig Öland Smål Västg Värml Dal Gästr Häls Härj Ång Västb Lappl. *Ja vet int våfö ja ä så huvill i da* Gästr. 2 som har förlorat orienteringen, vilsen Smål Västg Värml Häls Ång.. *Här ä ja alldeles hugvill* Häls.

huvulbodar, huvvul- f. pl. Jämtl huvelbodar, huvvel- f. pl. Med Jämtl Ång Lappl fäbodardar man vistas i mellan vårbruk och slätter. *Sistä dan däri huvvålboan skullä vi kokä bomatn, sa vi skulä ha nassjan ti bju sjlôttföLjtjä på* (fäbodmat, så vi skulle ha ? att bjuda slätterfolket på) Med.

hy v. Skåne Smål Dalsl hya Skåne Smål byta (föremål av samma slag, ofta klockor el. knivar) obesett med varandra. *Di hydde klåkker* Smål.

hy v. ränna, flänga, jakta, gno Skåne Boh Dalsl Värml Västm; arbeta hårt o. raskt Boh Dalsl. *Han hydde sôm en äLj över skogera* Värml. *Nu får du at* (allt) *hy öm du ska hi`inn* Värml.

hya hy f. svidknott Västb Lappl Norrb.

hyckel m. f. Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb hyckla f. Uppl Gästr Häls Med hyckle s. Uppl Häls 1 has på häst el. kreatur Häls Härj Jämtl Lappl Norrb; fotled el. lättklöv på ko Västb Västb Lappl Norrb; skämts.: ben (på människa), påkar Västb. 2 i uttr. *sitta på hycklorna, sitta på hyckle* o.d., *sitta på huk* Uppl Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång. *Piga sått på hykkLä där ve braså å passa sa-nt* (så inte) *kaffäpettern pystä övver* Häls.

hydda v. städa, pynta sköta, hålla snyggt, ansa sköta om (ngn), vårda ansa sig, hålla sig snygg

hyde n. [hyde, hy`yd, höide, hie, ye o.d.] följe av löst folk, pack, patrisk Skåne Blek Öland Smål Hall Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västm Dal Gästr Häls. *Et riktit hie te bLi utsatt för* Östg.

hyende n. [höjönno, höjjene, höjjänd, höjen, hyen, jynne, jönne o.d.] (huvud)kudde Blek Öland Smål Dal Häls Härj; tunn dyna med vävt (o. mönstrat) överdrag som ligger löst på bänk, stol el. vagnssäte Skåne Blek Hall.

hyffel m. [höffel] stort stycke; stor o. otymplig person Skåne Blek.

hyfs s. Häls Med Jämtl Ång hyfsa f. Ång dans el. dansmelodi i tvåtakt. *Hyfs å en vals, å sen ingenting alls* Med.

hyfsa v. [hy-, hö- o.d.] 1 i förb. *hyfsa upp*, rycka el. dra upp (ngt som glidit ned) Smål Häls Ång. *Höfsa opp byra* (bördan, dvs. brädan, som glidit ner på ryggen) Smål. *Höffs opp bökksärn* (byxorna) Ång. 2 göra ryckiga el. krängande rörelser med (del

av) kroppen Smål Östg; i förb. *hyfsa sig upp*, med vridande rörelser sätta sig upp (på ngt) Smål; i förb. *hyfsa på sig*, rycka på axlarna (av högfärd el. vid uttalandet av en lögn) Ång. *En få hålls å höffsa e lång stunn fö te å få på sjota*, man får hålla på och kränga en lång stund för att få på skjortan Smål. *Han hyfsede å sprang*, han sprang på ett ovigt sätt Östg.

hyfsa f. [hy-, hö-] **1** trasslig härva av garn el. tråd e.d. Öland Smål Östg. *Dä inte gutt å re ut* (det är inte lätt att reda ut) *dän dærr hyffsa* Smål. *Där lå en ôrm (orm) som e stor hyffse* Smål. **2** liten hög el. mängd (av ihopblandade föremål) Smål Västg Östg.

hygg interj. [hyddj o.d.] hu, usch; oj Skåne. *Hyddj hår en svalt!* hu vad man svalt. *Hyddj va ja ble redd.*

hygga v. [hyggâ, hy`ygg, hyddja, hya o.d.] **1** (börja) förstå; äv. i förb. *hygga sig* Västg Häls Härj Jämtl. *Nää, sir du håri hu hy`yddj*, nää, ser du hur hon börjar visa tecken på att förstå (om liten flicka som ler mot ngn) Jämtl. **2 a** få (ngn) att genom god behandling känna tillgivenhet; äv. i förb. *hygga ngn åt sig* Jämtl Västb. **b** i förb. *hygga sig till* el. *åt* el. *med* e.d. Smål Östg Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Västb el. *hyggas vid* Uppl söka el. hålla sig till (ngn el. ngt); ty sig till (ngn). *Han hygga sej te mamma* Uppl. *Tsjyn bruke hyjje sä mä rôken no*, korna brukar ställa sig i röken nu (för att skydda sig från flygfän) Härj. **3** i förb. *hyggas med* el. *vid* el. *till*, visa sig snäll mot (ngn), tala vänligt el. smekamt till Uppl Gästr Häls Med. *Hyjjâs mä kräk* (kreatur) Gästr. **4** förströ (ngn), hålla sällskap, lugna o. trösta Gotl Häls.

hyla v. tjuta, yla, gråta högljutt Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Närke.

hyla v. [hy-, hu-] **1** gå framåt lutad, krypa ihop (av köld), smyga sig fram Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl. **2** hastigt rygga tillbaka el. vika undan för slag, ducka Blek Smål. **3** dra sig undan, gömma sig; äv. i förb. *hyla sig* Skåne Blek Smål Hall Dalsl.

hylla v. **1** behandla (ngn) väl, omhulda Hall Gästr gilla (ngn el. ngt), uppskatta, tycka bra om **2** i förb. *hylla sig till*, hålla sig till (ngn), ty sig till, lita till Blek Smål Hall Västg Sörml Uppl Gästr. *Ja haa ingen aen å hylla me te*, jag har ingen annan att ty mig till Blek. *Han hyllar sej mest te Janne* (om hund) Uppl. **3** bärga sig, reda sig, klara sig Hall.

hylle n. [hylle, hölle, hille] hyll []

i jåns el. i jånse(s), i jånsen, i jånst(es), i jånners, i jädans m.fl. adv. [jå-, jau-, jô-, ja-, je(i)- o.d.] nyss, för en (kort) stund sedan nästan allm. *Tack får i jaongs!* Smål. *Ja såg-n ijannse* Närke. *I jônst ner ja kâm hem* Uppl. *Ho va hit mä-ä i jåns* Dal.

i-råk n. plötsligt påkommen sjukdom (i sht utslag) som tros vara orsakad av trolldom Dal Gästr Häls Härj. *Han har fått ett strängt iråk* Gästr. *Kucke£gubbar ... ha täjje* (tagit) *reda på kô£ ätter åskellsvåder å bota iråk mä dôm* Häls.

iåre n. [j`åre, j`are o.d.] säd el. mjöl av årets skörd Ång Västb Norrb. *Ve a heinne* (vi har hunnit) *smaka jare* Västb.

ibär n. Västn Dal ibära f. Sörml Uppl Västn Gästr ibäre n. Sörml Uppl ibär(n)ing m. Uppl Västn (garn till) inslag i väv. *När di väver randit så byter di åm ibärâ* Sörml.

iben n., koll. [-*bain*, -*bein*, -*ben* o.d.] fiskeredskap Ång Västb Lappl Norrb.

id m. [*äid* o.d.] visst antal rader el. fåror som i ett svep arbetas av på åker e.d.; äv.: omgång, vända Gotl. *Förr, da var de så mik* (mycket) *skog ... så att n fick ga mang äidar fö ti fa ret pa lambi* (få rätt på fåren) . (Vi hinner nog) *tva eidar ti middan*.

iden adj. [*idn*, *ien* o.d.] = **idken** Öland Smål Hall Jämtl. *Han ä sau ien å vell allri ta fritt Smål*.

idken adj. [*itjen*, *irken*, *iken* o.d.] flitig, arbetsam, idog; ivrig; om sig, sniken Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Ång. *Han e sa iken åm sästråna* (sädesstråna) *så Öland. Han ä iken ätter arbete Sörml*.

idvinnas v. [*ivinnas*, *evinnas* o.d.] anstränga sig (i arbete), åbäka sig, flänga runt; äv.: vrida sig (av obehag o.d.), plågas, våndas Blek Öland Smål. *Han eväijnates såm en mask, sa ettlate* (så kliade) *de i hele kråppen påu an Blek*.

igelkottaso el. -**kotte-** f. (hona av) igelkott Smål Västg Östg Närke Värml.

igenbarnad adj. [-*barna*, -*bån(n)a*, -*våna* o.d.] senil, dement, som har gått i barndom Hall Västg Boh Dalsl Värml. *Te slut b£e-n* (blev han) *så igenbarna så han hadd-ente reda på nô* (något) Dalsl.

iglig iglug adj. [*ig£-*, *igg£-*, *eg£-* o.d.] arbetsam, ihärdig, envis; sniken, snål Sörml Värml Västn Dal Gästr Häls. *Döm var sö ig£e sö-£öm* (så de) *dråkk bara rännmjö£k* (skummjöl) Häls.

ihängsen adj. uthållig (i arbete), ihärdig; äv.: ihållande, envis Blek Öland Smål Hall Västg Uppl. *Dä ä ihängsåd dätta väät* (vädret) Smål. *Påken* (pojken) *ä ihängsen wa han tar se* (sig) *för Hall*.

il n. **1** anfall av sjukdom, smärta, frossa e.d.; snabbt övergående, obehaglig förnimmelse i kroppen; rysning, ilning Öland Smål Hall Västg Västg Sörml Gästr Häls Härj Med Ång Västb Lappl Norrb. *Dä jikk sännä i£ar ijônôm kröppen på mäj* Sörml. *Än ha äinggar tjäningg a dän mila äilu*, han har ingen känning av det mellan anfallen Norrb. **2** humör, sinnesstämning Smål Häls Med Ång Västb Lappl Norrb; utbrott av ilska el. vrede Smål Uppl Västb; period av grubbleri, supande o.d. Östg Uppl. *När dām i£a kām på-n* Smål. *Dem arbeite bra då dem vo* (var) *på de ile* Västb. **3** hastigt påkommen arbetslust; plötslig ingivelse (att göra ngt) Smål Sörml Ång Västb Lappl Norrb; uppblossat intresse (för ngt el. ngn); förtjusning (i ngn); längtan (efter ngt) Sörml Ång Lappl. *Ja va rädd ja dä du skull fo ile på fara* (att du skulle få idén att fara) Ång. *Han ha ile åt den jänta* Lappl.

ila v. [*i-*, *ei-*, *hi-* o.d.] söla, dröja, vänta Skåne Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Västn Dal. *Han går å i£ar å dä b£ir ente nåt å-t* (av det) Västg.

ilägg(e) n. sankt ställe; gungfly Västg Boh.

iläggset adj. i n. i fråga om mark: sankt, blött Dalsl Värml.

ilagräs ilaregräs ilingagräs n. växt som anses skadlig för får att äta **a** myrlilja Skåne Smål Hall Västg. **b** tätört Smål Västg. **c** ett slags (kort) gräs Skåne Smål Hall.

ilängta v. tänka tillbaka på (ngt), komma ihåg, gräma sig över Ång Lappl. *Ja ilängte de än Ång.*

iling m. [i-, y- o.d.] **1** (kraftig) vindstöt; stormby; (häftig) by av regn, snö el. hagel Skåne Blek Smål Hall Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västn Dal Häls. *Dä kômm en iLing så båtn kantra Häls.* **2** anfall av sjukdom, smärta e.d.; rysning i kroppen Blek Smål Boh Dalsl Östg Värml Dal Häls. **3** vredesutbrott Smål. *De kâm på-nn* (det kom på honom) *en sânn dârr iLing ijänn.* **4** stund Gotl. *Di finggå kum inn igenn när di hadde vare eute an äilingg,* de fick komma in igen när de hade varit ute en stund.

ilk(e) m. [i-, e- o.d.] valk el. knöl under huden (på foten); förhårdnad, liktorn; frostknöl Hall Västg Boh Dalsl Värml.

ill adj. illt adj. **1** ond, elak; ilsken, vred; argsint Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv. i uttr. *göra illt*, *göra sattyg* Smål Västg Östg; äv.: förargad; utled Smål Västg. *Han glodde så illt* Smål. (Man ska) *bara sputta um en möter nô illt* Västg. *Ja bLae illter på-t* Västg. **2** ond; öm Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Jö hâ illt i riggen*, jag har ont i ryggen Norrb. **3** i fråga om blåst: kall, snål, bitande Sörml Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång. *En ill bLässt* Värml. *Å bLås* (det blåser) *så gâLi illt* Dal. **4** i fråga om röst: gäll, pipig Smål Sörml Värml Uppl Västn Dal Häls. **5** mycket sank o. oländig Norrb. **6** svår, komplicerad; besvärlig Ång Västb Norrb. *He jer illt a ler se*, det är svårt att lära sig Västb. *I ha âllte så illt för ât vangken e teid*, jag har alltid så svårt för att vakna i tid Norrb. **7** i uttr. som illt om el. *efter ngt*, ont om ngt, brist på ngt Häls Ång Västb Lappl Norrb. *He jer* (det är) *illt âm fisken jernna* (här) Västb.

illa-bär-ât s. oböjl. [-berot, -bäröd, -bröd(e) o.d.] person som bär sig illa åt, slarver Skåne Blek Smål. *Di ä ena illaberot* Smål.

illakommen adj. [-kå-, -ko-, -ku-, -kô-, -ka-] som är i trångmål el. knipa, som är illa ute; blottställd; utsatt (för ngt), fast; besvärad (av ngt) Skåne Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Västn. *Illakâmmen för pänga* Västg. *Vi ä bLena så illakumna fö vark bå tjarnga å ja Östg.* *Ja ha vari så illâkummen för gnetter* (lusägg) Sörml.

illavorden adj. [-vuren, -våren, -vuern, -våen, -våan, -vuLen o.d.] **1** som är av dålig beskaffenhet, otjänlig; ohanterlig Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Västn. *Dän granen ä få* (för) *illavåen å sava* (såga) *te bräe* Smål. **2** opasslig, olustig; illamående Skåne Blek Smål Hall Västg Närke. *Ja lao lide* (låg lite) *länge än vanlet i da fa* (för) *ja va lide illavåan* Skåne. **3** om väder: dålig Skåne Blek Hall Boh. **4** elak, illasinnad Skåne Smål Västg Sörml; ogin, ohjälpsam, otrevlig Skåne Blek Öland Smål Hall Östg. *Han ä inte illavåren å kamma te amm ain* (komma till om man) *behövår nönting* Hall. **5** illasittande; obekväm Skåne Blek Smål Hall Västg Östg. *Illavuant o seda* (sitta) Skåne. *Bruakläinningen va sa illavå`ån* Smål. **6** gravid Smål. (Hon har redan fem) *stöckna baan å ä illavåån idjåjn* (igen) . **7** illa belägen; som adv. illa till Smål. *Dä ligger så illevuret å fuLt dä dâ stället.* **8** i n. svårt, besvärligt; illa ställt Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Uppl. *Da va lide illavåat mä-at*

nao ja ble säl (när jag blev själv) Skåne. *De va raent* (rent) *illavuft i vaſa* (världen) Västg. **9** i n. dåligt, illa, tokigt Skåne Smål Östg. *De va ju inte sao illavured.*

illbattig adj. Öland Smål Västg Östg illbattig, illbattug adj. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg illbåtig adj. Smål Hall Västg Östg trilsk, tjurig, bångstyrig Göta; i n. svårt, besvärligt, krångligt Skåne Öland Smål Hall. *Aall* (alla) *hennes uung e liik illbatti* Öland. *Dä illbatit å grava hæe* (gräva här) Smål.

illblod n. m. dåligt blod, sjukt blod (som tappas vid åderlåtning, koppning) Västg Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Dä samſes så myttjen illbſo ôner vintern att jâ jett* (måste) *koppe mâ* Ång.

illdöding(e) m. [-döing(e) o.d.] **1** självdött slaktdjur Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg; äv.: litet o. svagt el. sjukligt djur Öland Hall Västg Värml. *Han vele* (ville) *sälja koen, fast de va en illdöing* Smål. *Dän illdöingen lever nog ente su länge* Västg. **2** självmördare, självspilling Skåne Blek Smål Hall Dalsl. **3** slö el. motsträvig individ Skåne Blek Öland Smål Hall. *Gakk äynte* (gå inte) *å dra hosana* (strumporna) *ätte da, däyn förgråmmate äylldöing!* Blek.

illfaren adj. [-far-, -fur-, -för-] som har gjort sig illa, skadad Västb Lappl. *Han ha vörtä* (blivit) *illförä i timmerskogän* Lappl.

illfrid illfred adj. ängslig, orolig Dal Gästr Häls. *Ja varrt så illfri nå du allri kâmm* Gästr.

illful adj. illistig, bakslug; elak, gemen Västg Boh Med Jämtl. *Å, hu e nå* (hon är nog) *så illfuhl att hu akt se nog* Jämtl.

illgärdig, illgärdug adj. [-jâſe, -jâſu(g) o.d.] = **illgjordsam**; äv.: listig, finurlig; klok; händig Dal Gästr Häls. *Ån del* (dvs. kreatur) *ä så iljâſô, så hæ* (det) *går int å stänga dômm inna* Gästr.

illgärds adj. [-jarss, -djârss o.d.] elak, illvillig; som ställer till förtret för andra, som gör rackartyg Med Ång Västb Lappl Norrb. *Han e sô illjarss, han kan itt let bſi hô han gå omm* (inte låta bli det han går förbi) Ång.

illgäten adj. [-jetn o.d.] **1** orolig, ängslig; illa till mods Jämtl. *Je vårt* (jag vart) *rektut illjetn når je int fann de* (dig). **2** elak, illvillig; illistig; retsam Häls Med Ång.

illgjordsam adj. [-jorsam, -joſsam o.d.] Häls Härj Med Jämtl illgärdsam adj. [-järsam, -jarsam, -djäsam, -desam o.d.] Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl om person: elak, illvillig; som ställer till förtret för andra, som gör rackartyg Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl; om get, häst el. ko: som ställer till besvär, ofta genom att hoppa över inhägnader Dal Häls Härj Jämtl. (Det var så) *besvärle mä jettene fôr dômm var se illjoſsam* Häls. *Hä* (det) *ä int roſet ha sä* (så) *illjärsamma onga* Lappl.

illgrund m. Västg Västm Dal illgrån(e) m. [-grôn(a), -grön(a) o.d.] Uppl Gästr Med Jämtl Ång misstanke. *Dôm komä tjöränäs mâ nanting unä tätjtä* (med någonting under täcket) *däpå vangna å då drog* (fattade) *ja illgrônann* Med.

illhåga v. [-høg-, -hugg- o.d.] **1** skrämman upp (ngn), oroa; äv.: avskräcka (ngn), avråda Häls Härj Med. *Dôm sa sô, sô dôm skul int illjhugg-a* (henne) Härj. **2** försöka väcka avund hos (ngn) Ång. *Jâ skâ illhoga-na rektit vâ* (med) nyhattn.

illhågad adj. [-høg-, -hug-, -hugg- o.d.] **1** orolig, ängslig Häls Med Jämtl Ång. *Hu va sa illhoga övve hôrre* (över hur) *de skull gau* Jämtl. **2** som inte har lust, ohågad Med Ång Västb Lappl. *Illhoga ti boka* (baka) Ång. **3** illasinnad Västg Västb.

illhålle n. **1** oländig mark Hall Västg. **2** besvärlig situation Smål Hall Västg. *Dâ kunn-ekke dän då£ie* (det kunde inte fan) *tænka, att ja sulle råka i ett sånt furbannat illhålle* Västg.

illhållen adj. [-høll(e)n, -ha`alln, -høl o.d.] **1** frusen o. olustig Med Jämtl Ång. **2** bekymrad, ängslig Värml Dal.

illhår n. illvillig el. illstig person Med Ång Lappl. *Va* (ett sådant) *illhår han var!* Lappl.

illhåran f. bf. Smål Östg Närke illhåren **m.** bf. Smål Östg skorv i hårbotten. *Så kunne di få illhårn i huvet ... å de va så hela huvet jåste* Östg.

illhårdningen f. bf. [-hårn-, -hårn- o.d.] i uttr. som *båra* el. *komma* el. *lida* till komma till kritan, bli allvar av Östg Sörml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med; äv. i uttr. i el. *på* i sista minuten, på sluttampen Östg Dal Häls. *Dän dår kôm då på illhårninga* Dal. *Når då le tå illhårninga så va ja tvungen tå gå sta å jör-å* Västn.

illharg n. Smål Östg illharge **n.** [-hår(r)j-, -hårj-, -harrj- o.d.] Skåne Smål Hall Västg Östg Häls oländig mark med mycket sten, snår o.d..

illharm(e)ligt adv. förfärligt, oerhört Smål Västg Östg. *Dâ va hett så illharmlit* Smål.

illhide n. [-hie o.d.] = **illharg**; äv.: tillhåll, näste; äv.: löst folk, pack Smål Hall Östg. *Hå* (hur) *har han kånnat je seg te å flötta ing i de illhiet* Hall.

illhugna v. [-hu-, -ho-, -hå-] **1** = **illhåga** **1** Uppl Dal Gästr Häls. **2** locka (ngn) (till ngt), tubba Uppl Gästr; lura (ngn) Hall.

illkipplig, illkipplug adj. [-tji-] **1** hemsk, som inger rysningar, hisnande, obehaglig Dal Häls Härj Jämtl. **2** illmarig, odygdig Med Jämtl.

illkringlug adj. alldeles rund Dal. *Illkring£u sôm e gryta.*

illmånas v. [-mån-, -mun- o.d.] vara missbelåten el. förargad Hall Västg. *Va illmunas gubben nu över* Västg.

illmånig illmånug **adj.** [vanl. -môn-] illvillig, illstig, retsam Häls. *Han ä så illmône så, han bare hitte på för te rettas.*

illmark f. = **illharg(e)** Smål Hall Västg. (Jag fick lov att) *ji-mme ut i illmårkena åtte kreativeura* Smål.

illmed illamed illtmed **adj.** oböjl. förskräckt, rädd, ängslig Härj Med Jämtl.

illnad m. inflammation, varbildning Härj. *Je* (jag) *ha fått illnå i e finger.*

illnatig **adj.** odygdig, som gör ofog Ång Lappl.

illpliktig illpliktug **adj.** illstig; illmarig Smål Västg Västn Dal Häls Härj Med Västb.

illrot f. [ill-, il-] kvickrot Östg Sörml Västn Gästr.

illsnedig illsnedug illsnidig illsnidug **adj.** illvillig, illistig Smål Hall Västg Gotl Östg Närke Västb Lappl.

illsniktig illsniktug **adj.** illvillig, odygdig Ång Västb Lappl. (Han) *ha jämt vyre* (varit) *illsnikte å onnese ve aren* (ställt till förtret för andra) Västb.

illspekug illspekot **adj.** [-*spek-*, -*spik-*] = **illsnedig** Västb Lappl Norrb.

illsvidande(s) illsviden illsvidd **adj.** [-*svidôndô*, -*swajðend*, -*sviandä*, -*sviane(s)*, -*svi(e)nes*, -*svindäs*, -*svis(s)*; -*swiddn*, -*svi(ä)n*; -*svidd* o.d.] orolig, ängslig Västg Värml Västn Dal Häls Härj Med. *E e* (jag är) *sô illswäjd n at e kumm för sent* Dal. (Jag blir) *rakt illsviane att int fôltje* (folket) *kommer* Häls.

illtegas v. [-*teg-*, -*täg-*] vara orolig, ha onda aningar; längta hem Häls Med.

illtrivas v. vantrivas Gotl Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb. *Piga illtrives hennä* (här) Ång.

illtyg n. [-*ty*, -*tu* o.d.] sattyg, otyg; något el. några som väcker avsky el. gör skada el. vållar besvär Smål Hall Västg Boh Dalsl. *De har vôttrt nôtt* (varit något) *illty framme å tatt äj höna* Hall. *Kornangner ä-t illtu te hänga ve kLä ära* Västg. *Dä bLir-le rängn snart, flujer* (flugor) *å illtu ä så befängt stögga te stekkas* Västg.

illunnen illunn **adj.** [-*unn(en)*, -*onnen*, -*önnen*, -*änn(en)*, -*önn*] missunnsam Västb Lappl. *Ska du vara så illunnän vä lillsysstra?* Lappl.

illväder n. [-*vär*, -*ver* o.d.] oväder, ruskväder; dåligt väder Västg Boh Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Na låumän dÿÿ bLä ne illvere, män râp än "gakk" bLä ne våkkärvere*, när lommen ylar blir det dåligt väder, men ropar han "gack" blir det vackert väder Norrb.

illvar **adj.** mycket vaksam el. försiktig, som anar oråd el. fara, misstänksam Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång. *Ha räven gått ti jâne ein gång å slette sâ, se e-n illvar sâ-ân* (i järnet en gång och slitit sig, så är han vaksam sedan) Jämtl. *Hästn va fô jännen illvar dämâ vägasjelä* (vid vägskalet) Med.

illved(j)ug **adj.** [-*vedo*, -*vädu*, -*veju* o.d.] om ved el. virke: som har fibrer som löper i varandra, vresig; som är svår att klyva, hyvla o.d. Jämtl Västb Norrb.

illvett n. [-*vett*, -*vet*, -*ved* o.d.] mycket hetsigt sinnelag; raseri, ursinne Smål Hall Västg. *Dar e ett jädäns illved i-en* (i honom) Hall.

illvorden **adj.** [-*vuLen*, -*vueLn*, -*voLen* o.d.] **1** illasinnad, illvillig Dal Gästr Häls Med Ång Lappl; illmarig Ång. **2** ogin, omedgörlig Öland Smål Östg Häls. *Nu ska du inte va illvueLn än jaLp* (utan hjälpa) Smål. **3** i n. obekvämt; olämpligt; besvärligt, svårt Öland Smål Östg. *Ja a ligge så illvueLt* Smål. **4** i n. om väder: otrevligt, ruskigt Dal. **5** i n. riskfyllt; gruvsamt Härj. **6** matt, krasslig; illamående Smål Jämtl.

ilska f. [*illska*, *i`illsk*, *ilsja* o.d.] **1 a** (känsla av) sjukdom Blek Jämtl. **b** inflammation el. var i böld, sår o.d. Jämtl Norrb. **c** svullnad i kos juver efter kalvning Skåne. **2** varm ånga, imma Skåne.

immerdikt immerdick **adv.**, äv. som två ord [i-, e-, -dikk(t), -dekk(t), -ditj, -dirck o.d.] oupphörligt; ideligen Skåne Hall. *De räjjnade immerdekk* Hall.

immerfort el. **immers-**, **immert-**, **imra-** **adv.**, äv. som två ord [i-, y-, e-, ö-, he- o.d.] 1 oupphörligt; ideligen täml. allm.; äv.: alltjämt Smål Västg Värml. 2 mycket fort, blixtnabbt; äv.: genast Skåne Värml Gästr Häls Härj Jämtl Ång Lappl. *Nu ska-ddu jöre-t å dä ska gå immerfort* Värml.

indöm(me)lig **adj.** [-dö-, -dy-, -du-] inbunden, tystlåten Skåne Smål Hall.

inför(e) **adv.** [inn-, ing-, eng-, -för(e), -får(e), -far o.d.] inåt; ofta i fråga om tårs el. fötters position Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Värml. *Veggana di hellar* (lutar) *ingfår* Skåne. *Gå inför mä föttera* Värml.

infött **adj.** som går inåt med tårna Smål Västg Ång Västb Lappl Norrb. *Båna vara* (barnen är) *ib£ann nalta* (lite) *infött då däm böre gå* Västb.

inful **adj.** Västg Boh Dalsl Värml Dal **innanful** **adj.** Närke Värml Västn illstig, illmarig, falsk. *De ä en innåfu£ rakkåre* Närke.

ingahanda **pron. adv.** [vanl. *ingan(a)* o.d.] 1 som **pron.** inget, ingenting Skåne Smål Hall Västg Värml Dal Häls Med Ång. *De har-n ingana för* Västg. *Ja vät* (vet) *ingan om hä* (det) Häls. 2 som **adv.** ingalunda, inte Ång Västb. *Ingarn kômm hon na* (kommer hon något) *i kväll nu int* Ång.

ingångsa **innegångsa** f. [-gangs] **innepiga**, **kammarjungfru**, **hembitråde** Boh.

ingöra **n.** arbete inomhus Smål Sörml Uppl Dal Ång. *Kvinnfå£tjin har sitt innjöra dâm* Uppl.

ingorst **adv.** [(e)ingerst, ö(y)nggärst o.d.] **ingenstans** Dal Häls Härj Med Jämtl Lappl Norrb. *Ä e* (det är) *innôst som hema* Dal. *Denn rakkarn kom du ingärst mâ* Med.

inhål **adj.** [-hôle, -hu£, -(h)o£ o.d.] **ihålig** Boh Dalsl Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Panna va sô dyngi horn va itt* (lortig hon var inte) *innhôle* Ång.

inhult **n.** Blek Öland Smål **inhultar** **s. pl.** Öland Smål Östg **spant** i båt.

inhus **n.** boningshus Blek Smål Hall Boh. *Hanses la`a leger* (lada ligger) *åvafôr innhusa* Hall.

inmarig **inmarot** **adj.** illmarig, knipslug, listig Skåne Blek Öland Smål Hall Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Ång Lappl Norrb. *Innmari sâ en räv* Öland. *Han satt å b£ingkte så innmarit* Smål.

inmat **m.** täml. allm. **innanmat** **m.** Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl **ätliga** **inälvor** från slaktdjur el. fisk. *Dar e inte nân ingmad i fissj* (fisk) *ve dinne tiden* Skåne. *Vi sâl* (säljer) *ka£vân män behôll innamatn* Med.

innanåt **adv.** [inganad, -åd o.d.] **innantill** Skåne Blek Smål. *Där va många aw di gamle di konne ente lese ingenad en gång* Skåne.

innande **adv.** innerligt, väldigt, rysligt Blek Öland Smål Boh Uppl. *De va så innande go* (om kakor) Öland.

innanefter adv. [-ätter, -ett, -åtar o.d.] inifrån; äv.: som kommer från visst väderstreck, vanl. norr- el. västerifrån Värml Dal Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ner-ä möljäs inanet, fa do ve`ent reggnä*, när det mulnar från inlandet, får man vänta regn Norrb.

innansjuk adj. som har diarré, magsjuk Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls. *Dåm e innansjuka allihop* Uppl.

innebränna f. innebrännare m. djupt liggande böld Skåne.

innegärning f. = **ingöra** Skåne Blek Smål Hall Västg.

innestöd s. innestöda f. [-stö, -stöa] tid på året då kreatur står inomhus Västg Boh Dalsl.

inneträd n. krukväxt, rumsväxt Smål Östg. *Di gamle di to dä* (dvs. hönsdynga) *å bēanade ôpp-et i vatten å hadde te inneträ* Östg.

innevar adv. [*inneva, ingeva* o.d.] förra, sistlidna, som var Skåne Boh Dalsl Närke. *Ugan ingeva lau ja te saings*, förra veckan låg jag till sängs Skåne. *Vegga inne va*, veckan som var Boh.

innug adj. **1** tystlåten, hemlighetsfull, illmarig; äv.: knepig, klyftig, slug Västg Gotl Uppl Västn Dal Gästr Häls. **2** flitig, ihärdig Östg Sörml Värml Västn.

insin(ne) prep. adv. [-sinn, -si`inn, -sänn] invid, intill Jämtl Ång. *På stoln insänn radion såt* (satt) *du om söndägarn då högmässa geck* Ång.

insjuk adj. [-sjuk, -sjug, -sjyw, -syg o.d.] **1** invärtes sjuk Skåne Boh Dalsl. **2** genomsjuk, allvarligt sjuk Västg Boh.

inteannat adv., äv. som två ord [*inntan(e)* o.d.] **1** ibland, emellanåt, då och då Dalsl Värml Dal Härj. *De trur säj* (vågar sig) *ut intane* Dalsl. *Å tog säj nônn älj jord di allt inntann* Värml. **2** faktiskt, nog, tänka sig, alltid Härj Jämtl. *De skull som vä höögst moe* (vara högsta mode) *dä då, intan* Jämtl. **3** ganska, tämligen Västb. *He jer* (det är) *enntarn kallt*.

intenågot pron. i n. [vanl. *intnô, ittnô* o.d.] ingenting, intet; inget, inte något Västg Dalsl Sörml Närke Värml Västn Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl Norrb; i uttr. *tills oduglig, inte till ngn nytta* Värml Med. (Det finns) *en sēaks sôpp ... sôm kan väre på samme* (en del) *björker, män dänn ä intnô tess anne än te kurker* (korkar) Värml. *Hânj jâ£* (han gjorde) *då rakt ittjnô* Härj.

intevätt pron. ingenting (alls), intet Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Han vord elak* (blev arg) *för rakt intvätt* Ång.

intimmer n. [-ti-, -te-, -tö-, -tu- o.d.] = **inhult** Skåne Blek Hall Västg Boh.

inuppunder prep. adv. [*innpundär, innpöni, i(nn)pyny, ipunner* o.d.] (in)under Värml Dal Med Jämtl. *Dåm sto inpyny grânåm* (granarna) Jämtl. *Môse* (vasslan) *fikk rinne ti e* (i en) *bytte ipunne* Jämtl.

invåld s. [-våhlt, -vå£n bf. , -vald] Gotl Härj Jämtl invåller s. plur. [-völl-] Boh inälvor, innanmäte. *Än förbannad hokstä, sått ja trodä, att hail* (hosta, så att jag trodde, att hela) *invalidi skudd kumm upp* Gotl.

inved m. [-ve(d), -vö, -wid o.d.] kärnved Dalsl Gotl Sörml Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä rene innven i hele ståkken Dalsl. E tall sôm står på et bärj bÊir dä mô`ôn (mycken) innve i Värml.*

ipa v. dröja, vänta Västg. *Dä ä inte nô å ipa mä längre.*

isa f. valen tumlare Boh.

isbro f. isbildning på väg el. mark, isgata Skåne Blek Smål. *Där va isbro pau väien Skåne.*

isdös el. isa- f. sågspånstäckt stack av uppsågad sjöis Smål Östg Sörml Närke Västn.

isflen m. [-fℓe(i)n] = **isbro** Med Ång Västb Lappl Norrb.

isflening el. isa- m. [-flen-, -flain-, -fläun- o.d.] isfläck på marken, istäckt vattenpuss Skåne. *Ja je å fallt (jag gick och föll) po en isflening i går.*

isickel m. [is-, ais-, -ikkeℓ-, -eittjel-, -itjil o.d.] istapp Dal Ång Västb Lappl Norrb. *Han kℓösst isitjåla bårtte (ur) sjäggä Lappl.*

iskall(e) m. bank av is utmed strand Sörml Uppl Med Jämtl Västb Lappl Lappl.

islätt n. m. f. , ingen pl. [islätt, äisläit o.d.] (garn till) inslag i väv, väft Skåne Hall Gotl Närke. *Ja har bāmull te vårp å ulled te islätt Skåne. Uppränniingi (varpgarnet) skall var mair hardsnoi (hårdtvinnat) än äisleti Gotl.*

ispänt adj. i n. [-spännt, -spängt o.d.] om trä: hårdkluvet, svårt att spänta stickor av Smål Västg Östg Värml.

ispenkorv m. [isspen-, isspan-, isspôn- o.d.] korv innehållande fläsk (o. korngryn) Uppl Västn Dal Gästr.

ispipa f. istapp Uppl Gästr Häls Härj Med Ång.

issår n. [-sår, -sôr o.d.] issörja Häls Härj Jämtl.

issnurra el. isa- f. [äis-, isa-, -snurr-, -snorr-, -snårr-] slängkälke på isen Skåne Gotl.

isspjärna f. sädesärta Sörml Uppl.

istickel istickel m. [is-, ais- o.d.] = **isickel** Dal Häls. *Dä ä istikℓär på takä Häls.*

iständ istänt adj. som har tänder som det lätt ilar o. ömmer i (o. som därför inte vill dricka ngt kallt) Skåne Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Värml Västn. *Såmma kö våa istännda å dau dracke daj inte pau flaire da, somliga kor var "istända" och då drack de inte på flera dagar Skåne.*

isterbult m. till en rulle hopbundet svinister (vilken används att smörja pannor, putsa skor m.m. med) Smål Västg Östg Uppl Gästr.

istergrevar m. pl. osmälta rester efter att ister smälts Blek Smål Västg Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal. *Fôgla bruka få istergrevaner Uppl.*

istra f. isterhinna (med fastsittande ister) hos svin; äv.: vardera av de två halvorna av bukister hos svin Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Värml Västn. *Va istran bra väjde (vägde) den sjuttan, attan mark Skåne.*

itände n. stickor, spån o.d. att tända med, tändved Smål Hall Västg. *Tjårve ä bra te itänne Hall.*

itöst m. [itjä- o.d.] itösta f. [itä-, itjä- o.d.] idisslat maginnehåll, idisslad tugga Dal. Å *add we så ... k£ien i tannum så å add id dugå tegg itâstu*, hon (dvs. kon) hade varit så klen i tänderna så hon hade inte dugt tugga "itöstan".

itösta v. [itästa, itjä-, itäkslå, itik- o.d.] idissla Dal Gästr.

ivälv(d) adj. Blek Västg Östg Närke Värml Västn Dal i`va£(d), i`val, i`vä£d o.d.] ivälven adj. Västg Närke Värml i`va£n, i`vä£n o.d.] skål- el. rännformig; konkav; urholkad. *Sleva skull ha vôr* (varit) *mer ivarn, då går för lit i-a* (lite i den) Värml.

ivärdig ivärdug ivärden adj. [-vä£-, -va£- o.d.] liten, svag, klen; dålig, undermålig Jämtl Ång Lappl. *Han är så spä å ivâ£en då jett* (måste) *fattas-n na* (något) Ång. *Smott å ivä£e e brö* Ång.

iver adj. **1** om person el. häst: ivrig; het, otålig Blek Öland Smål Östg Uppl Häls Ång. **2** hastig, rask; i n. bråttom, brådslande Smål Västg Östg. *Dä inte så ivert* Östg. **3** om ost: skarp el. stark i smaken Skåne. *Osten e så ivår å go*.

iverkniv m. ivrig el. hetlevrad el. våghalsig person Blek Smål.

ivlas v. [iv-, ivv- o.d.] **1** anstränga sig, ligga i, sträva Skåne Blek Smål Hall Västg Östg; väsnas, kivas, bråka Smål. *Dä jalp* (hjälpte) *inte hö ja ivlades* Smål. **2** färdas, fara Skåne Blek Smål. *Dänn våjjen ha han nåkk ivolats nånna* (några) *gaunge* Blek. **3** röra på sig litet; kvickna till Skåne. *Ja e så stramm i knyckjana* (lederna) *men nårr ja får ivlads litt så går de jo*.

jå s. oböjl. [jå, jao, jo o.d.] i uttr. gå e.d. *på jå*, följa (efter ngn) på avstånd (för att se vad som ska hända); stå el. ligga e.d. *på jå*, stå el. ligga på lur Skåne Blek Hall. *Vem treo dö leau pa jeo bak meuern om eynte masse*, vem tror du låg på lur bakom muren om inte Masse Blek. *Da jenge på jou ätte far å saj va han teo se te*, de gick efter för att se vad han tog sig till Hall.

jå sig v. förmå sig, få sig; komma sig för Jämtl. *Hân ha int jådd se te fârâ*, han har inte kommit sig för att fara. *Jå då te å jär i danne nô*, få dig till att göra det där nu.

jabba v. **1** gå tungt o. ovigt; traska på Boh Dalsl Värml Ång. *Han jabba å jekk i gôra* (smörjan) Värml. **2** gå med korta steg, trippa Boh Lappl.

jabba v. **1** pladdra, babbla, prata strunt, svamla; äv.: vara uppkäftig el. grov Skåne Hall Västg Jämtl. **2** om hund: skälla, bjäbba Hall Västg.

jäbba v. **1** om hund: småskälla, gläfsa Skåne Smål Västg Östg Sörml Dal Häls. *Hongen* (hunden) *han sto å jebb å jebb* Skåne. **2** säga mot; bjäbba; ofta i förb. *mot*; äv.: härma (ngns tal); äv.: grimasera el. räcka ut tungan (åt ngn) Skåne Blek Öland Smål Västg Östg Sörml Dal Häls Med Västb. *Sett ingtä å jäbba mott*, sitt inte och säg emot Blek. *Dåkan jäbba aut me*, flickan gjorde fula grimaser åt mig Smål.

jacka v. klippa (hår) (i jämn kant i nacken); kortklippa (ngn), snagga Hall Västg Boh Dalsl. *De e jakkat rekktit för nära* Hall.

jäcka v. = **jacka** Skåne Smål Hall Västg. *Han tore allri å lä jäkka se*, han tordes aldrig låta klippa sig (i jämn kant) Smål.

jädar, jädre m. [*jäder, jär, jådår, jôdôr, judduL, jaggur, jaggul, jägar; jare, järe* o.d.] Boh Dalsl Värml Dal Härj Jämtl Ång Västb Lappl **jäder, jädra** f. [*jäder, jä`är, jär, jar; järe*] Värml valk av svallved som bildats runt sår i (björk)träd Dalsl Värml Dal Härj Jämtl Ång Västb Lappl; jfr **ljud**. *Stårske björsktjila tå jôdøl, starka björkkilar av svallved Härj. 1* grusel. rullstensås, höjdsträckning Skåne Smål Hall. *Honnt dä bläs, så ä dä lunt denne vanen jären, hurdant det än blåser, så är det lugnt på denna sidan åsen Hall. 2* stadkant på vävnad Boh Dalsl Värml. *Se bre`e järer dä va på dâta ty, så breda stadkanter det var på detta tyg Värml.*

jadda v. gå med små steg; trampa; traska Ång. *Han ä fôl så pass* (han är väl så pass återställd) *att han ä oppe å jadde å gå lite.*

jäga v. [*jäga, jäja, jäva, jeva, jagå* o.d.] **1** förfölja (ngn), springa efter, jaga; jakta på, driva på, hetsa; schasa Skåne Smål Hall Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Dal Gästr. *On kan fau* (hon kan få) *jäva dom bau läinge o vail* (om hästar) Skåne. *Hunn ha jäga fåren hela dan* Västml. *Bo`on jäga mä så, husbonden jaktar mig så Dal. 2* jaga, gå på viltjakt Skåne Hall Dal. *De va mest ude å jäga ihob* Skåne. **3** tjata på (ngn), enträget be om ngt; bråka med Häls Härj. *Han jäga mäg tå tjepa* (att köpa) Häls.

jagla, jaggla v. **1** tugga länge o. mödosamt (p.g.a. dåliga tänder el. matens konsistens) Smål Gotl Östg Närke Värml Västml Dal Häls. *Ä dä e rôtte sôm katten setter å jaggLer på?* Värml. **2** prata i ett; smågräla ihållande, gnata Dal Häls Härj; i förb. *med* blanda sig i andras samtal; jamsa med Västg Häls Härj. **3** om hund: skälla ihållande; gnälla Härj Jämtl.

jagonn adv. interj. [vanl. -gånn, -gonn] = **jagud** Skåne. *Kagan e* (kakan är) *jagånn rektit go.*

jagud adv. interj. [*jagu, jaggju, jagge* o.d.] minsann, sannerligen Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Härj Jämtl; ibland äv. i uttr. *mig. Där va jagu rett jypt* (djupt) Skåne. *Jaggume e-a inte widhåra* (är jag inte vithårig), *å inte eldre!* Hall. *Nä` se jaggju ja dä jör* Värml.

jaka jäka v. [*ja-, jå-, je-, jä-* o.d.] bildas is, frysa till (på sjö el. vattendrag) Västb Norrb. *He hâ jåka i nåt isa fiäLo,* det har frusit till i natt på fjärden Norrb.

jaka se **aka**.

jäka v. se **ljaka**.

jakobsstege s., äv. som två ord växten blågull Smål Hall Östg Närke Dal Härj Ång Västb.

jåla v. [*jå-, jau-* o.d.] **1** prata meningslöst, enfaldigt el. barnsligt; äv.: skämta, skoja Hall Västg Boh Dalsl Värml Uppl Västml Dal Gästr Med Norrb. *Han jåla nåk* (skämtade nog) *bare mä däj* Dalsl. **2** om barn: jollra Hall Västg Boh Närke Värml Västml Dal Gästr Västb. *FLeckungin* (flickungen) *jåLår fast ho barâ ä sju månår* Närke. **3** jama Med Jämtl. *Katta staur* (står) *å jauLe uttafôr döra* Jämtl. **4** vela; äv.: gå obestämt; irra omkring Hall Västg Dalsl.

jålig jålot **adj.** dum, enfaldig; barnslig; fånig, tokig; äv.: velig Hall Västg Boh Dalsl Värml Gästr.

jalka v. = **jagla 1** Dalsl Häls Med.

jalla v. 1 traska, vanka, gå sakta o. vacklande Dal Häls Jämtl. *Dem fekk jall å ga*, de fick traska och gå Dal. **2** prata (tröttande), mala på om ett o. samma Häls Norrb. **3** klaga, gnälla, jämra sig Norrb.

jålma v. [*ja-*, *mja`a-*, *dja`a-*, *ja`a-*, *jä-*, *jå-*, *jô-*, o.d.] Öland Smål Västg Värml Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **jålmas v.** [vanl. *ja-*] Ång Västb Norrb **jålma eka**, genljuda Värml Lappl Norrb. *Mot slutet hosta han så då ja£me* (om lungsjuk person) Värml. *Hän råope sö ne jö£me*, han ropade så det ekade Norrb. **1** **jålma** skrika, gasta, ropa högt; tala el. sjunga högljutt Öland Västg Värml Dal Häls Ång Västb Norrb. *Ja£ma sum en gast* Västg. *Påjkän hän ja`d£m sä jä hör et* (inte) *va du säg* Ång. **2** **jålma** gråta o. skrika, storgråta Västg Uppl Häls Norrb. **3** **jålma** om ko: råma högljutt, böla Smål Västg Norrb. **4** **jålma**, **jålmas** om katt: jama Västg Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Katta jalmer å vill in* Med. **5** **jålma** tala med pipig el. gäll el. ynkelig röst; kvida, låta klagande Västg Häls Med Jämtl Västb Lappl Norrb. **6** **jålma**, **jålmas** beklaga sig, jämra sig Västg Uppl Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Du ar fäll inge å jålma för!* Uppl. *Han jör-nt na anne än ja£mes*, han gör inte något annat än beklagar sig Ång.

jälp f. [*jä-*, *jö-*] **1** vak i isen el. ställe på strand där fiskenot dras upp Häls Med Västb Lappl Norrb. **2** finast bunden del av fiskenot Härj.

jalu

jälva jälvas **v.** [*jâ`â£v*, *jââlves* o.d.] klaga oupphörligen Norrb.

jälver n. geléartad el. levrad massa Blek Smål. *Han va som ett jålva hele kâan* (karln) Blek.

jama v. [*ja-*, *jå-*] fästa ihop (delar av fiskenät el. -notar); äv. i förb. *jama ihop* Västb Lappl Norrb.

jamän adv., äv. som två ord [*jamän*, *jammen*, *jamme* o.d.] **1** sannerligen, minsann; visst Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Uppl Häls Härj Jämtl Ång Lappl; äv. i uttr. *i mig* Boh Dalsl Värml. *Jamän e dar så* (är det så) Skåne. *Män nu jammen i mäj ska du få stryk!* Värml. **2** som svar på tackande varsågod, väl bekomme Skåne. *Takk sau meed* (så mycket) . *Jamänn*.

jåmig jåmug jåmot **adj.** [*jåm-*, *jåmm-*] **1** enfaldig, dum; trög, senfärdig; slö; tafatt, drumlig Värml Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Västb. *Hänj* (han) *va no så eländôt jåmô ô b£yg å sä* (av sig) Härj. **2** sömnig, dåsig Dal Härj. **3** blek o. tård, glåmig Dal Häls Härj Med Jämtl. *Hu e så b£äk o jåmu* Jämtl. **4** om mat el. dryck: menlös, fadd, avslagen; blaskig; jolmig; (söt o.) äcklig Dal Gästr Häls Jämtl. *Fy, vå kaffe va jåmut i smatjen!* Gästr. **5** om väderlek: oklar, fuktig o. kall Jämtl Ång. *De e jåmut i ver*, det är oklart väder Jämtl.

jamla v. 1 prata strunt, svamla; tala obeslutsamt Skåne Smål Östg Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Lappl. *Han jammLar hursåmhälst* Västn. *Änn dân jammäL sä dä ä ett na hör ätt*, den där pratar så mycket strunt att det är ingenting att höra på Ång. **2** tala svagt el. otydligt, mumla Sörml Uppl Dal Häls Med Ång. *Va står du å jammLär ti* (mumlar om) Med. **3** tugga illa Häls Med Ång. om katt: jama Boh Dalsl Sörml Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med. *Kattn jammLar å vill ut* Gästr. **4** jämra sig; tala med gnällig röst Värml Dal Gästr Härj. *Tjårringa jammLa övâ tandvåttjin* (tandvärken) Dal.

jämn-delig adj. 1 som har samma kvalitet, storlek el. styrka; ordinär, medelmåttig Smål Västg Östg Närke. *Di ä jämdelia di då bågge* Smål. *Sôn min ä jammdeLi* (medelmåttig) kar Östg. *Dâ ä jâmdeLi abôrra* (abborrar) Östg. **2** jämnt fördelad Smål Västg. (Om regn:) *Dâ ha kômmet jâmmdelit öve hela lannet* Smål. *Koa mjôLkar jâmmdelit* (mjölkar lika mycket varje dag) Västg.

jämna f. [jä-, ja-] plant el. slätt terräng- el. vägparti Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Värml Västn Dal Häls Härj Med Jämtl Västb Lappl. *Nôr ain* (när man) *kåmmer ut på jämna så tjännns vinn* Hall. *Ve* (vi) *kan ta mer i lass fer* (för) *ve har jåmmna ä`änn* (ända) *framm* Värml. *Nu er ô* (är det) *jåmmna e bra tag* Dal.

jämna v. [jä-, jö:- o.d.] reda av (sås, stuvning, kräm o.d.) Skåne Smål Hall. *Mor jämnar nällesöd mä vedemajjl* (nässelsoipan med vetemjöl) Skåne.

jämna f. se **jämne**.

jämnask m. översta stockvarv på stuga som är under upptimring Blek Smål. *Ja nu haa* (har) *vi timrat åpp ti jämasken* Smål.

jämbär adj. om träd el. stock el. stör: jämgrov, lika grov upptill som nedtill Ång Västb Lappl. *Grärna je* (granen är) *jåmbär* Västb.

jämnbräddad adj. [jåmm-, jamm-, -brädd-, -bradd-, -brôdd- o.d.] fylld upp till kanten, bräddfyll Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Uppl Västn Dal Gästr Härj. *Spann ä jåmmbrädda mä vann* (med vatten) Hall.

jämnd f. i uttr. *på* el. *för jämnden* el. *jåmndan* o. *på* el. *för en jämnd* **1** för jämnan, ständigt Blek Smål Västg. (Köpt bröd) *då-nte rolit ô äta fö jåmdan* Smål. **2** överlag; i allmänhet, på det hela taget Blek Smål. *Dâ ble daolet mä petater i aor, di ai smao på jåmden*, det blev dåligt med potatis i år, de är små överlag Blek. *På jåmda va han nökter* Smål.

jämndragen adj. [-draen, -dradjén, -drejjin, -droi o.d.] **1** om person: som saknar midja, jämntjock Uppl Dal Ång Norrb. **2** jämnmulen, igenmulen Dal Gästr. *Hä* (det) *ä jåmndräjji nu* Gästr.

jämne m. , äv. n. [jåmmne, jammne, jammern, jemmen o.d.] Smål Hall Västg Östg Sörml Dal Häls Härj Med Ång Västb **2** jämna f. [jä-, ja-] Västg Sörml Värml Uppl Västn Dal Häls Med jämnad m. [jä-, ja- o.d.] Dal ett slags lummerväxt, vanl. plattlummer. *Di brukte mö* (ofta) *jåmne te farje* (att färga) *mä, då vart grönt* Värml. *Jamnân våksôr i små hultâr* (tuvor) Gästr.

jämnflott adj. n. el. adv. [-fŁott, -fŁått o.d.] Smål Östg Sörml Närke jämnflotts, jämnflottes
adj. adv. [-fŁoss, -flåts, -fŁåttes o.d.] Östg Närke Värml i fråga om vatten i sjö el.
vattendrag: som går jäms med marken Smål Östg Sörml Närke Värml.. *Båkken han
rann ju jämfŁåttes mä bakken* Östg. **1** plant, vågrätt Östg Sörml. *Åkern ligger jämmfŁått*
Östg. *Då va presiss jämmfŁått* (när man låg ned utan kudde) Östg. *En tjårgrop måste
gråvas i en backe, inte der det var jemnflåts* Sörml.

jämnggrant adv. mangrant; enhålligt; överlag; allmänt, överallt Blek Smål Västg Värml.
Di rōstade jämmnggrant på Nårroman (en riksdagsman) Smål. *Fōr* (fōrr) *hade di baster*
(bastur för torkning av lin) *jāmmnggrant* Värml. *Di sōp jāmmnggrant* Värml.

jāmning s. [jāmm-, jō:m- o.d.] avredning (till sås, stuvning o.d.) Skåne Hall Härj. *Sō
jåŁ dōm lihtte* (så gjorde de lite) *jāmmning tå* (av) *mjōŁ ô lihtte grådda ô slo ohpp i*
Härj.

jāmnkamp m. [jāmm-, jamm-] jāmnårig kamrat, stallbroder Boh.

jāmnkulsing m. djur som är jāmgammalt med annat djur; äv.: person som är
jāmgammal med annan person; årsbarn Blek Smål. *Jāmkullsingana sude dāe* (satt
dår) *på bångkana* Smål. *Då va granna jāmmkolsinga di dāra grisana* Smål.

jāmnlett adj. enfårgad; äv.: i samma fårg för jāmnan Uppl Västb. *Morsan ville ha kōke
målat jāmlett* (i samma fårg för jāmnan) Uppl.

jāmnt adv. konj. . **1** som adv. **a** precis, just Blek Västg Dalsl Värml. *Jāmt etter islōsen*
(islossningen) *såtte jå ut rysska* (ryssjan) Dalsl. *Då setter e mygge jāmt ve hårfåste*
Dalsl. *Jāmt fō`ōr juŁa* Värml. *Båkken jōr en krōk jāmt dār* Värml. *Han kåmm jāmt sōm ja*
hōll på å fekk mä kaffe Värml. *Då gŁimsa te jāmt sōm e lōkkt*, det glimmade till precis
som en lykta Värml. **b** alldeles, helt, fullständigt Öland Smål Östg Sörml Värml. *Jāmt*
svatt (svart) Smål. *Jå får nåkk ji mä a skogen hōkka stōnn sōm hālst för ve ä jāmt veutta*,
jag får nog ge mig åt skogen vilken stund som helst för vi är alldeles utan ved
Värml. **c** (i nekande uttr.): rakt, alls Smål Närke Värml. *Vi fikk jāmt inte* (alls ingenting)
Nårke. *Nå dā tror-a jāmt int* Värml. *Ho ä att så perki* (allt så petig) *s-att ho åter jāmt*
ittnō (ingenting) Värml. **d** nästan, närapå Smål Värml. *Ja jāmt ajas* (är nästan rädd)
för å gå fōbi tjōågån (kyrkogården) *sen dā ä skumt* Smål. *Dār va dā jāmt falit* Värml.
e alldeles nyss, just Dalsl Värml Dal. *Du får-nte sōppŁe* (skräpa ner) *nu når ja jāmt*
ha hōfsa (städat) Dalsl. *Han ha jāmt vōr* (varit) *hårr* Värml. **2** som konj. precis när,
just som Västg Värml. *Då va ja sākstan år nōr vi fŁōtte dit*, *då va jamt ja hadde gått å läst*
Västg. *Jamt han ha sō`ōmn* (somnat) *jek dōrra ôpp* Värml.

jāmnvägg f. yttervägg på hus till och med översta timmervarvet Smål Västg Östg Värml.
Di ä så hōjt sōm jāmnvägggera (i timringsarbetet) Smål.

jampa v. stå o. trampa (nervöst) på ett ställe (ofta om ko el. häst); röra sig el. arbeta
långsamt, vara senfårdig; gå illa, halta Västg. *Han sto dār å jampa*. *En jampa* (man
haltar) *så illa*.

janka v. [ja-, jå- o.d.] **1** gå sakta (med osäkra el. mödosamma steg); äv.: gå av o. an, vanka omkring Skåne Öland Smål Västg Östg Värml Uppl Ång Lappl. *Nu kan ja vå åppe å jangka lite ôm da`a* (om dagarna) Smål. *Jangka sôm e gås* Smål. **2** (stå o.) trampa (oroligt, ivrigt el. obeslutsamt) Smål Västg Boh Häls Ång Lappl; äv.: vara obeslutsam, vela Västg. *Han står å jankar å vet ente um han tör ta£a ut* Västg. *Je däg i väg på huse nu då å stå-nt hän å jänka längr e* Häls. (Hunden) *stå å gnäll å jangkä å vell lös* Ång. **3** kinka, klagat över småsaker Smål Västg Östg Värml Dal Häls. *Ho gå där å jangka, ho ä ju allri belåten* Smål. **4** hålla med, samtycka; gå med på el. finna sig i (ngt); ofta i förb. *janka med* Smål Västg Östg Värml. *Han jangke alt, åm han skule fô£je mä* Värml.

jänsa v. löva o. pryda med blommor till midsommar Jämtl. *Jå`åns kring bruån om jånsmäss*, löva kring förstukvistarna vid midsommar (johannesmäss). *Må jånse grinnån*, vi lövade grindarna.

jaöl n. förlovningskalas Skåne Blek Boh Dalsl.

jaord n. samtycke, bifall, ja (ofta i fråga om frieri); löfte Skåne Blek Hall Västg Östg Västml Häls Härj Jämtl. *Nu har han fåd hinnas* (fått hennes) *jaor* Skåne. *Ja har då fått hanses jao£ på att han ska jå£pe mä* Östg.

jåp m. n. jåper m. enfaldig, sjåpig el. tafatt person Smål Boh Sörml Uppl Häls Jämtl Ång Västb. *Sökkåt* (ett sånt) *jåp å bâra se åt!* Smål.

jåra v. ideligen prata om samma sak; kälta Häls Med.

jårg m. se **djårg**.

jårga v. [jårga, jå`årg, jå`årj, jårga o.d.] **1** tugga mödosamt (på ngt segt) Häls Västb tjata, ideligen upprepa ngt; gnata, tråta Västml Dal Gästr Häls Ång Västb. **2** låta illa, jämlra sig; om katt: jama Jämtl. **3** småvärka, mola Dal Jämtl.

jårj jårja f. växten torta Ång Lappl. *Når koen et jerjan va£ mjå£ka besk*, när korna åter torta blir mjölken besk Lappl.

jårmas v. Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb jårma sig **v.** Uppl Dal Härj Med Jämtl låta illa, jämlra sig, beklaga sig. *Hon jårmar se fôr jemman* Uppl. *Hon få bâ ligg å jårmas te vårtjån* (bara ligga och jämlra sig i värk) Lappl. *Int behöv en då jårmes te* (klaga över) *vårmen i sômar* Ång.

jårmt m. [jårmt, jårtt, jårtt o.d.] tugga som idisslas; äv.: förmåga att idissla Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Om n ko miste jårtt skô man ta lite jårtt tå n aen ko å je a*, om en ko slutar idissla ska man ta lite "jårmt" av en annan ko och ge henne Ång.

jårmta v. [jå`årmt, jårtte, jå`årt, je`ert, jårtt, jåntå o.d.] idissla Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Kåon ståod å jårmtte då i komm ine fuse* (in i fåhuset) Norrb.

jårna v. [jårna, janna, jenna o.d.] jårnbeslå (ngt), jårnsko Sörml Närke Uppl Västml Dal Gästr Häls. *Smen jårna tja£kmeane* (kålkmedarna) Uppl.

jårnbröd n. [jårn-, jån-, jann- o.d.] tunt, mônstrat rån bakat i jårn, gorå Dal Jämtl.

järngjord f. [järn-, jär-, jarn-, jenn-, -jor, -jo£ o.d.] sammanhållande band av järn runt laggkärl el. träsko; tunnband av järn Skåne Smål Hall Västg Dalsl Värml. *Ja skull ha hatt e järjo£ te* (ett järnband till) *ikring den här tönna* Värml.

järnig adj. [järn-, jarn- o.d.] om vatten: järnhaltig; äv.: som smakar järn Skåne Blek Smål Hall Östg. *De e får järned å drittja*, det är för järnhaltigt att dricka Skåne. *Äjna tjäje mä jäanet vann*, en källa med järnhaltigt vatten Blek.

järnskrå n. [järn-, jarn-, jänn-, jönn-, -skrå, -skra o.d.] **1** järnskrot Smål Västg Boh Östg Värml. *Jak sa* (jag ska) *ta mä´ dä gam£a jarskråt te stan å sä£ja-t* Västg. **2** järnbit; järnbeslag Dal Ång Norrb.

järnstake m. [järn-, jäan-, jän-, jarn- o.d.] järnspett Skåne Blek Smål. *Di slo ne en jänstake i joran* (jorden) Blek.

järnstång f., äv. **m.** [järn-, jar(n)-, jär-, jenn-, jönn-, -stång, -stang, -ståk o.d.] **1** järnspett Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Västml Dal. *Breck vakkert* (bänd försiktigt) *me järn-stanga* Hall. *Di pötte hô£* (stötte håll) *mä järstång* Västg. **2** järnskening under med på släde el. kälke Värml Dal Häls Härj Ång Västb Lappl Norrb.

järnsten m. [järn-, jarn- o.d.] mörk, hård o. tung bergart, vanl. diabas el. hyperit Skåne Öland Hall Västg Jämtl.

järnstör m. [järn-, jar(n)-, jär-, jän-, jan-, jönn- o.d.] järnspett Smål Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Vi lä* (måste) *ha en järstör om vi skä få öpp n här sten* Gästr. *Hånj sömm å kapp me jönnstôra*, han simmar i kapp med järnstören (skämts. om en som inte kan simma) Härj.

järv m. [vanl. *jârv*, *jarv*] = **järmt** Häls Med. *E sjuk ko tappa jarven* Häls.

järv m. se **djärg**.

järva v. [vanl. *jârv-*, *jarv-*] idissla Häls Härj Med Jämtl. *Koa låg å jarva* Häls.

järvsökarl m. [jarsse- o.d.] prästkrage; baldersbrå Häls. *Ska vi p£ôkka jarssekara?*

jåsig jåsug, jåsot **adj.** enfaldig; tafatt Häls Jämtl Lappl. *De vå£ int nå för-n dânnâ* (det blir inte något för den där) *hân e så jåsut* Jämtl.

jask jäsk **m.** handfull (av hö, lin o.d.), liten knippa el. bunt, tuss Skåne. *En jask bödegarn* (stoppgarn). *Di toe smau jäska i en hånn*, de tog små tottar i en hand.

jaska v. gå sakta (o. illa); traska, knalla; äv.: (gå o.) utföra småsysslor (med klent el. inget resultat), arbeta långsamt Skåne Blek Smål Hall Boh Östg.

jäska sig v. beklaga sig, jämra sig Gotl Sörml Närke Uppl Västml. *Han jäskar seg så dannt över den där som inte ä någge att jäskä seg över* Uppl.

jäske m. n. [jäske, jiske, jissje, jö`ösk o.d.] Hall Västg Dalsl Värml Jämtl Västb Lappl **jäsk m.** [jäsk, jessj, jysk, mjesk] Värml Med Västb Lappl **jäsk** **s.** Skåne Blek **jäska f.** [je-, jö-] Värml (ett slags) ormbunke. (De) *påsto att jisket sulle b£omma k£åcka tôlv dän natta* (dvs. midsommarnatten) Västg.

jäsla f. [jås-, jos-] trög o. senfärdig kvinna Skåne. *De e en räkkti jäsla de bler allri ti nåd* (det blir aldrig något uträttat).

jäspalt m. interj. **1** som s. ugnsgräddad blodpalt som innehåller jäst Värml. **2** som interj. jäklar; tusan Värml Dal. *Nu jäspalt e mäj ska du få se Värml.*

jästan s., interj. fan; tusan Skåne Hall Västg Ång Lappl. *Jästan ska ta de!* Skåne. *De va jestan va de va manga* (många) Hall.

jästen m. bf. i uttr. *på* , på upphällningen, nästan slut Smål Dalsl Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Ång. *Dä ä på jästn mä pänningan min Värml. De e på jestn me kaffe nu* Uppl.

jästkaka el. **jästa-**, **jäste-** f. torkad kaka av degrester, vilken används som jäsämne Smål Västg Dalsl Värml Ång Lappl Norrb.

jästrabocken s. el. interj. jävlar i mig, ta mig tusan Blek Smål Östg Härj Jämtl. *Jästrabåkken så jikk dä* Östg.

jästran s. el. interj. = **jästan** Smål Västg Gotl Östg. *Jästran i dä!* Smål.

jästringen s. el. interj. = **jästan** Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg. *Ja fô jässtringân!* Smål. *Dä va jässtringen va dä jekk nerför bakken* Västg.

jata jatta v. säga ja (till allt) Boh Jämtl Ång; i förb. *med*, ständigt hålla med, jamsa med Boh Dalsl Värml Härj Jämtl. *Hân jatt mâ âm ahlt sâm e´ n dânn* (den där) Jämtl.

jätan s. el. interj. [jät-, jäd-] jätnan s., interj. [jät-, jätt- o.d.] = **jästan** Skåne *De va jätan te påg. De vette jädan. Va jätnan skolle han där närre* (nere) ?

jätter m. [jätt-, jät- o.d.] (stenblandat) morängrus (som finns under ytligare jordlager) Skåne Blek Öland Smål Västg Östg. *De âi haâet* (det är hårt) *som jäte* Blek.

javla, **javvla** v. [jav£-, javv£-, jaww£-, javve£, ja£ä o.d.] **1** tugga med besvär på ngt hårt el. segt, tugga illa Västg Boh Dalsl Värml; mumsa Västn. (Brödbiten) *ä nok hal* (hård) *men du javlar-n nok i dej* Dalsl. **2** pladdra, prata strunt Värml Med.

jäxel f. m. [jäkksel, jökkse£, äkksel, ikkse£, jessl, issl, jække£, äkke£ o.d.] Boh Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **jäxla** f. [jækksl-, jakksl-, jökksl-, äkksl-, ikksl-, jækkl-, äkk£- o.d.] Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Lappl **jäxle** m. [äkkse, ikksla, jässla, jaksjle o.d.] Boh Dal Härj oxeltand, kindtand. *Di slogges sô han b£e â mä* (de slogs så han blev av med) *e jækks£* Värml. *Hu hadä mistä tänran sa hâ va bâra na äkk£är kvâr*, hon hade mist tänderna så det var bara några oxeltänder kvar Med. *O ha byrt â fa jekk£en*, hon har börjat få kindtänder (om liten flicka) Norrb.

jeda mig interj. bevare mig, tröste mig Smål Östg. *Hu jeda mej ett såent spöke!* Smål.

jedock jödock jösdock interj. jösses, kors Skåne Blek Smål; äv. i uttr. som *jedockana mig* el. *jö(s)dockana mig* Blek Smål. *O jedock säe du dä* (säger du det) Blek. *Å jödåkk sa stöåra pä`än* (så stora päron) Smål. *Å jedåkk anna me va di ä granna* Smål.

jensot adj. [jensed, jinsed o.d.] i fråga om väderlek: mycket varm (o. kvav), stekande het Skåne Hall. *Allt fyle e varst naur de e räktit jänsed*, allt flygfä är värst när det är riktigt hett Skåne. *Ida e de redit jensed* Skåne.

jesippel m. [vanl. *jesi'ppel*] (eg. *discipel*) **1** lärjunge, lärling Blek Smål. *Da va antans dän läje å nånna au hansas jeseppla, ällas ...*, det var antingen den lede och någon av hans lärjungar, eller så ... Blek. *Skräddan ha:a mönna stökkna jesippla*, skräddaren har många stycken lärningar Smål. **2** medhjälpare, kamrat, gelike Skåne Smål Sörml. **3** excentrisk el. underlig person; filur Skåne Blek Smål Dalsl Sörml Häls. *Han äi öin* (är en) *lusti jesippel* Blek. *De vet ja inte va' de va för en jesippel* Smål. **4** opålitlig (o. elak) person, lymmel, slyngel, odåga, rackare, skojare Skåne Blek Smål Sörml Värml Häls. *Du ä ma* (mig) *en jeseippel!* Blek. *Dä kôm två jesiplar mä nas* (säljgods) Häls.

jeskade jöskade interj. i uttr. *botten*, herre jösses, kors Dal Gästr Häls, *i botten*, i jösse namn, i all sin dar Uppl Västn Dal Gästr Häls. *Kôrs i jösskade botten!* Västn. *Jeskadebötten öcken pöjtje tä vär gä£in* (vilken pojke att vara galen)! Dal. *Vä i jeskade böttn täntjä* (tänker) *du jöra?* Gästr.

jeskotta jöskotta interj. [*je-*, *ji-*, *jö-*, *-ota*, *-uta*, *-eta*] jösses; ofta i uttr. som *petter*, *livet* Västg Östg Sörml. *Nä män jösketta livet, ai* (aldrig) *har-a då i hela mett liv hurtt* (hört) *på maken* Västg.

jestalund(a) jöstalund(a) interj., äv. som två ord herregud, jösses Skåne Smål Östg. *Å jöstalonn ä dä sant* Smål. *Jesta lonna så rolit dä va* Smål.

jestars Sörml Värml *jesturs* Närke jösturs Västg Närke interj. jösses, kors. *Jesturs, nu ä skomakara här!* Närke. *Ja jestars Johanna, ha du jortt slut på brännvine* Värml.

jestrikt n. [*jestre'kk*, *jestre'kkt*, *jestri'kk*, *jestri'kkt*, *jestri'tt*, *jestri'k* o.d.] (eg. *distrikt*) **1** (arbets)område, distrikt Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Gästr. *Inte vesste ja add ditta hörde te ditt jestritt*, inte visste jag att detta hörde till ditt område Skåne. *Å så inde£ede di sokkna i femtan jestrekk*, och så delade de in socknen i femton distrikt Smål. *Tôrpa hörâ te lännsmann Pônnte'ns jestrekk*, Torpa hör till länsman Ponténs distrikt Smål. **2** väderstreck; håll Smål Östg Värml. *Åt åkket* (vilket) *jestrekk ha vi nôrr* (norr) *här?* Smål.

jetypa f. tallita el. entita Ång Lappl; mesfågel Ång Västb Lappl.

jippo n. **1** speciell händelse, spektakel; lustig historia Smål. *Dä hände ma ett jippo för ett bete sän* (ett tag sen) . **2** märkligt föremål (t.ex. leksak), besynnerlig anordning Smål Östg. *Va ä dä fö jippo du håle på mä?* Smål.

jistans m. [*jesta'ns*, *jista'ns* o.d.] (eg. *distans*) avstånd, distans Boh.

jo joe m. mask el. larv i ost, mjölk, kött el. fisk Jämtl. *De ha kômme joan ti grafirssn* (i den gravade fisken).

jocka v. [*jo-*, *jå-* o.d.] **1** gå o. småstöka (utan att få ngt gjort) Smål Östg Sörml Närke Uppl Västn. *Ho går ständit å jåkker* Smål. **2** syssla med ngt kladdigt Gotl Sörml; gå runt i ngt smutsigt el. blött Öland Gotl. *Ja har gat u jåck bäi sväini u gärt raint för daim*, jag har gått och "jockat" hos svinen och gjort rent åt dem Gotl. (Vatten) *kan blei faslit fåult helst um kräki gar u jåckar ei de* (kan bli väldigt illaluktande allrahelst om kreaturen går runt i det) Gotl. **3** (vårdslöst) blanda, joxa; vanl. i förb. *hop* el. *ihop*, röra ihop

(ngt, ofta maträtt av enklare el. sämre slag) Blek Öland Smål Västg Gotl Sörml Närke Uppl Västn. *En sôrts pannkakä som di jôkkä ihop åv morötter å potatis* Sörml. *Hon jåcka mä äta*, hon gjorde mat av ingredienser som inte passade ihop Västn. **4** pladdra; mumla Värml Uppl.

jöder m. se **ljuder**.

joga v. **1** gå tungt el. långsamt med vaggande el. knäande steg Värml Uppl Dal; gå i snö el. sörja Häls. *Va han joger när han går* Värml. **2** arbeta långsamt o. utan resultat, vara lat Uppl Dal Gästr. *Han går å joger män dä bi-nt nå* (blir inte något) Dal.

johannesmäss f. [jäns-, jäss-, jöss- o.d.] midsommar; midsommardagen Jämtl Ång Norrb.

jokes m. n. [jo´-] brännvin, starkvaror Jämtl Ång Lappl.

joll joller m. enfaldig person, stolle, tok, fjant Uppl Gästr Häls Härj Med. *En rektigan jåll* Häls. *Dä va en jållär sôm villa fria* Häls.

joll n. dumheter, strunt, tomt prat, onödig sysselsättning Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Jämtl. *Han hôll fôll på me nå jåll*, han håller väl på med något strunt Häls.

jollig, jollug, jollot adj. enfaldig, stollig, fånig Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Jämtl. *Han bar sä så jållut åt Gästr. Hon språka sa jållut, sa ja tycktä dä var assint tä* (inget alls att) höra på ja intö (jag inte) Häls.

jopp n. m. [jo-, djo-] potatis Dal Gästr.

jordalakan n. [joralagen, -laken o.d.] lakan avsett att användas som liksvepning Skåne Blek Smål. *Hon har säl syd* (själv sytt) *sitt joralagen* Skåne. *De jymnde sit brualagen* (gömde sitt brudlakan) *å hade sām joralagen* Skåne.

jordälv f. [jor-, jo£-] underjordisk vattenåder Blek Smål Västg Östg.

jordäppelskrika el. **jordäpple-** f. [jo(£)äppe£-, jo(£)äpp£e- o.d.] nötskrika (som anses hålla sig framme vid potatisupptagning) Värml.

jordäpple jordäppel n. [jo£-, jor-, -äpp-, -ôpp-, -app-, -eble o.d.] **1** potatis Öland Smål Västg Boh Dalsl Östg Värml Västn Dal Härj. *Di tar jo£äp£e å mjô£ å salt å jir kröttera* (kreaturen) Värml. **2** ett slags rund svamp (som ges till djur för att öka parningsviljan el. intas av människa för att öka sexlusten) Skåne Smål Gotl Östg Sörml Närke Västn Dal. *Å jolepple sen. Sām jole* (som gjorde) *bå karär å kvinfälk så vildä barä di åt lite åv dām, di fins blann granrötter i jola unner grano* (i jorden under granarna) Sörml.

jordasärk m. [jora-, jo£a-, -särk, -särtj o.d.] särk avsedd att användas som liksvepning (för kvinna) Skåne Blek Smål Hall. *Jorasärken va lang så dän räckte när te föderna* Skåne.

jordbacken m. bf. graven, jorden; kyrkogården Östg Sörml Närke Västn Dal. *Snart så ä fälle han å* (väl han också) *i jo£backen* Sörml. *Dä vore bäst han finge kômma te jo£bakken* (om en som är klen) Västn.

jordbana f. dansbana av tilltrampad jord Skåne Hall.

jordbär el. **jorde-** n., äv. f. [jor-, jo£-, ja£- o.d.] **1** smultron Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl

Norrb. *Här va dä alt redet mä jo£ebär* Dalsl. *Ättå som ho e så e a no bâ`âst, jo£bera, äta* som det är så är det nog bäst, smultronet Jämtl. **2** *hjortron* Smål Värml Dal Gästr Häls. *Dä fanns mykke ja£bär på myra* Häls. **3** = **jordpära** Smål Västml Dal. *Ta ôp jo£bär* Västml. *Ja bränd brännvin av jo£bära* Dal.

jordbråne m. [jord-, jo£-, -brôn-, -bran-, -bron- o.d.] brand (i mossa o.d.) i jorden Gästr Häls Med Jämtl Norrb.

jordbränna v. [jo£-, jor-] skada rötterna på gräs när man med lie slår för nära jorden Östg Västml Dal. *Di presis jo£brände nå di hög å* (när de högg av) *så dä vatt rött* Östg.

jordbryn f. n. [jord-, jor-, jo£-, -bryn-, -brun o.d.] markyta, översta jordlager Skåne Smål Västg Östg Sörml Uppl Dal. *Jo£brynet ha skarpne* (blivit hårt av torka) Smål. *Granröttera di går ju i jo£bryna* Östg.

jordbyggare m. plur. [jo£-] ett slags underjordiska små väsen Härj Med Jämtl. *A mamma sae ätte hu hadde sitt jo£byggare n gaung nôr hu va i skogen å f£ôkke bär*, mamma sade att hon hade sett "jordbyggare" en gång när hon var i skogen och plockade bär Jämtl.

jorddån n. [jo£-, jåo£-, -dån-, -dun-, -dôn o.d.] (dån vid) jordskalv Västg Värml Jämtl Norrb. *Dä va jo£dun se stuva* (så stugan) *ruska* Västg.

jordegen adj. [jo£-] som är ägare el. arvtagare till jordegendom Jämtl. *Hu va vyst ä* (hon var visst en) *förmögen å jolegen töus* (tös).

jordgumma el. **jorda-**, **jorde-** f. [jord(a)-, jor(a)-, jo£(a)-, jorde-, jo£e- o.d.] **1** barnmorska Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västml Dal. **2** ett slags vit mask el. larv (utifrån vars utseende man spår väder) Sörml Uppl Dal Gästr.

jordhoppa v. [jor-, jo£-] direkt från marken hoppa upp på (häst) Skåne Hall. *Kannst-e* (kan du) *jo£hoppa denn hesten e du dukkti* Hall.

jordköra v. [jo£-] fylla el. täcka el. blanda upp (ngt) med jord Värml Jämtl Västb Lappl. *Jo£tjöre di gam£e dika* Värml. *Myrtegana vax bättär* (växte bättre) *åm däm vart jo£tjörrd* Lappl.

jordlagd adj. [jord-, jo£-, joa-, -laggd-, -lajjd-, -lawwd o.d.] **1** som har fallenhet för o. gärna ägnar sig åt jordbruksarbete Blek Smål Boh Dalsl Värml Uppl Gästr Häls Västb. *Di ä inte joelawwda nônn å mina pajjka* (någon av mina pojkar) Smål. *Han ä sô jo£laggd sô han täncker bare på jo£ å krötter* (jord och kreatur) Dalsl.

jordlägga v. [jord-, jård-, jo£-, joe-, -lägg-, -laigg-, -läddj- o.d.] ställa in (lie) så att eggen följer tätt intill marken Skåne Blek Öland Smål Hall Boh Dalsl Gotl Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Om inte lien ä te måte lytter en* (är till pass måste man) *jo£lägge-n* Värml. *Va liôn jordlagd behôvvd dôm int gå så kroken* Gästr.

jordlänt adj. som har god jordmån, som har särskilt bra jord Häls Med. *Ôm hâ* (om det) *va jo£länt sa sådde dôm* Med.

jordlega f. [jord-, jo£-, -lega-, -läga] Västml Dal Gästr Häls **jordliggare** m. [jo£-] Sörml Dal Ång (spädvuxet) träd, ofta gran, som delvis växt utmed marken (o. p.g.a. sin böjda

form är lämpad som virke för särskilda ändamål). *Pa kara se ska ne* (på tråkaren så ska det) *vara jo£liggara, lang e spæe gräner* (granar) *sôm legg ätte backen* Ång.

jordlöpa f. [jo£-, joä- o.d.] Smål Västg Västmn Häls jordlöpare m. [jo£- o.d.] Boh Värml Västmn = **jordlega**.

jordlyfta v. [jor-, jo£-, -löfta, -lifta, -lutta o.d.] lyfta (ngt tungt) från marken Skåne Smål Västg Dal. *Dä va knappt han tydde* (orkade) *joålötta dänn ståinen* (stenen) Smål.

jordmålare el. **jorda-** m. [jor(a)-] enl. folktro: gast efter lantmätare (som gjort oriktiga ägoindelningar) Skåne Blek. *Ja har titt sitt* (ofta sett) *joramålare fara fram å tibaga övor markorna* Skåne.

jordmoder el. **jorda-, jorde-** f. [jo£-, jora-, jorde-, jo£e-, jore-, -mor, -moå, -mowwår, -måor o.d.] barnmorska Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Värml Uppl Västmn Dal Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *Di sjikka bå* (bud) *ätte joramora* Skåne.

jordöl n. [jor-, jo£- o.d.] begravningskalas, gravöl Blek Smål Hall Västg. *Fa* (far) *va mä på jorölåt ättå håmmen* (efter honom) Smål.

jordpära f. [jård-, jor-, jo£-, -pära, -päru, -pär o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Närke Dal Gästr Häls Härj Västb jordpäron n. [jor-, jo£-, -pärån, -pronn, -pären, -päen, -päan, -pän, -pan, -päre, -pära, -pra o.d.] Blek Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västmn Dal Gästr Västb potatis. *Nô de rev jorrpänn om hösta brukkte de ta lite å jorrpännarevet å baka mongka* (raggmunk) *å på stekepanna* Smål. *Så sätt man fram ett stort stennfat mä kokta jo£prunn* Västmn. *Gå ut i lande ätte ett kok jopärur!* Gästr.

jordpärmör el. **jordpära-, jordpäre-, jordpäru-, jordpäro-, jordpäron-** n. [jo£-, jor- o.d.] potatismos Hall Västg Sörml Uppl Dal.

jordpiga f. [jo£-] enda dotter som är ensam arvtagare till gård Härj Med Jämtl. *Han sôm jifte sä ma n dann* (med den där) *jo£piga faur e bra* Jämtl.

jordpsalm el. **jorda-, jorde-** m. f. [jo£-, jora-, jore- o.d.] begravningspsalm Blek Smål. *Nå* (när) *en höre en jorasalm sjongas så bliå en så mofälldå så* Smål.

jordsätta v. [jo£- o.d.] jordfästa (ngn), begrava Uppl Gästr Med Jämtl Ång. *Dôm josjättå na hart förå ju£*, de begravde henne strax före jul Med.

jordskäl n. [jor-, joa- o.d.] mörka mögelfläckar el. -prickar på tyg Skåne Blek. *Hon hade lajt i hob mögeda twätt sau da hade gautt joasjäl i an*, hon hade lagt i hop smutsig tvätt så det hade blivit mögel i den Blek.

jordskärvan f. bf. [jor-, jo£-, -sjerv-, -sjirv- o.d.] engelska sjukan, rakitis Blek Öland Smål Västg Östg.

jordskjorta el. **jorda-** f. [jårdskörta, jorasjorta o.d.] skjorta avsedd att användas som liksvepning (för mansperson) Skåne Blek Smål Gotl. *Na han va liden va an sa sjugar å uslija sa dij sydde aijna jorasjoate te an*, när han var liten var han så sjuk och usel så de sydde en "jordskjorta" till honom Blek.

jordslå v. [jo£-, jor-, -slå, -slôu, -slâ o.d.] om åskblix: slå i marken, slå ned Smål Hall.
Dä bleka la (blixtrar väl) *inna dä jorslår*, dvs. man får väl förvarning innan det inträffar Smål.

jordslag n. [jor-, jo£-, -slag, -sla, -slav o.d.] = **jordskäl** Skåne Blek Smål Hall Boh Uppl. Om tyg som lagts ut på marken till blekning: *Där ble jorslav au får höjt gräis* (för högt gräs) Skåne.

jordsork m. [jord-, jo£-, jor-, -sårk, -sôrk, -surk, -sârk o.d.] mullvad; sork Skåne Blek Smål Västg Östg Närke Med.

jordställa v. [jord-, jo£-, jor- o.d.] = **jordlägga**

jordstuga f. [jor-, joå-, jo£-, -stua, -stôva o.d.] stuga delvis ingrävd i marken Skåne Smål Hall Västg.

jordtjock adj. [jo£-, jåo£-, jor-, joa- o.d.] om gräs el. säd: tätvuxen närmast marken Smål Dal Norrb.

jordträ n. [jor-, jo£- o.d.] **1** i timrat hus: nedersta stock(varv) som ligger direkt på stenfoten Smål. **2** korslagda bjälkar som utgör fot på väderkvarn Öland.

jordvand m. [jo£wann, -vann, -gvânn, -van] åkersork Ång Västb; mullvad Västg.

jordvänd el. jorda- adj. [jor-, jo£(a)- o.d.] **1** = **jordlagd** Smål Västg. **2** materialistisk, girig Smål Västg.

jordvända v. [jor-, jo£- o.d.] = **jordlägga** Smål Hall Västg Dalsl Östg.

jorm m. n. **1** i n. strunt, nonsens, dumheter; svammel Jämtl Norrb. *Je orsk int höör jorme dett*, jag orkar inte höra ditt svammel Jämtl. **2** i m. virrig person, stolle Jämtl. *N dânn* (den där) *e såm n jârm*, *de e-nt nå å fest se mâ* (fästa sig vid).

jorta v. [jortt-, jôrtt-, ja`artt, jå`aurtt o.d.] idissla Boh Dalsl Värml Jämtl Norrb. *Koa ä sjuk ho jortter inte* Dalsl.

jösla f. saktfärdig, trögfattad el. slarvig kvinna Skåne. *Den jöslan duer* (duger) *inte te nönting*.

ju s. oböjl. i uttr. *i längst ju*, under lång tid; i det längsta Västb. *Han vår ganska kry i längst ju*. *Ja vänte i längst ju men dell slut gatt ja fera* (till slut måste jag ge mig av).

jubba v. [jôbbe, jô`ôbb o.d.] ha samlag Värml Med Jämtl Ång Västb Lappl.

juckla v. [jôkk£e, jôkke£ o.d.] tugga med svårighet p.g.a. få eller dåliga tänder Ång. *Horn såt* (hon satt) *å jôkke£ på n brökant*.

jugelbent juggelbent adj. [ju-, jô- o.d.] hjulbent Gästr Jämtl.

jugla juggla v. [jôg(g)£a, jôw£a, jöge£ o.d.] **1** = **juckla** Boh Dal Häls; prata om samma sak om o. om igen, tugga om, gnata Dal Häls. **2** gå ostadigt, gå stapplande med utåtböjda knän Dal Häls Jämtl.

julabrev n. = **julark** Skåne Smål. *Pau julabreven brukte dä va gobba frau bibblen* (gubbar från bibeln) Smål.

julahös m. kokt svinhuvud som serveras på julbordet Blek Smål Västg Östg.

julark el. **jula-** n. köpt ark med motiv i färgtryck använt som väggdekoration vid jul Smål Hall.

julaspöke n. [vanl. -spöge, -spödje, -spöje] utklädd person (oftast pojke el. yngling) som går runt i gårdarna under juletid (för att få traktering); ofta i uttr. *gå* Skåne Blek.

julastuga el. **jule-** f. sammankomst med lek o. dans av o. för ungdomar under julen Skåne Väst. *Di jittj omkrinj po värt ställe å hålt julastua*, de gick omkring på vart ställe och höll julstuga Skåne.

julastycke n. = **julark** Skåne Hall. *Da tjöfte jylastökken ôu knalla*, de köpte "julstycken" av knallar Hall.

julavinter m. vinterknäpp vid jultid Skåne Hall.

julbästa f. Häls julbäste n. Härj Jämtl Ång brännvin till jul.

julbonde el. **jule-** m. [-bonne, -bone] stor, rund (o. dekorerad) rågkaka bakad till jul o. sparad tills vårbruket inleddes, då den åts upp Boh Dalsl Värml.

julduk el. **jula-** m. vävd, större (dräll)duk som fästes upp i taket (ovanför bordet) till jul Smål.

julfastan f. bf. adventstiden Gotl Östg Sörml Uppl Dal Gästr Härj Jämtl Ång Norrb. *Ôm ju£fasta sto brur sô vartt-e goår*, om adventstiden stod brud (dvs. om det kom snö) så vart det ett gott år Härj.

julfisk el. **jula-** m. lutfisk Skåne Smål Hall Västg Uppl Häls Lappl. *I förra vickun* (veckan) *feck ja julfissjin teress* (lutfisken färdig) *så an e fin värre* Uppl.

julfluga el. **jula-** f. husfluga som visar sig vid juletid (o. tros bringa lycka om den inte dödas) Skåne Smål Hall Västg Sörml Närke Dal.

julgalt el. **jula-, jule-** m. **1** större el. mindre julbröd som till formen ska påminna om en galt Smål Västg Gotl Östg Uppl Väst. **2** man som objuden besöker andra på julaftonen el. juldagen då det var sed att hålla sig hemma Sörml Uppl.

julgås f. stort, format (o. dekorerat) smörstycke som serveras på julbordet Dal Härj Jämtl Ång Lappl.

julgransriste el. **julagrans-** n. [-röste] julgransplundring Västg.

julgubbe el. **jula-, jule-** m. **1** utklädd mansperson som (i sällskap) drog runt vid jul (o. tiggde mat o. dryck m.m.) Skåne Smål Hall Västg Östg Väst Dal Ång Norrb. *En påjke å en jänta förredes* (följdes) *åt som ju£gubbe å ju£tjärring å jeck i gå£arna å spettack£as* (hade spektakel för sig) Väst. **2** till jul bakad pepparkaka el. vetebulle i form av en "gubbe" Skåne Blek Smål Gotl Sörml Väst Norrb. *Di små finje en bid daj å бага julagobba au*, de små fick en bit deg att baka pepparkaksgubbar av Skåne.

julheder el. **jule-** m. [-heder, -he(r) o.d.] hög av bröd, godsaker m.m. på julbordet Dalsl.

julhöna f. **1** vedstock som eldas med under stor del av julen Smål. **2** julbröd som efterliknar en höna Smål Dalsl.

juling m. f. stryk, smörj Boh Dalsl Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Lappl. *De sijjer* (säger) *att han hade fått redet mä* (riktigt med) *juĴing* Dalsl.

julkors el. **jula-**, **jule-** n. 1 stort, runt (med kors dekorerat) el. korsformat julbröd (som sparades i sädesbingen till våren) Smål Västg Dalsl Östg Närke Värml Västn Dal Häls. *JuĴkårse va baka åv vörtdeg mä myttje* (mycket) *gåtter i Västn. Dôm baka ett juĴkôrss sôm skull sparäs te våfferdan* (vårfrudagen) Dal. 2 kors av halm som lades under julbordet Uppl Dal Häls. 3 i bf. Vintergatan Smål Närke.

julkut m. i uttr. *åka* el. *köra* e.d. *julkut(en)*, *köra* i kapp med slädarna hem från julottan Västn Dal Häls Härj Jämtl; äv: *köra* raskt med häst o. släde (för nöjes skull el. för att ge hästen motion) under julhelgen Härj Jämtl Ång. *Mö* (vi) *åka juĴkutn* Härj.

julkyrkan el. **jula-** f. bf. julottan Smål Västg Häls Jämtl Ång. *Ska-ddu fara i juĴtjöĴka i år?* ska du åka till julottan i år Häls.

jullra v. stå el. ligga el. gå ostadigt; vicka; vingla; vackla Smål Östg Sörml Värml Västn Dal Med Jämtl Ång. *PĴanka jullre* (är ostadig att gå på) Smål. *Då jullrer då hit å dit* (om ett tåg) Östg. *Ho jullrer iväg övver gôĴve* Värml. *Stegen jullra sö ja trodd mäj int å gå ôpp på take* Värml.

juloxe m. större el. mindre julbröd (med "horn" i ena änden el. båda ändarna) Västg Dalsl Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal.

julpa f. grop i väg; äv.: håla el. fördjupning i botten av sjö el. vattendrag Östg. *Då va e lita juĴpa på vägen å den så* (såg) *ja inte i mörkert utan ja åkte mitt i na.*

julpa v. kväljas; vara nära el. försöka att kräkas Östg.

julruva el. **jule-** f. hög av bröd på julbordet Värml Jämtl.

julskräcka f. [-*skråkka*, -*skrätja*, -*skrötja* o.d.] väsen som barn skräms till lydnad med vid jul; äv.: ris som barn kunde agas med vid jul Ång Lappl. *Bårna* (barnen) *skull vårå då tysteste dôm kônñä annars kônñä jurlskretjå komma å ta dôm* Lappl.

julsöcken el. **jula-** f. mellandagar mellan jul och nyår el. trettonhelg Smål Västg Dalsl Värml. *Ongdomma jekk allti ihop mera unner juĴasökkna fôr*, ungdomarna umgicks alltid mera under mellandagarna förr Västg.

julstump el. **jule-** m. (vört)bröd bakat till jul Dalsl Värml.

julsugga el. **jula-** f. person som objuden besöker andra på julaftonen el. juldagen då det var sed att hålla sig hemma Sörml Närke Uppl Västn Dal.

julta v. gå el. småspringa vaggande el. stapplande; tulta Smål Hall Västg Dalsl Uppl Dal Ång Västb. *Tösa julta å sprang på guĴvet* Västg.

jultra v. gå el. småspringa vaggande el. stapplande Boh Värml Härj Jämtl Västb Lappl. *Hân juhltter å ku`ut* (springer) *såm en â`ân* (annan) *gammâĴhest han* Jämtl. *Gammkon julträ å` så stormagan slängt bâ*, den gamla kon vaggade iväg så den stora magen bara slängde Lappl.

jumla v. [ju-, jo-, jå- o.d.] **1** tugga el. äta med svårighet (p.g.a. dåliga el. få tänder) Smål Västg Boh Häls Ång. **2** bära sig obetänksamt, dumt el. fånigt åt; äv.: drumla Jämtl. *Je jomLe å skreiv på at-å, jag var dum och skrev på åt honom.*

jumpa v. [ju-, jo-, jå- o.d.] **1** göra ett hopp, hoppa, skutta Skåne Smål Hall Sörml; skumpa, hoppa upp o. ner, guppa Skåne Blek Hall Västg Sörml Jämtl; gå el. springa skumpande (med tunga steg) Öland Västg Sörml Ång Lappl; skutta fram Jämtl Ång; ha samlag; äv.: lägra (ngn), ha samlag med Skåne Blek Öland Smål Östg. *Ho jompt iväjj sām i (en) gammel ko Öland. Han jompade åpp i lasst (lasset) Smål. Hån for å jåmpe på öve gåLve å joL kånstån (gjorde konster) Jämtl.*

jumsa v. [ju-, jo-, jå- o.d.] tugga ljudligt, smaska, mumsa Smål Hall Västg Dalsl Östg Värml Ång Västb; tugga långsamt el. med svårighet Smål Boh Östg Jämtl Norrb. *Va e de du gaur (går) å jomsar pau får (på för) nânting Hall.*

juna v. speja, spionera, lura Sörml Närke. *Va går du å junår ätter Närke.*

junge m. [vanl. jo-, jå- o.d.] bordskniv; matkniv Blek Smål Boh Värml Uppl Västn Dal Gästr Jämtl; liten (slid)kniv (anv. som matkniv) Värml Västn Dal Gästr Härj Med Jämtl; (stor) brödkniv Skåne Blek Smål Västg Boh. *I bältan ha`ad-i tre romm (i bältet hade de tre rum) ett för slikniven, ett för syln å ett för jongen Värml.*

jungfru Marie bär n. stenbär Smål Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn.

jungfrubär n. **1** stenbär Smål Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal Gästr Häls Västb. **2** åkerbär Dal Gästr Häls.

jungfrutvål m. växten bitterpilört Smål Östg Sörml Närke Uppl Västn.

jungla v. [ju-, jo-] vingla, gå ostadigt Öland Sörml.

junka v. [ju-, jo-] **1** halta lätt Smål Västg. *Ho haå jongkat hajlä väjjän, hon (märren) har haltat hela vägen Smål. 2* gå sakta, lunka Smål Gotl Östg.

justament justamente, justamenta adv. just, precis täml. allm. *Ajn löjnore (en lögnare) , de justament va han e! Skåne. De e justamente inte så gött Hall. Dä-nte så bråttum mä dä´ just amänta nu Västg.*

juttul m. [juttul, jutul, jöttel, jåtul, jåttel o.d.] **1** jätte (i folktro) Jämtl. **2** stor o. stark karl; baddare Dal Härj Jämtl. *Dä va juttuln tä kår! Härj. 3* slyngel; kanälje Dal Jämtl; äv. skämts. om liten o. fin pojke Jämtl. *En litn jutul te pöjk Jämtl. 4* den onde, satan; äv. (vanl. i bf.) som kraftuttr. el. ingående i kraftuttr.: fan, tusan Härj Jämtl. *De vå då jåtuln! Jämtl. Jutteln! Jämtl. No jötteln ske (nog fan ska) du kåmma Jämtl.*

jynga v. vimla, myllra; finnas i överflöd Blek. *De redet jöyngde a fålk, det riktigt vimlade av folk.*

kallo kalla, kalle adv. kallt, kyligt

killa f. [kill-, kill o.d.] **1** get; ofta i smeksamt lockrop Smål Västg Ång Västb Norrb. *Å sö sleft di läus killen, di he middji killen, båLi få:usen, och så släppte de lös getterna, de hade mycket getter, från fåhusen Norrb. 2* tacka, får; ofta som smeksamt lockrop Smål Östg. *E litti kille bråkte Smål. Kåm, ska då få si killera Smål. Killa lilla Östg.*

kill f. [*sjill*-, *tsjill* o.d.] 1 get som har fött killing en första gång Med Ång Västb. 2 ungethona Ång Västb. 3 tacka, får; lamm; äv. som lockrop; jfr **1kill** 2 Smål Östg.

kille m. [*sjille*, *sjelle*, *tsjille*, *tsji`ill* o.d.] 1 killing Västg Uppl Gästr Jämtl Ång. 2 (nyfött) litet lamm Östg.

kille m. [*kille*] 1 getunge, killing; ofta i smeksamt lockrop; jfr **1kill** 1 Smål. 2 kattunge; ofta i smeksamt lockrop Närke.

kjuxa v. [*tsjåks*-, *tjöks*-, *tjukks*- o.d.] INSORTERAT UNDER TJ- (jfr no. *kjuksa* 'lägga ngt samman på ett ovårdat sätt; daska till ngn' 1 vara ryckig, ostyrig el. vårdslös o. flamsig i sitt beteende; flaxa hit o. dit plötsligt rusa iväg (för att göra ngt) Häls Jämtl . *Tjukksa sta å ärbetta* Häls. 2 bråka, gräla Jämtl.

ko f.

kosse m. [*kosse*, *kusse* o.d.] tjurkalv; ofta i smeksamt lockrop Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Värml. *Kôm kosse lellä!* Smål.

köta v. [*tsjöt*- o.d.] skrapa (kött) från hud el. ben, flå Västb Lappl. (Han) *tsjöta tsjötte bårta baina* Västb.

köta f. [*tsjöt*-, *tsjö`öyt*, *sjö`öyt* o.d.] nedsättande 1 kvinna, gumma; dålig kvinna, hora; otäck kvinna, häxa Jämtl Ång. *Dôm ä na rektigâ tjôtâr â dânnârn dôm vell bårâ fâra â kutâ ättâ kârra* (karlar) Ång. 2 samekvinna Jämtl Ång Lappl. *Så va der i tsjö`öyt* Jämtl. 3 kvinna av resandefolket Jämtl Ång.

koxes n. [*ko`kkses*, *kokkse:s*] = **koxik** Norrb.

koxik m. f. [*kå`kksik*, *kô`kksik*, *ko`kksik*, *kô:ksik*, *ko:ksik* o.d.] Jämtl Ång Västb Lappl gvåxik m. f. [*gwå`kksik*, *kowå`kksik*, *wo`kksik* o.d.] Lapplav sydsamiska *goeksege*) fågeln lavskrika; se även **koxes**, **rödkoxik**. *Kökksikern ä sâ trå* (tam) *sâ han kunn eta bårte hanna* (äta ur handen) Lappl.

kvällfläxa f. fladdermus Härj Jämtl.

läfsa f. ett slags mjukt tunnbröd (innehållande potatis) gräddat uppepå spisen Smål Västg Boh Dalsl Värml Dal. *Nôr de no hadde fått stekt nôa stöcken sôddane läfser, sô latte* (lät) *de dôm ente bli gamle* Dalsl.

lalla f. 1 hona av får, tacka; får; ofta i lockrop Häls Härj Med Jämtl Ång. *Lalän! Karän! Tackorna! Karlarna!* Härj. 2 lockrop till kor Jämtl.

lav-kjuxa f. [*-tjuksa*, *-sjuksä*, *-tjoksa*, *-tjyksa* o.d.] (jfr no. *lavkjukse*) fågeln lavskrika; jfr **rödkjuxa**, **tallkjuxa** Häls Härj Med Jämtl Ång. *Ôm n vasjt fast fö lavtjokser då n skulle sta å jaga så skulle dä betyda otur* Häls.

lev m. avlångt bröd, ofta bakat på vete i sht Blek Öland Smål Hall Västg Östg; tunnbrödsbaka Boh Dalsl. *Leva sjärdes mittöver å tôrktes te skôrper* Smål. *Te julabrö ska dä va låiva* Smål. *Nô vi bagtâm kager, jordâm e* (vi) *allti låiva* Hall.

ljud n. [*liod*, *liur*, *jud*, *ju* o.d.] Ång Västb Lappl Norrb ljuder m. f. n. [*liodur*, *lör*, *jödur*, *jöder*, *jör*, *jö*, *yður*, *idor*, *iror* o.d.] Dal Häls Med Jämtl Västb (med svallved mer el. mindre övervuxen) skada el. spricka i träd; ibland äv. om själva svallveden.

oäring m. [även: *uär-, ohär-* o.d.] **1** dålig årsväxt, missväxt Smål Hall. **2** djurunge som är klen och växer till sig dåligt Blek Smål Östg. *Soan fekk 10 redia grisa ô tri oäringa sôm do* Smål. **3** odugling, stackare Blek Smål Östg. **4** elakt el. olydigt barn, odåga, lymmel; äv.: oförskämnd el. otäck person i sht Blek Öland Smål Östg. *Ja ska ta å kLå öpp den där oäringen* Östg.

oätande(s) adj. [även: *-ätan-, -etan-, -etnes* o.d.] oätlig; oätbar Smål Västg Dalsl Värml Härj Jämtl Ång Västb Lappl. *B£infödda djur å fujjla* (fåglar) *ä oätannes* Västg.

oäte n. [*oe´de, o`ajde* o.d.] ohyra, skadedjur Skåne Blek. *Han skudar se* (skubbar sig) *som han vårre full au åajde* Skåne.

oavfärd(e) adv. raka vägen, direkt; omedelbart; enkom Blek.

obanturlig adj. oerhörd, kolossal Smål Västg. *Dä va en länsman sum va så obanturlit stränger ve luffara* Västg. *De berömde-na ... sa obantulet* Västg.

obekomsam adj. oföretagsam Med Ång. *Hu va sô obekommsam sa hu jikk mâ sjlârstrômpan* (så hon gick med trasiga strumpor) Med.

obet(e)lig adj. **1** otrevlig, obehaglig, motbjudande; snuskig, äcklig Härj Med. (Hon tyckte) *de varst sô obetle, nôr-n* (när han, dvs. fästmannen) *va sô fyllö* Härj. **2** svår, hopplös, omöjlig Dal Härj Med. *Dä obetle tä få-n tä läsä.*

obidlundsam adj. [även: *-belen-* o.d.] otålig; äv.: tålamodsprövande Häls Härj Med Jämtl. *Hu b£i sa fort obelensamm* Jämtl. *Obelensamt i årbäi*, ett tålamodsprövande arbete Jämtl.

obilligt adj. i n. o. **adv.** obilliga **adv.** mycket, väldigt, oerhört i sht Blek Smål Östg. *De va obillit va folk!* Smål. *Sô obillia möke* (mycket) *blåbäa* Smål.

obo n. **1** otyg, elände Gotl. *Svartkrakår* (råkor) ... *de var a* (ett) *obo där di slo si till.* **2** röra, oordning; nedskräpning Jämtl. *Gu va obu dôm* (dvs. hönsen) *få tell.*

obön adj. ohanterlig, klumpig; äv.: ovig, stel Smål. *Dä va en obön sten å tass mä. Han ä så obön så an kan inte böjje sa.*

oböriga adv. oerhört, förfärligt, hemskt i sht Dal. *Obôrgâ finâ. Hä* (det) *va då obôrga va dôm kan bräk-på´* (vräka på ett timmerlass) .

obotalös adj. omöjlig att laga; obotlig; oförbätterlig, hopplös; ogörlig Skåne Blek Hall.

obröta f. obanad mark; oplogad väg; besvärligt vinterväglag Smål Dalsl. *Ä du ute u går i denna ubröta?* Smål. (Han gick) *rakt fram i ubröta* Dalsl.

obyggen adj. [*-böyddj-* o.d.] slösaktig, som inte kan hushålla Västb.

ockel m. öring Ång Västb Norrb. *E-ranne â int lakks, â-n ôkke£*, det där är inte lax, det är en öring Ång.

od m. n. [även: *ojj* o.d.] koll. småfisk, fiskyngel Jämtl Norrb.

od adj. [*o:*] vanl. om katt: löpsk, parningslysten Värml. *De springer sôm o`o katter.*

öd(e)lig adj. sorglig, ledsam; bedrövlig Ång Lappl.

öd-gård el. öde-s. ring kring månen (vilken enl. folktron förebådar oväder), mångård Skåne.

öd-lada el. **öde-** f. om slösaktig kvinna Skåne Blek Smål Hall.

öd-lägg el. **öde-** n. **1** om slösaktig person i sht Skåne. **2** slöseri Skåne Hall Boh.

öd-land n. = **ödlada** Hall Boh.

öd-slit adj. som sliter mycket på kläder och skor Smål Västg Östg Sörml Närke Västml Dal. *Unga* (ungarna) *ä så öslitne på klär* Östg.

öda v. **1** i förb. *ut* utrota (djur el. växt) Öland Smål Västg Boh Dalsl Gotl Östg Värml Uppl Härj Lappl Norrb. *Vi sa* (ska) *försöka å öa ut kveket* (kvickroten) Västg. *Öe ut vägglusa* Härj. **2** = **ödelägga 1** ; äv. *av* i sht Smål. *Ja slet såo ja trodde ja ödde me* Smål. *Du sa la* (ska väl) *inte öa katten?* Smål.

odagar m. pl. tunga el. besvärliga dagar i sht Skåne Blek Smål Hall. *Hon har inga odaa dår-on ä* Smål.

odän odäen adj. snuskig, illaluktande; motbjudande, obehaglig Ång. *Huga va odän han ä bå utvårttes å innvårttes.*

odande adj. [även: *odda-*, *oa-*] förstärkande till substantiv som betecknar snabb rörelse el. fart Värml Häls Jämtl. *I oande kutt*, i vild fart Värml. *De jick i oddande ränn åppöve backan å heim* Jämtl.

odbär n. [vanl. *o£-*, *oll(e)-*, *or-*, *årr-* o.d.] bär av odon Dal Gästr Häls Ång Västb. *Nå vi va bar* (när vi var barn) *åt vi järnå o£bär* Gästr.

ödbär n. bär av odon Boh Dalsl Värml Västml Härj.

öde adj. i uttr. som *vara på* el. *för ngt* vara utan ngt (ofta pengar), sakna Blek Öland Smål Hall Västg Östg.

ödelägga v. **1** ta livet av (ngn el. sig), döda; avliva; mörda Skåne Blek Hall. *Den pågen ¶ han öleddjår nåk ¶ mäj ti sist* (pojken) (nog) Skåne. **2** slösa bort (ngt), göra av med i sht Skåne Blek Smål Hall. *Han har öläkt fämtan tusen kroner* Hall.

öden adj. [även: *ö*] av ödet bestämd; förunnad; tvungen Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Jämtl. *Han va öön te å jifte så mä dä trölle* Dalsl. *Dä b£ir sum dä ä ööt* Västg.

öden adj. **1** i uttr. som *vara på* el. *för ngt* lida brist på ngt, ha slut på ngt; vara fri från ngt Hall Västg Boh Dalsl. *Öen på pänga* Västg. **2** sjuk, orkeslös, dålig Gotl. *Ja ha vart åidn i hail vike* (en hel vecka) . **3** trasig, utsliten Gotl. **4** unken, däven; skämd Boh Dalsl Värml. *Dä smaka ött å kaffe* Värml.

Odens hundar m. pl. [även: *noens* o.d.] ett slags fåglar som under flykten kvälls- el. nattetid åstadkommer ett skällande ljud Skåne Blek Smål Hall.

Odens jakt f. Odenjakten f. bf [även: (*h*)*oans*, *oas*, *noas* o.d.; *oa-*, *noa-*, *joa-*, *hua* o.d.] = **Odens hundar** Skåne Smål Hall Västg Östg.

odig adj. flitig (o. morgonpig), idog Skåne. *Hon e så odi å e i arbej bådde tilia* (är i arbete både tidigt) *å sent.*

odjärv adj. blyg, tillbakadragen Västb Lappl. *Måmma ruvå* (såg ut) *så odjärv vå härskåpä därnna* Västb.

ödljudd adj. i fråga om ljud: som hörs långt Östg Närke Västn. (*Om vintrarna*) när då får fryse te, då ä då så öjutt ifrå tjörka (ifrån kyrkan, dvs. när klockorna ringer) Östg.

ödöme n. olycka, missöde Smål Västg.

öds adj. slösaktig Dal Gästr. *Ösk mä sôkkrä* (sockret) Dal.

ödska v. slösa, ödsla i sht Dal Gästr Häls. *Öskâ mä slantânô* Gästr.

öds adj. 1 hemsk, förskräcklig; kuslig; bedrövlig i sht Värml Dal. *ÖskLit uvär* (oväder) Värml. *Dä ha snögi* (snöat) *öskLit dän här juLa* Dal.

oduven adj. rädd, feg, som saknar mod Jämtl Västb Lappl.

ofallen adj. 1 som saknar fallenhet el. handlag, oskicklig i sht Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hon vâ sôm ofalln del å mjåEk* (till att mjölka) Ång. 2 vanl. i neg. sats oäven, dålig, dum; olämplig Blek Öland Smål Boh. *De der lannet bruker inte va sô ofallet te mete ve* (att meta vid) Smål.

ofara(s) v. undra, grunna; äv.: ha misstankar; äv.: titta nyfiket el. misstänksamt Öland Smål Östg. *Ja ofor på va o* (hon) *va för enn* Smål. *Ja ofors alt på att då ... va på då viset* Östg.

ofärdig adj. om säd, potatis m.m.: inte grobar, som inte gror Blek Smål.

ofatt adj. oböjl. 1 ofantligt stor; äv. som adv. ofantligt, oerhört spr. st. *Ofatt högfählu* (högfärdig) Västb. 2 vanl. i neg. sats oskicklig; ohändig; oduglig; olämplig, oäven, dålig, dum Smål Östg Sörml Västn Häls Ång Västb Lappl Norrb. (*Han kanske*) *inte ä så ofatter te-t* Östg. *Hästn jär int ofatt dill laup* (på att löpa) Västb. *He skul int va så ofatt ve nalta* (med litet) *kaffe* Västb. 3 obehändig, ohanterlig; besvärlig Smål Östg. *Dä ä e sånn ofatter öx* (yxa) *te hogga mä* Östg. *Dä ä så ofatt dä her å jörâ* Östg.

ofisk(e)lig adj. om sjö o.d.: fattig på fisk, oduglig att fiska i Värml Jämtl Västb Lappl.

ofjun adj. om person: stor o. klumpig, ovig; i fråga om föremål el. handlande: otymplig; obekväm Blek Öland Smål Östg. *De e så ofjunt me vanta på så så* Öland.

ofnaskelig adj. smutsig; snuskig; oordentlig Häls Med Jämtl.

oföga v. oföga sig v. orena, uträtta sina behov på olämpligt ställe Sörml. *Katta ha ofögâ sej på rumsgôLve*.

ofolkad adj. ohyfsad, som saknar folkvett Öland Smål Östg. *Så präst han ä ä-an ofôLkad, setter å stön nôr-an äter* Smål.

oför adj. ofarbar; dåligt väglag el. före Öland Smål Värml Häls Härj Med Jämtl Norrb. *Nu ä då ofört mellan Ölann o Smållann för nu varken bär älla brester då* Smål. *Dä jek i wilân* (det blev många vilopausar) *hele väjen i dag, då ha ver* (varit) *sô ofurt* Härj.

oförakt n. oböjl. i uttr. som med el. i oavsiktligt; av en händelse i sht Skåne Blek Smål Hall. *Ja jore da raint* (det rent) *mä ofârait* Skåne.

oforda f. , ofta i pl. [ofora o.d.] oskick, dålig vana; odygd, ofog, påfund i sht Blek Smål. *Di hetta påu så mykke ofore* Blek.

oföre n. 1 (nästan) ofarbart vinterväglag; äv.: dåligt före, menföre i sht Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Norrb. *Hä ha snödd sä hä je* (är) rikktet oföre Västb. **2** oreda (inomhus) Häls Ång.

oförgod adj. som inte drar sig el. håller sig för god (för att göra ngt); äv.: ej kräsen el. kinkig; tålig, orädd i sht Uppl. *Ja är ofôgo såm grânnâs sugga.*

oförlorat adv. tillfälligt, provisoriskt, inte så noggrant Blek Smål Östg Sörml Närke Uppl Häls. *Ja jorde-re bara lite ofelora* Häls.

oförsett adv. i uttr. *byta el. köpa ngt byta el. köpa ngt osett* Smål Västg Östg Sörml Närke. *Ôm ja tjöper et jur oförsitt å dä inte ä hannslaj jot* (handslag gjort) , *då kan dä återgå* Östg.

oförvarandes adv. Skåne Öland Smål Smål Hall Östg Sörml Närke Värml Uppl Häls Härj Med Jämtl Ång Västb även: -vôrnes o.d.] **oförvars adv.** Dal Gästr oförvart **adv.** Gotl Uppl Dal Gästr Häls Ång Västb Lappl oförmodat, överraskande; äv.: oavsiktligt. *Hu kâam ufôrvaranes på dâam i tjöget* (köket) Hall. *De var ett djaupt döipe* (djupt håll) *ja kâam âut âi dar* (ut i där) *âufôrvarrt* Gotl. *Ja råka te tra`amp katta ofövôrnes* Värml.

ofrå adj. Dal Gästr Häls Härj ofråen **adj.** [även: -âdin, -âgen, -âjen o.d.] Dal Gästr Ång Västb Lappl omornad, nyvaken och olustig. *Ja va lite ufrå å trött* Häls. *Jä vel int äta, jä ä sä ofrågän om mörna* (mornarna) Lappl.

ofredug adj. [även: -fri-] orolig, ängslig, otrygg Dal Jämtl.

ofrö adj. i sht Blek Smål Hall Västg Östg Jämtl ofrödd **adj.** Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Närke Värml Härj Jämtl om frö el. säd: inte grobar, som inte gror; om människa el. djur: ofruktsam. *Johannes ä ofrör så dä bEir ingt ätter-n* (inget efter honom) Västg. *Han så âdd* (sådde) *ofrött han å gatt* (måste) *så om en gång tä* (till) Jämtl.

ofs m. f. , äv. **n.** [håffs, hôffs, (h)öffs, okks o.d.] takskägg, takfot Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. *Taket ä sönnâ ve* (sönder vid) *håfsen* Smål. *(Hur många) aEna ä-et mälom röggninga* (takåsen) *å okksa?* Hall.

ofs(n)ing m. [öffs-, a:ks-, a:vs-, okks- o.d.] = **ofs** Hall.

ofs-dropp bara ofsa-, ofse- **n.** [öffsa-, åkksa-, okksa-, håffsa-, (h)öffse-, ökkse-, -drôp, -drôbb o.d.] dropp från takfoten, takdropp Smål Hall Västg Boh Dalsl. *Hu sto i ûxadrûbet så hu bEaj jönomvåder* (blev genomvåt) Hall. *Öffsadrupet stäcker* (stänker) *högt på vägga* Västg.

ofys(e)lig adj. hemsk, ryslig, ruskig Dal Härj Jämtl. *De rängnâ ofysele ôm nâtta* Härj.

og m. mindre vik som bildats i älv; bakström i fors; liten, avsnörd sjö intill vattendrag, korvsjö; vattensjukt ställe invid sjö el. vattendrag Ång Lappl.

ogädslig, -ug adj. [ojärs-, åjäss- o.d.] på dåligt humör, otålig, kinkig, som jämrar sig för småsaker i sht Östg Sörml Närke.

ogalen adj. 1 i neg. sats oäven, tokig, dum Smål Östg Sörml Närke Uppl Dal Gästr Häls Jämtl. *De smakär-nte så ogaEi sôm-n kan tro* Sörml. *De va-nte så ogaEe* Närke. *De e ingen*

ogaern pôjk Östg. **2** som adv. oerhört, ofantligt Uppl Dal Gästr Häls. *Dä va så ogâLi myttjy* (mycket) Dal.

ogårlig, -ug adj. [även: -gåll-, -gôll-, -gall-] **1** ostädad, stökig, oordnad; äv.: osnygg, lortaktig Dal Häls Härj Ång. *Hon har de ogåle jämt* Häls. **2** svår; vådlig; besvärlig Uppl Dal Gästr Häls. *Ha e sä* (det är så) *ogallit te kômm dit* Häls. **3** i fråga om väder: otrevlig, ruskig Dal. *I dag är-ä då ogåli på åll visa*. **4** odygdig, bråkig; oförnuftig; besvärlig; elak Uppl Gästr Häls Med. **5** som adv. utomordentligt, oerhört Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl. *Jä* (jag) *tjänne hân ogårle väl jä* Härj.

ogavlig adj. **1** omåttligt stor; alltför stor (för sitt ändamål) Ång Västb Lappl Norrb. **2** som adv. oerhört, ofantligt Jämtl Ång Västb Lappl. *Ogavle stor* Jämtl. *Dä tore* (åskade) *å rängne alldeles ogavlet* Ång.

ögel m. äckel, avsmak, vämjelse; äv.: kväljningar Västb Lappl Norrb. *Håva* (ha) *ugefn åt matn* Norrb.

ögel-söt adj. [i:-, e:-] äckligt söt Östg.

ogittande(s) adj. [-jida-] ogittelig adj. [-jide- o.d.] trött och håglös, dåsig, slö i sht Skåne. (*Jag blir så*) *ojideli om ja blonga* (blundar) *mitt pau dan*.

ögla öglas v. [ög-, ygg-, öjj- o.d.] *ögla(s)*: vämjas, få kväljningar Öland Smål Ång Västb Lappl Norrb; *ögla*: äckla (ngn) Norrb; *upp* kräkas Öland. *Ja yggles alltiss når di* (alltid när de) *slakte* Smål. *Han öge at* (åt) *brennvinnern* Västb.

öglig öglug adj. [i:-, e:-] äcklig, oaptitlig; äckligt söt; äv.: skämd, dålig i sht Östg Sörml.

ognalig, -ug adj. grinig, kinkig, grälsjuk Sörml Uppl Västb Dal.

ogod adj. mycket el. alltför god el. bra el. fin i sht Ång Västb Lappl Norrb. *Haije darnna jer för ogått åt fâram*, det höet är för fint åt fåren Västb.

ögon-bläkt el. **ög-, ögn-** m. n. [även: y-] ögonlock Häls.

ögon-blomma s. växten ögonpyrola Med Västb Lappl.

ögon-färd bara **ög-, ögn-** f. [även: y-] blick, uppsyn, uttryck i ögonen Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Hon var se* (så) *kvikk i öngnfäla* Ång.

ögon-fart f. i uttr. *ha* ha skarp, befallande blick; vara en snabb iakttagare Norrb.

ögon-flux el. **ögna-, ögona-** adv. [även: -flåks o.d.] ögonblickligen, ögonaböj Smål Värml Västb Lappl. *Kåm hit å-ddä ögonflukks!* Värml.

ögon-glas el. **ögna-, ög-** o.d. n. pl. [även: yvna-, yn(n)a- o.d.] glasögon Skåne Blek Öland Smål Västg.

ögon-kank el. **ögna-** o.d. m. [även: y-, -kao-, -kå-, -kå- o.d.] om pannbenet närmast ovanför (ettdera av) ögonbrynen Blek Smål Västg Östg. (*Vedträt slog*) *te han pa öggnakanken så han ble blauer* (blå) Smål.

ögon-krik bara **ögna-, ögona-** f. ögonvrå Hall Västg.

ögon-lapp bara **ögn-, ögna-, ög-** m. ansikte Häls Jämtl Ång Västb Lappl. *Frest ömm* (försök) *håll öglåppän ren* Lappl.

ögon-näst(e) el. **ögna-**, **ögne-**, **ögn-**, **öga-** o.d. n. [även: *yna-*, *y:vna-*, *yngn-* o.d.] ögonvrå
Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Värml. *En kvesa* (kvissla) *i ögnanästet* Blek.

ögon-pärkla el. **ögne-**, **ög-** f. [även: *öngen-*] pupill Östg Uppl Västmdal.

ögon-sikte el. **ögna-** o.d. n. [även: *y:na-*] ögonmått i sht Skåne Blek Smål Hall.

ögon-skunk el. **ögna-** o.d. m. [även: *y:vna-* o.d.] = **ögonkank** Blek Smål Hall Västg Östg.
Han feck ett slaj mett pau (slag mitt på) *öjnaskonken* Smål.

ögon-stjärna bara **ögna-** o.d. f. [även: *y-*] pupill; äv.: iris Smål Östg Närke Värml.

ögon-syn el. **ög-**, **ögn-**, **ögna-** o.d. f. [även: *y-*] **1** synfält, blickfång; ofta i uttr. som *i*
el. *ur* inom el. utom synhåll Hall Västg Sörml Värml Jämtl Lappl. *Stå i öksuna för förk*
Västg. **2** område el. sträcka som kan överblickas i sht Ång Lappl. *(Det var lingonris)*
över hela mon å hela öngsyna Ång. **3** ansikte Östg Sörml Närke Värml Häls Jämtl. *Han såg*
ut i ögsynå så vådlit Närke.

ögon-varm el. **ögn-**, **ög-** m. Uppl Dal Häls Härj -varme bara **ögn-**, **ög-** m. Uppl Häls -vorm
bara **ögn-** m. Häls Med Jämtl ögonlock. *En bôldâ* (böld) *på öngvârmân* Uppl.

ogred adj. [*u`gre*, *o`grei* o.d.] tilltrasslad, oredig; äv.: osams Boh Dalsl Jämtl. *Före e*
tös jefter se ska ho nöste (så ska hon nysta) *7 härver ugrett lingarn* Boh. *Dôm ha vôte*
(blivit) *grej ijann dôm sôm ha vö sa* (varit så) *ogrej* Jämtl.

ogreda f. trassel, oreda; äv.: osämja Dalsl Värml Häls Härj Ång Västb Lappl Norrb. *Dä ha*
vôte (blivit) *bâra ogrea tå hârva* (av härvan) Ång.

ogreda v. trassla till (ngt), bringa i ordning Dalsl Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Ugre no*
(nu) *inte reva* Dalsl.

ogrundat adj. i n., adv. väldigt, oerhört Öland Smål Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml
Uppl Uppl Västmdal Gästr Häls Norrb. *Dä va ogrândat va dä bär* (vräker) *ner i dänne da*
Västg. O (hon) *va ogrundat duktig i skoln* Uppl.

ogrynn adj. slösaktig; omättlig; odryg Smål Östg. *Han ä ugrönn å fö* (föda) Smål.
Havoren ä sao ugrönn i år Smål.

ögsna v. titta sig (nyfiket, lystet el. skrämt) omkring Västg. *Han går å öksnar ätter-na*
(efter henne).

ohåglig adj. obehaglig, motbjudande; otäck, hemsk; kuslig i sht Dal Häls Härj Med
Jämtl Västb. *Ja hadde så ohôgligan dröm i natt* Häls. *Män fyssä hunnan* (fy hundan) *va*
uhögla dä såg ut Häls.

ohågsam el. **ohåga(n)-** adj. som känner sig otrygg el. vantrivs utan sällskap, mörkrädd
Häls Med.

ohagstelig adj. [även: *-hô-* o.d.] väldig, oerhörd Ång. *Dôm såg hô* (hur) *ohagstelet*
stark han var.

ohål n. avlägset belägen plats, avkrok Uppl Västmdal. *Bo bôrtti ohôla* Dal.

ohamplig adj. otymplig, klumpig; svårhanterlig Östg.

ohams(e)lig adj. 1 ovårdad, illa klädd, osnygg Värml Häls Ång. *Dä ä desamma va han ha på så så si-n ohamsele ut* Ång. 2 om klädesplagg: alltför vid, med dålig passform Jämtl Ång Lappl.

ohång adj. [även: -hang] 1 glupsk; äv.: som aldrig får nog, som kapar åt sig, girig; äv.: sniken Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh. *Han va ohånger men dä bôttna te sist* Västg. 2 okynnig, bångstyrig, självsvaldig; ofta om kreatur: som gärna hoppar över inhägnad Skåne Blek Smål Hall Västg.

ohången ohångsen adj. [även: -hang-] 1 = **ohång** 1 i sht Öland Smål Västg Boh Dalsl Östg. *Ohången te å ä`ät Öland. Faalt (förfärligt) ohaungsen pa de starka va-an, gåbben* Smål. *Han ä uhången i grötafatt (grötfatet)* Västg. 2 osnygg, snuskig Smål.

ohånglig adj. [även: -hang-] 1 = **ohång** 1 i sht Värml. *OhangLi te ä`ät.* 2 ostyrig, bråkig i sht Värml.

ohänt adj. 1 opraktisk, ohändig Värml Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Sä (så) ohänt n kar fa (får) du le`et etter* Västb. 2 i fråga om föremål: svåråtkomlig och därför besvärlig att arbeta med Ång Lappl Norrb. *N hänn (den här) skruvån satt sä ohänt tell* Lappl.

ohappa f. = **ohäppa** Härj; i uttr. *i* av misstag, oförmodat Häls. *De jekk i ohappa alde:les* Häls.

ohäppa f. olycka, missöde, otur i sht Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Hân vårtt u`ut (råkade ut) för n ohepp* Jämtl.

ohasklig, -ug adj. [även: -harsk-] förfärlig, förskräcklig, hiskelig Värml Uppl Västn Dal Gästr. *Dä ä en oharskLi en te ä`ät my`ykk* Värml. *Han roppâ aldelôst (ropade alldeles)* ohasskLi Gästr.

ohell vanl. n. , ingen pl. , i sht Göta Sörml även: *ohill* o.d.] **ohelle** n. , ingen pl. , i sht Smål även: *ohille* o.d.] 1 olycka, otur, missöde i sht Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg. *De va du (då) ett uhäll att de sulle gå su gålet* Smål. 2 om elak el. otrevlig person Smål Hall. 3 otyg (i form av ohyra, ogräs, spöken m.m.) Blek Smål Östg Sörml. *De ä-t ohill de där för de fröar (om tistlar)* Östg.

ohimmelskt adv. oväntat, överrumplande Smål Västg Östg Närke. *Di kâmm så ohemmelst se jak (så jag) hade inget å bju dum (bjuda dem) på* Västg.

ohjonslig adj. 1 om par av personer: som inte passar för varandra Ång Västb. 2 omåttlig, glupsk Ång Lappl.

ohörligt adv. = **ohört** Öland Smål Boh Östg.

ohört adv. oerhört, ofantligt Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. *Uhört stort* Boh.

ohovlig adj. omåttlig (ofta i fråga om konsumtion av mat och dryck) i sht Uppl Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Vi ha fått sô ohovLe mä hö* Dal. *Han ä ohovLi tell å hä ti sä (vråka i sig) brännvirne* Ång.

ohugna v. avråda (ngn) genom att ge ofördelaktiga upplysningar Dal Gästr. *Dôm ohungnâ-n fôr-nâ (honom för henne)* Gästr.

ohuld adj. slösaktig Med Ång Västb Lappl Norrb. *Dôm ä sô ohull mâ smôrä kĕäppan* (bar-nen) Med.

ohund m. om oförskämnd el. elak el. hänsynslös person Smål Östg. *(De blev anfallna) utå nôra ohunna ut pô väjen* (vägen) Smål.

ohundig ohundsens ohundsk adj. oftast i fråga om pris: hutlös, orimlig; oförskämnd Öland Smål Östg. *Han ä så ohonskå te å bejära* Smål. *De va så ohundit dyrt* Smål.

ohurlig adj. 1 obehaglig, otrevlig, otäck, ruggig i sht Skåne Blek. *Där va sa uhurled på da* (på det) *ställed å tjäna* Skåne. *(Det) va rälija* (hemskt) *kallt å uhualet* Blek.

ohyrja f. 1 otyg, elände Dalsl Värml Västn Dal. *Dänne kveka* (kvickroten) *ä allt rene uhôrja* Värml. 2 smuts, orenlighet; äv.: var Västg Dalsl Västn Dal. 3 ohyra Dalsl Värml Västn.

ök m. n. [även: ö:dj, ö:j o.d.] 1 ett par (förspända) dragdjur Blek Öland Smål Västg Östg. 2 vagn o.d. förspänd med dragdjur; skjuts Skåne Blek Öland Smål Hall Västg. *Där va en ti* (tio) *ödja me fluttegots* (flyttgods) Skåne.

ök-spene m. liten extraspene på kos juver Dal Jämtl Västb Lappl.

ök-vrätt el. öka-, öke- s. [även: -vrät o.d.] så lång sträcka som ett par dragdjur orkar plöja Blek Öland Smål Östg.

oka f. [u-] = **okan(e)** 2 Västg Östg Sörml Närke. *(Alla räfsor låg) på bätten* (botten av vagnen) *mä uko utaför bakäm* (bakom) Sörml.

okan(e) n. [även: u-, å-, ho-, -kk-, -en(e) o.d.] 1 tvärså el. -balk undertill på kälke el. släde Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Vi tjödå på ått trä ... så ukânet rôk sönnå* Smål. 2 tvärträ på räfsa (där pinnarna sitter) Östg Sörml Uppl Västn Dal.

okarsk adj. om person: motbjudande, fränstötande; ful; tjock, oformlig; snuskig; oförskämnd, rå, elak Uppl Västn Dal Gästr Häls. *He* (det) *va en patron der ... som va fell någgå okarsk å bruka fell klå opp foltji* (folket) *lite imillan* Uppl. *Han är så okarsk ve boĕe* (bordet) Häls.

oke m. tvärså som håller samman bräder (ofta i dörr), nar Hall Västg Boh Dalsl Värml. *Si ätter sô* (se efter så) *du spiker i oken* Värml.

okomlig adj. 1 klumpig, ohanterlig; äv.: ovig Gästr Häls. 2 i n. otrevligt, ruskigt Häls. *Dä bara ukômĕe te våra ute i tōkke hānne vār* (sådant här väder). 3 som adv. ofantligt, oerhört Gästr. *Okomĕit fet*.

okompanes adj. , oböjl. osams, oense i sht Skåne. *Vi hade när bled* (så när blivit) *okompanes denn dan*.

ököpandes adv. i uttr. som *ha ngt* ha tillgång till ngt (egenproducerat) utan att behöva köpa det i sht Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg. *Bynnorna ha jo maden* (bönderna har ju maten) *otjövanes* Skåne. *Vete ha vi otjöpnēs* Smål.

okostig okostlig adj. fet och därigenom ovig, orkeslös, däst o.d. Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke. *Han ä okōstier se an* (så han) *knappt orkar röra säk* Västg.

ökt f. [ökt, öft o.d.] 1 arbetstid mellan två måltider, arbetspass Smål Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Dal Härj Med Jämtl Ång. *På dänn ökta fek ja-et* (fick jag det) *färdit* Värml. *Du jár lange* (gör långa) *ûftâ* Härj. 2 (mat)rast i arbete Västg Boh Dalsl.

ökta v. göra uppehåll (i arbete), ta en paus Västg Boh Dalsl.

ökten f. öcken s. = **ökt** 1 Värml.

okunnig, -ug, -ot adj. [även: *okni, ok(k)nu, ôkkene* o.d.] i fråga om person el. kreatur el. husdjur: okänd, obekant, främmande Sörml Närke Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Norrb; i n. som subst. adj. *gäster, främmande, lejt folk* Östg Sörml Närke Uppl Dal Gästr Härj Jämtl. (*Somliga kor*) *håller mjåftjin* (mjölken) ... *âm e er-n oknug såm ske mjåfka dâm* Uppl. *Hä* (det) *va myttje oknutt fôlk på tjörkvalln* Dal. *En ocknu skjuss åkte föbi hænna* (här) Västml. *Vi väntä okunnut* Härj.

ol m., äv. n. [även: *or*] sjukdomar hos svin som yttrar sig i bensvaghet el. ögonproblem el. röda hudfläckar i sht Skåne Smål Hall Östg. (*När*) *grisen fekk olen sulle-n* (skulle man) *sjära-n i klövana* Smål.

ol s. rem; band Skåne Smål Hall Östg.

öl-sjuk adj. bakfull, fyllsjuk Gästr Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Han jär* (är) *ölsjuk å kan it kâma* (inte komma) Norrb.

öla f. [även: *ö`öL, e`oL* o.d.] Ång Lappl Norrb öle n. [även: *ö`öL, ö:´yL*] Jämtl Ång Västb Lappl Norrb tårem som bindsle på skida.

öla f. [åi-] liten holme i myr Gotl.

olagad adj. [även: *olôgô*] krasslig, dålig; ledbruten; illamående Dal Häls Härj. *Hân ä olagâ ättô jässpô* (efter gästabudet) Dal. *Olôgô i môgôn* (magen) Härj.

olagom adj. [även: *olôg-* o.d.] oläglig, opassande, olämplig; äv.: alltför väl tilltagen; omåttlig i sht Dal Ång Västb Norrb. *Då tog ja sö olôugômt då ja tog* (i fråga om grädde i kaffet) Ång.

olagsam adj. svår att göra till lags, kinkig; grinig i sht Smål Östg. *Länte* (lånade) *resskap ä allri bra ... si ja ä si så der lite olagsam* (sagt av snickare) Östg.

olämpligt olämpliga adv. ofantligt, kolossalt, oerhört Häls Härj Med Jämtl. *Olämpfe dyr* Härj. *Hâ ä gött ä jur olämpfit*, det är ett alldeles utmärkt djur Med.

olätt adj. om ko: som inte blivit fri från efterbörden vid kalvning Blek Smål Hall Östg Närke.

ölbär s. [även: *öll-, äL-*] 1 = **ödbär** Häls. 2 (röda) vinbär Värml Dal.

olidande(s) adj. oböjl. obehaglig, otrevlig Boh Dalsl. *Dä va nåck e uliane syn för karn* Dalsl.

olik adj. 1 dålig, undermålig; äv.: sjuk, klen i sht Östg Sörml. *Björk ä oliket verke* (virke) *te jöre räfspine å* Östg. 2 i n. osannolikt, otroligt spr. st. i Göta Sveal. *Dä vill ja-nte hålla oliket* Smål.

olikligt adj. i n., adv. oerhört, förskräckligt, förfärligt i sht Ång Västb Lappl. *He var se* (det var så) *olikklet stufft ti* (brant i) *bakken* Västb.

olje-sten m. fint bryne för rakknivar Skåne Blek Smål Hall.

oll m. n. högljutt sorl, stim, skrål Dal Häls Härj Jämtl. *De va n falâ* (förfärlig) *åll på dikk* (er) Jämtl.

olla v. tala högljutt; ropa; larma, stimma; äv.: samtala, småprata Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Jämtl. *Ja sått* (satt) *hos-n å ôlla e skuv* (ett tag) Häls.

öller se alder.

olm adj. [å-, u-, ö- o.d.] **1** oftast i fråga om växt el. växtlighet: kraftig, frodig Smål Dal. *Vårsäa* (vårsäden) *ä så u£mer* Smål. **2** om person: stursk, katig; styv, duktig Smål Dal. *Hon kôme sô ôlm i tjarkan* (kyrkan) *ôm sôndaana* Smål. *En ô£m-en te ârbetâ* Dal. **3** om djur: yster, livlig; stirrig Smål. **4** i fråga om väderlek: hotande, mörk; ruggig; tryckande Öland. *De sie* (det ser) *så ô£mt ut på himmeln*.

ölm adj. **1** argsint, surmulen; folkilsken; skygg Västg Östg Närke Värml Västn. *Den kâren* (karln) *ser ôlmer ut* Östg. **2** stor, rejäl Värml Västn. *E ô£ma jädde* Västn.

ölma v. [även: y-] titta stint (o. surt el. nyfiket); blänga; vara på dåligt humör Smål Västg Östg Sörml Värml Västn. *Tjurn ô£mer* Västn.

ölma v. [även: y-] **1** i fråga om sår o.d.: svullna o. värka, vara sig, bli inflammerad Skåne Blek. **2** pyra, glöda under askan; äv.: bolma, ryka; ånga Skåne Smål Hall Östg; i fråga om luft: dallra av värme Smål. *Nârr* (när) *han öppna kammaredôren ô£made rögen framm* Hall. **3** myllra, krylla Smål. *Dâ ô£made mä fö£k*. **4** mumla; sorla Smål.

olma v. [även: å-, ô- o.d.] **1** gråta häftigt, tjuta; böla, råma kraftigt Smål Östg Häls Härj. **2** titta noga el. nyfiket el. förvånat Smål.

ölman m. rölleka Häls Härj.

olovas v. [även: å- o.d.] hota med (ngt) Västb Norrb; äv.: uttala hot Uppl. *Än åuloase åt djå me ströuk*, han hotade med att ge mig stryk Norrb.

olsmäss-gräs n. växten rölleka Ång Västb Lappl.

olsmäss-krok el. olsmässe- m., ofta i bf. tiden kring Olofdagen innan årets skörd bärgats och förråden av brödsäd börjar tryta Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Jämtl Norrb; äv. om brist på mat i allmänhet spridda st. *O:ersmässe-krok i skôpet* Västg. *O£smesskroken, di adde nett da si* (de hade knappt då se), *inna di fekk tröska å ma£a* Uppl.

olund s., oböjl. vanl. i uttr. *dra* fatta misstankar, ana oråd Öland Smål Östg. *Ja drar olunn att dä ä i jörninga* Östg.

oluten adj. [även: -lôt-] ohågad, ovillig i sht Ång Västb Lappl Norrb. *Än var så ålutan åt lå`ån mi så je djik dâran*, han var så ovillig att låna mig så jag gick därifrån Norrb.

olv n. stenig o. oländig mark Uppl.

olvas v. **1** vara orolig; äv.: råma (och kesa) av rädsla el. ilska; äv.: reta upp sig till ilska (och gå till anfall) Jämtl. (*Korna*) *börje å£ves på bjôn* (björnen). **2** titta nyfiket el. lystet Jämtl. *Tenk vå* (vad) *dâm ske å£ves når mâ kom å få£ss-at* (vi kommer och följs åt). *Banâ å£ves öve äppe£låâ* (-lådan).

olycks-öra n. = **olydingsöra** Blek Hall Västg Östg Sörml Närke Västn.

olydings-öra olyds-öra n. vardera av två flikar e.d. på hjärtat hos slaktade djur vilka ansågs olämpliga till föda och skars bort Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml.

öm adj. [aum(b)-, eum- o.d.] ond, arg Gotl; äv. i uttr. som *den ömme*, *den onde*, djävulen Gotl Norrb *Han blai ¶ aumar pa dum ¶* (blev) (dem) Gotl. *Da flaug* (flög) *den aume äj* (i) *han* Gotl.

öm-köld f. kylskada (i kroppsdel) Öland Smål. *Gni knoana sô dô* (gnid knogarna så du) *inte fôår ömmtsjölld* Smål.

öm-kyla v. ofta i perf. part. (lindrigt) förfrysa (kroppsdel el. sig) Smål Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal Gästr Häls Jämtl Ång Västb Lappl. *Ja måst ha gått o ömkylt tånö* Gästr.

omaga-döme n. i uttr. som *vara* el. *komma uti* (t) ha gått resp. gå i barndom, vara el. bli senil Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl.

omage m. [även: -må-] halvvuxen person (som är omogen och oerfaren) i sht Ång Västb Lappl Norrb.

omaglig adj. motbjudande, äcklig, snuskig Uppl Dal Gästr Häls Härj. *Dä ä rennt umag£i te si snusbogan* (att se snusranden på läppen) *hans når-n* (när man) *sitt å ät* Häls.

omaglig omagalig adj. barnslig, ung och omogen, ännu ej fullt arbetsför Härj Jämtl Ång Västb Lappl.

omägna omägnas v. kväljas, vämjas, vara färdig att kräkas i sht Östg Sörml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl. *Dä ä så man kan omägnas på-t* Sörml. *Ja omängna at* (åt) *matn* Häls.

omåna sig v. refl. = **omånas** 2 Smål. *De vill-an inte omône sa för.*

omånas v. 1 vara orolig, röra sig oroligt el. rastlöst; äv.: vara misslynt, jämra sig Skåne Blek Smål Hall Västg Östg. 2 göra sig besvär, anstränga sig i sht Smål.

omånsam adj. obehaglig, otrevlig; vämjelig, snuskig Jämtl. *Matn sir-ut sa omônsamm.* *Han ä så omånsam nå* (när) *han ät.*

omatslig adj. oätlig, inte tjänlig som föda; oaptlitlig, vämjelig i sht Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Henna sijn se omasslet ja jesj int eta ne*, det här ser så oaptlitligt ut jag kan inte äta det Västb.

omåtta f. 1 myckenhet, stor mängd; äv.: röra, virrvarr Skåne Smål Hall Västg. *Å sôdda* (en sådan) *umåta mä fô£k!* Västg. 2 olyckshändelse, olycka Hall Västg. *De va i umåda mä koa sãm fall i åa å dryngte se* Hall.

omens(t) adv. [o:ˈmenns(t), o:ˈminnst o.d.] ovillkorligen, nödvändigt i sht Dal Gästr Häls Härj. *Ho skulle omenns te tjörssa* (kyrkan) Häls.

omfaras v. passera från varsitt håll utan att råkas, gå om varandra Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Vi jett* (måste) *ha ömfyres etter* (efter-som) *ja int såg de* Västb.

omfärd s. 1 omgång Smål Hall; äv.: epidemi Skåne Blek Smål Hall. *Ja har ett åmfä£ brö inne i åmmen* (ugnen) Hall. 2 varv av maskor på nät Västg Härj. *Jä ha bõndi e hel e åmfä£ no*, jag har bundit ett helt varv nu Härj.

omfarm m. [även: -få- o.d.] omgång Öland Smål.

omför adv. snart, inom kort, strax Gästr Häls. *Kommer tõge* (tåget) *ommferr?* Häls.

omfram(t) adj. adv. 1 som adv. dessutom, extra, på köpet Boh Värml Jämtl. *De dâne vill je* (det där vill jag) *ha ommframt* Jämtl. 2 som adj. utomordentlig, framstående, märkvärdig Värml. *Han e åmmframt te spele*.

omgångs-sjuka f. [även: -slyva o.d.] epidemi Skåne Öland Smål Hall.

omgård m. mångård Östg Sörml. *Stor åmmgå£ å lite rusk, liten åmmgå£ å mykke rusk* Sörml.

omlag n. 1 (om)gång; äv.: period, tid Skåne Blek Öland Smål Hall Västg. *Hon va hos faffar ett par omlaw* Skåne. *Han va i Amerka õtt* (ett) *åmmlaw* Skåne. 2 lager, varv, skikt Skåne Blek Smål; äv.: stockvarv (i timmerhus) Smål Västg Boh Dalsl. *Da va flere åmmilag* (i fråga om tapeter) Blek. *Dää va flerä umlaw mä sell* (sill) *i kuttingän* Smål. *Husa va ente mer än en tre, fira umlag höga* Västg.

ömlig adj. [även: y- o.d.] 1 ömklig, ynklig; obetydlig; oansenlig Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal Häls Härj Jämtl; om person el. djur: klen, svag; späd, klen byggd Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Häls Härj Jämtl. *Ho va sô õmm£e sô ho ôrk fel* (orkade väl) *int stå imot sjukdommen* Värml. 2 ömkansvärd; äv.: sorglig, ledsam; äv.: synd Dal Häls Härj Jämtl. *Dä ä för ömlä våss dä kän vârr* (hur det kan vara) Härj. *De e õm£e åmm-en* (om honom) Jämtl.

omma v. [även: å-] genljuda, eka Värml Västml. *Han prädiker sô dä ommer i tjôrka* Värml.

ömme m. ömhet, smärta Blek Öland Smål Västg Östg. *Ömmen har allt jett sâ* Östg.

ömmes(t) adv. 1 olika, varierande; lite av varje; vad som helst Jämtl Ång Lappl Norrb. *No ha je föll* (nog har jag väl) *sett ömmest* Ång. 2 knappast Norrb.

omodig omod(s)lig adj. hängig, olustig, ur slag i sht Uppl.

omodlös bara **omoda-** adj. vankelmodig, obeslutsam; ombytlig Skåne. *Di e omodalöst mä vâred* (vädret).

ömsa v. flytta (ngt el. ngn el. sig) Smål Östg Sörml. (*De fick inte ha marknaden*) *ve tjôrka, än* (utan) *di ömste-n te jäart* (gärdet) Smål.

ömse yms(e) adj. adv. [även: -sa o.d.] olika, varierande; av olika sort; på olika sätt; än si än så; lite av varje Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl; i uttr. som *gångerna* ena gången si, andra gången så i sht Häls, *slagen* el. *delar(na)* lite av varje, allt möjligt Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Lappl. *Krõttra* (kreaturen) *åt ömse gräs* Häls. *Nog höu£ je fell* (nog hörde jag väl) *ömse sjlaga* Jämtl. *Jä ha frestå* (jag har försökt mig på) *ömsä* Lappl.

omsinnad adj. som har ändrat sig, som har kommit på andra tankar Skåne Hall. *I hindaen vile hum* (igår vill hon) *flytta, men nu ha hum blöd* (blivit) *omsinjad* Skåne.

omskott n. oböjl. vanl. i uttr. *på* som svepskäl el. förevändning; utan mening, på skoj Skåne Blek Smål Hall.

omstad adv. åstad Dal.

omstyr adv. i uttr. *gå* gå överstyr, gå omkull Skåne Blek Öland Smål Hall. *De jikk åmmstye me allt* Smål.

ömta v. smärta; ömma i (kroppsdelen, i sht foten) Häls. *Dä ömter bara jä (jag) rör mä. Ja ömte tåa.*

omtränt adv. omkring, ungefär, cirka i sht Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Dal Jämtl Ång. *Dä va åmmtränt ve samme ti Blek. Jå fek ommtränt femtan tönner rôg* Dalsl.

omycket adj. i n., adv. [-myttje o.d.] **1** som adj. riktigt el. alltför mycket; ymnigt, rikligt Dal Häls Härj Norrb. *Dä är omytje mä vatten i åa Häls. Ve fik so åomytji fisk* Norrb.

2 som adv. riktigt, verkligt, oerhört; äv.: riktigt el. alltför mycket i sht Uppl Dal Gästr Häls Härj Ång Västb Norrb. *Omyttji finnt Gästr. He blå`åst (det blåste) åomytji* Norrb.

ön s. oböjl. [även: *ynn*] i uttr. *i* dräktig, med lamm; i fråga om tacka hela uttr. äv. uppfattat som ett böjl. adj. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Han tjöppte ett faur sām va i ön* Hall.

öna v. [även: *ynna*, *åina* o.d.] om tacka: lamma Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Sön (tackan) har önnat å fått tveLinga (tvillingar)* Västg.

önande n. könsdelar hos tacka i sht Blek Smål Hall Västg.

onardig, -ug adj. [-nari, -naLi, -naru, -naLu o.d.] **1** odygdig, självsvåldig, klåfingrig i sht Skåne Öland Smål Västg Boh Uppl Gästr. *Ongen ä onaLir å sa våra (ska vara) på allting* Västg. **2** otålig, retlig, butter, tvär i sht Sörml Uppl Dal. *Han ä så onaLu så hä (det) gå int å vä (vara) i lag mä-n* Dal. **3** = **onasig** Uppl Dal Gästr Häls. *OnaLut jöra* (t.ex. vid slakt) Uppl.

onärt adv. oerhört mycket; rikligt, obegränsat Häls. *(Det är alldeles) unärt mä linnbär (lingon) i år. Ät unäsjt nu.*

onartig adj. = **onardig 1** Skåne Blek Öland Smål Hall.

onasig, -ug adj. snuskig, smutsig, motbjudande, otäck i sht Sörml Värml Uppl Dal Gästr Häls. *Hä (det) ä onaset så än kan kråkas* Gästr.

onaskug adj. i sht Dal onask(e)lig adj. [även: *onârss(ä)*- o.d.] i sht Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb = **onasig**.

ond-färden el. **onde-, onda-** onda färden f. bf. [-våLa o.d.] inflammation i fingrar el. tår, fulslag i sht Östg. *När di fik onnvåLa då skulle di läge på utå sit eget* (dvs. av sin avföring).

ond-mannen m. bf. [-mann o.d.] = **ondeln** Jämtl. *Försvere se at (försvåra sig åt) onnmanna.*

ond-varða adj. oböjl. [-vaLa] otrevlig, motbjudande Dalsl Värml. *E mer onnvåLa männerse vell då te´ å se* Dalsl.

ondeln m. bf. djävulen, den onde Uppl Dal Gästr. (*Jag tror*) *onndiln ha vurri* (varit) *framma* Uppl.

ondor se **andur**.

onjust adj. i n. ofta i fråga om väder: obehagligt, ruskigt, kusligt Sörml.

onn se **ann**.

onöblig adj. fumlig, oskicklig i arbete Värml.

önske-barn n. pl. ett barn av vardera kön Skåne Smål Hall Västg Uppl Norrb.

öp-kulla el. **öpe-** f. ett slags uggla, trol. berguv el. kattuggla; äv.: skvallerkäring Värml. *Han skriker sôm e öpekôlle*.

öppen-daglig adj. uppenbar; tydlig; som adv. öppet, i allas åsyn Värml Västn Dal Häls. *Di jekk* (de gick) *fullt öppadagfitt å tog en ålj* Värml. *Di såg hömmen* (honom, dvs. den onde) *riktit öppendagfit* Västn.

öppen-rök m. [även: *y-*] ett slags sädesuppsättning med nekar ställda parvis mot varandra på rad Smål Östg. (*Vårsäd*) *sate di på öppenrök* Östg.

öppen-trave s. [även: *y-*] = **öppenrök** Smål Östg.

öppna f. [även: *y-*] (större) isvak; ej tillfruset parti i sjö Sörml Uppl Dal Häls. *Själaner* (sälarna) *andas i yppner* Uppl.

ör m. ; äv. f. [även: *öL, ô´ger, or* o.d.] **1** grus- el. sandjord Skåne Öland Smål Hall Östg; äv.: hårt lager av grus el. lera e.d. under matjorden, alv Skåne Smål Östg Värml Dal Jämtl. **2** grund, holme, strand el. udde till stor del bestående av sten, grus el. sand täml. allm. **3** torr o. mager (del av) åker Skåne Blek Smål Hall. **4** tilltrampat jordgolv; äv.: botten i bakugn; eldhärd Jämtl. *Kreke* (kreaturet) *låg där på aura*. **5** stenlagd plats el. gång; stenmur Skåne Hall.

or m. Jämtl **orar** m. pl. Häls Härj Jämtl yrsel. *Nôr* (när) *dôm e myttje* (mycket) *sjuk sô tôLô* (så talar) *dôm i orôm* Härj. *Gå i ora* Jämtl.

or n. koll. [även: *oL*] fiskfjäll från i sht strömning, vilka fastnat på näten, i båten e.d. Ång Västb Norrb.

ör-får f. [även: *-far*] bredare mittfåra som plöjts sist o. där plogtiltorna är vända från fåran; fåra mellan tegar; fåra avsedd att leda bort ytvatten från åkern Värml Jämtl.

ör-hög adj. stolt, som går och sträcker på sig; äv.: intresserad, uppmärksam; förvånad Värml Västn. *Nu va han örhög när han fekk en ny kôstymm på sä* Värml.

ör-kåda f. [även: *oir-, -kåod, -kåor, -koa, -ko(d)* o.d.] öronvax i sht Uppl Ång Västb Lappl Norrb.

ör-klocka el. **örna-, örn-** o.d. f. **1** blåklocka Skåne Östg. **2** örhänge Skåne Blek Smål Hall Gotl. **3** tvestjärt; skalbagge Hall Östg Närke.

ör-krycka el. **örn-** f. [*åir(n)-*] tvestjärt Gotl.

ör-kyt el. **öre-** m. [*-tjyt, -tjytt* o.d.] fisken elritsa Värml.

ör-lapp el. **örna-, öra-** o.d. m. [även: *yr-* o.d.] ytteröra; äv.: örsnibb Blek Smål Västg Gotl Sörml Värml Uppl Häls Med Norrb. *Ja fryser äm örlappa* Sörml.

ör-ljud bara **örna-** n. oböjl. [även: -ly] i uttr. som *inte (kunna) få* el. *höra inte kunna höra* el. *uppfatta ngt (som sägs) pga att ngn el. ngt väsnas i sht Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Gotl . (Tig med dig) sao ja kan fao örnaly Blek. I lever onga se en (ni lever om ungar så man) hör inte örnaju Västg.*

ör-lös adj. [även: *oir-*] som tillfälligt har mist hörseln pga omgivande oväsen Uppl Häls Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *I sôrar (ni surrar) ongär sa i jâ (så ni gör) mä örlös Med.*

ör-mandel m. [även: *oir-* o.d.] halsmandel Sörml Närke Värml Uppl Västn Gästr Med Jämtl Ång Lappl Norrb.

ör-pipa el. **örna-** f. hörselgång i öra Skåne Blek Smål.

ör-sjå m. trumhinna Jämtl. *Du gâ`âu£ så du kunn spreng sunn (sönder) örsjån på åss.*

ör-skrottp m. ytteröra Härj Jämtl.

ör-snälla -snärta f. [även: *oir-*, *âir-*, *-ä:-*, *-e:-* o.d.] Dal Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb trollslända. (*Akta så inte*) *örsnella far ingi örâ på dâ Ång.*

ör-snillra f. [vanl. -ldr-] = **örsnälla** Härj.

ör-snipa f. [även: *air-*] = **örsnälla** Med Ång Västb Lappl.

ör-snurra f. [även: *air-*, *-snå-* o.d.] = **örsnälla** Jämtl Västb Lappl Norrb.

ör-sting el. **örna-**, **örne-**, **öre-** o.d. vanl. n. örsprång Smål Hall Västg Dalsl Östg.

ör-stjärt bara **örna-** m. Skåne Blek Smål Hall -*stä:-*, -*stö:-*, -*sty:-* o.d.] -*stjärta* bara **örna-** f. i sht Skåne -*stä-*, -*stö-*, -*sty-*, -*stu:-* o.d.] tvestjärt. (*Lägg dig inte och sov på*) *bara joren fårr dau (jorden för då) kryba örnastärtarna ing i hoded pau de (in i huvudet på dig) Skåne.*

ör-stol m. [även: *yr-*, *âir-*, *air-* o.d.] öra, ytteröra Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Stell opp airsto£a! Lyssna noga! Västb.*

ör-styng m. [även: *oir-*, *air-*, -*stök* o.d.] = **örsting** Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

ör-vånglare el. **örna-** m. örfil Blek Öland Smål.

ora f. större (tät) lövskog (på stenig mark) Skåne Blek Hall Västg.

ora v. **1** snurra (i huvudet), svindla Jämtl. **2** tala i yrsel, yra, svamla Härj Jämtl. *Han hôll på ore ti di (om det) Jämtl. 3* slumra, halvsova Ång.

oråd s. i uttr. *vara* vara omöjligt Boh Dalsl Värml. *Dä va jämt urå å få en matbete Värml.*

orådsk adj. odygdig, ostyrig, vild Skåne Smål Hall. *Han va så uråsk så han behövde stryg var da Hall.*

orakster m. hö som slagits, men ännu ej hopräfsats Jämtl.

orälig adj. otäck, obehaglig; otrevlig, ohyfsad; äv.: snuskig Härj.

ord-gjutare el. **orda-** m. [-jydare o.d.] pratmakare (som gycklar med vad andra sagt), ordryttare Skåne Blek.

ord-grann adj. som lätt stöter sig på vad andra säger i sht Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hânj* (han) *va ojô£epele* (ohjälpligt) *o£grânnj*, *n* (man) *skull rennt vägå o£a* (orden) *ti-n* Härj.

ord-hittande(s) adj. Dal Jämtl **ord-hitten** adj. Hall Västg Häls Härj Jämtl Ång **ord-hittig**, -ug adj. i sht Dal Häls Jämtl Lappl Norrb snabb i repliken, slagfärdig, fyndig.

ord-kast el. **orda-** n. ordväxling, munhuggning, gräl Skåne Blek Smål Hall Häls.

ord-kastas v. munhuggas, gnabbas, gräla Smål Hall Västg Boh Östg Häls Härj Med Jämtl Ång. *Dôm stog fäl där å o£kastäs i tag men sän rôk dôm hop* Med.

ord-klok el. **orda-** adj. som har lätt för att uttrycka sig, som kan lägga sina ord väl, som talar förståndigt (för sin ålder) Skåne Blek Smål Hall Närke.

ord-sök(e) n. = **1ordstöd** Hall Uppl. *Han hade då te olsöke* Uppl.

ord-stöd n. talesätt, fast ordvändning Värml Härj. *Vi har ett orstö ätter en di kalle Grån* Värml.

ord-stöd adj. ordhållig Härj Jämtl Ång.

ord-tråt el. **orda-** adj. som orden tryter för; mållös, svarslös Skåne Blek Smål Östg. *Ja lädde-na prada o gau pau te* (lät henne prata och gå på till) *hon ble oatröd* Skåne.

ord-tyg el. **orda-** n. [vanl. -töj(j) o.d.] = **1ordstöd** Skåne Hall. *Han hade allti nåd ortöj te res* Hall.

öred m. [öre, ôure, ôrô, öra(d), ora:ð o.d.] öring Skåne Blek Hall Västg Boh Värml Dal Häls Härj Med Jämtl. *Hâ ha fônna mytjä ôra ti denn bätjän gammalt*, det har funnits mycket öring i den bäcken förr Med.

oredd adj. [vanl. -raidd, -råidd, -röidd o.d.] ej utredd, trasslig; okammad, rufsig Skåne Blek Smål Hall. *Du kan väll inte gau bårt o va sau orajd i haured* Skåne.

oren adj. [vanl. orn, o`orn] yr, vimmelkantig Häls Härj Med Jämtl. *Hu* (hon) *dannse sa hu vört sa* (vart så) *o`orn* Jämtl.

oren adj. [även: u`ren, u`en, e`urn, o`ern o.d.] om säd, mjöl o.d.: unken Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Uppl.

orga f. [även: ô`ôrj, â`å£j, â`ri, o`ri o.d.] 1 ögla el. ring av vidjor o.d. på mes, kont, snöskor o.d. Med Jämtl Ång Lappl Norrb; äv.: tårem som bindsle på skida i sht Härj Jämtl; äv.: bärhandtag av hopvridna vidjor Norrb. *Jä skull ha hadd i ny i â`å£j ti sji`â*, jag skulle ha haft en ny tårem till skidan Jämtl. *Nu ha årga sjläfft* (släppt) Norrb.

orga v. tala högljutt, kälta, väsnas, bråka Västb Dal Gästr Häls. *Diss* (desto) *mer du ôrgar diss mindär hör ja på* Dal.

öring(e) m. örfil Smål Västg Östg. *Ja sa je däk en öringe se du tijer*, jag ska ge dig en örfil så du tiger Västg.

orisslad adj. ohyfsad, rå, självsvåldig Uppl Dal Gästr Häls.

örj-brunn el. **örje-** m. [även: ör(e)-, u£je- o.d.] bottenlöst håll i mosse, kärr o.d. Smål Östg.

örj-brunn el. **örje-** m. [även: ör(e)- o.d.] isvak där fiskenot dras upp Smål Östg Sörml.

örja f. gytta, dy; sörja; orenlighet; röra Hall Östg Närke Värml Dal Häls. *Två jädder ... stakk rätt ner i dän där örja* Östg.

örja v. [även: *å-*] strypa (ngn el. sig); dra hårt åt om halsen på Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg; äv.: sitta hårt åt om halsen på (ngn) Smål Östg; äv. *sig* snärja in sig (i bindsle o.d.) så att man kvävs; om kreatur Smål Hall Västg Dalsl Östg; äv.: fördärva (ngn el. sig), ta kål på, suga musten ur Skåne Smål Hall. *Han örjde först fästemoa å sena* (sedan) *säj själfver* Smål. (Kon) *hållde pao* (höll på) *å årja sig i binnslet* Hall. (Han söp) *så han holl på å örja se* Hall. *Kraven* (kragen) *håller på å örja mäk* Västg.

örja v. tjata, gnata; envisas Värml. *Han örj å fråg.*

örja v. [även: *öra* o.d.] dra upp el. i land (fiskenot) Blek Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl.

örja f. [även: *årj-*, *öLj-*] 1 rännsnara Smål Östg. 2 tårem som bindsle på skida, snösko e.d.; ögla (i mes) Jämtl Ång Lappl Norrb.

örja v. [även: *y-*] i fråga om snö: yra Hall Boh.

örjning m. f. [*örn-*, *yrn-* o.d.] isvak el. plats på stranden där fiskenot dras upp Västg Dalsl Östg Värml Uppl. *Vi ha jort för stor örning* Uppl.

örk s. (stor) kista, lår el. binge (i sht för säd, mjöl, bröd o.d.) Skåne Blek Smål Hall.

ork(e) m. [även: *vårsk* o.d.] fotens trampdyna närmast bakom tårna Häls Med Jämtl Norrb.

orka f. 1 arbete, göra, möda Gotl. (Hon) *hadde jemt årkå för ti hinna me.* 2 arbetstid mellan två måltider, arbetspass Skåne Smål Västg Boh Östg Närke Värml.

orkel m. [*årkil*, *örskil* o.d.] ett slags simpa Uppl.

örling m. örfil Skåne. *Han fittj si* (fick sig) *en örlinj så han hade nära satt si* (nära på satt sig).

orm-bläck el. **orma-** m. n. [även: *-bLek* o.d.] ormbunke Smål Västg Östg Närke Västml. *Åm en ser öpp tidit åm môrna kan en få si hur ormabLekka bLommar* Närke.

orm-gesk m. [även: *-jyssk*, *-jössk*, *-jerss* o.d.] ormbunke Värml Med Västb.

orm-gräs el. **orma-**, **orme-** n. [även: *arm-*, *ärm(a)-* o.d.] 1 ormbunke Smål Hall Västg Boh Östg Närke Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. 2 älggräs Närke Värml.

orm-lock el. **orma-**, **orme-** n. [*-låk*, *-lök*] ormbunke Västg Närke Värml.

orm-nidra el. **orma-** f. [även: *-ne(i)d-*] ett slags ödla Gotl.

orm-nycklar el. **orma-** s. pl. orkidén Sankt Pers nycklar Gotl.

orm-ödla f. [ofta: *-ila*, *-jälla*, *-hällä* o.d.] ett slags ödla i sht Östg Sörml Uppl Dal Gästr Häls Med.

orm-ris el. **orma-** n. ormbunke Hall Västg Värml Uppl Dal Gästr Häls Ång.

orm-skröla f. [även: *-skLör-*, *-skråL-* o.d.] ett slags ödla Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

orm-snärla f. [även: *-snäl(l)*, *-snär(r)* o.d.] ett slags ödla Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

orm-syra f. ormbunke Häls.

orm-tåg n. m. ormbunke Värml.

orm-täg m. [-täj] -täga el. **orme-** f. [-täjje o.d.] ormbunke Värml.

orm-tjäg n. [även: *wårmm-* o.d.] ormbunke Dal.

orm-tyg n. bara **orma-** otyg, elände Smål Hall Västg. *Kwege* (kvickrot) *ä nô ormaty å få bôtt* Hall.

örma f. sandödlan Ång.

örn-mätta bara **örna-** s. Hall örn-mätte bara **örna-** n. Skåne skrovmål; lystmäte. *Nu har ja fåud mi itt* (fått mig ett) *örnamette* Skåne.

örna v. örfila (ngn) ; ofta *upp* Skåne Smål Hall. *Moren* (modern) *örna åpp tösen så de va rälit* (hemskt) Skåne.

orna v. [även: *una, wônna* o.d.] Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västmdal Gästr Häls Härj Med Västb **ornas** v. i sht Ång Västb Lappl Norrb om säd, mjöl o.d.: unkna. *Sää lõftâ* (säden luktar) *ornâ* Dal.

orna v. [även: *u-*] **1** svimma (av) ; ofta i förb. *av* Öland Östg Uppl Häls Härj Jämtl. **2** i förb. *till* el. (*sig*) *vid* o.d. kvickna till, återfå medvetandet, repa sig Öland Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västmd. (*De ledde in henne*) *i et aent* (annat) *rumm nôr o fallet å ho onade snat ve* Smål.

oröken adj. Dalsl Häls Ång Västb Lappl Norrb oröklig adj. Gästr Häls *urytjelin* o.d.] **1** orenlig, snuskig, otäck Gästr Häls Ång Västb Lappl Norrb. **2** ohyfsad, oförsämd, ful i mun i sht Dalsl. *Han va sô uröken sô ja sjämmdes. Du ska-nte väre* (vara) *så uröken i käften!*

orr se **arr**.

orr-gräs bara **orra-, orre-** n. växten ängskovall Smål Östg Närke.

orr-tarmar bara **orra-, orre-** m. pl. = **orrgräs** Smål Östg.

örsle n. [även: *örsel, össel* o.d.] ogräs Blek Öland Smål Östg Närke. *Dä e två såttås össel dä u`ut på gå`ån* (där ute på gården) *såm ja int vet va de hetå* Öland.

ort m. fisken id i sht Skåne Blek Öland Smål. *Den goaste fisk te fiskbålla så e de ort* Skåne.

örta f. [vanl. *u:-* o.d.] (vild el. odlad) blomma; växt med blommor i sht Skåne Blek Hall. (*Hur*) *grant darr va* (där var) *mä nya urtar pau dajj* (på de) *mäste gravarna* Skåne.

orta v. [*å-, u-, ö-* o.d.] idissla Dal Härj Jämtl. *Tjyen* (korna) *låg ô uhrtta* Dal.

oruvlig adj. skrymmande, alltför stor Ång Lappl.

oryd n. skräp el. bråte i form av ris, kvistar o.d. Västb Lappl. *Hä va sä mytjô* (det var så mycket) *ory kring stugun* Lappl.

ös vanl. m. [även: *hö-* o.d.] = **öst** Skåne Blek Öland Gotl Östg Uppl.

os n. , äv. m. **1** ställe där vattendrag mynnar i hav, sjö el. annat vattendrag Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Norrb. **2** (strömt) ställe i vattendrag el. sjö e.d. som aldrig fryser till el. där isen blir tunn;

äv.: källsprång (som inte fryser till) Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Häls Jämtl Norrb. *Han tju£e* (körde) *uppi ett os* Västg.

ös-fat el. **öse-** n. [även: *hö-* o.d.] öskar Skåne Blek Öland Smål Gotl Närke.

ös-gös adj. Smål Östg -gösug adj. Sörml slösaktig, ödslande; (överdrivet) generös. *Ösjös på mjölet* Östg. *Di va ösjösugâ mä te* (med att) *bjudâ* Sörml.

ös-kar n. [även: *hö-* o.d.] laggkärl med långt träskaft (med vilket vatten hämtas upp ur brunn el. källa) Uppl Gästr Häls Jämtl Ång Västb.

ös-kärl(e) el. **öse-** vanl. n. [även: *hö-*, *-kräld*, *-käl(e)*, *-kale*, *-kär* o.d.] öskar Västg Dalsl Gotl Närke Värml Dal Norrb. *Ji mä* (ge mig) *hösekalle så ska ja hös ur vattne* Dalsl.

ös-sko vanl. m. [även: *äs-*] **1** öskar; skopa Värml Dal Härj Jämtl. **2** = **öskar** Dal.

ös-skopa el. **öse-** f. [även: *hö-*] öskar Smål Västg Sörml Närke.

ösa f. [även: *hö-*, *ä-* o.d.] skopa (för vatten, säd m.m.); äv.: öskar; äv.: slev; äv. om det som skopan etc. innehåller Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Värml Uppl Dal Häls Häls Härj Med Jämtl; äv. = **öskar** Öland Uppl. *(Ta en) ösa vann* (vatten) *å sjlô !* Hall. *Dâm râ âu£* (rörde) *mâ âusn* Jämtl.

osame m. **1** osämja Jämtl. **2** i uttr. *i* mot ens vilja, i misshugg Gotl. *De ha skeit* (skett) *i åosame*.

ösas v. koka över; skumma Västb Norrb. *Gryta öses* Västb.

osätlig adj. olydig i sht Östg Sörml Närke.

osedig, -ug adj. **1** om häst el. oxe: ostyrig, vrensk Smål Hall. **2** glupsk på god mat el. viss matvara Norrb.

osen adj. , i neg. sats saktfärdig, långsam, trög Värml Uppl Häls Jämtl Ång Västb Norrb. *Hån jer änt åosein båra nå djåll fa peningan*, han är inte saktfärdig bara det gäller att få pengar Norrb.

osidd adj. [även: *osid(år)* o.d.] om mjölk: osilad Skåne. *Di* (dvs. utslagen) *skole de tveta* (tvätta) *bort me osidår miltj* (mjölk).

oskaplig adj. oerhörd, ofantlig, väldig i sht Gotl Östg Sörml Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång. *Smör pa säurbrö* (surbröd) *var oskaplit gutt* Gotl. *De va en oskap£it lugner ô beskeliger* (beskedlig) *kâr när an va nykter* Uppl. *Hä* (det) *va oskap£et mä mat* Gästr.

oskårad adj. oskuren, orörd, hel; äv.: som är oskuld Blek Smål Östg. *Dâ va su möen mat su nu* (så mycket mat så när) *kalaset va slut sto dâ flare* (flera) *fat uskårada pu boet* (på bordet) Smål.

oskiljig, -ug adj. otydlig i talet, som inte kan tala rent Västb Norrb.

oskönsam adj. otacksam; äv.: hjärtlös, hård Häls Jämtl Ång Västb Lappl. *(Han är) fali osjönnsamm vä hästn sinn* Lappl.

oskundelig adj. = **oskaplig** Skåne Smål Hall Västg. *De va uskundelit me mennesjer där* Hall.

osnafs(e)lig adj. orenlig, smutsig, snuskig Smål Hall Östg.

osnatt(e)lig adj. = **osnafs(e)lig** Skåne. *Han e blajn* (har blivit) *så osnatteli pau gamla da.*

osnotlig adj. = **osnafs(e)lig** Öland Smål Östg. *Han ä så osnotli går å sputta stora g£usker* (loskor) *på mattera* Smål.

osnyttelig adj. [även: -*snu-* o.d.] oförsämd, fräck, osnuten ; äv. = **osnafs(e)lig** Skåne.

öst vanl. m. [ö-, ö:-, hö-, håy-, åi-, o-, ai- o.d.] utrymme i båt, vanl. i aktern, där vatten ansamlas o. öses ur, ösrum täml. allm.

öst-åt adv. [även: *y-*, *u-*, *-at* o.d.] = **östefter** Dalsl Värml Häls Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *Hå rôar ystat*, det rodnar (på himlen) i öster Med.

öst-efter adv. [ö́stet, ýstet, óstet, aústet, ǻster o.d.] österut, åt öster, i öster Dal Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ystät då va boa* (affären) *å påsstn* Ång.

öst-genom adv. [även: *y-*, *u-*, *å-* o.d.] = **östefter** Häls Härj Jämtl. *Dôm bodde ystjônôm* (dvs. i Finland) Häls.

öst-i prep. , äv. som två ord [även: *y-*, *u-*, *å-*, *oi-* o.d.] österut i, i östra Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Ongdomen ha lejkstugu* (danstillställning) *ust i gå£a* Jämtl.

ost-kram el. **oste-** n. m. [även: -*amm*] ost-krama el. **osta-**, **oste-** f. [även: -*amm-*] ost-krame m. n. [-*amm-*] **1 = ostmus 1** Smål Östg Sörml Närke. **2 = ostmus 2** Smål Östg Sörml Närke. *Ostkramme då fekk di en liten k£ikk te stôpe* (stoppa) *i munn ôm di ville ha* Östg.

öst-lede m. [-*le`e* o.d.] öläanning från öns fattigare östsida Öland.

ost-mat bara **osta-** m. ostsmörgås Skåne.

ost-mjölk el. **osta-**, **oste-** f. [även: -*målk*, -*milk*, -*miltj* o.d.] **1** mjölk som ost ska ystas av (och som kan lämnas som betalning) i sht Skåne Blek Öland Smål Hall Östg. *Di skolle yda ti* (skulle erlägga) *ostamilk ti klåkkaren* Skåne. **2** kalvdans Gotl.

ost-mus el. **osta-**, **oste-** vanl. f. **1** färsk, osaltad ostmassa i el. ur löpnad mjölk i sht Skåne Blek Smål Boh Östg. **2** hopkramat stycke färsk ostmassa som smakbit i sht Boh Dalsl Värml Uppl Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

ost-myl m. **1 = ostmus 1** Ång. **2 = ostmus 2** Ång Lappl.

öst-på prep. [även: *y-*, *u-* o.d.] på östra sidan el. delen av Värml Häls Härj Jämtl Ång Lappl. *Östpå bårje* Häls.

ost-plagg n. [även: -*p£å-*, -*p£ô-*] duk som sveps runt ostmassa i ostform Häls Jämtl.

ost-plocka el. **oste-**, **osta-** f. = **ostmus 1** Smål Västg Östg. *En la* (man lade) *ostep£åkka i kôrjen* (ostkorgen) *me hännra* Smål.

ost-råtta bara **oste-** f. = **ostmus 2** Dalsl.

ost-tjuka f. = **ostmus 2** Ång Lappl.

ost-veda f. [även: -*ve`e*, -*vejje* o.d.] rätt bestående av ostmassa som bildats när kokt vassla tillsatts sur mjölk e.d. Smål Östg. *Då skulle di ha aftava£* (aftonvard) *må ... å ostvede ätteråt* Östg.

östan-efter adv. [även: *y-*, *u-*, *o(i)-*, *-ätt*, *-ätter* o.d.] österifrån Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Han kâmm östaätter* Värml.

östan-för prep. adv. [även: *y-*, *u-*, *o(i)-* o.d.] 1 som prep. öster om i sht Norrl. *Dôm bodde ystafôr ôs* (oss) Häls. 2 som adv. österut Hall Värml, f.ö. spr. st.. *Denn stôva leger* (stugan ligger) *östafôr* Hall.

östan-i prep. [även: *y-*, *u-* o.d.] i östra delen av Härj Jämtl Ång Västb. *Ystarni byn* Ång.

östan-väder n. [även: *y-*, *u-*, *o(i)-* o.d.] östlig vind (med nederbörd) nästan allm. *Östavär å käringaträta börjar mä stôrm å slutar mä väta* Västg.

öster-gassing m. [även: *y-*] person från Österlen Skåne.

ostöd adj. ostadig, instabil Värml Härj. *Stå ostött* Härj.

ostöklig, -ug adj. ostädad, mycket stökig, rörig Gästr Häls Härj Med Ång Västb Lappl. *De ä se ostöklet hänna* (här) *se de ä lagômt faEke tôrss int* (nätt och jämnt att folk inte tørs) *stig innôm döra* Ång.

ostundad, ostundandes adj. otålig, rastlös, orolig Smål. *Han va ostunnade inna brevet kum.*

osynslig adj. mindre tilltalande, intetsägande, ful Jämtl Ång.

otäg adj. [även: *våtäg* o.d.] otäck, motbjudande Dal.

otaladlöst adv. opåttalt, utan klander Jämtl.

otåld f. Härj Med Jämtl Ång Lappl otöld f. [även: *-töft* o.d.] Västb Norrb infektion i sår, finger e.d. med varbildning och svullnad; äv.: kallbrand (i sår). *Såre få gro* (läka) *sa int dä komm otôlda ti e* Jämtl. *Jå ha fott otôrdda ti e finger* Ång.

otäta f. [ute`da o.d.] = **otyska** Skåne. *Där va kâmmmed* (det hade kommit) *en oteda ing i dynan.*

otendag m. eftermiddagsmål (bestående av kaffe och bröd) vid fyra-femtiden Gotl.

otering m. [även: *-teE-* o.d.] om en på olika sätt obehaglig el. besvärlig individ Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls. *Dä va en otering te slapra* (pladdra) Västn.

oterribel, oterribelig adj. [otari`bel(i), otari`v- o.d.] förskräcklig, ryslig i sht Skåne Smål Östg Värml. *Otaribelit me fålk* Skåne. *Han ä så otarivelit le* (ful) Smål.

otock m. [även: *utekk*] varg Värml.

otocklig adj. 1 ohyfsad, som bär sig opassande åt; äv.: fränstötande, ful Härj Jämtl. 2 som adv. omåttligt, ofantligt Häls Härj. *Sô otâkE mâ sne* (snö) Härj.

öton m. [även: *ôto*, *â`tn* o.d.] afton, sen eftermiddag; äv.: aftonvard i sht Dal. *Igår ôtos.*

otörja f. [*u-* o.d.] koll. skadedjur, i sht råttor och möss Hall. *Därr e fäullt mä äutôrja på lôftet.*

oträda f. svår- el. oframkomligt väglag efter snöfall Skåne Smål Hall. *Ja hade nåkk vad* (nog varit) *i tjårkan ja mä män i sånn uträä kann en ju ente* Hall.

otriven adj. [även: *-trev-*] vanl. om kreatur: som saknar matlust pga vantrivsel Ång Västb Lappl Norrb.

otrö v. vantrivas; längta; vara (mörk)rädd, känna sig kuslig till mods Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Han otröydd ät n mor sen* (efter sin mor) Jämtl. (*Det är viktigt*) *att man fo kon te trives på nyställe se ent* (så inte) *hon otrö* Ång.

otrödja f. [även: *otryddja* o.d.] = **oträda** Skåne.

otröten, otrötug adj. mörkrädd, kuslig till mods Härj Jämtl.

ott-fågel el. **otte-** m. [även: *-fögge£, -foge£, -föjel, -ful* o.d.] om person som är tidigt uppe om mornarna Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Närke Värml Dal. *Du ä då en räktier ottefågel te å va ute bettia* (bittida) ! Västg.

ott-håg m. [*ofåtög* o.d.] respekt; äv.: föraning av oro; äv. i uttr. som *ligga på* ligga vaken el. sova oroligt av rädsla för att försova sig Dalsl Värml. *Gutongen* (pojken) *har ingen ortug för mä* Värml.

ott-kry el. **otte-** adj. morgontidig, morgonpigga Skåne Smål Hall Västg Dalsl Östg.

otta v. valla (djur); vakta (ngn el. ngt), vaka över Skåne Smål Hall. *Dänn due* (han duger) *inte te o otta swin* (om en som är hjulbent) Smål. (*Hon går*) *å otta en så en kömmä alri åt å ta en matabit* Smål.

otydd adj. som inte tillhör släkten, oskyld, utomstående i sht Skåne. *Gauren* (gården) *kåm i otydda hennår* (händer) . *Darr va ajn hajl* (det var en hel) *del au otydda pau aksjonen*.

otylig adj. [*otylen* o.d.] orenlig, snuskig Jämtl.

otyska f. [*u-* o.d.] mus el. liten råtta Hall. *Därr va kammen ain* (det hade kommit en) *utyska i spiskammaren* (skafferiet) .

öv n. m. , ingen pl. (garn till) inslag i väv, väft Skåne Blek Öland Smål Hall Östg. *Övet rä äikt int te'* (räckte inte till) Smål. *Dä vävde di mä bommulsvarp å mä öv utå vitt ullgarn* Östg.

öv-lös el. **öve-, öva-** adj. svarslös, förstummad Smål. *Ho b£e inte övelös*.

öva v. göra inslag i (väv) el. till (vävnad) Skåne Blek Smål Hall Östg. *Ho hade så fina trasa å öva mattera mä* Smål.

ovägen adj. [*oväjjen, ovejn* o.d.] vårdslös, oaktsam; oförvägen, djärv i sht Jämtl Ång Västb. *Han e ovejn mâ heståm* (kör oförväget med hästarna) Jämtl.

ovalkad adj. **1** fumlig, som bär sig bakvänt åt; otymplig, ovig; ohyfsad, ofin Sörml Närke Uppl Västb Dal Gästr Häls. *Drängen var ovalkad i truten* Uppl. **2** som adv. oerhört, övermåttan; ohämmat Uppl. *Bumba i sig ovalkat, äta glupskt. Ova£kat stor*.

ovan-bår m. n. [även: *-vår*] Värml Dal Härj Med Jämtl ovan-bord vanl. f. [vanl. *ommabo£*] i sht Jämtl Ång nederbörd. *Dä sku`ull komma nan ovavår ... å ta gam£en* (den gamla snön) *mä se* Jämtl.

ovan-efter adv. prep. [även: *omman-, uggan-* o.d.] ovanifrån, uppifrån; äv.: norrifrån; äv.: från inlandet, västerifrån i sht Värml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Han va b£öt ommarnätte å änna ne* (ända ner) Ång. *Hä b£ås* (det blåser) *åvarnätt* Lappl. *He sega* (sipprar) *o rinn ovanät bårjä* Norrb.

ovan-fallt adj. i n., adv. [omma- o.d.] 1 besvärligt, tungt; ledsamt, trist, dystert Ång. (*Det känns*) *omafålt då man si n stor n ... kår bårnes bort* (gå i barndom) . 2 fullt upp; äv.: överhopat, rörigt Ång. *Ja har sä ômmafallt vä arbete sä ja vet int hör ja ske hinn vä* (hur jag ska hinna med) . 3 plötsligt, oväntat, hastigt på; överhängande; slag i slag Ång Lappl. *De kôm så ommafalt* Ång.

ovan-i adv. prep. [även: *omman-*, *uggan-* o.d.] 1 ovanpå; upptill (på), i övre delen (av) i sht Uppl Dal Häls Härj Jämtl Ång Lappl Norrb. *Hä fflyt* (det flyter) *ôvarne våttinä* Lappl. *Fflåte ligg ållti* (flottet ligger alltid) *ovani* Norrb. 2 uppi; tätt inpå, över Häls Ång; i uttr. *lägga* el. *ligga* el. *vara* lägga sig i, blanda sig i Häls Med Ång. *Han skä jämt ligga uggani den där Häls. Sta ent* (stå inte) *å häng ôvarni me* (mig) *hele tin!* Västb. 3 uppifrån, ovanifrån Jämtl Ång Västb. *Ôvarni fjällen* (fjället) Västb. *Hä* (det) *drôppa ôvarne tatjen* (taket) Västb.

ovan-med prep. adv. [även: *uvåmin*, *uggamä* o.d.] ovanför; ovanpå Värml Dal Häls. *An byddjär uvåmin Lannswëjim*, han bor ovanför landsvägen Dal.

ovan-rede n. överdel av hus (ovanför väggarna) Skåne. *Han ha böggst ôvanre på stallängen.*

ovan-sängs adv. uppe, på benen, inte sängliggande Skåne Hall. *De går an så länge en kan va avansängs* Skåne.

ovånd(e)lig adj. [ovånne-, ovaunn(e)- o.d.] 1 olydig Skåne. 2 oförsiktig, orädd, djärv Skåne Blek Smål.

övande(s) övanste adv. i uttr. *full* överfull, bräddfull Skåne Smål Uppl Dal Gästr Härj Ång. *Kôrjen* (korgen) *va övanste full* Ång.

ovånslig adj. [ovonnslī(n), ovonslēn o.d.] 1 hopplös, utsiktslös, svår, omöjlig i sht Häls Härj Med Jämtl. *De sir ut ovonslâ* Jämtl. 2 som adv. kolossalt, oerhört, omåttligt i sht Häls Härj Med Jämtl. *Dä* (dvs. värken) *tar i så ovånnslē skuvtars* (i skov) Häls. *Nu ha mä* (vi) *sä ovonslē bråttomt allihop* Jämtl.

ovärdigt adj. i n., adv. oerhört, förfärligt i sht Skåne. *Där va så ovarrdit mä stain* (sten) . *Du jyvår* (ljuger) *rent ovärdet*.

ovardsligt adj. i n., adv. utomordentligt, oerhört; omåttligt Uppl Gästr Häls. *Ja minns va uvårslē me lövol* (lovord) *han feck* Häls. *Döm ha söpi* (supit) *ovasli* Häls.

ovävla f. [även: *åv`äv(v)-*, *å`äv-*, *våv`äv-*, *a`äv-*, *å`vâ-* o.d.] 1 i uttr. som (*långt*) bort i n i obygdén, bortom all ära och redlighet i sht Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls. *Där bå£ i åvåvv£a kan väl ingen vele* (vilja) *bo* Värml. 2 svårighet, problem Häls; äv.: olycka Smål Västg Häls; äv.: sjukdom Västg. *Han hade hatt så oskå£it många våvåvv£er på sina kriatur* Västg. 3 stor mängd (av ngt); äv.: någon el. något stort och klumpigt Västg Närke Värml.

ovävle n. [o`ävle, uvä`le, ovö`vle o.d.] obehag; besvär, omak, krångel; elände, otyg Skåne Hall. *En ha sådent ovåle bara får* (för) *dän människan* Skåne.

ovävligt adj. i n., adv. [även: *oäv-*, *åvåv-* o.d.] mycket; ofantligt Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml.

öve m. om storväxt man Värml. *Han va en rekti öve.*

över-båd m. [även: *åver-*, *-bu*, *-bö*, *-ba* o.d.] överdel av kvinnosärk Boh Jämtl.

över-balans s. [även: *-parlarsen* bf.] i uttr. *ta (en)* förlora balansen; falla över ända Skåne Blek Smål Hall. (*Han*) *to övabalans å jeck pau huet* (gick på huvudet) *i sjön* Blek.

över-bod f. [även: *åver-*, *-bu*] övervåning i härbre Västg Dalsl Värml. *Jänta'an ha flött* (flyttat) *ut på åverboa* Värml.

över-driven adj. [även: *åver-*] utomordentlig, förträfflig, präktig; mycket skicklig Skåne Öland Smål Hall Boh Dalsl Östg Västb. *En sonn fasled* (fasligt) *övärdreven snittjare* (snickare) Skåne. *Dä e öyvedreivna råover* (rovor) Smål.

över-dyvla v. genom gräl, våld, list e.d. övertyga (ngn), prata omkull Smål Västg Dalsl Östg Sörml Värml Västb.

över-fara v. **1** genomleva (ngt); genomlida Hall Västg Jämtl. *En vet ente va en* (man vet inte vad man) *har å överfara i dänna va£a* (världen) Västg. **2** sköta om (ngt), handha; råda över Östg Uppl Ång Lappl. *Mykke jo£* (jord) *te övverfarâ* Uppl.

över-färd f. [*ivife£* o.d.] olycka Norrb. (*Hon*) *kom uti tukar* (sådan) *ivife£.*

över-gång m. [även: *ive-* o.d.] epidemi Blek Smål Dalsl Värml. (*Det gick*) *en ivâgang övâ böjdân* (bygden) Smål.

över-given adj. [även: *åver-*, *-göen*, *-jen* o.d.] **1** (djupt) förtvivlad, utom sig i sht Götal. *Hu e räijnt* (hon är alldeles) *överjen fôr inte tösa hörs å* Hall. **2** (i hög grad) förvånad; rädlös Västg Ång Västb Lappl Norrb. *Ji kömma* (ni kommer) *å överrask me sä ja va£* (blir) *alldes överjiven* Västb. **3** ostyrig, äventyrlig Boh Värml Jämtl; äv.: oförvägen, övermodig Sörml Värml Uppl. *Vi va fôr övverjivnâ* (när vi seglade omkull) Uppl. **4** begiven; glupsk; äv.: ihärdig, ivrig Gotl Sörml Häls. *Tuppen e så övverjiven te ropa* Sörml.

över-händig adj. [även: *åver-*] **1** i n. övervåldigande, storartat Boh. **2** våldsam, mycket hård (ofta i fråga om blåst) Skåne Gotl. *De blast* (blåste) *yvarhändut* Gotl.

över-höra v. [även: *åver-*] förhöra (ngn) i sht Jämtl. *Ha du överhâurt n Kalle?*

över-hörd adj. [även: *yår-*, *åver-* o.d.] överlupen (med arbete); mycket anlitad el. eftersökt i sht Skåne. *Vi va övårhörda i hela Skåne.*

över-klev -klov -klyv n. [även: *-klåv*, *-klöv* o.d.] stätta Skåne Blek Smål.

över-levor f. pl. matrester Skåne Öland Smål Hall Västg Sörml. *Vi fekk ba£e* (bara) *överlever te medda* (middag) Smål.

över-liv n. ovanligt duktig el. livfull/verksam person, överdängare Värml. *Dä va allt ett övverliv te jä`änt* (jänta) .

över-lycka v. täcka (ngt) Smål Västg. *Widwerruna* (vitsipporna) *hålla pau å övulökka joen* (jorden) Smål.

över-om prep. , äv. som två ord ovanför i sht Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Överôm hagân* Jämtl. *Lägg nukke£n* (nyckeln) *överom dörn* Norrb.

över-skravandes adv. grensle Jämtl. *Hän sätt se* (han satte sig) *överskravanes på bjänn* (björnen) .

över-skum adj. nermörk Öland Smål.

över-våld n. djur el. person som är stor(t) till växten, bjässe Ång Västb Lappl. *Dä va ä övârvåll te mâr* (mârr) Ång.

över-vänt adj. Västb Lappl -vänten adj. Ång Västb Lappl trött på att vänta. *Ja vart övärvänt å jikk hem* Lappl.

över-verk n. om ngn som är förträfflig el. ngt som är utmärkt (utfört) i sht Smål Hall Västg. *Dä ä rajnt* (rent) *övävârke te präst vi haä* (har) Smål. (*Det är*) *övevark te båt sôm Këing ha jot mä* (gjort åt mig) Smål.

ovidig, -ug adj. ovig; tjock, otymplig; klumpig, svårhanterlig; skrymmande Smål Dalsl Östg Närke Värml. *Väska ä inte så ovidi* Smål. *Ja ä ovidi i bena* Östg. *Ho börjâr alt å bËi ovidi ôm ijän* Östg.

ovilje-verk n. oböjl. oavsiktlig el. ofrivillig handling som orsakar skada e.d.; äv. i uttr. *i* utan ont uppsåt Jämtl. *De va jönnôm* (genom) *ovelevark sôm de hânne*. *Dä sje`edd* (skedde) *i ovellevârsk*.

ovislig adj. oförståndig; oredig, omtöcknad; medvetlös; senil i sht Jämtl Ång Västb Lappl. *Han taËa ovirslet* Västb.

ovörd(a) f. [även: *ovöË(e)* o.d.] vårdslöshet, ovarsamhet, slarv Jämtl Ång. *De va nå bâre ovöËâ sâm joË-e* (gjorde det) Jämtl.

ovorden adj. [*ovöËen, uvur(e)n, uvöËen, ovôern, ovâen, ovuen, åovörn* o.d.] **1** vårdslös, oaktsam; slarvig; äv.: klumpig, drumlig i sht Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Västm Häls Härj Med Ång Västb Lappl. *Han bâr säk så ovuËt te mä lien* Västg. *Ovuern um pängâr* Närke. *Dâm va ovöËen te ji`ist nâtâ* (hänga upp näten) Jämtl. *Vâra ovöËân vä hälsa* Ång. **2** om kreatur: som inte går hem (till fäboden) på kvällen Häls Med Jämtl Västb. *Dôm ä ovôrn kratja* (kreaturen) *på sômmarn* Häls. **3** ogin, ohjälpsam, lat Skåne Smål Hall; äv.: oförsämd, ohyfsad, ovettig Smål Hall Västg Boh Dalsl Norrb; äv.: omåttlig, glupsk Smål Västg Västb. *Han ä så uvurn så en kan inte mä-n* Hall. *Ja kânne-nte jetta te* (kunde inte förmå mig till) *å se dädära ovâËna etannet* Västg. **4** oformlig, otymplig; klumpig Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg. *Ja ä så ovuËen i krôppen* Smål. **5** om klädesplagg: illasittande, som saknar passform Blek Smål. **6** olustig, opasslig Skåne Blek Smål Östg. *Ja tjânne me sau frösen å ovuren se ja ha väll fårtjölning i vänten* Skåne. **7** besvärlig; motig, jobbig; äv.: olämplig; oläglig Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg. *I da ä dä ovâât få* (för) *åss å tröska* Smål. *Ja sto ovâât* Smål. *Ovured vâr* Hall. **8** förskräcklig, oerhörd Blek Smål Hall Västg Östg Närke. *Sau* (så) *uvårt gla* Hall. *Ja sörjer-na så uvört* Smål.

ovörds(k)lig adj. [även: *ovôrsËin* o.d.] vårdslös, ovarsam, slarvig Värml Häls Med Jämtl Ång. *Di bâr säj uvöËsËit ôt* Värml.

ovurdig, -ug, -ot adj. [*ovåli, ovôli(n), ovuLi(ger), ovåri(a), ovöri(a), ovôlu, åovôla* o.d.] **1** = **ovorden 1** Blek Öland Smål Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. (*Han for*) så ovårit fram Smål. (*Han*) e later å ovôluger en der (den där) Uppl. *Ho to£ nå a vöri* (torde nog ha varit) *ovôlin me-sse* (eftersom hon blev sjuk) Jämtl. **2** = **ovorden 2** Häls Med. **3** = **ovorden 4** Skåne Smål Hall Västg Östg Närke. **4** i n. el. som adv. förskräckligt, oerhört, kolossalt Smål Hall Östg Sörml Närke Värml Västn Dal Jämtl. *Dôm ha brö så ovôli* Dal. *OvuLe stort* Närke. *Dä ä för ovuLi va dä g£opar ner* (vråker ner) Närke. *Så vårt-n så ovårut sint*, så vart han så fasligt arg Jämtl.

ox-brott n. ett slags hävstång som används vid trädfällning för att få trädet att falla åt rätt håll Ång Lappl Norrb.

ox-byxor el. **oxa-, oxe-** f. pl. remmar i oxsele som gör att oxen kan hålla igen i utförsbackar Smål Östg Sörml Närke Västn Gästr.

ox-far n. i uttr. *vara i et* vara brunstig (om ko) Ång.

ox-galen adj. om ko: brunstig Sörml Uppl Dal Gästr.

ox-hö n. dåligt bärgat hö som blivit skämt av fukt (och används som oxfoder) Lappl Norrb.

ox-ko el. **oxa-** f. brunstig ko Dal Häls Norrb.

ox-lägg m. ox-lägga f. el. **oxe-, oxa-** ofta i pl. gullviva Öland Smål Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal

ox-möte el. **oxa-, oxe-** n. kreatursmarknad Smål.

ox-öga n. , äv. f. **1** backsippa Smål Hall Västg Östg Uppl. **2** midsommarblomster Östg Sörml. **3** klätt Smål Östg.

ox-öra n. , ofta i pl. backsippa Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke. *Nô (när) okksörat ä sôm bállast* (mest utvecklat) *ä koa sôm gållast* (ofruktsammast) Smål.

ox-pära f. , ofta i pl. rotnöl på smånunneört el. lök på vårlök som ges åt tjurar för att öka parningslusten Lappl.

ox-ren m. rentjur Jämtl Västb Lappl.

ox-snod bara **oxa-** f. kedja el. snöre som används för att mäta oxes bröstomfång och därigenom bestämma dess vikt Skåne Blek Smål Östg.

ox-streck el. **oxe-** n. [-strek] = **oxbyxor** Smål Östg.

ox-tokug adj. = **oxgalen** Uppl Dal.

ox-vild adj. = **oxgalen** Uppl.

oxas v. tjura, envisas Norrb. *Sit ät hin* (sitt inte här) *å okkses.*

oxel f. , äv. n. [även: *orssel* o.d.] svulst el. utväxt på kroppen Hall Västg Dalsl Värml. *Kwijja* (kvigan) *har fått ett orssel unner bugen* (buken) Hall. (*Om man har något oksjel sa en lata* (ska man låta) *liket ta på-t så går dä bôrtt* Västg.

oxla sig oxlas v. [*osl-* o.d.] föröka sig, fortplanta sig Skåne Blek Smål. *Fluår* (flugor) *e falia te å eosla se* Skåne.

oxlon n. [okksla, oslen(e) o.d.] bär av oxel Skåne Öland Smål Östg. *Mamma ho bakte brö å la oksjla imälla* Östg.

oxna adj. [även: u-] om ko: brunstig Häls.

oymn adj. [o`ömm] **1** i n. rikligt, ymnigt Värml Uppl Gästr Häls Jämtl Ång. *Dôm hadde oömmt tå mjå£ka* (av mjölken) Ång. **2** slösaktig, frikostig Häls Härj. *Oöm mä mat* Härj.

på-bära f. [på: `bä:ra, på: `ba:ra, på `bbåra o.d.] Västg Boh på-bärande n. [på: `bä:rane] Boh nederbörd (av regn, snö o.d.). *B£i då inte påbbåra så b£i då uppehõlla* (uppehåll) , *sa han, sum spådde vär* (väder) Västg.

på-bärlig adj. [på: `bå:£i, på: `bå:li o.d.] Smål Hall Västg Östg på-bärlug adj. Närke på-bärig adj. [på: `bå:ri o.d.] Östg på-bären adj. [på: `bå:ren o.d.] Östg på-bärsen adj. [på: `bå:rsen o.d.] Smål Västg som är (oförskämt el. burdust) framfusig, påflugen, påträngande Smål Hall Västg Östg. *Dän stösste* (sonen) , *då ä ju en redi* (riktig) *drummelin, framfusi* (framfusig) *å påbåli* smål . *Ho ä då e påbärsen drunta, var-o si en bår-o på´ en å förrvetas å pompa*, hon är då en påflugen "drunta", var hon än ser en ger hon sig på en och envist och nyfiket frågar ut Smål. **1** som är benägen att hålla sig framme (o. därigenom få fördel av ngt); oförvägen, företagsam Smål Östg Närke. *Han ä så framsagder* (frispråkig) *å påbålier* Östg.

på-bet adj. [po`be:t, pu`be:t, pobe`t o.d.] Skåne på-biten adj. [påbeten] Västg som är angelägen om ngt; envis, enträgen. *Di va så pobeta å ville selja* (sälja) *å selja* Skåne. *Han va så påbeten så ja slapp hõnum inte* Västg.

på-blande n. [påblånne] tillsats (vanl. mjöl) i kraftfoder o. hackelse Smål Västg.

på-bredsla f. [påbrässl-, påbrärs-] det som breds över ngn i bädd; täcke (o. lakan), filt Västg Boh.

på-busen adj. på-busig adj. framfusig, gåpåig Västg.

på-fallen adj. Skåne Blek Smål Hall Östg Västn på-fullen adj. Smål Östg på-fallig adj. Västn om bröd: som inte har jäst ordentligt; som har stålrand; som är tung o. degig; dödbakad Skåne Blek Smål Hall Östg Västn. *Bröet ä b£e`et så påfullet i da så ja vet inte va ja sa* (ska) *ta me te* (mig till) Smål. *Den her kaka e påfallen* Östg. **1** om bröd: vars skorpa lossnar från inkråmet, skorplupen Skåne Smål.

på-ligg n. [på: `legg, på: `lägg o.d.] I SydsvDatabas sorterat under "pålägg" OCH "påligg" besvär, last; äv. med avseende på person Boh. *Väre* (vara) *te pålägg.. Men no, sa Manwe£, ä de vä£ inte sõdden pålegg mä badgästefruntummer här i böjda* (bygden) *sum de va för i tia* (förr i tiden) ?

på-lit n. [pa:läit o.d.] **1** påhälsning som är till besvär, omak Gotl. (Kommentar från gäster:) *Nå ha vörr gärt stourt paläit*, nu har vi gjort ett stort omak .

på-lit n. [på: `lett, på: `ledd o.d.] **1** påfrestning Boh Värml. *Då e itnâ störrå pålett på na sjpgga£n*, det är inte någon större påfrestning på den där gärdesgården Värml. *Då b£ir fer ha:rt* (för hårt) *pålett på vangbõttñ* (vagnbottnen) *ôm ve tar sô sto:rt lass* Värml.

på-löpande adj. [-löpanne] smaklig Västg. *Surer mjôlk ä la inte så pålöpanne. Dä häringa fLäsket ä inte så pålöpanne.*

påare adj. komp. [påra o.d.] påarst **adj. sup.** [på'asjt, på'ast, på'est o.d.] **adj. komp.** övre; **adj. sup.:** överst Västg. *Den påeste stâkken.*

pack m. Skåne **packe m.** Öland Gotl stockbit, (ved)kubb; block Öland Gotl. *När män läggd jaulaftnäsbrasän äi späisän skudd män lägg deit en pakkä sârn räckt till bränn pa hail hælgi,* när man lade julaftonsbrasan i spisen skulle man lägga dit en kubb som räckte att bränna på under hela helgen Gotl. **1** stockbit som underlag vid vedhuggning, huggkubb Skåne Öland Gotl. *Du kan hogga itu ed (det) pau pakken* Skåne. **2** kraftigt stativ på fyra ben (som underlag vid slakt, bak, byk o.d.); bock, pall, bänk Skåne. *Statt pau pakken naur du spigar sau raikkâr du bädâr te! Stå på pallen när du spikar så når du bättre!*

pack-stol el. **packe- m.** bänk använd vid klappning av tvätt; klappbänk, tvättbänk Dalsl Värml. *Ta in pakksto:rn sö (så) dä int snöger (snöar) på-n! Värml.*

pack-trä el. **packe- n.** redskap för klappning av tvätt; klappträ; se även **panketrä** Västg Boh Dalsl Värml. *Å-rå-adde en ett pakketrä sum en sjlo ur vattent ur kLäera mä,* och då hade man ett klappträ som man slog ut vattnet ur kläderna med Västg.

packa v. **1** banka, bulta, slå, hamra, slå lätt, knacka Skåne Blek Hall Västg Boh Dalsl Gotl Sörml Närke Värml Västn Dal; i förb. *packa på ngn , slå på ngn, puckla på, ge stryk Värml. Ta tjäppen å pakka i taket åt farrfar Västg. Han pakka i spiken mä en hammer (hammare) Värml. Han höll int fre, än ja va tvungen å pakk på ån ett tag,* han höll sig inte lugn, utan jag var tvungen att puckla på honom ett tag Värml. (Det är nån som) *pakker på dôra (dörren) Västn. a* klappa (kläder) vid handtvätt Västg Dalsl Värml. *Vi höll på å pakke kLär (kläder) ve dammen Värml. b* bulta sönder (ngt), krossa Västg Värml; kastrera (tjur) genom att krossa sädeskanalerna Västg Boh. (Man brukade) *pakka ben te hönera,* man brukade krossa ben till hönorna (som foder) Västg.

padd m. [padd, pâdd o.d.] Härj Med padda f. Häls Ång grodyngel. *Hâ (det) ä fullt mâ padd däri ditjä (diket) Med.*

padde-blad n. **1** växten groblad Skåne Blek. **2** vattenväxten missne Skåne Smål.

padde-hatt m. [pa:de-] hattsvamp, svamp; äv.: mögelsvamp, hussvamp; jfr **pugge-hatt** Skåne. *Där väjsår rektia padehatta po veggana,* det växer riktiga hussvampar på väggarna. *Padehatta å snigla å grönfor sârn en knafft tårr eda åu,* svampar och sniglar och grönfoder som man knappt törs äta av.

padde-pirling m. [-perling, -pärling o.d.] grodyngel Skåne Blek. (Hans) *tjäring feskade paddepealinga i brönnen sârn on sinn aud åpp,* hans käring fiskade grodyngel i brunnen som hon sedan åt upp Blek.

paddra f. [padra, paðer o.d.] **1** slags grov linnevävnad el. trasvävnad; vanl. använd som täcke el. lakan Dal Häls.

paddra padra v. smattra; vanl. i fråga om regn el. hagel Skåne Hall. *De rajna så de paddra po rudårna*, det regnade så det smattrade på rutorna Skåne.

pådermolja f. m. se **puddermolja**.

pådervalsk adj. se **puddervalsk**.

påg m. se **1påk**.

paja [pajj-, pa:j-, pa`ajj] v. ta mycket kläder på sig, bylta på sig; vanl. i förb. *paja på sig* Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg. *Nu har-e-la pajat-på dek raint för mö:e*, nu har du väl ändå tagit på dig alldeles för mycket Hall. *Dä ä bäst å pajjâ på sä* (sig) Östg.

paja v. slita med tungt arbete, streta, sträva Boh Häls Härj Västb. *Pajja å slida* (slita) Boh.

paja v. arbeta långsamt o. lite tafatt (med ngt), småpyssla, småsyssla Skåne Blek Smål Hall. *Ja ha lite å pajja me* (med) Smål.

pajs m. varg; används som noanamn Värml Dal. (De hade) *bynnt* (börjat) *å tro att pajsan* (vargarna) *ha tatt-a* (henne) Värml.

påjte, påjtå f. se **pöjta**.

påk m. [påk, påuk, pauk, pōuk o.d.] Blek Öland Smål Hall Uppl Ång Västb **påg** m. [påg, pag, pog, påug, paug, pōug o.d.] Skåne Blek Smål Hall pojke, yngling, son. *Han har tilleme en paug såm e riktår*, han har till och med en son som är rektor Skåne. *Vi ham fira påka å trai daker*, vi har fyra pojkar och tre flickor Hall.

påk m. se **påke**.

påke m. [påke, pauke, påge o.d.] Blek Smål Dalsl Värml **påk** m. [pok, paok o.d.] Smål omedgörlig, elak el. dum man; knöl, bråkstake Blek Smål Dalsl Värml. *Han har rökte* (rykte) *om säj* (sig) *å vär* (vara) *en påke* Dalsl. *Jo dä' ska ja sä ä en rediå paok, dän!* Jo det ska jag säga är en riktig knöl, den där! Smål. **1** skälm, lustigkurre; tok Smål Dalsl Värml.

påken adj. se **puken**.

päl m. [päl, pel, pâjl, pajl o.d.] Skåne Blek Smål Hall Boh Dalsl **päle** m. [päle, pele, päjle, pajle o.d.] Skåne Blek Smål (kortare) påle, vanl.: tjuderpåle Skåne Blek Smål Hall Boh. *Pälana e får smau, tjö:rna drar åpp*, tjuderpålarna är för små, korna drar upp (dem) Skåne. *Dar* (där) *går manga päla te de* (det) *nya järed* (gårdsgården) Hall. **1** ved (av grenar el. ris) Dalsl.

påla v. [päl-, pajl- o.d.] **1** påla (ngt), slå ner el. in påle; ofta i förb. *påla ner* Skåne Smål Hall. (Om en gengångare:) *Di pajla neu na i ett alletjarr*, de pålade ner henne i ett alkärr Skåne. *Påla nea fjöla* (bräderna) Smål.

påla v. [även: pe`e£] **1** arbeta idogt, sträva, streta, knoga Boh Dalsl Värml Dal Häls Jämtl Ång Norrb. *Han påEer å står i Värml. Pelle som pe£e å ärbedd se mäkk hän bälle*, Pelle som stretade och arbetade så mycket han kunde Jämtl. **2** omsorgsfullt pyssla (med ngn), plåstra om, kela med, klema (bort) Värml Dal; truga (ngn) att äta Dal. *O a på£a*

bårt påtjôn, hon har klemat bort pojken Dal. 3 vara kräsen el. petig med mat, peta (i mat) Dal.

päla v. se **1pöla**.

päla v. [*pâ£-*, *pa£-*] Uppl Dal bäla v. Dal dricka glupskt, i förb. ¶ el. ¶, bälga i sig *i uti sig*. *Hôss du pa£-ti de!*, Vad du bälgar i dig! Dal.

pala v. se **2palla**.

pala v. Skåne Smål Hall Västg Boh Gotl Dal Gästr palla v. Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl Värml gå långsamt, lunka, masa; vanl. i förb. *sig (av, iväg ¶)*, bege sig (av, iväg o.d.), pallra sig o.d. Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl Värml Dal. *Vi får palla våss i väj himmad*, vi får ge oss iväg hemåt Skåne. *Gau å pala åm nättena*, gå och stryka omkring om nätterna Smål. *Ta u pala di eut u stengg til för hynsen*, ta och masa dig ut och stäng till för hönsen Gotl. 1 arbeta sakta och smått (utan större resultat), småsyssla, pyssla Blek Smål Dal Gästr. *Han gaoå å palla mä lite av varje*, han går och pysslar med lite av varje Smål.

pala v. [*pa£a*, *på£a* o.d.] 1 sätta vatten i rörelse, plaska lätt Dal Norrb; ro med små tag, leka med årorna Norrb. (Vid fisketur) *Fårk ät så hårtt! E på£a så do skrämm do*, Staka inte så hårt! Det plaskar så du skrämmer dem (dvs. fisken) Norrb.

pålig adj. se **pårig**.

palk m. park m. sidlänt mark, sankmark; mindre vattensamling, pöl i sht Skåne.

pall-stång m. vanl. i pl. stång (under taket) ovanför sättugn el. kakelugn; vanl. avsedd för torkning el. förvaring av kläder, husgeråd o.d. Skåne. *Haur pallstang va iblann fulläst au håser*, varje "pallstång" var ibland fullastad av strumpor.

palla v. se **1pala**.

palla v. Smål Hall Västg Östg pala v. Hall jfr **pall 4**; i SAOB som eget verb om torvbrytning hugga bort ytan på (stock i grövre änden) för att utjämna tjockleken (o. för att få stocken att ligga stabilt), jämna till; i förb. *palla av* Smål Östg. *Palla å´ ståkken* Smål. 1 gräva bort det övre lagret (av jord, gräs o.d.), jämna (dikeskant o.d.); ofta i förb. *palla av* Hall Västg. *Palla unna tuvera å jo£a*, gräva undan tuvorna och jorden Hall. *Palla diket* Västg. *Palla å´ dikeskantera* Västg.

pålling m. se **pulling**.

pallra v. [*pallr-*, *paldr-*, *pålder* o.d.] 1 prata fort o. mycket, prata strunt, pladdra, skvallra Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Med Västb. *Hon skå då får* (fara omkring) *å pallra åm alting* Gästr. 2 om barn: jollra Med Norrb.

palm f. m. 1 träd el. buske av släktet *Salix* (t.ex. vide, pil); ofta: sälg Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Värml Västn. *Nu står palmera så granna i haga* (hagarna) Västg. 2 blommande kvist av sälg el. vide o.d.; kvist med vitluden blomknopp Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Värml Dal. *Pa£mesönda då to di pa£mår å sällträna å satte in*, Palmsöndagen då tog de kvistar av sälgträden och satte in Smål. 3 blomhänge på *Salix*-art, i sht sälg el. vide Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml

Uppl Väst. **4** blomhänge på träd av annat släkte än *Salix* Västg Värml Väst Dal; ofta: asphänge Smål Västg Dalsl Östg Närke Värml Väst.

palma v. slå (med tillhygge el. hand), drämma till Skåne Blek. *Vi palma pau tjyren i säla skallen, män han ga se ente*, vi slog på tjuren i själva skallen, men han gav sig inte Skåne. *Di palma nårr äbble me sten*, de slog ner äpplen med sten Skåne.

palma v. [*pa£m-*, *pa`a£m* o.d.] om träd el. buske, vanl. om trädet asp: utveckla blomhängen, blomma Smål Västg Boh Dalsl Med Ång Västb. *Ôm äspera å a£era* (asparna och alarna) *palma riklit ôm våren, b£ir då môe* (mycket) *mä havre* Smål. *Hars£a pa£mar*, hasseln blommar Västg.

pälsa-ruk m. [*pä`lsaru:g*, *pe`lsaru:g*] Skåne päls-ruka f. [*pä`lsru:ge*] Smål i uttr. *sitta i* , *sitta i hopkurad* el. *hopkrupen ställning* Skåne Smål. *Ja vill sidda* (sitta) *i pelsarug litta* (lite) *åm ma:rnana* (morgnarna) Skåne. **1** i uttr. *ligga ¶ sitta pälsaruk* , *ligga* el. *sitta halvklädd* el. Skåne. *Du ska väjl ente seda pälsarug hajla mörenen?*, *Du ska väl inte sitta halvklädd hela morgonen?*

palt m. se **2pjält**.

palt palter m. Skåne Öland Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Närke Väst Dal Gästr Lappl **pjalt** **pjalter** m. Skåne Smål Hall Boh Östg Värml Väst Gästr Häls *liten pojke, parvel, pys* Öland Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Närke Värml Väst Gästr Häls. *N då lisl paltn ôrskâ nog int följi mä ôss*, den där lilla parveln orkar nog inte följa med oss Gästr. **1** tjock (o. klumpig) mansperson, "tjockis" Skåne Smål Gästr Lappl. *En tåkken då* (där) *palt!* Gästr. **2** liten (o. oansenlig) person Skåne Öland Hall Östg Sörml. **3** beklagansvärd person, stackare, fjant Smål Hall Västg Boh Närke Värml Väst Dal Gästr. *Ain sôden* (en sådan) *pjalt sum du, fria te a riker bonnadäka* (bondflicka) ! Hall.

palta v. **1** spilla vätska o. smutsa ner, drälla Uppl Väst Gästr. **2** i förb. *palta ihop ngt* , hastigt o. illa bereda ngt, slabba ihop Uppl Väst. *Palta ihop mat*.

palta v. om jord o.d., i förb. *palta sig* , *klumpa sig* , *klimpa sig* Boh.

palta v. jfr **1pjalta** **1** gå med korta steg, stulta, trippa; vanl. om små barn i sht Östg Sörml Närke Uppl Väst. *Di går-der å paltâr*, de går där och tultar Östg. **2** traska, knalla, småspringa Smål Västg Sörml Närke Uppl Dal Gästr. *Han paltâ å jekk så fort han kunnâ*, han knallade och gick så fort han kunde Gästr. **3** springa (fort), kuta Smål Västg Östg. *Ja palta å sprang närpå hele fja£ingsväjen* (fjärdingsvägen) *hemifrå* Västg. **4** (hastigt) ge sig av, knalla i förb. *palta (sig) av* , *palta (sig) iväg* o.d. Hall Västg Dalsl Gotl Sörml Närke Uppl Väst Dal Gästr Härj Ång Lappl. *Sårkân palt si in*, pojken knallade in Gotl. *Paltâ dej i väg barâ!* Närke. *Nu får du allt palta åv* (av) *å gå* Uppl. *No däm a paltâ sä o, vart ä tist*, när de hade gett sig av, blev det tyst Dal. *Vi få fl* (väl) *palt ôss iväg hem nu* Gästr.

pämpel m. se **bimpel**.

pampera v. [*pampe´r-*] om häst: stampa o. inte stå stilla; vara ostyrig Smål Östg. (Vi hörde) *hur då slo i stallet sånne piskrapp å hur hästa pamperde*, vi hörde hur det slog i stallet sådana piskrapp och hur hästarna stampade Östg.

pampot adj. [*pampete*] som har mycket kläder på sig, klumpig, tjock Boh.

pän adj. se **pen**.

pän n. stryk Gotl. *Nå fikkst-u läikvål duktut pän*, nu fick du likväl rejält med stryk .

pank m. **1** vid beredning av messmör: korniga rester av ostmassa i vassla o. som flyter upp o. skummas el. silas av när vasslan kokas; ofta använd som pålägg på bröd; jfr **pankhuvud** Häls Härj. **2** grötliknande anrättning av sötmjölk, löpe o. vetemjöl samt kryddor; kokas tills den blir brunfärgad; jfr **gubbs**, **sötost** Häls Med Jämtl.

pank n. bagage, packning; grejer, pick och pack Dal Jämtl Ång Västb Lappl. *Han to (tog) panke sitt å jekk* (gick) Ång. *Ållti hadd dôm na* (något) *pank sôm var för tongt å bera* (bära) Lappl.

pank adj. uttröttad, utmattad, helt kraftlös, slut Öland Smål Gotl Östg Sörml. *Ida ha ja jôbbe så ja ä pank* Smål.

pank-huvud n. [*panghugge*] (till **1pank 1**) vid messmörberedning: ostrester (pank) som läggs i ett linnekläde (ostkläde) o. pressas till ett klot förtärs ofta som smörgåsplätt Häls.

pank-ost m. (till **1pank 1**) **1** anrättning av ostrester (pank), sötmjölk o. löpe; steks el. bräcks vid förtäring Häls. **2** anrättning av ostrester (pank) uppblandad med grädde Härj.

panka v. **1** göra (ngn) trött el. utmattad; äv. i förb. *panka ut* , trötta ut Öland Smål Östg. **2** bli trött, tröttna Östg. *Ja panke på väjen* (vägen) *så ja fekk lôv te be å få åke* (åka) .

panka f. **1** vägglus Hall Västg Boh Östg Sörml Närke.

panka v. **1** utföra (en syssla) långsamt (o. därför inte bli färdig i tid), arbeta lite lätt, småpyssla Blek Smål. **2** sakta promenera (för sig själv), spatsera; gå o. driva, slå dank Blek Smål Sörml.

panka v. [*pank-*, *pånk-*, *pa`ank*] **1** banka, bulta, slå, hamra Smål Västg Boh Dalsl Östg Värml Dal. *Dän här jarnsjena* (järnskenan) *ä för-smal, vi få lôvve* (lov att) *panke ut a* (den) Smål. (Det) *let* (lät) *såm då skulle være hól i-t nôr* (hål i det när) *en pånka på-t* Dalsl. **2** klappa ut vatten (ur ngt) (vid handtvätt) Västg Värml. *Di panke garne* (garnet) *me kLappetrei* (klappträ) Värml.

panke **pank** m. Blek Smål Hall Västg Östg **panking** **pankinge** m. Blek Smål Västg **1** halvvuxen gris, griskulting Blek Smål Hall Västg Östg. **2** fullvuxen galt, stor galt; stor gris Smål Västg. *En pankinge på tjuje punn* (tjugo pund) Västg.

panke-trä n. = **packträ** Boh Dalsl Värml.

pankera v. Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls panktera, panketera v. Dalsl Närke Värml Västmn göra konkurs, bli pank. *Ån a* (han har) *pangkerâ nu* Uppl.

pann-brask äv. **panna-**, **panne-** n. pannben; panna Skåne Öland Smål Östg. *Han fittj en sintjadus mitt i pannebrasked*, han fick en smäll mitt i pannan Skåne.

pann-lapp m. 1 tunn pannkaka Västmn Dal Gästr. *Få vi pannlapp tä midda?* Dal.

pann-mur äv. **panne-** m. 1 murverk med eldstad som omger gryta el. panna (i bryggghus) Skåne Närke Gästr Norrb. 2 stor o. inmurad gryta (i bryggghus); vanl. avsedd för tvätt, brygd o.d. Skåne Sörml Närke Värml Uppl Västmn Dal Gästr Häls Ång. *Pannmu:urn va öppella för di skulle brygge drekke*, grytan var uppvärmd för de skulle brygga svagdricka Värml. *Dôm koka en hel pannmur mä potatis* Västmn.

pann-ost m. [*pann-*, *pânn-* o.d.] slags anrättning av råmjölk; kalvdans, kalvost Smål Västg Västg Boh Värml Dal Med Jämtl Västb Lappl Norrb.

pann-röra äv. **panne-** f. anrättning av (vete)mjöl, mjölk (el. vatten) o. fläskflott; serverad till stekt fläsk Västg Värml Dal.

pann-stek vanl. f. (tunn) pannkaka i sht Jämtl. *Va ha du ti-n henn pannstjekken, hu e sô go*, vad har du i den här pannkakan, den är så god Jämtl.

panne-järn n. äv. **pann-** 1 stekpanna Skåne Blek Öland Smål Hall. *Hela spisen va foll åw grydår* (full av grytor) å *pannejarn* Skåne.

pannekaketisdag m. [*pannekageti:sta*, *pannekageti:ssda* o.d.] 1 tisdagen före fastan, fastlagstisdag, fettisdag Skåne Hall. 2 tisdag i stilla veckan (påskveckan) Skåne Hall.

pans m. **pons m.** penis (hos häst) Boh.

pänsa v. 1 förhandströska (råg) genom att slå sädeskärven (mot logbalk o.d.) så att kornen faller ur axen; slå (råg) Blek Smål. *Pensa rågen vel dao ni tjõe in den*, "pänsa" rågen väl då ni kör in den Smål. 2 slå till (ngn el. ngt), snärta Blek Smål. *Björken hade pänsat tåppen pa* (på) *granen* Blek. 3 döda (ngn) Dal. *Dier åvå naug pennsað an*, de har nog dödat honom.

pänsa v. ordna el. syssla (med ngt); fixa, dona, pyssla Närke Västb Lappl. *Pänse mä dä å dä* (det och det) Närke. *Va ha je* (ni) *pänse ve i da?* Lappl.

pänta v. arbeta ihärdigt med ngt tungt el. mödosamt; med svårighet utföra; streta, sträva, knoga Boh Uppl Med Jämtl. (Om en seglats:) *vi lå å kryssa å pänta hele dan* (dagen) Boh. *Ja päntå värre ja inna ja fäkk opp* (innan jag fick upp) *höknippa på lasse* (lasset) Uppl. *Pänta å dra* Med.

pantoffla f. **pantoffel f.** potatis ofta i pl. Skåne Hall Västg Gotl. *Ja kogte en hel gryda pantåfflår å vi åud varinda pantåffla*, jag kokade en hel gryta potatis och vi åt varenda potatis Skåne.

pantoffle-lök m. 1 potatislök Skåne. 2 vitlök Skåne.

papisteri n. [*papisteri'*, *paupistari'*, *papiskerei'* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl. **pisteri n.** [*pisteri*] Hall Västg vidskepelse, skrock Skåne Smål Hall Västg Boh Gotl. *Stålla-fura* (nonsens) – *de e bara pisteri!* Hall. 1 trams, dumheter Skåne Blek Västg. *Au allt*

papistari sau va hätta daj dommaste ja ännu ha höat, av allt trams så var detta det dummaste jag ännu har hört Skåne. Han hade sau menna paupistaria fåa se, han hade så mycket dumheter för sig Blek.

paplig, paplug adj. Östg Sörml papplig papplug adj. Östg Sörml om färgteckning (på djur): brokig, spräcklig, fläckig. *PappLige häste* (hästar) *å spräkkLige höns har di* Östg. (Om en ormbiten man:) *ett sånt ben an fekk* (han fick) ; *dä vart bLåsvart, pappLut, presi'ss såm di säger en orm ä* Sörml.

päpling m. se **pippling**.

päplug adj. se **paplig**.

pappe m. Boh Dalsl Östg Sveal **papp** m. Östg Sveal Gästr hos djurhona: spene; hos kvinna: bröstvärta, bröst. *Koa har bare tre papper, kon har bara tre spenar* Värml. *Banä* (barnet) *sög på pappän* Dal.

päppel m. se **pipple**.

päppla f. [päppL-, pä:pL-, pe:pL-, pappL-, pa:pL- o.d.] **1** frukt el. kotte på humlestånd; humleknopp (utom Värml) Sörml Uppl Västml Dal. *Di tog nog öpp hummerspitena* (humlestörarna) *på höstn senn dôm ha pLåcka äv päppLena* Västml. **2** fröhus på klöver o.d. Västml. **3** rundaktigt exkrement av får el. get Uppl Västml. **4** liten upphöjning på hud; knottra, kvissla Västml.

päpple n. se **pipple**.

papplig se **paplig**.

par adj. se **parig**.

pär-äpple el. **pära-, päre-** n. [pä:räppLe, pä:raibel, pe:re'ppel, pä`reä:ble, pä`ree:ble o.d.] Skåne Blek Smål Hall Gotl **pärona-äpple** n. [pä`anaäppel o.d.] Smål potatisplantans fröhus; potatisblommans frukt. *Där e så fällt me* (fullt med) *frö i päreblen, men dar blar inte eble* (frukt) *po älla pärerna* (potatisar) Skåne. *Da se* (de säger) *att peräpplån ä jiffitia* Smål.

pär-gröt el. **päre-, pära-** m. [pä:rgröt, pe:rgråit, pä`agröd, pä`regröd o.d.] Skåne Blek Smål Hall Gotl Uppl Gästr Häls Med Jämtl Ång **päru-gröt** m. Lappl **päron-gröt** el. **pärona-** m. [pä:`rngröt, pä`anagröt, pänagröt o.d.] Blek Smål Häls potatispuré, potatismos Skåne Blek Smål Hall Gotl Dal. **1** anrättning av (råg- el. korn)mjöl, kokt el. råriven potatis (el. potatismjöl) o. mjölk; potatisgröt Uppl Gästr Häls Med Jämtl Ång Lappl.

pär-skrika äv. **pära-** f. Smål Häls Härj Med Jämtl Ång **pärona-skrika** f. [pä`ana-] Smål nötskrika; se även **päralskrika**. *Då man ta opp pärern komma pärsrikern fram å ät smopärern, då man tar upp potatis kommer nötskrikorna fram och äter småpotatis* Ång.

påra f. [pôrâ] **1** mindre tygstycke för uppsamling av urin o. avföring i blöja; blöja Härj. **2** klädesplagg, paltor Härj. (I leken "mala pant" ges kläder i pant:) *hänj få slite vânt sôm en hund inja hänj få att pörän sine, man får slita ont som en hund innan man får tillbaka sina paltor* .

påra v. [*pår-, pôr-, pur-* o.d.] Häls Härj Med Jämtl **pjåra** v. [*pjår-, pjôr-* o.d.] Jämtl **peta** med finger el. redskap; krasa; äv.: **peta** (hål) Härj Med Jämtl. (Han) *sett* (sitter) *mäst å påra te matn* (i maten) Jämtl. (När barnen är sjuka:) *så bruk dâm ta å pjårå i hô£ på i tu`uv å dra dâm iyönning tri ga`aung, så tru dâm ât bana sin ska b£i bra*, så brukar de ta och peta ett hål på en tuva och dra dem igenom tre gånger, så tror de att barnen sina ska bli bra Jämtl. *Pôra fram na g£ö*, krasa fram lite glöd (i brasan) Jämtl *kliä, kittla* Dal. **1** långsamt (el. förstrött) syssla med lättare göromål, sakta pyssla el. knåpa (med ngt) Häls Härj Med Jämtl. (Morfar satt och) *pôrâ ô lappa hânskâ*, morfar satt och knåpade och lappade handskar Härj. **2** i förb. *påra sig*, röra sig sakta (framåt) Häls. *Nå vessjetan hadde pura sä jenna Glumbo å Västanäng*, några västgötar hade rört sig sakta genom Glumbo och Västanäng.

pära f. [*pär-, per-, par-, pä`är, pe`er* o.d.] (eg. *päron*) **1** potatis; jfr **päron** Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ha`nne tatt åpp pärera änn?*, Har ni tagit upp potatisarna än? Hall. *Dae säta pärer i da*, de sätter potatis idag Västg. *Päran ä dyr i aur*, potatisarna är dyra i år Jämtl. **2** frukten päron; jfr **trädpäron**, **trädpära** Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Närke Värml Häls. *De e goa päror pau de träed* (trädet) Skåne. *Vel du ha et åp£e?* – *nå, ena para, då kunne nô vara* Västg.

para adj. oböjl. Skåne Smål Värml **pare** adj. oböjl. Skåne som utgör ett par, som parvis hör samman, maka. (Om skor:) *Ja vell ha ett par som ä para* Smål. *Sji:an* (skidorna) *e int parâ* Värml.

pare m. **1** föremål som ingår i par (med ngt); like, make Skåne. *Hår har vi paren?* Var har vi den andra? **2** häst som går i par med en annan häst (vid körning o.d.); parhäst Skåne Smål. *Dår va-nte pare ti na*, det fanns ingen parhäst till henne (dvs. stoet) Skåne. **3** partner (i dans, lekar o.d.) Skåne Smål. *Du ska varre pare me* (med mej) Skåne.

päre-lök äv. **pära-m**. [*pä`relög, pä`relödj, pä`alög, pä`alök* o.d.] potatislök Skåne Blek Smål. *Pärelög te lögadoppa* (löksås) *e gott te stekt fläsk o päror* (potatis) Skåne.

parera v. **1** passera (som), gå (för ngt), duga Sörml Uppl. (Surpaltarna) *di fekk parerä såsom en sörts masäkk* (matsäck) Sörml. **2** passa (ihop, in) med ngt Skåne Öland Smål Hall Gotl Östg Sörml Uppl. *Den hä nökke£n* (nyckeln) *parere int* Öland. *Da bägge beta* (bitarna) *parera inte* Hall. **3** vara beredd på el. tillreds (att göra ngt); infinna sig (i rätt tid) Skåne Blek Smål Hall Boh Gotl Gotl Uppl. *Han sköle* (skulle) *parera där k£åkka töll* (tolv) Boh. *Ha far da parrer me kaffipannu*, hon får då vara beredd med kaffepannan Gotl. *Ån pârerâ inte kvellsva:£n*, han infann sig inte till kvällsmaten Uppl. **4** vara uppmärksam på (ngn), passa på Ång Lappl. *Dôm pâräre darn takka sâ*, de passade på den där tackan så Ång. **5** visa aktning för (ngn), vara artig mot; i negerad sats: inte nedlåta sig till, inte bry sig om Häls Ång. *Ho hälsa-nt på mä* (mig) *fôr ho parera-nt jära-ne* (inte göra det); *ja var fôr simpl* Häls.

parfäkt parfäktig adj. se **perfekt**.

pårig pårug, pårot adj. [*pôr-, pur-* o.d.] Häls Härj Jämtl pålig, pålug adj. Uppl som är trög till handling el. förstånd; långsam, senfärdig; drumlig, fumlig. *An (han) va påËig te eta* (att äta) Uppl. *Han a sa* (är så) *pôrig sa hä bli`i då allre faËet* (aldrig färdigt) Häls.

parig, parug adj. Smål Västg Västmn par adj. Västg slug, listig, illmarig, påhittig, finurlig; som håller sig framme för egen räkning, påpasslig, uppmärksam. *Han ä så par-se hô:num lura-Ëi inte*, han är så slug så honom lurar de inte Västg. *Han ä par-sjum en rävv* Västg.

park m. [*park, pârk* o.d.] **1** område (i skog) med träd som ska avverkas, avgränsad del av skog, skogsparti Öland Smål Hall Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Västmn; skogsbestånd, skogsdunge Blek Smål Hall Uppl Västmn. *Han sålde en pârk i skuwen* (skogen) Smål. *Fôrr bËekade* (yxmärkte) *di ôpp parka å sålde* Östg. **2** ställe, plats, plätt, fläck; ofta i negerade uttryck som betecknar att man inte kan komma bort från en plats, t.ex. *inte komma av park* el. *utav parken* Västg Värml Dal. *Ja kunn-ente* (kunde inte) *kåmma å park, för vangen jekk sônner* (gick sönder) Västg. *Di hell så på sa`amm pârken he`el ti:a*, de höll sig på samma ställe hela tiden Värml. *An kômm allä`ä tå pa:ätjam*, han kommer aldrig ur fläcken Dal.

pärk m. park m. **1** kluvet spån av vedträ; vanl. använd som lyssticka Gotl. *De jär såsum fyryn sum di klauar pärkar av*, det är som furun som de klyver spån av. **2** slags låda (med hål) som sänks ner i vatten för förvaring av levande fisk el. ål; fisksump Gotl. *Han hade mört ganes äi an park*, han hade mört gåendes i en fisksump. **3** (för försäljning) avmätt o. inrutat stycke av åker, äng el. skog o.d. Gotl. **4** (i gotländskt bollspel såsom mål fungerande) på marken liggande ruta av träribbor Gotl. **5** gotländskt bollspel där bollen slås med handen el. sparkas med foten för att träffa målet; jfr **4** ovan; äv.: omgång av nämnda bollspel Gotl. *Di speilde feir* (fyra) *pärkar*.

pärk s. [*pârk, pârsk*] tyg (av lin el. ylle) vävt i fyrskäft, bottenväv Gästr.

pärk m. liten vattensamling, pöl Ång. *Kut itt ti ållâ pârka du si nu vä nyskorn*, gå inte i alla pölar du ser nu med de nya skorna.

park m. se **1pärk**.

park m. se **palk**.

pärka v. se **2pirka**.

parka f. parke m. [*park-, pârk-* o.d.] (hård) skorpa el. flaga (av färg, smuts o.d.); sårskorpa i sht Hall. *Märta hade en sôden parke på halsen, hu hade vesst vårt bröden* (selbruten, dvs. skadad av selen) där Hall.

parka f. [*pa:rka, pâ:rka* o.d.] **1** obestämd (kortare el. längre) tid, stund, tag Hall. *Ja va äud o jekk en parka*, jag var ute och gick en stund. *Dai tröske en parka po ätterhösten*,

de tröskade en tid på hösten . 2 tidsavsnitt, period, omgång Hall. *Hostan kâmmar i rektia parker.*

parka v. [*pâ`ark, pa`ark* o.d.] peta (med ngt); påta, krafsa; jfr **3pirka** Värml. *Pârk te´-n få-Ëu* (får du) *se ôm en lev* (den lever) ! *Han jekk å pa`ark mä en tjäpp.* *Pârk-en a si:es!* Peta den åt sidan!

pärl-skrika äv. **pärle-** f. [*pä:lskrik-, pe:lskrik-, pä`leskrik-* o.d.] = **pärskrika** Häls Härj.

pärla f. [*päl-, pel-, pal-, pä`äl* o.d.] potatis; jfr **pära, päron** Värml Uppl Dal Häls Härj Västb Lappl. *Ho fËasa pälôr*, *hon skalade potatis* Dal. *Å då hull* (höll) *dôm på å ta opp päle* *då på KËättgå:rns åker* Häls. *Hârske pälân*, *kupa potatis* Härj.

parlament n. [*palame´nt, pelemä´nt, pärlemä´nt, pelleme´nt, pellment* o.d.] 1 ivrigt samtal; (het) diskussion el. ordväxling, tvist; oväsen Öland Smål Boh Östg Uppl. *Nu får de värä slut på pellmente!* Uppl. 2 rackartyg, spratt Värml Dal.

parlamentera v. [*parmänte´r-, pârmäntä´r-, permente´r-, pälmente´r-, permitte´r-, pârmätä´r-* o.d.] Smål Östg Sörml Västb Dal Gästr Ång Norrb **parlamenta** v. [*paleme´nt-, pelemä´nt-, perlme´nt-, pelme´nt-, perme´nt-* o.d.] Skåne Hall Västg Boh Östg Sörml Uppl Västb föra oväsen; äv.: munhuggas, kivas; gräla. *Han svor å pärmitera* Östg. *Dehär e inge å pelmenta om!* Uppl.

pärling m. se **pirling**.

paroll m. f. [*vanl. parull*] 1 i förb. *hålla paroll(en)* a vara beredd, stå tillreds Sörml Uppl. b *hålla ihop*, *förbli hel*; *motstå påfrestning* Skåne Smål Hall. *Barra de håller parull te ja kammer hem*, *bara det håller tills jag kommer hem* Hall. c vara riktigt, stämma Smål Hall. *Ja unnra um dä hållä parull*, *jag undrar om det stämmer* Smål. d *hålla takt* (med ngn) Skåne Smål. e om klocka: *gå rätt* Öland Smål Uppl. (Klockan) *ho ha hu`ull parulln* Öland. f *följa efter* ngn i samma spår som denne Uppl. *Håll parull å jör inte nya spår.* 2 i förb. *stå paroll, stå på paroll, stå i paroll*, *stå beredd* Boh Uppl; i förb. *vara paroll, vara på paroll*, *vara beredd* Sörml. 3 i förb. *stå paroll*, *hålla ihop* Smål. *Träskoän* (träskon) *sto parull* (tills jag kom hem) .

päron n. [ofta *pära, päre, pän, pä:rn, pirå, pärån, perun* o.d.] ofta koll.: potatis; jfr **pära** 1 Blek Smål Hall Östg Sörml Närke Uppl Dal Gästr Häls Lappl. *Sill å päan å päan å sill dä va dän fatties föa* (fattiges föda) Blek. *Han har e näse* (näsa) *stor-sjem* (som) *et pära* Östg. *Jett* (ett) *sânt stort pâere!* Uppl. *Res päroni*, *skala potatis* Dal.

päron-gröt m. se **pärgröt**.

pärona-äpple n. se **päräpple**.

pärona-skrika f. se **pärskrika**.

pärr m. fint segt halvgräs som växer vid myr Gotl.

parr adj. [*pârr, pärr*] som ger ett friskt o. levande intryck; pigg, livlig, munter Ång. *Pärr i yga*, *pigga ögon*, *livlig blick* .

pärra v. se **parra**.

parra v. [vanl. *pârr-*, *pärr-*] **1** anstränga sig hårt, knoga, streta, kämpa Uppl Dal Ång Lappl; i förb. *parra sig (fram)*, slå el. kämpa sig (fram) Uppl. *Vi parra å slet* Uppl. *Man får pârrâ se (sig) fram sô gôtt man kan* Uppl. *Fô:gEn hakka å pârra*, fågeln hackade och stretade Dal. **2** (försöka) härda ut, hålla ut, ge sig till tåls, vänta; äv. i förb. *parra till* el. *med* Uppl. *Kan ni parrà te nestâ vikkâ?* Kan ni vänta till nästa vecka? *Ja får fel pârrâ tell te östn*, jag får väl härda ut till hösten. **3** i förb. *parra med ngn*, stå ut med ngn Uppl. *Ôm o pârrâr mä' me*, om hon står ut med mig. **4** i förb. *parra emot*, streta el. spjärna emot Uppl Ång Lappl. *Han pärrä emot tå (utav) allä krafter* Lappl. **5** om hårstrå, känselspröt o.d.: resa sig o. få en stel ställning, spreta Ång; om långt o. smalt föremål (t.ex. stör): skjuta ut, skjuta fram Uppl. *Kusa pârre opp horna bortti dosa*, skalbaggar stack spretande upp spröten ur dosan Ång. *Håre vâ se styvt he pârra åt all hålla*, håret var så styvt det spretade åt alla håll Ång. **6** i förb. *parra ut (med) ngt*, spärra ut ngt (t.ex. fingrar) Uppl. *Pära ut fingren*. **7** spärra upp ögonen o. titta skarpt; skärpa blicken o. stirra; ha en skarp blick Uppl. *Jâ pârrâr rysle jâ*, jag stirrar rysligt skarpt jag (sa den blinda gumman). **8** sprattla (med armar o. ben), sprätta (med kroppen) Uppl Ång. *Ân pârrâ tell under i:sn fistjin*, han sprätte till under isen, fisken Uppl. *Han låg å pârre vâ be:rna*, han låg och sprattlade med benen.

parta v. [*partt-*, *pa:rt-*, *paurt-* o.d.] = **partera** **1** Hall Västg Boh Dalsl. *Han parttar inte grisen uta säEjer-n haijler* (den hel) Hall.

partera v. [*parte'r-*, *pårtä'r-*, *porta'jir-* o.d.] **1** dela (ngt) i stycken; stycka (slaktdjur); se även **parta** Skåne Hall Västg Gotl. *Kratt o såddent portajjra ja säl*, kvistar och sådant sönderdelar jag själv Skåne. **2** slå (ngn) fördärvad Skåne. *Ja ska partera di (dig)!* **3** i kraftuttr. *fan partera mig*, fan ta mig, ta mig fan Värml.

pås-korv el. **påsa-**, **påse-** m. [*pôskôrv*, *pôsekôrv*, *pôsakôrv*, *pusekôrv* o.d.] Västg Dalsl Värml Västm Dal Gästr Häls Jämtl påsu-korve m. [*pôsukôrve*] Dal påssu-korv m. [*påssåkârv*, *påssôkôrv*, *possokôrv* o.d.] Härj Jämtl korv stoppad o. kokad i linnepåse (i stället för fjälster) Västg Värml Västm Dal Gästr Häls Jämtl. **1** grynkorv Dalsl Gästr Häls Härj Jämtl. *Da e (det är) länge nu, senn je ot (jag åt) pôsakôrv* Jämtl. **2** blodkorv Dal Gästr Härj Jämtl.

pås-ryckare el. **påsa-** m. [*pô:srökkere*, *pô:srökker*, *pô:sarykkare*, *pô:serôkkar*, *pô:sryttjar*, *pô:sarittjar*, *pu:saryttjar*, *pa:saryttjar* o.d.] **1** kringvandrande person, landstrykare, luffare, tiggare Värml Uppl Västm Häls Med Jämtl. *Når påsårykkâr sâm fer et vâjom*, några luffare som far efter vägarna Jämtl. **2** gårdfarihandlare, nasare, knalle Västg Värml Uppl Med Jämtl. *Ja sjöfft å en pôsrökkere*, jag köpte av en knalle Värml. **3** person som ansvarar för ett arbetslags matsäckar vid flottningsarbete Lappl.

påsa v. [*pås-*, *pôs-* o.d.] **1** i uttr. *påsa rygg*, rida på ngns rygg Blek Smål Hall Uppl. *Fao ja påsa rygg pao da?* Får jag rida på din rygg? Smål. **2** bära (ngn) på ryggen Hall. *Du kan la pôsa me (mig)?*

päsa v. [päs-, pajs-, pes-, pä`äs o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Dal pjäsa v. [pjäs-, pjä`äs o.d.] Skåne Blek Öland Smål Västg Värml pösa, jäsa, svälla (ut) Skåne Blek Öland Smål Boh Dalsl. *Dein* (degen) *pjäste sa* (så) *bra i da* Skåne. **a** bildl. om person: pösa av högmod el. stolthet, vara uppblåst o. dryg Skåne Smål Västg. *Han bara jä`äst å pä`äist da han satt ingte dåktan*, han bara jäste och pöste då han satt intill doktorn Smål. **b** bildl. om djur: lyfta el. sträcka upp svansen (som tecken på välmående) Skåne Hall. *Te mär en stryger en katt på råmpan, te varre pajs han*, ju mer man stryker en katt på svansen, desto mer sträcker han upp den Skåne. **1** om gas, ånga, luft o.d.: spruta ut i en stark stråle (ur trång öppning), pysa, utdunsta, flämta (till) Smål Västg Boh Dalsl Dal. *Då päser-lä åm en öppnar en kôrk äler en sjöckelring* (cykelring) Västg. (Kommentar då ngn fiser:) *E pese wedå?*, Varifrån pyste det? Dal. **2** om (sur) ved o.d.: brinna dåligt o. utdunsta ånga Smål Värml Dal. *De va ent närra sura espbita som lau i brasen o kvejs o pä`äst*, det var inte några sura aspbitar som låg i brasan och kved och pyste Smål. **3** andas tungt o. hörbart, pusta, stänka, flåsa Skåne Blek Öland Smål Boh Östg Värml Värml Dal. *Na da va vâamt sad hon därinne å paijste sām aijn jigris*, när det var varmt satt hon därinne och stänkade som en gödgris Blek. *Han ä nåk-int fresk fer-an pjäser-sjö sta:rtt nä-an går*, han är nog inte frisk för han pustar så starkt när han går Värml.

pasa v. **1** slå (ngt el. ngn), daska Smål Västg; ofta: förhandströska (råg) genom att slå sädeskärven (mot logbalk o.d.) så att kornen faller ur axen Smål Hall Västg Boh. *Pasa ruv* (råg) Smål. *Um du inte sätтар, pøjker, så sa ja pasa däk!* Om du inte lyder, pojke, så ska jag slå dig! Västg. **2** köra hårt med (ngn), driva på; jaga o. följa efter (ngn) Smål Västg. *Pasa jura*, driva på djuren Smål. *Pøjken springer därute å pasar hönsa* (jagar hönsen) Västg. *Pasa bôrt kora* (korna) Västg. **3** utföra (en syssla) hårt o. ivrigt; gno, jakta, ligga i Västg. *Han pasar å sjfiter-se svätten står ur-sjka`al på-n*, han gnor och sliter så svetten står ur skallen på honom. **4** hårt gnida el. gnugga (ngt) Västg. *Di hade pasat dum* (tvättkläderna) räktit. **5** nöta; slita (hål); äv. i förb. *pasa ut*, slita ut Västg. *Han har länge pasat hu£ på böcksera*, han har sedan lång tid slitit hål på byxorna. *Ett par sko dä pasar han ut på ett lite fä:rnane* (en liten stund).

pasa v. Smål Hall pjäsa v. Västm gå långsamt o. med svårighet, gå sakta, söla arbeta långsamt el. tafatt. *Gå han då* (där) *å pasa änn* (fortfarande)? Smål. *Kômma pjasande* Västm.

påsa v. se påssa.

pasa f. trasa, slitet tygstycke; slitet klädesplagg Gotl. *Strumpar ier eutslitne så pasar liggar um dm*, strumporna är utslitna så trasor ligger om dem, dvs. strumporna är slitna i trasor.

påsa-kångero f. [på`sakångero, på`sakångro, på`sakangro, pô`sakaungro, pô`sakångero, pâ`sakångero, pô`sakongro o.d.] Med Jämtl Ång Lappl påsu-kångero f. [pô`sukångro,

pô`sôkângro* o.d.] Jämtl påssa-kângero f. [*pôssakângero, pô`ssakângero o.d.] Ång påssu-kângero f. [*pô`ssokângro, po`ssokongro* o.d.] Härj (hon)spindel med stor (påslükande) bakkropp, ofta: korsspindel. *Possokongroa såt i tatje ô tôgg på flôgôn, korsspindeln satt i taket och tuggade på flugorna* Härj. *Ja fikk pösakangeron ditta tininga så ja varsje snör ut-an, jag fick spindeln på tidningen så jag kunde kasta ut honom* Lappl.

påsa-rista v. [*på`sarist-, på`sarest-, pa`sarist-, po`sarest-* o.d.] Skåne Blek Smål påsse-rista v. [*pô`sserest-*] Boh handgripligen o. kraftigt omskaka (ngn), ruska. *Pojkastakken ble pasariste så-an tore inte gåu dit me`e, pojstackaren blev omskakad så han vågade inte gå dit mer* Blek.

påsa-vystare m. [*på`savystare, pö`savystare, po`savystare, på`savöstare, po`savöstare* o.d.] gårdfarihandlare, nasare, knalle Skåne Smål Hall.

paschasa f. [*pasja`sa, pasja`sja, pasa`sja, pasja`sia, pasja`as* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl **paschas** m. f. [*pasja`s, pasa`sja* o.d.] Skåne Öland Smål Hall Boh Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Häls Jämtl Norrb **paschata** f. [*pasja`ta, pasja`tta* o.d.] Blek Boh **plaschasa** f. [*plasja`s, prasja`s*] Skåne Blek Öland Smål Hall Uppl Västn **spaschasa** f. [*spasja`s* o.d.] Östg Häls Jämtl **spaschas** m. f. [*spasja`s* o.d.] Östg Sörml Häls eg. *passage*) **1** uppdiktad historia el. berättelse, rolig historia, anekdot Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl Norrb. *De (det) va ingen pasasja får (för) de va sanning!* Skåne. (Nu) *skå ni få höra letta (lite) pasjaser am (om) den gåbben* Hall. *Han ku`unn (kunde) sô roLi parssa`ser* Värml. *Dä ä många spasjaser ätter en där (om honom där)* Häls. **2** (märklig) händelse el. tilldragelse, äventyr, strapat; ofta i förb. *tala om en paschasa*, berätta om en händelse osv. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Häls Med Jämtl. *Han hade vadd ude fårr en fasli håv pasasjor*, han hade varit ute för en faslig mängd strapatser Skåne. *Ja har såttet å pradað åm gamla plasjaser för Nelsen*, jag har suttit och pratat om gamla händelser för Nilsson Hall. *Ja kan fäl (väl) taLa ôm i (berätta en) pasjasä från mormoras dagar* Med.

pase m. **1** beklagansvärd mansperson, stackare; odugling trögmåns; dummer Skåne Öland Smål Hall; äv.: otrevlig el. vårdslös person; tölp, knöl Skåne Smål. *De va åjn ilaka pasje*, det var en elak tölp Smål. *Dänn pasân ble då arri fâdi*, den trögmånsen blir då aldrig färdig Smål. *Konne du inte saitt att dôren sto po grytt, din pase?* Kunde du inte sett att dörren stod på glänt, din dummer! Hall. **2** sjuklig el. klen individ; djur (vanl. gris) som inte äter o. växer som det bör Smål. *Ja fekk taj (tag) i åjn (en) pasä te gris.* **3** pojkspoling Blek.

pase m. **1** person som (till yrket) avlivar o. flår hästar, flåbuse, hudavdragare, rackare Smål Västg. *Pasen fLängde (flådde) häste; di va inte så rädde för den falie (djävulen) såm för en sånn männnske* Smål.

pase m. 1 liten o. tjock el. bastant person Blek Smål stor o. välfödd gris el. oxe Smål Västg.

pase m. hos nötkreatur: bladmage ofta i bf. sg. Smål. *Koan haä* (kon har) *ont i pasän*.

pase m. större flöte (av trä) för markering av nät el. kräftbur (vid fiske) Närke.

paska v. jfr **1pjaska** 1 plaska i el. med vatten (el. annan vätska); slabba, blaska, stänka äv.: badda Västg Uppl Västn Dal Ång Västb Lappl. (Vid utomhusbad formade man) *händren* (händerna) *i skålfason å paska på sej vattne mä* (med) Västn. *Om man ha skurre sej svårt skulle man paska på duktit mä kallt vatten* Västn. *Stå int å pask e-te vattnen, bånar!* Stå inte och plaska i vattnet, barn! Västb. *Sjöfågärn rettä opp sä å påskä vä vinga*, sjöfågeln sträckte upp sig och plaskade med vingarna (mot vattenytan) Lappl. 2 gå (långsamt) i vatten o.d. Smål.

paska v. se **2pjaska**.

påska-syssla f. [*påskasyssl-*, *påskasy:sl-*, *pauskasyssl-*, *pauskasy:sl-*, *paskasöjst-* o.d.] 1 trolldom, signerier; göromål som görs i hemlighet, hemlighetsmakeri Skåne Smål. *Di hade rögelse* (rökelse) *å hade sådär litta* (lite) *pauskasysslår* Skåne. 2 skrock Gotl. 3 obetydlig el. onödig småsyssla; bagatellartat göromål (som inte blir färdigt) Skåne. *Va e de fårr* (för) *påskasysslor du har får de* (för dig) *ättesom du ente* (eftersom du inte) *kan komma?*

pasla v. se **5passla**.

paslot, paslig adj. se **2pjaslot**.

pass adj. i förb. (*vara*) *pass med ngn*, vara sams med ngn, vara vänlig el. snäll mot Värml. *Ho va så pass mä mäj satt*, hon var så snäll mot mig så.

påssa v. [*påss-*, *pôss-* o.d.] Dal Ång påsa v. [*pôs-*, *pås-* o.d.] Lappl gå sakta till väga med ngt; långsamt utföra; masa, söla. *Gå å pôssa ve* (med) *årbete sitt* Ång. *Va* (vad) *du pôsa på; låt ä gå önna* (undan) ! Lappl.

passaktig, passaktug adj. 1 försiktig, varsam, aktsam Dalsl. *De fekk allti være* (vara) *passaktege se* (så) *de-nte reta dom* (dvs. tomtarna) *på nåt sätt*. 2 hjälpsam, förekommande Dalsl. *Å se passakte sem-an ä*, och så hjälpsam som han är. 3 som håller sig framme (för egen vinning), påpasslig Häls.

passe adv. lagom, tillräckligt Dalsl Värml. *Ä sji'a passe stor?* Är skeden lagom stor? Dalsl. *Dä jämt passe va:rt härrine no*, det är allt lagom varmt härinne nu Dalsl.

passevolant m. [*passela'nt*, *passola'nt*, *passla'nt*, *passia'nt*, *passia'nk* o.d.] 1 person som betjänar el. passar upp på ngn, uppappare, passopp, biträde Blek Smål Östg; hantlangare Smål. *Den lelle hairän* (lille pojken) *ä en bra passelant* Smål.

passiala v. [*pasja'l-* o.d.] gå överksam o. invänta ngt som ska ske, passa på ngt, otåligt gå o. vänta Gotl. *Gå u pasjal på miölksjussn* (mjölkskjutsen). *Ja har gat jär* (gått här) *u vänt u passjal hail* (hela) *dagän*.

passla v. [parss-] i förb. *passla sig (av, iväg)* , ge sig av, pallra sig iväg Västg. *Ja tänkte åj te å parssla me i väj, män i dä samma kām jæssjivarn in, jag tänkte också pallra mig iväg, men i detsamma kom gästgivaren in .*

passla v. [pahl-, pâhl-] Hittar inte igen 4 belägg från DalaBergsl (2017-08-08)!! ställa till besvär, krångla, bråka Dal. *Dam (de) höll på å pâhla på-n. (De) pâhla å höll på.*

passla v. [passl-, parssl- o.d.] Blek Smål Hall Västg Gotl **pasla v.** Skåne Blek Smål Hall **pjasla v.** Skåne Smål Hall **pjassla v.** [pjassjl-] Värml **prassla** lätt, frasa. *Di komm i sidenklenningår så de pjasle* Skåne. *De (det) paslar övårallt i böskana (buskarna)* Hall. *Röttera (råttorna) parsslar i ha£men* Västg.

passla f. tunn brödkaka (av rågmjöl) gräddad på ugnshäll Blek Smål. *I brist paå brö (bröd) faå (får) en äta passler* Blek.

passla v. [pa`ssel, pâ`âhll, pahll o.d.] vispa (filmjolk e.d.) med sked Ång Västb Lappl. *Pahll file, annars va£-e sä g£öttrut, vispa filen, annars blir den så klimpig* Västb.

passom adv. 1 så pass (som), ungefär (lika som) Ång. *Ôm ja kônñ jöra passôm hartta, om jag kunde göra så mycket som hälften ungefär . Män se fekk a te gräse si n ôrm sôm vå pâsôm n tsjvå meter lang, men så fick hon se i gräset en orm som var ungefär två meter lång . Han såg no ut passôm arän, han såg nog ungefär likadan ut som andra .*

passug adj. passande, lämplig, lagom; bra Sörml Uppl Västm Dal Gästr. *Dä skull var passut te kast ut dâm* Västm. *Å hä passut hä tä kom nu? Passar det att komma nu?* Dal. *Råttjin (rocken) va så passu åt an (honom)* Dal.

påt m. [påt, pôt, pot, put o.d.] redskap (käpp, pinne o.d.) som används för att sticka, gräva el. peta med Västg Västm Häls Härj. **a** slags smal träspade för avbarkning av träd Skåne Blek Västg Närke. **b** planterpinne Skåne. *Sätten i pärår ätte aur älla mä påd te ajårt? Sätter ni potatis efter årder eller med planterpinne till ert? c brödnagg* Smål.

påt-härsken adj. [påt-, pôt-, pot-, pått-, putt- o.d.] Blek Smål Västg **påt-härsk adj.** [put-, påut- o.d.] Smål Västg. **1** som är surmulen o. snarstucken Smål. *Dä va en pôthâssken lu (typ) , dänn dâ (där) Johannes. 2* som är noga (med klädsel el. mat o.d.) o. svår att tillfredsställa; kinkig, kräsen Blek Smål Västg. *Han va sa påthâssken o ve`el (ville) int äta de vi bjö pao (bjöd på)* Smål.

påta f. [ofta pôt-, put-] Dal Med Jämtl Västb **påt m.** [pôt] Jämtl. **1** liten grop (i marken), håla Dal Jämtl; i ringleken *bränna påtan* Med Jämtl Västb. (Här finns) *bära grubban, pôtän å hô£a, här finns bara gropar, "påtor" och hål* Jämtl. **2** litet krypin, koja, ruckel Dal Med.

påta v. [påt-, pôt-, pot-, put-, påd-, pod-, pät-, på`åt, pô`ôt o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Västm Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **påtta v.** [pôdd-, podd-, pått-, pôt- o.d.] Skåne Uppl Dal Härj Ång **pjåta v.** [pjåtå o.d.] Jämtl **1** peta (med finger o.d.) Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke

Värml Uppl Västmn Dal Häls Härj Med Jämtl Västb Norrb. *Ja ha pātā unnir joĽpārīrā mēn di ānti matatā ānn*, jag har känt under potatisstānden men de ār inte fārdiga ānnu Närke. *Lātt bli ā pōtta i nesa!*, Lāt bli att peta i nāsān! Uppl. (Doktorn undrade om) *dā va fel pā enā ugā pā n bror min, sō hān potto ut ā ō la ā pā n tāllek sum va pā e boĽ*, doktorn undrade om det var fel pā enā ōgat pā min bror, sā han petade ut det och lade det pā en tallrik som var pā ett bord Härj. *Pota naggĽan*, peta naglarna Norrb. **2** jfr standardsv. *pāta* 'knāpa, pyssla' och 'virka med hjālp av pātdocka' tillverka textilfōremāl med sticka el. bindnāl o.d. **a** virka med endast fasta maskor utan omslag; kroka Uppl Dal Gāstr Häls Jämtl Ång Västb. *Ja ha pōta na töfflen dell juĽkĽapp āt farmora*, jag har virkat nāgra tofflor till julklapp āt farmor Västb. **b** tillverka med vanlig stickteknik, sticka; (motsatt: slāngsticka) Västb Lappl. **c** tillverka med nālbindningsteknik; nālbinda, nāla Västmn Dal Jämtl. (Man) *pātta sōmvoantar* Västmn. *Pōta skotrāĽingōr* (skoinlāgg) Dal. **3** (med tryck) stoppa ngt ngnstans, stoppa i, stoppa in, stoppa ner, ofta i förb. *pāta ner* o.d. Skāne Blek Smāl Hall Västg Östg Värml. *En jore enga sarsjelda hāl ā pāda nōr frōed i*, man gjorde inga sārskilda hāl att stoppa ner frōet i Skāne. *Han podar ing* (in) *grās te grisana* Skāne. (De krāngde fjālstret pā ett korvhorn:) *ā sinn pātade di ne smeten mā fingrana* Blek. *Pāta āate*, sā ārter Blek. *Di podade i-at* (det) *mā tāmmana* (tummarna) Smāl. **4** stōta till (ngt, ngn), putta, knuffa, skuffa, ofta i förb. *pāta till* ; āv.: (med hānderna) skjuta pā Skāne Blek Smāl Hall Västg Östg Härj Jämtl Ång Norrb; i lekar med avs. pā kula, pinne o.d.: putta (undan, ikull), vanl. i uttryck för lekar bl.a. *pāta kula, pāta pinne, pāta gylta* Smāl Västg Dal Häls Härj Jämtl Ång Norrb. *Han pōte te-mma* (mig) *sā ja trall* (trillade) *ikull* Smāl. (Om kulspel) *man fikk pāta dem* (kulorna) Smāl. (Vid en vāgnskjuts:) *Han jek ātter* (efter) *ā puta uppför bakken* Västg. *Pota akull worā`ār*, knuffa omkull varandra Norrb. **5** i förb. *pāta upp ngn*, göra ngn gravid Uppl. **6** (med kraft) stōta ned o. göra hāl (i mark o.d.); vanl. med spett Skāne Smāl Östg Norrb. *Di ha ett sped* (spett) *di staur dār ā pāda mā* Skāne. *Ja pātade ne* (ner) *staken ei jāo:on* (jorden) Smāl. **7** göra (hāl), sticka (hāl) Skāne Blek Smāl Hall Östg Närke Värml Uppl Härj Jämtl. *Du siddār jā o poddār holl pā hossesukana mā vilje!* Du sitter ju och gör hāl pā strumporna med flit! Skāne. *Putte hōĽ pā e bĽāse* Härj. **8** sticka (ngt), nagga Smāl. *Ha du pōtotatt kōrvān* (korven) ? *Pōuta me a nāol* (nāl) . *Vi to binnespeter* (strumpstickor) *ā pōtade brōt* (brōdet) *mā dā*. **9** med ljuster fiska (āl), ljustra Skāne Blek Smāl Boh. *Far jikk* (gick) *ā pādade aul* Skāne.

pāta-sticka v. [pōtasti`kk, potasti`kk o.d.] Jämtl Västb Lappl Norrb pātta-sticka v. [pō`ttastikk o.d.] Ång pjāta-sticka v. [pjātāsti`kk] Jämtl tillverka (textilfōremāl) med vanlig stickteknik, sticka (motsatt: slāngsticka) Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **1** nālbinda, nāla Ång.

patas v. **1** brottas (pā lek) Blek Smāl. *Di patades me vara`an* (varandra) Smāl. **2** kivas, gnabbas, grāla Blek Smāl. *Ni ska inte pates!* Smāl.

pate m. [*pate, pade, pa`at* o.d.] 1 hinnartad beläggning, vanl. a tjock hinna på välling, soppa, kokt mjölk el. gröt o.d.; skinn Blek Smål; gräddlager (på mjölk) Blek Smål. Övast (överst) *i fatet va öin tjåkk pate mä gredde* Blek. *De va ein tsjakke* (tjock) *pa`at pa gröten* Smål. b tunn hinna av orenlighet (t.ex. olja, flott, alger) som flyter på vatten Blek Smål. c skum på ytan av jäsande dricka Smål. 2 tjock o. tät päls (på får); fäll Blek Smål. *Dä fauet* (fåret) *ha en jäkkla pate* Blek. 3 fårskinnsfodrad rock, väst el. tröja Skåne Blek Smål. *Ska du ha paten pau de inge* (dig inne) ? Blek. *Dä ä en väamå* (varm) *pate ja ha:a* (har) *pau mej* Smål.

påting m. [*påd-, pöd-, pud-, podd-, pudd-* o.d.] insektslarv som påträffas i skämd mat; fluglarv, mask; äv. ibland: fläskängar Skåne Smål Hall. *Når vi skolle bårja eda* (börja äta) *så va där poddinga så di kröv* (kröp) *po tallriken* Skåne.

patrimonier s. pl. [*partlimonier, pattelmonar, pattlämoningar, på`ttlemåunar, patsimo`nar* o.d.] saker, grejer, tillhörigheter Gotl. *Va gärd ja nå av mäinä pattlämoningar, da?* Var gjorde jag nu av mina grejer, då? *Da plukkt lansmätan ihop sein pattelmonar u glaid sin väg,* då plockade lantmätaren ihop sina saker och gled sin väg.

patt m. se **pattal**.

patt m. se **patte**.

pått m. se **1putt**.

pätt adj. om kvinna el. flicka: som är fin o. välvårdad till utseende Blek. *Äjna grebbe* (en flicka) *såm va sau nått å liden* (liten) *å pätt*.

pätta f. hona av får, tacka; vanl. i lockrop Blek Smål. *Ha:a du kleppt ullen au dinga pättå än?* Har du klippt ullen av dina tackor än? Smål.

patta v. 1 dia; jfr **pitta** Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Uppl. *Mor Sme lo glyttana patta te di va trelefira* (tre eller fyra) *åur gamla* Skåne. *De ä lidet men gôtt sa han sum patta katta* Boh. 2 suga på (ngt) Skåne Blek Smål Hall. *Ja han patta sin piva* (pipa) Skåne. *Bina patta påu blommåna* Blek. *Patta inte fingra* (fingrarna), *Junn!* Hall.

patta f. se **pattal**.

pattal m. f. [*patta£, pattå£, pattô£* o.d.] Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml patt patte m. Västg patta f. Västg palt, vanl.: blodpalt. *Di jo£e* (gjorde) *pattera ute* (utav) *b£o å groft samma:rt rujmju£* (sammalet rågmjöl) *sum di ru£e* (rörde) *ihop te en löser dej* (deg) Västg. *Å môrt* (mörkt) *va dä, sum han hade stokket huvet* (huvudet) *i e patta* Västg. (Talesätt) *Har en bett i patta£n får en äde app ham,* har man bitit i palten får man äta upp den Boh.

patte m. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke patt m. Smål Västg Dalsl Östg Sörml Uppl Västg Gästr hos djurhona: spene; hos kvinna: bröstvärta, bröst; ofta i olika uttryck för digivande. *Glytten* (barnet) *kan ente ta patten* Skåne. *Soa ha fått så monge griser så patta* (spenarna) *rækker inte te alle* Smål.

pattra f. patra f. [*pa-, pâ-* o.d.] cylinderformigt etui (för förvaring av synålar o.d.) Uppl Västg Dal Gästr. *O* (hon) *hadd e pattra mä pillâr* (piller) *i Dal*.

pattra v. se **pjatträ**.

pattra v. [*pâtter, patter* o.d.] **1** i förb. *pattra av*, ge sig av (med trippande steg), trippa iväg, palla sig iväg Ång Västb Lappl. *On pätträ å ätt vägän*, hon trippade iväg längs efter vägen Lappl.

pava v. vada (i djup snö, gytta o.d.), pulsa Uppl Västb. *Ån* (han) *går å safsår å paver i vattne* Uppl. *Dem ji`ing å pava nede jupsnjön*, de gick och vadade i den djupa snön Västb.

pävel m. [*päv-, pev-*] Ång Västb Lappl **pever m.** Dal liten svag o. avsigkommen person, klen stackare. *Int örke n tōkke dānn peve£ hagge timmre*, inte orkar en sådan stackare hugga timmer Ång. *Han hadd na* (några) *päv£a dill onga* (till ungar) Lappl.

pavla v. **1** gå sakta, strosa (för sig själv); driva omkring Sörml. *Gå å pavla*.

pavla v. [*päve£* o.d.] **1** kravlande ta el. dra sig fram (i vatten, smuts o.d.); röra armarna som i simtag, kråla Västb. **2** streta för att komma framåt Ång.

pavla v. **1** prata; småprata, kallprata; äv.: pladdra Gästr Häls Härj. *Dôm pavlår så myttsji* (mycket) Gästr. **2** tala oredigt el. sluddrigt o. obegripligt Gästr Häls. *Då går inte å förstå va den där pav£er* Häls. **3** banna, tillrättavisa, gräla på Häls.

pävlig pävlot adj. [*päv£-, pevl-, pevr-, pävr-* o.d.] som är klen byggd; som är liten o. svag; klen Ång Västb Lappl. *Man kan int bejåra mer tå n så pevre sôm han ä; si på hannle:a hansj!* Man kan inte begära mer av honom så klen som han är; se på hans handleder! Ång. *Så päv£ut e bån*, ett så klen barn Lappl.

päxt m. n. pax m. n. beläggning (på ngt), vanl.: blank glansig yta; ofta i fråga om foliering på baksidan av spegel Smål. *Täng att päkkstån allt ä ågånngen på kôpågryta!* Tänk att beläggningen allt är försvunnen på koppargrytan!

pedentlig adj. se **pertentlig**.

pek n. spratt, hyss, skälmstycke; ofta i uttr. *göra ngn ett pek* Värml. *Han trôdd fel-an skull jär māj ett rektit pek*, han trodde väl han skulle göra mig ett riktigt spratt.

pek peke m. [*pek, peg, päj* o.d.] **1** utskjutande spets (av ngt, t.ex. kvist, spik), udd, tapp, pigg Skåne Blek Dal. *Där sad* (satt) *en liden* (liten) *päj som stakk fram* Skåne. **2** (enstaka) liten bit av hår el. växt o.d., utskjutande strå el. skott; flisa, spinka Skåne Blek. *Där våisôr* (växer) *inte en grön peg* Skåne.

pek vanl. n. [*peg, pe:dj, pä:j*] Skåne Hall **peke n.** [*pege*] Skåne Blek Hall överdriven omsorg (om ngn), dalt, fjäsk Skåne. *Nu e-d ente udan pedj mä barnen*, nu är det bara fjäsk med barnen. **1** ömtålig o. gnällig person; ofta: person som är överdrivet kritisk, noggrann el. petig; person utan matlust Skåne Blek Hall. *Ja e hilli te o eda o langtifrau nåed peg i maden*, jag är glad i att äta och långtifrån något "pek" i maten Skåne.

peka f. liten myra; ettermyra, pissmyra Gästr.

peke m. litet o. smalt ljus (av talg), talgdank Boh Dalsl Närke.

peke m. se **2pek**.

peke n. se **3pek**.

pel n. [*pel*, *päl* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh *pela f.* Skåne Blek Smål Hall ytterst obetydlig sak, ytterst liten mängd, jota, dugg, grand, smula; ofta i förb. ¶ *inte ett pel.* Ente (inte) en *pela brö* (bröd) Skåne. *Dän där lille peLa kan du väl äte åpp?* Smål. *Vi trask opp* (tröskade upp) *vartenda pel* Hall. *Jä fek inte et pel* Boh.

pel n. 1 petande, pet, pill; (besvärligt) småbestyr, småplock, knåpgöra Blek Smål Västg Östg. *Dä enda däkerna doger te nu för ti:en dä äj såntdära onöttalöst pel*, det enda flickorna duger till nu för tiden, det är sådant där onyttigt pill Blek. *Ja de ä ett peL mä-t inna en fått fardit* (färdigt) Smål. **2** uppsättning av småsaker el. verktyg; pinaler Blek Smål. *Ja-a vatt* (jag har varit) *ô plåkkat ihop mett lella* (lilla) *pel sô ja-a* (jag har) *alt pô ett ställe* Smål.

pel m. person som (till yrket) flår djur; hudavdragare, rackare Västg.

pela adv. [*pela*, *pila*] ytterst lite; i uttr. (äv. som ssg) *pela grut* el. *pela gruta*, ytterst liten grand, pytteliten mängd Ång Västb Norrb. *Ta n litn pela grut mjôL* (mjöl) Ång. *Ha dem hadd tulamo se jett dem fäll könna lesa en littn pelagrut bortti hä jag skriv å*, hade de haft tålomod så hade de väl kunnat läsa lite grann av det jag skriver också Västb. *Ja`a, no fikk i pLåges än pila gru`ut, hä jär då säkert*, ja, nog fick jag plågas lite grann, det är då säkert Norrb.

pela v. [*pel-*, *pil-*, *pail-* o.d.] UTGÅR? DET ÄR = PILLA **1** pilla, vidröra lätt; vanl. **a** peta på el. i ngt (med fingerspets el. med spetsigt föremål), peta till, pilla (fram, in, upp o.d. ngt), peta (håll), sticka Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Gotl Östg Värml Uppl Västm Gästr Häls Med; i förb. *pela i mat*, peta i mat (p.g.a. bristande matlust) Skåne Smål Dalsl; i förb. *pela i sig*, stoppa i sig, äta Skåne Blek Smål Hall. *Han sad dar o pela i maden o velle ente äda*, han satt där och petade i maten och ville inte äta Skåne. *Lä va, onge, å pela pao tännana!* Låt bli, unge, att peta på tänderna! Blek. *Lät bLi å peL näsa!* Öland. *Di pelt åpp veken me e nåL* Öland. *Du sa inte pela å sökket på kakan*, du ska inte pilla av sockret på kakan Smål. **b** fingra på ngt, krasa, riva, skrapa (sönder), klia Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Gotl Östg Närke Värml Häls Med. *Pela änte pau ruan sau leges de fortare*, riv inte på sårskorpan, så läker det fortare Skåne. *Ja pelade ko:en emellen hoänen*, jag kliade kon emellan hornen Smål. **2** plocka (ngt), vanl. i små tag el. en bit i taget, plockande samla ihop; äv. ibland: plocka för ngn, pyssla om Skåne Öland Smål Hall Västg. *Vi få vel bårja å pila pantåflår ida*, vi får väl börja att plocka upp potatis idag Skåne. *Nu faur vi ud å pela bränne*, nu går vi ut och samlar ved Skåne. *Pela opp lite pā:ån* (potatis) Smål. *Dä kan vara en-oper illtu unner tuskera i dika sum kan vara falit um en går å pelar mä nupôra*, det kan vara en hop illtyg under buskarna i diken som kan vara farligt om man går och plockar med nyporna Västg. **3** skala av ngt ofta: med tänder skava av i små nafs, gnaga av, beta Skåne Blek Smål Hall. *Han sto* (stod) *å pela på ett e:ble* (äpple) Skåne. *Pela pau graisagan*, beta på gräså kern Blek. *Da ä ingän hemma utan en hynna som setå på gauån å pela sina bājn*, det är ingen hemma utom en tik som sitter på

gården och tuggar sina ben Smål. *Dar va en mus såm pelade öunge gölled*, det var en mus som gnagde under golvet Hall. **4** arbeta med (tålamsprövande) petgöra, knåpa; syssla med småsaker, pyssla Skåne Blek Öland Smål Västg Östg Sörml. *Att du tya sete å pela mä tåkket*, att du orkar sitta och pyssla med sådant Blek. *Urmakarn höllde på* (höll på) *å pela mä ena gammel kLåcka* Västg.

pela v. [pel-, pail- o.d.] UTGÅR? ÄR VÄL = standardsvenska PILA v.? i förb. *pela sig* (bort, av ¶) , *bege sig* (bort, av o.d.), *ge sig* (bort, av o.d.) o.d. Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Sörml. *Nu pela hon se nakk hain*, nu ger hon sig nog härifrån Skåne. *Näe, ja fau väil pela me bått te ve:akasten å hogga lite ve te söndan*, nej, jag får väl ge mig bort till vedhögen och hugga lite ved till söndagen Blek. *Sumt sto u pratäd till däss prästn gikk in, da bräukt di pail-si ättar*, somliga stod och pratade tills prästen gick in, då brukade de knalla efter Gotl.

pela v. [pel-, pil- o.d.] **1** hastigt (o. med små rörelser) röra av o. an (med ngt), vifta, vicka; leka med (med fingrar, tår o.d.) Uppl Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. (Om en tjäder:) *tonga* (tungan) *pela i nåbben på-n* Häls. (Gåta om vävstol:) *hitôm ditôm pela mela fotôm* (mellan fötterna) , *ökes frâmma* (framtill) *å minskes bak* Ång. *Jä såg ormsmåla pela vä rompa*, jag såg ödlan vifta med svansen Ång. *He daller som nä tåono djeno lufta som ne man pela upa feiolstrenggan o da`arr*, det dallrar som toner genom luften som när man med fingrarna leker med fiolsträngarna och det darrar Norrb. **2** sprattla (med ben) äv.: (konvulsiviskt) darra, skälva Ång Västb Lappl Norrb. *Han kava vä* (kavade med) *ârma å pela å spårkä vä bena* (när han simmade) Lappl. *Dom hâdd sloi-ân so-n låg båra o pela föttren*, de hade slagit honom så han låg bara och darrade med fötterna Norrb. **3** göra en ansats till rörelser, darra, dallra, spritta, fladdra till Ång Västb Norrb; äv.: känna en förnimmelse av darrning (i kroppen), pirra, ila Dal Jämtl. *Dä pela å rö:es*, det fladdrar och rör sig lite grann Ång. *E* (det) *pela uti lövån* (lövet) Norrb. **4** om fisk, odla o.d.: slingrande röra sig Dal Häls Jämtl Västb Lappl Norrb. (I mitten av fiskanläggningen finns en öppning:) *låkan lik då å pela opet dö`öy å så farn å tä`äin*, laken ligger då och slingrar uppefter det och så far den in i fångsttinan Norrb. **5** kila (iväg), ila, pila; jfr **3pela** (hör Värml. hit? Jfr no. *pela* (refl.) + (refl. tyd utan obj.): *pela i veg*) Värml Dal Ång Västb Lappl. *Di pela iväg bål åm mu`urn*, de kilade iväg bort om muren Värml. *Han pela på å sprange* (sprang) Ång.

pela v. [pel-, pil-] Värml Uppl Dal Häls Ång Västb Lappl Norrb **pjela v.** Västb **1** röra sig lugnt o. sakta framåt; vara långsam, arbeta långsamt Sörml Uppl Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Gå å peLä* Sörml. *Jä* (jag) *for bære vakkert å pela å rodd* (rodde) Lappl. **2** om vatten: rinna sakta o. så smått, sippra; oftaopers. i förb. *pela och rinna* Värml Dal Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Baitjen jer-nästarn tör, han pjela bara*, bäcken är nästan torr, den sipprar bara Västb. *Hä pela å reinn än littn littn gru`ut*, det sipprar och rinner en liten liten gnutta Norrb.

pela v. **1** abstrakt förlöpa el. utvecklas i motsatt riktning från det normala el. det som är intentionen, spåra ur, gå snett, rinna ut i sanden, gå om intet, vanl. i förb. *pela av*, *pela (ut)ur* el. *pela borti* o.d.; oftaopers. Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl. *En åv dỗm högâ tonônô på slutô höll på å pelâ-ur fô-na*, en av de höga tonerna på slutet höll på att spåra ur för henne Gästr. *Hä pela borsti för jäknân sôm sångg i tjörsja*, det gick snett för djäknén som sjöng i kyrkan Häls. *Dä pela å (av) för en Jonas då hân skulle frie; hu (hon) ville int ha-n* Med. **2** om person: förlora sin mentala kapacitet, bli mindre klok, bli dum Häls Härj Jämtl.

pela v. se **2päla**.

pelagren f. [pe:lagre:rn, pe:lagre:n o.d.] mygg|larv Ång Lappl.

pelig, pelot adj. svag (o. sjuklig), klen, ömtålig Blek Smål Dalsl Östg; som har bristande matlust Smål Dalsl.

peling m. se **pirling**.

pelle m. **1** hanne av får, bagge; vanl. i lockrop Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Västn.

2 tjädertupp; används som noanamn Östg Sörml Närke Västn Gästr. *Ja ha vari sta å sjuti me* (skjutit mig) *en pâlle* Västn. **3** gris som inte växer som den bör, minsta (o. yngsta) grisen i en kull, liten kulting Skåne Hall. *Darr (där) ska járna (gärna) allti va nö:en* (någon) *pâlle i flakken* (flocken) Hall.

pelle-på-strand m. växten pors Västn Dal.

pellemasa v. se **polimasa**.

pellsur adj. se **pillsur**.

pelstra v. se **pilstra**.

pempa f. se **pimpa**.

pen adj. [pen, pän, pänn o.d.] **1** vacker, fin, grann Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Dal Gästr Häls Jämtl Lappl; äv.: bra Hall Västg Boh Dalsl. *Nils e ain me:ed* (mycket) *pän paug* (pojke) Skåne. *Han har så pänt i sin stu:a* (stuga) Hall. (Han hörde) *hòvert ho lella så grannt bôrt i mä ett anne lann, för ho hade e pene stäm̃ma*, han hörde hur hon sjöng så grannt borta i ett annat land, för hon hade en vacker röst Dalsl. *Å jä sôm ente tow̃mä Selkdåkkas bjälla sôm dä ä ett sônt indelle pent ly i*, och jag som inte tog med Silkdockas bjällra som det är sådant oerhört bra ljud i Boh. **2** högfärdig, förnäm, tillgjord, "fin i kanten", kräsen, noga (med ngt); ofta i uttr. *pen på det* Skåne Smål Hall Västg Boh Gotl Gotl Östg. *Han e litta pen po ed*, han är lite fin av sig Skåne. *Hu kunne vurt̃t jefter åm hu ente hade vurt̃t så päner på-t*, hon kunde ha varit gift om hon inte hade varit så kräsen Västg.

pena f. **1** tunt o. avlångt objekt, vanl. **a** spensligt grässtrå Blek. *Däij* (det) *syntes barra nånna* (bara några) *ynklia penå mä grönt här å var*. **b** hårstrå; tunn hårtest Skåne. *Där hângår en pena ner i y:nen* (ögonen). **c** ål (längs ryggen på häst) Östg. **d** smalt litet ljus (av talg), talgdank Västg; äv. överfört: elev i lägre klass (1 – 5) vid Skara läroverk Västg. *Dä sto ena litta pena på bo:rt* (bordet) *å tera* (glimmade) Västg.

pena v. sikta (med jaktvapen o.d.), rikta; jfr **2bena** Västg. *Han jekk bå i ti' å oti å pente mä si bössa, å dä va-na evit guss lökka at han unte sjut ijär-nôn, han gick både i tid och otid och siktade med sin bössa, och det var en evig guds lycka att han inte sköt ihjäl någon.*

pengel v. se **2pingla**.

penig penug, penot adj. **1** som är liten o. späd (till växten), klen, spinkig Blek Smål Dalsl Östg Närke Värml Västn. *Dä ä inte unlit (underligt) att han ä så peneter han ä, för-an äter ju ingenting* Östg. *Penuga morötter* Närke. **2** om växtplanta o.d.: som står glest med enstaka strån, glesvuxen Östg. *Dä sir-sjå (ser så) penut ut âm (om) dä inte vill väkse (växa) å bÊi fart på-t.*

peningslen adj. [*peni'ng-, pini'ng-*] Jämtl peringslen adj. [*peri'ng-, piri'ng-*] Härj Jämtl liten o. smal, späd, tunn, klen; ynklig. *Oj sa peningsjÊen n dann ongen va! Oj så späd den ungen var! Jämtl.*

penna-hare m. **1** slags liten vindsnurra tillverkad av gåspennor o. använd som leksak; leksakssnurra Skåne. (Till ett ostyrigt barn som springer omkring:) *du lu:år (låter) såm den värste pennahare.* **2** småviktig person, viktigpetter, kaxe, sprätt Skåne. **3** pojkspoling; (liten o.) rädd stackare Skåne.

penslig adj. [*pen-, pin-* o.d.] Smål Hall Västg Värml penslen [*pen-, pin-* o.d.] adj. Värml Häls penslig, spinkig Smål Hall Västg Häls. *Den dä jänta (flickan) hon ä sô smal å pinhlen* Häls. **1** klen, svag Smål Hall Västg Värml Häls. *Å dä ä kvennfôÊka mä om ôgg dä, å de ä näjmem inte se pännhlig de håller; de kratter-sjönt lortane de ôgg, och det är kvinnorna med om också, och de är verkligen inte så klena de heller; de krattar sönder lortarna de också Värml.*

pepa f. [*pip-, pipp-*] slags finkornig o. leraktig jordart, jäslera Dal.

peplug adj. om färgteckning: brokig, fläckig; jfr **paplig**, **2pipplig** Sörml Närke Uppl. *Grisen ä peplug* Närke. (Hunden har) *n pepÊug doter (dotter)* Uppl.

pepparnick m. [*pebbernekk, pevårnikk, pivvårnikk, pevvenekkk, pebårnittj, pivvernittj* o.d.] **1** slags pepparkvarn (försedd med kolv) Skåne; kärl för förvaring av stött peppar Boh. **2** liten lerkanna med öra o. pip Skåne. *En pevårnikk me tuden (pipen) po si:an (sidan).* **3** slags kruka för upptagning av vatten ur brunn Hall.

peppla v. se **1pippla**, **2pippla**, **4pippla**.

pepplig pepplug adj. se **pipplig**.

peppra v. se **pippra**.

per-i-backe s. oböjl. växten rölleka Med Ång Västb.

pera v. se **4pira**.

perfekt adj. [*pä:rf-, pâ:rf-, pa:rf-, pâf-, paf-, pauf-* o.d.] Öland Smål Hall Västg Sörml Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Norrb perfektig perfektug, perfektot adj. [*pa:rf-, paf-, pauf-* o.d.] Smål Hall Västg Boh Värml Härj som håller sig framme o. inte är blyg, försigkommen, oblyg, påpasslig, beskäftig; om barn: brådmogen Smål Hall Västg

Boh Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb. *Ho språka* (hon pratade) *å var-så parfäkt* Häls. **1** begiven på spratt o. upptåg; full av hyss, odygdig, illmarig Smål Häls Härj. (Vem) *ha`a vatt sau pafekktiå å ballra ne säen?* Vem har varit så odygdig och trampat ned säden? Smål. (Han var) *så innele* (innerlig) *parfäkt då-n skull dânsâ nypölketta* (nypolketten) Häls. **2** som är snabb att svara på tal, munvig, näsvis Västg Dal Gästr Västb. *Ja tyttjer an va jussâm påfäkt av sä*, jag tycker han var ganska näsvis av sig Gästr. **3** rask o. duktig, skicklig, kvick Öland Smål Hall Västg Boh Sörml Värml Dal Häls Ång Västb Norrb; rask o. villig, pigg Smål Boh Dal Häls. *Mellati så kunn han int svä`ält da ut o da in o de kunn int räkkes te o sjä`äl jämt hälle, rä så parfäkte han va på-t*, emellertid så kunde han inte svälta dag ut och dag in och det kunde inte räcka till att stjäla jämt heller, oavsett hur skicklig han var på det Öland. *Di va-nte så pärfektä med kaffehurra* (kaffepannan) *men di dög diss* (desto) *bättre på åker å äng* Sörml. *No må* (nu må) *du tru* (tro) *du e rekktit parfäkt no te legg me`* (hänga med) Dal. *Män dä var i allefall parfekte barongar* (barn) *han hadde* Häls. **4** kvicktänkt, rådig, klipsk, listig, slug Smål Hall Västg Häls Med Ång Västb. *Parfäktare tös än ho, dä finns då ente*, klipskare flicka än hon, det finns då inte Västg. *För te å rädda utbysfissjäre har Tröstânsbon vårre så innele fu`å parfäkt*, för att skrämma bort utbysfiskare har Tröstensbon varit så innerligt ful och listig Häls.

perka v. se **2pilka**.

perka v. se **3pirka**.

perkel perkele **m.** djävulen, hin onde, fan, satan; ofta i kraftuttryck Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västm Dal Gästr; i adjektivisk anv.: jävla, jäkla, satans Östg. *Män Bohus dä b`å dä rår ikke parkel på Västg. Di for fram jynem dem där pärkle So`bärjebakka*, de for fram genom de där jävla Solbergabackarna Östg. *Ja tror pärkel sjä`v ha vurri framma* (varit framme) Uppl. *Å-da* (den där) *gar dô* (går då) *snart te pärrikila* Dal.

perlicka v. [pärli`kk-, pele`kk-, parli`kk-, parle`kk-, parli`ttj- o.d.] Skåne Västg pernicka v. [parne`kk-, pärni`ttj- o.d.] Skåne ställa sig in (hos ngn), fjäska, krusa Skåne. *Parlekka får ain* (för någon) . *Hon ska allti parlittja*. **1** vara överdrivet el. pedantiskt noggrann (med en syssla), peta, pyssla Skåne Västg; äv.: arbeta tafatt o. inte få arbetet ur händer Skåne. *Vi ha änte ti o pärlekka mä havabjered nu, fåst ska agrana jöras ve*, vi har inte tid att pyssla med trädgårdarbete nu, först ska åkrarna skötas Skåne. *De ska varra så palittjad så de e faselet ad*, det ska vara så noga så det är fasligt Skåne. **2** göra fint, pynta Västg. *Här ä så pelekkat*.

perlicken adj. [vanl. pârle`kken, pele`kken o.d.] nogräknad, noga, kinkig, kräsen Hall. *Dä va ain pelekken gris sum inte äter agner* (agrar) .

persmäss-gräs n. **1** älggräs Ång Västb Lappl. *Pärsmässgräsä väkks på ra:ninga, män-int jä ä just na for*, älggräset växer på röjda ängar, men inte är det just något foder Lappl.

2 rölleka Ång Västb Lappl. *Pärsmässgräse je bra mott hökkt e bfo:trykk*, röllekan är bra mot högt blodtryck Ång. **3** hundkäx (hundloka) Lappl.

pert m. **1** yttre spets (på rotfrukt) Östg. (Om kålrötter:) *Förr då kunne di dele sä* (sig) *i fēere pärter*. **2** liten o. förkrympt rot (av rotfrukt) Östg. (De sådde rovor men) *dä vartt perta; di vartt-sjem* (som) *tummen*.

pertentlig adj. [*pert-*, *ped-*, *pet-*, *pat-*, *perp-* o.d.] städad, prudentlig; tillgjord, sipp Skåne Boh Gotl; omständlig Östg. *De jär* (det är) *märkvärdut va ha* (hon) *jär pärtäntli* Gotl.

pes m. se **1pese**.

pesa f. se **pissa**.

pesa v. [*pis-*] i förb. *pesa ut tråd*, spinna ut tråd mycket fint, vid spinning göra tunn tråd Gotl. *Däu spinnar mik fäinar n ja, däu pisar äut tradn så fäint*, du spinner mycket finare än jag, du spinner ut tråden så fint.

pese pes m. penis (hos större handjur), vanl.: tjurpenis Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

pese m. slags enmastad kanalbåt (med stort o. brett råsegel) Boh.

pesel m. se **pisel**.

petentlig adj. se **pertentlig**.

pevel m. se **pävel**.

pever m. se **pävel**.

pevrig adj. se **pävlig**.

pick m. [*pikk*, *pekk*] **1** brödnagg Smål Västg Boh Dalsl Värml Uppl Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

pick adv. alldeles; vanl. **a** i förb. *pick mätt*, alldeles mätt, proppmätt Värml. **b** i förb. *pick full*, alldeles full; äv.: stupfull Skåne Hall. *Där va pittj folllt me pelago'niår i fynstärne*, det var alldeles fullt med pelargoner i fönstren Skåne.

pick-hågad adj. [*pikk-*, *pekk-*, *-hå:ga*, *-ho:ga*, *-hô:ga*, *pigghô:ga*, *pihkhoggo*, *pihkhovvo*, *pekkhu:vatt*, *pekko:ga*, *pikkhå:ja*, *pittjhu:ad* o.d.] Skåne Hall Västg Dalsl Gotl Sörml Närke Värml Uppl Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl **pick-hågen adj.** [*pikkhô:gen*, *pikkhôven*, *pikkhå:gån*, *pekkhô:gen*, *pekkhu:gen* o.d.] Värml Dal Jämtl. **1** som är mycket angelägen (om ngt), pigg (på ngt), ivrig, entusiastisk Skåne Västg Dalsl Sörml Närke Värml Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Han b£e sö* (så) *pekkhôga nôr* (när) *dä b£e ta£ på meting* (metning) Värml. *De e vådlit vâr* (vad) *du er pikkhôga på te kåmm-dit* (att komma dit) Uppl. **2** duktig, som har lätt att fatta Västg Dalsl. *Ho va e bedrövele bra å pekkoga mänska mä go åning*, hon var en bedrövtligt bra och duktig människa med god ordning. **3** som är sexuellt angelägen el. erotiskt upptänd, kåt; äv. om djur Skåne Smål Gotl. *Ytur den tjugufjärde åktåubär ranas bukkonar; di bläir liksum pikkhåga*, efter den tjugofjärde oktober "ranas" bockarna, dvs. bockarna kommer i brunst; de blir liksom kåta Gotl. **4** som är överdrivet ängslig, orolig, nervös Skåne Hall. *Ja*

e så pittjhuad får (för) min tös Skåne. Ja e pittjhuad där ska gå mal i, jag är orolig att det ska gå mal i det Skåne.

pick-snodig adj. [*pikk-, pekk-, pe`eikk-*] Boh Dalsl Värml pik-snodig adj. [*pik-, pek-*] Boh 1 om person: händig; som är rask o. skicklig (i vändningarna), flink, kvick; listig (på ett lustigt sätt) Boh Dalsl Värml. *En pikksnodel a:rbeskar* (arbetskarl) Dalsl. *Han va se* (så) *pekksnudi te å få te´* (att få till det) Värml. 2 om (mekanisk el. automatisk) sak: finurlig Värml. *Dä va allt n pekksnudi makapär* (mackapär) .

picka f. [*pikk-, pekk-, pe`eikk-*] 1 mindre hacka med bara en pikudd, pikhacka; använd vid dikesgrävning, stenbrytning el. vid sönderslagning av jordkokor o.d. Västg Gotl Dal Häls Med Ång Västb Lappl Norrb. 2 (hammarliknande) mindre hacka; använd för rengöring av hästhovar o.d. Med Jämtl Ång. 3 mindre hacka med pikudd i båda ändar, liten spetshacka; bl.a. använd vid skärpning av kvarnsten Västg Gotl Ång Norrb. 4 slags mindre båtshake Norrb.

picka f. (små)päron, syltpäron Gotl. *Pikkår jetäs* (äts) *bad ra* (både råa) *u koktä u syltä*s.

picka f. [*pekk-*] tacka med horn Boh Dalsl.

picka f. [*pekk-*] korkflöte (på fisknät), boj Boh.

pickel n. [*pikk-, pekk-*] 1 liten o. klen el. ömtålig person Jämtl Ång Lappl. 2 (teknisk) konstruktion som är bräcklig, rank el. ostadig; bräckligt föremål Jämtl Ång.

pickel n. [*pikk-, pekk-*] Sörml Värml Uppl Västb Dal Västb pjäckel n. Dal obetydlig syssla, smågöra Värml Uppl Västb Dal Västb. *Han hadd nô pekke£ för säj i snekkerboa* (snickarboden) Värml. 1 petgöra, knåpgöra, pyssel; syssla som tar tid att utföra Sörml Värml Västb. *De e mykke pikke£ inna alltihopä e k£art* Sörml. *D-ä ett riktig pekke£* Västb. 2 småsaker, skräp Värml Uppl Västb Dal. *Dä va en del pikke£ i lôdda* (lådan) Värml.

pickelig, pickelot adj. [*pi`kk-, pe`kk-* o.d.] Ång Västb Lappl Norrb pickelslig adj. [*pe`kkesj£i*] Med obetydlig, pytteliten Västb Med Västb Lappl Norrb. *Dâ han hadd sette där-n litn pikkeli stann*, då han hade suttit där en liten obetydlig stund Ång. *Såg du lill-lill pikkila fogirn* (fågeln) ? Norrb. 1 (liten o.) klen, bräcklig Med Ång. *Hu:rn e spe å pekke£et jortt, dirn fo:rsjkrinn*, hon är späd och bräckligt gjord, din foderskrinda Ång.

picker adj. ytterst liten Norrb. *Sän å`åll arän har byrrt ve lampu sat-n Frerik å g£ora ve i lite pikkär felius*, sedan alla andra har börjat med lampor satt Fredrik och glimmade med ett litet "fegljus" (dvs. han satt vid svagt flämtande ljussken). *I pikkert bân*, ett mycket litet barn .

picker-liten adj. [*-lätn, -lyitn, -löytn* o.d.] mycket liten, pytteliten Norrb. *Åunggen a fikk var så pikkärlätn å päräli så ne va öyntsjelit säi utå u*, ungen hon fick var så pytteliten och späd så det var ynkligt att se honom . (Fingerramsa:) *tåumbhetta, lekaletta, la:nggsta:ngga, gula:ngga å n pickerlätn*, tumhätta, lekalätta, långstången, gullangen och "pickerliten" .

pickes m. [pi'kkes, pi'ttjes] smeksamt liten pojke, pys, parvel Skåne. *Se godda* (goddag) *min lille pittjes!*

picklig picklug, picklot **adj.** [pikk-, pekk- o.d.] svag (o. späd), klen, bräcklig Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl; mycket liten Västn. *Han ä pikLät, pōjkän, män sö ä n då fâlä tepät å äta å*, han är klen, pojken, men så är han då fasligt ynkelig att äta också Med. *Horn ä sa pekkEi sa horn tōE ingenting*, hon är så bräcklig så hon tål ingenting Ång

picklot picklig **adj.** [pikk-, pekk-] **1** som är petigt att utföra, knåpig, pysslig Västn Dal Härj Jämtl Ång Västb. *Hä jer sōm pikkEut e arrbet*, det är liksom ett petigt arbete Västb. **2** tafatt, fumlig, klumpig, oskicklig Härj Jämtl. *Sa (så) pekkEut du bär dä att (åt)!* Jämtl.

piddrot adj. [piddred] liten o. hoptryckt (till växten), kortväxt; om skrift, tryckstil o.d.: sammanträngd Skåne. *Pantåfflorna* (potatisarna) *e så piddreda i år*. *En kan aldri begriwa horr piddreda hinnas fingra vorre*, man kan aldrig begripa hur korta hennes fingrar var.

pig-heder äv. **pige- m.** spindelväv Smål Östg Uppl Dal Häls. *Dä va pigehen i vråra* (vrårna) Östg. *Jasså du ha tajji* (tagit) *ner pighedern nu* Östg.

pig-krut n. **1** frömjöl av lummer, nikt (som exploderar vid antändning) Smål Västg Östg. **2** växten lummer, vanl.: mattlumner Smål.

pig-lip ofta **pige- m.** vanl. i bf. sg. del av slätteräng som är ovanligt svår att räfsa Smål.

pig-sol el. **pige- f.** måne, månsken ofta i bf. sg. Smål Hall Västg Sörml Värml Västn Dal. *De (det) ä dager te kvälln å seðn* (sedan) *kömmer pigsoLa öpp* Sörml. *Dä ä te vär u`ut å gå i pigsoLa*, det är till att vara ute och gå i månskenet Värml.

pig-vänta äv. **pige- f.** måne ofta i bf. sg. Västg Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr. (Månen kallas) *drängåsoLa å pigevänta* Närke.

pige-patte m. ofta i pl. [pigepatte, pi:epatte o.d.] **1** växten gulmåra Skåne. *Pigepattana liknar fauraurter män e gula*, gulmåraarna liknar "fårörter" men är gula. **2** växten kattfot Hall. **3** växten smörboll Hall.

pige-särk m. [pi:esärk, pi:esä:rtj o.d.] växten ängsbräsma (ängskrasse) Skåne. *Han plåkka nôna piesärka å ga me*, han plockade några ängsbräsmor och gav mig.

pigg m. [pigg, pegg] liten varböld, kvissla, finne Blek Smål Hall Västg Boh Östg. *Han va ôver mä pigga*, han var helt övertäckt med bölder Hall.

pigg m. fisken spigg; jfr **prigg 2** Gotl.

pigg-gris äv. **pigga-, pigge- m.** igelkott Skåne Blek Smål.

pigg-hågad adj. se **pickhågad**.

pigg-sill m. fisken spigg, storspigg Boh.

pigg-snö m. snö med runda hårda korn, kornsnö, trindsnö, snöhagel Västg.

pigg-so äv. **pigga- f.** [pigg-, pegg-] igelkott Skåne Blek Öland Smål Hall Västg. *Där va ain piggo hos tjöllingahönan* (kycklinghönan) Skåne.

pigg-svin äv. **pigge-** n. [även: *pegg-*, *-sji:n*, *-sjein*] igelkott Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl Sörml (utom Östg). *Dä bler nokk sen vâinter âi aor får pâiggesvâinen hor âinte gaott âi âide âneu*, det blir nog en sen vinter i år för igelkottarna har inte gått i ide än Blek.

pigg-tråd el. **pigga-**, **pigge-** m. [även: *piddja-*, *-trau*, *-trôu* o.d.] taggtråd Skåne Blek Hall Boh Dalsl. *Han rev sönna sina byssa pao aijn piggatrao*, han rev sönder sina byxor på en taggtråd Blek.

pigge m. litet, runt o. hårt päron Gotl.

pigge m. slags odäckad o. enmastad segelbåt; roslagsskuta Uppl. *När ja segla pigge, de va på nittitale* (nittiotalet).

pik-snodig adj. se **picksnodig**.

pika v. **1** (hastigt) avresa, ge sig iväg; ofta i förb. *pika iväg* el. *pika åstad* Blek Smål Jämtl Ång Västb Norrb. *Han pikade te* (till) *Amerika* Blek. *Hân pike ivein så de sjymt et â*, han hastade iväg så det skymtade efter honom, dvs. man såg bara skymten av honom Jämtl. **2** gå till fots Blek Smål Västb. *Vi ta å pika lansväjen* (landsvägen) Smål.

pika f. [*peikå*, *peike*, *peika* o.d.] **1** flicka Gotl. **2** ogift kvinna tjänsteflicka, piga Gotl.

piket m. [*pikke´t*] potatis Dalsl.

pil-krut ofta **pile-** n. frömjöl av mattlumner, nikt Smål Östg.

pile n. bestånd av pil, pildunge; trä el. virke av pil Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Dai stue å prada här bâte i pilet*, de stod och pratade här borta i pildungen Hall. *StoLa fLätar di ute pile*, stolar flätar de utav pil Östg.

pilimasa v. se **polimasa**.

pilka v. [ofta *pi`ilk*, *pe`elk* o.d.] Ång Västb Lappl Norrb **pilka** v. Västb jfr **2pirka** **1** röra sig med små nätta steg, trippa Ång Västb Lappl Norrb. *Pajken kôm pihlken dell pappa ve snusdosa*, pojken kom trippande till pappa med snusdosan Ång. **2** hastigt ge sig iväg, vanl. i förb. *pilka av* Ång Västb Lappl; i förb. *pilka (up)på*, skynda på, skynda fram Norrb Västb. *Pilk å ett ko:en nu sä få ji gå å me`eit senn*, spring iväg efter korna nu så får ni gå och meta sedan Västb. *Ja sag hann pillke oppa ett vejjum*, jag såg honom skynda fram efter vägen Västb.

pilka v. Östg Sörml Närke **pirka** v. [ofta *perk-*] Smål Västg Östg Närke om vatten: rinna sakta, framsippra lugnt o. stilla, smårinna droppande; ofta i förb. med verbet ¶ rinna. *Dä perke rätt bra u* (ur) *bryggetratten* Smål. *Dä perker å rinner-sjå där lite vakkert* Östg. *Dä pilkå å rann* Sörml.

pilka v. knulla (ngn), ha samlag Uppl Västb Dal.

pilka v. Gotl **pulka** v. Gotl **pilla** på el. i ngt, peta, fingra på; jfr **3pirka**. (Bot mot tandvärk:) *di pilkede tendar me aikuksns hånn*, de petade tänderna med ekoxens horn. *Nå* (nu) *pulkäd du av sårä* (såret). *Statt inte dar u pilke äi klukka, da stedur ha*, stå inte där och pilla i klockan, då stannar hon. *Sit-int u pilk-di i nasar* (näsborrarna) !

pilka v. [piltj-]opers. rycka el. spritta i en kroppsdel (o. därigenom visa livstecken) Skåne. *De piltjår i tåssjen inu´*, det spritter i torsken fortfarande . *Mannen e ente rektet dö, ja se lijja nu de piltj i ha*, mannen är inte riktigt död, jag ser precis nu att det rycker i honom .

pill m. [pill, pell] Skåne Smål Gotl Närke Uppl Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Norrb **pille m.** Skåne Smål Västg Sörml Närke Uppl Västn Dal **pilla f.** Dal Lappl **penis.** *Småpåjka våre* (småpojkar är) *alldri bËy`yg för åt låta si`i* (att låta visa) *pilln sinn* Norrb.

pill-sur adj. äv. som två ord [pill-, pell-] Smål Västg **pil-sur adj.** äv. som två ord Boh mycket sur el. syrlig. (Vid färgådring av trämöbler:) *te å åddra* (ådra) *ä dä bra å ha pillsuät drekka* Smål.

pilla f. [pi`ill, pill] **1** vattenlevande yngel, vanl. **a** mygglarv Västb Lappl. **b** grodyngel Västb. *Ha de fått fast na pillen?* Har du fått tag i några grodyngel?

pilla v. [pill-, pell-] **1** hastigt röra av o. an (med svans, stjärt o.d.), vifta Dal. *Däm pill skåtåm*, de viftar med svansen . **2** (i hast) bege sig av, pallra; ofta i förb. *pilla sig iväg*, el. *pilla sig av* Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Värml. *Dä ä bäst ja* (jag) *pilla mäj å* (av) *hem* Smål. **3** röra sig (åt ett visst håll); ofta i förb. *pilla sig (upp, in ¶) o.d.* Smål Boh Dalsl Sörml. *Hu måtte pelle sej app på löftet*, hon måste ta sig upp på loftet Boh. *Dänn såmm inte va sen å pille sa* (sig) *ner dä va allt tjuven* (tjuven) *dä* Smål. (Man sätter potatis när månen är i nedan:) *alt säm* (som) *setts i ny vill barä äppåt* (upptät), *å alt säm setts i neda* (nedan) *pillär sej neråt* Sörml.

pilla v. se **pirla**.

pillas v. [pill-, pell-] hastigt kasta sig av o. an, vrida o. vända på sig, vrida sig, sprattla Västb Lappl Norrb. *Marrtjen pillas oppa krotjen*, masken sprattlar på kroken Västb. *Han grin å pilläs män hä ä bâ ann ä tissju:k*, han gråter och vrider sig men det är bara för att han är "tittsjuk", dvs. vill bli ammad Lappl. *I låg å pellese å konn et alls samen*, jag låg och vred mig och kunde inte alls somna Norrb.

pille-skit n. [pillisje`t, pillesje`t, pellesji`t, pellesje`t o.d.] ytterst obetydlig sak, ytterst liten mängd, jota, dyft, grand; vanl. i förb. *inte ett pilleskit* Skåne Blek Smål Hall Värml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång. *Hä vart bittigän vinter två år å ra, s-ätt var evigä pelesjet han hadä ti sä frôs bort*, det blev tidig vinter två år i rad, så att var eviga grand han hade till säd frôs bort Med. *Ja va å mettä* (metade) *män fek intä et pillisjet* Ång.

pillementa v. se **parlamentera**.

pillra v. [pillr-, pellr-, piller, peller o.d.] om vätska: rinna sakta o. porlande, sippra, porla Skåne Smål Boh Dalsl Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä pellrer li`it* (lite) *imälla stenera* (stenarna) Värml. *Hä pillär å rinn bårtta taka*, det sipprar och rinner från taken Lappl.

pillra v. [pilldr-, pellra, piller, peller o.d.] **1** hastigt o. ideligen röra (svans o.d.) fram o. tillbaka, vifta Dal Gästr Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Fare pillre stymmelum*,

fåret viftade med svansen Västb. **2** slänga hit o. dit, dingla Ång. *Däri öra piller e å hang na glittret*, där i örat dinglade det och hängde något glittrigt. **3** kasta (med ögonen), "flirta" Västg Dal. *Pilldra mi ôguma* Dal. **4** om fisk, ödla o.d.: röra sig med små slingrande rörelser; i förb. *pillra sig (fram)*, slingrande ta sig (fram) Dal Jämtl. **5** spritta el. rycka (i kroppsdel), sprattla Jämtl. *Då vått-n sä sjuk ate hän låg bäre å pillre bå mä hänrom å bejnom*, då blev han så sjuk att han låg bara och spritte både med händerna och benen. *Hän piller fåttrom*, han sprattlar med fötterna. **6** om runt föremål: rulla, trilla Dal. *Årrtâr pildred nid åv bordi*, ärter rullade ned från bordet.

pillra v. [vanl. *piller, peller* o.d.] springa med små korta steg, trippa, småspringa hastigt ge sig iväg, ila, kila Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Koern peller iveijg dell skokks*, korna kilar iväg till skogs Ång. *Nu jer e (är det) bäst du piller å' heim* Västb. *Ripa piller å löip po snön*, ripan trippar och löper på snön Västb. *He pillär o går*, det knallar och går Norrb.

pillra v. småvärkande krypa (i kroppen), sticka; äv.: kittla;opers. Öland Smål Boh. *Dä pillre i kroppen nôr ja baLe* (bara) *tänker på-t* Smål. *Dä pillre i såret* (när det håller på att läka) Smål.

pillrot adj. [*pellret, pelleret* o.d.] som är svag till förståndet, tokig, enfaldig; äv.: barnslig, naiv Ång. *Kanske bar ja mä nälta åtabakt å pellret åt därvä sänga för ja börje å fråga na ôm hon velle ha na kära i natt*, kanske bar jag mig lite bakvänt och tokigt åt därvid sängen för jag började fråga henne om hon ville ha några karlar i natt. *Er-du rent å (av) pelleret?*

pilstra v. [ofta *pel-*] i fråga om eld: pyssla med o. underhålla (i vedeldad spis, i brasa o.d.); i förb. *pilstra om*, röra om (i vedeldad spis); i förb. *pilstra upp*, lägga el. maka upp (ved o.d.) Blek Smål. *För fekk di stao o pelstra mä ellen i de öppne spisana*, förr fick de stå och pyssla med elden i de öppna spisarna Blek.

pilt m. välvd torkugn (med eldstad) i mälta, kölna el. brytstuga Skåne. *En pilt som de tjulna i* (eldar i).

pilta v. [*pehlt-*] småspringa, gå raskt Ång Lappl. *Pehlt iveijg ätä nagra ve:atre!* Spring iväg efter några vedträn! Ång.

pilur m. [*pilu' r*] penis Uppl Härj. (Pojken är) *rôd i pilura* Härj.

pimpa f. [*pemp-*] **1** navel Smål Hall. **2** mage, buk Hall. **3** kvinnligt könsorgan Hall.

pimpel m. se **bimpel**.

pimpel m. [*pimp-, pymp-*] Ång Västb **pippel** m. [*pipp-, pöpp-, pypp-*] Västb Lappl njure (hos slaktdjur).

pimplig, pimplot adj. [*pimpLi, pempli, pemplit* o.d.] **1** ömtålig, ynklig o. gnällig, pjunkig Öland Smål. *Flekk-an-on (hon) ä sô dâ sô pempliter å tjinki* (kinkig) *jämt sô* Smål. **2** klen o. mager Öland.

pimpling m. [*pempling*] säck el. påse med lite innehåll, litet bylte, knyte Smål. *De (det) va bara åjn (en) litän pempling han hadä.*

pimsa v. [*pims-*, *pems-*] **1** vara pedantiskt noggrann (i sitt arbete), vara omständlig el. petig; i förb. *pimsa för*, visa (alltför) stor omsorg om (ngn el. ngt) Skåne Hall. *Som hunn (hon) pemsar förr dänn ongen (ungen)!* Hall. *Muraren har ståd (stått) hela dan å pimsad bara po en veddj (vägg)* Skåne. **2** omsorgsfullt pyssla, plocka Skåne Öland Smål. *Vi ha pemsad mä trägeauren (trädgården)* Skåne. **3** göra sig till; försöka ställa sig in, fjäska Smål Västg. *Du går å pemsä mä dia nye sko, du går och gör dig till med dina nya skor* Smål. (Hon) *pemsar sum dä sulle vära (skulle vara) fint* Västg. **4** (med lie o.d.) slå av (gräs o.d.) med små korta hugg för att snygga upp, putsa Skåne Blek Smål. (Då) *fau öin löv å pemsä te att ättöt mä lien sau däij bliå redit släitt å grant*, då får man lov att putsa till det efteråt med lien så det blir riktigt slätt och grannt Blek. *Pemsä au båskana lite dæe du färes fram så gau däij inte så lajnt ut i gräset*, hugg av buskarna lite där du går fram så går de inte så långt ut i gräset Smål. **5** i hast göra ngt "lite här o. lite där" (utan att få ngt ordentligt uträttat), obeslutsamt springa hit o. dit Smål Västg; hastigt komma fram, vara påflugan Västg. *Va pemsar du ätter (efter)?* Västg.

pimsig, pimsot adj. [*pims-*, *pems-*] **1** mycket noggrann, petig, kinkig Skåne Smål Västg. *Ho va pimset å odöjli; piera kunne alri jör-a te lajs å själv kum-o alri nön vaj*, hon var petig och oduglig; pigorna kunde aldrig göra henne till lags och själv kom hon aldrig någon vart Smål. **2** sjåpig Smål Västg. *Di ä så pimsia nu fö ti:en, ffeckera, vell baLe vå fina å inget jöra*, de är så sjåpiga nu för tiden, flickorna, vill bara vara fina och inget göra Smål. **3** som har alltför bråttom, som springer hit o. dit Västg.

pin-sketa f. [*pi:nsjedda*, *pi:nskedda*] diarré Boh.

pinadöd interj. [*pi:ˈnadö*, *pi:ˈnade*, *pi:ˈnate*, *pei:ˈnade*, *pei:ˈnate*, *pi:ˈnde*, *pi:ˈnadö*, *pi:ˈnade*, *piˈnnade*, *pinadeˈ* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Värml Dal Härj Jämtl **piradöd interj.** [*pi:ˈradö*, *pi:ˈrade*, *pi:ˈrate* o.d.] Skåne Blek Smål Hall lindrigare svordom för att ge eftertryck åt medgivande, konstaterande, förnekande, förvåning o.d.. *Ja, pinade, va han sao rig?* Ja, minsann, var han så rik? Skåne. *Ja, peinate, dä kan ja vell jöra (väl göra)*. Blek. *Vell (vill) du dä?* Ja, *pirade!* Smål. *Je skä pinade läre dä, jä!* Jag ska ta mig fan lära dig, jag! Härj.

pinaträd interj. [*pi:ˈnatre*, *pi:ˈnatrö*, *piˈnnatreˈ* o.d.] Smål Hall Västg Boh Gotl **piraträd interj.** [*pi:ˈratre*, *pei:ˈraträ* o.d.] Blek Smål Gotl lindrigare svordom för att ge eftertryck åt medgivande, konstaterande, förnekande, förvåning o.d.. *Jaså, piratre, jekk ekki dä sönnå?* Jaså, minsann, gick inte det sönder? Smål.

pingla f. **1** vattenlevande yngel Uppl Västn grodyngel (med svans) Sörml Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl. **a** mygglarv Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång. *I tsjäller (källor) sôm få stå stilla dä bEir e pingler* Häls. **2** padda Häls.

pingla v. [vanl. *pengel* o.d.] 1 fingra på (ngt), klåfingrigt pilla Västb Norrb; bära sig fumligt åt, fumla Västb. *Dem vor-fel redd i skull peingel å sjut me*, de var väl rädda att jag skulle fumla och skjuta mig. *Pengel int denna!* Västb. 2 pilla med ngt smått o. besvärligt Värml.

pingla v. [*pingl-*, *pinggäl* o.d.] hänga o. svänga fram o. tillbaka, dingla, slänga Dal Västb. *Å pinglôr pund tjohllam*, det hänger och slänger under kjolen Dal. (Förr i tiden) *brukä dem ha:a tjufämöringa fästä ditti kLakktjedjen sä hä peinglä a vâr-sjåm grannt*, förr i tiden brukade de ha tjugofemöringar fästade i klockkedjan så det dinglade och var så grant Västb.

pinglig adj. Smål Värml pingslig adj. Västg Värml smal o. späd, spenslig, spinkig. *Våan* (våran) *pôjk han ä så pingli å vill inte äte, å ere ban* (barn) *di jätar* (äter) *s-att di kan sprikke* smål. *Ett barn va se* (så) *lite å pinglit se armera* (armarna) *å bena va sôm lerpipskaft* Värml.

pinig pinug, pinot adj. [även: *pajn-*, *pejn-*, *päin-* o.d.] 1 som innebär el. involverar lidande el. svårighet a snål, gnidig, närig; om mat o.d.: snålt tilltagen Smål Hall Boh Gotl Värml. *Dai e så pineta så dai nänas knapt å äda seg mätta*, de är så snåla så de törs knappt äta sig mätta Hall. (Om brödsvisor:) *de skälle va tjökkt å stort, de fekk inte sajj pinet ud*, det skulle vara tjockt och stort, det fick inte se snålt ut Hall. b tynande (pga näringsbrist, sjukdom o.d.), mager, klen, vek Hall Västg Sörml Värml Dal. *Va sä:a e pinete på manga stelle*, vad säden är klen på många ställen Hall. *Dässa pinut grana`an* (granar) Värml. c ansträngande (o. plågsam), mödosam, svår, besvärlig Närke Dal; om person: elak; grinig, kinkig, besvärlig Dal.

pink-mössa f. [-*mössâ*, -*myssâ*] (stickad) toppig mössa med tofs, toppluva; nattmössa Uppl. *Jen rödör pinkmyssä*, en röd toppluva.

pinka f. liten klocka med kläpp, bjällra, skälla Dal Häls Härj. *Han har föll* (väl) *pinka på hästen* Häls.

pinka f. Skåne Blek Smål pink m. Smål skjorta el. särk (av linne) för småbarn el. spädbarn, barnlinne. *Hon sad* (satt) *å sydde pau pinkår te glötten* (ungen) Skåne. *Han jekk* (gick) *i bare pinken* Smål.

pinka v. (med verktyg) knacka el. slå med lätta slag, picka Gotl.

pinkel m. lång stång (försedd med träklump i ena änden) använd som redskap att pulsa i vattnet för att skrämma fisk att gå på nät (vid pulsfiskning), pulsstång Västb Lappl.

pinn-galt m. igelkott; igelkotthane Gotl.

pinn-gys m. igelkott Gotl.

pinn-mal m. jordart av hårt packad sten, grus o. lera, hård morän, pinnmo Med Ång Västb Lappl. *Du ha inge grønn förn du komm ne på pinnma:rn*, du har ingen grund förrän du kommer ned på pinnmon Ång.

pinn-snö m. [-sny, -sni] snö i form av kornformiga snöflingor, kornsnö, trindsnö, snöhagel Skåne. *Pingsny dän e haur* (hård) å vass.

pinn-so äv. **pinna-**, **pinne-** f. [pinn-, penn- o.d.] igelkott; igelkotthona Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg. *Dar e ain pingso ude i haven o hon ha trai onga mä se*, det är en igelkott ute i trädgården och hon har tre ungar med sig Skåne.

pinn-sugga f. = **pinnso** Skåne Hall Östg. *Ja tjänner* (känner) *ullen, sa den som klepppte* (klippte) *pinnsoggan* Hall.

pinn-svin äv. **pinne-** n. [pinn-, penn- o.d.] igelkott Skåne Smål Hall Gotl. *Di vill inte genn* (gärna) *ta leiv* (livet) *av pinnsvein* Gotl.

pinnejocka f. 1 (i silduk kvarvarande) återstod efter smältning av talg; använd bl.a. vid stekning av potatis Dalsl. 2 äggröra Dalsl. 3 fisken siklöja Dalsl.

pinot adj. se **pinig**.

pinskaträd interj. se **piskaträd**.

pinslig pinslen adj. se **penslig**.

pip adv. [pip, pib, piv, peip o.d.] alldeles, fullständigt, helt o. hållet; vanl. i förb. (äv. som ssg) *pip öppen*, alldeles öppen, vidöppen Skåne Smål Hall Västg Boh Gotl Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal. *Lokk daren å la den ente stå piv åven!* Stäng dörren och låt den inte stå vidöppen! Skåne. (Han låg) *pip voken* (vaken) Smål. *Då fekk han si* (se) *en orm sôm jaga e groda; gape stog* (stod) *pip yppe sôm ett harajiller* (hargiller) Närke.

pippa f. lus, huvudlus Västg Uppl Västn Dal Gästr Med Jämtl. *Ungane* (ungarna) *fekk pippur i håre i sko* (i sko) Uppl. *Du ha fäl aldrig fått pippan ti huvvå, gôssä?* Du har väl aldrig fått löss i huvudet, pojke? Med.

pippa v. (vid slakt) sticka (ett djur), slakta Boh. *Pippa grisen*.

pippe pipp m. på hondjur: spene; på kvinna: bröstvårta; bröst; i förb. *få pippe*, få di Hall Värml Västn Härj. *Har tösa* (flickan) *fått pippe?* Hall. *Kossa har så stor pippet*, kossan har stora spenar Värml.

pippel m. se **2pimpel**.

pippel m. se **pipple**.

pippla v. [pippl-, peppl- o.d.] 1 smågnälla, jämra sig; vara kinkig el. petig, sjåpa sig Blek Smål Östg Sörml. *Banongen peppla så möet, dän ä nåkk sjukâ*, barnungen gnäller så mycket, den är nog sjuk Smål.

pippla v. [vanl. *pepp-*] oper. förekomma i mängder, myllra, krylla Skåne Smål Hall Västg. *Dä bla så fullt i stuva så dä le:ade å pepplade i vae:veli höne*, det blev så fullt i stugan så det rörde sig och myllrade i vareviga hörna Smål. *De* (det) *peppla å* (av) *fölk i stan i da* (idag) Hall.

pippla v. i förb. *pippla upp*, svimma (av trötthet), tупpa av; äv.: dö Jämtl. *Hän tog se för te fälis mä båt nejöning all färsän ... å for nejöning dām all, ennä te hän nådd Stugufärsä. Män der pipple n opp der*, han tog sig för att färdas med båt ner genom

alla forsarna ... och for ner genom dem alla, ända tills han nådde Stuguforsen. Men där tuppade han av.

pippla v. [pipp-, pepp-, peppe£ o.d.] **1** fingra på (ngt), pilla; plocka (med fingrarna) Östg Värml. *Di satt där å pipp£ade* (på gitarren) Östg. **2** syssla med småplock, pyssla Skåne Blek Värml Häls. *Hon hadde allti nåd o pippla mä, o nu va de spessa te brualagen*, hon hade alltid något att syssla med, och nu var det spetsar till brudlakan Skåne. **3** pyssla med (ngn), skämma bort, fjäska för Smål Sörml. *Hong peppla me ba`anän få mö:öt*, hon pysslar med barnen för mycket Smål. **4** inte göra ngt särskilt, slå dank Smål Östg. *Di går öm daga* (dagarna), *flekkra* (flickorna), *å bare peppler* Smål.

pipple n. [pipp£-, pepp£-, pe:p£- o.d.] Uppl pippl m. [pepp-, pe:p- o.d.] Värml Uppl **1** rundaktig (garn)stump, litet nystan Uppl. *De e bara ett lite pepp£e kvar åv de stora nystane*. *Katta lekte me peple*. **2** kornig upphöjning på yta, knottra Värml.

pipplig pipplug, pipplot adj. [pipp-, pepp-] Blek Smål Östg Sörml Värml Uppl Västn pipprot adj. [peppret] Värml gnällig, gråtmild, ynkelig Blek Smål Östg Sörml Uppl. *Dn då flekkan a vatt sô då lite peppli i all sin ti*, den där flickan har alltid varit så där lite gnällig Smål. **1** kinkig, småaktig, petig (med ngt); sjåpig Blek Smål Östg Sörml Värml Västn. *På* (excercisplatsen) *Sannahe fekk en allt vänge sä å* (vänja sig av) *må å vare pepp£i* Värml.

pipplig pipplug pipplot adj. [pipp-, pepp- o.d.] Smål Sörml Värml Västn Gästr pipprug pipprot adj. [pepp-] Värml småbrokig, fläckig; småprickig jfr **peplug** Smål Sörml Värml Västn Gästr. *Tapeten ä så pepp£i så då f£imre för öjja* (ögonen) Smål. **1** knottrig, noppig Värml. **2** som är prickig av kvisslor Västn.

pippling m. [pipp-, pepp-, pevv-, päp-, pep-, peb-, pev-, pöb-, pöw- o.d.] **1** barnunge, liten pojke, parvel Skåne Smål Hall Västg Gotl Häls. *Nu kommår pevlingana ifrå skolan* Skåne. *Ja va bara oin* (en) *peb£ing dao* (då) Hall. **2** liten el. kortväxt person, dvärg, krympling Skåne Hall Västg Gotl. *Hingases paug* (hennes pojke) *e ain räkti* (riktig) *pebling, de sar* (ser) *änte ud såm ad han skålle blai stårre* (större) Skåne. *De var n läitn* (liten) *päpling ti kal* (karl) Gotl. **3** liten mystisk varelse, småfolk, troll Skåne Blek. **4** vattenlevande yngel (t.ex. ålyngel, mygglarv) Smål; vanl.: grodyngel (med klumphuvud o. svans) Skåne Smål Hall Västg. **5** småvuxen potatis el. frukt Skåne Smål Hall; vanl.: småvuxen äppelsort Skåne Smål Hall. *Pipp£inge ä mindre än vanlie äpp£e* Smål. **6** klimp (i soppa) Skåne.

pipplug adj. se **1pipplig**.

pipplug adj. **1** som är krusig, utpyntad o. fin Dal Gästr. *Dôm had nog fina k£ädôr då mä, dôm kuna nog vâ så pipp£ô å grånn*.

pipplug adj. se **2pipplig**.

pippra v. [peppr-] skälva (av köld, vrede o.d.), darra Boh. *Peppra å frysa*.

pipsill vanl. **pipe** f. [pip-, pib-, piv-] person som har lätt för att gråta, lipsill Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Värml. *Ain* (en) *sånn pibesill du e!* Skåne.

pipsör m. 1 växten hampdån, pipdån el. växten vitplister (blindnässla) Dal Häls.

pira f. [ofta *peir-* o.d.] 1 växten bergsyra Gotl. 2 i uttr. (*surt*) som *pira* a något som är vattensjukt Gotl. *Um de* (det) *e seur vid* (sur ved), *da e de sām päir-da* (då). **b** något som är mycket syrligt Gotl. *Drikka seurt sum peiru*.

pira v. *peta*, *påta* Gotl. (Brännvinsflaskan läckte:) *så lägga* (lade) *bondn si pa knei* (knä) *u pird mä fingrä ei veitu* (i vätan) *u sän putt-n* (stoppade han) *fingrä ei munnen*. *Pire me* (med) *a pinne i iordi* (jorden). *Den akan her, den ligga di u pirar u säilar äi*, den åkern här, den ligger de och påtar och sölar i.

pira v. pirrande småvärka (i kroppen), krypa Härj Jämtl Ång. *Jâ tjännå dä pirä ti kroppänn, jâ bËi snartt sjuk*, jag känner att det kryper i kroppen, jag blir snart sjuk Ång.

pira v. [*pir-*, *per-*] Västg Boh Östg Ång *pirra v.* [*pirr-*, *perr-*] Smål Dal om vätska: rinna sakta, sippra, rinna i en fin stråle. *BaËja* (baljan) *ä otät, vattnet perra på ena si:a* (sidan) Smål. *Dä perer å rinner* Östg. *Vattnet pিরer öpp* Östg. *Dä ä snartt sjlut på vattne opi själla, dä så pass at dä pire litte grann borti kranja*, det är snart slut på vattnet i källan, det är så pass att det sipprar lite grann ur kranen Ång.

pira v. [*pir-*, *pi`ir* o.d.] Jämtl Ång Lappl *pirra v.* Uppl 1 gnälla (med pipig röst), gny, kvida; äv. om katt: jama Uppl Jämtl Ång Lappl. (Barnet) *ligger å pirrär inna han somnär* Uppl. *N littn stakkâr* (stackare) *sām ligg å pi`ir* Jämtl. 2 sjåpa sig, vara kinkig Ång. *Va ä e dänn e för kär sôm pir veëtt?* Vad är det för karl som sjåpar sig för jämnan?

pira v. Smål Hall Västg Boh *pirra v.* Gotl *plira* (med ögonen), kisa. *Han pir mä öwa* (ögonen) *fôr han seir dåËit* Hall.

piradöd interj. se **pinadöd**.

piramen interj. [*pi:ramänn*, *pi:romänn*, *päi:ramänn*, *pi:ramänn*, *piramä:n*, *piromä'n* o.d.] lindrigare svordom för att ge eftertryck åt medgivande, konstaterande, förnekande, förvåning o.d. Skåne Blek Smål Hall Västg. *Nåa* (när) *ja hade so`ot lide* (suttit lite) *o gronnat sa, piromen, kom ja te o tänka på ött da* (att det) *va fira döra* (fyra dörrar) *i faihuset* Blek. *Jo, piramänn, va hann såu!* Jo, visst fan, var han så! Hall.

piraträd interj. se **pinaträd**.

piravall interj. [*pi:ravall*, *pi:ruvall*, *pi:rovall*, *pirova'll* o.d.] lindrigare svordom för att ge eftertryck åt medgivande, konstaterande, förnekande, förvåning o.d. Blek Smål Hall Västg. *Ska du röijsa* (resa) *te stan i möan* (morgon), *sau piravall följå* (följer) *ja mä* Blek. *De* (det) *pirovall ä sant!* Smål. *Vågar du gå did* (dit)? *Ja, pirovall, de e inte farlit* Hall.

pirelig adj. [*pi:räli*, *py`ireli*, *pö`yrel*, *pä`räli* o.d.] som är späd till växten el. (sjukligt) klen o. mager; tunn; ynklig Ång Västb Lappl Norrb. *Hä ä sä pirälet e hö denna*, det är så tunt hö där Lappl. *Än var så päreli till vekkstn så ne var ät-na*, han var så späd till växten så det var inte något Norrb.

pirig pirug, pirot [*pir-*, *pyr-*] adj. som är smal o. späd till växten; spinkig, klen, svag, ynkelig Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Ång Lappl Norrb. *Piri ä kraken på alla di vis* Västn. *Trena* (krukväxterna) *e piriga* Uppl. (Krukväxten) *såg pire ut, så ja trodd alldôs* (alldeles) *hon skull vissna ner alldôs* Gästr.

piring m. = **pirling** 1 Gotl.

pirka v. [*pirk-*, *pärk-* o.d.] 1 gå i rask takt, småspringa; äv. i förb. *pirka av, iväg* o.d.; jfr **1pilka** Skåne Smål Dal Häls Ång. *Hadde ja vesst att klåkan inte va ma:n fira, så hadde vi pirkatt haim ijän*, hade jag vetat att klockan inte var mer än fyra, så hade vi traskat hem igen Smål. 2 i förb. *pirka på*, arbeta snabbt o. händigt, knoga på Med Ång. (Han var så snål) *s-ätt han int nämäs* (nändes) *ha na lejjôlk* (tjänstefolk) *ôm sjlôttanna* (slåttertiden) *en gång utan han pärkä på o sjlog ensammän* Med. *Va hon pirk pa å räfs!* Ång.

pirka v. se **2pilka**.

pirka v. [vanl. *perk-*] 1 (med finger el. redskap) peta på el. i ngt, pilla förstrött peta (i mat) Skåne Smål Västg Boh Närke Värml Västn Med. *Kan du perke åpp di härr alle knuta* (knutarna) ? Smål. (Han) *perkar å äter-sjä dålit* Västg. *Lä bÊi å pe`erk på sår, dä kun bÊi vark i de*, låt bli att pilla på såret, det kan bli inflammation i det Värml. *Den ska vi perk ner* Västn. *Perske mä fingra* (fingrarna) *få du opp rota* (roten) Med. 2 försätta (ngt) i rörelse, putta på; vanl. **a** i lekar med avs. på träklot, kägel o.d.: peta (ikull, undan), slå; i lekuttr., bl.a. *pirka fyr, pirka kula, pirka pinne, pirka boll* ¶ o.d. Skåne Blek Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn. **b** med avs. på timmer, hö o.d.: flytta på Värml Ång. (Vid trämassefabrik:) *Perke temmer på spele* (rullbandet) Värml. 3 arbeta med (smått) petgöra, peta, knåpa; syssla med lättare arbete, pyssla Smål Västg Boh Östg Värml Dal. *Sitte å perke på e strump* (en strumpa) Smål. *Di jar intenô* (gör inte något), *bara seter å perkar å virkar-lite* Västg.

pirkig, pirkot adj. [ofta *perk-*] 1 som är spinkig till växten el. som inte växer bra Smål Värml. *Han va littn å perket* värml. 2 om växtplats o.d.: dålig (för att den ger upphov till spinkighet o.d. hos växtlighet) Smål. *Su pirket u uselt dåä tråäet stur*, så "pirkigt" och uselt den krukväxten står. 3 klen, ej fullt frisk, sjuklig; ömtålig Smål Västg Boh Dalsl Värml. 4 pjunkig, pjåskig, finkänslig; nogräknad, petig Smål Hall Boh Värml; som har dålig aptit Smål Värml. *Perkier i maten* Smål. *Han ä sô perkut mä etinga* (ätandet) *sô dä trôr-ne* (ni) *int* Värml.

pirla v. [*pirl-*, *perl-*, *pärl-*, *peL-*, *pill-* o.d.] om vätska: rinna sakta, rinna i droppar, sippra, porla Skåne Blek Smål Västg Värml Dal; i förb. *pirla upp*, *porla upp* Skåne Blek. *Vanned* (vattnet) *pirlar opp* Skåne. *Tä sist så peLe å rinna dä baLe* (bara) *lite* Smål. *I hôr ä pillär å en litn bäkk*, jag hör det porlar från en liten bäck Dal.

pirling m. [*pärl-*, *parl-*, *peL-*, *pâl-*, *pel-*, *pôl-* o.d.] 1 smal korv (stoppad i fjälster av fårtarm); se även **piring** Smål Västg Östg. *På sômma ställe* (somliga ställen) *få en baLe* (bara) *lite peling å brö sôm en sa* (ska) *stôpp i-sse* Smål. 2 (smal) fårtarm; använd

som fjälster Smål. **3** smalt ljus (av talg), talgdank Blek Öland Smål. *De* (det) *ä ein pôling i lyktan* Smål. **4** litet o. smalt (vattenlevande) djur **a** liten ål Skåne Blek Smål. *De enda jo kröydde vo nona perlinga pa hotten*, det enda jag krokade var några små ålar på ljustringen Blek. **b** grodyngel; jfr **paddpirling**, **puggpirling** Skåne. **c** larv, mask Skåne.

pirlot pirlig adj. [*perl-*, *pel-*] **1** klen, ömtålig, pjunkig Smål. **2** petig el. kinkig (med mat) Smål. *Han ä så peli, så då ble intâ möât ätât* (mycket ätet) *ska ja se* (säga) .

pirovall interj. se **piravall**.

pirra v. se **4pira**.

pirra v. [*pirr-*, *perr-*] **1** hastigt röra av o. an (med ngf, vanl. svans), vifta, svänga Smål Västg Västn Ång. (Geten) *perrar mä rumpen* (svansen) Västg. **2** vrida sig hit o. dit (för att komma loss), slingra sig, sprattla Västb Lappl. **3** röra sig raskt (hit o. dit), springa med små korta steg, trippa äv.: arbeta ivrigt (o. vara i ständig rörelse) Ång. *Han perre på se ofördärvoat* (så oehört) Ång. *Hörn* (hon) *perre å for* Ång. **4** knulla (ngn), ha samlag; om smådjur (t.ex. katt, kanin): para sig med Skåne Blek Smål Hall Boh Närke Uppl Häls. *Han perrar alla fruntömmor* (fruntimmer) *såm han kåmmor när* Skåne. **5** i förb. *pirra upp ngn*, göra ngn med barn Öland Smål. *Han perred äpp henne* Öland.

pirra v. se **6pira**.

pirra v. se **5pira**.

pirra f. [*pirr-*, *perr-*] smalt ljus Västg Boh.

pirra f. [*pirra*, *perra*, *pärre* o.d.] **1** tacka; får Västn Häls Härj Med Jämtl; ofta i lockrop Värml Västn Dal Gästr Häls Härj Jämtl; äv. i lockrop till hanfår, bagge Värml. *Senn skull dôm vår rädda ô-m-ä å intâ tappa bôt-ä för då skull dôm mista ett jur, e ko ällä jet ällä pirra* Västn. **2** lockrop till get Häls.

pirre m. får Dalsl; ofta i lockrop; jfr **1pira** Boh Dalsl Jämtl. *Pirre lammen då!* Jämtl.

pirril m. se **pyrel 1**.

pirruett s. [*pirruvitt*, *pirrivitt* o.d.] småkaka Gotl.

pirva v. [*pirv-*, *perv-*] knulla (ngn), ha samlag; ofta i ekivoka el. fräcka talesätt o.d. Blek Hall Västg Närke Gästr. *Hong är så lätt* (hon är så lätt, dvs. har spänstig gång), *såm hong va nypervad* Blek. (Sagt om ngf som är svårt att utföra:) *Dä-ä lika svårt sjum te pervo ena dör sjäring* (död käring) Västg. *I nödens stunn pervar höken skata* Västg.

pirvel m. [*pirv-*, *perv-*, *pyrv-*, *pörv-* o.d.] **1** liten pojke, parvel; jfr **pyrel 1** Boh Gotl Sörml Västn Dal Gästr Häls Västb. **2** spinkig o. späd person, kortväxt person; liten stackare Värml Med Västb. *Di kalla hōmmen te pervel, då va ett öcknamn*, de kallade honom för "pirvel", det var ett öcknamn Värml. **3** tjurkalv, liten tjur Sörml Närke.

pisa f. se **pissa**.

pise m. se **pisse**.

pisel m. [pis-, pes-] penis (hos större handjur, t.ex. tjur, bagge) Ång Lappl Norrb.

piska-tåka f. [-tåga] **1** stor o. orolig brådska i samband med att något har hänt el. förväntas att ske; hets, jäkt Skåne. *Sekken* (vilken) *piskatåga dar e te nabbons* (grannens). **2** stim o. oväsen i samband med bråk el. när flera personer är samlade på samma ställe; larm, liv Skåne. *De va en hiskeli piskatåga i (ni) kan ställa te', onga* (ungar) ! **3** tät dimma Skåne. *En räli* (hemsk) *piskatåga*.

piskaträd interj. äv. som två ord [pi`skatre, pi`skaträj, pi`skatra, pi`skatrô o.d.] Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl pisketräd interj. äv. som två ord [pi`sketa tre', pi`sketa trö o.d.] Västg Dalsl pinskaträd interj. äv. som två ord [pi`nska tre] Boh lindrigare svordom för att ge eftertryck åt medgivande, konstaterande, förnekande, förvåning o.d.. *Då vell jak ha frukost mä. – Jae, piskatre, sa (ska) du dä' få!* Västg.

piske m. katt, hankatt Västg.

piske-lördag m. lördag i stilla veckan (påskveckan); påskafton Västg. (Dagarna i påskveckan kallas:) *kôlemånda* (kolmåndag), *asketissda, dumme£onsda, sjärtorsda, långefreda, piskelorda*.

pislig pislö adj. [pi:sled o.d.] **1** som är späd till växten; klen, mager, spinkig Skåne Blek Smål. *Hon fekk äjn sön män an va sau liden å pislja*, hon fick en son men han var så liten och mager Blek. **2** som äter litet el. är petig (med mat); gråtten Skåne Blek. (Han) *va pised pau maden* (maten) Skåne. **3** som inte är riktigt kry, som inte mår bra; hängig, sjuklig Skåne Blek Smål. *Han sao blegar ella pisljar ud*, han såg blek eller hängig ut Blek.

piss-hus el. **pissee-** n. [piss-, pess-, pe`ess-] **1** på hanhäst (el. tjur): hölje som omsluter könsorganet Smål Västg Värml Västb; urinledare på hanhäst Uppl. *Tsjvet lera bårti piss-huse på hesta*, tvätta smutsen från "pisshuset" på hästen Västb. **2** urinblåsa på djur Dalsl Värml.

piss-kälke m. [pi`sstsjä£ke, pe`sstsjö£ke o.d.] skämts. kasserade galoscher el. gum-mistövlar utan skaft (som används när man vill förrätta sitt behov utomhus) Härj Jämtl.

piss-ut m. [pissu't] (utom Uppl Dal) Sörml Närke Värml Västn piss-uta f. [pessu'ta, pessu'ta] Västg Dalsl mindre (o. tillfällig) ränna i åker; mindre dike, kortare ut-loppsränna.

piss-veckan el. **pissee-** f. bf. sg. [pissvekka, pissvikka, pissvikku, pissvåkkô, pissvôkke, pissevekkkan, pessevekkkan, pissevikka, pesseveka, pissevika, pessevega o.d.] Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal Gästr Härj Med Jämtl Norrb piss-ukan f. bf. sg. [pi`sseu:gan, pe`sseu:gan o.d.] Skåne Hall pissare-veckan f. bf. sg. [-vekke, -vikka, -veka o.d.] Smål Östg Lappl fruntimmersveckan (18 – 24 juli). *I pesseveka rängna-Lä la mune mäst*, i fruntimmersveckan regnar det väl männe som mest Västg. *Då fikk di lage att i fikk in hôt, för då börje pisserevikka*, då fick de se till

att de fick in höet, för då började fruntimmersveckan Östg. *Ve tin* (vid tiden) för *pissivekka brukâr klarbârâ varâ mognâ* närke .

piss-verk äv. **pisse-** n. [*pissvärk, pissevärk, pessevärk, pissvâsjk* o.d.] yttre könsdelar, könsorgan; urinorgan; jfr **pissety** Smål Boh Östg Uppl Västml Jämtl. *Han a vatt* (har varit) *på sjukstuva* (sjukstugan) för *pissevärrets skull* Smål. *Dâr esten ar pissvärke*, där hästen har "pissverket" Uppl. (Sagt till läkaren:) *je kann just unner håre de står tå' mâ pissvârsjân mett*, jag kan just undra hur det står till med mitt "pissverk" Jämtl.

pissa f. Västg Boh Dalsl Värml *pisa* f. [*pis-, pes-*] Hall Västg honkatt, katta. *Kåmm, pisa, får-e mjälk* (du mjölk) Hall.

pissa-blomma f. maskros Öland.

pissare-vecka f. se **pissvecka**.

pisse piss m. Västg Boh Dalsl Värml Dal *pise* pis m. Hall Västg hankatt, katt. *Ain sôdden liten dôler pis!* En sådan liten vacker katt! Hall.

pisse-blena f. vagel Skåne. *Han har en pisseblena i yjjad* (ögat) .

pisse-knagg m. [*pisse-, pesse-*] vagel Skåne Blek. *La pisseknaggane seda te di tårres*, låt vaglarna sitta tills de torkar Skåne.

pisse-plita f. vagel; kvissla, finne Skåne. *Hon ha jo ansejted* (ansiktet) *fullt å pissepledor*. *Du har fåud en pisseplida åver yjenen*, du har fått en vagel över ögonen .

pisse-tyg n. [*pi`ssety, pe`ssety, pi`ssetöjj, pe`ssetöjj* o.d.] yttre könsdelar, könsorgan; urinorgan Skåne Smål Hall Östg Uppl. *Mârra har fåt nôt fjål* (något fel) *på pessetyt* Hall.

pisse-uka f. se **pissvecka**.

pissing m. Dal Häls pissunge m. Häls myra; ettermyra, pissmyra.

pissunge m. se **pissing**.

pissunge m. kattunge; katt Västg Dalsl Värml.

pista f. se **1pistra**.

pistel m. liten brasa (med svagt brinnande eld) Västg. *Dä ä kållt, ja tror ja sâter in' en pistel*, det är kallt, jag tror jag sätter en liten brasa .

pistel m. illmarig el. falsk person Boh.

pisteri n. se **papisteri**.

pistra f. Västg Boh Dalsl *pista* f. Boh *pist* m. Värml. **1** strå Västg Boh Dalsl. **2** hårstrå, hårstripa, hårttest Boh Dalsl Värml.

pistra v. förfara med ngt så att det räcker länge; spara i hög grad; snåla Boh Dalsl Värml. *Ho* (hon) *pistra mâ allt, å dâ va för dâ' ho bËe se rik ug* (så rik också) Dalsl.

pistra v. [*pi:str-, pisstr-, peistr-, pister* o.d.] **1** framkalla el. åstadkomma ett tunt o. gällt ljud, pipa, gnissla, sirpa; ofta i fråga om vissa djurs el. insekters läten (t.ex. mus, syrsa) Dal Härj Jämtl. *Hu pister å sjong så grânt*, hon piper och sjunger så grannt Jämtl. **a** om orm: väsa Härj om vinddrag: vina Härj. (Det) *pisstre i knutömm* (knutarna) . **2** om rå el. sur ved i eld: brinna pipande o. fräsande; om eld: brinna sakta o.

smått, pyra; äv.: låta eld pyra Västg Gotl Närke Dal Härj Västb. *Vi har pistrat å ellat* (eldat) *hele kväll män har ingen varme ändå i stuva* (stugan) Västg. *De jär så säurt u rat så de bär ligger u pejstrar*, det är så surt och rått så det bara ligger och piper Gotl. *De pistrâ ôppi spissa* (i spiseln) Härj. **3** (oroligt) kvida, gny, gnälla Västg Gotl Dal Härj; (små)gråta Boh. *Di har da alltot någ sjaukdom till pejstrâ yvar*, de har då alltid någon sjukdom att gnälla över Gotl. (Prästen "läste bort" djävulen och tvingade honom genom ett hål) *ô då pisstrâ n ô let illje förr de varst förr trångt ô kröpe ut jennôm de da grânje hôle*, och då kved han och lät illa för det vart för trångt att krypa ut genom det där smala hålet Härj. **4** om person: vissla Dal. *Pistär ien låt*. **5** skjuta fram läpparna för att blåsa (på eld) Västg. **6** frambringa sugande el. smackande ljud med läpparna (t.ex. för att mana på en häst) Dal. *An pisträr å esstn*, han smackar på hästen. **7** kyssa Dal. *Pistra að* (åt) *nån*.

pistra v. om nederbörd (regn, snö): falla (lätt o.) fint Västg Boh. *Dä pistrar å snöjar, dä bEir inte nö åv-et* (något av det) Västg.

pita f. dalgång, sänka el. svacka i terräng Uppl.

pita v. **1** framkalla el. åstadkomma ett tunt o. gällt ljud, gnissla, pipa, sirpa; bl.a. i fråga om vissa djurs el. insekters läten (t.ex. fågel el. syrsa) Gotl Uppl Dal Ång Västb; äv. om vinddrag: vina Gotl Västb. (De anlidade en dragspelare och då) *sky* (skulle) *di ha han ti sita* (sitta) *u pita* Gotl. *Vå var-e sam pet?* Uppl. *Å* (det) *pitär fôr öra* Dal. *Fögern pite*, fågeln kvittrar Västb. **2** om rå el. sur ved i eld: brinna pipande Gotl Dal. *Då e pitär i jelldem*, då det piper i elden (kommer det främmande) Dal. **3** kvida, gny, gnälla, jämra sig tala med hög, pipig el. gäll röst Gotl Uppl Västb Dal; skrika gällt, tjuta Uppl Dal. *Hon piter å gneller* (gnäller) Uppl. *An* (han) *pet sôm en gris* Dal.

pite-pojke m. [peit-, pijt-] bakverket anisbröd Norrb. *Hon bjöud opa* (på) *pijtpåjka*.

pitta v. dia; jfr **1patta 1** Boh.

pittling m. [pettling] liten o. smal korv (stoppad i fjälster av fårtarm) Smål Östg.

pittra v. [pittr-, pettr-, petter] **1** om vätska **a** brusa, pärla Värml; puttra, småbubbla Värml Dal. *Då pettrâ i vattn* Värml. **b** sippra Dal. **2** om fågel: kvittra Uppl Dal Gästr.

pittra v. [pittr-, pettr-] **1** pirra (i kroppsdel), sticka Dal. **2** darra, skälva Boh. *Han va von* (arg) *sô han pettra*.

pjäck s. se **6pjätt**.

pjäck m. se **3pjätt**.

pjäcka v. **1** gå el. löpa med korta steg, traska, småspringa Gotl. (Hon) *kräupar* (kryper) *upp ör dejkä* (ur diket) *u så till pjäkkä pa vägen allt va ha kundä*.

pjäcka v. **1** slå lätt o. lindrigt; jfr **3pjätta 1** Hall. **a** slå (säd) med lie; jfr **3pjätta 2** Hall. *Då va en swåring* (baddare) *te å pjäcka röw* (råg). **b** picka (med verktyg o.d.), knacka Västb Norrb. *Han piekke å slo ve hammarom*, han pickade och slog med hammaren Västb. (Då) *pijke äinn bårte påijka mä vä rännstaven bake ruggen*, då knackade en av pojarna mig med skidstaven bakpå ryggen Norrb.

pjäcka v. se **4pjätta**.

pjäcke-tyg n. se **pjättetyg**.

pjäckel n. se **2pickel**.

pjäckla v. [*pjäkkē-*, *pjäkkäē* o.d.] syssla med struntsaker, arbeta med mindre viktiga göromål, småpyssla Dal.

pjaddig pjaddot [även: *pjatted*] adj. långsam, senfärdig; osäker i sitt förehavande, tafatt, fumlig Hall.

pjadra f. vanl. i pl. **1** lumpor, trasor; dåliga kläder Uppl. *Ta åv de (dig) pjadrone o törka de (dig)*.

pjäk adj. pigg o. rapp (i sitt tal), munvig, uppkäftig Sörml Dal Gästr. *Vara pjäk i mun* Sörml.

pjäka v. **1** bära sig barnsligt (o. oberäkneligt) åt, vara sjäpig el. löjlig Öland Smål. *Stå i`int (inte) dår å pjäk* Öland. **2** dalta (med ngn), pjoska Blek Smål. *Heon bara gaor o pjäka mä den därre ungen*, hon bara går och pjoskar med den där ungen Blek. **3** vara velig, vela Gotl. *Han star (står) u pieikar*.

pjäkig pjäkug, pjäkot adj. **1** sjäpig, barnslig, kinkig Blek Öland Smål Östg. *Han ä så pjäki dän där, de e inget såm passar* Östg. **2** enfaldig, dum Smål Gotl. *Gåbben (gubben) ä gammal o pjeketta* Smål. **3** mjäkig Öland Gotl; oföretagsam Gotl. *Han je (är) så pieikur, de bläir (det blir) int-någ av en* Gotl.

pjäl adj. klen, svag, kraftlös; äv. om person: utmattad, uttröttad, orkeslös Uppl Gästr Ång. *Kaffe (kaffet) ä pjalt* Gästr. (Han) *si se (ser så) pjäl ut* Ång.

pjål n. gnäll över ingenting; (gråt o.) jämmer; klagan Häls Härj Med Jämtl Ång Västb. *Jä össk int höre pjåLe dett!*, Jag vill inte höra ditt gnäll! Härj. *Dä ä då ä fali pjåL å!* Det är då ett fasligt gnäll också! Ång.

pjala v. **1** tyst o. sakta ta sig fram Dalsl Häls; äv.: framföra båt i sakta mak, ro sakta Häls. **2** krypa Häls. (Det) *piala i buskane*. **3** skvala Uppl.

pjåla v. **1** gnälla (över ingenting), ömka sig, jämra sig, kvida Uppl Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Ho (hon) pjåLa å grina (grät)* Häls. *Han pjåLe sä jä vartt sä trött på-n*, han gnällde så jag blev så trött på honom Ång. **2** pyssla om (ngn) så att denne blir sjäpig, pjoska Västb Jämtl. *Hu pjå`åL mâ banâm så hu sjemm bortt dâm*, hon pjoskar med barnen så hon skämmer bort dem Jämtl. **3** sakta (o. förstrött) småknoga (med ngt), pyssla Härj Jämtl.

pjalla v. vara senfärdig, långsam el. trög (o. bortkommen) i sitt förehavande Skåne Hall. *Han går å pjallar åm dan (dagen) så de bler ente ti nåd (blir inte något av det)* Skåne.

pjalla v. se **2pjallra**.

pjallot adj. [*pjalled*, *pjallit* o.d.] **1** senfärdig, trög o. tafatt (i sitt förehavande) Skåne. **2** sjäpig, fjantig, barnslig Skåne. *Han e litt (lite) pjalled*. **3** mesig, feg, rädd Skåne Öland. *Ho (hon) va ju så pjallit* Öland.

pjallra v. [*pjallr-, pjällr-, pjaller, pjäller, pjallder* o.d.] **1** prata strunt, pladdra, sladdra, skvallra Västg Värml Uppl Dal Gästr Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Han kan väl inte låta bi (bli) å pjallra åm va vi säger här* Uppl. **2** (med visst tonläge) prata med småbarn (el. djur), prata "babyspråk" Sörml Häls Med Norrb. *Ho (hon) barä sitter å pjallrär me småunga* Sörml.

pjallra v. [*pjallr-, pjaller, pjäller* o.d.] Hall Dalsl Jämtl Norrb **pjalla v.** Dal gå långsamt, lunka, pallra Hall Dalsl Jämtl Norrb; traska (utan mål) Dal. *Djetär (getterna) pjalled iweg* Dal. *Pjaller-de ivein nu å gå!* Pallra dig iväg nu och gå! Jämtl.

pjällra v. se **bjällra**.

pjält m. Skåne Blek Smål Hall Dal Jämtl **pjalta f.** Smål Gotl Dal klädesplagg; ofta i pl.: paltor. *Ja hade inte en pjält o ha pau me* (på mig) Skåne. *Täkka rälija pjälta en ska ha!* Sådana hemiska paltor man ska ha! Blek.

pjalt m. se **1palt**.

pjält m. Västg Boh **pjalt m.** Västg **palt m.** Västg bladmage (hos idisslare).

pjalt m. se **2pjält**.

pjalta v. Skåne Smål Hall Dal **pjalta v.** Skåne Smål Värml Dal i förb. *pjalta sig*, klä sig Skåne. *Nu faur du åpp å pjälta de, paug!* Nu får du gå upp och klä dig, pojke! **1** i förb. *på sig*, klä på sig, resp. *av sig*, klä av sig Skåne Smål Hall Värml Dal. *Nu för (får) ja alt pjälta på me litta mar* (lite mer) Hall. *Frest å pjalt på-rrå nu!* Försök att klä på dig nu! Värml.

pjalta v. Skåne Västg Gotl Östg Värml Dal Häls **pjalta v.** Gotl Dal Häls **pjaltra v.** Härj Jämtl **pjaltra v.** [*pjehlter* o.d.] Jämtl jfr **palta 1** gå med korta steg, tulta, trippa; vanl. om små barn Skåne Västg Östg Häls Härj Jämtl. *Pjalträ på å gå nu, få vi si* (se) Härj. **2** knalla, traska, småspringa; i förb. *pjalta (iväg, av)*, ge sig iväg Västg Värml Dal Häls Jämtl. *Då va ittnô a'ann fer mäj å jä`är än te å pjalt iväg*, det var inte något annat för mig att göra än till att knalla iväg Värml. **3** springa, kuta, rasa Smål Gotl Östg Dal Jämtl.

pjalta v. se **1pjalta**.

pjalta v. se **2pjälta**.

pjaltra f. mindre lass, liten hop Härj. *Han tsjö:rde* (körde) *e litta pjehltre*.

pjaltra v. se **1pjalta**.

pjåmig **pjåmug** adj. Uppl Gästr **pjånug** adj. [*pjån-, pjan-*] Gotl enfaldig, dum, "lite bakom". (Då) *såg biskoppen att he* (det) *va bärrå* (bara) *en pjåmuger bonne* (bonde) Uppl.

pjank vanl. n. Västg Uppl Västn Dal Häls Härj **pjunk n.** Uppl Häls **pjånk** vanl. n. Värml Uppl Västn Dal Gästr den sista (o. sura) produkten som efterrinner vid beredning av brännvin, slatt, lank; äv.: (oklarnat o.) svagt brännvin Västg Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj. *Innan vi börja dunka* (tröska) *på logen ve tretin* (tretiden) *på mörna* (morgnarna) *fekk vi en skvätt pjånk å en bröbit* Uppl. **1** dålig o. grumlig vätska (t.ex.

dåligt kaffe, tunn soppa), blask Uppl Västn Dal Häls. *Kaffe* (kaffet) *va rena pjunkte* Uppl.

pjånk n. se **1pjank**.

pjank n. se **2pjånk**.

pjånk n. Med Jämtl **pjank n.** Ång Lappl liten kvantitet av ngt, skvätt, smula, obetydlighet Med Jämtl. **1** liten börda, litet lass Med Jämtl Ång; packning, bagage, grejer Lappl.

pjänna v. **1** vara ytterst noggrann med (en syssla) (o. därför inte bli färdig inom rimlig tid); pyssla el. peta noggrant Skåne. *De tyjjår döllet fårr skreddaren fårr han pjennar fårr mijjed*, det "tyar" dåligt för skräddaren för han "pjännar" för mycket, dvs. skräddaren presterar dåligt eftersom han är för noggrann. **2** dalta (med ngn) Skåne. *Di hade ente mer än en tös* (flicka) *å den pjänna di mä* (de med). **3** arbeta tafatt o. valhänt med (ngt), arbeta hafsigt o. vårdslöst utan fart Skåne. *Nu kan de* (det) *vara pjennad nåkk* (nog) !

pijas n. småsaker av ringa värde, småpartiklar; skräp, avfall, smolk Skåne Smål Hall Västg Värml. *Hu eilar* (hon eldar) *bare mä smått pijas* Hall. *Tökk pijas ä fell ittnô å ha!* Sådant skräp är väl inte något att ha! Värml.

pijåsa v. visa överdriven omsorg om (ngn), noggrant pyssla med, dalta, klema bort Skåne Smål Hall Västg Boh Östg. *Di hade nte tid å pijåsa så mid* (mycket) (med barnen) Skåne. *Å va du pijåsar me-a* (henne) ! Hall.

pijåsa v. se **päsa**.

pijasare pijasar m. liten o. ynkelig person, beklagansvärd person, stackare Ång Västb Lappl Norrb. *Hä va sä sjlut ve pijasarn, ja gatt ja£p-en opför brotrappen*, stackaren var så slut, jag måste hjälpa honom uppför trappan Västb. *Dän pijasarn dug fäll int stortt-dill*, den stackaren duger väl inte till något Lappl.

pijase pijas m. **1** sävlig o. enfaldig person; person som är "lite bakom" Skåne. **2** trashank; jfr **1pase** Västn.

pijasig pijasot adj. **1** om hö, sädesax o.d.: som inte tynger ihop sig, (torr) tunn o. porös Skåne Smål Hall. **2** yvig, pösigt Smål Hall. *Ulla bla så pijasie*, ullen blev så yvig Smål. *Sao pijased har mitt brö allri vad fôr*, så pösigt har mitt bröd aldrig varit förut Hall.

pijask n. **1** strunt, undermålighet, dålighet Västg Värml Västn Häls Jämtl Västb Norrb. *Dâ vart pijask tå* (utav) *alltihopp* Värml. *Ja ha fått bara pijask* Västn. **2** smått skräp, avfall, smolk Skåne Smål Gotl Östg Sörml Värml Lappl. *Du har-sje* (så) *mykke pijask på rôkken* (rocken) Värml. **3** säd med ogräs, slösäd Öland Smål Västg Västn. **4** dåligt jäst bakverk el. dåligt degämne (för bakning) Sörml. **5** snår (av buskar o.d.) Gotl. **6** trashank, usel person; jfr **4pijask** Gotl.

pijask n. senfärdighet el. långsamhet (i utförandet av ngt), sölande, dröjsmål Skåne Blek Smål Östg. *Ja li:´a* (tål) *intä tôkkât pijask!* Smål.

pjask pjasker m. **1** sävlig, senfärdig el. tafatt (o. oduglig) person, trög (o. enfaldig) person Skåne Smål Hall. *De (det) va en rekti pjask; den va där ente nåd me´* (något med) Skåne. **2** småvuxen el. obetydlig mansperson; liten pojke, pys, parvel Skåne Hall; fjant Skåne Smål Västml Härj.

pjask n. **1** mindervärdig o. tunn, vattenhaltig mat- el. dryckesblandning, blask (t.ex. dåligt kaffe, tunn välling); äv.: sjaskig el. dåligt tillredd mat Skåne Smål Hall Sörml Gästr Häls Västb. **2** slask; slaskigt väglag el. väder Smål Gotl Sörml Häls Västb.

pjaska v. plaska i el. med vatten; stänka vatten Skåne Västg Gotl Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj Med Ång Västb. *Ja pjaska upp-et* (kläderna) Västg. *Ja nog for ve (vi) i å£ven å pjaska å bada* Gästr. *De ä sa b£ött sa re* (så det) *pjask där ja jekk* (gick) Häls. *Dôm ä däri bättjän* (bäcken) *å pjaskä helä dugan* (dagarna), *ungan* (ungarna) Med.

pjaska v. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Värml Uppl paska v. Smål Östg. **1** röra sig långsamt el. sävligt, gå sakta (med släpande steg), lunka, släntra, vanka; äv. i förb. *sig (iväg ¶)* o.d. Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Värml. *Gobba o tjäringa pläa pjaska*, gubbar och käringar brukar vanka Blek. *Pjask så iväg*, pallra sig iväg Värml. *Vi pjaska åpp pa vinn* (vinden) Uppl. **2** arbeta, plocka el. pyssla långsamt o. förstrött (utan att bli färdig); tafatt el. fumligt utföra ngt Skåne Blek Smål Hall Östg. *Gå nu ente här å pjaska* Skåne. *Han sulle re å´ lo:en män han går å paska, så dä vell la te´ om dä b£e fädit denna veka*, han skulle städa av logen men han går där och plockar, så det vill väl till om det blir färdigt den här veckan Smål. **3** gå tyst o. sakta, smyga, tassa Skåne Smål Östg. **4** oper. prassla (under gång el. av steg) Skåne Blek Smål Hall. *Ja hôade* (hörde) *nåt såm pjask* Blek. *De (det) pjaska i boskana* (buskarna) Hall.

pjaska v. slå (täta slag) med tröskslaga Skåne Öland Smål; äv. allmänne: slå, daska Västg.

pjäska f. **1** trollpacka, troll; jfr **torspjäska** Gotl. **2** ond el. elak kvinna Gotl. **3** hora Gotl.

pjåska v. gå i smuts o. väta, slaska; jfr **1pjaska** Gotl.

pjåska v. se **3pjuska**.

pjaskig pjaskug, pjaskot adj. **1** som är långsam i rörelse, sävlig, senfärdig, sölig Skåne Blek Öland Smål Hall Östg Sörml. (Hon) *a sao pjaskij te å a`abeta sa hon jöa dao inte själ få saltet ij maden*, hon är så sävlig att arbeta så hon gör då inte skäl för saltet i maten Blek. **2** som är trög o. enfaldig till sinnes Skåne Dalsl. **3** tafatt, fumlig, valhänt Skåne Blek. **4** kinkig (med mat) Västg. *Pjaskir mä maten*.

pjaskig pjaskug, pjaskot adj. **1** som är blöt o. otrevlig, slaskig Gotl Sörml Uppl Västml Häls. *Vegane bir pjaskuga*, vägarna blir slaskiga Uppl. **2** om soppa, kaffe o.d.: som är tunn o. vattenhaltig, blaskig Dal Gästr Häls Jämtl. *E pjaskuga välling*, en tunn välling Häls. *De va då så pjaskut kaffe mä* (vi) *fikk här sist* Jämtl.

pjaskig pjaskug, pjaskot adj. **1** om utseende, kläder o.d.: som visar på el. kännetecknas av försumlighet; sjaskig, vårdslös, snuskig, smutsig Skåne Hall Östg Värml Jämtl.

Han seir pjaskete ud, han ser sjaskig ut Hall. Di (de) kunne va pjaskut kLädda, dä kunne di va, å dä kunne va pjaskut inne mä (inomhus med) Östg. 2 som är full av smått skräp; skräpig, bossig, smolkig Smål Värml Lappl.

pjasla f. kvinna som inte blir färdig med det hon företagit sig el. som inte vet vad hon vill Skåne. *Hon va en räkti pjasla.*

pjasla v. se **5passla**.

pjaslot adj. [*pjasled*] **1** som är lätt o. torr, porös Skåne. *Brö:ed* (brödet) ä *pjasled*. *Måjled* (mjölet) *va så pjasled å bra. 2* mjuk, sladdig Skåne. *Fjärpudan va så stakkad å pjasled*, fjäderkudden var så fullstoppad och mjuk. **3** gles (med blad, tråd o.d.), tunn Skåne. *De (det) e sånnt pjasled töj (tyg) . De va it pjasled keôulhode!* Det var ett glest kålhuvud!

pjaslot adj. [*pjasled*] **paslot adj.** [*pasled*] **paslig adj.** som är långsam el. sölig (o. som aldrig blir färdig i tid), senfärdig Skåne. *Dän han ä sa pjasledå su (så) . Hon ä sau pasliga sau da blia ingenting joat*, hon är så senfärdig så det blir ingenting gjort.

pjäsmig pjäsmot adj. **1** som är mjuk o. svällande; pösig Smål. *Att pæ smau pjäsmia dynu*, ett par små pösiga dynor. **2** om deg: väl uppjäst (o. fin), pösig; om bröd o.d.: pösig o. porös, väljäst Skåne Blek Smål. *Kakena ble me:e pjäsmia tess me:e en älte*, brödkakorna blir mer pösiga ju mer man knådar Blek. *Brö:et* (brödet) *å pjåsmitt å gôtt* Smål. **3** om jord: lucker Skåne Blek Smål.

pjäss n. **1** uppslitna tråd i tyg, ofta koll.: uppslitna trådar, frans Hall. *Bökksena (byxorna) ä sjletna nejj (slitna nere) i kanten så der ä bLett (blivit) pjäss. De ä pjäss ikring kanten på kLänninga. 2 risig spets el. topp på kvast el. löv- el. sädeskärve o.d. Västg. *Pjässet på sopekåsten (sopkvasten) .**

pjäsfa f. **1** sås av mjöl o. mjölk,; tjockare vitsås Skåne. **2** ett slags äggröra Skåne. **3** röra (i allmänhet), sörja Skåne.

pjassel n. dåligt tillagad el. kraftlös mat (t.ex. tunn välling) Gästr.

pjassla v. se **5passla**.

pjäta v. se **1pjatta**.

pjata v. se **1pjatta**.

pjatt m. Öland Östg **pjätt m.** Skåne Östg liten o. rund hög av hö el. halm o.d.; tuss Öland Östg; i sht: liten hög av säd (som är slagen med lie), ofta i förb. *ta pjätt el. ta upp pjätt*, ta upp säd Skåne. *Hun (hon) e ude (ute) å tar åpp pjätt. 1* liten klick (av ngt), litet parti Östg.

pjätt m. Skåne Blek Hall Västg **pjätta f.** Skåne Blek ett slags skärm el. båganordning på lieorv (med vilken hö el. säd insamlas o. fås att falla åt visst håll vid lieslagning); mejbåge.

pjätt m. se **1pjatt**.

pjätt m. Boh Dalsl **pjäck m.** Gotl **1** hare; kanin.

pjätt s. oböjl. Skåne Blek Öland Smål Hall **pjäck** s. oböjl. Gotl **1** om mindre djur, t.ex. katt, kanin: dräktighet, i uttr. (*vara*) i *pjätt* el. *pjäck*, (*vara*) dräktig. *Kattan e ble:en i pjätt*, kattan har blivit dräktig Hall.

pjatt m. se **4pjätt**.

pjätt m. se **2pjatt**.

pjatt m. Skåne Smål Hall Västg Östg **pjätt** m. Hall Boh Östg Sörml mansperson som är liten till växten; liten man el. pojke Skåne Smål Hall Västg Boh Östg Sörml. **1** småviktig person, fjant Smål Hall. **2** mindre duglig el. mindre vetande person; stackare, obetydlig person, "nolla" Skåne Hall Västg Boh Sörml; äv.: sölig el. trög person Skåne Hall.

pjätt m. Skåne Blek Smål Hall **pjatt** m. Västg lätt slag (med hand) Skåne Blek Smål Hall Västg Närke. **1** i uttr. *leka pjätt*, *leka kull*, *leka tafatt* Skåne. *Vi kan lega pjätt i höed* (höet) Skåne.

pjätta f. se **5pjätt**.

pjätta v. Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg **pjatta** v. Skåne Västg Boh ge (ngn) ett lätt slag, daska, klappa; ofta i förb. *till* Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl Östg. *Ja kan ente li, att di pjetter mäj*, jag kan inte tåla, att de slår mig Skåne. *Han pjättade te-en så lälla men han fall liaväl omkul*, han daskade till honom så lätt men han föll i alla fall omkull Hall. **1** slå med korta lätta slag; vanl. **a** slå (stråsäd) med skära (el. lie); i sht: med korta o. lätta slag slå så att sädesstråna faller mot stående stråsäd i samlad sträng (motsatt: meja) Skåne Blek Hall. *Di pjettede ru* (råg) *å mäjede korn; di pjettede havre me* (med), *om han va mied* (mycket) *lång* Skåne. **b** slå täta slag (med hammare), picka Östg. **2** ro med korta o. lätta årtag Boh. **3** ta alltför lätta tag med ett redskap; arbeta sakta o. slött, peta Skåne Smål Hall. *De ä ynkeled å saj hårr han staur där å pjattar å kåmmår ingen vaj*, det är ynkligt att se hur han står där och petar och kommer ingen väg Skåne. *Han bara sto å pjette mä spa:en* (spaden) *så de* (det) *va inget li:ane* (fart) *mä-at* Smål.

pjätta v. [*pjätt-*, *pjä`ätt* o.d.] **1** föda unge; ofta i fråga om mindre djur, t.ex. katt, hare Blek Öland Smål. *Faået* (fåret) *pjettade i natt* Smål.

pjätta v. Hall **pjäcka** v. Gotl knulla (ngn) (o. göra gravid), ha samlag. *Män jak pjättate allt däka* (flickan), *å sen vure dai* (var de) *gLa:a att jak velle ta-na* (henne) (till fru) Hall.

pjätta v. se **1pjatta**.

pjatta v. se **3pjätta**.

pjatta v. Skåne Hall Västg Värml **pjätta** v. Smål Hall **pjata** v. [*pjåt-*] Dal **pjäta** v. Dal **1** gå el. springa med korta snabba steg, strutta, trippa Smål Hall Västg Dal. *Ann* (han) *pjätär iweg* Dal. **2** smyga (på tå), tassa Värml. **3** gå i bara strumplästen Skåne.

pjätte-båge m. [-bu:e, -böwwe o.d.] ett slags skärm el. båganordning på lieorv (med vilken hö el. säd insamlas o. fås att falla åt visst håll vid lieslagning); mejbåge Skåne Blek Hall.

pjätte-tyg n. [-ty, -töj o.d.] Hall pjäcke-tyg n. [-ty o.d.] Hall lie försedd med mejbåge; äv.: mejbåge. *Ja faur vesst sætta pau pjättetöjett, jag får visst sætta på mejbågen . Vi ham liaty te å sLô mä å pjättety te å ta-å mä, vi har liar att slå med och mejbågsliar till att ta av med .*

pjatted adj. se **pjaddig**.

pjattr v. [pjattr-, pja:tr-, pjâ:dr-, pjatter o.d.] Hall Boh Dalsl Värml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Lappl **pjättra** v. Boh **pattra** v. [pattr-, pa:tr-, patär o.d.] Hall Västg Boh Värml Dal Häls Härj Norrb tala fort o. utan sammanhang, småprata ivrigt, pladdra, sladdra Hall Västg Boh Dalsl Värml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Lappl. **1** jollra, pjollra Värml Dal Gästr Med Jämtl. *Jäntôn barô pjatrâr, flickan bara pjollrar Gästr. Nu sât å pjaträ mâ lillgôssn, nu satt hon och jollrade med den lille gossen Med. 2 (små)prata otydligt Västg Boh Värml Jämtl. 3 tala lågmält (för sig själv), mumla Västg Värml Härj Jämtl. (Då någon var sjuk:) di kLoke gubba lāsste (gubbarna läste) över dum (dem) , di står å pattrar över dum, då kallte (kallade) di fôr singning Västg. 4 säga (ngt) på dialekt el. på ett språk som inte förstås; prata ett främmande språk el. svårförståelig dialekt Värml Härj Jämtl. *De patter å ta`aL (talar) finsk Värml. Je hōuL-dôm (jag hörde de) pjattre nô, då gatt no (måste nog) va lappisk Jämtl.**

pjäva f. linne för spädbarn, barnlinne Skåne.

pjäver adj. Uppl Västn Dal Gästr **pjävrug** adj. Uppl Dal som är pigg o. vaken i sitt beteende; livlig, "framåt" Uppl Västn. *Lisspöjtjin (lillpojken) din e riktitt pjevruug Uppl. Han sir (ser) så pjäver ut Västn. 1* som är självsäker el. uppnosig (som lägger sig i andras tal o.d.); näsvis Uppl Dal Gästr. *Hä va en pjävrū unje (unge) ! Uppl.*

pjela v. se **4pela**.

pjen adj. [pje:rn] som är liten o. klen; svag; äv.: dålig, usel Västb. *Hä jer-n pjern kar, det är en svag karl . No jer-n fel da heller pjern, handerna, nog är den väl då ganska usel, den där .*

pjeslig pjeslot adj. [pjesled] ömtålig, känslig, sjäpig, pjoskig Skåne. *Han har allti vad (varit) så pjesled åu si (av sig) .*

pjilka v. se **1pilka**.

pjock m. se **pjuck**.

pjocka v. [pjo`okk] gå (el. köra häst) i sakta mak Öland. *Ja kan gå å pjo`okk, så sleppå (slipper) ja å sykkel (att cykla) . (Kusken) han satt dä (där) å pjoked.*

pjöfs m. enfaldig el. sjäpig person; slö o. mindre handlingskraftig person Skåne.

pjöl m. tillhörighet, sak, grej Jämtl. *Je fekk itt sette sô je – je fekk vakkurt hall ma oppå fLaka lamä all pjölum, jag fick inte sitta så jag – jag fick vackert hålla mig på vagnsflaket i lag med, dvs. tillsammans med, alla saker .*

pjöla v. [pjö`öl, pjö`ö£] **1** (med möda) göra (sig el. ngt) i ordning (inför färd el. annan verksamhet), ställa i ordning, rusta; äv. i förb. *pjöla sig* Jämtl. (Hon) *hadd pyöle sa ti sängs* (till sängs) . *Huvvâ, vå mâ fekk pjö`ö£!* Hu, vad vi fick fixa och dona! **2** i förb. *pjöla ihop (saker)* , samla ihop (saker), packa Jämtl. *Jä ha fått sitt, håre de kan si ut, når vägglusa ske vå tvungen te å pjö£ ehop å föra*, jag har fått se, hur det kan se ut, när vägglusen är tvungen att packa ihop och fara . *Når je var ong så var e barre te pjöl ihop sakran å flöte ilag*, när jag var ung så var det bara att samla ihop sakerna och flytta samman .

pjolta v. [pjålt-, pjölt-, pjo`ollt o.d.] **1** prata strunt, tala enfaldigt o. dumt, pladdra Uppl Västm Dal. *Jâ kunnâ pjöлта inn litä tell*, jag kunde pladdra ännu lite till Uppl. **2** vara enfaldig, larvig el. pjåkig överdrivet oroa sig (för ngt el. ngn), pjoska Sörml Uppl Västm Dal. **3** plocka med lite av varje (utan uträkta ngt ordentligt), småpyssla, göra sig besvär med onödiga saker Sörml Uppl Norrb. (Den sjukskrivne:) *ållte kan i föl håva na pjo`ollt oppå ve, meda i et jär fullt återställd*, alltid kan jag väl ha något att småpyssla med, medan jag inte är fullt återställd Norrb.

pjön n. se **pjun**.

pjöna f. blyg, tafatt el. dum kvinna Boh.

pjöngling m. se **pyngling**.

pjonk m. se **2pjunk**.

pjönt adj. som lätt blir förnärmad, lättstött, finkänslig; äv. i uttr. *pjönt på det* Skåne. *Hon e sau pjöntår pau-ed såm ajn prästamamsell*, hon är lättstött som en prästmamsell .

pjös n. **1** överdrag till större dyna el. sängtäcke, tjockt bolstertyg, madrasshölje, dynvar Skåne. *De va en dålli* (dålig) *dyna*, *de e jo mest bara pjösed udan fjär* (utan fjädrar) . *Di hade pjös på båsed* (halmen) , *bastanta bra pjös*. **2** skämts.: mage, buk Skåne. *Har du nu fåd* (fått) *pjösed folllt så du kan stå di* (dig) *ti kvell?*

pjoska v. se **3pjuska**.

pjött m. se **pjutt**.

pjuck m. [pjukk, pjykk, pjökk, pjokk, pjåkk o.d.] **1** hög (av hö, halm, torv o.d.), vanl. av mindre storlek äv. ibland: mindre kvantitet (av ngt) Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västm Dal. *Ta en liten pjokk onne* (under) *â:rmen na* (när) *du gåu ing* (in) Blek. *Auta pjökka pa dinne biden, da bra!* Åtta höstackar på den här biten, det är bra! Skåne. *Du hor* (har) *spåillt en pjykk gröd* (gröt) *på västen* Hall. **2** rågat mått, "kulle" Skåne hårknut Hall. **3** kortväxt o. knubbig mansperson Skåne Västg. *En liten pjokk sum ja å du, min bror* Västg.

pjucka v. [pjukk-, pjokk-, pjykk-, pjökk- o.d.] lägga (ngt) i hög, stacka; jfr **1pjuka**, **4puka** **2** Skåne Hall Västg Boh. *Nu skå vi plakk åpp taret o pjykka da*, nu ska vi plocka upp torven och stacka det Skåne.

pjucken adj. [pjokk-] som är trumpen o. tjurig, vrång Smål. *Han satt å va pjokken hele kvellen.*

pjugla v. [pjugl-, pjygl-] (med tryck) stoppa undan (ngt) ngnstans, smussla; ofta i förb. *pjugla undan* el. *pjugla ner* Skåne. *Ja minns ja pjugla naj-ad blann d-annra i byraulaudan*, jag minns att jag smusslade ner det bland de andra i byrålådan.

pjuk m. Blek **pjukare** m. Uppl simfågeln sjöorre. *Dätta ådert såir dä eut te o ble gott omm pjeuk*, i år ser det ut att bli gott om sjöorre Blek.

pjuk m. Smål Östg Sörml Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj Med **pyk** m. Västml Dal jfr **3puke** **1** toppig förhöjning i terräng el. på hatt o.d.; topp; knöl Dal Häls Härj Med; äv.: utstående synlig utsvällning (på mage o.d.) Uppl. **2** spetsig topp (t.ex. på stör); spets, pik Västml Dal. *Pyk å kryttja*, spets på kryckan Västml. **3** mindre hög av hö el. torv o.d. Smål Östg Sörml Uppl Västml Dal Gästr Häls. **4** liten kolmila, knubbmila, brandmila Sörml Dal. **5** mindre kvantitet (av ngt) Sörml Häls.

pjuka v. [pjuk-, pyuk- o.d.] Smål Uppl Västml Gästr **pyka** v. Västml Dal lägga (hö) i högar, vålma i förb. *pjuka ihop (hö)*, föra ihop (hö) i högar; se även **4puka 2**; jfr **pjucka**. *Vi pjukar fell* (väl) *hö i dag ätte väre* (eftersom vädret) *ä så fint* Gästr.

pjuka v. Västml **puka** v. [puk-, pug-] Boh Sörml Västml arbeta hårt, arbeta tungt, anstränga sig. *En fikk pukä natteti* Sörml. *Han fek puka* Västml.

pjuller m. hoprullat mindre knyte, bylte Med Jämtl. *Hu hadde n littn pjuller pöni arma*, hon hade ett litet knyte under armen Jämtl.

pjums m. liten vattensamling, pöl, puss Häls.

pjums m. [pjoms] stång försedd med trissa i ena änden, pulsstång; använd som redskap att pulsa i vattnet för att skrämma fisk att gå i not Häls.

pjumsa v. [pjums-, pjoms-, pjo`oms o.d.] Häls Med Jämtl **pjuns** v. [pjuns-, pjungs- o.d.] Dal Häls vada i snö el. vatten; pulsa Häls Med. *Män dôm pjumsa ut närpå tā mejja* (till midjan) *i vattnä* Häls. *Båna fikk gå å pjomsa ti bLötsnö:n dår-dôm skulle på skoLa*, barnen fick gå och pulsa i blötsnön då de skulle till skolan Med. **1** plaska så det stänker, plumsa Häls Med Jämtl; äv.: åstadkomma ett plumsande ljud Dal. *Gånt å pjomse sa dänne i vattne*, gå inte och plaska så där i vattnet Med. **2** med pulsstång skrämma fisk att gå i not el. på nät (vid fiske) Häls Med.

pjun n. vanl. koll. [vanl. pjyn, pjön] Skåne Blek **pyn** n. vanl. koll. Skåne **1** småfisk (i allmänhet) Skåne Blek. *Pågana* (pojarna) *e i mossen å tar pyn* Skåne. *Tåkka pjyn kan du vall inte saijla te nån, dām fao du vall ta mā de hemm te katten*, sådan småfisk kan du väl inte sälja till någon, de får du väl ta med dig hem till katten Blek. **a** löja Blek. **b** mört Skåne. *En hade sursöd saus* (sursöt sås) *te kokt pjön* Skåne. **2** fiskyngel Skåne Blek.

pjuna v. syssla med petigt o. tålamodsprövande arbete, knåpa; plocka med småsaker, pyssla Öland Smål. *Fö si skomaken han satt ent som vanlet ve skotavolan o pjunade me sina*

läste, för se skomakaren han satt inte som vanligt vid skoställningen och knåpade med sina läster Smål.

pjunk n. se **2pjank**.

pjunk m. [*pjunk*, *pjonk* o.d.] **1** liten hög (av hö), hövålme Värml Uppl. *De e en piungk kvar* (av halmen) Uppl. **2** liten kvantitet el. rest (av mjöl, mjölk o.d.), skvätt, smula Värml. *Ji hästn en pjonk havver*, ge hästen en smula havre. *Ho* (hon) *hadd en pjonk mjölk i flask*.

pjunk m. [*pjonk*] Smål **pjunka** f. [*pjynk*-, *pjöynk*-, *pjåunk*- o.d.] Hall klimp (av mjöl o.d.); vanl. i soppa. *Dä va goa pjonka du haä lakkt i vällinga*, det var goda klimpar du har lagt i vällingen Smål. (Vid soppskålen:) *Tå te bons så faor du pjynker*, ta till botten så får du klimpar Hall.

pjuns v. se **pjumsa**.

pjunta v. [vanl. *pjônt*] ge sig iväg i vredesmod Lappl.

pjura v. [*piaur*-] **1** klema bort Gotl. *Di piaured bårt dum* (dem) . **2** gnälla el. jämra sig (för ingenting), vara pjunkig el. fånig, larva sig Gotl. *Nå* (nu) *pjaurar han igän* (igen) . *Ga* (gå) *u piaure*.

pjuska f. [*pjusk*-, *pjysk*-] Skåne Hall **pjuske** n. [*pjusk*-, *pjysk*-] Skåne växten åkerspärgel Skåne Hall. *Pjuskan hun vase låvt nåre ve joren*, åkerspärgele hon växer lågt nere vid jorden Skåne. *Pjyskan tar raint övårhann* (rent överhand) *pau havren* Hall. **1** ogräs, sämre planta Skåne.

pjuska f. [*pju`usk*] könsorgan hos kvinna el. djurhona Jämtl Västb.

pjuska v. [*pjusk*-, *pjosk*-, *pjåsk*-, *pjôsk*- o.d.] småregna, dugga; regna Blek Smål Hall Västg. *Dä ha pjoskatt å smådoggat helâ da* (dagen) Smål.

pjuska v. [*pjusk*-, *pju`usk*] smyga Västb Lappl; i förb. *pjuska sig (in)* , smyga sig (in) Lappl. *A pojken han pjuske a djeikk ätt a*, pojken han smög och gick efter henne Västb. *Man gatt* (måste) *försök pjusk sä in sä tyst som möjlit* Lappl.

pjuske n. se **1pjuska**.

pjuske n. [*pjuske*, *pjyske*, *pjoske*, *pjystje*, *pju`usk*] litet, övernaturligt väsen; oknytt; småtroll; tomte Skåne Blek Öland; äv. smeksamt tillmäle till el. om barn Skåne. *Daj ä uhualet mä di möake kvaillana '..'* *daj ä pjyske i maist ha:a boske tyekes ja*, det är ohyggelet med de mörka kvällarna '..' det är oknytt i mest varje buske tycker jag Skåne. *Du e då itt lided* (litet) *pjystje!* Skåne.

pjuskig **pjuskot** adj. [*pjusk*-, *pjosk*-, *pjåsk*-, *pjôsk*-] om väderlek: grådisig, mulen o. fuktig, dimmig Smål. *De så pjoskit i vå:at* (vädret) *i da* (dag) *så*.

pjuskig **pjuskug**, **pjuskot** adj. Öland Smål Östg Jämtl **pjusken** adj. Smål. **1** som inte är riktigt kry, som är matt o. svag; olustig, krasslig Öland Smål Östg Jämtl ; illamående Smål Östg. *Ja ä inte fresker* (frisk) *änna* (utan) *ja ä pjusketer* Östg.

pjut m. **1** spetsig utbuktning av tyg o.d., udd, snibb; topp Dal Jämtl. **2** vass o. framstickande spets på stör el. påle o.d. Uppl Dal Jämtl Västb. **3** liten hög av hö o.d.

Sörml Uppl Dal. *Tåkkâ* (sådana) *pjutâr te vô£mâr* (vålmar) *ni har jo:rt* (gjort) Sörml. **4** bulnad Jämtl; blemma, kvissla Uppl. **5** knöl Sörml.

pjuta v. [*pieut-*, *pju`ut*] pipa, gnälla, smågråta Gotl Lappl. *Jermes* (jämra sig) *å pju`ut* Lappl.

pjutt adj. [*pjutt*, *pjôtt*, *pjôrtt*] som är på dåligt humör, som är stött o. trumpen; sur, putt Härj Jämtl Ång. *Hu saug sa pjôtt ut*, hon såg så sur ut Jämtl.

pjutt m. [*pjutt*, *pjott*, *pjôtt* o.d.] **1** liten hög el. stack av halm el. hö o.d. Västg Östg Sörml. *Dä lå nôra* (några) *små pjutta dar i änga* (ängen) Västg. **2** liten pojke; litet barn, knatte Skåne Smål Östg Sörml. *Hä-da för en liden pjott där komår sy:klandes?* Vad är det för en liten knatte som kommer cyklandes? Skåne. **3** liten mängd, nypa, smula, klick Skåne Smål Östg Värml Västb Lappl. *Ja fikk än pjôtt båtti smöra* (av smöret) Lappl. *Hon hadd ba* (bara) *en pjôtt kvar bårtti mjö£a* (av mjölet) Lappl.

pjutt-myr f. [*pjutt-*, *pjôtt-*] i olika skämtsamma el. ironiska uttryck, bl.a. *slå pjuttmyren*, med innebörden: vara på dåligt humör, vara sur; ofta som tilltal till ngn som är på dåligt humör Jämtl Lappl. *Vaks* (växer) *e bra på pjuttmy:rn?* Är du på dåligt humör? Jämtl. *Ski* (ska) *du ut å sjlå pjuttmyra idag?* Är du sur idag? Jämtl. *Jäg* (jag) *tro ä Gustava va på pjôttmyra idag*, jag tror Gustava var på dåligt humör idag Lappl.

pjuxen adj. [vanl. *pjokks-*] som inte är riktigt kry, som är matt, svag, frusen o. olustig, hängig; äv.: nedstämd Smål Uppl. *Du si* (ser) *så pjokksen ut*, *ä du inte redit* (riktigt) *bra?* Smål.

pladaska f. Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Sörml Uppl Västb Dal Västb **pladuska** f. Skåne Smål Smål Västg Boh Sörml Uppl **bladaska** f. [även: *b£âdâ`ask*] Göta Närke Uppl **bladuska** f. Skåne Blek Smål Sörml. **1** stor klick av snor, spott, spillning o.d. stor smutsfläck, blaffa Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Sörml Närke Uppl Västb Dal Västb. *Du har stora bladasker på böjjserna* (byxorna) Hall. *Han spotta snusspott*, *så de vart stora pladasker på golve* Uppl. **2** större hudutslag Smål Hall. **3** iögonfallande o. mindre tilltalande föremål (t.ex. huvudbonad, prydnadsföremål, medalj) Skåne Blek Smål Hall Västg. *Va ä de fårr* (för) *ena pladaska såm du har på huveded?* Hall. **4** storväxt o. klumpig el. sjaskig kvinna, stor o. fet kvinna Skåne Smål Hall Västg Sörml Uppl. *Ena riktier p£aduska* Västg.

pladder-tyska f. se **bladdertyska**.

pläjel m. [*pläjel*, *pläjle*, *plôjjel*, *plajl*, *pläl* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Östg Närke Värml Häls **präjel** m. [*präjel*, *prägel*, *präjjel*, *pröjjel*, *prylle*, *präl* o.d.] Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml tröskslaga. *En slo mä plâiren*, man slog med tröskslagan Hall. *Sina sulle da treska sâa mä prägel*, sedan skulle de tröska säden med slaga Västg.

plamasa f. se **blamasja**.

plänga v. [*p£ännj-*, *p£enn dj-*, *p£ajndj-* o.d.] **1** pressa (ngn el. ng), trycka, tränga Dal; kränga på (sko e.d.) som är trång Smål Dal. *Skona* (skorna) *ä för små; få plänng*

på dôm Smål. *Du pLänjôr mä mot vädjja, du tränger mig mot väggen* Dal. *Nu a je pLänjô mä nôdi får trångô skonôr, nu har jag pressat mig ner i för trånga skor* Dal. *Skrubben va full män je pLänjô in en päls tä, garderoben var full men jag tryckte in en päls till* Dal. **2** i oper. konstr. *det plänger (ngn) , trycka o. vålla smärta el. obehag (hos ngn), spänna, strama; ofta i fråga om magont (p.g.a. väderspänning)* Dal. *E pLenndjer mi, jag har ont . E pLenndjör mi i koiden (i magen) . I åt (jag åt) så i vårt (blev) så pLänndjend så. E plengdä i jenå tänn, det gjorde ont i en tand .*

plänga v. se **blänga**.

planka f. Boh Dalsl planke n. Boh (smalt) åkerstycke omgivet av (två el. tre) öppna diken.

plänta f. [pLänt-, pLämt-, pLempt-, pLä`änt o.d.] planta, ofta: kålrotsplanta Västg Boh Dalsl Värml Uppl Västn Dal Gästr. (Förr) *händ (hände) dä att farmor tjöfft (köpte) pLänter åv en stasjoninspektor i Strömsdal Västn.*

pläss m. dyig mindre vattensamling, dypöl Skåne. *Plässana sätter se bara de blar tårrevär, dypölarna sätter sig bara det blir torrt väder .*

plåta v. röja (ngt) genom att hugga bort buskar o. träd; äv.: svedja; i förb. *plåta av* el. *plåta ut* , röja bort Smål Västg Östg. *PLeåta änga Smål. Di pLeåtar å' enebuska (enbuskar) Östg.*

plätsa f. [pläts-, pläss-, plätsj-] småkaka, småbröd; sockerskorpa Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml. *Skôrpa, plätsa å reng (hörde till kaffedoppet) Boh. Ja slängde te å (började i all hast att) baka, både vetebrö å småbrö, plässer å sånt Dalsl.*

platt m. f. fotsula; fot utan strumpa el. sko, bar fot; ofta i uttr. (gå) *på platt* , el. (gå) *på platten* , (gå) barfota Skåne. *Åm sammaren jikk di jarna på platt, om sommaren gick de gärna barfota . Ja jikk på bara plattarna, jag gick barfota .*

plätt m. [pLätt, plött o.d.] **1** lätt slag (med handen), dask, smäll Skåne Smål Hall Västg Gotl Östg Västn. *Hu ga (hon gav) ain pLätt, nôr ongana (när ungarna) vure för swåra Hall. 2 i fråga om springleken tafatt, kull el. datten vari den jagande deltagaren ropar ett föreskrivet "kodord" vid vidrörande av ngn av de andra deltagarna a i förb. vara plätt , vara dunkad o. kull, vara kull Dal. Du ir pLett a mig, du är kull åt mig . b i förb. leka plätt , leka datten, leka tafatt Skåne. De legte plött.*

platt adj. med avs. på fot: som är utan sko el. strumpa, bar; i förb. (gå) *platt* , el. (gå) *på platta benen* Skåne. *Han dansa po platta benen, han dansade barfota . Glöttana velle gau platt, män daj fenge inte löv, ungarna ville gå barfota, men de fick inte lov .*

plåtta f. = **flåtta** **3** Ång.

plätta f. se **flätta**.

platter-tyska f. se **bladdertyska**.

plattig adj. Blek Öland Smål Östg **pluttig** adj. [plutt-, plött-, plätt- o.d.] Skåne Blek Smål om färgteckning: brokig, fläckig; prickig. *Fåa hade dij plöttija grisa pao menna ställe i gaorana, förr hade de fläckiga grisar på många ställen i gårdarna Blek. Ja tökke*

(tycker) *allti att plattia hästa ä granna Smål. Ho (hon) va så grann i si platti klänning* Öland.

pleg plege m. plega f. [plig-] tjockt stycke av kött el. bröd o.d.; tjock o. stor skiva Gotl. *Skär av än plig brö ti mi (till mig) .*

pleg plege m. litet åkerstycke; kil av ouppodlad jord som skjuter in i åker Västn.

plejel m. se **pläjel**.

plick-full adj. äv. som två ord [pLikk-, pLigg-] alldeles full Gästr Häls. *Vi har e stor la:a (lada) , pLikk full mâ hö Häls. Kôppen e alldeles pLikkfull me kaffe Häls.*

pliggug adj. som är full av rackartyg; skålmaktig, spjuveraktig, illmarig, illistig Dal Härj Jämtl. *En pLiggôn pök, en spjuveraktig pojke Härj. De (det) va bra pLiggut jort (gjort) Jämtl.*

plint m. klimp (i soppa o.d.) Gästr. *GLöt (kika) inte äfter pLintene i supân (soppan) .*

plint-supan f. potatis- o. rotfruktssoppa med klimp Uppl Gästr.

plirka f. [pli'rk-, pli'rttj-] liten lampa (med veke) med svagt sken; bleck-, fotogen- el. tranlampa med liten låga; dåligt lysande lampa Skåne. *Vi sad å spa:nt ve en soddan plirttja, vi satt och spann vid en sådan "plirka" .*

plistra v. [pListr-, pLestr-, pleistr- o.d.] syssla med petgöra el. med småsaker, pyssla; omsorgsfullt pyssla om Smål Västg Gotl Östg Värml Västn Dal. (Om suggan dog) *så kunne di (kunde de) ta inn grisera å pListra mä dem Östg. Han satt å pListra mä e kLå`åkk (klocka) Värml. Ni ska stå dänär å pListrâ likâ väL å inte lagâ i jårning Västn. IbLann når (när) ja hadde nån ledihet bruka ja pListra å spela lite på en fijol (fiol) Västn.*

plistra f. hårstripa, hårtest Boh.

plita f. [pLit-, plid-, pLet- o.d.] Skåne Smål Västn **plit** m. Uppl litet stycke mark el. jord o.d. . *Di fittj vär sin plida, de fick var sin jordbit Skåne. E pLeta joL (jord) Västn. En pLit skog Uppl.*

plock-fink äv. **plocke-** m. n. [pLåkk-, pLôkk-, plukk-, plaukk- o.d.] Blek Smål Gotl Östg Uppl Häls Med Jämtl **plock-finka** f. [pLå`kkfi`ink o.d.] Öland Sörml jfr **3finka**. **1 = 3finka 3** Blek Uppl. **2 = 3finka 4** Öland Häls Med Jämtl. **3 = 3finka 5** Öland. *Ellist hadd di ju allti hatt så goe mat i gå`åLn på julafta (i gården på julafton) me kroppkako å femtanlappen (bladmage) å plockfinka å söttengröt. 4 lungmos Blek Gotl Sörml. Plåkkfink telagas uttav hue å ingälve (huvud och inälvor) ätte kalv, dä äj sao ingande gått te petaote (innerligt gott till potatis) Blek. 5 småbitar av kött el. fläsk, som steks o. förtärs till potatis o.d. äv.: köttiga rester efter pressylta o.d. Blek Gotl; äv.: småplock av mat el. matrester som förtärs istället för särskild maträtt Smål Östg. 6 allehanda småplock el. plockgods Blek Dalsl Västb.*

plock-ost m. [pLåkk-, pLukk- o.d.] ost i vilken ingår "plockor" (jfr **plocka 1**) från tidigare ostystning; äv. = **plocka 1** Smål Västg Boh Östg Gästr Jämtl Ång. *Su bla de allti lite ost såm inte fållt mâe, de jo:en en liten plåkkost å, så blev det alltid lite ost som inte följt med vid ystningen, det gjorde man en liten plockost av Smål.*

plocka f. Smål Hall Västg Boh Östg Närke plocke n. Smål Östg. 1 ostmassa skild från vasslan (innan massan pressas i ostform), färskost; ofta: liten mängd ostmassa som sparas för att vid senare tillfälle arbetas in till en större ost Smål Hall Västg Boh Östg Närke. *Vi ha fira* (fyra) *pŁåkker i dänna osten* Hall. *Lägg nu pŁåkket i ostkōrrjen* (ostkorgen) Smål. *Vi ysste* (ystade) *en plåcka å en annan gång en te´* (till) , så bla (blev) *då en ost* Smål. 2 ostlöpe (som plockas ur spädkalvs löpmage vid slakt) Västg.

plog-ärla f. [pŁogärla, pŁoghälla, pŁoghalla, pŁogålla, pŁogala, pŁojäla, pŁojala, pŁåuhälla, pŁåoö:la o.d.] sädesärla Smål Västg Boh Dalsl Närke Västml Dal.

plomma f. se **blomme**.

plopp f. ploppa f. växten smörboll Lappl. *På hölannä väkks ä alldeles fullt ve pŁoppen*, på hölandet växer det alldeles fullt med smörbollar .

plösa v. vada (i snö o.d.), pulsa Västml Dal Gästr. *Vi pŁösa janåm jupa snōddrivur*, vi vadade genom djupa snōdrivor Dal.

plösa v. 1 kasta (ngt) på ngn, kasta iväg, slunga Uppl Gästr Häls. *An* (han) *pŁösst en sten påm-mä* (mig) ! Gästr. *Morsan pŁöste bort-en* (den) Häls. 2 vid kast träffa (ngt el. ngn) Gästr Häls; träffa med boll (i bollspel), "bränna" Uppl Dal. (Om snōbollskast:) *Nu skå jag pŁös hakån* (hakan) Gästr.

plotsa v. plumsa Gotl. *Så plåtsåd ja ner äi vattnrännå* (i vattenrännan) .

plottra v. [pŁôttr-, pŁuttr- o.d.] puttra Boh Sörml Västml Dal. *PŁôttra å koka*. Dal.

pluddra f. [pluddr-, plyddr-] uppblött torvjord, lerålta, gyttja Skåne. *Där e sonen* (sådan) *pluddra så en kommår-nte övår* (inte över) .

plugg m. sur o. tvär man, trumpen man Boh.

plugga f. sur o. bister kvinna, trumpen kvinna Boh.

pluna v. halvsova, dåsa; ofta i förb. *pluna till* , slumra till Skåne. *Iblann sadd pågen å pluna ti´*, han hade jo vad tilia åppe, ibland satt pojken och slumrade till, han hade ju varit tidigt uppe .

plunder n. [pŁunder, pŁunner, pŁønner o.d.] 1 omständligt, besvärligt o. tilltrasslat göromål (som tar tid att utföra); tidskrävande krångel el. besvär Smål Östg Värml Ång; i förb. *slita plunder* , ha det besvärligt el. svårt med ngt Smål. *Ja a fått slitte pŁunner heŁe dan* Smål. *Då va et pŁunner när di hade sjörvärk* (vandringströskverk) Östg. *Då va ä faŁe* (väldigt) *pŁønnär ä hånå* (det här) Ång. 2 småarbete som drar ut på tiden Smål. *Vi har lite pŁunder hemme*.

plundra v. [pŁundr-, pŁunnr-, pŁønner o.d.] 1 syssla med ett omständligt o. besvärligt görmål (som drar ut på tiden); pysslande fixa o. dona Smål Östg Värml. *Får ja sette* (sitta) *här å pŁunnre ett taj* (tag) *så sa* (ska) *ja noj* (nog) *kŁare ut-et* Smål. *Di höls å pŁunnre mä smörjer å brōte*, de höll på att syssla med smörjor och skräp Östg. 2 förhåla tiden med struntsaker, sinka; äv.: bli uppehållen onödigt länge av ngn el. ngt bestyr Smål Östg. *Va hålls du å pŁunnre mä?* *Sjynn da* (skynda dig) *på!* Smål. *Öss te´ da* (ös till dig) *sås i panna så slipper ja å pŁunnre* Smål. 3 vara fumlig el. slarvig;

oskickligt göra ngt Smål Östg. *Ha du p£unnre bôrt fällkniven?* Har du slarvat bort fällkniven? Smål. *Ja skulle försöke å p£unnre ihop nô te ta-t i* (något att ta det i) Smål.

plura v. plira (med ögonen), kisa; titta under lugg Smål Hall Östg. *Va den pøjken plurar me öjjena, enna sum han va fremma,* vad den pojken plirar med ögonen, alldeles som om han var förlägen Hall.

plure plur m. Skåne Blek Hall Boh **plura f.** Skåne **1** liten kil, plugg; ofta använd för att fästa liebladet på lie el. vid klyvning av stenblock Skåne Blek Hall Boh. *Ja ska járra in plura ti len,* jag ska göra en kil till lien Skåne. **2** filur, jeppe, pajsare, prick Boh. *De va en arti* (rolig) p£ure Boh.

pluring f. m. **1** kort o. tjock kil, plugg Blek Smål Hall Boh. **2** kort o. tjock bit; bl.a. **a** tjock bit av rundvirke; vedklump, dymling Blek Smål. **b** korvbit Smål. **c** rundad klumpsten Blek. **d** karamell Smål. (På marknaden köpte man) *såkkerpinna å pluringa, röa å vita,* sockerpinningar och karameller, röda och vita. **3** litet barn Smål. **4** (koppar)peng, slant, mynt Skåne Smål Hall Västg Boh Sörml. *Han har många pluringa, fårr* (för) *han ä rig* (rik) Hall. **5** litet grand, liten mängd Smål. *Har du nô* (något) *kvar i f£aska?* *Ja de* (det) *ä en litin p£uring kvar.*

plurr m. [plurr, plorr, plårr, plôrr o.d.] liten vattensamling, vattenpuss, (dy)pöl Skåne Blek Öland Smål Hall. *Vann å mög staur i äjn plårr,* vatten och smuts står i en pöl Skåne. *Gå inte i plurrana mä dine nye skor* Smål.

plusa v. **1** skjuta fram läpparna, pluta Smål Östg Sörml Ång. *Ho* (hon) *p£user för mykke för å va* (att vara) *grann* Smål. **2** vara surmulen, arg el. missbelåten, "hänga läpp" Östg Sörml. *Han går å mum£âr å p£usâr* Östg.

plusa v. se plussa.

pluska f. [p£usk-, p£u`usk o.d.] Blek Smål Värml Uppl Västml Dal Härj Jämtl Norrb plyska f. Skåne Blek Smål Västg Boh Värml Västml Dal pryska f. [prysk-, prisk-, prôsk- o.d.] Smål Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal **pruska f.** Västg Boh Dal slags påsliknande löst hängande ficka (el. väska) som fästs på kjol (i kvinnodräkt); äv.: ficka i kjol (el. byxa) Smål Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal. *Pryska sôm kvinnfô£ka har ve sia* (vid sidan) *för å ha näsduken å pänningpungen i* Västml. **1** penningbörs, portmonnä, plånbok Skåne Blek Smål Västg Boh Värml Uppl Västml Dal Härj Jämtl Norrb. *En har väll pengå* (pengar) *i plyska* Smål.

pluska v. plaska, skvalpa, plumsa Värml Västml Dal; äv.: pulsa i vatten el. snö o.d. Boh. *Dä p£osk når k£ossa* (när grodan) *dök* Värml. *Ân p£uskô å gek ätt bättjäm,* han plaskade och gick efter bäcken Dal.

plussa v. [pluss-, p£u`uss] Skåne Blek Öland Smål Boh **plusa v.** Skåne Blek Smål Boh vada el. pulsa (i djup snö el. vatten), plaska, plumsa; äv. i förb. *ut*. Koen (kon) *plussa ud i aoen* (ån) Skåne. *Han e ute å plussa i snöväen* (snön) Smål.

plutta v. 1 släppa väder, fjärta Skåne Smål Västg Dal. 2 om ljud från avlossat gevär o.d.: smattra, smälla Skåne Västg Boh Dal. *Di lå uppe ve sjutbana* (skjutbanan) *å pLutta å sjut* (sköt) Västg.

pluttig adj. se **plattig**.

plyppa f. slags bakverk som gräddas i munkpanna, hastbulle Lappl. *Ja vô dill a Hilda å jässte pLyppen*, jag var till Hilda och bjöd på "plyppor".

plyt m. [plyd] plytt m. pojke Boh.

pochette m. f. [posjä'tt, pasjy'tt o.d.] ficka i byxa, rock el. kavaj Öland Smål. *Ja hao* (har) *vist nåo rusiner* (några russin) *i posjätten* Öland.

pöcke n. se **pycke**.

pöcken adj. 1 snarstucken, lättretad, förargad, stött Västg. *Bæi inte pökken, heLe* (pojke). *Han bæe pökken å jekk* (gick) *hem*. 2 som är nogräknad, kräsen el. petig (med ngt, i sht mat); äv. i uttr. *pöcken på det* Västg.

pöfs n. se **pyfs**.

pöglug adj. [pöggLu, pöllu o.d.] tillskrynkad; bucklig Häls.

pojksol f. måne; månsken ofta i bf. sg. jfr **pigsol** Dal.

pojka v. [vanl. *pôjk-, pajk-, pâjk-*] 1 föda pojke Smål Västg Östg Närke. 2 föda barn, nedkomma Smål Västg Östg Sörml. *Ho har pôjkat å fåt ena tös* Västg. *Sjärnga* (kärningen) *pôjkte i förre vikka* (veckan) Östg.

pöjsa v. gå iväg, ge sig iväg; ofta i förb. *pöjsa sig* (ngnstans) Skåne. *Han pöjsa si ongan så fort han konne*, han skyndade sig undan så fort han kunde.

pöjta f. [pöjta, påitä, påitå o.d.] 1 illasmakande dryck, blask Skåne Gotl. *Ska de va kaffe, de e ju bara pöjta!* Skåne. 2 ihoprörd mat, röra Gotl. *Nå vait ja inte va mang sorter di har, de jär Jansens frästelse o ho vait va de haitar all sorters påjtå!* Nu vet jag inte hur många sorter de har, de gör Janssons frestelse och vem vet vad de heter alla sorters röror! 3 strunt, skräp, smörja Skåne. *Hann snakkar barra pöita, se da ä dau inte nöed å ta te se*, han snackar bara smörja, så det är då inte något att ta till sig. *De ble bårre* (bara) *pöjta ao ålltihobbans* (av alltihopa).

pök m. smal avlång brödlimpa (av vete- el. rågsiktsmjöl) Smål. *Nu e pökana snat bakkta* (snart gräddade).

pök adj. 1 som är (tyst o.) nedstämd, ledsen, sorgsen, missmodig Smål. *Ja då la inte å onra* (undra) *på om han ä pöke ne tsjäringa* (när frun) *så nyss ä döe* (död). 2 som inte är riktigt kry; opasslig, olustig; trött, matt Smål.

pöken adj. se **puken**.

pöl m. [påil] liten knöl, bula, upphöjning Gotl. *Han slåu si så han fik an ståur påil i håvåde*, han slog sig så han fick en stor bula i huvudet. *Påylar sum rennar* (ränner) *upp på biörkstammen*.

pöl pöle n. tidskrävande o. smutsigt el. trassligt arbete; bök Värml Västm Dal. *Då ä allt ett rektit pöL Värml*. *Ja de va sånt pöL me-n* Västm.

pöla v. [pö£-, pu£- o.d.] Smål Västg Östg Sörml Västml päla v. [pä£-, pa£- o.d.] Dal om eld: brinna sakta, brinna trögt o. bolmande; om rök: bolma. *Dä ä en redi fesell* (riktig "feseld") *när dä inte tar ell* (eld) *utan bare ligger å pö£er* Östg.

pöla v. [pö£-, pu£-, påil-, pö`ö£ o.d.] **1** smutsa ned sig (i dy, vatten o.d.), kladda, äv. i förb. *pöla ned sig* ; röra i (vatten o.d.); äv. i förb. *pöla sig* , vältra sig (i vatten o.d.) Skåne Smål Hall Västg Boh Västml Dal. *Soggan lao* (låg) *o pölade sa* (sig) Smål. *Gak* (gå) *ente å pöla i vannet* (vattnet) Hall. *Di där fek pö£â å lagâ mat* Västml. *Pö£a ner-säj* (sig) Västml. *Lissgôssn a vâri ti lortâm å pö£a*, lillpojken har varit i lorten och smutsat ned sig Dal. **2** arbeta med tidskrävande o. otrevligt el. nedsmutsande göromål; knoga, streta Skåne Boh Värml Västml Dal. *Da fekk enn nakk tjænna pau naur enn jekk å pöla ve kogaturen*, då fick man nog känna på när man gick och knogade vid kogården Skåne. *Ho heller tag å pö£er mä städing*, hon håller på och stretar med städning Värml. *Ujjejuj vå* (vad) *en får pö£â i-jett* (ständigt) Västml. **a** med möda kämpa sig fram (i snö), pulsa Västg Dal. *Dä tongsamt å pu£a i ha£va:rsjupe snö*, det är tungt att pulsa i halvalns djup snö Västg. *Ur ann* (som han) *pö£är åjti snjön* Dal. **b** gräva i jord, påta Smål. *Pôjken han vill ba£e pô£e i jo£a så han b£i noj bonne änn gång*, pojken vill bara påta i jorden så han blir nog bonde en gång Smål. **3** (förstrött el. långsamt) pyssla med ngt, peta el. pilla med småsaker Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Värml. *De bli int så ja jö nôtt re`e:didd â:rbete, ja bara gå hâ å peölar*, det blir inte så jag gör något riktigt arbete, jag bara går här och pysslar Smål. **4** springa hit o. dit utan att få ngt uträttat; springa i onödan (efter ngt) Västg. (Han) *springer å pölar*.

pöla v. [pu£-] kraftigt porla (fram), regna kraftigt Västg. *Dä pu£ar å rängnar* (regnar) . *Pu£a i en bäkk*.

pöla f. Boh Dalsl pöle n. Boh Dalsl sjåp, fjant; person som vill vara fin av sig (utan att vara det) el. som gör dumheter; enfaldig el. tafatt person.

pöle n. se **pyle**.

pöle n. se **1pöla**.

pöle n. se **2pöl**.

pöler s. pl. saker, grejer, tillhörigheter Västg. *Nôr gubben hade jort fa£it* (gjort färdigt) *arbet å plåkka ihop sina pöler...* *Ho har många pöler mä säk* (sig) . *Å så toke di sina pöle å jekk sin väj*, och så tog de sina saker och gick sin väg .

polidrutt m. **1** plugg (att fastkila ngt med), kil Sörml. **2** lösdrivare, luffare; gårdfari-handlare, nasare Sörml.

pölig pölöt adj. stökig, smutsig, skräpig; ostädad Dalsl Värml. *Di har sô pö£it hemnä:rssäj* (hemma hos sig) Värml.

polik m. [po:´likk] liten pojke Lappl.

polimasa v. [polima´s-, polema´s-, pollema´s- o.d.] Smål Uppl Dal Gästr Häls Med Ång Västb Lappl Norrb pilimasa v. [pilima´s-, pelema´s-, pillema´s- o.d.] Skåne Blek Smål Boh Uppl Gästr **1** långsamt, sävligt el. försiktigt utföra lättare arbete, plocka med lite

av varje, småpyssla; slöa, slå dank Skåne Blek Smål Boh Uppl Dal Gästr Häls Med Ång Västb Norrb. **2** gå i sakta mak, promenera (utan mål), spankulera Dal Gästr Häls Med Västb. *Han har då-int bråttôm n där* (den där), *han barô* (bara) *går å polimasâr* Gästr. **3** utföra dagsverksarbete för skogsbolag Lappl.

polisk adj. [poli'sk, po'Êisk, poli's o.d.] slug, listig, finurlig, förslagen, illmarig Smål Östg Närke Häls Härj Jämtl. (Vid leken kurragömma:) *ôm hânj ä bra polisk tä lete sö känj en finnj a'tt dôm branog snartt*, om man är bra listig att leta så kan man hitta dem ganska snart Härj.

poll m. [påll, põll, pull, påll o.d.] lång takryttare, takstång; ofta koll.: (korta) korslagda stänger el. slanor på takås (att fasthålla halm, näver o.d. på tak) Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. *Tak mä* (med) *näver å pull* Östg.

poll m. (mossbevuxet) mycket sankt parti av myr Västb.

polla v. OBS! EJ FÄRDIG MED ARTIKEL. Det finns former: polla, pålla, põlla, puõlla, põla o.d. som hör till verbet PORLA! [påll-, pull-, põll-] om vätska: bubbla (fram, upp); puttra Gotl Dal. (Om grytor:) *nå* (nu) *pållar di duktut* (duktigt) Gotl. *Gôrä pulla yr varrtjôn*, varet välldes fram ur värken, dvs. varbölden Dal.

pollra v. EJ FÄRDIG MED ARTIKEL [pållr-, põllr-, põlldr- o.d.] **1** om vätska: bubbla (fram, upp); puttra Uppl Dal. *Å põllär ô kok sôm nô e*, det bubblar och kokar som bara den Dal. **2** prata strunt, babbla Gotl.

pölot adj. [pöÊete] enfaldig, tafatt, sjåpig; struntförnäm Boh Dalsl.

pöls m. [pyls] korv, ofta.: blodkorv Gotl. *Han blai rauda sâm en oukoukta pyls i söini*, han blev röd som en okokt blodkorv i synen.

pölsa f. [pöls-, pyls-, puls-, på:sj-, põ:sj-, pu:sj-, pössj-, py`yls, põ`öls, pu`uls, põ`ösj o.d.] **1** inälvor hos slaktdjur, innanmäte Smål Dalsl Värml; i sht **a** löpmage hos får el. nötkreatur Smål Västg Boh Sörml Värml Västb. **b** våm hos nötkreatur Boh. **c** bladmage hos får Sörml. **d** del av (tunn)tarm hos slaktdjur; ofta använd som fjälster vid korvstopppning Västg Dalsl Sörml Värml. **2** anrättning av hackad inälvsmat, korngrryn o.d. (som tillreds i löpmage el. våm) Öland Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv.: lungmos Uppl. *Vessa dager va då öppstekt joÊäppeÊstamp* (potatismos) *mä pösj sôm va fräsen i fläskfÊôt* (fläskflott) Värml. *Forst* (först) *i fasta skâ pôsja etâs* (ätas) Uppl. **3** korv, ofta: blodkorv Skåne Blek Öland Smål Hall Boh Dalsl Gotl Östg Värml Uppl Västb Jämtl. *Fjela pölsa mä pölsehårn*, stoppa korv med korvhorn Skåne. **4** blod; ofta: smet av blod o. mjöl (varav blodkorv görs) Skåne. *Han slo sa pölsan sto au an*, han slog så blodet rann på honom (dvs. på motståndaren). *Di skolle* (skulle) *röra i pulsân* (med en visp). **5** insektslarv av ollonborre o.d. Smål. *Kråkâ å kajâ je å plåkkadâ pölsâ i föorân*, kråkor och kajor de plockade larver i fåran Smål. **6** slags vadderling el. valk som sitter nertill på livstycke o. som tjänar som fäste för kjol i kvinnodräkt (folkdräkt); höftvalk Skåne. **7** mindre kuskbock baktill på kappsläde el. åkryss o.d.

Värml. *Di satt på pôssja å sjöurde* (körde) . 8 om tal: strunt, smörja Skåne Västg Gotl. *Han pratar bär* (bara) *pylsä ej* (i) *dag* Gotl.

pölse-frälsare m. (svin)mjälte som kokas tillsammans med blodkorv för att blodkorrven inte ska spricka Skåne. *Glim ente å läddj pölsefrälsaren i*, glöm inte att lägga i mjälten .

pölse-hållare m. = **pölsefrälsare** Skåne Hall.

pölse-vaktare m. [*pölsevajtare, pölsevutare, pylsevojtare, pylsevytare, pylsevutare* o.d.] = **pölsefrälsare** Skåne Blek. *Pylsevytaren skulle vyta pylsan så den ente sprakk*, mjälten skulle vakta korven så den inte sprack Skåne.

pona v. 1 handgripligen el. verbalt ansätta (ngn) i syfte att tukta, kväsa el. sätta vederbörande på plats Häls Härj Med Jämtl. (Vass replik i diskussion:) *Männ nu varst n pona!* Nu blev han tyst! Häls. *Je* (jag) *skâ pone dä* (dig) ! Härj. *Hu saug sa vikktu ut, sa je tyckte da va rofen te pone te' a*, hon såg så viktig ut, så jag tyckte det var roligt att sätta henne på plats Jämtl. **2** i förb. *pona emot*, säga el. sätta emot Häls. **3** under tvång el. press kräva ut (ngt, t.ex. pengar) från ngn; ofta i förb. *pona ut* Häls.

pöne n. tafatt, velig el. dum person (i sht kvinna) Boh.

pons m. se **pans**.

popp-fågel m. härfågel Blek Smål. *Nä poppfågelen hô`ôs* (hörs) *blie de missvekst* (missväxt) Smål.

poppa v. [*påpp-, pupp-, pôpp-, pô`ôpp*] om barn el. djurunge: dia Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal; äv. allmänne: suga Värml. (Jag minns en pojke) *sum pôppa tes* (tills) *ha va sju år* Västg. *Ha du sett om lammongen pôpper sön* (tackan) ? Dalsl. *Han jekk* (gick) *å pôppe på en sigarr* (cigarr) Värml.

poppe popp m. [*påpp-, pupp-, pôpp-, pô`ôpp*] på djurhona: spene; på kvinna: bröstvärta, bröst; ofta i förb. *ge* (ngn) *poppe(n)* el. *popp*, *ge* (ngn) bröstet, *ge* di Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Dal. *Ongen ä svölltn; jä ha int gô:ô-n pôpp på e stönn*, ungen är hungrig; jag har inte givit honom di på en stund Värml.

pöppel m. se **2pimpel**.

poppla v. [*påpp-, popp-, poppe£, puppe£* o.d.] **1** om vätska: bubbla Hall Jämtl. *De* (det) *påppla i grydan* (grytan) Hall. *De e så söngt hen, de puppe£ opp vattne all stâns*, det är så sankt här, det bubblar upp vatten överallt Jämtl. **2** om visst fågelläte (i sht orre): framkalla el. åstadkomma poppande ljud Värml. *Hörer* (hör) *du va ôrrera* (orrarna) *popp£er?*

pöra f. [*pöir, pö`ör* o.d.] jfr **1påra 1** trasa, disktrasa, tvättrasa, skurtrasa Norrb. *Tö`örk ve i pö`ör*, torka med en trasa . **2** i pl., om klädesplagg o.d.: paltor, trasor Norrb. *Då-n kâm he:m våur k£ira hâns båra pören*, då han kom hem var kläderna hans bara trasor .

pöra f. se **1påra**.

pörel m. se **pyrel**.

pören adj. [*pöra, pöira*] **1** trasig Norrb. *Sko:un håla b£ä pöra*, skorna håller på att bli trasiga. *He var i pörat k£i:i*, det var ett trasigt kläde. **2** fattig Norrb. *Där so öut pörat*, det såg fattigt ut där.

pöris adj. [*pö'ris, pö'res*] arg, förargad, harmsen; purken Jämtl. *Je vört sa pöris pau a Brita*, jag blev så arg på Brita. *Hu (hon) bli sa (så) fort pöres*.

pork m. n. [*pörk, purk, pôrsk, pursk* o.d.] smuts, orenhet, skräp, avfall Boh Värml Dal Häls. (Du har) *pörk i owene* (ögonvrån) Boh. *Hä ha kômmä pôrsk i f£etän*, det har kommit skräp i grädden Häls. *Ha du fåt pörken tur öga?* Har du fått skräpet ur ögonen? (Är du vaken?) Värml.

pörr m. se **1purrr**.

pörten adj. se **purt, purten**.

pos m. **1** illa omtyckt, otrevlig el. osympatisk man el. pojke, tölps; äv.: enfaldig, dum el. tafatt man el. pojke Västg Boh Dalsl Värml. (Det var en) *pos te pôjk!* Dalsl. *Du va£-a håkken pos!* Du var då en tölps! Värml.

pöse pös n. Smål Västg Östg Närke **pöst m. f.** Skåne Blek Smål Hall Östg Närke jästämne, jäst; surdeg. *Lägga pöse i dejen* (degen) Smål. *Skrapa dejentråjet* (degtråget) *väl å ta reda på smölene* (smulorna) *te pöst te vi sa (ska) baka brö nästa gang* Smål.

pose, pos m. tjock o. (i sht i ansiktet) uppsvälld person Västg Boh Värml.

posig, posot, posug adj. [*pos-, pus-, pu:est-* o.d.] Öland Smål Västg Boh Värml Med Jämtl Ång Norrb **posen adj.** [*pos-, pus-, pu:es-* o.d.] Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Härj Jämtl uppsvälld, svullen; pösig; som är fet o. uppblåst, tjock. *Hu ha tannrännhla å e alldeles posn oppi syna*, hon har tandvärk och är alldeles svullen i ansiktet Jämtl. *Tänk va han ä posiä i ansektät* (ansiktet) Smål. *Hännuna va ble:ena så pusena* (av allt tvättande), händerna hade blivit så svullna av all tvätt Smål. *Bröt (brödet) b£ir-sjä pu:est å grant i år för en har-sjä bra å baka å* Västg.

posna v. [*po:sn-, pu:sn-, possn-, pussn-*] svälla upp, svullna; äv. i förb. *posna upp* Smål Hall Västg Boh Dalsl Härj Jämtl. *Va bôlla (bullarna) pusnar å b£er stora* Hall. *Dä posnå kring såre (såret)* Härj.

posot adj. [*po:sete*] dumdryg, osympatisk, otrevlig, dum Boh Dalsl Värml.

possa f. [*påss-, pôss-*] (hon)groda Värml. *Först vi kåm hit se b£e då se änkeli mä påsser se ja helt på å b£i bet för-dum*, så fort vi kom hit så blev det så fasligt med grodor så jag höll på att gå bet för dem.

possa v. [*påss-, poss-, pôss-* o.d.] **1** häftigt blossa upp Skåne Dalsl Sörml Värml. *De barä pössä te' e lita smu£ä* Sörml. **2** utstöta rök, bolma Skåne Sörml Närke Värml. *Han sitter mäd pipå å possar* Närke.

possa v. se **pussa**.

pota v. ympa (träd) Hall. *Nô ja va liden poda ja ai abel*, när jag var liten ympade jag ett apelryd. *Da träna hai ja sjel podat*, de träden har jag själv ympat.

potät-skrika äv. **potäte-**, **potate-** f. nötskrika Smål Värml Häls Härj. *Titt en hel skokk mä* (med) *potäteskriker* Värml.

potelig adj. **1** (små)lustig, skrattretande; näpen, gullig Västb Lappl. *Han sijn för potele i stikkemössa si`in*, han ser för näpen ut i sin stickade mössa Västb. **2** användbar, behändig; lämplig Västb.

pott m. se **1putt**.

pott m. se **2putt**.

pötta v. se **2putta**.

pöttla v. se **pottla**.

pottla v. [**påttl-**, **puttl-**, **pöttl-** o.d.] **1** om vätska: bubbla Blek Västg Boh Gotl; äv. om gryta o.d.: puttra Gotl. *Dä kokar se* (så) *dä rektit puttlar* Västg. (Grytan) *ha je nå ti gynn påtle*, grytan, hon är nu att börja puttra, dvs. grytan har precis börjat att puttra Gotl. **2** pladdra, babbla, småprata; muttra Gotl. *Men påttla e läiti smiul*, man småpratade en liten smula .

präck-mätt adj. äv. som två ord fullständigt mätt, proppmätt Uppl. *Han åt-se* (sig) *prekk mett innan an jekk* (gick) *på môrrån* (morgonen) .

prack-nisse m. hane av småskrake Östg Sörml Uppl.

pracka f. andfågeln småskrake, i sht: småskrakhona Smål Gotl Östg Sörml Uppl Gästr Häls.

prägel m. se **pläjel**.

prägga v. se **preka**.

präjel m. se **pläjel**.

prala v. **1** röra sig med livliga o. slingrande rörelser, sprattla Boh Västml Dal. *Årrmôn pralô tvårrt ivir väjôn*, ormen slingrade tvärs över vägen Dal. **2** om fisk: sakta simma fram o. tillbaka, slingra, spritta Dalsl Dal Häls. (Gäddan) *ser no abburn* (ser nog abborren) *nôr han går inni marn* (inne i mjärden) *å pralar* Dalsl. **3** prassla Västml Dal Häls. *Ä pralô ti hönâ*, det prasslar i höet Dal. *Musa pralô ti hâ£môn*, musen prasslar i halmen Dal.

pråsa f. [**prås-**, **pros-**, **praus-**, **prôus-**] Skåne Blek Smål Hall pråse, prås m. [**prås-**, **praus-**, **prôus-**] Hall Boh Gotl smalt mindre ljus; enklare talgljus, talgdank. *Di styffte prôusår ôu tal*, de stöpte ljus av talg Skåne.

präst-kål el. **prästa-**, **präste-** m. **1** slags ogräs med gulaktiga blommor, som växer på åker, vanl. **a** åkersenap Hall Västg Boh. **b** åkerkål Hall Dalsl. **c** åkerrättika Hall. *De va fa£it va de e mönn prestakå£ i åkra*, det var värst vad det är mycket åkerrättika i åkrarna .

präst-lus el. **prästa-**, **präste-** f. **1** taggigt frö el. taggig frukt (som lätt fastnar i kläder o.d.) av vissa växter, i sht **a** (frö av) brunskära Skåne Blek Hall. **b** (frö av) snärjmåra Skåne Blek Smål. **c** (frö av) hundtunga Skåne Gotl. *Ja har fåd* (fått) *så mien* (mycket) *prestelus po mi* Skåne. **d** (frö av) nyponros Skåne. **e** (frö av) åkerranunkel Gotl.

präst-nacke äv. **präste-**, **prästa-** m. **1** växt med vita, prästkragsliknande blommor, i sht **a** prästkrage Östg Sörml Närke Värml. **b** baldersbrå Smål Östg. *Vi måste plåkke börtt prästnakka ur frôt* Östg.

präst-skalle ofta **prästa-** m. **1** växt med (vita) prästkragsliknande blommor, t.ex. åkerkulla, baldersbrå Skåne Blek Smål Västg Östg; vanl.: prästkrage Skåne Blek Smål Västg Östg Värml. *Gu£ prästaskalle, färgkulla* Västg. *Blåckint å prästaskalla, då växer ôp i rôjen* (rågen) Östg.

pratsen adj. pratsam, talför Blek Smål. *Di (de) ä alla pratsna i dän släkten* Blek.

pregga v. se **preka**.

preka v. [*prek-*, *preg-*, *pregg-*, *pre:dj-*, *prej-*, *prik-* o.d.] **1** peta på (ngt el. ngn) med finger el. med spetsigt föremål, vidröra lätt, peta i ngt, peta in ngt ngnstans; se även **preta 1** Skåne Blek Smål Hall Boh Dalsl Gotl Värml. (På fest) *siddår ja ente å pregar me gaffel udan ja edår såm ja brukar å eda*, på fest sitter jag inte och petar med gaffel utan jag äter som jag brukar äta Skåne. *Di ska vell inte preje ud yjenen pu fålk?* De ska väl inte peta ut ögonen på folk? Skåne. *Han bare sto å preka mä sjäppen* (käppen) (i marken) Hall. *Du har inte där å pregga!* Boh. **2** göra (hål) i ngt (o. lämna märke); sticka, pricka, nagga Skåne Blek Smål Hall Västg Boh. *Mor bruga prega håll i brödkagorna ingan hon gresla eng dom i bagaronen*, mor brukade sticka hål i brödkakorna innan hon hivade in dem i bakugnen Skåne. *Da prega hôul pôu körven mä n nôul*, de stack hål på korven med en nål Hall. **3** utmärka (ngn el. ngt), känneteckna; sätta prägel på Skåne. *Höjffären kan präja fålk po många vis*, högfärden kan prägla folk på många vis. *Arten pregar fyled*, arten utmärker fölet. **4** ha samlag; äv. om djur: para sig Gotl. **5** med stickord förarga (ngn), reta, pika Skåne Hall. *Här har han gått å pregat sau han våre vår ait kåg stryg*, här har han gått och pikat så han vore värd ett kok stryk Hall. **6** långsamt arbeta med besvärlig småsyssla (i sht handarbete); knåpa; se även **preta 2** Skåne Smål Boh. *En sedår (sitter) å predjar å virkar* Skåne. **7** märka med penna, rita; ofta: skriva med möda, plita, pranta; se även **preta 3** Skåne Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Dal. (De) *sude å pregade me bläckpänne*, de satt och präntade med bläckpenna Smål. **8** peka; äv. i förb. *preka ut* o.d. Skåne Blek Smål Hall. *Prega nu öud på kårtan hårr Lahölm äjj*, peka nu ut på kartan var Laholm är Hall.

prelisik m. [*prelisi'k*, *prellesi'k*, *prilisi'k* o.d.] **1** (liten) odefinierbar sak, tingest, grej, mojäng Härj Med Jämtl. *E-n ta kopår hâl-ta järn en dânn prilisiken?* Är den av koppar eller av järn den där grejen? Jämtl. **2** konstig el. lustig person, kuf Häls Härj Jämtl. **3** knep, spratt, konster Jämtl. *Vå (vad) du ha för prilisiker för-de (dig)!*

prenota v. [*preno't-*, *preno'd-*, *preno'r-* o.d.] utsmycka (ngt el. ngn), utsira; omsorgsfullt göra (ngt); ofta i p.pf. i adjektivisk anv. Skåne Blek Smål. *Hun vo färrklebån såm va så prenodada*, hon vävde förklädesband som var så omsorgfullt gjorda Skåne. *Di äj allten så prenotatta bå för o bak, di däkerna, eminstingen utanpå*, de är alltid så utsmyckade både fram och bak, de där flickorna, åtminstone utanpå Blek.

preta v. **1 = preka 1** Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Värml. *Preta inte i joren* (jorden) Blek. **2 = preka 6** Smål Västg Boh Sörml Närke Dal. **3 = preka 7** Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Dal. *Han pretade ihöop ett breiv* Smål.

pretla v. [pre:tl-, prettl-, prettel o.d.] långsamt o. med möda skriva, plita; jfr **preta 3** Blek Öland Smål. *Va sitte du å pretlô fö nånting?* Öland.

prigg m. **1** pigg; pik; dubb Hall Värml. **2** fisken spigg Östg. *Di kokkte* (kokade) *priggen å då vart ålja* (olja) Östg.

primot adj. [primed] vettlös, galen, tokig, dum Skåne. *E du rent primed?*

pringla f. [pringl-, pringäl o.d.] **1** liten klocka med kläpp, pingla, bjällra Uppl Västmdal Gästr. *In där bonn från Jihllbo hadd pringäl på hesstn*, den där bonden från Gillbo hade bjällra på hästen Dal. **2** vattenlevande yngel (t.ex. mygglarv) Uppl Dal Gästr; **a** ofta: grodyngel Västmdal Gästr Häls.

pringla v. förse (ngt) med mönster el. ornament, utsira, garnera Skåne. *Du får jålpa mi å pringla dinne kagan*, du får hjälpa mig att garnera den här kakan. *Kvingårna sadd dar me vär si:n pringlade smörkåpp framfårr se*, kvinnorna satt där med var sin utsirad smörkopp framför sig.

prinsel m. [prins-, pryns-] slags kappsäck el. ränsel (av läder) (som bärs på ryggen), liten säck, knyte, påse Skåne Öland Hall Östg Uppl. *Wäsjötte* (västgötar) *må länge prynsle på ryggen*, *di hade vävsjer* (vävskedar) Östg.

pripp m. lös o. grynig ostmassa som bildas vid beredning av messmör; vanl. som anrättning på smörgås el. till gräddmjölk Uppl Med Jämtl. (Man samlades vid fäboden för) *te eta pripp* Uppl.

pruck m. [prukk, prokk] kalv; ofta i lockrop Norrb.

pruppa v. [prupp-, pru`upp, prö`öpp] Dalsl Dal Gästr Häls Härj Jämtl Västb Lappl **prumpa v.** [prump-, promp-] Dal hörbart släppa väder, prutta, fjärta.

pruska f. se **1pluska**.

prylla v. [pryll-, prill-] hoprynka (ngt), skrynkla Häls. *Prilla inte dutjin* (duken).

pryngel m. se **pyngel**.

prynsel m. se **prinsel**.

pryska f. se **1pluska**.

pubb adj. [pöbb] Lappl **pubbot adj.** [pobb-, pôbb-, påbb-] Västb. sur, trumpen, avvisande (i sitt beteende). *Va så du ätter on vartt pöbb?* Vad sa du eftersom hon blev sur? Lappl. *Va du sijn da pöbbut idag*, vad du verkar trumpen idag Västb.

puddermulja f. m. sg. tant. [pudd-, pådd-, podd-, på:d-, -mulja, -målja, -molja o.d.] total hopblandning av olika saker; oreda, röra, sammelsurium; om tal: osammanhängande pladder, trams, smörja Skåne. *Ja vidd* (vet) *inte va de va forr mien* (för mycket) *poddormolja han snakkade. Allting e i poddårmolja i deras hus.*

puddervalsk adj. [på:d-, po:d-, podd- o.d.] som i högsta grad är ostyrig el. oregerlig, galen, tokig, oresonlig Skåne. *Nå männ kar, ä du raint pådårvalsk, inte faur du ha denn*

pannan å koga limm i! Nej men karl, är du rent galen, inte får du ha den pannan att koka lim i! Han va reunt podervalsker i gaur, han ville bara slauss, han var helt oresonlig i går, han ville bara slåss.

pugga f. [pugg-, pogg-, pågg-] **1** (större) groda; padda Skåne Blek Hall. *Nu bårjar (börjar) poggårna å knarra* Skåne. *Fröår (smågrodor) va gula å poggår va mär grauaktia (gråaktiga)* Skåne. **2** liten, fet kvinna el. flicka Skåne Blek Smål. *Da (de där) poggånne ä dä väll ingån pajk (pojke) som vell ve (veta av)* Smål. **3** gråärt Skåne. **4** bondböna Skåne.

pugga f. [pugg-, pogg-, pu`ugg o.d.] lättsinnig el. "dålig" kvinna; slinka; prostituerad, hora Blek Smål Västg Östg Värml Uppl Västn Dal Gästr. *Dä konne en tro-na åm, dänn jädrra poggan!* Blek. *Pugge å pyssje, dä ä sanna där nattfEikker (nattflickor)* Östg.

pugge m. [pogg-] kålrot Västg.

pugge-blomma f. (till **1pugga**) maskros; se även **puggeört** Skåne.

pugge-hatt m. (till **1pugga**) hattsvamp (i allmänhet), svamp; jfr **paddhatt** Skåne. *Fy fårr hondan å eda poggehatta! Di få di då ente maj ti.* *Fy för hundan att äta svamp! Det får de då inte mig till.*

pugge-ört m. (till **1pugga**) = **puggeblomma** Skåne.

pugge-pippling m. [-pe:bling, -pe:vling, -pö:vling, -pivvling, -pevving o.d.] outvecklad grodunge, grodyngel; se även **puggepirling** Skåne. *Där va en poggedamm där vi to puggepövlinga, det fanns en groddamm där vi tog grodyngel.*

pugge-pirling m. [-perling, -pärling, -parling, -pelling o.d.] = **puggepippling** Skåne.

pugge-rock pugge-rocka f. (till **1pugga**) fräkenväxt, fräken, vanl.: åkerfräken Skåne. *En påggeråkk kan blaj (bli) bå lang (lång) å grov.*

puggig, puggot adj. om hår, päls o.d.: ovårdad, oredig, rufsig, tovig Skåne Smål. *Koana (korna) dåj (de) e så poggita så* Smål.

puka v. [puk-, pug-] **1** slakta (häst) Boh. **2** plåga, pina el. misshandla (ngn, i sht djur); vara elak Västg Boh Dalsl. *Dä va en farle onge (hemska unge) te å puke kattn* Dalsl.

puka v. se **2pjuka**.

puka v. använda trolldom Värml. *FôEk sôm kam (kan) puke, läser se nåEera går ur kräka (kreaturen).*

puka v. [puk-, pug-, pu`uk o.d.] **1** kupa (potatis, kål o.d.) Värml Uppl. **2** = **1pjuka** Gästr. **3** i förb. *puka på sig, bylta på sig (mycket kläder)* Skåne.

puke m. [puke, puge, peuke, pu`uk o.d.] **1** fan, satan, ofta i kraftuttryck äv. överfört: elak el. besvärlig varelse; sate, as Skåne Smål Hall Västg Gotl Östg Värml Västn Jämtl. *Din lille puge!* Hall. *De va säle pugen, det var själva fan* Hall. *Nukk päuken har ja gitt di mangg seupar, nog fan har jag gett dig många supar* Gotl. *Han ä en gammaE puke* Västn. **2** utklädd halmdocka vars syfte är att skrämma fåglar; fågelskrämna Skåne. (Fåglarna i körsbärsträdet) *di sjyr varken puge ällår nåd.* **3** person som (till yrket) avlivar o. flår hästar, katter el. hundar; hudavdragare, flåbuse Västg

Boh Dalsl Värml. **4** djurplågåre Västg Boh Dalsl. *Han ä en puke ve öken* (dragdjuren) Västg. **5** övernaturligt (o. ondskefullt el. skrämmande) väsen; trolltyg, troll Skåne Smål Hall Närke Jämtl. **6** i bf. sg. maran Smål. **7** sjukdom vållad av ett väsen Smål. **a** magkramp, tarmvred Västg. **b** våldsam diarré Östg. **8** övernaturligt väsen som drar ngt önskvärt till ngn (t.ex. mjölk, smör, ost, hö); spiritus, ofta i form av ett nystan el. klotformigt föremål; jfr **trollhare**, **bjära** Blek Smål Värml Västn Häls Härj Med Jämtl. *Hänne häringa* (den här) *pugen dro mjelk* (mjölk), *smöa å ost frau bönnana* (från bönderna) Blek. *Nog hörd ja ta£ om pukär nä ja va barn; dôm jord dôm sjä£va* Västn. *Te puken ske våra sju sjlaks gan å sju sjlaks ve å tri drapa lihlfingerb£o*, till puken ska det vara sju slags garn och sju slags ved och tre droppar lillfingerblod Jämtl.

puke m. [*puke, puge, pu`uk* o.d.] Skåne Blek Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn Dal Jämtl
puk m. [*puk, pug*] Skåne Smål Sörml Värml Häls Ång (liten) utbuktning, upphöjning, knöl Smål Sörml Dal Häls Ång. **1** kupig hög ovan jord av rotfrukter, potatis, hö o.d. Boh Dalsl Östg Värml. (Det var) *små puka di la, så di fek tôrka å´ lite* (vid insamling av mossor till foder) Östg. **2** liten kolmila av resterande trä som inte blev kolade i den egentliga kolmilan; brandmila Dalsl Närke Värml Dal. *Kô£a en puke* Närke. **3** från boningshus utskjutande bakugn, utbyggnad för bakugn; äv.: eldstad (torkugn) i brytstuga el. mälta Skåne Blek. *Han fittj varma se lid ve pugen*, han fick värma sig lite vid eldstaden Skåne.

puke m. [*puke, puge, pu`uk* o.d.] Skåne Öland Västn Dal Jämtl **puk m.** Värml Jämtl varelse som är liten o. vanställd; stackare Skåne Öland Västn Dal Jämtl. **1** liten varelse; kortväxt människa; litet djur Västg Värml Västn; liten pojke, pys Skåne Jämtl.

puken adj. [*puk-, påk-, pok-, pök-*] Skåne Blek Öland Smål **pukig adj.** [*puk-, påk-*] Blek Smål svullen, uppsvälld, pussig. *Han så* (såg) *pöken ut* Öland. *Va du e puki unne ögånen* (under ögonen) Smål. *Han va sa påken e:et vispsticket* (efter getingsticket) Smål.

pukna v. [*pokn-, påkn-, puken* o.d.] svälla, svullna; ofta i förb. *pukna upp* Skåne Blek Öland Smål. (De hade) *en sjuka i monnen dau tanatjöttet poknade åpp*, de hade en sjukdom i munnen då tandköttet svällde upp Smål. *Daj pogna åpp å saj faida ud*, de svullnar upp och ser feta ut Skåne.

pukot adj. [*puged, poket* o.d.] **1** som framkallar olustkänslor, kuslig, hemsk; om plats o.d.: (mörk o.) dyster Skåne. *Ö:slit å puged va där*, ödsligt och dystert var det (i mossen) Skåne. *De tjänns bra puged når än gaur fårbi de falleläria hused*, det känns bra kusligt när man går förbi det fallfärdiga huset Skåne. **2** om väderlek **a** otäck, ruskig Skåne. **b** som är mulen o. disig, dimmig Smål. *Dä ä så poket i loftn* (luften).

pul m. utväxt el. upphöjning (på huden), knöl, bula Gästr Ång Lappl. *Hä vart en pu£ dânôn pa ryjjin*, det blev en knöl där på ryggen Gästr. *Hä kömmä ut sömm än pu£ bakke skalln*, det växte fram som en bula i bakhuvudet Lappl.

pula v. jfr **2pöla** **1** arbeta (hårt o.) träget med ngt besvärligt, fixa, dona, greja; pyssla med småsaker el. petgöra Skåne Blek Öland Smål Västg Boh Östg Sörml Uppl Västn Dal

Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. **2** med kraft trycka (ngt el. ngn) in el. ner ngnstans, packa, stoppa; pressa ihop (ngt), klämma Sörml Uppl Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Lappl. *PuŁa ner-n* (honom) *i snön* Dal. *PuŁä ti sättjän hä* (i säcken det) *du kan* Med. **3** gnida (ngn) i ansiktet med snö, mula Sörml Gästr Häls. *Ja puŁa-na* (henne) *i ansikte* Sörml. **4** med kraft el. slag driva in (ngt) ngnstans, stöta, slå Västb Lappl. *Jä* (jag) *ha puŁe ykksa* (yxan) *ti sten* Lappl. **5** kasta (ngt, t.ex. sten, snöboll) på ngn, hiva iväg Dalsl Sörml Uppl Gästr. **6** knulla (ngn), ha samlag; om djur: para sig Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Härj Jämtl Ång. *Nu ha du ingenting å våra häv* (kaxig) *över för nu ha ja puŁe sjäringa dinj å* (kärningen din också) Ång. **7** vara på dåligt humör, vara trumpen, sura Sörml. *Vå* (vad) *går du å puŁär för?* Sörml.

pula v. se **1pöla**.

pula v. se **2pöla**.

pula v. se **3pöla**.

pulka v. se **3pilka**.

pulkot adj. [*puŁkete*] Boh pulken adj. Boh Dalsl som är butter, tvär o. tystlåten; purken.

pull m. se **1poll**.

pull m. [*pull*, *pôll*] pulla f. [*pull-*, *pôll-*] (Med? Pull enbart belägg fr Lillhärdal, Härj, Pulla enbart fr Älvros, Härj. Jfr pollra (pölla), s., o.d. i "knepiga ord") hopknycklad el. lindad boll (av papper, tyg, hår o.d.), knypte, bylte Härj.

pull m. [*pull*, *poll*] pulle m. **1** yttre kupa av bakugn; bakugnsvalv Skåne. *Vår on* (ugn) *e sprokken i pollen*. **2** (vridbar) kupol på väderkvarn Skåne. *Så vre jo hele pollen si*, så vred ju hela kupolen sig. **3** topp på hatt el. mössa; kulle Skåne. *Du fekk vesst ajn fulasjid* (en fågelskit) *mitt pau pullen*. **4** hjässa på huvud; skalle, huvud; ofta i förb. *ge ngn på pullen*, *ge ngn stryk*, resp. *få på pullen*, *få stryk* Skåne. *Tiår* (tiger) *du-nte så ska ja ji* (ge) *di po pollen!*

pulla f. [*pull-*, *poll-*, *pu`ull* o.d.] **1** höna; ofta i lockrop Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Pullera, pullera kām!* Smål. *Ja ska gå å je mina puller* Östg. *Pullen ga uta bakken å sprä`ätt*, hönorna går ute på backen och sprätter Västb. *Sei du så gullat* (gullig) *litn pu`ull!* Norrb. **2** lockrop till duva Västg. **3** lockrop till får Smål Östg. *Pullera killera!* Östg. **4** (söt, näpen) flicka Smål Hall Östg Sörml Uppl Gästr Västb. *Du e mormors lillä pullä*, du Sörml. **5** ung, lättfärdig kvinna; hora Östg. **6** könsorgan hos kvinna el. djurhona Smål Östg Närke Uppl Västn Dal. (Killen kunde få) *tjänna pullan på jäntan* Västn.

pulle m. [*pulle*, *polle*, *pålle*, *på`åll* o.d.] **1** insektslarv, fluglarv, ofta: larv som påträffas i kött el. ost o.d. Blek Öland Smål. *De va ein stöoe på`åll i eppelt*, det var en stor larv i äpplet Smål. **2** penis (på pojke) Hall Västg Boh.

pulling m. [*pull-*, *poll-*, *påll-*] insektslarv, fluglarv Skåne Blek Smål. *Hiamaj, dä ä pållinga i osten!* Blek.

pulma v. [*pulm-*, *polm-*, *pålm-* o.d.] vara (stött o.) surmulen el. dyster o. trumpen; tjura Skåne. *Såmma gaur å pålmar i ugevis*, somliga går och tjurar i veckovis .

puls m. person som (till yrket) avlivar o. flår hästar, katter el. hundar; hudavdragare, flåbuse Västg Boh.

puls m. mindre vattensamling; pöl, puss Smål Västg Boh Östg Dal Häls. *En liten puls älle juEj* (göl) *sum allri jana* (gärna) *ä vattenlös* Västg.

puls-huvud n. [*pu`lshuvve*, *pu`lshôvve*, *pô`lshôvve*, *pu`lshuvv*, *pu`lshôvv* o.d.] grodyn-gel med kropp o. svans, men utan ben; se även **punshuvud** Värml Västml Dal.

pulta v. med knuff flytta (ngn el. ngt); knuffa, stöta Häls. (Stugan) *ho* (den) *pultes hit å dit åv* (av) *tjälen*.

pumpen adj. [*po`mpen*, *på`mpen*] uppsvälld, svullen Skåne. *Benen e fårr* (för) *pompna*, *skona* (skorna) *går ente po*.

pums m. mindre vattensamling, puss, pöl; jfr **2puns** Häls. *Dä va store pumsane i môrest på gå:rn*, det var store pölar i morse på gården .

pumsa v. **1** plumsa Skåne Smål Västg. **2** vada (i vatten el. snö), pulsa Uppl Häls.

pumsig, **pumsot** adj. [*poms-*, *påms-*] **1** som är stor o. tjock Med. *Hu ha vôtträ fâlä pomsät a Brita*, hon har blivit väldigt tjock Brita . **2** som har mycket kläder på sig; som är kraftigt påbyltad Boh.

puns m. [*puns*, *pôns*] anrättning av hackad inälvsmat o. gryn o.d.; pölsa Härj.

puns m. [*puns*, *pôns*] mindre vattensamling, vattenpuss, pöl Gotl Häls Härj Jämtl; liten tjärn, sumphål, göl Gotl Häls Härj. (Han) *kåird* (körde) *ner russi* (russen) *äi n puns* Gotl.

puns m. stång försedd med trissa i ena änden, pulsstång; använd som redskap att pulsa i vattnet för att skrämma fisk att gå i nät Häls.

puns-huvud n. [*pu`nshôvve*, *pu`nshôvv* o.d.] = **pulshuvud** Värml.

punsa v. **1** vada (i vatten el. i djup snö), pulsa; jfr **pumsa** Västg Häls . *Iss dâm int skôta sa lä dâm föll få punsâ då*, ids de inte skotta snön så lär de väl få pulsa då Häls. **2** med pulsstång skrämma fisk att gå i not, pulsa Häls .

pup m. **1** tillrop i leken kurragömma; yttras av den el. dem som ska uppletas i leken Gästr Häls. **2** puss; kyss Häls. *Då skär han föll få, har ja tänkt mä, läll, en pup baköm lisslafäxknuten*, då ska han väl få, har jag tänkt mig, en puss bakom lilla fähusknuten .

pupa v. **1** ropa "pup" i leken kurragömma Gästr Häls. **2** pussa (ngn); kyssa Häls.

puppa v. se **poppa**.

puppa f. kvinnligt könsorgan Häls Med Jämtl Ång. (Talesätt som används när något visst händer:) *Puppa, sa Boli`n å sô dog-en* Häls.

puppe m. se **poppe**.

puppla v. se **poppla**.

pura v. se **pyra**.

purk m. se **pork**.

purka f. [*purk-*, *pårk-*, *pôrk-*, *pursk-*, *pussk-*, *po`ork*, *po`orsk*, *pô`ôrk* o.d.] **1** hona av svin; sugga Skåne Värml Dal Härj Jämtl (2 äldre belägg (ca 1769) fr Västerg anges som månsing och "Borås-tyska"; med?). **2** gråsugga Hall.

purla f. tofsliknande utväxt under hakan på get Häls.

purr m. [*purr*, *pôrr*] leksakssnurra Boh Jämtl Ång Västb Lappl. *Jâ* (jag) *ha jortt* (gjort) *mâ n pôrr* Ång.

purr adj. [*vanl. porr*, *pôrr*] Smål Häls Ång Västb Lappl Norrb **purrug adj.** [*purru*, *pôrru* o.d.] Dal **purrot adj.** Värml som är på dåligt humör; purken, sur. *Idag ha-o vu* (har hon varit) *purret hel dagen* Värml. *Ner a-nt fa som-a vill, så b£öi-a so porr*, när jag inte får som jag vill så blir jag så sur Norrb.

purra v. [*purr-*, *pårr-*, *pôrr-*, *pu`urr*, *pô`ôrr* o.d.] **1** lura (ngn), narra, bedraga; äv. i förb. *purra upp*, låta lura, el. *purra på*, lura på ngn ngt Skåne Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Värml Uppl Västb Häls Västb Lappl Norrb. *N där Sutte ha purra opp många han må sinna villisopeder* (velocipeder) Västb. *Ji vahtt lissom purrä den gånga*, jag blev nämligen lurad den gången Västb. **2** spela (ngn) ett spratt Västg Värml Jämtl Västb. *Di mennt di skull b£i först mä krösa`an män nu pôrra vi dôm*, de menade att de skulle bli först med lingonen men nu spelade vi dem ett spratt (för vi hann före) Värml. *Je ske* (jag ska) *prö`öv om je kan på`årr-n* Jämtl.

purra v. [*purr-*, *porr-*, *pårr-*, *pôrr-*, *pu`urr* o.d.] väcka (ngn) Skåne Blek Smål Hall Boh Östg Sörml Uppl Gästr Häls Ång Västb; väcka för tjänstgöring (till sjöss), äv. i förb. *purra ut* Skåne Blek Hall Östg Uppl. *Du faur gau o porra Jins aller söver han över*, du får gå och väcka Jens annars försover han sig Skåne. *Gubben purra ud vöss* (oss); *de b£åste så fa:rlit å de b£e te å reva* (segel) Hall. *I dag vart ja purrâ k£åkân fäm i môrôs*, idag blev jag väckt klockan fem i morse Gästr.

purra f. [*purr-*, *pårr-*, *porr-*] **1** träd el. buske som stannat i växten Skåne Smål Hall Västg. *Ja ha ain liden* (en liten) *porra te gran* Skåne. **2** lågväxt yvig buske Skåne.

purra v. [*pårr-*, *porr-*, *pôrr-*, *på`årr*, *po`orr*, *pô`ôrr* o.d.] **1** om vätska: bubbla, porla; koka Smål Boh Sörml Närke Jämtl Lappl Norrb. **2** sjunka ner under vatten, sjunka till botten; om person: drunkna; äv.: dränka (ngn) Blek Uppl Häls Jämtl Västb Lappl Norrb; i förb. *purra av ned*, sjunka ned Västb Lappl Norrb. *Ska du gonga* (gunga) *ekan sa* (så) *du pårra me* (mig)! Blek. *Purrâ te båttn* Uppl. (Hade jag inte fått tag i hans hår) *skull-n ha pôrrâ* Häls. *N kal pôrrre å` ned e båttjen*, en karl sjönk ned i bäcken Västb. *Stein pôrrre o` ne åt bôttnen*, stenen sjönk ned åt botten Västb.

purra v. [*purr-*, *pôrr-*, *pårr-*, *på`årr*, *pô`ôrr* o.d.] **1** snurra runt; äv.: leka med leksakssnurra Boh Jämtl Ång Lappl. **2** åstadkomma el. framkalla ett knorrande ljud, kurra Skåne Sörml Jämtl Ång Lappl Norrb. *Hänn* (han) *pôrre å snarke* Jämtl. *Hä pôrr inne ma-gan*, det knorrar inne i magen Lappl. **3** i all hast ge sig iväg, ila, kila; ofta i förb. *purra av* el. *purra iväg* Västb Lappl Norrb. *Nu pôrr brämsen* (bromsen) *å`* Lappl. (Jag

retades med honom) *män då pörrä-an eväg söm fortt*, men då ilade han fort iväg Lappl. (Han) *pörr å´ i storsjinne* (vredesmod) Västb. 4 skynda på (ngn); i förb. *purra på* Jämtl Ång. *De bäst du pörr på a nahlta se a kôm se iväg nangang*, det är bäst du skyndar på henne lite så hon kommer iväg någon gång Ång.

purra v. [purrr-, porrr-, pårr- o.d.] 1 bringa (ngns) hår i oordning; rufsa el. tova till Skåne Hall Gotl. *La ble å porra me!* Låt bli att rufsa mig! Skåne. 2 med avs. på fjädrar, borst o.d.: burra upp, resa; om hår: göra yvig; ofta i förb. *purra upp* (fjädrarna, svans ♀), el. o.d., rugga upp sig *purra upp sig* Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Sörml. *Katten porrade åpp sing råmpa* (sin svans) Smål. *Purra upp hårt* (håret) Västg. *Hynu* (hönan) *purrar upp si* (sig) Gotl.

purrug, purrot adj. se 2purrr.

pursa v. se pussa.

purten adj. [purten, parten, pårten, pôrtten, perten o.d.] Skåne Hall Västg Dalsl Värml Uppl Västn purtot purtig adj. [purtet, pôrtit o.d.] Västg Dalsl Värml Med purt adj. [purt, purst, pôrt o.d.] Västg Boh Värml Häls surmulen, trumpen, vresig; förnärmad, putt, stött. *Ja sa nåm va ja mäinte å så bläi han pärten på me*, jag sade honom vad jag tyckte och så blev han putt på mig Skåne. *Ho* (hon) *va lite purten te börja mä*, män *ho bLe snart gor ijenn* (god igen) Västg. *Han vart vesst* (visst) pôrt Värml. *Han sir* (ser) *purtin ut vårienda dag* Uppl. *En da-n va sa purst sa de jekk int te taLa me-n*, men då han var så sur så det gick inte att tala med honom Häls.

pusa f. [pus-, pu`us] Jämtl Norrb pus m. Boh kvinnligt könsorgan.

pusen adj. se posig.

pusig, pusot, pusug adj. se posig.

puska v. [vanl. pôsk-] om fågel: vältra sig (i sand), bada; äv. i förb. *puska sig* Härj.

puska v. småregna Smål. *I da puska-lä* (det).

puskot adj. [pusket, pusked, puskit o.d.] Öland Smål Östg puskelig adj. [puski, poski o.d.] Öland Smål pusken adj. Smål som inte är helt frisk (i kroppen); krasslig, sjuklig; olustig; äv.: trött, matt Öland Smål Östg. *Han ha vart puskit* Öland. *Han va sa pusket e:et reisan* (efter resan) Smål. *Dä vet i la hu pusketer han ä, nô bLe dä nônstijen nô å´ fö humen?*, Det vet vet ni väl hur "puskot" han är, när blev det någonsin något avklarat för honom? Smål. 1 om väder: gråmulen, disig; regnig Smål. *Nâ* (när) *dä va pusket i väraktan* (väderleken), *då va dä fint* (att fiska med långrev).

pusna, pussna v. se posna.

puss adj. [vanl. påss, poss] som är på dåligt humör; purken, sur Skåne Smål Hall; stött, förnärmad Skåne Blek Smål. *Harman blaj* (Herman blev) *väl ente påss?* Skåne.

pussa v. [puss-, poss-, påss-, purs-, pors- o.d.] hetsa (ngn, vanl. hund) på ngn, busa, tussa; ofta i förb. *pussa* (hund) i el. *på ngn* Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Gotl Uppl. *Um sjäringajäkel* (käringjäkeln) *kåmmer hit ijenn sa* (ska) *jak pursa hunn i-na* (henne) Västg.

pusse m. 1 könsdel på galt, i sht: testikelpung Boh. 2 stycke ur buken av gris Boh.

pust m. [puˈst, puːˈst, peoˈst o.d.] Skåne Blek Smål Hall Boh Dalsl Sörml Uppl pusta f. [puˈst-, puːˈst-, pöuˈst-, päuˈst- o.d.] Smål Hall Västg Boh Östg Värml (kortare) vilopaus mellan arbetspass under arbetsdag; rast Skåne Hall Västg Boh Dalsl Sörml Värml Uppl. 1 omgång av arbete; arbetspass Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Värml. (Man tröskade) säks trava i haur pu:st, man tröskade sex travar i var omgång Skåne viss (kortare el. längre) tidsrymd; stund, tag Smål Hall. *Vei våren öude en pöusta*, vi var ute ett tag Hall. *Ha:a* (har) *du ti* (tid) *te å kamma hit en pust?* Smål.

pust m. [puˈst] mindre vattensamling, pöl, puss Ång. *Hästn hadde gått neˈti* (ner i) *n pust dâ på myra* (myren).

pust m. [puˈst] stång försedd med trissa i ena änden, pulsstång; använd som redskap att pulsa i vattnet för att skrämma fisk att gå i nät Ång Lappl.

pust m. [puˈst] svulst (på hud), svullnad; blemma Ång. (Han) *fek n pust oma-öge* (ovanför ögat).

puste n. [puˈste, puːˈste, pöuˈste o.d.] Smål Hall Västg Boh Dalsl pust n. Västg kortare vilopaus mellan arbetspass; rast Smål Hall Västg Boh Dalsl. *Dätta pustet skum-e söva*, den här rasten ska vi sova Hall. 1 viss tidsrymd av (intensivt) arbete (mellan måltider el. vilopausar) under en arbetsdag; arbetsomgång, arbetspass Smål Hall Västg Boh Dalsl. *Ja lôvar älska däj i nöd å lust, i sjöld* (köld) *å frôst, i sôrj* (sorg) *å pust* Västg. *Tröska et puste* Västg. 2 obestämd (kortare el. längre) tidsrymd; stund, tag Hall Boh. *Ja ska gå did* (dit) *et puste i ettermedda* (eftermiddag) Hall. 3 omgång säd som läggs fram för att tröskas (med slaga) Smål Boh. 4 om väglängd: viss tillryggalagd vägsträcka mellan rasttillfällen (vid färd) Västg. *Tredje pustet*.

puta f. [put-, pud-, päud-, puˈut o.d.] 1 dyna; kudde Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Häls Härj Jämtl. *Vell du ha e pute te unner huvve?*, Vill du ha en kudde till under huvudet? Dalsl. *Jä er tvungen tå siätt på puta ännasj bEi jä så öm i settörn*, jag är tvungen att sitta på dynan annars blir jag så öm i ändan Härj. 2 nåldyna Skåne Smål Västg Härj Jämtl. 3 mjuk stoppning för att förhindra skavning när en hård yta (på föremål, redskap o.d.) kommer i kontakt med hud; axelskydd, knäskydd o.d. Skåne Smål Värml Jämtl Ång Västb. *Täkkaren han hade pudår på knäˈen så ente han skolle ble öm* Skåne. a vadderad stoppning under loka (bogträ) på sele Skåne Blek Öland Smål Hall Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Lappl. b läderstoppning i ovanlädret över vristpartiet på viss typ av träsko Skåne Blek Smål Hall Gotl. *Danske tresko de va di fyste* (första) *här kom hid me puder po* Skåne. *De var trejsko, de gamlä var int ajns någon päudä yvar ristar så de skavd sår pa bajni*, det var träsko, de gamla hade inte ens någon stoppning över vristerna så de skavde sår på foten Gotl. 4 underlag för kvarnsten i stubbamölla Skåne. 5 jord- el. lerkoka Östg. *Stora puter sjlo sä ôpp* (när de körde med plogen). 6 portion av snus; mullbänk Närke. *Nu ha du tajje däj e rektig putâ!*

puta f. **1** nedsänkning, håla el. grop i terräng; äv.: öppning el. hål i yta av is Östg Sörml Närke Västml. *Uttra* (uttrarna) *for ner i putera* Närke. **2** vattensamling; mindre insjö, göl; litet kärr; äv.: pöl, puss; jfr **kärrputa**, **sjöputa** Östg Sörml Närke.

putt m. [*putt, pått, pôtt, pott* o.d.] **1** (djup) mindre vattensamling (med grumligt vatten); vattengrop; dygrop; puss, pöl Boh Dalsl Sörml Värml Uppl Västml Dal Häls Härj Med Västb Norrb. **2** mindre sjö, tjärn, göl Dalsl Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Härj Norrb.

putt m. [*putt, pott, pått, pôtt* o.d.] **1** rymdmått för våtvaror, vanl. utgörande 1/3-dels kanna (motsvarande ca 0.96 liter); äv.: kärl el. kanna o.d. som rymmer en "putt" Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml. *Vi ga* (gav) *tretti öre for en pott brennevin* Skåne. *Fåur ja tjöve fire potter milk?* Får jag köpa fyra "puttar" mjölk? Skåne. **2** butelj, flaska Västg Boh Värml. *Han drak* (drack) *diräkt ur pôttin* Värml. *Har du nô:e sta:rt* (något starkt) *i pôtten?* Värml.

putt-härsken adj. se **påthärsken**.

putta v. [*putt-, pott-, pått-, pôtt-* o.d.] **1** med kraft stöta ner ngt (vanl. spett el. stör till gårdesgård); ofta i förb. *putta ner* Smål Västg; äv. i förb. *putta över*, stöta ner nya störar till gårdesgård Västg. (Då) *fikk de putta neô* (ner) *staka* (och sätta upp klädstreck) Smål. *Å an pötte å pötte mä-rä rara trubetta järnspett å aej* (aldrig) *ett bræ fekk-en ner*, och han stötte och stötte med det där trubigga järnspettet och inte ett bræde fick han ner Västg. *Dä kallas binna nô-Ei pötter över et par här å där-sjå han ente rår fall iköll*, det kallas att "binda" när de stöter ner ett par nya störar här och där så den, dvs. gårdesgården, inte råkar falla omkull Västg. **2** göra (hål) med spett el. nål o.d.; sticka (hål) Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl. (När du stoppar korv) *får du lova putta hol på fjälstert för alla* (annars) *sprekker dä* Smål. (Med) *jâEstång pöttes hôEa i joEa fôr stavva*, med järnspett stöttes hål i jorden för stavar Västg. **3** sticka (ngt, ngn el. sig); om bröd o.d.: nagga Gotl. *Bröi* (bröd) *puttäs mä en gaffel*. *Um n putt-si pa-n söil ällar nål, så...*, om man sticker sig på en syl eller nål, så ... *Tissla* (tistlarna) *putta mi*. **4** placera (ngt) ngnstans, stoppa, lägga, sätta Skåne Smål Hall Gotl; ofta i förb. *putta in, ned* o.d. *ngt* Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl. *Dä ä rott mä en hyl o påtta åpp letta pau*, det är bekvämt med en hylla att ställa upp lite på Skåne. *Potta ne pärå i joôn* (potatis i jorden) Blek. *Potta dit han, kårken, i termosflaskan* Smål. *Far puttädä in uss* (barn) *i en däunkådd* (dunkudde) Gotl. (Han fick) *en näv pänningar u han var int sain pa ti putt daim äi lummu*, han fick en näve pengar och han var inte sen att stoppa dem i fickan Gotl. **a** i förb. *putta ihop*, sätta ihop, sätta samman Blek Smål. (Han) *yrað fram kvekke* (kvick) *som itt skott o puttada hop bitana ännaför igen* Smål. **b** i förb. *putta igen*, sätta igen ngt, sätta för Skåne. *Potta ijänn holled* (hållet) *me stittjan* (stickan). **5** i förb. *putta sig (ned)*, sätta sig (ned) Skåne Blek Smål. *Påtta se pao ain stol* Skåne. *Vi potta oss väll ne* (ned) *en stonn* (stund)

? Smål. **6** sätta (eld) på ngt, tända; i förb. *putta på* , tända på Skåne Smål. *Vell du potta aill* (eld) *i spisen?* Skåne.

putta f. tagg, torn, sticka; barr Gotl. (Man använde kokta enrisviskor vid diskning) *för av kokningi så blai puttar mjaukå sått di var int fali för händar*, för av kokningen så blir barren mjuka så att de var inte farliga för händerna .

putter n. [vanl. *pôtter*] **1** ämne som lätt faller sönder i klumpar el. småbitar; grynig massa Ång Lappl. **2** mjölk som surnat o. skurit sig i klumpar; surmjölk Ång. *Ja har-na pôtter här:nen*, jag har lite surmjölk här Ång.

putter-ost m. **1** ost beredd av surnad mjölk Jämtl Ång Lappl. **2** grynig ost (som lätt smular) Lappl.

puttla v. se **pottla**.

pya f. enkelbeckasin Blek. *Pyan ä svatt, graå å vit i roser å vitgraå inonne*, enkelbeckasinen är svart, grå och vit i fläckar och vitgrå inunder .

pycke n. [*pykke, pökke, pyttje* o.d.] **1** småsak av glas, lera el. porslin; skärva av glas, porslin o.d. Skåne Blek Hall. *Ja tabade vassen i gålet sau da ble bara pykke au-an*, jag tappade vassen i golvet så det blev bara skärvor av den Skåne. **2** (liten) tingest, pryl Smål. *De däna pökket kusstade pängu*, den där prylen kostade pengar . **3** leksak (för barn) Skåne Blek Smål Hall. **4** (näpet) barn, i sht flicka Skåne Blek Smål Hall. *Edd* (ett) *sännt lided* (litet) *pökke!* Hall. **5** högfärdig, snofsig kvinna; "nippertippa" Skåne.

pyfs n. [*pöffs*] larvig person, sjåp, fjant; fåfäng person (som gärna pryder sig med fina kläder o.d.) Ång. *Horn* (hon) *ä då ä pöffs sôm int törs gå oppå vinn* (vinden) *mitt på dan!*

pygla v. **1** syssla med petgöra, knåpa Häls. **2** i förb. *pygla ner ngt* , skrynkla ner ngt Häls. *Nu har du pygla ner förskle* (förklädet) *sôm var nyströkke* (nystruket) .

pyka v. hastigt ge sig iväg; ofta i förb. *pyka av* Västb Lappl. *Pyk å gåfe!* "Pyk" av gärde, stick härifrån! Lappl. *No jer* (nu är) *e bäst du ta på pyk å'* (av) *hem nu, se du inte få banna* (bannor) *å mamma* Västb.

pyka v. se **1pjuka**.

pykta v. plocka med lite av varje för att ställa till rätta; städa, stöka Östg. *Dä va te pykte å hyfse* (hyfsa) .

pyla v. **1** gråta, smågråta, snyfta Skåne Blek Smål. *Hon sad få se säla å pylte*, hon satt för sig själv och snyftade Blek. **2** vara trumpen, sura, tjura Smål.

pyla v. om vätska: tränga upp (ur ngt), välla fram; ofta i förb. *pyla upp* Skåne. *Vanned* (vattnet) *pylår opp på isen*. *Röded pylte ud*, varet vällde ut .

pyla v. länge o. långsamt arbeta med petgöra; knåpa; jfr **pula** **1** Gästr Häls.

pyle n. Med Ång **pöle** n. Smål Västg litet knyte, bylte Smål Västg Med Ång. *Han jekk um'* (gick förbi) *mä et pöle unner armen va-an kunne hatt i-t* (haft i det) Västg. *Hörn* (han) *bar ä pylä önnär* (under) *årmän* Ång. **1** lindebarn, spädbarn, småbarn Med

Ång; smeknamn på småbarn Västg. *Du ä et litet pöle* Västg. *Si hôrä hâ ligg å kölär pylä hânna*, se hur det ligger och jollrar barnet här Med.

pylka f. [pylk-, pölk-, pylttj-, pulttj- o.d.] vattenfylld dyig hållighet i terräng; vattenhål; gyttehål Skåne. *Där e sona pylttjår, där e räled å tjöra*, där är sådana gyttehål, det är hemskt att köra .

pylla f. [pyll-, py`yll o.d.] liten rund karamell (med kumminfyllning) Blek Öland Smål.

pylla v. sköta el. pyssla om Närke Västn. *Den pyllâ di-um så* Närke. (Om en kyckling:) *å hur ho pylla mä-n, å plôkka åt-en, å skrôkka för-n '...' så väkkst han å fekk bå fjär å kâmm*, och som hon pysslade med den och plockade åt honom och skrockade för honom '...' så växte han och fick både fjädrar och kam Närke.

pylle n. litet knyte, bylte; jfr **pyle** 1 Västn.

pylle m. penis (på pojke); jfr **pulle** 2 Hall Boh.

pylsa f. se **pölsa**.

pylta v. [pylt-, py`yihlt o.d.] 1 syssla med ett besvärligt arbete, stöka, dona, knåpa Dal. *U do da pyltår ô biär*, hur den där donar och bär, dvs. som den där kvinnan donar och bär . 2 pyssla; syssla med ngt obetydligt; arbeta länge o. långsamt Västb.

pyn n. se **pjun**.

pyne n. högfärdig tillgjord flicka Skåne Smål. *Hon tökke* (tycker) *hon ä nåt dä lella* (lilla) *pynät* Smål.

pynga v. [pynj-, pyngj-, pönj- o.d.] hastigt o. vårdslöst sy (ngt) (så att det blir rynkor), sy utan skicklighet; äv. i förb. *pynga ihop* Uppl Dal Gästr Häls Med Ång Västb. *Hän sett ja å pyngjär å lappär böksan ô-t-n; ja dô-m bÊi fäl hel timinstånä*, här sitter jag och syr och lappar byxorna åt honom; ja de blir väl hela åtminstone Med.

pynga v. [pynj-, pyngj-] ha besvär el. omak med ngt, bära tungt, kånka Sörml Uppl Dal. *Pyngjâ me* (med) *knyte* Uppl. *Då fäkk-än* (man) *pynja å sjlepa* (släpa) *å dra* Dal.

pynga v. i förb. *pynga på sig*, bylta på sig (många klädesplagg) Häls Ång.

pyngel m. n. [pyngel, pyndje£, pynjil o.d.] Öland Västg Boh Gotl Östg Dal pyngla f. Blek Smål pryngel m. Västn (liten) börda, knyte, bylte, liten säck. *Allt-an* (han) *hade va en pyngla på en tjäpp* (käpp) Blek. *E pynge£ ve* (ved) Öland. *Han ha`ad em* (hade en) *pyngla på ryggen* Smål.

pyngla v. 1 (förstrött el. långsamt) syssla med småsaker; småplocka, pyssla Öland Smål. *Ja gåe å pyng£e me li`it å vat* (lite av varje) Öland. *Hâ* (här) *ha hong* (hon) *gått å pynglat mässt helâ daân* (dagen) Smål.

pyngling m. [pyngl-, pöngl-, pynnl- o.d.] ppyngling m. [pjöngl-, pjönnl- o.d.] knyte, bylte, liten säck Smål. *En kâe kamm å bae en liden pjönnling på ryggen*, en karl kom och bar ett litet knyte på ryggen . *Vi hade bara en pyngling mä uss* (med oss) *te kwana* (kvarnen) .

pynj(e) n. se 1**apynja**.

pynja f. se 1**apynja**.

pynja v. se **2apynja**.

pynja v. se **1pynga**.

pynja v. se **2pynga**.

pyppel m. se **2pimpel**.

pyra v. [pyr-, pur-] plira (med ögonen), kisa Västg Boh. *Pyra mä öja* (ögonen) Västg.

pyrel m. [pyril, pyryl, piril, pöräl, pyrril o.d.] **1** pojke, parvel Sörml Uppl Västml Dal Gästr Härj Jämtl Ång Lappl; *N littn pyril på knafft* (knappt) *e* (ett) *år* Jämtl. **2** liten man Uppl Dal. **3** liten varelse, liten stackare, pyssling Sörml Uppl Dal Häls Härj Jämtl Ång. **4** penis Härj. *Du skâ iått vôrr* (inte vara) *sô kârôt* (kaxig), *du sôm ha sô littn pyryl!*

pyrig adj. som är vid god vigör; kvick, livlig, pigg Skåne Blek Smål Hall. *Du faur gau å söva midda så bler du lett pyriare*, du får gå och sova middag så blir du lite piggare Skåne. *Erika lille häre se redit pyri ut nu*, Eriks lille pojke ser riktigt pigg ut nu Smål.

pyrig pyrug adj. se **pirig**.

pys m. (tunn) brödkaka som bakas o. gräddas på prov (innan den egentliga brödbakningen börjar); provkaka Skåne.

pyse n. jästämne, jäst; surdeg; jfr **pöse** Smål.

pyske n. [pyske, pöske, pyssje, pössje o.d.] Skåne Blek Smål Hall Gotl Östg pysk n. Gotl **1** litet (människoliknande) oknytt; troll, vätte, tomte spöke Skåne Blek Smål Hall Gotl Östg. *Va ä de för pyske såm hörs åm nättra* (nätterna)? Smål. **2** liten el. kortväxt person; barn Gotl.

pyssjug adj. [pyssj-, pissj-, pyss-, py:sj- o.d.] som är (på ett el. annat vis) underhållig el. dålig; slarvig, oordentlig, tafflig; äv.: som inte är fullt arbetsfö; sjuklig, klen Dal.

pysta v. **1** kasta (ngt) ngnstans, hiva i väg, slunga; äv. i förb. *pysta in* Skåne Smål Hall. *Grebbana* (flickorna) *tykka åm å pysta bôll* Skåne. *Pysta ing* (in) *brö i ongänn* (ugnen) Smål. **2** lyfta (småbarn) högt upp i luften o. ned igen för att roa det Skåne Smål.

pytt m. fisken vitling, småvitling Boh.

pytta f. **1** höna; ofta i lockrop Skåne Blek Öland Smål Hall Västg. *Den spräkkliä pyttan ha`a vapt i da* (har värpt idag) Smål. **2** växten tusensköna; äv. ibland: nysört Skåne Blek Öland Smål Östg. **3** kokett högfärdig kvinna el. flicka Skåne Blek Smål Hall Östg; äv. allmänt nedsättande: "slyna" Boh. **4** kvinnligt könsorgan Smål Hall Västg Dalsl.

pyttel m. **1** pojke (yngre än 10 år) Uppl. *Dom hade tre pyttlar*. **2** årsgammal tjur el. ox Uppl.

pyttel m. f. stång el. käpp försedd med trissa i ena änden, pulsstång; använd som redskap att pulsa i vattnet för att skrämma fisk att gå i not Västb. *Je me pyttla!*, Räck mig pulsstången!

pytters s. oböjl. [py'ttesj, py'ttes, py'ttis, pu'ttesj o.d.] helvete, helsike; ofta i kraftuttryck Häls Ång Västb Lappl. *Han for te pyttesj Häls*. *Pyttesj nann gang!* Helvete heller!

Ång. *Han börjä* (började) *stort men dä jekk* (gick) *ått pyttäs*j för-n Lappl. *Lög int, då fär du rätt ått pyttis*, *ljug inte*, *då far du rakt till helvetet* Lappl.

röd-fågel m. [rô:fô:geŁ, rôufô:geŁ, räudfogl, raufå:geŁ, râuřå:geŁ, reofô:geŁ, râuřå:eŁ o.d.] lavskrika Härj Ång Västb Lappl Norrb.

röd-fola f. [rô:fo:Łe, rôuwfo:Ł, rô:få:Łe o.d.] lavskrika Jämtl Ång Västb. *M Jårn E:sjen va för me:full* (mycket vidskeplig) *då dä jällde röřåŁa*, *såg n n röřåŁe på måran* (på morgonen) *då han va på väg te skokks vännen å for hem* Ång.

röd-fora f. [rôřor, rôřfôř, reřorå o.d.] fågeln lavskrika Med Västb.

röd-kjuxa f. [rôtjoksa, râuřtjukså, röřtsjåkse o.d.] (jfr no. *raudkjukse*) fågeln lavskrika; jfr **lavkjuxa**, **tallkjuxa** Häls Jämtl.

röd-koxa f. [rô:kåks-, rô:kôks- o.d.] fågeln lavskrika Ång.

röd-koxik m. f. Lappl **röd-gvåxik** m. f. Lappl = **koxik**.

so ägel, **ägende** s.

so eldstrut ok s.

tå vanl. n. [tå, ta o.d.] **1** trång gata el. väg omgiven av gårdesgård el. stängsel; bygata, byväg; se även **1tå 1** Västg Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv.: *fågata* Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Då jekk å* *tå frårn fõngse* (fåhuset) *å utpå löta* Ång. *Du få tsjö`ör koen* (driva korna) *oppför tåe ti hångna* Västb.

tå m. [tå, tau o.d.] **1** allmänning; utmark nära by el. gård; ofta tillhåll för backstugusittare, obesuttna o.d. Smål Hall Västg Boh. *Tökka sum bodde på tauen kunne va lia hedulia männsku* (lika hederliga människor) Smål. *Han fekk gå ifrå gårn å sätta säk te på tån* Västg. **2** område vid by- el. gårdsgrind där fågatan mynnar ut mot skogs- el. betesmark; kreaturen samlas ofta där till o. från betet; jfr **2tå** Västg. **3** inhägnad, mindre betesmark el. beteshage avsedd för mindre husdjur som svin, gäss o.d. vid gård Västg. *En gröner* *tå*.

tå n. [tå, te] **1** = **2tå**. Sörml Uppl Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hå var allde-lenst fullt me snö i te* Uppl. *Nu spro`ont djåittren bake wår ader o`pet hela tett*, nu sprang getterna efter varandra upp efter hela fågatan Norrb. **2** vägsål, korsning Uppl. **3** övertäckt gång mellan hopbyggda byggnader (i sht fåhus o. hólada); förrum till fåhus, svale; äv.: inhägnad plats strax utanför ladugård Jämtl. *Gau hitti* *tå åtte sauer* *att grisen*, *gå till svalen efter sådor till grisen*.

tå interj. se **tåj**.

tå-gåten el **tåa-** adj. [tôajåten, tøjåten o.d.] misslynt, snarstucken, vresig; kinkig; svår att vara till lags Smål. *Han å så gammel så han bijöna å bla* (börjar att bli) *tôajåten*.

tå-tilla f. [tå:till-, tå:del-, tåttel- o.d.] **1** tån närmast lilltån; i barnramsa Skåne Smål Boh Sörml Uppl Dal Gästr Härj Ång. *Lisståa*, *tåtillå*, *tilleros*, *mager fru*, *gubben sjåŁv* Uppl. *Lihltåa*, *tåtilla*, *tillerosa*, *båggeřrua*, *gubbån stor* Härj. **2** tån efter stortån; i barnramsa Blek Västg Boh Häls. *Stortåen*, *tåtillan*, *tillelillan*, *ko:knosen*, *lilltuppen* Häls.

täbba f. **1** honhund, tik Ång. *Du skô hälle täbba dirn inne om nätter!* *Dä va täbba n Olaus sömm sprangä övär gårn här.* **2** slyna Ång.

tabba f. tafatt, enfaldig el. dum kvinna Skåne Blek Smål. *Å! Du ä a tabba!* Smål.

tabbe m. **1** tafatt, enfaldig el. dum man, stackare; tölp Skåne Blek Smål Hall. *De va en tabbe te skraddare* Smål. *De e en rekti tabbe, saij (se) så han bär se åud!* Hall. **2** pojke, pojkvasker Boh.

tabbe m. (mindre) anhopning av vass Uppl.

tabbe m. oböjl. **1** i uttr. *ta tabbe på ngn*, kväsa ngn, underkuva; besegra, rå på Smål Västg. *Ja tökkä han kunnä ta tabbe på dajjn illakka tjäringa* Smål. *Dä va närpå att han hadde tatt tabbe på uss allihop* Västg. **2** i uttr. *göra tabbe på ngt*, göra slut på ngt Östg. (Han) *jo:rde tabbe på ôLe (ölet)*.

täbbe m. räv Gotl.

tabberas n. [*tabera's, tabra's, tabera'sj, tabbera'sj, tabra'sj, tabra'k* o.d.] **1** dramatisk o. plötslig uppståndelse, kalabalik, rabalder; stort oväsen; stormigt uppträde, tumult, upptåg Smål Västg Sörml Värml Uppl Dal Gästr Häls Ång Lappl. *Han åkt in för-dä där tabrasje han jo'ord (gjorde)* Värml. *Han ställer-nåk te' nô tabrasj ijän ôm han bÊir full* Värml. *De bidde ett tabberasj när take (taket) braka nir* Uppl. *Dä vart e välditt tabrasj da n dänn jekk ikull*, det blev ett väldigt rabalder när den där gick i konkurs Lappl. **2** stor olyckshändelse, förödelse; katastrof; missöde Boh Sörml Värml Västml Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång. *Hâ va i fâlä tabrasj nôr-i sveði ätä stôrmän*, det var en vådlig förödelse norr i svedjan efter stormen Med. *Du förstå! - biln sjôLe (körde) rätt mot vägga å dä vartt e faliga tabrasj* Ång. **3** dumhet, misstag, tavla Uppl Ång Norrb. *Dä där tabberasje fekk hon nog sota för* Uppl.

tabbig tabbot adj. [*tabbed, tabbet* o.d.] enfaldig, dum; dålig; opraktisk i arbete, tafatt, fumlig, handfallen Skåne Blek Smål Hall. *Hun ä inte sau tabbed*, hon är inte så dum Skåne. *Ingri on ä sô dâ sô tabbi, sô dä går allri nônting u hænna (ur händerna) på na* Smål.

tabbig adj. om päls, ull o.d.: tovig, som inte är slät o. fin Ång.

tabbis m. liten utstickande spets; jfr **tibbis** Sörml. *De ska varä en tabbis, sôm di säjer, ogaföre (ovanför) på hammarträð (tvärstången) för te å häkta tömmo på.*

tabbla v. se **tappla**.

tacka f. [*takke, ta`akk, tä`äkk* o.d.] **1** löstagbar rund gjutjärnshäll i spis, spishäll Västg Värml Dal.

täcka f. [*täkk-, tekk, tä`äkk* o.d.] honfår, tacka Värml Dal Härj Med Jämtl. *Mö (vi) ha ti'i tääkkâ Härj. Tekka breke å te sjlut sa svära lammen* Jämtl.

täcka f. [*täkk-, tättj-* o.d.] Hall Uppl Dal Häls Härj Jämtl **täcke** n. [*tättj-* o.d.] Dal Häls Härj Jämtl kantbräda vid takets nedre del, takfot; taksägg. *Ja får ha lagt äpp ai ny täkka på udsia å lagårn* Hall.

täcka f. yttertak; taktäckning; jfr **2täcka** Dalsl.

täckas v. behagas, ha lust till, tycka om, uppskatta; äv. med indirekt personobjekt
Öland Smål. *Ja tåkks knappt å sitt å ät i lag mä-n, han ä så osnaffsli* (snuskig) Smål. *Ho tåkktes mäj, jag tyckte om henne* Smål. *Ja tåkktes inte maten* Smål.

tacker-ärla f. [takkeralla] sädesärla Häls.

tackla f. styre med handtag på plog el. årder, ploghandtag, plogstyre Skåne. *Där va sjarra* (kärre) *te ploa mä o tvau takklår.*

täckla v. holka ur med yxa; jfr **tjäckla**, **2tjäxla**, **täxla** Häls.

täckling täcklinge m. [täckling, tä:kling o.d.] **1** gråsparv; pilfink Öland Smål Östg Sörml Närke. *Täcklinge å grönsisker di va goe te äte* Östg. *Täckengar ä enå otäckengår te ätå tjörsbär å annrâ bär* Närke. **2** gulspurv Östg. **3** talgoxe Med Jämtl. **4** liten (o. svag) person Smål Östg; liten varelse Västg. **5** stackare Västg. **6** pojke; pojkvasker Västg. *Va ä du för en täcklinge, var ä du hemma?*

täckne n. [tekken, tättsjen o.d.] täcke Västb. *A Anna ha stökke* (stickat) *tre tättsjen. Ja funde'r om ja ska få lå:rn stikksto:rn* (låna stickstolen) , *ja ha tängkt om sti'ikk en par tåkkena.*

tacko adv. [takku, tâku, tâkko] nästan Norrb. *Ho jer so seor so ne tâku dreop bårtö-na, hon är så sur så det nästan dryper ur henne . Å fistsen fik di tâkko åys opp ve slaiven bårti ano, och fisk fick de nästan ösa upp med slev ur ån . (Jordegendomen:) he vâr-sjom garnsjka stårtt, he vâr tâku som i häiman, det var ganska stort, det var nästan som ett hemman .*

tad m. dynga, gödsel; gödning Gotl.

tad-gata f. [taga'te, taga'tu, taga'tå o.d.] gång mellan båsen el. spiltorna i ladugård resp. stall Gotl. *Kast göisli äut u sop u gär raint i basi u pa taggatu.*

tada f. [tada, tâdu, tâdå, tôde, tôdô, tûdû o.d.] hö från odlad bördig mark, hö av extra god kvalité; frodigt gräs Dal Härj.

tader m. växten råglösta Öland Smål. *Ha ni mö`ö tade blaönn rågen?* Smål.

tads-dye m. [tassdöie] tads-dya f. [tassdöia o.d.] pöl vid gödselhög; dypöl av gödsel-vatten Gotl. *Nå je reit vegen såm an tassdöie, nu är vägen riktigt som en dypöl . Tramp int i tassdöian!*

tåen adj. ängslig, orolig; som är otålig o. på dåligt humör; äv.: kinkig; ofta om barn Smål. *Du ä en rediå lipesell, du kan väll va tåen au deij. Han ä tåen som ett baån. Dä barnet ä ble`et så tået nu så.*

taffel taffeler m. [taffel-, taffil-] stackare; kraftlös, enfaldig o. beskedlig man; fumlig el. drumlig man Uppl Västn Dal Gästr. *Vå ske-an me n sånn taffil?* Uppl. *Vi hadd en taffilä tä tjörkvaktarä* (kyrkvaktare) Dal.

taffel n. spratt, upptåg, påhitt, ofog; förarglig händelse Hall Västg Boh Dalsl. *Hade di jort nô taffel fekk di smôrj* (stryk) Västg. *Di joLe taffel i laggåLa, vände hästa mä rôva mot krubbera* Västg.

täfsa f. **1** honhund, tik Smål Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml; äv.: varg- el. rävhona Västg Boh. **2** liten hund (oavsett kön) Västg Östg. **3** flicka Västg Östg; äv.: ung kvinna Västg Östg. **4** nedsättande högfärdig, otrevlig el. argsint kvinna; äv.: sexuellt lösaktig kvinna; slyna Smål Västg Boh Östg Sörml Värml Häls Härj. **5** kvinnligt könsorgan Västg.

täfsa f. **1** slags lådförsedd kälke som dras för hand; används vid vinterfiske Sörml. **2** issläde Västg.

täft f. **1** karakteristisk doft el. odör Boh. **2** vittring Boh Dalsl Värml. *Nôr natta kom sô kom a bjônner lôfsane dit å fekk täfta på brännvine* Dalsl. (Hunden) *har täft på foggern* (fågeln) , *han snoktar* Dalsl.

tåg-bär n. [tågbär, taubär, taogber, tagber, ta:ber, tå:ber o.d.] stenbär (stenhallon) Boh Värml Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Vô£ int äta tågbera, dôm ä jiffte!* Ång.

tag-barn n. [tabarn, taban, tabban, tåbär o.d.] tangebarn n. [tage-, take-, ta:e-] fosterbarn Smål Hall Västg Östg Närke. *Dä va mönna* (många) *sômm haddâ tabban en ti* (tid) Smål.

tåg-gräs n. [tå:ggres, ta:ggres, ta:gres o.d.] **1** kvickrot Dal Norrb. (Man har) *grefft tåggresä* Norrb. **2** = **tågbär** Dal. **3** trådtåg (*Juncus filiformis*) Smål.

tag-lapp m. [talapp] grytlapp, pannlapp Uppl Dal Gästr. *Talappaner e jorda åv Rut* Uppl. *O lyffta åv* (hon lyfte av) *gryta mä talappanä* Dal.

tåg-rot f. [tåg-, tåg-, tøj- o.d.] kvickrot Smål Östg. *De ä så dant me tågrot i åkkern* Smål.

tåga v. [tåg-, tåg-, tog-, tuo-, tåw-, tåw-, taw-, tuj-, tøj- o.d.] **1** ihärdigt dra (ngt); äv.: släpa med kraft, bogsera Smål Västg Boh Östg Värml Dal. *Han tuja å dro i repet män koa flötte säk inte en tumm* Västg. *Når de no får tåwa-n* (dvs. ostronhåven) *sôpas langt sum de tökker, sô drar de ôpp en ô pelar do:rn ostra* (pillar bort ostronen) Boh. **2** töja (ngt), tänja el. dra ut; slita; äv. i förb. *tåga ut* Västg Boh Uppl Dal Lappl. (Under mjölkning för hand får man) *siti å toga-na* (kon; dvs. dra i kons spene) Lappl. **3** dia, suga Dal.

tåga v. [togo, tuwwa, tåwwa o.d.] uppmjuka (ngt), göra mjukare **a** med avs. på skinn el. läder: bereda genom skrapning med eggjärn Härj. (Man spände fast skinnen) *ô togo dôm mâ rääkkna:g£en*. *Togo sôsjinn* (fårskinn) . **b** med avs. på stål el. eggjärn o.d.: uppmjuka hårdheten, anlöpa Smål. *Ökksan* (yxan) *ä fôä hää, ja sa* (ska) *tåwwa-na*. *Tuwwa stålet*.

täga f. [täg-, täjj- o.d.] **1** rottåga Västg Dalsl Värml Västn. (Sorkarna) *di rubber ner täjja se di inte får väkse* Värml. *Ja fekk e säng åv täger, e lita tägsäng, åv gränrötter* Västn. **2** lintåga Hall. **3** korg av flätade rottågor Dalsl Värml; i sht: korg för ostpressning Boh Dalsl.

taga f. **1** om tidsrymd: stund, tid Skåne Blek Smål Hall Dalsl. *De e en taga sin de sto i tidningen* Skåne. *De drögate en taga*, det dröjde en stund Blek. *Dâ bodde i Värestörp ain taga* Hall. **2** om väglängd: viss tillryggalagd vägsträcka; mindre avstånd, bit Skåne. *Di sto en taga ifråu varandra*. *En ska fylle vejen en taga opad*, man ska följa vägen en bit uppåt .

tåge n. [*tåe, tõe* o.d.] bekymmer, bryderi, besvär; svårighet äv. i uttr. *ta sig för tåge*, få bekymmer Smål. *Ja haä hatt så möö* (mycket) *tôä mä å jöra dätta håra. Dän stakkan ha tatt se fô tôä.*

tåge m. [*tåge, tåga, taga, tawwe, tõe, tô`og* o.d.] **1** avlång märkla el. ögla av järn el. vidja på tvärträ för skaklarnas fästande på släde, plog o.d.; dragögla; jfr **tuga 1** Boh Dalsl Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Lappl. *Han sett fast hårvæn hell pLojen dâri tagan mä-n krok Jämtl.* **2** tvärträ el. tvärså vari tåget fästs på släde Boh. **3** rem som går över fot för fastbindning i skida, skidbindning; jfr **tuga 3** Värml Med Jämtl; äv.: skridskobindning Värml. **4** dragstång (tistelstång) vari dragfordon (plog, vagn o.d.) häktas Smål Boh Östg Uppl. *De va en tåge när en sjörde mä okksa, annars va dä svänglavåg å svängla äller e dräkt för en häst Östg.*

tåge n. [*täjje, tä:je*] **1** koll.: långa, fina blånor av (färdigberett) lin Hall. *Täjjet de e de grannast där e i hâ:rn* (linet), *va finnt som sölver* (silver). **2** sytråd av lin Västg. **3** slags långvuxet sjögräs med fina, gula trådar Blek.

tågel m. [*tôgel, tôvvef* o.d.] **1 = 2tåge 1** Värml. **2 = 2tåge 3** Smål Östg. *Tôgel dä va när en skulle harva, dä va e lång stång mä en krok i ene ännen te häkta i` harva Östg.*

tågel n. knut, knytning Gotl. *När tâu strut* (två fågelsnaror) *liggar yvar si* (över varandra), *när n skall drägå u än skall ha upp de undästä u int kan fa pa någ annvöis, så far n låis* (lösa) *tågel.*

tågen adj. [*tâjen, täjjen* o.d.] som inte äter det som står till buds, som inte har matlust; gråten, kräsen Smål. *Koen ä sao täjjen; hong vell barra ha klövehö. Gräbban ä så tâjen, så dä ä ingânting som passa-na.*

tägga v. göra (ngt el. ngn) svarslös; tysta Hall Västg. *Lä maten tägga munn Västg.*

tagge m. [*te`eigg, tâ`agg* o.d.] växten våtarv Västb.

taggla v. **1** tugga, gnaga; bita Smål Hall Boh. *Hunnvalpen ligger o tagglar sönnner* (skon) Smål. **2** skära med slö kniv o.d.; karva Boh. **3** stamma, inte få fram ord vid tal Västg. **4** träta Sörml. **5** utöva ngt (t.ex. läsning) på sämre sätt el. med dåligt handlag o.d. Sörml.

taggla v. se **tagla**.

tagla v. Skåne Smål taggla v. Hall fingra på Smål Hall. **1** repa (lin) Skåne.

tägla v. knyta (ngt), göra knut Gotl. *Nå har ja täglä snarår på stukkän.*

tågna v. [*tångn-, tångn-, tångn-, tåjn-, tåjn-, tåwn-, to`ongn, tången, tangen, tå:gen* o.d.] **1** ge efter vid sträckning, tänjas, töja sig; äv.: mista sin styvhet; äv. i förb. *tågna ut* Blek Öland Smål Västg Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västm Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Di hâ mattena di ha tåjnat, di va-nte så långa nô di lass på Smål. Dä tågna så dä bÊe långt Västg. Stretsji* (streckt) *ha tångna så ä så sjla:kt* Dal. *Skon tångnâ ut Härj. Stråmpen jenna ha tangne, de här strumporna har töjt sig* Norrb. **2** skjuta i höjden, växa på längden Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl. *Grase tångne Härj. En O`oll ti Allfres ha då tangne å vökkse, sä ja mått int-a tsjänt ije`nn-en* (jag kände knappt

igen honom) Västb. **3** om dag (med avs. på ljusförhållande): bli längre Blek Smål Dal. *Nu har da:ana tåjnat bra mö* Smål.

tagna v. [*ta:gn-*, *tangn-*, *tawn-*, *taun-*, *taingn-*, *ta`angn* o.d.] tystna; upphöra att ljuda, gråta el. skrika o.d. Boh Dalsl Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång; äv. i förb. *tagna av*, klinga av Häls Härj. *Dä va då för vä£ at han ha tangna!* Dalsl. *Då stå n e fôke å lydde ô hô£ at ômm k£ôkkan skull tangn å´*, då stod han en stund och lyssnade och hörde efter om klockan skulle klinga av Härj. *Dä tagnâ å´*, det upphörde, det blev inte slutfört Härj.

tagsam adj. [*tajjsam*, *tawsam* o.d.] tystlåten Boh.

tagsen adj. paff, häpen, förvånad, förlägen Härj. *En da´n* (den där) *var sa takksen så n varst* (blev) *alldeles tyst*.

tagsmål n. föremål för tvist, tvist; tvistemål Häls Härj. *Dä ä i taksmå£än dä skö b£i fä£ut i kwälld*, det är frågan om det ska bli färdigt i kväll Härj.

tagug adj. [*tagu*, *tâgu*] Värml Västb Lappl **takug** adj. [*taku*, *takôug*] Värml Härj Jämtl Eller TAGU, TAKU? formen takôug belagd bara en gång som är duktig att arbeta; försigkommen; företagsam, driftig. *Dä va taku en kêr* (karl) Jämtl. *Da va e huskut taku e kvinne* Jämtl. *He var tagu n en!* Det var en duktig en! Västb. Öngren *jer tagu ve all daila*, den yngre är duktig med allting Västb.

tagvarlig adj. [*tava´rli*, *tava´li* o.d.] **1** sparsam, hushållsam; som är noga med sitt Skåne Blek Öland Smål. *Åjn kan vall inte sia att fâlk våre snaula män dâj våre rålet tavalija au se*, man kan väl inte säga att folk var snåla men de var väldigt sparsamma av sig Blek. **2** aktsam, mån om; försiktig Skåne Öland Smål Närke. *Ho e så tavarli ho skull allri sä`âj* (säga) *ett ont oe* (ord) *te nân* Öland. *Si hellsan* (hälsan) *kan ejn allri va fö mö`ö* (mycket) *tavalie* om Smål. *Duktiger å tavarliger va ho mä bå hus å kriter* (kreatur) Närke.

tagvarsam adj. [*tava´rsam*, *tava´sam* o.d.] = **tagvarlig 1** Skåne Smål Hall. *De synns hon ha paubrau* (påbrå) *ifrån Smaulan för hon e sau murken* (trägen) *o tavaarsam* Skåne.

täj interj. [*täj*, *tej* o.d.] Dal **tä** interj. Uppl utrop som uttrycker förvåning, irritation o.d.: nej, men, åh o.d.; ofta som inledning till retorisk fråga. *Tä Anders, ja mienar du tror mäg åm ont* Uppl. *Tä, hu skul hä kâm täll?* Uppl. *Täj, vå tog andâ strômmijnin väjin?* Dal. *Täj f£ekka, kâm te* (varför) *jö du sann?* Dal.

tak-ärila f. [*takehlla*, *takkehlla*, *takela* o.d.] tak-härila f. [*takhälla*, *takhehlla* o.d.] sädesärila Dal.

tak-buk m. gråsparv Sörml.

tak-rod n. = **taktrod** Dal.

tak-roda f. [*-roð*, *-roe*, *-roa*] **1** överst liggande tvärstång i hässja; jfr **takröda 1**, **taktroda 1** Jämtl. **2** takraft Dal.

tak-röda f. [-röâ, -röa o.d.] **1** översta tvärstång i hässja Värml Dal Häls Härj. *De va tri (tre) röâ i e sjĕikada´n* (sådan där) *hässje; de va nedest röa ô meröa ô takröa* Härj. **2** stödjande stång el. slana, bl.a. på taknäver; takraft Värml.

tak-skida f. [-stjid, -stji, -sji o.d.] **1** från vägg utskjutande del av tak, takutsprång över gavel el. långsida Västb Norrb. (Svalan hade byggt bo) *undi tâkstjida i wor bâondgåĕ* (bondgård) Norrb. **2** yttre kantbräda varpå näver vilar på nävertak, täckningsbräda Häls Västb.

tak-sko m. kantbräda vid takets nedre del, takfot; utskjutande takkant, takskägg Närke Dal (utom Uppl) Västg Värml Västn. *Di bruka mykke spik fast-n ôpp* (att fästa den upp) *unner takskon* Västn.

tak-skoning m. takskägg, takfot Värml.

tak-skunk m. [-skunk, -skånk, -skonk, -skônk, -skömnk o.d.] från vägg utskjutande del av tak, takutsprång, takskägg Skåne Hall. *Vi stoe å skula onge tagskongkana*, vi stod och sökte skydd under takutsprången Skåne.

tak-skyve n. **1** från vägg utskjutande del av tak; takutsprång över gavel el. långsida Dal Gästr. *Å hängd takisa* (istappar) *unda taksjyvå* Dal. **2** litet skyddstak över ytterdörr Västn Dal. *Taksjyvå övå brotrappa* Dal.

tak-trod n. [-tro] koll.: läkter som underlag för näver i nävertak, takläkter Värml Häls Jämtl.

tak-troda f. [ta:ktråod, tâ:ktro, ta:ktroa o.d.] **1** översta tvärstång i hässja Ång Lappl Norrb. **2** kluven slana som underlag vid taktäckning; jfr **taktrod** Ång Västb Norrb.

tåka f. [tåk-, tôk-, tuk-, tåg-, tug-, tog-, tuku, toko, tukku o.d.] dimma Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Värml Västb Lappl Norrb. *Dä legger sjokk tôka över môsa* Västg. *Iss tuku ha jär* (den här dimman är) *så tjåkk så än kan skär a nå me knäiv* Gotl. *He går up tuko bârti jåorn* (ur jorden) *ner tsjåĕan går* Norrb.

tåka f. [tåk-, tauk-, tâ`åk o.d.] **1** om tidsrymd: stund, tid Blek Öland. *Hotta dej jär* (här) *i gråset, Ella, måan vi pusta en liten tåka* Blek. *Hör äj då vöert att hon nu inte synts te pau en saun lang tauka?* Blek. **2** omgång (av arbete) mellan pauser, vända Öland Boh. *Ja trask* (tröskade) *e tâ`åk* Öland. *De går all i e tåga*, det går allt på en gång Boh.

tåka v. se **tocka**.

tåker n. **1** fisknät försett med ett slags grimma el. påse för fångst av gädda, abborre, braxen o.d.; grimnät Skåne Blek Västg. **2** pulsstång; använd för att skrämma fisk att gå på nät vid fiske Västg.

takfotehår n. på man: (axel)långt hår Smål Östg Sörml. *Dä fekk inte klippås för mykke hår på kara* (karlarna), *dä va visst mått på takfotåhåre* Sörml.

tåkig tåkug, tåkot adj. [tåk-, tôk-] **1** långsam, sölig; trög Smål Värml Dal. *Han ha blett så tåkåtä på gamla da* Smål. *Arrbet går tåkut fö`ör-n* Värml. **2** tråkig, besvärlig el. tröttsam; äv. om person Dal. *D-ä då så tåkut öm dagan* (dagarna).

tåkig tåkug, tåkot adj. [tåk-, tåk-, tuk-, tåg-, tåg-, tog- o.d.] dimmig Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Norrb. *De e så tögad så en kan inte se te nämsta stua* Hall. *Ve:dre e teukut i dag* Gotl. *He vâr så tukot o ratt (rätt)* Norrb.

takla v. [ta:kɛ-, ta:kel] klättra Öland Uppl. *Lepli' å takel på mura sädant!* Låt bli att klättra på murarna på det där sättet! Öland. *Kan du takla opp i gran å titta i ikorrbo (ekorrboet) ?* Uppl.

tåkne m. = **1tåka** Smål.

tåkra v. [tåkr-, tågr-, tågr- o.d.] **1** fiska med "tåker", dvs. grimnät (varunder fisken skräms att gå in mot nätet genom pulsning i vattnet); jfr **tockra 1** Skåne Blek.

tåkra v. [tågr-, tågr- o.d.] gå på måfå; irra, driva omkring Skåne. *Hon sprant å tågra om kvällana. Tågra i väj. Ja vidd ente va di* (dvs. hönsen) *tågrar fårr?*

takst m. portion deg som tas för utbakning Ång. *Knôda hop takstn.*

taku adj. se **tagug**.

tål m. Västg Värml Uppl **tål** n. [tåɛ, tul o.d.] Gotl Dal Norrb tålighet; äv.: tålmod. (Han) *gir si aldri tiul me någå* Gotl. *Du får da fell ji tô`örn e stönn, du får väl då ge dig till tåls en stund* Värml. *Då spanska djikk var e båra dâm så* (som) *har tåle så* (som) *vart skåunt* (skonade) Norrb.

tål m. se **2tåla**.

tal-blid adj. pratsam, språksam; vänlig o. meddelsam Värml Västg. *Han bɛe taɛɛi nôr han ha fått ett par super* Värml.

tal-borg adj. [taɛbôrg, taɛbårg, tâɛbörg, taɛberg, taɛbörj, tâɛbörj, taɛbörri o.d.] Värml Dal Gästr Häls Västb talaborg adj. [taɛabörj, tâɛâbörg, tâɛâbårg, taɛeberg o.d.] Häls Med Jämtl som har lätt för att tala, talför; vältalig. *Ell om jä, tâɛabörg som jä stånom e, tog te å berätta, eller om jag, talför som jag stundom är, tog till att berätta* Jämtl.

tal-gred talegred adj. [-gre] talför, pratsam Boh.

tal-prost el. **tale-** m. taltrast Västg Värml. *Nôr taɛprosten kâmmar på vårn* Västg. *Män då huɛ-n* (hörde han) *taɛprosten sat i ett trä å sa: ja sjliter-le mi ti, ja sjliter-le mi ti* Västg.

tal-tråt adj. se **taltruten**.

tal-truten adj. Smål Östg tal-tråt adj. [-tråt, -tröt, -tröd o.d.] Blek Smål som inte finner ord, svarslös, mållös; tyst. *An ga sjar* (han gav svar) *pau tal, sau harrana ble`e rätt foat* (fort) *taltröd* Blek. *Han ä inte ta:rtru`ten dän!* Smål. *De blejj ent* (blev inte) *taltråt kwekkt då di tvau va me* Smål.

tåla v. [teil-, tâil-, tajl- o.d.] spjåla (ngt) Skåne. *Tâila en a:rm såm ä bröden* (bruten) . *Jesslingen hade fåd didd ena bened awwslad men ja täjla-d.*

tåla f. [tåɛ, taɛ, tâ`åɛ, ta`aɛ o.d.] Dal Västb Lappl Norrb **tål** m. Dal Härj **tåle** m. [tå`åɛ] Jämtl avkok av al- el. börkbark o.d.; använd för färgning o. impregnering av bl.a. fisknät. *Ha de hett neta ti tåla?* Västb.

tåla f. **1** våp; naiv, barnslig kvinna; äv.: virrig kvinna Västg Värml. *Du ä da e tål sôm ä rädd för bärrjätter* (bergtroll) Västg. **2** lat, oföretagsam el. saktfärdig kvinna Boh Härj. **3** flicka Västg. *E lita tåla.*

tåla v. [tå£, ta£, tå`å£, ta`a£ o.d.] färga o. impregnera (fisknät o.d.) i lag av albark o.d. Dal Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv.: behandla (laggkärl) i lag av albark o.d. Dal. *Däm tå£ näta ve ôrderbârken* Ång. *Hâ do ta£e i nått?* Har du färgat i natt? Norrb.

tåla v. [te`e£ o.d.] **1** råda (ngn); äv.: övertala Västb Norrb. *Jä teå£ä-n at djiänäst fåra dil doktorn* Norrb. *Je var gå fer terde enda,* jag lyckades övertala dig ändå Norrb. **a** i förb. *tela till*, tillstyrka Västb Norrb. **b** i förb. *tela av*, avråda Västb Norrb. *E te£e sâ m a mi* Norrb.

tåla v. trampa mycket lätt på fot p.g.a. skada Västg Boh.

tälaros f. se **tjälaros**.

tåld f. [tôrdd] tålamod Ång Lappl. *Han ga sâ* (sig) *int tôrdda tel å vänta* Ång. *Hon had ingän tôrdd å liggä där dåktårn var* (dvs. hon ville komma bort från sjukhuset) Lappl.

tåle m. **1** mähä till man; jfr **1tåla 1** Härj. **2** pojke Västg.

tåle m. se **2tåla**.

tåle m. [tå£e, tå£â, ti`£a, ta£e, tå`ä£, ta`a£ o.d.] tjäle, hårdfrusen jord Hall Västg Boh Dalsl Värml Västn Dal Härj Norrb. *Ifal dä va så tili at ta:ern sjatt i bakken, sa en at en harve på ta:ern,* ifall det var så tidigt att tjälen satt kvar i backen, sade man att man harvade på tjälen Värml. *Onggân henn kutâ bârfött fast de va tå£â i jo:rn* Härj.

talen adj. se **talig**.

talig talug adj. [ta£-, tå£-, tå£-, tå£- o.d.] Värml Dal Gästr Jämtl Ång Västb Norrb **talen adj.** [ta£en, ta£e, ta:£n o.d.] Dal Ång talför, pratsam; vältalig. *Dä va ta£en n männisj e dänne* (det där) Ång. *Han var-se tå£u att ja vartt sängke* (fördröjd) *n hel ti`im* Västb.

talika f. [talkå, talka, talik o.d.] stor brödlimpa med fläsk- el. fiskfyllning Gotl. *De va grannbröid o de va limpo o de va tveibako o de va talko å allt möjgelit i bröisårter.*

tåling m. [tå£ing, te£ing o.d.] stickad el. nålbunden socka utan skaft; ofta tillverkad av ull med inslag av tagel, getragg o.d. Uppl Dal Med Jämtl Ång.

talka f. flicka (3-5 år) Sörml.

talker m. pojke (3-5 år) Sörml.

täll m. **tälle m.** [tå`äll] **1 = 2talle 1** Värml. **2 = 2talle 2** Värml. *Han va se lorturt se dä va bar tå`älln på bena på`å-n.*

tall-abborre m. [-abbôre, -abbure, -abber, -ôbbôr o.d.] vattenödla, vattensalamander Dal Gästr. *Sånna dä tallôbbôr dô m fanns bârô i nå lortpusar sôm i Lappsjön ve Hådö* Dal.

tall-björn m. [tallbjörn, tallbjör, tallbjenn, tållbjårnn, tållbyönn, tållbjönn o.d.] ekorre Värml Uppl Dal Häls Jämtl Norrb.

tall-borre el. **talle- m.** [-bårre, -bôrre, -barre, -bårr, -bå`årr] tallkotte Blek Öland Smål Västg Östg. *Höon eilade* (hon eldade) *me tôrra tallbårra* Smål.

tall-bränna f. sandmo med ung o. jämnvuxen tallskog, tallhed Häls Jämtl.

tall-dorg n. [*tålldårg, tålldarg, tålldårj, tålldå'ri, talldarj* o.d.] tallbarr Ång Västb Lappl Norrb.

tall-gråde el. **talle-** n. [-grä:e] koll.: tallbarr Blek Smål.

tall-käckla f. [*tallkäckel-, tållkekkel-* o.d.] = **tallkägla** Dal.

tall-kägla f. [*talltjägeel, tålltjegeel, tålltjä:eeel, talltje:geel, talltjy:geel* o.d.] Häls Västb Lappl Norrb tall-kägel m. [*tålltjegeel, tållsjägeel* o.d.] Jämtl Ång tall-käkla f. [*tålltjä:käel* o.d.]

Dal tallkotte. *Dä va Krorna sôm bördde va tel' o sjöpe op tållsjägern*, det var Kronan som började med att köpa upp tallkottar Ång.

tall-kångel m. [-kängeel, -kangeel, -kongeel o.d.] tallkotte Värml.

tall-kjuxa f. [*talltjoksa, tålltjyksa, tsjålltsjykse, tålltjyksö* o.d.] (jfr no. *tellekjukse*) fågeln lavskrika; jfr **lavkjuxa**, **rödkjuxa** Dal Häls Härj.

tall-ko f. tallkotte Värml Gästr.

tall-kvägla f. [*tallkvi:geel, tållkwegeel, tållkväigla* o.d.] tallkotte Dal.

tall-nål f. tallbarr Värml Dal Jämtl Ång. *Han kokte tallnåeler te medisn ôt säjj* (åt sig) Värml.

tall-trast m. [*tall-, tåll-, tåll-* o.d.] Blek Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal tall-trost m. Häls taltrast.

talla f. hona av får, tacka; vanl. i lockrop Gästr Häls Med. *Tallônâ tallônâ kâm!* Gästr.

talla v. täcka (ngt) med granris, breda granris Smål. *Ja haä tallat göllvåt* (golvet). *Talla mila* (kolmilan). (Man brukade) *talla föä dänn döä*, breda granris för den döde, dvs. smycka vägen för liktåget.

tälla f. [*tälle, tällje* o.d.] **1** tall Härj Jämtl. *De veks e telle hökst opp på berja* Härj. **2** liten, späd el. ung gran Jämtl. *Dåm brukt brâ`änn de-dân tällân*.

tälle n. bestånd av tall, talldunge; tallbuskar; äv.: virke av tall Blek Smål Gotl Östg Närke Härj. *De va såunna ståubba som låu kva et kollblåusta tälle* Smål. *Dä ä grant tälle i den hajen* Smål. *Dä forade di fåra mä förr, sånt dä tälle* Östg.

talle m. [*talle, ta`all*] **1** gödsel; hoptrampad strö- o. gödselbädd som underlag för boskap i kätte, bås el. stall Boh Dal (utom Uppl) Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västn. *Dän värmer upp kan veta, dän tallen, dä ruk å dä* Västg. *Ä di sta å häver ut ta`al?* Västg. **2** ingrodd smuts, lort; skorpa av hopklimpad o. torkad träck som sitter fast på ngt; smutskoka Boh Dal (utom Uppl) Smål Hall Västg Dalsl Sörml Närke Värml. *Koa har-sjå manga talla på låra, skraba å` tallen me skraba!* Hall. (Istället för att tvätta:) *di vände på hôsera* (strumporna), *di fek sjåita på talla, sa:e di* Västg. **3** liten o. smutsig pojke Västg; sjaskig person Boh.

talle m. **1** ovanligt stort exemplar; bjässe, jätte Skåne. *Annors Loppa va en rikti talle, som vajde* (vägde) *sina honnrafemti* (hundrafemtio) *kilo*. **2** kaxig man Skåne. *Nu e Eritj sunnen* (sådan) *talle får han kan knyda slipsen*. **3** översittare, ondsint man

Skåne. *Han va en sonn talle så han ville tjört-nâm au gären* (köra honom från gården)

tallekolla f. [-koll-] talkotte Västg Värml. *Tallekoller dä e bra för rematist* Västg.

tallemaja f. [*tallemajâ, tallemârja, talleremaja* o.d.] Närke Värml Västn tallmaja f. Värml skogsrå, skogsfru.

tallig tallug, tallot adj. [*tallet, tallete* o.d.] som är mycket smutsig, skitig Smål Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Dal. *Ongen kâm in å va talli i syna* (ansiktet) Värml. *E talleta ko* Värml. *Noga tallugå kåvär, några smutsiga kalvar* Dal.

tällika f. [*te`llika, tä`lleka, tällke* o.d.] = **tännlika** Skåne Blek Smål. *Ha du tällikår se da raikkår te haila söffan?* Skåne. *Sätt ihop at mä tällka* Blek.

talt m. **1** liten klump av hopfiltat hår el. garn e.d., tova Dalsl Värml. *Dä ä fullt mä talter i ulla* Värml. **2** hopklibbad massa, klimp Västg Värml. *Å taltn å tôrvekLaddane får en ôt mä gräve* (skopa) *äle spa`an* (spaden) Värml.

talt talter m. pojke som nyligen börjat gå Smål Östg Värml; liten pojke (3-5 år) Sörml. *En littn talt* Värml.

talta v. i förb. *talta sig*, tova sig, bilda tovar; äv. i förb. *talta ihop*, klibba ihop Västg Dalsl Värml. *Dän a talt säjj* (sig) *raggen på katta* Värml.

talta v. [*talt-*, *ta`alt*] gå ostadigt med stapplande steg, gå med korta steg, tulta; ofta om småbarn Smål Sörml Värml Uppl. *Di börjar talta å gå* Sörml. *Dä ha han jortt sen han bö`örj å ta`alt å gå* Värml. *Se fäk-a se* (så fick jag se) *två små grågubber sôm talte å jekk se brått före me* (mig) Värml. *Å en talter baketter* (bakom därefter) Uppl.

talta f. flicka (ca 3-5 år) Sörml Uppl.

taltug adj. **1** som är illa el. dåligt klädd; som har trasiga kläder Sörml. **2** oordnad, hopjoxad; hoptovad Dal.

talusparv m. [*tôŁosparr, töŁosparr, töŁospär* o.d.] taltrast Norrb. *Monnrejdä gâr otöi a som uti in tôŁosparrn*, munnen går på henne som en taltrast.

tama f. tame m. [*tama, tamma* o.d.] **1** fallenhet, skicklighet, handlag; äv.: känsla för ngt Östg Dal Gästr Häls; äv. i pl. *tamer*, förmågor Dal Häls. *Hon ha go tama* Gästr. *Ja had en tamâ at hä skul vâr-så* Gästr. *Ho skulle söma e kappâ at jänta men ho har ju inge tamer så dä vasjt* (blev) *bare tok* Häls. *Ho har tökken tamâ ti vävvsto:En* Häls. **2** kraft, driv, ruter, gry, ofta i negerad sats Västn Dal Häls Härj Jämtl Lappl; äv. i pl. *tamer*, ruter, tag Uppl Häls. *De äir ingä tamer i den däir* Uppl. *Få si åm dä är nå tama i dôrn* Häls. *De e ingen tama på a* Jämtl. **3** vana, sätt; natur, böjelse; karaktärsdrag Gästr Med Ång Västb Lappl; även: *tamor* även: Gästr. *Hä ä barôns tamôr hä*, det är barnens sätt det Gästr. *Du skä-nt je-n nån tama*, du ska inte ge honom en vana Gästr. *Dä ha vöre den tamman ti mä* (att göra så), det har varit det karaktärsdraget i mig att göra så Ång. *Hässn ja`nna ha töjje se en daLe tama, hann lägg se oppa skakkLa da ja sno*, den här hästen har tagit sig en dålig vana, han lägger sig på skakeln när jag vänder Västb.

(Man kan inte) *le`er en gammal häst en ny tama* Västb. **4** måtta, måttfullhet; karaktär; ofta i negerad sats Dal. O (hon) *ha-nt inga tama ti sä* (i sig) .

tama v. [*ta:m-*, *tamm-*, *tâ:m-* o.d.] *tämja* (ngn); köra in (dragdjur) Skåne Hall Ång; ofta i perf. part. i adjektivisk anv. *tamd* , *tämjd*; om dragdjur: inkörd för dragning Skåne Smål Sörml Uppl Dal. *Hässtn ä tamd* Dal. *Dä ä lätt å tama te:tern* (talltitor) Ång.

tama v. **1** treva med handen, famla; tafsa Uppl Dal. *Du nopar dej inte tama på våran Jenny!* Uppl. O (hon) *tama tä* (till) *mä handa på dôra* (dörren) Dal. *Han tama å tog* Dal. **2** vara tafatt el. fumlig Sörml Uppl. **3** gå med långa steg el. kliv; äv. i förb. *tama iväg* Dal. *Si hur o tam iväg!*

tamalös adj. Dal Häls **tamaslös adj.** Häls som saknar handlag; fumlig, klumpig, oskicklig Dal Häls. **1** som saknar driv el. kraft; menlös; oföretagsam Dal Häls. **2** som i ngt avseende saknar måtta; ohejdad Dal. **3** otålig, jäktad, nervig; hafsig Dal.

tamd perf. part. se **2tama**.

tämj-unge m. [*tämjunge*, *tämjunge*, *tämjo`ong*, *te`miåongg*, *tämmonge* o.d.] **1 = tämning**
1 Boh Dalsl Värml Dal Härj Norrb. *Ha du vôr ut mä tämjongen nô på ett tag?* Värml.

tämja f. **1** bädd el. soffbrits för övernattniing i kvarnkammare Närke Västb. **2** utdragbar säng till ståndsäng Smål. **3** utdragssoffa Östg. **4** enkel o. provisorisk säng; tillfällig sängplats Sörml.

tämja v. [*ta:m-*] vidröra fumligt med händerna; vara tafatt; äv.: famla, treva, äv. i förb. *tämja sig (fram)* Dal. *Fyllhunn tamja sä fram äta väddja* (efter väggen) .

tamla v. **1** vidröra (ngt) med fingrarna Hall Västg. *TamLa katen* Hall. **2** treva med händerna, famla; äv. i förb. *tamla sig (fram)* , *trevande ta sig (fram)* Smål Västg Dal. *TamLa säk fram* Västg. **3** vara tafatt o. ineffektiv; bära sig oskickligt åt, fumla, fippla; inte kunna reda sig själv, ofta p.g.a. (ålders)svaghet, sjukdom e.d. Västg Dal Gästr. *Vå stå du dân å tamLär ätôr?* Gästr. **4** bete sig tokigt; skoja Dal. **5** prata strunt; svamla, fabulera Dal.

tämlla f. **1** ung tacka som ännu inte har fått lamm Dal.

tamlig tamlug, tamlot adj. **1** fumlig, fipplig, tafatt, oskicklig Dal Gästr. *En tamLugâre kâr ha ja olri sit* (aldrig sett) Gästr. **2** som inte kan klara sig själv; enfaldig, bortkommen; tankspridd; äv.: som är klen o. skröplig av ålder o.d. Västg Dal Gästr. *Han bôrj då på bi så tamle å jollfatt å bakâm, han bôrj då på gå i barndom riktet han* Gästr. **3** som är skojig Dal. **4** som pratar strunt Dal.

tämmare m. = tämning **1** Dalsl.

tamme m. läraktighet, färdighet; ofta i uttr. *ta tammen* , vara läraktig, el. *få tammen* , få färdighet i en syssla, "få kläm" Östg. *Han-ar inte fått tammen i sä* (sig) änn. *Ha tammen i fingra. Bare di vä£ får tammen i kröppen så kan di nog arrbete.*

tämmel m. [*tembe£* o.d.] **1** lamm Dal. **2** liten o. ung varelse; t.ex. killing, pojke Dal.

tämning m. [*tämning*, *tä:ming*, *tämjing*, *tämning*, *tä:mning* o.d.] **1** unghäst (ca 2-3 år), i sht sådan som ska ridas el. köras in Skåne Västg Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Ång

Västb Lappl Norrb. *Kalle tjöfte* (köpte) *en teming åv Abram Ers* Uppl. *N dân ä tämingän va ju ôna* (var ju under) *n dân e tokmâra sm än Jiddä hadd* Lappl. **2** ung stut som ska köras in Skåne Hall Västg. *De va aitt par redia tämjinga döu har* Hall. **3** ung ren som ska köras in Norrb.

tämpa f. (jfr *tempo*) **1** tillvägagående, sätt, procedur; åtgärd, handling äv.: handgrepp i arbete Uppl Dal Gästr; äv.: arbetsmoment Dal. *Han jo£ tämpan*, han gjorde handgreppet, dvs. han visade handgreppet Uppl. *Nog ha Kari jort i duktig tämpa i dag?* Dal. *Du slipp då ena tämpa nô du slipp jella* (när du slipper elda) Dal. **2** besvär, plåga; svårighet, pers; äv.: fysisk åkomma Dal. *Hä va de vässjta tämpa ja ha vâ n mä ô m!* *En få fäll va mä om mång tämpur i lifftin inna en gått ejynum etjeluta.*

tampa v. **1** gå el. springa med tunga steg, klampa Västg Dal Jämtl. *Mä* (vi) *tampe på* Jämtl. **2** ränna, springa utan ärendande Gästr. *Nu är hon utâ å tampâr ijân.* **3** utföra på ett tilltaget, grovhugget el. klumpigt sätt; äv. med avs. på beteende: bete sig ohyfsat el. plump Dal.

tampe m. trefotad mindre järngryta el. stekpanna med handtag Smål.

tampug tampot adj. **1** som är väl tilltagen; stor o. grov; tjock Dal Häls Jämtl Västb; äv. om bröd: tung o. kompakt, dåligt jäst Dalsl. **2** som är full av jordkoker Boh. **3** som är ovig o. tung (på foten); som är klumpig i rörelse Boh Jämtl; äv.: saktfärdig, långsam; slö Skåne. *Han e så tamped* Skåne. **4** som är ohyfsad el. plump Dal.

tams n. minsta spår av ngt; knyst; smula Jämtl. *Mâ hâu£ vårsn* (vi hörde varken) *tams hel ty* (eller tyda) *te dom.* (Det finns) *int e tams kvâr.*

tams s. se **tamsa**.

täms n. såll el. sikt med finmaskigt metallnät el. siktduk Gotl. *Mjölä ska ga iginum tämsä.*

tämsa v. sikta (mjöl o.d.), sålla; äv. i förb. *tämsa ur* Gotl. *Ta häit salde* (sållet) , *ska ja ste u tems ör leite mieil ti baka.* *Temsa kellinganâr* ("käringarna") , *samanmale rygmieil* (rågmjöl) *u temsa fran gråvasta sadanâr* (sådarna) *u så baka di grambröid pa de feina mieile.*

tamsa v. slafsas, vara slafsig el. oordentlig; äv.: utföra el. röra sig på ett klumpigt, slamsigt sätt; äv. om klädesplagg o.d.: tjaskande slänga hit o. dit Dal. *O a så långan å slarvu tjoslô* (lång och trasig kjol) *sô-r-ô tamsôr kring benär.*

tamsa f. Uppl Dal tams s. Gästr köttslamsa Uppl Gästr. **1** kvinna som är slarvig el. slamsig, i sht i fråga om klädsel; äv.: kvinna som är klumpig i rörelse Dal.

tamsa v. [*ta`ams*] tugga sakta o. slött; äta utan iver, äta utan aptit Jämtl. *Tams ti se*, tugga i sig . *Hân tamse bâre lite.* (Korna) *ta`ams å teit-u*, korna tuggar och letar ur

tämsig tämsot adj. som har dålig aptit; som är kräsmagad, petig el. less på mat Ång Lappl. *Hurn* (hon) *e temset på matn* Ång.

tän n. se **tan**.

tan n. [*tan, tân* o.d.] **tän** n. [*tän, ten* o.d.] snabbt språng; äv. om häst o.d.: galopp; jfr **täng** 1 Boh Dalsl Värml Jämtl. (*Springa*) i *gÆip tän* Dalsl. (Han kom i) *rykände tan* Värml. *Hän skaÆa i oddande tan*, han sprang iväg i vilt språng Jämtl.

tan-is m. Dalsl Värml **tanar-is** m. [*tanaris, tanneris, ta:r:naris* o.d.] Värml mycket tjock, hård o. slät is; kärnis. *Nu ä dä inga fa`ar* (fara) *å gå ut på sjö`ön fer-dä* (för det) *ä rektit stark tannaris* Värml.

tan-kut n. [*tån-* o.d.] Värml **tan-kutar** m. pl. Dal fyrsprång; snabbt språng; äv.: långt steg; jfr **2tana** 3. *Te å kamm i tankut* Värml.

tan-ränn n. [*ta`nnränn*] snabb galopp; sken Värml. *Ein häst går i tannränn*.

tana v. [*tan-, tan, ta`an, tå`ån, tånå* o.d.] 1 **tänja** (ngt), töja; sträcka ut Västg Värml Dal Jämtl; äv. i förb. *tana sig*, sträcka sig Värml. *Han stog å tåna säj ätter apeläppÆa* Värml. *Te å tan sjinnå* Värml. 2 **streta** o. dra, slita Jämtl; äv. bildl. i förb. *tana ur*, dra ur ngt med frågor el. tjat, locka ur Dal. *An taneð-yr mig eð*, han drog ur mig det, dvs. hemligheten Dal. *Som jä går i mi ejnfålduhejt ô tånå ô drog påmä nåÆbynevåntan*, *si dä va huskut kållt*, så möt jä n hä`ärr, bäst som jag går i min enfaldighet och slet och drog på mig nålbindesvantarna, se det var hemskt kallt, så mötte jag en herre Jämtl. 3 **strama**, spänna Dal. 4 i långa språng ta sig fram; springa fort, löpa; jfr **täna** Dalsl Dal Gästr Härj; ofta i uttr. som t.ex. *tanande kut*, springande språng, flygande fläng, med långa steg Värml Dal. *Tånande langkut* Värml. *I tanend kauta* Dal. O (hon) *tånô å fÆög* Dal. *Han kåm tanôs utån att ja visst åv ä*, han kom sättandes utan att jag visst av det, dvs. han kom oförhappandes Gästr.

tåna v. se **2tana**.

tåna f. [*tån-, tan-, taun-* o.d.] tyglinda; för lindning av spädbarn Skåne Smål Hall Västg Boh Östg. *Han ha vôt sôdden sena han lå i tana* Hall. (De lindade) *onga mä arma i kôrs ôver bröstet å dro ôt tåna se* (så) *onga bÆe sum penna* Västg.

tana f. se **1tåna**.

tåna v. [*tån-, tan-, taun-* o.d.] linda (spädbarn); äv. i förb. *tåna om* Skåne Smål Hall Västg Östg. *Titta på nô ja tanar så kante de* (kan du det) *nô de behöfs* Hall. *Ho to gôssen å tåna um`en imelåti`* (under tiden) Västg. *Di sem va kÆene dôm hade di alt tånede länge* Östg.

tåna v. [*tån-, taon-* o.d.] 1 **flamma**; äv. i förb. *tåna till* Blek. *Ve dä tånate te` på himmelen o åsen* (åskan) *skrall te`, så ble ja så rädd*. 2 **plötsligt genomilås** av en obehaglig, molande el. smärtsam känsla; äv.: få kalla kårar; äv. i förb. *tåna till* Blek. *De taonar opp åj skalan* (uppe i skallen) *sao en kan blåj bo örvå`nsen* (vimmelkantig) *o teosåi* (tosig) .. *Så tåna dä te` i en, o d-åj som magen vändes ut o in på en*.

täna v. [*tån-, tå`än*] = **tänja** 1; jfr **2tana** 3 Öland Boh Dalsl. *Ja tä:nde så möe ja va krôpp kar te* Dalsl. *Lå hästen driv e stönn*, han ha täna sô länge, låt hästen skritta en stund, han har galopperat så länge Dalsl.

täna v. = **tåla** 3 Boh.

tanar m. [*tanar, ta:rnar, tanner, ta`an* o.d.] **1** hårt o. kådrikt trä i tall el. gran; tjurved Dalsl Närke Värml. *De e tanare i tret Närke. Dä ha:rt (hårt) sôm tanner Värml. Dä ä sô myke taner i dän här ve`en (veden) sô ja bEir nästan bet te sågen Värml. 2* mycket hård is, kärnis Västn.

tand-gas m. lösgom Dalsl. (Hennes) *mun bleg (blev) infälld sôm ett bla på en fällekniiv å dä small i tanngasen så dä dura (dundrade) Dalsl.*

tand-harkla f. [*-hârgEa, -hârskEâ* o.d.] nedsättande tandlös käring; elak käring Uppl Gästr.

tand-harpa f. nedsättande **1** äldre o. tandlös kvinna Skåne Smål. **2** kvinna som förtalar andra, prat- el. grälsjuk o. elak kvinna Skåne Blek Smål Gotl. *Hansa tjäring da va aijna rittija tannhape; hon va sa retfull sa hon kânnat fåra`ijat (förargat) döa rötta (en död råtta) Blek. Min Kalle han sto sôm en ängel brevê de dera tannharpa Smål.*

tand-haspa f. nedsättande **1** äldre o. tandlös käring Skåne. **2** mycket elak kvinna som förtalar andra; pratsjuk kvinna, skvallerkäring Skåne Blek Smål. *Den tannhaspan ska du ajta de får (akta dig för) Skåne.*

tand-hok m. [*-hok*] uppskjutande tandrot, sönderbruten tand, tandstump Öland.

tand-hull n. [*-hull, -huld, -uld, -håll, tönnjhald* o.d.] tandkött Dal Häls Härj Jämtl Lappl Norrb. *Ho gorm såt måtn mila tânhulde, hon tuggar sönder maten mellan tandköttet Norrb.*

tand-järn n. tandkött o. gom; tandutskott Skåne. *Min mo`or hodde allri en tann i mongen (munnen) men hon togga me bara tannjárnana.*

tand-käll m. ilning i tand Ång Västb Lappl Norrb. *Kaffe ja`nna je (det här kaffet är) då sä hett, ja få rektet tanntjä`lln Västb. I få ållti tandtjä`lln då i it gEassn å drekk heitt kaff dell, jag får alltid ilningar i tänderna då jag äter glass och dricker hett kaffe till Norrb.*

tand-ränsel f. [*tannrä`nsel, tannrânhl, tönnjrensl, tönnrânhl, o.d.*] tandvärk Dal Härj Med Jämtl Ång. *Je väit itnå vârre änn tannränsjla, jag vet inget värre än tandvärk Jämtl.*

tända v. [*tänd-, tänn-*] hastigt springa el. ränna iväg; äv. i förb. *tända iväg el. av o.d. Smål. Koånå (korna) tände mot hemmet. Ho har tänt iväj te harrgåren ättar mjôEk. Dä va Britta så gla, ho to tak i sia bötter å tände å` äppfö lia så besatt.*

tändande adv. [*tännane, tainnane* o.d.] Skåne Smål Hall Boh tändandes **adv.** [*tännanes, taijnnanes* o.d.] Skåne Blek Smål Närke förstärkande mycket, oerhört; alldeles. *Jösses hun va tännane rö! Skåne. Männ detta skulle hon inte hae jot fue skolemässtan ble så tännanes ill (arg), så han... Smål. Han bEe tennande ga`arn (galen) når han inte fekk mârria Hall. I tännane skôt, i snabb fart Boh.*

tände n. [*tânne, taunge, tâ`änn* o.d.] Skåne Blek Öland Smål **tande n.** [*tandâ, tanne, tange* o.d.] Smål Uppl fackla av tjärved, stickbloss; ofta fäst på en lång stång Blek Smål; äv.: bål av tjärvedsfacklor Smål. **1 = tâne 1** Skåne Öland Uppl. *Tänn tânnen Skåne. Snytt tâ`änn! Öland. 2* uppflammande eld Smål.

tände n. [tänne, tainne o.d.] **1** belysning Skåne Blek Smål Hall. *Där va ha:lmårt, döllit tänne* Skåne. **2** belysningsmedel (såsom stearinljus, lyssticka o.d.); äv.: belysningsanordning (såsom lampa, lykta o.d.) Skåne Blek Smål Hall Västg. *Vi ha ållri hått anned tenne en den lampan* Skåne. *Stenheoggana sto o heoggde sten ve tänne* Blek. **3** belysningsmaterial (såsom fotogen, tranolja, stearin o.d.); äv.: tändämne (såsom ved, näver, fnöske o.d.) Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Dal Häls Med Ång Västb Norrb. *Ja komassade me te bau tainne o raspespeda* Skåne. *Näver å töre ä bra te tänne* Smål. *Skaff mä na tortt å bra tende så i (jag) fort få opp elln* Norrb.

tande n. se **tände**.

tändel m. [tännel o.d.] (övre el. undre) kantrep på fiskenät el. fiskenot; teln Blek Smål Hall Västg. *Fôsst bann em ârmanna å sing sattâ em fast dam ve tännlarna* Smål.

tändrik m. [te`nnrik, tä`nnrikk, tä`nnrekk o.d.] Västg Värml Lappl Norrb tändrika f. [tä`nnrikk-, tännrik o.d.] Smål Östg = **tännlika**. *I gamLa tia då nöcka* (använde) *di tändrekka* Västg. *Tännrikker, spik mä store huve sem gamLe ettöringe* Östg.

tåne m. [tåne, tåune, tåune o.d.] **1** veke på ljus; ofta: brinnande el. bränd veke; jfr **tande 2** Skåne Smål. *De brende ente nårr rektet, där ble så lång tåune po dâm* Skåne. **2** blixtn Blek Smål. *Tånän råkte granan, blixten träffade granen* Blek. *Han kum sum en tåne* Smål.

tånebarn n. [tåne-, tane- o.d.] Skåne Smål Hall Västg Östg tånabarn n. Smål Östg tån-barn n. Östg lindebarn; spädbarn som lindas.

tånelista f. [tånelest-, tanelest-, taunelest-, tåunelist- o.d.] Smål Hall Västg tån-lista f. [tånlist-, tanlest-, taunlest- o.d.] Smål Hall Östg tånelista f. [tåonalest- o.d.] Smål = **1tåna**. *En tyykk ullen tanelesta* Hall.

tång adj. som är spänstig, smidig el. lätt i rörelse äv.: som är kvick Dal Gästr Häls Med. *När foltje blir stârske sôm beran* (björnarna), *tånge sôm vargloan* (lodjuren) Häls.

tång m. n. **1** långt steg, kliv; ofta: snabbt språng; äv. i uttr. som *i odande tång*, *i full fart*; jfr **tan** Västg Närke Värml Dal Häls. *Han tog i` på tången* Närke. *Ja tog tången ôpöver ku`el* (kullen) Värml. (Vargen) *lo`ofsa alt i väg mä`ä-n, å då i o:ande tång* Värml. *O kam noLyvy* (hon kom nordöver) *valln i jo:ande tång* Dal. **2** ilfart, sporrsträck; ofta i uttr. *i tång* Västg Värml Dal. *Dä jekk i tång* Västg. *Rångna-Le Petter i fång* (dvs. 1 augusti), *våkkser putä`tera i tång* Västg. *Han sjö:rde i tång* Värml.

tånga v. [tång-, tångj-, tä`äng o.d.] = **tånja 1** Västg Närke Värml Dal Häls Med (utom Uppl) Västb. *Han tånger å`, dä jekk fort unna-Lä vill seja* Västg. *Du bruka allri nånstina våra hemma utan tånga ute på väja för jämnan* Västg. *Håstan ät ingan* (hästarna äter ingenting) *i dag, dôm bâra tångjär ômkring, dôm ä no ôppskrata* (uppskrämda) *tå åska* Med.

tångsla f. krumbladig yxa (med tväregg) för urholkning av träföremål; används vid tillverkning av tråg, skopa, träsko, ränna o.d.; se även **tjängsla** Skåne Blek Hall. *Trö inte pau tångslan, paug, mä dina bare födor, du kan sjära tårna au de* Skåne.

tänja v. [tänj-, tâni, tä`änj o.d.] **1** springa fort; se även **täna**, **tänga** Sörml Värml Dal Häls Härj Med Jämtl. *Hu'un* (hunden) *tänja sô bena synnas nästen inte* Värml. *Å Violâ tä`n legdân opp*, Viola rusar över alla lägdarna Jämtl. **2** arbeta ivrigt, skynda Gästr.

tänkana-mig interj. [tänkaname´ o.d.] utrop som uttrycker förvåning, häpnad o.d. Smål. *Ja, tänkaname så ofantlett möet å gött vi ha`a fått. Å tänkaname va dä våok* (värkte) . *Ja, tänkäname att Annässa flekka sullä* (Anders flicka skulle) *råka så illa ut fô-ätt!*

tänkt perf. part. adj. **1** adj. som tänker väl, förständig, klok; rådig; uträknande; förutseende Smål Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Han va bra tänkt sôm kunn jara de-danne* (göra det där) Jämtl. *A Edla jer se tänkt, hä var horn sôm kômme pa-e* Västb. **2** perf. part., enbart i pred. i uttr. *vara tänkt*, vara ämnat, ämna; ha för avsikt Värml Dal Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Jä ä tänkt å re`es te MaLom*, jag ämnar resa till Malung Värml. *I a ve tänkt djäro ä Ländje*, jag har länge tänkt göra det Dal. *N Hans ga så iväg ätte oppjånom åsn o va tänkt ta rädde sôan* (fåren) Härj. *E n tänkt te Ström, n Gunnâr?* Tänker han fara till Strömsund, Gunnar? Jämtl. *Je va just tänkt sjlå*, jag tänkte precis slå Lappl.

tannar m. gräs med ax i vippa, bl.a. fårsvingel, ängsgröe, tuvtåtel Jämtl. *De står grestussan å tannaran kvâr.*

tännika f. [tä`nnika, te`nnika, te`nnika o.d.] Smål Östg Närke Uppl Dal Gästr Häls tännik m. [tä`nnikk, te`nnik, tä`nnik o.d.] Västg Boh Dalsl Västn Häls Norrb = **tännlika**. *Sätt äpp lappen på vâddja mä e tennika* Dal.

tännlika f. [tä`nnlikka, tä`nnleka o.d.] slags nubb, småspik; möbel- el. skostift; häftstift; se även **tällika**, **tändrik**, **tännika** Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Västn. *Di hade tännliker i skona* Östg. *Tängliker mä storâ huven, di smiddes i Lerbäck* Närke.

tanögd adj. [-ögd, -öggd, -öjd o.d.] som har sömning, dåsig el. slö blick; som har trötta ögon Smål Västg Sörml Värml Uppl Västn Gästr Härj (utom Dal) Östg. *Va du si* (ser) *tröttâ å tanöjjdâ ut* Smål. *Dä såss* (det syntes) *att han hade supet för han va så tanöjder* Västg.

tant s. oböjl. i uttr. *slå tant*, slå dank, gå sysslolös, driva omkring Skåne. *De va bra add dar blaj arbe* (att det blev arbete) *ve den nye väjen* (vägen) *sau mannfälken slapp gau o slau tant längor.*

tänt n. **1** lyse, belysning; ljussken Skåne Blek Smål. *Ja sau et tänt som feor fram å te bags* Skåne. *Sa fe hon saj tajnt i ajna stue* (stuga) Blek. **2** tänd lampa, upptänt stearinljus o.d. Skåne Blek Smål. *Ve aud* (åt) *ve tänt* Skåne. *Ta hid täntet så ja faur sett* Skåne. *Na föatisjenen* (fotogenen) *ta`a tröd* (tar slut) *sa slykkes taintet* Blek. **3** material el. medel för belysning (såsom stearinljus o.d.) Skåne Blek Smål. *Ditta ä da fjära* (fjärde) *tänted i mitt minne för vi ha ju hått fnöske ô tran ô tännestikkôr ô eläktri:ken* Skåne. *Burja å bränna tänt* Smål.

tänt adj. **1** som är försedd med tänder, tandad Häls Med Jämtl; ofta om fisk, i uttr. *vara tänt*, vara på hugget Häls Härj Jämtl. *Å står-e e jädda där sje* (så) *hågg ho, ôm ho ä tänt* Häls. (Talesätt:) *Den sôm ä tänt ä hänt* (den som har tänder har också händer,

dvs. kan försvara sig) Med. (De hade skodon) *sôm så ut sôm e tänt a jäddä* Jämtl. 2 i senare led i ssg som har sådana tänder; i senare led i ssgr som t.ex. *full-tänt, gles-tänt, sax-tänt, skev-tänt, sår-tänt, vit-tänt* Smål Västg Sörml Värml Uppl Dal Häls Jämtl Västb Norrb.

tantig tantot adj. [*tanted* o.d.] fjollig, smågalen, tokig Skåne Smål Hall. *Tösen e litt bagvänd i somt; moren (mamman) va ju osse (också) tanted* Skåne. *Du bär de (dig) så tanted öd (åt) så* Hall.

tantig tantug adj. om klädsel: ovårdad, sjaskig; vårdslös; trasig Sörml Uppl. *Han ser så tanti ut* Sörml. *Hon går allti så tantut kLedd* Uppl.

tantolin m. [*tanteli:n*] slags pardans i 4/4 takt o. i två turer Skåne. *Når ja va glutt så dansa en tantelin.*

tåpa f. [*tåp-, taup-, tåb-, taob-, tå`åp* o.d.] enfaldig, sjåpig el. tafatt kvinna; sjåp Blek Öland Smål Hall Västg Boh Sörml. *Dan tåpan ha en intâ möân gläâ å* (mycket glädje av) Smål.

tåpa v. [*tåp-, taup-, tåub-* o.d.] uppträda tölptigt; bära sig dumt åt; äv.: vara tafatt el. enfaldig; äv. i förb. *tåpa sig* Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Dal. *Du ska-nte tåpa då!* Smål.

tåpa v. [*tåp-, taup-* o.d.] av händelse träffa på el. bli utsatt för, råka; äv. i förb. *tåpa på* el. *tåpa till* o.d.; i förb. *tåpa sig*, hampa sig, slumpa sig Smål. *Si, de taupade så sa tåust (tokigt) sa-on kom te o stau alles bakom hå`ån. Fö ejn ti senn taupade ja te` o komma i lag me alla try di dänne gåbbana pau ejn gaung.*

tåpa v. [*tåp-, tåp*] sträcka sig för att nå Ång Västb Lappl. *Hä va just så pass att ja nådd peta opp selaknappa då ja la me å maga (på magen) på iskanth å tåpe de värste ja kånne* Västb. *Då ja skull tåp å sätt opp gardina sjlet ja mä te ryddjån (ryggen)* Lappl.

tåpa v. [*tåp-, tåb-* o.d.] knappt vidröra med fot el. hand o.d., snudda; äv. med obj. Västg Boh Dalsl Värml. (Tjuvarna fick spöstraff:) *di fekk inte stå på bakken då utta di ble ôpphissade på påern (pålen), satt di jämt tåpa ve bakken me fôttera* Värml. *Jä tå`äp fösjikket mä hanna* Värml.

tåpa v. med viss tvekan försöka el. våga sig på; göra ett försök, bjuda till Dalsl Värml; ofta i förb. *tåpa sig* Värml. (Ungarna) *vill tåpe så te perke (att peta) på denne fingertôppen mä den svärte benstompen* Värml. *Nä Turkie fekk fre å han tåpe så te å kåmme hem, fekk-an spö vö (vid) en påLe* Värml.

tåpe tåper m. [*tåp-, taup- tåb-* o.d.] enfaldig, sjåpig el. tafatt man Blek Smål Hall Västg. *Va jör den tåben beLa me de? Varför ska den tåpen klåpa med det där?* Hall.

tåpelig adj. [*tåpeli, tåbeli, tabeli, tåveli* o.d.] = **tåpig**; jfr **tåvlig** Skåne Hall Västg Boh. *Di e doktia glytta, men den minsja tösen e lid tåbeli* Skåne. *Han bâr se så ila tåbelet åd* Hall.

tåpig tåpug, tåpot adj. [*tåp-, taup-, tåb-, taub-* o.d.] som är enfaldig, dum; äv.: tafatt, sjåpig el. bortkommen Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Värml Dal

Gästr Ång Västb. *Bevarremeväll, ongâ, va du ä tâpi!* Smål. *De va den tâbeste tös ja hatt, hu joLe* (gjorde) *allt opet veggera* Hall.

tapla v. [ta:pl-, ta:bl-, ta:vl- o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Boh Östg Uppl **tappla v.** [tappl-, tabbl-, taffl- o.d.] Blek Smål Hall Västg Östg lätt beröra med fingerspetsarna; slå lätt med fingrarna, trumma, knäppa, klinka, vanl. ifråga om spel på klaverel. stränginstrument; ofta i förb. *tapla på* Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Uppl. *Han steo å tavla pa dôren å velle eng,* han stod och trummade på dörren och ville in Skåne. *Han tablade pao sett bajlaspel* (sitt dragspel) Blek. *Han sat å tappLa på bo:rt* (bordet) Västg. *Fridolt tapla på nyckklaner på arpa* (nyckelharpan) Uppl. **1** trampa lätt; småstampa Skåne Smål. *Märren ä otåen fö hong stanå å tapla mä föttenå.* Smål. (Så du bor på tredje våningen?:) *Då få du gå å tappla!* Smål. **2** trava; gå (raskt) efter varandra Blek Smål. *Sau nor di hade tapplat in hela radda ra'en o satt sej, dro mamsellen fram...* Blek. **3** om ohyra e.d.: krylla, kräla i mängd Blek. *Han va sa full mä lus sa de tapplade.*

tablebord n. [ta:blebor, ta:vlebor o.d.] **1** tangentbord på klaviatur Skåne. *Konsten e å lära fingrana å hitta rätt po tavlebored* (vid orgelspel) . **2** greppbräde på fiol Skåne. *Allri har ja sett non för* (förut) , *såm har begajnad hela tavlebored när han har spilad fijol.*

tablebro m. se **tapplebro.**

taplehål n. [ta:ple-, ta:vle- o.d.] Skåne Blek Smål Hall **tapplehål n.** [tappLe-] Smål Västg **tappelhål n.** Smål fingerhål el. klaffhål på blåsinstrument. *Pao klanett* (klarinett) *ä tåplehålen mönna, män där ä mönna tåplehål pao en flöjt mä* Smål. *Dä ä tre tappLehu£ på lerjöken* (lergöken) Västg.

täpp m. lös bräda el. traskiva använd som spjäll för skorsten el. i öppen spis o.d.; se även **täppe 2** Öland Smål Östg.

tap-rock el. **tappe-, tappa- m.** [-råkk, -rok, -rakk o.d.] **1** fräken, bl.a. skogsfräken, kärrfräken, åkerfräken Skåne Hall. *Såna dära tapproka hösta dai* (skördade de) *i Rengsjön får* (förr) *o fora* (fodrade) *hästa mä* Skåne. **2** säv, vassrör Skåne.

tappa v. istoppa (ngt) ngnstans; äv. i förb. *tappa in* el. *tappa till* o.d. Västg Boh. *Bäst at var å en behöller-sett* (sitt) , *sa fiskarn, tappa metemasken i munn* Västg. *I dän ena jakkeflika* (jackfickan) *hadde-n tappat e halver kaka havrebrö* Västg. *Nôr dä va nôn dör* (någon avliden) *så bruka di tappa te' dôm bökker å sånt* (i kistan) Västg. *Dä va ente stôrre hu£ än en kunna tappat in en treåra onge* (treårig unge) Västg.

täppa f. **1** lösttagbar lucka av trä, plåt el. gjutjärn; ofta: ugnslucka till bakugn; jfr **täpp** Skåne Blek Öland Smål Gotl Östg Sörml Närke Värml Dal Häls Med Västb. *Täppan ä som en dör* Skåne. *Sätt åpp täppa!* Öland. *Dä ä bäst å sätte fö täppa* Östg.

täppe n. **1** ngt som täpper för (ett hål o.d.) Skåne Smål Hall Boh. *Du får sätta nöd* (något) *täppe i musahöled så inte mössna komma ing i stuan* Hall. **2** = **täpp** Öland Smål Östg. **3** stänganordning vid grind o.d.; låsanordning, lås Skåne Hall. **4** öppning i gärdesgård, stätta Skåne. **5** inhägnad; stängsel el. staket o.d.; gärdesgård Skåne

Smål Hall. *Där jikk it stort teppe längs ad haven (hagen) Skåne. Vi kan fylja tepped Skåne. 6 inhägnad betesmark el. åker Skåne Blek. På ättemiddan släppa vi kregen i täpped Skåne. 7 slags fiskenät; använt för att stänga in fisk i vik Uppl.*

täppel m. djurfot, tass äv. smeksamt: barnfot, barnben Dal.

tappig tappug adj. som växer fläckvis, tuvig; äv. om päls, ull o.d.: tussig, tovig Värml Uppl Västn Dal Härj. *Takka ä så tappu Dal. Dôm bEi iått taåppô ô sjlôrvô, hundân, de blir inte tussiga och fluriga i pälsen, hundarna Härj.*

tappla v. se **tapla**.

täppla f. [täppE-, tä:pE-, täppeE o.d.] = **tippel** Dal Häls Härj Ång.

tapplebro m. Blek Smål **taplebro m.** Blek **tappelbro m.** Smål tangentbord på klaviatur Blek Smål. **1** greppbräde på stränginstrument Blek Smål. *Mä den ene hånnen (handen) va hon o tapplate oppe ve tapplebron o mä den andre näven höll hon sej över dädnarna hålet på midden Blek.*

tapplehå n. se **taplehå**.

tapplig tapplug adj. barnslig, larvig, pjollrig; äv.: tafatt, fipplig; vanl. om äldre person Västg Dal. *Gammäl å tappE Dal. Wur ta ti' å bi tapEun nu, vi börjar bli pjollriga nu av ålder Dal.*

täplug adj. **1** barnslig o. inbilsk; enfaldig; naiv Dal. **2** som inte uppför som sig bör; som har olämpligt beteende Jämtl. *TeppEet i lä'ämp. 3* som saknar handlag, oskicklig; fumlig; tafatt Dal Jämtl. *Täpplu e Mystutn, tyss itt få nå u fingrom Jämtl.*

täpug täpot adj. **1** som vill vara fin, förnäm, sipp, tillgjord Ång. *N dännar vårke sö teipet å höygfâEi. Va-sje go å ät å var int blyg å täpet! 2 = tepig 5* Uppl Häls Med Norrb.

tar n. tunn textil som är alltför löst stickad; garn el. textil av dålig kvalitet Härj Jämtl. (Om ett par strumpor:) *dom e som i tar! Jämtl.*

tår-blomma f. krukväxten fuchsia Värml Gästr Ång.

tära f. Smål Östg **täre m.** Smål Östg på visst sätt upplagd hög el. stapel av bräder el. timmerstockar. *En täre dä ä när en lägger på skot Östg.*

tära v. **1** förtära (ngt) Skåne Smål Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Gästr Häls Jämtl. *Dän meä vell tära än han kan nåra få årmo (armod) te lön Smål. Han har mæje (mage) te å tära va sum hälst Västg. 2* bildl.: svälja (ngt), fördraga Östg. *Ja kan inte terä at pøjken jämt super sjä fuller. 3* smälta (mat) Västg Boh Dalsl. *Ja sulle je svina lite havre män dä tära-la inte di Västg. Han tär ente maten bra Dalsl.*

tära v. om vätska o.d.: rinna sakta, sippra, äv. i förb. *tära fram el. ut o.d.; äv. i förb. tära sig, tränga sig (in o.d.)* Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Häls. *Min gobbe ha aitt saur sãm ölle (alltid) täre Skåne. Vannet tä:rde fram Hall. Svekkta tar inte redit tätt, drekkat tär ut Smål. Fokkta tär säk in Västg.*

tara f. = **1tvara** Dalsl.

tarabba v. [*taraˈbba*, *taraˈba*] försämras till hälsa o. krafter, tackla av; om föremål: ta skada, bli förstörd el. sliten Hall. *De bejynnar å tarabba män så e ja åkså över sjötti*, det börjar att bli sämre med mig men så är jag också över sjuttio år .

tarald m. taralda f. växten smällglim Gotl. *Tarald plukktäs missåmmarnati* (midsommarnatten) , *tårktäs u koktäs u tvättädäs me mot rematist* (reumatism) . *War bra till ha äi häusä* (i huset) *för de sma undar jardi var rädd för taraldn*.

täras v. = **3tära** Blek Smål Gotl Östg. *Dä mott va nå hæl pa tjätlän* (kitteln) *föa vattnät täas ut* Smål. *Vatne teirs ginum alla springgur* Gotl.

tare m. sjöväxten tång, bandtång; sjögräs Boh.

tärg f. [*tärrg*] å; bifåra el. mindre gren av älv Norrb.

tärگا v. [*tärg-*, *tärj-*] karva, skära el. tälja med slö kniv o.d. Uppl Dal Ång. *John tärگا å tärگا me råttsnöparn* Uppl. *Han såt å tärjä på n pinnä* Ång.

targla v. **1** sönderslita med tänderna, sarga; gnaga, bita Blek Smål Sörml Uppl Gästr . *Hunn tärگلär i tjöttstyttje* (köttstycket) Uppl. **2** tälja el. skära med slött verktyg, karva Blek Uppl Gästr. *Når ett kvinnfålk sām va ohandu* (ohändig) *fäkk tag i en kniv sa dām att-ån* (hon) *tärگلä* Uppl.

täring f. [*täring*, *täreng* o.d.] tuberkulos (tbc) Boh Dalsl Värml Härj Jämtl. *Mussju* (kanske) *dä kan være täringa Jakop har?* Dalsl. *Ho dödde i täring* Värml.

täring-lundom adv. [*te:ringlånnom* o.d.] som är i ett svagt el. sjukligt tillstånd; som är tård Västb. *KaEven jer sje teringlånnam*.

tärja f. [*tärja*, *täˈri*, *täˈre* o.d.] **1** naturlig vak i is; uppkommen genom att vattnet inte frusit till Uppl Västb. *De e en tärja i Bultsunde* Uppl. **2** upphuggen ränna el. vak i is; gjord för att båt o.d. ska kunna ta sig fram vid isbeläggning Norrb. *Sla opp teria*. **3** grävd strömfåra el. ränna; mindre dike; för avledning av vatten Västb Lappl Norrb. **4** öppning el. öppen fläck i strandvass Västb.

tärla v. om vätska: sippra Gotl. *De kumbur så läite så de bära tärлар*.

tarmaköld m. [*tårmatjyll*, *tårmatjull*, *törmatjyll* o.d.] stark köld som gör ngn genomfrusen, vanl. som tecken på förkylning; äv.: kraftig förkylning Skåne. *Gakk* (gå) *inte sau bar, du faur törmatjyllen*. *Ja frös så ja tro:de ja hade fåd tårmatjyll*.

tarmsle tarmsel m. [*tärmsle*, *tårssle*, *tärssel*, *tarsse* o.d.] fiskinälvor (som tas bort vid rensning) Smål Västg Värml.

tärna v. Med? Fackspr? med avs. på hyvel: passa in en hård träbit invid öppningen för hyveljärnet; tillfälligt förstärka sliten hyvel med träbit Blek Smål Västg Östg Närke Uppl. *Då tårner en hyvel mä en tårning* Östg. *Di tärna hyolar då för at di vart för sjlitna å vart för gLappna her* Närke.

tärna f. **1** sjöfräken Med. **2** blåsäv Med. **3** slags sjögräs med grönt, långt o. bladlöst strå; växer vid sjöstrand Värml.

tärna f. [*tä:rn-*, *te:rn-*, *ta:rn-* o.d.] = **tändel** Boh.

tärp m. snål man, snåljäp Uppl Dal.

tärpa f. 1 snål kvinna Sörml Uppl Dal Gästr. *Ho ä så gâli åm sä, ho ä e rikti târpa* Dal.

tärpa v. 1 pressa el. krama (ngt) till det yttersta; äv. i förb. *tärpa ut* Skåne. *Tärpa ud mate:rja* (var) . *Kvingan tärpar vär dråpp gredde aw miltjen* (mjölken) . **2** glupskt förtära (ngt) Skåne Uppl; äv. i förb. *tärpa i sig* Uppl. *Har han tärpa så en kan si fåugrysa* (sig förundra) ? Skåne. **3** envist vilja ha ngt Dal. **4** vara gniden, snåla Dal. **5** äta långsamt o. motvilligt Östg.

tärpa v. i förb. *tärpa av* , dö Gästr. *Ja trodd rakt on* (hon) *skul târp åv!*

tärpa f. 1 näsvis (o. storvuxen) kvinna el. flicka Boh. **2** flicka Boh. *Däfur ber jä träjet fur lelle tärpa mi*, därför ber jag träget för min lilla flicka .

tärpot adj. [*tärpete*] näsvis, näbbig Boh.

tärpug adj. 1 sniken, gniden; snål Dal Gästr. *Târpu å snå£* Dal. **2** = **tärug** Dal. **3** mager Dal.

tärta v. 1 torka, ofta i förb. *tärta av* Gotl. *De tärar i soulskäine* (solskenet) . *La:kni* (lakanen) *ha tär av*. **2** torka av frost el. kyla; frysa Gotl. *De tärar altraidu läite*, det fryser redan på lite . *De va târrt u rainlit ti ga da pa mårgnän för de had tär ällar fraus läit da pa nati*.

tärta v. sära, spreta; spärra ut; äv. i förb. *tärta ut* Norrb. *Ho târre ve föttren*. (Han) *târre eot ve fönggra*. (Hon) *târ eot fönggra*.

tarra v. 1 i förb. *tarra sig* , förflytta el. närma sig långsamt o. försiktigt Värml. *Ka£ven tarre säj inte´* (intill) *koa*. *Han va bârte ett hellt dygn å nä-an torde tarre sä* (sig) *hem skok-an* (skakade han) *i hele skrötten* (kroppen) . **2** i förb. *tarra sig* , våga el. drista sig Värml *Em ja skule tarre mä te´ å sia sôm dä va*, ¶. om jag skulle drista mig till att säga som det var

tårskel m. [*tårskel, tarskel, tåskel, taskel, töskel, tårsel, törsel* o.d.] (eg. *tröskel*) klappträ; använd vid tvättning för hand Skåne Blek Smål Hall Boh. *Faur ja tåskelen så ska ja bangka tvetten* Skåne. *Tårskel ôu tvätt jör gared* (garnet) *slätt* Hall.

tart m. se **1dart**.

tart adv. se **till-det-att**.

tårta v. tråta, smågråla Gotl. *Sta u så tårt um än släikar struntsak*.

tårtug adj. tårten adj. = **tärug** Dal. *An e så tårtån i matim så ä e då rakt ingu råd*. *Tertugä tä jâtå*.

tärug adj. Häls Härj Jämtl *tären adj.* [*tären, te`ern* o.d.] Härj Jämtl som äter lite el. ratar föda; petig el. kinkig (på mat). (Han) *va te`ern i mata, åt sällan tjätte å flässje* (kött och fläsk) Jämtl.

tarv-död m. [*tårödö, tarode´, tårödö, terödö* o.d.] **tarvedöd m.** dödsfall som är nödvändigt el. efterlängat; dödsfall som ger lättnad Östg Sörml Uppl Dal Gästr Häls Med Västb Norrb. *Ja si de va då en riktig tarödö* Sörml. *Hä var inge skå-lik bare tårödön* Häls. *No* (nog) *vor-e n tårödö öm n tökken-da ein* (sådan där) *kömme bårt* Västb.

tärvel m. [*tärvel, tårvel* o.d.] Smål Gotl Östg Sörml Närke Värml Norrb **tarvel m.** Smål Värml Jämtl = **2torvel 1** Smål Gotl Östg Sörml Närke Värml Jämtl Norrb. *Ta du haoven* (håven) , *sa ta ja tarvelen* Smål. **1** kärnstav; använd vid kärning av smör o.d. Närke Värml. **2** kyrkstöt Värml. **3** skidstav (med trissa) till löpskida; i äldre tid användes endast en (1) stav vid skidåkning Värml. **4** pojke, parvel Värml.

tarvel m. se **2tärvel**.

tärvel m. [*tårvel*] Östg **tarvel m.** Hall Jämtl = **1torvel**. *Je nån n tårvel på sjimbe:net* (kind-benet) Östg.

tas m. se **1tase**.

tas n. Ång Västb **tase n.** [*tasa* o.d.] Ång Västb långsam o. ineffektiv person, tafatt el. fumlig person Ång Västb. *Hon da je* (är) *e rikktet tas hon få ingenting bårti hännren* (ur händerna) Västb. **1** person som är illa el. slarvigt klädd, stackare Västb.

tas-örad adj. slokörad, skamsen, snopen, stukad Skåne Hall. *Han blaj letta* (blev lite) *tasörad au se nårr han fekk veda* (veta) *ad vi vesste alltihoba om hanom* Skåne.

tasa v. [*tas-*, *tås-* o.d.] Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **tusa v.** [*tôs-*] Med Jämtl Ång KOLLA HUVUDREG: **1 GÅNG TILL** vända (hö) o. breda ut det till torkning; ofta i förb. *ut* . *Vi ha rô:rt å tasa la:dningshöye* (höet som ska till ladan) Västb. *Tasa äud hâie* (höet) Norrb.

tasa v. [*ta:s-*, *tå:s-* o.d.] KOLLA HUVUDREG: **1 GÅNG TILL 1** gå mjukt o. försiktigt, *tassa* Dal Västb Norrb; äv.: gå utan att lyfta fötterna, gå släpigt, *hasa* dra benen efter sig Dal Västb Lappl.. (Om ljud från övernaturligt väsen:) *hä bôrri-på tasô ô gå da-å gôLva*, det började *tassa* och gå där på golvet Dal. *Tykkar-denna* (den där) *går ba å tasa ti tsjohlöm* (i kjolen) Västb. *Va gå du å tasa ve etter* (eftersom) *du je* (är) *o:kLedd än!* Västb. **2** prassla el. knaka vid rörelse Jämtl Västb Norrb. **3** knalla, gå Ång. *Ja gå å tasa på e hi'na* (här) *ja, fôr me sjôLv*. **4** vidröra mjukt el. försiktigt; äv.: stryka lätt; äv. i förb. *tasa av* Dal. *Katta tasa på mä*, katten strök på mig lätt med tassens . *Ta i slarrva å tas å' boLä litä dan*, ta en trasa och torka av bordet lite där . **5** inte vara handfast el. rättfram i ett göromål; utföra ngt utan skicklighet, vara tafatt Dal Jämtl Västb. *Tasa å räffsa* Dal. *Hu tâsa å stikk* (stickar) *så lâust* (löst) *å kLent att de* (dvs. tyget) *bLä bâre som i tar* Jämtl.

tåsa v. [*tås-*, *tôs-*, *tos-* o.d.] brusa, susa dåna; se även **5tossa** Hall Dal. *Sjönn tosar, de bläir snart rajjn* (regn) Hall.

tåsa v. se **1tasa**.

tåsa v. se **2tasa**.

tase m. [*tase, tasa, tôsô* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Härj Ång **tas m.** Värml Dal *tölp*, knöl, jävel Skåne Blek Smål Hall. *Dän tassen ha bara rävastrega* (rävspel) *får se* Skåne. *De e en räli tase sâm har satt våss* (oss) *po fattihused* (fattighuset) Skåne. **1** trög o. klumpig man Skåne Hall; senfärdig man Härj. **2** odugling, stackare, sate Skåne Dal Härj Ång;

lättfärdig man Värml. *En tôsô te kär* (karl) Härj. *Stakkârs tôsô, ânsikt sôm en väggsmedd ô knytnâvâr-sôm myrbärkarstâ* (hjortronkart) Härj.

tase m. **1** skyddande hölje kring växande hasselnöt, fruktsvepe Skåne Blek Smål Hall. **2** klase med hasselnötter Skåne Hall. *Dar e två tre fira enna ti åta nydår i vär tase*, där är två tre fyra ända till åtta nötter i varje klase Skåne.

tase m. **1** stort stycke, klump Skåne Värml. *De jålpor änte ha me`ed än harar får dar blar ändau stora tasa som änte vella gau itu*, det hjälper inte hur mycket man harvar för det blir ändå stora klumpar som inte vill gå itu Skåne. **2** stort o. grovt exemplar, bjässe Skåne Smål. *Di va en tase ti påg!* Skåne. **3** framstående man, hejare Blek. *Ja gamle tjämpen* (kämpen) *va äjn tase te å kånna* (kunna) *mura*.

tasig tasug, tasot adj. **1** om tyg: som saknar stadga o. fasthet, sladdrig Med. *N dân domasti`kän hôll int, han ä sô tasät*, den där domestiken håller inte, den är så sladdrig. **2** om klädsel: slamsig, slarvig; ovårdad; uppsplitsad, sjavig Dal Västb. **3** om person: klen, dålig, ohändig o. slarvig Härj Med Västb. **4** om person: oföretagsam, slö; senfärdig, långsam Dal Härj Med Västb; äv.: som inte kan ta för sig, tafatt Dal Ång. *En (han) dar va intä tasu!* Dal.

täska v. stark och svagt verb åstadkomma ett plaskande el. smackande ljud; äv. i fråga om sprittande vätska el. blöt massa o.d.: skvätta, stänka Dal. *O (hon) skwätted så ä task um o. Tesk int å mi wattnä!* Stänk inte vatten på mig! *Du teskä sâam en lillkuätt, de du jät*, du smackar som en liten gris, när du äter.

tasna v. [ta:sn-, tä:sn-] Sörml Uppl tassna v. Uppl om eld, glöd: falna, slockna; ofta i förb. ¶ *tasna ut. Dä lagåm te sopa; dä ha tasnâ ut* Sörml. *De ar* (det har) *tasna i spisen* Uppl.

tass m. **1** = **tasse 1** Smål Östg. **2** mindre (o. oförarglig) björn Dal.

tasse m. **1** varg; används som noanamn Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl. *Sa börde alla tassana o tuda*, så började alla vargarna att yla Skåne. *Fôr i vaLa* (förr i världen) *så va dai la tvongna ta å ha en ollpaik* (herdepojke) *sum sulle* (skulle) *vakta kriatura fôr tassen* Västg. **2** varulv Skåne Västg. *Va där en mann sâam hade lid holl i nesan, så va ed en tasse* Skåne. **3** mycket otrevlig, rå el. ohyfsad man; jävel, tölp, knöl Skåne Blek Smål Hall Boh. *Dän tassen kâam inte o jålpte me mä saina* (säden) *i da* Skåne. *Åin låio tasse*, en elak jävel Smål. *De e en tasse o ho mä o jôra* (att ha med att göra) Hall. **4** dum o. klumpig el. mindre kvicktänkt man Skåne Blek Hall Dalsl. *"Masse masse din dâamme tasse"* *sa:e däj naua däj laukkade nåen* (lurade någon) *i mass* (mars) Blek. **5** lat el. senfärdig man, slöfock Skåne Boh. **6** feg man Blek Dalsl. **7** man som lätt blir sjuk, sjuklig man Öland. **8** vårdslös el. sjaskig man Boh. **9** liten, beskedlig el. obetydlig man; ngn som är liten till växten Skåne Blek Västg Sörml. **a** pojke Blek. **b** vätte Sörml.

tasse m. tjockare tunnbröd av rågmjöl; äv.: rågbulle som inte blir lyckad vid bakning Dal. *Wi båkedom nå rikti tassär*.

tåsta v. [tåst-, taust- o.d.] **tusta v.** Boh andas tungt o. häftigt, flämta, flåsa; äv.: kippa Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Närke Värml Uppl Västn Dal. *Du ha jo spronged så du tåstar, påg Skåne. Han taustate sa ja treodde han skeulle taft aunnen* (tappat andan) Blek. Nor dai då kåmme fram, tåsta å flämta jätten, så då hoLes (hördes) länge väja Västg. **1** hosta kort o. ofta, småhosta, hackhosta Närke Värml. *Han tåstâr å hostâr* Närke. **2** andas ut imma Skåne. *Tausta pau rudan å gni!*

tåta v. [tåt-, tôt-] Värml Ång Lappl tota v. [-o-] Dal i förbigående nämna el. föra på tal; antyda; ofta i förb. *uti el. på o.d.. Han tôt att* (allt) *på' dâna gammesjkulla* (gamla skulden) *nå jä råkket-n* Värml. *I ä:rd an totet yvyr nå sjläjkt*, jag hörde honom antyda något liknande Dal. *Han tâte ti ne*, han antydde det Ång.

tâte n. tro, folktro; sed; talesätt Västg. *Då va ett tâte di hadde. Dä`ä bara et gamelt tâte. Di hadde dä tä`ät.*

tatra v. [ta:tr-, ta:dr- o.d.] **1** tala högt, fort o. osammanhängande, tjattra, pladdra; prata strunt, sladdra Skåne Hall Uppl. *Hon tatra pau så där va ingen an som fikk äin syl i vâred* (vädret) Skåne. **2** om gäss o.d.: kackla, snattra Skåne. **3** smattra Skåne Hall Med Ång. *Hå ä gôtt å liggå häna ti hö då rängndrôpparan taträ på ta:tjä*, det är gott att ligga här i höet då regndropparna smattrar på taket Med.

tatrot adj. [ta:dred o.d.] **tattrot adj.** [taddred o.d.] grynig, kornig; som faller sönder i småbitar Skåne. *Ditta murbruked e ente bra, de e så taddred. Taddred smör.*

tatta m. [tatta, tata o.d.] = **dadde** Dal.

tatta v. trippa, tassa Dal. *Ä tattâr je måus* (en mus) *dan.*

tattole m. [tattôLä, tattufē, tartâLä o.d.] (eg. *tattherde*) pojke, parvel Uppl Västn Dal. *Om ä va en litn trasug å lortug tartâLär som en där lissl* (lille) *Agaton, nog skull ho fångna* (bjuda) Dal.

tättom adv. [te'tto, tsjettâm, tsjettôm, sjettöm o.d.] Västb Norrb **tättomt adv.** [tättomt, tettömt, tsjettömt o.d.] Ång Lappl ofta. *Då jekk en hit tetômt* Ång. *Hå ha vorte sôm tsjettöm mella stass-reisen* (stadsresorna) *för-n Janne* Västb. *Ja fekk no si björn tättomt* Lappl. *Ja willd sôm tettömt mot sjlutä*, jag vilade ganska ofta mot slutet Lappl.

tattra v. [tattr-, taddr-, tatter o.d.] **1** = **tatra 1** Boh Värml Västb. *Di tattra sö då jekk int å var inn* (inne) Värml. **2** = **tatra 3** Värml.

täv täve m. [täv, tev, te`ev, tä`äv o.d.] stark o. karakteristisk lukt el. odör; äv.: stank Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *De va n elakk n tev tå hun dänn* (den där hunden) Ång. *Hå ä n täv innä dama dôm* (hos dem), *så man vill bära tjöjjäs* (kväljas), *dôm tö föl allär tvättä sä håll byttä om* Jämtl. *I tsjä`änn* (jag känner) *opa teven väm som ha vure jär* (här) Norrb.

täv m. n. Smål Dal täven **m.** Västn Dal täva **f.** Dal förmåga; fallenhet, skicklighet, handlag äv.: kraft, gry, tåga. *Då ä ingen täv i herana alla gräbbänå* (pojkar eller flickorna) *nu få tine* Smål. *Dâä ä täv i hõnum* Smål. *Du a då rikkti tävin ti händom ô*,

pöytsi, du har då riktigt handlag i händerna också, pojke Dal. *Ho ha jussôm täven fô musik* Dal.

täva f. [täv-, töv-, tä`äv o.d.] **1** honhund, tik Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Närke Värml Västg; äv.: rävhona Skåne Hall. *Den derna hungen (hunden) som vi fingje härifrå, di va ju ingjen hung, di va ju en täva* Skåne. **2** liten (o. odresserad) hund Västg. *Dä ä ena täva te å själla.* **3** honkatt Skåne. *Den katten hiddår Pittår; vi trodde de va en hanne, men så va de en töva.* **4** flicka Skåne Hall Västg Boh Värml Västg Jämtl; äv.: ung kvinna Hall. *Den tösabiden va en liden rar täva* Skåne. **5** nedsättande illa omtyckt kvinna; elak, lättfärdig el. lösaktig kvinna; slyna Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Värml Dal Häls Jämtl. *Men mor mi, dän täva, ho sjlo mä i räva (röven) , dä minns le ja* Västg. **6** vid timmerhusbygge: slags tröskel el. klack (betta) i överhak i knutkonstruktion; för tätning o.d. vid infattning av stock Blek.

täva v. flåsa, flämta Smål Dal; äv.: kippa Smål. *Han tävade ätte ännen (efter andan)* Smål. *Hân kuta sô hân tâva* Dal.

täva f. se **2täv**.

tava f. snöflinga Skåne. *Där kom nånna tavår sni (snö) . Po vår går (gård) va ente en enda tava.*

tävalös adj. som är otålig o. orolig, nervös; som har ramp- el. resfeber o.d. Häls. *Ja vart så tävalös ja så.*

tävalös tävlös adj. om person: som inte har kraft o. tåga; äv. om sak: som inte har stuns, kraftlös Smål.

tavas m. [ta`vvas, tava`s o.d.] **1** pojke (5-7 år) Värml. *Ja va ba`ar (bara) en tavvas när ja såg en fô`örst gången.* **2** småväxt man Värml Häls. **3** = **tavask** **2** Dal.

tavask tavasker m. [tava`sk, tâvâ`sk o.d.] **1** pojke Uppl Häls. **2** stackare; liten o. löjlig el. klen man el. pojke Uppl Häls Härj. *Då stog en sånn en liten tavasker breve mä* Uppl.

tave m. [tave, ta`av o.d.] **1** bunt som ryms i handen; knippe, tofs, tott Dalsl Värml. *Ja fäk fLere (fick flera) taver (av råg) män dä va inte se mö`ö (mycket) se dä bLe e nek* Värml. *En ta`av tikroninger (tiokronor)* Värml. **2** liten bit, stump (av ngt, t.ex. snöre); flik av tyg o.d. Dal.

tave m. vattenväxten våtarv, nate Ång.

tave m. metrev Dalsl. *Dä va när att inte taven skule hôle store abbôrn.*

tåve m. enfaldig man, tok Dal. *Å an jä tåvin, je a stjeck papperslappin me, han e jä ân!* Och den här token, som jag har skickat papperslappen med, han är här än!

tävenlös adj. **1** = **tävolös** Dal. **2** som inte har ett städat beteende el. uppförande; ostyrig Dal.

tävig tävug adj. **1** som är fjäskig, behagsjuk el. tillgjord Dal Gästr Häls. **2** som är besvärande nyfiken, påflugen el. efterhängsen Dal. *Hä va en tävu unji!* **3** klåfingrig Dal. *Skôjjäranä va så tävuga.* **4** som är elak, snarstucken el. misshaglig; förtretlig Dal

Häls; äv.: uppkäftig, uppstudsig; oförskämnd Dal. *Va o* (hon) *ä tävu!* Dal. **5** som har bråttom; jäktad Gästr Häls. **6** som är klen o. svag; kraftlös Dal. *Ena* (kon) *va sô tävu.*
tävja f. [tävvj] tävje m. [tävvj] = **1täv** Ång.

tavla v. se **tapla**.

tavla v. [tavv£-, tavve£, tävve£ o.d.] **1** med fingrarna vidröra (ngt), fingra på; äv.: hantera vårdslöst med fingrarna, solka, skrynkla, kladda el. klämma Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal. *Lä va* (låt bli) *å tavvla kattongän i ett Smål Tavv£a inte på mäj!* Västg. *Tavv£a inte på g£asset* (glaset) Västg. *Stot int son å tave£ min dejim*, stå inte så och kladda med degen Dal. **2** fjanta, bära sig dumt åt; arbeta senfärdigt äv.: prata strunt Dal.

tavla v. [tavv£-, tave£ o.d.] **1** trampa Norrb. *Täv££ ini a:kern*, trampa i åkern. **2** gå vaggande, tulta; äv. i förb. *tavla iväg* Värml Dal. **3** om småbarn: från krypande ställning försöka ställa sig upp för att gå Västg. *Barna tavv£a* Västg. **4** trilla, falla Västg Dal. *Nu tavv£a-na sna:rt ikõll*, nu trillar hon snart omkull Västg. **5** tumla, rulla Dal. *O tavläd nittär trappun*, hon rullade nedför trappan. (Trissan) *o tav£är ätär govi*, hon rullar utmed golvet.

tåvlig adj. = **tåpig** Gotl. *Ha skapa si till* (hon beter sig) *sum um a kund var tåvli.*

tävolös adj. som inte har handlag el. rätt förmåga; oskicklig; jfr **2tävalös**, **tävenlös** **1** Dal.

tavs adj. [ta:vs, tôws o.d.] stum av förvåning, häpen, förlägen, bestört, snopen; tyst, tystlåten Skåne. *Hon ble sa tavs*, *hon kånne inte svara.* Sören blyttj (blev) *så tavs nårr darr deltes ud äbble å han ente fittj nod* (fick något) *mä au dom.*

täx m. Skåne Smål Västg Dalsl Närke täxt m. Östg koll.: nubb; använd inom skomakeri.

taxa v. [takks-, taffs- o.d.] Dal Häls axa v. Dal med yxa avskala bark i ring runt stammen på träd, ringbarka Dal Häls. *Jä ska takks nå granôr så vi fåm nån tårnan vöd e ana år* (torr ved nästa år) Dal. **1** med yxhugg märka träd, bläcka Dal. **2** med yxa kvista av (träd) Dal. *Nôn a aksa granan* (granarna). **3** svedja (ett skogsområde) inför odling Dal.

täxa täxas v. [täijsa, taijsa o.d.] slita o. dra; arbeta hårt o. enträget; brottas Blek Smål. (De) *taijsade da vassta dij kånne te dij raodde pa'-an*, de slet det värsta de kunde tills de rådde på honom Blek. (Han) *täjsas mä-et* Smål.

taxla v. hugga med yxa; med yxa skala av bark o.d., tälja; äv. i förb. *taxla av* Västg. *Så di fek ta-na öks å takksj£a å'-t mä*, så de fick ta en yxa och taxla av det med. *War å en takks£ar på sett vis.*

täxla v. [täkksl-, täkkhl-, täkksel, tässl-, tä:sl-, täjsl- o.d.] jfr **tjäckla**, **2tjäxla**, **täckla** **1** holka ur (ngt) med yxa; äv. i förb. *täxla utur* Smål Hall Västg Boh Värml Häls Härj Jämtl. *Tekksj£a ränner me skarvökks: sj£eta ini de krokna stöcket* Västg. *Täkksle tur drôpräanner* Värml. **2** hugga med (liten) yxa Västg Dalsl Gästr; äv.: med yxa märka ut (väg), bläcka Lappl Norrb. **3** barka Jämtl Lappl. **4** smågnata Dalsl.

taxna v. hugga med yxa; i förb. *taxna ut* , med yxhugg märka ut; i förb. *taxna upp* , med yxa röja upp Ång. *Takksne opp n väg* Ång. *Takksne ut kô:£hagste* (kolvedshygget) Ång.

täxna v. = **täxta**; äv. i förb. *täxna upp* Ång. *Täkksn opp li:rna då jâ lik fâ£es a!* Bläcka upp rågångslinan när ni ändå går efter den!

täxt m. se **täx**.

täxt f. märke efter yxhugg i trädstam, bläcka; ofta för att utmärka väg, timmeravverkning o.d. i skog Ång Västb Lappl Norrb.

täxta v. [tekkst-, tä`äkkst o.d.] **1** med yxa hugga märke i träd, bläcka; äv. i förb. *täxta upp* el. *ut* ; se även **täxna**; jfr **taxa** **2** Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Je ha tekkste op tsjyrve:än* (körvägen) Norrb. *Tålla som sko hågges våra täkkste nu*, tallarna som ska huggas är bläckade nu Norrb. **2** gnata Västg.

te adv. [te, ti] jfr **2de** **1** ju, desto; ofta i uttr. *te – te* , ju – desto Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Dal. *Te mair en får, te mair vel en ha* Västg. (Det snöade:) *te mer-di p£öjde, te mer yrde då ijänn*, ju mer de plogade, desto mer yrde det igen Östg. *Te frisker bir an* (blir han) Dal. **2** i uttr. *längst te (mer, mindre, värre ¶)* , ju längre tid, desto (mer, mindre, värre o.d.); allt (mer, mindre, värre o.d.) o.d. Skåne Smål Hall. *De jekk väkk längst te mer får va:rt aur*, det försvann mer för vart år Skåne. *De blajr längs-te bättår*, ju längre desto bättre Skåne. **3** i uttr. *te – tess* , ju – desto Smål Västg. *Te större klôvana e tes mer ve´ e dêri*, ju större vedklamparna är desto mer ved är det där i Smål. (Ordspråk:) *Te mer en svar* (svär) *på jeta, tess bätter triffs ho* Västg.

teda v. [ted-, te`ed o.d.] = **1tida** Ång Lappl Norrb. *He te`ed*, det töar Norrb. *Sett de ati spissn i ted upp de*, sätt dig vid spisen och värm upp dig Norrb.

teder n. [taidar] person som äter dåligt, gråtten person Gotl. *De töisi ha vart et taidar fö-jemn. Däu jäst* (du är) *a taidar ti jetå* (att äta) .

tedra v. [te:dr-] **1** bete sig irriterande genom att vara överdrivet bortkommen el. i vägen o.d. Smål Östg; irriterande fumla Östg. *A! Stå inte där å tedre, änn* (utan) *ös te´ da* (dig) *så de e lönt!* Smål. *Sit inte å tedre mä kanna så du tapper-a i gô£vet!* Östg. **2** skylta el. visa upp ngt så att det uppfattas som tillgjordhet; göra sig till; äv.: truga, inställsamt bjuda Smål Östg. *Gå inte å tedre mä snusdosa nôr du vet vi inget vill ha* Smål. *Ho kâmm tederness me nôrre småkaker på en tallrikk* Östg. **3** syssla med ngt onödigt o. slösa tid Smål Östg. *Stå int å tedre me de där längre, du ha väll ann* (annat) *å jöre?* Smål. *Han far där å tedre* Östg. *Han jek å tedrede mä en lie* Östg. **4** om ljus(låga): brinna med liten låga Östg. (Ljuset:) *då tedrar ôm då f£ämtar*.

tedra v. [taidr-] äta utan aptit, peta (i mat) Gotl. (Hon) *sitar u taidrar, far int äi si någ*.

tedrig tedrug adj. [taidr-] som äter dåligt, som inte har matlust, kinkig, petig Gotl. *Di jär taidru u kyndu* (kräsna) . (Den magra kvigan vill inte äta:) *he jär da så taidrât å ilendât* (eländigt) .

tegas v. [*te`gas, tä`gas, te`as, ti`as* o.d.] Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb tjägas v. [*sjä`gas, tsje`ges, tsjâ`gâs* o.d.] Häls Jämtl ivrigt önska; längta Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb. *Jô tjäges bara att stormåle* (festmåltiden) *vore evversteka* (överstökat) Häls. *Ja ha tågas dit Häls. Dâm tsjâgâs å vill ta sjifftân* (skiftet) *på nå âne ste`el* (annat ställe) Jämtl. *Du tjägas int i stan, du int?* Du längtar inte till staden, du inte? Jämtl. **1** ämna göra ngt, fundera; ibland med bibet. att inte kunna fullfölja el. verkställa det tänkta Häls Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Ja tåegas gå å helse på de* (men det blev inte av) Med. *Vô er-e du tsjagas åt?* Vad är det du är ute efter? Jämtl. *Je ha tegas sô lännje å gå dit Ång. Han ha tegase at fera at Amerika* Västb. *Gja å te:as i viku*, gå och fundera en vecka, dvs. ständigt skjuta upp ngt Norrb. **2**opers. vara analkande, stunda varsla (om ngt el. ngn) genom förebud, förebåda Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Katta set å tvättâ sä, hâ tågas främmân* (främmande) Med. *Hä tegas e kwinnfa£k, hä k£å ti vinstherhana*, det förebådas ett kvinnfolk, det kliar i vänsterhanden Västb. *I få no e brev e da, hä ha tegase ine handa*, jag får nog ett brev idag, det har "kittlat" i handen Norrb.

tegel m. [*tegel, tejel, täjjäl* o.d.] långsmal del av åker, teg Smål Hall. *Hå mönna tejlå ä dä pau ding måse?* Hur många tegar är det på din mosse? Smål. *Di två tegla kan en lega ihob* Hall.

teгла v. [*te:g£-, tä:g£-, tägg£-, tåge£, tige£* o.d.] **1** leva av små tillgångar; vara mycket sparsam, hushålla; äv. i förb. *teгла ut*, dra ut på användningen av ngt, dvs. vara sparsam, för att kunna hushålla med detsamma Dal Häls Jämtl. *Ve va£ föl* (måste väl) *tege£ ut ä Dal. Skä försöke å tegle, se de räkk te*, ska försöka att hushålla, så att det räcker till Jämtl. **2** i förb. *teгла sig (fram)*, nödtorftigt dra sig (fram), klara sig med litet, reda sig Värml Dal Häls Härj. *Dä ä svårt å få kröttra framfödde te vå:rn män dä ä te å fårsjöke å tägg£e säjj fram mâ dômm på nô vis; hôvvers dä nog ôgg ska gå te?* Värml *De fl sa myttje ja teg£er me, men inte mer håller, ¶ det är väl så mycket att jag reder mig, men inte mer heller Häls. 3 i uttr. *teгла fram livet* el. *teгла livet*, uppehålla livet med små medel el. lite föda Häls. **4** i förb. *teгла fram ngn*, svältföda ngn för att uppehålla livet, låta ngn leva på lite mat Jämtl. (Om kor:) *dom tågg£e fram dom yvy vintren*, de svältfödde dem över vintern. **5** i förb. *teгла i sig*, med möda stoppa i sig mat; ofta om sjuk person Häls. *(Han) tägg£ä i-se lite vettâ mat* (smula mat).*

tejste m. tiste m. [*tist, tiste, teste*] sjöfågeln tobisgrissla Boh.

tek n. [*teg*] stryk med ris, smisk; aga Skåne Hall. *För finge glöttana teg naur daj vore onariga* Skåne. *Du ska få teg am du inte ä snäll* Hall.

teka v. [*teg-*] **1** ge (ngn) stryk med ris, smiska, aga Skåne Smål Hall. *Dâi tega glyten te an tajde*, de smiskade ungen tills han teg Skåne. **2** plåga (ngn), ansätta Hall *Han tegar meg!*

teka v. [tek-, teg-, te:dj- o.d.] 1 gnida, skrubba; klia Skåne Blek Smål Hall; äv. i förb. *teka sig* Smål Hall. *Di böjsorna töl å te:dja på*, de byxorna tål att slita på Skåne. *Sinn väjnde hon bagäjnnen te* (bakändan till) *o sto o tegade* Blek. *Koen stao å teka se mot berken*, kon står och skrubbar sig mot björken Smål. *Tega mä en radde*, gnida med en trasa Hall. 2 anstränga sig hårt; bära tungt, kånka Smål Hall. *Va ä' de du kumme å te'e:kar på?* Smål *Å du tekar å bär!* Hall.

tekas v. [tekas, tekäs, tekås, tækôs o.d.] 1 tävla, kappas äv.: nappas el. brottas på skämt Dal (utom Värml) Sörml Uppl Västn. *Han ville tekas mä mej* Västn. 2 envisas o. göra motstånd Sörml. 3 gnabbas, småtråta; retas Dal. *Dem tekås, dem da sô*.

tellas v. [tellas, tillas] = **telna** Skåne Blek Smål. *Saij du nu bjynna traijt å tillas!* Ser du nu börjar trädet att skjuta skott! Blek. *Beakståbbän* (björkstubben) *böaja å tellas åpp ijän* Smål. *Ha di väkstånå du satte tellats än?* Smål.

telna v. [teln-, tältn-, tânnl-, te:rn-, te:n- o.d.] **tella** v. [tell-, till- o.d.] om växt: skjuta nya rotskott, slå skott, gro Blek Smål Östg; i förb. *telna sig* Blek Smål Västg Östg; i förb. *telna upp (sig)*, skjuta upp, växa upp Blek Smål Östg Närke. (Man skalar av barken på trädet:) *na en sing fälle hatt så tilla dä ente*, när man sedan fäller det så slår det inte skott Blek. *Aspar tälna sä lätt* Smål. *Titta, den ligustehäcken bejönne tännla se*, titta, den ligusterhäcken börjar slå skott Smål. *Lätt (låt) et stå; de töre* (torde) *nogg te:rne åpp sa (sig)* Smål.

tempel m. redskap varmed väven spänns i vävstol, vävspännare Gästr Häls Ång Norrb. *Nå dôm vävôr använnô dôm en tämpôll* Gästr.

ten-bröd n. [te:nbrö, te:nbre o.d.] hårt (råg)bröd som träds på en stång vid förvaring, spisbröd Uppl.

ten-orm m. [-orm, -örm o.d.] kopparödla, kopparorm Östg Närke.

tena f. [tena, teine, te:rne, te`ein, tå`än o.d.] Västg Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång tina f. Boh Dal större el. mindre laggkäril (med lock) för förvaring av smör, fläsk o.d.; äv.: kar, balja Västg Boh Dal Häls Härj Med Jämtl Ång. *Ostn sahlta en te e tena* Häls. *Lakan måt fäl gå övär fläskä däri tena?* Laken måtte väl gå över fläsket i karet? Med. *Mâ (vi) ha två te`ein, dâm e avlång* Jämtl. *Dä sto n terne sôm dôm hade vattne ti, barre ina döra*, det stod ett laggkäril som de hade vatten i, bara strax innanför dörren Ång. 1 slags väska av flätad näver, näverkont; bärs på ryggen Värml.

tena f. [tina, tinu, tinå o.d.] gnista Dal. *Ig så ena tinu so livð so laingje*, jag såg en gnista som lyste så länge. *Tinur stuôd fesa fajmen upyr skrauem*, gnistorna stod såsom en kvast ur skorstenen. *Å wa je tina so fuo febi fönsträ*, det var en gnista som for förbi fönstret.

tena v. [tin-] slå gnistor, gnistra; brinna smått Dal. *E tined upge:num kâssten* (skorstenen).

tena v. 1 sprita (baljväxt) Skåne Smål Hall Västg Boh Närke. *Tena böner* Hall. *De e nôga kabba å tena ijenn*, det är några baljor kvar att sprita Hall. *Vi sa tena lite artter te*

medda, vi ska sprita lite ärtor till middag Västg. **2** rensa (ngt) från skalhylsa, fnas o.d. Skåne Hall Västg. *Tena nöddår* Skåne. **3** med avs. på säd: frigöra frö från agn el. ax; jfr **3tina** Västg Dal. (Med slagtröska:) *tena ko:rnt* (kornet) Västg. *Fo:gert* (fåglarna) *tener rugen* (rågen) Västg.

tena v. **1** springa; ofta i förb. *tena iväg* el. *tena av* Västg Värml Dal. *Ho tenar ikring i böjda* Västg. *Ten wäg*, springa iväg Värml. (Han) *tenäd åv* Dal. **2** sträcka ut (ngt) Västg. *Tena netet*. **3** i förb. *tena av*, växa hastigt på höjden Dal. **4** nå, räcka Västg. (Kvinnornas linnen) *da tinde te angk£a* (anklarna). **5** stå el. stödja lätt på ett (1) ben Boh.

tepig tepug, tepot adj. [*tep-*, *taibet*, *täjbig* o.d.] **1** fjantig, sjåpig; våpig; tillgjord Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Uppl Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. (När de står) *å ente tör ta i-t, står å ser på-t å ussj£ar sä för-t, tepeta sjäringer* Västg. *Va du ä då tepet!* Ång. **2** som är dum o. barnslig; som bär sig illa åt Smål Västg Sörml. *Dä va tepet å Pär å springa sta å mota s-att ente Joan fek sjöpa* Västg. *Du talär så teput så dä ä skam åt-e* Sörml. **3** som är tafatt el. opraktisk i ett göromål; äv.: velig Blek Smål Hall Östg Uppl Dal. **4** liten o. klen, spenslig, späd Dal Gästr Häls Med Lappl Norrb. *Gamlänn* (föräldrarna) *berätta dä ja va sä litn å tepi da ja va nyfödd* Lappl. **5** som saknar matlust el. har dålig aptit; petig (i mat); kräsen, kinkig Smål Västg Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Ång Ång Västb Lappl Norrb. *Hur er ä skapa mä Stina, on erså tepu tä eta?* Uppl. *I tåkkôn här vårmå bir matn fort brisstjin* (härsken) *å di här tepu barôn* (barnen) *vill int ha di nå ä bir litä vri i Gästr.*

ter m. [*ter*, *tör*, *tir* o.d.] **1** i bf. pl.: övre bjälkåsar varpå hö o.d. förvaras i tröskloge; övervåning, vind, loft, skulle; jfr **2tjur** Häls Med.

tera v. **1** gå sakta o. försiktigt, gå trevande; äv. i förb. *tera sig*, treva sig Västg Östg. *Tera säk fram* Västg. (Han) *går där å terar* Östg. **2** gå med levande ljus i drag så att ljuset hastigt brinner ner; slösa på ljus Västg. *Gå å tera ut just* (ljuset). *Gå å tera mä just* (ljuset). **3** om ljus(låga): brinna med liten låga, brinna svagt Västg. *Dä sto ena lita lampa på bo:rt* (bordet) *å tera å brann* Västg.

tera f. **1** (viss) tidpunkt, gång, stund, ögonblick; tillfälle Öland Smål Östg Sörml. *De va i den dä tera nå vi sköll bögg åm hönshu`ust*, det var i den där vevan när vi skulle bygga om hönshuset Öland. *Du, då stora solfömark£san* (solförmörkelsen) *dän va just i samma tera sôm Joan födes, dä vet ja* Smål. *Vi träffs ve e a:en tere*, vi träffas vid ett annat tillfälle Smål. *Knektshustrer, di fekk ju jöre allt karjöre* (karlgöra) *när knekta va åt slätta, dä bruke di vare i den tera* Östg. **2** sinnelag för stunden, sinnestillstånd Öland. *Nå ho e i den tera då gå de i`int å ta`a£ me-na*.

tera v. **1** stöka, smutsa el. skita ner ofta i förb. *tera ner* el. *tera till* Smål Västg Östg Dal Gästr Häls Härj Med; äv. i förb. *tera åt ngt, ngn* el. *sig*, skita ner ngt, ngn el. *sig* Härj. *Dä han terå-ne sä ä föll int så unnlit når an ä så litn*, att han smutsade ned sig är väl inte så underligt när han är så liten Gästr. *Tera täll se mä ler* (med lera) Häls.

Hânj sjet i brotsja (sket i byxorna) *ô terâ ne sä sô hânj såg sô ut* Härj. *Ter att kLäda sine* (sina kläder) Härj. **2** i förb. *tera sig*, *orena sig*, *skita ner sig* Smål Västg Östg Dal Häls Härj. *Katta a terâ sä* Härj.

tera v. [*ter-*, *tair-*, *tåjr-* o.d.] **1** i förb. *tera sig*, *bära sig åt*; *göra sig till med grimaser*, *stoja högljutt* o.d. Blek Hall Boh Dal. (Hon) *skreg å taira seg raint som ain stölle* Hall. *I fåið int ti tier ik så!* Ni får inte stoja så! Dal. **2** oper. i förb. *tera sig*, *arta sig*, *utveckla sig (till)*; *se ut att bli* Skåne Boh. *Did terar se te räjn*, det ser ut att bli regn Skåne. *Da tåjrar se te vintår*, det ser ut att bli vinter Skåne.

ters m. **1** fysisk el. psykisk påfrestning, pårs; anfall av sjukdom o.d., släng Skåne Västg Värml. *Di va en svår tärs å gå jinnom* Skåne. *Ja fekk en liten ters utå förtjulning men då jekk snart ôver sum bätter va* Västg. **2** slag, stöt; smocka Skåne Värml. *Du fäkk at* (allt) *en rekkti tärs på näsa* Värml.

tersa f. [*ters-*, *tärs-*, *tirs-* o.d.] frukten av krikon; jfr **terson** Skåne. *Terserna e swaorta o ble inte järna mona fårren dajj fao frust*, krikonen är svarta och blir inte gärna mogna förrän de får frost.

terson n. [*te:rsen*, *tä:rsen*, *ti:rsen* o.d.] **1** krikon Skåne. *Da va nöena brisska tersen, men ble daj inte bädär naur da ha frösed?* *Tersen ä ente med storre* (mycket större) *en slaunn.* **2** slån Skåne.

tert m. [*tertt*] (eg. *tilt?*) **1** liten bit, stump; klick Västg. *Je-n en liten tertt. Sikken tertt ho ga me*, vilken liten bit hon gav mig. **2** barn, barnunge Västg. *Di har fått se en liten tertt.* **3** oäkta barn, oäkting Västg. *Han ha en tertt i böjda.*

tertelig adj. [*te:rtel-*] **1** som är fin o. förnäm, sipp; pryd Skåne. *Når di va så där pena po ed* (fina i kanten), *så va di tertelia.* **2** noggrann, duktig, ordentlig Skåne. **3** näpen Skåne. *Hon e så terteli den tösen.*

tes tese n. [*tes*, *teis*, *tais*, *te`es* o.d.] **1** garn av sönderriven o. filtad lump blandat med bomulls- el. ulltråd, garn av sönderrivna tygbitar, lumpgarn Ång Västb Lappl. *Hä vå mästä tesä te dänn gârnä män sä hull-ä* (så höll det) *int nannting* Lappl. **2** tyg av "tesat" garn Västb.

tes-garn n. garn av omspunnen o. återanvänd lump, lumpgarn, plockgarn Ång Västb Lappl. *Teisgarne annvänt dem dell att veva* (väva) *grofft e tyg dell ronen* (arbetsblusar) Västb. *Hä du is stikk se krusut bårte tesgârnä*, att du orkar sticka så mönstrat av lumpgarnet Lappl.

tesa v. [*tes-*, *täs-* o.d.] fnittra, småskratta; småflina; jfr **tisa** Skåne Hall Dalsl. *Grebborna* (flickorna) *bara seda o tesa o flina* Skåne. *Mor hennanes kom sôm ett skôtt å tog-na ett grepetag i ärmen å sa: "Va täser i åt?"* Dalsl.

tesa v. [*tes-*, *tais-*, *teis*, *te`eis*, *te`es* o.d.] **1** med avs. på garn, tråd o.d.: repa upp; med avs. på tyg: riva isär i remsor o.d.; med avs. på härva av hår, ull, hö o.d.: reda ut, plocka ofta i förb. *tesa upp* el. *tesa ut* Gotl Västb Lappl Norrb. (Om ull:) *De ie flinggur äi, så den fa vör tais sundur*, det är tovor i, så den får vi reda sönder Gotl.

Taisa upp et tiugstykke (tågstycke) Gotl. *Te`es ulla* Västb. *Tröjja ja`nna hall på vara alldes oppnött.* - *Hä je barra at teis opp!* Västb. *Dem vor-der å teise å leite deri ha£måm,* de var där och plockade och letade i halmen Västb. **2** plocka matbitar utan att äta ordentligt, peta; äv.: äta el. tugga långsamt Västb Norrb. (Djuret äter dåligt:) *hä täis bara ti höje* Västb. *Sit åt din å tesa öutan it så ve få bårtt na`ar gjangg,* sitt inte där och peta utan åt så att vi får undan någon gång Norrb.

tese m. [*tese, taise* o.d.] **1** slinga av hår o.d., test Västg. *I stora taisa.* **2** rem; bl.a. använd vid anspänning av oxok Västg. **3** svans (varpå taglet sitter) på häst Boh. **4** penis Boh.

tess adv. av värde, till nytta, bra; ofta i negerad sats, vanl. i uttr. *inte något tess* Smål Västg Boh Dalsl Värml Härj Med. *Hadde då vatt nåt tess så hadde ja tjöpt då,* hade det varit något att ha hade jag köpt det Smål. *Ho ä ente mö tess* Dalsl. *Di va så ille mäförne* (medfarna) *så di va int nôe tess* Värml.

tess adv. Smål Östg Sörml **tessen adv.** Smål Östg **tessens adv.** Smål Östg i uttr. *hur tess* el. *hur tess*, *hurudan*, *hur*, *hur då* Smål Östg Sörml. *Hur tess* ska en bäre sej åt? Östg. *Hur tess har du me pängär?* Sörml. **1** i uttr. *så tess* el. *så tessens* el. *så tess*, på så vis, på så sätt, sålunda Smål Östg. *Ja kåmm inte så tess* så *ja träfft-en*, jag fick inte tillfälle att träffa honom Smål. *Så tess vill ja ha-t* Smål. *Så tess* få en *inte hanskas mä pängar* Smål. *Så sate di ôpp dôm emot björka ôm ho lå* (låg) *så tessens så då jikk* Östg. *Så tess va då förr i vä£a* (världen) Östg.

testa v. **1** slita o. riva Ång. *Hunn hall på täste vå gammsko:rn*, hunden håller på och sliter i den gamla skon. *Hôtjn* (höken) *høll på täste vå vithörna* (den vita hönan) . **2** brottas intensivt; äv. bildl. Ång. *N Joharn sitt på besjä`nnels å lännsman tästa vå n döngne om*, Johan sitter inne på bekännelse och länsman förhör honom dygnet om. *N Kalle høll på täste vå a Kajsa.* **3** stå i, arbeta el. slita hårt Ång. *Vi fekk tästä vå fåra inna vi fekk hem dôm frårn skojjån*, vi fick slita hårt med fåren innan vi fick hem dem från skogen.

teste m. se **tejste**.

teta f. **1** talgoxe Häls Härj Med Jämtl. *Tetan sett å ät frö pau fôge£bo£e*, talgoxarna sitter och äter frön på fågelbordet Jämtl. **2** talltita Härj Jämtl Ång. **3** entita Jämtl.

teta v. [*tet-, tåt-, tait-, tåit-* o.d.] **1** förarga (ngn), förtreta, reta Skåne Blek Smål Hall; föra oväsen Smål. *Påjk, tet* håmen (honom) *inte!* Blek. **2** vara motigt, gå emot Smål. *Bijö`nna då å tet* vel *då jana håla i`se*, börjar det att gå en emot vill det gärna hålla i sig. **3** i förb. *teta sig*, uppföra sig illa, bära sig åt; äv.: göra sig till, skämta Hall Västg. *Du skal inte taita dek sum ain sja:ning* (stolle), *påk!* Hall. *Sum då* (de) *ha tåtat se!* Västg.

teta v. [*tet-, tit-* o.d.] tala barnspråk; jollra Dal.

tetas v. [*tet-, tait-, tat-, tåit-, töid-* o.d.] retas, gnabbas Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Barn bruke å tetes me varanne* Öland.

tete n. [*tete, taite, tåide, tâte, te`et* o.d.] **1** kitslig elakhet i avsikt att retas el. förarga Smål Västg. *Dâ va et tâte!* Västg. **a** i uttr. *på* el. *i tete*, på pin kiv, för att retas el. jävlas Skåne Blek Smål Hall Västg. *Bara i tete ska ja ta-na å de mitt för hans naisa*, bara på pin kiv ska jag ta den och det mitt för hans näsa Blek. *Ja vet at han sa-et i tete* Smål. *Han sto dära appe* (där uppe) *pau taide* Hall. **b** i uttr. (*vara*) *på tete*, (*vara*) ute på hyss; (*vara*) okynnig, olydig el. stygg Skåne. *E du nu på tede ijänn, påg?* **2** förtret, förargelse, retande Skåne Smål Hall. *De dänna sputföbåt va te mönne te`et fö Kall-Pella, de ä klat*, det där spottförbudet var till mycket förtret för Kall-Pelle, det är klart Smål. **3** retsam person, retsticka Hall. *Du äst* (är) *ait förbannat taite, så du äst!*

tete n. [*tete, taite, tâte* o.d.] **1** sedvänja, trosföreställning; äv.: vidskepelse, skrock Västg. *Majja hade dä gam£a te:et att nôr främmatta hunna* (främmande hundar) *tjute uttve knuta hade en döe i vänte*. *Han hôller än på di gam£e teta*. *Tâkke dara tajte har ja allri befattat mäk mä* (mig med). **2** trolldom, signeri; magisk metod; äv.: underligt beteende Västg. *Han ä trôllsker å har jamt sine tete för säk* (sig).

tia v. reda ut (ull o.d.) med fingrarna o.d., plocka Östg Sörml Uppl Gästr Häls Ång. *Tie ulla Östg*. *Ja ske tia ulln sân* (sönder) Uppl.

tia v. se **tida**.

tibbis m. liten utskjutande spets, pigg, nabb, tagg Sörml Värml Dal Gästr. *Ja har en liktorn på lilltåa å den ha växi så han ä just som en ann tibbis* Sörml. *Tibbisen ha gått å` på kaffe£aska* Värml. *Di här gammel linera ä dä int gött te ta i; dä ä så mykk tibbiser på dô*m Värml. *Ä stakk en tibbis ut på träpåkån* Dal.

tibelig tibelot adj. **1** ömtålig, pjoskig, gnällig; kinkig, gråtten Skåne. *Men darr va nåkk ente mar en* (inte mer än) *glöttana såmm blajje* (blev) *tibelia får räjn*ed (regnet). *Hun ä so tible*d so hun tor (törs) *inte gau ud sinn dä ä mort* (mörkt).

ticka f. [*tikk-, tekk-, ti`ikk, te`ekk* o.d.] **1** hona av får, tacka Smål Värml Västml Dal. *Ha du k£eppa* (klippt) *däng gammel tikka?* Värml. *Tekka har lamm* Dal. **2** get; vanl. i lockrop Härj. **3** höns (hane el. hona); vanl. i lockrop Gotl. *Ner di* (de, dvs. barnen) *nå bläir läit störr*, så styltar di si me äut i häus u ska säi (se) *tikku*.

ticka f. mun, trut, käft Uppl Västml Dal. *Håll tikka på de!* Uppl. *Ja va full* (väl) *litä jär*o i *tikka* Dal.

tickel m. Häls tigel m. [*tige£, tigge£* o.d.] Uppl istapp; jfr **isstickel**.

tickel m. se **tyckel**.

ticken adv. [*teken* o.d.] = **3tocken** Dalsl. (Det där) *var inte teken domt*.

ticken pron. [*tikken, tekken, tykken* o.d.] sådan, dylik; jfr **2tocken** Skåne Blek Smål Närke Jämtl. *Tekked vär da ha vad!* Sådant väder det har varit! Skåne. *Si i, pôjke, tikken granner häst dännä* (där) *står!* Smål.

tickling m. kyckling; se även **tigling** Gotl. *An tikkl*ingg.

tickling-höna f. tickel-höna f. [*-hynå, -hyne* o.d.] höna med kycklingar, kycklinghöna; se även **tiglinghöna** Gotl.

ticksa v. [tikks-, tekks-, ti`iks o.d.] **1** skaka; äv. med objekt Blek Öland Smål. *Han va sa opprörd sa han tekksade Blek. Tekksa mattera (mattorna) Smål. De teksa så grömt når en tjöre (kör) i tomme (med tomvagn) Smål. 2 häftigt rycka (i ngt el. ngn); ofta med avs. på tøm i seldon Blek Öland Smål Hall. *Han tikksed hästen nä den i`int ly`ydd å ja ble så föeblännad (förbannad) näe ja så-att Öland. Ho tekksed mäjj få ja int årked å spr`ing så foätt, hon ryckte och drog med mig för jag inte orkade att springa så fort Öland. (Ramsa när man tämjer oxar:) Dra dra å inte teksa, dra dra å inte teksa, så fort som presten läser vangelmet (evangeliet) nyårsdaen Smål. 3 oroligt el. nervöst fara hit o. dit, vimsa omkring Smål Östg. *Han far å teksa Smål.***

tid f. dräktighet, period av dräktighet ofta i uttr. *ta sig med tid*, el. *ta sig tid*, bli dräktig el. i uttr. *vara i tid*, vara dräktig Västg Västg Boh. *Har ho nôr (någon) ti, koa? Västg. Koa har-tatt se ti Västg. Kon ä i tid Boh.*

tid adj. kvick, rask, snabb Östg Närke. (Om fiolspel:) *en kan speLe tittere fåställt (förstämt) Östg. Tir i munn, kvick i mun Närke. Men sän vart ho så ti i föttera som e nyvurpen säsälla (sädesärla) Närke.*

tid-buren adj. [-bören, -byryn, -börn o.d.] om ko: som kalvar tidigt på året Med Jämtl Ång Lappl. *E tibören e ku Jämtl. Ha ji (ni) bâre tibören korna? Ång.*

tid-fågel m. [ti`fögge£] göktyta Värml.

tid-hi n. [täidhäi] ngt som sinkar tiden, tidshinder, tidspillan Gotl. *Ti ga pa jakt de launar si int, äutn de jär börr a stort täidhäi, att gå på jakt det lönar sig inte, utan det är bara en stor tidspillan. Ti sit u skriv de jär (är) a olykklit täidhäi för n bondä.*

tid-kråka f. [ti:kråka, ti:kråga] **1** göktyta Västg Boh Dalsl. *Tikråka skriker sô dä b£ir snart rängn Dalsl. 2* spillkråka Dalsl.

tid-rådig tid-rådot adj. **1** obeslutsam, villrådig Öland Smål Västg Östg. *Ja ä lite tirådi om ja ska så vårsää (vårsåden) i môra (imorgon) Smål. Ja ä så tirådi hur ja sa (ska) styra å ställa Östg. 2* som är svår att ha att göra med, nyckfull; lynnig Smål Östg. *Kattan ä tirådi, iblan ä on sô vänli, iblan riffs on Smål. Ho va så illak (elak) å tierådi Smål. 3* egensinnig, envis, självgod Smål.

tid-råken adj. [tirå:gen o.d.] tid-råten adj. [tirå:den o.d.] = **tidsam 1** Boh.

tid-söken adj. [ti:sökän, ti:söytsjen, ti:sö:sjen o.d.] som använder tiden väl, som är ute i god tid Jämtl Ång Västb Lappl; äv.: morgontidig Ång Lappl. *No må du tro at n Ante stå å vänta på åss, han ä född tisöken Ång. Hn (han) e jussom tisökän to sä (av sig) Lappl.*

tida v. [ti, ti:a, tei:a, ti`i o.d.] tina (ngt), smälta; äv. oper.: töa; jfr **teda** Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Närke Värml Dal Gästr Häls Jämtl Västb. *Solan tia snöen Smål. Um surkå:rn (surkålen) b£e frusen såsum is, dä jorde ingenting fördå, dä tia upp i gruta (grytan) dä Västg. Kan du åvara vanta ett grännanne mäna (medan) ja tiar upp näva? Västg. Nu tiår ä utå så snö:n hasår åv tatjenô, nu töar det ute så snön hasar av taken Gästr.*

tida v. [*ti, tida, ti:a, ti`i, tä:i, te`ei, ty`yid, tö`öyd* o.d.] Boh Dalsl Östg Värml Västml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **tid**da v. Skåne Smål Västg Boh Dalsl **betäcka** (en ko), göra dräktig Skåne Smål Västg Boh Östg Västml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *Ha ji tidd korn?* Har ni låtit betäcka kon? Ång. *Tsjjorn tö`öyd kâo ne n røys upa-na*, tjuren betäcker kon när han stiger på henne Norrb. **1** om ko el. kviga, i förb. *sig*, låta sig betäckas; bli dräktig Boh Dalsl Värml Dal Jämtl Lappl Norrb. *Denne kvega tir säj vesst allldri* Dalsl. *Nô e ko ä öksna* (brunstig) *sô får en fare bortt mä a, tir o sä inte da sô bËir o omm i trevekersda:n* (blir hon åter parad treveckor senare) Värml. **2** om ko, i förb. *sig*, vara brunstig, bli parningslysten Häls Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Hon ti se nu n dann kon* Ång. *O EppeË te`ei se i da* Norrb. **3** om fisk: leka Dal Härj. *Hänn håhlt på tier no siken*, han håller på och leker nu siken Dal. *Då røâ tidde*, då rödingen lekte Härj. *Då ôbbôrn tide*, då abborren leker Härj.

tidagrann adj. [*ti:agrann*] nogräknad, nödbedd, kräsen; som vill bli krusad Skåne Blek Smål. *Han va sau rælet tiagrann* Blek.

tidande-bära f. [*tiane-*] tidande-bäresa f. [*tiane-*] slags svart skalbagge med gula prickar Västg.

tidas v. [*ti:es, tä:ies, ti:s, tiss* o.d.] om ko: vara brunstig, visa tecken på brunst Ång Norrb. *Rå:msjuka* (kor) *dâm tis, män ta ingen kaËv* Ång.

tidd f. dräktighet, dräktighetsperiod ofta i uttr. för att bli dräktig: *ta tidd* el. *ta sig tidd* el. *ta sig med tidd* äv. i uttr. för att vara dräktig: *vara i tidd*, *vara med tidd* el. *ha tidd*; jfr **1tid** Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg (utom Skåne). *Naur e tidden ude mä-na?* Hall. *Dä ä häna* (hennes) *andra tidd* Hall. *Va tidd har-Ëän kona?* När ska kon kalva? Västg. *E gällko ä inte idräkti å vill inte ta tidd* Östg.

tidd adj. **1** om ko, sugga: befruktad, betäckt; dräktig Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Ho ä tidd när di har hatt-a te sjur* (tjur) Östg. **2** om ko, sto: brunstig Sörml Uppl Dal Ång Västb Lappl. *He vâ n kâr i Börvik sâ m hâ`âdd n ko sâ m vâ r tidd, a han skull ga ve a deill Bu`ur* (gå med henne till Bure) *för-dâr hâdd-em oksn* (avelstjuren) Västb. **3** som är redo; villig; hågad Dal. *E du tidd tä sjung en låt?* **4** som är färdig att beredas; om åker o.d. Dal. *JoËa ä tidd, sô no rasôr ho sônnd sô* (faller hon sönder så).

tidda v. se **2tida**.

tidebast m. [*tide-, tidi-, ti:e-*] tibast Smål Västg Östg Sörml Härj. *Ja, tidebast dä pËåkkade di* Östg. *Tidebâst ô vänderot står ållje trøllj emot* Härj.

tiden adj. [*ti:en, ti:in, tide, tidi, ti:dn* o.d.] **1** som inte är frusen, upptinad; om mark: tjälfri Blek Smål Västg Värml Dal Härj Ång Västb Lappl. *Joôn* (jorden) *ä inte tien sa ja kan inte sau å säta* (så och sätta) Blek. (Sjön Hån) *hânj e tidn nessta åhlt te juË, förr de kom vâ rme o ån* (från ån) Härj. *Ture, Tykko å Mariana, om vi skä fon fin vor å försâm mâr skä ä hânn tri nâttren* (de här tre nätterna) *vârâ tiân å intä frys* Lappl. **2** om väder,

vind o.d.: mild, blid; tö; om snö: kram Smål Hall Västg. *Frôstet bÛe kårtvarit, nu e de tiet ijenn* Hall. *Tien vinn* Västg. (Snön) *Å han tien?* Västg.

tidig tidug adj. [*tid-*, *teid-* o.d.] om djurhona, vanl. ko, sto: parningslysten, brunstig Skåne Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl. *Mårra e tidi* Öland. *För ti fa konar täidua bräuka n lätt dum ga i fylg me än fastar stäut* (okastrerad stut) Gotl. *Di ä rôntga:rne* (galtgalna) *äle tidige* Östg.

tidig tidug, tidot adj. [*tidi*, *ti:ed*, *ti:ig*, *tido*, *tio*, *tig*; *ti:u* o.d.] jfr **1tidig 1** som har god aptit el. matlust, matfrisk Skåne Hall Boh. *Han va gammel o tannalös, männ tig varre ve madabored* (matbordet) Skåne. **2** som är lysten, sugen el. pigg (på) Skåne Boh. *Bårra ed o hogg i dä, de e roled ad du e tig pau mad*, bara ät och hugg i dig, det är roligt att du är sugen på mat Skåne. *Ja e ente tidi po kaffe* Skåne. *Väre tio på-t* Boh. **3** som har ett livligt sätt, vaken Värml. (Det är att) *vâ ti:u tåssâ*.

tidlig adj. [*tile*, *tili*, *teili*, *tilli* o.d.; uttal utan -t äv. = adv.] tidig; som är i god tid; äv.: arla, bitti Skåne Blek Hall Västg Boh Dalsl Gotl Värml Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Lappl (utom Östg) Ång (utom Västb) (utom Norrb). *Ja faur sed opp lid tilliare om mörnana* Skåne. *Ja sto inte åpp så tilit* Hall. *Tilie puteter, tidiga potatisar* Västg. *A sår som gnaular u värkar bad täilitt u saint* Gotl. *I môra tile*, i morgon bitti Värml. *Dä vart tiÛe höst i år* Värml. *Ho tog ut kâko fôrr tile o ômmna* (ur ugnen) *sô de vassjt ståÛgreddâ* Härj.

tidliga adv. [*tilia*, *tillia*, *tila*, *tillega* o.d.; jfr **tidlig**] tidigt; bittida Skåne Blek Smål Hall Västg Med Jämtl. *Di forsta tåged går mied tilia* Skåne. *De vå i grevens ti ente ain minut för tilja* Hall. *Ja ska gå tilliga* Västg.

tidom-god adj. [*tidångo*, *tidômgo*] som är ombytlig till sinnet, nyckfull; lynnig Smål. *Henne kan du inte lite på, tidångo sâm ho ä*.

tidomt adv. [*ti:åmt*, *ti:ômt*] ofta Jämtl. *Dä int så tiåmt ti råk dæg* (att råka på dig) . *Hân ha vö tiåmt hitat âs*, han har varit ofta hit till oss . *De e int så tiåmt dä hân* (händer)

tidsam adj. [*ti:sam*, *tissam* o.d.] **1** tidig; äv.: som är (ute) i god tid el. tidigt vaken Boh Dalsl Närke Värml Dal Häls Härj Med Jämtl. *Dä tissamt mä slôtt* (slåttern) i år Dalsl. *Tisam å ôppe på bena va ho ifrå tile* (tidigt) *på môran* Dalsl. *Han fek sâte di tissamme jo:ÛäpÛa*, han fick sätta de tidiga potatisarna Värml. *Dôm ä tisamm tå sä här-i grânngå:rn*, de är tidiga av sig här i granngården Med. **2** tidsödande Boh.

tidsel f. [*ti'ssel*] dräktighet, dräktighetsperiod Skåne Blek Smål Hall. *Dâ â andra tisslan dân koa går mâ* Smål. *Va tissel e dar på-na?* Hall.

tierp f. [*ti:arp*, *ti:ârp*, *ti:ârsp* o.d.] växten skräppa, vanl. gårdsskräppa el. hästskräppa Jämtl. *Nâr hân va he`eim så gatt n rô`öik tiârspa så hân vârte så sjinnlous e månnâ*, när han var hemma så måste han röka skräppa så han blev skinnlös i munnen .

tig adj. se **2tidig**.

tig s. oböjl. tystnad, tigande, ofta i uttr. *köra tig (ut)i ngn* , tvinga ngn till tystnad, strängt nedtysta ngn Västg Häls Med Ång. *Dä va väÛ ja fekk bröbeten så ja fek tij i*

bagghalsen, det var för väl att jag fick brödbiten så jag fick tyst på gaphalsen till bagge Västg. *Han tjôrdä tig ti-n dân sto:rtjâftn* (storkäften) *n Jannä Med. Hônn tsjôŁ tig ti bârna* (barnen) Ång.

tigel m. se **1tickel**.

tigla f. [*ti:glå, ti:glo* o.d.] blodigel Gotl. *I gynnige jält ja äi eisar fast sum a tiglo*, i början höll jag i tömmarna fast som en igel.

tigling m. = **tickling** Gotl.

tigling-höna f. **tigel-höna f.** [-*hynå*] = **ticklinghöna** Gotl. *Ja laitar ättar* (letar efter) *a tigälhynå, ha ha* (hon har) *ränt sin väg u unggar kumma vilsä*.

tilimisk adj. [*tillimi'sk, tillemi'sk*] inställsam, som är tillgjort kärvänlig Värml.

tilito n. [*ti:lito', ti:leto', ti'lleto*] person som drar benen efter sig; odugling, stackare Västb Lappl. *Hornn jer-sôm e tilieto kwinna hansj* (hans) Västb. *Ja går här sôm e tileto* Lappl.

tilka v. [*tiŁk-, teŁk-* o.d.] **1** sakta framrinna, sippra fram; droppa Blek Smål Boh Östg Sörml Närke Dal. *Dä tilker å rinner ur takränna* Östg. *BŁogen* (blodet) *tiŁkar ur näsä* Närke. **2** tina upp, smälta; töa Västg Boh. *De börjar tiŁka på i bakka* Västg.

till-bus n. [*tebus, tebuss*] ansats, sats; i uttr. *ta tillbus* Smål. *Sen ta di tebus ut på isen* (när de åker kana). *Ta tebuss näa du håppa övå diket!*

till-det-att konj. prep. [*tahrt, taårtt, ta:rt, taht* o.d.] tills Dal Härj. *Hann åt siddu, tallrik eåtter tallrik tart dâ va rennt sjlut i gryta*, han åt ser du, tallrik efter tallrik tills det var helt slut i grytan Dal. *Kluhka 11 ôm kvälln skull vi fârå där ô gå taht vi möhtë nôn unnôrjorsgubbô*, klockan 11 om kvällen skulle vi gå där tills vi mötte någon underjordsgubbe Dal. *Du får väntô tahtt jä bŁir fâŁug* (färdig) Dal. *Seda bär de utjönôm daln allt tart du når nesta neåt Brutja*, sedan bär det ut genom hela dalen tills du nästan når ned till "Brutja" Härj.

till-drucken adj. [*te-*] i uttr. *vara ngn tilldrucket*, vara ämnad åt ngn som pik el. beskyllning Öland Smål. *Dâm prate åm nån sãm i`int vill jålp te* (hjälpa till), *de e väll mäj tedrukket* Öland. *Männ si drängen an tou-att* (han tog det) *fö o va hånôm tedrukket pa allvara* Smål.

till-fång n. [*tållfång, tellfang, dillfång, dellfång, dellfang, deillfong* o.d.] **1** material för tillverkning el. uppförande av ngt; ämne, resurs; ingrediens Uppl Häls Ång Västb. *Ho satte på ho me sammâ tillfång som e vôrtt bârå vattn a å då vôrtt e brennvîn* Uppl. *Ja hadde inge tållfång tå å jöra dâ* Häls. **2** redskap, verktyg, tillhygge Häls Västb Lappl. *Då to ve deillfanga å djeing hemm*, då tog vi redskapen och gick hem Västb.

till-fiken adj. [*te-*] som önskar få göra el. veta ngt; intresserad Östg Närke Västm. *Å dâ ska du tro, vi va tefikna te föŁja mä!* Närke.

till-häst m. [*te-*] häst som går på vänster sida av ett par i ett körspann, vänster draghäst Blek Öland Smål Västg Östg. *Ja fekk rappe te tehåsten så an skulle hålle sa* (sig) *framme* Smål.

till-hitten [te:he'ttn, te:hä'tten, tihä'tten o.d.] Boh Värml till-hittande **adj.** [te:he'ttene] Värml till-hittal **adj.** [te:he'ttal] Värml påhittig; som är duktig att hitta på el. kan göra lite av varje Boh Värml. *Dä e ju så at alle fjoſinger e se tehettene å han e alt dä denne jä har å*, det är ju så att alla fjordingar är så påhittiga och han är allt det den jag har också Värml. **1** som har fallenhet för ngt Boh. *Tihätten at dåna* (svimma) . **2** som är hjälpsam av nyfikenhet el. gärna blandar sig i ett förehavande; äv.: påflugen Boh.

till-jäms **adv.** [te-] jämsides Smål Östg Värml Dal. *En gång velle ja att den annre pajken å ja solle* (skulle) *hoppa tejams* Smål. *Di har skulder tejäms mä kôrsten* (skorstenen) Smål. *Di jekk tejäms* Värml. (Hon) *kåmm täjämms ma* (honom) , dvs. hon råkade honom när de gick åt samma håll Dal.

till-jämte **adv.** [tejä'mmta] i förb. *tilljämte med* , bredvid, vid sidan om; jfr **tilljämtes** Dal. *Tejämmta mä hunnom*, brevid honom .

till-jämtes **adv.** [tejä'mtes] bredvid; sida vid sida, tillsammans Skåne Blek Öland Smål Hall. *De lå tejämtes åm nätra* (nätterna) *få te* (för att) *hå'all varmen* Öland. *Vi sto tejämtes*, Erik å ja Smål. *Han ha`ad sin brennvenstynna* (brännvinstunna) *tejämtes* Smål.

till-mans **adv.** [ti'llmans, te'llmans, te'mans, ti'mans, ti'mmans o.d.] **1** på vänster sida, till vänster; äv. i maning till dragdjur: åt vänster, vänster om Skåne Hall Uppl. *Timmans dej!* Skåne. *De tröjjaste ö:djed* (trögaste öket) *ska gå temans* Skåne. *Esten går tillmans* Uppl. **2** på höger sida, till höger; i maning till dragdjur: åt höger, höger om Skåne.

till-med **adv. prep.** [temä' o.d.] **1** tillsammans med Smål Hall. *Hamnaboana va inte möet* (mycket) *temä Pjättäsboana vakken* (varken) *såm onga älla gamla* Smål. *Söm ja hade tvåå pojka temä*, som jag hade två pojkar tillsammans med Smål. *Joan ringde temä hömen i tie eää*, Johan ringde tillsammans med honom i tio år (i kyrkan) Smål. *Plåkka lite slönnen*, å du kanse hette *nånna joäbää å akäbää så ta dåm temä slönnenän*, plocka lite slånbär, och du kanske hittar några jordbär och åkerbär så ta de tillsammans med slånbären . **2** därjämte, därtill, tillika Smål. *Å va dæ dau a:tt gutt funntamännt temä*, och var det då ett gott förstånd därtill . *De ää källt, temää de blôåser*, det är kallt, därtill blåser det . **3** sammanlagt, inräknat Skåne Smål. (Om antal barn:) *hon hade ju fautt älva temä alla*, hon hade ju fått elva sammanlagt Smål. (Om husbyggnad:) *temä utknutana e de tölv alna brett* Smål. **4** ihop med Smål. *De hade vat bögt temä en annan bögning*, det hade varit sammanbyggt med en annan byggning .

till-minstingen **adv.** [te-] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls **till-minstingens** **adv.** [te-] Skåne Öland Smål Hall Västg Närke Värml åtminstone; se även **tillminstone**. *Di ku`unn teminstingen ha yppen dörä åt mäj* Öland. *Dä ä teminstingen sinar Gustav Vasas ti*, det är åtminstone sedan Gustav

Vasas tid Västg. *Ho tekker* (tycker) *att di teminstengin haddi kunnâ bjuâ hännissâs* (hennes) *far på kalasi* Närke.

till-minstone adv. [*temi´nstâne, temi´nstene, temi´nstne* o.d.] Skåne Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Värml Uppl Gästr Häls **till-minstones** adv. [*temi´nstenes, temi´nstandes* o.d.] Blek Smål Sörml Med = **tillminstingen**. *I Lellåna ä dä mö krävekker* (kräftor) , *va för* (förr) *teminstne* Västg. *N skä då täminstônô få ät sä mätt* Gästr. *Nå ärbett varst int tåv vidare för dôm, teminstene för dän gônjen* Häls.

till-oxe m. [*te-*] oxe som går på vänster sida av ett par i ett körspann, vänster dragoxe Blek Öland Smål Västg Östg Sörml Närke. *Ja förstår inte hur-de ä fatt mä teoksen, håller-sa så skra£* (mager) *imott* (gentemot) *fråoksen* (höger dragoxe) Smål.

till-på-nock adv. [*te-*] utöver, extra; därtill Skåne Blek Smål. *Å sau fekk hann te-pau-nakk udsjällning* (utskällning) *naur hann kâmm hemm* Skåne. (Då) *ble da ju aijtt a:abette* (ett arbete) *sâm va te-pao-naokk fåa dâm* Blek. *Så slo han dit en kappe råj te* (råg till) ; *ja si dän fekk ja te-pao-nâkk* Smål. *Dä dära hade ja inte tänkt pao, dä kom te-pao-nâkk* Smål.

till-pass adj. äv. som två ord [*tipa´ss, tepa´ss*] förargad, arg, missbelåten Skåne. *De va den inde* (ende) *gången hon va te pass po majj.* *Maria Pärser va så tepass får hon ente va bjuden.* *Hon va så tipass fårr hynsen* (för hönsen) *hade vad inje* (varit inne) *i hinjas have* (hennes trädgård) *å sprätt.*

till-rådig adj. [*te-*] Smål Hall Västg **till-råden** adj. [*te-, -rå:en, -rôuen, -rauen* o.d.] Smål Hall villrådig, obeslutsam, velig, osäker. *Ja va teraodia ho ja sko`oll jôra,* jag var villrådig hur jag skulle göra Smål.

till-spöles adv. [*tellspö£es, tellspe£es, tellspä£es* o.d.] skaföttes; ofta i uttr. *ligga tillspöles* Jämtl. *A Gunn å je ha ligge tellspä£es i natt.*

till-spring n. [*tespring, tespryng* o.d.] Skåne Blek Smål Hall **till-språng** n. Västg *te-*] ansats, sats; ofta i uttr. *ta tillspring* . *Ta tespring, annes tya du ente åpp,* ta sats, annars orkar du inte upp Blek. *Ja håppade öve utan tespryng* Smål. *Hôppa mä tesprång!* Västg.

till-töke n. [*te-*] 1 förarglig el. olycklig händelse; ngt som orsakar olycka, tillbud Smål Östg. *Et sånt tetöke ja rå:kte ut för, vangen jekk sônner* Smål. *Nu ska du få höre ett tetöke sôm hände Pälle* Smål. 2 skogsfrun Smål. 3 åbåke; besynnerlig sak Smål. *De va et redit tetöke te vang* (till vagn) . 4 don, grej, sak Östg. *Dä va et fint tetöke.*

till-töken adj. [*tetöken, tetökken* o.d.] 1 nyfiken Västg. *Han va så tetökken så han g£änta lite på dôra för-te höra va di sa`a* (sade) . *Ja va så avv£i tetöken,* jag var så väldigt nyfiken . 2 som är begiven på el. lysten efter ngt; ivrig Västg. *Dä ä le-ri rare äpp£a o tänger ätter* (hon sträcker sig efter) ; *mäkta tetöken o ä ätte-£i* (efter dem) . *Dän ä alti så tetöken å sa* (ska) *skaffa sä allting.* 3 som håller sig framme, försigkommen, oblyg; äv.: påflugen, närgången, efterhängsen Västg Värml. *D-ä vådans va f£ujera ä tetökkna!*

till-våra v. [*te-*] förfärdiga vårarbete inom jordbruk; vanl. i p.pf. *tillvårat* , slutfört vårarbete Skåne Blek Smål Hall Västg Boh. *Nu ha vi änteliens faud tevaured* Skåne. *Han*

hade tevaårat te peingelst (till pingst) Blek. *Tras ätter* (strax efter) *dä vi hade te vårat i Maije måna i år* Västg.

till-vetelse till-vettelse m. [te-] högst olämpligt tillstånd el. situation; oreda, röra; äv.: tilltag, "snygg historia" Smål Västg. *Va ä dä för en tevetälsä? – enda dotära* (dottern) *jeffta se mä drängen!* Smål. (Kreaturen) *di började stangas så dä ble en tevetelse* Smål. *Dä va en jädra tevetelse!* Smål. *Dä sule vara en tevetelse å bara sä te* (bära sig åt) *på dä visst* Västg.

till-vettelig adj. [teve'teli, teve'deli, teve'derli, teve'dli, teve'ddli o.d.] **1** lämplig, passande, behändig; äv.: som ligger bra till el. nära till hands, lättåtkomlig Smål Hall Västg Boh. (Grytan) *e sau tevedeli å ha* Boh. *De va ai tevedeleger graib* (grep), *hu va go:er* (bra) *å häva mä* Hall. *Vikket ställe daj skälle gau te va där ingen fragan om, där lau aitt tevedeligt a bra*, vilket ställe de skulle gå till var det ingen fråga om, det låg ett passande och bra Hall. **2** om person: som är tillmötesgående, hygglig, välvillig; äv.: händig, duktig, skicklig Hall Västg Boh.

tilla v. se **telna**.

tillans adv. [tellarnsj, tellars, dellars o.d.] till dess, tills Ång. *Vi hâr no dellars vi å*, vi härdar nog ut till dess vi också. *Horn haddâ fortst stått tellarnsj grädda haddâ flêôtâ opp*, hon hade fått stå tills grädden hade flytit upp. *Ja ske vänte tellarnsj han komma.*

tillare m. [te:are, te:ere, te:ä, tere, te:arn, te:ern, te:an, te:en, tellan o.d.] dragdjur som går på vänster sida av ett par i ett körspann, vänster dragdjur vanl. i bf. sg. Smål Västg Östg Sörml Närke. *Teårn han ä så rakkre* (besvärlig) Östg.

tillas v. se **telnas**.

tillekorp m. [tillekôrp, ti:likôrp o.d.] Närke Värml tillkorp m. [tillkôrp] Värml spillkråka. *Ja hörd tillkôrpen, nu bÊir dä rängn* Värml.

tillfullavissa adv. [tefullavessa o.d.] åtminstone Västg. *Tefulavessa va dä la en.*

tillkorp m. se **tillekorp**.

tillkråka f. **1** spillkråka Östg Sörml Närke Värml Västn Dal Häls. *Tillkråka e svartt å har e rö bläsa i huvet* Sörml. *Tillkråka sått å hakka i e tall* Dal. **2** gröngöling Östg.

tillmans-häst m. [ti'llmansest, te'llmansest, te'manshest o.d.] häst som går på vänster sida av ett par i ett körspann; vänster draghäst Skåne Uppl.

tilster n. [tilster, telster, dilster o.d.] koll.: kluvna o. täljda stockar som underlag till golv el. i innertak, kluvet smalare virke, tiljor; ofta: golvtiljor Uppl Västn Dal Gästr Häls Ång. *Bräa är sågâ ti Bjåstâ-såga, män telstra har n tåEd hemmâ på tømta* Häls.

tilta v. **1** bila (ngt); hugga bort yta på obearbetat timmer Smål Östg Sörml Närke Västn. *En har e hoggökks* (huggyxa) *te tilta mä å skrä:ökks* (skrädya) *te hogga jämt mä* Östg. *Då tilta di de förste hugget innan di skrädde* Östg. **2** hugga upp (timmer, ved) Öland Uppl Västn.

timas v. para sig; ofta i fråga om fågel el. orm Uppl Häls Härj Jämtl. *Orma di timas på vårn* Uppl.

timas v. se **timmas**.

timling m. se **tumling**.

timma v. unna; tillåta, nännas; äv. i förb. *timma till* Hall Västg Värml Jämtl. *Di bēir snāĽare ā snāĽare, nu timmar di snart inte ā äda* (äta) Hall. *Hu timar knappt lega på smör på bröt* Hall. *Om de ha vōri dett lyōse no, ha du int timmt ālla på lyōse, da ha du sjlākket lyōse*, om det hade varit ditt ljus nu, hade du inte nänts elda på ljuset, då hade du släckt ljuset Jämtl. *Ho tim-int te´ me pānningom*, hon släpper inte till mig pengarna Jämtl.

timmas v. Smål Boh Dalsl Närke Värml Dal **timas** v. Boh Dal förmås, nännas; äv.: ha råd. (Ska vi ta ett glas?) *Jā vet ei om jā tims* Boh. *De timms inte*, de har inte råd Dalsl. *Ho timmes int bruk sa ny karan*, hon nännas inte bruka så nya kardor Värml. *I* (jag) *timms int dje bōrtt ā* Dal.

timmer-karl m. [*timmerkall*, *tömmerkall*] = **timmerkuse** Jämtl.

timmer-kuse m. [*timmer-*, *tember-*, *tömm-* o.d.] skalbaggen timmerman; se även **timmerkarl**, **timmeroxe**, **timmerskorv** Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Timmerkusn ā int go ā drakks vā, hann gnup fāst sā te sjinnā, sā hā mått int gā ā få lös, dā feā*, timmermannen är inte god att dras med, han nyper fast sig i skinnet, så det går knappt få loss, det fäet Lappl.

timmer-not f. viss mängd timmerstockar sammanfästa med bomkoppel; används för transport genom flottning el. för kvarhållande av stockar Ång Lappl. *IbĽann va sjō:n ful vā timmernötter* Ång. *Dôm spela timmernöttern* Ång.

timmer-oxe m. [*timmer-*, *tember-*, *tömm-* o.d.] = **timmerkuse** Värml Dal Jämtl Ång Lappl. *Dā ā sō my`ykk mā temmerokser ve sāga* Värml.

timmer-skorv m. [*-skôrv* o.d.] = **timmerkuse** Ång Västb.

tim mug adj. om ko: parningslysten, brunstig Västb.

tim p m. **1** snibb, udd, spets, topp Sörml. **2** (vit) toppig huvudbonad; ingår i folkdräkt för kvinna el. barn Gotl Dal. **3** hårband Häls. **4** tå Jämtl Ång. (Namn på tårna är:) *stortårn*, *leverårn*, *timpn*, *tampn*, *tita* Ång.

tina v. [*tin-*, *tein-*, *ti`in*, *ty`yin*, *tā`äin* o.d.] rensa (ngt) från kvarvarande agnborst o.d. efter tröskning; tröska en andra omgång; vanl. med avs. på korn; jfr **4tena 3** Gotl Sörml Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Di teinde kånne* (kornet) Gotl. *Tinā avrā* (havre) Uppl. *Mā* (vi) *ske ti`in drôsōn, kone mā snārspen* (snärpen) på Jämtl.

tina f. se **1tena**.

tina v. = **4tena 1** Boh.

tinder n. [*ti`nner*, *ti`nnōr*, *ti`ngår*, *tō`nner* o.d.] fnöske; jfr **tunder 1** Skåne. *Fārr hade di tinner āla fnusk o sāu stāul o en flint*, förr hade de tinder eller fnöske och så stål och en flinta (för att göra upp eld).

tingelig adj. [ti:ngjeLi, teingeLi, täinjeli o.d.] **1** om redskap o.d.: = **tinglig 1** Smål Västb.

Dain lätta tengelia hånnöisan, den lätta behändiga handyxan Smål. **2** om person: händig Västb. **3** om person: behaglig; jfr **tinglig 5** Västb.

tinglig tinglug, tinglot [tingl-, teingl-, tinnl- o.d.] **adj.** **1** om redskap, husgeråd o.d.: som är praktiskt utformad el. väl lämpad för sitt ändamål; behändig, lätthanterlig Blek Öland Smål Östg Sörml Närke Värml Västml Dal. *Dä hära bakeboret* (bakbordet) *dä ä så jämt å bra, åsså ä dä så tinglit* Smål. *Dän här ykksa ho ä tingli* Östg. *En tingligr plog* Närke. **2** nätt, smäcker, smidig; (motsatt: grov, klumpig) Blek Öland Smål Östg Sörml Värml Västml Dal Häls Jämtl. *En hadde e lång stång, ju tingliare di va ju bätter va dä* Östg. *Sko:rn* (skon) *ä så tinnlin* Dal. *En tingligan båt* Häls. **3** spenslig, smal, tunn, fin, späd Blek Smål Östg Värml. *Da ska va möakgrönt tinlet ris te aijna ju Lagran* Blek. *Mia kåp Lanter ä så tinglia* Smål. *Dä va e lita tingli flekk* (flicka) Värml. **4** som är klent byggd, bräcklig, rankig Blek Smål Östg Värml Uppl. *Väingen* (vagnen) *ä fô tinglia å tsjôra lass me* Smål. *Haulla dä örvet? Dä si lit tinglit ut*, Håller det orvet? Det ser lite klent ut Smål. **5** om person el. djur: som är lätt att ha att göra med; som är mjuk o. följsam Värml Häls. *En tingligan häst* Häls.

tink m. [tink, tenk, tintj o.d.] tinning Skåne Blek. *Han hade ramled ikull å slaed se* (slagit sig) *pau tinken* Skåne.

tinna f. [tinna, tinne, tinnje o.d.] flinta Dal Härj. *Fer i va:hln sjlo dem äl me snjössk å tinna*, förr ä världen slog de eld med fnöske och flinta Dal.

tinta f. [tinte, ti`int o.d.] Skåne Blek Öland Smål tynta f. Smål Hall liten nöt.

tinta f. [tinta, tintâ, tintu] liten fotogenlampa utan glas, blecklampa Dal.

tinta v. **1** ge en antydan el. vink om att vilja ngt, "hint"; tigga Uppl. *Aronsson hade dä mode att hon tinta å ville ha. De är så styggt te gå å tinta jemt så jä är hellere uta.* **2** kinka; äv.: smågråla Dal. **3** vara påpasslig, ivrigt hålla efter Dal. *Ho tinta ikring mäg.* **4** i uttr. *tinta i ngn ngt*, slå i ngn ngt, inbilla ngn ngt Gästr.

tinta v. rensa (ngt) från foderblad el. skal o.d. Dalsl Östg Värml. *Kasrug va som han skulle va, tinta*, svedjerågen var som den skulle vara, rensad Dalsl.

tintra v. [tintr-, tentr-, tinnr- o.d.] kasta sten på vattenyta så att stenen studsar, "kasta smörgås" Smål. *Herana* (pojkar) *stå ner på sjölannet å tintra å ha så rolit så.*

tippa f. [tipp-, ti`ipp] höna; ofta i lockrop; jfr **typpa** Smål Västg Boh Närke Värml Uppl Västml (utom Dal) Öland Östg. *Ena viser tippa kan åkk i nättlera vårpa*, en klok höna kan ock i nässlorna värpa Västg.

tippa f. [tipp-, tepp-] får; i lockrop Blek Smål. *Tippena tippena kām!* Blek.

tippel m. [tippeL, teppeL o.d.] på get, svin, älg o.d.: spenliknande utväxt under haka, hudflik; se även **täppla** Häls Härj Jämtl. *Jettran ha tvo teppeler põne hôkkô* (under hakan) Jämtl.

tips m. topp, spets Gotl. *Uppe pa hâigsta tippsen dar situr a krakå*, uppe på högsta toppen där sitter en kråka.

tira v. Skåne Smål Hall Västg Boh Värml Västmn **tirra v.** Skåne Smål rinna mycket sakta, sippra, tillra. (Det) *tira litt ow kaffetjelen* (kaffekitteln) Skåne. *Bloet tira u-sjåret* (såret) Hall.

tira v. 1 lysa med matt sken, tindra; ofta ifråga om de första solstrålarna på morgonen Smål Boh Dalsl Värml. *E stönn före då soLa börja å tire på skogstöppanne försvann de* Värml.

tirka v. [*tirk-*, *terk-* o.d.] **1** rinna mycket sakta, sippra, droppa Skåne Smål Hall Västg Sörml. *Sau skolle nokk fatted tirka au hanom* Skåne. *Då tirkar å druper* Västg. **2** pressa (våtska e.d.) ur ngt; äv. i förb. *tirka fram* Skåne. *Han kan arbe* (arbeta) *se han kan terka fläsked au se. Kan du tirka fram en slurk kaffe?* **3** smälta, tina; töa; i förb. *tirka upp*, *tina upp* Västg.

tirke-bete el. **tirk-** m. [*tirke-*, *terke-*] första matbit som intas tidigt på morgonen; förfrukost Västg. *Tirkebete forekom la träjnast* (vanligast) *på summern ve 4-tia på môran* (morgonen). *Tirkeshete då fôssjta di fekk, tillia* (tidigt) *ina di jek ut.*

tirkla v. [*tirkl-*, *terkl-*] = **tirka 1** Västg Närke.

tirla v. [*tirl-*, *terl-*, *til-*, *tel-* o.d.] rinna mycket sakta, sippra, droppa; läcka Skåne Smål Hall. *De tirlar lid så nått i dän pisserännan* Skåne. *Bykeka`at* (bykkaret) *ha`a böajat å teala* Smål. *Då telade å rann lite* Smål.

tirlig **tirlug adj.** [*tirl-*, *terl-*, *tel-* o.d.] Västmn Dal **tirelig adj.** Västb som är klen el. liten till växten; spinkig, spenslig, späd; äv.: tård. *Han är så liten å teLi* Dal. *Lillstenta sjin nalta tirele*, lillflickan ser lite tård ut Västb.

tirpa f. [*tirp-*, *terp-* o.d.] **1** tillgjord el. sjäpig kvinna, nippertippa Blek Smål Boh Östg näsvis o. besvärlig el. ilsken kvinna, uppnosig kvinna, näbbgädda Skåne Smål Boh.

tirper m. [*te`rper*] **1** sjäpig, tillgjord el. barnslig man; man som försöker ställa sig in Smål. **2** näsvis o. elak man Smål.

tirpig **tirpot adj.** [*tirp-*, *terp-* o.d.] **1** som är tillgjord o. inställsam; fjantig Smål Östg. *Då va e terpi kône* (kvinna) Smål. *Di ä så höjffâdia* (högfärdiga) *å terpia* Östg. **2** som är nyckfull el. ostadig till sinnes; nervös Blek Smål. **3** näsvis, framfusig Blek Smål.

tirug **tirot adj.** **1** som har dålig matlust, petig, kinkig Dal Norrb. *Du ä då sô tiru tä ätâ, flikkâ* Dal. *It nu å var et så tirat ute matn*, ät nu och var inte så petig i maten Norrb. **2** som är liten o. mager, klen, spinkig Västmn Dal Norrb. (Kalven är) *tiru tä väkstin* Västmn. *PäronsjäEkan ä sô tirugâ hänn på sannjoLa* (sandjorden) Dal.

tisa v. le falskt o. insmickrande; jfr **1tesa** Dalsl Värml. *Ho går där å tiser jämt* Dalsl.

tisbast m. se **tistbast**.

tispa f. [*tisp-*, *tesp-* o.d.] **1** honhund, tik Blek Smål Västg Gotl Östg Sörml; äv.: rävhona Gotl. *Di har a tispå sum hundar* (hanhundar) *rännar ättar* Gotl. **2** litet el. ynkligt (hon)djur Västg. (Sagt om en ko:) *ena lita tisp*a. **3** liten (o. glad) flicka, flicksnärta Smål Boh Östg Härj. **4** liten o. nått, ung kvinna Västg Östg Värml. **5** nedsättande kvinna som är illa omtyckt; ragata, satkäring; slyna Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl

Östg Sörml Närke Värml Västn Jämtl. *En løj* (elak) *tispa* Blek. *Ha-an statt* (anställt) *den dära tispan te pia* (piga) ? Smål.

tispa f. [*tisp-*, *ti`isp*] magsyra, magsaft; sur uppstötning Blek Öland Smål. *Dä ä råjne tispa hong fau åpp, den stakkan*, det är ren magsaft hon får upp, den stackarn Smål.

tispa v. förleda (ngn); locka ngt ur ngn med smicker o.d., narra Uppl Dal. *Ho tispa mä tä tal åm' ä*, hon narrade mig att tala om det Dal.

tispig tispug, tispot [*tisp-*, *tesp-* o.d.] **1** om flicka: som är liten o. tanig; klen Boh Östg Värml. **2** om hår: tunn Boh. **3** om djurhona: som är nyckfull el. ostadig till sinnes; orolig, nervös Smål Västg Östg Sörml Uppl. **4** om kvinna el. djurhona: argsint, ilsken, lättretad, ettrig, elak Västg Boh Östg Sörml Dal. *Ho ä a:i ant tispetter*, hon är aldrig annat än argsint Västg. **5** tillgjord, inställsam, fjäskig Västg Dal. *Han fjäska å va så tespeter se*, han fjäskade och var så inställsam så Västg.

tiss tisse m. [*tiss-*, *ti`iss*] spene; bröstvårta, bröst Blek Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja va jävlôt tokô en där kvällen, ja for å tog tissen på vårende en Gästr. Han sudd* (sög) *tissn dells han va tsjvå* (två) år Västb.

tissa v. [vanl. *tess-*] fnissa, fnittra, småskratta Hall Boh Dalsl. *Tissa å skratta* Boh.

tistbast m. f. Närke Dal Häls **tisbast m. n.** [*tiss-*, *tejs-*, *tajs-* o.d.] Dal tibast.

tiste m. se **tejst**.

tistna f. [*tistn*, *tistne*] gnista Värml. *Dä flög e tistn båLi* (borti) *haLmen å dä tog ell* (eld) *mä en gang*.

tistna v. [*tistn*] slå gnistor, gnistra Värml. *På Ekesbärj ok* (åkte) *spökan s-att dä tistn ôm me:an* (medarna) . *Dä brann sô dä spraka å tistna*.

tistra f. [*tistr-*, *tister*] **1** gnista Dal Häls Med Jämtl Ång Västb. *Tistran flÿg ôpjönôm kôrste:n*, gnistorna flyger upp genom skorstenen Med. **2** dålig lampa Dal.

tistra v. [*tistr-*, *tister* o.d.] slå gnistor, gnistra Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Då varst* (blev) *Seggre flygene sinnu* (arg) *sa de tistra tå vitöga på-o* (henne) Häls. *Hå tisträr däri hä:rn* (härden) Med. *Hå tister da du e`el vä tôrrgrarnven*, det gnistrar då du eldar med torr granved Västb.

tistron n. [*ti:strånn*, *tisstrån*, *täistren*, *ti:strå*, *ti:stro* o.d.] vinbär, ofta: svarta vinbär Sörml Uppl Häls Norrb. (Busken) *än* (han) *var pin full me tistro* Uppl. *Röy täistren* (röda vinbär) , *swårtt täistren* (svarta vinbär) Norrb.

tita f. [*tit*, *tite*, *titt*, *titte* o.d.] **1** borst el. spröt på (korn)ax Ång Lappl. *Då tita lägg ihop se då skä n sjära* (ska man skära) Ång. (Talesätt:) *då han si tita ska han gå å sjla* (slå) *å då han si akse* (axet) *ska han sprang å sjla* Lappl. **2** agn på ax Ång.

tita f. se **titta**.

titt adv. (eg. supinum av *tida* 'hända') på färde, på gång Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg. *Ja höde nôgen roba* (ropa) , *sa ja ondra wa som va titt å sprang did å så ätter* (såg efter) Hall. *Va ä titt?* Vad har hänt? Västg. *De bLe sôtt* (sådant) *liv så mor kom farannes å frawwa* (frågade) *va de va titt* Boh.

titta f. [titt-, ti:t-] öga; vanl. i pl. Skåne Smål Hall Västg Boh. *Säjj på tösa, säjj på hena små titter!*, Se på flickan, se på hennes små ögon! Hall. *SËô upp tittera*, slå upp ögonen Västg. *Hu ä så lik mor si i tittera*, hon är så lik sin mor i ögonen Västg.

titter-ögd adj. [titteröggd, tittereggd, tetteröggd o.d.] som har (små) livliga ögon; plirögd Häls Härj.

tittra v. [tittr-, tettr-, tiddr-, ti:dr-, te:dr-, titter o.d.] 1 fnittra, fnissa Skåne Blek Smål Dal Häls Härj. *Lärrarinnena ga Augusta Jösse ain lusing na han sad å tedrade ij skolena*, lärarinnan gav Augusts Jösse en örfil när han satt och fnittrade i skolan Blek. 2 darra, skälva Skåne Boh Dal Jämtl; äv. om luftlager p.g.a. värme: dallra Dal. *De tidrar i kråppen* Skåne. *Varmôn tittrôr* Dal. 3 om ögon: blixtra Boh. 4 om vätska: sippra fram, rinna droppvis; äv. i förb. *tittra fram* Dal Jämtl Ång. *Så vatnô tittrôr ir skonom* (ur skorna) Dal. *Tårân* (tårarna) *tittre* Jämtl. *BËon tittre fram så käll dâm â at vå:rkaln ha jortt â*, blodet tittrade fram så kallar de det att vårkylan har gjort det Jämtl.

tived m. [ti:ve, ty:ve] tibast; ofta i bf. sg. Jämtl Ång. *N dâm tiven e så håË* (hård) Jämtl.

tivedbast m. se **tivelbast**.

tivelbast m. [tivel-, tivil-, tevel-, tyväl-, tajvel- o.d.] Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl tivedbast m. [ti:vedbast, ti:vebast, ty:vebast, ty:verbast o.d.] Uppl Jämtl Ång Lappl tvivelbast m. Dal Gästr Häls tibast; jfr **dyvelbast**. *TvivôËbast bËommâr på bar kvist* Gästr. *Tivelbast å fanjeber å vendelrot ahlit ont ske stå emot* Jämtl.

tivipa f. [tivi:p-, tivipp-, tevipp-] tofsvipa Smål Östg. *Tevippan kâmmâ tidit pao vaoân* (våren) Smål.

tjå v. [tsjå, sjå, tsja o.d.] 1 tålmodigt o. ihärdigt utföra ngt, äv. i förb. *tjå på*; uthärda, stå ut Med Ång Västb Lappl Norrb. *Ja sku tsjå jônôm e, häre besvä`let he än vaË*, jag ska härda genom det, hur besvärligt det än blir Ång. *Man tjå länje då man ha ete-rn* (har ätit ett) *kraftet e måË* Ång. *Je tsjå:e opa til kwili för å få feËat*, jag tjåade på till kvällen för att få färdigt med arbetet Norrb. 2 i förb. *tjå sig*, ge sig till tåls, lugna sig Jämtl Ång Västb Lappl. *Ôm hon skull ha tsjådd sä, hadd e gått bra* Ång. *Stann å tsjå de då n stunn* Västb. *Ja hull int på tsjå mä innan ja fikk læsst brevå*, jag höll inte på tjå mig innan jag fick läst brevet, dvs. jag kunde knappt bärga mig innan jag fick läsa brevet Lappl.

tjå v. [tsjå, sjå, tsja o.d.] 1 trötta ut (ngn) Ång; enbart i perf.part. *tjådd* i adjektivisk anv.: uttröttad, utmattad Norrb. *Damm tsjådde hässn* (hästen) (vid tämjningen) Ång. *Ve våor tsja`add et åll i nåttvôko*, vi var utmattade efter all nattvaka Norrb. 2 besvåra (ngn); äv. i förb. *tjå sig*, stöka omkring o. vara till besvär, bära sig åt Dal. *Du få int tjå da å sänndjin* (på sängen). *Tjå int på me sjlik* (så där)!

tjackla v. [tjakkË-, sjakkäË o.d.] 1 om (större) fågel: kackla Värml. 2 = **tjakla** 1 Häls Ång. *Vô du sjakkäË!* Ång. 3 = **tjakla** 2 Västg Boh Dal. *Di sjakkËar å pratar* Västg. 4 stappla i tal, stamma Boh. 5 hugga vårdslöst i virke så att det förstörs Boh.

tjäckla v. [tsjäckkē-, tsjäckke o.d.] jfr **tjäxla**, **täckla**, **täxla** **1** holka med yxa Ång Västb Lappl Norrb. *Tjäkkäē bårti (ur) mjôēktråga* Ång. *Han hadd på bälte å n littn stakkarsj ykksä å´* (också) *dell å högg å tsjäckkē ve* Lappl. **2** hugga lätt med små korta tag, småhugga, hacka Lappl. *Hä vår sôm ä a tsjäckkēä nagärst* det lät som om det hackade någonstans. *Tsjäckkē å hugg.* **3** hugga utan plan o. ändamål, hugga dåligt el. ovan Ång Lappl Norrb. **4** småträta, munhugga; om hund: gläfsa Ång Västb. *Han tsjäckke å trätt emot* Ång. (Tiken) *for i väg opi bärje å där sjäckke a tell na oē då å då*, tiken for upp i berget och där gläfsste hon till ett ord, dvs. skall, då och då Ång.

tjäckling m. se **käckling**.

tjadd m. i uttr. *vara på tjadden*, vara på smällen, vara gravid Värml Häls Härj Med Jämtl Ång Norrb. *Ho va på tjaddn* Härj.

tjadd m. liten pojke, pojkvasker Med.

tjaffel m. man med svag karaktär el. som inte gör nytta; odugling, krake Dal.

tjafflug adj. som är klen av sig, orkeslös; tafflig Dal.

tjäg m. [tjä:g, tje:g, tja:g o.d.] **1** tiotal, 10 i antal Dal. **2** avgränsad del av skog el. äng, skogs- el. ängsskifte Dal.

tjåga v. [tsjåg-, tsjog- o.d.] **1** knoga med tungt o. enformigt arbete Uppl Dal Häls. *Dä e enn sôm ha tsjåga i sine dar* Häls. **2** med möda ta sig fram, gå tungt gå långsamt Uppl Häls. **3** arbeta ihärdig o. med uthållighet Värml. **4** tjata Dal.

tjågas v. se **tegas**.

tjåga v. [sjagg-, tjåigg-, tjajjg-, sja`agg o.d.] **1** smågräla, gruffa Skåne Blek Smål Hall. *De satt o tjåiggade hele kvällen* Blek. **2** gnata, tjata på Blek Smål Hall Värml. *Ho håller tag å sjagger å sjagger* Värml. **3** tugga med svårighet, långsamt sönderbita, gnaga Smål Östg. *Han tjaggade på dä seja tjöttstökkât* (sega köttstycket) Smål.

tjågot tjågug adj. [tsjåg-, tsjog- o.d.] Värml Uppl Dal Häls **tjåig adj.** Med om väglag: som är mödosam att röra sig i, tung, trög Uppl Häls. **1** om syssla o.d.: som är mödosam o. enformig; äv.: långrandig Värml Dal Häls Med. *Hå va tsjåit ti råfsä aksa på storåkärn dån*, det var långrandigt att räfsa axen på den där stora åkern Med. **2** tjugig Dal.

tjaka v. tjata Smål Östg Jämtl. *Di maē å maggēer å sjaker jämt* Östg. *Så sto n no der å tjaka*, så stod han nu där och tjtade Jämtl.

tjakla v. [tja:kē-, sja:kē-] **1** kivas, gnabbas; i förb. *tjakla emot*, käfta emot, säga emot; se även **tjackla** **2** Häls Härj Jämtl. *Sô snahrt dûm råkâs, tjakēâ dûm ûm vûkkän* (vilken) *haddä bästä tjikårn* (kikaren) Härj. *Dôm höll pau länge å tjakē om hôkken* (vilken) *sâm skulle gau* (gå) Jämtl. **2** pladdra, snattra; prata oavbrutet äv.: gnata, tjata, älta; se även **tjackla** **3** Smål Häls Härj. *Han sjakerde så ja hinde int å säjj ett oē*, han pladdrade så jag hann inte säga ett ord Smål. *Dôm tjakē på, dôm vill ha sennâst oē* (ordet) *både* Härj.

tjäl-tuppa f. [tsjåētupp-, tjöētupp- o.d.] Dal Gästr tjälotuppa f. [tsjöēātupp-, tsjeēātupp-, tjälatupp- o.d.] Uppl Dal tälätupp f. m. [tâēātupp o.d.] Dal Härj tjälotoppa f. [

tjaŁotōpp-, djaŁātōpp- o.d.] Dal tjäletopp m. [*tsjâŁâtâpp* o.d.] Jämtl tussilago, hästhov Dal Härj Jämtl. **1** ängsull Dal Härj Jämtl. **2** mosippa Uppl Dal Gästr. *TâŁetuppa väks hökt oppå Nipfjelle* Dal. *TjäŁtuppunä bŁomma på våra* Dal. **3** backsippa Dal. **4** vitsippa Dal.

tjala v. hängla; kela; äv.: flörta Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Uppl Västml Häls Ång Norrb. *De står å sjaler bakôm knuta'an ha`aŁv nâttran,* de står och hänglar bakom knutarna halva nätterna igenom Värml. *En där drängen han tjarlar mä dotern i gå:rn* (gården) Västml. *Nu stå döm dina å tsjala vä vårader,* nu står de där och hänglar med varandra Norrb.

tjåla v. [*sjåŁ-, tsjåŁ-, sjol-, tsjå`åŁ* o.d.] **1** kela, smeka; äv.: hängla Västg Boh Sörml Uppl Dal Gästr Norrb. (Garvaren var känd kvinnokarl) *mellerti börja garvarn sum vanlitt på å tjåla å årna mä-na på alla sätt å vis darinne* Västg. *Dôm sått å sjåŁa* Gästr. *SjŁut nu tsjå`åŁ vä hundn,* sluta nu att kela med hunden Norrb. **2** dalta, klema, pjoska göra sig till Värml Västml Västml Dal Dal *Att di kan sjåŁe så mä barna!* Värml.

tjåla v. **1** pladdra; prata vitt o. brett; prata strunt; äv. i förb. *tjåla (up)på* Västml Dal Gästr. *Han tjåŁa å prata* Västml. *Ä e wôrmlansmåŁ* (värmlandsmål) *dåm tjåŁär upå`dar* Dal. **2** tala enträget o. upprepande om ngt, tjata, gnata; tigga äv.: gnälla, pipa, kinka Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hon gå barô å tjåŁår fô hon int få jör-sôm hon vill* Gästr. *Va är-ä du står här å tsjåŁår ti, ongä* (unge)? Med. *Stå jer* (här) *int å tsjå`åŁ; du få lik int gå ut, ha ja sakkt de* (sagt dig) Västb. **3** gnissla Dal. *Ä tjåŁå inonnd tjåŁkmäjôm* (under kälkmedarna). **4** gnola Dal. **5** syssla länge o. ihärdigt med ett o. samma göromål Norrb. **6** envist hänga sig på el. ligga efter ngn, vara efterhängsen Dal.

tjålablomma f. [*tsjâŁabŁomm-, tsjaŁabŁåmm, tsjâŁabŁomm, tsjâŁabŁömm, tsjâŁabŁåom, sjâŁabŁomm-, tsjōŁåbŁomm, tsjōŁåbŁiomm* o.d.] Västg Dal Ång Västb Lappl Norrb **tjål-blomma f.** [*tjåŁbŁomm-, sjåŁbŁumm-, tsjåŁbŁemm-* o.d.] Västg Uppl Häls tussilago, hästhov Västg Västb Lappl Norrb. **1** maskros Ång. **2** kabbeleka Ång Västb Norrb. **3** vitsippa Dal Häls. **4** blåsippa Uppl. **5** mosippa Dal. **6** nipsippa Ång. *Dä vakks n litn sjâŁabŁomme äte* (efter) *Långå:rn, män om horn finns kvår nu vet jå int.* **7** backsippa Uppl.

tjålablomster n. [*tsjâŁabŁôm-, tsjaŁabŁôm-, tsjâŁabŁôm-, tsjeŁåblöm-* o.d.] Dal Med Jämtl Ång Lappl **tjål-blomster n.** [*tsjåŁbŁöm-, sjåŁbŁum-* o.d.] Västg Uppl Häls tussilago, hästhov Västg Jämtl Ång. **1** kabbeleka Ång Lappl. **2** vitsippa Dal Häls Med Ång. **3** blåsippa Dal Häls Jämtl. **4** ängsviol; skogsviol Uppl.

tjålaros f. Västg tålaros f. Västg tåleros f. Dalsl tussilago, hästhov; jfr **tjålablomma 1, tjålablomster 1.**

tjåldra f. [*sjåŁdr-, sjåŁlr-, tsjåŁlr-* o.d.] råmärke mellan markområden Skåne Smål Hall Västg. *Sale stajjn* (sten) *å tjåŁlra målläm Rydahôlms å Ryssby å Bårnja sôkkna* Smål.

tjåll m. fågeln strandskata Västg Boh.

tjalma v. 1 värka dovt o. stötvis, mola Lappl. *Hä ha slutä vällvärk män hä tsja£m änn*, det har slutat att värka våldsam, men det molar ännu. *Hä tsja£m neåt lårä* (nedför låret). 2 darra av köld Västb. *Hon sja£me å fröys*.

tjalma v. 1 genljuda Västb. *Du kan tro hä* (det) *tjalme!* 2 prata om ett o. samma; upprepande påtala el. klaga, tjata; äv. i förb. *tjalma på* Norrb. *Hon tsja`alm jämt opå om åt hon jär så fåttti*, hon påtalar jämt att hon är så fattig.

tjama v. [tsjam-, tsjåm-, o.d.] 1 svamla, fabulera Norrb. *Sjlut nu tsjåma om åt du skol va`a£ skådespe`lersk*, sluta nu svamla om att du ska bli skådespelerska. 2 tala på ett pipigt, gnälligt el. släpigt o. sjungande sätt; äv.: tala tillgjort Dal. *Övkallär* (älvdalskarlar) *tjama*.

tjama v. se **tjamma**.

tjåma v. se **1tjama**.

tjåmla v. [sjåmm£- o.d.] 1 = **tjåmma** Smål Västg. *Ho jekk å sjåmm£a i môrket* Västg. *Ja ha gått ena långer sjtunn å sjåmm£at åter tånnstekkerå* Västg. 2 ha svårt för att tugga Boh.

tjamlå v. [tjam£-, tjambe£ o.d.] jfr **2tjalma** 1 pladdra; äv.: upprepande påtala, beklaga el. jämra Dal. 2 tala tillgjort Dal.

tjamma v. Hall Västg Dalsl **tjama v.** Häls känna sig för med fingrarna, treva. *Hô* (vad) *ligger du å sjammer eter unner dragsjista* (under dragkistan)? Dalsl. *Han for å tsjama ätte dôraknôppen* (dörrknoppen) Häls.

tjåmma v. famla med händerna, treva; äv. i förb. *tjåmma sig*, treva sig (fram); jfr **tjamma** Smål Hall Västg. *Ja har fôtt tjåmme mä te strekks siste väjjebiten i skojen*, jag har fått treva mig till rätta sista vägbiten i skogen Smål.

tjamsa v. prata strunt, tramsa Skåne Smål Hall. *Ja vai* (vet) *inte wa de va fue* (för) *babbel hon sto hæe å tjamsade, ja begreb inte hällten* (hälften) Smål.

tjamsa v. [tjams-, sjams-, tsja`ams o.d.] 1 gå så att smackande ljud uppstår, klafsa Dal Jämtl. *Du ske inte gå å tsja`ams ti lortå sånn* (så där) Jämtl. 2 äta el. tugga ljudligt o. vårdslöst, smacka, smaska Dal Jämtl Ång. *Hån tsja`ams å et* (äter) Jämtl. 3 hastigt el. vårdslöst rafså ihop Häls Jämtl. *Sjynn de tsja`ams i dâne nå!* Skynda dig att rafså ihop det där nu! Jämtl.

tjamsa v. [tsja`ams] nafså, hugga, bita Västb Lappl. *Hun tsjams ot flyjen*, hunden nafsar efter flugorna Västb.

tjåna v. [tsjå`ån o.d.] 1 om (kall) vind: pina (ngt), plåga Jämtl. *Jo£e b£ir mer tsjånt ta vinnå*, jorden blir mer pinad av vinden. *En henn kållvinn tsjå`ån jo£e*, den här kalla vinden pinar jorden. *De tjå`ån å blå`ås; de vål kahllt ätt* (blir kallt för) *dom som ha hästan u`ut i natt*. 2 tyna bort i långdragen sjukdom e.d.; ofta i förb. *tjåna bort* Jämtl. 3 längta efter, tråna Jämtl. 4 i förb. *tjåna ut sig*, slita ut sig med mycket arbete Norrb. *Tsjan äut si*.

tjånas v. [tsjån-, sjån- o.d.] 1 vara plågad av sjukdom; tyna bort i sjukdom o.d. Jämtl. *Han tsjånes te dôss* (döds). 2 längta efter, tråna Jämtl. *Dåm tsjåntes å vile komå heim*.

Sjånes ät nô sslag, längta efter något slag . Dä tjasas å dä tjånes ti håll te' där mä e (vi är) .

tjångla v. [*tjångl-*, *tjångä* o.d.] **1** klinga till Dal. **2** nynna; gnola; äv.: sjunga dåligt el. falskt Dal. **3** vid tal: dra ut på orden; tala släpigt Dal. **4** kinka, gnälla; tjata Dal. *Va du tjånglôr å gnäll!*

tjangsa v. KOLLA UPP

tjångsa v. kinka, gnälla, småklaga; vanl. om barn Med. *Stå-nt här å tsjångsä, ongä; ja har inga göttä* (gotter, dvs. smågodis) .

tjångsla f. = **tängsla** Blek Smål. *Ta tjåingslan å hållka u Smål.*

tjank n. Boh tjanke n. Dalsl tjunke n. [*tjonke*] Dalsl lass som dras av endast ett (1) dragdjur; litet lass hö halvt hölass.

tjär n. kådhaltig ved av tall, töre Smål. *De hogde tsjär. Hå-ä tjä:ä i förann* (furun) .

tjär-spritta f. [*tjär-*, *tjör-* o.d.] gräshoppa Dal.

tjär-tuppa f. [*tjär-*, *tjör-* o.d.] Närke Dal Gästr **tjärutuppa f.** [*tjär-*, *tjör-* o.d.] Dal **tjärblomster** Närke Dal. **1** ängsull; jfr **tjältuppa b** Gästr.

tjarga v. **1** bita o. slita med tänderna, gnaga Uppl Häls Ång. **2** karva med slö sax, såg, yxa o.d., slita sönder Gotl Häls Ång. *Sakksa* (saxen) *ä sä slög sä hon bärta tjärrj* Ång. **3** gnata, tjata, älta; ideligen gnälla Gotl Närke Västn Dal Gästr.

tjarga v. [*tsjarg-* *tsjårg-* o.d.] jfr **tjarga 1** slita sönder med tänderna, gnaga, tugga hårt o. ansträngt Dal Häls. *Ho tsjårga på tukkå'-a* (det där) Dal. **2** om slött verktyg, t.ex. sax, såg, yxa: bearbeta långsamt o. med svårighet, karva, slita Häls. *Tsjarga å kEippa*. **3** skava, nöta Dal. **4** gnata, tjata; älta Dal Gästr Häls Med . *Tjarrga å tjåga*, gnata och tjata Dal.

tjärükälla f. **tjärükäll m.** [*tsjirotsjell*, *tsjirutsjell*, *tsjörotsjäll* o.d.] gräshoppa Norrb. (Talesätt:) *Tsjiro tsjirotsjell dji me tsjiru få du leva i höundra år, annars få du dödn dö*, tjäru **tjärükälla** ge mig tjära så får du leva i hundra år, annars får du döden dö .

tjäruloppa f. [*tsjerulåpp-*, *tsjerulôpp-*, *tsjårulapp*, *sjårulapp*, *sjerelåpp*, *sjörelåpp-* o.d.] Ång Västb Lappl **tjär-loppa f.** [*tjör-*] Dal (brun) gräshoppa, vårtbitare Ång Västb Lappl. (Talesätt:) *Tsjörelåppe tsjörelåppe je mâ nan tsjöre anars hog-jå huvve tå då å kaste då hite fårsen* Ång. **1** syrsa Dal.

TjäruSigfrid m. [*tsjyrosiffri*, *tsjörusiffri*, *tsjirosiffri* o.d.] personifikation av månen, "gubben i månen" Norrb. *Hån tsjörosiffri*.

tjasa v. [*tjas-*, *tsjas-*, *sjås-*, *tsjås-*, *sja`as*, *tja`as* o.d.] **1** röra sig långsamt med släpande steg, hasa Smål Östg Värml Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Hängsel opp bykksen* (byxorna) *å gå int å tsjasa dem så`nna* (så där) Västb. *Hån* (han) *tsjåsa o såsa ve fötträn ne n går* (går) Norrb. **2** gå så att ett slaskande el. väsande ljud uppstår, klafsas; kippa Häls Ång Västb Lappl Norrb. *De tsjåsa ti skorn* (i skorna) Ång. *Djiäriwåttnä* (gyttjevåttnet) *tsjåsa o skwåta ini skåon* Norrb. **3** pyssla, arbeta smått Värml Lappl Norrb. (Barnet måste passas men:) *så mö anne ä då å tjase mä så en får kutte allt i ett*, så mycket

annat är det att pyssla med så en får kuta hela tiden Värml. *Då jä sjåsa på na lite vätte sä-ä-rä sôm röggen...*, då jag arbetar på lite grand så är det som om ryggen... Lappl. **4** göra ngt på ett oordentligt el. slarvigt sätt, slänga ihop Västb Norrb. *Hä tsjåsa båra då hon skull ste`ekk*, det tjasade bara då hon skulle sticka Norrb. *Fort ha hon tsjåsa dell* (till) *än b£us* Norrb.

tjassa v. [tsjass-, sjass-, sja`ass o.d.] **1** smyga på tå, tassa Dal Häls. *Min bror hörde hur e tsjassâ ve gammalsåga* Häls. **2** = **tjasa** **2** Häls Jämtl.

tjassel n. [sjahl, tjahl o.d.] **1** stök o. bök, trasslig röra; tråkig o. tidskrävande småsyssla Gästr. *Hä ä sä myttje* (mycket) *sjahl!*

tjäst m. [tjäst, tjest, tjast o.d.] KOLLA UPP I HUVUDREG. liten samling el. knippe av hår, ull, gräs, lin o.d.; test Dal.

tjåsta v. [sjåst-, sjöst-, sjost- o.d.] andas häftigt, flåsa, flämta, pusta Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml. *Han sjåstar å b£ir annabösta nô han går åppfôr ej sturte li*, han flåsar och blir andfådd när han går uppför en brant backe Hall.

tjästa v. [sjäst-, sjast-, tsjäst-, sjäkkst- o.d.] andas häftigt, flåsa, flämta; jfr **tjåsta** Boh Dalsl Värml. *Han hadde nåkk täna* (sprungit) *redet fer han tsjästa se bedröv£e når-an kom* Dalsl.

tjåta v. [sjôt-, sjôd-, tsjôt-, tjut- o.d.] **1** envist prata; ideligen tala om samma sak, tjata; gnata Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Dal Häls Med. *Han sjôta su ja hõllde rektet på å få trä£a i ôra* Västg. *Sjåringa mi sjôda å sjôda, så de va inte a`ant* (annat) *å jôra än te å je säj sta* (ge sig iväg) Boh. **2** hosta Västg. (Han) *sjôtar å hostar*. **3** (genom tratt o. med tillhjälp av pinne) pressa korvmassa i fjälster, stoppa korv Dal. **4** skotta el. mocka jord med spade Dal.

tjåta v. [sjät-, tsjät-, tsjä`ät o.d.] tjata; gnata, ständigt smågräla, klanka Skåne Blek Öland Smål Gotl Östg. *Han jore inte stot a:ent* (stort annat) *än tsjätade så lång da:en* (dagen) *va, så ho b£e så pass lett ått-an* (less på honom) *så ho jekk dän* Smål.

tjåta v. [sjå:d- o.d.] gå dåligt el. med släpande gång; stappla, stulta Boh.

tjatta v. [sjatt-, sja`att] **1** titta fram, glutta Värml. *Sjatt ut! Titt ut! Han stog å sja`att inve knuta*, han stod och gluttade fram bakom knuten. *Ho sja`att i g£uggen*. **2** leka tittut med småbarn Smål Värml.

tjav n. lättsinnig kvinna, fnask, slinka; sluskig kvinna Jämtl. *E tsjav sãm fer å håll på mâ kârom* (karlar).

tjava v. **1** röra sig med stora raska kliv, traska, trava Häls Med Jämtl Ång Västb. *Han tjava no på sa han kommä ätter*, han travar nog på så han kommer ifatt efter Med. **2** med möda gå el. kliva i mjuk mark, djup snö o.d. Östg Värml Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; gå sakta med släpande el. trötta steg Med Ång Lappl. *N Albin kommä sjåvan te snö:n* (i snön) Ång. (Vallpojarna) *gått tsjava epå, ho vett vars, för gammkoän*, vallpojarna måste tjava på, vem vet vart, för de gamla korna Lappl. *Du fikk tsjava dä frâm jønning* (genom) *slasarn* (stormhattarna) Lappl. **3** streta Jämtl Lappl.

tjåva v. **1** känna sig för med fingrarna, treva; famla Smål Västg Dalsl Värml Västml Dal. *Jå ha sjåva i mörkre etter hammarn män jå fekk-en inte Dalsl. Tänk, han sa bestämt att då va nô som tjåva ätter-n i vattne Värml.* **2** försöka ta ngt ur ett kärl med slev el. sked o.d.; "fiska" Värml. *Ja tjåva i krösbörrken (lingonburken) . Ho sjå`åv i sôppa ät svesknan (efter sviskonen) .*

tjavla v. [*tjavvê-, sja:vl-, sjavvê-, tjaveê, tjavveê* o.d.] **1** pladdra; käbbla, tjafsa Dalsl Värml Ång. *Ho tjavvêa på män ja lydd (lyssnade) int sö noga på va ho sa Värml.* **2** med svårighet tugga; äv.: ihållande tugga på samma sak Hall Västg Boh. *Han sad å sjavla på bröet Hall.*

tjäxa f. yxa (med tväregg) för urholkning av trä; använd vid tillverkning av tråg, ho, ränna o.d. Smål Östg Uppl. *Då va å sitta å gno mä tjäkksan spån för spån Uppl.*

tjaxe m. tarmkäx Smål Östg.

tjåxe m. slags hacka med tre till fyra vinkelböjda pinnar Dal.

tjåxla f. [*sjäkksl-, sjässjl-* o.d.] Blek Öland Smål Hall Gotl Östg Sörml Närke Uppl Västml tjåxel f. m. Öland Smål täxla f. Smål Hall Västg Boh Dalsl Sörml Värml Uppl täxel f. [*täkksel, tækchl* o.d.] Värml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl tjäckel f. Ång Västb Lappl Norrb täckel f. Häls Med Jämtl yxa (med böjd o. rundad egg) för urholkning av träföremål; använd vid tillverkning av tråg, ho, ränna o.d.. *Di hade e sjäkksla te hogga ut takränner å si så där Östg. N sjäkkê använn man då man sgä högg bordi (ska hugga ur) nanting Lappl.*

tjåxla v. [*tjäkksl-, sjakksl-* o.d.] jfr **tjäckla, täckla, täxla** **1** holka med yxa Smål Östg Sörml Närke. *Då ä tjäkkslat ut, då synas Smål.* **2** hacka dåligt el. ovan; hugga med slö yxa Boh Gotl. *Sårkän star där u pikkar u tjäkkslar me yksi Gotl.* **3** småträta Gotl.

tjev vanl. n. fetved i furu, kådrik furuved, töre; äv.: tjära Jämtl. *De stamm (lukade) tsjåve.*

tjev adj. om trä: som är kådrik el. fet Jämtl. *Gles n myrtall, sejnövöksen, krokut, tjev å full mä tjör (tjurved) . Hänn so`ot (sotar) sa så hänn e för tsjev. (Käppen tillverkades av den) tsjeveste ve sôm fanns.*

tjobbug tjobbot adj. [*tsjåbb- tjôbb-* o.d.] som är kort o. tjock, knubbig, trubbig Västb. *Kårt å tjôbbu å fôtter, korta och knubbiga fötter .*

tjock-näbb m. gråsparv; äv.: gulsparv Gotl. *Tjåknäbbar raidrar i halmtaki.*

tjöcken f. tjocklek; grovlek Västg. *Sten ä tre tåmm på sjöckna. Då ä inga sjöcken på-t. Han ä bra tetaken (tilltagen) både på längna å sjöckna.*

tjockt f. [*tsjåggd, tsjaggd, tjåggd, sjaggd, sjåkt, sjukkt* o.d.] Uppl Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb tjockt n. Öland Östg tjockt m. Gotl tjocklek. *Han har lägg äut väl pa tjåkttn Gotl. Huvel å` nalta bårta tsjåggda, hyvla av lite av tjockleken Norrb.*

tjofsa v. [*tsjoffs-, sjoffs-, sjo`offs* o.d.] **tjufsa v.** gå med tung o. släpig gång, lufsa, lunka Smål Västg Östg Värml Gästr Häls. *Ja tjuffade kring i hagana i timmatal som ejn tous (en tok) Smål. Jå (jag) sjoffs å jekk se då vart fot tå (utav) hele smalben Värml.*

tjoka v. [sjok-, tsjok-] **1** nyfiket titta, glana Sörml. **2** vara tyst i ett sällskap, moltiga Sörml.

tjöla v. [tsja`au£, tsjâ`âu£, tsjö`öu£ o.d.] **1** tala med jämrande röst; pipa, kvida, gnälla Västb Lappl. **2** gnata, tjata Västb Lappl.

tjoller n. [tsjå`ller, tsjo`ller, sjå`ller o.d.] **1** barnsligt prat, svammel, tokprat Västb Norrb. **2** person som svamlar; tok Västb Norrb. *Du jär ållti (alltid) e tsjoller som skol våra rädd bokken je`na (den här bocken) Norrb.*

tjollra v. [tsjåller, tsjoller, sjåller, tsjõller o.d.] prata dumheter el. tok; prata virrigt, svamla Ång Västb Norrb. *Han tjållre å veille ha en tjiss (kyss) Västb. Sjlut nu tsjoller! Norrb.*

tjöl m. [tsju£p, tjõ£p, tjõh£p o.d.] sparv; gråsparv Härj.

tjona v. titta, kika, bliga, glo Östg. *Han står å sjoner på-n. Di sjonade ôp i lufta.*

tjona v. **1** syssla med ngt i godan ro småpyssla Jämtl. *Så hiehl n-m på tsjona i`in om afta*, så höll han på och pysslade inne om aftonen. **2** i förb. *tjona iväg*, pallra iväg i maklig takt, masa sig iväg Jämtl. **3** vila, pusta ut Jämtl. *Må ske tsjo`on i stunn mân de tårk-på*, vi ska vila en stund medan det, dvs. höet, torkar upp.

tjona v. [tsjion-, tjuôn-, tjön-, työn- o.d.] **1** göra tjänst hos (ngn), tjäna (ngn) Dal. **2** tjäna (ngt); förtjäna (ngt) Dal. *Tsjiont du nå bra? Har du tjänat något bra? Naug ar ann tionað sätt bröð*, nog har han förtjänat sitt bröd.

tjöna v. streta, sträva; jfr **tjäna** **3** Dal. *Tjônå å sträva.*

tjörpa v. slarvigt el. vårdslöst sy samman; äv. i förb. *tjörpa ihop* Ång. *Han iss (ids) int sy dit n lapp utan sjörpe ihop hö£e (hålet).*

tjoska v. [tsjåsk-, sjôsk- o.d.] **1** syssla med dumheter el. struntsaker, vara larvig; bära sig dumt åt Dal. *Du skä-nt tjåska så där!* **2** arbeta slarvigt; göra ngt på ett dumt o. slarvigt sätt Ång. *Han sjôske på se gôbstu:tn vort rakt fjôlret.*

tjöta v. se **tjåta**.

tjöta f. se **köta**.

tjottra v. [tsjottr-, tjotr-, tsjôttr-, tsjåttär, tsjôtter o.d.] **1** pladdra, småprata, tjattra Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Norrb. *Å sä forrt man kan ta te å tjotre lite, se skä n (man) läre se tä säje na o£ (ord), öm sänn, sä då b£ire nu ett moders må£ Härj.* **2** tala obegripligt Jämtl Ång Norrb. *Tä£a sjvänske se jeg förstå, ja, å stå int å tsjôtter Ång.*

tju n. [tsju, tsji, tsjy, tsjå, tsjö, tsjo, tsje, tö, te, sju, sjå, sjö, sjo, sjå, jo o.d.] Smål Västg Boh Dalsl Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl **tjuv** n. f. [tsjuv, sjuv, sjåv, tiauv, tjauv, tsjaug o.d.] Gotl Värml Ång Västb Lappl liebladets krökta del vari lieorvet fästs; lielår; se även **tjuder**, **tjuft**. *Tsjö jikk åv på lien Häls. Ja sjlo å-n (slog av den) just däri sjuå Lappl.*

tju n. se **2tjur**.

tjuder tjudre n. [tsjöd, tjud, tsjur, tsjior, tsju`ur, yu:£ o.d.] = **1tju** Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Sjure dä ska fa£j bakken (följa marken) då man sjlôu (slår) Ång.*

tjufsa v. se **tjofsa**.

tjuft n. [*tsjiofft, tsjutt, tiot, sjofft* o.d.] = **1tju** Lappl Norrb. *Håll ne (ned) tsjiofftä!* Norrb.

tjugglot adj. [*sjugg£ete* o.d.] som är svår att ha göra med, tjurig, ettrig, besvärlig Dalsl Värml. *Han va se sjugg£ete i da se dä jekk-ende* (gick inte) *å ta£e ve-n* Dalsl.

tjuk m. [*sjuk, tsjuk* o.d.] **1** liten hövålm, hög av hopräfsat hö; jfr **kjuk** Gästr. *Vi skä sät ihop höö i tjukâr ifall-ä skull bi rängn i natt.*

tjuka f. [*tsjuk-, sjuk-, tsjiok, tsju`uk, sju`uk* o.d.] **1** parasitisk svamputväxt på träd, ticka Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä låkktä gött då vi skar tjuka å tännâ på* (för att hålla borta myggen) Ång. (Med fnösksvamp menas) *tsjuken sôm väks oppi gamma£a bjerken* (gamla björkar) *ve nann sjuk£läkk* Västb. **2** rötsvamp som angriper virke, trägolv, träväggar o.d.; äkta hussvamp Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Dä b£i myssjenheta* (mängder) *tsjuka om dä ä för smo e lufftrommer* (lufttrummor) *ôner tråssbåttna* (under trossbottnarna) Ång. *Däri n del a gållva:sarn hâe vöre tsjuka a där sjwe`ekt gållve da man gar där,* i en del av golvåsarna har det varit hussvamp och där sviktar golvet då man går där Västb.

tjuka f. [*tsjuk, tsju`uk* o.d.] liten klocka med kläpp, bjällra, pingla Ång Västb Lappl Norrb. *Åm såmmarn ha ve själla oppa mârra å, män-âm veintern fäst-ve n tsju`uk ditti lokern,* om sommaren har vi skälla på märren också, men om vintern fäster vi en tjuka i lokorna Västb. *Stjålfarä hâ i tsjio`ok o änt i stjâ`äll, he hors upa k£anggän,* skällfåret har en bjällra och inte en skälla, det hörs på klangen Norrb.

tjuka f. [*tsjuka, tsju`uk* o.d.] **1** trumpen, surmulen el. tjurig kvinna; otrevlig el. obehaglig kvinna Jämtl. *Hu e e rektu e tjuke.* **2** rädd el. feg kvinna Ång. (Hon) *ä sôm n tsjuka.* **3** kvinna (el. man) som kommer el. anländer sist, jumbo Dal. *Nu wart du tjuka!*

tjuka f. [*tsju`uk*] huvudduk el. sjalett som knyts under hakan; finare mössa el. huva för kvinna Jämtl.

tjuka v. lägga ihop (hö, gräs o.d.) i högar, vålma Gästr Häls. *Vi skä tjukâ gräsô tä nattô* (till natten), *så-nt ä bi dagg i dä* Gästr.

tjuka v. [*tsju`uk, sju`uk* o.d.] klinga, pingla, ringa Västb Norrb. *Ja hö`ö£ he sjuke bårtta-för Per O:sj,* jag hörde det klingade bortomför Per Olssons Västb. *E tsjiuk ini öru, wåm jär uti synö:rn?* Det ringer i öronen, vem är i sjönöd? Norrb. *Tsjuk nu så bana hå`åjr åt döm sko komma ein,* ring nu i klockan så barnen hör att de ska komma in Norrb.

tjuka v. huka, kura ihop; ofta i förb. *tjuka ihop sig*, el. *tjuka ned sig* Ång Lappl. *Va skô vi sitte på? Sjuk ne ji på hyk£en!* Vad ska vi sitta på? Huka ned er på hälarna! Ång. *Ja tsjukâ ehop mä bakke sten,* jag kurade ihop mig bakom stenen Lappl.

tjukot **tjukug** adj. **1** tjurig, ogin, surmulen, butter Jämtl Ång; envis, halstarrig Jämtl. *I tsjukuti barn,* ett envist barn Jämtl. *Sur å tsjuket* Ång. **2** som är rädd av sig, feg Ång. *Va du ä då oförvinnerlit tsjuket sôm int tôrs je* (ge) *hästn bröe.*

tjula v. 1 framkalla ett ihållande, mjukt, tjutande ljud; äv.: blåsa i horn o.d.; äv. om person: gråta högljutt Dal Gästr Häls Ång. *Pôjttjin tjuLa i en a: dalu:r*, pojken tutade i en lur av al Dal. *En barnonge står å tsjuLer*, en barunge står och gråter Dal. *Dä ä för husket i dag; hör hur ä vinôr å sjuLar i fônstrônô* Gästr. *TsjuL å grin* Ång. 2 frambringa ett knorrande ljud Dal Häls. *Hä tsjuLä* (i isen) i sjö:n Dal. *Dä tsjuLa i magen* Häls.

tjumpa v. [vanl. *tjomp-*, *sjomp-* o.d.] 1 stöta, knuffa, puffa; äv. i förb. *tjumpa till* Värml. *Ho sjomp-te' en i magen*. 2 med fiskeredskap o.d: föra uppåt o. neråt, pulsa Värml Härj. 3 doppa under vatten Dal. *Tjump nidi bitta*, doppa ner byttan i vattnet. 4 röra sig med klumpiga steg, klampa; trampa Dal Ång Västb; äv.: sjunka ner i snö o.d. vid gång; pulsa i snö, sankmark, modd o.d. Dal Ång. *An a tjumpa twert iver gä:rdä*, har har pulsat tvärt över gårdet Dal. *Sjomp ne ti snöen* Ång. *Jo dôm hallpå tjomp-ä på nu* Västb. 5 plumsa i vatten; äv. i förb. *tjumpa till* Dal. *Dâm a tjumpa ti' litä* (med åran). 6 falla med en duns Smål Lappl. *Sa ha`ad ja ent tä ä* (inte tagit) *mönna steg fönn ja tjumpade kull om ejn stejnakulsing* Smål.

tjumpug tjumpot adj. [*tsjomp-*, *tjump-*, *sjomp-* o.d.] 1 grov; kompakt Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Stor å tsjompu* (kvinna) Jämtl. *Mittpå sjifte* (skiftet) *se äre mytje tâ rate* (skräpskog) *sôm nästan inte dôg te ve* (ved); *se dêr se ere fale tjompet n skog* Ång. 2 om väglag: moddig o. därmed svår att gå i; trög Dal. *Ä bi tjumpåt te go*.

tjumsa f. [*tsjo`oms*] kort o. tjock person; vanl. om kvinna Norrb. *Do je* (du är) *sjom i tsjo`oms*.

tjumsa v. [*tsjoms-*, *tsjö`öms* o.d.] 1 plumsa, plaska, slaska; pulsa i vatten, dy o.d. Värml Dal Härj Jämtl Lappl. *De* (det) *tsjomsâ te i vattnjân når-rn kaste sten* Härj. *Dôm tsjomsâ ô jekk i vattnje hele dan, sô dôm kunnjâ int ânjâ* (annat) *enj bÊi bÊôt* Härj. *Tsjoms int â' te dä värstä lann du få-ti*, ge dig inte iväg i det värsta väglag du får tag i Lappl. 2 tugga energiskt; äv.: tugga med besvär Dal.

tjumsig tjumsug, tjumsot adj. [*tsjoms-*, *sjoms-* o.d.] 1 som är tjock o. klumpig, ovig Värml Ång Norrb. *Ho e sjo tsjomsa* Norrb. 2 senfärdig, trög Med. 3 om klädsel: påbyltad, tjock Värml Härj. *Dä bÊi så tjomsit när di sätter yllestrumper på tösere* Värml.

tjunk m. [*sjunk*, *tsjunk*, *tsjonk* o.d.] 1 hos människa: klinka, skinka; stuss Blek Smål; äv.: lårets köttiga baksida Öland Smål. *Så behöffs inte mer än att en tsvätta barnet kring tjonkarna tsvalltre* (två till tre) *gånga mä litte ongkåstavann* (vatten vari ugnkvasten doppats) Blek. *Ja slo ikull å slo mä på den ene tjonken* Smål. 2 klump, bit, stycke; utbuktning, knöl Smål. *Ja ha fått en tsjonk på lå:et* (låret).

tjunk m. [*tsjeunk*, *tsjonk*, *tjånk*, *sjånk* o.d.] kind, kindben äv.: käft Skåne Blek. *An* (han) *fekk äjt sla* (slag) *pau tjonken sau da ble blovede* (blodvite) Blek.

tjunk m. [*tsjongk* o.d.] stöt, slag, rapp Skåne Smål. *Ja ga-an en tsjongk* Smål.

tjunke m. [*tsjonke*, *tsjo`onk* o.d.] halvvuxen pojke på ca 10-16 år, yngling Skåne Blek Smål. *Ja va bârra en liten tsjongke na da hände* Blek. *Hå* (hur) *kan man sätta en sann liten tjo`onk te ett sa ha:at* (hårt) *arbet?* Smål.

tjunke n. se **tjank**.

tjunt m. [*sjunt, tsjönt* o.d.] 1 liten o. tjock el. klumpig man, kluns Ång. *Sjå då, sjunt!*
Lugna dig, din kluns! *De-n rekte tsjönt e danne.*

tjupp m. [*sjupp, tsjupp, tsjopp* o.d.] hund; i smeksamt lockrop Jämtl Ång Norrb. *Kôm nu tjuppen!* Ång.

tjupp f. [*tsjupp, tsjopp* o.d.] get; i lockrop Västb.

tjur n. se **tjuder**.

tjur m. n. [*sjur, sjyr, sjör, tsjur, tsjyr, tsjir, tsjör* o.d.] Häls Med Ång Västb **tju** n. [*tsju, tsjö, sjö* o.d.] Häls övervåning, vind, loft, skulle; ofta i bf. pl.: övre bjälkåsar varpå hö o.d. förvaras i tröskloge, bjälklager i loge; se även **ter** Häls Med Ång. *Dô bÊir sô bôseg* (dammig) *âm dô går åppi sjurn, sô* Häls. *Du skâ gå ôpp på tsjö* Häls. *Ôppå tsjyran*, på logvinden Med. *Lägg-ä oppå tjurern* Ång. 1 hässjestople: ofta i bf. pl.: ett par hässjestolpar i storhässja Ång Västb. (Man) *stampe ne sjöra*, man stampade ner stolparna Ång. *He vist bara enn tsjör sôm gå ánn begangn*, det är visst bara en stolpe som går an att använda Västb.

tjur-böl el. **tjura-** m. tjur som kastrerats i vuxen ålder; jfr **1böl** Skåne Öland Smål.

tjur-fora f. tjurighet, sturskhet o. envishet ofta i bf. pl. Med Västb Lappl. *Hå jik* (det gick) *illä fô-n, ja; hâ va no bâra tsjurforan hassj* (hans) *sôm va skulla* (skulden) *ti hâ* Med. (Hon kunde ha tagit vägen) *mân e tsjurforän pÊomsä onn å' jöning då surästä lann honn fânn*, men i tjurforan plomsade hon av genom den suraste mark hon fann Lappl.

tjurapanna f. hårt halvgräs som svårligen slås med lie; i sht: borsttåg el. lundstarr Skåne Smål.

tjurra f. fnurra på tråd o.d.; knut Västg Dalsl.

tjursbast m. [*sju:rs-, tju:rs-, sjô:rs-, sju:s-, sjuss-, sus-* o.d.] Dal (utom Uppl) Närke Värml Västml **turbast** m. Värml Västml **tibast**. (Jag skulle) *knyt tjursbast i än på rumpa så skull o nog bi bra, å då jord ja å då jâÊptä*, jag skulle knyta tibast i änden på svansen så skulle hon, dvs. kon, nog bli bra, och det gjorde jag och det hjälpte Dal.

tjust adj. [*tjöst*] som är mycket mätt; övermätt, däst Härj. *Jä vart sô tjöst å att jä att sö myjyy fetn mat*, jag blev så däst av att jag åt så mycket fet mat.

tjut n. [*tsjaut, tjaut* o.d.] litet kilformigt skogsstycke; liten skog; ställe i skog med riklig tillgång på t.ex. bär, ved o.d. Gotl. *Dar ha di fat någå gutt tjaut dar*, där har de fått något bra ställe där. *Geinvägen yvar tjautä*.

tjutj m. [*sjussj, tsjussj, tsjuttj* o.d.] hund, hundvalp; ofta i smeksamt lockrop Jämtl Ång Lappl. *Sjussjen kôm hittarn!* Ång. *Tsjuttjen, sô!* Lappl.

tjuton n. [*tyden, sjyden, tsjuden, tjutân* o.d.] 1 växten strätta Skåne Smål Hall. *Pajkarna jôdä* (gjorde) *wysslâpipâ å sprutâ å tjutânnet* Smål.

tjuton n. [*tsjyden, tsjydon, tsjuden* o.d.] 1 bär av hagtorn Skåne Smål. *Som påga bruga vi stynjom plokka tjyden å eda* Skåne. 2 bär av oxel Skåne.

tjuttra v. darra el. rysa av köld, huttra; skälva Västg. *Sjuttra å frysa.*

tjuttra v. [sjuttr-, sjöttr-, tsjuttr-, tsjottr-, tsjudr-, tsjyddr- o.d.] **1** prata fort o. otydligt el. osammanhängande, pladdra; äv. i förb. *tjuttra på* Skåne Smål Hall Västg Boh Östg Sörml. *Han tsjödra o jikk pao se faseled* Skåne. *Tjuttra inte på så fot* (fort) Smål. **2** om el. till småbarn: jollra Skåne Smål Västg. *Glytten lå i vaggan å tjudra å lekte me sina tår* Skåne. *Hong* (hon) *tjotrade pao den lella snäatan* Smål. **3** om fågel: snattra; tjatträ Skåne. *Spårvana di tsjudra.* (Om gäss:) *ha* (vad) *gå de å tsjudra får?*

tjuv n. se **1tju.**

tjuv-flip m. [tsjuffli´p, sjyffli´p o.d.] gråsparv; jfr **2flip** Ång Västb Lappl. *Hå vå mytsje sjyfflipen unner föga£huse*, det var mycket gråsparvar under fågelbordet Lappl.

tjuv-sparv m. [tsjy:vsparr, tsjy:vspårr o.d.] gråsparv Västb. *Hå je fullt-å tsjyvsparra ti kornslyla*, det är fullt av gråsparvar i kornskylarna .

tjuvas v. osedd smyga undan, smita iväg; ofta i förb. *tjuvas av* Ång Västb Lappl. *Hon tsjyvese å´ se ingen mårtt-e* (märkte det) Ång. *Nu hav a Gullros tsjyvese å´ ti havertegen ejenn!* Nu har Gullros smitit bort till havreteen igen! Västb.

tjycken f. tjocklek Boh Dalsl Värml; äv. i uttr. *vara på tjycken* , vara på smällen, vara gravid Boh. *Då inga tjycken på-n* Dalsl. *Han öker på tjykkna* Värml.

tjyppa f. höna; i lockrop Dalsl. *Tjyppera!*

to n. **1** lin Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Gotl Östg Närke Dal. *Di hade ju en liten åker di hade to på* Östg. **2** bearbetat lin (el. hampa); blånor Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Värml Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Med. **3** djurhår; ofta: ull Skåne Blek Smål Hall. *Toed klipptes me en fåurasajs* (fårsax) Skåne. *Sen ble då te å skålla grisen å skrapa å´* (av) *toet* (vid slakt) Smål. **4** ämne som spinns, spånadsämne; ofta hampa, lin, ull o.d. Skåne Smål Västg Gotl Östg Häls Härj Jämtl Ång. *Vör spinnar to* Gotl. **5** material Västg; äv. i överförd anv.: kvalitet, gry o.d. Västg Boh Dal. *Då va et gött to i dänne böcksera* Västg. *Va ä han utå för to?* Västg. *Je tru då föl ä e då to ti karam*, jag tror då minsann att det är ett gott gry i karln Dal. **6** garn av lin, bomull, ull el. hampa Härj Jämtl Ång. *E nå bärre e ny`yst, män d-e nie slaks to ti din* (i det) Jämtl.

to-lev to-leve m. to-leva f. matvara (ofta bröd, fläsk, korv o.d.) som ges som betalning till inhyrd spinnerska el. stickerska Västg. *Ho ä allti så gosinter å jer sånna redia toleva.* *När di tok emot spinning fek di toleva.*

többling m. töppling m. tvilling Ång. *Dâm ha fott töpp£inga.*

tock-som konj. adv., även som två ord [tåksåm, tåksôm o.d.] Öland Smål Östg Sörml Närke Uppl Västb Dal Gästr Häls Västb tockesom **konj. adv.,** även som två ord [tåksesåm, tåksesom, tukesåm o.d.] Östg Närke Värml Med Jämtl Norrb såsom; till exempel Öland Smål Östg Sörml Närke Uppl Västb Dal Häls Med Jämtl Västb. *Vi kan väll be nôre stykkne kâmmе hit, tåkk såm Pär Jakåps å Anners Peters?* Smål. *När då ä någe få£k sem ä frå annre vå:rsdeler* (världsdelar) , *tåkke såm Da£a äler Finlann* Östg. (Hon har) *änn kvâr te järâ, tåkk sôm tjânâ smôre*, hon har ännu kvar att göra, till exempel kärna

smör Häls. **1** liksom; ungefär som Smål Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Västb Norrb. *Di bor tåksåm långt im skoga*, de bor liksom långt inne i skogarna Smål. *Dä va sånt väsen, tåksåm barnsjkrik* Sörml. *Dä ä tåkke som han ha drömt alltihoppa* Värml. *Di jåra tukesåm mä`äin*, de är ungefär som mina Norrb.

tocka v. [tåkk-, tåkk-, tukk- o.d.] Västg Boh Uppl Dal Gästr tåka v. [tåk-, tåk-, tåg-, tå`ök o.d.] Hall Boh Dalsl Närke Värml Dal Norrb EJ FÄRDIG **1** flytta, förflytta äv. i förb. sig, flytta sig; äv. i förb. på sig, maka på sig Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västb Dal Norrb. *Då tåka han sej te bofe* (bordet) Närke. *Tåk påddä, sö ja får sätt mäj* (sätta mig) Värml. *Toka dä onda så i kām fram*, flytta dig undan så jag kommer fram Norrb. **2** trycka, pressa; klämma Sörml Uppl Västb Dal Gästr Häls Västb. *Hon tåka ur vattne ur trasan* Uppl. *Han tåka ner toba:ken i piphuovu* Uppl. *Ja tukkå ihop lappån* (lapparna) Gästr. **3** anstränga sig hårt, sträva, streta Dal. **4** trampa; äv. i förb. som sönder Uppl Dal. *Dän sōm mårn* (mårren) tukkå sönder Uppl. *Tåka å gå* Dal. **5** uppföra sig oroligt el. bråkigt; stöka; äv. i förb. ned Dal. *Ukån* (vem) *a tukå ni`d i sändjån* (sängen) son (så) ?

tocke m. [tåkke, takke o.d.] tupp Skåne Blek Smål Hall Västg. *Naur takken galår pau kwaiten bler ad rain daen ätte*, när tuppen gal på kvällen blir det regn dagen efter Skåne.

tocken n. [tokken, tokkern] mjuk mossaktig el. myraktig skogsmark; myrmark Härj Jämtl. *Mä sjläpp int ivi dä där tokkne*, vi slipper inte fram över den där myrmarken Härj.

tocken pron. [tåkken, tåkken, tukken, tokken, takken, tåkken, tukin o.d.] sådan, dylik Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Tokka onga da* (de) *har!* Västg. *En tåkkån er rôkk*, en sådan här rock Uppl. *Har du vōrä mā om na* (något) tåkkå? Med. *Hä jä än tåkken so:rsteka sä hä gå int årbet*, det är en sådan solhetta så det går inte att arbeta Lappl. *Tuke ler sko tukar smōri ha`a*, sådant läder ska sådan smörja ha Norrb.

tocken adv. [tåkken, tåkken o.d.] **1** så; sålunda, på så vis Närke Värml Västb Dal. *Tåkken jord Bellman, när ..*, så gjorde Bellman, när .. Värml. *Tåkken sejjer di*, så säger de Närke. *Pōjkn ha fl fått stryk ätter an griner tåkn*, pojken har väl fått stryk eftersom han gråter så Västb. *Stå-nt tåkkån å hōssja* (hånskratta) Dal. **2** "hur ... än", ehuru ? Dal. *Tåkkōn fattig dōm ha då väri jämmt*, hur fattiga de än alltid har varit .

tocklen adj. behaglig, trevlig; som ser bra ut Jämtl. *N tåkklen pōik*. *E tåkklen i stå`års* (flicka) .

tockra v. [tåkk-, takk- o.d.] **1** med pulsstång skrämman fisk att gå i nät el. håv vid fiskning, pulsa Västg Boh. **2** lägga ut nät för pulsfiske Västg.

tödel m. Skåne Öland Hall tydel m. Smål Östg = **törel**.

todig adj. **1** uppsluppen, sprittande, munter; pigg Värml. **2** morsk, karsk, framåt; försigkommen Dalsl Värml. *Ho ser allt sō mōrsk å todi ut* Dalsl.

töe n. [tö:e, tö:ö, töje o.d.] besvär, omak; möda Blek Smål . *Hon hade äjt rälet töje mä alla sina glötta Blek. Ja vell inte va te non töe Blek. Vå töe dä ha`a vat mä å få åpp dänn grisen!* Smål.

töffe m. se **toffe**.

toffe m. [tåffe] Skåne **töffe** m. Skåne Blek Smål dumbom, stolle, tok. *De e ain sånn tåffe så den kan ain inte rätta se ätte Skåne. Flött de, din töffe!* Blek.

toffig toffot adj. Skåne **töffig**, **töffot** adj. Skåne Blek stollig, tokig; fånig; dum. *Dän sällen ha`a gautt hemma å fautt allt han velat ha tess han blett redet töffi* Blek.

töffig adj. se **toffig**.

toft f. [tå:ft, tö:ft, töwt, tåwt, tawt, toft, tuft o.d.] **1** byggnadstomt Skåne Blek Smål Hall Boh. **2** (inhägnad) liten åker som ligger närmast gården el. byn Skåne Blek Hall. *Han går ude på tåuten å sår* Skåne. **3** stengrund under byggnad, sockel Smål Hall. *Töften ä sau utätt sau dærrför drar de sau förrskräkkelett* Hall.

tofta v. [tö:ft-, töwt-, toft- o.d.] anlägga stengrund till byggnad, lägga grund Hall. *Da ha inte töftad onge (under) lolänga inu´ (loglängan ännu) .*

tög f. n. m. [tög, töjj, taug o.d.] grov lina, tåg; kraftigt rep Skåne Blek Öland Smål Hall Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Ång. *De va be taugar såm en droug i land noutn me Gotl. Di va tsjurade i töjj ätte inganra (efter varandra)* Smål. (Till oxarna hade man) *mu£kassjer uttå bast å e tög te knyte åpp ve horna Östg. Ta å skårva tøjn åm an (den) er för kårt Uppl. Napp i` tö:dje å jå£p tä å dra Gästr.*

tög f. järnring o. skruv varmed liebladet fasthålls vid lieskaftet Smål Östg. *Di stog mä lien framför sej å så satte di liräta över libaken nära töga å böjde, så di fekket sôm di ville hat* Östg.

tög m. koll.: fina blånor av färdigberett lin; fint lin Värml.

tög f. töga f. hoprullad sträng av kardad ull Östg. *Ulla karder en i små töger, senn spinner en på långråkk.*

töga v. [tög-, taug-, tö`ög o.d.] dra långsamt o. försiktigt; äv. i förb. *töga upp* Blek Öland Gotl Sörml Uppl. *Åkksen töger* Blek. *Bôrja töga nu!* Uppl. *Töga opp där ve första drätt, annars löper tögen på vinn (vindspelet)* Uppl.

töga v. [tåig-] (eg. *töja*) urlaka (ngt), dra ur musten; äv. i förb. *töga ur* Gotl. *Um n slar vattn pa lindbär älla läik mik va de jär, så tåigar n ör de. (I baljan) läggd di äi lagum me askå, sen hällt di varmt vattn där pa så fikk de sta u tåig u suk däräi.*

töglig töglot adj. [töjl-, töig£- o.d.] = **1tölig** Skåne Dal. *Hätta ä aitt tøjlet a`abe (arbete)* Skåne. *Daj ä bau tøjligare o dyrare o djöra* Skåne. *Äss da räina ä da tøjlit, om det regnar är det besvärligt* Skåne.

töje m. [töjje] = **4tög** Skåne. *Kan du hålla mi mä töjja ette såm ja spinger (spinner) , så e du dokkti.*

töjna v. Blek Öland Smål Västg Boh Östg Dal tögna v. [tö:gn-, tåign- o.d.] Öland Smål Gotl ge efter i sträckning; töjas el. tänjas ut. *Ylla töjtnå alti nå ho ble tårr* Öland. *Repet ha tögne så de ha bLitt så sla:kt* Smål.

tök adj. 1 som gror el. växer bra; som är mycket fruktsam el. fruktbar; jfr **tyk 1** Östg. *Rôgen ä riktigt töker, sa di, gubba. Sää ä inte tök i år.* **2** pigg, energisk; munter; äv.: kåt, brunstig; jfr **tyk 2** Östg. *Dän kona ä tök i da. När brunsten va, då va di tökå, jura.* **3** som har bra handlag; duktig; skicklig Härj Jämtl. (Han är) *tök tä läsa* Härj. *Hu e ränt makalaus ti vä rask, ti vä hännu å tök* Jämtl. *Han ä fale tök te snekke* (snickra) Jämtl. **4** angenäm; god; endast i negerad sats Uppl Dal Gästr Häls. *Döm ärnt sjå töka döm hällä, ä sjå elaka sjå.* Dal. *Hä skul int vä tökt tä möt en björ* (björn) *å n va ensâm* Gästr. *Han e-nte sa tök te tass me* Häls. **5** lätt, enkel; endast i negerad sats Dal Gästr Häls. *Dä-nt så tökt tä studera handil* Dal. *Hä var int så tökt tä ta reâ på de där int* Gästr. **6** snygg, fin; vacker; endast ironiskt Dal Gästr Häls Norrb. *Jo, nu är du rikktit tök om föttrôn* Gästr. *Jo, du är tök du, sôm täntjer gå i prossgåEn mä de där kLäa sôm du hat i smeja!* Häls. **7** dum; dålig; opraktisk, ohändig; endast i negerad sats Dal. *Däm e-nt så tökô ti däm-da gåLäm* (i den där gården).

tok n. trådrester, ludd; av utslitet tyg el. som uppkommer vid spinning, vävning o.d. Smål Dalsl. *O sa stejj on* (steg hon) *opp frau spunnrokken o slou toket au sä* Smål. *Han hade taskene* (fickorna) *full i tok* Dalsl.

töka f. [tö:tje, tö:sje, tö`ötj o.d.] nedsättande **1** lösaktig kvinna, slampa, hora Härj Jämtl Ång. *Han e jifft ma e rekktu e tötje* Jämtl. **2** kvinna som är dåligt klädd el. har konstiga kläder, ovårdad kvinna Ång. **3** kvinna av resandefolket Härj Jämtl. **4** samekvinna Jämtl.

töka v. [tök-, tô`ouk, ta`auk, tâ`âuk o.d.] **1** dra i spene (för att få mjölk); äv.: mjölka ur sista droppen Västb. *Dö vaL ta`auk a fösjök mjåLk u`t väL bårti a,* du måste dra och försöka mjölka ut väl från henne. **2** flå slaktat djur genom att dra i huden o. trycka med fingerknogarna mot djurets kropp; flå utan kniv Ång Västb. **3** dra ifrån, minska Dal. *Jätir, jätir, krippär, Gud ökär, saggd keLindji, då o tsinned, men då e byrd å sikk, så saggd o, Lio:tn tökär,* ät, ät, barn, Gud ökar, sade karingen då hon kärnade, men då det började sjunka, så sade hon: den Fule minskar.

töka v. MED? **1** smutsa ned (ngt, ngn el. sig), ofta i förb. *töka ned*; äv. i förb. *töka till* Värml Häls. *Han ha tök ne kLäa sin* Värml. **2** i förb. *töka till sig*, förstålla sig på mindre passande sätt, grimasera o.d. Smål. *Du ska intä töka te' de på de visät! Han töka te' se så dant så.*

töke n. ful gest el. åtbörd, grimas; äv.: ryck, infall Smål. *Di gamle di hade sina töke fåa se.*

tokt m. f. [tåkt] **1** viss tidsrymd, stund Gotl. *De var a bra tåkt sen han dödä. Di slos* (slogs) *an tåkt.* **2** viss vägsträckning, bit, stycke Gotl. *Nå har vör gat a bra tåkt pa iss stundi.*

töl m. 1 barn under 1 år Jämtl Ång. *N littn töl* Jämtl. 2 bylte Jämtl.

töl m. se **tyl**.

tol m. [toʎ, tuôʎ o.d.] **tole m.** [-o-] = **1tull** Dal.

tol n. [-o-] = **5tull** Dal.

töl m. [ty:ôʎ o.d.] = **1tull** Dal.

töla v. 1 snyfta, smågråta; jämra o. gråta Skåne Öland Smål Västg Östg Sörml Värml Dal.
Hon jikk å töla ve hanses grav i tvau aur Skåne. Ho tö`öLd å bö`öLd he`eL dan Öland. 2 råma svagt Västg Värml Dal. *Kona töLar, ho vill ha vatten* Västg. 3 ideligen o. enformigt tala om ngt, älta; gnälligt tjata, gnata Dalsl Närke Värml Häls Ång. *Höll inte på å tôLe om dette länger!* Dalsl. 4 prata vitt o. brett, prata strunt Värml Dal. 5 tala suddigt; uttala otydligt, sluddra Dal. *Jä undrâ o (hon) töLâ å tâLâ sô kLent, å da var o âldeLôs tânnlôs* (tandlös).

töla f. [tåile, tåilå o.d.] spillkråka Gotl. *Tåilu spyttar i dag, de bleir ouvedar. Tåilu jär läit störr än kraku* (kråkan) *u jär svart me raud kullå.*

töla f. 1 arbetsredskap Lappl. 2 i pl.: grejer; bohag Värml.

töla v. 1 i förb. *töla på ngn* el. *sig*, bylta på ngn el. *sig* mycket kläder Skåne. *Du ska ente töla så mied po han, han blir såddan frystjylling så.* 2 linda (ngn el. ngt); äv. i förb. *töla om* Skåne Jämtl. *Hum hade töled åm hu:edet, fårr hum hade tannevarrtj* (tandvärk)

tola f. [-o-] = **tolla** Dal.

tola f. potatis Västg. *Toler å sell* (sill). *Åsså sulle* (skulle) *en ränsa tolera ifrå lort. Sätta toler på lann.*

tolakorn n. = **tole** Västg. *Då rådde di-n att han sulle* (skulle) *så tolakorn runtekring sjön.*

tole m. sädesslaget nakenkorn (himmelskorn) Västg Dalsl Värml.

tole m. se **1tol**.

tolemos n. potatismos Västg. *Vi fek tolemos å sell te medda.*

tölig **tölug, tölot adj.** 1 grinig; kinkig Sörml Värml. *Va inte så tôLi, unge!* Sörml. *Ongen ha bLe så töLi se dä ha bLe e rikti pipsill å hänn* Värml. 2 som är odrägligt pratsam, pratsjuk tjatig, gnatig Värml Dal. 3 enformig; långtråkig Värml. *Dä bLir töLet när dä rängne jämt.* 4 som talar suddigt el. sluddrigt Dal. *An täLär töLut.*

tölig **tölug, tölot adj.** 1 besvärlig; krånglig, omständlig; se även **töglig** Skåne Blek Västml. *Daj ä aitt tölet a`abe* (arbete) *vi ha* Skåne. *Ain hail hob mä djede* (getter) *ä tölet å ha* Blek.

tölig **tölug, tölot adj.** enfaldig, dum äv.: som är mindre försigkommen; äv.: larvig, barnslig Boh Värml Dal. *Å, du ä töLet, sa ja, du går bare å inbiller dä tåkke!* Värml.

tolk m. [tåʎk, tôʎk, tolk o.d.] fågeln rödbena Blek Öland Smål Gotl. *Tålkn jär gra u jausare undâr venggar u har raude leggar,* tolken är grå och ljusare under vingar och har röda ben Gotl.

töll m. = **törel** Skåne.

toll m. [tåll, tåll o.d.] = **1tull** Dal Häls Härj. *Jeg minj stakkâsj tåll, vôtejâ haft n tobbasrôll, om int de e åljt förr bese'tt* Härj.

toll n. [tåll, tåll o.d.] **1** = **5tull 1** Dal Härj. *D-ä bâre nô tåll* Härj. **2** tokig man, stolle; äv.: tokrolig man; se även **5tull 2**; jfr **1tull** Häls Med.

tolla f. [tåll-, toll- o.d.] = **3tulla 3** jfr **2dulla** Dal.

tolla f. [tåll-, tåll- o.d.] barnslig o. enfaldig kvinna, fjolla, toka, våp; se även **1tola**, **2tylla** Sörml Uppl Dal Gästr. *E gammeL tållâ* Sörml. *Hon går sãm e andråm tålla* Gästr.

toller n. [tåller, tåller] åthutning, uppsträckning, tillrättavisning Västb. *Han fekk se (sig) e rektet tåller.*

toller n. m. [tåller, toller o.d.] Uppl Gästr Västb tyller n. [tåller] Ång Västb Lappl småtokig el. enfaldig man, fåne, tok.

tollra v. [vanl. tåller] smågräla; ge uppsträckning, banna, läxa upp Jämtl Västb Lappl. *Tåller op* Västb.

tollug tollot adj. [tåll-, tåll-] **1** = **1tullig 1** Sörml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med. (Han) *bär-sjä tållut åt* Gästr. (Han är) *tållu i huvvan* Härj. **2** = **1tullig 2** Sörml Dal Med. **3** underlig, konstig Med. **4** = **1tullig 4** Härj. *Ho ä tållôt i a*, hon är galen i honom. **5** = **1tullig 5** Dal. *Ä va-nnt så tållugô skor*, det var inte så tokiga skor.

tom n. ledig tid, tid; tillfälle Smål Västg Gotl Östg Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja ha int tomme jöra ne* Ång. *Få du tomme jaLp me?* Får du tid att hjälpa mig? Västb. *På sömmarn få ja allre tomme lesa*, på sommaren får jag aldrig tid att läsa Västb. *Ha du tommä si åt om bâna?* Har du tid att se efter barnen? Lappl.

tom-öka adv. [-ö:ga, -ö:dja, -ö:ja o.d.] tom-ökes adv. [-ö:ges, -ö:djes, -ö:jes o.d.] utan lass; med tom vagn Skåne. *Han tsjörde tumöja him ijenn. I da ä ja raint tommöges här.*

tommas v. sukta efter förtäring; vara sugen Häls Ång Västb Lappl Norrb; om objuden gäst, i uttr. gå el. komma åstad tommas, gå o.d. för att snylta, gå på efterkalas Norrb. *Nu skô vi äta; vi kan int årbete årdäntlikt om vi skô gå härne na länger å tommes* Ång. *Hunj jer gå bâ`â å tommes äter sôkre*, hon här går bara och suktar efter sockret Ång. *Gja åssta tåumes* Norrb.

tommom adv. tomt, utan ngt; ofta i förb. köra tommom, köra utan last Ång Västb Lappl. *Kwarna gar tommum* Västb. *I tsjå`åt tommåm deil Sjå`llet*, jag körde utan last till Skellefteå Västb. *Han åt grötn tommöm* Lappl.

tommung s. oböjl. tomhet, avsaknad; i adverbial anv.: utan last el. börda; tomhänt; se även **tomning 1** Norrb. *Tsjyr tåumåungg*, köra utan last. *Hästn kom heim tamångg.* (Han) *skul lån heim in stega, män kom at tåmångg*, han skulle låna hem en stega, men kom åter tomhänt. *Får du tåmåong tilbåka?* Far du tillbaka utan last?

tömna v. [tømmern, tömmen, tö`ömn o.d.] **1** om tyg o.d.: krympa Västb Lappl Norrb. (Yllevantarna är) *så tömne så di jårâ ål stji`iL* (de är all stela) Norrb. **2** om ull o.d.: tova; äv. i förb. *tömna ihop* Västb Norrb.

tömnas v. **1** = **tömna 1** Norrb. **2** = **tömna 2** Norrb. *He hâ tömnäse garnä, so jâ mä`ä-nt fa nâ bårtöi ä.*

tomning m. **1** tomhet, avsaknad **a** i uttr. *i tomning* el. *i tomningom*, i avsaknad av last el. börda Sörml Uppl. *Ja kunde inte få åki mä-n fast han åkte i tomning* Sörml. **b** i förb. *köra tomning* el. *köra tomningom*, köra utan last Sörml Uppl Jämtl. *Sô jârnnâ sôm ja tsjör tomingä dit* Uppl. **2** tomgång i uttr. *i tomning* Västml Jämtl Ång; i förb. *gå tomningom*, gå på tomgång Uppl. *Kvarntåmten väckte mjörnarn när kvarnen jekk i tomning å dä höll på å skull ta ell (eld) i kvarnhuse* Västml.

tomsug adj. [tômsu] fumlig Västml.

tomt m. [tomt, tämt o.d.] trivsel på en gård, trevnad Sörml Uppl. *Lökka beror mykke på hur dan tämt dä ä* Sörml. *Ja tror inte dä ä närä bra tämt hos äss, här ä dä åkämmer (åkommer) jemt* Sörml. *De e go tomt där* Uppl.

tomt-bisse m. [tåmpisse, tåmtbiss, tåmtbiss, tåmtbiss, tåmbiss, tåmpiss o.d.] Sörml Uppl Västml Dal Västb **tomtebisse** m. [tåmtbisse, tumtebisse, tåmtbissä, tamtebesse, tontebesse o.d.] Hall Västg Boh Sörml Närke Dal **tomt-bise** m. [tåmtbise, tåmtbis, tåmtpis, tåmpis o.d.] Östg Sörml Västml Dal **tomtabise** m. [tomtabise, tomtåbise, tåmtabise, tåmtabise, tuntabese, tontabese, tåmtabese o.d.] Hall Västg Närke **tomtebise** m. [tåmtbise, tåmtbese o.d.] Västg Dalsl Sörml Västml **tomtegubbe**, **tomte**; gårdstomte. *Han tänkte att dä allt vøre bra å ha ett par tåmtabesa* Västg. *Jo, den där tåmtbisen, han ha funnis ve nôrra Hôlmsjön, d-ä många sôm ha sitt-n* Västml. *I en där gårn måt (gården måtte) dôm ful (väl) ha tåmpisen?* Dal.

tomt-orm m. snok Smål Västg Boh Dalsl Sörml Värml Uppl Häls Jämtl Ång Lappl Norrb. *Tåmtörmen skulle en inte slô ihä* Smål. *Tomtormar har alti en gu* fLäkk *ve huvve* Värml.

tomt-pyssel m. [tåmtpyssel, tåmpyssl, tåmpyssl, tåmpyhl o.d.] **tomtegubbe**; gårdstomte Uppl Västml Dal. *Ja såg en liten grå tåmtpyssel på loggtjistan* Västml.

tomtepesa m. **tomtapese** m. [tåmt-, tåmt-] = **tomtbisse** Västg. (Man skulle) *slänga minst tre fämöringa i såmpen fer-nte lussegåbba (lussegubbar) å tåmtepesa sälle stanna kvarna presiss ve minatt (under lucianatten).*

töna f. [tön-, tyn- o.d.] **1** ton, melodi Skåne Smål. *Där ä sådden nettår töna ti den visan* Skåne. *Ja ha vatt hää i söinen i attan aåô (i socken i arton år), sa ja môtte väl veda hô tönan gaåô, sa tjäringen, såm sjång fel i tjöekena (kyrkan)* Smål. **2** ljud, läte äv.: stämman, röst Skåne Hall Boh. *Ja hörde po tynan vum de va* Skåne. *De va en ynkjeli töna po na i da* Skåne. *Va ä de fårr en räli töna döu lar (låter) höra?* Hall. (Prosten hade predikat:) *når je hörde töna så kom je te å tänke på vår kwia som stôrta i går* Boh.

tonad m. [tonad, tonat, tona, tone o.d.] **1** spånadsämne; bearbetade blånor (vanl. lin el. hampa) färdiga att spinnas Skåne Smål Hall Västg Östg Värml Uppl Dal. *De va nônn gramm tonad* Hall. **2** (gemensam benämning för) lin o. hampa Smål Hall Västg Värml Uppl Dal. *För (förr) sådden vi tonad* Hall. *Mejjan (medan) kvinnfölkene spinner o vever opp all tona* Uppl. **3** lin Skåne Smål Västg Värml. *Da rökka upp tonen, de rycker*

upp linet Smål. (De ska) *bryta tone i dao* Västg. **4** kvalitet; gry, tåga; i uttr. *god tonad* Västg Dalsl Närke Värml. *Dä gor tone i dän påjken* Västg. (Det är) *ingen tone i-t* Västg. *Dä ä go to:rna i gårne*, det är bra kvalitet i garnet Värml.

topp-bröd el. **toppe-** n. [*tôpp-*] bröd av grovsiktat råg Västg.

topp-mjöl el. **toppe-** n. [*tôppemjuL, tåppmjåL* o.d.] grovsiktat mjöl Västg.

toppa v. **1** sikta (mjöl o.d.) Västg Boh. *Di tôppa-t* (det, dvs. mjölet) *te better* Västg. *Tåppad sä te vannlit bakemjöL* Västg.

toppa v. [*tå`äpp, to`opp* o.d.] **1** stoppa (ngt) ngnstans; ofta i förb. *toppa in* Västb Norrb. *Där skuln tåpp in slant ini mäinsta sat där fanns*, där skulle man stoppa en slant in i minsta såt där fanns Norrb. *Metn he di tåft ini bârmo, tsjöte å åstn, å sö at di bårdi-döy*, maten hade de stoppat in i barmen, köttet och osten, och så åt de av det Norrb. **2** täppa igen; äv. i förb. *toppa åt* Västb Norrb. *Je sko topp at hoLe*, jag ska täppa igen hålet Norrb. **3** i förb. *toppa om*, stoppa om Norrb. *Je skå tåpp-om de*, jag ska stoppa om dig.

toppa v. [*tåpp-*, *tôpp-*] **1** i förb. *toppa sig*, bli arg, visa humör Smål Västg Boh. *Tåppa säk* Västg.

tor m. **1** mars; jfr **torsmånad 1** Skåne Blek Hall. *Den treja torstan* (tredje torsdagen) *i tor då trädår tranan po skånskår jor* (jord) Skåne. *Nu e vi i tora maunad å liaväl sådden tjöll*, nu är vi i mars månad och ändå sådan köld Skåne. **2** januari; jfr **1torre, torsmånad 2** Skåne Blek.

tor m. Gotl Närke Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **tor f.** Värml Häls åska; äv.: blix; ofta i bf. sg.. *Tora går* Värml. *Torn a sjËijje ner Dal. Hä bulldra torn å rängna i afters* (i går kväll) Häls. *Tora ho bullre uhäseli* Häls. *E hâ stjönte i:lhlñ å äint gâi nân tåor*, det har skymtat kornblix och inte gått någon åska Norrb.

tor-dise **tor-dis m.** Närke Västm Dal **torn-dise** **torn-dis m.** Västg Närke skalbaggen tordyvel. (Om komockan) *ä haËvtårr så kripir dä iblann en todisi framm når en börjâr pâta inâ* Närke.

tor-kännas v. se **tykännas**.

tor-sten m. **1** rund sten (av vit kvarts) som enligt folktron faller från luften vid åsknedslag Jämtl Ång Lappl. **2** blix Häls Med Jämtl.

tora v. åska Dalsl Häls Med Jämtl Ång Västb. (Han gömde sig i källaren) *när då tora men där slogg toLa ner å slögg ihjar* Dalsl. *Vu dâ ha tore i nått!* Ång. *He tore å jonge*, det åskade och blixtrade Västb.

töra f. [*tôra, tôru, tôrô, tôre, turu* o.d.] = **1tvara** Värml Häls Med Jämtl. *Je tytsje atte na fä`än ha tejje mjöLe kan n gött få ta tôru å*, jag tycker att när fan har tagit mjölet kan han gott få ta grötkräklan också Jämtl.

Torbjörn m. ELLER TORRBJÖRN? [*tôabjöan* o.d.] butter, vresig el. tyst o. sluten man Blek Smål. *Ka`an* (karln) *skulle öin konna beskriva som öinn töabjöan som maist jekk o mullbaindes o kneb ihob monnen* Blek.

tord-bose m. [*tårrbose, törbose, tôrbo's* o.d.] = **tordise** Skåne. *Där kryber en törbose.*

torda f. [*toÊâ* o.d.] Dalsl Värml Jämtl **tordna f.** Boh åska; åskväder ofta i bf.sg.. *Ei haÊ toÊe, ett hårt åskväder Värml. ToÊa gåor Jämtl.*

torda v. [*toÊ-*] åska Dalsl. *Dä toÊar.*

töre n. se **tyre**.

törel m. Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Värml Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb

tyrel m. [*tyrel, tyril, tyryl, tirel, tyrril* o.d.] Dalsl Värml Uppl Dal Jämtl Västb Norrb

törle m. [*törle, töle* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl **tyrle m.** [*tyrle, tyle* o.d.]

Smål Östg stav, stake, käpp; ofta: kärnstav, använd vid kärning av smör; se även

turrel, tödel, töll, törgel, törnel; jfr **torrel, 1turre, tygel**. *Du jett hall ti töreln ve bägge hännren å fö`örn opp å ne ti tsjärna Västb.*

törgel m. **1** trissa på kärnstav Gotl. *Huli i törglän skudd gräddn ga iginum när n ståitäd stakän.* **2** = **törel** Gotl.

tork-mask m. [*tårkmakk*] **1** trollslända Gotl. **2** ollonborre Gotl. *Tårkmakk di flygar um oukslarna (oxlarna) när de ä tårt.*

torka v. [*tårk-, tark-, törk-, tôrsk-* o.d.] slå (ngn el. ngt) äv. i förb. *torka till* ; äv. bildl.

Smål Västg Östg Sörml Värml Uppl Västn Häls Härj Ång. (De) *tarkad te' varannra Smål.*

Jâ-Êu såvvesj en gang te', så ske törk då i gûÊv, gör du så en gång till, så ska jag slå

dig i golvet Värml. Sa tôrskâ ho te å sätte in en annons i Stockhølmstidninga Häls. Ho

torkä-n i skälln (skallen) mä e Luthers postille Härj.

torkel m. **1** dumbom, fåne; stackare Smål Västg. *Han settô (sitter) sum en tôkel Smål.*

2 tråkmåns, torris Smål Västg. **3** mager man el. magerlagt djur Smål. **4** elak pojke

Skåne. **5** örfil Västg.

torla f. = **tveturla** Skåne. *To`olå e sta`akare en anned folk fö dåi ha kraftå ette bao kaen å fruentummåt, torlor är starkare än annat folk för de har krafter efter både karln och fruntimret.*

törle m. se **törel**.

torn n. [*tåurn, tourn* o.d.] åska Gotl Häls. *I nat sa kummar nukkk tornä till ga da, i natt så*

kommer nog åskan att gå Gotl. Märe ha jär (märren hon är) så rädd för tåurne Gotl.

torn-bagge m. Västg **tor-bagge m.** Västg skalbaggen tordyvel. *Fôssjte tornbaggen en ser*

på vårn sa en ta å se ätter var-an har lössa, första tordyveln man ser på våren ska man

ta och se efter var den har lössen (för att på så vis bestämma tid när sådden ska

göras).

torna f. åska Hall Boh Dalsl Värml Gästr Häls.

torna v. åska Boh Dalsl Gotl Gästr Häls. *Så mikä såm de torna u jauna (blixtrade) i kvälls Gotl.*

törnel m. [*törnel, tönel, tönnel* o.d.] Skåne Blek Smål **törne m.** [*törne, tö`örn* o.d.] Skåne

Blek Öland Boh = **törel**. *En drar tönngen ôpp å ne:e nä en tsjäena smöe Smål.*

torp n. [*tårp, tvårp, tvårp, tuôrp* o.d.] 1 liten mängd skräp (i öga, smör, salt e.d.), smolk Dal. 2 dugg, knyst; minsta bit Dal. *Ä finns int tårpä.* 3 liten varelse; knatte Dal.

torp n. [*tårp, tôrp*] övre säng i tvåvåningssäng, översäng Dal Gästr.

torr-fylling m. [*törfylling, tafylling, töafyling* o.d.] 1 person med omåttlig aptit, storätare Skåne Blek. *Byen (börja) nu aira töafylinga* Skåne. 2 mager man Skåne Blek.

torr-kläde n. [*tårkle, tårkle, tårkle, tårkläj, tårkle, tarkle, tårkläj, tårklä o.d.*] 1 fyrkantigt tygstycke, i sht a tygkläde som täcker huvud o. hals; huvudduk för kvinna, schallet Skåne Blek Boh Värml. *Hon hade it tårkle po hoeded* (huvudet) Skåne. b näsduk Skåne Boh Värml. *Snyd de mä ta:klaiet* Skåne. c förkläde Skåne Blek. d handduk Skåne Smål.

torr-mäte n. all slags torr mat (bröd, fläsk, sill o.d.); (motsatt: soppa, välling o.d.) Uppl. *Nu ha ja äti tårmmäte nu vill ja ha supa* (soppa) .

torr-möla v. [*törrmeol, törrmöul, törrmôla* o.d.] äta torr mat (t.ex. skorpa, knäckebröd); förtära utan sovel el. dricka Uppl Lappl Norrb. *No jär e fåttit ute Pärs, bana so`ott å törrmöule opa na ha brökantom do i kom ein där,* nog är det fattigt hos Pers, barnen satt och torrmölade på några hårda brödkanter då jag kom in där Norrb.

torr-möle m. n. [*törmule, törmöule* o.d.] ngt som förtärs utan dricka el. sovel; torr mat Boh Jämtl.

torr-mölen adj. som förtärs utan sovel el. dricka Dalsl Värml. *Äta törrmôlet* Dalsl. *Dä ä törrmule* Värml.

torr-väders-knarr m. [*törrväsiknarr, te:rväsiknarr*] Värml Dal torr-väder-knarr m. [*tô:rveäknarr*]] Dal = **torrvedaknarr**.

torr-värks-gräs n. Uppl Jämtl Ång torr-värk-gräs n. Härj Jämtl 1 backruta el. ängsruta Härj Jämtl Ång. *Mesjel använne törvärksgräse mot bo törvårken å ringåmigen,* Mikael använde ängsruta mot både reumatism och revorm Ång. 2 linnea Uppl Ång. 3 fältgentiana (stälört) Jämtl.

torr-veda-knarr m. [*törrveaknarr, törrveaknârr, törrveangnarr* o.d.] Ång Västb Lappl torr-ved-knarr m. [*törrveknarr, tö:rveknârr* o.d.] Dal Ång torr-knarr m. [*törrknârr*] Härj svartvit hackspett. *Jâ ha hôrtt törrveknârrn* Ång. *Hä sitt n törrveangnarr å ka`akk ti gammaspa baki lagårn,* det sitter en hackspett och trummar i den gamla aspen bakom ladugården Västb.

torra v. [*tårra, tarra, tôrra* o.d.] torka (ngt, ngn el. sig); äv. i förb. *torra av* Skåne Blek Smål Hall Boh Norrb. *En kan tarra skörpår pa ättevärmen* Skåne. *Tarra de mä haonndugen!* Torka dig med handduken! Blek. *Tvätten velle inte tårra* Smål. *Tarra ôu stolana!* Hall.

torre m. [*tårre, turre, tôrra* o.d.] januari; jfr 1**tor** 2 Smål Hall Västg. *I tôrra sulle ain hogga verke,* i januari skulle man hugga virke Smål.

torre adv. se **torro**.

torrehängkläde torrahängkläde n. [törrahängkle, tårrehängkle, tarrehängkle o.d.] handduk Skåne Blek Smål Hall. *Fly me* (räck mig) *tarrehängkled såmm hänger hænna ve illgruan* (eldgruvan i spisen) Skåne.

torrel m. [tårrel, tå:rel o.d.] (eg. *torvel?*, *törel?*) stav för kärning av smör o.d., kärnstav; jfr **törel** Skåne.

torrelase m. [tårre-, tarre-, törre- o.d.] a torktrasa; handduk Skåne Blek Smål Hall. *Ta en tårrelase å tårr åu bor å bëntja*, ta en torktrasa och torka av bord och bänkar Skåne.

torro adv. [tõrra, tõrrâ, tõrre o.d.] i torrt tillstånd, torrt; utan vätska Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Närke Västn Dal. *Eda tårre*, äta utan dricka till Skåne. *Tvåå, då bäter än raka tõrre!* Smål. *Håra lia* (hårda liar) *brukktâ en slipa tõrrâ* Smål. *Goa jekk män ho jek tõrre*, åskan gick men den gick utan regn Västg. *Vagnen går tõrre* (när den är osmord) Västg. *Gryta kokte tõrre*, grytan torrkokade Östg.

törs m. se **turs**.

tors-bock m. [-bukk] åskmoln Gotl.

tors-månad m. Skåne Blek Smål Västg Värml Uppl tor-månad **m.** Skåne Smål Närke **1** mars månad; jfr **1tor 1** Skåne Smål. *Jula kal* (kalv född vid jul) *å tormånads gris e best* Skåne. **2** januari månad; jfr **1tor 2** Skåne Blek Smål Västg Närke Värml Uppl.

tors-pjäska f. [touspiesku, tåsspiesku, tåurspjäska o.d.] övernaturligt väsen som enligt folktron jagas av åskan vid åskväder o. som gömmer sig för blixten i hus el. träd o.d. Gotl. *Förr i värðn lægd di yksar, sigdar ållar knäivar ållar saksar i fastuduri att int torspjäsku skudd kumm in.*

torsk m. [tõrsk, tuäsk, toösk, tõsk, tåsk o.d.] groda Värml Dal Häls. *La värô djer ill tõstsam!*, Låt bli att göra grodan illa! Dal.

torsk m. [tårsk, tåsk, tõsk, tuôsk o.d.] mjuk kilformig del i hästhov, stråle Dal Häls Härj.

torska v. [tõsska, tõrska o.d.] i förb. *torska till*, slå till; jfr **torka** Smål Uppl. *Hann tõsskadâ te ann så då tjändâs* Smål.

törska v. se **torka**.

törska v. se **torska**.

törste n. [tõastâ, tõste, taste o.d.] = **tröste** Skåne Smål. *Hille tåppe växe ijän råjnt mä vie å tõste å aspe* Smål.

törste-bär n. [tõaste-, tõste- o.d.] = **tröstebär** Skåne Smål. *Töstebären fik de då alri röra får de va jiftia* Skåne.

torv m. [tarv o.d.] stång försedd med klump i ena änden, pulsstång; använd som redskap att pulsa i vattnet för att skrämma fisk att gå i not Jämtl Ång Lappl.

torva f. [tõrva, turva o.d.] **1** flicka, tulta Västg Dal. *Du lela tõrva* Västg. **2** liten kortväxt kvinna

törve n. m. [tõrve, tõ`örv o.d.] (jfr *torrvæd*) = **tyre** Smål Gotl Östg Sörml Uppl Västn Dal Häls Med Ång Västb Lappl Norrb. *Pa sama gangg som di da brände av ett såide* (tjärvedshög) *me tõrve så blaiu he kiul* (kol) *av de* Gotl.

torvel m. [*tôrrvil*] man el. pojke med tovtigt hår Dal.

torvel m. [*tårvel, tôrvel* o.d.] Skåne Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Jämtl Norrb **törvel m.** Blek Smål Hall Dalsl Östg Häls Västb Norrb **turvel m.** [*turvel, turvil* o.d.] Boh Dalsl Sörml Dal örfil, smocka; se även **1tärvel**. *Han fekk så en tôrvel så han sto på huvet* Östg.

torvel m. [*tôrvel* o.d.] **1** stång försedd med klump i ena änden, pulsstång; använd som redskap att pulsa i vattnet för att skrämma fisk att gå i nät; se även **2tärvel** Västg Närke Värml Norrb. **2** stång försedd med reptofsar i ena änden; använd som släckningsredskap vid brand Västg. **3** pojke; jfr **2turvel** Smål Västg Dal.

törvel m. **1** stång försedd med klump i ena änden, pulsstång; använd som redskap att pulsa i vattnet för att skrämma fisk att gå i not Smål Sörml Västb Lappl Norrb. **2** stång, stake kärnstav för kärning av smör Värml. **3** pojke, parvel; jfr **2torvel 3, 2turvel** Dal Norrb. **4** liten man Sörml.

törvel m. se **1torvel**.

tos n. ngt som är hoptrasslat, uppsnott el. upprivet; äv.: luddartat damm, ludd Smål Östg. *Sjåkktefall ä såm anne dun elle tos*, skäktefall är som ett slags dun eller ludd Smål. *Sjångasnöret ä baLa* (bara) *tos* Östg. *La en ett sjynke öve bröstreven* (i vävstolen) *bLedde dä inget tos* Östg.

tos s. oböjl. i uttr. *på tos*, på tok, galet, illa Skåne Smål. *De e jo rent po tos!* Skåne. *Nåe de gåe på tos me furetaget*, när det går på tok med förehavandet Smål.

tos m. **1** tok; sinnesrubbad, underlig el. konstig man; jfr **1tös** Smål Hall Dalsl. *Ja tjuffsade kring i hagana i timmatal som ejn tous* Smål.

tos f. dimma Lappl. *Hä legg tosa på fjäLLe*, det ligger dimma på fjället.

tös f. **1** flicka; äv.: dotter Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Häls Jämtl Ång Lappl Norrb. (Det där är) *Jonasa tös* Västg. *Orä sorkar u orä töisar*, våra pojkar och våra flickor Gotl. **2** ogift kvinna; ungmö, ofta i uttr. *gammal tös* Skåne Hall Västg Boh Dalsl Gotl Värml Jämtl. *Där bor en gammal tös* Skåne. **3** tjänsteflicka, piga Skåne Gotl Värml Västm Jämtl. *Hom tsjente får tös där te Pär Nels* Skåne. **4** kort stock under fönster Västg.

tös töse m. galning, tok; fåne; äv.: tokrolig man; jfr **1tos** Skåne Smål. *Dä va jo en tös fårstaus, en självm* Skåne.

tös n. skämt; galenskap, tokeri Skåne. *Å hade me`ed tös får se*.

tos f. vindfläkt, vindpust Dal. *Varm toser*.

tösa v. se **1tasa**.

tösa f. [*tö`ös*] = **2tös 1** Västb Norrb.

tösa v. [*täs-, tâs-* o.d.] skrapa ren (tarm) vid slakt; bereda tarm till korvskinn; äv. bildl. Dal. *Do da ment nug o skulld täs mi rikkti o, men ed sjlapp o*, den där kvinnan trodde nog att hon skulle utfråga mig riktigt ordentligt hon, men det undslapp hon, dvs. det hade hon ingenting för. *Täs tarma*.

tosa f. 1 tokig kvinna, toka, stolla Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Östg. *Va ha dan tosan hett* (hittat) *på ijänn?* Smål. **2** galenskap, tokeri Skåne Blek. *Han hittår po får möed tosa* Skåne. *Non ynka gåong to tosenå påo dom*, någon enstaka gång tog galenskapen på dem Blek.

tosa f. tova av tråd, garn, hår o.d., tufsig knippe; ngt som är oredigt, upprivet el. söndrigt Östg Sörml Närke Värml Häls Jämtl. *Dä va bara tover å toser* Sörml.

tosa v. 1 trasa sönder (ngt el. sig); riva el. rispa upp; göra fransig el. luddig; om ngt tvinnat, i förb. *tosa upp sig*, *repa upp sig* Smål Västg Östg. *De tosa öpp se hela repet* Smål. *Ökksan* (yxan) *ä slöä ho bara tosa nôä enn hoggä te* Smål. (Borren är blöta) *för di vill tose sä* (sig) *när en kåmmer i håla* (hårda) *stene* Östg. **2** trassla, sno ihop (sig); ofta i förb. *tosa ihop* (sig) el. *tosa till* (sig); om hår, garn o.d. Blek Smål Östg Närke Värml. *Ja si, na dä börja å tosa sa så ä da ingen änne på-at* Blek. *Dä tosar ihopp sä* Östg. **3** gå fel el. galet; i förb. *tosa sig* Skåne Blek. *De tosa si me drittjad* (drickat) *får våss dinne gången* Skåne. *Da kan tosa se få fålk* Blek.

tosa v. göra galenskaper, hitta på narraktiga upptåg, skoja, tramsa; skämta el. driva med; i förb. *tosa sig*, *bära sig* lustigt el. tokigt åt, fjanta sig Skåne Blek Smål Hall. *Han tosa se så vi kånne inte la va* (låta bli) *å grina* Skåne. *Han bara tosa me de* (dig) Smål. *Di kledde ut se å jek å tosade* (i julhelgen) Smål.

tosafora f. 1 i sg. el. pl. tokigheter, galenskap; dumheter; se även **tösafora** Skåne Blek Smål Hall. *Nu ska du ente bryj däj åm nånna tosaforer* Skåne. (Bellman) *hade allt slass skaj å tosafora föa se* Blek. *De buede å gau fue la:nt me tosaforu*, det började att gå för långt med dumheter Smål. *Wå ä de förr tosafora döu hettår pau?* Hall. **2** kvinna som hittar på dumheter; toka; äv.: gladlynt o. livaktig kvinna Skåne.

tösafora f. = tosafora 1 Skåne Hall. *A da va inte anned än tösaforår!* Skåne.

tösalårja f. [-lårja] flicka (ca 12-13 år) Västg. *Nu ä dä inga nö* (nöd), *nu har-a mi tösalårja*.

tosas v. 1 skoja, tramsa, skämta, driva med Skåne Blek Smål Hall Västg Uppl. *Dij barra tosades mä däm å häämte* (härnade) *däm* Blek. **2** leva om, härja, stoja, väsnas Skåne Blek Smål. *Hålls int å toses!* Smål.

tosas v. 1 trassla; gå på tok, gå fel, bli tokigt; vara till besvär Skåne Blek Smål. *Ganet* (garnet) *vell tosas för me* Skåne. *Daj va twau* (det var två) *som daj tosades föa* (om ogifta kvinnor som blev gravida) Skåne. *Tännena hade tosats pa-an* Blek.

tose m. [tose, tõe o.d.] Västg Östg Sörml Närke **tosse m.** [tosse, tösse] Västg Västn tufsig knippe av gräs, hår o.d.; tova Sörml Närke Västn. *De blir långa tosar på grenana* Sörml. **1** tuva av växande gräs, starr, vass o.d.; torva Västg Östg Närke. *Då bara di sjakta unna-Ei varste tõeå å buska å vitamøset* Västg. *Ibåann kann dä bi en hel tosi ättir ett endå rågkorn* (rågkorn) Närke.

tose m. tok, tokstolle, sinnesrubbad man Skåne Smål Hall Västg Närke.

tosig **tosot** **adj.** **1** trasslig, hoptrasslad; tovig Smål Västg Östg Närke. *Håert* (håret) *ha b£itt så toset så ja kan knappt re ut´et* Smål. *Tosit garn* Östg. **2** om tyg, trä o.d.: luddig, som är upptrasad i ände Smål Östg. *Så tosit de tyät* (tyget) *ä!* Smål.

tosing **m.** tok; äv.: skämtare, lustigkurre Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Uppl Dal Gästr Häls. *Där jikk ja, jävra i den, såm en tosing i rondell en hel timme* Skåne.

tosing **m.** orenlighet i ögonvrå efter sömn Smål *Han hadd int fautt tosingana u öjän..*

tosing **m.** **1** pojke Västg Sörml Närke Värml Västb. *Morbror va så snäll då en ann va en liten tosing* Värml. **2** liten obetydlig man Västg.

tosingafora **f.** i sg. el. pl. = **tosafora** **1** Skåne Blek Smål Hall. *Han hadde så många tosingafore föe se så de va inte vetit* Smål.

tosk **m.** [*tåsk, tõsk* o.d.] **1** man som är lite dum, dumbom, halvtok Värml Härj. **2** oförskämd man el. pojke Värml.

tosk-pill **f.** [*tåskpill, taskpill* o.d.] **tosk-spilla** **f.** grodyngel Ång Västb Lappl.

tosk-rot **f.** [*tåskrot, taskrot* o.d.] **1** revsmörblomma Jämtl Ång Lappl. *Gô£b£åmstre* (gul-blomstret) *såm vekks på tåskrotn* Jämtl. *Dä ä sä ont å rä`äffs hennä för dä ä sä mykkä tåskrot* Ång. **2** smörblomma Lappl.

tosk-sim **n.** [*tåsksim, tåsksämm, tasksemm, tosksemm, tåsksem* o.d.] simsätt som påminner om en grodas, grodsim Ång Västb Lappl Norrb. *Tåsksimmä ä fäll värst å lär-sä, grodsim är väl svårast att lära sig* Lappl.

toska **f.** [*tåsk, task, tåske, toska, tå`ask, ta`ask, to`osk* o.d.] **1** groda Häls Ång Västb Lappl Norrb. *He va£ tassjern bårti pompsnellåm, det blir grodor av grodynglen* Västb. *Dina hoppi än tå`ask do va£i no na ränggin, där hoppar en groda då blir det nog regn* Norrb. **2** padda Ång Västb Lappl. **3** flicka Norrb. *I litar tå`ask, en liten flicka.*

toska **f.** [-o-] enfaldig kvinna, toka; äv.: kvinna som inte bär sockendräkt (folkdräkt) utan andra slags kläder Dal.

toskot **toskug** **adj.** [*tåsk-, tosk-*] **1** halvtokig, fjollig; dum Värml Härj Jämtl. *O va itt så tåskåt, hon var inte så dum* Jämtl. **2** som är illa el. slamsigt klädd Dal.

tosla **f.** [*tausla, tåsla, tåusla*] **tösla** **f.** kvinna som är konstig o. lite bakom Skåne. *Den gamla tauslan kan väll inte reda se säl* (sig själv).

tösla **f.** se **tosla**.

toslig **adj.** [*tåslå*] **toslot** **adj.** [*tausled, tåsled* o.d.] **töslig** **töslot** **adj.** som är lätt efterbliven, enfaldig, dum Skåne.

tösor **f.** pl. [*tåsur* o.d.] **1** tarmludd (på slaktdjur); skållas o.bortskrapas vid beredning av korvskinn Dal. **2** broskartade piggar i mungipa (på kreatur) Dal.

toss-simma **el.** **tosse-** **v.** [*tåssesimma, tåssi`imm* o.d.] Västg Värml **tossesumma** **v.** [*tåssesômma, tåsesumma* o.d.] Boh Dalsl **simma** **grodsim, simma** **brösts.**

toss-sli **el.** **tosse-** **n.** [-sli, -sjli, -hli o.d.] **grodrom, grodägg** Hall Boh Dalsl Värml. *Tåssesli ska våra bra mod frekner* (fräknar) Hall.

tossa f. [tåss-, tauss- o.d.] **1** groda Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml. *Um dän första tåssa en får se på å:rt (året) hôppar imot en bËir dä motgång Västg. Sôm en koker får en ätâ, sa gumma, hade tåssa i grötfatet Östg. Ha du sjänt på e tå åss nôn gang sô kall o ä?* Värml. **2** padda Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Häls Ång. *Me`en (medan) di sa sov ha`ad arma o fröe (ormar och grodor) o tellome stora taussa kråp i dom Smål. Tåsser ä sjykka (tjocka) å kËompeta (klumpiga) å hôppa inte vârst langt Hall. 3* levnadsglad flicka Blek Smål Hall Västg; uppstudsigt flicka Dalsl. *De va na lita tåssa Västg. 4* liten kvinna Västg; liten o. svag kvinna Smål.

tossa f. [tåss-, toss-, tuss- o.d.] **1** enfaldig, dum el. stollig kvinna el. flicka Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Uppl Dal Gästr. *Dän forbannade tåssan, Bålla, la si imällum så de ble inte nåd ou mä-d Skåne. Ho vimsär å fale sâm en rikkti tossâ Sörml. 2* klumpig el. ovig kvinna Smål Sörml Uppl Dal; äv.: lat, trög kvinna el. flicka Dal.

tossa f. [tåss-, töss-, tô`öss o.d.] **1** socka utan skaft; strumpa avklippt i skaftet; använd som toffel el. innesko Smål Östg Sörml Värml Uppl Dal Gästr. *Ja skull ha hatt e tô`öss på dän anner fotn åg Värml. O sätt (hon satte) påssâ tåssunä på fôttra Dal. 2* toffel el. sko av filtat tyg; stickad toffel Sörml Uppl Gästr Häls. *Sätt påddä tåssônô nu nå du bir innâ hân! Gästr. 3* gammal, utnött sko Uppl; sämre sko Sörml. **4** fotbeklädning av omvirade trasor Sörml Uppl. **5** ombindning el. förband kring finger el. tå; fingertuta Uppl; dåligt förband Sörml.

tossa v. [tåss- töss- o.d.] **1** gå med ljudlösa steg; hasa; gå i bara strumplästen; jfr **3tussa** Västg Dalsl Sörml Värml Uppl Dal Häls. *Ho jekk där å tössâ över gôËve Värml. (Jag hörde) hur dä fnaskâ å knaskâ å tössâ iväg från kôjâ bort mot milân, men ingenting såg ja Dal. Dôm jorde skor tå nävre sôm dôm jekk å tössâ mä Häls.*

tossa v. [tuså, tösô o.d.] = **3tåsa** Dal.

tosse m. se **2tose**.

tosse m. [tåsse, tösse, tusi o.d.] **1** enfaldig, dum el. stollig man el. pojke, tok, tokstolle; äv.: tokrolig man el. pojke; jfr **1tusse** Skåne Smål Hall. *A din tåsse, de kan du väl vidda! Skåne. Dän däringe lelle Joan e alt en rekti tåsse Hall. 2* stillsam o. oansenlig man; äv.: sölkorv Dal. **3** björn; använd som noanamn; jfr **4tuss 4** Dal.

tossespy vanl. n. [tåssespy, tåssespu o.d.] **1** grodrom, grodägg Västg Boh. **2** grodyngel Boh Dalsl. *Vassdôpen va full av grönt sli (slem) å tåssespy Dalsl. 3* grön o. slemmig vegetation i stillastående vattendrag; andmat Smål Västg. *JässjËingen hade fassnat i tåssesput Västg.*

tössla v. tala otydligt; mumla; sluddra Skåne Hall Sörml.

tosslas v. [toss-, tuss- o.d.] Blek Smål toslas v. Öland Smål nötas så att fibrerna skiljs åt; trasas i ände; om rep, snöre, trä el. tyg o.d.; ofta i förb. *upp* Blek Öland Smål. *Tyât ha tosslats öpp i kantânne Blek. (Repet) de toslas i ännen Smål. Ploggân (träpluggen) ha tosslats ööpp te liân, vi follâ ha en nyâ Smål. 1* flagas el. skavas bort av nötning; äv. i förb. *upp* Öland Smål. *E tve`ek (skinncant) på nagËa sâm tosels åpp utâ sjâ`âËv*

sjinne Öland. Dä häô gôlvet dä få n gno te dä toslas, ôm dä ska ble vitt Smål. Hann gå så tääanne (tårna) tosslas Smål.

töst m. [tåist] idissling; äv.: förmåga att idissla, i sht i uttr. som *mista* el. *förlora tösten* o.d. Gotl. *Di föläura tåisten. Di ska svelg tåistn fyst.*

tösta v. [tåiste o.d.] idissla Gotl. *Kou liggat u tåystar.*

tosta f. se **tusta**.

tostra f. [tostre, tostär o.d.] Med Jämtl Ång Västb Lappl *toster n.* Ång Västb Lappl *gnista*; äv. i liknelse om livligt o. sött barn. *Du ä e lite toster Ång. Han fär åt (far fram) sôm e rektet tostär Lappl. Hä sprutä no ändå tostren å ellpöLer (eldflammar) Lappl.*

tostra v. [tostr-, tostär o.d.] *gnistra*, slå *gnistor* Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; slå ut (*gnistor*, eld o.d.) Jämtl. *De va reïnt sô de tosträ eïln ta a*, det var rent så det sprutade *gnistor* från honom Jämtl. *Hä tostre så styggt ta gränven (av granveden) Ång. Nu ha vi tôkkän språkave (sprakved) , dä kast å tostär Lappl.*

töt m. *utbuktning, utväxt; knöl* Skåne Blek Smål. *Den däre töten den skäj du ta au Blek. De ä ein stöoe töt på bärkstammen*, det är en stor utväxt på björkstammen Smål.

töta v. [töt-, töut-, tåit-, tâ`aut o.d.] **1** blåsa i lur o.d.; tuta Västg Gotl. *Nu sa (ska) dä le änna tötas i basun um dä brölluppet Västg. Lurn va utå kôppar så långer, dän tötte di i nôr di sulle kâmma ihop te stämnera Västg. 2 om ko: råma svagt, stänka Jämtl. 3 tala oredigt Gotl. Päjt (pipa) u tåjt. 4 stamma Västg.*

töta f. [tåit-] **1 = töt** Gotl. **2** hoprullad näverrör; näverlur, använd att spela på; jfr **2tuta** Gotl. **3** kvinnligt könsorgan Gotl. **4** flicka Gotl.

tota v. se **tåta**.

töte n. [töte, tete, tö`öt o.d.] **1** ämne, material; ofta: ämne i garn, tyg, väv o.d.; spånadsämne (ull, lin, hampa o.d.) Häls Härj Jämtl Ång Västb. *Har du nå tete tä järâ å (göra av) ? Häls. Va er â för tötö ti â? Ång. 2 sämre lin (som blir kvar vid bearbetning, bråkning o.d.); blånor Dal. 3 utmärkande egenskap, karaktär; gry, anlag Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. Dä ä bra töte i pöitjen Häls. Dä ä töte i a Härj. Hon ha då ingge tö`öt utei sä, då hon lätt-n djära sönn (låter honom göra så) Norrb.*

totta v. [tått-, tått-, tått, to`ott o.d.] **1** med tryck pressa (ngt el. ngn), ofta i förb. *totta ned, till* osv.; äv.: klämma, krama, ofta i förb. *totta ihop, ut* osv. Gotl Ång Västb Lappl Norrb. *Han tåtted perar, han tåtted dum pa tallriken*, han klämde potatis ur skal, han klämde dem på tallriken Gotl. *Dam brukke tåttâ på-rnâ sâ dâ vordd hôLâ*, de brukade klämma på det så att det blev håll Ång. (Han) *mått ha tåtte ihäL mä!* Han kunde rent av ha klämt ihjäl mig! Ång. *Tått ut` görä bårte finn*, tryck ut varet ur finnen Västb. (Man) *tåttâ ne` ostn vä hänrän (händerna) (i ostkorgen) Lappl. Än Pär totti mä å så foll i (så föll ja) Norrb. 2 i förb. totta ihop*, låta mjuka upp Västg. **3** med avs. på spene: mjölka (genom att dra i el. massera spene), eftermjölka; äv. i förb. *totta upp*, arbeta upp mjölktilförsel ur juver Boh Jämtl. *Je jett sette å tautte n henn kua sa länge innan mjaLka ta sjlut Jämtl. Tå`ått opp i jeit Jämtl. 4 om barn: dia Boh. 5*

bildl.: likna, ge anklang, dra åt ett håll Västg. (Namnet) *Gradén, dä sulle la tåtta på Gra:nare.*

töttra v. [tö:dr-, tu:dr-, tyddr-, tuddr- o.d.] jfr **2tjuttra 1** prata fort o. oredigt, tjatträ; sluddra Skåne. *Snakka reded o stau inte sånnit o tödra. Han tyddra po så en konne knafft fårrståd. 2* om el. till småbarn: jollra, prata barnspråk Skåne. *Han tödra ô jekk pau mä glöttana.*

töv n. f. [töv-, tev-, tevv o.d.] **1** våtländig, mossbevuxen o. risig trakt; liten mosse Ång Lappl. *Han hadd vortä rekktit trött för dä är sä tongsamt å gå ti töva en hel dag* Lappl. **2** glest skogsbevuxen hedmark Härj. **3** risig skog, snår Häls Med.

töva v. [töv-, tev-, tö`öv o.d.] valka (yllematerial); tova Boh Dalsl Värml Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Tåkke di ha töve hôser å vanter på kaller di tövffôl (valkbräda) , nå di ha vile hatt tjokt* Värml.

tova f. [-o-] Västg Sörml Dal tuva f. Sörml flicka. *Ett par små tover* Sörml.

töve-fjöl töv-fjöl f. valkbräda; tvättbräda Boh Dalsl Värml.

tövel n. **1** person som är tafatt, drumlig, långsam el. ovarsam i arbete; odugling Dal Med Ång Lappl. *Han ä sôm ä tövæ* Lappl. **2** ngt litet o. otympligt Ång.

tövja v. rulla (ngt) mellan fingrar, fingra, tumma; äv.: sammanpressa, packa, äv. i förb. *tövja ihop* Härj. *Tövjö i hop ulla.*

tövla f. växten kardborre Sörml Närke. *Han kastâ så mekki tövêir påmmäjj så dä tog mäjj en hel timmi te plåkkâ bâtt-âm* Närke.

tövla f. [tövvêl] = **2tyvla** Uppl. *De va just ingâ tövvêr på nete men de va bra nog me fisk.*

tövla f. jfr **1tyvla 1** flicka Uppl Dal. *Å va ful e litä tövêa hä ô nan, det var väl en liten tulta det också* Dal. **2** kort o. tjock kvinna Uppl.

tövla v. GÖRA OM TILL TOVLA? [tövvê-, tövve o.d.] **1** hårt o. ovarsamt klämma, kladda el. fingra på (ngt el. ngn); med avs. på tyg, papper o.d.: skrynkla, knyckla, äv. i förb. *tövla ihop*; se även **tuvla 1 3tyvla 1** Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Norrb. *Du får int tövve mä katta på dätta vis* Värml. *Sett int å tövê ha:sjffêka* (halsduken) , *hu kan bÊi smuÊu* (skrynkelig) Jämtl. **2** i förb. *tövla ihop* , trassla el. knorla ihop; i fråga om garn, hår o.d. Dal. **3** rulla (ngt) mellan fingrar; se även **tuvla 2** Värml Härj Jämtl. **4** utföra med dåligt el. oskickligt handlag; jfr **tuvla 3** Värml Dal. *Han tövvêr å skriver* Värml. *Han tövvêr allt te´, män dä bÊir sôm dä bÊir* Värml. **5** tumla runt; se även **3tyvla 2** Uppl Dal Häls. *Däm tövêa utivir bâkkôn* (utför backen) Dal. **6** gå med vingliga o. osäkra el. klumpiga rörelser; ofta om barn, hundvalp o.d. Dal.

trå s. oböjl. [trå, tra] trots, illvilja; i uttr. *göra i trå* el. *göra än i trå* , göra i trots, göra avsiktligen tvärtemot, göra på pin kiv Ång Västb Norrb. *Han jorde na änn i trå* Ång. *Ån gjan e för åt djåra i tra åss* , han gav henne det för att göra i trå oss, dvs. han gav henne det för att trotsa oss Norrb. *Ån sit å hev äi se döyndja båra för djåra i tra* , han sitter och häver ur sig dyngan, dvs. släppa väder, bara för att göra i trå Norrb.

trå adj. [*trå, trau* o.d.] härsken Värml Dal Härj Jämtl. *Silla va sô trå sô jä ellôr i hâsj*, sillen var så härsken så jag eldar i halsen, dvs. har halsbränna Dal. *Dôm ha vôårtti trå de hânn flôtân* (grädden) Härj. *Smöre e trått* Jämtl.

trå adj. 1 som dröjer sig kvar; äv. om person: trög, lat, senfärdig Dal. *Iri så tråer åg Liede ui mig*, ni är så tröga och leda mot mig. *Snôn ir trå*. 2 envis Dalsl Dal.

trä-ale n. [*träale, träalle* o.d.] 1 trävirke Skåne Smål Hall. 2 mindre samling av träd, skogsdunge; skog Skåne Smål Hall. *Kalana gau lösa hännad i träjjaled hännad kösten*, kalvarna går lösa häråt i dungen häråt kusten Skåne. *På dänn tien vavste* (växte) *däe inte träalle i grustagen* Smål.

trä-ander f. [*trä:å'nner, tre:a'nner, tre:a'nder* o.d.] Smål Sörml Värml Ång trä-andra f. [*trä:å'nnr-, trä:å'ndr-, tre:a'ndr-* o.d.] Smål Västg Östg Närke Värml Uppl slitskena av trä under mede på kälke o.d., träskoning. *Di satte träännrer på sjaEka* (kalkarna) Smål.

trä-far m. styvfar Skåne Hall Västg.

trå-lök m. [*tråläuk, tröläuk, traulöuk, traolöuk* o.d.] penningört Jämtl. *MjaEka smaka ont nôr kuan ha ete traulöuk*, mjölken smakar illa när korna har ätit trålok. *Odel da peran å trålautjen, puttre n Krus-Påll, jo`oE solhilla å taxere perlanne*, odla potatis och trålok, muttrade Krus-Påll, gjorde solhylla, dvs. skuggade med händerna, och taxerade potatislandet.

trä-mor f. styvmor Skåne Blek Hall Västg.

trå-regn n. ihållande regn; återkommande mindre regnskurar mellan solsken Västg.

trå-så v. beså (ngt) med samma utsäde år efter år Med Jämtl Ång. *Hå vaks änt sô myttjä för då å:kran vart tråsådd*, det växte inte så mycket förr då åkrarna blev tråsådda Med.

trå-sol f. ljus o. flerfärgad fläck på himlen vid solnedgång, väderson, bisol; förebådar hur vädret blir kommande dagar Dalsl Värml. *Dä blir tråvär för de å tråsoEer*

trå-talig adj. Smål Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml **trå-talen adj.** [*tråta:En, tråta:rn* o.d.] Boh Dalsl Värml **trå-talsen adj.** [*trå:tassjen, trå:ta:sjen* o.d.] Västg som talar mycket o. upprepande om samma sak; som är tröttsamt tjatig; långgrandig. *När-an fått lite i säk så ä han så tråtaEi så dä tar allri sjlut* Västg. *Prästen va bôrdde tröge, tråtarn å antruten* (andfådd) *där han stog på predikestorn* (predikstolen) *i hele tvo timmar*

trå-tyg n. 1 trolltyg Sörml Uppl. *De va någe tråtyg oppe på vinn, men va de va vet ja inte* Uppl. 2 ngt elakt, rackartyg, sattyg, jävelskap Sörml Uppl. *Di* (dvs. katterna) *går å eter så mykke tråtyg* Sörml. *Va äre för tråtyg du ar itta* (har hittat) *på, onge?* Uppl. 3 skräp, ris o.d. Uppl. *Sö harö vurri tåkkö tråtyg på vegin*.

trå-väder n. [*tråvär, tråover* o.d.] 1 ihållande väder av samma slag som för tillfället råder; enformigt väder Västg Boh Dalsl Värml Dal Jämtl. **a** ihållande torrväder Boh Dalsl. *De hade vôt tråvär i e langsammeli ti* (tid) *å dammen hade tivo stat änna tôr* (nästan torr) Boh. **b** ihållande regnväder, i sht med duggregn el. mindre skurar Hall Västg

Boh. **c** ihållande mulet el. disigt väder Dal. **2** skiftande väder som växlar mellan klart o. mulet el. regn Västg Boh.

trä-vara f. växande skog, skogsbestånd Skåne. *Ställed ligger i trävaran. Där ä me`en traivara pâu da sjifted*, det är mycket skog på det skiftet. *Kregen jinge* (kräken gick) i trävaran.

trabbla v. **1** treva, fingra; med fingrarna känna efter Skåne Smål Hall. *Han kunne inte lätta (låta) bli å trabbla på-att* (det, dvs. handklaveret) Smål. *Ä du då nu å trabbla ijänn?* Smål. **2** gå med osäker gång Skåne Blek Smål. *Ho* (hur) *måonga mil ja ha`a tra`ablat på dän* (vägen) Blek. *Vi fekk gau då i skummet* (mörkret) *å trabbla* Smål. **3** läsa hackigt o. osäkert Skåne Hall Västg. *Gamla gåbba o tsjåringô såde dää o trablade* (under husförhöret) Skåne. *Han trabblar nô han läser* Hall.

trabelera v. [-le`ra] **1** gå trevande Skåne Smål. *Rätt som ja jekk dar o trabelera i mårrke sau kom ja au stien o de va jua o hitta den sin*, plötsligt när jag gick och trevade i mörkret så kom jag av stigen och det var lögn att hitta tillbaka till den sedan Skåne. **2** i förb. *trabelera sig (fram)*, med svårighet röra sig (fram) Skåne Smål; äv.: klara sig, reda sig Skåne. *Han har svåurt får å trabelera si fram* Skåne. **3** vidröra med fingrarna, fingra, treva; tafs på Skåne. *Ha står du o trabelerar på karen får?* **4** sakta o. med möda läsa; med svårighet stava igenom en text Skåne. *Da va monga som einte konne laisa i bog* (en bok), *där stoe di o trabelera*. **5** sakta vanka omkring, spankulera, vandra; trampa omkring o. lämna spår; se även **travelera** Skåne Värml Jämtl. *Ja brugar barra gau här hemmakring å trabelera* Skåne. *Höss då herr e trabelere!* Så upp trampat det är här! Värml. **6** springa om varandra; jakta Boh.

trabelt adv. [tra`belt, tra`bbelt] **1** besvärligt, svårt, bekymmersamt, motigt; se även **travelt** **1** Boh Dalsl Värml. *I dag ha ja hat trabelt mä koa ska-n tro* Värml. **2** bråttom, brådslande; jäktigt; se även **travelt** **2** Dalsl Värml. *Dä jekk ju fortare å gå denne väjen om då va trabelt* Dalsl.

track n. (djupt) fotavtryck i mark efter djur, spår Värml Häls Härj.

träck n. [träkk, trettj o.d.] Skåne Blek Hall trække n. Västg i uttr. *i ett*, i ett sträck, i en följd, utan avbrott Skåne Blek Hall Västg. *Vi tsjörde ti Sjöbo i et trettj* Skåne. *O sau haullde vi pau te frukastdais* (frukostdags) *i aitt träikk* Skåne. *Sjöra sju mill i ett trække* Västg. **1** i uttr. *i träck*, i rad, i följd Skåne. *De har vadd flere dållie år i trettj. Tre da* (dagar) *i trekk*. **2** luftdrag; tvärdrag Skåne Hall. *Stäng daren* (dörren), *här e liasom trekk* Skåne. **3** anletsdrag Skåne. *Han hade samme trekk såm moren* (modern).

träck m. [träkk, trettj o.d.] i uttr. *i en träck*, i ett sträck, utan avbrott; jfr **1träck** **1** Skåne Hall. *Han dansa fira dansa i en trettj* Skåne.

tracka v. [trak-, tra`akk o.d.] trampa (omkring) Värml Dal Häls Härj. *Här ha räven vô`ôr, titt va han ha tra`akk* Värml. *Vûkken äre sûm ha trahkâ hân?* Vem är det som har trampat här? Härj.

träcka v. [träkk-, trettj- o.d.] **1** dra (ngt); äv. i förb. *träcka upp* Skåne Blek Smål Hall Boh. *Di ögen trate dåkktit i gaur för di va bå för plo å aur, de öken drog duktigt i går för de var både för plog och årder* Skåne. *Fiskana trakkte sinna båuta på åuen, fiskarna drog fram sina båtar på ån* Blek. *Hu va`a å va twongen te å trekka opp stubben* Hall. **2** hala (ngt); ofta i förb. *träcka upp* Skåne Hall Jämtl. *Så sto di å trekte ed* (det, dvs. vattnet) *åpp* Skåne. (Käringarna) *hade trekt opp sjorttla för å ta b£oi£a* (blodiglar) *sum sate-se på bäjjna* Hall. **3** dra upp urverk i (klocka) Värml. *Ha du tråkkt k£ôkka?* **4** i förb. *träcka av*, *repa av* (ngt) Gotl. *Någun ainda såm har breukt trækka av råinelau, någon enda som har brukat träcka av rönnlöv*. **5** dra (klädesplagg) av el. på; ofta i förb. *träcka av* el. *på* o.d. Skåne. *Trækka klärna. Å narra mi ti å trettja klärna åv mi, fårr de ad darr va så hitt.* **6** attrahera (ngt); dra in, dra till sig; äv. i förb. *träcka in* Skåne Hall Boh Värml; äv.: *fordra* Skåne. *Tsjulned e jo så farlia dyrt, de trettjår så min pång* (mycket pengar) Skåne. (Storvuxna barn) *di trettjår stora klär* Skåne. *Han trækker in´ bra mä pång* Hall. *So£a trättjå rängn* Värml. **7** lyfta (lön, hyra o.d.) Skåne Blek Hall. *Han kom å trekte löna* Hall. **8** om brygd o.d.: stå till sig, dra; med tanke på att dra ur el. till kraft, must o.d. Skåne. *Drekkat staur å trækker. Svinatarma lega å trækka i drekka.* **9** tränga in, framtränga; vanl. om vätska o.d.; äv. i förb. *träcka in*, *träcka igenom* o.d. Skåne Blek Smål Hall Boh Värml. *Syropen trekkte ing i bröed* Skåne. *De trækker vann* (vatten) *ijönnom taget* (taket) Hall. **10** absorbera (ngt), suga upp Värml. Skonna (skorna) *trättjå vattn.* **11** om luftdrag, köld, värme o.d.: dra in; äv. i förb. *träcka in* Skåne Smål Hall Boh Värml. *De trökkår so frau dåren* (dörren) Skåne. *Rök trække in i huset* Smål. **12** konsumera, förtära; ofta i förb. *träcka i sig*, *dra i sig* Skåne Hall Boh Värml. **13** knuffa (ngn), tränga; äv. i förb. *träcka till* Hall Dalsl. *I behöven väll inte trækka pau sau rålet* Hall. *Ja ska trække te´ däj så du stuper kôller bötta* Dalsl. **14** slå (ngt el. ngn) o. träffa; äv. i förb. *träcka in* el. *träcka till* Blek Smål Östg Värml. *Han trakkte ing dänn stora femtumsspiken* Blek. (En kastlek med boll var:) *trække te må£s* Smål. *Han tråkkt te´-n* Värml. **15** sträcka, tänja; räcka upp till; äv. i förb. *träcka upp* el. *träcka ut* Skåne Blek Östg; i förb. *träcka på sig*, *sträcka på sig* Skåne; bildl. om tid: vara, räcka; dra ut Skåne Gotl. *De börjar å trettje ud po tiden* Skåne. *Han trækka pau se* Skåne. *De trekkede et dyngn*, det varade ett dygn Gotl. **16** förflytta sig; gå fort, springa; äv. i förb. *träcka iväg*, *träcka av* o.d. Skåne Blek Hall Boh Dalsl Gotl. *Ja trekte mod Sumårshamm, jag drog iväg mot Simrishamn* Skåne. *Han e gôou* (bra) *te å trekka* Blek. *Den väjen va nåkk den vanliaste nôr de skulle trække i väj te Byn* Dalsl. *Da fikk di trækk i snåiän* (snön) Gotl. **17** om båt: gå framåt Uppl. **18** driva fram el. glida mycket sakta; äv. i förb. *träcka upp*; om moln o.d. Västg Boh. *Sjua trækker för no£a, de lätta molnen driver mycket sakta för nordanvinden* Västg. (Molnbanken) *han trækker app i sövä´st* Boh.

trad vanl. **m.** **1** väg som banats genom trampning el. fordonkörning; upptrampad stig (i snö o.d.) Skåne Blek Öland Smål Hall Gotl Östg Sörml Närke Värml. *Gåu i traet pojkl!*

Blek. *De va så mött (mörkt) se de knafft kunn si tran som de sku`ull fö`ölj Öland. De va barra ain smale tra te stuan (stugan) Smål. 2 (gräsbevuxen) mittenremsa på grusväg varpå dragdjur går; jfr trav 2 Gotl. Hästn kan int fa laupä i vägspurä för da gar täu vangsjaul på tradn u da gar de tungt. 3 färdled på vilken ngn el. ngt regelbundet färdas, stråk Blek Öland Boh Sörml Värml Västb Norrb. De mange bryggena sôm båden (båten) anlöpte appumä sin trad Boh. Inte vet ja va busa ha för trader Sörml.*

trad n. Jämtl trad f. Härj Med tra, trå] **1 = tråd 2** Härj. **2 = tråd 3** Med Jämtl. *Stäng in kuan inni tra!* Jämtl.

tråd f. [trôd, trô o.d.] **1** inhägnat mindre område, inhägnad täkt Dal Häls Härj. **2** inhägnad o. uppodlad åker, täppa Dal Härj Jämtl. **3** inhägnad betesmark vid ladugård el. fäbodvall, kreatursfälla Dal Häls Härj Jämtl. *SjLäpp sjen (släpp korna) i trôa Dal. Dôm ha full trôddir utôm ga:rstekta ô kringg dôm ha dôm rektôe hôgôr, de har väl tråder utanför gårdstäckerna och kring dem har de riktiga hagar* Härj.

träd n. [trä o.d.] krukväxt; blomma Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Sörml Närke Uppl Gästr. *Så fulla ja aur (fyller jag år) då, så va lärarefruen inge å gå me (gav mig) et trä Skåne. I fönstât sto Kressti blodsdrôopp å annra trä Smål. Träna sloker ôm en gLômmer vattne dôm Östg.*

träd n. [trä, tre o.d.] knuten el. flätad frans av kanttrådar på duk el. örngott o.d.; fransflätning Skåne. *Där va sont grant trä po dugen.*

träd-bulle m. [träbulle] blomkruka Smål.

träd-burk m. [träburk, träbork o.d.] blomkruka Västg Östg Närke. *Vitt kräppapper å svarte bann ikring träburka (förekom vid begravning) Östg.*

träd-fall n. [trôfall, trafall, trôfåll o.d.] gödselränna i fähus el. ladugård Dal Gästr Häls Härj Med. *Jä hâ££ska i trôfållô ô sj£o huvuô i môsôjellen, jag halkade i gödselrännan och slog huvudet i mosslagen* Dal.

träd-knarr m. [träknarr, treknârr, treknårr o.d.] hackspett ofta: spillkråka Sörml Värml Uppl Dal Häls Härj Västb Norrb.

träd-päron n. [träpäan, träpären, träpära o.d.] Blek Smål Östg Uppl träd-pära f. [träpära o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Östg frukten päron; jfr **pära, päron**. *De va agustipäror o vanlia träpäror* Skåne. *Äpp£e å träpära dä ha-ddi alt lite mä hemme Östg.*

träd-ros f. [träros] odlad törn- el. nyponros; ros som krukväxt el. prydnadsväxt Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg. (I köksfönstret) *fanns dä bôrdde träroser, bloddroppar, balsaminer* Dalsl.

trada f. trampa i vävstol el. till spinnrock Östg Sörml Med.

trada v. [tra`a, trava o.d.] **1** bana väg genom trampning el. körning i snö, högt gräs o.d., spåra; trampa o. göra farbart; äv. i förb. *trada upp* Skåne Blek Öland Smål Hall. *Trava opp en sti* Skåne. *Däa snöen inte äi sau jyp gauå vi fåre å tra`a få fruntemmåna, där snön inte är så djup går vi före och tradar för fruntimmerna* Blek. *Å dä tra`att nået mot den gåern (gården) ? Smål. De e inte faled (svårt) å kamma ätte (komma efter)*

när andra ha gått före å tra`ad* Hall. **2** om snö, i förb. *trada sig*, packa sig, krama sig Smål. *Yåsnö* (yrsnö) *tra`a se inte. *I da lättå han traâ se*, idag låter han, dvs. snön, packa sig.

trada v. pressa ner trampa (i vävstol e.d.) Sörml. *Förstä* (så fort) *ho tradä slapp en lenk åv*.

tråda v. [tråd-, trôd-, trod- tror-, trådd-, trôdd-, trô o.d.] (till ä. sv. *trâda*, trampa) **1** om större fågelhane, i sht tupp, orrtupp o.d.: betäcka (hona) Östg Sörml Värml Uppl Dal Norrb. *Tuppn sku te` å tråda hõna* Uppl. *Tuppån vill tä å trôda* Dal. **2** om mindre handjur, t.ex. katthane: para, betäcka Värml. (Katten är) *te å vâ på å trô*. **3** om man: knulla (ngn), ha samlag Värml Uppl. *Han trôdda-na*. Uppl.

tråde m. [trudä o.d.] tråd m. [trud o.d.] äggvitesträng i äggula; enligt folktron: fågelhanens sperma; jfr **dränke**, **tråda 1**, **älske** Gotl. *Självo trudn han sitar i äggplomu* (äggulan) *han*.

träder s. pl. [trär] vita linneremсор med flätade el. knutna fransar i kanten, linnehängkläde, drätt; används som bonad i högstuga under julen Hall.

trådsla v. [tråssjL-, tråssl-, trôssl- o.d.] **1** träckla; äv. i förb. *trådsla fast* Smål Hall Västg. *Marka fõsst å kLëppa te`, senn tråssjla fast*, märka först och klippa till, sedan träckla fast Smål. *Hu hadde allareedan bejõ`nnt u tråssla pu unnevaa:el nu ja kâmm*, hon hade redan börjat att träckla på undervådeln när jag kom Smål. **2** i förb. *trådsla upp*, dra upp tråd, dra ur tråd Skåne.

träg n. [träj, träj, träg o.d.] trots, envishet, trilskhed; ofta i uttr. *göra i el. på träg*, göra i trots, göra på pin kiv Närke Värml Västn. *Dä jorde han bara på träj!* Närke. *Åte i ren träg*, äta i ren envishet, dvs. äta för åtgångens skull (men inte av hunger) Värml.

träga v. [träj-, treg- o.d.] **1** vara envis, envisas Östg Närke Värml Västn. **2** envist knoga, streta Värml Ång. *Ja se Hjalmar han träjer o arbetar betti o sent* Värml. *Trega å gå* Ång. **3** ständigt påtala el. påpeka o. förarga Med Ång Västb Norrb; äv.: tjata Östg Närke. *Mån hur Askäpöten han träjå å tjältå* (kältade) *så fekk han föLjå me ändå* Närke. *Ne n håd trege ve n i ståt*, när han hade retats med honom en stund Norrb. **4** ihärdigt utmana o. tvinga (ngn) till ngt Värml Ång. **5** värka ihållande i muskel o.d., molvärka Ång Lappl. *De trega å vârttj* (värker) Lappl.

träga v. **1** längta efter (ngn), trängta Dal Härj. *Å trägär faðra sänn?* Hon längtar efter sin far? Dal. *Han tregâ ett-e* (efter det) Härj.

trägas v. [träjjas, tregas o.d.] **1** göra ngt av envishet, envisas Värml Västb arbeta ihärdigt el. ytterst flitigt el. skyndsamt för att bli färdig Ång Västb. *Vi tregase å ville få pärlande fäLut* (potatislandet färdigt) Västb. **2** vara besvärlig, bråka, tredska; trotsa Värml. *Ja trejjas om då där*. *Ongerâ träjjes*. **3** retas; skämta el. narra Värml Norrb. *Do sko-nt tregas ve heondn, hån kân by`yt de*, du ska inte retas med hunden, han kan bita dig Norrb. *Hån tregase ve pitbåon*, han retades med piteborna Norrb.

trägg m. [trägg, trågg, träj o.d.] Värml Dal trägge m. [träddjô o.d.] Dal slags tvärgående takås i byggnad stock el. grov plank o.d. som går från vägg till vägg i ladugård el. fähus; används ofta som hylla att placera spannar, byttor o.d. på.

tragilja f. [tragilja, tradjili, trallia o.d.] mer el. mindre sannfärdig berättelse, anekdot, historia Uppl Dal Norrb; äv.: ramsa Uppl. *En el tragiljâ*, en hel ramsa Uppl. *Döm sått å taLa öm tralliur för vårann*, de satt och berättade anekdoter för varandra Dal. *Hån hâ gâoda taLegåvo o kân drå råoLiga tradjiljo* Norrb.

traj m. 1 upptrampad stig spår; jfr **2traj 2** Smål Västg Östg. *Dä ä en räv som haâ gaott hää, dä syngs pao trajen* Smål. **2** väg, färdled Smål Västg. *Dä kan ingen hinra me å gå min traj* Smål. *Ho går-sjin vannlia trajj mälla stuva å laggårn* Västg. *Se de va en gång en pajk, sum hade sin trajj över sunntaks vamma* Västg.

traj n. 1 tramp, springande, språng Smål Västg Östg. *Dä va et fasa trajj fåra hôler på rujen*, det var ett fasligt spring fåren håller på rågen Västg. *Ja sjöt-en i trajjet*, jag sköt honom i språnget Östg. **2** avtryck av tramp (i sht efter hare), spår; trampat ställe, lega Smål Västg Östg Värml Ång (utom Dal) Sörml Närke Uppl Jämtl. *D-ä trajjet han* (dvs. haren) *ha jort i natt* Östg. *Dä ä fale olika på hunna, n del nyste opp trajje frårn början te sjlut å n del vårve å ta utspåre*, det är mycket olika på hundar, en del nystar upp spåret från början till slut och en del varvar och tar utspåret (vid harjakt) Ång.

traja v. 1 trampa o. lämna spår; traska Öland Smål Västg Boh Östg Sörml Närke Jämtl Ång. *De ha gått å tra`ajj i snönn* Öland. *På en åffta trajad sti våkkse enget grås* Smål. *Sjöttera* (skytterna) *trajjar mä sina hunna dar i markera jamt* Västg. *Di hade grävLinge här ôppe sem trajede ner sjää* (säden) *på hösten* Östg.

trak n. murken träbråte; avskräde från träd; torra grenar o. kvistar, ris o.d. Skåne Blek Smål. *De bränner trak te petategrytan* (potatisgrytan) Blek. *De ä trak e`et* (efter) *den gammel jässken* (gårdesgården) Smål.

tråka v. [tråk-, trök-, tråk-, tråkk-, trôkk- o.d.] **1** hårt trycka (ngt), pressa; äv. i förb. *tråka ner* o.d. packa, sammanproppa, hoptrycka; äv. i förb. *tråka ihop* o.d.; se även **2tröka 1** Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Lappl. *Gakk åp pa lasset å tråka!* Blek. (Osten) *lägges i ystekårjen dåå tråkas osten så att vatlen* (vasslen) *rennå ut* Smål. (Jäsningen provades) *jenum att di trôka ner mä ena fingert på kaka* Västg. *Du ä tvungen å trôkä på`ordäntlit om vi ska kunnä få ijän lôkket* Östg. **2** klämma, krama Blek Smål Västg Östg; krysta Smål Västg. *Lätt* (låt) *ongen sitte å trôke e stunn på pôtta* Smål. **3** med svårighet svälja (ngt); ofta i förb. *tråka ned*; äv. i förb. *tråka i sig*, tvinga i sig Blek Öland Smål Ång. *Ja fekk trôka i ma maten* Blek. *Lite pärnagröt* (potatismos) *kan en väll troka ne* Blek. **4** trampa, stampa Västml Dal Häls Med Jämtl. (Hästen) *står å trôker* Häls. **5** gå i sakta mak, gå mödosamt, knalla; äv. i förb. *tråka av*, *tråka iväg* o.d.; se även **2tröka 2** Västg Östg Sörml Med Lappl Norrb. *Gubbär sëm inte kunne gå för rematisten träkä iväg för allä ville räknäs te Lasses bekantä* Sörml. (Han var tvungen) *trôka å`innätt*

myrån (inöver myrarna) å *he:m* Lappl. **6** ha tålmod, uthärda, stå ut; vara uthållig i en besvärlig situation; vänta tålmodigt; se även **2tröka 3** Västg Dalsl Värml. *Jak få la tröka mä-t* Västg. *Vi kan fara halv 8 om du kan tröck så länge* Värml. **7** envist tjata, kälta, gnata Uppl Västml Dal Gästr Häls Jämtl. *Lilljäsentan tröckar o vill gå ut* Uppl. *Du trökâr å trökâr så nu tô£ ja-nt nå mer!* Gästr. **8** göra ngt som är enformigt, tröttsamt el. besvärligt; knoga, sträva, stå i; äv. i förb. *tråka på* Skåne Smål Västg Gotl Östg Närke Uppl Västml Dal Gästr Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Kvingan sad å tråka å spant läresgarn* Skåne. *Dä ba`a te å tråka pao å äabet* (arbета) *ijönom-att* Smål. *Va hon få tröka å läsa läksen* (läxor) Ång. **9** tröttsamt besvara (ngn); vara tråkig o. låta det gå ut över ngn; ofta i förb. *tråka ut* Skåne Blek Öland Smål Hall Sörml Närke Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Norrb. *Du tröka ut mä!* Dal. (Om jag skulle ge) *ut e bok, så va de int fôr te ässltâ* (uttrötta) *ni å trökâ ut ni Häls.* *Va ja b£i nö tröka tå ongan,* vad jag blir något tråkad av ungarna, dvs. vad jag blir less ungarna Med.

tråka v. [trek-, trekk-] **1** ideligen o. upprepande fråga el. böna; envetet tjata, gnata Ång. *Bäst han står där uta fönstre å treka, utan ått han fekk na svar se vâ£* (så blev) *gardina önnadrejaen...* **2** värka; molvärka Ång.

trakale n. [tra:gale, traekäl o.d.] smått skräp, avfall, avskräde Skåne Blek Smål. *Daj ä inte uddan tragale i daj som skulle va saj,* det är inte utan skäp i det som skulle vara säd Skåne. *Plakka ihob allt ris o tragale* Skåne.

träl m. [trâ£, trö£ o.d.] **1** förhårdning i hand, valk, knöl Västg Boh Dalsl Sörml Närke Värml Västml Dal Med Jämtl (utom Uppl). *Ja får arrbeta su ja rekktit får trå£a i näva* Västg. *Nokk sinns då att han vari sme fôr han har vârri tjåkka trå£âr i hännirâ* Närke. **2** förhårdning i fot; liktorn Västg Boh Värml Västml Jämtl. **3** skämts., i uttr. *träl i öra*, förhårdning i öra av för mycket tjat o.d., propp i öra Västg. *Han sjötar på hästa s-att di känne änna få trå£a i öra.* *Ho bara skriker åm håssbånn å håssbånn* (husbonden och husbonden) *så ja känne få tra£ar i öra å ja vet ju-nte vekken då e fråjan åm.*

träl m. grov järnsprint med huvud el. ögla i ena änden; används till att fästa skaklar i arbetsvagn o.d. Västg.

trälamoss trälemoss n. [-mô:s, -mu:s, -må:s o.d.] **1** björnmossa Smål Västg. *Vi sa* (ska) *ta öpp trälamôs, vi sa* (ska) *jöra kåssta å* (kvastar av) *trälamôsät* Smål.

trälg m. [trâ£g, trâ£j, tra£g, tra£j, trâ£i, trâ£j, trågg o.d.] **1** halsbindsle, vanl. av flätade vidjor el. av järn för fastbindning av nötkreatur, häst o.d.; halsring Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Butöusa* (fäbodtösen) *skulle jara ny e trå£jer att all jura innan hu buföu£e* (boförde) *heim* Jämtl. *Trå£ja a bannraida hä vâ ântingän vridä bårtti vidjâm hellâr å hådd dâm trå£ja bårtti stârk a mju`uk a jenkwista sâm va djortt sâm a U vâ ä hâk övärsti,* trälgar eller "bandreden", dvs. bindslen, det var antingen vridna av vidjor eller också hade de trälgar av starka och mjuka enkvisar som var som gjort som ett U med hak överst Västb. **2** bromsband (av kätting el. vidja) över slädmede; använd för inbromsning av timmerdoning Ång Västb. *Man he* (lägger) *trå£jen kring*

mejja Västb. **3** bomkoppel för inbomning av timmerstockar vid timmerflottnings Västb. **4** järnring som dras över stock o. som används som mått vid bilning el. täljning av timmerstock; ringformigt mått Jämtl. **5** stropp på sele el. i rem o.d. Värml Jämtl.

trälga v. [*träLj-*, *traLj-*, *trâLy*, *trä`äLg*, *trâ`âLj*, *trä`âLj* o.d.] **1** bromsa släde el. sparkstötting o.d. med hjälp av en träl; fästa broms på mede Ång Västb. *Man to sjäjjen* (kedjor) å *traLje ve däm* Ång. *De va se utför se ja gat traLje*, det var så brant så jag var tvungen att bromsa Västb. **2** tälja el. bila (en stock) till samma grovlek hela vägen med hjälp av en träl Jämtl Ång Lappl. *Åsân va trâLyeye å skivi mâ hivilâ*, åsarna var trälgade och skavda med hyveln Jämtl. **3** arbeta hårt, träla, släpa o. dra Ång. *A Elin fo gå å traLj å arbet.*

trall n. övre säng i tvåvåningssäng (skåpsäng, väggsäng) Uppl Dal Gästr. *Ôvân föllåtsänjôn är trallâ där â stôrrâ barôn liggôr om nâttrôn*, ovanför förlåtsängen är trallet där de större barnen ligger om nätterna Gästr.

träm f. [*trämm*, *tremm*] **1** slags vall av matjord som uppkommit genom plogning vid sluttande åker; åkerterrass Jämtl skarpt sluttande sjöbotten Jämtl.

tramla v. [*tramL-*, *trammeL* o.d.] **1** vidröra o. krama (ngt el. ngn) med fingrarna, klämma, kladda Hall Västg Värml Dal. *Han sadd å tramla kagan så dän smöla se* Hall. *Han tramLa na på bröstet å killa na* Västg. *Du får int trammeL katta!* Värml. **2** treva med händerna, famla; äv. i förb. *tramla sig (fram)* Hall Västg. *Gå inte lenger där å tramLa i mörkret* Hall. (Han fick) *tramLa å leta i rummet å ôfta fek han ha en bindel för öga* (under leken) Västg. *Du behöver-nte ta mä dä jus* (ljus), *du kan tramLa de fram* Västg.

tramp m. **1** yttertrappa vid farstukvist Västg Boh Dalsl Värml Häls. *E stunn etter* (efter) *så kom dä hästar å vagn å kurte* (körde) *fram te trampen* Boh. *Lägge bar* (granris) *fôr trampen* Dalsl. **2** farstubro, farstukvist utan överbyggnad äv.: farstukvist, veranda Boh Dalsl Värml. **3** trappliknande stege uthuggen i en grov stock Häls. *Hân damp åtabak i trampârn å sjlog hugge ti neddehte stejje*, han föll bakåt i trappan och slog i huvudet i nedersta steget.

tramp m. gångstig, (stenlagd) gång Smål Västg Boh. *Katta lå mett i trampen sat jak hólde på å trô på na*, kattan låg mitt i gången så att jag höll på att trampa på henne Västg.

trampa f. **1** = **1tramp** **1** Dal Häls. *An fuôr upfe trampu*, han gick uppför trappan Dal. **2** = **1tramp** **2** Dal. **3** vågrätt, plant steg (för att ta sig upp på vagn o.d.); trappsteg äv. i pl. *trampor*, yttertrappa med mer än ett trappsteg Dal. *An stellâ drikkskupo upå trampur*.

trampa f. [*tramp-*, *tramp*, *tra`amp* o.d.] **1** tryga för häst el. människa Västb Lappl Norrb. **2** broddförsett halkskydd för hela foten Smål Östg Häls. *Trampe ô tre* (av trä) *me dubba* Smål.

tran-galt m. **1** tranbär Västg. **2** gammal avelsgalt Västg.

tran-hack n. tran-hacka f. = **2trana** Häls. *Dä slör ut kvissler på ärmär å ben; ja tvätter mä kringt å håller mä ren sa tranhakk kan dä int vära.*

tran-juta f. [*tra:njut-*, *trannjut-*, *tra:njyt-*, *tra:nsjyt-* o.d.] Västg Boh Dalsl Värml tranejuta f. Västg tranbär. *Där vökkste dä en faläga mängde mö mólter å tranjyter*, där växte det en väldig mängd med hjortron och tranbär Dalsl.

trana f. [*tranâ*, *trånå*, *trânu*, *trônu* o.d.] **1** hävstång vid brunn för uppfordring av vatten, brunnsvind Gästr Med. **2** svängbar krok varpå gryta hängs över eld i öppen spis, grythållare, kittelvind Dal. **3** skedkrok; använd vid vävning Dal. **4** slags gåstol för barn; använd när barn ska lära sig gå Dal. **5** slags harv med extra långa pinnar Dal.

trana f. självspricka i hud Boh Dalsl Östg Sörml Närke Häls. *Stryg lide nösmôr* (nödsmör) *på tranera* Boh. *Ôm en sje:nte i sjârra å b£edde lortiger ôm fôttera då kune dä b£i trana å*, om man sprang i kärren och blev lortig om fötterna då kunde det bli självsprickor av Östg. *Ha trana i benâ* Närke.

tråna v. [*trå`ån*] (till **2trå**) härskna Jämtl. *Hu ha tråne, sillâ. Smöre trå`ån.*

tråna v. [*tro:rn-*] sträcka ut (för att nå); sträcka på sig Ång. *Si hôr koärn trornâ övär dittpa Pälläs*, se hur korna tråna över på Pelles, dvs. se hur korna sträcker halsen över diket till Pelles ägor och äter . *Ingen er sô littn sô-nt han jett* (måste) *krype å ingen er sô stor sô-nt han jett* (måste) *trorne. Han gatt trorne för-del å no*, han måste sträcka sig för att nå .

tråna v. [*trån-*, *trein-*, *tre`en* o.d.] **1** om hö, gräs o.d.: gulna o. vissna, bli gammal o. torr Värml Härj Jämtl. *Gräse ha trene* Jämtl. **2** om växt: ha klen tillväxt Värml.

trana f. mittstolpe som uppbär ryggåsen i ladugård o.d. Västg.

trånas v. [*tra:nes*, *tra:rnes* o.d.] **1** härskna Västb Lappl. **2** om fett o.d.: hårdna av ålder, kärva, torka Västb. *Ve va-sjmöri nave s-âtt int ä trarnes at*, vi måste smörja navet så att det inte trånas .

trånas v. sträcka på sig (för att nå), sträcka sig Norrb. *Je nåkes ät huri je än trånas*, jag når inte huru jag än sträcker mig . *Trånas så nå* (når) *du!*

trånas v. i förb. *trånas bort* **a** om smör o.d.: härskna Härj. **b** om sjukdomstillstånd o.d.: tyna bort, förtvina Värml Härj.

trång n. [*trång*, *traung* o.d.] Blek Smål trånge m. [*traunge*] Skåne Blek tät skog, tät skogsdunge; tätt buskage. *Ja hadde et sau grant traung änna hârifraun å åpp te måsen* (mossen) Blek.

trång n. [*trång*, *trang* o.d.] Smål Östg Närke Värml Västml Dal Häls Härj Jämtl Ång Lappl Norrb trånge n. [*trange*] Västg smal passage i terräng el. vattendrag; dalkjusa; sund.

trånge n. **1** trång el. smal passage i terräng el. i vattendrag Smål Hall Västg Boh Östg. *I trånge dä dä illavuert* (svårt) *å kâmma fram* Smål. **2** trängsel Smål Hall Västg. *Vaä dä`ä nôä trängä ve tjörka i da?* Var det trängsel vid kyrkan idag? Smål.

tränig tränug, tränot **adj.** **1** om kött, bröd, rotsaker o.d.: som har träaktig konsistens; hård o. torr, seg Västg Boh Dalsl Värml Jämtl. *Tränia morötter* Västg. *Fisken ä så träni* Värml. **2** om gräs o.d.: torr Dal. **3** om växt: som har klen tillväxt; spinkig, späd Värml. **4** om arbete o.d.: seg, tung o. besvärlig Västg. *Tränit arrbete*.

tränjon **n.** [*trennjån, trengjån, trängån, tre:njån, trenjo, trengjå* o.d.] tranbär (utom Värml Dal) Sörml Närke Uppl Västn Häls. *E var värre (mycket) me trängjon på träske* Uppl.

tranon **n.** [*trana*] tranbär Smål. *Pååkk åpp tranatt frå gôËvet! Trana di ä så anfaslit sure. Tranära ha mogne.*

tränsa **v.** [*tränns, tre`ens*] småträta, kivas, tvista Västb Lappl. *Tre`ens om na* (något) Västb.

tränsa **v.** anstränga sig till det yttersta, knoga Smål Hall. *Jaja, hon stakkôn, hon fekk alt tränsa fô sett* Smål. *Han trensar me en pôse* Hall. *Han trensa oppför trappera me den swåre (tunga) sekken* Hall.

trant **m.** tranter **m.** **1** pojke, parvel Östg Sörml Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb. *Kåmme du nu min lihll tranter!* Gästr. **2** rundlagd person Dal. **3** runt el. rundaktigt föremål (t.ex. bösskula, potatis) Dal. **4** lång o. smal man Västg. **5** luffare, kringstrykare Boh. **6** fyllbult, alkoholist Dal.

trant **vanl. f.** tygtrasa; trasig persedel, klädtrasa Smål Västg Dalsl Östg. *Hon hade ingen hojler (hel) särk utan dä va bara tranta* Smål.

tranta **f.** tranbär **vanl. i pl.** Dalsl.

tranta **v.** [*trant-, tra`ant*] **1** gå el. springa med korta steg, trippa, tulta; småspringa; trampa; **vanl. om barn; äv. i förb.** *tranta med* Skåne Blek Smål Östg Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Ång Västb. *Han kåmm ijhu` (ihåg), na ann bjynna pao (började på) å tranta mä` sin far* Blek. *Sitt på et ställe å inte trant ikreng!* Östg. *An stog (han stod) dânn å trantå å vellå åpp i knä* Gästr. **2** traska, gå fort, springa lunkande Smål Värml Häls. **3** gå fram o. tillbaka utan mål, ranta Värml Västn Ång. *Va tranter du ätter, fresst (försök) å ta däj fôr mä nô* Värml. **4** syssla med ngt utan att det ger resultat Dal. **5** gå ostadigt o. vingligt, raggla, vackla Värml. *Han fäkk tå den e`en vangstaken sô han tra`ant båËet vägen*, han fick en stöt av den ena vagnsstaken så han vacklade bortåt vägen. *Han va se full se han trant.* **6** ramla, dratta Värml Häls Med. *Han tranta på assjäËä (arslet)* Med. **7** vara egensinnig o. bära sig åt; äv.: gnälla, kinka Dal.

tränta **f.** tranbär Boh Dalsl.

trantel **m.** bajskorv Uppl.

trantel **m.** liten tygtrasa; klädtrasa Västg Boh; avriven tygremsa Boh. *Ätter de vira ho schingeløev om (brottstället) å sinna en trantel å rörde-t inte på länge* Boh.

trantel **m.** liten person; pojke Dal.

tranuärla **f.** [*trarnue`la, tranue`l, trörnue`l, trönoe`la, tranue`lla, trörnue`ll, tranuässjla* o.d.] Dal Härj Ång Västb Lappl Norrb tranuhärkla **f.** [*tranuhässla, tranuhähla* o.d.] Dal

tranärsla f. [*tranesjla, trannässla, trörne'l* o.d.] Dal Ång Västb sädesärsla. *Trörneta kom fflytten om vorn* (våren) Västb. *Trarnuela vippä på stylä* (stjärten) Lappl.

tråpa v. [*tråp-, tråp, trå`åp*] sträcka ut armen för att nå, sträcka sig Ång Västb Lappl. *Hon sto på tå å tråpe ett* (efter) *kaffeburken på översthylla* Västb.

tråpas v. [*trapes*] = **tråpa** Norrb.

trappla v. Smål Västg Östg **trapla v.** Smål Östg åstadkomma ett knäppande ljud; slå lätt med fingrarna, trumma; med avs. på spel på klaverinstrument o.d.: klinka. *Råttera far här å trapple nätter i änn* Smål. *Han satt å traperde me fingra på boert* (bordet) Smål. *På kvällen så går ja te drängstuva ner å trappla ett taj* (tag) *på mett hånneklaver* (handklaver) Östg.

trappla v. [*trappel-, trapäl* o.d.] **1** trampa på samma ställe Dal. (Hästen) *han sto bar å trapelöt*. **2** åstadkomma ett bullrande ljud, bullra Dal. *Trapäl i trapon* (trappan) .

tras adv. se **trast**.

tras n. **1** skräp, smörja; ris Smål Värml Härj Jämtl. *Di brukkt å räfsa åpp sånt där tras å bränne åpp-et* Smål. *Då ä tras på isa* (om våren) Härj. *Ve kamm tel du sir i lite tras i ôugân åt å bror den mân vål et var biälken i ôugân det?* Hur kommer det att du ser ett litet skräp i din brors öga men blir inte varse bjälken i ögat ditt? Jämtl. **2** dumhet, tokeri; strunt; ngt som det inte är ordning med; äv.: besvär, omak Värml Jämtl. *Ett tåkket tras, nu ha ja vôr te dåkktern fäm gånger å int bäl nô bätter* Värml. *Vå er e för i trås?* Vad är det för dumhet? Jämtl. **3** omonterat nätverk till ryssja, mjärde el. fiskenät; odugligt fiskenät Smål. **4** snärja av trådar, trassel Västg.

trås n. [*trås, trôs*] **1** murket trä, förmultnat trä; smått o. söndrigt avfall från trä Västg Dalsl Dal. **2** smått avfall, boss o.d. Dal. **3** snömodd; issörja Dal.

tras-andad adj. som har svårt att andas p.g.a. förkylning, astma e.d.; andtruten Skåne Smål. *Ja va sa trasaunnad i da* Skåne.

trasa v. **1** trampa, klampa; äv. i förb. *trasa till* o.d. Smål Östg Sörml Häls Jämtl. *Den haLmen sôm di skulle ha te länghaLm fekk di inte trampe i eller trase te' mä skankera* Östg. *Snön?! Snartt gå fell hän bort bäre kraka* (kräken) *tô på strö`öl å trasa ti n* Jämtl. **2** traska, knalla; gå Hall Västg Boh Östg Värml Häls Jämtl. *Han har trasat dör* (hela) *den lange väjjen* Hall. *Å gusjelôv* (gudskelov) , *då traser å går!* Östg. *Trâsâ ti förföttren*, gå i strumplästen Häls. *Ve ske trasa vitt omkring a* (henne, dvs. kallkällan) Jämtl. **3** sträva, slita; arbeta hårt; ha mycket bestyr el. besvär Hall Västg Boh Värml Dal. *Va en får trasa!* *ja e så trötte* Hall. *Tra`as å arrbet* Värml. **4** i förb. *trasa sig* (fram) , hanka sig (fram); med knapp nöd reda sig Närke Värml Jämtl. *Han va int vârre än han tras så ditat* Värml.

trasa v. [*tras-, trås-*] spilla, slösa; strö, äv. i förb. *trasa ut* el. *bort* Dal Norrb. *Fôr dy han a bärrä tras bôrtt hä han a afft*, för att han har bara slösat bort det han har ägt Dal. *Trâsa åt bårt wåle ör nô uti å`säint*, slösa inte bort varje öre nu i allsinte, dvs. i ingenting Norrb. *Gå trâsa i grö`out öundi kåon*, gå och strö lite under korna

Norrb. *Milla ve:grendn å drosano ha ägnen å lettkårne trasas äot*, mellan väggranden och "dråsen" har agnen och "lättkornen", dvs. slösäden, strötts ut Norrb.

trasa v. 1 rossla, frambringa hest ljud vid andning Skåne Smål Hall. *Dä trasa i bröstet på an* Smål. 2 prata; kälta Hall Västg.

tråsa v. [trås-, trôs-] 1 rossla vid andning, pipa o. krasa; jfr **3trasa** Smål Östg. *Ja ä så försjö:rd* (förkyld) *så de trôser i bröstet* Smål. *Dä baʔe trås i-n*, det bara rosslar i honom Smål. 2 åstadkomma ett krasande ljud; t.ex. under ätande el. tuggande av ngt Dal. *Då en skull tråsô mä di da havvåbrön* (havrebröden), *sôm int hel* (höll) *te hännji ôpp* (att hänga upp) *en gang*.

träsa v. [träs-, tres-, trais- o.d.] 1 rossla, väsa o. pipa i luftrören vid andning Skåne Blek Smål. *Han e så krasled så de träsor så me`ed i bröstet på en* Skåne. *Da trajste rålet i halsen pau nåm* (honom) Blek. 2 frusta Skåne. *Så bårja ögen ble rädda å träste*, så började dragdjuren bli rädda och frustade .

trasa v. 1 trassla; ofta i förb. *trasa till* el. *trasa ihop* Smål Östg Sörml Värml. *Si dä lingarnet, dä va så fallet för te trase ihop sä*, se det där, lingarnet det var så benäget att trassla ihop sig Östg. *Han traser te`-et för säjj* Värml. 2 köra el. gå i besvärlig, snårig terräng el. i trång passage kränga el. träckla sig fram; äv. i förb. *trasa sig* Östg Värml Dal. *Dä en säks sju famne dä där trånget* (trånga passagen), *dä så en kan tras säj över* Östg. *Sen ha han fåt trase å hyre se fram* (för att få en bostad, dvs. han har ofta bytt bostad) Östg. *Ja ha trasa nåk* (nog) *mä å sjör i bara* (barmark) Värml. *Di tra`aser å tjör hōmen* (honom, dvs. släden) Värml.

träsas v. [träs-, tres-] vara ivrig i ngt för att hinna utföra det i tid, arbeta skyndsamt Ång Västb. *Spinne å träsas* Ång. *Demm tresesse å skull hässe fäʔut menn hä var dagen*, de träsades och skulle hässa färdigt medan det ännu var dag Västb.

trask n. [trask, träsk] 1 blött o. smutsigt väglag el. före o.d. Häls Härj Västb. *Dä ä e fali* (hemskt) *träsk* (på gården) Härj. 2 vattendränkt el. sumpig mark; träsk Skåne Smål Gästr.

träsk n. 1 sjö, insjö Öland Gotl Sörml Uppl Västb Lappl Norrb. *Män da däm ska sjöʔi kʔea*, *da däm vara tsjwöttä*, *da fara däm nedeill trästjärn*, men då de ska skölja kläderna, då de är tvättade, då far de ner till sjön Västb. *Än fåur å rå`åut opivi treskän*, han rodde uppöver sjön Norrb. 2 sank starräng; äng som varit insjö, avdikad sjö Norrb. 3 sumpmark, sankmark; grunt o. vidsträckt kärr med dyig botten o. stillastående vatten Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Uppl Västb. *Alle träsk å jöʔer söker di te å tårrlägge* (torrlägga) Östg.

trask n. koll.: skräp, ris; smått avfall från lin o.d. Skåne Blek Östg Sörml; äv.: spillror, trasor Uppl. *Vi fau väll ry onnan öllt detta trasked*, vi får väl röja undan allt detta skräp Skåne. *Trask å tökke där bör n kasta bört så inte kriterer kommer åt-e* Sörml. *He ha hagʔa så sedn ligger sjåm trask*, det har haglat så säden ligger som trask Uppl.

träsk-lagg f. n. [-lägg, -låg] strandkant av sjö, sjöstrand Norrb.

traska s. ogräs Gästr. *Åj, vâ traskâ ä va hânn!* Oj, vad ogräs det var här! *Dä finns allahanda sjlaggs traska. Vi rânsâ bort traskân i förrô vekkâ.*

traskig traskug, traskot **adj.** om väglag o.d.: som är blöt o. smutsig el. gyttjig; slaskig Dal Härj Lappl. *Dä traskut ut på gåŀa* (gården) Härj.

traskig traskug, traskot **adj.** **1** trasig, söndrig Skåne Boh Östg Sörml Jämtl. *Blåbären e traskeda* Skåne. (Kläderna) *di va slarvige å traskige* Östg. *Traskut kŀedd* Jämtl. **2** oredig, trasslig Sörml Västml. *Usch, såna traskuga härvor, en kan ju knafft häröla dom* Västml. **3** orkeslös; klen, svag; matt Skåne Smål Östg. *Va hon bårjar blåj gammel å trasked* Skåne. **4** med avs. på ekonomi e.d.: som är tunn o. knaper; besvärlig Östg Sörml. **5** som är liten o. eländig, ynkelig Skåne. (Korna) *di e trasked å smått.*

träsko-post m. skvaller, skvallerpost Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl. *Hon sprang jâna mä trässkopâsten* Smål. *De fanns gutt um träiskopost dänn täidn, han gick mästn läikså fort som radio nå* Gotl.

träsla f. [trä:sl-, tre:sl- o.d.] trasslig härva av garn e.d.; lösa trådar el. fransar i uppstrasslat tyg; sönderrivet el. trasigt tygstycke, trasa Skåne. *Klip aw de där treslârna där hänga!*

träsla v. [trä:sl-, tre:sl-, tra:sl- o.d.] rossla i luftrören vid andning Skåne. *De tresla i halsen po han så en konne höra han långa veja.*

träsla v. [trä:sl-, tre:sl- o.d.] bli fransig el. trasig, trassla, äv. i förb. *träsla ihop*, *träsla sig*; i förb. *träsla upp sig*, *trassla upp sig* Skåne. *Ditta garned träslar ente. De tresla ihu'w si.*

träslas v. söndertrasas, trasas; i förb. *träslas upp*, *fransas upp* Skåne. *Tawtana* (tåtarna) *treslas åpp po reved.* *Töjed* (tyget) *träslas lid i kanten.* *Når di skar ed* (det, dvs. köttet) *då treslas ed.* *Tjarringen lu* (springer) *så tårna* (tårna) *treslas.*

träslig träslot **adj.** [trä:sli, trä:sled, tre:sled, traisled, tra:sled o.d.] som är upprispad i kanten, uppfransad; trasig Skåne. *Vi får sjära åpp bågen* (boken); - *då blei bla:en tresleda i kantårna.* (Skjortan) *e tresled ve ärmårna.* (Luffarna) *daj va fårr de mästa träsleda om bajnen* (benen) *au allt gauene frau by te by.*

traslur m. Värml Jämtl **trasalur** m. Jämtl fattig man med trasiga kläder, trashank Värml Jämtl. *Sir du vå klea hän ha, hän sir ut som en trasalur* Jämtl. **1** man som inte har förmåga att sköta sina åtaganden el. sin ekonomi, slarver Jämtl. *Han kan int sjöt om pengar han e n rektu n trasalur.* **2** man som är till besvär Värml.

trasma v. **1** om tyg, vävnad o.d.: bli fransig el. söndrig i kanten; ofta i förb. *trasma sig*, *fransa sig*, el. *trasma upp* (sig), *rispa upp* (sig) Blek Smål. *Matta ha trasmat ôpp se* Blek. **2** trassla, sno; i förb. *trasma upp*, *reda upp* en härva e.d. Blek Smål. *Hå vettå dä? Mân du haâ lätt att trâsmâ i hop sao,* Hur vet du det? Men du har lätt att trassla ihop så Smål.

trasmass v. **1** om snöre, tråd, garn o.d.: repas el. rivas upp; ofta i förb. *trasmass upp* Öland Smål. *Råipet trasmass åpp i ännen* Smål. **2** om tyg, vävnad o.d.: bli fransig

i kanten; äv. i förb. *trasma* upp Skåne Öland Smål. *Dugen trasma* opp Skåne. *Ett nykleppt knapphål trasma* om *dä inte bliå sytt omkring* Smål.

trassa v. [*tra`ass*] trampa o. lämna spår; jfr **1trasa** **1** Jämtl. *Hu fer å trass -på´ å går heri gresân, hon far och trassar på och går här i gräset . Dôm* (dvs. älgarna) *ha`add kute å trasse sô myssje dâr.*

trassa v. strängeligen uppmåna (ngn); tukta Värml. *Han ha tra`ass onga`an* (ungarna) *te var sji`ill, di våger kav int te rör öga. Han håller på å trasser hu`unn* (hunden) *te var tyst. Jä trass n te gå åter vö* (efter ved) .

trassas v. [*trass-*, *tråss-*] sätta sig på tvären (o. ge retsamma motgångar); trilskas; äv.: retas, jävlas; äv. i fråga om arbete o.d. Västg Jämtl Norrb. *Nu har spisen trassas mä mäk* (med mig) *hele kvällen, dä vel inte brenna* Västg. *Trassas ente barn!* Västg. *Je sope je i mårâns, mân de ha trasses sâ`ân, jag sopade jag i morse, men det har trassats sedan,* dvs. det har blivit skräpigt igen Jämtl. *He tråsses båra för me, det trilskas bara för mig,* dvs. jag har bara motgångar Norrb.

trassig trassot adj. Hall trassug adj. [*tråssa*] Norrb trassen adj. Västg trilsk; motsträvig, motspänstig; ovillig, trotsig; som är retsam o. besvärlig. *Ja skolle hanlatt* (handlat) *mä-n, männn hân va so trassi so da jekk inte* Hall. *He jär tråssat huri je en fre`est, det är besvärligt hur jag än försöker* Norrb.

trassla v. [*trassl-*, *trassjl-*] **1** tala ihållande o. upprepande, tjata Hall Västg. *Dä-ä mârkelet at ain ska behöva trassjla jämt för å få-g* (få dig) *te å jöra nônting* Hall. **2** tala illa om ngn Boh.

trassla v. [*trassl-*, *trassjl-*] trampa o. lämna spår; traska Dalsl Östg Sörml Närke. *Där ha hara* (hararna) *hålls å trassle* Östg.

trasslot trasslig adj. pratsam, pratsjuk; tjatig, gnatig Hall. *Hu ä illa* (väldigt) *trassleter.*

trast adv. Dal Häls träst adv. Gästr tras adv. Boh strax; genast.

träst adv. se **trast**.

trasta v. **1** springa omkring, ströva, stryka Gotl. *Lambi rennar u trastar.* **2** stå efter, längta Gotl. *Ja ha tra`ast etta ti fa n moutarbo`ot* (motorbåt) . *Di star börr u trastar ättar hâi* (hö) .

träste n. Smål Östg träst m. Smål växten brakved.

träste-träd n. [*-trä*] = **träste** Smål Östg.

trastug trastig adj. **1** som inte kan stå still; orolig; kringstrykande Gotl. *Sumbli kräk* (kreatur) *jär trastu, di har aldri ro äi si* (i sig) , *äutän dräivvar världän kring.* **2** som längtar, längtansfull Gotl.

tråt n. adj. se **5** [*tråt*, *trôt*, *trot*, *trat*, *trôd* o.d.] **1** brist, trytande; avsaknad Blek Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Jämtl Västb Lappl. *Han to onnan öd han inte skulle bli tröd på päjna* Blek. *Milleti sa började de snat bli tråt i bynn pa hunna o katte* Smål. *Där e inge trôd vangken på brö eler sju£* (sovel) Hall. **2** i uttr. *vara rädd för el. om tråtet* , *vara rädd för bristen,* dvs. frukta att ngt tar slut Smål Västg Östg. *Du behöva inte va så räddå fö*

trôtet, dä räkkå nåkk Smål. Du äter så smålt sôm du va rädd ôm trôtet Smål. Di ä inte räddde ôm trôtet Östg. 3 i uttr. på tråtet , på uppehållningen Smål Hall Östg. Å så få du äta så mö bär sôm i de (dig) går, du behöva inte tänka på trôtet, dä si du noj Smål. De lir (det lider) på trôtet me sea (säden) nu Östg. 4 om sjukdomstillstånd: värk o. avdomning el. kraftlöshet i muskel i arm, handled o.d; vanl. p.g.a. överansträngning; ofta i uttr. få tråt Smål Hall Västg Boh. Ja har fått trod i armen så at ja inte kan nôtta-n Hall. Ja har fått trôt i bent Västg. Så fekk ja trôt i hannleden som bLe steL, svöllna opp å börja knarra Boh. 5 subst. el. oböjl. adj. slut; ofta i förb. ta tråt Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg. De to trôt på mjöLka i andre vekka Smål. Nu e la sommern (sommaren) ändaou trod Hall. Dä ä trôt på snuset för mä Östg.

tråt f. m. [trôt, trât, trut, trat o.d.] brist; se även **1tråt 1**, **1tråt 2** Västg Östg Närke Värml Västb. *Var inte rädder för trôta Östg. Innggen trat jer e pa kvinfaLk, ingen brist är det på kvinnor Västb.*

tråte m. [tråtå, trôtô, trotto o.d.] Häls Härj Jämtl tråta f. [i pl. trottôr, trottûr] Härj svullnad el. knöl i juver hos ko el. sto, vanl. efter kalvning el. fölning; mjölkstockning. *En ske int lât e bLi tråtån, utân mjåLk utu´ (mjölka ur) riktut Jämtl. D-e kvigân når dom ber (föder) fö`örst gånien så får dom tråtån Jämtl.*

trått adv. ofta, titt och tätt; nära efter Smål Västg Boh . *Dä ä så gruveli svårt nô dä bLir-sjå trått mä barna, det är så förfärligt svårt när det blir så tätt mellan med barnen Västg. Här ä trått mä rängning nu Västg.*

tratta v. [tratt-, trått-, tra`att o.d.] falla; trilla, dratta Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Med Jämtl Ång Norrb. *Swetten trattade aå-an (av honom) Smål. Hu tratta ikôll mett på guLvet Hall. Ja trattåde baklänges å högg arsert (arslet) i en sten Östg. Erkirr boffa te Kalli så han trattå på änn Närke.*

tratta v. gå el. springa med korta steg; strutta, trippa; småspringa Skåne Blek Smål Hall Västg Sörml Närke Värml Västml Häls Västb (utom Dal) Östg. *Hinnas far tratta åpp te Tängelsås å skolle se hodden (hurdan) där så ud Skåne. Han tratte ätter så gutt-an kunne Smål. Barna sprang å tratte Östg. Här har harn (haren) vare å tratta Västml.*

trattleväg m. [-väjj] upptrampad smal stig i skog o.d. Smål.

trav m. 1 banad väg genom snö o.d.; upptrampad färdväg Skåne Smål Västg. *Hästana spronge au traven å ud po sjö:n Skåne. Tsjör i traven! Smål. 2* (gräsbevuxen) mitten-remsa på grusväg; vanl. avsedd för dragdjurens gång el. tramp Skåne Smål Hall Västg. *Han sjurde på traven enna te Assjeme Hall.*

träv n. 1 loft i fähus, stall el. ladugård o.d.; övervåning; loge Boh Dalsl Värml Dal. *På tråvet Dalsl. 2* läktare i kyrka Boh.

trava v. 1 känna med fingrarna, treva Skåne Smål Hall. *Ha fan trawar du ette (efter) i min lomma? Skåne. Hymm trava pu alle bidana Skåne. Ja sjände nônn kamma (komma) o trava i hauret (håret) po me Hall. 2 EJ FÄRDIG i förb. trava sig fram , treva sig fram Ja trava me framm saâ BlinnAgust Smål.*

träva v. lägga (ngt) på hög, trava, stapla; bilda trave; äv. i förb. *träva upp* Hall Västg Dalsl Värml Uppl. *Träve sä:a* (säden) Dalsl. *Å sô träver en opp havvernekene* (havrennekarna) *tvo å tvo imot enan i ra`ar i hel å ha:rtträvar* (halvtravar) Värml. *Treva vön i völärn så går de in mir*, stapla veden i vedlåren så går det in mer Uppl.

travalla v. [trava`ll-] promenera, spatsera, flanera Skåne Blek Hall. *Di jikk å travalla på väjjana* Skåne. *E du ude å travallar ida?* Hall.

träve m. **1** mått för visst antal sädesneker el. -kärvar (ofta 24-32 st) som ingår i en sädesuppsättning av otröskad säd för torkning; sädestrave; äv.: sädesuppsättning Hall Västg Boh Dalsl Värml. *Trävana stå tätt i år* Hall. *Rôgen brôka de å sätte i kupper, menne den kôrtare sâa den sätte de a i trävar* Dalsl. *En träve ä sjugefire neker* Värml. **2** trave, stapel Hall Västg Dalsl Uppl.

travel n. [tra`ve£, trâ`ve£ o.d.] mängd fotavtryck i snö, mark o.d.; spår Uppl Västb Lappl Norrb.

travelera v. [-le`ra] traska omkring, gå fram o. tillbaka, spankulera; jfr **trabelera** **2** Blek Hall Västg Östg Närke Norrb. *Ja har fautt gau jär* (här) *o travelera da:en i världens änne* Blek.

travelt adv. [tra`velt] **1** = **trabelt** **1** Skåne. *De har vadd så travelt me dette halmtaged.* **2** = **trabelt** **2** Skåne.

travla v. [tra:v£-, tra:£-, tra:ve£, trâ`â£ o.d.] **1** trampa o. lämna spår; äv. i förb. *travla ner* Gotl Sörml Närke Uppl Gästr Häls Härj Med Ång Västb Lappl Norrb. *Ongan ha tra£ä ti lägda dâmâ bättjän sa hâ ä riktigä vägan där*, ungarna har trampat i vallen vid bäcken så det är riktiga vägar där Med. *Dem had trav£e å förstô`rd ti pärlanne, sä hä va falet å si*, de hade trampat och förstört i potatislandet, så det var sorgligt att se Västb. *Trav£än ät ni årsvekkstn*, trampa inte ner årsväxten Norrb. **2** springa fram o. tillbaka Smål Boh Gotl; traska, gå omkring Boh. (Han) *travlade hid u did* Smål. *Va rännar ungar u travlar ettar när man ska veil si* (vila sig) *en smul!* Gotl.

travla v. [tra:vl-, travv£-, travve£ o.d.] **1** (oförsiktigt) ta (ngt) med fingrarna, kladda, klämma; peta Smål Västg Boh Dalsl Värml. *Du ska int travve£ på allt du ser!* Värml. *Ni ska inte travv£e fesken!* Värml. **2** osäkert gripa med fingrarna, känna sig för, fumla Skåne Blek Smål Hall Västg Värml Häls. *Han travla ätte negelen* (nyckeln) Skåne. **3** treva, ofta i förb. *travla sig (fram)* Skåne Blek Hall Boh Dalsl Närke Dal (utom Uppl) Smål Västg Sörml Värml. *Han travla åsta`ret så bra* Blek. *Däi va nätt å jämt ja kânne säi å travla me hem* Blek. *Ja va kär* (karl) *te travve£ mä fram te sj£ut* Värml. (Han) *travv£er å går* Närke KOLLA UPP SPRÅKPROV.

tre-ångad adj. [treångâ, triångâ, trâia:ngge o.d.] som är försedd med tre grenar el. uddar; tregrenad, trearmad; bl.a. i fråga om stearinljus, högrep e.d. Uppl Gästr Norrb. *En treånga gaffel* Gästr.

tre-äring m. [tri:ering, try:ä£ing o.d.] båt som ros med tre par åror; båt för tre roddare Dal Häls Jämtl.

tre-äring m. [*trejäring*] getabock som är tre år Värml.

tre-männing m. [*tre-, tri-, tröy-, träi-* o.d.] **1** kusinbarn, syssling Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Mö* (vi) *e trimänningâ* Härj. *Bånbåne mitt å bånåne hansj brorn men vara tremenninga*, mitt barnbarn och min brors barnbarn är sysslingar Västb. **2** stjärnbilden Orions bälte Smål; i pl.: de tre stjärnorna i Orions bälte, Orions bälte Dalsl Dal. *Ja såg tremänninganå på himmiln* Dal. **3** båt för tre roddare; jfr **tvemänning** Gotl.

tre-rock m. [*treråkk, triråkk, trerôkk* o.d.] stjärnbilden Orions bälte; vanl. i bf. sg.; jfr **triggarock, friggarock, flytterock** Smål Västg Östg Närke Värml Västn Dal .

tre-roning f. [*träirouningg* o.d.] båt för tre roddare Gotl. *Bi Hallbienn, de had i n träirouningg, den bierd i ti strand*, vid Hallbjänne, där hade de en treroning, den bar de still strand .

tre-tår m. en tredje kopp kaffe som dricks efter påtår Skåne Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Värml. *Får ja slô opp en liden tretår te deg?* Hall. *Var de någän som int vidd ha majr än tau koppar så träugäd di dum till ta en läjtn träjtar läjkvål*, var det någon som inte ville ha mer än två koppar så trugade de dem till att ta en liten tretår likvål Gotl.

tre-vise-män m. pl. **1** stjärnbilden Orions bälte Skåne Öland Smål Hall Västg Gotl Östg Sörml Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Jämtl Ång. *Tre vise männ kaltome dåi tre sjårnera som stå i jämte warandra i åi ra* (i en rad) Hall.

treakel m. n. [*träa`kå£, trea`ke£, tria`ke£, trea`ker* o.d.] Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl treakelse m. n. [*träa`kelse, träa`gelse, tria`gelse, träa`kkelse* o.d.] Skåne Smål Hall Västg Dalsl treakels m. n. [*treå`kåls, treå`kkels, treå`ggels, tri:akårs* o.d.] Boh Dalsl Värml Ång trehakelse m. n. [*träha`kkelse* o.d.] Västg Östg Närke Värml terakelse m. [*tera`gelse, tåra`gelse* o.d.] Skåne Blek Hall lakrits. *Änne nu snälla skänne* (ska ni) *få lide triagelse* Hall. *Je jett* (jag måste) *kok opp nå mjå£k å fo£-ti treak£e, innfera å stårkpepparn* (mot förkylningen) Jämtl.

tredje m. [*tridjä, triöä, tridi* o.d.] = **tredjeman** Dal. *Wi im trider*, vi är sysslingar .

tredje-man m. [*tredje-, tre`e-, treje-*] kusinbarn, syssling; se även **tredje** Hall. *Daj ä släjt pau laungt haull, daj ä tre`emann*, de är släkt på långt håll, de är kusinbarn .

tredje-var pron. [*tredjevôr, trejjevôr, trejjevar, trejevår, träjvår, treddikvår* o.d.] var tredje Häls Härj Med Jämtl Ång. *Trejevårst år Häls. Då fekk jeg jär ost trejjevôr kwelld*, då fick jag göra ost var tredje kväll Härj. (Man skulle) *bi`inn på tredjevôr stöurpar*, man skulle binda på vart tredje stöurpar Jämtl.

tredungs-barn n. [*treongs-, treungs-* o.d.] Västg Dalsl tredings-barn n. [*tredings-, treings-* o.d.] Västg kusinbarn, syssling Västg Dalsl. **1** kusin Västg.

tren n. [*tren, trin, train, trinn*] steg **a** trappsteg i trappa; stegpinne i steg el. på vagn o.d. Skåne Blek Hall. *Anne hom trilled tre trin* (utför trappan) Skåne. **b** fotsteg; kliv Skåne Blek Hall. *Du ska ente ta sau langa train fårr dau kan ja ente henga mäj* Skåne. *Tjäringa dro se bagöd nånna tren* Blek.

trena v. [tren-, trin-, train- o.d.] 1 kliva, stega, ta steg; äv.: trampa (ngn el. ngt) Skåne Blek Hall. *Ajta jar når i trinår åvår gråven*, akta er när ni kliver över gropen Skåne. *Du tran mi!* Du trampade på mig! Skåne. *Ja trainte så håit* (högt) *ja bara kunne* Hall. 2 EJ FÄRDIG mäta (ngt) med steg, ofta i förb. *trena ut* el. *upp* Skåne Blek Hall. *Daj ha vaed här å trenad ud tomten* Skåne. *Ja ha trenat väin sa ja vai på kwattat hå laonga han ä*, jag har stegat vägen så jag vet på kvarteret hur lång den är Blek. 3 vada i snö el. sankmark o.d. Ång. 4 gå fort, gå beslutsamt o. med långa steg; äv. i förb. *trena av* Ång Norrb. *Hon trena å' långgst fram opi tsjörka så bisskopen skul sei-a* (se henne) Norrb. 5 trippa med små, hastiga steg; äv. i förb. *trena av* Dal.

trep n. [trep, treip] person som saknar aptit, person med dålig matlust Västb. *Jänta ja'nna je söm e treip - ska a* (hon) *vara riktet frisk?*

tropa v. 1 sträcka sig för att nå Jämtl Västb Norrb; äv. bildl. Jämtl. (Tyget) *d e så myttjy de tre'ep å rökk te*, det är så mycket att det sträcker sig och räcker till, dvs. det är knappt tilltaget Jämtl. 2 sträva, arbeta hårt; i förb. *tropa sig (fram)*, släpa sig (fram) Jämtl. *Han trepä sä fram i veLa* (världen). *Je trepe på' å skul låsâ lite. Dâm tre'ep å vil ha myttje.*

trepas v. [trepas, trepäs, traipes o.d.] 1 sträcka sig för att nå Västb Norrb. *Djiät do rö'öyt me e:tn so slep jä trepäs e'et n*, kan du räcka mig änden så slipper jag trepas efter den Norrb. 2 = **tropa** 2 Jämtl. 3 envisas el. vara ihärdig med (att få) ngt, stå efter Västb; längta efter, trå Med Västb. *I traipes at fara djera he å hä* Västb.

trepot adj. [treput, treiput] som har dålig aptit el. saknar matlust Västb. *A Eva je sä treiput, hon sit ba å peta ti matn.*

trerolig adj. [tre-, traj-, try-, tråi- o.d.] Skåne Smål Östg Sörml Värml Dal Gästr Häls Med Jämtl trirolig **adj.** Skåne Blek Öland Smål Hall Sörml Uppl Dal Gästr Härj Jämtl Ång Lappl av fra. *très drôle*, mycket rolig) 1 underlig, besynnerlig, egendomlig, konstig Blek Öland Smål Sörml Dal Gästr Jämtl Lappl. *Han va sa trirolier sa han vi'ist allri sjelver va han ve`el* (ville) Smål. (De undrade) *om dä ha sitt n kär* (sett en karl) *som gåur å småfLin för se sjäLv å altn svära* (alltid svarade) *nå triroLe å kneput om man fråug-n ette någa* Jämtl. 2 smårolig, komisk, lustig; om person äv.: skojfrisk, skämtsam Skåne Smål Hall Östg Sörml Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Vi haddö jen hemma i byn som kundö varä trirolig i trutn nör di passasö så i pratö* Uppl. *Han är då en treroLi en Gästr.*

tresk adj. [tre:sj, trässj, tråisk o.d.] klok, förståndig, intelligent Skåne Blek. *Hunsen e så tresja så di går ing når de bårjar å räйна* Skåne. *Mannen snakkar nåkk trest, men va jor de me snakk?* Skåne. *Ja han va så tresjer å nimmer te å lära* Skåne.

tretting m. tid av tretton veckor; kvartal av ett år; bl.a. vid angivandet av ngns ålder Blek Öland Smål Hall Västg Östg Närke. *De aj snaert en hel trätting sâin gobben döe* Blek. *Ent skä du som ä sa stoe o gammel, elve trettinga te Andersmäss, fâras sa dännna vå`ât* (färdas så där våt) Smål. *Pöjken ä fäm trättinga* Västg. *Han ä lite på andre trättingen*, han är drygt fyra månader Östg.

trettondags-skå f. skare som bildas efter töväder vid trettondag jul Jämtl Ång. (Talesätt:)

Trättandansskåa skô liggä mitt e snön Jämtl.

trettondags-skälj f. 1 isskorpa som bildas efter töväder vid trettondag jul, tunn skare Ång Västb Lappl. *Trettarndärssjelja jer mitta snjö:rnåm*, trettondagsskäljan är mitt på snön Västb. 2 töväder vid trettondag jul Västb Lappl.

trettondags-ur m. [*trättndasu´r* o.d.] Östg Uppl Västn Dal Gästr Ång trettondags-yr n. [*trettondåseor*] Norrb trettonde-yr n. [*trättny´r* o.d.] Värml yrväder (snöyra) vid trettondag jul, ymnigt snöfall; vanl. i bf. sg.. (Talesätt:) *Trettöndasurn, tjugondastön o messömarskurn sättör bonden i högsätö Gästr.*

trevla v. [*trevl-*, *trevve*] treva, känna sig för med fingrarna; osäkert gripa med fingrarna, fumla; i förb. *trevla sig fram*, treva sig fram Värml. *Han vart stänes* (stående) *å trevve* på mössa.

tribbelass n. [*tribbe-*, *trebbe-*, *tribe-*, *trebe-* o.d.] bekymmer, besvär, bryderi; äv.: börda, tungt el. tröttsamt göromål o.d. Skåne Blek Boh. *Här e manga träbelass å asa mä Skåne. Åingen kan veta vikkat trebelass ja har hatt mä gobben ännansâin vâi jiftâ voss* (ända sedan vi gifte oss) Blek. *De bfe en södden trebbelass Boh.*

tridig adj. [*tridi*, *tri`i*, *tri`ig* o.d.] 1 torr; om bröd, pannkaka e.d.: som är torr o. hård; om kött: som är hård o. seg; grov Blek Smål. *Bröt e tôteat* (torrt) *å tri`it å åta* Smål. 2 om snö, trindsnö: som är torr o. lös, grynig Smål. *Snövän han e så tri`ia så*. 3 som är trög el. hindersam vid rörelse; besvärlig, motsträvig; kärv; om väglag, torr o. lös snö, sand o.d.: som är svår att färdas i Smål. *Dä ä så tridit väjalaw!*

trien adj. [*trien* o.d.] 1 = **tridig** 1 Smål. *Dä va dä triânaste bröj ja nåân gang ha småkkt*. 2 = **tridig** 2 Smål. *Snönn ä så trien i da, en få ha go ti på sä ôm en sa kômma te tiss* (komma i tid). 3 = **tridig** 3 Blek Smål. *Dä ä triet å gå nå snö:n ä löse, så en slänte* (slinter) *tebaka* Smål. *Dä triet före* Smål.

trigga-rock el. **trigge-** m. [*triggaråkk*, *triggeråkk*, *triaråkk*, *treggaråkk*, *trejjeråkk*, *trearåkk*, *tryggaråkk*, *tröggaråkk*, *tröjjeråkk*, *tröeråkk* o.d.] Smål Hall Västg Boh Östg trigga-rock m. Östg stjärnbilden Orions bälte; vanl. i bf. sg.; jfr **friggarock**, **flytterock**, **trerock**. *Nu ä tröeråkken veste* (väster) *ve Slätta* (dvs. ett torp) Hall. *Te å mä at di kunne sega på tröggeråkken va kÊåkka va um natta*, de kunde till och med se på triggarocken, hur mycket klockan var om natten Västg. (Stjärnbilderna) *Kalavangen å triggråkken å sjusjärnera Östg.*

trilla f. [*trill-*, *trell-*, *tröll-*, *tri`ill* o.d.] 1 träskiva; bl.a. använd som hjul Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Dal Härj Med Västb Norrb. *Di sågd ut triller utå lämpÊit berkträ* (björkträ) Smål. 2 kugghjul i väderkvarn, vävstol, tröskverk o.d.; drev Öland Västg Östg Sörml Närke Uppl Västn Dal. 3 slags snurra varmed snöre, tåg, lina o.d. spinns Gotl.

trilla v. [trill-, trell-] föda trillingar Smål. (Suggan) *ho ha trillat i natt. I hinastuan* (grannstugan) *ha`a di fautt en håila koll onga* (en hel kull ungar) *fö tjäringen däa ha`a trellat.*

trilla f. [trell-] trille m. [trelle] kardad ullsträng Boh.

trille-bör f. (till **1trilla**) skottkärra (vars hjul består av en träskiva) Skåne Hall Boh. *Älles* (annars) *hade vi en vanli trillebör* Skåne.

trind-rump m. [trinnrump, trinnrômp] oxe, dragoxe Sörml Närke Uppl.

trinda f. stång, slana; i sht i gärdesgård Smål Östg Närke. *Vi skaLade e trinna, vi fek bLeka hænne å vässa hænne innan en hotade ner hænne* Smål. *Män annas så räkkte fyra trinner te en ny jâssgåL* Östg. (Hässjorna var) *mä trinner å två stavvra å vejjer* (vidjor), *så at trinnera lå kvar* Östg.

trinde n. koll.: stänger, slanor; ofta: virke till gärdesgård Smål Västg Östg Sörml Närke. *Du sa* (ska) *gå å hogga trinne te järsgå:rn* Östg.

trindrolig adj. [trinnroLe o.d.] = **trerolig** 2 Boh.

trinsa f. rund träskiva, trissa Boh Dalsl Värml Dal. *Såg tå´* (såga av) *nôa trinser tå dän sjokke kôbben* Dalsl.

trinsa v. **1** rulla; hastigt snurra; äv. i förb. *trinsa runt* Västg Boh Dalsl. *Då di hogget huvet tån trinsa han runt å fLaxa mä vängane* Boh. *Ha`arn* (haren) *trinsa rônt nå dä small* Dalsl. **2** ramla, trilla Västg Dalsl. *Trinsa i kôll* Dalsl. **3** kasta el. hiva iväg (ngt); ofta i förb. *trinsa iväg* Boh Dalsl Värml. *Jä tri`ins iväg en sten* Värml.

trinsel m. cirkel, ring; rundel; cirkelformigt, mindre område som utgör medelpunkt för ngt Västg Boh Dalsl.

trint adv. alldeles, helt Dalsl Värml. *Han ä trint umöjele!* Dalsl.

trinta v. **1** rulla; snurra Dalsl Värml Dal. (Lingarnet) *de trinter å de traver nefför jômfruras mager å när de kommer te de lelle hôle kryper de in* (dvs. tråden går in i hålet på spinrockstenen vid spinning) Värml. *An trinted på` ummeringg tässt n wart hôvvojörom*, han snurrade på tills han blev helt yr i huvudet Dal. **2** falla, trilla Dalsl. (Han sköt) *harn se han trinta mä en gång. Han trinta ikôll.* **3** hoppa, skutta Dal.

trinting m. Skåne Blek Smål Östg trintling m. Blek trinding m. [trinning] Västg EJ FÄRDIG **1** ngt som har rund form Skåne Västg. (Om potatis:) *vei fau hakkade te davô, stakkade te midda o trintinga te kvaill*, vi får hackade till dagvard, mosade till middag, och trintingar, dvs. hel kokt potatis, till kväll Skåne. **2** okluvet gärdesgårdsvirke; spol-format trästycke, rundad stock Skåne Blek Smål Västg Östg. *Han ha barra trintlinga pa lasset* Blek. *Di gamLe di hogde trintinga å la dit* Östg.

tripp m. anrättning av kokad o. ystad sötmjölk; ostmassan vispas o. avreds med ägg o. socker Med.

trippla v. **1** trippa, gå med korta steg Smål Dal Jämtl. *Milleti sa kveknada Stina te ättehaunn o ku`unn börja trippla ivä hejmat* Smål. **2** trumma med fingrarna; ljudligt fingra på klaverinstrument o.d. Östg.

trippa v. [*tripper*] trippa, gå med korta steg Norrb.

trirolig adj. se **trerolig**.

trispa v. Smål Hall Västg trispla v. Skåne Smål rispa upp tråd i tyg o.d.; repa; ofta i förb.

¶; äv. i förb. ¶ *upp sig. De trispar app se Hall.*

trispas v. om vävnad: rispaspas i kanten, upprivas; ofta i förb. *trispas upp* Skåne Smål Hall. *De trispas så lätt åpp* Skåne.

trö n. 1 kraft, livskraft; uthållighet Skåne Hall. *Di har tad* (tagit) *tröd au de öged* (öket) Skåne. *Dâr e sånt trö i hästen* Hall. 2 **trevnad** Ång.

trö f. [*trö, trøj* o.d.] 1 ngt som är roligt el. trivsamt; nöje, underhållning, förströelse; äv. konkret: leksak Jämtl. *Åj, så myttjy trøj dâ ha! Ja kreka* (kreaturen), *de e dâ de bâte trøj jä vejt. I hi tröya tå di dien sôllskapi i hi me' me,* jag har nöje av det där sällskapet jag har med mig.

trö tröa v. [*trö, tröy, trøjje, trö'öy* o.d.] 1 få (ngn) att trivas, göra trivsamt Jämtl Ång Västb Lappl. *Jetârân kôuke för te tröy kräkôm, hôll bort ohyrâ å låkk heim dôm te kvällôm,* herden kulade för att "trö" kreaturen, hålla bort ohyra och locka hem dem till kvällen Jämtl. *Dâ ä matsätjn* (matsäcken) *sôm skô trôjjâ jetarn* (herden) Ång. *Vi ska trøj hon* Lappl. 2 i uttr. *trö för ngn* el. *sig*, göra trivsamt för ngn el. *sig*; roa, underhålla Jämtl. *Ja nu må dâ* (ni) *läsa å stude'r å lätt me få trøj för dekk* (er) *så gott je kan e litta strååkå. Je ske lägg fram ärbeje* (arbete) *så hän ha å trøj för se mä. Du kan fäll vâ här å trö för oss e litta stråku?* 3 trivas Jämtl Ång Lappl. (Sängen var så fint bäddad:) *e fin e mamsäll skull nog ha trödd litji* (ligga) *där Jämtl. Han tröggd itt vâra ti fjälle,* han trivdes inte vara i fjället Ång. *Män hôr kan du trøjje herne?* Men hur kan du trivas här? Ång. 4 känna sig trygg o. inte vara ängslig el. rädd; tordas Med Jämtl Ång Lappl. *Hân hi så stykkt i namn, i tröy it sei e,* han har så fult namn, jag törs inte säga det Jämtl. *Tröjr du vâ ensammen i mårskran* (mörkret)? Jämtl. *Hô* (hur) *trôgdâ du gå övär tjôrkgårn* (kyrkogården) *på natta?* Ång. 5 ha roligt, roa sig; leka; äv. i förb. *trö sig* Jämtl. *Fort å duktit vårt dâm pÊâjâ* (blev de förplägade) *å sâ`ân bar-e-tä' å tröy. Me skul tröy ås,* vi skulle roa oss. *Trøj mâ ella* (elden). *Nur dâm håll på le'eik å tröyr.*

troa f. [*tro:e*] liten ränna, tak-, stup- el. kvarnränna; långsmal ho Värml.

trock adj. [*tråkk, trokk, trukkk* o.d.] 1 som visar brist på vilja; likgiltig; ovillig, motvillig; tjurig Skåne Blek Smål Hall Boh Dalsl. *Haisten ä sau tråkka i da sau ja fau-an ingenstäns* Skåne. *Ja kommer allti ätte får ja har sânnâ tråkka ög* Hall. *Ta bare mä er bra mä pengar för ho tökker möet um styvern å den jelper te ifall ho skulle vâra trokk te börja mä* Dalsl. 2 långsam, senfärdig Skåne Blek Smål Boh. *Han e så fårbaskade tråkk te å ingkassera pänga* Skåne. 3 som har svårt för att förstå el. att lära sig; dum Skåne. *Han e så tråkk så han lär alri å lesa. Ja sômma glötta ä nemma o anra ä tråkka.* 4 fåordig, "kort i tonen" Smål. 5 enformig, tråkig Skåne. *Här e en tråkk väjj ifrå Lillapagra. I bårjan tytte ja de va tråkk.*

trocka v. [tråkk-, trokk-, truck-, trakk- o.d.] **1** med kraft pressa (ngt), trycka; packa; äv. i förb. *trocka ner* el. *trocka ihop* Skåne Blek Smål Hall. *Trakka höed bädår!* Skåne. *Na dij hove ijhob lövet finge dij inte hälla tråkk-at få ha`at* (för hårt) Blek. **2** i förb. *trocka i sig*, *proppa i sig* Skåne Hall. *Tråkka i se en håil kaga brö* Skåne. **3** i förb. *trocka till*, *knuffa till*, *stöta till* Blek. *Trokka te-an sa an haoller treuten!* **4** trampa på ett o. samma samma ställe Värml Dal Jämtl; äv.: trampa omkring Värml. **5** i förb. *trocka på*, *knoga på*, *sträva* Norrb.

trod trode n. [tro, trod, tråod o.d.] **1** koll.: uppsättning smala kluvna stockar, slanor, stänger; ofta använd till gärdesgård, hässja el. till underlag för näver, spån o.d. vid taktäckning Boh Dalsl Sörml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Han ä på vebakken å hål på bårke troe* Ång. (De) *bot hågabåta om ståvvrån o låd upa tråodä*, de band hagbindslen om stavarna och lade trodet ovanpå Norrb. **2** slana, stång, träslå Jämtl Lappl. **3** träskäft till spade, grep, navare e.d. Jämtl Västb Norrb.

tröd adj. [trö, try, trû o.d.] **1** långtråkig, tråkig; ledsam; dystert Skåne Värml. *Där ble så dytt* (dött) *å trytt i hele Malme* Skåne. *Dä va en trö kär* (karl)! Värml. **2** långsam, trög Skåne Värml Härj. *De har gåd så trytt å krammt me bygged* Skåne. *Dätta arrbet går trött* Värml. *Trütt före* Härj. **3** less, urled Härj.

troda f. trod f. [tro, troe o.d.] smal kluven stock, slana, stång, stör; bl.a. i hässja, gärdesgård, taktäckning o.d. Smål Gotl Dal Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Nu ha dôrn bære tre troer ti n höhässje* Ång. *Få i lâ`ân nagär trå`åod?* Får jag låna några troder? Norrb.

trodar n. [tråudar, troudar, trodar o.d.] koll.: slanor i gärdesgård, stänger, störar; gärdesgårdsvirke; jfr **trod** **1** Gotl. *Till träibandtäun här i sokni vill di ha langt trodar.* *När ha elda han, så ieg-a tråudre av pa mitten*, när hon eldade den, dvs. ugnen, så högg hon av trodret på mitten.

trodd m. [trôdd, trudd o.d.] rotända på sädeskärve Härj Jämtl. *De e bære trôddân kvâr!* Härj.

trögel n. [trögel, trôjil o.d.] oduglighet, besvär; äv. konkret: odugligt föremål, redskap el. verktyg o.d., "fuskverk" Skåne Hall. *Han skraiv ätter en klaukka fa`ar han tötte de lautte billigt, men de va bara trögel fa`ar hun jikk inte*, han skickade efter en klocka för han tyckte det lät billigt, men det var bara fuskverk för hon, dvs. klockan, gick inte Hall.

tröka v. se **tråka**.

tröka v. [trök-, trög-, trö`ök o.d.] **1** = **tråka** **1** Smål Hall Västg. (Taktäckaren) *fek tröka så bra han konne åppifrå* (vid taktäckning med halm) Smål. *Tröka ner löket* (locket) Smål. **2** = **tråka** **5** Värml Ång Västb. *Hon kömme* (kom) *trökan* Västb. **3** = **tråka** **6** Hall Västg Boh Dalsl Värml. (På ett tåg:) *Ä ho illa nödig eller tröker ho te ve kåmmer förbi Kråkvika?* Dalsl. *Om du tröker e stönn sô ä maten fa`li* (färdig) Dalsl. *Ja ha trökkt sän kLåkka fäm i mô`ôrs* (i morse) Värml. *Ja tröker int förn ja kåmmer te en tannläker* Värml.

tröke-god adj. Dalsl Värml tråke-god adj. [*trôkego´, trôukkego´* o.d.] Värml som förmår uthärda; tålmodig, fördragsam, tålig; uthållig; se även **trötegod**.

trol n. koll.: uppsättning smala kluvna stockar, slamor, stänger; vanl. till gärdesgård el. som underlag för näver o.d. vid taktäckning Smål Hall Västg Närke Uppl Västmn Dal. *Senn fyllär n imilla störanä mä tro£, d-ä granstör, sôm liggär löst på åsanä* (på nävertaket) Västmn.

trola f. [*tro£-, tråul-* o.d.] smal slana; i gärdesgård, till taktäckning o.d. Smål Hall Västg Gotl Östg. *Dä va sôdärninga tro£er sum en la på hangka så dä, dä skulle jöra fre för kreatura* Västg. *Där i de hulä de kanst-u bär stikk äi a trolä, så bihövs de int mair* Gotl.

troll-dret m. [*trôll-*] troll-drit m. [*trull-*] = **trollsmör**; äv.: kulmögelsvamp Dal.

troll-hare EJ FÄRDIG övernaturligt väsen

troll-häst m. [*trôllhäst*] trollslända Östg.

troll-pugga f. [*trôllpogga, trôllpugga* o.d.] padda Skåne. *Trôllpoggan kommer fram om kvällana å javar fluor å krub* (jagar flugor och kryp).

troll-smör n. [*tråll-, trôll-, trull-* o.d.] gul slemmig svambildning på stubbar, träd o.d. Blek Öland Smål Hall Västg Östg Närke Värml Uppl Dal Häls Norrb.

troll-snurra f. [*trôllsnôrra, trôllsnurra*] trollslända Häls.

trollsklig adj. [*trôl-*] **1** = **trollslig 1** Dal. **2** = **trollslig 2** Dal.

trollslig trollslen adj. [*trållhl-, trôllhl-, trôllsl-* o.d.] **1** elak Häls Härj Jämtl. **2** förarglig, besvärlig; retsam; motsträvig Häls Härj Med Lappl. (Bocken) *hân var ingkheta* (eländigt) *trôllhlen å tjuru å villâ int gå hem te byss ôm kvällen* Häls.

trönad m. [*tröyne, trôngne* o.d.] trevnad, trivsel; skoj Jämtl Ång. *Jäg va ju int där bârå ti trôngnä, jä jo£â* (jag gjorde) *ju nytta* Ång. *Ha nann te trôngne, ha någon för trevnadens skull* Ång.

trös n. [*trös-, trys-*] **1** trägen o. arbetsam person, arbetsmyra, träl Skåne. *Han ä äit gått* (ett gott) *trös. Ja ha sledad* (slitit) *som ajt trös i all min ti å lia* (lika) *fatti e ja. Ja jikk där såm ett trös å fikk skamm ti takk.* **2** senfärdig person Skåne. **3** tungt el. grovt o. enformigt arbete, slit Skåne.

trösa v. [*trös-, trys-, trus-*] **1** arbeta hårt o. ihärdigt, slita, träla Skåne Blek Smål Hall. *En ha gaued här ô trösad nu i mar* (mer) *än autati* (8-10) *aur* Skåne *Hon trösar å slidor frau maren ¶ te kväll* (från morgon) Skåne.

trösam adj. [*trösam, tröjjsam, trössam* o.d.] **1** trivsam; trevlig, angenäm Värml Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *Var ä so£ å fint ä vår* (väder) *var ä no fögan* (ganska) *trösamt ini storskojjän* (storskogen) Med. (Han är) *trösam å våra elama* (ilag med) Jämtl. *Å bâna å jusa* (barnen och ljusen) *å julklappa, ja jelpanes wa tröjsam en hålj* (helg) Ång. *Söi bo:ern* (södra fäbodarna) *har nå vordd räkkne för å vara n tröjjsam en p£ass* Ång. **2** rolig, nöjsam Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång. *Dâ va sô trössamt på fästn* (festen) Dal. *Trösamô historiur, roliga historier* Dal. *De va tröisamt te si* (se) *pau* Jämtl.

trosk m. [*tråsk, trôsk, trask* o.d.] brungul groda Häls Med Jämtl Ång.

trösk m. [*trösk, trosk* o.d.] **1** vattenklöver Dal Häls Härj. *A Britta feåkk n der tröskin a n Annö, ho,* Britta fick den där vattenklövern av Anna, hon Dal. **2** missne Dal.

trösk adj. om sak, person el. plats: som för otur med sig vid t.ex. fiske el. arbete; otursbringande; äv.: som är förgjord genom trolldom Norrb.

trösk n. se **tröske**.

tröska f. [*tröska, triska, tryska, tryöska, troska, trjoska* o.d.] **1** = **1trösk** **1** Dal. **2** = **1trösk** **2** Dal. **3** näckros Dal.

tröske trösk n. [*tröske, truske, trössje* o.d.] växten brakved Skåne Smål Hall Västg Boh. *Tröske vakser så tätt så en knapt kan såi ijônåm* (se igenom) boskasnåra Hall. *Skomakara joLe* (gjorde) *pFegg å trössje* Västg.

tross n. [*tråss, tröss, trå:s, trô:s* o.d.] **1** koll.: gammalt o. murket trä, ofta i gamla gårdesgårdar; äv.: ruttnad småved, pinnar, ris o. kvistar Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml (utom Gotl). *Ôm di jäFade ôm' en jåssjgåF då bFedde dä trôs kvar* Östg. **2** sargat, söndertrasat kött Värml.

trossa v. ta el. plocka bort ngt så att det blir rent o. snyggt; snygga upp, städa; äv. i förb. *trossa av* el. *trossa upp* Öland. *Tråss å' boet da å disk, så ska ja jä`älp däjä å tå`ärk,* duka av bordet där och diska, så ska jag hjälpa dig att torka. *Tråss opp li`it!*

trossa v. **1** längta, tråna; begärligt önska Dal Gästr Häls. *Unjen tråssa på nå gôtt* Dal. *KåFvn går å tråssar å vil-in i fäjsô* (fähuset) Gästr. *Håstane står å tråsser åtter hagra* (havre) Häls. **2** vara efterhängsen, envist hänga på el. följa efter Gästr Häls. *An (han) barô tråssâr å skä vå mä!* Gästr.

trossale n. [*tråssale, trossale* o.d.] Skåne trössale n. Skåne trösale n. Skåne Hall ont övernaturligt väsen trolltyg Skåne Hall. *Alla såmm e födda pau en torsdamaren* (torsdagsmorgon) *kånna sai såddent tråssale* Skåne. *Ved du, Rassmes bler allri männisja ijänn, han ha kommed får nåd trössale* Skåne. **1** skräp; avfall, risavfall Skåne Hall. *Släng inte sau me`ed tråssale udanfår dårana* (utanför dörrarna) *ajn ska ha å styba övår i marke* Skåne. **2** koll.: otyg, ohyra mindre kräldjur (t.ex. ormar, ödlor) råttor o. möss Skåne.

trössale trösale n. se **trossale**.

trossel n. [*tråsäl, trösel, trô:sjel, trössel* o.d.] = **tross** Blek Smål Östg. *Män dä ä inte annet än bare tröset* (av gårdesgården) Östg.

trossen adj. trånande, längtande; sugen Smål. *Han ä sa traossen e`et tsje:sbå,* han är så sugen efter körsbär.

trossug adj. efterhängsen; som är otillfredställd o. trånande Gästr Häls. *An ä så tråssu påmmå nu, lisspåjtjen!* Han är så efterhängsen på mig nu, lillpojken!

trost m. [*trost*] Hall Boh Dalsl Närke Värml Västn Dal Gästr Häls Härj **tråst m.** [*tråst, tröst*] Närke Dal Gästr Häls Norrb **trast**. *Trostrn sjonger i björka* Värml.

tröste n. växten brakved; se även **törste** Smål Västg.

tröste-bär n. bär av brakved; se även **törstebär** Smål Västg. *Tröstebär, di väkkste på buska, svarta bär, jefftia* (giftiga)

tröt n. f. jfr **tryt** **1** roande tidsfördriv, förströelse; lek Dal Härj Jämtl. *Sennäst jä skrev töLö jä* (talade jag) *öm nö trötä söm döm ha försä* (för sig) *utå bakka, ö nå skäja* (ska jag) *tö£ öm slike söm döm hällld tä mä innje* (innomhus) , *di jä minns ä, tä tö kus, jömö ringg, mö£ö pänt, undräss ö jisse* Härj. *De va i ro£en i tröit de danne!* Jämtl. **2** leksak Härj Jämtl. **3** lekplats Härj. **4** lekstuga Härj Jämtl.

tröt tröte m. [*tröt-*, *tröd-*] tålamod; uthållighet Boh. *Dä ä ingen tröt ina.*

tröta v. [*tröt-*, *tröd-*] **1** ge sig till tåls, fördra; uthärda i väntan Boh Dalsl Värml. (Den försmådde friaren:) *hade du tröt i tre år så hade jä b£eve som jä skulle vort, männe no får jä allri komme ijän te dä mer* Boh. *Jä tru int jä trötä länger te sitt her länger* Värml.

tröta v. **1** fördriva tid; äv. i uttr. *tröta tiden* el. *tröta fram tiden* Häls Härj. **2** leka (ngt) Härj Med Jämtl. *Du fe int tröte me elda, du kånj sô snassjt fest i* (så snart fastna i, dvs. bränna dig) Härj. *Dä döm skä sprinjge änjk£injg* (springa änkring) *sö går e tä alldeles på sammå vis söm tä trötö sennäst pare ut* (sista paret ut) Härj. *Barna höll pa å tröite* Jämtl. **3** i uttr. *tröta för ngn* el. *sig* , göra trivsamt för ngn el. *sig*; roa, underhålla Jämtl; i förb. *tröta sig* , roa sig Dal. *Hô skä di trötô dekk mâ no då?* Vad ska ni roa er med nu då? Dal. **4** trivas Härj Med. *Du jett full freste åm du bälle tröte har, fast dä ä bort i mårstjen*, du får väl försöka om du kan trivas här, fast det är bort i ödemarken Härj. **5** känna sig trygg o. inte vara rädd; tordas, våga Dal Härj Jämtl. *Dôm tröta ihtt gå ut nôrr dä va môhtt* (mörkt) Dal. *Je tröjte int gau heim einse* (ensam) *i kväll* Jämtl.

tröte-god adj. [*trödego´* o.d.] = **trökegod** Boh Dalsl.

trova v. [*tråv-*, *tröv-* o.d.] trampa; kliva Västg. *Ja bara trov på-n, ormen. Akta de, så du ente tråover i-t!*

trubb trubber m. **1** man som har svårt att lära; trögtänkt el. ohändig man Smål Dalsl Värml Dal Häls. *Han va en trubb nôr han jekk i skorn* (skolan) Värml. **2** avog el. vresig el. fåordig man; trumpen karl Smål Värml Jämtl. *Nu vet ja int va ho ha fått sä tag i förren trubb te kär* (karl) Värml.

trubbla v. **1** vara tafatt, valhänt el. osäker i en syssla; göra ngt på ett osäkert, trevande, stapplande el. stakande sätt Skåne Smål Hall Dalsl Östg. *De går då£it å lesa, han trubb£ar* Hall. **2** gå osäkert o. fumlande; snubbla, snava Skåne Blek Smål. *Di går å trubb£e på tryskla* (trösklarna) Smål. **3** upprepande o. idogt öva ngt för att lära, traggla Öland Smål; äv. bildl.: slå i ngt i ngn, i förb. *trubbla i* Smål. *Fröken ho tröbbila å tröbbila me mä mång edli`i gångö men ja jod-et allte pågalna ändån* Öland. *Di trubblade i` en dä* Smål. *Inna ho kunne trouble i skallen på-n hur an sulle tale* (hur han skulle tala) Smål. **4** kämpa med ett motigt, tungt el. besvärligt arbete; bråka Blek Smål. *Ja fekk trobb£e mä där garnet så* Smål. **5** fundera Västg.

trudd m. se **trodd**.

truddug adj. voluminös Närke. *E stor å truddug kronä* (på träd) . *Du e truddug sem e bruâgran! E truddug fĚekkâ* (flicka) .

truggla v. med möda läsa el. studera (ngt) för att lära sig, plugga; traggla Boh.

trugman(t) adj. ELLER TRUMAN(T), jfr OÖD? [*truma:n, troma:n, truma´nn, troma´nn* o.d.] **1** OBS bara äldre belägg, t.ex. Ihre 1766, med? som adv.: nödtvunget, svårt Smål Östg Sörml. **2** som är långsam, sävlig el. trög; ofta som adv. Dal. *Tjyner* (korna) *va så trumaner. Ä går tromant på måndasmårgånar tä bi täress*, det går trögt på måndagsmorgnar att bli i ordning . **3** som är rask; som utförs med el. har fart o. kläm Skåne.

trugmant n. [*truma´nt, troma´nt* o.d.] tvingande handling, tvång; nödtvång; äv.: våld, hot, pock o.d.; ofta i uttr. *med trugmant* Skåne Blek Öland Smål Hall Gotl Östg. *Ja grabba taj i långtröjjkrajen på däjj å to däjj me tromant från dâm* Öland. *Dä fô la gå mä trumant ôm dä ska ble nôt å´* Smål. *Han skulle mä trumant fram te kĚåkka*, han skulle prompt fram till klockan Smål. *Ja far lug u breuke trumant*, jag får lov att bruka våld Gotl.

trulka v. [*trulk-, trolk-* o.d.] gräla om småsaker el. obetydligheter; förebrå, klandra; yttra el. visa missnöje, knorra Skåne Blek Hall. *Nu sar* (ser) *du de va bra o ha parraplyed mä o sau såm du trulka fårr o ta ed mä de* Skåne.

trulla v. **1** forma (ngt) till rulle Häls. **2** linda (ngt); ofta i förb. *trulla ihop* Västg. **3** skrynkla (ngt); äv. i förb. *trulla sig*, rulla ihop sig, skrynkla sig Hall. *Pappert vel inte lega slätt, de trullar-se. Leg ihob dugen väĚvu:rt å trulla-n inte!* **4** förflytta genom rullning, rulla; äv. i förb. *trulla runt* Närke Jämtl. *Når han tjördi i dike, trullâ vanngin runt* Närke. **5** gå, knalla Boh. *Trullâ i väi*. **6** falla, trilla; äv. i förb. *trulla ikull* Öland Östg Närke.

trum m. [*trumm, tromm, tråmm, trômm* o.d.] **1** mule, vanl. på häst el. nötkreatur; se även **trumme** Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg Närke Uppl Väst. *Lägg gremma* (grimman) *âm trummen på-n* Smål. **2** tryne på gris Smål Västg. **3** nos (o. käft) på hund Sörml. **4** mun, trut; käft Smål Hall Västg Östg Närke Värml. *Håll trummen på de!* Smål. *Ho bĚir så brer på trummen nôr o arjer se* Västg. **5** avhuggen el. avsågad del av stock; jfr **3trum 1** Dalsl Uppl Väst. **6** grov stjälk; kvist el. gren utan blad Värml. *Luv* (löv) *hade-re ôt både hästar å krötter-Ěä, å dä et-e gôtt-ä, se dä vart bare trommen ijänn dä*.

trum n. [*trumm, trômm, tråmm, tromm* o.d.] **1** avhuggen okluven trästock avsedd till ved; grov vedbit, klabb, kubbs Dalsl Värml Uppl Väst. *He var bra me vôdd* (ved) *barre åv ett trômm* Uppl. *De dä trômô kan ja-nt kĚyvâ fôr ä ä fô stort* Gästr. **2** sidokarm på släde, kârre, lastflak el. vagnskorg o.d.; häck; överrede Hall Västg Boh. *Di sjĚagera sum setö längs me sjârre de kallar vi fô tråmma* Västg.

trum m. se **1drum**.

trumfa v. [trumf-, tromf- o.d.] 1 slå hårt, banka; äv. i förb. *trumfa i* o.d. Skåne Västg Östg Sörml Dal Ång. *Fårsög å tromfa i nann da!* Skåne. *Trumfa på-n!* Östg. *An wa dar å trumfed å hegg*, han var där och bankade och högg Dal. 2 hårt stöta mot el. till; ofta i förb. *trumfa upp* el. *till*; äv. i förb. *trumfa emot*; se även **1trumpa 1** Uppl Västb Lappl. *Kasholmarns öka* (eka) *e en sån där burk som trumfar imot i motsjö* Uppl. *Han tromfe opp dôra å se for n in*, han stötte upp dörren och så gick han in Västb. *Gômsn trumfä dill tag på sjLäng*, baggen stängade till gång på gång Lappl. 3 strävsamt öva för att lära, plugga; kämpa; se även **1trumpa 2** Häls. 4 i förb. *trumfa sig* (fram), slå sig (fram); tränga sig med våld, hot el. pock o.d.; se även **1trumpa 3** Smål Östg Västb Norrb. *Han trumfe sä fram fure å`åll ader* (före alla andra) Norrb. 5 tvinga (ngn) genom hot, våld, övertalning o.d.; truga; se även **1trumpa 4** Västg Östg. *Ja ska lä trumfä-n te-t, etter-de* (eftersom det) *inte går på annt sätt* Östg. 6 förmana (ngn) Dal. *I a håll å trumfa å sakt a`dâm*, jag har hållit på att förmana och sagt till dem.

trumfa v. [trumf-, tromf-] supa; festa Smål Västg Dal Häls Ång Västb Lappl. *Han trumfa bra*, då synns på näsa Smål. *Sina när han då hade fått sin pangsjö`n så trumfa han så alldeles förskräckelit så han hade inte reda på säk* Västg. *Va je utä å trumfa i kvällst?* Var ni ute och trumfade i går kväll? Lappl.

trumfig adj. [trômf-, tråmf-, trônf- o.d.] 1 trubbig Boh Ång. (Den där laxen) *han ha int så trônfit e huvve* Ång. 2 om båt: som är bred o. trubbig i fören o. därmed svår att manövrera, rundgattad Uppl Lappl; om båt: svårmanövrerad Häls.

trumla f. [truml-, troml-, tråml-, traml-] Skåne Blek Hall trummel m. [trummel, trommel, tråmmel, trammel] Skåne Smål Hall vält (jordbruksredskap). (Talesätt) *Ja begribår inte sjäjjsen, sa fan, nåur han og pau tråmlan*, jag begriper inte schäsen, sade fan, när han åkte på välten Skåne. *Därätte skulle de tramlas mä en liden tramla* Hall.

trumla v. [trumf-, traml-, troml-, tråml-, trôml-, tråmmel, trômmeL o.d.] jfr **trymla** 1 ta (ngt) med fingrarna, fingra, tumma; rulla mellan fingrar; vända o. vrida i händerna Blek Öland Smål Hall Värml. *Dâa sto an å tråmlade mössena* (mössan) *å vesste allrij sla`* (vad) *hä an skulle sija* (säga) Blek. *Skulle han slau i en spig* (spik) *så trumlade han en i nyban* (nypan) *en go stunn* Smål. *Glåttana tramla tjällingen* (kattungen) *sa te sist rajv* (rev) *han dom sa daj mätte släppa-n* Hall. 2 snava, snubbla; äv. i förb. *trumla omkull*, falla omkull Skåne Blek Öland Smål Västg Dalsl. *Ifal ja skole gå å tromla po nod vis, e där nun som hör ed?* Skåne. *Han snavd å trummerd åkull* Smål. *Men hofle han bar säg te i mörkret så tromla han te` å slog ner hele gäl s`atte fata dansa ut etter hela golvet* Dalsl. 3 rulla (ngt); rulla runt, tumla Skåne Smål Hall; äv. i förb. *trumla sig*, vältra sig Smål Hall Östg Närke. (Tandlösa personer) *tromla mod gommen* (när de äter) Skåne. *Dai tromla tôleinne*, de rullade tunna (en lek) Hall. *Glöttana e äud i gräsett i tromla amkräing* (omkring) Hall. *Sai så hästen tråmlar se!* Hall köra med vält i jordbruksarbete Skåne Blek Smål Hall Östg.

trumlig trumlug, trumlot adj. [truml-, tråml-, troml- o.d.] **1** fumlig, valhänt, tafatt; som är stel i fingrar Skåne Blek Smål Hall Dalsl Dal Härj. *Hon ä sau pjunked o trumled, kan inte haulla nö`öd* (hålla något) *i nävana* Skåne. *Dij våa maija tråmlija å slo`o åm` aijna maonga gaonga*, de var mycket fumliga och slog om många gånger Blek. *Hân ä sô tromŁug i allht hân jårr* (gör) Dal. **2** som lätt snubblar (omkull) vid gång, ovig, klumpig, drullig Skåne Smål Hall Dalsl Värml. *Han e så tråmled te å gau* Skåne.

trumma v. [trum- , trômm- o.d.] **1** med yxa kapa (stock o.d.) i längder; ofta i förb. *trumma av* Dalsl Östg Närke Värml Västn Dal Gästr Häls Ång. *Nu står han å trummår å` dån där bitn* Östg. *Trômma milven* (ved till mila) *i kôŁskogn* Västn. **2** med yxa hugga (stock o.d.) så att ett hak el. inhugg bildas Värml.

trumma v. [trum- , tråmm- , tromm- o.d.] flytta (bin) ur en bikupa till en annan; äv. i förb. *trumma av* el. *trumma ut* ; i förb. *trumma in* , inhysa bin i ny bikupa Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl. (Han undrade) *åm di velle ta dām nu å trumma dām* Smål. *Tråmma åu bien* Hall. *Hanne* (har ni) *tråmmat in bia?* Hall.

trumma f. se **trumme**.

trumme m. [trumme, tromme, tru`umm] Öland Smål Västg Östg Sörml trumma f. [tromma] Boh Dalsl = **2trum 1**. *Koen ä ömmå i sing tromme*, kon är öm i sin mule Smål.

trummel m. se **1trumla**.

trumpa v. [trump-, tromp-] fjärta högt Skåne Västg. *Du får ente trompa ingje* (inne) , *de vidd du!* Skåne.

trumpa v. **1** = **1trumfa 2** Dal. *An trumpet mi*, han stångade mig . **2** = **1trumfa 3** Dal. *Dôm trumpa å lästā*. **3** = **1trumfa 4** Smål Boh Östg Sörml. *Han trodd an skulle kunne trumpe sa te-t, män de jekk inte* Smål. *Trumpe så fram här i väŁa* (världen) Östg. *Han trumpade så fram mā-t, bringade så te-t* Östg. **4** = **1trumfa 5** Dalsl Östg Närke Värml. *Å ja trumpe na te` å jöre dā* Östg.

trumvalen adj. [tromm-, tråmm-] som är stelfrusen om fingrarna, som är stel av köld Blek Smål. *Ja ä sa trommvalen sa ja kan inte knäppa åpp* Blek.

trunta f. se **1drunta**.

trunta v. se **4drunta**.

truntot adj. [truntet, trôntet o.d.] Värml Ång truntug adj. Dal trunten adj. Uppl som är på dåligt humör, sur, butter, purken; jfr **truttig**.

trusera v. [truse`r-, trosse`r-] kuscha (ngn), hunsa, hota, tyrannisera Skåne. *Han va så trosserad så han tores ente si nåd* (säga något) .

truske n. se **tröske**.

truss n. [truss, tryss] **1** trägen o. strävsam person, arbetsmyra; jfr **trös 1** Skåne. **2** skröplig, utsliten el. senfärdig person Skåne. *Ett gammalt tryss*.

trussa v. [truss-, tru`uss o.d.] **1** vada i snö el. vatten o.d., pulsa Häls Härj Med. *Dôm trusser te jôssja* Häls. *Hå ä fô truŁät* (mödosamt) *i skojån* (skogen) , *gå å trussä ti bŁötsnō:n* Med. **2** trampa (omkring) i hö, halm o.d.; äv. i förb. *trussa ner* Häls Med

Jämtl. **3** lämna smutsiga spår (på nyskurat golv o.d.) Jämtl. (Karlarna gör inget annat) *än tru`us å dra in.*

trussa v. [truss-, tryss-, tröss- o.d.] **1** arbeta träget; jfr **trösa** Skåne. *Han bara trussar å trussar, han e alri maro´ (med ro) . Han jikk där å tryssa så längje han läude.* **2** arbeta smått o. långsamt, stöka Skåne. *Mannen han jik humma (hemma) å trussa. Han e gammel o forslidden, men han går här o trussar inu o e fornöjd.*

trussera v. [trusse´r o.d.] uppträda pockande, propsa, fordra Ång Västb. *Han truser å skå ha Ång. Ongen jenna trussere se ja gatt ste sjöpe n en sykkel Västb. Hä jär int no han tidj, han trusser å, det är inte nog att han tigger, han propsar också Västb.*

truten adj. [truten, trôtn, trytyn, truden o.d.] Västg Boh Dalsl Värml Dal Häls Med Jämtl Norrb
trutten adj. [truttin, trôttin, trödden o.d.] Hall Boh Dalsl Värml Härj Jämtl Västb svullen, uppsvälld; om trä: som är utvidgad av fuktighet Västg Boh Dalsl Värml Dal Häls Jämtl. *Halsen b£e trutn (av myggbett) Värml. Trôten i lônna, svullen i höften Värml. 1 trött, sliten, orkeslös; utarbetad Värml Härj Med Jämtl. Em b£ir trôtn i krôppen, tong å sömni Värml. Hân bru`uk vå trytyn åm mårnan, han brukar vara trött om morgnarna Jämtl. A måmma va rent b£eik å trôtn når hu kåmme heim Jämtl. 2 trumpen, deppig; butter, surmulen; missnöjd Hall Dalsl Västb Norrb. Han ser allt sô trôten ut Dalsl.*

trutt m. **1** avsmalnande spetsigt stycke (på t.ex. mössa, bikupa o.d.); strut, tratt, topp, spets; pip på flaska el. kanna o.d. Smål Dal Häls. **2** strutformigt nät i mjärde Smål. **3** mjärde Dal.

trutt m. [trutt, trytt] klick, liten mängd Skåne. *Ta en trutt å je di kredjed (kräket) . Där kom en liden trutt.*

truttig truttug, truttot **adj.** trumpen, butter, surmulen, tjurig Smål Västg Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Ång . *Sitt int dänn å vå truttu länger, kåm å åt! Uppl. Kommtå (varför) ni å så truttuga? Dal. Fånt o vå o vill bir o så truttu, får inte hon vad hon vill blir hon så trumpen Gästr.*

truttna v. [truttn-, trôttin-, tråttin-, trôttin, truttn o.d.] Västg Boh Dalsl Värml Dal Härj Jämtl
trutna v. [tru:tn-, trô:tn- o.d.] Dalsl Värml Jämtl **truckna v.** [trukkn-, tråkkn-, trôkkn-, trukken o.d.] Härj Med Jämtl svälla, svullna; om trä: vidga av fuktighet Västg Boh Dalsl Värml Dal Härj Med Jämtl. *Bönera truttnar Västg. Dörre ar truttnat Boh. Hanna (handen) på-n trôtnå Värml. (Benen) de trukne ti´ åt hästa öve hâ££ja, de svullnade i för hästen över helgen, dvs. hästens ben svullnade till över helgen Jämtl. De trutne ti jurân at kun, det svällde i juvret på kon Jämtl. Bo£låå (skrivbordslådan) ha trutne så mâ (vi) kan int dra ut-å Jämtl. 1 om sås, gröt, deg e.d.: tjockna; om filbunke o.d.: stelna Västg Värml. Fillebonken trôttner inte Värml.*

tryddja v. ELLER TRYGGA? [tryddj-, truddj- o.d.] packa samman snö på väg för att göra den farbar, packa till; äv. i förb. *tryddja till Skåne. Nu e-d en bagete´ll å hitta väjjen sin där e truddjad. Ja ska tryddja lid fårr di så där bör bettår å gå. Di skole tryddja ti´ snien (snön) .*

trymla v. [tryml-, tröml- o.d.] **1 = 2trumla 1** Smål. *Ha du trömlat i brö`öt fao du ta de* Smål. **2** fumla, hantera el. göra ngt på slarvigt sätt Smål Östg. **3** snava; ramla, i förb. *trymla ikull* Smål. *Akkt da så du inte går å tryml ikull.* **4 = 2trumla 3** Smål. *Ta å` hästen tället ifall an vill tryml.*

tryn-mjöl el. **tryna-, tryne-** n. [-mjöl-, -mjel-, -mel o.d.] snus Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Sörml Närke Värml Uppl Dal Häls Härj Jämtl. *Da bajsta å goaste trynamjelet da va Jonglöös nåmmer äjt, det bästa och godaste snuset det var Ljunglöfs No. 1* Blek.

tryssja f. [tryse, tryså o.d.] gren el. kvist med kvarsittande blad el. barr, ruska Gotl. *Man ska ha a tryså ti vaifta burt dum* (dvs. flugorna) *me.*

tryssja v. [tryse] **1** släpa; äv.: gå med släpande gång Gotl. *I gynninge jält ja äi eisar fast sum a tiglo u tryste langs järde, i början höll jag i tömmarna fast som en igel och släpade längs jorden. Han hadd ligg bäi* (vid) *strand u trys u slep i all sin täid. Ga u så trysä me baini.* **2** traska Gotl. **3** hantera ngn illa, missakta; "köra med" Gotl. *Den ha di be* (bara) *så ti trys me.*

tryt n. roande tidsfördriv, lek; leksak; jfr **tröt** Häls.

tryta f. fingertuta, använd bl.a. som förband på sår Närke.

tryta f. [tryt-, tryd-] mun, trut Boh Dalsl Värml Uppl. *Höl tryda på dä!* Dalsl. *Hon var någe te tjön i tryta, hon var något till rapp i truten, dvs. hon var ganska snabb i käften* Uppl.

tryta v. [tryt-, trit- o.d.] **1** fördriva tid; äv. i uttr. *tryta tiden* el. *tryta bort tiden* o.d. Häls. *Trit i nånting mä du vänte. Trita tin för bara* (barnen). **2** leka Häls. *Han låg dan* (där) *å jållra å trytte. För mytje länje sänn bruka bôra tryta ilag me de smås bôr i ett stenryse, för mycket länge sedan brukade barnen leka tillsammans med "de smås" barn i ett stenröse. Ja villa bli fri barene* (barnen) *e stônn å bedde farn deras att han skulle tryta mä dôm för ovanligheta.*

tryta v. dö Smål Västg. *Han tråt innan dakkten kâm, han dog innan doktorn kom* Smål. *Hon trôt i jaftens* (i går kväll) Smål.

tryta v. [tryt-, try`yt o.d.] bli trött, bli slutkörd, tröttna; ofta i förb. *tryta av* Härj Med Jämtl; äv. i förb. *tryta upp* Härj Jämtl. *Du få sta si dä ôm ätär i männisj fô ja ta på tryt åv, tsjännä ja, du får gå och se dig om efter en kvinna för jag håller på att tröttna, känner jag* Med. *Je tror atte je ta på å tryt opp* Jämtl.

trytandsam adj. [trytansamm, tritansamm] om person: som är glad o. språksam, trevlig Häls.

trytsam adj. trevlig; hemtrevlig Dal.

tucka v. se **tocka**.

tucklot tucklug [tôkk£-, tukk£- o.d.] om papper, textil o.d.: tillskrynklad, tillknycklad; skrynkelig Värml. *Dä va vä`ärst hôken* (vilken) *tôkk£utn b£us jä a fått på mäj i dag, han ä sôm jä skul a lô`ögg i`i-n* (jag skulle ha legat i den).

tucksen adj. som är tyst o. modlös, melankolisk; jfr **tycksen** Gotl. *Han säir så tuksn u nerslagen äut. Di ger aldri ann jeitar* (de gör aldrig annat än äter) *u gnaula* (gnatar) *pa-n, han kan int bläi ann tuksn.*

tudda v. [*tudd-*, *tådd-*, *tôdd-*, *tö`ödd* o.d.] trassla, tova; tufsa; äv. i förb. *tudda till*, *tudda ihop* o.d. Sörml Uppl Dal Ång Västb; äv. i förb. *tudda ihop*, knyckla ihop Uppl.

tuddig tuddug adj. [*tudd-*, *tôdd-*] **1** om hår o.d.: hoptovad, tovig; tilltufsad; trasslig Östg Sörml Uppl Ång. **2** dum; oäven, dålig Sörml Uppl Västb Dal. *Di där smakte inte så värst tuddugä fast di va dinkugä* (degiga) Sörml. *An änt så tuddu vårôm Jan Erik, an kan jö kapso`nâ an*, han är inte så dum vår Jan Erik, han kan göra kapsoner han Dal.

tuffel m. **1** ohågad el. oförvägen man el. pojke; stackare Uppl Västb Dal. *Nu kâmma en dä* (den där) *tuffiln å* Dal. **2** pojke Uppl Dal. **3** liten el. klen man Dal. **4** ovårdad el. ostädad man; grov karl Uppl; tölp Dal. *Han var en tuffel, en sän där ovåling* Uppl.

tuffla f. **1** oförvägen el. hjälplös kvinna el. flicka; stackare Uppl Västb Dal. *Dänn tuffla skä då jämt råk ut* Dal. **2** flicka Uppl Dal. *E lita tuffla* Dal. **3** liten kvinna Dal.

tuga f. [*tuga*, *tugu*, *tugo*, *tuggu*, *tôgu*, *töuwu* o.d.] **1** dragring av järn el. av hopvirad vidja i skakel för fastsättning vid kälke, släde, plog o.d.; dragögla Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *På framtjâ£kân sätt an fast skak£ânô i e tugâ* Gästr. *Binn fast tåge ti tugun sä könn du dra sjlean* (släden) *sjö£v!* Västb. **2** band av vidja, skinn, rep e.d. som vid fastbindning av ngt bildar en ögla el. ring Härj Jämtl Ång Västb. *Dä sôm hall fast sjlage£ôbbn* (slagklubban i tröskslaga) *kallese tugern* Ång. **3** rem som går över fot för fastbindning i skida, skidbindning Dal Härj Jämtl Ång.

tukt s. oböjl. (jfr nyno. *tokt*, "gje ikkje tokt til", av lty. *tocht*, drag, dragande) i uttr. *gitta* el. *ge inte tukt (till)*, *gitta inte bry sig* (att göra ngt), *inte göra sig besvär, nännas*; jfr **hukt** Härj Jämtl. *Jä gatt int tukt Härj. Je ga int tukt te å sei-e* (säga det) Jämtl.

tula v. KOLLA UPP **1** gnola; jfr **9tulla** **2** Västg. (Han) *tu£ar å sjonger*. **2** jollra Västg.

tuling m. leksaksdocka av tyglappar, trasdocka Skåne. *Glutten tölär po så han litar* (liknar) *mest en rekti tuwling*.

tull m. [*tull*, *tôll* o.d.] **1** trädtopp, skate; se även **2tulle** **1** Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ner-e k£å`årn fra tullo b£yi e vakkerve`re*, när det klarnar från trädtopparna blir det vackert väder Norrb. **2** topp på sädesväxt el. lin; axände; se även **2tulle** **2** Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Sä jekk dem an framått natta* (framefter natten) *å skiar* (skar), *men bann ingeting uta snört ba ehop sea* (snörde bara ihop säden) *ve tullana mott varader* Västb. **3** konformig toppända, topp Dal Häls Härj Med Jämtl Västb Lappl Norrb. (Gåta om istapp:) *Rota öpp, tullen ner, väks ôm vintern, män åller* (aldrig) *mer?* Häls. **4** liten buske av gran, en el. tall; se även **4tulla**, **2tulle** **3**, **2tullra** Dal Gästr. *Hugg bårt de dä tullane!* Gästr.

tull m. 1 hoprullat föremål av mjukt material; bylte el. rulle av lin, ull, garn, papper, näver e.d.; se även **3tulle 1** Hall Boh Dalsl Värml Dal Härj Ång Norrb. *Han jek å bar på en tull mä traser Värml. Dä jekk inte ann å bake sôm på en vanli deg, utta-rnä di hade fått degen te`laga, da jordi grove tuller Värml. 2* hårknut; se även **3tulle 2** Västg. *Nar da hade jup sôrj (sorg) så va dä tjå (två) knuta mett över tullen.*

tull n. [tull] Dal Härj Jämtl tyll **n.** [tyll, töll] Dal Med Jämtl Ång dumhet, tok; se även **2toll 1** Dal Härj Jämtl Ång. *Stå iht där ô tô£ (och tala) tull Dal. Hä tull, int meine jä sä int Jämtl. 1 = 2toll 2* Med.

tull m. [tull o.d.] Dal Härj Jämtl tyll **m.** [tyll, töll] Häls Härj Med Jämtl tokig man, idiot, dumbom, stolle; se även **1toll, 1tol, 1töl.** *Sjå på inn där tullin, sjå! Kolla på den där idioten, kolla! Dal. N tull jo`o£ (gjorde) som en tok lärd ut Jämtl.*

tull m. [tull, tåll, töll o.d.] **1** plugg, propp; bult; kork; se även **4tulle** Skåne Smål Hall. *Di settår en tåll i holed (hållet) å trykkår nårr (ner) Skåne. Set tollän i ka`at (karet) Smål. 2* pojke Skåne. *Va site du der lille tåll?*

tull-korv el. **tulle- m.** [-kôrv] rullsylta Värml.

tull-låt m. vaggvisa Ång. *Sjonge tullå:tn, sjunga vaggvisor .*

tulla f. Västg Boh tylla **f.** Häls till **3tulla**) näpet flickebarn, flicka. *Ho ä e lita tulla Västg.*

tulla f. [tull, tullå, tu`ull, tö`öull o.d.] vagga, barnvagga Dal Med Ång Västb Lappl Norrb. *He n nedi tulla, lägg honom i vaggan Västb.*

tulla f. [tull-, tu`ull o.d.] Västg Boh Dalsl Östg Lappl Norrb tylla **f.** [tyll-, töll-, tyll, till, ty`yll, ti`ill, tö`öll o.d.] Gästr Häls Med Ång Västb Lappl Norrb = **3tull 1** Västg Dalsl Östg Gästr Häls Med Ång Västb Lappl Norrb. *Ja ha kåre (kardat) n hel körrj (korg) tyllen, sä nu få du böre spi`inn Västb. 1* hyvelspån Hall Västg Boh. **2** (halvgräddat) mjukt tunnbröd som hoprullas vid förtäring Norrb. *Sko vå gå ope bakostugon å bä`äjs tullen? Ska vi gå till bagarstugan och tigga tullor? . 3* getingbo Norrb.

tulla f. Uppl Dal tylla **f.** Häls = **2tull 4** Uppl Dal Häls. **1 = 2tull 1** Dal.

tulla v. [tull-, töll-, tu`ull o.d.] Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Västb Dal Häls Härj Med Jämtl Norrb tylla **v.** [tyll-, till-, töll-, ty`yll, tö`öyll, ti`ill o.d.] (utom Härj Jämtl) Dal Gästr Häls Med Västb Lappl Norrb linda (ngt), vira, vrida, tvinna; äv. i förb. *tulla in , tulla om* o.d. Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml Västb Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Västb Norrb Norrb; i förb. *tulla sig , sno sig, vrida sig Västg Jämtl Norrb. Om en tar en väggelus å tullar in i en k£add (tygtrasa) å bär bort te e a`an ståva (annan stuga) så f£yr alle väggelusane did Boh. (Han) tulla ett bann åm sjarven (kärven) Dalsl. Ho kan tulla-n åm lällfingern åm ho väll Dalsl. Men bjärntrån (björntråden) ha ju tulle se krugom en tvåit Norrb. 1* hoprulla (ngt); äv.: veckla, skrynkla, knyckla; äv. i förb. *tulla ihop* o.d. Skåne Hall Västg Boh Östg Dal Gästr Häls Västb Norrb; äv. i förb. *tulla sig , rulla ihop sig; skrynkla sig Hall Västg Västb Lappl. Stryg dugen, han tullar se Hall. Han sat å tulla ihop brösmu£er å kasta Västg. Ho tulla ihopp matta`an Värml. 2* rulla (ngt) Västg Boh Dalsl Värml Häls Härj Norrb; äv. i förb. *tulla sig , vältra sig Boh*

Dalsl Värml Härj. *Ve försöker å tuller tönna ut Dalsl. Han tulla sä i gräse Dalsl. Han tulle rônt flere ganger utför bakken Värml. Bjöörn va på et hökt bärj å tulle sten se skogen rök åv, å då dunre å brake Värml. 3 falla, ramla Boh Dalsl Värml Härj; äv. i förb. tulla ikull o.d. Boh Dalsl Värml Dal. Pass däj för å gå på göbbemôsen (islandslaven) på flåbärje (berghällen), du kan tull iköll Dalsl. O`ongdomen raser, sa tjäringa när ho tulla i spisen Värml. Dä svajjer mä träa i dän här stôrmen, då tuller föll nôr (väl ner) Värml. Hânj tollâ attevi', han föll baklänges Härj. 4 gå med osäker vaggande gång; tulta, stulta; äv. i förb. tulla iväg Västg Boh Värml. Gu välsingne vår gamla mor // sjum går på guLvet å tullar // ho tager bôrt de tomma fat å sätter fram de fulla Västg. Ho tuller iväg övver göLve Värml.*

tulla v. 1 tröska (korn o.d.) genom att slå kärven löst mot vägg o.d. så att kornen faller ur axen; äv. i förb. *tulla in* el. *tulla av* Lappl. *Gå å tull å' na haLmbann.*

tulla v. [*tull, tollâ, tu`ull* o.d.] Härj Med Jämtl **tylla v.** [*tyll-, ty`yll* o.d.] Dal Jämtl EJ FÄRDIG **1** vara dum el. tokig, bära sig dumt el. tokigt åt; äv.: skämta, larva sig; prata tok Dal Jämtl. *N Pelle komme mâ de gonättrom atte a Lisa ustugun mått håll på tu`ull mâ dränja i gåLa,* Pelle kom med den nyheten att Lisa öst i stugan lär hålla på och tulla med drängen i gården Jämtl. *Hân tu`ull å håll på sti`imm* (stimmar) *mâ någôn* Dal. **2** gå vilse, irra; ofta i förb. *bort*, villa bort Härj Med Jämtl. *Jä a haft sô ihllt, at du a tollâ bossjt då,* jag har varit så orolig, att du har villat bort dig Härj. *Di e lett ti tyll bort se ti skåddn,* det är lätt att villa bort sig i dimma Jämtl.

tulla v. 1 vagga (ngn); sätta el. hålla barnvagga i rörelse Dal Häls Ång Västb Lappl Norrb. *Öm du tu`ull lilla n stunn sä samn a no å' (så somnar hon nog av) Västb. Nu grina a Astrid, ta å tull, sä bli a tyst* Lappl.

tulla v. KOLLA TULA! **1** tjuta; äv. om vind el. blåst Hall Västg. *Va tullar ongen för, va e de nu me a?* Hall. *UEven tullar i skowwen* (skogen) Hall. **2** ropa el. sjunga högt, kalla; vanl. på valldjur under vallgång; äv. i uttr. *tulla hem* el. *tulla vall* Hall Västg Östg. *Han tulla i hennera å de hu:rdes langt* Hall. *Lell-Ola, Stor-Ola, nu tulla vi val, kom te mäk, kom te mäk på stora grå hal* (häll) Västg. **3** blåsa i horn el. lur o.d. så att tutande el. tjutande ljud uppstår Hall.

tullare m. [*tyllåre, töllare, tollere* o.d.] storspov Skåne. *Man kan vissle tollerne ti säj. Nu skrigår töllaren nu bler de räjn* (regn).

tulle m. [*tullâ, tulla* o.d.] **1** = **2tull 1** Dal Häls. *Uen ir e da fö trai, så ruäte uendes uppi åg tulln niði?* Vad är det då för träd, vars rot vänds uppåt och trädtoppen nedåt? Dal. **2** = **2tull 2** Dal Häls. **3** = **2tull 4** Västn Dal.

tulle m. [*tulle, tolle* o.d.] pojke; jfr **4tull 2, 1tulla** Skåne Hall Västg Boh. *En liten tolle* Västg.

tulle m. Hall Västg Boh Dalsl Dal **tylle m.** [*tylle, tille*] Häls = **3tull 1** Hall Västg Boh Dalsl Dal Häls. *Han rulla ihop pappert te en liten tulle* Västg. **1** = **3tull 2** Hall Västg. *Nô dägera* (flickorna) *hade gått å läst satte de opp hå:ert i en tulle* Hall.

tulle m. [vanl. *tölle*] = **4tull 1** Hall Västg. *War ä tölle te langvangsträ:et* (långvagnsskakeln)
? Hall.

tuller m. hopvridet föremål av mjukt material; rulle av ull, lin, deg, tunnbröd o.d
Boh Östg Värml Dal Jämtl. (Botemedel mot gastkramning:) *en ska jöre en tuller å* (av)
en säkk äller någe å ha e sakks ini (sax inuti) Östg. *Je såt å kale* (jag satt och kardade)
tullrân så svettn rann Jämtl.

tullig tullug, tullot adj. [*tull-* o.d.] Uppl Dal Häls Härj Jämtl Ång Lappl tyllug, tyllot adj. [*tyll-*, *töll-*] Dal Häls Härj Jämtl enfaldig, stollig, tokig; virrig; äv.: fjantig, fånig; se även
tollug 1 Uppl Dal Häls Härj Jämtl Ång Lappl. *GambLen ålld å bi tyllån, si du*, den gamle
håller på att bli virrig, ser du Dal. *E du töllu, du kâr* (karl), *int va fôll Perers faffar...*
Häls. *Horn* (hon) *va lite tullet å int så lite för räkkstn* (förresten) Ång. **1** tokrolig,
skojig; se även **tollug 2** Dal Härj Jämtl. *Dâ va fôr tullôt!* Härj. **2** besynnerlig, underlig,
konstig Jämtl. **3** som i hög grad tycka om ngt el. ngn, "galen"; se även **tollug 4** Härj.
Hânj ä åldeles tullut på sukker, sjö-ddu (ser du). **4** fel, felaktig Härj Jämtl. *Å de itt*
(inte) *Bakkvålln så ä du på tullö väg å då ä de itt värt du går nå länger* Härj.

tullig tullot adj. Hall Västg tyllug adj. [*tilla* o.d.] Norrb skrynklig; tillknycklad. *Ness-*
dugen (näsduken), *han e så tullete* Hall.

tullik m. [*tu'llik*, *tu'llek*] filur; lustigkurre Värml. *Han ä en rekkti tullek! Sikken tullik dä*
kåmmer gånas på vägen.

tullra f. Smål Östg Sörml tyllra f. Uppl Lappl flöte av hoprullad näver Smål Östg Sörml
Uppl Lappl. *Dâ vi jorde tullrur tog vi barken åv björka å kLipte dän i bitar å la dôm i*
kokkhatt vatten, då knôrre näverbita ihop säjj Sörml. **1** kardad ull färdig att spinnas
Lappl. **2** flicka Uppl. *Tyllra kan stå lull nu.*

tullra v. [*tullr-*, *tuller* o.d.] Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Med Jämtl
Västb Norrb tyllra v. Uppl EJ FÄRDIG rulla (ngt), äv. i förb. *tullra ihop* o.d. Smål Västg
Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Med Jämtl Västb Norrb. *Tullr ihop pappe:ert*
(pappret) *så tar de inte så stort rumm* Smål. *Vangin* (vagnen) *tullrâ runter ikreng når*
Lassj Jonsi tjördi i dike Närke. *Han tullra en snöbåll* Västn. *Grönbukige fLasker tullre ut*
över gôLve (ur en säck) Med. **1** i förb. *tullra sig*, *vältra sig* Östg Värml. (Hästen)
han lägger-sjä å tullre-sjä Östg. *För ongan å grisen tuller-sjä um ranner* (om varandra)
i lortn Värml. **2** i förb. *sig*, *rulla sig samman*, *rulla ihop sig* Smål Östg Närke Uppl.
(Vid kardning av ull:) *tog en för mykke då ville dä tullre säjj å då fikk en ta å litte* Östg.
3 falla, ramla; äv. i förb. *tullra ikull* Östg Sörml Närke Värml Uppl Häls Jämtl Ång. (Den
gravida kvinnan) *ho va så stadiger så en tyckte att ho va färdiger te tullra framestupa*
Närke. *Ankä dej äpp bettere på lasse så du inte tullrär åv* Sörml. *John tullra ikull i fäuse*
(fähuset) Uppl. *Han dreiv te' a* (drämde till honom) *se han tullre* Jämtl.

tullra f. = **2tull 4** Uppl.

tulls-unge m. [*tullsunge, tullsonge, tullso`ong* o.d.] **1** docka av tyglappar, trasdocka Hall Boh Värml. *Ho fek säj et hôvklä* (huvudkläde) *å halsklä å jorde säj en tullsonge å-t* Värml. **2** spädbarn som lindas, lindebarn Boh. **3** påbyltat barn Värml.

tult m. **1** hoprullad el. hopvriden tuss av tyglappar, hår el. papper o.d.; plugg, propp Smål Värml. *Va ä de förr en tult du a vri ihop?* Smål. **2** mjukt tunnbröd som rullas ihop vid förtäring Dal. **3** i uttr. *tult om tult*, huller om buller Boh. **4** järnten, ofta i spinnrock el. i vändbank till vagn e.d.; järnsprint Smål. **5** avsågad rund bit av stock, klamp, kubb; litet cylindriskt trästycke, stump; trästav; se även **tulting 3** Smål. *Du föllâ klövvja tultanna*, du får väl klyva tultarna. **6** (knubbig) pojke som som just lärt sig gå Smål Västg Värml Uppl. *Nu (när) ja va liten tult* Smål. *Di hadd ett par tult* Värml.

tulta f. [*tult-, tolt-, tu`ult* o.d.] **1** (knubbig) flicka (som just lärt sig gå); stumpa Skåne Öland Smål Hall Västg Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Lappl Norrb. *Vart ska du gå mi lille tulte?* Smål. *Di har ena lita tulta sum ente ä stort mer än årgammel* Västg. **2** liten o. knubbig kvinna, småväxt kvinna Västg Östg. **3** docka Ång. **4** hopsnodd härva av garn, lin o.d.; tott; jfr **tult 1** Smål Boh.

tulta v. [*tult-, tôlt-, tölt-, tolt-, tu`ult* o.d.] **1** om småbarn: gå med små osäkra steg Skåne Öland Smål Hall Västg Boh Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Ång Västb Lappl Norrb. *Lilpajken vor bör på tôhlt nu* Ång. **2** falla, trilla; äv. i förb. *tulta ikull* el. *omkull* Smål Hall Boh. *Han tultade i jurrpâlannet* (potatislandet) Smål. *Pôugen ha tultad amkull* Hall. *Vären slo te meg sau ja ramla å töulta sau laungt*, väduren slog till mig så jag ramlade och trillade så långt Hall. **3** om mjukt material, i förb. *tulta ihop*, vrida el. rulla ihop till en klump, tuss el. knyta e.d.; slarvigt rulla el. lägga ihop, bytta ihop Smål Hall Västg Östg. *Nu har ja tultat ihob alla klära* (kläder) Hall. *Trasera sôm ha vatt närmest såret å sôm va rôtt* (var) *på, då tultes ihop te ett litet bylte å sattes i e klyfte på en järsgårstaver* (gärdesgårdsstav) (för att bli av med det onda) Östg. **4** i förb. *tulta ihop sig*, *filta ihop sig*, *tova ihop sig* Smål Hall. *Ullen tåltar ihob* se Hall. **5** i förb. *tulta på sig*, *ta på sig* mycket kläder, bytta på sig Skåne.

tulta v. äta torrt (bröd) Boh.

tulting m. **1** pojke Skåne Öland Smål Hall Västg Östg Närke Uppl Västb. *Jämnt ha en dänn däre lellâ tultingân ront benân* Smål. **2** (tras)docka Smål Västml. *Dä låg dåkker å tultingar på dä ställe ve Båhrsvägen; dä va tåkka sôm gummerna i gålâr hade åffra för te få barna hälsosamma* Västml. **3** litet runt vedträ; jfr **tult 3** Smål. *Tultinganna kan pajkân klövvja* (klyva).

tultra v. **1** gå med osäkra steg, stappla; jfr **2tulta 1** Blek Jämtl Västb. *Dij hade aijna lilla däge* (flicka) *sâm jekk å tultrade ikring na ja va dâa* Blek. *Gubbn jikk å tuhlte på* Jämtl. **2** om kantigt föremål o.d.: rulla ostadigt el. ojämnt Värml.

tumling m. [*tumling, tomling, tåmning, tømning, tamling* o.d.] Skåne Blek Smål Hall Gotl Värml Dal Gästr Härj Med Jämtl Ång Västb **tumlung m.** [*tomlong, tomblongg, tombönj,*

tåbååong o.d.] Härj Norrb tymling **m.** [*tym£ing* o.d.] Uppl Dal Gästr Häls timling **m.** [*tim£ing, timb£ing, tivv£ing* o.d.] Västb Dal **tumme** Gotl Värml Uppl Västb Dal Gästr Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Ja ha fått sånn vårsk i en hä' tym£injen* Gästr. *Hân tôlô om voför hân ihnt kôm n dan kväldn fast dom ha svore edn mâ tomлонjen* (svurit eden med tummarna) Härj. *Je ha jort ille mä ti tôm£ingen* Jämtl. **1** **tumme** i vante el. handske Skåne Blek Smål Hall Gotl Värml Uppl Dal Härj Jämtl Västb. *I hâ ståkke* (jag har stickat) *e vantpår såm ha`a sto`or a tom£inga* Västb. **2** uppåtriktat mindre horn (i rät vinkel mot de två andra hornen) på viss typ av tregrenad tjuga; tredje horn Gotl. (Ängshöet kunde inte bärgas med trätjuga) *int ajns dajm som var tumlingar på.*

tumma f. [*tumm-, tumb-, tômm-, tomm-, tomb-, to`omm, tô`ômm* o.d.] plats där ngn har vältrat sig, tummelplats; lega Smål Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl. *Jä* (här) *e e tomma ätt* (efter) *en hest* Dal. *De sy`yn tommâ ett â* (efter det) Jämtl. *Ja ha rättjä få£än från tomma å di`på sjö:n*, jag har riktat färdan, dvs. sparat spåren, från tummelplatsen och ut på sjön Lappl.

tumma v. [*tumm-, tumb-, tåmm-, tomm-, tomb-, to`omm, tå`åmm, tô`ômm* o.d.] **1** tumla, rulla på rygg Smål Sörml Uppl Västb Dal Gästr Häls Härj Jämtl Ång; äv. i förb. *tumma sig*, vältra sig Blek Smål Värml Uppl Häls Härj Jämtl Ång. *Si etter att inte mårn lægger sej å tumbar* Uppl. *Vå fullt i ung ä ti gråså å tômbô*, vad fullt av ungar det är i gräset och tumlar Dal. **2** om rök e.d., i förb. *tumma sig*, lägga sig kring mark e.d., slå ner Smål. *Rökän slåua ne å tomma se.* **3** i förb. *tumma ner*, pressa ner, trampa ner Dal Härj Jämtl. *Hästn ha tômmne ne gråse* Jämtl.

tummakaka f. tummekaka f. [*tumm-, tomm-, tåmm-, -kaga*] bakverket mandelmussla Skåne Blek. *Hon sto å kläjnnte* (klenade) *tåmmakager* Blek.

tummals m. [*tåmmas, tommas, tammas, tômmôs, tômmes, tå:mas, to:mas* o.d.] Dal Gästr Häls Härj Västb Norrb **tummal m.** [*tumma£, tomme£* o.d.] Dalsl Värml Dal Häls **tumme** Dalsl Värml Dal Gästr Häls Härj Västb Norrb. *Ho hadde styggvarsk* (styggvärk) *i tômmesn då ho va skojäntâ på Bonnskog* Häls. *Om men toi`inn tåmasan at se so ni`ist men garne at Skâm*, om man tvinnar tummarna åt sig så nystar man garnet åt Skam Norrb. **1** **tumme** i vante el. handske Värml Norrb. (Vantens delar:) *krågan, vånntn, tåmasn* Norrb.

tummals-finger m. n. [*tåmmåsj-, tommesj-, tômmesj-, tammas-, tommas-* o.d.] Värml Dal Häls Ång Västb Norrb **tummal-finger n.** [*tummelfinger*] Hall = **tummals 1.** *Han ha jort säjj ille i tômmesjfingeren* Värml.

tummals-tå f. [*tommesj-, tômmesj-* o.d.] stortå Värml. *Gustav hov sä in te ratten å fekk gasen i bôtt mä tômmesjtåa å då bar iväg mä Bjukken* (Buicken) *se môlla* (mullen) *rök.*

tummas v. [*tåombes, tåmbes, tommes* o.d.] tumla, rulla på rygg; ofta om häst Västb Norrb. *Let marra tåumbes inan du hev in a*, låt märren tummas innan du släpper in henne Norrb.

tumpug adj. [tômp-, tåmp-, tomp- o.d.] **1** som är tung på foten, klumpig; otymplig Jämtl. *Å sa var e n Elias femti år, tômpu, litte sejnfüu* (senfärdig), *men gomodu ta se.*
2 som framkallar tungsinne el. obehag; dyster Jämtl. *Juft å tômpet i stä`äll, ett djupt och tumpugt ställe, dvs. ett lågt liggande dystert ställe . Mörk å tômpu n dag.*

tumsing m. [tomseng o.d.] enfaldig, småtokig el. halvgalen man; tok, stolle Boh Dalsl.

tumsot adj. [tomsete o.d.] enfaldig; tokig, galen; tokrolig Boh Värml; äv.: konstig, underlig Dalsl.

tun m. [teun-, täun- o.d.] gärdesgård Gotl. (Ordspråk:) *Dar teunen jär leigst dar vilå alla yvår, där tunen är lägst där vilja alla över . De konde jeo blasa koll* (blåsa omkull) *pa vintrarna an teio tålv* (en tio tolv) *varpor teon.*

tun f. n. stängsel, inhägnad; jfr **1tun** Boh.

tun-flack m. tun-flacka f. [teun-, täun- o.d.] värmedallring i luften (över gärdesgård) Gotl. *Nå ha teunflakku kumme nå bläi de summar.*

tun-vise m. [täunväise, teunweise o.d.] (till *tun*) riktmärke el. linje på marken efter vilken en gärdesgård uppförs, märke efter gärdesgård Gotl. *Jär* (här) *har gamla täunväisen gat* (gått) .

tuna v. [tun-, tu:rn- o.d.] gnola, nynna, småsjunga Västg Ång Lappl. *Han jek å tuna å sjongde* Västg. *Hon jekk å turne å sang* (sjöng) Ång. *Han jekk å turnä för sä sjalv* Lappl.

tunder n. [tu`nder, tu`nner, to`nder, tå`nner, tô`nder o.d.] Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls Jämtl Ång Lappl Norrb **tynder** n. [ty`nner, tö`nder, tö`nner, töy`nner o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Dalsl Värml Västn Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb torrt antändningsmedel, t.ex. murket trä, näver el. brännt linne; jfr **tinder** Blek Öland Smål Hall Västg Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Jämtl Ång Västb Norrb. *Di fekk gnistan te å tänna i tönnot* Blek. *Let å na* (leta efter något) *töynder så ve få ti`it* (tända) Norrb. **1** svart svamputväxt på björk; ticka; använd som fnöske el. i folkmedicin Öland Smål Västg Dalsl Sörml Värml Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Tunnôr dä va en sårts svamp, dä hade stensprängana de, dä brann presis såm en siga`rr* Öland. *Bort i Skrôbb finns ô tönnot på en stôbbe* Dal. **2** lunglav; ofta använd i folkmedicin Ång. *Dôm joFe* (gjorde) *nan rökels tå tönne å mot dä ont va* (var) . *Då man hade hosta koke man lagen på tönne å drakk.*

tung-hävd adj. [tong-, tång-] Skåne tung-häven adj. [tung-, tong-] Öland Hall om bröd: som inte har jäst ordentligt, som har stålrand; dödbakad. *Bröed blaj så tånghävt så vi kånna knappt edad* Skåne.

tung-levd adj. [tonglevd] Västb tung-levad adj. [tunglevâ o.d.] Gästr som är trumpen o. dyster till humöret, tungsint. *Systörn hennas va mera tungleva åv sä, hon Gästr.*

tung-nim adj. [tongnimm, tongnemm, tångnemm o.d.] Skåne Blek Smål Hall tung-nimd adj. [tungnimd, tongnimd, tångnemd o.d.] Skåne tung-nimmen adj. [töungni`mmen, töungne`mmen, tongne`mmen o.d.] Hall tung-nimmel adj. [tungni`mmel, tongni`mmel, tångne`mmel o.d.] Skåne Hall som har svårt för att fatta; trög, trögtänt. *Däj si hon e*

så tongnimm men ja ved ente åm de sånt (sant) får folk e så rappa å fara mä löjn (lögn) Skåne. Öin ska inte låisa o âida (äta) pau samme gaung få dau blea öin tongnemma Blek.

tung-vind adj. [tongvinn] **1** om tillvaro: mödosam Boh Dalsl Värml. *Ja de gamle hade då a tongvint på monge vis de Dalsl. Då bLir sjå tongvint allting når en har fö lite fôEk Värml.* **2** som är tung o. besvärlig att handha, hantera el. utföra Boh Dalsl Värml. *Då ä en tongvinn gåE (gård) Värml. Då va e tongvinna sjöring (körning) Värml. Då va ett tongvint arbet men di ville inte ha-t ånsjlis (annorledes) Värml.* **3** om levande varelse: slö, lat Värml.

tungel vanl. n. [tungeE, tongeE o.d.] **1** måne Dalsl Östg Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl. *De her tungE lyser bra Närke. Da då ä gåE (gård, dvs. ring) ikring tongeE bLir då u:vär (oväder) Värml. TungEä ä fullt Häls.* **2** månskifte; ofta i fråga om när månen blir ny: nytändning av måne, nymåne Västg Närke Värml Uppl Dal Häls. *Väre väner (vädret vänder) på nå`äst tongeE Värml. Fyra tungeE på mån (månaden) Närke.* **3** period för månens vandring som omfattar ny till ny el. ny till nedan; månperiod, månmanad; månvarv Dalsl Värml Uppl Dal Häls. *Ä ha väri kållt heEä dötta tungEä Dal. Vi ä i mitten på tongE nu Häls.* **4** ring kring måne, mångård Uppl.

tungla v. **1** stirra intensivt el. stint; fånstirra, glo Dal. *Sit do jä hesom å tunglär? Sitter du här ensam och glör? Stå tåkkän å tungEâ jussum i ku på i ni lådudôr (precis som en ko på en ny ladudörr) .* **2** om ljus i lampa: avta i styrka Uppl.

tungla v. [tunge-, tongE-] famla; driva omkring i månsken el. mörker o.d. Häls. *TongEa i mörkre.*

tunglig adj. [tungein, tonggejejen o.d.] **1** tung; svår, besvärlig Dal Härj. *Då sô tungEit tä hanterâ då hä höô (höet) Dal. De e tonggeE åt sjlåttfôEtsjån (slåtterfolket) nôr de e si sån (efter regnet) Härj.* **2** som är långsam av sig Dal.

tunka f. [tongka] flicka (ca 8-12 år) Hall.

tunke m. [tongke o.d.] **1** halvstor el. halv vuxen gris Smål Hall Västg. *Ja kånne väll sälja da fira (fyra) teongkana Hall.* **2** pojke (ca 8-12 år) Smål Hall. *Ja va bare en liden tongke Hall. En tonke pau tjylleatta (sju eller åtta) aur Hall.*

tunn-ölse m. [tönnälsä o.d.] = **tunnöse** Västn Dal.

tunn-ös tunn-öse n. [tunnö:se, tönno:se, tönnese, tönnsä, tönno:s o.d.] (av *tunn* och fsv. *hös* 'huvudskål') tinning Uppl Dal Med Ång. *De vârker i tunnöyse Uppl. An ad grått hår wi ä da jän tunnäsä, han hade grått hår vid den ena tinningen Dal. Ôm de hadd täjje (tagit) at tönno:n kônne-e ha gått rakkt på tok Ång.*

tunn-vänning m. [tunnvänneng, tönnvänning, tönnvänneng o.d.] Boh Dalsl tunnevänning m. [tunnevänning, tunnevänneng] Boh tynnevänning m. Dalsl jfr no. *tunnvange, tunnveng, tunnvaeng* 'tinning') tinning.

tunta f. [tunt-, tönt-] **1** flicka Blek Smål Hall Dal Jämtl. *A lita tunta Smål.* **2** småväxt kvinna Dal.

tuppa f. [tupp-, tu`upp o.d.] **1** höna; ofta i lockrop Västg Värml Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Tuppan ägge bra i sômmar, hönorna värper bra i sommar* Jämtl. **2** get; ofta i lockrop Dal Häls. **3** kvinnligt könsorgan Häls Jämtl Ång. (Kvinnorna:) *dôm ä sô firn* (fina) *sô dôm ha navârn* (naveln) *ti brâsj* (brosch) *å tuppa ti krås* Ång.

tuppa f. 1 blomma Västb Dal Gästr Häls Härj. *Hon ä uta å pLåkka tuppur* Gästr. **2** tofs av garn e.d., rundaktig tofs Dal Gästr Häls Härj. **3** grästuva Häls.

tur m. i uttr. (*vara*) *på turen*, (*vara*) *på fyllan*, *berusad*, *drucken*; ofta i bf. sg. dativ Häls Härj Med Jämtl Ång. *Va n på tura?* Härj. *På den tin vare då allri na jänter sôm va på tura int, gushelôv, de skull ha sitt ut då* Med. *Når dâm tog på vârtte råktut på tura så drakk dâm du:skå£ mâ â Lasse* Jämtl.

tur m. om get, sto o.d.: *brunst*; ofta i uttr. *i el. på tur* Västb Lappl Norrb. *Mârra jer opa turâm* Västb. (Hon) *jär i tur* Lappl.

tur m. vinande el. brummande läte; buller, dån Härj Jämtl. *Dä va en fale tur tå ekk* (av er) Härj. *Gny mâ äin tur* Jämtl.

tura v. [tur-, tu`ur] **1** festa, svira; leva om; supa Boh Dalsl Värml. **2** fira Ture (28 april) med tänd brasa; enligt äldre tradition firas de tre namnsdagarna Ture, Tyko (29 april) och Valborg (30 april) med vårelld Västg. *Turedan* (turedagen) *då tura di. Ja ha vare mâ å turat.*

tura v. [tur-, tu`ur o.d.] dovt o. entonigt genljuda, brumma, dâna, dundra; brusa, susa; äv.: tjuta, vina Härj Jämtl Ång Lappl. *Dä ture upi ôмна* (skorstenen) Härj. *Dä ture i örur mine*, det susade i öronen mina Härj. *Dä bLâ`åst ysstnoLavin* (östnordavind) *å ture å môrne i fLeire daga man te sjlut sa börje ne å rengne* Jämtl.

tura v. gnugga (ngt el. sig), gnida Hall Västg. *Pâugen tura si i u:enen* (ögonen) Hall.

tura v. 1 lida, slita ont; uthärda Blek Smål Hall. *Te sjöss fekk ain minnsann tura* Hall. **2** i uttr. *tura på ngt*, livnära sig på ngt annat än mat för att uthärda vid matbrist; "suga" Skåne Blek Smål. *Ja har injed å je di, du får tura på labben* Skåne. (Han har) *lide hull å tura på Smål.* **3** vara utan mat; svälta; fasta Skåne Blek Smål Hall. *I gaur va de kalas, i da faur en tura* Skåne. *Stakkas min lille gobbe, ha du turat hela daen?* Blek. **4** fortfara; hålla på länge Gotl. **5** plåga (ngn el. ngt); ansätta o. utmatta; anstränga Smål Hall Västg Boh Dalsl. *Tänk va blåssten tura jora* (jorden) *i dännä sômma* (sommars) Smål. *Tannavärken ha turat henne så hon ä ble:en bleker* Smål. *De turar krappen* (kroppen) *når en svettar möed* (mycket) Hall. *Dä turar alt hästen* Västg. **6** dra el. suga kraft ur (ngt); äv. i förb. *tura sig*, dra sig Hall. (Man) *sjLo varmt vatten på flera gunger åm` för då skule tura maltet. Di sjLo malt på koggett vann* (vatten) *så då fek stå å tura se där.* **7** vara hängig, krasslig el. olustig Dal. *O sitt dan å uggô£ å frys å turô*, hon sitter där och huttrar och fryser och är olustig.

turbera v. [turrbe`r o.d.] uppreparande förmana el. påtala; tjata Norrb. *Jä hâ turrberä ve dom at liäs dö:rn e`et se*, jag har tjatat på dem att låsa dörren efter sig. *Hân-sjo*

sko (han som ska) *håll a turrber ve åongan* (ungarna) *hela dägän no nögäs n hå gott tåLamåod.*

turgel m. [turrjel] liten pojke, parvel, pojkvasker Västg. *Dän lele turrjel du:je-£e* (duger väl) *inte te så mö`öt?*

turoma interj. [tu`råma, tu`rema o.d.] svordom för att ge eftertryck åt medgivande, konstaterande, förnekande, förvåning o.d. Smål Hall Västg. *Tsjwy teuruma, såm de sar ut!* Tvi turoma, som det ser ut! Smål. *De ska turåma äda roår udan sul!* Det ska turoma äta rovor utan sovel! Hall. *Dä va då sjä£ve turoma!* Hall. *Turema haka!* Västg.

turra v. [turr-, tõrr-] **1** frambringa vibrerande, dånande, trummande el. surrande ljud; ofta i fråga om läte från insekter, t.ex. humla, tordyvel; jfr **2durra 1** Smål Gotl Ång. *Di far å turre å turre* Smål. *När a* (dvs. spillkråkan) *turrar så modar de tårkå* Gotl. **2** muttra; mumla i vredesmod, knorra Ång. *Han tõrre å svor.*

turre m. [turre, tårre, tu`urr, tå`årr o.d.] **1** pojke, pojkvasker Blek Öland Smål Västg. *Sa* (ska) *ja bâära de, lelle turre?* Smål. **2** liten förkrympt varelse (t.ex. liten tjur) Blek Smål. **3** liten o. förtvinad gran, tall el. buske Smål Hall Västg. *Dä ente möke skog här, bara en å a`an turre* Västg. **4** stav för smörkärning, kärnstav; jfr **törel** Boh.

turre m. n. [turre, tõrre o.d.] = **tyre** Boh Dalsl Värml Dal.

turre m. tvekönad varelse; ofta i fråga om höns el. människa Boh.

turrel m. [turrel, tõrrel o.d.] = **törel** Boh Dalsl.

turs m. [tussj, tassj, tass o.d.] Öland Smål **törs m.** [tössj, tõss o.d.] Smål röd el. brun mångfoting, "tusenfoting" Öland Smål. *De va ein tõss såm kråp o`on sten* Smål. **1** stor o. grön larv Smål. **2** tagelmask; orsakar enligt folktron hudsjukdomen "onda bettet" Smål.

turvel m. se **1torvel**.

turvel m. [turroil, turroel o.d.] Västg Boh Sörml Dal **turver m.** Smål pojke (ca 6-8 år), parvel; jfr **2torvel 3** Smål Västg Boh Sörml Dal. **1** liten person Boh.

tuschinera v. [tussine`r-, tussjene`r- o.d.] förolämpa, chikanera, förebrå; skälla; trakassera Värml Uppl Gästr. *Jämt skä on håll på tusinera än dä lilla* Gästr.

tusen-broder m. **1** liten fisk i näringsfattig sjö, ofta: småabborre ofta i pl. Smål Östg Sörml Värml Dal Med Jämtl Lappl. *Ja ha släppt jädдынge£ i en del tjärner, sôm* (eftersom) *hä ha fônnes bära tõkkedänn tu`senbrör* Med. **2** fluglarv; ofta i pl. Dal. **3** småpotatis; potatisstånd med relativt stort antal små potatisar ofta i pl. Blek Smål Uppl. **4** mycket avlägsen släkting; sysslingbarn Värml.

tusen-buss m. Värml Västml Dal **tusen-busse m.** Östg mycket avlägsen släkting, så avlägsen att det knappt räknas som släktskap Värml Dal. *Vi ska kalles te var* (att vara) *tusenbusser* Värml. **1** kusinbarn, syssling Västml Dal. **2** barn till syssling, brylling Västml. *Tremänninger å deres barn dä va tusenbusser, men sen va dä slut på släkta.* **3** släkting i femte generation; barn till brylling Östg.

tusen-pytta f. tusensköna Skåne.

tusen-ros f. rölleka Värml.

tusen-stjärna f. **1** tusensköna Västg Boh Dal. **2** växten morgonstjärna Närke.

tusen-titta f. tusensköna Hall.

tusing m. tusensköna Smål. *Dä va en grannä tusing!*

tusk m. [*tusk, tôsk, tosk* o.d.] tuska f. [*tôska*] åkerspärgel Smål.

tusk f. tuska f. liten o. yvig buske; litet o. buskliknande träd, småträd Västg. *Hogg bört di däre tuskera ve mu:rn.*

tusk m. **1** sammanrafsad knippa, i sht av (sämre) lin Gästr. **2** kort kärke av säd, lin o.d. äv.: del av en kärke; liten kärke Dal. *Äv jån jänn tusk til, häv hit en kärke till .*

tuska v. [*tusk-, täusk-* o.d.] **1** hårt ansätta (ngn el. ngt), illa tilltyga; gå hårt fram; äv.: ge (ngn el. ngt) en omgång, ge stryk äv. i förb. *tuska till* Skåne Blek Smål Hall Gotl Västml Dal Västb. *Den ihardie blåsten ha tuskad te' tagod (tak)et pau stuelängan Skåne. Han konne tuska ö:djen (dragdjuren) Skåne. Dä va ryslitt va onganna ha tuskat te' varannra Smål. Kattu ha (hon) kan äntliän täusk me rättår förrn ha jetar upp (äter upp) dum Gotl. 2 få (hår, klädesplagg o.d.) i oordning; stöka, rufsa el. skrynkla; äv. i förb. *tuska till* el. *tuska ner* Skåne Gotl Östg Sörml Uppl. *Han ha tuskä te' mej i håre Sörml. Tänk att du hi'nnernt få pådde kLänningen förn du har tuska ner-n Uppl. 3* med avseende på läder, linnetyg o.d.: bearbeta o. göra mjuk Skåne. *Tuska å:lsjing (ålskinn) . (Om linne:) ätte nonna (efter några) twättninga sau tuskades daj ju te o mjugnade.**

tuska v. [*tusk-, tussj-* o.d.] Skåne Blek Ång tyska v. [*tösk-, tyssj-, tössj-* o.d.] Skåne viska föra hemligt samtal; tissla o. tassla. *Di sode darr å vissja å tussja, de satt där och viskade och tisslade Skåne. För si, nu tuska han nokk mä domarn sau du fau allt ta dä (att) du sjöt Blek. Va tuske je (ni) om? TäLa hökkt! Ång.*

tuska f. se **1tusk**.

tuskas v. slåss; brottas; äv. bildl. Skåne Smål Hall Västb. *De blajr nåd (blir något) o tuskas mä! Skåne. Dai bara tuskas pao leg (lek) Hall.*

tuske n. (till **3tusk**) koll.: buskage; busksnår; bestånd av småträd el. buskar av vide, en o.d. Västg. *Sprötera (till taktäckningen) kan en ta i nô tuske, dä-Lä fins björke å före (furu) .*

tuss m. **1** tyg- el. filtsko utan sula; skinnskodd strumpa, socka el. vadmalstoffel använd som sko; jfr **3tossa 2** Häls Härj Med Jämtl; fotbeklädnad av skinn Härj Jämtl; skinnsko av samisk modell Jämtl. *Hå ä svâLest ti tussan om sâmmarn (om sommaren) Jämtl. Dôm e oppe före n Fä`än få på se tussan Jämtl. 2 socka utan skaft; jfr **3tossa 1** Gotl Östg Värml; småbarnssocka Ång. **3** björntass Jämtl. (Björnen satt fast i en björnsax) *å då reiv en a tussen på bakfotä. 4* björnunge; liten björn*

tuss m. **1** varg; jfr **2tusse 1** Smål Östg Sörml Västml.

tuss m. **1** man som i något avseende missaktas; odugling, stackare; alltför beskedlig, misskötsam el. oföretagsam man; äv.: opålitlig man Dalsl Värml Häls Härj Med Jämtl.

De ler nå int vä når kärasyssln (karlsysslor) hen i gåËa; der de int finns nån kär (karl) uttan bäre n tuss Jämtl. 2 liten, kortväxt el. klenbyggd man Värml Med Jämtl.

tuss m. [*tuss, tôss*] **1** liten underjordisk varelse; tomte, vätte Västg Värml Härj; äv.: litet troll Värml Häls. *Sö wa fölle inte tôss, nissar å tomtegôbbbar skrömt (trolltyg) för döm könne folk bo ihop mä å ha dä gött å trevËegt Värml. 2* trasdocka; enligt folktron förfärdigad för att dra förnödenheter o. välstånd till en gård Värml.

tussa f. 1 = 4tuss 1 Uppl Ång Lappl. **2 = 4tuss 2** Ång. **3** slags tåskydd för sko; använd till tårem på skida Dal.

tussa v. jfr **4tossa 1** gå med tassande steg Hall Värml Häls Härj Med Jämtl Ång. (Småfolket) *dôm tussa å snodde därpå göËve ôm kvällane, så ja tyttjes sôm ja hörer än i dag Häls. Dä kum nôn ô tussâ ô jekk, ho trudde dä va hemfôËk, men bar-tä vare bjönn Härj. 2* trampa; traska Häls Med; stryka omkring Med Jämtl. *Ja ha tusse å gått hele dan, så skorna e så bËöt sôm longer Med. Du få inte fära å tusse ne´ gräse Med. Hân jekk å tusse på sôm n lodar (luffare) Jämtl. 3* gå med släpande steg, gå sakta Boh Uppl Härj. *Gå ô tusse ô int fölle mä´ Härj. 4* utföra ngt långsamt o. ineffektivt; syssla helt lugnt med ngt, pyssla Dal. *I fikk tusa sô lendjä i wi:ld, jag fick tossa så länge jag ville. 5* trycka ner (ngt) o. lämna avtryck; äv. i förb. *tussa ner Häls. Tussa-nte ner sângarn (sängen) nu, då ho är nyss bâdda*

tussa v. vyssja (ngn), i vaggvisa i uttr. *tussa lulla, vyssja lulla* Västg Uppl Dal Häls Lappl Norrb. (Till en fölunge:) *tussa lulla långskangken min* Västg. *Tussa lulla bannôma (barnen), gretn sit upo jannôma (gröten sitter på järnen)* Dal. *Tussa lulla mammas ban (barn)* Norrb.

tussa f. se **3tusse**.

tusse m. 1 varg; används som noanamn; se även **3tuss** Smål Sörml Närke Uppl (utom Dal) Västg Östg Värml. **2** björn; används som noanamn Dal.

tusse m. 1 tok, tokstolle; jfr **1tosse** Smål Västg Boh. **2** gubbe, gubbstackare; jfr **1tuss 1** Västg Närke. *Eng gammâl tusse* Närke. **3** tyst, stillsam o. obetydlig person; jfr **1tuss 1** Dal. **4** liten man; jfr **1tuss 2** Boh. **5** tomte, gubbe, tomte; jfr **2tuss 1** Västg.

tusse m. Västg Boh tussa f. Värml luden larv; stor mask; anses enligt folktron orsaka hudsjukdomen "onda bättet"; jfr **turs**. *Ja får lôve titta te´ min tusse* (sa den trollkunnige och öppnade en ask) Västg. *Tussa ä svart å stor sjôm fingern mä et stort trint huvve på '...' åm em pËokker mä näven i gräse se kan em bËi tussebetn Värml.*

tussel m. 1 tafatt, velig el. bortkommen man; efterbliven man Boh. **2** småvuxen man Boh. **3** luden larv; jfr **3tusse** Boh.

tussig tussug, tussot adj. **1** dålig; äv.: som har ett dåligt beteende Uppl Härj Jämtl. *Dä var en tussig mora som inte krusa smöre om jula* Uppl. **2** som är långsam, trög, slö el. senfärdig Dal. **3** som inte mår bra; krasslig, olustig, orkeslös; äv.: nedstämd Härj Jämtl. *Je tjennes bârre tussut i dag* Jämtl. **4** om väglag, före o.d.: som är tungför p.g.a snömodd el. djup snö o.d.; svårframkomlig; besvärlig; äv.: moddig, slaskig Värml

Häls Härj Med Jämtl. *Dä jek i wilân hele väjen i dag, dä ha ver-sjô tussut*, man måste vila ofta under hela vägen idag, det har varit så tungfört Härj. *Äre tussôt? – ja, sijnjôn går tä kness* (går upp till knät) Härj. *Hä tussit ti gå* Med. **5** som har ovårdad klädsel el. är dåligt klädd Häls. **6** som är osnygg el. smutsig Dal.

tussilant m. [*tussila´nt, tussäla´nt* o.d.] kringstrykande man, landstrykare, luffare Häls Med.

tussilarv m. [*tussilârv*] **1** odugling, slarver; fjant äv.: latmask Härj Jämtl. *Du e n reåkkôt tussilârv, du!* Härj. **2** man som är vårdslöst el. illa klädd, trashank; stackare Härj Med. *Du si ut sôm en a`an tussilârv* Med.

tussla v. [*tussl-, tu:sl-, tossl-, tôssj£-, tussj£-* o.d.] viska tissla o. tassla äv.: tala otydligt, mumla Smål Hall Närke Värml Häls. *Han tussjla me-n bagâm röggen på di andre* Hall. *Han sitt å tûssjlâ fer sâ sjô£v* Värml.

tussla v. **1** om garn, hår o.d.: trassla; ofta i förb. *tussla upp* Blek Smål; hoptrassla Värml; i förb. *tussla sig*, trassla sig Uppl. **2** arbeta långsamt, i sht p.g.a. bristande ordning Värml; äv. allmänne: söla el. vara trög i arbete Dal.

tussla v. [*tuhl-, tôhl-, tu`uhl* o.d.] **1** hantera (ngt el. ngn) oaktsamt el. vårdslöst med händer el. fingrar, kladda, klämma Jämtl Ång. *Däm tôhle ve kattonga* Ång. **2** bearbeta (ngt) ordentligt med händer, fingrar o.d.; med avs. på väv el. stickat ylle: stampa el. valka i varmt vatten för att göra tjock el. tät Jämtl Ång. *Hu höll pau sa länge å tuhle dägen* (degen), *sa je tyckte han skulle b£i lortu* Jämtl. **3** gå slarvigt o. vårdslöst; trampa ner; äv. i förb. *tussla ner* Dal. *Tuhl ni graseð*, trampa ner gräset.

tussla f. [*tussj£a* o.d.] **1** liten, beskedlig gumma Västg Boh. **2** tafatt, velig el. bortkommen kvinna; efterbliven kvinna Boh. **3** flicka Västg. *Mi lella tussj£a!*

tusslas v. se **tossas**.

tussling m. = **tussel 1** Boh.

tusta f. Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml *tosta f.* [*tost-, tôst-* o.d.] Västg Östg Värml handfull knippa av hår, halm o.d. Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. *Je me äj tusta ruww*, ge mig en knippa råg Hall. *E tosta garn* Västg. *E hel tusta mä roser* Dalsl. **1** ngt som är hoptrasslat el. oredigt, härva Smål Västg Boh Dalsl Östg. *Dä* (dvs. garnet) *kunne va e rekti tosta ôm dä va oredit* Östg. **2** bunt, hop, stycke Västg Värml. *Sa* (ska) *du ta såna stora toster i mun på en gång?* Västg.

tusta v. se **tåsta**.

tustra v. [*tuster*] handgripligen ta (ngn) i upptuktelse, ruska om, ofta i förb. *tustra om*; äv. i förb. *tustra ihop* Jämtl. (De brukade) *tuster åm banâ senn*, *nur dâm ha vö lei* (varit elaka). *Ta å tustre ihop pöjtjen* (pojken) *ne han e onyttu*.

tut m. [*tut, tåit, tåut, taut* o.d.] **1** mun, trut Närke Värml Västg Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ån tråttô sô frogga drev yr tutn å-n*, han trätte så fradga stänkte ut munnen på honom Dal. *Ätte dän dan var n int sa sjleg ti tuten mott dam sum vetta bätter*, efter den dagen var han inte så kvick i truten mot dem som vet

bättre Häls. *Sletsje sä* (slicka sig) *kring tutn* Härj. *Tôrsk däg* (torka dig) *ôm tuten* Med. **2** puss, kyss Uppl Dal. *Får ja en tut?* Uppl. *Jä fek tutn å no* (av henne) Dal. **3** rökgång (rökhuv) av trä; använd i timmerkoja o.d. Jämtl Ång; skorsten Jämtl. *Di e fala hôg-en tut po n hen stôgôn*, det är väldigt hög skorsten på den här stugan Jämtl. *Vi hängtt opp blötkläa oppi takä rånt omkring tutn* Ång.

tuta [tut-, taut-, tåit- o.d.] Dalsl Dal tyta f. [tait- o.d.] Dal stor korg el. påse, vanl. av flätat näver; spånkorg.

tuta f. [tut-, tud- o.d.] **1** spole, vanl. av hoprullat papper; ofta för garn el. tråd Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Gotl Östg. *En spiltide* (spolade) *ganet på tute å så va sä en sjöttel* (skyttel) *te sätta tuten i* Öland. **2** garn uppspolat på spole, garndocka Blek. **3** flöte av hoprullad näver Smål Sörml Uppl. **4** mjukt tunnbröd (med sovel) som hoprullas vid förtäring, tunnbrödsrulle Dal. **5** (strutformig) hylsa av järn el. läder o.d., ofta använd som skyddshölje Skåne Smål Östg. *Å så e tuta utå järn te var sjängfinge* (grepklo) Östg. **6** fingerskydd Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Norrb. **7** rör för avrinning, avloppsrör; stuprör; ränna Skåne. *Där va alltid tuda ijennåm vejjen* (väggen) . **8** trumma för ventilation Boh. **9** slags hålförmad bädd som uppkommer i halm el. höstack vid nerbäddning däri Dal.

tuta v. [tut-, tu`ut] **1** pluta, skjuta ut läpparna; bl.a. som tecken på missnöje Blek Västg Gotl Värml Västn Dal. *Ho tuter mä mu`un* Värml. **2** kyssa el. pussa (ngn) Dal. *I tuo å tutåd ona tua gaungga*, jag tog och pussade henne två gånger .

tutas v. **1** kyssas, pussas Dal Häls Härj Ång. *Dôm tutâs* Härj. **2** = **3tuta** **1** Dal. *Wän* (vad) *tôjtes du fôr?*

tutta f. [tutt-, tott- o.d.] **1** flicka Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Uppl Gästr. *Jasså, du ha teji me-dde n der lilla tuttan* Uppl. **2** kort o. knubbig kvinna Sörml. **3** docka, leksaksdocka Dal.

tutte tutt m. **1** pojke Blek Smål Hall Östg Sörml. **2** kort o. knubbig man Sörml. **3** kalv; som smekord Dal.

tutte m. handfull knippa av linblånor, tott Smål Östg Uppl. *Di hade friere i tutten, sa di* (när det blev knutar vid spinning) Östg.

tuttla v. **1** tissla o. tassla, viska Smål. *Di sute där å tuttlade, dä vojtt* (vet) *ingen va di sae*. **2** tala otydligt; jfr **2tuttra** **1** Smål *Ja begriper inte ett dugg va du sär ¶ du bare tuttle på*. (säger)

tuttla v. = **1tuttra** Boh.

tuttra v. huttra av köld; rysa, skälva Smål Hall Västg Boh Dalsl Närke Värml Västb. *Va du tuttrar å fryser* Närke.

tuttra v. [tuttr-, tåtr-, tått-, tottr-, tutter, tåtter, tåtter o.d.] **1** tala fort o. obegripligt; tala oartikulerat Skåne Smål Hall Värml Ång. *Höun tåtrrar pau sau de kan ingen begriiba wå höun sir* (säger) Hall. **2** missnöjt muttra äv.: göra missnöjda invändningar;

smågräla Värml Härj Jämtl Ång. *Ho va no sint* (arg) *fôrr ho sât dêrr ô tôttrâ ô smågreLâ* Härj. *Gôbben jekk â tôttrê ti dê dêanne* Ång. **3** hoa Närke Värml. *Nâr di ska svärma tuttrâr visen "hu, hu", nâen utâ damm ska ut* Närke. **4** om duva o.d.: kuttra Värml. **5** om vätska: puttra (vid kokning) Västg Västb. **6** avge ett knattrande ljud Värml. *Jâ tykkt dê tôtter tâ n mottorsykel*.

tutug tutot adj. [*tut-*, *taut-* o.d.] **1** som har utstående läppar; plutig Värml Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl. *Komte* (varför) *du har sânn tutô mun, gôsse?* Gästr. **2** surmulen, vresig; purken Gotl Värml Dal Härj. *Nâr n int far sum n vill da kan n blâi sâ tutur* Gotl. *Hânn sâg nu bârä sur o tutut ut* Härj. **3** som är trög av sig Dal. *E go sâ tutut a diem*, det går så trögt för dem.

tutul m. = **2tuta 4** Dal.

tuv-bär n. tranbär Häls Härj Jämtl Ång Lappl.

tuva f. se **tova**.

tuvel m. [*tuvel*, *tuvil* o.d.] **1** fan, satan ofta i kraftuttryck i bf. sg. Dal Häls Härj. *Vänd tuviln e ä?*, Vad fan är det? Dal. *Men hör tuveln åker du jänta?* Häls. **2** skälm, skojare, jävel Häls.

tuvel m. [*tuvveL*, *tôvveL* o.d.] stackare; tilltufsad, svag el. hjälplös varelse; äv.: liten o. ovårdad, sjaskig el. senfärdig man Dalsl Värml.

tuvla v. [*tuvvL-*, *tuveL* o.d.] GÅ IGENOM IGEN = TOVLA **1** = **4tövla 1** Dalsl Värml Dal Jämtl; äv.: (med fingrarna) ovarsamt röra omkring o. ställa till det Dal. **2** = **4tövla 3** Dalsl. *Han tuvola si fyrkantiga glasflaska mä snus sôm en höll i nävane*. **3** fumla; utföra med dåligt handlag; jfr **4tövla 4** Värml. *Eng kan vinne ti' (vända till) mä dâssa pännane* (pennor), *en sjfläpper â far â tuvvê mä bLäkkhus*. **4** utföra med långsamt handlag; söla Dal. **5** löst hoprulla (snöboll, kläde o.d.) Häls.

tuvlig tuvlug, tuvlot adj. [*tuvvL-* o.d.] tövlig, tövlug, tövlot adj. [*tôvvL-*, *tâvL-* o.d.] GÖR OM TILL TOVLIG **1** hopknycklad; skrynklig; äv.: tilltufsad, tilltavad, rufsig Dalsl Värml Dal Jämtl. (Han är) *tôvverte i håre* Värml. **2** som ovan el. valhant hanterar el. utför ngt; fumlig; tafatt Dalsl Värml. *Du ä tuvvête nâ du baker* Dalsl. *Om du inte vôr-sjô tuvvête sô jinge dê bätter* Dalsl. **3** som är ohågad, slö, långsam el. senfärdig Dalsl Värml Dal.

två-ändes adv. i fråga om viss stickningsteknik: som stickas med två garnändar el. trådar Värml Dal. *Stekker du e:näns* (en-ändes) *âler två:äns?* Värml.

två-änds- förled två-änd- förled i fråga om viss stickningsteknik: tvåtråds- el. tvågarns-; i ssgr som t.ex. *tvåänds-bindning*, *tvåänds-nystan*, *tvåänds-nyste*, *tvåänd(s)-vante* Värml Uppl Dal.

två-äring m. båt för två roddare; båt med två årpar; se även **tveäring** Dal Härj Jämtl.

tväggel n. fradga (från häst) Blek Smål. *Tsjväiggelt rann u monn pa hesten* Smål.

tvål-gräs n. **1** pilört Sörml. **2** topplösa Östg. *Tvålgräset har guLê bLommer*. **3** lungrot Östg.

tvär f. åkerstycke mellan två diken, teg Gotl. *De jär deikar emellum tvärrar.*

tvär-fåka f. [-fiukå, -fukå o.d.] vresig, hård o. sluten person; tvärvigg Gotl. *Tvi di, alt åunt av mi u pa di, dâin tvârfeuka!*, Tvi dig, allt ont av mig och på dig, din tvärfåka! *Vikku tvärfukå till a mänskä!*

tvär-nam n. f. [*tva:rnamm, tvâ:rnåmm, tvâ:rnå:m, tsjvâ:rnå:m, tsjwörn:am, twörnå:m* o.d.] Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **svär-nam** f. [*sjwâ:rnå:m*] Västb **tvär-namn** n. [*tvâ:rnamn, tva:rnamn* o.d.] Dal Häls Med vinkelrät inskärning el. skåra i träföremål, stock o.d.; tvärhak, tvärskarv; ofta för fogning, infattning o.d. Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. (Båtbyggning:) *te äen (änden) då se var e jort e tvärnåmm å då sätte man mastbräa (mastbrädan) ônnar de tvärnåmm* Ång. **1** vertikal avsats på gräsvall o.d.; tvärt avbrott, stup Dal. *Ä e e tvärnamn på lindån.*

tvär-se v. [*tvar-, tvör-, tsjvär-, tjwôr-* o.d.] se (ngn el. ngt) i all hast; äv.: plötsligt få syn på Värml Västb Lappl Norrb. *Se ja ha alt vure rädd nôr ja ha tvarsett nôn* (dvs. en snigel), *ja ha änne* (liksom) *skutte te´* Värml. *Ja kökksä jönning* (kikade genom) *fönstrå å då tsjwärsåg ja däm* Lappl.

tvär-varða v. [*tvör-, tsjvär-, tsjwôr-* o.d.] helt plötsligt bli Västb Lappl Norrb. *Eb£ann tvörva£ i så sömna så i sammen där i sett*, ibland blir jag plötsligen så sömnig så jag somnar där jag sitter Norrb.

tvär-vorden adj. [-vörn, -vurn, -vuln, -vuren o.d.] som är sur o. tvär, vresig, vrång, trumpen Hall Västg Boh Dalsl. *Han går bara å tru£ar å ser tvärvurn ut* Västg.

tvär-vred n. [*tvâ:röre, tva:röre* o.d.] Hall Västg Närke Värml **svär-vred** n. [*sjwâ:röre* o.d.] Hall tvär el. skarp vägkrök Hall Västg. *De leker i tvärvret* Hall. **1** i uttr. *i tvärvred* el. *i ett tvärvred*, i en handvändning, i all hast; äv.: utan betänketid, oförmodat, oförberett Västg Närke Värml. *Dä b£e i ett tvärvre å jekk forttare än kvekket* Västg. *Men ji sitt jakol* (ge sitt bifall) *så der i ett tvärvre då kunne han fäll inte håller* Närke.

tvåra f. [*tvara, tvâra, tvaru, tvârâ, tvuru, twôro, tsjwara, tsjwâru, tsjwôrô, tsjwûrû, tsjweru, tva`ar* o.d.] Boh Dalsl Värml Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb **tvare** m. [*tsjvare, tvâra* o.d.] Ång Norrb **tvära** f. Boh Dalsl trävisp el. tråkäpp för omrörning av gröt, välling el. deg o.d.; grötkräkla; se även **töra**. *I ska koke motta* (nävgröt) *te kvä`ål å röre mä tvåra* Värml.

tvåra v. [*tvar-, tvâr-, tvôr-, tvâr-, tsjwar-, tsjvâr-, tsjwâr-* o.d.] **1** röra om el. vispa (ngt) med tvåra; äv. i förb. *tvara upp* Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ta å tsjvara opp mja£ka nâhlta* Ång. *Du va£ tsjvara grötn vâ£ sä han int va£ sä tsjikkru* (klimpig) Västb. *Twâra ve twâron*, rör med tvåran Norrb. **2** snurra på samma ställe Lappl. *Han va int just nann dansar för han stog måste å tvåra epå.*

tvära f. se **1tvåra**.

tvärande n. [*twâ:rend, tve:rend, toâ:rend, toârrend, tvâ:rnde, tvârrnde* o.d.] i fråga om månfas: nedan; avtagande Dal. *Tung£ä e i toârrendi. E twârend nu*, det är nedan nu

tvärande adv. [*tvârande, tjuwärende* o.d.] Jämtl Ång Västb tvärandes adv. Härj Västb *tsjwärendes, tsjwârndes* o.d.] tvärt; med detsamma; äv.: i all hast; plötsligen. *Män då rânnej e tsjwârndes förr mä, men då kom det plötsligen för mig* (att jag skulle leta på en annan plats) Härj.

tvarka f. [*tvârskä* o.d.] grep av trä Gästr. *Mä e tvârskä skakâ dôm hâEmôn* (halmen) .

tvärta v. se **tvirra**.

tvärt-för(e) adj. [*tvârtfâr, tvärtfâr, tvârtfö, tvarttfe, twä:rtfe, tvassjtför* o.d.] Boh Dalsl Värml Västml Dal Häls Härj Jämtl Ång Lappl tvärt-förs adj. [*tvârtföss, tvârtfåss, tvarttfössj* o.d.] Dal Häls som sätter sig på tvären el. gör tvärtemot; äv.: tjurig, vrång, sur, grinig Boh Dalsl Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång. *Han ä allt sô tvarttförr sô dä vill te å ta`a£ ve-en* Värml. *Jämt skâ-nn vå tvârtfâr fast om ân tildligâ vet att ân a orätt å Dal. 1* som adv. på tvären Värml Västml Dal Häls Härj Jämtl Ång Lappl. (Skidorna) *di ä se g£i`ing* (hala) *se di kaner ôt si:era å di sj£ôr-sjä tvarttför* Värml. (Gåta:) *Vô er-dde för sjlag sôm går tvârttför i£â:nôm tsjösskdöra?* Vad är det för något som går på tvären igenom kyrkodörren? Härj. *Ståcken lig tvârttfâr dâri båttsjen* (i bäcken) Jämtl.

tvärtoms-väg m. [*tvättåmsväg, tvättumsväj, tvättåmsväjj, tvättåmsväj, tsjwättumsväj* o.d.] Blek Öland Smål tvärtom-väg m. [*tvättåmsväg, tsjwättomväjj* o.d.] Blek Smål kvärtoms-väg m. [*kvattumsväj* o.d.] Smål tvärsom-väg m. [*tvärsåmsväjj, tvassåmsväj* o.d.] Blek Smål kvärsom-väg m. [*kvassåmsväj* o.d.] Smål tjärsom-väg m. [*tsjåssåmsväjj* o.d.] Smål genväg. *Sjörkeväj ifrå Mökk£ap va tvättåmsväjen jömen skojen* (genom skogen) *ve Nyaby te Lagåsjäre* Smål. *Dâ je* (gick) *en tsjåssåmsväjj ifrå Losstass te Hajjåstôr* Smål.

tvärtövers-väg m. [*tvârtö:versväjj, tvätö:versväjj* o.d.] = **tvärtomsväg** Smål.

tvätt m. tvätt, klädtvätt; äv.: tvättkläder Dal Häls. *Nu ar i sô sturon tvätt*, nu har jag så stor tvätt Dal.

tve-äring m. [*tvi-, tvy-* o.d.] = **tvääring** Dal Häls Med Jämtl.

tve-männing m. båt för två roddare; jfr **tremänning** 3 Gotl.

tve-sovla v. [*tväsogl-, tvesul-, tvisul-, tväsöl-, tväsåjl-, tväsågg-, tväsôvv£-, tsjwäsågl-, tvesôgge£, tsjvisôvvâ£* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Sörml Närke Värml Uppl Häls Lappl kve-sovla v. [*kwäsäul-, kwäsul-, kwäsöl-, kvajsågl-* o.d.] Smål Hall sve-sovla v. [*swäsüwl-, sjwäsü£-, sjwesü£-* o.d.] Smål Hall Västg tje-sovla v. [*tsje:sâul-* o.d.] Smål = **dubbelsovla**. *Di tväsåila mä bå fläsk å ka`av* (korv) Smål. *Allri har ja kwäsäulat!* Hall.

tve-torla f. [*tväto:rla, tvätö£a, tsjwätola, tveto`o£* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Närke kve-torla f. [*kwätto:l-* o.d.] Hall tje-torla f. [*tsjâtola* o.d.] Smål tve-torling m. [*tväto:rling, tveto£ing, tsjwätoling, tvitu£ingg* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Närke Dal kve-torling m. [*kväto:rl-, kvätol-* o.d.] Smål tve-torning m. [*tväto:r-, tsjwäto:r-* o.d.] Öland Smål Östg tve-toring m. [*tväto:r-, tsjwäto:r-* o.d.] Smål Östg tve-tora f. [*tväto:r-, tsjwäto:r-* o.d.] Smål Östg tve-tore m. [*tväto:r-* o.d.] Smål tvekönad varelse; se även **torla**, **tvetosla**. *Kal den tölte?* (Karl den tolfte?) *ja dä va en bra kar*

i öllting, bara han ente hade vaed en twätorla Skåne. Di sae at-o va tvätora, o vele baſa ve mannfôlkajöra å falia staſk va-o, de sade att hon var tvetora, hon ville bara befatta sig med karlgöra och hemskt stark var hon Smål. Tuppa (tupparna) kan vare såna dä tvetoringe Östg.

tve-tosla f. [tvetà:sla, tväto:sla o.d.] = **tvetorla** Skåne Smål Hall. Fôlk si ôd sômma tsjöllinga e tvätoslår, folk säger att vissa kycklingar är tvetoslor Skåne.

tvét m. [tvét, tvedd, twaid, twäit, tvåid, tvåit, tvåud, tsjvet, tsjweit, tsjwait, tsjvöt o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Närke Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb kvét m. [kvét, kwait, kwaid, kväit o.d.] Smål Hall svet m. [sjwet, sjweit, sjwât, swajt o.d.] Smål Hall Västg Ång Västb Lappl tjet m. [tsjet, tsjait, tsjâit o.d.] Blek Smål spån som uppkommer vid yxhuggning el. täljning; flisa Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Närke Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. En swajt lössnade å råkad (träffade) ögat Smål. **1** kort träbit, trästycke; vedträ; vresig grenstump Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Jämtl; kådrik tjärved, ofta använd till lyssticka Jämtl. Han hoggde säk et par tveta i skojen (skogen) Västg. Lagg in en tvét i spisöl Östg. **2** rundat kantstycke från stock, bak Gotl. Kvinnfålk di huggäd tvait frau bäggi hålli. **3** träspatel, använd som köksredskap; träslev; brödspade, degspade o.d. Blek Smål Hall. Ta dänn lellâ tsjajtân te grötagrytan Smål. Å vännâ mä twäjten å vriå å vännâ så dä gå`å så ynkelitt kwekt å baka Smål. **4** träspak tillspetsad i ena änden; använd som redskap vid avskalning av bark från trädstam Blek Smål. Di högg me en yx rontomnikring bå opp o ne, sen föd di låss an me en tväjt Smål. **5** knubbig el. tjock pojke; grov karl Skåne. **6** liten pojke el. man Smål. **7** tvär, vresig el. vrång man; tvärvigg Skåne Blek Hall.

tvét vanl. m. [tvét, tvät, tveit, tvaid, tvett o.d.] Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls kvét m. [kvät] Häls svet m. [svätt o.d.] Dal v-formad huggskåra i träd som ska fällas, snedhugg i stock Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Gästr Häls. Fäirhuggä, ja de gar till pa de väisä, att täu stykkän star u .. tar tvait pa vassitt håll, vart ann hugg Gotl. Grana staſp övver tvett Värml. Du ha hugge tvett för tvär Uppl. **1** utskjutande spetsig ände el. klack på trädstam som uppstår vid trädfällning; spetsad del av nedskårat träd Dal.

tvilla v. [twill, twi`ill, tsjwi`ill, tsjwe`ell o.d.] Dal Ång Västb Lappl Norrb svilla v. [sjvill, sjwi`ill o.d.] Ång Västb tvinna (ngt); snurra, sno Dal Ång Västb Lappl Norrb. No jer-e (nog är det) kuselit att joſa (jorden) twell runt Västb. Han tsjwill munta`sjän (mustascherna) Lappl. Än skå twill irund siu wörv å håll åt öa åså boss ivi i`ind, man ska snurra runt sju varv och sluta ögonen och så volta framlänges över ända (om man gått vilse) Norrb. **1** irra, virra; äv.: förvirra (ngn), äv. i förb. tvilla bort Västb Lappl Norrb. Tsjwill int bårt mä sä`nna (så där) Lappl. Bo gâ do hin o twill uti? Vad går du här och irrar efter? Norrb.

tvilla v. [*twill-*, *tvell-*, *tsjwill-*, *tsjwell-*, *tvi`ill* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Västg kvilla v. [*kvell-*] Smål tjilla v. [*tsjell-* o.d.] Smål föda tvillingar. *Siste gaongen na tsjäringna ba`anade* (födde barn) *tsjwillade* hon Blek.

tvillas v. [*twilles*, *tsjwilläs*, *tsjwelles* o.d.] vridas, tvinnas; sno sig; äv. i förb. *tvillas ihop* Västb Lappl Norrb. *Gârne ha tsjwilläsä eho`p* Lappl.

tviller n. [*twi`ller*, *tsjwi`ller* o.d.] nyckfull, ombytlig el. virrig person Ång Västb Lappl Norrb. (Talesätt:) *Hån Kâl twillär, som âldri vårt nå villär* Norrb.

tvillna v. [*tvilln-*, *tvelln-*, *tsjwilln-* o.d.] fylla (öl o.d.) på tunna el. flaska o.d., tappa Skåne Blek Hall. *Ja får tvilna lid milk* (mjölk) *po den flaskan* Skåne.

tvillra v. [*tvilldr-*, *tvi`ller*, *tsjwi`llär* o.d.] **1 = 1tvilla 1** Dal Lappl Norrb. *Gârne ha tsjwillrä eho`p sä* Lappl. **2** vara ombytlig el. nyckfull; ändra sig oupphörligen Ång Norrb; krångla till, äv. i förb. *tvillra bort*, *villa bort* o. skapa förvirring Lappl. *Försök int â tsjvillär bårt ä nu utan säg på rak sak hurr dä er* Lappl.

tving n. m. [*tvinn-*, *tving-*, *tsjwing* o.d.] Smål Västg Östg tvink m. Västg vid ölbrygging, brännvinsbränning etc.: det som sist tappas ur bryggkar o.d.; sämsta sortens öl, svagdricka, brännvin o.d..

tvinne m. n. Smål Hall Gotl Gästr svinne m. [*swenne*] Hall lingarn el. -tråd som tvinnats ihop; finspunnet lingarn. *Åsså ha tjäringa mi spunet tvinne* Smål.

tvinnla v. [*twinnl-*, *twingl-*, *tvengl-*, *tveml-* o.d.] Hall kvinnla v. [*kwinnl-*, *kwingl-*, *kwennl-* o.d.] Hall svinla v. [*sjwinnl-*] Hall = **tvillna**. *Norr dräikkan e färi* (färdig) *kwäingla vi na po ett ainkare* (laggkärl) .

tvint m. [*tvint*, *tsjvint* o.d.] Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb svint m. [*sjvint*] Ång Västb bofink Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. (Det blir dåligt väder) *ne regänrippa o twintn leta ho`oir se*, när spillkråkan och bofinken låta höra sig Norrb. **1** pojke; äv.: småväxt person Norrb. *In litn twäint armest ipi kni å mi*, en liten pojke knappt upp till knät på mig. **2** rörlig o. kvickfotad person, vanl. i fråga om pojke Västb.

tvinta v. [*tsjvint*, *tvi`int*, *tsjvi`int* o.d.] Ång Västb Lappl Norrb svinta v. [*sjvint-*, *sjwi`int* o.d.] Ång Västb Lappl göra ngt i stor hast el. raskhet; hastigt el. raskt röra sig, kila; hastigt sno runt el. fara omkring Ång Västb Lappl Norrb. *Han bara tjvinte å sprange ômmernkring å kôkse* (kikade) *å g£istes* (tittade) *opp i trea* Ång. *Jä sge* (jag ska) *sjvint iväg dit* Lappl. *Han twinte opå vä små beina sein* (med sina små ben) Norrb. **1** hastigt slå till (ngn); äv. i förb. *till* . *Sjvint dell vä öxa* (med yxan) Ång. *Han tvintä n vä öjrä* (örat) Västb.

tvirra v. [*tsjvirr*, *tsjverr-* o.d.] Ång Lappl tvärra v. Norrb tvinna (ngt) Lappl. *Tsjvirr nävra*. **1** sno runt, snurra, virvla; äv.: hastigt el. planlöst röra sig hit o. dit; jfr **2tvara** Ång Lappl Norrb. *Hon jekk å tsjverre där a gôEven* Ång. *Hån fåor der o twârre pa* Norrb.

tvitta v. [*twe`eitt*, *tsjvi`itt* o.d.] Ång Västb Lappl Norrb svitta v. [*sjwi`itt* o.d.] Ång Västb sprida (hö o.d.) jämt på marken för torkning; ofta i förb. *tvitta ut*, *breda ut* Ång Västb Lappl. *Tsjvitt ut n dârn höhôgen* Ång. *Han fekk sjvitte, rö* (vända) *å ta ihop* (vid

hötorkning) Ång. 1 göra en sprättande rörelse, vippa Västb. *Sessela* (sädesärlan) *tsjvitte på ve style* (stjärten) . 2 vifta el. slå iväg ngt (t.ex. fluga), äv. i förb. *tvitta av* Norrb *Twe`eitt å´ ve dödän*, ¶ vifta bort det där.

tvivelbast m. se **tivelbast**.

ty v. [*ty, ti, tu* o.d.] 1 vara tillräcklig el. nog, förslå; räcka; äv. i förb. *ty till* Skåne Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. *Tut tur inte te a trôja*, tyget räcker inte till en tröja Västg. *Du ä så dummer så hâlta* (hälften) *tydde te´* Västg. *Takk, då tyr!* Dalsl. *Dä tir mä ha££vâ* kruka Närke. *Ä såg fu£ int, hä skull ha ty mä mindre*, det kunde väl tyckas, att det skulle ha räckt med mindre Dal. 2 nå, sträcka sig; äv. med obj. Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn. *Han grina* (skrattade) *su munn* (munnen) *tudde äna te öra* Västg. *Pôjken tyr mäj te haka* Värml. *Lakane dä va int större än så dä tydd övver kuddn* Västn. 3 i fråga om hastighet el. driftighet i göromål o.d.: gå fort o. med gott resultat; gå raskt undan; göra framsteg vanl. oper. Skåne. *Ödjen blinnje svitta* (dragdjuren blev svettiga) , *männ lided tyde-d po väjjen*. *Arbäjjed tyjjår bra får dåmm*. *Nårr en har brått* (när man har bråttom) *så tökker en allri ad de tyr*.

ty v. 1 förflytta; fara, gå, skrida o.d.; äv. i förb. *ty ihop sig* , *maka ihop sig* Skåne Smål Östg Närke. *Lannbona dai tyar ing te stä:ena* (städerna) *nu* Skåne. *Di tydde ihop sä te sist* Smål. *Nu sått ho* (dvs. den döda) *dännasse* (där) *i alla fall å når ho inte ville gå däna* (därifrån) *så va dä fülle inga anna rå än te ty te presten* Närke. 2 i förb. *ty sig* , förflytta sig, bege sig; *maka sig* Skåne Blek Öland Smål Västg Östg Sörml Värml. *Röken ty`ydd se vester ut* Öland. *Han tudde säk å´* (av) *te sina gam£e hemkroka* Västg. *Ty er häråt, få i* (ni) *kaffe!* Västg. *Di tydde så ju åt di där hålla där di hade sina sto£e* (stolar) Östg. 3 komma fram, nå Skåne Blek. *Sin skolle mosiken ta ve´ å spela bruamarsjen* (brudmarschen) *änna ti de tydde ti bröllåpsgaoren* (bröllopsgården) Skåne. *Han tydde sa höit som te skovaitare*, han kom så högt i graderna som till skogsvaktare Blek.

ty v. längta Skåne Smål. *Han tyr hårt te ro för ont som han ente kan bära* Skåne. *Vatt bi ty te sinn kypa* Smål.

ty v. städa, röja; ordna el. snygga till; äv. i förb. *ty till* el. *ty om* Jämtl. *Ty ta bo£ân!* Duka av bordet! *Ty tel ini stôgen* (stugan) . *Du go de int stånnan ti ty om de e f£äte*, du gav dig inte tid att snygga till dig en smula .

ty-kännas v. [*tysjännas, tetsännas* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Västg Östg tyr-kännas v. Blek Öland Smål tor-kännas v. [*tå:rsjännas, tårrsjännas, tô:rsjännas, tôrrsjännas, tarsjännas* o.d.] Skåne Smål Hall Västg tör-kännas v. Blek Smål Hall Västg inte känna igen (ngn el. ngt); känna sig främmande Blek Öland Smål Västg. *Ongen tytjändes fö fa`an sin*, ungen kände inte igen sin far Blek. *Ja tyrtjendäs nammät* (namnet) Smål. *Ja tyrtjängs ve-t, ja tro inte d-ä mett* Smål. *Koa tôrrsjängns, män o vänger sä* (men hon vänjer sig) *le snart* (vid den nya betesmarken) Västg. 1 vara rädd, skygg el. blyg för främmande; vanl. om barn el. djur Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg. *Pajken tartjängns fö de* (dig) Smål.

Ungen tysjändes når han fikk si gubben Östg. 2 blygas (för ngt) Östg. Han tysjändes för te å säje-t åt-na..

ty-låten adj. [ty:lå:tn, tyllå:ten o.d.] Uppl Västn Dal Gästr ty-låtug adj. [ty:lå:tu, tyllå:tu o.d.] Dal som är tyst o. stillsam; tystlåten. *Du ä då så tylåtin å så, sa tjårringa ättå e stônnd, nå Kari int svara nå Dal.*

tya v. [ty-, töy- o.d.] **1** hinna; ha tid el. möjlighet; äv. i förb. *tya med* Skåne Blek Smål Hall. *En tyr ente mä' me`ed får daen e stakked, man hinner inte med mycket för dagen är kort* Skåne. *Häng ut garnet så då tyar tårka i da* Smål. *Han töiar inte te tåget!* Hall. **2** förmå, kunna; ofta som hjälpverb Skåne Blek Smål Hall. *Reksdasmannens sön hede åsse Jens Jensen, men han tydde bara å ble nämndaman* Skåne. *Nor (när) en kan tro att månen har väl tytt tännas, sau...* Blek. *Ja blåi så antererada (förbittrad), så då va knappt ja tydde söv (sova) en blunn åm natten* Smål. **3** orka; rå med; äv. i förb. *tya med* Skåne Blek Smål Hall Boh. *Han ska grava bronn (gräva brunn) män han tyr väl inte så me`ed (mycket)* Skåne. *Bara ta i' så tyr du nåkk* Skåne. *Nä takk, ja tyia ingtä mä' mera kakä* Blek.

tya v. [ty-, ty`y o.d.] tämja (ett djur); göra tillgiven el. följsam; äv. i förb. *tya till* Smål Västg Värml Häls Härj Jämtl Ång. *Försök å tyia måra (mårren), horn ha vortte sjygg mårn (medan) horn ha gått på bete* Ång. *Itt förstå jäg hôr han bar säg åt vä tell å tyia tell å dänn villfåra (det där vilda fåret)* Ång.

tya f. tidsmoment, tid; stund Skåne Hall. *Han la si å såu (sov) en tyia* Skåne. *De va en fåsjkräkkeli tyjja de har tat får er å mjålka i da* Hall.

tyale n. [ty:ale, töjjale o.d.] **1** ont övernaturligt väsen; trolltyg Skåne Blek Smål Hall. *Dau va allt tyale ude å vänndes* Smål. **2** ngt som är otrevligt el. till besvär; otyg Skåne Blek; äv. koll.: skadedjur el. ohyra (t.ex. löss, loppor, råttor, ormar) Skåne. *Gakk inte barfött i sköven (skogen) darr er sau gott om töjale i aur* Skåne. *Kwekkrod o annat tyale* Blek. **3** koll.: ansamling personer som anses otrevliga el. till besvär; pack Skåne Blek Smål. *Da ä nöed tyale, da fölked* Skåne. **4** koll.: allehanda (o. besvärliga) småsaker; grejer skräp, bråte Skåne Smål Hall. *En luda som dar va plawwa å harra å anned töjjale i* Skåne.

tyas v. [tyas, tias] om djur: vara vänlig, vänslas Häls. *Å tjyn (korna) dâm tyas ve-o (henne) // å kâlvân villâ te // för lykka földe me-o // så var-e bra me de.*

tyäten adj. = **2tyen 1** Smål Östg.

tycke-frö n. [tykkefrö, tökkefrö, tyttsjefrö o.d.] **1** (skämts.) afrodisiaka; kärleksmedel Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Jämtl. *Ho ä så nårvet ätter-an (tokig i honom) sôm-o fôt tökkefrö* Smål. **2** omtyckt flicka el. kvinna Boh.

tyckel m. [tyttsjel, tyttsjyl, töttsjel o.d.] Dal Härj Jämtl tickel m. Häls **1** slags spad- el. mejselliknande skavjärn el. träpinne; använd vid avskalning av bark från trädstam Dal Häls Härj Jämtl. **2** skavredskap för rengörning av degtråg o.d. Häls Härj. *Då brukâ dôm tyttsjörn då å, ô skrôpô frå brôddôm* Härj.

tyckelig adj. [*tyssjeli, tyttjelejen, titjeli* o.d.] Häls Härj Ång tycklig adj. Uppl som är omtyckt; älskvärd; som är tilltalande el. tilldragande, behaglig, fin. *N tytjeli kattong* Ång.

tyckes-god adj. [*tyttjesgo, tyssjesgo, tykkersgo* o.d.] som är finkänslig, lättstött el. lättsårad; granntyckt, grannlaga Ång Västb. *Du va£ vara nalta fösji'kke ve stinta ja'nna, hon je brano tyttjesgo, du måste vara lite försiktig med den här flickan, hon är ganska finkänslig* Västb.

tyckes-tråt adj. [*tykkeströd, tökkestrôt, tökkestrot* o.d.] Skåne Blek Smål tycks-tråt adj. [*tökkstrot, töckströt*] Smål tycke-tråt adj. [*tökkeströt, töcketröt*] Smål tycks-truten adj. [*tykkströten, töckstrotten, töckströten, töckströtten* o.d.] Blek Smål tyckes-fortruten adj. [*tykkesfåtröten, tykkesfårträten* o.d.] Blek Smål som är missbelåten o. förmärad; förargad. *Håkken ao e:a ja ta`a* (vilken av er jag än väljer) *sa blija dänn annre tykkeströd* Blek. *Di ble sa töckstrotna föa di int fekk va mä pa kalaset* Smål.

tyckla v. [*tykke£*] med avs. på mindre djur.: döda, avliva Jämtl.

tyckla v. [*tykk£-, tykke£* o.d.] avskala (bark) från trädstam med "tyckel" Härj Jämtl. (Man) *tykk£e neverr* Jämtl.

tycklig adj. se **tyckelig**.

tycklös adj. [*tyttj£ås, tittjlös* o.d.] Dal tycklös adj. [*tökkelös*] Dalsl tyckslös adj. [*tyttjeslös* o.d.] Härj om person: som har ett kallsinnigt, hänsynslöst el. fränstötande beteende Dalsl Dal Härj. **1** allmännare: otrevlig Dalsl. *Han vesste enget tökkelösare än å tale mä höneffjöner.*

tycks s. oböjl. hut, i uttr. *veta tycks* Östg. *Ja ska lerâ dä å vetâ tycks!*

tycksen adj. [*tökksen*] som misstycker el. lätt tar anstöt, nogräknad; lättstött, förnärad; missbelåten, förargad Smål. *Dä ä inte lätt å va en sånn te måte* (till lags) , *så tökksen sôm han ä.*

tyd adj. [*ty*] **1** om djur: som är orädd för människa, oskygg; tam, medgörlig; tillgiven Ång Lappl. *Hôr ha du fått fåra så ty?* Ång. *Tell slut vart röja* (tjäderhönan) *så ty, så hon jekk int bort dä jäg kôxa diti boä* (kikade i boet) Lappl. **2** om människa: hemmastadd Lappl. (Som främmande är det svårt att lära känna folk) *mâ nä man börrj å b£i mer ty sä gå-â bättâr.*

tyd-låten adj. [*ti£â:tn* o.d.] = **tyd 1** Dal.

tyden adj. [*ty:en, ti:en, ty:n, ty:dn* o.d.] **1** = **tyd 1** (utom Västb Norrb) Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl. *N tyen n tsjur* Häls. *Bevâ`rus sô tydn hânj ä, fo£un vônj,* bevare oss så tillgiven han är, vår fåle Härj.

tydig adj. [*tydi* o.d.] som säger el. käftar emot; näsvis, oförsämd; ofta om barn Östg. *Han ä så tydi!*

tydla f. [*ty:dla, ty:la* o.d.] **1** = **1tulla** Dal. **2** = **3tulla 1** Dal.

tye n. m. [tye, töjje, tö:je o.d.] besvär, vedermöda Skåne. *Da va sau me`en tö:öj naur man skolle ud å hänta vann ve brönnen* (hämta vatten vid brunnen) . *Ja hade ait faled töje ingan ja fik num* (honom) *te å vauna* (lyda) .

tyen adj. se **tyden**.

tyen adj. [ty:en, tö:en, tâien o.d.] **1** kinkig, kräsen, gråtten; ofta i fråga om mat Öland Smål Östg Närke. *Sômma har inte kokkt longemos älla tatt longera te vara ... fôlk är ju så pass tyena satt dä ä oremmelit* Smål. **2** som är småaktigt vresig el. förargad; ofta i uttr. *tyen på det* Smål. *Ja ble jämt lite tyen på-att, dä kan-t neka te. Hon ä väll inte tyen på mâ?* **3** blyg Öland Smål. *Han tytjänns allti fôe främmet; han e så tyen den li`ill tjoteldinken* Öland.

tyen adj. [tyen, tuen, tyn o.d.] **1** som är överdrivet pigg, lysten el. ivrig; som är "på" Smål Västg. (Han är) *tyjen te å vela lära se allting* Smål. *Han va tuen på te å hogga i` Västg. Han va en sännlara tuen en på kvennfôlk* Västg. *Dä ä på ottera han ä tuen, gubben, män holla dan ut, dä ä-n ente go te* Västg. **2** gladlynt, munter Närke Värml. *Ho e så tyn!* Närke. (Han är) *tyen å säj* Värml. **3** som är närgången el. påflugen; äv.: som alltför ivrigt lägger sig i Skåne Smål Hall Västg Boh. *Han kâmm så tuen på-t å snoka inte`, så han kunne snart fått säk ena näsebränna* Västg. *Män ve ma:rtnasdaks* (marknadsdags) *appmesje`ra* (uppmärksammade) *pollisen-et å joLe säjj ty`yn* (gjorde sig närgången) Boh.

tyendad adj. [tsjynnad o.d.] som har arbetsfolk el. personal; som har tillräcklig arbetsstyrka el. arbetskraft Smål. *Han ä bra tsjynnadâ. Di ä tsjynnade ne di sa* (ska) *ut å jöra nött.*

tyende n. [tynne, tyngge, tönge, tsjynne, tsjynge, tsjönne, sjynn, sjönge o.d.] **1** tjänstefolk el. arbetsfolk på en gård Skåne Blek Smål Hall. *Tyngen jinge aw tsjenst så han fittj* (fick) *ente pantåfflarna äpp* Skåne. **2** gårdens folk (dvs. familj samt tjänare), hushåll Smål. **3** barn; ungdom Skåne Smål. *Hår munga tönge har du?* Skåne. *Smått tyngge* Skåne.

tyg n. [tyg, ty, toig, töy o.d.] Ång Västb Lappl Norrb tyge n. [tö`öy, tö`öyg, ty`y, ty`yij o.d.] Västb Norrb skaft på räfsa el. kratta o.d.. *Olämpes int, så du hä å`* (av) *tye!* Ång. *Han had sättä ty ti hârva* (räfsan) Lappl.

tyga v. [tyg-, tig- o.d.] **1** bereda (ngt), göra i ordning bearbeta Uppl Dal Häls Härj; äv.: rengöra (ull o.d.), rensa Häls Härj. *Tyga leder* (läder) Uppl. *Å sô var-e då tyga då, line; män si då skulle dä - skulle dä häkkEas sän* Häls.

tygel m. [tygel, ty:jel, tyjjel, ty:el o.d.] Smål Västg Östg tögel m. [tö:jel, töjjel o.d.] Smål Hall kärnstav för kärning av smör o.d.; se även **tyl**; jfr **tödel**, **törel**, **törle**. *En töjjel hadde en å dro äpp å ner; töjjlen å lôkkt hörde te sjärna* Smål.

tygge m. = **2tyke** Boh.

tyk adj. **1** full av livskraft; välmående; jfr **tök 1** Sörml. *Ett tykt frö.* **2** pigg; energisk; glad; äv.: kåt; jfr **tök 2** Sörml. *Så då är di så tyka på-t.* **3** duktig; rask; jfr **tök 3** Sörml. *Han va så tyker så han va svettug.*

tyke m. [tyke, tyge] näsvis, framfusig o. mindre trevlig man el. pojke; översittare Skåne Blek Smål Hall. *De e sôden tyge, den pøjken, han skule seda fremst i den nye slä:en Hall.*

tyke m. [tyke, tuke, ty`yk] **1** gris; ofta i lockrop; se även **tygge** Öland Smål Västg Dalsl. *Har i (ni) gres mä? - Ja`a, vi har en liten tuke Västg.*

tyken adj. [tyken, tuken o.d.] **1** som är näsvis o. påflugen; framfusig; oförsämd, stursk el. uppstudsig Blek (utom Skåne) Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. *Han fekk se (sig) la äj nesebränna för han va tygen Hall. Di va tykkna te å fråja (fråga) Västg. 2* som av nyfikenhet håller sig framme, nyfiken Hall Västg Boh. *Pøjken har allti vôt snô:ertter (framfusig) å tuken Västg. 3* som är lysten, pigg el. ivrigt angelägen, "framåt" Västg Boh Sörml; munter Östg. *Lelle-Kal var tuken å krisker (livlig) Västg. 4* som är hård o. vresig, elak Smål; snarstucken Västg. **5** som är närig, girig Dalsl.

tykig tykot adj. [tyk-, tuk-] **1 = tyken 1** Blek Smål Hall Västg Östg. *Han tökke la at ja ä tyket å bär på` Smål. Fflugera ä så tyketa Västg. Han ä så tykier, dä ä humö`r i-n Östg. Han ä tyketer när en sär nôt (säger något) te-n Östg. 2 = tyken 2* Hall Boh. **3** elak; vresig, svår Smål. **4** mallig, högfärdig, högdragen; som tycker sig vara ngt Smål Östg. *Di ä så tyketa å sä (av sig) å mallia Östg. 5* kinkig, kräsen, grädden; ofta i fråga om mat Smål Östg. *En del kunne va tyketa å inte äta va sem hälst Östg.*

tyl m. Smål Västg Östg Värml **töl m.** Skåne Smål Hall Västg Värml = **tygel**. *Då tjörde di ner tylen i bôtten o sen vagge litte på tjärna så de jekk ihop i klimpe Östg.*

tyla v. [tyl-, töyl, ty`yl o.d.] **1** med avs. på tid: dra el. hala ut; äv.: dröja el. vänta (med ngt) Ång Västb Norrb. *Ja tyle fel n stann, jag väntar väl en stund Ång. Tyl på tien Ång. 2* försöka få ngt att räcka en tid; uppehålla sig med litet, hushålla; äv. i förb. *tyla sig fram Ång Västb Norrb. Tylä på å leva Ång. Han tylä säg fram vä den gruta (det lilla) han att (äigde) Västb. 3* lekfullt kela med småbarn; dalta Uppl. *Tylâ me gåssn. Har han inte havve nå småbarn å tyla mä?*

tyll n. se **5tull**.

tyll m. se **1tull**.

tyll m. Gotl Uppl **tylle m.** Gotl fågeln strandpipare.

tylla f. 1 se **3tulla**.

tylla f. se **1tulla**.

tylla f. se **4tulla**.

tylla v. se **5tulla**.

tylla v. se **7tulla**.

tylla v. i förb. *tylla sig*, lägga sig ned för att vila, luta sig Hall. *Ja tyllte meg ett grann. Ja tror ja tyllår meg ain stånn pau såffan.*

tylla f. = **1tolla**; jfr **1tull** Dal.

tylle m. se **2tyll**.

tyllra f. se **1tullra**.

tyllra v. se **3tullra**.

tyllug adj. se **1tullig**.

tyllug adj. se **2tullig**.

tymla v. [*tym£-*, *tymb£-*, *timb£-* o.d.] tumla, rulla, äv. i förb. *tymla sig* ; äv.: falla omkull Smål Dal Gästr Häls Norrb. *Hästa* (hästarna) *tym£e sa* Smål. *Åm int ja ha hulle-na* (hållt henne) *så ha-on fl tym£a återa:ven* (baklänges) Gästr. *Ste`en tym£a utjönôm bakken* Häls.

tymling m. se **tumling**.

tyn f. **1** plåga; misshandel Dalsl Värml. *Dä e fali tyn på k£ä`är* (kläder) *dete arrbete* Dalsl. *Dä ä ente ann e tyn te å gäre i två betor* Värml. **2** i uttr. *göra tyn* , *göra narr* o.d. Dalsl Värml. (Hon gjorde) *tyn tå-n* Dalsl.

tyna v. [*tyn-*, *tin-*, *ty`yn* o.d.] **1** plåga (ngn), misshandla; pina (ihjäl) Dalsl Värml Häls Härj Jämtl Ång. *Han tyner alt hästen sin sô ille* Dalsl. *Dä ä sômme* (somliga) *sôm tyner ormera män dä ä inte rätt* Värml. *Skâ du tyne mä* (mig) *âldeles?* Härj. **2** kuva (ngn) Häls. **3** döda (ngn), dräpa; förgöra Häls Härj Med Jämtl; äv. i förb. *tyna sig* , begå självmord Härj Jämtl. *Ograse ha âldeles tynt rotsakân* (rotfrukterna) *jä sätte* Härj. *Je skä ta å tyne katta fôr hu får å ta småfôggla Med. Säj du nå* (något) *om di dâne fôr mor så ske je tyn de!* Jämtl. *Då kâmm dânskân då inni stugu å bejy`nnt mâ sablâm å vârjâm å ty`ynt svânskân sâm va vapenlâus, dâm vårt nå tynt allihop* Jämtl.

tyna v. ELLER TÖJNA efter uttal? [*töine* o.d.] sätta upp "tun", hägna, gårdsla Gotl. *Ne di töind neir langsats strandar, när de gårdslade nere längsmed stränderna . Man töind me stainer* (stenar) .

tynga v. [*tyng-*, *tynj*, *ty`ynj*, *tö`önj*, *tö`öyngj* o.d.] halsova, slumra; äv. i förb. *tynga av* el. *tynga till* Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Värml Västb. *Han satt å tyngde* Smål. *En a`an ä inte vande ve` å sedda still så längen i sänder, uda en vel tynga te`* Boh. *Ja tro ja tö`öngd a` e skôv* Västb.

tyngda v. [*ty`yngd*, *tö`öyngd* o.d.] öka i vikt; bli fet Norrb. *Än lettne gåure gröute i fjåu£ män då n vart fräisk tâu än til tö`öyngd*, han tappade i vikt en god bit i fjol men då han blev frisk tog han till att öka i vikt .

tynge n. m. [*tynge*, *tynji*, *töngj*, *ty`ynj* o.d.] **1** konkret tyngd, vikt; föremål använt som tyngd el. press; se även **tyngne 1**, **tyngsel 1** Skåne Smål Hall Västg Boh Östg Västm Dal Gästr Häls Jämtl Ång. *Di slo liner öm e vess linmängd å sängte ne` mä tynge i vattnet* Östg. (Vid smide:) *mykke hadd dâm sânn här tunnpusst* (slags blåsbälg) , *å vella vi ha stärk blâsst så lag ve tynge på* Gästr. **2** tunghet, tyngd; se även **tyngne 2**, **tyngsel 2** Hall Västg Boh Gotl Värml Ång. *Svemn kens* (sömnens känns) *sâm a tyngge* Gotl. *He vâ töngjen te n dän sâkken* Ång. **3** besvär, börda; olustighet; se även **tyngne 3**, **tyngsel 3** Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Gotl Värml Dal. *Han så nokk, gobben, at han bare va te tynge* Smål. *Dän som tränger* (behöver) *fâr möet* (för mycket) *e et tynge fâr fâlk* Hall. **4** tungt el. mödosamt arbete; dagsverke Boh Värml.

tyngna v. [tyngn-, tingn-, töngn-, töyngn o.d.] 1 öka i vikt; bli tyngre Blek Öland Smål Västg Östg Närke Häls Jämtl Ång Lappl Norrb. *Ja ha tyngne fäm sjilo* Östg. 2 nedtynga (ngt el. ngn), göra tungt Östg; äv. i förb. *tyngna ned* Ång Lappl. *Elänne, horn lev ti, tönagne ne' a*, eländet, hon lever i, tynger ner henne Ång. 3 slumra till, i förb. *tyngna av* Västb, el. *tyngna till* Västg; jfr **tynga**. *He var i dy je töyngnd a'*, det var nästan att jag slumrade till Västb.

tyngne m. f. n. [tyngne, tingne, tönagne o.d.] (eg. *tyngnad*) 1 = **tynge 1** Västg Värml Jämtl Ång. *Vi sa lägga på et tönagne sum tröker ôt-et* (trycker åt det) Västg. 2 = **tynge 2** Västg Häls Ång Lappl. (Märren kunde) *dra ett lass mä fäm skeppens tönagne ifrå köpersmia te Jönköping tre gånger i veka* Västg. *Dä ä n fali tönagn ti n dänn bôfa* (börden) Ång. 3 = **tynge 3** Häls Jämtl Ång Lappl Norrb. *Hän e både sej å änner* (andra) *te tyngne* Jämtl. *Hän e itt lett vaLe fri n dänn töyngn* Ång.

tyngsel f. m. Skåne Blek Smål Hall Gotl Värml Härj tyngsla f. [tinghlâ o.d.] Härj Jämtl tyngsle n. Jämtl = **tynge 1** Smål Gotl. (Vid tillagning av pressylta) *dôppa de ner att i spa:et sôm dä a kokt i åsså lägge de att i en karôtt älla nôtt a:ent tsjäll* (annat kärl) *å lägge tyngsel på åsså få-o vå så* Smål. 1 = **tynge 2** Blek Smål Gotl. 2 = **tynge 3** Skåne Hall Värml Härj Jämtl. *Inga glötta hade daj te tyngsel bara se säl å söaja föa* (bara sig själv att sörja för) Skåne. *Dä tar da allär* (aldrig) *slut på dänna tyngsla håller* Värml.

tyнна v. [tynn-, tönns-] fylla (vätska) på tunna, fat el. flaska o.d. Dalsl Gotl Östg Västn. *Nå få vi tynn drikku i käri* Gotl. *Å när vörtn va färdikoka å dä börja på å jäsa, drekka, så di skulle te å tönna dä, då sila di ifrån hummern* (humlen) Västn.

tyнна v. [tynn- tönns-, tinn-, tö`önn o.d.] 1 göra (ngt) tunt el. tunnare, förtunna; äv. i förb. *tyнна av* el. *tyнна ut* Smål Västg Gotl Dal Jämtl Västb. *Tynn å' bräet lite* Smål. *Masgaistan tynnâr eut ryga:krana*, marsvinden tunnar ut rågåkrarna Gotl. *Tynn åv kanth* Dal. 2 bli tunn; minska, tryta, tyna; äv. i förb. *tyнна av* Smål Gotl Norrb. *Ja ha trêfat hele dan män dä tynner inte för dä* Smål.

tynnas v. [tynnes, tönnes, tinnes o.d.] bli tunn el. gles; äv.: minskas, bli ont om; ofta i förb. *tynnas av* el. *tynnas bort* Dal Västb Norrb. *Hä hall å tönnes a' åm fåtje nu*, det håller på att tunnas ut med folk nu Västb.

tunnel m. [tönnel] slags smal, tunnliknande laggkärl; smal tunna Ång Lappl. *N tönnel hadd tsjvå battna å ett fyrkanthål ti övere battn sôm dam sjlog ne mjaEka ti* Ång.

tynta f. se **1tinta**.

typp f. 1 = **typpa 1** Hall Boh Dalsl Östg Värml Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Typp, typp, kôm få je* (ni) *matn!* Lappl. 2 = **typpa 2** Ång.

typpa f. [typp-, ty`ypp, tö`öpp o.d.] 1 höna; ofta i lockrop; jfr **1tippa** Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Typpera!* Östg. *Typpern* (hönorna) *ha sjlute opp å vårpâ nu* Ång. 2 könsorgan hos kvinna el. djurhona Västg Med Jämtl Ång Västb. *Ta me bake typpa!*, motsv. ungefär uttr.: "Ta mig i röven!" Ång. 3 flicka Hall. 4 näsvis, näbbig el. kaxig flicka el. kvinna Boh. 5 tillgjord kvinna Hall.

typper-bär n. Ång Lappl typp-bär n. Ång hönsbär Ång. **1** tibastbär Lappl.

typpling m. se **tybbling**.

tyr-ulv m. [*törålv, törölv* o.d.] växten nordisk stormhatt; används bl.a. som fluggift Häls Härj.

tyre n. Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västb **töre** n. [*töre, töer, tö`ör* o.d.] Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Dal Häls Härj Västb Lappl kådrik furuved el. fururot; fetved, tjärved; se även **3turre, törve**. *Di hade töre te lysa sä mä i loga när di slagtrask* (slagtröskade) Östg. *Finns här inte nô tyre te tänne äpp i?* Närke.

tyrel m. se **törel**.

tyrle m. se **törel**.

tyrsa f. kvinnligt könsorgan Smål Östg.

tysk adj. [*tysk, tisk* o.d.] om hår, ull o.d.: fin o. krusig, smålockig; mjuk o. krullig Västg Dalsl Östg Närke Värml Uppl Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl Norrb. *Hännisäs ker* (karl) *e tysker i huve* Närke. *Ulln er tysk* Uppl. *Fåre har sa tyska ull* Häls.

tysk adj. [*tysk, tusk, töisk* o.d.] **1** som talar otydligt el. obegripligt; som är svår att förstå Skåne Smål Hall Gotl. *Han e så tysk i da* Skåne. *Han ä su tysker su de ä jeu* (lögn) *u begriepa wa han sir* (säger) Smål. *Ha jär* (hon är) *så töisk att ingän kan första na* Gotl. **2** som talar tillgjort, snobbigt o. undviker dialekt i sitt tal; som talar rikssvenska el. (i äldre tid) herrskapsfolkets umgängesspråk; jfr **spansk, 3tyska 1** Närke. **3** som är talför, kvick el. stor i mun ofta i uttr. *tysk i näsan* el. *näbbet* o.d. Västg. *Ho ä su tusker i näsa*. **4** som är näsvis, retlig el. uppkäftig Smål Västg. *Ja tro du ä rennt tysk, ongâ!* Smål. **5** som är kaxig, morsk Boh.

tysk-ull f. [*tysk-, tisk-*] mjuk, fin o. smålockig ull; finare ull Värml Dal Härj Västb Lappl.

tyska f. [*tysk-, tyssj-, tusk-* o.d.] **1** (varje) tal som är obegripligt el. svårförståeligt; äv.: främmande språk Skåne Smål Östg Värml Uppl. *Snakka tyssja* Skåne. **2** rikssvenska, standardsvenska; äv.: (i äldre tid) herrskapsfolkets umgängesspråk Västg.

tyska v. [*tysk-, tisk-, ty`ysk, tö`öysk* o.d.] **1** om dialektalande person: tala rikssvenska el. (i äldre tid) herrskapsfolkets umgängesspråk; tala konstlat el. fint o. undvika dialekt i sitt tal Boh Jämtl Ång Norrb. *Hon hall* (håller) *på tyske nu* Ång. **2** tala obegripligt Dal. *Du môtt föll håll å tyska du å` nu*. **3** tala fort Närke. **4** pladdra Gotl. (Ryssen) *han töyskede u pratede pa sitt spro`ok*.

tyska v. dela (ngt) sinsemellan, dela lika Smål Gotl Ång. *Skô vi tyske po n drikke?* Ång.

tyska v. se **3tuska**.

tysken-topp m. [*tyskentôpp, tyskentâpp, tiskintâpp, tuskentâpp* o.d.] Blek Västg Närke Värml tysk-topp m. [*-tôpp* o.d.] Sörml Värml prästkragliknande blomma, ofta använd som medicinalväxt, i sht **a** kamomill Blek Västg Sörml Närke Värml. *Um en ä förtjiðdir* (förkyld) *ska en kokâ en nävi tiskintâpp i vattin å drekkat så varnt* (varmt) *en kan* Närke. **b** baldersbrå Västg Närke. **c** gatkamomill Närke.

tyssa f. [*tyss-, tiss-* o.d.] **1** = **tysse 2** Dal. **2** flicka Dal. **3** kort o. knubbig kvinna Dal.

tyssse n. m. [tyss-, tiss- o.d.] **1** linkärve med fröhus Dal. **2** viss mängd lin (ofta motsv. 4-6 nävar lin); sammanbunden linknipa Dal.

tyssling m. [tyssling, tyssleng, tyssjling, tössjling o.d.] **1** lingon Boh Dalsl. **2** kråkbär Boh.

tysslingemos n. [tysslinge-, tysslenge-, tyssjlenge- o.d.] lingonsylt Boh Dalsl.

tyta f. se **1tuta**.

tyta f. [tyt-, tit-, tyt, ty`yt, tö`öyt o.d.] **1** mun (med framskjutande läppar); trut, plut; äv. om djur: nos; käft Närke Värml Uppl Gästr Häls Härj Västb. *Ja ska lära dej te hålla tyta, din uschling!* Närke. *Ja kveste-na så o vatt* (hon blev) *mör i tyta* Uppl. *Horn se`ett frâm tyta*, hon sätter fram munnen, dvs. plutar med läpparna Västb. **2** rännformigt veck för avrinning på tillbringare, tråg, kanna o.d.; mynning; snipa Uppl Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Norrb. (Det är) *e lita ty`yt hell sôm e grô`ôbb ti kantn på stöphlleiva* (stöpsleven) Jämtl. *Sjå försiktet jô:rning tyta*, håll försiktigt genom snipan Västb. **3** hals på flaska o.d. Häls Härj Jämtl. *Du får drekka tå tyta fôr ja har int nå gLas framme* Häls. **4** rörformig pipa på ljusstake; rör Boh Dalsl. **5** ngt som skjuter ut som udd; kil, spets Ång. **6** mindre laggkär el. bytta med lock o. pip; bärs på ryggen Häls. **7** strutformig hylsa av järn el. läder o.d., används som skyddshölje; för finger: fingertuta Häls. **8** ngt av mjukt material som är hoprullat Dal Häls Härj; äv.: mjukt tunnbröd som horullas innan förtäring, tunnbrödsrulle Dal. *Dôm jå£* (gjorde) *e tyte utå granlôpa* (granbark) *ô rak jânnôm hô£e frâmmâni brädôm* Härj. **9** ojämnhet el. veck på läder, klädesplagg o.d.; pipa i ost o.d. Härj Västb Lappl. *Då vi jör ostn bruk vi säge då vå£ tyten* Lappl. *Da man skull rynk tønnpjäxän måttä man rynk jämt sä dä int vart tytän* Lappl. **10** skåra, inskärning; fåra, hack; t.ex. i sten, trä o.d. Sörml Uppl Härj. **11** kvinnligt könsorgan Sörml Uppl.

tyte n. [tyte, ty`yt, tö`öyt, to`oit o.d.] **1** = **2tyta 1** Jämtl Norrb. *Dâm ha le`engst tyte, grisân* Jämtl. **2** = **2tyta 2** Jämtl Norrb. *Toite ute kafepanna jär fôr smallt* Norrb. **3** = **2tyta 4** Ång. **4** i bf.: skrovlighet på kvarnstensyta; jfr **2tyta 8** Jämtl.

tytt-gubbe m. [tytt-, titt-, tött- o.d.] man som förblir ogift; ungkarl Värml Dal. *Dä b£ir en tåkken där tyttgubb å`ån* Värml.

tytt-gumma f. = **tytta 1** Värml. *Dä ä e gamme£ tyttgu`umm*.

tytt-man m. tyttoman m. [tytt-, titt-, tött- o.d.] fasters man; mosters man Dal. *No kômm* (nu kommer) *an Gônmon töttman*.

tytta f. [tytt-, titt-, tett-, tött- o.d.] **1** kvinna som förblir ogift; ungmö Värml Dal. (Vid spådom:) *fekk flekkâ si bilden å e hakk betydd dä ått ho skull bli e så kållâ tytt* Dal. **2** faster, moster Dal.

tytte n. 20 hässlor skäktat lin; viss mängd el. hop lin Dal.

tytte-bär n. [tytte-, titte-] Hall Dalsl Värml tytter-bär n. Boh tytt-bär n. [tyttbär, tittbär, ty`pper o.d.] Värml Jämtl lingon. *Tittbära mo:gner* Värml.

tyva f. högaffel av trä; hötjuga Sörml. *Te ta emot mä tyver*.

tyvde n. [*tyvode*] sank slätteräng; äng som svämmas över vid högt vattenstånd; sank, halvt översvämmad gräsmark Västg.

tyve n. Värml tyve f. Dal sank ängsmark (längs vattendrag); område som är tuvigt o. sankt. *Dôm va ô sjlog da i tyvin* Dal.

tyvla f. [*tyvl-, tivl-, tyve£* o.d.] jfr **1tövla** **1** flicka Dal Gästr. *Je litn tivla* Dal. **2** kvinna som är liten till växten Gästr. *Hanses männsja* (kvinna) *ä bare e lite tyvla*.

tyvla f. trassel; tilltrasslad knut (på nät); se även **3tövla** Uppl. *Simperna steller tell en el* (hel) *masse tyvler!*

tyvla v. [*tyvl-, tyve£* o.d.] **1** = **4tövla** **1** Häls. **2** = **4tövla** **5** Dal Häls. *Barene* (barnen) *hadde rent ovonsle role så dôm tyvla om i gröngråse* Häls.

tyvlug adj. [*tyvve£-, ty:ve£-*] trasslig Uppl. *Tyv£ugâ ga:nârvôr* (garnhärvor) . *E går sô tyvvolut*. *Gu vet âm inte de gått lite tyv£ut âm ja inte ha träffa fru* (frun) .

udd-väv s. [*ôdd-*] spetskyptert Dal Härj.

uddbär n. [även: *ôdd-* o.d.] bär av odon Gästr Häls Ång.

ugg m. [även: *o-*] respekt, pondus Boh Dalsl; äv.: fruktan Västg. *Han har ugg mä sä* Boh.

ugg m. [även: *o-*] lugg (i håret) Västg; äv.: nackhår el. borst (på hund el. katt) Värml. *Han tittar unner ogg* Västg.

ugg adj. [även: *o-*] **1** hemsk, kuslig, dyster Häls *Dä va sô môssjt ¶ å ukt* (mörkt). **2** som mår dåligt pga väderförändring Västg. **3** om kreatur: skygg, rädd Västg.

ugga v. [även: *o-*] **1** *ugga* (sig) känna sig ruggig, rysa, småfrysa Skåne Boh Dalsl Värml. **2** *ugga* sig röra på (del av) kroppen när man fryser; äv.: maka på sig; skubba sig Värml. *Ugge da litt* (dig litet). **3** *ugga* bli rädd, skygga Västg. *Han har ena uppsun* (en uppsyn) *så en oggar för-n* Västg. **4** *ugga* (sig) slöa, lata sig Skåne; äv.: gå sakta o. planlöst Värml. *Seda* (sitta) *o uggas se* Skåne.

uggal adj. Dalsl Värml **uggen** adj. Götal Värml även: *o-*] **1** frusen, olustig, trött o. il-lamående Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Värml. **2** i fråga om väder: ruskig, råkall, kulen Boh Dalsl Värml. *D-ä änna ugge se här på môrakraöken*, det är litet råkallt så här på morgonkröken Dalsl.

ugge m. [vanl. *o-*] avbruten el. söndervärkt tand, tandstump Smål Hall Västg Boh. *Han har lenge vôt* (varit) *tannlöse*, *han har bare nôga* (några) *ogga ijenn* (kvar) Hall.

uggla ugglas v. [*o-*] vämjäs, få kväljningar; kräkas Smål. *Dä låkkta sau* (luktar så) *illa sau ja tro ja oggla*. *Ja ogglas ve at* (av det).

uggleved el. **uggel-** m. [*u-, o-*] murket trä som avger grönaktigt sken Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml. *Ugge£ve tog di hem frå skogen te skrämme mä* Östg.

ugglig ugglug ugglot adj. [*ugg-, hugg-*] **1** = **uggal** **1** Västg Sörml Värml. **2** = **uggal** **2** Smål Värml Gästr. **3** mörk o. dyster; kuslig, hemsk Uppl Västg Dal Gästr. *Ja tyttjä he skull vâr ugge£ut te bo dännä*, jag tycker det skulle vara kusligt att bo där (i en mörk skog) Dal.

ugn-fresta el. **ugne-** f. [*omm(e)-*] provkaka som gräddas för att utprova ugnsvärmen Boh Dalsl.

ugns-bård(e) s. [*-bå£(e)*, bf. *-ba£n*, *-ba£e* o.d.] Östg Sörml -bord s. [även: *-bo£*] Sörml Uppl spiselkrans, spishylla. På *ungsba£n* där *la di åpp vanta* Sörml.

ugns-elda f. [*ommsälla* o.d.] så mycket ved som går åt till att värma upp bakugnen Boh Dalsl.

ugns-fes n. [*omms-*] lukt från bakugn av bränt mjöl el. bröd som bränts undertill Västb Norrb.

ugns-gima f. [*-jima*, *-ima* o.d.] järnram runt bakugnsöppning (där ugnsluckan är fäst) i sht Sörml Uppl Västb Dal Gästr.

ugns-glåm m. Uppl Västb Dal Gästr även: *-g£om*, *-kråm* o.d.] **-glåma** f. Häls fiktivt väsen som sades bo i ugnen o. som barn skrämdes med.

ugns-gruva el. **ugn-** f. [*vanl. omm(s)-, ongs(s)-* o.d.] utrymme framför bakugnen i öppen spis Smål Hall Västg Dalsl Jämtl.

ugns-gubben m. bf. [även: *omms-*] = **ugns-glåm** Smål Västg Uppl Med.

ugns-hilla f. [även: *å´ngshilla*, *o´ngsila*, *ongsla*, *o´ngsel* o.d.] = **ugnsbård** i sht Häls.

ugns-kara el. **ugn-** f. [även: *ongs-*, *omm(s)-*, *-köru*, *-korro* o.d.] ugnsraka Uppl Västb Gästr Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

ugns-käring el. **ugn-** f. [även: *omms-*, *ommen-*, *on(s)-*, *-tjå£-* o.d.] **1** utrymme bakom (o. över) bakugnen (där saker kan förvaras el. torkas) Västb Norrb. *Hev skåon ine ommstjä£ingga så törkes döm fort*, ställ skorna i "ugnskäringen" så torkar de fort Norrb. **2** fiktivt väsen som troddes bo i bakugnen o. som måste "eldas ut" innan gräddningen kan påbörjas Skåne Smål.

ugns-knä n. [*omms-* o.d.] = **ugnsbård** Jämtl.

ugns-sur el. **ugn-** adj. om bröd: som har (söt)sur smak efter att ha gräddats länge i låg värme (vid slutet av bakningen) Öland Smål Hall Östg Sörml.

ugns-täpp m. Öland Smål Östg även: *ongs-*] -tappa el. **ugn-** f. täml. allm. [även: *ongs-*, *omm(s)-*, *on-* o.d.] lös träskiva el. plåt e.d. som sätts för öppningen till bakugn.

ugns-troll n. [*-trull*] större (surdegs)bröd med fyllning av fläsk (o. fisk) Gotl.

ul adj. Västg Boh Dalsl Värml ulen **adj.** Västg Boh Dalsl Östg Värml skämd, unken, härsken; som smakar el. luktar illa. (Man kan knappt) *gå i närheta å-n* (av honom), *för han har så u£ ånne* (andedräkt) Västg. *Di ä sum kôrpa* (korpar) *umkring ett uert as* Västg.

uljen adj. = **ul** Smål Västg Östg. *Ô£jet f£äsk* Smål.

ulka v. [även: *ö-*, *o-*, *å-* o.d.] kväljas, vara nära el. försöka att kräkas; äv.: spy, kräkas Skåne Blek Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västb Dal. (*Kattan var*) *så sjuker å u£kte jamt, se ri môtte drônka-na* (så de var tvungna att dränka henne) Västg. *Han ô£ker å ô£ker män dä b£ir intnô* (ingenting) Värml.

ull-bär n. hallon Västg Närke.

ullen adj. [även: o-] av ull, av ylle; i n. (garn el. tyg el. plagg av) ull el. ylle i sht Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Östg. (*Mallarverna*) gå po ulled Skåne. *De e gött me äj* (en) *ullen tröjja* Hall. *Min mamma ho vävde bå venter å summar, bå ullet å le:ent* (både av ull och av lin) Västg.

ullhund el. **ulle-**, **ulla-** m. pudel täml. allm. *Om dä va en ullehunn den kLippte di först å kardedde å spann ulla te vante å strumper* Smål.

ulls-öra n. Västg ulv-öra n. Uppl Västn vardera av två flikar e.d. på hjärtat hos slaktade djur vilka ansågs olämpliga till föda och skars bort Västg.

ulm adj.

ulma v. [även: o-, å-] **1** titta argt el. ilsket, blänga; vara sur, gå o. tjura Blek Smål Hall Västg Östg Närke Värml. *Koâ ôLmâ åt-en* (åt hunden) Närke. **2** mulna på, dra ihop sig till (åsk)regn Smål Hall Västg. *D ä börjar uLma lite i västa* (väster), *s-att dä bLi-Li* (blir väl) *rängn snart* Västg.

ulma v. [även: o-, ô-] **1** i fråga om sår o.d.: svullna o. värka, vara sig, bli inflammerad i sht Skåne Blek. *De ulma inge ve* (inne vid) *benen* Skåne. **2** pyra, glöda under askan Skåne Smål Hall Östg; äv.: bolma, ryka Hall Västg Värml Uppl. *De olmar nårr bränned e* (när veden är) *vått* Skåne. *Dä uLmer frå mila* Värml.

ulva v. [även: ô-] tjuta; storgråta; äv.: låta illa, föra oljud Skåne Smål Västg Boh Dalsl Östg Sörml Närke Värml Västn Dal Gästr Häls. *Hon sittôr i skamvårn å uLvår* Gästr.

umlig adj. Västg Boh Värml Härj även: *omm(b)-* **ummelslig** adj. Härj *omm(b)ers-* ynkelig, ömklig, eländig; ömkansvärd; ledsam, sorglig Västg Boh Värml Härj. *Dä let då sô ommLe*, det lät då så ynkligt (om fiolspel) Härj. *De-e ommLe te tenjtje på*, det är sorgligt att tänka på Härj.

umma v. [även: uma o.d.] avge oartikulerade ljud; stöna, jämra sig; tala otydligt, mumla; äv.: nynna, gnola Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Han bara ume når-n* (när han) *språke* Häls. *Dä va sällan sôm horn sang oLa* (hon sjöng orden), *män horn såt* (hon satt) *å umme melodia* Ång. *Han va sä* (så) *sjuk sä han låg bârrä å ummä* Ång.

und sår; i uttr. som *se* el. *höra varken eller ärr* (efter ngn) inte se till el. höra av (ngn) alls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Ja ha int sitt dill a* (sett till henne) *varken unner eller er* Lappl.

undan-fall n. [även: onna-] lutning som medger avrinning; äv.: avrinning; äv.: (gott om) plats för ngt som släpps ner Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Västn Dal Häls Med Ång. *Dä ä inget unnafall på vattent i åna* Västg. *He e bra unnanfall i åvlåppsditji nu* Uppl. *Ve hä stern utfôr nipa fôr hennä ä: ä då ônnafåll*, vi häver sten utfôr nipan för här är det då plats Ång.

undan-far n. [ånda- o.d.] undanflykt, svepskäl; försummelse Norrb. *He jer båra i åndafår at-n ånt hä djåortt hedän*, det är bara en undanflykt för att han inte har gjort det där.

undan-färd f. [-fä£ o.d.] undanflykt, svepskäl Uppl Ång.

undan-föde n. om djur: avkomma Uppl. *Dä är undanföde undan en bra hingst.*

undan-för prep. jämfört med Blek. *Dä va annat då onnanfa nu.*

undan-skött adj. i n. [även: *ongan-, ånnan-, -sjytt, -sjutt*] undangjort, färdigt Skåne. *Når du faor* (när du får) *ongansjutt kan du gao ing* (gå in) .

undan-väder n. [även: *unâ-, onna-, ånda-, önna-* o.d.] medvind i sht Uppl Dal Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *He vâ ônavere se he hô£es no*, det var medvind så det hördes nog Ång.

undan-vind m. [även: *una-*] medvind Jämtl.

underbår n. [vanl. *ummbår*] barr, mossor o.d. som används att strö under kreatur el. blanda ut gödsel med Dal.

underbod f. nedre våning i (spannmåls)bod Smål Västg Dalsl.

underbred(e) n. [även: *undi-*] **1** = **underbreda** Smål Härj. **2** strö (av halm, barr m.m.) under kreatur Häls.

underbreda f. [även: *und-, unn-* o.d.] underlakan vanl. av grovt linne el. trasor el. skinn vilket läggs underst i sängen ovanpå sänghalmen Uppl Dal Gästr Häls Västb.

underbredselse s. [även: *undi-, onne-, unn-* o.d.] = **underbreda** Skåne Värml Dal Med Jämtl Ång Norrb.

underbur vanl. n. [*unnbur, ummbur*] **1** visthusbod med två el. tre våningar Jämtl. **2** nedervåning i loftbod där hö förvaras Värml.

underdragen adj. [*ongedran* o.d.] om klädesplagg: fodrad; om person: halvklädd, klädd i bara underkläderna Skåne. *Manfå£ken hade ongedrana vintårklär. Går du ongårdran å de e höjt oppad dan* (långt fram på dagen) ?

underdrätt m. [*onge-, onne-* o.d.] foder i el. till klädesplagg Skåne. *Nu ha di inte sjing udan ti* (skinn annat än till) *ongedret*.

underdrög adj. [*undi-*] som är mer förmögen än man visar utåt Norrb.

undergrodd adj. Skåne Hall även: *onge-, ånner-* o.d.] undergroen adj. Gotl om får: som har fått ny ull under den gamla.

undergump m. [även: *-gupp*] (kort) underkjol Smål Västg Östg. *Åm en råkkte te u fu sa* (om man råkade få se) *hånne i bara unneguppen su syntes de su kobannt* (så kobent) *hu va* Smål.

underhal adj. [även: *undi-, unn-* o.d.] om väg o.d.: hal under nyfallen snö Värml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl.

underjärn n. plogbill Hall Västg.

underklocka f. [även: *onge-, ånne-* o.d.] underkjol Skåne Smål Hall. *Unneklåkka ... va sydd au nutt tønnare ty* (av något tunnare tyg) Smål.

underknäppa f. [även: *onge-, onne-*] underkjol Skåne. *Hon sto i bara onneknäppan å spinka* (späntade) *stikkår te åpptjöllne* (tändved) .

underkunning m. el. f. kunskap, vetskap, kännedom Blek Smål Östg. *Unnerkunning om affärer* Smål.

underliv n. [även: *onge-*, *ånne-* o.d.] livstykke Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Östg Närke Värml Dal. *Unnerlivet syns ijönåm* (igenom) Hall.

underlöp m. [även: *onge-*, *-lybare*, *-luare* o.d.] i vävstol: tygbom Skåne Gotl.

undermål n. [även: *onger-*, *onnå-* o.d.] inte fullt mått Skåne Smål Hall Värml. *De va la unnermå£ i denn sekken?* Hall.

undermyl m. person som får underordna sig andra, som är kuvad el. arbetar sämre Sörml.

undernadan äv. som två ord, adv. prep. [*ongenäen*, *ongårnän* o.d.] undertill, på undersidan; nedanför; under, inunder Skåne. *Di fikk kryva ongår näen når di skolle ing*, de fick krypa under när de skulle in. *Ongårnänen grydan va där rent folpakkad me aska*, under grytan var det alldeles fullpackat med aska.

underrätta v. [*ongår-*, *onne-* o.d.] undervisa (ngn), instruera i sht Skåne Smål Hall. *Lärinnan ongerettår börnen i synad* (barnen i sömnad) Skåne.

undersam adj. fundersam, undrande; förundrad, förvånad Smål Västg Östg Sörml Värml Uppl Gästr Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv.: nyfiken Östg Sörml Uppl. *I vartt nalta undersamm då i lä`ässt hänna*, jag vart lite undrande då jag läste det där (i tidningen) Norrb.

undersatt adj. Skåne Hall Västg även: *onge-*, *onne-* o.d.] undersätt Hall Boh Värml undersätsig, satt.

undersjö m. [*ongår-*, *ånne-* o.d.] dyningar Skåne Blek. *Här komår son* (här kommer sån) *ongårsjö* Skåne.

underskört n. [även: *änn-*, *onne-*, *ömng-* o.d.] underkjol Skåne Blek Smål Hall Gotl.

underslag n. [även: *onne-*, *ånne-*, *ongår-* o.d.] **1** underlag av stockar, stänger e.d. under timmerhög, höstack, mila, vedtrave m.m. Blek Smål Västg Boh Sörml Uppl Gästr Häls Med; äv.: underlag av stockar, bräder e.d. under tak-, bro- el. golvbeläggning Hall Boh Gotl Sörml Uppl. **2** innertak av bräder Skåne Blek Smål Östg. **3** takbjälke som går på tvärs under övriga bjälkar; äv.: anordning av stödjande takstolpar o. -bjälkar Skåne. **4** stock närmast under dörr el. fönster Smål Dalsl Närke Värml Västb Dal; äv.: nedersta stockar i timmerhus Västg Östg Uppl.

understubb m. tjock underkjol Skåne Boh Dalsl Närke Värml Uppl Dal.

undersudd m. person som får underordna sig andra, passopp Ång Lappl. *Han fo (får) gå sôm n önnersôdd där* Ång.

undertryckt adj. i n. [även: *onne-*, *ånna-*] om träd el. skog: som hindras i växten av att stå under större träd Skåne Smål Östg. *Vi gallre dän* (bort) *lite fu£ skog sem va tûppskaded å unnertrykkt* Östg.

undertyg n. [*ånnetøj*, *onnårty* o.d.] underkläder Skåne.

underväder n. [-vär o.d.] i uttr. *ha* el. *få* om ngt ha reda på ngt; få en aning om ngt Häls Ång.

underväx adj. [även: *onge-*, *ännä-*, i n.: *-vust*, *-vajst* o.d.] om får el. fårets skinn: som har fått ny ull efter klippning el. underull under kvarsittande ull Skåne Blek Smål Hall.

undervinda f. [även: *ånne-*, *onge-*, *ungår-*, *-vinga* o.d.] **1** hopvikt papperslapp el. tygbit e.d. som garn nystas runt Skåne Blek Smål Hall Västg. **2** grund att stå på (o. bygga vidare på) Skåne Blek Hall. *Hade han ente fått bra ånnervinna så hade de-nte gått Hall.*

undrom s. oböjl., adj. oböjl. **1** som s. i förb. *åt* el. (*upp*)*i* = **undrom** **2** Jämtl Ång Västb Lappl. *Horn ha da ennt könne våf mer at önnrum öm manen hådd fölle ne*, hon hade då inte kunnat bli mer förvånad om månen hade fallit ner Västb. **2** som adj. undrande; förundrad, förvånad; äv.: förlägen, försagd, rådlös i sht Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Han bfi-nt önnrom i förste tage* Ång.

undselig adj. [även: *unsejele*] tillbakadragen, försagd, blyg Boh Dalsl Värml Jämtl.

undsen adj. [även: *onnsän* o.d.] undrande; förundrad; förvånad Smål.

undskylla v. [även: *åmm-*, *ång-* o.d.] *undskylla sig* urskulda sig, ursäkta sig i sht Skåne Smål Hall. *De e bara såm han åmsjöllar se* Skåne.

ung-bonde m. nygift man (dagarna efter vigseln) Häls Jämtl Ång.

ung-diger adj. = **ungstinn** Dal Härj Jämtl.

ung-fadder m. ung, ogift fadder vid dop Östg Sörml Närke Uppl Västml Ång. *Ôm di hadde reda på att då va två unga som skulle ha varann, så bruka di mycke våfja dôm te ungfaddrar* Västml.

ung-far m. = **ungbonde** Smål Västg Sörml Närke Uppl Gästr Häls Norrb; äv.: yngre husbonde i en gård där den gamle bor kvar Gotl Norrb.

ung-folk n. nygift par (dagarna efter vigseln); äv.: yngre husbondfolk i en gård där det äldre bor kvar i sht Sörml Uppl Norrl.

ung-full adj. = **ungstinn** Smål Gotl Uppl Gästr.

ung-grep m. ettårig häst, unghäst Västg.

ung-gubbe m. = **ungbonde** Häls Härj.

ung-hustru f. nygift kvinna (dagarna efter vigseln) Häls Jämtl.

ung-moge m. [-mo(e)] ungdom Smål. *Sicken* (sådan) *ungmo vi har*.

ung-mor f. [även: *ångg-* o.d.] = **unghustru** täml. allm.; äv.: yngre husmor i en gård där den gamla bor kvar i sht Gotl Sörml Uppl Ång Västb Lappl Norrb.

ung-stinn el. *unga-*, *unge-* adj. [även: *ångg-* o.d.] om djurhona, oftast katta: dräktig (i långt framskridet stadium), full med ungar Smål Gotl Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal Ång Norrb.

unga v. [även: *å`ångg* o.d.] om djurhona, ofta katta: få ungar i sht Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Nu ha katt-tjålingga* ("kattkåringen") *ongge åter* (igen) Norrb.

ungdoms-bädd m. gemensam bädd (på golvet) för yngre bröllopgäster, syskonbädd
Häls Härj Jämtl Ång.

ungel n., äv. m. [även: *o'ngel* o.d.] 1 mögel el. grumlig hinna på i sht vätska Häls
Med Ång Västb Lappl Norrb. *Hâ ha vôtta* (det har blivit) *onglä på drikkä* Med. 2 ärg
Gotl. *De jär så mik* (det är så mycket) *ungäl pa* (på) *mässingän*.

ungmans-dräng m. marskalk vid bröllop Gotl.

ungmans-stång f. lång och smal, avkvistad stång av gran el. tall som reses vid
bröllopsgård Gotl.

ungmors-klänning el. **ungmor-** f. klänning som bruden bär dagen efter vigseln Uppl
Häls Ång Västb Lappl.

upp-i-det adj. [*åppi'ed, åppi'(a)t, åppedi'ad, ôppidi'et* o.d.] 1 ivrig; livligt intresserad,
entusiastisk; förtjust, betagen; äv.: orolig, uppjagad; äv.: upprörd, uppbragt Skåne
Blek Öland Smål Hall. *Tösen e så åpijied me Jins* (Jens) Skåne. *Hon e ente rektet stark
men så åpied te å resa* Skåne. *Sill e ja-nte åpied mä* Skåne. *Han va ôppediet mä sett feskane*
(med sitt fiskande) Smål. (*Jag blev*) *så åpi'et naor* (när) *ja fikk höra hår* (hur) *illa de
va mä-n* Hall.

uppdags adv. dags att stiga upp Smål Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl Dal. *Då va dä
lajåmm* (lagom) *åppdaks* Smål.

uppdörr s. [även: *-doro*] stock närmast ovanför dörren, överstycke av dörrkarm Härj
Ång Västb Lappl Norrb.

uppdörr-stock el. **uppdörre-** m. = **uppdörr** Häls Härj Med Ång Västb.

uppdrott m. ställe där fiskenot dras upp Uppl.

uppelshet s. elände, sattyg; äv.: ohyfsad person, otäcking, sate Dal Härj.

uppena adv. [även: *âppena, ôppnâ* o.d.] uppe Östg Närke Väst. *Ja bor dänna âppena*
(där uppe) Närke.

uppendygns adv. [*oppen-* o.d.] i öppen dager, öppet; uppenbart, tydligt Jämtl Ång.
Mä sir (vi ser) *ju dagladags å oppendyns hårre* (hur) *orättvisa får gå fram häri väln*
(världen) Jämtl.

uppevid adv. upptill Skåne Blek Västg. *Ho ä så smaler uppeve* Västg.

uppfödelse-barn n., vanl. i pl. [även: *appfölsels-*] person uppväxt i samma gård, by
e.d. (som inte är syskon); barndomsvän Västg Dalsl Östg Närke Värml Väst.

uppföding s., vanl. i pl. = **uppfödelsebarn** Smål Hall Dalsl.

uppförs-mål n. bergslagsmål Uppl Väst. *Han taLar på åppförsmåL* Väst.

uppförs-tåge el. **uppför-** m. uppförsbacke, motlut Ång Västb Lappl.

uppfrusen adj. [även: *-fryssen, -frösen* o.d.] om fönster(ruta): isbelagd, täckt av is
Skåne. *Fynståren va åppfrysna i mårres*, fönstren var täckta av is i morse.

uppgjord adj. 1 om halm: iordninggjord för taktäckning, vanl. genom att ha "kam-
mats" o. sedan stötts jämn i rotänden Skåne Blek Öland Smål Hall. 2 upprörd, uppjag-
gad; uppretad Skåne Hall.

upphävd adj. Smål Hall Västg Sörml upphäven **adj.** Blek Smål Hall Västg Östg Sörml väderspänd, uppkörd, uppsvullen (i magen).

upphjälpar-soppa el. **upphjälpa-** f. [även: -supa] ölsupa, saftsoppa e.d. som ges till barnsängskvinna som stärkande kost Östg Närke Uppl Gästr.

upphoppad adj. ivrig på (att göra upptåg o.d.); full av infall, sprallig, uppspelt Dal Gästr. *Dänn pôjttjin* (pojken) *va jämt så opphuppa tä* (att) *ha spetakâ£ fô-ssä* (för sig) Dal.

upphugg n. uthuggning vanl. på översidan av stock för inpassning i husknut vid timring Smål Dalsl Östg Sörml Närke Värml Dal.

upphus n. boningshus Skåne Öland Smål. *Där ä daålia* (dåliga) *åpphus te dä stället* Smål.

upphuven adj. [även: *öpphoven*, *apphåven*, (*up*)*påoen*, *po:en* o.d.] vanl. om person el. kroppsdel: svullen, uppsvälld; om person äv.: däst (o. illamående) Smål Hall Gotl. *De va rålet wå ja blaj apphåven au ärtasöt*, det var förfärligt vad jag blev däst av ärtsoppan Hall. *Händane di blåi så påone a kyld*, händerna de blev så uppsvällda av köld Gotl.

uppknipen adj. [-*kniven*, -*knebena*, -*nivven*, -*nevven* o.d.] vanl. om husdjur: mycket mager, utmärglad Skåne.

uppkölne n. [även: -*tjyllne* o.d.] stickor, spån o.d. att tända med, tändved Skåne Blek Smål.

uppkom vanl. n. källa, källsprång Jämtl Ång.

uppkufsen adj. [vanl. -*gôffsen* o.d.] överansträngd, slutkörd, utmattad Värml. *Jä ha gått å hussa* (vyssjat) *denna ongen i all natt, så jä va så oppgoufsen, när dä ble môran.*

upplag n. Härj upplega f., äv. m. Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl upplege m. Med Ång Västb **uppligg** n. Häls Västb (tjockt lager) snö som ligger kvar på grenar. *Ôpplaje kânj vôr fastspekt*, snölagret kan vara fastfruset Härj. *Da hä jer ba jupsnjön å opplegun da jer ä ennt gôtt arrbet ute skojjum*, då det är både djup snö och snö på träden, då är det inte lätt att arbeta i skogen Västb.

uppländska f. talspråk i mellersta och norra Sverige, talspråk norr om Skåne, uppsvenska Skåne Smål. *En kan dållit följa mä, helst når di talar litta* (när de talar lite) *åpplennska* (i högtalaren) Skåne.

upplässt adv. vanl. i uttr. *köra* köra timmer med hela stockarna vilande på kälken (kälkparet) el. vagnen (och inte med ena stockändan släpande i marken) Smål Västg Dalsl Östg Värml. *När en tjörde på vägen, då tjörde en ôpplässt* Östg.

uppledsen adj. Smål Hall Västg Sörml Värml Västn **uppledsnad** adj. Östg Närke Värml utled, trött. *Ja ä rikktit upplessen på dä hära arrbett* (arbetet) Västg. *Di va så åpplesnâ ve-t* (på det) Sörml.

upplid f. n. = **upplag** Ång Lappl. *Opplia ti skogen gjorl* (gjorde) *att dä var rakt ljust fassn dä va sä bittit på maran* (fastän det var så tidigt på morgonen) Lappl.

upplig adj. [uppLejen o.d.] 1 ohyfsad; elak, illasinnad; otäck Dal Härj. *Hôss kânn du bår dæg ått sô uppLe?* hur kan du bära dig så illa åt? Dal. *Ho va sô go ô fin ô âlder* (aldrig) *ôpplejen åt nô'n* (någon) Härj. 2 vanl. i n. el. som adv. besvärligt, svårt, bedrövligt; otäckt Härj. *Dä fôl ôppLe åt n dann kâra*, det är ju bedrövligt för den där karln (som drabbats av många motgångar). *Sô ôpLeje ver* (väder) !

uppligshet f. [uppershet o.d.] ohyfsad person, otäcking, sate; äv.: elände; elakhet, jäkelskap Dal Härj. *Dôm jå£-e* (gjorde det) *båre på uppershet* Härj.

uppljust adj. i n. [även: -jöst, -jösst, -li:ost o.d.] 1 upplyst, tänt Skåne Smål Hall Häls Jämtl Lappl. *Dä va åppjust i tjöakan* (kyrkan) Smål. 2 (full) dager; äv. i fråga om väderlek: uppklärt; klart, molnfritt Öland Smål Östg Värml Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb. *De ta på b£i oppjösst*, det börjar klarna upp Jämtl. 3 med fri (o. vidsträckt) utsikt; äv.: öppet och ljust (efter avverkning) Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb; äv. i fråga om rum o.d.: ljust (och fint) (jämfört med tidigare) Härj Jämtl Ång Lappl. *Dä vårt fale oppjöst ... ta de dân tapetum*, det vart väldigt ljust ... av de där tapeterna Jämtl. *Va dä vartt oppjusst å vakkert sårn du galler* (sedan du gallrade) Ång. 4 i allas åsyn; öppet; uppenbart, tydligt Häls Härj Jämtl Ång Lappl Norrb. *Han jekk å fria* (gick och uppvaktade) *rikktit oppjusst* Häls.

upplott m. [-lött, -löt, -löd, -lyd, -ludd, -led, åpllä, åppel o.d.] överdel (av finare tyg) av kvinnas särk Skåne Blek Smål Hall Västg Gotl Närke Värml. *På bruasarken* (på brudsärken) *hade di allti en falia* (fasligt) *granner ôpplöt* Smål.

upplupen adj. [vanl. -lopen, -låpen, -löben, -luen o.d.] 1 om växtlighet, ofta säd: uppkommen (ur jorden), uppspirad Skåne Blek Smål. *Dett koan ä åpplopet grannt*, ditt korn har kommit upp fint Smål. 2 uppsluppen (i söm) Skåne.

uppmål n. rågat mått, råge Skåne Blek Smål Hall. *Han stryger nårr* (stryker måttet när) *han har nödd* (något) *å sälja män han vill ha appmôul nårr han sjöber* Hall.

uppmålad uppmåld adj. avbildad, avporträtterad; äv.: avfotograferad Skåne Blek Smål Hall Närke Värml. *Di står ôppmå£ade i tininga*, de är avbildade i tidningen Smål.

uppmåld adj. rågad, fylld till brädden Skåne Smål Hall.

uppmark f. högre belägen, fast o. torr mark i sht Smål.

uppmæd prep., äv. som två ord (in)vid, intill; äv.: uppe vid Dal Häls Härj Med Jämtl. *Han hadde e firssebu* (fiskebod) *oppmâ sju:n* (sjön) Dal. *Ha du nå dri`ikk oppmâ de?* har du något att dricka uppe på ditt rum? Jämtl.

uppmusken adj. Skåne Blek Öland Smål Hall Östg Dal uppmusknad adj. Skåne Öland Smål Hall murken, upprutnad. *Åpmuskuede trårutte* (trärötter) Öland.

uppnapp n. upprepat stickgarn som återanvänds, stickylle Smål Hall Västg Östg.

uppnedan adv. [oppne:a] upp och ner; omkull Västb. *Han ha ram£e se han lag* (så han låg) *oppnea*. *Vi jetta slå oppnea kon*, vi måste slå omkull kon.

uppnedåt adv. [oppne:at o.d.] upp och ner Jämtl. *Då vikke-n å mârâ komme å drog slådân oppneåt*, då körde han omkull och märren kom och drog släden upp och ner.

upprådd adj. rådlös, hjälplös; uppgiven; äv.: barskrapad, renons Värml Jämtl. *Onga´an speler hybbika se en* (ungarna lever rövare så man) *b  ir rennt   ppr  dd* Värml. *Je e* (jag är) *aldeiles oppr  dd på mj   * Jämtl.

uppraknad adj. utmattad, förbi Västg. *Trötta va vi se vi va upprakknatta.*

uppreda f. [  ven: -*raja*] **1** samtliga möbler i ett rum (i samband med städning el. rengöring) Smål Västg. *Du så (ska) ta   pprea f  sst    gulvet senn* Smål. **2** grundlig städning, storstädning Smål.

upprev n. [  ven: -*r  v*] **1** (ersättning vid)   terg  ng av köp el. brytande av   veren-skommelse Skåne Blek Smål Hall. *Han ga honnra dal  r i   ppr  v* Skåne. *Ble d     pprev pau dennd  ra h  stahannlen?* Smål. **2** omkardad ull av yllepump Skåne Blek Smål Hall.

upprinna f. k  lla, källsprång Smål Västg Östg Närke.

upprinning f. Närke upprunning f. Närke även: -*r  nn-*, -*r  nn-*] uppr  nning f. Sörml Närke = **upprinna**. *Vattne blir allre   ljut (skämt) i   ppr  nning  * Närke.

uppritad adj. = **uppmålad** Skåne.

upprukad adj. rågad, överfull Skåne. *Trai (tre) opprugada spanna* (med potatis).

uppsats m. **1** uppsättning (av djur, redskap, inventarier m.m.) Smål Hall Västg Östg Närke G  str Jämtl. **2** vad, vadhållning Skåne Smål.

uppsatt adj.

upps  tt adj. = **uppställd** **2**   ng V  stb Lappl. *Ja jer (jag är) alldes opps  tt   m p  ninga* V  stb.

uppsättare m. = **uppsittare** Skåne Blek Smål Hall. *Hon fick en redi   pps  ttare au larinnan* (av lärarinnan) Skåne.

uppsin prep.

uppsint adj. om ko: stå i sin V  stb Lappl.

uppsittare m.   rfil, sittopp Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Boh Sörml Närke Värml Uppl.

uppskott n. uppskov Skåne Blek Hall.

uppslag n. uppflygande (av tj  der) från marken upp i tr  d inför natten Smål Östg. *En kan sjute dem i   ppslaget* Östg.

uppsl  tare-mjöl el. **uppsl  t(a)ra-** n. Blek Smål uppsl  ttare-mjöl el. **uppsl  tra-** Blek Smål mjöl som sparas till utbakningen av bröd. *Glöm inte    lämna   ppsl  taremj  l!* Smål.

uppsmullen adj. uttröttad Smål Hall. *Ja jekk te ja bla* (gick till jag blev) *  ppsm  llen* Smål.

uppsnasig adj. näsvis, uppkäftig Boh Dalsl Värml.

uppställd, uppställt adj. **1** livligt intresserad, vaken, ivrig;   v.: förtjust;   v.: upprörd Smål Hall Jämtl. *Hu v  rtt s   oppstellt ti   *, hon vart s   förtjust i honom Jämtl. **2** r  dl  s, förlägen, strandsatt Häls Jämtl V  stb Lappl Norrb. (Jag l  nade bort sparpengarna så) *nu   r ja   lde´les   pst  llt* Häls. **3** finkl  dd, uppklädd Dal H  rj Med Jämtl   ng V  stb Lappl. *D   va falet* (v  rst) *va du    opst  llt*   ng. **4** rörig, stökig, oordnad Skåne Blek Smål. *Där va s     pst  llt så en k  nne knappt k  mma fram* Skåne.

uppståndare m. [även: -stannare o.d.] upprättstående käpp, stolpe e.d. ingående i t.ex. spinnrock, plog, vävstol el. flätad korg täml. allm.; äv.: vattenpost (i form av lodrätt rör ur marken) Häls Med Jämtl Ång. *Nu ha opståndarn fröse* (frusit) Ång.

uppståp n. [vanl. -stop, -stup, -stöp, -stöpp o.d.] Värml Dal Norrl **uppståpe m.** [-stuppi, -stoppo, -ståpå o.d.] Dal Härj Jämtl vatten el. issörja som bildas uppepå is; äv.: tunn isskorpa på vattnet ovanpå isen Värml Dal Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Där d-ä ett öppstöpp tå* (av) *vattn b£ir-dä skrôvis* (skrovlig is) Värml. *Dam ha tjörst fast i oppstöpe dan*, de har kört fast i den där isen Häls. *Oppståpå jikk i kne* (gick upp till knäna) Jämtl.

uppstigelse m. kväljningar, sura uppstötningar, halsbränna Skåne Hall. *Ja fikk sån åppstielse så ja måtte åpp mitt i natten* Skåne.

uppstoppad adj. full av elakhet, ovetting; argsint; bångstyrig Häls.

uppsurrad adj. [även: -sår- o.d.] upplivad, uppspelt, glad; äv.: uppretad; äv.: uppjagad, nervös i sht Blek Smål. *Alla va ju glaa å oppsorrada bå utå* (både av) *den goe maten å sypana* (suparna) Smål.

uppsutten adj. [-sodden, -suden, -såden, -sidden, -seden o.d.] uppstigen (ur sängen) Skåne. *Di va ente åppsodna når ja kom did* (när jag kom dit) .

upptände n. = uppkölne Skåne.

upptill prep. adv. intill, invid, bredvid, jämte i sht Skåne Hall. *Skolan dän va tätt åpte' där ja bode* Skåne. *Han ä ju nabo* (granne) *åppte våss* (oss) Skåne.

uppuken adj. [åppåken, åppöken o.d.] uppsvälld i kroppsdel Blek Öland Smål. *Han va rälet åppågen i synena*, han var förfärligt uppsvälld i ansiktet Blek.

uppvägad adj. [-våj(j)-] i fråga om väg: plogad, snöröjd; upptrampad, uppkörd Smål.

uppvatten n. högt vattenstånd Smål Östg Sörml Uppl Västn.

uppvaxter m. uppväxt(tid) Jämtl. *Åne var-e i men oppvaxter!* Annat var det under min uppväxt!

ur m. yrväder; snöyra Gotl Östg Sörml Uppl Dal Gästr Häls Härj Med Jämtl Ång Lappl Norrb; äv.: fint regn, duggregn Östg Sörml; äv.: skum (på vågor), stänk Smål Uppl Gästr Häls Jämtl Norrb. *Nårdan kām me eur u snåi*, nordanvinden kom med yrväder och snö Gotl. *Då sjärnån jä ludin va£-ä urn*, då stjärnorna är "ludna" blir det yrväder Lappl.

ur s. hårt trä i krokvuxet parti av gran el. furu, tjurved Blek Smål.

ur adj. glad, ostyrig, yr, vild; äv.: ursinnig Smål Östg.

ur-fjäll n. (ängs)mark belägen utanför byns el. socknens ägor i annan by el. socken i sht Uppl Gästr Häls Västb Norrb.

ur-löv n. visset löv som fallit av träd (och yr omkring) Blek Smål. *Marra sjöggade* (mårren skyggade) *för urlöv* Smål.

ur-väder n. = 1ur täml. allm.

urande(s) adv. riktigt, ytterst i sht Härj Jämtl. *Uranes snau£* (snål) Jämtl.

urät n. Dal även: *yr-, -ätt* o.d.] **uräta** n. i sht Blek Smål Hall [även: *yr-, -öta, -öda, -aida* o.d.] **uräte** n. Skåne Blek Smål Hall Västg Boh Dal [även: *or-, yr-, övr-, -öte, -öde, -ede, -aide* o.d.] foder som kreatur ratat, vrakfoder. *Barra enn fora mä åaning, blija da inte sa me`et uraijda*, bara man fodrar ordningsamt, blir det inte så mycket ratat foder Blek. *Du ska ta bôrtt allt uräde* Hall.

urbanus m. ostyrig person, vildbasare, bråkstake Sörml Uppl Dal Gästr Härj.

urbök n. oväsen, uppståndelse; ståhej, bestyr Ång Västb Lappl. *Dä va ä fali urbök* (ett fasligt bestyr) *dâr i gårn* Ång.

urböka sig v. Jämtl Ång Lappl **urbökas** v. Ång Lappl rumstera, väsnas, leva om; arbeta våldsamt; äv.: göra sig till.

urd f., äv. n. [även: *hurð, u£, o£* o.d.] **1** lya, gryt i sht Västg Boh. *Kallt sôm i e urd* Boh. **2** större ansamling av sten (i bergsbrant el. -sluttning); äv.: stenig (skogs)mark Dal Härj Ång Lappl.

urgen adj. [*urrjen* o.d.] = **urken** Smål Östg Närke; äv.: stel (i kroppen), styv (i lederna) Smål Uppl. *Ja ä så urjen i nakken i da* Smål.

urken adj. [även: *årk-* o.d.] olustig, ruggig, dåsig, omornad, illamående Skåne Blek Smål Hall Östg Sörml Närke. *En tjänner såj lite urken när en får vake tvåltri* (två eller tre) *nätter* Östg.

urkna v. [*o-, å-*] ofta i förb. *på* el. *till* el. *upp* mulna på Blek Smål.

urkopp m. [*-kupp*] = **urbanus** Uppl Dal.

urmännas v. domdera, svära o. gorma, gestikulera, åbäka sig Västb Lappl. *Hana je fäll* (det är väl) *ingenting å urmännas för* Västb.

urr m. [vanl. *årr*] i uttr. *i en virrig* (av iver); uppspelt; upphetsad; handlöst kär; brunstig Jämtl. *Så i orra va-n ätt hän vänne* (att han vände) *skjorta bakfram* (när han skulle träffa en flicka).

urrebuss m. **1** vildbasare, ostyrig person; äv.: person med burrigt el. okammat hår Smål Hall Östg.

urren adj. [även: *årr-* o.d.] **1** = **urken** Smål Hall Västg Östg Sörml Närke Värml Uppl. *Han va lite urren nôr* (när) *an kâm inn* Västg. **2** rufsig, okammad Smål Hall Västg. **3** virrig; halvtokig Smål.

urrig, urrug, urrot adj. [även: *årr-* o.d.] **1** = **urken** Blek Smål Västg Östg Sörml Närke Uppl. **2** rufsig, okammad; äv.: burrig; yvig; äv.: lockig, krusig i sht Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Sörml Närke. **3** virrig, oredig; äv.: snurrig, halvtokig; äv.: yr, ostadig, vimmelkantig i sht Skåne Blek Smål.

urskäktad adj. [vanl. *ursäkkta* o.d.] vild, oregerlig, bråkig, omöjlig Västb Dal Gästr.

urskap n. ohyfsad person, otäcking, vettvilling; äv.: vildbasare Uppl Dal Gästr Häls. *De dä urskape bir-e* (blir det) *då allre fôlk åv* (av) Gästr.

urskapa sig v. göra grimaser el. miner, förvrida ansiktet Gästr Häls. *Han vre sä å urskapa sä*, han vred sig och gjorde grimaser av smärta Häls.

urskita f. [även: -sjeta] diarré Smål Östg. *Oxa* (oxarna) *få ursjeta om di kommer på klöverlykka* (klöverängen) Smål. *Blåbbär dä to di inn* (det åt de) *nä di hade usjita* Östg.

urtommad adj. [även: -toma] hungrig, utsvulten Smål Sörml Värml Västn. *Han va urtoma, men sjämdes för å tigga* Västn.

urtupp adj. ohyfsad, omöjlig, vild och galen Gästr Häls. *Ja tro du ä alldles urtuppa!* Gästr.

urvase m. i sht Uppl Västn Dal Häls **urvasing** m. Häls vildbasare, ostyrig person, i sht pojke.

urvett(e) urvetta s. [även: yr-, or-, -ved(e), -vid(e), -veda, -vida o.d.] i uttr. i besinningslöst, vettlöst; ursinnigt, febrilt; äv.: i tankar el. drömmier i sht Skåne. *Han gåor på* (arbetar på) *i yrvid* Skåne. *Aida i öll uåved*, äta utan måtta Skåne.

urvilling m. = **urvase** Gästr.

usalig adj. [även: useli] eländig, dålig; klen; krasslig, sjuk Skåne. *De va it usalet jus. Hon e så usali så de kan ble slut me na når sām hālst.*

uselgren s. usling, stackare Skåne Blek Öland Smål. *Du stakkes uselgren* Öland.

usken adj. Skåne Smål Västg Boh uskig uskot **adj.** Skåne Smål Hall Boh **adj.** **1** = **urken** Skåne Smål Hall Boh. **2** i fråga om väder: ruskig, otäck Smål Västg Boh.

usla v. [även: uss-, urs(s)-, ys- o.d.] **1 usla sig** jämra sig, beklaga sig (ljudligt el. med gester) i sht Skåne Blek Smål Hall Västg Östg. *(Du går där) å urslär dä å vet inte hur bra du har-t* Östg. **2 usla sig** vrida och vända på sig (för att lindra klåda el. för att frysa mindre) Smål Västg Boh Dalsl Östg. *Han sto å skubba å urssla säk, sum han hadde vôt* (varit) *fuller å lus* Västg. **3 usla ned** smutsa ned, söla ned, skräpa ned Västg Dalsl Värml. **4 usla ut** tala illa om (ngn), racka ned på Värml.

uslas v. möda sig, krångla, slita ont Dal Gästr Häls. *Jag feck uslas mä e ko, så ä va alldeles gäli* (förfärligt) Dal.

usse m. (lockord till) liten tjur, tjurkalv Uppl Västn Dal Gästr Häls. *Kåmm du ussen ä du snäll!* Västn.

utall adj. [även: -åll, -öll] slut av trötthet, helt utmattad Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Ja ha gått mä* (mig) *utall e dag* (i dag) Lappl.

utälskad adj. Östg Sörml utälsken **adj.** Östg härstammande, bördig; äv.: född. *Ho va utälsked ifrå Tjusta* Östg. *Ålste pōjken ä utälsken i sockna di kom ifrån* Östg.

utanåt adv. [vanl. -åd, -at, -ad, -að, -öd o.d.] utantill Skåne Blek Smål Hall Gotl. *Ja har konnad* (kunnat) *så många visår udenad* Skåne.

utändad adj. utmattad, slut; äv.: avmagrad Boh Värml.

utanefter adv. [även: aotåter, eotan-, -et, -ätt, -ättn o.d.] **1** utifrån (annan trakt, socken e.d.) Värml Dal Härj Med Jämtl Ång Västb Norrb; äv.: utifrån (havet el. sjön) Norrb. *Jä tjä`änn int kä`ärn* (jag kände inte karln) , *han va nåkk uttanätter* Värml. **2**

nerifrån, söderifrån; äv.: (neri)från kusten Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

utani adv. prep. **1** utanpå; på el. mot el. i utsidan (av) Uppl Dal Med Ång Västb Lappl Norrb. (Katten rev till) *utarne hanna minn* (min hand) Lappl. *Utarne vå on no* (var hon nog) *fin* Lappl. *Hån vå so måger so knöttren sages eotani kLeda*, han var så mager så kotorna syntes utanpå kläderna Norrb. **2** intill, (in)vid; bredvid Ång Västb Norrb. *Hå väx brambara utane väjjen*, det växer hallon bredvid vägen Norrb. **3** i el. på (del av kroppen) Västb Lappl. *Ja ha se stönnjen utarne högesjen*, jag har sånt håll i högra sidan Västb. *Han hån-witdett utarni si`in*, han (dvs. tjädertuppen) har en vit fläck på sidan Västb. **4** (nere el. ned) i (sluttnings e.d.), i nedre delen av Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Hå kommä nagen utarni bakka*, det kom någon nere i backen Med. *Vårjen for langt utarni fjälle ti haLföra*, (den döda) vargen gled långt ned i fjället i det hårda föret Lappl.

utanläse n. hänglås Sörml Närke Uppl. *De e utaläse för Sörml.*

utanlös adj. alldeles utan, tomhant Jämtl. *Du e full (väl) int så uttalaus hållä* (heller) *som du låt.*

utanmed adv. prep. **1** utanför; utom; äv.: bredvid, vid sidan av Öland Smål Västg Närke Värml Dal; som adv. äv.: utom äktenskapet (i fråga om barn) Västg Östg Sörml Värml; som adv. äv.: utan Värml. *Nô pajka* (när pojkar) *lekte blev Pär utanmä* Smål. *Han har dôm* (dvs. barnen) *utamä* Sörml. *Han går inte utåme skreftå* (utanför skriften, dvs. utanför utstakade gränser) Närke. *Tett hokka stora yrfan då a lakkt jämt uttamä stôgdörren*, se vilken stor driva av yrsnö som har lagt sig just utanför stugdörren Värml.

utanom prep. adv., äv. som två ord utanför; äv.: utanpå i sht Skåne. *Litt udanåmm byen där e en värmölla* (väderkvarn) Skåne. *Glyttana hållår allo´* (barnen lever om) *här udan åmm* Skåne. *Skaglana* (skaklarna) *va fästa udanåm julen* Skåne.

utantill adv. **1** utanför; äv.: ute Skåne Smål Hall Västg Boh Dal Häls Med Jämtl Ång Västb; äv.: (i skogen) utanför den inhägnade marken, utanför inägorna Häls Härj Jämtl Ång. *Kräkå e* (kreaturen är) *uttåtell* Jämtl. **2** utanpå, utvändigt, på utsidan Skåne Hall Västg Boh Dalsl Närke Närke Värml. *En kan kneppa haspen bo* (både) *udante å ingante* Skåne. *Trån jekk* (tråden gick) *utante* (dvs. på nystanet) Västg. **3** utifrån Boh Dalsl. **4** söderut, nedåt landet; äv.: till en annan socken el. del av socknen Värml.

utanvid adv. prep. utanför Skåne Västg Häls Ång Lappl; om person äv.: åsidosatt, överflödig Ång. *Udanve dören* Skåne. *Han tjäntes* (kände sig) *uttavä* Ång.

utanvids s., vanl. oböjl. Gästr Häls -vess o.d.] utanvid(s)folk n. Gästr Häls Ång [-vå-, -vess-, -ves- o.d.] utanvidsare m. Gästr Häls -vess-, -ves-] torpare, hantverkare m.fl. som inte äger jord, utan bor på annans mark el. på allmänningen, backstugusittare. *Dôm var ju utavåfalk se dôm var no tvongen te halle pa* (att hålla på) *å fiske om vintern* Ång.

utare, utre adj. komp. [även: *utt-*, *ud-*, *-ere*, *-äre*, *utter* o.d.] yttre i sht Västg Boh Dalsl Närke Värml Dal. *Lägg näta ve dä uttre sjäre* (vid det yttre skäret) Värml.

utarligt, utarligha, utarla adv. [*uda-*, *ude-*, *-lit*, *-let*, *-lia*, *-la* o.d.] på yttersta kanten; nära kanten Skåne Hall. *Ja va redd ja hade satt kannan får* (för) *udalit* Skåne. *Han sad* (satt) *udala* Skåne.

utarst, utast adj. superl. [även: *utt-*, *eut-*, *ud-*, *-erst* o.d.] ytterst i sht Göta Värml Dal ; äv. i uttr. *var* , var (någonstans) Närke. *Hon jittj udast å hade när blid potjörd*, hon gick ytterst och hade så när blivit påkörd Skåne. *Den uderste ven* (veden) *i stôkken* Hall. *Var bor di uterst?* Närke.

utbär(n)ing f. mottagning med traktering i hemmet när en död ska föras till kyrkan o. släktingar och vänner tar farväl Jämtl Ång.

utbarad adj. utblottad, utfattig; äv.: i fullständig avsaknad Skåne Hall.

utbodar s. pl. fäbodlar långt (el. längst) bort från byn Dal Häls Norrb.

utbränna f. (stor) böld Skåne. *Hon har faud* (fått) *en udbränna på näven*.

utbruk n. åkermark långt ifrån gården Västg Dalsl Värml.

utby m. avsides liggande (mindre) by (sett från större by el. kyrkbyn) Uppl Jämtl Ång Lappl.

utbyss utbyssare m. i sht Norrl utbyssing s. Häls Jämtl person från annan by . *Dä va bjudd mange utbyssa sä* (så) *dôm skull fäll ha rektin* (riktig) *musik* Lappl.

utdoggen adj. utdöd Östg. *Dä ha funnis spöke fårr* (förr) *men nu ä di utdogne*.

utemellan adv. [även: *-imilla* o.d.] emellanåt, då och då, på lediga stunder, dessemellan Häls Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Utimilla e: n i sta´a* (är han i stan) Jämtl.

utena adv. [även: *utna* o.d.] ute Närke Västm. *Ho står her utena* Närke.

utepiga f. piga som huvudsakligen gör sysslor utomhus Skåne Smål Hall Dalsl Östg.

utfagge m. [även: *-faddje* o.d.] ohyfsad, vildsint mansperson Västm Dal Gästr.

utfall n. 1 avlopp el. utlopp (i form av vattendrag); äv.: avrinning Skåne Blek Smål Dalsl Östg Sörml Värml Uppl Gästr Häls. *Sjöen haô* (har) *inget utfall* Blek. *Dä sô fflakkt här sô dä svårt å få utfall för vattne* Värml. 2 (stort) avloppsdike Blek Smål Dalsl Östg Sörml Uppl Häls. *Di håller på å grever utfall* Sörml. 3 sjunkande el. lågt vattenstånd; lågvatten, ebb Skåne Blek Hall Med Ång Västb Lappl Norrb; äv.: minskning i folkmängd Västb. *Di tjörde te sjö:n ätte sann* (efter sand) *hälst når* (när) *de va udfall* Skåne. *Dä va£* (vart) *utfalle ôнна för ôнна* (undan för undan) Ång.

utfärd f. m. [vanl. *u(d)fär* o.d.] begravning; begravningsfölje Skåne Blek Smål Hall.

utfärdig adj. färdig att ge sig av; resfärdig Blek Smål Hall.

utfaren adj. [även: *-fören*, *-förn*, *-ferin*, *-va´an*, *-van* o.d.] utsliten, utarbetad; uttröttad, utmattad; äv.: avmagrad, utmärglad täml. allm.; äv. om gård, jord e.d.: förfallen, i dåligt skick Häls Härj Jämtl. *He* (det) *e för svårt när en bir game£* (blir gammal) *å utfärrin* Uppl. *Han jett* (måste) *våra sjuk han ä sä utförän* Ång.

utför(e) adv. 1 i vägen; till hinders, till besvär Uppl Dal Gästr Häls Ång Västb Lappl Norrb.

En här tjöck röttjen sittär assent nå (den här tjocka rocken sitter inte på något vis)
utför i da int, nå he (när det) är sö kallt Dal. (På en dålig väg) är *sykäl'n bärrä* (bara)
utför Lappl. *Ho jer utför som i sånakuno*, hon är i vägen som en sonhustru Norrb. 2
utåt Skåne Blek Smål Hall Västg Östg Värml. *Du har ju vrången* (avigsidan) *udfår på*
håsan (byxan) Skåne. *Tännerna pekar uttföre* Västg. *Di går uttför mä föttera* Östg.

utför-namn el. **utförs-** n. [eotför(s)-, eotfär- o.d.] öknamn Norrb.

utförande n. i fråga om präst el. predikant: talets gåva, (god) förmåga att framställa
predikan e.d. i sht Skåne Blek Smål Hall Västg Östg. *Å ett sådet* (sådant) *udförane såm*
han hadde Hall.

utförd adj. om person: illa beryktad el. omtalad Smål Dalsl Östg. *Hon ä utföda i hela*
socknän Smål.

utförett adv., äv. som tre ord ständigt, oavbrutet; äv.: ideligen i sht Skåne. *Ja kan ente*
seda inge (inte sitta inne) *ud får itt* Skåne. *Han ränner här ufårett* Skåne.

utfött adj. som går utåt med tårna i sht Ång Västb Lappl.

utfrestet n. bf. sing. i uttr. *göra*, göra det sista försöket; försöka till det yttersta
Med Jämtl. *Nu ha ja jortt utfreste mâ dag* (med dig).

utfula sig v. bära sig illa åt, skämma ut sig, vara oförsämd, oblygt säga sanningen
Östg Sörml Närke Västn. *En piga ... som utfuſa sej ... vart utkasta i snödrivan å då va*
tåmten som va framme Västn.

utfull adj. höggradigt berusad, stupfull Ång Västb Lappl.

utgådd adj. Blek Smål -gö-, -gu-] **utgå(e)n** adj. Blek Smål även: -göen o.d.] = **utgedd**.
Nelkene (nejlikorna) *ä utgö'öna* Blek.

utgäten adj. vida berömd el. beryktad Västg. *Han ä uttjäten för te å vära en redir kär*
(att vara en redig karl).

utgedd adj. Blek Öland Smål **utgiven** adj. Öland Smål Östg om blomma, blad e.d.: utsla-
gen. *Lövet ä utjett på boskana* (på buskarna) Blek. *Heggen ä utjedde* Smål.

utgjort adj. i n. förtrollat, förgjort Dal Häls Med Jämtl Ång Lappl. *De va rennt såm de skull*
ha vy (varit) *utjortt* Jämtl.

utgudad adj. utstyrd, utspökad; pråligt klädd Skåne Hall. *Hon va så udgudad mä ringa*
å parlebånn (pärlband) Skåne.

uthäring vanl. m. [även: *udaring* o.d.] person från annan ort, utböling, främling
Skåne Smål Hall.

uthävor f. pl. utgifter, i sht skatter o.d. Hall.

uthol adj. [även: *äuthåul(ar)* o.d.] utsvulten, uthungrad Gotl. *De va faslit, va ha* (hon)
var äuthol, de sto mästn int till ti mätt na (det gick nästan inte att mäta henne).

uthöra v. utfråga (ngn), avlocka upplysningar Jämtl Ång.

utigenom adv. [även: -jönåm, -jöm(m)en o.d.] 1 alltigenom; helt och hållet; äv.: hela tiden; ända till slutet Skåne Blek Smål Hall Boh. *Ja va mä uttijömen Smål. Han ä udijönåm en döli* (dålig) kar Hall.

utiråk n., äv. m. = **iråk** Häls Härj Jämtl.

utkedad adj. Skåne Blek Smål Hall -*tjead*, -*tjåjad* o.d.] **utkedd** adj. Skåne Blek Hall utkednad adj. Skåne Blek Smål vanl. -*tjain*-, -*tjåjn*- o.d.] **utled**, trött. *Hon e snart udtjedd pau alltihob* Skåne. *Ja ble redit uttjåijnad pau dä drya jöret* (på det dryga görat) Smål.

utkimmad adj. uttröttad, utmattad, "slut" Skåne Blek Smål Hall Västg Östg. *Han hade spronget* (sprungit) *så an va alldeles uttjimmad* Smål. *Ja ä så uttjimmater så ja får gå å lägga mäk* Västg. *Dä går inte å ta öpp-a* (henne, dvs. gäddan) *förn ho ä uttjimmeder* Östg.

utkommen adj. utsatt, fast; besvärad; äv.: rådlös, bekymrad i sht Häls Ång Lappl. *Ja ä se utkömmen fö foten dömnar borscht* (domnar bort) Häls. *Utkômmen ôm pârninga* (om pengar) Ång.

utliden adj. [även: -*le`en*-, -*len*] utmattad o. avmagrad (efter sjukdom) Hall Västg Boh Dalsl Närke. *Ho va just inte nå utliden når* (när) *ho dog* Närke.

utlöp m. n. Skåne Hall *udlöp*, *udlöv*, *olöb*] **utlöpa** f. Skåne Smål Hall även: *u(d)löba*, *olöba*] **utlöpe** m. Skåne Smål Hall även: *u(d)löbe*, *ullöve* o.d.] ytbräda från uppsågad stock, bak. *Han hade vatt i smôulen ätte ed* (Småland efter ett) *lass ullöva* Hall.

utlösning f. [äutlåisningg] snösmältning på våren, islossning Gotl. *Däiki star hail full a vattn u* (dikena står helt fulla av vatten och) *vattnä rinnar i all rännår rakt sum i äutlåisningi*.

utlöt f. betesmark(er) på utmark Häls Med Jämtl; i uttr. *på* el. *för* i träda, för fäfot Häls.

utmedan prep. [*udmän*, *umänn*, *ömmän*, *imänn*, *imän* o.d.] utmed, längs med; bredvid, intill; jämte Skåne Blek Hall. *Di bodde imenn malmesväjjen* (malmövägen) Skåne. *De va dröjt å gau* (drygt att gå) *imänn ett lass* Skåne. *Da e naure å hösta imänn ôuen*, de är nere och skördar längs med ån Hall.

utnär prep. bredvid, intill; hos Dal Gästr. *Kom å sätt dä utnä mäg* Dal. *Ja stog utnär en grân når åskân slog ner* Gästr.

utordad adj. (illa) omtalad; beryktad Skåne Blek Smål Hall Östg. *Han va utårad få å va öin* (för att vara en) *redi dråmmel* Blek.

utöver prep. i uttr. *ända sig* (i fråga om skrik, jämmer o.d.) högt, av alla krafter, för full hals Med Jämtl Ång Västb Lappl. (Det gjorde så ont att han) *rofft* (ropade) *ända utöver sä* Lappl.

utpå adv. i förb. *gå* besöka (en flicka) nattetid, sova över hos (en flicka) Häls Härj Med Ång. *Hå* (det) *ska fa`an gå utpå ti hännä, hu ha suraän* (hon har dålig andedräkt) Med.

utpankad adj. = **utkimmad** Öland Smål Östg Sörml. (Gjordes den plöjda fåran för lång)
ble oksana utpangkade Öland.

uträknad adj. slug, förslagen, beräknande Smål Hall Västg Dalsl Värml. (Såpass)
uträknna sôm han ä sô fôLorer han nåk (nog) inte Värml.

utrankad adj. utarbetad, utsliten Sörml.

utresen adj. ofta om häst el. kreatur: utmagrad, utmärglad Öland Smål Östg. *Di vart så utresne på vårera (vårarna)* Östg.

utropad adj. Närke Häls Jämtl **utropt adj.** Skåne Smål Ång Västb Lappl även: *-rof(f)t*] omtalad, känd. *Ho var utropâ fôr å vare obegripelit kvick i mônn* Häls.

utrosad adj. Smål Hall Östg **utrost adj.** Blek Smål väl omtalad, prisad. *Di e utrosta redit i tininga* Smål. (Den är mer) *udreosad än va dän e vär* (vad den är värd) Hall.

utsagd adj. frispråkig; äv.: pratsam, sladdrig Skåne Blek Smål Hall.

utsedd adj. av ödet el. en högre makt bestämd, förutbestämd Skåne Blek Smål Hall Västg Närke Häls Jämtl Ång Norrb. *De va no utsitt hân skull dö då* Jämtl.

utseende(s) adj. [*utsien(es)* o.d.] om person: ovårdad, smutsig, trasig; härjad Ång. *Int kan ja gå dit nu, utsines sôm ja ä.*

utsin(ne) prep. [även: *utsönn(är)* o.d.] utmed, längs; bredvid, intill Med Jämtl Ång. (Jag har sett gäddor som) *rä`änn framm å tebakks utsi`inn nettan* Jämtl. *Jâ sto ju ålldeles utsönne n* (honom) *så jâ hôLe* (hörde) *varrt evige of* (ord) Ång.

utskäft(e) n. = **utskag** Dal Häls Härj Med.

utskag n. [även: *-skaov*] utsprång på tak Västb Lappl Norrb. *Då hä ska va£ rängnsömmarn bygg jettingän unnär na utskag*, då det ska bli en regnig sommar bygger getingarna under något takutsprång Lappl.

utskällad adj. i fråga om jord: utmagrad, utsugen Hall Västg. *Dä ä fôr utskällat på di gamle äckrera (åkrarna)* Västg.

utskamfurot adj. [*öuskeföura(t)*, *öyskeförut* o.d.] dålig, hängig, vissen, "nere" Västb Norrb. *Han såg värk£it öuskeföura ut* Norrb.

utskott n. [även: *-skut*, *-skatt* o.d.] = **utskag** Boh Värml Dal Häls Härj Jämtl Ång Lappl.

utskov n. **1** = **utskag** Uppl Dal Härj Med Ång Norrb. **2** överskjutande övervåning framtill på timmerbyggnad, svalgång Smål Östg. **3** öppning el. lucka i damm genom vilken överflödigt vatten släpps ut Häls Med Ång.

utskriken adj. [vanl. *-skreken*, *-skregen*, *-skräjén*] = **utordad** Skåne Blek Smål Hall. *Ja har bled* (blivit) *så udskräjén så ja tårr knafft* (törs knappt) *visa mi* Skåne.

utskyldig, utskyldug adj. kraftigt skuldsatt, konkursmässig Häls Jämtl Ång Västb Lappl Norrb.

utskyve n. = **utskag** Dal.

utslagen adj. [*udsla(e)n*] behäftad med hudutslag Skåne Hall. *Pågen e udslan po mongen*, pojken har utslag på munnen Skåne.

utsläktad adj. 1 härstammande, bördig, kommen Smål Västg Boh Östg Östg Sörml Värml. (Hon är) *utsläktad frå e prästasjläkt* Smål. 2 som numer är avlägset släkt el. inte längre ser sig som släkt i sht Uppl Västn. *Vi va slekt vi men e utslektåde nu* Uppl.

utslätt n. m. [*u(d)slätt* o.d.] utslag på huden i sht Skåne. *Hon har fåd (fått) udslätt po hela kroppen* Skåne.

utslätt m. slåttermark(er) på utmark; äv.: slätter på utmark Värml Häls Härj Med Ång Lappl. *På de dånä utslöttan joLä vi mäst höbreär*, på de där utslätterna gjorde vi mest höbredor, dvs. torkade höet på marken Med.

utslög adj. [*eut-*] helt utfattig, utarmad Norrb.

utsprutten adj. om blomma, blad e.d.: utslagen Smål Östg. *Inna lövet va rekktit utsprut-tet* Smål.

utstu-hus n. vapenhus i kyrka Jämtl.

utsupprad adj. om person: utmattad, utarbetad; om åker: utsugen Sörml.

utsydd adj. broderad i sht Skåne Blek Smål Hall. *Via ärmor (vida ärmar) udsyjda me stickjestinj* Skåne. *Grant uttsydda gadinå (gardiner)* Smål.

uttag n. utskällning, uppsträckning, skopa ovet Sörml Närke Värml Dal. *Han feck ett uttag säm han inte glömde i brårase (brådrasket)* Sörml.

uttäkt f. jordäga långt ifrån gården Häls.

utterbär n. [vanl. *otter-*, *ätter-* o.d.] bär av odon i sht Med Ång Västb Lappl Norrb. *Du ska int eta otterbera, du könn få ont ti hövvune (kan få ont i huvudet)* Västb.

utvända v. omsätta i pengar, försälja (av gårdens produkter) Med Jämtl Ång Västb Lappl. *Je hä ittnô ti (jag har inte något att) utvänn* Jämtl.

utvänt adj. Sörml Uppl utväntad adj. Värml Uppl Gästr Jämtl Ång trött på att vänta. *Nu ä ja utvänta på de hä!* Gästr.

utvatten s. lågt el. sjunkande vattenstånd Smål Sörml Uppl.

utvindad adj. skicklig, duktig; äv.: riktig, veritabel; förskräcklig Uppl Dal. *Ett sånt utvinda as* Uppl. *Utvinda le (led, elak)* Uppl. *Ä va en utvinda snikkârä tä jö ä (att göra det) bra* Dal.

utvisande(s) adj. klok, förständig; duglig, kapabel (att uträtta ärenden ordentligt) Skåne Smål Hall. *Denn tösa e udvisane, denn kannst-e sjeka bu me (kan du skicka bud med)* Hall.

var-icke-så adv. [*vakkse* o.d.] minsann, har man sett; sannerligen Uppl. *Ja förböd dej men vackse geck du inte ändå.*

vårg m. se **dvärg**.

värg m. se **dvärg**.

värj m. se **dvärg**.

värsbuse m. se **dvärgsbuse**.

värsgubbe m. se **dvärgsgubbe**.

värstät n. se **dvärstät**.

väv adj. se **dväven**.

väven adj. se **dväven**.

vinterhård m. [-hå£, -hâ£, -ha£ o.d.] Västg Dalsl Värml Jämtl vinterhärda f. [-hå£, -ha`a£ o.d.] Värml Västml vinterhärdsel f. [-hassjel o.d.] Värml lätta snöflingor som faller vid mycket kall o. klar väderlek; lättare snöfall som förebådar sträng kyla. *Dä b£ir kallt tå vinterha`arn* Värml. *De e vinterhâ£* Jämtl.

vinterhård adj. [-ha£ o.d.] som är gråkall el. bitande kall Västg Boh Värml. *Dä b£ir ingen snö, dä ä ba`ar vinterha£* Värml.

vörg m. se **dvärg**.

x aa [Östg Sörml Med Jämtl Lappl grön gr

yd n. [y:] fiskyngel Ång Lappl.

ydd f. , äv. m. [även: ö-, yd o.d.] oxtöm Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml. *Yddo låg åm örä* Sörml.

ydda v. [även: ö-] lägga töm på (oxe); äv. i förb. *på*

yde n. tät småskog el. tättnår Smål Västg Östg. *Kona hade kröpet in i yet* Västg.

ygg adj. hemsk, kuslig, dyster Häls Härj. *Hä* (det) *ä iggt ôm hestkvällan* (höst-) Häls.

yggla f. [vanl. yg£a o.d.] uggla i sht Gästr Häls Härj.

yl m. [vanl. ö£] varm ånga el. dunst ur jorden, sjö, gödsel e.d. Jämtl Lappl. *De sto ö£n tu jo£n* (ur jorden) Jämtl.

ylka(s) v. kväljas, vämjas i sht Smål.

yll m. ylla f. ylle m. fisken lake Gotl. *Vörr* (vi) *gick äut pa söinäis* (klar is) *u fick yllår.*

yllen adj. av ull, av ylle i sht Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Sörml. (*Gnid det*) *litta me en yllen lapp så bler de blankt* Skåne.

ymnt adj. i n. [ömmt] rikligt, ymnigt Värml Jämtl Ång. *Vi ha fått ömt mä rängn* Värml. *Dä ä ömmt om bära i år* Ång.

ymt m. [även: i-, ä-, ö- o.d.] tugga som idisslas; äv.: förmåga att idissla i sht Värml. (*Har korna*) *mesta* (mist) *imtn da e di sjuke.*

ymta v. [även: i-, ä-, ö- o.d.] idissla i sht Värml. (*Det är väl*) *inge fel mä koa ho ligger å imter.*

ymta v. [även: ö-] i förb. som *om ngt* antyda ngt, säga i förtäckta ordalag; framstamma Skåne Smål Östg. *Dä va di sôm ömtade ôm at dä inte va en natuli dö* Smål.

yng- förled ung- (om husdjur); i ssgr som t.ex. *yng-fä, yng-kräk, yng-märr, yng-nöt* Blek Smål Östg.

ynga v. i sht om mindre husdjur: få ungar Boh Dalsl Sörml Närke Värml Uppl Västml Dal Gästr Häls Härj. *Katta hadde ynga oppi höskullen* Häls.

yngsle n. [även: ö-] **1** ungboskap Blek Smål Västg Sörml Närke Häls. **2** otämjd unghäst Smål Hall Västg Östg Sörml. **3** avkomma av får el. get Smål. **4** yngel (av bi) Skåne Smål Hall.

ynkheten f. bf. sing. fasligt, förfärligt, ofta i förb. (så) + adj. Häls. *Han speler inketa se finnt Jonte.*

ypp(er) adj. [vanl. i-] vanl. om person: fin, prätig, förträfflig; äv.: välklädd, elegant i sht Skåne. *I da e han så ipp å i åurning* (ordning).

yr-my n. [även: ôr- o.d.] stim, stoj, liv Blek Smål; äv.: myller Smål. (*Här*) ä sånt öamy sao ja höa (så jag hör) intä va du sär (säger) Smål.

yr-vändsen adj. [vanl. ör- o.d.] yr i huvudet, vimmelkantig, äv.: virrig, tankspridd Blek Öland Smål. *Sa* (så) övänsen haad ja blett sa ja viisst ent va ståvan (stugan) va ejn gaung! Smål.

yrd vanl. f. [även: ö£, u£ o.d.] Smål Hall Västg Dalsl Värml Dal yrda f. [även: u£a, e£a] i sht Hall Västg Dal grund i sjö el. vattendrag Dalsl Värml Dal. **1** lya, gryt Smål Hall Västg; äv. nedsätt. om liten, dålig stuga el. koja Västg. *Räven biter-nte nära u£a* Västg.

yrd adj. [ö:rd, örrd o.d.] yr, vimmelkantig Skåne. *Ja bler så örd når* (när) *ja da:nsar.*

yrk(en) s. [ö- o.d.] yrke s. [ö`örk, örsse o.d.] yrkt adj. i n. [även: ör(s)tt o.d.] **1** som s. och adj. vardag, söcken; i uttr. som *helg(dag) och* Dal Häls Härj Med Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. *Hånj jekk i sommo* (han gick i samma) *k£edâ bå örst ô he£g* Härj. *Di bräuge går berfött* (de brukade gå barfota) *he£ida å örk* Norrb. **2** som adj. knogigt, jäktigt Norrb. *Hån fa ört om än sko hi`in hedän*, han får jäktigt om han ska hinna det där Norrb.

yrka v. [även: örka, urka, ôrssa, erssa o.d.] **1 a** utöva (ngt), idka, sysselsätta sig med i sht Skåne Smål Hall Östg; arbeta, vara sysselsatt i sht Skåne Smål Östg Häls. *Här e manga såm yrkar ded å fletta kåra* (det att fläta korgar) Skåne. (*Jag vet*) *inte wa de va han yrkade mä* Smål. **b** bruka (jord); mylla ned (säd) med årder efter sådden Skåne Smål. **2** bråka, väsnas; pladdra; tjata, vara frågvis Värml Häls Härj Med.

yrke n. [vanl. örsse, örttje o.d.] **1** slöjdvirke, ämnesträ; äv.: råmaterial el. ingredienser till ngt Dal Häls Härj Med Jämtl Ång. *Rätte örsse ti skak£an ha ahltn vö bjårsk* (alltid varit björk) Jämtl.

yrlla v. [ö- o.d.] **1** bli el. vara yr; svindla; svimma; gå ostadigt, ragla; irra runt planlöst Skåne Blek Öland Smål Hall Västg Östg Värml. *Ja va så matter så ja öla* Hall. **2** myllra, vimla, krylla Skåne Hall. *Tjödéd reded örl au pådinga*, köttet formligen kryllade av fluglarver Skåne. **3** vanl. i uttr. *och prata* prata strunt, svamla Värml. **4** leva om, stoja Skåne Smål. *Kom ente hid å örla* Skåne.

yrsk adj. [även: ö- o.d.] **1** levnadsglad, uppspelt, vild; om häst: yster, bångstyrig i sht Götal. **2** yr i huvudet; berusad; virrig i sht Skåne Smål Hall Västg. **3** lättretlig, argsint, elak Västb Norrb. *Hån* (han) *Isak vâr som ôrsk da-n hâd småka nalta* (då han hade smakat litet) Norrb.

ysla sig v. refl. **1** röra sig i sömnen el. vid uppvaknandet Skåne. **2** sätta igång (efter vila), rycka upp sig, bekväma sig Skåne. *Nu får du ysla di å gå i bedårna* (betorna). **3** jämra sig, beklaga sig Skåne. *Ha* (vad) *ysla du de för?*

ystning m. f. [även: *öst-*, *öss-*, *yss-* o.d.] maträtt beredd av sötmjölk som kokats och blandats med råmjölk, surmjölk el. ättika Sörml Närke Uppl Gästr Häls Med Jämtl Ång; ostmassa som bildas vid kokning av vassla Östg Uppl Gästr Häls Jämtl Ång. *Östninga dôg no* (duger nog) *utan bå grädde å sökkes* Ång.

ystre n. koll. [*yster*, *ö-*, *i-* o.d.] linblånor Ång Västb Lappl Norrb. (*Jag*) *ska jöra na sjorttyg bårtte* (av) *östren* Västb.

yta f. ytved täml. allm.; äv.: ytbräda från uppsågad stock, bak Skåne Blek Öland Smål Östg Närke. *Ytena anvend vi te ve* (till ved) Smål. *Då jorde han kôrje utå yta* Östg.

yta v. **1** erlägga (jordbruksprodukter o.d.) som tionde, skatt e.d.; äv.: erlägga (tionde, skatt e.d.) i sht Skåne Blek Hall Västg Boh. (*Bönderna*) *yttte sä* (säd) *bå te harregaen* (herrgården) *å te präisten* Skåne. **2** bidra med, skänka, släppa till; äv. i uttr. *harm(en)* el. *sin harm på ngn* el. *ngt låta sin ilska gå ut över ngn* el. *ngt i sht Skåne*. *Han konne jarna* (gärna) *yda litta te sina fattia fårällra* (föräldrar). *Han yde sin harm pu juren*.

ytas v. [även: *åites*, *ites* o.d.] om trä: angripas på ytan av röta el. blånad e.d. Ång Västb Lappl Norrb.

yte s., oböjl. **1** i uttr. *göra för* göra rätt för, göra skäl för; äv.: tjänstgöra som, vara i stället för Skåne Blek Smål Hall. *Hon faur nåkk* (får nog) *jöra yde får se* Skåne. *Di* (dvs. sättugnarna) *få jöra yde får en möbel* Hall. **2** i uttr. *gå duga*, vara antaglig; gälla Skåne Blek Hall. *Hun e far* (för) *gammal te å gå yde i nödd* (något) *jifte* Hall.

ytter-om prep. [även: *iteråm*, *öyttro* o.d.] utanför (och omkring), på sidan om Härj Jämtl Ång Västb Lappl Norrb. (*Så*) *tog tjuven a hedd onna* (och kastade undan) *lakana a hedd dem iterom sängbalken* Västb.

ytterligt, ytterliga adv. på yttersta kanten; nära kanten Skåne Smål Hall Västg. *Flött de bådår* (flytta dig bättre) *ing, ja sedår* (sitter) *sau ydårled* Skåne.

ytttra-vid(s) s., oböjl. Häls Härj yttravid(s)-folk äv. som två ord n. Häls torpare som inte äger jord, backstugusittare. *Då var då ytravess å tôrspare* (torpare) *sôm hadde jetter* Häls.

yx-lägg el. **yx-** m. yx-lägga el. **yx-** f. gullviva Öland Smål Östg Närke.

yxen-öra el. **yxne-**, **yxna-** n. [*öksn-*, *i:sn(a)-*, *y:sne-* o.d.] = **1yxna** Skåne Smål Hall Västg. *Gluttana* (pojkar) ... *plåkka isnaörn te påska får te å färja eddjen* (äggen) *gröna mä* Skåne.

yxna **yxen** **yxnad** adj. [även: *yssna*, *öksnat(er)* o.d.] om ko: brunstig Smål Hall Västg Boh Dalsl Östg Närke Värml Västn Dal Härj Med Jämtl Ång Norrb.

yxna v. [även: *y:sna*, *yssna* o.d.] **1** om tjur: betäcka (ko) Skåne Blek Smål Hall Västg Värml. *Tjyan ysnade kona twau gaunga* Skåne. **2** om ko: vara brunstig Smål Hall Västg Boh Dalsl Värml.

yxna f. [även: *y:sna* o.d.] backsippa Skåne Hall Västg.